
BIBLIOTECA
DUQUE · DE · OSUNA

24=1. 55=2

THESAVRVS ANTIQVITATVM ET HISTORIARVM ITALIAE, PATAVII, FORI-JVLII, ET ISTRIAE.

TOMI SEXTI PARS PRIMA.

THESAURUS ANTIQUITATUM ET HISTORIARUM ITALIAE,

PATAVIUM FOROJULIUM ET ISTRIAM EXHIBENS.

TOMI SEXTI PARS PRIMA.

LUGD. BAT.
Apud PETRUM VANDER Aa.

M. Pool Sculp.

THESAVRVS ANTIQVITATVM ET HISTORIARVM ITALIAE,

Quo continentur

Optimi quique Scriptores,

Qui

PATAVII, FORI-JVLII, ISTRIAE,

Confiniumque Populorum ac Civitatum Res Antiquas, aliasque vario tempore gestas, memoriae prodiderunt:

Digeri olim coeptus Cura & Studio

JOANNIS GEORGII GRAEVII.

Accesserunt

Variae & accuratae Tabulae, tam Geographicae, quam aliae, ut & Indices ad singulos Libros locupletissimi:

CVM PRAEFATIONIBVS

PETRI BVRMANNI,

J.U.D. Historiarum, Graecae Linguae, Eloquentiae & Historiae foederati Belgii, in Academia Lugduno-Batava Professoris.

TOMI SEXTI PARS PRIMA.

Scriptores hujus Tomi post Praefationem reperientur.

LVGDVNI BATAVORVM,

Excudit PETRVS VANDER Aa,

Bibliopola, Civitatis atque Academiae Typographus, MDCCXXII.

PETRI BVRMANNI PRAEFATIO IN TOMVM SEXTVM THESAVRI ITALICI.

AEQVO ET BENEVOLO LECTORI S. D. PETRVS BVRMANNVS.

Prodit, ex fide nuper data, sextus *Thesauri Italici* tomus, in quem industriae singularis, & nullis sumptibus parcens *Petrus vander Aa*, conjecit egregios & insignes doctrina & raritate scriptores, qui cum diu a viris eruditis desiderati essent, & singuli, non nisi insano pretio comparari possent, hic conjunctim exiguo dehinc poterunt haberi. Eorum nomina Index huic praefationi subjectus docebit; nos more nostro de eorum meritis & argumentis pauca delibabimus, cum plura ex *Osio*, qui omnes hos auctores, qui tomi hujus parte prima & secunda continentur, edidit, & notis etiam illustrare inceperat, cum in medio opere mors eum deprehenderet, discere unicuique liceat.

Agmen ducit *Rolandinus Grammaticus*, de cujus vita & scriptis *Scardeonii* & *Vossii* elogia, ipsius libro praemissa, edocere studiosum possunt. Ipse in praefatione sua dicit, se Latino sermone Historiam hanc conscripsisse, non *vulgari*, quem *Dirimatum*, sive *Romanum* vocant. Quid vero *Dirimatum* sit, intelligere me minime fateor. *Romanam* autem linguam Italicum Idioma, quod ex Romana sive Latina lingua fluxit, notare, inde patet, quod apud *Francos* lingua *Romana*, & *Rustica* vocata fuerit, quae hodie *Gallica* vel *Francica*; ut satis constat, & a multis viris doctis est probatum: vide Freher. *ad Fœdus Ludovici & Caroli* Tom. II. Rer. Francicar. *Chesnii* p. 383. Goldast. *ad Tom. I. Rer. Aleman. part.* 1. *pag.* 121 & 125. Valesiana *pag.* 194. Morhof. *de Patavinit. Livii Cap. VI.* & nuper Eccard. *ad Leges Salicas tit. XVI. p.* 38. & alios. Sed Italos etiam *Romanam* appellasse hoc ex loco vulgarem docemur, quae nata ex usu plebis, sensim commixtione barbararum gentium sermonem depravantis. Ideo vero Latina lingua usus fuisse videtur *Rolandinus*, ut docti & *Grammatici* titulum se non immerito gerere probaret: Rustica enim & Romana lingua utebantur indocti & plebeji, Latinae linguae honor apud eruditiores colebatur. Historiam vero *Rolandini* notis eruditis se illustraturum olim promisisse Abbatem *Albertinum Barisonum*, didici ex Osii *commentario ad Alb. Musatum pag.* 389. sed illas prodiisse nescio. elogium vero hujus *Barisoni* est in Museo Historico J. Imperialis. pag. 226. editionis nuperrimae. Inscripsit vero *Rolandinus*, *libros Chronicorum XII.* quibus res suo tempore gestas in Marchia Veronensi, sive Tarvisana, & Patavina regione & vicinis describit. in primis vero *Familiae de Honaria*, sive *de Romano*, fata prosequitur, & *Eccelinorum* (qui & *Ezzelini* & *Eccerini* dicuntur ab aliis) Tyrannidem, & praecipue *Eccelini tertii* dominationem, qua graviter Patavinos & alios pres-

pressit, memoriae prodit. Gentem hanc Origine Germanam fuisse, & primum ejus auctorem militem ab uno equo, (quod interpretari licet, fuisse militem gregarium, ut vocat Laurent. de Monacis *in Ezerino III.* in principio, qui unum tantum equum habebat, cum nobiles plures ducerent) ex Alamania cum *Cunrado* venisse, & curiam, id est praedium vel castellum sub feudi nexu accepisse ab Imperatore, tradit lib. I. cap. 7. *Cunradus* vero, Salicus nomine, secundus intelligi debet, qui cum jus Imperii in Italia vindicaret, plurimos ex Germaniae nobilitate secum duxit, & ut ejus jura tuerentur, civitatibus quibusdam praefecit, & beneficiariis possessionibus ornavit. Hic vero scriptor Imperatoribus semper iniquior, & in Paparum partes pronior horrenda nobis, & nulli Tyranno comparanda, *Eccelinorum* facinora & scelera, in primis vero Tertii commemorat. Libro V. cap. 14. *Innocentii IV.* impotentiam, qua *Fridericum II.* sacris interdixit, & imperio privare annisus est, approbat, simulque se vanissima superstitione adligatum profitetur, cum eadem die, qua sententia in Imperatorem lata fuit, coelum percurrisse ardentem facem narret, & ubique non obscura alieni ab Imperio animi indicia prodat. Exaggerare vero studio partium *Eccelinorum* Tyrannidem, ut vocat, quae tamen justa & legitima fuit, ab Imperatoribus ipsis commissa Praefectura vicaria, videtur, ut omnes fere scriptores, qui *Guelficae* factioni addicti fuere. Stilus vero hujus *Grammatici* (quo nomine iis temporibus eruditionis elegantioris studiosi, & Professores, vocari amabant) non ita barbarus & inconditus, ut adsueto melioris aevi scriptoribus, fastidium illud creare possit, quod ferreorum seculorum scriptores, qui maximam partem *Monachi* aut *Clerici* dicebantur, movere solent. Professorem *Grammatices* in studio *Paduano*, id est Academia, fuisse, colligere licet *ex lib. XII. cap. ult.* ubi *Rolandinus Magister*, Auctor noster esse videtur. licet vero ex *media*, ut vocari solet, *Latinitate* & *Italico* idiomate voces quasdam adhibuerit, dictio tamen universa mundior est, & ubique Poëtarum flosculis, quos interspargit, ornatior. *Horatii* & *Ovidii* lectione maxime delectatum fuisse deprehendi, & *lib. XI.* 2. & *XII.* 1. & alibi ex utroque versus producit. *Lib. VI.* 4. libri meminit, qui *Ysopus* (id est *AEsopus*) dicitur, ex quo fabulam de columbis refert, cui similis exstat apud Phaedrum *lib.* 1. 31. et *Anonym.* a *Nielantio* editum 22. unde *Fabulas AEsopias*, varie tunc interpolatas, frequenti in usu fuisse apparet. Inter illa, quae observari merentur, est illud genus sortium, sive divinationis, quod *Geumantiam* vocare quosdam ait *lib. X. cap.* 11. & ubi librum quemdam *Alcalandrinum* dictum laudat, in quo Judex *Alcorentes* versum pronuntiat hunc,

Stat grandi damno, nec erit victoria nostris.

quae illustrare non est opis nostrae, sed ab eruditioribus, quid illa sibi velint, libenter exspectabimus. licet subdubitem, an illae sortes non similes fuerint Homericis & Virgilianis, quibus postea sacrarum literarum successerunt; per quas capiebatur conjectura futuri, ex aperto temere libro, & in quem versum primum incidebant, ex ejus verbis de eventu conjiciebatur; quae satis illustrata virorum doctorum cura sunt. Notabile quoque illud ignominiae genus, quo adficiebatur Imperatori contrarius, & rebellionis convictus & damnatus, qui ad supplicium ducebatur *nigra vestitus cappa*, ut ait *lib. V. cap.* 3. Quae *Cappa* an tegumentum fuerit capitis (quo fere modo damnatis apud *Romanos* obnubebatur caput) an vero vestis, quae totum corpus velabat, nunc non disquiro; sed de quo consuli potest Cangii *Glossarium*; licet in vestem magis proclinem propter verbum *vestitus*, quo non pilei quoddam genus, sed vestimenti intelligi apparet.

Ro-

Rolandino comes additur *Monachus Paduanus*, de cujus proprio nomine, vita & fatis nihil mihi constat, praeter ea, quae ex *Urstisio* & *Vossio* in fronte libri producuntur. Hic quoque ejusdem fere temporis & in eadem *Italiae* parte res gestas, & turbatum bellis intestinis statum memoriae tradidit. In primis vero *Eccelini tertii* fata, & universae domus *de Romano* interitum. Stilus autem statim Monachum prodit (longe enim a *Rolandini* elegantia abest) & simul exacerbatum in Imperatores Germanos, & ejus sequaces, animum. *Othonem IV.* statim in ipso operis initio detrectans, & in *Fridericum pag. 6. & seq.* vehementer invectus, caussam cur *Henricus* ejus filius rebellaverit, adfert, quod *Cunradum* ex secunda uxore susceptum tenerius amaret. Durissima deinde & indigna Christiano sententia *Fridericum* mortuum damnat, & ad *inferos descendisse*, *nihil secum deferentem*, *nisi sacculum peccatorum*, ait pag. 17. neque mitius *lib. III. p. 54. Conradinum* habet, quem juvenem, paterna jura vindicantem, ira Dei & justa vindicta poenas subiisse adfirmat. Quod vero Cl: C. S. Schurzfleischius *tom. 1. Ep. 125.* se ex *Monacho Paduano* colligere scribit, Rempublicam Venetam A. CIↃ CCLXI. nondum plena libertate praeditam fuisse, vix assequi possum. cum relegens, quae ad illum annum narret *Paduanus*, nihil inveniam, nisi *Michaëlem Palaeologum* strategemate occupasse *Constantinopolim*, fugato *Balduino II.* unde non video, quî effici possit, *Venetos* tunc subjectos fuisse imperio, cum eorum opera & classe *Flandri* usi fuerint in occupanda & retinenda *Constantinopoli*, ut disertim tradit *Paduanus*; immo addit Gentem Catholicam *Venetam*, solam fere Urbem defendisse, & Potestatem (id est praefectum) *Venetorum*, eo tempore, classe, consentiente Imperatore, expeditionem navalem suscepisse versus *Ponticum* mare, & *Palaeologum* absentibus *Venetis* urbem et Imperatorem oppressisse. Quae si ita ceperit, quasi *Veneti* Flandris Imperatoribus subjecti fuerint, errasse virum doctissimum censeo, cum non ut subjecti, sed ut socii & foederati *Flandris* semper adfuerint, quoad *Graeci* recuperaverint imperium; *Palaeologorum* vero & sequentium imperium numquam agnoverint, de Imperatore vero *Germanico*, de quo solet controversia haec moveri, ibi ne verbum quidem mentio injiciatur. Ibidem vero ultra Historiae leges invehitur in *Graecos* Monachus noster, quod ab obsequio Romanae Ecclesiae decesserint, & huc refert omnium malorum & calamitatum, quibus pressum fuit Imperium *Græcum*, caussas.

Paduanum Monachum excipit *Gerardus de Maurixio*, sive *Maurisius*, Civis, causidicus, & judex *Vicentinus*, filius *Petri*, cujus meminit *pag.* 8. & cujus palatium, cum duabus turribus Comes *Bonifacius de S. Bonifacio* destruxit, & quem *pag.* 9. militem *Eccelini* fuisse ait. reliqua ex *Vossio* & *Leibnitio*, cujus Elogia hic leguntur, de eo peti possunt. Ille, cum esset *Vicentinus*, accurate satis res patriae, & Consules & Potestates, ordine recenset, & variam urbis fortunam, quam subiit, enarrat, simulque *Eccelinorum* gesta describit, quorum partibus addictus fuit, & ideo Ambasatorem ad *Tarvixii* Civitatem missum, & postea *Eccelinum* comitatum esse ad *Ottonem* Imperatorem *pag.* 9. dicit. Deinde *pag.* 19. ad *Lombardos* Legatum; sed *debere adhuc remunerari* addit, & *pag.* 24. se pro *Dominis de Romanis* literas ab Imp. *Frederico* impetrasse suis impensis, nec adhuc remuneratum fuisse queritur. *pag.* 25. quanta vero fide amplexus fuerit partes *Eccelini* & Imperatoris, non modo omnis ejus Historia clamat, sed constantia etiam in casu misero plenam fidem facit; Nam cum societas *Lombardorum* in Imperatorem conspirasset, & Imperator *Vicentiam* expugnatam combussisset, ipse, licet fidelissimus Imperatori, inter captivos adductum

ſe & ligatum graviter conqueritur *pag.* 33. & omnibus ſpoliatum, & ab amicis deſertum, poſtea vix ope quorundam amicorum veſtibus & pecunia inſtructum, hanc calamitatem evaſiſſe memorat, nec tamen caſu illo fuiſſe ejus animum immutatum: Inſigne vero, & ad exemplum illuſtre eſt, quod nobis de *Joannis Vicentini* Fratris ex Ordine Minorum ſubita potentia, quam ſibi pietatis ſimulatione per multas *Lombardiae* Civitates paraverat, et qua deinde iterum excidit, proponit. Unde diſcere licet, quanta ſaepe vis religionis & ſanctitatis etiam ſimulatae apud populos eſſe ſoleat, & qua ſpecie mentes hominum occupari poſſint; & ſimul quam infirmis fundamentis omnis hypocriſis innitatur, quae, ubi detracta larva fuit, omnibus, qui penitus animos hominum inſpicere ſolent, nuda exponitur. Ut enim ſimpliciores a primo illo impetu, quo in hos oſtentatores pietatis ferri ſolent, non niſi tempore, & factis multis animo ſceleſtorum denudato, reſipiſcere & aliter ſentire ediſcunt, ita viri prudentes & cordati, nec externas ſpecies admirari ſoliti, ſtatim fraudes & artes deprehendere norunt. Inter quos noſter Auctor fuit, qui numquam imagine illa pietatis fictae deceptus, *Joannem* Hypocritam, perturbatorem & innumerabilium caedium auctorem vocat *p.* 30. Stilus hujus ex aevi vitio multas maculas contraxit, & licet *Horatii* & *Ovidii* diligentem ſe lectorem, in ipſa praefatione & paſſim, oſtendat, multa tamen ſtribligo & barbaries ejus dictionem foedavit, & affectatio & *Italicorum* vocabulorum copia etiam variam dictionem effecit. In illis etiam, quae poſt hiſtoriam adjecit de *Eccelinorum* nominibus, ſtrenue, vitio illi ſeculo ſollemni, nugatur, & Etymologias ridiculas more eorum, qui vitas Sanctorum ſcribere aggrediebantur, prodit; deinde verſibus Rythmicis, partim a ſe, partim a *Thaddæo* quodam, *Notario Vicentino*, compoſitis, opus ſuum finit.

Antonius de Godis, nobilis Vicentinus, poſt hunc patriae ſuae miſerias & deplorandos caſus, ex diſcordiis inteſtinis ortos tradit. & licet a memoria ſua remota tempora & res geſtas repetat, ut ab antiquis *Vicentinis*, & potiſſimum a patre ſuo edoctus fuerat, ab *Eccelino* tamen *Balbo*, ſive primo, præcipue Hiſtoriam exorditur, & deſinit in morte *Eccelini III.* & fratris ejus *Alberici*, & univerſae familiae interitu. hunc etiam prudentiae ſingularis fuiſſe hiſtoricum, non tantum ex teſtimoniis *Pajarini*, *Oſii* & *Voſſii* apparet, ſed ipſe de ſe aeſtimandi copiam paſſim lectori praebet. ſic *pag.* 7. notat graviſſime hypocriſin & impotentiam *Fratris Joannis Vicentini*, quem *Scledo* vocat, & quia ejus verbum non ex deo, ſed ab homine proceſſerat, ſubito evanuiſſe rectiſſime dijudicat. ad A. MCCIV. notat *Vicentiæ* fuiſſe *ſtudium Generale*, id eſt, ut hodie vocant, Academiam, & doctores fuiſſe in contrata *S. Viti.* Singulare vero eſt, quod narrat *pag.* 10. de *Frederico*, qui cum *Eccelino* traderet Civitatis *Vicentinæ* dominium, accepto in manu cultellino, addidit, *volo te docere quomodo debes dominium & regimen Civitatis firmiter obtinere*, caepitque herbas longas decapitare, quod vix dubito, quin ex *Thraſybuli*, Mileſiorum Tyranni & *Tarquinii Superbi* exemplis emanaverit. Huic accedit *Nicolai Smeregi* Chronicon ab A. MCC. ad MCCLXXIX, quod Catalogum Poteſtatum *Vicentinarum*, & pauca quaedam mirabilia continet. Subditur ab *Anonymo* conſcripta *Vita Ricciardi S. Bonifacii comitis*, quae ſtilo cultior reliquis eſt, niſi quod ab *Oſio* interpolatam eſſe ſubinde credam. Denique *Laurentii de Monacis Veneti* Senatus a ſecretis, & Cretenſis regni Cancellarii magni, ex Hiſtoriae Venetae (quam ſcripſit A. MCCCCXIV.) *lib. XIII.* excerptus *Ezerinus tertius*; De quorum omnium vitis & fatis nihil mihi conſtare fateor.

Hos excipit *Guilielmi & Albrigeti Cortuſiorum Hiſtoria de Novitatibus Paduae & Lombardiae*, ex illuſtri, quae nondum defecit, & quorum mentio

in

in *Monumentis Italiae Schraderi pag.* 22. & 25. *Cortusiorum* familia, ortorum, de quibus elogia Virorum eruditorum historiae praemissa, plura lectorem edocere possunt. Ipse se a *Paduanis* legatum missum *Veronam* ad Scaligeros ait *lib. VI. cap.* 1. Stilum *Guilielmi* carpere *Vergerium* videmus; sed licet non multum cultior aequalibus suis fuerit, non ita tamen barbarus haberi debet, ut in ultimam classem scriptorum conjici mereatur. sic videtur & *Osium* statim in exordio operis offendisse, quod dicat *Paduanos auxilio veri domini relictos*, cum ipse *derelictos* emendet. Sed *relinqui* pro destitui, deseri, etiam optimis scriptoribus fuisse frequens, apparet ex Serv. *ad II. AEneid.* 357. & nos olim ad *Petron. cap.* XCI. docuimus; sed haec discutere nunc nec vacat, nec tempestivum duco. ignorantia vero Linguae *Germanicae*, vel forte vitio librariorum *lib. III. cap.* 7. Latine dictum *Magistrum Curiæ*, *Losmastrum* a Germanis vocari ait, cum certum sit, *Hofmeester* voluisse indicare, & flexione Latina efferre *Hofmastrum*. Historia hac jam typis descripta, Typographus noster, qui gravi impensa per totum orbem dignos huic Thesauro libellos conquirit, munere illustrissimi *Comitis Pii de Comitibus*, & opera & industria *Rever. Petri Catharini Zeni*, insigne hujus operis supplementum accepit, quod, monito lectore, subjiciendum huic Chronico curavit, post gratias tam munificis literarum fautoribus actas.

Partem secundam hujus tomi implet solus *Albertinus Mussatus*, sive ut aliis dicitur, *Musatus*, cujus & Elogium & vitae series apud *Scardeonium* legi potest. multa quoque de illo in *Cortusiorum* historia memorantur. ut Legatus a *Paduanis* interfuerit Coronationi *Henrici VII.* Modoeciae *lib.* I. 12. & iterum ad conciliandam *Paduanis* Imperatoris gratiam ad eum missus *lib. I. cap.* 14. accusatur vero quasi studiosus partium administraverit civitatem, non per justitiam, sed per partes. *cap.* 15. & ut, in omnibus *Cani Scaligero* adversans, ab eo captus fuerit *lib. I.* 23. deinde, pace facta & restitutus, reliquerit patriam *lib. II. cap.* 2. & deinde Legatus in Tusciam *lib. II. cap.* 8. & denique, ne singula referam, ut involutus calamitati, quae totam ejus familiam pressit, relegatus fuerit Clugiam *lib. III.* 6. mortem vero ejus narrant *lib. IV.* 5. quae pleraque etiam ab ipso enarrantur. plura de eo & familia *Mussata* habet Ursatus *in monumentis Patavinis p.* 145. Primum vero fuisse, qui Laurea Poëtica publice coronatus Laureatus dictus fuerit Poëta, praeter *Scardeonium* ostendit dissertationis de ritu Poëtas Laureatos creandi auctor *Tom. VI. Dissert. Hallens. VII.* §. 13. Propter vero injurias a *Carrariensibus* acceptas mordacius scripsisse eum, testatur P. P. Vergerius *in Histor. Principum Carrariensium* initio pag. 1. & pag. 47. Historiam vero *Mussati* emendandam & illustrandam, mandato Illustrissimi *Dominici Molini*, susceperat *Felix Osius*, Professor Patavinus, ut nos docet & praefatio *Pignorii* praemissa, & notae ejusdem ad *Origines Patavinas pag.* 61. unde & intelligimus, eum huic operi immortuum, ultimam non potuisse manum imponere, sed *Pignorii* deinde cura *Mussati* opera prodiisse. in ingentem vero molem ejus commentarius exiisset, si, quo coeperat, modo institutum perfecisset: nam ad singula fere verba dissertationes longissimas, egregia doctrina quidem plenas, sed quae magis ostentationem multae & variae lectionis praeferunt, quam necessariam scriptori lucem praebent, instituit, & undique conquirit, quae non tam Historiae enarrandae, quamquam nec hoc omittat, quam elegantiae & Latinae linguae & antiquitati illustrandae faciunt. ita ut omnes opes & copias eruditionis suae in hunc unum laborem contulisse videatur. De *Mussati* vero dictione & stilo videri possunt, quae *pag.* 400. & *seq.* disserit. *Symmachi*, non optimi sane scriptoris, imitatorem eum esse *pag.* 373. ostendit, de fide vero ejus *pag.* 379. & *seqq.* agit. Denique ubique insignia ingenii & eruditionis

variae, Latinae linguae, Grammaticae, Historiae, antiquorum rituum, tam ex veteris, quam medii temporis monumentis, documenta nobis reliquit. Unum vero est, quod mirari subit, quod notarum initium ducat a prologo, quem illustrat, quem tamen ipsum in sex septemque exemplaribus, quae hîc conferri fecimus, nec in aliis, quae viri docti, apud quos *Petrus Vander Aa* de eo inquisivit, deesse *Mussati* Historiae deprehendimus. quod quo fato, acciderit, exputare non possumus.

Notas etiam in *Mussatum* confecerunt viri doctissimi, *Laurentius Pignorius*, de quo mox agendi erit locus, & *Nicolaus Villanus*, qui *Villanius* dicitur a Leone Allatio in *Apibus Urbanis pag.* 204. & *Pistoriensis* fuit, variaque edidit, quae ibi *Allatius* recenset.

Adjecta sunt hujus *Mussati*, ne aliquid ex viri egregii scriptis desiderari possit, *Poëmata*, ex quibus tamen, omiserunt editores primi Epistolas duas ad *Joannem de Vigontia*, quarum argumentum cum esset, *Priapus*, & ejus *Uxor*, & licentiori stilo scriptae essent, ne honestas scilicet aures laederent, premi utilius visum fuit. Hujus *Joannis de Vigontia* mentionem injicit P. P. Vergerius *Hist. Carr. pag.* 52. quem & doctrinae & militiae honore insignitum, & summa fide & continentia in republ. versatum, & legationibus plurimis perfunctum, in senectute ad inopiam redactum, ab *Ubertino* fuisse fotum & sustentatum scribit. Inter haec vero Poëmata, primum locum occupat Tragoedia ejus *Eccerinus* dicta, quae de *Eccerini tertii*, & ejus fratris *Alberici de Romano* fatis agit, & ita quasi appendix Historiarum esse possit: hanc idem *Villanus* ex quatuor manu exaratis codicibus emendavit, & notis illustravit. ejusdem *Tragoediae* codicem in *Naudæana* bibliotheca fuisse, docet nos Labbaeus *in Novæ Bibliothecæ mss. Lib. supplemento V. pag.* 226. De reliquis Poëmatibus, quae cultiora sunt illis, quae eo seculo prodierunt, & in quibus expressa veterum Poëtarum vestigia deprehendere licet, facile per se existimare poterit *Eruditus Lector*.

Partis Tertiae frontem ornat *Petri Pauli Vergerii* Justinopolitani *Historia Familiae Carrariensium*, de quo praeter Elogia, ab editore praemissa, videri possunt, quae prodit Joan. Candidus *de Situ Istriae cap.* 5. ubi de ejus posteris, & celeberrimo *Petro Paulo Vergerio* Juniore, Episcopo *Justinopolitano* summa cum laudis praedicatione agit: quibus addi possunt, quae *Morerius*, & inprimis *Bailius*, in Lexica sua retulerunt. inter primos fuisse, qui ex discipulis *Em. Chrysolorae* literas elegantiores in *Italia* illustravit, omnes uno ore confitentur: inter quos Crusius *in Germano-Græcia lib. I. pag.* 7. eum solum memorat, & auctor *Dialogi de Latinae Linguae reparatione*, qui legitur post Gifanii observationes *de L. L. p.* 394. eum in primis laudat, ut qui studiis philosophicis imbutus, deinde ad elegantem scribendi rationem se contulerit. Et ipse *Vergerius*, in Historiae suae initio, neminem fuisse, qui sui temporis res gestas illustri aliquo Orationis genere descripserit, adfirmat, quia nullum fere literarum genus, eo tempore in pretio erat. Licet vero dictio ejus elegantior multo sit eorum, qui ante eum res gestas memoriae prodiderunt, non tamen ad illam munditiem sermonis adspiravit, quae deinde *Italos*, magis excultâ eloquentiâ, illustres reddidit. sic *contemporaneum*, *concivem*, *de foris*, *suspicia* pro suspicionibus, & similia vocabula passim usurpat, quae deinde e *Latina* oratione ejecerunt viri cultissimi. Fidem vero insignem ubique prodit; nam licet Familiae *Carrariensi*, a qua multis beneficiis ornatus erat, multum faveat, vitia tamen & mores illaudabiles libertate summa notat. ut *pag.* 27. & 28. *Nicolai*; & *pag.* 22. *Marsilii majoris*, & aliorum passim imagines & mores expressis satis notis describit. & in origine hujus Familiae indaganda, a fabulis & incertis narrationibus,

nibus, unde assentatores Principum natales arcessere amant, se multum abhorrere, nec iis accedere, qui a *Milone* Romano principia hujus gentis repetunt, profitetur. Inter omnes vero *Carrarienses* magnis laudibus extollit *Ubertinum*, *Novellum* dictum, Principem quartum, cujus praecipue in literas & viros doctos studium praedicat *pag.* 52. ubi celebrat ejus munificentiam, qua duodecim adolescentes *Patavinos* suis expensis misisse narrat *Parisios*, ut ibi literis humanioribus & liberalibus imbuerentur, antequam artem medicam addiscerent, quam deinde in patria facerent. unde colligere licet studia illa humanitatis in Gymnasio *Patavino* nondum ita exculta fuisse, ut *Itali* inde ornamenta studiorum graviorum possent sibi comparare. Nam Jurisprudentiae, Medicinae & Philosophiae studia ibi in primis caluisse produnt Scriptores, & sub hoc *Ubertino III.* maxime effloruisse Gymnasium adfirmat Tomas. *lib. I. de Gymnas. Patav. cap.* 4. ubi *Ubertinum Novellum*, quem quartum Principem noster facit, intelligendum puto: nam eum Academiam hanc studiis artium bonarum instruxisse narrat *pag.* 55. & *Raimerium Forojuliensem* ad Juris docendi provinciam magna mercede conduxisse, quam 600. aureorum stipendium vocat *Tomasinus.* ibidem *Vergerius* inter exempla magnificentiae & liberalitatis erga exteros refert, eum *Guilielmum*, dictum *Analdum*, *Comitem Anoniae*, ex peregrinatione terrae sanctae redeuntem *Venetiis* per Legatos salutatum, & deductum *Patavium*, magnifice excipi jussisse, & donis ornatum dimisisse. Qui certe *Guilielmus*, eo nomine Comes *Hollandiae* quartus, intelligi debet, qui A. 1338, cum classe sua *Hispaniae* regi contra *Saracenos* auxilium tulit, & ibi rebus egregie gestis, in *Palaestinam* abiit, perque *Italiam* domum rediit. ut narrat Joan. a Leid. *lib. XXVIII. cap.* 2. *Chronic. Belgii.* Sed unde illud cognomen *Analdi*, quod annales patrii ignorant, noster petierit, nescire me fateor. nisi quod suspicer, *Vergerium* nomen hujus comitis legisse in libro quodam Gallice conscripto, *Guiljaume d'Hainauld*, unde ille, credens hoc esse cognomen, abjecta, ut solent *Itali*, adspiratione, & ultima syllaba ad Latini sermonis genium flexa, fecerit *Analdum*; ignorans scilicet *Hannoniam* esse Latine, quae Gallice *Hainauld* dicitur. Hoc quoque eruditis animadvertendum existimo, ad illa nimirum usque tempora moris in *Italia* fuisse, servos habere, qualem hereditarium, & in familia *Carrariensi* natum habuit *Ubertinus Languettum* pag. 55. denique nec illud sine animadversione praeteriri potest, quod de morte *Ubertini* agens, dicit, eum ob nimium Veneris usum membri genitalis morbum incurrisse; qui an idem ille sit, qui postea *Neapolitani* nomine fuit infamatus, medicis disquirendum relinquo, unde, si id credi possit, antiquiorem illam labem fuisse, quam vulgo statuitur, appareret.

Vergerium sequitur *Scardeonius*, notius nomen, & cujus opus vulgatius, & eruditis nimis tritum, quam ut in illo commendando verba perdam. ejus laudes praeter alios praedicat Pignorius *in Antenore pag.* 79. libri vero hujus accuratam recensionem dedit *in Biblioth. Antiqua A.* 1705. *Mense April. pag.* 153. Cl. Struvius. optandum certe foret; omnes Urbes, Academiis & literarum studiis illustres, tales habuisse historicos, qui memoriam virorum insignium posteritati conservassent. qua felicitate praeter alias fruitur *Patavium*, quae praeter *Scardeonium* plurimos habuit patriae suae studiosissimos scriptores, in quibus & *Tomasinus* nomen meruit, & praecipue *Laurentius Pignorius*, inter bene meritos, de rebus olim & nuper illic memorabiliter gestis, excellit. ex cujus operibus in hunc Thesaurum conjectae sunt ejus *Origines Patavinae*, *Antenor*, *Epistola super antiquissimam picturam de ritu nuptiarum*, & denique *Vita*, *Bibliotheca* & *Museum*, per J. Ph. Tomasinum descripta. quibus omnibus subjicitur Octavii Ferrarii *Oratio de laudibus Urbis Patavii.* Haec omnia recentiora, &

nulli eruditorum non nota, accuratius aut commendare aut excutere vix operae videtur. cum & *Cl. Havercampus*, amicitia nobis & collegii necessitate conjunctissimus, dum ex *Italico* vertit *Antenora*, animadversiones simul adjecerit. Pag. 20. vidi vitio operariorum *Petrum Syllium* interpretem Æliani *Histor. Animalium* memorari, qui *Petrus Gyllius* paulo ante in argumento capitis dicitur, & in editione *Æliani An.* 1616. Quae vero Pignorius *pag.* 29. & *seq.* de Ludis *Iselasticis* vel *Selasticis* disputat ad *Taciti* locum, eruditissima sunt, & de quibus pluribus se acturum promiserat ad Suet. *Calig.* 20. Celeb. *Graevius* in libris suis Observationum, qui quo abierint nescio. Sed de illis plura reperiri possunt apud Casaub. & Salm. *ad Spart. Hadrian.* 26. Tristan. *Comment. Tom. III. p.* 6. Spanhem. *Epist. ad Morell. II.* §. 6. Reines. *II. insc.* 60. Harduin *de Numis. Popul. p.* 192.

Pag. 30. meminit *Epistolarum* suarum *Romanarum* Pignorius, quas nec prodiisse scio, nec reperio in operum ab eo editorum catalogo, a *Tomasio* confecto, nisi *Symbolas* suas *Epistolicas*, quarum partem edidit, intelligat. Patriam celeberrimi Poëtae, qui seculi sexti ornamentum fuit, *Venantii Fortunati* ostendit *pag.* 50. unde illustrari possent, quae tradit Christ. Browerus *cap.* 1. *de vita Fortunati*, qui vicum illum, vel castellum, *Duplavenis* vocatum ait, quem Pignorius *Val di Dobbiadene* hodie dici censet, quod ignoravisse *Browerus* videtur. quae vero de Epigrammate Martialis *lib. IV.* 25. & de *sola puella* habet, etiam illustraverat in *Symb. Epistol. Epist. XIV. Pag.* 96. In Lucani loco *lib. VIII.* (male IX legitur) 715. pro *Codrus*, ut ibi legitur, *Cordus* reponit, quod jam in editione *Grotii* erat emendatum, quam miror non consuluisse *Pignorium.* Plura vero in his *Pignorii* libellis adnotare esset operae pretium, sed tempore & otio defectus ad alia properabo.

Academiae illustrissimae historiam ne ignoraret lector, in *quarta* hujus tomi *parte* producit editor, *Antonii Riccoboni Gymnasium Patavinum*, opus insigne ad laudem & notitiam celeberrimi istius Athenaei, unde agmina virorum illustrium prodierunt. ipse vero Auctor vitam suam enarrat *pag.* 66. cui addi potest Elogium *Tomasini pag.* 109. & Teisser. *Elog. Tom. II. p.* 304. Inter illa, quae de hoc Gymnasio narrat, animadvertendum esse existimo, decretum *Veneti* Senatus *lib. I. cap.* 8. quo jubentur omnes *Veneti* studia sua exercere in Academia *Patavina*, neque alibi doctorum insignia capere, nisi velint honoribus & praerogativis a Republica concessis carere. deinde, quod Patriciis interdictum scribat, docere in illa Academia, publico cum praemio. tertium denique, quo *Patavii* natis praeferuntur externi, si concurrant in petendo Professoris munere cum *Patavinis.* Insignis quoque lex est, qua Professoribus ingredientibus ad Scholas publicas cum minori, quam sex auditorum numero, mulcta decem librarum, pro singulis recitationibus irrogatur. Quae si apud alios quoque obtineret, vereor ne in hac, qua publicae disputationes Academicae negliguntur, depravatae & ignavae juventutis corruptela, plurimi mallent domi manere, quam in publicum prodire. *Lib. IV. cap.* 1. ubi narrat celebrem, quae sibi cum *Sigonio* intercessit de consolatione *Ciceronis*, controversiam, in epistola ad *Muretum* egregie laudat Belgam *Richardum Esium*, ut more *Italorum* vocat, pro *Hesio*, qui societatis Jesu sodalis omnem fere aetatem tradendis literis humanioribus impendit, teste Valerio Andrea *in Biblioth. Belgica. Lipsium* vero *pag.* 115. quasi morbo animi in nomen *Italum* & literatos *Italiae* laboraret, acerbius tangit, & *Italos* eum ridere, & *Lipseitatem* non curare, ait.

Ita missis *Patavinis*, ad reliquas *Veneti* juris Urbes & populos progreditur Thesauri nostri editor. & primo loco conspiciuntur *Henrici Palladii de Olivis Rerum Foro-Juliensium* libri Undecim. in quibus, stilo eleganti & polito exaratis,

ratis, multa egregia & eruditionis laude celebranda occurrunt, nisi quod saepe in originibus veteribus non abstineat fabulis, & incertis credulorum auctorum monumentis. Praemittit vero Regionis *Forojuliensis*, quam *Carni* olim tenuerunt, accuratam satis descriptionem, in qua magna eruditionis & antiquitatis copia apparet. *Germanis* vero iniquiorem animum saepe ostendit, quos non tantum tralatitio more saepius *Barbaros* vocat, sed & ideo *Joanni Candido* irascitur, quod *Carnis* adscripserit stoliditatem animi potius, quam *Germanis* *pag.* 4. Non vacuum vero a superstitiosis fabulis fuisse auctorem ex descriptione Torrentis *Moscardi pag.* 5. apparet: circa quem dicit, *voces e specu saepe auditas, tum simulacra & nocturnas illic species obversari, & locum profecto ab infernis manibus habitari & dignum & creditum.* Ipsa fere *Melae* verba *lib. I. cap.* 13. de antro *Corycio* aemulatus. multo certe simplicior est *Jo. Candidi* descriptio *Lib. III.* Duas *pag.* 35. profert inscriptiones, quod itidem Candidus *lib. I. Antiq. Aquilej. p.* 8. facit. quarum prima conspicitur apud Gruter. *p. DXLIV. n.* 5. Sed ibi in fine legitur, *Noreenses*, cum *Palladius* habeat, *Celinenses.* alterum vero lapidem alibi non reperi, & vehementer dubito, an non spurius & confictus sit. nam in eo C. *Virginius Legatus Posthumii* Dictatoris dicitur, qualem titulum ignorare Antiquitatem puto, neque hunc *L. Posthumium* Dictatorem novi. Nec melioris fidei & antiquitatis altera illa inscriptio videtur *lib. IV. p.* 48, saltem ut explicuit eam *Camillus Camillus*; nam neque *Dictatoris Perpetui* sive *Imperatoris* titulus placet, cum ille cum Olympiadis 182. anno primo congruere nequeat; neque dictatura *Caesaris*, quam saepius depositam resumsit, illi convenire possit. incidit enim ille annus in *A. U. C. DCCIII.* vel ut alii *DCCCIV.* quo consules fuere *Sulpitius* & *Marcellus*, toto biennio, ante quam *Caesar*, fugiente *Pompejo*, *Roma* potitus est, & Dictator dictus, undecimo die se abdicavit eo honore. deinde insolitum est, *Gentis Juliæ Forum* vocare, cum talia loca a conditore vel deductore *Coloniæ* nomen traherent, non a tota gente, neque quisquam umquam gentis *Semproniæ* aut *Appiae* forum dixerit; sed *Forum Sempronii*, *Appii* &c. tandem *provinciam* vocat inde dictam, quod nomen an *Carnia* illa vetus gesserit, dum *Romani* rerum sunt potiti, nescio, sed ex hodierna appellatione id fluxisse videtur. Manifesta etiam fraus apparet, quod Auctor ipse, *Caesarem* constituisse *Forum Julium*, narret, dum Proconsul *Galliam* provinciam obtineret: nam dicit eo tempore, quo huic Foro constituendo operam impenderet, *Helvetios*, Rhodano trajecto, *Heduorum* fines intrasse. Atqui, tunc certe nondum Caesar *Dictatoris Perpetui* aut *Imperatoris* nomen sibi sumsisse credi potest. Sed falsitatis jam convicisse *Turrium* hunc lapidem nunc deprehendo, qui & opinionem ejus de *Utino* oppido solide refellit. Mittamus ergo lapides, quos malae notae adhuc plures admisit *Palladius*, & quos excutere singulos longum foret. *Libro quinto* initia religionis Christianae & ejus incrementa, in *Foro-Juliensi* regione, originemque Patriarchatus *Aquilejensis*, eodem, quo omnes ejus tractus scriptores fere modo solent, narrat, ex monumentis talibus sua prodens, quibus fidem habere solent, quibus expedit; quare quaecumque de *Petro*, *Marco*, *Hermagora*, & reliquis narrat, praeterire constituimus, & illis relinquere, qui dubiis his, & incertis narrationibus acquiescere coguntur. Unicum notasse contenti, Auctori non in omnibus convenire cum *Baronio*, cui *lib. V. p.* 56. nullo scriptoris adhibito testimonio, sed de pleniori aliquo auctoritatis fonte aliquid adfirmanti regerit, illum *cuncta, non secus ac si ipse his temporibus adfuisset, ingenio comprehendisse*, quae & sibi dicta putet; cum praeter *Hymnos*, & *Acta Sanctorum*, per manus tradita

dita

dita, nullum idoneum eorum temporum ſcriptorem adhibeat: & ex primis, qui *Chriſto* nomen dederunt, meminerit *Ataulſi*, ab *Hermagora* ad ſacra Chriſtiana adducti, cujus nomen *Gothicum* plane genus prodit. Inauguratio denique *Hermagorae* per baculum & velamentum *lib. VI.* initio, (quod etiam tradit *Candidus pag.* 11.) recentioris temporis notam edit. Sed in his & reliquis, quae ſequuntur, excutiendis non morabimur. De Altero *Palladii* opere, de *Oppugnatione Gradiſcana*, quo bellum ab *Uſcochiis* reipub. *Venetae* ab anno 1615. enarrat, dicere nil attinet, cum ejus memoria ſit recentior, & variis ab Hiſtoricis diverſo linguarum, hodie in *Europa* celebratarum, idiomate deſcriptae ſint ejus viciſſitudines, quare eum libellum recenſendi labore abſtinebo.

Palladio ſubjiciuntur *Baſilii Zancaroli Cydonii* Antiquitatum Civitatis *Fori Julii* libri IV. quibus quid contineatur ediſſerit praefatio celeberrimi Editoris, qui ex prima editione mendis ſublatis, & ordine reſtituto, curavit hanc alteram, nobiſque plura de eo agendi otium fecit. ſcripſiſſe ſub *Ferdinando III.* patet *ex lib. I. pag.* 45. dum Urbi *Forojulii* Proviſor a *Venetis* eſſet datus *Bartholomæus Donatus.* pag. 46. In ipſo opere Inſcriptiones quaſdam protulit, partim ante editas, partim a ſe primum productas, ſed quae etiam ſive auctoris, ſive operariorum culpa, parum emendatae leguntur. ſic tres inſcriptiones, quae pag. 37. 38. referuntur, multo correctiores, & ſimul illuſtratas dedit vir doctiſſimus Philipp. a Turre *in Diſſert. II. de Colonia Forojulienſi.* illam, quae p. 42. conſpicitur, & emendatiorem, & pleniorem exhibet *p.* 357. quae p. 43. *Arrio* poſita, legitur apud eum *pag.* 334. & ibidem *Urſitiae* pag. 351. *Campiliae* ſaxum 44. conſpicitur inter ejus inſcriptiones *p.* 73. Deum *Rubigum* illuſtrat in *diſſertatione de Diis Aquilejenſibus* p. 316. P. 45. de *Julio Cæſare* agens, dicit eum a *Machenio* Praetore civica corona donatum, quem *Suetonius* cap. 2. *Thermum* vocat, & in reliquis ejus vitae enarrandis negligenter admodum verſatur. Sed & in ſequentium temporum Imperatoribus recenſendis, & regibus *Barbaris*, qui *Italiam*, & cum ea *Forojulienſem* regionem vaſtavere, naevos plurimos notare, ſi id liberet, poſſemus. In Ducum *Forojulienſium* rebus narrandis, diligentior videtur fuiſſe, ex omnis aetatis & generis ſcriptoribus ea corradens, quae inſtituto ſuo inſervire poterant.

Nullo in hoc volumen conjecto ſcriptore minor eruditione & ſtili elegantia eſt *Joannes Candidus*, licet ejus nomen non ita in ore doctorum eſſe ſoleat. oriundus fuit ex antiquiſſimorum Comitum *Caſtro Campi* ex agro *Tridentino*, genere, & divitiis & Caeſareo comitatu ac ſacris legibus exceltus fuit, teſte Gregorio Amaſaeo *in Epiſtola ad Forojulienſes* huic libro praemiſſa. Ex ſua gente vero memorat duos fratres, *Thomam Candidum*, qui fortiter pugnando ſpiritum pro patria reddidit pag. 76. & *Franciſcum* pag. 82. *Guidonem Candidum*, non addito quo ſanguinis gradu conjunctum, Epiſcopum *Mutinenſem* memorat *lib. VII. in fine.* Deſcribit vero *libr.* I. ſitum, antiquitatem & mores *Aquilejenſes* ad *Chriſtum* natum. in reliquis vero de origine & progreſſu religionis Chriſtianae, & inſtitutione Antiſtitum *Aquilejenſium*, non certioribus nititur monumentis aut antiqui aevi auctoribus, quam *Palladium* niti vidimus. ſic de *Marco* & ejus Evangelii codice *Aquilejae* (vel ut *Palladius lib. V.* in ſcopulo ad litus in mare procurrente) ſcripto, & *Aquilejae* ſervato, donec *Venetias* tranſlatus fuerit, non multo, aut anxio de rei veritate examine inſtituto, traditionem, ut vocant, ſequitur. in reliquis, quae hiſtorica magis fide nituntur, ſtudium veritatis & praefert & praeſtat. cujus inſigne documentum dat *lib. III. p.* 21. *& ſeq.* agens de *Attila*, quem plurimi ſcriptores crudelitatis & aliorum facinorum infamia

ad-

adsperserunt. ipse vero in laudes ejus excurrens, simul graviter & prudenter historicos admonet, nihil gratiae nec offensae esse dandum. *pag.* 24. Linguam *Forojuliensium* ex commixtione plurimorum populorum, multiplex idioma habere, adfirmat, ex *Latino*, *Gallico*, *Hispano*, *Illyrico* ac *Germano* aliquid trahens, nulla *Graeci* sermonis, ut mox *Pïerium* credidisse videbimus, mentione facta. *Pauli Diaconi*, celeberrimi sub *Carolo Magno* scriptoris, laudes celebrat *lib. IV. p.* 32. memorabile vero est, quod *pag.* 34. dicat a *Berengario* jus monetae, & argentei nummi cudendi potestatem *Venetae* Reipublicae esse concessum: quod si verum sit, videat, an, plena libertate *Venetos* jam tum usos esse, adfirmare possit. *pag.* 36. communem sequitur eorum errorem, qui, *Othonem III.* Electores constituisse septem, adfirmant. Quod ille *Gregorium V.* consensu *Othonis* A. MII. constituisse narrat, cum, *Gregorium* Ann. DCCCCXCIX. obiisse constet. & anno MII. *Otho* fuerit exstinctus: ne alia nunc, quae in vulgus edita sunt, argumenta, & quibus falsi convicerunt hanc opinionem Viri docti, recenseam. Notabilia etiam sunt, quae de origine *Guelforum* & *Gibellinorum* narrat *lib. V. pag.* 41. mirabile etiam est, & illis temporibus singulare, peregrinandi studium, quo flagraverit *Odoricus Portu Naonis*, oppido *Forojuliensi* natus, & Ordinis *Minoritarum*, qui totam *Europam*, & *Asiam*, ad extremos usque *Indos* peragravit, in quo itinere mira, quae viderit, noster a *pag.* 50. *ad finem lib. VI.* enarrat. *Lib. VII. pag.* 63. candide fatetur a *Germanis* lethifera illa tormenta, quae *bombardas* Itali vocaverunt, inventa esse, & in nobili illo proelio ad *Clodiam* a *Venetis* adhibita; de quo vidimus in *Praefatione ad Tomos priores*, de *Facii bello Clodiano* tractantes. Libro vero ultimo insignes sua aetate viros apud *Forojulienses* enumerat, inter quos egregia laude extollit *Gregorium Amasaeum*, Patrem *Romuli pag.* 74. cujus epistola ad *Forojulienses*, qua illos ad Gloriae studium excitat, & hos *Candidi* commentarios commendat, legi potest. Vidi vero *J. Hondium* in descriptione *Italiae*, ubi de Forojulio agit, inter claros ejus Urbis viros, laudare *Jacobum* (pro *Joanne*) *Candidum* scriptorem *Aquilejensium* commentariorum, quae ab *Gregorio Amasaeo* magna parte aucta esse dicit, quod quo auctore adfirmet, ignoro. Desinit vero in inducias quinquennales A. C. MDXVII. hortatu *Leonis X.* indictas.

Scriptoribus, qui *Aquilejam* & *Forum Julium* illustrarunt, subjiciuntur Doctissimi *Philippi a Turre*, Episcopi Hadriensis, *Dissertationes de Deo Beleno & aliis Diis quibusdam Aquilejensibus, de Foro Juliensi Colonia, & inscriptiones aliae.* De cujus viri eruditione & meritis in rem literariam, cum memoria ejus sit recentior & omnibus commendatissima, & edito ejus libro de *Monumentis Antii*, dotes singulares, ab *Ephemeridum Scriptoribus* fere omnibus, egregiis praeconiis sint ornatae, nos in ejus laudes verba non perdemus. De *Beleno* agens, refutatis eorum sententiis, qui vel a *Beel*, *Belo*, *Bethel*, vel Ἥλιος, vel aliunde deducunt; ipse ab *Heleno* Trojano vate, *Priami* filio; deducit, cujus memoriam & cultum *Antenor*, & alii *Trojani*, qui in *Gallias* migrarunt, *Norico* & *Gallicis* partibus intulerint. Quae sententia ipsi ideo placuisse videtur, quia *Apollinem* & *Belenum* diversos Deos fuisse statuit, nec *Belenum* cognomen *Apollinis* fuisse credit. quod etsi persuadere eruditis, de quo dubito, possit, vix tamen efficiet, sub *Beleni* nomine *Trojanum* cultum fuisse *Helenum*. si enim illa religio tetigisset eam partem *Trojanorum*, quae in *Carnos* & *Gallorum* agros migravit, certe sine piaculo ejus cultum ipse *Antenor*, ejusque comites non negligere potuissent. Atqui in Patavina & vicina regione nullum hujus Dei vestigium deprehendimus, ubi certe, cum *Antenor* dux & princeps ejus coloniae sedes suas posuerit, & renascentis *Trojae* imaginem renovaverit, inter primos Deos celebrari debuisset. nec in *Epiro*, ubi *Pyrrhus* auspice *Heleno* se-

des posuit, monumenta hujus Dei reperta fuere, ubi praecipuo honore coli debuerat, & magis ejus memoria consecrari, quam vel ab *Antenore* vel aliis *Trojanis*, quos numquam legimus *Heleni* monitu sedes in aliqua regione collocasse, & quos auctor noster, sola ductus conjectura, *Pyrrhi* comites esse potuisse, fingit. Quare cum ipse Vir Doctissimus hanc de *Heleno* opinionem, incertam & ex longinguo petitam nemini obtrudere velit, nos potius nomen id minime tam antiquum, nec a *Trojanis* aut *Graecis*, *Romanisve* esse petendum credimus, sed ex ipsa *Gallia*, ubi cultum hoc nomine *Belenum* fuisse, & ipse *Episcopus Adriensis* ostendit, & multi ante eum. vid. Scalig. *Auson. lect.* 1. 9. D. Voss. *ad Jul. Caes. Bel. Gall. VI.* 17. & alios, quos ipse auctor hic adduxit. Cum vero *Galli* hanc regionem, & primam *Italiae* partem, toties invaserint & insederint, nihil mirum, si ea pars *Gallorum*, inde profecta, ubi *Belenus* colebatur, id numen novae Patriae intulerit. Deus enim, ut vocant, *Localis*, Τοπικὸς fuit, qui vernacula lingua, forte aliquantum mutato nomine a *Romanis*, quorum sunt lapides positi huic Deo, ad linguae suae formam dictus est *Belenus*, quales *Endovellicus*, *Nehalennia*, *Magusanus*, *Camulus*, *Bacurdus*, & similia numina fuere a *Barbaris* populis culta; ut hoc Reines. *in comment. ad Clas.* 1. *Ins.* 39. in transitu tetigit, & pluribus *ad Ins.* 51. ostendit. in quorum nominum ratione frustra toties sudant viri docti, & nugas saepe eruditas agunt. Quare tutius puto hic ignorantiam profiteri, donec apertius de peculiaribus, istis civitatium & locorum Diis ex monumentis certis constet. De reliquis Diis *Brontonte*, *Fomione*, *Vi Divina* eruditissime commentatur. Sed praecipue digna est legi ejus dissertatio *de Forojuliana Colonia*, ubi *Palladii* & aliorum errores, ex nimio patriae studio ortos castigat, & sine dubio *Forum Julium* fuisse, ubi nunc *Civitas Austriae*, sive *Civitat*, *Cividat*, *Cividale del Friuli*, vernaculo sermone vocata, est posita, evincit; & monumenta a *Palladio* adducta, quae jam nobis suspecta, ante *Turrii* dissertationem lectam, visa erant, falsi convincit. reliquae doctissimi viri dissertationes, quae *Veteris Antii Monumenta* illustrant, Volumini alii inserentur, quo illius regionis, in qua *Antium* situm fuit, antiquitates continebuntur.

Qui sequitur *Jo. Baptistae Goynaei* libellus *de Situ Istriae*, debes beneficio viri doctissimi *Justi Fontanini*, qui eruditissima praefatione & auctoris vitam & merita illustravit, nobisque multa de hoc libello dissertandi gratiam fecit. Utinam Vir ille egregius, diu sospes, scriptis doctissimis rempub. literariam dehinc demereri, & ante alia *Bibliothecam*, sive *Historiam Literariam Aquilejensem*, quam promittit, & cujus toties vir Doctissimus *Philippus a Turre* (vide *de Mithra cap. 6. p.* 223. & *de Colonia. Forojul. p.* 332.) meminit, in publicum edere velit. Cap. IV. pag. 6. *Goynaeus* Istriae suae adserit *Hieronymum*, inter Latinos patres eruditione facile principem. *Capite. V.* viros literis apud *Istros* insignes recenset, inter quos fratrem suum *Nicolaum Goynaeum* memorat; ipse autem se literarum latices ex *Joanne Antonio Petronio*, ut a purissimo fonte, hausisse testatur. reliqua de hujus scriptoris vita & fatis me ignorare fateor.

His adnectuntur *M. Ant. Sabellici*, de quo in praefatione priore egimus, de *Vetustate Aquilejae & Fori Julii* libri sex. In quorum primo Patriae suae situm & oppida describit. in quo singularis ejus est de oppido *Utino* sententia, quod ab *Attila* conditum, & quia ille Rex *Hunnorum* fuerat, *Unnium* potius dicendum esse, censet. idem adfirmaverat in carmine Heroico *de origine Unnii*, quod p. 3. laudat, & ex quo H. Palladius *lib. ultimo rer. Foroj. in fine* versus quosdam producit, & ejus sententiam ad examen vocat, & *Forum-Julium* idem esse, quod postea *Utinum* dictum fuerit oppidum, male

censet.

censet. *libro secundo*, ubi primos patriae suae incolas repetit, fabulosis etiam attendisse narrationibus deprehenditur; ut ex *Argonautarum* in *Istriam* adventu apparet, & quae de *Trojanis* & aliis adjicit. certiora tradit deinceps, ubi *Romanorum* in his oris res gestas tangit, & deinde sequentibus libris *Hunnicorum*, *Longobardicorum*, domesticorum, & *Turcicorum* bellorum, quibus adflicta saepe fuit illa regio, historias commemorat.

Cum vero in hac parte *Italiae* celeberrimus fuerit olim *Timavus* Fluvius, a *Virgilio* & aliis Poëtis maxime decantatus, inter posterioris aevi scriptores lis acerrima orta fuit, quo nomine ille hodie censeatur. & cum plurimi *Brentam* nunc dictam, quae *Patavinum* agrum perlabitur, esse statuerent, alii eum *Japidiae* adserere omni ope annisi sunt. Hinc *Paulus Pincius*, cum ipsi operam darent *Marinus* & *Hermolaus Grimani*, Patricii *Veneti*, & ille cum iis in *Istriam* navigasset, considerato loco, ubi *Timavus* fluit, *Patavinis* illum attribuere potuisse viros doctos, admiratus, brevi hac dissertatione invictis, ut puto, argumentis ostendit, eum quaerendum esse in *Istria*, sive *Japidia*. Cujus etiam sententiae fuerunt, qui hoc Thesauro continentur, Sabell. *de vetust. Aquilej. lib. II. p.* 9. Scardeon. *lib. I. Clas.* 1. *in fine.* Palladius *de rebus Forojuliensibus lib. I. pag.* 9. Goynaeus *de situ Istriæ cap. VII.* Joan. Candidus *Comm. Aquilejen. pag.* 2. Pignor. *in Originib. Patav. Cap. XIV.* & praeter illos Cluverius *Ital. Ant. lib. I. cap.* 20. qui ipse propius locum inspexisse se dicit.

Huic subjecta est *Jovitæ Rapitii descriptio Balneorum ad Timavi ostia*, quae etiam idem Cluverius *d. l. p.* 293. illustravit, & Candidus *pag.* 2. & Pallad. *lib. I. p.* 10.

Celebrius est nomen *Joannis Pierii Valeriani*, quam ut a me praeconiis ornari desideret, & satisfacere studiosis poterunt testimonia libello ejus *antiquitatum Bellunensium* praeposita, quibus addi potest Elogium Jo. Imperialis *Musaei Historici pag.* 38. *Ed. novae.* & Ghilin. *Teatr. d'Huomini letterati part.* 1. *pag.* 189. Hic cum oriundus esset ex *Bellunensi* civitate, patriae suae antiquitates illustrare adgressus, non minorem inde laudem tulit, quam ex aliis eruditissimis ingenii & doctrinae monumentis. Familiae suae origines ex *Romanis* militibus *Sertorianis*, qui olim, ut fines ibi imperii defenderent, collocati fuerant, arcessit *pag.* 5. indeque *Valerianos* deducit, qui agri, sub *Medonte* Castello positi, & qui *Bolzanum* vocabatur, possessores erant, indeque *Bolzani* dicti. Laudat has dissertationes Pignorius *in originibus Patavinis pag.* 3. licet in illis, quae de *Euganeorum* origine sine idonei auctoris testimonio adfirmat, ipsi accedere vereatur. Originem vero *Graecam* inde adstruit, quod sermo popularis bona sui parte sit Graecus, magisque in feminis, quam in viris, qui commercio cum *Teutonicis* & aliis eum corruperunt, deprehendatur, ut *pag.* 3. ex *Urbani* patrui sui testimonio confirmat, & *Homerica vocabula*, apud *Alpium* incolas reliqua, producit. Quae de origine Urbis *Veruni* narrat *p.* 6. *& seq.* fabulis propiora videntur. Lapidem vero, quem de *C. Fl. Hostilio* adfert, & qui apud *Gruter. CCCCXX.* 2. legitur, perperam exponit. nam illi C. FL. HOSTILIVS. PAP. SERTORIANVS est, *C. Flavius Hostilius Papinius Sertorianus.* cum constet hodie inter eruditos PAP. notare *Papiriam tribum*, ex qua censebatur *Hostilius* ille. Quem eumdem errorem committit pag. 11. ubi C. FIRMIO. C. F. MENEN. RVFIN. *Menenium Rufinum* reddit, pro *Menenia*, (sc. Tribu) quem lapsum multis familiarem olim, sed nunc opera virorum doctorum detractum, miramur adhuc adhaesisse *Garuffio*, de quo in sequentis tomi praefatione agemus. Deinde LAVR. LAV. P. explicat de *Laurentalibus* sacris, cum *Gudius* notet, indicari *Laurentium Lavina-*

 tium

tium Praetorem, ut & in alia, quam *Pierius* adducit, *Laurentium Lavinatium Decurio* vocatur. Sed cum non ſine veri ſpecie notet *Reineſius* claſ. XII. inſc. 114. & VI. 90. *Laurentes Lavinates*, vel *Lavinatium*, qui in Saxis nominantur, eſſe vel ſacerdotes, vel religioſis cætibus Junonis, quæ in hoc oppido colebatur, adſcriptos, neſcio an non rectius P. notet *Pontificem*; ut apud *Gruter* MXXIX. 3. PONT. L. L. ut exponit *Reineſius*, & ut plenis verbis exprimitur CCCCLXXXIV. 3. & ita *Scaligerum* in indice explicuiſſe nunc video, ubi & plura de Sacerdotibus *Laur. Lavin.* habet. Sermo ſecundus impenditur fere, ut probetur veteribus dictam Urbem *Verunum* eſſe, quae hodie *Bellunum* dicitur. tertius de *Flavio* flumine, & quartus de antiquis in Agro *Bellunenſi* memoriis ſive monumentis. de quibus ſingulis ſi diſſertare vellemus, praefationis modum egredi deberemus, quod ideo minus neceſſarium videtur, quia ſi non omnes, ut puto, pleroſque certe lapides *Gruterus* in ſuum corpus digeſſit, agnoſcens *Aloyſii Lollini*, Epiſcopi *Bellunenſis*, qui hos *Pierii* ſermones primus produxit, beneficium.

Claudit hujus Tomi ſcriptorum agmen *Antonii de Ville*, cujus Pyctomachiam Venetam in prioribus Voluminibus vidimus, *Deſcriptio Urbis & Portus Polæ*, quae cum exiguae ſit molis, facile perluſtrari non ſine fructu & voluptate poteſt. immiſcuit ille lapides etiam quoſdam antiquos, ſed non ſemper ut puto, diligenter ſatis deſcriptos, niſi ſit librariorum negligentiae tribuendum. ſic *pag.* 11. legitur CAESARIS INVI. T. pro DIVI F. ut apud *Gruter.* p. CV. 8. recte exhibetur.

Et haec quidem Doctorum virorum opuſcula, hanc *Italiae* partem, quae eſt *Juris Veneti*, illuſtrantia, *ſexto hoc volumine* comprehenduntur, quae cum & raritate, & praecipue inſigni eruditionis laude & elegantia ſe diu commendaverint; ſed vix a ſtudioſis Antiquitatum & Hiſtoriarum *Italiae* haberi potuerint, nunc facillime, nec tam inſano, ut hodie vendi ſolent ejus generis ſcripta, pretio, ab uno quovis comparari poſſunt. In ſequentibus non minoris famae & eruditionis opera prodibunt, neque mora interjicietur, quin intra breve tempus univerſus hic *Theſaurus* Bibliothecas, etiam inſtructiſſimas, ornare poſſit. Antequam te dimittam, Lector, rogatum volo, ut duas, quæ irrepſerunt, mendas corrigere velis. unam in *praefatione tom. IV. pag.* 19. paullo ante finem, ubi lege, *in praefatione librarius ſatis multis egiſſe viſus eſt.* Altera huic praefationi inſidet. pag. 3. l. 31. ubi legendum, *ibi ne verbo quidem mentio injicitur.* Vale. *Leidae*; *Kalendis Martiis* CIↃDCCXXII.

PETRUS

PETRUS VANDER AA LECTORIBUS S. P. D.

Stabat quidem animo sententia, ultimo mensis Decembris *die, anni præteriti,* Tomos *hosce* Sextum & Septimum, *voluminibus* Sex *consistentes, publici juris facere; sed cum interea temporis Viri perillustres* Italici *regni varios egregios, & rarissimos Scriptores, mitterent, qui omnes raræ sunt aves in terris; & inter illos* Philippus a Turre, *abditarum rerum cognitione apprime est instructus, tempus prorogare sum coactus. Nam omnes illico a Viris Doctis, & harum rerum cupidis, quibus ostenderam, digni æstimabantur, ut Tomis hisce insererentur, & hoc eo magis, quia in præfatione* IV. Tomi *promiseram, me rarissimos mihi pollicitos scriptores sub prelum revocaturum. Itaque mecum tacitus gaudebam, occasionem, promissa orbi literario servandi, mihi dari. Hos omnes in Scriptorum serie, duobus hisce Tomis præmissa, * insignitos, non autem in isto* Tomo IVto *præfixo Catalogo, aliisque jam antea in lucem editis, invenietis. Pro certo habete, me nullis sumptibus, tempori aut operæ parciturum, hoc quoque posthac effectui dare.* Tomus VIIIus & IXus, *Deo volente, brevi etiam in lucem prodibunt, qui non minus doctissimis & admodum elegantissimis tractatibus erunt instructi, quorum nuper Viri, in* Italia *nullis eruditione secundi, copiam mihi fecerunt: non dubito, quin antiquitatum studiosis sint satisfacturi. Vale.*

AD MONITIO AD BIBLIOPEGAM.

Sedulo in id incumbendum, ut Figuræ æneæ separatim excusæ, ad Tomum *Sextum Thesauri Antiquitatum & Historiarum Italiæ* pertinentes, suis paginis infra notatis unius cujusque tractatus immittantur.

IN TOMI SEXTI PARTE PRIMA

Ad Antonii Godi Chronicon

Ezerinus. III. — — — — Pag. 47

Ad Cortusiorum Gulielmi & Albrigeti Historiam

Canis Grandis Scaliger. — — — 14

IN TOMI SEXTI PARTE SECUNDA

Ad Albertini Mussati Historiam

Laurentius Pignorius. — — — (6)
Felix Osius. — — — — 369

IN TOMI SEXTI PARTE TERTIA

Ad Bernardini Scardeonii Historiam Patavinam

Bernardinus Scardeonius. — — — (4)
Ager Patavinus, — — — 1

Ad Laur. Pignorii Orig. Patav. Antenor. &c.

Vesta &c.	TAB. I.	13
In Lapide Exsculpto &c.	— II.	17
Dardanici &c.	— III.	21
Sard. incis. &c.	— IV.	30
Dis Penatibus &c.	— V.	33
Statua Ærea &c.	— VI.	35
LOLLIUS &c.	— VII.	40
Icunculæ æneæ &c.	— VIII.	41
Nummi Hadriani Antonini Pii.	— IX.	42
Statua antiqua Venetiis.	— X.	45
III. Ex Ære &c.	— XI.	51
TRAMONTANA &c.	— XII.	54
Pætus & Arria.	—	Pag. 81
Amphitheatri Prospectus &c.	— XIII.	85
Titus Livius.	—	Pag. 93
AGENOR, &c.	—	Pag. 111
NOVA NUPTA &c.	—	121
REGIA PADUA &c.	— XIV.	122
Monumentum Antenoris.	— XVI.	124
Laur. Pignorius.	—	133

IN TOMI SEXTI PARTE QUARTA

Ad Antonium Riccobonum de Gymnasio Patavino

Antonius Riccobonus. — — — — 1

Ad Henrici Palladii rerum Foro-Juliensium Libros

Tabula Geographica Foro-Juliensis. — — 1
S. Marcus, primus Aquilejæ Patriarcha. — 34
Julius Cæsar. — — — — 44
Flavius Aetius. — — — — 131
Aquileja. — — — — — 132

Ad Joannis Pierii Valeriani Antiquitates Bellunenses

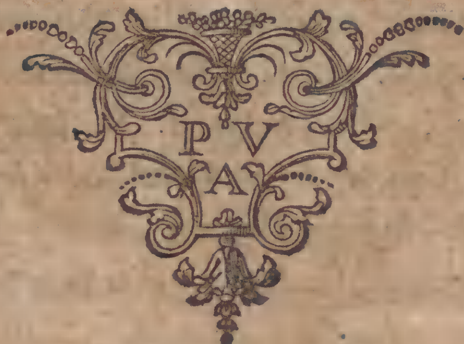
Joannes Pierius Valerianus. — — — 1

Ad Marcum Antonium Sabellicum de vetustate Aquilejæ

Marcus Antonius Sabellicus. — — — 1

Ad Paulum Pincium de Timavo flumine

Situs Fontium Timavi. — — 17

S E R I E S SCRIPTORUM

Qui in Sexto Tomo Thesauri Antiquitatum & Historiarum Italiæ inveniuntur.

PARS PRIMA.

olandini, cognomento *Grammatici*, *Patavini*; Libri Chronicorum: sive Memorialis Temporum de factis in Marchia, & prope ad Marchiam Tarvisinam.

Monachi Paduani, Chronicorum Libri tres, de rebus in Insubribus & Euganeis, hoc est, in Lombardia & vicina Marchia Tarvisina gestis, circa ea tempora, quibus *Fridericus II.* Romani Imperii clavum tenuit, usque ad annum Christi MCCLXX. cum adjecta Mantissa hoc titulo: *Quædam scitu digna de Civitate Paduæ.* Insuper diversorum Auctorum variantibus Lectionibus & Annotationibus donata.

Gerardi Maurisii, *Civis*, *& Judicis Vicentini*, Dominorum de Romano & Marchiæ Tarvisinæ Historia, a *Felice Osio* primum publici juris facta. Cui adjuncti sunt versus *Thadæi*, *Notarii Vicentini*, Historiam hanc & Significationem Nominum & Cognominum *Eccelini* & *Alberici* Fratrum *de Romano* continentes, juxta prosam Auctoris, à quo & producti & allati sunt.

Antonii Godi, *Nobilis Vicentini*, Chronica, quæ extant, ab Anno MCXCIV. usque ad MCCLX. Quibus accessit, Supplementum ex *Caroli Sigonii* Libro. XIX. de Regno Italiæ: *Nicolai Smeregi*, *Notarii Vicentini*, *de Burgo Bericæ*, Chronicon: *Scriptoris Anonymi* Supplementum Annalium Smeregi: *Ricciardi*, S. Bonifacii Comitis, Vita: *Laurentii de Monacis*, *Veneti Senatus a Secretis*, *ac Cretensis Regni Magni Cancellarii*, Ezerinus tertius. Omnes hi tractatus ex *Felicis Osii*, *Artis Oratoriæ Interpretis in Gymnasio Patavino*, recensione luce publica primum sunt donati.

Cortusii, *Patavini duo*, sive *Gulielmi & Albrigeti Cortusiorum* Historia de Novitatibus Paduæ, & Lombardiæ, ab Anno MCCLVI. usque ad MCCCLXIV. solerti *Felicis Osii* calamo serio castigata beneficio MSS. Exemplarium IV. quorum Primum subministravit Illustrissimus Serenissimæ Reipublicæ Venetæ Senator, & obliteratæ Veterum Scriptorum memoriæ restitutor, *Dominicus Molinus*; Secundum, exaratum Viri docti *Francisci Mussati* manu, Consanguineus ejus, & *J. V. C. Marcus Antonius Mussatus*; Tertium, *Bartholomæus Petardus*, *Veronensis I. C. &c.* Postremum, *Jacobus Philippus Tomasinus*, *Canonicus Secularis S. Georgii ab Alga Venetiarum*, *& S. Mariæ ab Avantio Patavii Prior*: Unde Variantes aliquot Lectiones duorum praecipue Codicum, *Mussati* scilicet, & *Petardi* fuêre depromptæ.

Sup-

Supplementum ad *Cortusiorum* Historiam, ex MS. Codice *Comitis Pii de Comitibus*, *Patricii Veneti.*

(Series Auctorum exigebat equidem, ut *A. Mussati Historia Augusta*, & *Tragœdia* ordine præcederent *G. & A. Cortusiorum Historiam*; sed Operis in Volumina divisio id ferre minus posse videbatur, cum hac ratione Volumina reddita fuissent nimis inæqualia; ad hoc itaque, quantum fieri potuit, præveniendum, *Cortusios* excipit *Mussatus.* Cujus rei *Benevolum Lectorem* hic admonitum voluimus, ut id in evolvendis his Auctoribus observare ne graviter ferat.)

PARS SECUNDA.

Albertini Mussati, *Patavini*, *Historiographi Paduani*, Historiæ Augustæ de Gestis *Henrici VII. Cæsaris*, Libri XVI. De Gestis Italicorum post *Henricum VII.* Libri XII. Ejusdemque *Ludovicus Bavarus* ad Filium. Hæc omnia *Laurentii Pignorii*, Viri Clarissimi Spicilegio, nec non *Felicis Osii*, & *Nicolai Villani*, Castigationibus, Collationibus & Notis sunt illustrata.

Albertini Mussati, *Patavini*, *Historiographi Paduani*, Tragœdiæ duæ, Eccerinis, & Achilleis, cum Notis *Nicolai Villani*, *Pistoriensis*; ut & alia Auctoris Poëmata, Epistolæ nimirum, Elegi, Soliloquia, Eclogæ, & Fragmenta; ac Lectiones variantes, Collationes, & Notæ marginales.

PARS TERTIA.

Petri Pauli Vergerii, *Justinopolitani*, *Juris Consulti*, *Philosophi*, *& Oratoris Celeberrimi*, de Carrariensium Familia, & de Illustrium ejus Principum rebus magnifice gestis Historia, ex optimis MSS. Codicibus desumpta, emendata, atque ad sui puritatem & integritatem redacta.

Bernardini Scardeonii, *Canonici Patavini*, Historiæ de Urbis Patavii Antiquitate, & claris Civibus Patavinis, Libri Tres, in XV. Classes distincti.

—— —— —— —— de Sepulchris Insignibus exterorum Patavii jacentium.

Laurentii Pignorii, *Patavini*, *Canonici Tarvisini*, Origines Patavinæ, & Antenor, una cum ejusdem *Pignorii* Animadversionibus. Latine vertit, suisque Notis auxit *Sigebertus Havercampus.*

—— —— Epistola super Antiquissimam Picturam, quæ Romæ visitur, de Ritu Nuptiarum.

—— —— Vita, Bibliotheca & Museum, Auctore *Jacobo Philippo Tomasino.*

Octavii Ferrarii, Oratio de Laudibus Urbis Patavii.

PARS QUARTA.

Antonii Riccoboni, *Rhodigini*, *Publ. Orat. Profess. Patavini*, de Gymnasio Patavino Commentariorum Libri VI. quibus antiquissima ejus Origo & multa præclara ad Patavium pertinentia: Doctoresque clariores usque ad annum 1571. ac deinceps omnes, quotquot in eo floruerunt, eorumque controversiæ: atque alia memoratu dignissima recensentur: opus ut non amplius pertractatum: sic studiosis antiquitatis valde expetendum.

Henrici Palladii de Olivis, *Patricii Utinensis*, *Medici & Philosophi Celeberrimi*, *Varii Academici Suentati*, Rerum Foro-Juliensium ab orbe condi-

to usque ad annum Redemptoris Domini Nostri CCCCLII. Libri Undecim.

—— —— de Oppugnatione Gradiscana, Libri Quinque.

* *Basilii Zancaroli, Cydonii, Francisci filii, e Colonia Cretensi, Regnique Insulæ Cretæ Feudatariis, atque in Insigni F. JUL. Civitatis Basilica Collegiata Canonici*, Antiquitatum Civitatis Fori Julii Libri quatuor.

Joannis Candidi, Juris Consulti, Commentariorum Aquilejensium, Libri Octo, quibus tum Descriptio hujus felicissimæ Regionis, tum Historia rerum Ecclesiasticarum Seculariumque in ea gestarum copiosissime sunt absolutæ.

* *Philippi a Turre, Forojuliensis, Episcopi Adriæ*, Dissertationes de *Beleno*, & aliis quibusdam Aquilejensium Diis, ac de Colonia Forojuliensi: addita sunt fragmenta inscriptionum *Fratrum Arvalium* recens in Agro Romano effossa, ut & plures Inscriptiones Aquilejenses aliæque variis in Provinciæ Forojuliensis locis extantes.

Joannis Baptistæ Goynæi, Pyrrhanensis, de Situ Istriæ libellus, ubi ejus Regionis simul Nomen, Termini, Civitates, Ingenia, Eruditi, & Soli natura, elegantissime & solidissime pertractantur; *Cum Præfatione & Emendationibus* Justi Fontanini, *a Cubiculo honorario Summi Pontificis Clementis XI.*

Marci Antonii Sabellici, de Vetustate Aquilejæ, & Fori Julii, Libri Sex.

—— —— *Ejusdem* Carmen, Vicentinus Crater, in quo continetur brevis Urbis Agrique Vicentini Descriptio.

Pauli Pincii, de Timavo fluvio, pro Vetustorum Opinione Dissertatio.

—— —— *Jovitæ Rapitii*, Balneorum, quæ ad Timavi Ostia sunt, Descriptio.

Joannis Pierii Valeriani, Bellunensis, Antiquitatum Bellunensium Sermones quatuor; quorum ultimus, Flaviorum Nobilitatem, ex antiquis in Agro Bellunensium memoriis exponit: Olim primum è Bibliotheca *Lolliniana* in lucem editi.

Antonii de Ville, Equitis Galli, Portus & Urbis Polæ Antiquitatum, ut & Thynnorum Piscationis Descriptio curiosa.

ROLAN-

ROLANDINI
cognomento
GRAMMATICI,
Patavini;
LIBRI
CHRONICORUM,
ſive
MEMORIALIS TEMPORUM
DE FACTIS IN MARCHIA
Et prope ad
MARCHIAM TARVISINAM.

Editio Noviſſima, priori nitidior & emendatior.

LUGDUNI BATAVORUM,
Sumptibus PETRI VANDER Aa;
Bibliopolæ, & Academiæ Typographi atque Civitatis.

PRÆFATIO
EDITIONIS ULTIMÆ.
BENEVOLO LECTORI SAL.

Librum Chronicorum Rolandini, *sive Memoriale Temporum de factis in* Marchia, *& prope ad* Marchiam Tarvisinam, Venetiis MDCXXXVI. *ex Typographia Ducali* Pinelliana *in fol. editum, repetendo proposueram errata Typographica maxima quæque expungere, & quæ correctionem negarent, sarta relinquere ac tecta, quoad melior Codex priori tandem omnia poterit corrigere. Insuper Appendicem e variis Codicibus Chronicorum* Rolandini, *ut putà* Papifavio, *&* Corradino, Zabarellio, Dominici Molini Veneti, *aliisque unà cum Variantibus Lectionibus Codd. volui subjunctam. Diversa verò scriptura, quæ æstimavi insignia, continuò expressa curavi, marginique numeros foliorum Editionis primæ illitos, ne quis evolvendo, frustra se habitum conqueri posset; adhæc judicia nec non & Elogia Auctoris e* Bernardino Scardeonio *&* Gerhardo Joan. Vossio *addita. Quæ si tibi*, Benevole Lector, *arrideant, non minus voluntatem procurandi plures id genus Auctores, quam solicitudinem augebis. Vale & his fruere.*

JUDICIA ET ELOGIA CLARORUM VIRORUM
DE
ROLANDINO.

BERNARDINUS SCARDEONIUS, *Lib.* II. *Classis* 10.
DE *ROLANDINO* GRAMMATICO.

uit item *Rolandinus* doctissimus Grammaticus, & diligentissimus investigator antiquitatis: qui studiosissimè scripsit *de Acciolini tyrannide*, quæ viderat: & de ea re integros commentarios confecit. Scripsit & *de rebus gestis* Patavinæ *civitatis*, cujus meminit *Petrus Paulus Vergerius*, & *Blondus Flavius* historicus *decade* II. *libr.* VII. Extant hujus scripta apud nobilem virum *Silium Capilistium*, ubi hoc Epitaphium legitur.

GRAMMATICÆ DOCTOR, SIMVL ARTIS RHETORICORVM
ROLANDINVS ERAM: NVNC REGE JVBENTE POLORVM,
VERMIBVS HIC ESCÆ JACEO, QVAM TV TIBI SORTEM
QVI LEGIS EXPECTA: NEQVE FAS TIBI FALLERE MORTEM,
ET BENE SCIS, QVOD TV FINEM NON EFFVGIS ISTVM
ERGO ROGA TIBI, POSTQVE ROGA MIHI, PARCERE CHRISTVM.
MILLE DVCENTENIS CHRISTI CVRRENTBVS ANNIS,
TVNC EGO NATVS ERAM: SED AB HIS POST SEPTVAGINTA
SEX, SIMVL ALMA PIE REDIMIT DVM FESTA MARIA
IN FEBRVI MENSE, CÆLI PETO FERCVLA MENSÆ.
REX PIE, REX CÆLI NATO MISERERE FIDELI:
O PRIMVM FLAMEN, TVVS SIT HIC SPIRITVS, AMEN.

Hujus viri venerabile sepulchrum, his carminibus insignitum fuit olim in æde D. *Danielis*. Sed modo sublato veteri lapide, & novo apposito, servatur locus pro sepultura sacerdotum ibidem morientium.

GERARDUS JOANNIS VOSSIUS
DE
HISTORICIS LATINIS,
Lib. III. Cap. 8.

uando natus, *&* *denatus sit* Rolandinus Patavinus, *cognomento* Grammaticus, *indicant hi quales quales versiculi*, *sepulcro ejus inscripti*; *quos* Scardeonius *affert*:

Mille ducentenis *Christi* currentibus annis,
Tunc ego natus eram: sed ab his post septuaginta
Sex, simul alma piæ redimit dum festa *Mariæ*
In *Februi* mense, cœli peto fercula mensæ.

Patrem habuit actuarium, *seu tabellionem.* Bononiæ *a* Boncompagno *literarum studia hausit*, *atque admodum adolescens insignitus est titulo Magistri. Postea & ipse in patria actuarii munus sustinuit. Hic* XII. *libris descripsit* tyrannidem Eccelinorum *de* Onaria, *sive de* Romano, *quam oculis suis* *vi-*

viderat. Eamque historiam perducit ab anno CIↃ CC *usque ad annum* CIↃ CC LXIII*: intra quod tempus* Eccelinorum *domus maximè claruit. Sed diligenter imprimis* Eccelini *quarti, quem* tertium *vulgò appellant, ortum, vitam, mores, tyrannidem, bella, atque interitum persequitur. Videri possit præterea condidisse volumen* de gestis Patavinorum: *ut cujus mentio fiat apud Paullum Vergerium* in opere de principibus Carrariensibus, *& Blondum Flavium* dec. II. lib. VII. *Sed lubens subscribo clarissimo doctissimoque* Felici Osio, *qui volumen hoc non aliud esse censet ab eo quod antea diximus. Nam* XII *illis, quas memoravimus, libris, persequitur imprimis ut vitam* Eccelini IV, *ita & res a* Patavinis *gestas, dum ille tyrannidem exerceret. Atque hinc (ut ab eodem* Osio *edoctus sum) manuscriptus codex hujusmodì inscriptionem habet:* Liber Chronicorum seu memorabilium de factis in *Marchia* & prope *Marchiam Tarvisinam:* præterito nomine. *Hujus scriptoris indicium mihi primus fecit illustrissimus vir,* Dominicus Molinus *Senator, ac patricius* Venetus*: qui & communicavit mecum, quid de eo scriptore, mihi necdum viso, nedum lecto, censeat præcellentis eruditionis, atque acerrimi judicii vir,* Albertinus Batisonus, *abbas, ac nobilis* Patavinus. *Nempe, ut a summis hisce, & humanissimis viris edoctus sum, temporum quidem vitio, quibus vixit, stylo utitur* Italicismis, *ut nunc loquimur, referto: verum si rerum potius ratio habeatur, fatendum sit, eum seculi sui scriptores vincere perspicuitate, ordine, industriâ, &, quod caput est, prudentiâ. Imo fide incorruptâ, complures etiam clarioris nominis historicos longè post relinquat. Adhæc undique in eo relucet, pietatis ac religionis studium: item quantopere, tum in literis sacris, tum in gentilium scriptis, poëtarum imprimis, atque etiam disciplinis minus protritis, fuerit versatus. Itaque non olim modo magna ejus viventis admiratio fuit: sed nunc quoque, tot seculis post excessum suum, egregiis ingenii monumentis legentes in amorem ac laudem sui penitus rapit: cumque omnium in manibus esse mereatur, tum imprimis* Patavinorum*: qui vetera florentissimæ urbis suæ gesta, familias antiquas, viros olim in illa illustres, tum autem & urbes, & regionis mores, ritusque non alibi, quam in cive hoc suo, vel majori voluptate possint quærere, vel certius invenire. Postremo nec prætereundum illud, commentariorum* Rolandini *de* Eccelinorum *tyrannide epitomen* Italico *sermone anno* CIↃ IↃLII. *in lucem emissam fuisse a* Fausto Longiano*: sed ficto sub nomine* Petri Gerardi: *qua fraude non aliis modo, sed ipsi etiam* Petro Scardeonio, *rerum* Patavinarum *usque adeo intelligenti, fucus factus fuit. Quam rem me literis suis docuit vir eximius, præclareque de studiis meritus,* Laurentius Pignorius. *Verùm is, pro candore suo, acceptam eam ferebat* Vincentio Pinello, *viro maximi quidem nominis, sed majoris tamen, & ingenii, & doctrinæ: qui* ὑποβολιμαῖον *Scriptorem hunc sedulo cum ipso* Rolandino *conferens, facile, quâ sagacitate est, deprehendit, ab impostore eo* Rolandinum *pessimè exceptum esse: quippe in quo ille, malo nimis more, atque exemplo, ut gratiam quorundam sui ævi aucuparetur; multa adeo, partim reciderit, partim mutârit, &, ut quod res est dicatur, planè corruperit.*

P R O L O G U S.

Super XII. infra positis Libris
DE FACTIS IN MARCHIA TARVISINA.

Antiquorum solemnis auctoritas, moribus, & doctrinis salubribus imitanda, & ipsi venerandi Auctores, sicut in eorum patet operibus, numen *Apollinis*, & aliorum, quos Deos esse opinabantur, devotione sedula invocabant. Et ego minimus modernorum, deditus cultui *Christiano*, Divinam gratiam devotius invocare præsumo, ut me, qui parva navicula vectus, lacum tantæ profunditatis, quasi præsumptuosus ingredior, faciat in sequentibus periculorum transire procellas, & ad portum salutis absque naufragio devenire. Rem namque non parvam attento, & in qua video non plene sufficere vires meas. Sed meum jacto cogitatum in Dominum, qui voluit quod aliquando irrationabile animal loqueretur. Et veniam peto, quod audeo nunc officio stili submittere, quæ gesta sunt dum adhuc forem in infantia constitutus. Piæ namque memoriæ Pater meus Notariæ artem exercens in *Padua*, animum suum applicuit, ut non solum contractus scriberet, sed & facta quædam de *Marchia Tarvixina*, more bonorum simplicium antiquorum, notaret, notataque mihi dedit in scriptis, quibus me aliqua superaddere jussit, cum jam annus ætatis meæ XXIII. decurrebat. Sic itaque volens ipsi succedere bonæ fidei possessori, paternis scriptis addere attentavi, quæ me partim recolo audivisse, post ejus vero jussa pro magna parte vidisse me profiteor, & scripsisse. Si quibus autem gestis infra notatis per me quicquam fuerit variatum, diminutum, vel additum; veritatis illud lima cupio lucidari: cum in hoc meæ simplicitatis opusculo denotentur quæ facta sunt in *Marchia* usque diebus illis, vel circa, currente scilicet anno Domini MCC. quo sum natus, ad sexagesimum in quo scribo. Non est enim humanæ fragilitati pos-
2 sibile, omnium habere memoriam, vel referre singulariter singula, prout fiunt. Nam & facta quædam foris a *Marchia* hic ponuntur: nec istud erit meæ intentioni contrarium, cum in hiis etiam studuissem, nisi quod alibi sunt notata. Et ego propono potius facta hujus *Marchiæ* memoranda notare, ut sint favente Domino, huic meæ patriæ, cui teneor, utilia documenta. Erunt autem quæ inferius conscribentur, Chronica facta quædam a Chronos *Græco* dicta, quod *Latine* tempus interpretatur, cum facta quælibet fere sint suis temporibus attributa. In quibus ad brevitatem laboro, & relinquo sapientibus quod insufficienter, vel minus bene dictum fuerit, corrigendum. Immo supplicanter exposco, ut aliquis post me veniens, culturæ suæ aratro debeat adæqnare, quod movi meo crosso fossorio, & abrupi. Scribo quoque prosaice hac de causa, quia scio, quæ dixero posse dici a me per prosam plenius, quam per versus, & cum sit his temporibus dictamen prosaicum intelligibilius, quam metricum apud omnes. Sed utinam viveret *Virgilius*, vel *Lucanus*, quoniam imposito mihi digne silentio, copiosam haberent materiam, qua suum possent altum ingenium exercere. Denique non possum silentio pertransire, quod inter cæteras causas quibus infrascripta recolligo, specialiter hæc est una, quod ad hoc a personis religiosis appellor, improperantibus mihi plurimum si non scribo, quoniam temporibus istis fui. Quibus igitur obedire desiderans, ecce potius eligo scribere studiosus, quam degere piger, & ociosus. Nam forte non erit inutile, vel delectabile minus aliquibus, & præcipue litteratis id quod de modernorum injuriis, & laboribus scriptum per *Latinum* invenient, quam quod de gestis nobilium antiquorum audiunt per vulgare, quod dirimatum vulgo dicimus, & *Romanum*. Ut demum haberi possit scriptorum lucidior intellectus, opus istud, sive recollectio Chronicorum distinguitur in partes, & placeat legentibus, quod in Libris XII. est divisum. Hæc autem sunt capitula quæ in toto volumine continentur.

IN-

I N D E X
LIBRORUM ET CAPITUM.

3 INCIPIUNT CAPITULA PRIMI LIBRI.

Cap. I. De parentela domorum de Romano, & de Campo Sancti Petri, et de quodam dolo facto primitus inter eos. Col. 1
II. Causa quaedam superaddita, quae rixam augumentavit, & guerram. 2
III. Nativitas, & origo tertii Ecelini, & vita cujusdem sororis ejus. 3
IV. De guarnimento primo facto occasione Campreti. 4
V. Oratio Episcopi Gerardi ad Ecelinum, & partem ejus. 5
VI. Oratio Episcopi Gerardi ad illos de Campo Sancti Petri. ibid.
VII. Facta quaedam inter Paduanos, & Vicentinos propter Montegaldam, & propter Ecelinum de Romano secundum. ibid.
VIII. Factum inter Paduanos, & Vicentinos ad Carmignanum. 6
IX. Factum Braidae de Verona. 7
X. Ludus de Prato Vallis, & Porta Turrisellarum hoc tempore facta fuit. 8
XI. De Federico electo in Romanorum Regem, & de morte Marchionis Azonis sequenti anno, & quorundam Magnatum de parte ejus. ibid.
XII. Factum de Este primum. 9
XIII. De ludo quodam facto apud Tarvixium. 10
XIV. De exercitu facto ad Baibam contra Venetos. 11
XV. De morte Aldrevandini Marchionis Estensis. ibid.
XVI. Hic factum est Palatium Paduanum. 12

INCIPIUNT CAPITULA SECUNDI LIBRI.

Cap. I. Factum Castri Franchi, & quando incepta est Cittadella, & Federicus coronatus. 12
II. Prima seditio Ferrariae, & de morte Thysolini. 13
III. De tempore Terraemotus. ibid.
IV. De secunda obsessione Ferrariae, & concordia quadam Veronae. 14
V. Factum de Fratta Ferrariensis districtus. ibid.
VI. Litterae quas misit Salinguerra de Ferraria, Ecelino minori s. tertio Ecelino. 15
VII. Responsio ad praedictas litteras. ibid.
VIII. Hic expulsi sunt amici Marchionis de Verona. 16
IX. De exercitu facto ad Baxianum. ibid.
X. Mittunt Veneti Ambaxatores ad prohibendum causas malorum in Marchia. 17
XI. Locuntur Ambaxatores in Consilio Paduano. ibid.
XII. Quaerit Potestas consilium, quid sit Ambaxatoribus respondendum. 18
XIII. Locuntur Ambaxatores Venetiarum Ecelino, & suis. 19
XIV. De responsione facta Ambaxatoribus per Ecelinum. 20
XV. Litterae quas misit Ecelinus major filiis, ut cum Padua concordarent. 21
XVI. Hic redditur Paduanis Castrum Fontis. 22
XVII. De exercitu facto ad Trivillae, & ad partes illas. ibid.
XVIII. Qualiter Commune Paduae recuperavit terras Feltrensis, & Belunensis Episcopi sui civis. 23
XIX. Hic speravit Padua pacem amodo permansuram in ea. 24

4 INCIPIUNT CAPITULA TERTII LIBRI.

Cap. I. Hic capitur Veronae Comes Sancti Bonifacii, & Potestas expellitur. 24
II. Loquitur Dominus Gerardus Rangonus in servitio Veronensium expulsorum. 25
III. Loquitur Dominus Matthaeus Justignanus Potestas de Verona expulsus. ibid.
IV. Hic iverunt Paduani hostiliter ad Portum, & Legnagum, et ad Rivaltam. 26
V. Hic tangitur de facto Sancti Antonii quasi ex incidenti. ibid.
VI. Redemptio Comitis, & factum quoddam quod fuit ad Anoale. 27
VII. Hic tangitur breviter de pace Fratris Johannis. 28
VIII. Exercitus factus per terras illorum de Romano, & per districtum Tarvixii. 29
IX. De adventu Imperatoris in Lombardiam, & postea in Marchiam. 30
X. Recessus Imperatoris ad partes Alamaniae post captam Vicentiam. 31
XI. De XVI. Potestatibus factis in Padua uno & eodem tempore. ibid.
XII. Concio quam fecit Ecelinus in principio guerrae in Montesilice. 33
XIII. Hic loquitur, & respondet unus de sexdecim Potestatibus. 34
XIV. Hic loquitur unus de Montesilice. ibid.
XV. Hic praesumpsit Ecelinus per vim intrare Paduam, sed nequivit. ibid.
XVI. De primo introitu Nuntiorum Imperatoris in Padua. 35

INCIPIUNT CAPITULA QUARTI LIBRI.

Cap. I. Hic constituitur in Padua primus Potestas pro Domino Imperatore. s. Comes Symon. 35
II. De obsessione Montagnonis. 36
III. Prima subjugatio Communis Paduae sub specie bona. 37

IV. Fa-

IV. *Factum* castri Sancti Bonifacii, & *factum de* Curte Nova *in* Lombardia. Col. 38
V. *Factum de* Prato Vallis Aldovrandino Cazaconte *Potestate in* Padua. 39
VI. *Hic exivit pars Marchionis de civitate* Paduæ, & *factus est exercitus ad* Este, & *ad* Montagnanam. 41
VII. *Litteræ quas* Ecelinus *stans* Paduæ *misit Imperatori commoranti* Cremonæ. 42
VIII. *Litteræ quas Dominus Imperator remisit* Ecelino. 43
IX. *De introitu Domini Imperatoris in* Padua, & *de Domino* Thebaldo *qui factus est Potestas ibidem.* 44
X. *De excusatione Imperatoris ab excommunicatione in eum facta.* 45
XI. *De quibusdam* Paduanis *missis ad mandata jussu Imperatoris*, & *de quibusdam redemptis.* 46
XII. *De hiis quæ facta sunt ab Imperatore stante apud* Castrum Franchum. 47
XIII. *Qualiter dum staret dictus exercitus obscuratus est* Sol, & *recessit Imperator in* Lombardiam. 48
XIV. *De castris Marchionis per ipsum recuperatis.* 49
XV. *De conspiratione prima*, & *maleficiis primo factis in* Padua. 50

INCIPIUNT CAPITULA QUINTI LIBRI.

Cap. I. *De obsessione*, & *captione* Ferrariæ 50
II. *De captione illorum a* Vado. 51
III. *De facto* Silvazani. 52
IV. *De facto* Agnæ, & *morte Domini* Jacobi *de* Carraria, & *de morte Domini Advocati.* 53
V. *Hoc tempore* Faventia *est reddita Imperatori*, & *terra de* Est *a quadam proditione liberata.* 54
VI. *De obitu duorum Apostolicorum in brevi tempore.* ibid.
VII. *De electione* Innocentii *Papæ* IV. & *obitu Imperatricis.* ibid.
VIII. *De* Montagnana *combusta*, & *capta ab* Ecelino. 55
IX. *De quadam injusta sententia lata contra duos cives* Paduanos, & *de* Galvano Lancea *facto Potestate* Paduæ. ibid.
X. *De destructione quadam facta per partes* Tarvisini *districtus.* 56
XI *De morte Comitis de* Panego, & *de destructione* castri Sancti Bonifacii, & *de quarta sconfitta facta in partibus* Cornudæ *inter* Paduanos, & Tarvixinos. 57
XII. *De captione*, & *destructione Castri* Hostiliæ, & *de Comite* Guizardo *facto Potestate* Paduæ. 58
XIII. *De congregatione quadam facta* Veronæ *per Imperatorem.* 59
XIV. *De depositione Imperatoris* Frederici. 60
XV. *De* Mestre, & Anoale *redditis* Ecelino. ibid.
XVI. *De eo quod Dominus* Guillielmus *de* Campo Sancti Petri *venit ad mandata Domini* Ecelini. 61
XVII. *De* Campreto *reddito Domino* Ecelino. ibid.
XVIII. *De captione castri de* Muxolento. 62
XIX. *Factum de* Bonicis, & *de conspiratione secunda.* ibid.
XX. *De morte* Henrici *de* Ygna Veronensium *Potestate*, & *de* Wecili *de* Prata *facto Potestate in* Padua. 63
XXI. *De obsessione* Parmæ, & *de structione civitatis* Victoriæ. ibid.
XXII. *De obitu Imperatoris electi*, & *de destructione* Victoriæ. 64
XXIII. *De* Feltro, & Beluno *datis* Ecelino *dimissa parte Ecclesiæ.* 65

INCIPIUNT CAPITULA SEXTI LIBRI.

Cap. I. *De quadam responsione, quam olim* Ecelinus *Imperatori fecerat*, & *de proditione* Montissilicis. 65
II. *De captione* Dalesmaninorum. 66
III. *Hic incipit Potestaria* Ansedixii *de* Guidotis. 67
IV. *De quibusdam captis occasione quorundam versuum.* 68
V. *Hic accepit* Ecelinus *uxorem.* 69
VI. *De captione* Estensis *villæ*, & *rochæ*, & *quorumdam aliorum locorum.* ibid.
VII. *De morte Judicis Potestatis.* 71
VIII. *De morte illorum de versibus.* ibid.
IX. *De captione illorum de* Capite Nigro, & *de morte* Dalesmaninorum. 72
X. *De morte Imperatoris* Frederici. 73
XI. *Hic redditur* Ecelino Cerrum, & Calaonum. ibid.
XII. *De Morte Domini* Guillielmi *de* Campo Sancti Petri. ibid.
XIII. *Hic dicitur causa captionis ipsius Domini* Guillielmi. 74
XIV. *De captione amicorum Domini* Guillielmi. 75
XV. *De morte illorum de* Peraga. ibid.
XVI. *De nimia multitudine carceratorum.* 76
XVII. *Hic tangitur de quibusdam occisis gladio*, & *de pueris cæcatis*, & *castratis.* 78
XVIII. *De Capitaneis positis per contratas* Paduæ. 79

INCIPIUNT CAPITULA SEPTIMI LIBRI.

Cap. I. *De multis detentis in* Padua, & *de tertia conspiratione.* 79
II. *De quibusdam captis in* Verona, & *de quibusdam combustis in* Padua. 80
III. *Hic cepit* Ecelinus *quosdam de fidelioribus quos habebat*, *in* Padua, & Verona. 81
IV. *Iterum hic capiuntur quidam fidelissimi* Ecelini *jussu ipsius.* ibid.

V. *De*

V. *De morte illorum de* Montesilice *honorabiliter acquisita.* Col. 82
VI. *De captione Fratris* Felicis, & Carnaroli *ejus fratris* Veronæ. 83
VII. *De multis captis in* Padua, & Verona. ibid.
VIII. *De pœnis* carceris Cittadellæ. 85
IX. *De morte multorum in* Padua, & Verona. ibid.
X. *Iterum hic tangitur de morte multorum in* Padua, & Verona. 86
XI. *Iterum de morte, & horribili truncatione multorum.* 87
XII. *Adhuc de morte quorundam, & demembratione multorum.* ibid.
XIII. *Monitio quædam; sive utilis injunctiva.* 88

INCIPIUNT CAPITULA OCTAVI LIBRI.

Cap. I. ADventus Legati ad partes *Marchiæ* Tarvisinæ. 89
II. *Factum de* Concadalbaro. 91
III. *Factum de* Buvolenta, & *de* Causilve. ibid.
IV. *Hic revertitur* Ansedixius *Potestas* Paduæ *in* Padua, *dimisso guarnimento in* Villa Plebis. 92
V. *De Procuratorum angustiis, & de dispersione populi* Paduani. ibid.
VI. *Hic revertitur* Gorzia Paduam *cum toto guarnimento de* Plebe. 93
VII. *Hic facit* Ansedixius *magnam Concionem in* Palatio Paduæ. 94
VIII. *Hic facit Legatus concionem in Ecclesia Sancti* Martini *de* Plebe. 95
IX. *De motu Legati de* Plebe *venientis ad* Paduam *occupandam.* 96
X. *Hic capiuntur burgi* Paduæ *a Legato, & gente sua.* 97
XI. *Hic* Ansedixius *reclusus intra muros* Paduæ *circuit civitatem in nocte.* 98
XII. *Hic ordinatur a Legato, & gente sua impugnare civitatem.* ibid.
XIII. *Hic impugnatur* Padua *a militibus* Sancti Petri. 99
XIV. *Hic fugit* Ansedixius *de* Padua *cum militibus, & peditibus suis.* 100

INCIPIUNT CAPITULA NONI LIBRI.

Cap. I. H*Ic intrat Legatus, & milites* Sancti Petri *in* Padua. 101
II. *Hic tangitur de Carrocio* Paduano. 102
III. *Hic redditur officium excommunicatione remota, & terra* Montissilicis *redditur Ecclesiæ.* 103
IV. *Hic redditur* Cittadella, & Mestre *per interpositas personas Legato.* 104
V. *Hic redditur Castrum* Zigotum Albrico *de* Romano. ibid.
VI. *Hic redduntur Legato quasi omnia castra* Paduani *districtus.* 105
VII. *De reditu* Ecelini *a devastatione* Mantuani *districtus.* ibid.
VIII. *De* Paduanis *carceratis* Veronæ. 106
IX. *De pugna quadam facta ad rostam* Longariæ. 107
X. *Qualiter gens Legati est in* Longare *perterrita.* 108
XI. *Qualiter Legatus cum exercitu rediit de* Longare. 109
XII. *Quo tempore Dominus Episcopus* Paduæ, & *Dominus Abbas* Sanctæ Justinæ *de* Padua *sunt in suis dignitatibus positi.* ibid.
XIII. *Post regressum exercitum de* Longare *loquitur* Ecelinus Vicentiæ *inter suos.* 110

INCIPIUNT CAPITULA DECIMI LIBRI.

Cap. I. H*Ic faciunt* Paduani *spaldum pro securitate sua, & civitatis.* 111
II. *Hic victa* Montegalda, & Montegaldella *venit* Ecelinus *versus* Paduam *hostiliter.* ibid.
III. *Hic stat* Ecelinus *prope spaldum* Paduæ, & *nominantur gentes quæ sunt cum eo.* 112
IV. *Hic exeunt* Paduani *obviam* Ecelino, *et nominantur gentes, quæ sunt cum eis.* 113
V. *Primus insultus quem fecit* Ecelinus *ad spaldum* Paduæ. ibid.
VI. *Hic facit* Ecelinus *secundum insultum ad spaldum* Paduæ. 114
VII. *Quærit* Ecelinus *consilium unde possit in civitatem irrumpere.* 115
VIII. *Hic vult* Ecelinus *intrare* Paduam *a* Sancta Cruce *vel ire ad* Montemsilicem. 116
IX. *Hic revertitur* Ecelinus *ab obsessione* Paduæ, *et vadit* Vicentiam. 117
X. *Hic ponit* Ecelinus Vicentinos *extra propriam civitatem.* ibid.
XI. *De pœna quadam indigna, et turpi, quam fecit* Ecelinus Veronæ. 118
XII. *Factum quoddam* Coloniæ Veronensis *districtus.* 119
XIII. *Hic redditur Marchioni castrum* Montissilicis, *et* Cerrum, *et* Calaonum. ibid.
XIV. *De quibusdam* Vicentinis *occisis a* Theotonicis *in partibus* Cittadellæ. 120
XV. *Pugna quædam facta inter* Theotonicos, *et illos de* Montagnana. ibid.
XVI. *De vindicta facta in* Gerardum *presbyterum proditorem.* 121
XVII. *De vindicta Prophetæ, et* Jacomacii. 122

INCIPIUNT CAPITULA UNDECIMI LIBRI.

Cap. I. *Hic incipit Dominus* Joannes Badoarius *suam Potestatem in* Padua. Col. 123
II. *Hic tangitur quod discordia fuit in electione Regi* Alamaniæ. ibid.
III. *Hic perierunt quidam volentes violenter intrare* Tarvisium. 124
IV. *Hic pugnaverunt quidam* Paduani *milites cum* Theotonicis *in contrata* Roxani. 125
V. *De quibusdam captis ad* Villam Novam. 126
VI. *Hic incipit Dominus* Matthæus *de* Corrigio *suam Potestariam in* Padua. ibid.
VII. *Pugna quædam inter milites* Paduanos, *et* Theotonicos *in* Campanea Baxani. 127
VIII. *Hic ivit* Ecelinus *ad exercitum* Cremonensium *contra Legatum.* 128
IX. *Hic capitur Legatus ab* Ecelino. ibid.
X. *Hic redditur* Brixia Ecelino, *et suæ parti.* 129
XI. *Hic misit* Romana *Curia alium Legatum in* Marchia. 130
XII. *Hic voluit* Ecelinus *stans* Brixiæ *mittere* Boxium *de* Dovara Veronam *pro Potestate.* ibid.
XIII. *Hic gloriatur* Ecelinus *quod habet Legatum captum, et audet Ecclesiam redarguere.* 131
XIV. *Quoddam somnium quod* Ecelinus *vidit in* Brixia. 132
XV. *Hic firmata est quædam secreta concordia inter omnes amicos Ecclesiæ.* 133
XVI. *Hic tractatur qualiter* Vicentinus *districtus a latere versus* Paduam *est transcursus a* Paduanis. 134
XVII. *Hic tangitur factum, quod* Ecelinus *fecit ad* Friolam. ibid.
XVIII. *Hic attraxit* Ecelinus *ad suam partem quosdam* Mediolanenses. 135

INCIPIUNT CAPITULA DUODECIMI LIBRI.

Cap. I. *Hic incipit Dominus* Guido *de* Montefojano *suam Potestariam in* Padua. 135
II. *De puncto electionis* Ecelini *ad ultimum suum iter in* Lombardiam. 137
III. *Hic transit* Ecelinus *flumen* Olii Lombardis *stantibus in contrarium.* 138
IV. *Hic transit* Ecelinus *flumen, quod appellatur* Adda, *et tendit versus* Mediolanum. 139
V. *Locutus est* Ecelinus *cum gente sua in* Vico Mercato, *et tenet* pontem Caxani *super* Adda. ibid.
VI. *Appropinquat exercitus* Lombardorum *ad* Ecelinum, *et violenter occupat* pontem Addæ. 140
VII. *Hic vulneratus est* Ecelinus *in pede, et transit ad alteram partem* Addæ *ubi sunt inimici.* 141
VIII. *Qualiter* Ecelinus *captus est in* Lombardia. 142
IX. *Hic tractatur ubi* Ecelinus *jacet mortuus, et sepultus.* 143
X. *Qualiter* Vicentia *est reddita Ecclesiæ, et pacificata, statim post obitum* Ecelini. 144
XI. *De* Baxano *reddito Ecclesiæ.* 145
XII. *Hic redditur civitas* Tarvixii *Ecclesiæ, et suis fidelibus.* ibid.
XIII. *De fuga* Albrici *in* castrum Sancti Zenonis, *et de pugna quadam inter ipsum, et* Baxanenses. 146
XIV. *Hic tangitur quod* Albricus *conclusus est in* turri Sancti Zenonis Tarvisini *districtus.* ibid.
XV. *Loquitur* Albricus *inter filios in ultimo suæ vitæ.* 147
XVI. *De captione, et morte* Albrici *de* Romano, *et filiorum.* 148
XVII. *Exemplum quod alta cito corruunt, sed humilia durant.* ibid.
XVIII. *Recommendatio hujus operis ad legentes.* 149
XIX. *De tempore quando approbatum est hoc opus, & a quibus personis.* 150

F I N I S.

EMENDANDUM. Pag. 33. Lin. 12. Lege CAP. XII.

LIBER

9 # LIBER CHRONICORUM ROLANDINI, Sive MEMORIALE TEMPORUM DE FACTIS IN MARCHIA, ET PROPE AD MARCHIAM TARVISINAM.

INCIPIT LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

De parentela domorum de Romano, *& de* Campo Sancti Petri, *& de dolo quodam facto primitus inter eos.*

A Chronica facta *Marchiæ Tarvisinæ* si cura diligenti recogito, quæ partim in scriptis, partim quoque relatione, vulgari concipio; inter cæteras claras domos, & excellentes nobilium, quæ fuerunt, & sunt hodie in ipsa *Marchia*, quatuor meo tempore fama satis, & actibus claruerunt; una *Estensis*, altera de *Camino*, tertia *de Romano*, quarta de *Campo Sancti Petri*. Sed peto ne hoc dictum meæ intentionis, vel ordo per cæteros nobiles incusetur, cum dicere sit expediens, qualiter heæ ultimæ duæ domus primitus certaverunt, affines, & sibi attinentes ad invicem proxima linea parentelæ. Nam Dominus *Ecelinus*
B primus qui dictus est *Balbus*, filius prioris *Ecelini* de *Honaria* primo filiam habuit unicam nomine *Cunizam*, secundo filium habuit similiter nomine *Ecelinum*, qui dictus fuit *Monachus* in ultimo suæ vitæ. Soror ergo hujus *Ecelini* secundi tradita est solemniter in uxorem Domino *Tisolino* primo de *Campo Sancti Petri*, & ex ea nati sunt primo *Gerardus*, secundo *Tiso novellus*, viri nobiles, & potentes. Contingit autem tempore hoc in partibus *Paduanis*, nominatim in villa de *Abano* esse nobilem quendam virum nomine *Manfredum Riccum*, qui erat altus, & potens, & ditissimus præ cæteris *Marchiæ*, in montibus, & in
C plano. Hic filiam habuit unicam nomine *Cæciliam:* Quo defuncto cum puella quasi solitaria remansisset, & ad eam a modo videretur paterna hæreditas totaliter devoluta, cum esset in ætate annorum circa xiiij. foretque ejus jam mater nupta cuidam nobili, unde postea prodiit proles de *Maltraversis* in *Padua*; *Spinabellus* de *Xendrico* de familia, sive de masnada puellæ, accessit ad Dominum *Tisolinum* prædictum, cujus major filius *Gerardus* pulcer juvenis sine uxore ducebat honorifice vitam suam. Et tractabat idem *Spinabellus*
D cum Domino *Tisolino* tradere in uxorem puellam ipsam dominam suam ejus filio *Gerardo* prædicto, volebat tamen ex hoc servitio habere libras quinquaginta, quod Domino *Tisolino* placuit, & dixit se velle super hiis negotiis habere consilium ab amicis. Postquam igitur *Spinabellus* recessit, Dominus *Tisolinus* recitavit hoc factum socero suo *Ecelino Balbo*, quem habebat amicum, & dominum præ cæteris cariorem. Ipse vero datis verbis congruæ responsionis genero quemadmodum subtiliter dare novit, cogitavit ex illa hora quod tale matrimonium conveniens esset 10
pro filio suo *Ecelino* secundo, qui quamvis jam duas uxores in sua pueritia habuisset, primam scilicet Dominam *Agnetem* sororem Domini *Azonis* primi Marchionis *Estensis*, quæ parvo tempore post nuptias decessit in partu; secundam autem sororem Domini *Dalesmanini* de *Padua*, a qua nunc solutus erat divortio celebrato solemniter; tamen adhuc valde juvenis alicujus altæ Dominæ matrimonium cupiebat: speravit autem *Ecelinus* prædictus per talem nurum magnum habere dominium in partibus *Paduanis*. Protinus itaque misit *Ecelinus* nuntium, & vocavit ad se *Spinabellum*, cui datis incontinenti libris C. taliter fecit, & ordinavit, quod non multis transactis diebus, per *Spinabellum* eundem, inter dominam suam *Cæciliam*, & *Ecelinum* filium *Ecelini* factum est matrimonium, & contractum. Iverunt quoque pro puella milites *Ecelini*, & quam citius esse potuit ducta est *Baxanum* solemniter, & omnibus sponsalitiis celebratis honorifice, completum est matrimonium, & consummatum. Hanc itaque Dominam magnifice tenuit, & tractavit, & de ipsa *Ecelinus* ipse secundus, quasi ultimo tempore quo eam tenuit, filiam habuit Dominam *Agnetem* matrem postmodum Domini *Ansedisii* de *Guidotis*.

CAP. II.

Causa quædam superaddita, quæ rixam augmentavit, & guerram.

Sed meditari potest quilibet, quod nobiles illi de *Campo Sancti Petri*, quamvis eorum mater soror

soror erat *Ecelini* secundi, non tamen potuerunt oblivisci illius illusionis, & doli, quem eis de Domina *Cæcilia* primus fecerat *Ecelinus*, surrepto sibi tanto matrimonio fraudulenter. Contingit autem prædictam Dominam *Cæciliam* in partes velle descendere *Paduanas*, sive paisandi causa, sive quod per *Paduanum* districtum magnas masnadas, vassallos multos, & amplas possessiones habebat. Itaque de mariti licentia honorabiliter sociata, equitavit ad villas, & partes *Ultrabrentanas*, in *Paduanum* districtum, & pervenit ad contratas *Sancti Andreæ* de *Musone*. Intendit quoque semper inimicus humani generis discordiæ seminator, quod crescant scandala, emergant odia, litigia oriantur, jurgia duplicentur, & rixæ. Ecce namque dum ipsa Domina descendisset ad partes prædictæ villæ, *Gerardus* de *Campo Sancti Petri*, ejusdem Dominæ nepos, ad amitam accessit indebite, & cum ipsa, quam quondam habere debuerat in uxorem, incestum solatium habuit, & quod libentius conticerem, complevit desiderium cordis sui. Ex hac ergo scintilla offensionis flamma crevit, & ardens ignis, unde hodie tota *Marchia* subjecta guerræ, destructioni subjacet, & ruinæ. Inter fratres, & proximos, cives, & convicinos seminata est zizania, odia, dolositates, & rixæ, & fraudes, versutiæ, & rapinæ, deceptiones, & simulationes, mortes, & inimicitiæ capitales, secundum quod inferius ostendetur. Sane dicta Domina postquam est reversa *Baxanum*, mirum quæ fuit causa, quidquid *Gerardus* fecerat marito infeliciter propalavit. Et ecce siquidem causa guerræ. Licentiavit ipsam igitur *Ecelinus*, & eadem spreta ulterius, & remota, tradidit eam nuptui honorabiliter, & magnifice cuidam nobili civi *Venetiarum*, scilicet *Jacobo* de *Zianis*, cum quo satis in honore permansit, donec civis altus, & potens de *Padua* Dominus *Dalesmaninus*, de ea facto solemni divortio, sapienter eandem accepit, & habuit in uxorem per exercitium unius hominis de masnada ipsius Dominæ, nomine *Lingua in testa*. Ex hoc itaque divitum personarum conjugio, tempore procedente nati sunt filii, & filiæ nobiles, & potentes.

CAP. III.

Nativitas, & origo tertii Ecelini.

Post licentiatam Dominam *Cæciliam*, & post defunctum Dominum *Ecelinum Balbum*, *Ecelinus* secundus providit in suis factis, & missis nuntiis in *Tusciam* ad terram quandam quæ appellatur *Mangonum*, contractum est matrimonium inter ipsum, & Dominam *Aledeitam* sororem Comitum de *Mangono*, qui etiam comites *Rabbiosi* nominabantur. Quæ Domina cum honore magno recepta, factaque solemni curia xv. diebus, & ultra, nuptiis laudabiliter celebratis, eam tenuit magnifice, & decenter. De qua primo genuit Dominam *Palmam* novellam, quæ postea fuit uxor Domini *Alberti* de *Baone Paduani* civis, viri clarissimi, & potentis. Secundo de ea genuit Dominam *Iniam*, quæ postea fuit uxor viri nobilis Domini *Alberti* Comitis *Vicentini*. Tertio de ea genuit Dominam *Sophiam*, quæ postea fuit uxor Domini *Henrici* primi de *Ygna*, & eo mor-
11 tuo nupsit postea Domino *Salinguerræ* de *Ferraria*. Quarto de ea genuit Dominum *Ecelinum* tertium, qui postea pertinuit ad progeniem *Rabbiosorum* vere, & natus est currente anno Domini M. CXCIV. die VI. excunte *Aprili*, circa meridiem. Quinto genuit *Albricum*. Sexto genuit Dominam *Cunizam*, vitæ cujus series talis fuit. Primo namque data est in uxorem Comiti *Rizardo* de *Sancto Bonifacio*, sed tempore procedente, mandato *Ecelini* sui patris, *Sordellus* de ipsius familia Dominam ipsam latenter a marito subtraxit,

A cum qua in patris curia permanente, dictum fuit ipsum *Sordellum* concubuisse: & ipso expulso ab *Ecelino*, Miles quidam nomine *Bonius* de *Tarvisio* Dominam ipsam amavit, eandemque a patris curia separavit occulte, & ipsa nimium amorata in eum, cum ipso mundi partes plurimas circuivit, multa habendo solatia, & maximas faciendo expensas. Demum ambo reversi sunt ad *Albricum* de *Romano* fratrem ipsius Dominæ, regentem & dominantem in *Tarvisio*, contra voluntatem *Ecelini* ejus fratris, ut dicebatur, & apparebat, & illic stabat idem *Bonius* cum dicta Domina *Cuniza*, tamen vivente adhuc uxore ipsius *Bonii*, &
B in *Tarvisio* permanente. Occisus est demum *Bonius* gladio, in quodam Sabbato Sancto, cum *Ecelinus* civitatem *Tarvisii* de dominio fratris velle videretur eripere. Hæc autem Domina *Cuniza*, cum post omnia hæc declinasset ad fratrem suum *Ecelinum*, ipse maritavit eam viro cuidam nobili de *Braganzo*. Sed postea cum guerra exarsit in *Marchia*, *Ecelinus* ipsum cognatum suum, cum cæteris nobilibus de *Braganzo*, & aliunde per *Marchiam* fecit occidi. Adhuc iterum ipsa *Cuniza* post mortem fratris sui *Ecelini* maritata est in *Verona*. Supradicta autem Domina *Aledeita* cum in magna sibi vidisset lætitia, maritum potentem; filias
C maritatas in alto gradu; filios affluentes divitiis; castrorum dominos; potentes clientibus, & masnadis; terribiles inimicis; foretque dicta ad hæc stellarum cursus cognoscere; quod filiis prophetavit, circa quinquagesimum suæ ætatis annum decessit.

CAP. IV.

De guarnimento facto occasione Campreti.

Ante tamen quam decederet dicta Domina *Aledeita*, illis quoque temporibus quibus *Ecelinus* maritus ejus in honore magnifico, summaque lætitia permanebat, tamen adhuc non imme-
D mor injuriæ sibi quondam illatæ in Dominam *Cæciliam* per *Gerardum* nepotem suum; cogitavit qualiter ipse posset suum animum pascere ultione. Tegens igitur alta mente indignationem, & iram, quam animo arroganti conceperat, adjunxit sibi, licet per amorem illicitum, Dominam *Mariam* de *Campreto*, consanguineam illorum de *Campo Sancti Petri*, sed ex altera patentela. Nam & ipsa inter cætera quæ sui juris erant, cum ipsis suis consanguineis dividenda, jus habebat in curia de *Campreto*. Hanc Dominam, quasi ut uxorem, in quodam suo castro tenebat, ita quod tempore procedenti idem Dominus *Ecelinus* de di-
E cta Domina *Maria* quandam filiam genuit, scilicet Dominam *Aledaxiam*. Post hæc ipsa Domina *Maria*, sive expulsa, sive sponte propria, recessit a potente quasi marito, & cum remansisset filia apud patrem, insurrexit quæstio inter *Ecelinum*, & illos de *Campo Sancti Petri*, utpote, quia voluit pater pro filia possidere *Campretum*. His ergo duabus domibus amicos suos undique congregantibus, facta sunt maxima guarnimenta hincinde; & castramentata utraque parte in confiniis, & partibus de *Campreto*, forsitan devenissent ad pugnam. Sed Reverendus vir opere, & sermone Dominus *Gerardus* Dei gratia Episcopus
F *Paduanus*, adhibito sibi favore Communis, & Populi *Paduani*, perrexit ad utriusque partis exercitum, & quasi sacer *Orpheus*, qui dictus est in fabulis poëtarum cum dulcedine suæ lyræ mulcere Tigres, tumidos mitigasse Leones; Sanctitatis suæ, dulcibus alloquiis interposuit partes suas: & appellans primitus Dominum *Ecelinum* cum suis illis consociis, & amicis, de quorum consilio procedebat; post locutionem Domini *Alexii* Judicis Potestatis pro Communi *Paduæ*, cum ipso Domino Episcopo destinati, hoc modo locutus est inter eos.

CAP.

CAP. V.

Oratio Episcopi Gerardi *ad* Ecelinum, *& partem ejus.*

Qui timet Deum facit bona, & qui continens est justitiæ, apprehendit illam. Verba ista, verba sapientiæ nominantur, & concordat titulus ipsis verbis. Scimus enim, & legimus in divina pagina, & humana multos timentes Deum, & sapientes, operatos fuisse bona, secum habuisse justitiam, honoratos equidem in hac vita, pro-
12 meritis acquisivisse æternam. E contrario quoque scimus, Tyrannos aliquos in Deo nullam reverentiam habuisse; gloriatos in sua malitia; pro posse fecisse mala; sprevisse justitiam; vixisse plurimum de rapina; in tribulatione finisse vitam; missos utique in gehennam, æternæ damnationi deditos, laceratos flagellis dæmonum, & tormentis. Ubi nunc *Pharao*, vel *Golia*, ubi *Herodis* crudelitas, ubi *Nero?* Profecto periit memoria eorum cum sonitu, & deleti de libro viventium, cum iniquis deputati sunt miserabiliter, non cum justis. Quare vos hortamur in Domino, & monemus, quatenus habeatis ante oculos Deum, & Dominum nostrum *Iesum Christum*, nec pugnetis contra nepotes vestros, sororis vestræ filios, & carnem de carne vestra: ne destruantur villæ, victualia devastentur, compellantur viduæ, pauperes, & orphani, turpiter mendicare; hospitalia, & Sacræ Ecclesiæ dissipentur: sed bajuletis arma justitiæ, sitis milites æquitatis, Dei, & fidei propugnantes: certi quod in hac vita prosperabuntur utique facta vestra, & post naturæ debitum stabitis refulgentes ante tribunal *Christi*, gloriosam famam siquidem in hoc seculo possidentes. Nos vero petimus, quod guarnimentum vestrum propter Dei reverentiam dividatis, redeuntes ad domos vestras, & in nobis, & Commune *Paduæ* præsentis facti dimittite quæstionem, & Nos quod consentaneum rationi fuerit cognoscemus, sopiemus hanc litem, & decidemus fine debito, dante Deo.

CAP. VI.

Oratio Episcopi Gerardi *ad illos de* Campo Sancti Petri.

HÆc, vel hiis similia locuturus, conversus est dictus vir prudens, sanctæque memoriæ, Episcopus reverendus, ad partem alteram, appellans Dominum *Gerardum* supradictum, & *Tisonem* fratres de *Campo Sancti Petri*, cum Domino Marchione *Azone*, quem nunc sibi primum junxerant dominum, & amicum, cum aliis suis consociis, & amicis, de quorum consilio procedebant: & post locutionem Domini *Ugolini* sapientis, & probi viri, Advocati Episcopatus, & Militis *Paduani* pro Communi *Paduæ* similiter cum ipso Domino Episcopo destinati, præmisso verbo illo Psalmistæ, Misericordia, & veritas obviaverunt sibi &c. auctoritate ad materiam sapientissime adaptata, vel ea, vel similia, quæ locutus est alteri parti, melliflua voce profundens; ostendens eis etiam, quod erant quasi matri contrarii, quoniam fratri, matris; sedavit hinc inde exercitum, & utrumque fecit recedere guarnimentum, & sic demum *Paduam* est regressus. Stetitque *Marchia* aliquot annis in bona pace, non obstante nunc causa quadam litigii, quæ paucorum culpa quondam steterat inter *Paduanos*, & *Vicentinas*.

CAP. VII.

Facta quædam inter Paduanos, *&* Vicentinos *propter* Montegaldam, *& propter* Ecelinum *de* Romano *secundum.*

Contigerat enim olim habitantes quosdam in *Montegalda Vicentini* districtus, intrare *Paduanum* districtum furtive, cujus confines erant, & damnum maximum inferebant, fugientes postmodum *Montegaldam*, & erant securi. Ex his itaque maleficiis cum Commune *Vicentiæ* a Communi *Paduæ* sæpius litteris, & Ambaxatoribus appellatum, nullam prorsus faceret ultionem; *Paduani* iverunt, & ceperunt hostiliter *Montegaldam* in anno Domini M. C. LXXXVIII. Per quod *Vicentini* irati sunt plurimum, & commoti, ita quod postmodum tempore procedente obstruxerunt aquam totaliter illic in partibus de *Longare* sui districtus, & dessiccaverunt aquam, ita quod *Padua*, & *Paduanus* districtus, tam ad molendina, quam ad alia opportuna magnum patiebatur defectum: quem defectum siquidem cum *Paduani* perpeti non valerent; iverunt armata manu, & aquam, invitis *Vicentinis*, aperuerunt. Sed dum *Paduani* redirent aperta aqua, unum Quarterium *Paduanæ* militiæ, quod adhuc erat a latere aquæ versus *Vicentiam* captum est a *Vicentinis*, & ducti sunt milites illi *Vicentiam*, & positi in carceribus, enormiter, & gravissime tractabantur. Donec *Paduanum* Commune suos redemit milites, data *Vicentino* Communi magna quadam pecuniæ quantitate. ¶ Post hæc elapsis jam annis pluribus, cum *Ecelinus* secundus tenere vellet curiam in *Baxano*, considerans quod inter *Paduam*, & *Vicentiam* videbatur oriri discordia; amicitiam cum *Paduanis* contraxit, & obligavit pignori eis curiam de *Honaria*, quam olim *Ecelinus* avus ejus habuerat ab antiquis a Rege *Corrado*, cum quo venerat de *Alemania* miles ab uno equo. Pactis 13
appositis inter ipsos *Paduanos*, & *Ecelinum*, quod ex hoc habere debeat a Communi *Paduæ* lib. xxv. millia denariorum *Venetorum*, & una pars alteram, tam in pace, quam in guerra, & e converso juvare debeat, modis omnibus, in singulis suis factis, præterquam contra Imperium, & Coronam. Hoc autem cum *Vicentini* intellexerunt, elapsis forte annis quinque post factum *Montegaldæ*, hostiliter iverunt *Marosticam*, & illic insultaverunt in *Ecelinum* ex improviso: sed defenderunt se *Marosticani* viriliter, & *Vicentinos* retrocedere compulerunt, donec adveniente *Paduana* militia in auxilium *Ecelini*, *Vicentini* subito *Vicentiam* sunt reversi. Non autem steterunt *Vicentini* sic negligentes ex toto, sed quasi elapso non multo tempore habuerunt totam Militiam *Veronensem*, & Populi magnam partem & ipsi cum viribus suis omnibus, cum exercitu copioso, & magno venerunt ad partes *Marosticæ*, & ad partes *Baxani*, minantes expresse quod a montium summitatibus infra, cuncta submittent morti, destructioni, ignibus, & ruinæ. Tunc *Ecelinus* perterritus concordiam fecit quam potuit cum potentibus inimicis, & misit filium suum parvulum *Ecelinum* pro obside sub tentorio Potestatis *Veronæ*. Et sic ab his diebus in antea, ruptæ sunt conditiones, & pacta *Paduanorum* cum *Ecelino*, & fuit tempore ulterius quasi unum, & idem cum *Vicentinis*.

CAP. VIII.

Factum inter Paduanos, *&* Vicentinos *ad* Carmegnanum.

Indignatis igitur *Paduanis* de pactis, & conditionibus sibi ruptis, & quod majus est, non immemores antiquæ adhuc extorsionis, & iræ, quam *Vicentini* quondam fecerant *Paduano* Communi de militibus captis in partibus de *Longare*, & *Vicentiæ* crudeliter carceratis; guarnimentum facere voluerunt, ut invaderent *Carmegnanum*, castrum scilicet *Vicentinorum*, & terram ipsis carissimam, & dilectam. Quod ipsi *Vicentini* præsentientes; magnifice, & potenter iverunt Communiter *Carmegnanum*, in ipsoque copiose muni-

to militum, & peditum multitudine, & balistis, armis, & victualibus, cunctisque pro securitate loci necessariis; permanebant. Sed nihilominus destitit *Paduana* Communitas, immo illuc omnes, moto exercitu, cum fulgenti suo carrocio, magnifice perrexerunt in anno Domini M. C. XCVIII. circa principium ipsius autumnalis. Et non multis elapsis diebus, inter cæteros insultus, hinc inde factos, *Vicentini* mane quodam in aurora diei, primo scilicet die *Septembris*, exiverunt in *Paduanos*, multisque de *Paduanis* militibus, & peditibus, pugnantibus tamen viriliter contra hostes, detentis, duxerunt eos in Ecclesiam *Carmegnani*, & tenuerunt eos ligatos, & compeditos. Eadem autem die, & quasi eadem hora, vir strenuus, & insignis *Jacobus Strictus Placentinus* civis, probus, sapiens, & præclarus, tunc *Paduanorum* Potestas, *Azo Estensis* Marchio, forma corporis speciosus, sed armis speciosior, & virtute; *Matthæus* de *Pegoloto Paduanus* civis, & vexillifer *Paduani* Communis, cæterique Magnates, nobiles, & potentes de *Padua*, hoc graviter, & indigne ferentes; se protinus, & *Paduanam* gentem totaliter exposuerunt omni casui, & fortunæ: unde assumptis armis, insultaverunt omnes animose in portam castri, & prostratis hinc inde multis, tandem confracta est porta viriliter, vallum diruptum circa portam, turres quoque, sive bilfredi fixi a defensoribus corruerunt; stetitque Communis *Paduæ* victoriosum vexillum, innumerabilia gestans foramina, tanquam cribrum, sed quasi specula fulgentissima, ultra fossas, super ædificiis *Carmegnani*. Sicque continuo *Paduani* milites sunt redempti, multi quoque milites, & pedites *Vicentini*, nobiles, & potentes sunt capti, & victo loco totaliter, habitisque spoliis rerum, & personarum, gloriosum triumphum de inimicis *Paduani Paduam* reportaverunt.

CAP. IX.

Factum Braidæ *de* Verona.

Procedente quoque tempore, in anno scilicet M. CCVII. Dominus *Azo Estensis* Marchio factus est Potestas *Veronæ*, de cujus honore condolens *Ecelinus* de *Romano* secundus, memor quod idem Marchio quondam ei obvius fuerat in facto *Campreti*; congregatis amicis suis de *Verona*, *Vicentia*, & undecunque potuit aliunde in castrum *Monticli Vicentini* districtus, unde postea dicti sunt *Monticli*; cum eis taliter ordinavit, quod magnum habuit guarnimentum: & sic factus est quasi ex improviso insultus maximus in *Verona* contra Marchionem, & contra omnes faventes ei, & ita demum est Marchio de Potestaria expulsus. Tunc *Salinguerra* de *Ferraria* factus est *Ecelini* manife-
14 stus amicus, qui usque nunc non videbatur alicui parti favere. Recessit ergo Marchio, & ivit ad Abbatiam. Sed non multo tempore post facta magna congregatione de suis amicis de *Lombardia*, *Marchia*, & *Romagna*, & aliunde, sapienter, & per summam prudentiam statim sequenti anno M. CCVIII. gentem suam *Veronam* conduxit in *Braydam*, & pugna illic commissa est inter partes: milites occurrerunt militibus, pedites cum peditibus manualiter pugnaverunt, certaveruntque inimici cum inimicis: demumque post sanguinis effusionem militum, & equorum; post consternationem plurium, & post aliquorum mortem; stetit Marchio victor in *Brayda*, turres habuit, & domos bellicosas per civitatem, ipsum quoque *Ecelinum* tunc captum habuit, & detentum, quem curialiter, & honeste tractavit, eundemque honoravit & ipse, fecitque illi honorem fieri, per Dominas, & Milites omnes qui, vel quæ fuerunt honorabiles in *Verona*. Ultimo *Ece-*

A *linum* ipsum Marchio Militibus honorifice sociatum, decenter conduci fecit *Baxanum*, & ipsi Milites, qui conduxerunt eundem, honorem maximum receperunt a Dominabus, & Militibus de *Baxano*. Ha Deus, tunc erant guerræ, si licitum est dicere, bonæ guerræ, dum unus alteri viriliter inimicans, captus tamen aliquando, non morti tradebatur continuo, non in vincula mittebatur, non sententia protinus ferebatur in eum, fore membris horribiliter mutilandum: mittebatur immo laudabiliter quo volebat, & honorifice. Sed completa est hodie prophetia *Ovidii*, dum mundus, quem dicit aureum habuisse principium, B redarguenda nunc fæce infectus, jam ecce devenit ad tantum, quod non solum inimicus ab inimico, sed nec hospes tutus ab hospite reperitur, non est frater fratri innocuus, & vix adhuc filius diligitur a parente. Nec sumus equidem bene certi, si hæc radix naturalis affectus, quæ adhuc filo tenui retinetur, durare poterit in futurum.

CAP. X.

Ludus de Prato Vallis, *& Porta* Turrisellarum *hoc tempore facta fuit.*

Reversi sunt Milites Marchionis ad ipsum, quem jam tota *Marchia* cum summa reverentia lau- C dans magnis præconiis excolebat. Tunc pervenit etiam ipsius fama celebris usque *Romam*. Itaque ipsa Sancta Sedes Apostolica, dignitate nova voluit prædotare eundem, & ei gratiam est largita, ut scilicet ipse cum omnibus successoribus suis ab hoc tempore in antea *Estensis*, & *Anchonitanus* Marchio appelletur. ℭ Stare etiam videbantur nunc civitates istinc collaterales in *Marchia* in statu delectabili, & jocundo: nam in prædicto anno Domini M. CCVIII. Potestate in *Padua* Domino *Viscontino*, factus est magnus ludus in *Prato Vallis*, & omnes contratæ de *Padua*, singulæ videlicet ad unum, & idem signum vestimentorum, D se novis vestibus innovarunt. Et tunc in prædicto loco de *Prato* Dominæ cum Militibus, cum nobilibus populares, senes cum junioribus, in magnis solatiis existentes in festo Pentecostes, & ante, & post, per plures dies, cantantes, & psallentes, tantam ostendebant lætitiam, quasi omnes fratres, omnes socii, omnes prorsus essent unanimes, & summi amoris vinculo fœderati. Sed statim sequenti anno cum *Vicentini* minarentur invadere *Ecelinum* cum auxilio quarundam civitatum de *Lombardia*, qui *Ecelinus* tunc erat amicatus cum *Padua*; motus est *Paduanus* exercitus, & ivit *Honariam* in servitium *Ecelini*. Sed parum stetit, E quia *Vicentini* a proposito destiterunt. ℭ Iterum vero sequenti anno scilicet M. CC. X. *Jacobus* de *Andito* Potestas *Paduæ* fecit fieri *Portam Turrisellarum*, & muros illi portæ collaterales.

CAP. XI.

De Federico *electo in* Romanorum *Regem, & de morte Marchionis* Azonis *sequenti anno, & quorundam Magnatum de parte ejus.*

Anno Domini M. CCXI. supradictus *Azo Estensis*, & *Anchonitanus* Marchio, de volunta- F te *Innocentii* Papæ III. *Fredericum* Regem *Siciliæ*, Reginæ *Constantiæ* filium, sed adhuc quasi puerum, per *Lombardiam* cum magna multitudine Militum usque in *Alemaniam* sociavit, & sic *Fredericus* ipse electus est tunc a Principibus in *Romanorum* Regem. ℭ Sed anno immediate sequenti scilicet M. CCXII. prædictus vir nobilis, & potens; apud Deum, & homines gratiosus; omni sapientia plenus; venerandus mei nomine; idem *Estensis* Marchio, post omnem altitudinem sui status; post multa servitia facta *Romanæ* Ecclesiæ; post Impe-

perium exaltatum per eum, & a manibus quorun-
15 dam tyrannorum prudenter, & sapienter ereptum; de hac vita migravit, ad meliorem, sepultus honorabiliter de mense *Novembris* apud Monasterium Abbatiæ. ℭ In illo quoque eodem anno duo Barones ejus, nobiles, & potentes, & eundem fideliter prosecuti, de hac luce similiter ad aliam sunt vocati scilicet Comes *Bonifacius Veronensis*, & *Albertus* de *Baone* civis nobilis *Paduanus*, qui per summam suam prudentiam, & virtutem nominari fecit *Marchiam Tarvisinam*, & *Paduam* usque in partibus transmarinis.

CAP. XII.

Factum de Este *primum.*

Remanserunt post ipsum Marchionem *Estensem* duo filii scilicet *Aldevrandinus*, & *Azo*, qui tunc dicebatur *Azo Novellus*. *Aldevrandinus* igitur jam providus, & ad arma sufficiens, quia major ætate tunc erat, tenuit Marchexatum. Hic castrum *Estense* cohabitans, cum quidam ejus subditi per violentiam abstulissent fruges quasdam, quæ de *Montagnana Paduam* ferebantur; ipsis etiam frugibus in castro de *Este* repositis; fruges illas restitui facere penitus recusavit, quamvis Potestas *Paduæ* ex parte Communis hoc peteret litteris, & nuntiis ad Marchionem ipsum pluries destinatis. Et erat tunc *Este*, & *Montagnana*, totaque *Scodesia* more debito sub jurisdictione *Paduani* Communis. Et quoniam idem Marchio perstitit contumax in hoc facto; motus est exercitus *Paduanus* contra eum, & *Estensem* villam occupans, & devastans, ac burgum; roccham obsedit hostiliter; machinis, & prædериis pro posse destruens, & confringens. In hoc exercitu fuit cum Communi *Paduæ* Dominus *Ecelinus* prædictus, & cum ipso ejus filius *Ecelinus*, quilicet puer, jam subtilizabat in tantum, quod puerili more cum aliis pueris jam construebat machinas, quasi ad lapides jaciendos in roccham: ut jam quodammodo moveretur ad amicos Marchionis, & loca, & partem voluntarie destruendum. Gentes autem, quæ cum ipso patre, & filio venerant de *Baxano*, & de partibus *Pedemontis*; vineas, & arbores radicitus evellebant, destruentes avidissime quidquid poterant: veluti pronosticarent, quod inter geminas illas domos, *Estensem* scilicet & illorum qui usque nunc de *Honaria* dicebantur, sed postea dicti sunt de *Romano*; crescebant inimicitiæ capitales. Sunt quoque in ipso exercitu damna quædam, & in rebus, & in personis hinc inde facta, utpote quia intus in roccha circa xv. homines sunt occisi, alii a prædериis, alii a balistis; extra vero similiter mortui sunt x. inter quos præco quidam nomine *Veglus* dictus, quod nocte intrabat in roccham, & propalabat *Paduana* consilia Marchioni; suspensus est, & mortuus jussu Potestatis, & Consilii, contra *castrensem portam*. Et quod gravissimum fuit, & dolorosum, magnis, & parvis civibus *Paduanis*; Comes *Paduæ*, bonæ memoriæ, *Manfredinus*, equitando more solito per exercitum; percussus; heu, a lapide tortorellæ intrinsecæ, cecidit mortuus, & fuit dies illa tam obsessis, quam obsidentibus multipliciter lacrymosa. Hac itaque de causa præcipue, motus est Marchio *Aldevrandinus*, & illius Consiliarii, ut ad concordiam cum *Paduanis* deveniret: & data treugua utrique parti, concorditer deventum est ad hunc finem, quod roccha reddita est Communi *Paduano*. Sic de statuto, & voluntate *Paduanorum* muratæ sunt portæ castrenses, & castrum non habitatum usque ad multos annos. Et *Paduanus* exercitus reversus est *Paduam* cum honore. *Estenses* vero habitatores ad præcepta Communis *Paduæ* salubriter permanserunt in *Este*. Fuit autem hoc factum tempore

A Domini *Marini Zeni Paduæ* Potestatis, in anno Domini M. CCXIII. tempore autumnali.

CAP. XIII.

De Ludo quodam facto apud Tarvisium.

Post hæc sequenti tempore, anno scilicet Domini M. CCXIV. *Albizus Florensis* erat Potestas in *Padua*, qui fuit vir providus, & discretus, curialis, tractabilis, & benignus. Et cum foret in regimine sapiens, dominabilis, & astutus; jocos tamen, & solatia diligebat. Tempore cujus Pote-
B statis ordinata est quædam curia solatii, & lætitiæ in civitate *Tarvisii*, ad quam invitati sunt quam plures Milites, & Pedites *Paduani*. Iverunt illuc etiam convocatæ ad illam curiam decorandam Dominæ circa XII. de nobilioribus, & pulcrioribus, magisque ludis idoneis, quæ tunc in *Padua* sunt repertæ. Fuit autem hujuscemodi curia, sive ludus. Factum enim est ludicrum quoddam castrum, in quo positæ sunt Dominæ cum virginibus, sive domicellabus, & servitricibus earundem, quæ sine alicujus viri auxilio castrum prudentissime defenderunt. Fuit etiam castrum talibus munitionibus undique præmunitum, scilicet varis, & gri- 16
C seis, & cendatis, purpuris, samitis, & ricellis, scarletis, baldachinis, & armerinis. Quid de coronis aureis, cum grysolitis, & hyacintis, topaziis, & smaragdis, pyropis, & margaritis, omnisque generis ornamentis, quibus Dominarum capita tuta forent ab impetu pugnatorum? Ipsum quoque castrum debuit expugnari, & expugnatum fuit hujuscemodi telis, & instrumentis, pomis, dactilis, & muscatis, tortellis, pyris, & cotanis, rosis, liliis, & violis, similiter ampullis balsami, amphii, & aquæ rosæ, ambra, camphora, cardamo, cymino, garyofolis, melegetis, cunctis immo florum, vel specierum generibus, quæcunque
D redolent, vel splendescunt. De *Venetiis* etiam interfuerunt huic ludo viri multi, & plures Dominæ, propter honorem curiæ exhibendum: & habentes ipsi *Veneti* Sancti *Marci* speciosum vexillum, prudenter, & delectabiliter pugnaverunt: oriuntur autem aliquando de bonis principiis multa mala. dum namque *Veneti* ludentes certarent cum *Paduanis* ad castri portam primitus subintrandam; hinc inde surrexit discordia, & quod utinam non fuisset, *Venetus* quidam non sapiens, tenens Sancti *Marci* vexillum, vultu torvo, & iracundo
E insultavit in *Paduanos*: quod *Paduani* videntes, quidam manum violentam in Sancti *Marci* vexillum irato animo injecerunt, & inde partem aliquam lacerarunt, quod *Veneti* tulerunt valde moleste, & indignanter. Divisa est itaque continuo curia, sive ludus jussu aliorum Rectorum curiæ, & Domini *Pauli* de *Sermedaula* viri clarissimi, & discreti *Paduani* civis, qui tunc Rex Militum erat in *Padua*, cui etiam cum aliis Rectoribus causa honoris concessum erat in ipsa curia, quod haberent arbitrium, & ordinationem Dominarum, & Militum, & totius curiæ, sive ludi. Fuit autem hic ludus, de quo dici potuit,

F *Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram,*
Ira truces inimicitas, & funebre bellum:

Nam tempore procedente crevit adeo discordia inter *Paduanos*, & *Venetos*, quod sunt mercimonia interdicta hinc inde; custodita confinia ne quid de una terra ad alteram portaretur; raubarias, & violentias exercuerunt, & sic denuo discordia crevit, & guerra, & inimicitia capitalis.

CAP. XIV.

De exercitu facto ad Baybam *contra* Venetos.

Et quoniam aliqui de *Venetiis* latenter intraverunt, & aliquando damnum faciebant in *Paduano* districtu; placuit Consilio *Paduano* facere exercitum super terras *Venetorum* : & paratis omnibus guarnimentis iverunt hostiliter *Paduani* ad partes *Clugiæ*, & se cum omnibus suis apparatibus locaverunt in partibus turris *Baybæ*, sperantes turrim ipsam capere, & de ipsa suam facere voluntatem. Et posset esse forsitan, quod illi de *Montesilice* cepissent eandem, quoniam illico cum venerunt, voluerunt insultare in turrim: sed Potestas *Paduæ*, bono tamen animo, non permisit. Paucis tamen diebus elapsis commotæ sunt pluviæ inauditæ, ultra solitum crevit mare, sicque cum exercitus foret in locis palustribus, divino judicio divisus est exercitus, & *Paduam* est reversus. *Clugienses* vero, & *Veneti*, qui jam illuc copiose convenerant, videntes remotum exercitum, insecuti sunt *Paduanos*, cum navibus, & habuerunt eadem die prædam de rebus exercitus, & ceperunt etiam aliquos de civibus *Paduæ*, qui videntes se in aquarum periculis, rogabant *Clugienses* ipsos, ut eos in navibus elevarent. Et fuerunt quidam, qui dederunt pretium navigantibus, & fecerunt se ad domos occupantium deportare. Fuit autem factum in anno Domini M. CCXV. in autumno, stante Domino *Bonifacio Guidonis* de *Guizardo* de *Bononia* Potestate *Paduæ*.

CAP. XV.

De morte Aldevrandini *Marchionis* Estensis.

Ante tamen factum hoc *Baybæ*, *Aldrevandinus Estensis* Marchio *Paduam* venerat, & illic receptus honorabiliter, & dilectus a cunctis, magnam fecerat congregationem de amicis suis de *Padua*, & aliunde, in domo magna, sive palatio, quod olim fuit Domini *Alberti* de *Baone* superius nominati, quod erat apud Ecclesiam Sancti *Urbani*. Cum illis quoque amicis suis deliberato consilio, potenter postmodum, & magnifice in *Anchonitanam Marchiam* hostiliter equitavit, volens dominium, & Marchexatum habere, de quo pa- A ter ejus olim fuerat a *Romana* Ecclesia investitus. Sed erant ibi Comites de *Celano* viri magnifici, & potentes eidem Marchioni contrarii, qui usque quondam in tempore *Othonis* de *Saxonia*, tenentes ipsius *Othonis* partem, adhuc *Frederico* puero, & ejus fautoribus resistebant, utpote *Romanæ* Ecclesiæ, & Marchioni *Azoni*, bonæ memoriæ, similiter olim restiterant, pro ipso Imperio plurimum laboranti. 17 Fuit igitur *Aldrevandinus* Marchio victor, & de ipsis Comitibus, & quibusdam ipsorum complicibus victoriam habuit, multis tamen laboribus acquisitam. Magnates verumtamen, & quidam alii, atque castra multa B restiterunt eidem, & remanserunt illic in carcere de melioribus, & majoribus Marchionis amicis, scilicet Dominus *Tyso* de *Campo Sancti Petri Paduanus* civis, vir nobilis, potens, magnificus, & præclarus, & alii quidam secum. Ipse vero Marchio, post multa facta, & ardua; post multa pericula, & labores, in quibus tamen prudenter, & sapienter se gesserat; non est armis, vel viribus superatus, sed, ut fama fuit, proditorie tossicatus, veneno finivit vitam, in anno prædicto Domini M. CC XV. in tempore suæ floridæ juventutis. Prædictus autem Dominus *Tiso*, post multos annos C redemptus est de carcere inimicorum Marchionis, & suæ partis, per exercitium amicorum, operante ipso *Azone novello*, adhuc in pueritia posito, & jam quasi novella planta, in id ætatis fructus uberrimos promittente.

CAP. XVI.

Hic factum est Palatium Paduanum.

Hic ne videamur clausis oculis pertransire; sciendum est, quod cum post hoc tempus *Aldrevandini* sequerentur quatuor anni, vel circa, sive quatuor Potestates, in quibus forte *Pa-* D *duana* civitas videretur velud ociosa mansisse; non tamen remansit inutilis: immo Nuntiis, & Ambaxatoribus missis *Venetias* sæpius, recuperavit cives suos captos in facto *Baybæ*, quamvis post aliquantam temporis tarditatem, usque de facto *Baybæ*. ℭ Et in anno Domini MCCXVIII. spatiosum, immo speciosum Palatium *Paduanum* inceptum est, Potestate Domino *Johanne Rusca* de *Cumis*, viro provido, probo, & sapiente, moribus, & curiositate plurima insignito.

EXPLICIT LIBER PRIMUS.

INCIPIT SECUNDUS.

CAPUT I.

Factum Castri Franchi, *& quando incepta est* Cittadella, *&* Federicus *coronatus.*

Nitebantur *Veneti* temporibus illis propter guerram, quam adhuc occasione *Baybæ* cum *Paduanis* habebant, parti suæ invenire fautores, bladum enim, & victualia de *Padua* penitus non habebant. Unde timentes etiam, ne *Tarvisini* cum *Paduanis* unirentur, ipsos *Tarvisinos* sibi amicitiæ vinculo, immo sacramenti fœdere adjunxerunt. Sed habebant *Tarvisini* tunc temporis litem quandam cum Domino *Bertoldo*, Dei gratia, Patriarcha *Aquilejensi*, occasione quarundam terrarum in confinio utriusque districtus. Cum forent igitur *Tarvisini* amicati cum *Venetis*; & Dominus Patriarcha est amicatus cum *Paduanis*, & factus est *Paduanus* civis: & in cittadantiæ firmitatem, & signum, fecit de sua camera quædam in *Padua* ædificari Palatia magna, & pulcra valde, & voluit, & se poni fecit cum aliis civibus *Paduæ* in A coltam, sive datiam. Tunc quoque incepit mittere, & adhuc mittit hodie omni anno de suis melioribus Militibus XII. qui jurant in principio Potestariæ cujuslibet præcepta, & sequentia Potestatis pro Domino Patriarcha, & suis. Quod videns *Feltrensis*, & *Belunensis* Episcopus, fecit & ipse similiter: non tamen in quantitate eadem, sed quasi pro rata sui Episcopatus, & Prælaturæ. Ergo quoniam *Tarvixini* terras quasdam Domini Patriarchæ tunc subtiliter invaserunt; *Paduanus* exercitus ivit ad *Castrum Franchum*, terram *Tarvisinorum*: sed *Tarvisinis* protinus reversis ad propriam civitatem; *Paduanus* exercitus paucis die- B bus illic permansit. Et hæc siquidem facta sunt existente Potestate in *Padua* Domino *Berardo* Barone, in anno Domini MCCXX. ℭ Eodem anno inceptum est castrum de *Cittadella*. ℭ Eodem anno coronatus *Fredericus* Imperator in *Roma* ab *Honorio*

norio Papa III. in die Sanctæ *Luciæ* die XIII. intrante *Decembri.*

CAP. II.

18 ***Prima seditio*** **Ferrariæ, *& de Morte*** **Tisolini.**

Cum post mortem Marchionis *Estensis Azonis*, & ejus filii *Aldrevandini*, solus in *Estensi* domo remansisset *Azo novellus*, adhuc ætate juvenis, sed prudentia, & probitate maturus; ut plurimum habitabat *Ferrariæ*, ubi multos amicos, multosque vassallos habebat, & erat *Salinguerra* vir sapiens, & astutus de numero vassallorum ipsius. Qui cum forte potens esset amicis; divitiis, & honoribus magnus in civitate; & cum ipse cum omnibus suis amicis haberet omnes honores quasi, & officia civitatis; crevit discordia inter amicos Marchionis, & *Salinguerræ* in tantum, quod Marchio cum parte sua de civitate exivit. Et sic exules facti sunt de propria patria *Ferrarienses* quidam, suisque bonis omnibus, & possessionibus sunt privati. In cujus injuriæ ultionem, ipse Marchio *Ferrarienses* expulsos, & omnes amicos suos quoscunque, & undecunque potuit, sive de *Lombardia*, sive de *Marchia*, sive de Comitatu *Rudigii* congregavit, & hostiliter accedens *Ferrariam*, castrametatus est juxta *Padum*. Timens vero *Salinguerra* proditionem, ad hanc devenit concordiam, quod Marchio cum C. de suis Militibus, & amicis intret civitatem, ad tractandam concordiam, quod *Ferrarienses* utriusque partis possint pacifice pacificare adinvicem, & concorditer permanere. Intravit ergo Marchio isto modo: sed postmodum visum est *Ferrariensibus* intrinsecis, quod ii qui intraverant, victualia malo modo acciperent pro se, & suis equis, & quod domos enormiter devastarent. Unde factus est magnus tumultus, & clamor per civitatem ad arma, ad arma, moriantur inimici, & pereant inimici. Insurrexerunt partes utrinque, & qui cum Marchione intraverant, partim mortui, & partim sunt de civitate expulsi. ¶ Hic vir nobilis *Tisolinus* filius quondam *Gerardi* de *Campo Sancti Petri Paduani* districtus, & Comitissæ *Dariæ*, olim filiæ viri clarissimi *Alberti* de *Baone*; pro parte Marchionis viriliter pugnans incidit casualiter in manus hominum de quadam villa nomine *Girzola*: qui cum circumdassent eundem, quamvis de ipsis multos mortuos prostravisset, appellabant eum, ut eis se redderet. Sed magnanimus se reddere negavit; nisi foret illic aliquis de sanguine Militari: sed cum nullus sit ibi repertus talis; post cædem sui boni destrarii, heu, mortuus est. Et ipse, sive ejus corpus, delatum est ad civitatem *Ferrariæ*, & omnes Milites planctum magnum fecerunt, & ipse *Salinguerra* tristatus lachrymabiliter, fecit eum honorabiliter sepeliri. Hoc autem factum est anno Domini MCCXXII. in secunda Potestaria in *Padua* Domini *Joannis Ruschæ* de *Cumis*.

CAP. III.

De tempore Terræmotus.

Non modicus fuit dolor, non parva tristitia per totam *Marchiam*, de tali, & tanto viro: Et fuerunt quidam qui dicerent, quod non solum homines sunt per hoc humani generis damnum perterriti, sed & mundus ipse, totaque machina mundialis horrorem habuit, & tremorem. Nam in mense *Septembris* prædicti anni apparuit in cælo cometa, qui significare dicitur mortem alicujus excellentis personæ. Ipse Deus etiam, ut monstraret apertius, qui timor, & tremor sedi-

A tionis, & guerræ nunc videbatur emergere, nunc instare; suum dedit tremoris signum. In partibus namque *Italiæ* universis terra tremuit, juga montium sunt commota propter vehementiam terræmotus, durantis fere per unam horam, in ipsa die Natalis Domini, statim post Missarum solemnia celebrata. Adeo quod multæ domus, & Palatia corruerunt; homines perierunt per civitates, & in *Brixia* maxime tanta fuit ruina, quod *Brixienses* timuerunt quodammodo ne tota civitas sit submersa. Et hic terræmotus fuit completis annis Domini MCCXXII. Et in ipsa die Natalis XXIII. inchoabat, in Potestaria prædicta circa medietatem. B

CAP. IV.

De secunda obsessione Ferrariæ.

Quoniam etiam *Tisolinus* prædictus fuerat de carioribus amicis Marchionis *Estensis*, & Comitis *Rizardi* de *Sancto Bonifacio*; voluerunt ipsi, & omnes de sua parte, de tanti amici damno sumere ultionem. Parato igitur guarnimento magno de amicis suis omnibus de *Padua*, de *Mantua*, de *Verona*, & aliunde; equitaverunt, & iterum obsederunt *Ferrariam*. Sed *Salinguerra* homo ingeniosus, & cautus, suis nuntiis, verbis, & C litteris, Comitem *Rizardum* induxit in tantum, vel 19 ad tantum sub specie compositionis, & pacis; quod ipse Comes cum quadam Militum quantitate, intravit *Ferrariam*, non credens sub agnina pelle vulpem subdolam latitare: ipsum enim Comitem cum omnibus illis qui secum iverant *Salinguerra* detinuit: Et sic deceptus Marchio & dubitans de proditione, recessit cum toto exercitu ab obsessione incepta. Erat autem hoc in anno Domini MCCXXIV. Sed nec Comes, nec qui secum capti fuerant diu detenti manserunt. Nam Rectores *Lombardiæ* hæc duo fecerunt sequenti anno, videlicet in eodem M. CCXXV. eripuerunt enim Co- D mitem, & suos de carcere *Salinguerræ*; & discordiam quandam, quæ in *Verona* tunc erat, reduxerunt ad concordiam, non longo tempore duraturam.

CAP. V.

Factum de Fratta Ferrariensis *districtus.*

Steterat illic etiam quædam altera maxima causa guerræ: nam in dicto anno Domini M. CCXXIV. Marchio *Estensis* congregavit amicos, & gentem suam de *Padua*, de *Mantua*, de *Verona*, illos videlicet de sua parte, & *Ferrarienses* expulsos; motusque hostiliter equitavit, & est positus E circa *Frattam*, castrum scilicet *Ferrariæ*, in quo *Salinguerra* suos quosdam dilectos posuerat, & erant cuncti habitatores loci, & castrum ipsum speciales, & fidelissimi ejus partis. Hic stetit exercitus in castri obsessione tamdiu, donec sunt intrinseci vigiliis, & fame deducti. Itaque cum se defendere non valerent, nec ullum a *Salinguerra* possent habere succursum; expugnati ab inimicis de facili sunt devicti, & intraverunt Marchexani in castrum. Sic ergo viri, & mulieres omnes, magni, & parvuli gladio sunt occisi, præter quosdam, qui in profundam aquam, quæ castrum undique muniebat projecti, aquam biberunt, & F mortem. Et lætatus est *Jacobus* filius *Tisonis* de *Campo Sancti Petri*, super vindicta facta de obitu germani sui, claræ memoriæ, Domini *Tisolini*: Nam & ipse suis manibus in hoc facto fecit de pluribus, licet immeritam ultionem. Quod enim peccat *Titius*, non in *Sempronio* castigatur. Erat autem diebus illis Dominus *Robertus* de *Concorezo Mediolanensis* electus *Paduanorum* Potestas.

CAP.

CAP. VI.

Litteræ quas miſit Salinguerra *de* Ferraria Ecelino *minori. ſ. tertio* Ecelino.

Habuerat *Salinguerra* uxorem Dominam *Sophiam Ecelini* majoris filiam, ſororem *Ecelini* minoris, qui de facto *Frattæ* contriſtatus medulliter, *Ecelino* cognato ſuo miſit litteras in hunc modum. (Major enim *Ecelinus* vitam jam ſibi elegerat pœnitentiæ qualis qualis, & ſe religioſe vivere fatebatur) ℭ Viro nobili, & potenti Domino *Ecelino* de *Romano*, ſpeciali ſuo Domino, & amico, *Salinguerra* de *Ferraria*, ejus intimus, & ſpecialis amicus, ſalutem cum honoris, & gloriæ incremento. In aliquibus provinciis, civitatibus, aut caſtris totius Imperii *Romani*, non fuit homo ſic læſus enormiter, & offenſus tam indebite, tam injuſte. Recolens namque nobilitatis, & amicitiæ Marchionis *Eſtenſis Azonis* primi; ſperans ejus filium *Azonem* novellum ſemen aliquod retinere de nobilitate parentis; gratulabar ego, quamvis natione *Ferrarienſis*, cum ipſo, quodammodo alieno, *Ferrariæ* pacifice converſari: ſed occultare nequid rabidam pravitatem: Ecce namque ut audiſtis, in amicos meos, cum ſuis complicibus inſultavit, & voluit primo in honoribus, & officiis Communis *Ferrariæ* tyrannidem exercere: cui ſi cum amicis meis rationabiliter obviavi; nemo de jure poteſt, vel me reprehendere, vel mirari. Oſtendit enim Dominus ipſe in facto illo juſtum judicium, & digne ſuccubuit, qui cauſam fovebat indignam. Non verumtamen propter hoc juvenis ipſe Marchio deſtitit ab impia feritate, quæ in ejus animo latitabat: ſed ſecundo congregans gentes illas, quæ me offendere nullam habebant cauſam; poſuit ſe hoſtiliter circa *Frattam*, & caſtrum illud in injuriam Communis *Ferrariæ* occupans, omnes de caſtro morte ſanguinolenta peremit: & quod eſt a ſeculo inauditum, mares, & fœminas ſe reddentes, cum ipſis infantulis impio gladio detruncavit. Non ſic *Judæis*, non ſic quoque fieret *Saracenis*. Hæc autem vobis refero, ſicut principali meo Domino, & amico, ut de amicorum tanta injuria, mecum dignemini condolere, & provideat ſapientia veſtra, ſi placet, quid ſuper hiis exceſſibus ſit agendum.

20 CAP. VII.

Reſponſio ad prædictas litteras.

His ergo receptis litteris, *Ecelinus* de *Romano* ſcripſit tales litteras *Salinguerræ*. ℭ Sapienti, & probo viro Domino *Salinguerræ* ſuo Domino præ cunctis mortalibus reverendo; *Ecelinus* de *Romano* ejus ſubditus, & fidelis amicus, ſalutem & de inimicis gloriam, & triumphum. Duo ſunt principaliter in hac vita, ad quæ tenentur homines inter cætera laborare; fidem videlicet obſervare amicis, & vivere cum honore: & heæ ſunt illæ cauſæ præcipuæ, quibus me ſentio indiſſolubiliter alligatum, ut totaliter intendam, & vigilem ad veſtra negotia, quæ ſunt mea. Sane poſtquam audivi de facto *Frattæ*, nec fui quietæ mentis, nec potui collætari: immo in veritate proteſtor, quod plenam lætitiam non habebo, niſi prius contingerit de damno, & ſanguine ibi facto ſumere ultionem. Eſt autem puſillanimitas, in adverſis modum excedere in dolendo. Conſoletur ergo cor veſtrum, & ego una vobiſcum: quoniam, Deo dante, non prius anni circulus revolvetur, quam inimicos noſtros tam acutis calcaribus perforare nitemur, quod in ſuum cadere præcipitium compellentur.

CAP. VIII.

Hic expulſi ſunt amici Marchionis de Verona.

A Poſt hæc in anno Domini MCCXXVII. quamvis *Verona* communiter regeretur; tamen ſciſma creverat ibidem, in tantum quod non ſolum Milites, ſed Populares, & Mercatores diviſi erant in duas partes, & alii fovebant partem Comitis de *Sancto Bonifacio*, quæ erat pars Marchionis; alii partem *Salinguerræ*, quæ erat & *Ecelini*, & hii dicebantur *Montecli*. Inter quas partes, dum expreſſius pro facto *Frattæ* creviſſet diſcordia in centuplum, & rixa: cupientes *Montecli* partem ſibi contrariam eicere de *Verona*; miſerunt caute ad *Ecelinum* commorantem *Baxani*, ut *Veronam* veniret occulte: dicentes, quod pars Comitis eos ſuppeditare volebat. Hic gaviſus eſt *Ecelinus*, & ſtatim animo præconcepit de *Fratta* vindictam capere, & ſuæ partis amicos potenter, & magnifice confortare. Aſſumpſit igitur continuo viam ſuam cum quibuſcumque potuit de *Baxano*, & de *Pedemonte*, & facere volens occultum iter per *Valcamonicam*, viam montanam. ſ. ſaxeam, inſuetam, aſperam, frigidam, & nivoſam; ut poſſet ad finem etiam propoſitum devenire, præmiſit etiam ante ſe XL. prudentes homines, cum ſingulis ventilabris, qui viam mundificabant a nivis multitudine in illis montibus collectæ per plures annos. Hiis itaque laboribus viriliter ſuperatis, pervenit ex inſperato *Veronam*. Et continuo factus eſt ibi clamor, ad arma, ad arma za za Cavaler *Ecelin*. Habuit *Ecelinus*, & ſua pars quod jam diutius optabat: nam expulſus eſt tunc Comes *Sancti Bonifacii Rizardus*, & Magnates multi de ſua parte cum ipſo, quibus *Mantuam*, *Paduam*, & *Venetias* & in *Lombardiam*, & alias expulſis; pars *Salinguerræ*, & *Ecelini* civitatis dominium habuit, & factus eſt ibi Dominus *Ecelinus* Poteſtas. Et ſic inde non longo tempore poſt, venit *Ecelinus Vicentiam*, & eam occupans violenter, fratrem ſuum *Albricum* illic conſtituit Poteſtatem. Quibus omnibus ſic peractis, viſa eſt fere per totam *Marchiam* pars Marchionis ad nihilum deveniſſe. Eſt enim multo plus quam facti dimidium ad Magnates, in diſcordiis, & in guerris habere communia civitatum.

(The letters B, C and D are printed beside the lines beginning "plum, & rixa", "nem etiam propoſitum" and "inde non longo tempore" respectively.)

CAP. IX.

De Exercitu facto ad Baxanum.

Hic igitur contribulatis Marchionis amicis in *Marchia Tarviſina*; cum haberet *Salinguerra Ferrariam*, & *Ecelinus Veronam*, & *Albricus* de *Romano Vicentiam*; *Tarviſinorum* quæſtione cum *Paduanis* adhuc plenarie non ſopita; placuit ſapientibus, qui præ manibus habuerunt hoc factum legere, & legerunt in *Paduanorum* Poteſtatem Dominum *Stephanum Badoarium* de *Venetiis*, Virum providum, & prudentem, legalitatis, & fidei radio decoratum, facundiæ multa gratia, multis, boniſque moribus inſignitum. Quo ſi quidem Poteſtate, *Ecelinus* de *Romano* finita ſua Poteſtaria *Veronæ*, die, noctuque non dormiens, cepit per inſidias *Caſtrum Fontis*. Ibi erat parvulus *Guillielmus* filius *Jacobi* de Domino *Tiſone* majore de *Campo Sancti Petri*, inſtinctu cujus *Jacobi* pro magna parte inceptum, & perpetratum fuerat factum *Frattæ*. Hoc audito in *Padua*, ſcilicet de captione de *Fonte*; audito etiam de captione parvuli *Guillielmi*; Dominus ipſe *Tiſo* cujus erat caſtrum, & *Guillielmus* ejuſdem nepos, conqueſtus 21
eſt Poteſtati *Paduæ*, Conſiliariis, & Communi de tali, & tanta injuria facta Communi *Paduæ*: cum ipſe *Tiſo*, ejuſque nepos, caſtrum ipſum, & omnia quæ

(The letters E and F are printed beside the lines beginning "Hic igitur contribulatis" and "lus Guillielmus filius" respectively.)

quæ habebant essent in protectione Communis *Paduæ*, & tutela: utpote quia civis erat *Paduanus*, fuerantque semper ipse, & omnes de domo sua. Quare commoti sunt omnes de civitate; facta est Concio, & Congregatio fere innumerabilis in Palatio *Paduano*, ubi vidi ego nobiles civitatis, majores, medios, & minores, & quam plures Dominas de majoribus civitatis, Judices, Milites, & Populares adeo convenire in unum, nemine discripante; quod ad Carrocium in Majori Ecclesia positum omnes unanimiter cucurrerunt, & portatum est humeris in Plateam ad *atria Potestatis*. Factus est tunc magnus, & copiosus exercitus, quo sapienter conducto primo ad Cittadellam in anno Domini M. CCXXVIII. illic proviso primitus de omni bellico apparatu; exterminatis etiam circum se terris rebellibus, scilicet *Fontaniva* totaliter præter turrim, & aliis locis inimicorum; vir tandem providus *Stephanus Badoarius* egregius *Paduanorum* Potestas, magnifice, & potenter cum exercitu suo toto pervenit usque ad munitiones *Baxani*, & fixit illic fœliciter sua castra.

CAP. X.

Mittunt Veneti *Ambaxatores ad prohibendas causas malorum in* Marchia.

Exivit tunc fama per *Marchiam*, *Lombardiam*, & ultra, quod exercitus *Paduanus* volebat illos de *Romano* delere in rebus, & personis: dictum est in *Venetiis*, quod *Paduani* non reverterentur, nisi prius destruant terras de *Pedemonte*. Placuit igitur Consilio *Venetiarum* mittere, & miserunt suos Ambaxatores, scilicet Dominum *Marcum* de progenie *Quirinorum*, & Dominum *Matthæum Bonum*, sapientes viros, honorifice sociatos. Quibus utique per Consilium *Venetiarum* est commissum, quod appellent utranque partem de concordia facienda, & extirpandis malorum causis utilius ante factum. Est commissum eis etiam, quod protestari debeant coram utraque parte, Dominum Ducem, & Consilium *Venetiarum* paratos esse interponere partes suas, si eis placet, & quæstionem, si quam habent, adinvicem diligenter videre, & utriusque partis rationibus intellectis, quæstionem ipsam fine debito terminare. Et si qua alia viderent dicenda, pro bono pacis, fideliter exequantur, & dicant.

CAP. XI.

Loquuntur Ambaxatores in Consilio Paduano.

Ad petitionem Ambaxatorum de *Venetiis*, convocatum est Consilium *Paduanum* in castris. Surgens itaque Dominus *Matthæus Bonus* de *Venetiis*, congrua invocatione præmissa, verba hæc, vel similia est locutus. ℭ Si temporum præteritorum recordor, ivi per *Lombardiam*, scrutatus sum terras *Francorum* in magna parte, tentavi *Apuliam*, *Alemaniam* circuivi, transivi per *Romaniam*, perveni usque ad introitum Barbarorum: & in veritate protestor, quod nullæ terræ, vel civitates reperiuntur citra mare, vel ultra, quæ adæquari possint *Marchiæ Tarvisinæ*, tum in colendo Deum, & Sanctam Matrem Ecclesiam; tum in bonitate, & aptitudine personarum; tum in prudentia, tam animi, quam corporis; curialitate, & amicitia; divitiis, & potentia; omnique re desiderabili super terram. Sed non est minor virtus, acquisita conservare illæsa, quam adinvenire quæ non habemus: quare mirandum est plurimum, quæ sit causa, quod illi qui dono sapientiæ perfruuntur, laborent terras quæ fructificant, & abundant destruere, conterere, & vastare; paupe-

A res, & viduas, orphanos, & pupillos compellere, ferro, & fame subici, & perire. Quocirca, vos Domini *Paduani*, quos Deus multa sapientia prædotavit, debetis Deum habere præ oculis: & cum sitis in *Marchia* major civitas, quæ *Marchia* certe prævalet omnibus mundi provinciis, proportionata quantitate terrarum; debetis niti potius ad honorem *Marchiæ* augmentandum, & videre, ne culpa vestri, fiat aliquibus injuria, vel offensa: ex hoc enim Deo cognoscitis, vos placere; hominibus reddere vos amandos; acquirere in hoc seculo coram gentibus bonam famam. Dominus noster, Dominus Dux *Venetiarum*, qui B semper fuit, & est *Paduani* Communis amator, super hoc capitulo vos mittit amicabiliter deprecando, ut cum istis viris nobilibus de *Romano*, qui etiam attinent majoribus de *Padua*, proxima linea parentelæ, guerras incipere non velitis. Res namque modicæ per concordiam crescunt, per discordiam maxime dilabuntur. Demum vobis ex parte Domini Ducis, & Communis *Venetiarum* dicimus, & ex injuncta nobis commissione amicabiliter protestamur, quod paratus est ipse Dominus Dux, & Consilium interponere partes suas, 22 si vobis placet; & quæstionem, si quam habetis cum istis nobilibus de *Romano*, diligenter videre; C & utriusque partis rationibus intellectis, quæstionem ipsam fine debito terminare.

CAP. XII.

Quærit Potestas consilium quid sit Ambaxatoribus respondendum.

Ad hæc Potestas sub brevitate respondens, dixit, se velle super hiis habere consilium, & eis postmodum respondebit. Posito igitur in ipsorum Ambaxatorum arbitrio, si velint in Consilio permanere; Ambaxatores, prout mos est in talibus, abierunt. Potestas autem propositis hiis in Consilio, quæ satis attente notaverat; petiit, & D districte præcepit per sacramentum, quod quilibet consultat ad prædicta, quid sit melius pro Communi *Paduæ* in hoc casu Ambaxatoribus respondendum; amore, odio, ira, & timore sublato. Surrexerunt quidem plures, & diversi diversimode sunt locuti. Demum surrexit Dominus *Tiso* de *Campo Sancti Petri*, & convenienti invocatione facta, veneranda voce talia est locutus. ℭ Etsi, quantum ad præsens tempus, non sit expediens recordari antiqua; forte hic aliqui sunt præsentes, quibus est utile ut cognoscant, si parentes isti mei, dicti de *Honaria* quondam, qui dicuntur nunc de *Ro-* E *mano*, causam habent insistere vel operari, quæ pertineat ad Communis *Paduæ* detrimentum. Ego enim recordor, & vidi quod Commune *Baxani*, & ipsi Domini de *Romano* Communi *Vicentiæ* resistebant, & offensas multas fecerant *Vicentinis*, unde non morabantur in *Baxano* securi, & stabat gens tota *Baxani* sub ingenti dubio, & tremore: quinimmo Civitates quam plures de *Lombardia* cum *Vicentinis* juraverant, & minabantur *Marosticam*, & *Baxanum*, & partes illas invadere; subvertere cuncta a montium summitatibus infra; & fratrem matris meæ *Ecelinum* de *Honaria*; cum amicis suis omnibus, fidelibus, & vassallis, quos F habebat, expellere non solum de *Baxano*, sed de tota *Marchia Tarvixina*. Dico sicut homo, qui vidit factum, quod Commune *Paduæ* doluit super viri nobilis exilio imminente, & taliter factum est precibus *Ecelini*, & profuit etiam instantia illorum de *Campo Sancti Petri* cum suis amicis, quod *Jacobus* de *Vialardo*, qui tunc erat Potestas in *Padua*, generalem fecit exercitum in servitio *Ecelini*, & fuit totum Commune *Paduæ* hostiliter apud *Honariam* magnifice, & potenter: ita quod inimici

qui jàm erant in partibus *Maroſticæ*, ſuo guarni-
mento diviſo, regreſſi ſunt ad proprias Civitates,
& remanſit *Maroſtica*, & *Baxanum* indemne, &
Ecelinus ſervatus eſt inoffenſus: licet ipſe parvo ela-
pſo tempore, in ſui perjurium, concordaret cum
illis, quos Commune *Paduæ* pro ipſo ſibi fecerat
inimicos. Hiis tamen, aliiſque multis, & magnis
ſervitiis non inſpectis, quæ facta ſunt per Commune
Paduæ in ſervitio *Ecelini*; præſumpſit ecce germanus
meus, quæ ſunt liberaliter facta patri, conniventibus
oculis pertranſire, & manum ponere in viſceribus
Paduani Communis: dum per ſummam proditio-
nem, & nefas, cepit, & detinet *Caſtrum Fontis*,
quod non reputo eſſe meum, immo Communi
Paduæ plus ſubjectum, quam ſit minor villa, quæ
jacet in *Paduano* diſtrictu. Cepit ibidemque etiam
lactentem nepotem ſuum, & more crudelis vipe-
ræ ſæviens, infantem retinuit, donec voluit, vin-
culis ferreis alligatum, qui adhuc puerili faſcia li-
gabatur. Sed ſi recuperare voluit igitur Commu-
ne *Paduæ* quod eſt ſuum; ſi civem ſuum voluit
innocuum a morte defendere; nunquid hæc eſt a-
licujus injuria, vel offenſa? debet aliquis in hoc
facto interponere partes ſuas? Eſt iſta quæſtio cog-
noſcenda? Profecto regratiandus eſt Dominus Dux
de voluntate ſua laudabili, quam oſtendit; & nos,
& Commune noſtrum habemus ea viriliter per-
tractare, quæ noſtros faciant inimicos de ſuis ex-
ceſſibus pœnitere, nec unquam præſumant aliqui,
ſic enormiter, ſic injuſte Commune *Paduæ* læ-
dere, vel honori ejus in aliquo derogare. ¶ Hæc
quoque prædicta verba D. *Stephanus Badoarius*
Ambaxatoribus referens, ſapienter dicenda ſcivit
dicere, tacenda novit providus ſubticere. Ipſi
vero Ambaxatores diſcrete licentiam aſſumentes,
intraverunt *Baxanum*.

CAP. XIII.

Locuntur Ambaxatores Venetiarum Ece-lino, *& ſuis.*

Stabat illic in *Baxani* Palatio *Ecelinus* de *Roma-
no*, & habuit fratrem ſuum *Albricum*, *Weci-
lum* de *Prata*, *Anſedixium* de *Guidotis*, & alios
multos amicos ſuos, viros probos, & ſapientes,
quorum conſilio procedebat, coram quibus ſur-
gens Dominus *Marcus* de prædictis Ambaxatori-
bus unus, vir ſapiens, & aſtutus, poſt factam in-
23 vocationem, decenter hæc verba locutus eſt in-
ter eos. ¶ Inter cætera opera probitatis, quæ vi-
ros nobiles faciunt commendandos, hæc duo merito
locum habent, ſcilicet, quod quilibet potens homo a
cauſis offenſionum abſtineat in inſontes, & ſi qua
cauſa hujuſmodi ſit commiſſa, quam citius eſſe po-
teſt, eam ſuccidere debeat, & providus extirpa-
re. Hæc autem propterea vobis dicimus, quod
Dominus noſter Dux *Venetiarum* noviter intel-
lexit, vos occaſionem dediſſe, quare *Paduani* ter-
ras veſtras, & *Baxani* territorium vaſtare laborant:
quoniam *Caſtrum Fontis* germani veſtri, ut dici-
tur, Domini *Tiſonis* de *Campo Sancti Petri*, & per
conſequens *Paduani* Communis, violenter cepi-
ſtis, & detinetis; & in ipſo Caſtro cepiſtis *Guil-
lielmum* nepotem Domini *Tiſonis*, & veſtrum,
quæ facta cum honore veſtro, ſi nobis parcitis,
poterant remanere, niſi forte jus haberetis in ca-
ſtro. Nam & providere debet ſapiens ante factum,
ne contingat eum facti poſtmodum pœnitere. Ve-
rum eſt quoniam quod factum eſt pro infecto ha-
beri non poteſt. Verumtamen prudentis opus eſt
abhorrere malorum cauſas, & ſi qua facta ſunt
minus bene, in melius emendare. Si de facili
poſſunt ergo multa damnificia prohiberi, rogamus
A vos ex parte Domini noſtri Ducis, qui certe vos
diligit, & domus de *Romano* ſemper extitit be-
nivolus, & amator; & ſicut jam reddidiſtis in-
fantem, ſic & caſtrum ipſum reddere procuretis
in manus Communis *Paduæ*: cum locum illum, ſi
alterius juris eſt, non ſine injuria teneatis. De-
mum vobis ex parte Domini Ducis, & Commu-
nis *Venetiarum* dicimus, & ex injuncta nobis com-
miſſione ab ipſo, & a *Venetiarum* Conſilio, pro-
teſtamur, quod ſi vobis placet, & jus aliquod in
ipſo caſtro habetis, paratus eſt Dux, & Conſi-
lium, interponere partes ſuas, & ſuper ipſo fa-
cto videre, & quicquid juris inventum fuerit ſine
B debito terminare.

CAP. XIV.

De reſponſione facta Ambaxatoribus per Ecelinum.

Surrexit tunc Dominus *Ecelinus* de *Romano*, &
Ambaxatoribus hoc modo reſpondit. ¶ Na-
turalis intellectus, & ſenſus conceſſus eſt homini-
bus in hac vita, ut eis liceat diligentes diligere,
& contemnere contemnentes. Et ego Domino
meo Duci quanta poſſum affectione regratior,
C quod mihi videtur compati ſuper injuriis mihi, &
amicis, & terris meis, injuſte, ab his præcipue
qui nullam vere poſſunt habere cauſam, collatis.
Scio quod nobiles illi viri de *Campo Sancti Petri*
non negant, ſe contraxiſſe maternam originem
de progenie de *Romano*, quam more debito cog-
noſcere non videntur. Nam etſi non viderim,
tamen ſcio pro veritate, quod Magnates illi quon-
dam patri meo inſidias hujuſcemodi poſuerunt. E-
rat nempe conſtituta curia quædam cauſa ſolatii
Venetiis, ubi fuit *Azo* Marchio pater Marchio-
nis iſtius, & alii de *Marchia* nobiles, & poten-
D tes: quam curiam pater meus honorare deſiderans,
ſecum habuit XI. Milites & ipſe extitit duodenus,
quorum omnia ſimilia fuerunt veſtimenta, in re
una ſolummodo diſcrepantia, quod ſcilicet man-
tatura patris mei fuit de armerinis, ſed aliorum
fuit de pretioſis varis *Sclavoniæ*. Viſi ſunt iſti XII.
ſocii prima die per Plateam *Sancti Marci* tranſire
unanimes. Sequenti vero die cum unus eorum in
amicitiæ ſignum mantaturam patris mei deferret,
ſicut mos eſt aliquando Militum, & ſociorum; ſi-
carii quidam conducti pretio a falſis germanis meis;
credentes occidere patrem meum *Ecelinum* de *Ro-
mano*, occiderunt illum qui ejus attulerat manta-
E turam, quendam ſcilicet Militem de *Tarviſio* no-
mine *Bonacurſium*, virum nobilem, & potentem.
Reputo ergo digne, quod tunc occiderint patrem
meum, fratrem ſcilicet matris ſuæ. Dicere non
oportet qualiter *Jacobus Tiſonis* filius nepos meus
in *Fratta* fecerit tantam cædem in amicis, & fi-
delibus partis meæ penitus abſque cauſa, quanta
fieri in ipſis beſtiis vix deberet. Et ecce quam in-
ſtanter mihi guerras aſſidue machinantur, & in-
cendunt gentes quaſcumque poſſunt in meam, &
meorum amicorum deſtructionem, & mortem.
Quid enim haberent adverſum me *Paduani*? Ipſi
namque olim cum *Vicentinis*, ut fertur, pugna-
F verunt ad *Carmegnanum*, ubi Pater meus, nullum
dedit *Vicentinis* auxilium, quamvis tunc illis con-
junctus eſſet: ſed laboravit occulte donec *Padua-
ni* victorioſam habuerunt de inimicis gloriam, &
triumphum: cujus facti quaſi in ænigmate memi-
ni, cum, ut dicitur, tunc eſſem minor annorum
V. Si tempore aliquo fuit *Aldrevandinus Eſtenſis*
Marchio *Paduanis* contrarius; illic pater meus
cum omnibus quos movere potuit, *Paduanos* ad-
juvit, & de ipſius auxilio; & conſilio hoc pro-
ceſſit, quod Marchio ſe ſubjecit *Paduanorum* vo-
lun-

luntatibus, & mandatis. Et ego memini me in hoc guarnimento fuisse, licet forem in tempore adolescentiæ constitutus. Nunc quoque si *Padua-*
24 *ni* indebite moveantur, audite. In *Castro Fontis* malefactores plurimi latitabant, qui terras meas, & fratris mei, aliorumque amicorum meorum, die noctuque deprædabantur: nec proderat conqueri Capitaneo ejus castri: sed in ejus responsionibus videbatur aperte, quasi foret malorum conscius, & rapinæ. Removere ergo volui vulpem ab insidiis, ab antro serpentem mortiferum, & lupum expellere de cubili. Precor itaque Dominum meum Ducem, quod mihi dignetur parcere in hac parte: sed videre volo, quid facere poterunt *Paduani*, qui nondum ut puto experti sunt quid Domus de *Romano* valeat, & quid possit. Sive enim fuerit quod non videntur sanum cepisse consilium; sive quod fovent injustitiam, & obliquum; spero quod Deus, qui est justus judex, eos antequam revertantur *Paduam* justo judicio puniet, & eos faciet de suis excessibus pœnitere.

CAP. XV.

Litteræ, quas misit Ecelinus *major filiis, ut cum* Paduanis *concordarent.*

Propositis verbis per Ambaxatores *Venetiarum*, ut dictum est; & audita responsione utriusque partis; reversi sunt ipsi Ambaxatores *Venetias*, sed Dominus Dux non se ulterius intromisit: doluit tamen quod non potuit componere inter eos. Sed post insultus quosdam factos per aliquot de militibus *Paduanis* ad portas *Baxani*; non multis transactis diebus cum *Ecelinus* major, qui adhuc in ficta pœnitentia morabatur in castro *Medæ*, per nuntios quos mittebat cotidie, facti seriem in totum haberet notam; misit dicendo filiis suis, quod penitus cum *Padua* concordarent, & scripsit eis litteras in hunc modum. ¶ *Ecelinus* de *Romano* carissimis filiis suis, & dilectis, *Ecelino*, & *Albrico*, cum paterna benedictione salutem. In arduis negotiis meo tempore obversatus, tam in guerra, quam in pace, hoc vidi quod nil perdit aliquando sapiens, si partem resecat de sui fimbria vestimenti, & ab iniquitatis unco provide separatur. Quocirca, dilectissimi mei filii, providete, quod potentia domus nostræ nondum est Communi *Paduæ* comparanda. Nihil tamen prohibet quin vulgus *Paduanorum* adhuc, immo tota gens de *Marchia*, Domino faciente, summitti posset unius vestrum dominio, vel forsitan utriusque. Hoc enim dixisse mihi recolo matrem vestram, quæ stellarum cursus noverat; notabat cœlestes domos; sciebat etiam judicia Planetarum: ait enim:

> *En quia fata parant lachrymosos pandere casus,*
> *Gentem* Marchixiam *fratres abolere potentes*
> *Viderit* Axanum, *concludent Castra* Zenonis.

Itaque dum crescit *Baxani* potentia; dum *Sancti Zenonis Castrum*, & alia vestra castra, de *Pedemonte* concludent vestris contumacibus inimicis; volo, & jubeo quod cautius incedatis. Et ad præsens Communi *Paduæ* obedite, & reddite *Castrum Fontis*, sicut jam reddidistis & *Guillelmum*: ne arrogans nepos meus *Tiso* possit ullam causam prætendere, qua *Paduani* terras vestras invadere debeant, & vastare. Spero enim quod veniet tempus, & hora, qua de vestris, & amicorum vestrorum injuriis, animo lætabundo videbitis plenariam ultionem.

CAP. XVI.

Hic redditur Paduanis Castrum Fontis.

Interposuerunt itaque hinc inde Magnates quidam, qui quamvis essent de *Padua*, tamen amici illorum de *Romano* tunc temporis credebantur, & personæ religiosæ quædam: & post multas locutiones utrinque factas, multaque consilia; tum ad hanc concordiam est deventum, quod *Ecelinus* ipse minor, qui *Castrum Fontis* adhuc tenebat, sed *Guillielmum* jam ante reddiderat; jurare debeat Potestatis *Paduæ* mandata. Et ego eum vidi in alto destrario ad Potestatem *Paduæ*, & ad ejus Consiliarios advenire per undas *Brentæ*: non tamen permisit Potestas, qui eum expectabat in ripa, ipsum ad terram attingere: sed juravit sine ullo tenore super destrarium more equitantis, sedendo, & stando per VI. passos forsitan infra aquam. Jussus igitur; in præsenti reddidit *Castrum Fontis*, cum rebus omnibus, quas acceperat de bonis ipsius castri, & sic indignatus, partim quia videbatur succumbere, partim quia ibi vidit quosdam *Tarvisinos*, qui venerant in auxilium *Paduanorum* ad preces Domini *Tisonis* de *Campo Sancti Petri*, & suæ partis. Audiverunt quidam eundem animo indignato dicentem, postquam fecerat sacramentum, quod non verteretur annus, nisi prius luat *Tarvisium* per Commune, quod cives ejus fecerant per divisum. 25 Fuerunt autem omnia facta prædicta in prædicto anno Domini MCCXXVIII. tempore Autumni, Potestate Domino *Stephano Badoario* supradicto.

CAP. XVII.

De exercitu facto ad Triville, *& ad partes illas.*

Reversi sunt *Paduani* domum cum ingenti gloria, & honore. Quibus credentibus permanere in pace, ivit *Ecelinus Tarvisium*, & juvantibus suæ partis amicis, tunc est in *Tarvisinum* civem receptus; & unitus cum Communi *Tarvisii*, verbis suis induxit eos, ut terras *Feltrensis*, & *Belunensis* Episcopi invaderent, quas idem *Ecelinus* dicebat fuisse Communis *Tarvisii* ab antiquis. Sic decipi vidi aliquando piscem hamo, volucres capi calamis, lupum cibo: fecerunt enim *Tarvisini* exercitum, & una cum ipso *Ecelino*, terras Episcopi invaserunt. Nolentes *Paduani* offendere *Tarvisinos*, si possent cum honore desistere; miserunt primo Nuntios *Tarvisium*, deprecando quod terras Episcopi, quæ erant *Paduani* Communis, desisterent molestare. Sed non cessaverunt propterea, instantes immo ferventius, *Feltrum*, & *Belune* ceperunt, & tenuerunt. Et *Paduanis* Nuntiis, qui illic iterum, & iterum sunt transmissi; sive per arrogantiam, sive per alicujus astutiam, vel aliquorum, respondebant quod *Feltrum*, & *Belune* non redderent, donec muri civitatis *Tarvisii* permanerent. Quid plura? misit Potestas Dominus *Stephanus Badoarius* Nuntios suos ad Dominum Patriarcham *Aquilejensem*; misit etiam ad Dominum Marchionem, ut venirent, & venerunt, & factus est copiosus exercitus ad terras inimicorum exterminandas. Prius tamen quam civitatem exirent; venerunt quidam de *Lombardia*, qui dicebantur Rectores, instantes cum Domno *Jordano* Priore Sancti *Benedicti* de *Padua*, in quo multum civitas *Paduæ* confidebat, & cum aliis Magnatibus de *Padua*; quod expeditio, sive exercitus remaneret. Prænominatus autem Potestas omnia prædicta pro nihilo reputans, servare volens plenarie civitatis honorem; carrocium, & gentem suam totaliter, & magnifice conduxit in terras inimicorum. Primo ad *Trivillem*, terram sci-

A scilicet jurisdictionis Dominorum de *Campo Sancti Petri*, sed nunc eam *Ecelinus*, & *Tarvisini* tenebant, cujus culturas, & fruges omnes, & alia omnia, præter turrim, *Paduana* turba vastavit. Exinde processit exercitus *Paduæ Godicum*, speciale Castrum, & Camera *Ecelini*. Iterum dum permanerent ibidem, venerunt alii Rectores de *Lombardia*, dicentes quod Potestas cum suo exercitu *Paduam* remearet. Sed manifeste respondebatur illis per Potestatem, quod non divideret se de campo, nisi *Tarvisini* prius *Feltrum*, & *Belune* dimitterent, aut *Godicum* planaretur. Reversi sunt Rectores in *Lombardiam*, & *Godicum* est tunc radicitus extirpatum. B Ivit tunc *Paduanus* exercitus ad *Axilum*; reversus est *Maseradam*; ivit usque *Nervisiam*, & usque ad undas *Plavis*, & reversus est ad *Lanzinigum*. Appropinquavit ad civitatem *Tarvisii*, quod viderunt *Paduani* tunc turres, & muros *Tarvisii*; audiverunt campanas, & voces de civitate. Et nullo viso de inimicis, demum sanus, & incolumis reversus est exercitus *Paduanus* cum triumpho. Movit autem exercitus hic quando primo exivit *Paduam* in anno Domini MCCXXVIIII. die primo mensis *Madii*, sub Potestate prædicta.

C

CAP. XVIII.

Qualiter Commune Paduæ *recuperavit terras* Feltrensis, & Belunensis *Episcopi sui civis.*

Constitutis Dominis, & Rectoribus *Tarvisinis* in *Feltro*, & *Belune*, *Tarvisini* ad propria redierunt: & cognoscentes damna sibi facta per *Paduanos*, nocte quadam venerunt ad offendendas villas quasdam circa confinia *Paduani* districtus. Potestas autem *Paduæ* velox, & strenuus subito D ad arma prosiliens, suam paravit repente militiam, ire hostibus in occursum. Aliqui tamen milites *Paduani* missi prius, *Tarvisinos* invenerunt in largum, & est tunc utrinque pugnatum: sed *Tarvisini* quam citius secesserunt de campo, sentientes Potestatem, & *Paduanos* venire. Regressis denuo *Paduanis*, firmatum est, & statutum in *Padua*, inimicorum terras invadere bis in anno, & vastare totaliter eorum possessiones, & bona. Sed tantum institit Frater *Walla*, qui de Ordine Fratrum *Prædicatorum* fuerat, & nunc erat Episcopus *Brixiensis*, & Legatus Apostolicæ Sedis, ut dicebatur; & Rectores missi sunt *Paduam* de civitatibus *Lombardiæ*, quod terræ *Feltrensis*, & *Belunensis*, cum his omnibus quæ ostensa sunt, ad 26
Episcopum pertinere, ipsi sunt Episcopo, & *Paduanis* integraliter restitutæ, quamvis *Tarvisini* dicerent se gravatos: experti nunc sibi devenisse ad verum quod *Ecelinus*, verbo quasi prophetico, dixerat apud *Baxanum* aliquando Communitatem luere quod peccat specialitas aliquorum.

CAP. XIX.

Hic speravit Padua *pacem a modo permansuram in ea.*

Nunc circa unius anni spatium, civitates de *Marchia Tarvisina* adeo quieverunt in pace, quod quasi circa finem anni Domini MCCXXVIIII. & circa principium subsequentis, nulla fuit terrarum prædatio, nulla hostium incursio, vel insultus; præter supradictum exercitum: sed bonorum omnium copia; tantum gaudium, & lætitia inter gentes, ut a pluribus crederetur quod a modo nullæ seditiones esse debeant in *Marchia*, nulla guerræ. Immo, & religiosæ personæ totum quasi populum in laudabili contemplatione manentem, divinis prædicationibus recreabant. Nam & in illo tempore, inter cæteros viros religiosos, & justos, advenit Beatus *Antonius*, sicut dicetur inferius, & in diversis locis per *Marchiam* verba Dei voce melliflua prædicavit. Et fuit nunc Dominus *Johannes Dandalus* de *Venetiis* Potestas *Paduæ*, & Dominus *Raynerius Zeno* tunc *Veronæ* Potestas.

EXPLICIT LIBER SECUNDUS.

INCIPIT TERTIUS.

CAPUT I.

Hic capitur Veronæ *Comes* Sancti Bonifacii, & *Potestas expellitur.*

A Caduca sunt penitus, & vix uno momento stabilia, quæcumque sunt genita super terram. Nam in sequenti anno MCCXXX. error, & scisma crevit in *Marchia*, quæ paulo ante steterat sic tranquilla. Dum enim *Stephanus Badoarius* in sua secunda Potestaria Regimen *Paduæ* teneret; Dominus *Matthæus Zustignanus* vir nobilis de *Venetiis*, electus fuit in Potestatem *Veronæ*. Hic voluit quod Magnates illi de *Verona*, qui tempore Domini *Raynerii Zeni* sui prædecessoris steterant in *Venetiis* pro securitate *Veronæ*, iterum illuc in ejus Potestaria pro securitate civitatis redire, & permanere deberent, ad volunta- B tem ipsius. Et sic *Veronæ* orta est discordia inter partes: & dum Dominus *Rizardus* Comes *Sancti Bonifacii* capud partis, vir præcipuus in *Verona*, cum Magnatibus; & Baronibus, suæ partis foret in Palatio *Veronæ*, vigilante plurimum altera parte in his quæ gerebat in animo; ipse vero cum majoribus suæ partis a suis inimicis est in ipso Palatio captus; Dominus *Matthæus* de Potestaria expulsus; Dominus *Salinguerra* de *Ferraria* tunc factus C est Potestas *Veronæ*; & sic omnes de parte Comitis per *Marchiam*, & per *Lombardiam* dispersi sunt. Illi vero de parte Comitis, qui se ad *Castrum Sancti Bonifacii* collegerunt, vocaverunt pro suo Rectore, & Potestate ibidem Dominum *Gerardum Rangonum* de *Mutina*, virum prudentem, & strenuum, sapientem, providum, & astutum. Qui cum ad eos venisset, & jurasset ipsos regere bona fide; illic cum eisdem stetit, sapienter ipsos protegens, & confortans, & guerram faciens viriliter inimicis: sperans etiam ipsos, & eorum amicos, & partem, cum consilio Domini *Matthæi* prædicti, & auxilio civitatum affinium, in civitate *Veronæ* reducere cum honore. ¶ Illis eisdem temporibus, ipse Dominus *Gerardus*, & Dominus *Matthæus* prædictus venerunt ad Dominum *Stephanum Badoarium* Potestatem *Paduæ*, & fuerunt in Consilio *Paduano*, in quo surrexit ipse Dominus *Gerardus* in primis, & congrua invocatione præmissa, secundum quod mos est in *Marchia*, hæc verba breviter est locutus.

CAP.

CAP. II.

Loquitur Dominus Gerardus Rangonus *in servitio* Veronensium *expulsorum.*

De summa Dei providentia creditur processisse, quod sunt in civitatibus Regimina constituta: ut scilicet violentiæ refrænentur; prohibeantur rapinæ; jura conserventur illæsa; maleficia, & superbiæ retundantur. Quod cum ita sit, tenentur merito civitatum Rectores juvare propensius, & protegere, non solum cives, & subditos,
27 sed etiam & Regentes. Audistis sane quod Dominus *Matthæus Zustignanus* vir sapiens, potens, & nobilis de *Venetiis*, qui est præsens; factus Potestas, & Rector Communis *Veronæ*, solemniter voluit, propter pacem, & concordiam in *Verona* servandam, quod aliqui cives sui Magnates de *Verona Venetias* ire deberent, & modicum ibi stare; donec scilicet ipse civitatis facta plenius haberet præ manibus, & salubriter ordinasset: neque enim hoc erat insolitum, nec fiebat in injuriam aliquorum. Quid autem de tam digno proposito, & tam justo contingerit; hoc est plenarie notum per *Lombardiam*, per *Marchiam*, & per *Italiam* universam, & adeo cuncti audientes hoc reprobant; quod utinam, ne detrimentum redundet in civitatem: quoniam in eorum capud pro certo redundabit in brevi, qui excessus tanti fuerint conscii, & auctores. A vobis itaque, & a Communi *Paduæ*, qui estis semper amatores justitiæ, & malorum castigatores; exposcimus nos, qui præsentes hic sumus, pro nobis, & aliis de propria patria tam injuste depulsis; quatenus vobis placeat pacificare Commune illud, & illis vestrum auxilium exhibere, qui nullam meruere repulsam. Scimus enim tantam esse potentiam vestram, quod si solum auditum fuerit vos velle in hoc negotio interponere partes vestras; malorum superbia trepidabit, & Civitas *Veronæ* divina gratia, vestrisque operibus reformata; vobis erit honor, & fama populo, & magni præmii meritorium apud Deum.

CAP. III.

Loquitur Dominus Matthæus Zustignanus *Potestas de* Verona *expulsus.*

Etsi forte plura dixerit Dominus *Gerardus*; quin fuit vir sapiens, & facundus; de his quæ præsens audivi, summatim recollegi prædicta. Quibus per eum propositis; stans in prædicto Consilio Dominus *Matthæus Zustignanus*; facta invocatione similiter, breviter hæc verba proposuit. ¶ Non est meæ intentionis ad verba Domini *Gerardi* superaddere aliqua, quia certe non video expedire: hoc tamen dixerim, quod satis videtur a natura procedere, quod unius civitatis Commune, cui Deus thesaurum sapientiæ donat, potentiæ munus, & gratiam boni status; alterius civitatis Communi prosit; vacillantem populum adjuvet; in sua justitia foveat; prolapsum relevet, & toto posse in sua libertate conservet. Quare vobis placere debet exurgere in auxilium nostri, qui secundum quod Dominus *Gerardus* sapienter proposuit, contra Deum, & rationem de *Verona* dejecti sumus; & Comiti *Sancti Bonifacii*, cæterisque nobilibus dare succursum dignemini, qui cum ipso Comite, sic indigne tenebrosis carceribus sunt inclusi. Si enim cum carrocio, cum Militia, & cum Populo *Paduano* movebitis vires vestras; scimus indubitanter quod omnia plana erunt. Nam & si qui ausu temerario existerent contumaces; plures erunt nobiles, & potentes de *Lombardia*, & aliunde multarum terrarum Communia, ad excessus factos in nostram innocentiam ulciscendos: & in brevi tempore expedietur hoc factum. A vobis igitur petimus, sicut a viris justitiæ, & magnificæ bonitatis, viris utique dignæ potentiæ, & virtutis; ut de consueta nobilitate vestra nobilibus condolentes; dignemini nobiles liberare de morte, sic indebite desolatos: & hoc aggredi tam potenter; quod fama Communis *Paduæ* per *Romanum* Imperium de multo divulgetur in magis, & inimici *Paduani* Communis omni tempore contremescant.

CAP. IV.

Hic iverunt Paduani *hostiliter ad* Portum, & Legnagum, & Rivaltum.

His quidem verbis in Consilio *Paduano* propositis, sunt omnes adeo pietate commoti; quod illic opportunum non extitit Potestatem verbis propositis respondere, nec oportuit aliquos arengare, vel insistere suasionibus aut dissuasionibus ad prædicta: sed absque ulla insinuatione, vel argumento, sic reperti sunt omnes unanimes; ut tam illi de Consilio, quam & cæteri cives, protinus concordarent exire hostiliter, & potenter quocunque oporteat, ut Commune civitatis *Veronæ* in statum debitum reformetur. Quid plus? motus est *Paduanus* exercitus, & carrocium *Paduanum:* t discursurus absque ullo obstaculo per *Veronensem* districtum, congregavit primo gentem suam, & guarnimentum magnifice, vir strenuus Dominus *Stephanus Badoarlus*, *Paduana* Potestas egregia, in loco ubi dicitur *Tricontay*. Exinde gloriose procedens in manu potenti, & brachio excelso, ivit ad *Portum*, & *Legnagum*, mense *Septembris* de prædicto anno Domini MCCXXX. Dissipatæ sunt segetes, captus est pons *Atacis*, gentes cohabitantes ex utraque parte fluminis sunt fugatæ & destructa sunt ædificia, & habitationes cunctæ radicitus extirpatæ. Unus solus clibanus remansit in villa *Porti* jussu Potestatis, solummodo hac de 28
causa, quoniam dicebatur illic panem fieri meliorem de *Lombardia*. Inde forsitan inolevit quod dicitur, Bonis est panis *Porti*. Motus est hinc exercitus, & ivit *Bonadigum*, ivit etiam ad *Rivaltam*, & primo destructa est villa *Tombæ*. Postmodum, quanvis castrum *Rivaltæ* se aliquibus diebus defenderet, ad ultimum est redditum Potestati *Paduæ*, & Communi. Pacto tamen apposito, quod personæ omnes de castro recedant incolumes cum rebus, & armis suis, & castrum ipsum remaneat incorruptum.

CAP. V.

Hic tangitur de facto Sancti Antonii *quasi ex incidenti.*

Reduxit *Paduæ* Potestas ad propria gentem suam sanam, & incolumem, Domino faciente: sed nec redemptus est Comes *Sancti Bonifacii*, nec est *Matthæus Zustignanus* receptus in suam Potestariam *Veronæ*. Amici tamen Domini Marchionis *Estensis*, & ipsius Comitis, qui sic detinebantur injuste; quod consequi nequiverunt per arma mundi, facere voluerunt cum amicis, & militibus *Iesu Christi*. Miserat enim Deus tunc temporis *Paduam* de finibus *Hesperiæ*, & de partibus Occidentis, utpote, de terris *Gallicia*, *Sibiliæ*, & *Vilisbonæ*, supradictum virum religiosum, & sanctum, Fratrem *Antonium*, de ordine Fratrum *Minorum*, qui fuit de genere nobilium, & potentum; multa honestate perspicuus; multa litteratura fundatus; Arca Veteris Testamenti, & forma Novi, & (si verbis audacia tribuatur) potens

potens opere, & sermone. Hic *Paduæ* corporaliter conversatus cum Fratribus, spiritualiter habitabit in cœlis: & in suis prædicationibus; quas per diversas contratas *Paduæ*, immo *Marchiæ* etiam per civitates, & villas, sæpissime faciebat; suos habebat oculos, & mentem multo magis elevatam ad cœlum. Sive enim quod speravit hic sanctus homo in Deum; sive quod motus fuit ab amicis Comitis *Sancti Bonifacii*, & rogatus; ivit *Veronam*, & fudit preces plurimas Rectoribus *Lombardiæ*, Potestati, & Domino *Ecelino*, suisque Consiliariis de *Verona*; ut Comitem, & amicos ejus, quos tenebant captos in *Lombardia*, de carceribus relaxarent. Sed nihil preces, etiamsi sint justæ, fructificant, ubi nullus est ramunculus charitatis. In nullo nanque penitus exauditus, regressus *Paduam*, in contemplatione cunctis *Christi* fidelibus reverenda, in loco quasi deserto, voluit ducere vitam suam. Et constructa sibi quadam habitatione paupercula prope ad villam de *Campo Sancti Petri Paduanæ* Diocesis; in arbore quadam ramosa, nuce videlicet, die noctuque regirans Vetus Testamentum, & Novum, scribere parabat utilia toti populo *Christiano*: scripsitque, & vixit ut legitur in legenda ipsius. Sed vocatus est beatus iste Confessor ad patriam meliorem, & finus in ordine Angelorum, anno Domini MCCXXXI. die XIII. intrante *Junio*, cujus corpus sanctissimum translatum honorifice in arcam marmoream de Ecclesia, quæ erat Sancta *Maria* Mater Domini; usque in hodiernum diem requiescit in loco suorum Fratrum. Canonizatus autem dignis meritis; & expertis per Sanctam *Romanam* Ecclesiam, idem Beatus *Antonius* intercedit salubriter pro cunctis fidelibus, prodestque, & prosit omni tempore Populo *Paduano*, cujus est spes, & fiducia, tutor, & refugium, & patronus.

CAP. VI.

Redemptio Comitis, & factum quoddam quod fuit ad Anoale.

Cum electus fuisset *Wiffredus* de *Lucino* in hoc MCCXXXI. anno, adhuc in XXXII. potestabatur in *Padua*: & erat justus; & rectus homo, & diligens, quod *Marchia* in tranquillitate maneret. Ivit ergo in *Lombardiam* Ambaxatoribus de *Padua* honorifice sociatus, & institit tam fideliter, & prudenter cum Potestatibus, & Rectoribus *Lombardiæ*; quod renovata sunt sacramenta, & *Lombardorum* societas est firmata. Impetravit etiam, & redemit de captione Comitem *Sancti Bonifacii*, & eos qui cum ipso in carcere tenebantur. Quo peracto reversus est *Paduam*, & rexit civitatem in multa justitia, & perstitit optata tranquillitas in toto ejus regimine, & in regimine Potestatis sequentis, s. Domini *Berardi* de *Rivolis Paduæ* Potestatis. Parva tamen vipera, & occulta mordet incautum aliquando. ℭ Ecce nanque in castro, sive motta de *Anoale Tarvisini* districtus, quidam malefactores, præter conscientiam Dominorum de castto, die latitabant occulti, & noctu veniebant furtive in *Paduanum* districtum, & collaterales villas damnificabant, in bestiis, & aliis rebus suis. Exivit itaque Potestas cum exercitu, & obsedit diebus aliquibus castrum ipsum: non diu tamen ibi permansit, quia Domini de castro, *Paduano* Communi
29 noluerunt esse rebelles: allegantes se insontes, & sine culpa, quoniam malefactores illi, qui offenderant, antequam veniret exercitus, Dominis ignorantibus fugierunt de castro. Et de injuria facta civibus *Paduanis*, ipsi Domini de *Anoale* parati erant Potestatis in omnibus servare mandata.

CAP. VII.

Hic tangitur breviter de pace Fratris Johannis.

Anno Domini MCCXXXIII. electus est in Potestatem *Paduæ* Dominus *Ardizonus* de *Vercellis*. In hiis temporibus, non multum ante, dum Dominus *Marinus Dandalus* de *Venetiis* esset Potestas *Tarvisii*, equitando die quadam per arzerem, eundo de *Tarvisio* ad *Mestre*, lancea fixus a quodam, cecidit mortuus: propter quam mortem ulciscendam, Commune *Tarvisii* postea magnos pertulit labores in rebus, & personis. ℭ In hoc etiam tempore Frater *Johannes* de Ordine Fratrum *Prædicatorum* venit in *Marchiam Tarvisinam* de partibus *Bononiæ*, homo bonæ conversationis, & honestatis. Ivit totum Commune *Paduæ* cum carrocio, & summa devotione obviam ei de partibus *Montissilicis* venienti, & positus in carrocio, intravit cum magno gaudio, & honore in civitatem. Hic habens dona facundiæ, apud Deum, & homines gratiosus; multas prædicationes fecit per *Paduam*, immo etiam per civitates *Marchiæ*, per villas etiam, & per castra: erat enim cum illo Deus, & in cunctis suis negotiis adhærebat Virgini; laudabat Crucem; benedicebat magnificentiam *Iesu Christi*. Habuit autem hic justus homo præ oculis illam auctoritatem, quæ dicit, Beati pedes portantes pacem, & voluit cum auxilio Dei firmare pacem inter eos, omnes, & singulas civitates; viros potentes, & nobiles *Lombardiæ*, *Marchiæ*, & *Romagnæ*. Et convocatis primo Principibus totius *Marchiæ* in *Pratum Vallis* in *Padua*, facta ibi prædicatione solemni, constituit, & ordinavit, quod in proximo futuro mense *Augusti* convenirent in *Campanea Veronæ* juxta flumen *Atacis*, prædicti Barones omnes, Rectores, Ambaxatores, & Communia civitatum. Quod cum factum fuit ut ordinavit, congregata multitudine, quantam simul nunquam aliquis vidisse dicebat in partibus *Lombardiæ*, & mihi vere sic visum fuit; stetit prædictus Frater in eminentiori quadam specula lignaminibus artificiose constructa; & fuit hoc artificium altitudine quasi per cubitus LX. Locus autem, ubi hoc factum erat distat a civitate *Veronæ* circa milliaria quatuor, super *Atacem*, & locus ille *Paquara* nominatur. Ibi auctoritatem illam proposuit, Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis: & auctoritatem eloquenter adaptans ad sui animi præconceptum; pacem *Lombardis* omnibus, immo cunctis de *Italia*, auctoritate Domini Apostolici, qua fungebatur specialiter in hoc negotio, ut dicebat, auctorizabiliter prædicavit: & jussit addens ad sua dicta, quod pacem illam nunquam aliquis audeat temerare: & posuit multas pœnas, si quis pacem præsumeret in aliquo violare, quod absit: & rebellium maledixit fruges, vineas, arbores, & bestias, & omnia quæ haberent. Ultimo post omnia sua dicta, quasi obliviosus fuisset, addidit, quod Dominus *Ecelinus* de *Romano* esset civis *Paduanus*, & reciperetur in cittadantiam *Paduanam*. His itaque terminatis, regressæ sunt cunctæ gentes, & Communia civitatum cum suis carrociis, quæ illuc conduxerant, & Magnates omnes ad terras suas. Et erat quasi rumor in populo dum redirent, & diversi diversimode loquebantur; alii nanque dicebant talem congregationem fuisse factam, ut una partium fuisset exhæredata, cum multi occulta arma tulissent; alii firmiter asserebant, hoc factum esse propter metum adventus Imperatoris in *Lombardiam*: contingit nanque sæpissime, propter metum cognitionem impediri ad veritatem. Et jam manifestum erat quodammodo, quod *Cremona*, cum civitatibus sibi faventibus

tibus, laborabat ut Imperator in *Lombardiam* descenderet; sed ex adverso *Mediolanum*, & civitates de sua parte Rectores constituerant, qui Imperatoris consiliis, & ejus adventui obviarent. Et tractabantur jam multæ machinationes hinc inde, dubitabatur enim quod ejus adventus multis esset gentibus ad periculum, & ad damnum.

CAP. VIII.

Exercitus factus per terras illorum de Romano, *& per districtum* Tarvisii.

SEquente anno Domini MCCXXXIIII. fuit hyems aspera, & horribilis, ita quod nivis, & frigoris superfluitate insolita, mortuæ sunt vineæ, olivæ, ficus, & aliæ multæ arbores fructiferæ. Et post illam pestem eodem anno pestis secuta est avium, & præcipue gallinarum, boum, & multarum utilium bestiarum. ℭ Dumque per
30 *Lombardiam*, & *Marchiam* timeretur de adventu Imperatoris, de quo multa, & varia dicebantur; consideraverunt Sapientes de *Padua*, quod de dictis duabus civitatibus *Lombardiæ Mediolanum* nolebat Imperatorem, sed *Cremona* laborabat pro Imperatoris adventu: electus est igitur *Otho* de *Mandello Mediolanensis* in Potestatem *Paduæ*, vir sapiens, & in multis regiminibus jam expertus. Ipse nanque jam alio tempore, & ante ipsum pater ejus *Albertus* de *Mandello*, Potestas *Paduæ* fuerat. Hic rexit *Paduam* annis duobus immediate: in quibus duobus annis, quanvis Frater *Johannes* in prædicatione, colloquio, sive pace jussisset treuguam inter *Tarvisinos*, & Dominos de *Camino* inter cætera sua dicta; tamen licet ipsi *Caminenses*, & olim fuissent, & nunc de novo facti forent Cives, & amici *Paduæ*; illi de *Romano*, & *Tarvisini* eos graviter impugnabant, ipsorum terras graviter, & cotidie devastantes: cum quidam ipsorum *Caminensium* inimici, niterentur eis imponere excessum, & homicidium Potestatis *Tarvisii*. Sed multi primo Nuntii, & Ambaxatores sunt missi, ne talis injuria fieret *Paduanorum* amicis: sed cum preces omnes funderentur in vanum; videns Populus *Paduanus* vires aliquando plus valere quam jura; videns etiam quod interdum ex humilitate pravitas sumit robur; immo ferro quandoque rescinditur cum dolore, quod in timorem permisit crescere pietas medicorum pluribus vicibus; licet invitus, idem Populus terras invasit hostiliter illorum de *Romano*, discurrens per terras, per castra & per confinia *Pedemontis*: utpote ad *Baxanum*, ad *Muxolentum*, ad *Sanctum Zenonem*, & ad *Romanum*, ad *Castrum Fontis*, quod *Ecelinus* nuper acceperat in cambium pro *Trivillis*, ad *Asilum*, & ad *Cornutam*, per *vallem Cavaxii* ad *Belunam*, & ad *Montellum*. Et vertens se postmodum per *Mistrinam*, transiens ad *Spenedam*, ad *Quartum*, & *Casacorbam*, ad terras alias collaterales, ad flumen *Silum*; hospitatus est inter alia duo flumina, scilicet *Marzenegum*, & *Dragoncellum*. Sicque vastatis culturis villarum etiam, & Castrorum, videlicet *Mognegi*, *Tribasilicæ*, *Castri Zigotti*, & aliorum locorum inde, quæ longum esset enarrare per singula; postquam terras domuit, usque ad fluctus *Plavis*, habuit terram *Mestre* totaliter, præter castrum, quod contiguum est, & confine ad undas maris. Adhuc tamen *Paduana* potentia nolens facere quantum poterat, habito diligenti consilio, misit Dominum *Henricum Paradisum*, Militem *Paduanum*, honorabiliter sociatum, pro Rectore, & Potestate ad castrum de *Conegliano*, ad postulationem Dominorum de *Camino*, qui tunc castrum illud tenebant. Et cum *Tarvisini* essent reversi domum, *Paduani* etiam *Paduam* redierunt. Et

A quietatum est tunc negotium inter *Paduanos*, & *Tarvisinos*, per Ambaxatores *Venetiarum*; per Nuntios destinatos hinc inde; per Fratres, & religiosas personas.

CAP. IX.

De adventu Imperatoris in Lombardiam, *& postea in* Marchiam.

POst hæc, videlicet anno Domini MCCXXXV. Domina *Beatrix* olim filia Marchionis *Aldrevandini*, sociata quam pluribus Baronibus, & nobilibus de *Marchia Tarvisina*, & aliunde; Episcopo etiam *Mantuano*, sicut sapienter disposuit Do-
B minus *Azo Estensis* Marchio ejus patruus; ivit honorabiliter, & magnifice ad Regem *Ungariæ*, qui eam vocavit solemniter in suam dominam, & uxorem. ℭ In hoc anno Dominus *Tiso* de *Campo Sancti Petri* decessit. ℭ Et quoniam ut supra dictum est quietatum videbatur negotium, sive guerra in *Marchia Tarvisina*; sperabant omnes ulterius permanere in bona pace: sed modica quantitate fermenti corrumpitur tota massa. Cum forent nanque innumerabiles per *Lombardiam* & *Marchiam* qui nolebant Imperatoris adventum, solus *Ecelinus* de *Romano*, offensas factas in castris, & locis per *Marchiam* ex utriusque partis exerci-
C tio, & labore, in suam attraxit injuriam: & securus amodo, postquam decesserat *Tiso* germanus ejus; meditatus est ultionem. Et in his duobus annis apparentibus quasi pacis, litteras misit, & Nuntios, & crediderunt quidam, quod ivit personaliter ad *Augustam*, civitatem, scilicet Imperatoris, in *Alemaniam*, & semper Imperii propriam mansionem: & taliter pertractavit, quod *Fredericus* Imperator Augustus venit *Tridentum* in anno Domini MCCXXXVI. mense *Februarii*: exinde quoque *Veronam* per commeatum, & consilium *Ecelini*, tunc habentis *Veronam* cum sua parte. De *Verona* vero ivit pertransiens flumen *Menzum*, currensque per partes ulteriores *Theotonicus* furor, vastavit
D *Gazum*, & *Marchariam*, illasque villas exinde *Mantuani* districtus: & procedens ultra, *Brixiam* pertransivit: & se cum sua gente locavit; & posuit in *Cremona*, ubi mansit usque per mensem *Octubris* sequentis. 31
ℭ Fuit autem eodem anno Potestas *Paduæ* electus *Rambertus* de *Gisleriis* civis *Bononiensis*, qui timens, ut aliqui afferebant, ne Imperator vellet *Bononiam* hostiliter ire, cum haberet in ea odium speciale, & civitas ipsa multum foret fervens in parte *Mediolani*; paucis *Paduanis* volentibus, ipse Potestas duxit *Paduanum* exercitum cum carrocio ad *Rivaltam*, castrum *Ugucionis* de *Crescentiis Ve-*
E *ronensis* civis. Et movit exercitus de *Padua* die III. intrante *Octubri*, & erat *Ægyptiaca* dies illa. Dum itaque *Paduani* diebus aliquibus morarentur ibidem; fuit *Ecelinus* de *Romano* cum *Veronensibus* omnibus in *Tumba*, ex altera parte *Atacis*, contra exercitum *Paduanum*. Imperator autem litteris, & Nuntiis instanter rogatus ab *Ecelino*, in una die, & una nocte equitavit cum tota sua gente usque de *Cremona* in partes castri de *Sancto Bonifacio Veronensis* districtus, ubi dicitur *Pratum Aycardi*: & tantum illic mora facta est, quantum quis cibare panem potuit festinanter. Armatis repente gentibus, cunctisque destrariis cooper-
F tis ad pugnam, *Vicentiam* venit quam subito, & ipsam prædatorie arsit, & occupavit: & hoc fuit in Vigiliis omnium Sanctorum, in anno prædicto, in nocte. Erat tunc Marchio Rector, & Potestas *Vicentiæ* electus per Commune civitatis illius, & per Domnum *Jordanum* Priorem *Sancti Benedicti* de *Padua*, cujus tunc arbitrio *Padua*, & *Vicentia* voluntarie subjacebant. Qui Marchio, cum fama fuerit in exercitu *Paduano*, quod Imperator partes *Sancti Bonifacii* attigerat; venit *Vi-*

Vicentiam antequam Imperator: nec moram aliquam ibi fecit. *Paduani* vero *Paduam* cum toto exercitu, & carrocio, salubri reditu sunt reversi. Rupta sunt illo tempore sacramenta societatis de *Lombardia*, in qua longo tempore steterant duæ partes. ℭ Heæ nanque civitates erant in parte Imperatoris, *Cremona*, *Pergamum*, *Parma*, *Regium*, *Mutina*, & quædam aliæ, sed non multæ. ℭ In contraria vero parte, quæ dicebatur societas *Lombardiæ*, *Marchiæ*, & *Romagnæ*; *Mediolanum*, *Brixia*, *Mantua*, *Bononia*, *Faventia*, *Padua*, *Vicentia*, *Tarvisium*, Marchio *Estensis*, & Comes de *Sancto Bonifacio*, cum omnibus amicis, & terris suis. *Verona* vero usque nunc nullam partem fovebat: sed ab hac die in antea Imperatoris parti se dedit, hortatu *Ecelini* de *Romano*, & quorundam expulsorum de *Mantua*: qui fuerant incusati, quod favorem dedissent quibusdam, qui violentas manus injecerant, & occiderant Episcopum *Mantuanum*, euntem cum Letaniis in anno prædicto MCCXXXVI.

CAP. X.

Recessus Imperatoris ad partes Alemanniæ, *post captam* Vicentiam.

IN illo eodem anno, cum Imperator mansisset paucis diebus *Vicentiæ*; dimissis illic *Ecelino*, & Comite *Gaboardo* cum *Lombardis*, & *Apulis* illis, quos voluit, & *Theotonicis*, in quibus plurimum confidebat; injungens eis etiam quod in omnibus se regere debeant ad voluntatem Domini *Ecelini*; exivit *Vicentiam*. Et ipsemet commeatu accepto, & consilio *Ecelini*, hostiliter ivit *Carturium*, ad terram scilicet *Guillielmi* de *Carturio* *Paduani* civis, & viri nobilis, qui semper in parte *Ecelini* permanserat, & pro ejus parte semper pugnaverat in arengis, & consiliis civitatis *Paduæ* toto posse. Et devastavit Imperatoris exercitus, & *Waldana* terram illam, & cultores omnes, ædificia villæ, igni, & ruinæ submisit. Inde quoque transiens devastando villas, & omnia fructifera, ivit *Cittadellam*; & miratus pulchritudinem loci, & castri fortitudinem, & securam munitionem, sicut in loco de plano; pervenit ad Castrum *Franchum Tarvisinorum*: & hospitatus ibi per noctem, *Tarvisium* properavit, & sedit diebus aliquibus in loco ubi dicitur *Fontanellæ*, credens quod sibi redderetur *Tarvisium*. Sed erat tunc *Petrus Theupulus* de *Venetiis* Potestas ibidem, & de *Padua* sunt CC. Milites, tunc illuc subito destinati. Unde Imperator spe sua fraudatus, ivit ad *Plavim*: & remisso *Ecelino Vicentiam*; transiens aquam *Plavis* impetuosam, tendensque ad partes *Aquilejæ*, festinanter *Alemanniam* introivit. Ibi enim sonuerat quod Barones *Alemanniæ* contrahebant amicitiam cum *Lombardis*, & dictum fuit quod filius Imperatoris *Henricus* debebat constitui Rex *Lombardorum*, & Princeps, præter conscientiam patris; unde a patre detentus; dum captivus mitteretur in *Apuliam*; dicunt quidam quod de jugo cujusdam montis cum toto equo se projecit in quoddam antrum, & in profundam latebram, sive clivum, & sic mortuus pertransivit patris supplicium, & aufugit. Alii dixerunt quod obiit in carcere tenebroso.

32

CAP. XI.

De XVI. *Potestatibus factis in* Padua *uno, & eodem tempore.*

STabant autem hoc tempore *Vicentiæ* Comes *Gaboardus* pro Imperatore cum *Theotonicis*, & *Apulis*, & *Ecelinus* de *Romano* cum *Lombardis* quam pluribus, & cum multis de *Pedemonte*; &

A in delitiis, & Consiliis die noctuque manebant. Potestas autem *Paduæ*, & Domnus *Jordanus* cum Consiliariis *Paduæ*, non bene certi quid facerent, multa Consilia faciebant. Tandem quoque electi sunt XVI. de majoribus civitatis, quibus datum est arbitrium, & potestas, quod in hoc trepidationis negotio adhæreant consilio saniori. Tunc CC. Milites *Paduani*, qui *Tarvisium* iverant revocati sunt *Paduam*. Missum est pro Marchione de *Est*, qui numerosa Concione, & plenaria in Palatium congregata; vocatus est in Palatio, & datum est eidem vexillum Communis *Paduæ*, ut cum ipse sit major, & nobilior persona in *Marchia Tarvisina*; ipsius *Marchiæ* sit clypeus, & tutela. Sed B tunc verificata est prophetia, quam scripsit *Johannes Val* de *Taro* in porta *Turrisellarum* de *Padua*. Ait enim

Arboreis frustra petitur sub frondibus umbra,
Interius morbus si viscera torret acutus.

De prædictis nanque XVI. majoribus civibus *Paduæ*, aliqui scripserunt litteras clandestinas, & occultas, miserunt etiam secretarios suos nuntios *Ecelino*, quod parati erant, & poterant civitatem *Paduæ* ei dare. Immo cum crederetur, quod aliqui de prædictis XVI. noctu circa confinia *Paduæ*, & C *Vicentiæ* consilia cum *Ecelino* plura habuissent; Potestas ipse Dominus *Rambertus* prædictus, & Domnus *Jordanus*, cum Marchio ivisset ad *Este*, vocaverunt illos XVI. nocte quadam, & Ego jussu Potestatis tractavi, & dedi sacramentum cuilibet de præceptis Potestatis attendendis in rebus, & personis: habebam enim tunc Sigilli communis Officium. Eis itaque præcepit Potestas per sacramentum, quod se cras Duci *Venetiarum* præsentent, omni occasione sublata. Non fuit autem aliquis de ipsis, qui præcepta Potestatis attenderet, præter Comitem *Schinellam*, qui vir erat sapiens, & discretus, habens jam annos LXX. civi- D tati *Paduæ* utilis, providus ad futura. Hic ivit *Venetias*, & stetit ad voluntatem Communis *Paduæ*, donec est postea honorifice revocatus. Alii vero omnes iverunt per castra quædam *Paduani* districtus, & ostenderunt se tunc primo *Paduano* Communi rebelles, præter Dominum *Artusinum* filium olim Domini *Dalesmanini*, qui de voluntate Potestatis remansit, rogatus, ut consuleret inconsulto Communi. Nunc quoque publice notum est *Paduanum* Commune sine suis majoribus remansisse: cum absque illorum consilio, & auxilio in mari quasi fluctuet civitas destituta, ad quos spectabat plurimum utilitas civitatis. Fœlix nanque *Venetiarum* Commune: cum cives illi in agen- E dis suis omnibus adeo ad communitatem respiciant; ut *Venetiarum* nomen jam habeant quasi numen, & jam fere jurent per *Venetiarum* reverentiam, & honorem. Quid plus? licentiatus est dictus Dominus *Rambertus* Potestas, & electus est Dominus *Marinus Badoarius* in Potestatem *Paduæ*, & juravit die XIII. intrante *Februario*. Missi sunt tunc CC. Milites ad *Carturam*: quoniam dicebatur, quod *Ecelinus* de *Romano*, cum gente Imperatoris volebat ad *Montemsilicem* ire, & cum voluntate quorundam majorum de *Montesilice* hoc fiebat: cum dicerent illi qui tractabant illud negotium, quod *Monsilex* est Imperii regalia, & camera spe- F cialis. Custodiebant itaque dicti CC. Milites contratam illam totam, quæ dicitur *Insula* de *Causilve*, & usque *Tribanum*. De prædictis itaque XVI. fuerunt aliqui, ut dictum fuit, qui taliter tractaverunt cum Comite *Gaboardo*, & *Ecelino* de *Romano Vicentiæ* commorantibus, circa festa Natalis, & mense *Januarii*; quod armatis omnibus, quos conducere potuerunt; & revoluto jam anno Domini, & currente MCCXXXVII. die X. exeunte

Fe-

Februario; exeuntes armata manu *Vicentiam*, & transeuntes per confinia *Rovolonis*, & *Montemerli*, & venientes per partes *Montis Rubei*, & per collateralia *Montagnonis*; devenerunt tandem in matutinalibus horis ad vadum fluminis, ubi dicitur *Vadus* de *Terradura*: & undis fluminis de facili superatis instante crepusculo; villa *Terradurae* postposita, pervenerunt *Carturam*: & militibus illic custodientibus expugnatis, & victis; nullo habito obstaculo, milites illos duxerunt pro captis, & de plano in *Montemsilicem* sunt recepti.

CAP. V.

Concio, quam fecit Ecelinus *in principio guerrae in* Montesilice.

33 Dum hii Milites *Paduani* a Comite *Gaboardo*, & ab *Ecelino*, caeterisque Imperatoris gentibus capti forent; placuit *Ecelino* super hoc gloriari triumpho, in suae partis laetitiam, & in tremorem adversae partis. Omnibus itaque vocatis communiter de parte Imperatoris in *Montesilice* ad arengam; locutus est ista verba. ℭ Omnipotenti Deo grates referimus copiosas, qui de misericordiae suae dono intuetur, & adjuvat cunctos in se sperantes: fuit enim hactenus haec *Marchia* ingenti quadam inscitia gubernata, dum nefas quasi publice praevalebat justitiae, malum bono, virtutibus scelera, iniquitas aequitati. Sed est in multis negotiis jam expertum, quod quaecumque sunt contraria rationi, etsi tempore aliquanto permaneant, diu tamen nequeunt in sua regnare malitia: sed quanto volaverunt ad altiora, tanto lapsu corruunt graviori, & ruptis visceribus demonstrantur, & crepant. Sed factum est per Dei gratiam in hominibus hujus *Marchiae*, qui justum, & rectum Dominium inclyti nostri Domini *Frederici*, Dei gratia, *Romanorum* Imperatoris Augusti desiderant; quod eis cedet longe aliter quam credebant: quia reducti erunt, more fidelium, ad justum, rectum, pium, & utile benignitatis dominium, & praeditum, per Divinam gratiam, toti mundo. Nam *Alemannia*, *Forum Julii*, *Apulia*, *Romagna*, *Graecia*, & magna pars *Lombardiae*, praesens *Marchia*, immo fere omnis provincia citra Mare, & ultra, nostro Domino subjacet, & inclinat. Cui nostro Domino multum erit gratissimum, & acceptum, quod ejus Nuntii in *Montesilice* sic honorifice sunt recepti: utpote in loco illo, quem ipse toto affectu diligit, & habet suam cameram specialem, quem etiam proculdubio exaltabit prae cunctis locis *Marchiae Tarvisinae*. Nec est de *Padua* dubitandum; sequanvis nondum dederit, paucorum culpa, Imperio, & Coronae. Ecce nanque jam habemus in virtute, & posse Imperatoriae Majestatis, majorem partem militiae *Paduanae*: quicunque autem latitant inter muros, eos obsessos habeo, immo captos: tum quoniam Imperio resistere non praesument; tum quoniam majores, & meliores de *Padua* Imperatoris sunt fideles, & servitores: quorum hic alii nobis fideliter consulunt, immo, & nos conducunt; alii pro nobis in ipsa civitate laborant, & eam sine difficultate in brevi dabunt Nuntiis Imperatoris pro certo. Rogat ergo Dominus Comes *Gaboardus*, qui est hic loco Domini nostri Imperatoris invictissimi Augusti, Milites, & Burgenses, caeterosque omnes de *Montesilice*, fideles, & dilectos Imperii; rogat etiam magnos viros de *Padua*, & generaliter omnes, qui hic sunt pro honore Imperialis culminis augmentando; ut honorem, & servitium sibi ad invicem conferant, & alternatim recipiant, animi puritate. Sint quoque debita fidelitate muniti; armis, & equis parati; ut quandocunque expedire videbitur, equitemus ad nostri Domini gloriam, & honorem; ad inimicorum vero exterminum, & ruinam.

CAP. XIII.

Hic loquitur, & respondet unus de XVI. *Potestatibus.*

Surrexit in eodem loco unus de XVI. Potestatibus, diebus illis in *Padua* constitutis, & ordinata invocatione praemissa, haec verba breviter est locutus. ℭ Benedictus Deus, bonorum omnium principium, & largitor, qui fraeno justitiae regens cuncta. Scivi nanque quosdam in *Padua* fecisse statutum, & contra voluntatem bonorum hominum, & Communis; ne quis auderet nominare Imperatorem, nec quisquam auderet loqui de parte Domini *Ecelini*. Sed justus Deus judicat transgressores: & ecce jam parata est via, ut Dominus noster Serenissimus Imperator de facili possit, & debeat suos suppeditare rebelles, exaltare sibi subditos, & fideles. Sicut enim, de Divina, & Domini nostri Imperatoris, summa sapientia, jam sumus in *Montesilice*, terra quidem de carioribus, quas habeat Dominus Imperator; sic & in *Padua* erimus, dante Deo, in brevi, cum ingenti gaudio, & honore. Placet ergo cunctis Imperiale mandatum, & erimus parati, & sumus, tantum sequi jussa nostrorum Nuntiorum Imperii, quantum velle poterunt, & jubere.

CAP. XIV.

Hic loquitur unus de Montesilice. 34

Post haec locutus est Dominus *Piscis* de *Palteneriis*, major scilicet, Castellanus de *Montesilice*, vir sapiens, & astutus, & quasi religiosa persona; factaque invocatione solemni, haec verba proposuit. ℭ Si bene memini, & si licitum est referre, habitus sum ego in omnibus fere tractatibus. Quae super accrescendo Domini nostri foelicis Imperatoris honore facta sunt in *Marchia Tarvisina*; nec oportet singula per ordinem enarrare, quoniam quomodo sit processum infra breve spatium cognoscetur; & in omni negotio, finis operum praecedentia protestatur. Hoc tamen dixerim, quod in *Montesilice*, terra scilicet Domini nostri Imperatoris inclyti *Romanorum*; nullus hodie reperitur major, medius, aut minor, qui non prae caeteris suis desideriis exoptasset hunc diem, ut in hac terra Imperiali, videret Nuntios Imperatoriae Majestatis. Parati sumus itaque in rebus, & in personis, quocunque, & quandocunque praecipitis, ire, redire, & stare, ut Imperialis magnificentia de bono semper in melius augmentetur, & crescat; ad arrogantiam infidelium taliter edomandam; quod tam digna victoria, tam excellens per cuncta mundi digmata divulgetur.

CAP. XV.

Hic praesumpsit Ecelinus *per vim intrare* Paduam, *sed nequivit.*

Cum Comes *Geboardus*, caeterique Imperatoris Nuntii, adhuc apud *Montemsilicem* permanerent; appellatus est Marchio *Estensis* ab eis, & scire voluerunt omnino, si ipse volebat esse amicus Imperatoris, vel inimicus. Qui consilio habito ab hiis, in quibus maxime confidebat; Imperalibus servitiis liberaliter se spopondit: hoc posito, quod tam ipse cum sua gente ubicunque sit, quam castrum *Estense*, & villa, nullis angariis submittatur. Ipso namque Marchione a civitatis *Paduae* servitiis, ac amore sic astute remoto: ipse Comes *Geboardus*, & *Ecelinus* de *Romano*, asserentes se pugnare pro *Romano* Imperio; fatebantur in Consiliis, & arengis, se unam de melioribus civitatibus Imperii jam habere devictam scilicet, civitatem *Paduae*: quam sciebant procul dubio captam esse

esse, & asserebant quod omnes in ea habitantes, A
quasi vinculis alligatos habebant. Sicque die qua-
dam scilicet die v. exeunte *Februario* ejusdem an-
ni Domini MCCXXXVII. mota generaliter tota gen-
te partis Imperatoris de *Montesilice*; attentaverunt
venire, quasi per violentiam, ad *Paduam* occu-
pandam. Dicebatur enim quosdam jurasse, quam-
vis secreto, quod darent introitum parti Impera-
toris, & *Ecelini*, & nominatim quod Portam *Pon-
tis Molendinorum*, ipsis venientibus aperirent, con-
tra voluntatem Populi *Paduani*, & Communis.
Sed memorandum vigorem fecit Populus *Padua-
nus* eodem die: nam cum dicta gens hostilis jam
usque ad *Mandriam* magnifice, & hostiliter de-
venisset; ipse Populus *Paduanus*, cum lanceis, B
ensibus, walengis acutis, & clypeis, & omni ar-
morum genere, pro patria defendenda, viriliter,
& multum laudabiliter exivit obviam inimicis,
cursu velocissimo, & audaci, usque ad locum il-
lum, ubi dicitur ad *Stangatum*: & sic hostes in il-
la die proposito suo vacui, ad *Montemsilicem* re-
dierunt. Fœlix equidem Communitas *Paduana*,
si vel in talis vigoris proposito perstitisset in po-
sterum; vel si forsitan inimicus eadem hora for-
tunam suam potius commisisset in armis: vix enim
illic poterat tantus sanguis effluere, strata quamvis
utraque parte; quantus postmodum non suffecit,
ad satiandam ardentem sitim corporis insatiabili
basilisco, usque ad finem mortis. C

CAP. XVI.

*De primo introitu Nuntiorum Impera-
toris in* Padua.

Hac die Dominus *Marinus Badoarius* de *Vene-
tiis*, qui tunc erat *Paduæ* Potestas, recessit
cum rebus suis, & curia, & familia sua tota. Et
ecce Dominus *Artuxinus* de Dominó *Dalesmanino*,
vir strenuus, & præclarus, largus, curialis, &
dapsilis, qui *Paduæ* remanserat unus de XVI. Com-
munitatis consultor; die eadem, & nocte, ad pe-
titionem illorum; quorum amici capti in *Monte-
silice* tenebantur, studiosissime laboravit: Pacta
quoque, & conditiones invenit hinc inde. Quod
scilicet Imperatoris Nuntii, qui in *Montesilice* e-
rant, Milites illos *Paduæ* reddant, incolumes, &
absque ulla exactione pecuniæ, quos ceperant in
Cartura, & inde circum; & intrent ipsi Nuntii
Imperatoris pacifice, & de plana voluntate in ci-
vitate, cum amicis suis. Aperte asserebatur etiam,
quod non erit opus ulterius exercitus, vel expe-
ditiones aliquas ordinare, & quod præ cæteris de
Marchia Tarvisina, Dominus *Ecelinus* de *Romano*
dicit, & confitetur, se statum civitatis *Paduæ*,
ejusque honorem, & bonum super omnibus suis
desideriis exoptare. Sic itaque factum est, quod
statim sequenti die, scilicet quarto exeunte *Fe-
bruario*, Comes *Geboardus*, & *Ecelinus*, cum se-
quacibus suis, *Paduam* pacifice intraverunt. Vi-
derunt autem multi, & ego specialiter vidi, quod
cum *Ecelinus* intrabat per Portam civitatis a *Pra-* 35
to; capirone ferreo projecto in tergum de palafre-
do, ad Portam se plicuit, & osculum dedit Por-
tæ. Quod cum quidam inspicientes, & interpre-
tantes ad bonum, dixerunt: Ecce postquam non
est possibile Dominum *Ecelinum* pacem facere cum
omnibus *Paduanis*; pro bono certe præsagio oscu-
lum dedit portis, & donat. Tunc est data civi-
tas Comiti *Gaboardo* recipienti eam nomine Impe-
ratoris, & vice ejus: sed in Consiliis, & arengis,
loquendo postmodum addebat, & loquebatur Do-
minus *Ecelinus*, nec perpendebat aliquis qua de
causa: dicebat enim verum esse, quod *Padua* da-
ta erat Domino *Gaboardo* pro Imperatore, & Nun-
tiis Imperatoris cum ipso. Unde si qua fiebant vel
tractabantur ulterius in *Padua* pro Communi; nul-
lius valoris erant, nisi facta forent de consilio, &
consensu Domini *Ecelini*.

EXPLICIT LIBER TERTIUS.

INCIPIT QUARTUS.

CAPUT I.

Hic constituitur in Padua *primus Potestas pro Domino Imperatore scilicet, Comes* Simon.

Romani nominis Nuntium, immo & præcurso- D
rem, *Ecelinus* de *Romano* fiducialiter amo-
do se professus; quod gerebat mente sa-
pientissime protegebat. Et vocato Comi-
te *Gaboardo*, cum quibusdam de suis tam *Theo-
tonicis*, quam *Apulis*; vocatis quoque Magnati-
bus de *Padua*, & quibusdam de bonis Popula-
ribus, quos voluit; stans in camera, quæ dici-
tur *Camera Potestatis*, in Palatio, & in Domo
Communi; locutus est inter eos. Et transcurrens
brevi sermone sacrosancti Imperii Majestatem; &
gratiam, quam Deus concesserat Domino *Frede-
rico*, Dei gratia, *Romanorum* Imperatori Augu- E
sto; & quod *Paduani* nullo unquam tempore, ni-
si nunc, viderant, & ceperant viam rectam; pro-
posuit, & dedit consilium Comiti *Gaboardo*, licet
non peteret, ut provideatur ad utilitatem civitatis
Paduæ de Rectore, & Potestate. Cum autem
omnes præsentes vellent ipsum *Ecelinum* constitue-
re Potestatem; idem quasi irato animo egressus
est cameram, dictam Potestariam recusans. Sed
revocatus a cunctis, cujuslibet habuit solus vota,
cunctorum voces, & in tali electione consensum.
Elegit ergo Dominum *Simonem* Comitem *Tiati-
num* de *Apulia* illic præsentem, in *Paduæ* Pote- F
statem pro anno futuro. Et fuit hæc electio fa-
cta in prædicto anno M.CCXXXVII. die III. exeunte
Februario. Hac itaque Potestate electa, & com-
misso sibi officio Vicariæ pro Domino Imperato-
re in *Marchia Tarvisina*; Comes *Geboardus*, de
consilio *Ecelini*, in *Alemanniam* rediit, & Impe-
ratori narravit singula, quæ in *Marchia* facta e-
rant per Nuntios, & fideles Imperii. Dimisit
autem *Ecelino* circa C. *Theotonicos* milites, qui ste-
terunt ad soldum *Ecelini* exactum de civitatibus
tribus scilicet, de *Verona*, *Padua*, & *Vicentia*. Et
non multis diebus elapsis adeo provisum est per
utrunque, quod ipse *Ecelinus* habuit in *Padua*,
ad soldum civitatum ipsarum, *Saracenos* circa CCC.
quos postmodum per castra, & per portas ci-
vitatis, & alibi disposuit, secundum quod ei me-
lius fuit visum.

CAP. II.

De obsessione Montagnonis.

HIs itaque sic dispositis, *Ecelinus* vigilans in
universis, & singulis, quæ proposuerat se
facturum, secundum quod postea patuit per effe-
ctum; paulatim in suis factis procedere cogitavit:
considerans, sicut puto, quod quis aliquando fa-
cilius peragit quod intendit, si procedit provide,
&

& gradatim, quam si cum impetu, & violentia moliatur. Sic ergo diebus aliquot visus est manere in tranquillitate cum *Paduanis*, & domestice conversari cum eis, recolens familiariter cum eisdem interdum verba Fratris *Johannis*, qui jusserat ipsum in civem recipi, & in cittadantiam *Paduæ*, ut supra legitur in septimo capitulo tertii libri, § Anno Domini. Sed timens ne forte contingeret *Paduanorum* animos otiosos consilium permutare; statim sequenti mense *Martii* ordinavit exercitum, & infra breve dierum spatium *Montagnonem* obsedit, ducens illuc, & tenens ibidem secum
36 diebus multis cives *Paduanos* invitos, *Theotonicos*, *Apulos*, *Sarracenos*, & quosdam, quos secum habebat de *Pedemonte*. Sed cum idem castrum vinci nequaquam posset per machinas, vel trabucchos, quoniam illuc attingere nequeunt; & prudentes viri, qui se in castro posuerant, sese viriliter tuerentur, asserentes illuc esse Commune *Paduæ* reductum, propter tyrannidem *Ecelini*; armatis cunctis gentibus, quas habuit *Ecelinus*, & ad pedestrem pugnam paratis; bis, vel ter armatus & ipse insultum fecit in *Montagnonem*, & per vim ascendere attentavit in castrum. Sed raro bene cedere consuevit inferioribus, pugnantibus contra summos: sicut olim contigit in certamine *Gigantæo*, dum pugnarent ipsi *Gigantes*, viribus impares, contra *Jovem*: Et ita *Ecelinus* fraudatus sua spe temeraria, & audaci, reversusque ad castra sive tentoria, permansit in ira sua: parum vel nihil curans, quod illuc fuerunt aliqui boni *Paduani* cives, in parte pugnantium: sagittis fixi, transfossi lanceis, ensibus vulnerati. Et vidi ego Militem quendam de bonis Militibus *Paduæ*, qui cum *Ecelino* pariter ad castrum expugnandum ascenderat, ambobus pedibus horribiliter detruncatum. Cum nihil igitur facere posset ibi; jussit destrui campanile de *Montigrotto*, quod erat proximum huic loco, & unum bilfredum fieri jussit in ponte illic vicino, per quem itur de *Montegrotto* ad *Montem*: & hoc ideo ne forte inimici ejus vellent campanile incastellare, aut ipsis per pontem illum aliqua victualia deferantur. Circa vero Ecclesiam *Sancti Petri*, quæ est prope balneum, quod dicitur *Montagnonis*, ubi cum suis mansit tentoriis; castrum quoddam construxit inutile, & *Paduam* est reversus.

CAP. III.

Prima subjugatio Communis Paduæ *sub specie bona.*

Demum diebus illis immediate sequentibus, idem *Ecelinus* consuluit Potestati, & fecit quod accepti sunt obsides a Magnatibus de *Padua*, & etiam a quibusdam Burgensibus, quos dubitabat velle manutenere Commune, aut favere forsitan Marchionis amicis: quos obsides misit ad ejus castra. Et post hæc statim continue, prætendens causas, quod *Estensis* Marchio, cum amicis suis, spernebat mandata Imperii, & Communis *Paduæ*, per quod illi de *Montagnone* videbantur existere contumaces; elegit illos, quos voluit de majoribus civitatis, Milites, & etiam, aliquos Populares, & eis ingeniose ostendens, quod quidam ipsos inculpabant de contumacia resistentium Potestati, quod ipse penitus non credebat; rogavit eos propter ipsorum exculpationem, & ne cresceret aliqua rixa in *Padua*, quam Dominus noster Imperator optabat in pace tenere præ ceteris suis locis; quod paucis diebus parum longe de civitate secederent: dicens quod ibi non longo tempore permanebunt. Et ita quosdam misit *Carturium*, quosdam ad *Cittadellam*, quosdam ad *Fontanivam*, & quosdam ad *Castrum Fontis*. Et fuerunt isti, præter obsides, primi detenti circa xx. vel ultra. Volens autem paucis diebus elapsis, quod eis promiserat observare, quod scilicet illic facerent parvam moram; misit ad eos de familiaribus suis, milites quosdam bene armatos de *Pedemonte*, & *Theotonicos* quosdam, nemine sciente de *Padua*; & fecit ipsos accipi de locis singulis, ubi erant, & conduci ad *Pratam*; ubi magnam habebat fiduciam, propter amicos suos, & attinentes sibi proxima linea parentelæ. Postmodum vero de prædictis obsidibus, & de sic deceptis Militibus, immo captis; quosdam misit in *Lombardiam*, quosdam in ejus castra, quosdam in *Apuliam*, hac de causa, quoniam tunc cepit primo eos proditores Imperii appellare. Sic ergo quidam de *Padua* sapientes diligenti consideratione viderunt, quod facta hæc tractabantur non per justitiam, sed per partem: & volentes personis potius providere, quam rebus, quam citius esse potuit; de civitate exiverunt occulte: quibus utique requisitis non venirent; destructæ sunt turres eorum, & domus. Et prima domus quæ fuit dirupta in hoc facto, fuit illa scilicet Domini Pacis Judicis, filii olim Domini *Sulimani*: tanquam per hoc quasi præsagium monstraretur, quod Pax in *Padua* nullum ulterius locum habeat, nullum quoque domicilium, aut locum. Secunda vero Domini *Jacobi*, qui dicebatur *Malitia*: non quod foret homo malitiosus, immo probus, & sapiens, quanvis facta fuerit hæc malitia contra eum. Hæc autem domorum destructio inolevit tempore procedente in tantum, quod plusquam domorum medietas, turrium, & Palatiorum in *Padua* jacet hodie, siquis vidit integram, & videt desolatam ad præsens. ℭ Supradicto anno Domini, sed mense *Junii*, circa finem, præcepto Domini *Ecelini*, *Bonacursus* de *Fonzae*, cum quibusdam aliis militibus de *Pedemonte*, & ipsi cum eo, iverunt ad Domnum *Jordanum* Priorem Sancti *Benedicti* de *Padua*, & ducto illuc palafredo quodam parato ad equitandum; dixerunt quod in equum ascenderet, & veniret cum eis, quia Dominus *Ecelinus* 37
habebat cum eo loqui, & quædam secum negotia pertractare. Sedit itaque super equum, & ductus est illa die in *Pedemonte*, & in carcere detentus est per castra Domini *Ecelini* & nunquam rediit *Paduam* vivus, quam hactenus non aliter rexerat, quam regit paterfamilias domum suam. ℭ Illa eadem die Domnus *Arnaldus* sanctæ *Justinæ* Abbas de *Padua*, petiit *Montemsilicem*, & aufugit. Et sic *Ecelinus* videns quod clerici quidam, & laici fugiebant de *Padua* propter metum; fecit eligi cc. milites de *Padua*, quos credebat plus posse in civitate, & ne ullum ei præstare possent impedimentum, misit eos cum Comite *Simone Paduæ* Potestate *Ravennam*: eis prætendens causam, quod terram illam ad servitium Imperii teneant: stabant enim in parte Imperatoris, sed illic quidam eam pervertere nitebantur. Remansit quoque idem *Ecelinus* in *Padua* recturus eandem, & remansit pro Potestate Vicarius Dominus *Cyprianus* Judex de *Tiete*, & *Bartholomæus* de *Malanocte*, qui Miles erat, & socius Domini Comitis *Teatini*.

CAP. IV.

Factum castri Sancti Bonifacii, *& factum de* Curte Nova *in* Lombardia.

Circa principium Mensis *Julii* in eodem anno MCCXXXVII. Dominus *Ecelinus* de *Romano* duxit exercitum *Paduanorum*, & *Veronensium* circa castrum *Sancti Bonifacii Veronensis* districtus, & ipsum obsedit, & multum diruit cum machinis, & trabucchis: filio Comitis *Rizardi Leonisio* exi-

existente in ipso, & se cum suis viriliter defendente, quanvis adhuc esset in pueritia constitutus. Donec Dominus Imperator de *Alemannia* descendit in *Lombardia*, & veniens ad exercitum factum per Dominum *Ecelinum*: jussit illud guarnimentum recedere, & recessit. Exinde ivit Imperator ad *Menzum*, quo transacto potenter, & magnifice, cum Imperiali exercitu se locavit in partibus *Godi*. Et dum foret castrametatus ibidem; vidi quod venerunt Ambaxatores ad eum quidam de majoribus civibus *Mantoanis*, & obtulerunt Imperio, & Coronæ servitium Communis *Mantuæ*, & Domini *Rizardi* Comitis *Sancti Bonifacii*, qui erat tunc in *Mantua*, & omnium amicorum suorum; quod Imperator vultu hilari acceptavit, & eis gratiam suam, & bonam voluntatem ostendit. Et hoc erat jam Mense *Augusti* prædicti anni. Hic erant in Imperatoris exercitu Dominus *Azo Estensis* Marchio, Dominus *Ecelinus*; Dominus *Jacobus* de *Carraria*, & multi alii Magnates de *Marchia Tarvisina*, & aliunde. ℭ In præsentia etiam Domini Imperatoris ibidem, dum Dominus *Jacobus* de *Carraria* verbis altercaretur cum Domino *Ecelino*; semievaginato gladio visus est velle percutere *Ecelinum*; & forsitan percussisset: sed Dominus Imperator se personaliter interposuit, & eos absque ulla læsione sedavit. ℭ Conduxit autem hinc inde Dominus Imperator prædictus omnes Principes, & Magnates, totumque suum exercitum, & hostiliter ivit ad *Monteclarum*, habens secum *Theotonicos*, & aliam suam gentem, & c. milites de *Paduano* districtu. Quo *Monteclaro* capto per violentiam, & destructo; quotcunque, & quoscunque homines ibi cepit, misit vinculatos *Cremonam*. Dicebant autem postquam capti fuerant, quod Dominus Imperator promiserat eos absolutos dimittere cum personis, & rebus; si redderent ei castrum. Sed Dominus Imperator dicebat hoc esse conditionaliter verum, si ipsi darent *Brixiam* Imperio, & Coronæ. Ergo cum Imperator circuiret per partes illas, *Brixiam* occupare intendens; *Mediolanenses* in *Brixiensium* auxilium, & favorem extra civitatem propriam cum exercitu exiverunt, & iverunt ad *Curtem Novam*. Quo audito Imperator magnifice, & potenter equitavit ad ipsos, in quos utique insultavit, & de ipsis partem convertit in fugam, partem vinctos habuit, & captivos: expugnavit carrocium, quod habebant, & captum habuit Dominum *Petrum Theopolum* de *Venetiis* Potestatem ipsorum, quem detentum in *Apuliam* misit. Sic exinde ivit Dominus Imperator *Cremonam*: Dominus *Ecelinus Paduam* est reversus; & Dominus *Azo* Marchio, cum amicis suis rediit ad *Este*. *Simon* Comes Potestas *Paduæ* jam redierat jussu Imperatoris de *Ravenna*, & stetit, & rexit *Paduam* uno anno, & tribus mensibus, minus tribus diebus.

CAP. V.

Factum de Prato Vallis, Aldovrandino Cazaconte *Potestate in* Padua.

Revolutus jam erat annus, & currebant anni Domini MCCXXXVIII. Vocavit Dominus Imperator ad se Comitem *Simonem* de Potestaria *Paduæ*, & misit *Paduæ* pro Potestate, & Rectore D. *Aldovrandinum Cazacontem* de *Tuscia*. Jam
38 fere omnes homines boni de *Padua* manifeste videbant, quod civitas non regebatur communiter, sed per partem. Et fuerunt aliqui de bonis civibus, & magnis, & de Burgis civitatis, qui optabant quod Marchio *Paduam* venire deberet, & eam eriperet de manibus inimici: & promiserunt ei per Nuntios aliqui; qui tunc erant de majoribus civitatis, quod scilicet vel dabunt ei portam *Turrisellarum*, vel exibunt ad ipsum, si ad civitatem venerit invadendam: & fuerunt plurimi qui dixerunt, quod hoc tractabatur de conscientia Potestatis. Contingit autem quod Dominus Marchio secum habuit Dominum *Jacobum* de *Carraria Paduanum* civem, & sapientem, & probum virum; Dominum *Ugucionem* de *Pileo* de *Vicentia*, strenuum, & astutum; & quosdam alios nobiles de *Marchia*, potentes, & magnos viros; Milites, & Pedites, qui de *Padua* exiverant propter metum, & non modica quantitate, & habuit de *Scodexia* quasi communiter omnes: multos etiam de montanis, multos de planicie, & de villis, maxime de *Turrisellarum* Quarterio: & venit cum multa turba, & armata manu, usque ad *Pratum Vallis*, quod est in suburbio civitatis, & fuit hoc in XIII. *Julii*, præscripti anni, & erat *Ægyptiaca* dies illa. Tunc clausæ sunt portæ civitatis ex omni parte, & factus est clamor magnus per civitatem: & cum major pars civium desideraret Marchionis adventum; immo pauci se voluntarie tenerentur; absque ullo periculo gens Marchionis jam aperuerat portam Burgi *Turrisellarum*, quæ est contra *Pratum*, & venerat Dominus *Jacobus* de *Carraria* usque ad portam *Turrisellarum*, cum pulcra, & strenua multitudine pugnatorum. Hanc quidem portam viriliter impugnantes, defensam ab intrinsecis invenerunt, & clausam. Fuit autem verum, quod custodes defendentes portam, qui erant superius pro Communi in domo *Apicacaure*, portam aperire promiserant, secundum quod occulte pacti fuerant, cum quibusdam: sed quandoque in rebus pejoribus, quandoque in melioribus fidem frangenti, fides frangitur non est mirum: sane tam expugnati quam expugnantes, quod promiserant fefellerunt. Tunc Magnates quidam, & nobiles, scilicet Comes *Tyso*, & *Namerius* ejus frater, qui portam *Turrisellarum* aperire sperabant Marchioni, & ejus parti, cum aliquibus assistentibus sibi; audientes campanam Communis: per quam *Ecelinus* congregatos subito *Paduanos* armari fecit, & in dextrariis sedentes, & animatos exacuit ad pugnandum; egressi sunt civitatem per posticum in muro in civitate juxta Ecclesiam *Sancti Ægidii*, ibi prope ad portam, & abierunt. Qui quanvis ad Marchionem accederent; stantem in *Prato Vallis*, fraudatum utique se videntem; nihilominus tamen idem Marchio perstitit in suo proposito firmus, & suis monstrans animum, & vigorem in sua spe perstitit firmus, & animosus. Interea *Ecelinus* paratus intus a civitate cum armata tota militia *Paduana*, cum *Theotonicis*, & cum suis de *Pedemonte*, magnifice, & potenter venit ad Portam *Turrisellarum*: & videns eam clausam, & firmatam; vocavit apud se Dominum *Ugonem* a *Vado*, quasi jam videret de his aliquam suspitionem habere: & propter Portæ securitatem dimissis illic quibusdam; vertit se cum tota militia ad Pontem *Sancti Stephani*, & exinde ad Plateam *Sancti Antonii* equitavit. Ibi quærens unde posset transire ad *Pratum Vallis*; descendit ab aggere fluminis, & aquam parvam de facili transiens, gentem suam congregatam habuit ultra aquam: & sic per strictum callem quendam, qui est apud *Sanctæ Mariæ* Ecclesiam, pervenit in *Pratum*, nullo prorsus obstaculo impeditus, & stetit per parvam moram. Jam *Jacobus* de *Carraria* regressus erat de Portis *Turrisellarum* ad Marchionem; cum illis qui secum steterant in pugnando. Ibi erat *Ugucio* de *Pileo*, prædictus Comes *Tiso*, & ejus frater, & omnes Magnates, qui partem Marchionis fovebant. Voluit Dominus *Ecelinus* quod *Theotonici* primo ferirent in hostes, sed ipsi penitus recusarunt. Jussit ergo banderiam, sive ipsius Domini vexillum, quod usque nunc involutum

lutum steterat, aperiri: quod cum factum sit, extemplo clamor, & rumor magnus insonuit per turbam, & populum Marchionis, & singuli protinus procurantes de suo facto, per eandem viam, unde venerant, tergo dato, subito sunt reversi. *Ecelinus*, & omnes sui, insecuti Marchionem velociter; nam & *Thersites* audax, & intrepidus sequeretur, dum cerneret *Hectorem* fugientem; ivit Marchio per ripam fluminis versus *Montissilicis* castrum, *Ecelinus* per viam aliam qua ducitur *Agnam.* Captus est *Jacobus* de *Carraria* a militia *Theotonicorum* in ipsa *Agna*, & quidam alii cum ipso eadem hora, & aliqui sine ipso. Fuerunt multi etiam, qui dimissis equis; & armis suis, latitaverunt usque in noctem in domibus, vel per campos; donec fugam salubriorem, nocte adveniente, ceperunt. Hic est Marchio sanus, & incolumis per bonum dextrarium delatus ad *Este*, multum tamen condolens, multum quoque in suis, tam parvis, quam magnis damnificatus amicis. Sed fuit tanquam doctrina quædam, quæ cautum
39 ipsum, reddidit plus providum ulterius, & astutum: interdum nanque est utilis injuria patienti, & hoc in sapientibus maxime locum habet.

CAP. VI.

Hic exivit pars Marchionis de Civitate Paduæ, *& factus est exercitus ad* Este, *& ad* Montagnanam.

Reversus est *Ecelinus* cum magna lætitia *Paduam*, fugatis multis magnis, & minoribus amicis, & fidelibus Marchionis, qui cum ipso venerant, & qui ejus desiderabant adventum. Qui autem nunc sunt in civitate, & burgis *Paduæ*, omnes quasi, se asserunt ab hac die in antea Domini *Ecelini* amicos, & de ipsius parte se dicunt: incipientes nunc ipsum, quasi per excellentiam, Dominum nominare, nomen ejus proprium, per summam reverentiam, subticentes. Hic cunctis notorium extitit, timorem prævalere amori: dum complet timor aliquando festinanter, quod amor incipere non dignatur. Hoc plene notavit ille, quem omnes de *Padua*, immo verius fere de tota *Marchia*, Dominum appellabant. ℭ Tunc Dominus *Jacobus* de *Carraria*, qui captus fuerat, & adhuc morabatur detentus; amicos habuit Dominum *Avedutum* Advocatum *Paduanum* civem, in armis prudentem virum, in morum curialitate laudandum, & in consiliis astutum, & sapientem; & quosdam alios potentes, & magnos viros in curia Domini *Ecelini*, qui pactum adinvenerunt, quod ipse Dominus *Jacobus* ulterius esse debeat Domini *Ecelini* amicus, & castrum suum de *Carraria* ponat in manu Potestatis *Paduæ*, & Communis, & ipse dimittatur liber, & absolutus; quod ipse Dominus *Jacobus* voluntarie fecit, & stetit a modo in parte Domini *Ecelini.* ℭ Auditis igitur istis factis, & inquisito diligenter per Marchionem, quod *Ecelinus* exercitum ordinabat; Ipse Marchio cum tota sua familia ivit *Rudigium*, dimittens *Estenses* quasi omnes, & singulos lachrymantes, quando inter eos loquendo publice, se ipsum licentiavit de *Este.* ℭ Quibus omnibus sic peractis, eodem anno MCCXXXVIII. die x. exeunte *Julio*, Dominus *Ecelinus* movit exercitum *Paduanum*; & ivit ad *Este.* De plano habuit villam totam, & bene se gessit de habitatoribus villæ: immo si qui bona eorum rapere, vel usurpare volebant, eos personaliter puniebat, & aliquos punivit in manibus, & pedibus amputatis: habuit roccham etiam, sive castrum, in quo pro ipso tenendo constituit milites omnes de Quarterio *Pontis Molendinorum* de *Padua*: posuit

A illic etiam pro custodia castri quandam quantitatem *Sarracenorum*; & ivit *Montagnanam* hostiliter, quam credidit in continenti habere: fecitque illuc *Veronenses* venire, in quibus *Ecelinus* præ cæteris *Marchiæ* confidebat. Homines autem de *Montagnana* se defenderunt viriliter: nam, & ipsius bilfredum unum die quadam in meridie combuxerunt, *Ecelino* invito, qui tunc sub illic facto quodam operimento, & via erat, sed non cognitus, vix effugit. Tota igitur gente sua vocata, inter multa, quæ inter eos locutus est, furens & indignatus asseruit *Montagnanam* oportet destrui, & comburi, quod si forte incombusta remanserit, eveniet tempus, quo vivi mortuis invidebunt. B Sic mota est plurimum sævities, & crudelitas *Ecelini*, credentis quod propter hortatum aliquorum de exercitu, illi de *Montagnana* existerent contumaces: sæpe nanque subintrat suspicio, unde cessit fiducia, sive amor. Itaque convocatis Domino *Jacobo* de *Carraria*, & Domino Advocato de *Padua*; districte præcepit eis, quod assumerent viam suam, & usque ad tres dies præsentare se debeant Capitaneo *Montis Beluni*, qui locum illum tenebat hoc tempore pro Domino *Ecelino.* Responderunt autem hilari vultu, & claro, se velle totaliter in hoc, & in aliis ipsius adimplere mandatum, & assumpta licentia equitave- C runt eadem hora: sed diversum fuit eorum propositum a promissis: quam citius autem sibi aptitudinem inspexerunt, convertunt iter suum, & *Anguillariam* properarunt, quæ tenebatur pro parte Domini Marchionis per Dominum *Jacobinum*, qui dicebatur *Papafava*, filium condam Domini *Albertini* de *Carraria*, fratris ipsius Domini *Jacobi.* ℭ Divisus est nunc *Ecelinus* cum toto exercitu de circuitu *Montagnanæ*, & cum *Veronensibus* ivit *Veronam.* Frater ejus *Albricus* de *Romano* reversus est *Paduam*, cum Potestate, & cum exercitu *Paduano.* ℭ Paucis autem diebus elapsis, D in Mense *Augusti*, Marchio est regressus ad *Este*, & villam totam tunc habuit, & munivit: roccham vero non habuit, nec tentavit habere. Dominus *Fulco* de *Montagnone*, cum pluribus de parte Marchionis *Montem Rubeum* occupavit, volens ipsum incastellare in *Paduanorum*, & civitatis contemptum. Ipsius enim Domini *Fulconis*, & suorum parentum castrum, scilicet *Montagnone*, Comes *Gaboardus* condam, sub prætextu concordiæ, 40
quasi post paucos dies quibus obsessum fuit, & ipsis Castellanis acceperat; & dum fingeret se ipsum castrum dare custodiendum Communi *Paduæ*; devenerat in Dominum *Ecelinum*, qui ipsum, E tunc tenebat, & faciebat custodiri per *Sarracenos*, & per quosdam suos de *Pedemonte.* Dicti vero Potestas, & *Albricus* de *Romano* cum toto *Paduano* Communi ad dictum *Montem Rubeum* festinanter euntes; montem per vim recuperaverunt ab ipso Domino *Fulcone*, & suis. Captus est ibi ipse Dominus *Fulco*, & multi alii, qui cum eo erant, & conducti *Paduam*, & in carcere sunt reclusi: idem vero Mons incastellatus, contra voluntatem majoris partis de Consilio *Paduæ.* Et postmodum castrum hoc factum, & præmunitum; pro Communi *Paduæ* castodiendum datum est, & commissum Domino *Uberto* de *Dalesmanino* de *Padua.*

F

CAP. VII.

Litteræ, quas Ecelinus *stans* Paduæ, *misit Imperatori commoranti* Cremonæ.

Diebus istis venit *Ecelinus Paduam* de *Verona*: qui videns partem de majoribus de *Padua* repugnare; sive quia jam sub umbra alarum Imperii, secundum sui animi præconceptum, ad ardua negotia intendebat, sive ab aliquibus persua-

sus; Domino Imperatori cum sua curia permanenti *Cremonæ*, tales litteras, per quosdam suos Ambaxatores honorabiles, destinavit. ℭ Invictissimo, & triumphatori Domino *Frederico*; Dei gratia, *Romanorum* Imperatori, & semper Augusto, *Hierusalem*, & *Siciliæ* Regi, suo Domino speciali; *Ecelinus* de *Romano*, ejus humilis serviens, & fidelis, & subjectus, devotionis promtitudinem, cum debito desiderio serviendi. Divinæ pietatis clementia humano quidem generi providit utiliter, & eidem misericorditer dispensavit; dum quodammodo necessarium esse præscivit, quod orbis terrarum, diversorum, & innumerabilium morum gentibus habitatus; *Romano* tamen Imperio, utpote naturali, & unico principio pareat, & inclinet. Et ego cum bonæ memoriæ Pater meus *Ecelinus*, dictus verè de *Romano*, & ipse subditus, & obediens extitisset Imperio, & Coronæ; spem vitæ meæ totaliter sub dominationis vestræ clypeo posui, & tutela: pugno quoque, & pugnabo dum vixero, quod honor, & culmen Imperii de bono semper in melius augmentetur, & crescat. Hoc est enim, ut video, singulare illud justæ gubernationis remigium, per quod naves hujus seculi transiens fluctus Maris, ad portum salutis adducitur; hoc est illud inclitæ sapientiæ frænum, cujus loris mundus, quasi currens sonipes, moderatur; ut per Imperium castigentur enormitates, injurii retundantur, tumidi refrænentur, justitia conservetur in terris. Ecce nunc, per Dei gratiam, fere tota *Italia* cum cæteris mundi Provinciis satis est subdita magni vestri nominis claritati: sola tamen quorundam proditorum superbia contumax, & effrænis, in terris Marchionis *Estensis*, nititur contra stimulum calcitrare, & sibi jam præsumit attrahere quosdam sibi complices, per quædam latibula *Lombardiæ*. Sed feriendus est serpens in capite, ut corpus facilius devincatur. Quare Majestatis Imperatoriæ moveatur, & exurgat potentia, & dissipentur vestræ Celsitudinis inimici: & venire dignemini, quam citius esse potest, in partes *Marchiæ Tarvisinæ*. Scio nanque pro certo, quod protinus cum illic Altitudinis vestræ magnalia comparebunt; quicunque nunc velle videntur resistere, venient ad scabellum vestrorum pedum capitibus inclinatis. Et sic in illis partibus, absque ullo discrimine, vel labore, omnia plana erunt, & sic ibidem habebitis pacatum Imperium, & tranquillum. Aut excelsa manus vestræ Magnificentiæ rebelles conteret, falsos exterminabit, & infideles proditores Sacri Imperii fœliciter ebdomabit.

CAP. VIII.

Litteræ, quas Dominus Imperator remisit Ecelino.

AD prædictas autem litteras Dominus Imperator rescripsit, & verba hujuscemodi *Ecelino* transmisit. ℭ *Fredericus*, Dei gratia, Imperator *Romanorum* Augustus, *Hierusalem*, & *Siciliæ* Rex; Dilecto fideli suo *Ecelino* de *Romano*, gratiam suam, & bonam voluntatem. Si diligenti cura conspicimus devotionis tuæ operam, & effectum; appellari debes merito illius fidelitatis legitimus successor, & hæres, quam olim, dignæ recordationis, & memoriæ, pater tuus, in tempore suo gessit Imperio, & Coronæ. Quare fidelitatem tuam dignis laudibus commendamus, & curabimus, dante Deo, de munere nostræ gratiæ tuis obsequiis respondere. Inspicientes vero tuarum litterarum tenorem, non possumus non mirari: quoniam recordamur, quod *Azo Estensis* Marchio, de nostris fidelibus unus, pater Marchionis præsentis, fideliter nobis astitit quondam 41 tam in belli tempore, quam in pacis, nec unquam defuit nostræ Imperatoriæ Majestati. Si enim licet aliquando in primis annis in *Apulia* rebelles domuimus; si tempore procedente in partibus *Alemanniæ* passi sumus plura discrimina; si civitatum lites, & scismata sedavimus in partibus *Lombardiæ*; nemo fuit nostrorum Principum, vel Baronum, qui plus lateri nostro assisteret, quam idem Marchio, quem nostrum quasi patronum habuimus ab ipsis cunabulis, & præcipuum defensorem. Est itaque satis absonum, si filius tam enormiter a paternis actibus deviat, & bene gesta parentis reprobabiliter dehonestat. De cæteris quoque *Marchiæ Tarvisinæ* Nobilibus, per nos nulla acerbitate gravatis, etiam admiramur, si declinant ab Imperiali servitio, velud in tuis litteris intuemur. Sed ad partes illas expedit nos venire: unde noscas indubitanter, nos transacto proximo festo Epiphaniæ, assumpturos, favente Domino, viam nostram: ita quod usque ad diem Conversionis Beati *Pauli*, vel circa, sperabimus, te, & alios nostros fideles de *Marchia* visitare, & super factis ipsius *Marchiæ*, cum tuo, & aliorum nostrorum fidelium consilio, quod utilius fuerit faciemus. Data *Cremonæ* XII. Kal. *Jan.* Anno Domini MCCXXXVIII.

CAP. IX.

De Introitu Domini Imperatoris in Padua, *& de Domino* Thebaldo, *qui factus est Potestas ibidem.*

VEnerant Imperator *Vicentiam*: & inde motus sequenti anno Domini MCCXXXIX. die sequenti exeunte *Januario*; versus *Paduam* equitabat magnifice sociatus. Cum ipso nanque fuerunt *Cremonenses* multi scilicet, Ambaxatores Communis illius, & alii *Cremonenses* Milites pro Imperatoris honore; *Theotonici*, *Apuli*, *Sarraceni*, Barbari quidam, & etiam quidam *Græci*. Occurerunt ei obviam *Ecelinus*, & *Paduani* bene per quinque milliaria foras a Civitate, cum multa lætitia exultantes, Milites, & Pedites, cum cymbalis, & citharis, & instrumentorum diversis generibus, cum carrocio, copiosis divitiis, & ornatibus decorato. Multæ quoque Dominæ præstanti pulcritudine, pretiosis vestibus refulgentes, sedentes in phaleratis, & ambulantibus palafredis. Hic professus est Imperator, loquens ad *Ecelinum* secum pariter equitantem, se nunquam vidisse citra, vel etiam ultra Mare, nec in aliqua parte mundi, sic communiter gentem egregiam, bonis moribus adeo insignitam, sic utique curialem, vel providam usquequaque. Tunc accessit unus de Popularibus *Paduæ*, nomine *Jacobinus Texta* ad cendatum pendens de sublimi antema carrocii, & capiens ipsum cendatum, seu vexillum ambabus manibus, reverenter dedit in manibus Domini Imperatoris, & ait, Hoc tibi, Domine potentissime, tuum Commune *Paduæ* repræsentat, ut per Coronam tui capitis, *Padua* in justitia conservetur. Quod ipse visus est audire, & recipere vultu hilari, & jocundo. Sic itaque, cum summo gaudio, receptus est Imperator in *Padua* die illa, & de Episcopatu, ad quem descendit in prima die, sequente die ivit, & hospitatus est in Monasterio *Sanctæ Justinæ*, per duos menses, vel circa. Hinc ibat aliquando ad venandum, aliquando ad paissandum, ipsum nanque plurimum hæc, & similia delectabant solatia. Ibat etiam quandoque *Noentam*, ubi morabatur hoc tempore uxor ejus, filia Regis *Angliæ*, quæ volebat potius appellari Regina, quam Imperatrix. Fuit etiam Dominus Imperator ad *Mon-*

Montemsilicem, quæ est Camera specialis Imperii in *Paduano* districtu, montis cujus securitatem murari jussit. Vidit, & cognovit, ibidem stando, castra Marchionis *Estensis*, potentiam, & loca ipsius: quo siquidem in *Montesilice* convocato, habuit secretum colloquium cum eodem. Illic *Arnaldus* Abbas *Sanctæ Justinæ* de *Padua*, vir nobilis natione, quia de progenie *Cataniorum* de *Limena Paduani* districtus; se Domino Imperatori, sicut bene decuit, præsentavit: per ordinem ei dicens, quod *Ecelini* timore fugerat de Monasterio illo, quod nunc est Domini Imperatoris, & ejus erit donec vixerit, idem Abbas. Sic quoque diebus illis assumpto ipso Abbate secum *Paduam* ivit, & habitavit Imperator, & ipse Abbas in Monasterio. Sed sequente solemnitate de Ramis Palmarum, totus quasi Populus *Paduæ* convenit in *Prato Vallis*: quoniam mos est in tali die, quod *Paduana* gens illic totaliter congregatur. Ibi Dominus Imperator sedens in eminentiori loco in suo throno, se cunctis ostendit hilarem, & jocundum. Et *Petro* de *Vinea Apulo* ejus Judice, pro ipso Domino sapienter locuto; inter Dominum Imperatorem, & *Padnanum* Populum fœderavit quodammodo multam benivolentiam, & amorem. Secutum est postmodum festum Paschæ, & Dominus Imperator audita solemnitate
42 Missarum in Majori Ecclesia, propter honorem diei; dum ad *Sanctam Justinam* rediret, ostendit se, cunctis videntibus, capite coronato. ℭ Hic autem potest manifeste notari, quod Divina potentia ludit in rebus mundi; & tempus unius horæ vix continet certam fidem: nam ante VII. dies in *Padua* murmuratum est per Populum *Paduanum*, quod *Romæ* Papa *Gregorius* in die de Cœna Domini tunc transacta, *Fredericum* ipsum Imperatorem excommunicatum pronunciaverat cunctis gentibus congregatis ibidem, propter indulgentiam, quam annuatim facit Apostolica Sanctitas tali die. ℭ Hiis diebus obiit Dominus *Jacobus*, Dei gratia, Episcopus *Paduanus*.

CAP. X.

De excusatione Imperatoris ab excommunicatione facta in eum.

Cum insonuisset per *Paduam*, quod Imperator erat excommunicatus per Papam; tunc ipse fecit protinus convocari magnam Concionem in Palatio *Paduæ*: & dum illic in sua Majestate sederet: surrexit Judex Imperialis *Petrus* de *Vinea*, fundatus multa litteratura divina, & humana, & poetarum: proposuit autem illam auctoritatem Ovidii.

Leniter ex merito quidquid patiare ferendum est,
Quæ venit indigne pœna, dolenda venit.

Et aptata sapienter auctoritate intentioni; disputavit, & edocuit Populum, quod cum Dominus Imperator foret adeo benignus, & justus Princeps, & Dominus æquitatis, sicut unquam fuerit aliquis; qui a *Karulo* citra Imperium gubernasset; digne poterat de Sanctæ Matris Ecclesiæ Rectoribus conqueri, & dolere. Ipse enim Dominus Imperator non dedignabatur coram omni Populo protestari, quod si juste foret lata excommunicationis sententia contra ipsum; paratus erat modis omnibus exponere se cunctis Ecclesiæ capitulis, & mandatis. Sed quia hæc pœna indigna venit, non miretur aliquis, si venit utique & dolenda. Immo si pœnam ipsam merito pateretur; leniter sustinendum esse decerneret, & ferendum. Mirabatur, ergo de Ministris Apostolicæ Sanctitatis, quod eorum sententia in tantum præcipitium corruerat sic incaute; quod illic, ubi nullum peccatum præcesserat, pœna sic enormiter sit annexa. Hæc autem facta sunt anno prædicto Domini, de Mense *Aprilis*.

CAP. XI.

De quibusdam Paduanis *missis ad mandata jussu Imperatoris, & de quibusdam redemptis.*

Divisa Concione prædicta, cogitationes *Paduanorum* diversimode movebantur. Imperator autem, volens placere omnibus de *Marchia* toto posse; equitavit *Tarvisium*, ubi honorabiliter est receptus. Ibi Potestatem constituit, de voluntate totius Populi *Tarvisini*, *Jacobum* de *Morra Apulum*, fidelem Imperii, virum providum, & prudentem. Reversus quoque *Paduam*, vocavit, & fiduciam dedit Marchioni *Estensi*: cujus acceptis castris in Imperii custodiam; fecit eum venire *Paduam*, & omnes, qui pro ipsius parte civitatem exiverant: & affidati sunt, & venerunt præter illos, quos carceraverat *Ecelinus*. Qui *Ecelinus* animo suo considerans, quæ videbantur occurrere; spiones quosdam posuit in *contrata Sanctæ Crucis* de *Padua*: per quos scire posset qui obviam irent quando inde Marchio veniebat in civitatem: & eorum habuit nomina pro magna parte in scriptis. Dum itaque Imperator ad *Sanctam Justinam* staret; & forent in civitate Marchio, & Magnates amici de parte ejusdem Marchionis, scilicet, Dominus *Biaquinus*, & *Wecili* de *Camino*, & alii; ex altera vero parte Dominus *Ecelinus*, & *Albricus* de *Romano* fratres, & omnes alii eorum amici; multa, & magna tunc fiebant secreta Consilia apud Monasterium *Sanctæ Justinæ*, singulis noctibus, & diebus. Tunc accepit Imperator Principem *Raynaldum* filium Marchionis, & ejus uxorem, sibi jam antea deputatam, sed nondum datam, *Aledeitam* filiam *Albrici* de *Romano*; & eos pro obsidibus tenuit, & postmodum in *Apuliam* misit, dicens quod hoc erat pro bono pacis. Et prætendens causam etiam concordiæ confirmandæ, jussit idem Dominus Imperator, quod Dominus *Jacobus* de *Carraria*, Dominus *Advedutus* Advocatus de *Padua*, irent *Mantuam*; Dominus *Ubertus Dalesmaninus*, Dominus *Henricus* olim Domini *Forzatè* de *Padua*, *Jacobus Alberti* de *Ponte Molendinorum*, *Gumbertinus* de *Balegante*, *Matthæus Capellina* Judex, *Bartholomæus* Judex olim *Vani* de *Zaco*, Dominus *Ivanus Johannis Crosnæ* Judex similiter, *Aliotus Wajapa*, & quam plures alii de majoribus 43
civibus *Paduæ*, qui iverant, ut dictum fuit, obviam Marchioni; *Vicentiam* irent. Sed Domini *Ubertus* & *Henricus* de *Forzatè* mandatum Imperiale spreverunt, quod eis postea bene cessit. Alii vero cum suo damno fecerunt quod eis præceptum fuit. Ivit tunc Dominus Imperator *Vicentiam*, & illic colloquium habuit cum Magnatibus omnibus de *Marchia Tarvisina*: & illuc fecit ad se venire Dominum *Jordanum* Priorem *Sancti Benedicti* de *Padua*, quem *Ecelinus* in *Aslo* tenuerat jam quasi per duos annos incarceratum, & quosdam alios nobiles, quos similiter adhuc captivos tenebat in ejus *Castro Sancti Zenonis*, in *Fonte* similiter, & in *Aslo*, & *Prata*. Dominum *Jordanum* donavit Domino Patriarchæ *Aquilejensi*: hac tamen conditione facta per consilium *Ecelini*, quod *Paduam* non veniret. De aliis, quosdam absolvit, & quosdam carceratos adhuc dimisit. Et stans ibidem *Vicentiæ*, fecit sibi *Monteclum* majorem dari, castrum scilicet, *Ugucionis* de *Pileo Vicentini* districtus: & positis ibi custodibus *Sarracenis*

nis, fecit ipsum ulterius per Imperium custodiri. Ibi siquidem dictum fuit. s. in *Vicentia*, quod facta erat conspiratio quædam in detrimentum Imperatoris, quod postmodum inventum est esse falsum. Hoc verumtamen verum fuit, quod cum Imperator vellet proficisci *Veronam*, & ire in *Lombardiam*, credens *Marchiam* planam esse; *Albricus* de *Romano*, & *Biaquinus*, & *Wecili* de *Camino Tarvisium* festinanter euntes; civitatem illam quodam mane ceperunt, & tenuerunt, & hoc fuit in mense *Madii*. Uxorem *Jacobi* de *Morta*, qui Potestas erat, ceperunt, & eam curialiter posuerunt in custodia de majoribus Dominabus de civitate. Alii vero omnes, qui pro Imperatore illic fuerant capti sunt, & detenti, præter Potestatem, qui per commeatum cujusdam Militis *Tarvisini*, qui jam erat multum amicatus cum ipso, fugit ad castrum *Mestri*.

CAP. XII.

De hiis quæ facta sunt ab Imperatore stante apud Castrum Franchum.

Hac de causa *Paduam* rediit Imperator. Fecerat autem, & in *Padua* constituerat ante prædictum factum in kalendis *Madii* præteritis, anni. s. MCCXXXIX. *Tybaldum Franciscum* de *Apulia* Potestatem *Paduæ*, & Imperialem Vicarium in *Marchia Tarvisina* generaliter a flumine *Olii*, usque *Tridentum*. Constituit autem eodem mense generalem exercitum, & cum carrocio *Paduæ*, circa finem ejusdem Mensis, duxit exercitum ipsum ad Castrum *Franchum*, locum *Tarvisinorum*. Et horam motionis elegit per consilium Magistri *Theodori* sui Astrologi, qui stetit cum astrolabio sursum in turri Communis, expectans, ut dicebatur, quod ascenderet prima facies, vel horoscoparet *Leonis*, cum diceret *Jovem* esse in illo. Sed cum per astrolabium hoc videre non posset tempore nubibus obumbrato; si licitum est dicere, tunc fuit in sua electione deceptus: quia nec erat *Juppiter* in *Leone*, nec Leo tunc ascendebat, sed Virgo. Et ita cum *Scorpio* tunc esset domus itineris, quia tertia; innuebat quod exercitus, vel Imperator, ad cujus petitionem fiebat, offendi deberet in fine: quasi cauda Scorpionis hoc faceret, quæ dicitur infidelis, & venenata: & hoc esse debebat antequam Imperator longe recederet a *Marchia Tarvisina*. Ivit ipse tamen in sua persona propria, iverunt secum etiam *Estensis* Marchio, *Ecelinus* de *Romano*, & multi Magnates, & Milites utriusque amici, Pedites, Balistarii, & quasi omnes de civitate, & villis, quia libenter quilibet sequebatur Imperatorem. Fixis igitur tentoriis circa prædictum locum *Tarvisinorum*, & illic stante exercitu copioso; Dominus Imperator pro se dici fecit, & arengari, & dedit terminum *Tarvisinis*, quod usque ad VIII. dies ad ipsius mandata venirent: quod cum facere contempsissent; termino præterito, Privilegium dedit, & scribi fecit, quod Imperialis Majestas videns *Tarvisinos* existere contumaces, *Paduanos* vero subditos, & fideles; confirmans constitutionem illam, usque tempore Cæsaris introductam, & allegatam,

arma tenenti
Omnia dat, qui justa negat;

Donavit, ex Imperiali gratia, Populo *Paduano* Castrum *Franchum*, & Civitatem *Tarvisii*, a flumine *Sili* citra, s. versus *Paduam*, usque ad Mare. Et hoc Privilegium Aurea Bulla Imperii roboratum, Domino *Tybaldo* Potestati *Paduæ*, pro ipsius civitatis Communi recipienti, solemniter

A ibi dedit. ¶ Ea quoque die, qua fecit istam gratiam *Paduanis*, contingit Marchionem ad exercitum, de *Cittadella*, quasi cum C. militibus, equitare, & *Ecelinus* de *Romano* eadem hora, cum militibus XX. vel circa, de exercitu equitabat ad *Cittadellam*. His ergo duabus Aquilis sibi ad in- 44
vicem recta linea appropinquantibus equitando; fuerunt quidam hinc inde, qui diversas cogitationes fecerunt: donec ipse Marchio misit Dominum *Jacobum* de *Sancto Andrea*, & *Aylum* de *Compagno*, Milites sapientes, & insignitos, qui *Ecelinum* ipsum curialiter rogaverunt, quod sibi de sua liberalitate placeret divertere aliquantulum a dex-
B tris, vel a sinistris: quod ipse quidem discrete fecit, & ivit utraque militia viam suam.

CAP. XIII.

Qualiter dum staret dictus exercitus, obscuratus est Sol, & recessit Imperator in Lombardiam.

Post hæc Dominus Imperator sequenti die misit primo balisterios, & misit gualdanam suam; secundo milites, & pedites, & omnes etiam vastatores, & damnificare fecit, in quibuscunque
C potuit, inimicos. Quibus ad wastum manentibus, die III. intrante *Junio*, statim post horam nonam, in anno Domini supradicto MCCXXXIX. Sol est cunctis videntibus obscuratus, & duravit Eclipsis Solis fere per duas horas: ita quod gavisi sunt illi de Castro *Francho*, dicentes quod ipse Deus hoc miraculum ostendebat, ut pœniteret Imperatorem, & cæteros de injusta offensione, quam nitebatur facere *Tarvisinis*. Ipse tamen Dominus Imperator, quamvis non ignoraret causam eclipsationis, ut credo; hac re miraculosa ostendens se tanquam conterritum, recedere disposuit de hoc loco: & vocatis ad se Marchione, & *Ece-*
D *lino*, aliisque majoribus de *Marchia* de ipso exercitu, quasi circa L. locutus est inter eos: & ostendens ipsis, quod oportebat eum ire in *Lombardiam*; cuilibet eorum solidum de Imperiali Camera dari fecit. Exercitu vero dimisso, arrepto itinere equitabat versus *Lombardiam* cum eis, habens, & ducens secum *Theotonicos* omnes, & *Apulos*, in quibus præ cæteris gentibus confidebat. Cum autem hæc tota militia esset in confinio castri de *Sancto Bonifacio Veronensis* districtus; dicitur quod unus de familiaribus Imperatoris, manu dextera posita ad proprium collum suum, & versus Marchionem respiciens; signum fecit, quasi
E de capite exsecando, diligebat enim Marchionem, & suam partem: quod Marchio protinus, & satis utiliter annotavit, & illis amicis suis, quibus caute signum facere potuit, tardatis secum post alios equitantibus; intravit cum eis in *Sancti Bonifacii* castrum, & ibi mansit. Quo quidem notificato Imperatori; misit *Petrum* de *Vinea* pro Marchione revocando, & suis, dicens quod fidantiam dabat ipsi Marchioni, & Comiti, cunctisque eorum amicis: & addens quod volebat pacificare Comitem, & omnes de sua parte, cum illis adversæ partis, ipsumque Comitem, & suos ponere in *Verona*. Exarserat enim capitalis dis-
F cordia in *Verona*, usque ab illo tempore, quo pars *Monteclorum*, cum *Ecelino*, Comitem, & amicos ejus ceperat in Palatio *Veronensi*: unde diruptæ erant domus, & turres amicorum Comitis, & ipsius amici quidam in carceribus finiverant miserabiliter vitam suam, quidam fuerunt mortui diversis generibus tormentorum. Dum igitur Imperator scivit per suos Nuntios destinatos ad Marchionem, quod ipse Marchio, & Comes, eorumque amici ad ipsum Imperatorem nullatenus venie-

veniebant ; fecit apud *Villam Novam* , ubi erat, detineri Dominum *Nicolaum* de *Lucio* , *Aylum* de *Compagno*, & alios, quos habere potuit Marchionis amicos : isti nanque, quia erant longe a Marchione , scire non potuerunt Marchionis recessum. Esse enim consuevit aliquando, quod ovis, quæ elongatur a grege, vel a pastore, aut forte damnabiliter decidit in errorem, aut quod est durius, cadit in iram lupi. Demum ivit Imperator *Veronam* , & amodo fuit studiosior custodiri exitum, & introitum de *Alemannia* in *Lombardiam*, & e converso: sunt enim quædam loca in districtu *Veronæ*, quæ vulgus appellat *Clusas*, per quas de facili potest negari talis introitus, & patere. *Nicolaum* vero de *Luzio* , & *Aylum* de *Compagno*, Principem *Raynaldum* filium Marchionis , & obsidem pro eo, aliosque *Paduanos* cives, quos *Ecelinus* olim tenuerat in *Castro Fontis* , & in *Prata* , & alibi ; quoscumque habere potuit, misit *Cremonam* , & *Parmam* , & jussit eos ibidem optime custodiri.

CAP. XIV.

De castris Marchionis per ipsum recuperatis.

Sic patuit manifeste, quod illi qui se monstrabant fideles Imperatoris, calcaneum, & caudam levaverunt in ipsum , primum quam exiret *Marchiam Tarvisinam*. Exercitu quoque reverso a *Castro Francho*; & locis , & castris Marchionis
45 per Imperatorem adhuc detentis; male actum est in civitate *Paduæ*, de aliquibus Marchionis amicis, qui apud dictum exercitum iverant sub tutela Imperatoris : nam quidam redeundo secure nimis , injuste sunt detenti , & in carcere sunt reclusi ; alii in propriis domibus capti sunt , sine causa ; alii sunt occisi , dum sani , & incolumes capti forent. Et sic cives illi, qui aliquam honestatem habebant , dolere ceperunt , & quasi medullitus contristari, cum viderent tantas , & tam horribiles iniquitates in *Padua* perpetrari. Sed ipse *Estensis* Marchio voluit ostendere se dolere: nam congregata omni gente, quam potuit; spem suam, quam totam jactavit in Dominum , fortunam suam etiam, quam viriliter est secutus, proposuit attentare. Et cum sit *Estensis* Marchio, hostiliter venit ad terram suam. Et hoc in brevi tempore patuit, quod in se sperantes Deus nullatenus derelinquid. *Estensem* Villam protinus recuperavit , & roccham , & *Baonem* per arma rapuit, *Lucium* propter famem , resistentibus *Sarracenis* usque dum potuerunt , quos illic posuerat *Ecelinus*. *Calaonem* habuit propter trabucchorum timorem : & dum circa *Cerrum* maneret in
A costis montis , & parari faceret ædificia ad capiendum inimicos , & locum ; ipsi vero qui in *Cerro* manebant victualia non haberent ; volens *Ecelinus* stans *Paduæ* dare illis succursum ; festinanter paravit exercitum *Paduanum*, & intravit cum ipso exercitu inter *Baonem* , & *Calaonem*, suspicans forsitan quod Marchio cederet de obsidione *Sarracenorum*. Sed Marchio erat in alto montis , *Ecelinus* in plano : Unde deceptus est *Ecelinus*, nec suis expectantibus potuit exhibere succursum : quanvis sæpe nudis ensibus, & motis banderiis, nutum frequenter faceret, quod *Lombardi Mactare* dicunt. Immo nunquam *Ecelinus*
B ipse tantum de aliqua temeritate pœnituit, quamquam quod in vanum intraverat fauces illorum montium, & quasi deserta loca. Quo festinante quam citius potuit ad regressum; Marchio *Cerrum* habuit, & illam incultam gentem : sed ejus benignitas custodes illos offendere non permisit. Hæc autem prædicta facta sunt Mense *Augusti* præscripti anni.

CAP. XV.

De conspiratione prima, & maleficiis primo factis in Padua.

C Indignatus est nimium *Ecelinus*, quod Marchio recuperarat sua Castra. Et ecce diebus illis inolevit susurratio quædam , & dictum est inter *Ecelini* fautores, quod aliqui conspiraverant contra eum, volentes Civitatem *Paduæ* tradere Marchioni, & quod Miles quidam *Paduanus* manens in *Buvolenta* , *Zufredus* nomine , litteras misit Domino *Aveduto* Advocato de *Padua* , qui tunc tenebat *Castrum Brentæ* contrarius *Ecelino*, ut veniret ad *Buvolentam* accipiendam , & quod haberet eam de facili. Sic itaque *Zufredus* ipse captus, & ductus *Paduam* , primo decapitatus est in foro, nec convictus in aliquo scelere, nec confes-
D sus. Post quod recte per dies XV. in Mense *Septembris* ejusdem anni MCCXXXIX. & ejusdem conspirationis causa, ut dictum fuit; decapitatus est in foro Miles unus de Majoribus de *Padua*, qui dicebatur fuisse primus, qui juraverat in principio guerræ servire Domino *Ecelino* , & aperire ei *Portam Molendinorum*, ut civitatem ingrederetur contra totius Communis *Paduæ* voluntatem. Et ista eadem die nobilis quidam Clericus , de Majoribus Canonicæ *Paduæ* combustus est in *Prato Vallis*. Qua die similiter XVIII. homines de bonis civibus, & Burgensibus, & quibusdam Villarum habitatoribus, quos dictum fuit colloquium
E habuisse cum Domino *Jacobo* de *Carraria* , tunc Marchionis amico; suspendio traditi, dolorosam mortem, & vituperabilem sunt perpessi.

EXPLICIT LIBER QUARTUS.

INCIPIT QUINTUS.

CAP. I.

De obsessione , & captione Ferrariæ.

Langores igitur, & angustiæ multiplices adhuc angere videbantur Marchionis amicos: dum. s. in *Padua*, in *Verona*, in *Ferraria*, in *Vicentia*, nullus auderet de Marchione ipso, nec de ipsius amicis facere mentionem. Immo volentes quidam placere ; cum vidissent cometam, quandam stellam comatam. s. apparuisse circa finem *Januarii*, in partibus Occidentis, in anno sequenti, videlicet MCCXL. dixerunt mu-
tari in anno illo Marchexatum *Estensem* : quia ta- 46
F le signum talia portendebat. Sed quoniam Deus Dominus , & pater justitiæ , æquitatis adjutor, superbos frangit , & conterit, benignis, & humilibus subvenit, & misericors sæpe porrigit manum lapsis; cum jam, per Dei gratiam , Marchio sua loca prædicta recuperasset; quanvis *Ecelinus* prædictas Civitates haberet; tamen aliquanta prosperitas quodam modo Marchionem ipsum,

ejusdemque amicos movit, & animavit ulterius ad majora. In eodem nanque anno Domini MCCXL. mense *Februarii*, placuit Domino *Jacobo Teopolo* Duci *Venetiarum*; Comiti de *Sancto Bonifacio*; *Albrico* de *Romano*, qui indignatus tunc erat cum fratre suo *Ecelino*, propter suam filiam acceptam ab Imperatore pro obside consilio *Ecelini*, cum *Albricus* idem eam haberet caram, plus cunctis suis desideriis, & thesauris; placuit etiam *Mantuanis* Communiter omnibus, obsidere *Ferrariam*. Et habuerunt prædicti omnes amicos suos quoscunque habere potuerunt, & undecunque. Sic itaque fuerunt omnes cum Marchione, & ipse cum eis, fueruntque ibidem etiam Nuntii *Romanæ* Curiæ, cum Legato Domino *Gregorio* de *Montelongo*, & quantitas quædam *Bononiensium*, & *Mediolanensium*, ita quod illic fuerit exercitus copiosus. Itaque cum esset Dux *Venetiarum* in propria persona ibidem; & conducerentur naves multæ, & magnæ de *Venetiis* per aquas *Padi*, paratæ, & turritæ, ut hinc posset Civitas expugnari de facili; *Salinguerra*, qui erat intrinsecus, quanvis jam foret animosus homo, probus tamen, sapiens, & astutus; cum ipsis *Ferrariensibus* dilectis suis, civibus, subditis, & amicis, longo tempore viriliter se defendit. Tandem ordinatum est quoddam colloquium, quod ipse *Salinguerra* veniret extra: & venit ut loqueretur cum Magnatibus de exercitu, pro facto pacis, & concordiæ pertractandæ. Sic ipse, cum fuit extra, missus est *Venetias* curiali modo, & digna reverentia custoditus: ubi post aliquos annos debita naturæ persolvit, & eidem in ejus morte omnes majores, & nobiles de *Venetiis* magnam fecerunt reverentiam, & honorem. Filius ejus *Jacobus*, prænominatus *Taurellus*, ab hiis qui regebant exercitum licentiatus, recessit, & stetit postea multo tempore *Paduæ* in curia *Ecelini*. Ingressus est Marchio cum Legato, & Domino Duce, ac cæteris majoribus in *Ferraria*, & honorabiliter sunt recepti; civitas, & habitantes in ea, benigne, & indemnes in rebus, & in personis, & amicabiliter sunt tractati; Domino quoque *Stephano Badoario* de *Venetiis* illic constituto pro Potestate; divisus est exercitus, & sunt omnes majores, medii, & minores, cum magna lætitia, regressi ad domos suas.

CAP. II.

De captione illorum a Vado.

Adveniente mense *Junii*, in ipso prædicto anno, capti sunt nobiles illi de *Vado*, hac de causa: nam paucis diebus ante, dum defendebatur *Ferraria*, locutus est *Ecelinus* inter quosdam Magnates de *Padua*, quos fictitie appellabat amicos; confortans eos, ne de obsidione *Ferrariæ* dubitarent: & voluit de illorum consensu, quasi curialiter, detinere nepotem suum *Guillielmum* de *Campo Sancti Petri*, filium condam viri nobilis Domini *Jacobi* de Domino *Tisone* majore, quem *Guillielmum* ceperat jam condam in *Castro Fontis* adhuc infantem, ut supra legitur in II. libro, nono Capitulo §. Sic igitur, &c. Et asserens se de ipso non dubitare; dicebat, quod hoc faciebat in sui nepotis honorem. Sed attinebant *Guillielmo* proxima linea parentelæ Domini *Ruzerius*, *Ugo*, & *Ubertinus* a *Vado* pro parte materna, & ipsorum consanguineus, multumque amicus erat Dominus *Gnansus* Judex: qui omnes quatuor protestati sunt, *Willielmum* esse firmissimum, & constantem Domini *Ecelini* amicum, & servitorem. Attamen tempore procedente, protinus cum *Ferraria* capta fuit, forte timuit *Willielmus*, quod *Padua* nollet ulterius *Ecelino* subesse. Itaque cum avo suo materno Domino *Gerardo*, aliisque sibi fidelibus, qui sequi voluerunt eundem; ivit ad suum castrum de *Trivillis*, & illic se posuit, & munivit. Quod cum scitum est ab *Ecelino*; vocatis prædictis quatuor *Guillielmi* amicis; acerbe improperavit eisdem, tam id quod *Willielmus* fecerat, quam id quod ipsi pro eo prius fuerant protestati. Cum igitur *Ugo* de *Vado* ivisset de mandato, & licentia *Ecelini* pro *Willielmo* revocando mandatis, quem prorsus revocare non potuit; reversus est idem *Ugo* ad Dominum *Ecelinum*. Sic ergo incontinenti detentus est ipse, cæterique tres superius nominati cum ipso, & missi sunt in carcerem ad *Castrum Cornutæ*; bona eorum omnia accepta sunt, & posita in Communi; parentes, ac eorum amici conversi sunt in fugam, & in recessum. ¶ Eo autem tempore, quo capti fuerunt, incusatus fuit vir quidam prudentissimus, nomine *Zugnus*, campio virtuosus, & pugil, qui morabatur ad *Sanctam Crucem*, quod stans sub 47
porticu *Sanctæ Crucis*, lamentando dixit contra quendam ejusdem oræ, Nos currere deberemus ad arma, nec permittere nobiles, & Magnates nostros de *Padua* sic crudeliter, immo viliter carcerari. Propter hoc verbum captus est ipse *Zugnus*, & ille cui locutus fuit, cum eo, nomine *Peregrinus*, de contrata eadem, & est uterque decapitatus in foro statim diebus illis. Qui autem missi fuerunt *Cornutam* in carcere, post quatuor annos, vel circa, jussu *Ecelini* existentis *Veronæ*, confixis magnis trabibus ad ostium carceris; XXX. diebus conclusi vociferantes, & ejulantes miserabiliter panem, panem; vitam ultimo martirio finiverunt. Et sic ibidem postmodum desiccati, tectis nervis, & ossibus pelle sola nigra, & horrida sunt reperti. Heu dolor eximius, & tremendus, heu timor, & anxietas inaudita! Vanitatum vanitas ineffabilis, vita mortifera, mundus fallax! Quibus enim quandoque fuerat bonorum omnium, cunctarum deliciarum affluentia copiosa; tam jacent rigidi, & deformes; tam tristis eis, & dolorosus, immeritus, & indignus contingit finis vitæ; ut nec possit in cor alicujus ascendere, nec exprimere sufficiat lingua carnis.

CAP. III.

De facto Sylvazani.

Sequente Mense *Julii* die XIII. exeunte, Dominus Marchio, cum quadam militum, & peditum quantitate venit *Sylvazanum*, Dominus *Ecelinus* cum militibus duorum Quarteriorum de *Padua* ea die non erat in civitate: illi vero qui tunc in *Padua* sunt reperti milites, & pedites, cum Domino *Tebaldo Francisco*, & *Theotonicis*, qui illic aderant, subito fuerunt ad arma: exeuntes ad inimicos ferierunt, & captis aliquibus de parte Marchionis, circa L. inter milites, & pedites; mortuis etiam illic X. *Sarracenis*, de parte Imperatoris, qui de *Monte Rubeo* descenderant cum arcubus, & sagittis; Marchio versus *Galzegnanum* recessit, & transiens per montana, unde via est satis aspera, & saxosa, pervenit ad *Este*. In facto autem prædicto aliqui, sed non multi, ferierunt hinc inde: inter quos *Wercius* de *Travertino*, & *Jacobus* de *Marsilio Paduani* Cives, sed expulsi de *Padua*, nunc pro parte Marchionis viriliter pugnaverunt: & licet ipsi capti forent ad ultimum; tamen in primo pugnæ impetu, per magnam moram temporis, totam aciem *Theotonicorum* ipsi soli duo viriliter tenuerunt.

CAP. IV.

De facto Agnæ, *& morte Domini* Jacobi *de* Carraria, *& de morte Domini Advocati.*

In hoc eodem anno Domini MCCXL. Domino *Tibaldo Francisco* Potestate in *Padua*, existente *Ecelino Veronæ*, die XIII. intrante *Augusto*, idem Dominus *Tibaldus*, cum tota militia *Paduana*, & cum M. peditibus bene armatis, equitavit sero quodam, & ivit *Agnam*, quam quidam de *Paduanis* exulibus muniverant, & loco illo disposito quasi in formam castri, permanebant ibidem. Adjunxit autem *Paduana* militia mane tempestive ad locum, & insultu facto in *Agnam* ex improviso; Dominus *Jacobus* de *Carraria* vir strenuus, qui Castrum tenebat, cum illis de loco viriliter se reduxit ad arma: & in dextrarium suum sedens, & omnibus armis militaribus decoratus, quantum nobilis Miles debuit; prudenter, & egregie se defendit in primis: Dicit tamen vulgare proverbium; quod & si Deus adjuvat pauciores, plures tamen sunt soliti superare: adveniente namque militum, & peditum multitudine numerosa; captus est ipse Dominus *Jacobus*, multis tamen primitus ab ipso prostratis ad campum. Dum autem mulieres quædam, & homines, qui erant in loco *Agnæ* viderunt se circui, & superari ab inimicis; timentes mortem; in obscuram mortem, duram, & horribilem incurrerunt. Intrantes enim navem quandam, ut transirent profundum gurgitem, qui erat a tergo Castri; cum intrarent impetuose, & irruerent indiscrete; homines, cum ipsis mulieribus omnibus, & cum nave submersi, morte damnabili perierunt. Ductus est Dominus *Jacobus* detentus ad civitatem, vestitus ab hiis qui eum ceperant nigra cappa: dicunt enim, quod talis est mos Imperii cum capitur aliquis, dum sit nobilis, si pugnando capitur Imperio contradicens. Est autem ultimo supplicio datus, & sicut virum decet nobilem, pœna capitis est punitus, die IV. post illud factum. Portatum est autem, & sepultum corpus ejus a dolentibus bonis civibus *Paduæ*, apud Ecclesiam *Sancti Johannis*, a latere civitatis *Paduæ*, versus sero. ℭ Germanus ejus Dominus *Avedutus* Advocatus de *Padua* eis-
48 dem diebus, cum quibusdam *Venetis*, & quibusdam *Paduanis* expulsis, tenebat locum, qui dicitur Castrum *Brentæ*. Tunc quoque dictus Dominus *Tibaldus* Potestas claudi fecit aquas, & flumina circa *Paduam*, ut aquæ fluentes ad Castrum *Brentæ* decrescerent: & quare faceret, sciebatur a paucis. Quo facto Potestas ipse, assumpta secum *Paduana* militia, & M. peditibus; equitavit ad partes illas. Inde circum erat *Calcinaria*, *Mota*, & *Candiana*: quibus captis, & devastatis; appropinquans ad Castrum *Brentæ*, munitiones, quæ inde factæ fuerant diruit, & vastavit. Dum autem dictus Dominus Advocatus, derelictus quasi solus a suis, se cordis magnanimitate defenderet; & equester, fortibus armis munitus esset, & animo fortiori; ipse unus inimicos omnes fere convertit in fugam. Sed & *Theotonici* quidam circa XXV. sub Conestablo, sive sub una banderia, stricti quasi in unum globum, ipsum invaserunt a tergo: sed ipso se viriliter defendente, nullo modo superatus fuisset, nisi quod sub eo equus cecidit: unde captus est, & devictus, & imposita sibi eadem cappa, quæ germano ejus posita fuerat; & eo super alium equum imposito; ductus est *Paduam*, & per eundem Dominum *Tibaldum*, eadem sævities est facta in eum, die VII. intrante *Septembri*, ejusdem anni, quæ in supradicto Domino *Jacobo* facta fuit.

CAP. V.

Hoc tempore Faventia *est reddita Imperatori, & terra de* Est *a quadam proditione liberata.*

His diebus, mense *Augusti* nuper præterito; *Fredericus* Imperator posuerat se cum magno exercitu circa civitatem *Faventiam*, & obsedit illam magnifice, & potenter continue toto tempore hyemali, usque per annum sequentem. s. MCCXLI. & tunc die XIV. intrante *Aprili* ejusdem anni, dicta civitas ipsi Imperatori se reddidit, & in *Apuliam* ivit. ℭ In isto eodem anno, tempore autumnali, morabatur *Ecelinus Veronæ*: ubi manens insidiatus est Marchioni *Estensi*, & taliter machinatus est cum quibusdam, quod terra de *Este* fere tradita fuit in manus *Ecelini*, & inimicorum Marchionis, & suæ partis. Sed inventa veritate per mulierem quandam, quæ vidit notarium quendam, nomine *Oldericum*, legentem in quodam broylo secrete quasdam literas sigillatas cum sigillo uno, quod cujus erat nescivit; & cognita re postmodum, quibus literæ legebantur, & unde processerant; per voluntatem Dei, & sapientiam Marchionis, & prudentiam *Pilei* filii *Ugucionis* de *Pileo* de *Vicentia*, qui tunc erat Potestas in *Este* pro Marchione; propalatum est proditionis negotium. Quo sapienter invento, puniti sunt quidam, qui culpabiles sunt inventi die XIII. exeunte *Septembri* prædicti anni, quasi de majoribus, qui tunc videbantur esse Marchionis amici, & *Estensi* domui semper visi fuerant extitisse subditi, & fideles. Et sic *Estensis* terra tunc a periculo est defensa. ℭ Et hic incepit *Bontraversius* de *Maltraversis* esse amicus Domini *Ecelini*, & suæ partis, qui usque ad tempus istud, cum omnibus de sua progenie, fuerat fidelior Marchionis, ut videbatur, quam aliqui Magnates de *Marchia*, sive *Lombardia*. Sed o grave damnum, & abhorrendum, cum quis claris prædecessoribus ortus, parentum facta laudabilia dehonestat.

CAP. VI.

De obitu duorum Apostolicorum in brevi tempore.

Eodem anno similiter, *Gregorius* Papa, circa festum Assumptionis, mense *Augusti* decesserat: & steterunt Cardinales per XL. dies in Apostolici electione discordes. Sed mense *Octobri* ejusdem anni, quasi in fine mensis, Cardinales elegerunt Dominum *Zufredum Mediolanensem*, Cancellarium, in Theologia peritum: qui electus Missam solemniter celebravit in festo omnium Sanctorum in *Laterano*, ubi Cardinales quosdam, & Episcopos consecravit: & post circa dies XX. decessit.

CAP. VII.

De electione Innocentii *Papæ Quarti, & obitu Imperatricis.*

Post hæc, anno Domini sequente MCCXLII. Cardinales concorditer elegerunt *Innocentium* Papam Quartum, divini spiritus gratia illustratum. Qui tertio anno post sui electionem, experiri volens quid sancta Mater Ecclesia posset in *Fredericum* ipsum Imperatorem, sed adhuc in excommunicatione jacentem; ivit *Lugdunum*, dimissis litteris in Apostolica sede occulte, quibus 49
per obedientiam, & in virtute Sancti Spiritus, fratribus suis Cardinalibus injungebat, ut ipsum, omni mora postposita, ad easdem partes *Lugdu-*

num sequerentur. Quod statim factum est ut præcepit. ¶ In supradicto anno etiam die XI. *Decembris*, Imperatrix ejusdem *Frederici* uxor, & inclyti Regis *Angliæ* filia, diem clausit extremum. ¶ Isto quoque eodem anno, & mense *Decembris*, *Ecelinus Veronæ* permanens, literas misit Potestati *Paduæ*, & fecit dirui castrum *Carrariæ Paduani* districtus.

CAP. VIII.

De Montagnana *combusta, & capta ab* Ecelino.

Ante hoc tamen, sed in isto eodem anno, die VI. intrante *Januario*, Dominus *Ubertus* de *Dalesmanino*, & quidam *Veneti*, venerunt ad *Sanctum Hilarium*, volentes ipsum locum munire in modum castri: sed a suo proposito sponte destiterunt. Ipsum etiam *Sancti Hilarii* locum, paucis diebus ante, destructioni submiserant, & ruinæ. ¶ Paucis diebus post istud factum, eodem anno, *Ecelinus*, qui nunc morabatur *Veronæ*, nocte quadam de mense *Martii*, cum militia *Veronensi* venit de *Verona Leonicum*, & ibi occulte stando, fecit ignem poni in *Montagnana*, quæ nunc tenebatur pro parte Marchionis, & per ipsum Marchionem: volens ipsam aut per ignem capere, aut Marchionem habere, si posset. Ipse quoque Marchio, manens in *Roccha Estensi*, visis primis ignibus, cum gente sua velociter cucurrit *Montagnanam*: & hoc provide inquisito, quod non multum distaret *Veronensis* militia, cum *Ecelino*; videns etiam, quod plures ignes, quasi ex improviso, levabantur per *Montagnanam*; notavit proditionem, & nefas. Igitur jubens & ipse ignem poni ex illa hora; sanus, & incolumis est reversus: acceptis tamen secum hominibus, & mulieribus, parvis, & magnis quoscunque de sua potuit bonitate, pro eorum securitate, portare. Ex summa namque benignitate procedit, cum nobilitas, & altitudo Magnatum fovere debiles, protegere imbecilles, defendere impotentes nullatenus dedignatur. Habuit *Ecelinus* sequenti die *Montagnanam* combustam: & illic aliquibus diebus cum ipsa militia moram fecit. Construxit ibidem castrum: & eidem in ipso loco manenti redditum est *Castrum* de *Arcolis*, quod usque nunc per Dominum *Rizardum Veronensem* Comitem tenebatur.

CAP. IX.

De quadam injusta sententia lata contra duos cives Paduanos, *& de* Galvano Lancea *facto Potestate in* Padua.

In mense *Aprilis* prædicti anni, *Tibaldus Franciscus* a Domino Imperatore vocatus, de Potestaria recesserat, & remanserat *Padua* sine Potestate usque ad Mensem *Julii*. In hoc mense Dominus *Galvanus Lancea* venerat ab Imperatore missus, & stetit pro Potestate *Paduæ*. Sed in tempore illo, quo Potestaria vacabat (& tunc Dominus *Ecelinus* solus dominabatur ibidem) facta est quædam electio militum, in qua electus fuit Dominus *Raynerius* de *Bonello* Judex. Hic accusatus fuit Domino *Ecelino*, quod ipse conquerebatur de electione de se facta, & de tantis angariis, quibus homines de *Padua* gravabantur. Et voluerunt quidam dicere, quod accusatus fuit specialiter de hac causa, quod possent rapi sibi, & fratribus ea, quæ in *Causylve* habebant: Erant enim bene divites in hoc loco. Ipsum igitur accusatum Dominus *Ecelinus* fecit capi, & detineri: & vocata in Palatio Concione, rengavit ipse Dominus *Ecelinus*: & inter cætera, quæ de ipso proponebat illic præsente, & capto; asserebat ipsum ordinasse de prodenda *Padua* Marchioni, & ejus parti: quod ipse *Raynerius*, cunctis audientibus, dicebat non esse verum, & audebat dicere alta voce, quod mentiebatur aperte. Sed ubi vis, & prava potentia dominatur, illic ratio, & justitia obmutescit. Injuste quidem, secundum credulitatem omnium existentium in arenga, *Ecelinus* ipsum sententiavit ad mortem, & capite punitus est in Platea, in tertia septimana post Pascha. ¶ Tunc etiam accusatus fuit Miles quidam de *Padua*, multa corporis, & animi prudentia prædotatus, Dominus *Almericus* de *Tadis*, quod secrete locutus fuisset cum prædicto Domino *Raynerio* de prædicta civitate prodenda, & hoc ordinasset cum eo simul in Majori Ecclesia *Paduæ*, illic inferius, ubi dicitur *Confessio Sancti Fidentii*: quod cum ipse non confiteretur, mortuus est in tormento: & ita mortuus tam crudeliter, & tam injuste, decapitatus est similiter in *Platea*.

CAP. X.

De destructione quadam facta per partes Tarvisini *districtus, & ad* Este.

Facta militum electione prædicta, dum scilicet *Padua* Potestate vacabat; habuit *Ecelinus* quingentos milites de *Padua*, & M. M. peditum; habuit etiam partem Wastatorum, & Balisteriorum de *Padua*, & *Paduano* districtu; ducentos milites de *Vicentia*, & M. pedites, Wastatores, & balisterios multos; habuit & L. pedites de *Verona*. Cum istis omnibus movit die VII. exeunte *Madio*, dicti anni Domini MCCXLII. & ivit *Laurejam*: & inde motus, ivit per villas, & terras *Tarvisinorum*, omnia devastando: ivit etiam ultra *Plavim*, & inde rediit die ultimo *Junii*, de quo loco divisit se amicabiliter ab ipso Comes de *Golizia*, qui ad adjuvandum ipsum destructionem facere, cum multis militibus bene sociatus advenerat. Et ita demum Dominus *Ecelinus* cum exercitu reversus est *Paduam*, & licentiavit illos de *Verona*, & illos de *Vicentia*, die V. intrante *Julio*. ¶ Tunc infra sex dies sic sunt duæ dispositæ Potestates in *Marchia Tarvisina* per ipsum: quia dictus Dominus *Galvanus* Potestariam *Paduæ* juravit die XI. intrante *Julio* prædicti anni; & circa tempus istud, *Manfredus Ricchus* civis *Tarvisinus* factus est Potestas *Vicentiæ*. *Henricus* de *Ygna*, filius sororis Domini *Ecelini*, factus est Potestas *Veronæ*. Cum quibus tribus Potestatibus congregatis in unum, & habentibus secum quantancunque gentem ducere potuerunt; ipse quoque *Ecelinus* cum gente de *Padua*, & habito Communi *Montisilicis*, quam plenius haberi potuit; hostiliter equitavit ad *Este*, & fruges, & omnia præter castrum sive roccham, radicitus devastavit. Quia vero pars altera a latere montium videbatur incolumis; vocato ad se quodam nauta, qui sciebat contratam illam, scivit per ipsum, quod militia aliunde non poterat transire ad montes, nisi per vadum, ubi dicitur *Ripa Ulmi*. Fecit illuc subito fieri quandam clusam, sive retentionem aquarum, de frondibus, de paleis, & de terra; & sic transivit totus exercitus tam Wastatorum, quam militum, & peditum, die XV. exeunte *Septembri*, & sequenti, & tertia die post. Et sic devastatæ sunt arbores, & vineæ, & laborationes cunctæ usque ad *Baonem*. Et cum demum se voluit ad regressum parare; fecit totum comburi Burgum, unde itur ad *Cintum*; destruxit turrim etiam, quæ erat unde itur ad *Montagnanam*; & *Paduam* est reversus. ¶ Hoc eodem anno, mense *Augusti*, inceptum est castrum, quod *Ecelinus* fecit in *Padua* fieri circa Ecclesiam *Sancti*

Sancti Thomaxii, ipsa Ecclesia circundata, & clausa in castro. Sed super hujus castri constructionem *Paduani* tristati sunt, & conterriti quasi omnes, & præcipue qui æquitatem, & justitiam exoptabant: qui autem gloriabantur in malitiis, quæ crescendo fiebant; exultabant plurimum, tam desiderio insatiabilis ambitus, & iniqui, quam metu tyrannidis obcæcati. Bene tamen providit Dominus super uno, qui quæsivit ab *Ecelino* instanter hanc gratiam, ut ei concederet disponere, non cameras castrensis Palatii, sed locum carceris, & tormentum: quam sibi concessam gratiam animo lætabundo assumens, totius sui studii, ac ingenii excitavit acumen, & quasi artifex super operariis, institit studiosus, assiduus, & jejunus diebus pluribus, ut quod animo præconceperat fœliciter consummaret. Gaudeant autem animæ defunctorum in ipso castro, quoniam qui sæpius intraverat sua sponte carcerem cum fiebat; diligenter inspiciens, immo præcipiens, ne rimula lucis aliqua reluceret in carcere, volens locum facere tenebrosum; fœditate, ac immunditiis plenum; tristem, tartareum, horribilem, & mortalem; idem artifex captus postmodum, & conclusus *Ecelini* præcepto; fame, siti, vermibus, & fœtore, ac aëris angustia suffocatus; quasi lupus ululans in loco, quem paraverat infernalem; periit miserabiliter, & defecit. Hic, credo, fuit illi scurræ similis, qui & suo Regi, & Domino complacere desiderans, quærenti tormenti genus inusitatum; taurum fecit cupreum fabricari, in quo peccantes statuit concludendos, igne quoque circumposito, & accenso, Rex audiret taurum miserabiliter ululantem. Sed Rex, in hoc justissimus, & omni dignus memoria, scurram ipsum suum artificem compulit esse primum, qui in tali bestia taliter ululavit: & ita qui machinabatur aliis pejus morte; versa vice pertulit morte pejus. Sicque notum est, quod erat expediens artifici, tam carceris, quam, & tauri, non solum quod fuit ante oculos intueri: debuit autem ipsorum prudentia rerum exitus contemplari.

51

CAP. XI.

De morte Comitis de Panego, *& de destructione castri* Sancti Bonifacii, *& de quarta sconfitta facta in partibus* Cornudæ, *inter* Paduam, *&* Tarvixium.

Revoluto anno Domini, & currente MCCXLIII. Potestate *Galvano Lancea*; Comiti de *Panego* civi *Veronensi*, qui erat de progenie Marchionis de *Este*, sed nunc *Ecelini* multum familiaris, imposita est occasio quædam, scilicet, quod magnam quandam pecuniæ quantitatem acceperat a *Lombardis*, quibus tradere debebat *Veronam*. Qua occasione *Ecelinus* stans *Paduæ*, & eo vocato *Paduæ* de *Verona*; ipsum pœna capitali puniri fecit in Platea Communis *Paduæ*, die IV. intrante *Junio* hujus prædicti anni: de quo, quamvis non esset natione *Paduanus*, tamen cives omnes *Paduani*, licet occulto gemitu, plurimum doluerunt: tum quia pulcerrimus Miles fuit; tum quia de imposito sibi crimine inculpabilis credebatur. ℭ Eodem anno *Martius* de *Soledo Vicentini* districtus, constitutus erat Capitaneus per Dominum *Ecelinum* super militia *Paduanorum*, & cum foret ex certa scientia cum ipsa militia in *Tarvisino* districtu, & in confiniis castri de *Cornuta*, ubi dicitur *Nogaredus*, ex adverso autem *Albricus* de *Romano* improvisus cum militia *Tarvisina* similiter in partibus illis esset, non longe a *Paduanis*; patuit plus valere astutias *Albrici*: quia cum ipse *Albricus* haberet forte C. milites, & prædictus *Martius* plus CCC. ita quod quasi credebatur *Albricum* cum gente sua captum futurum de plano; ipse tamen sapienter aufugit: adeo quod visus est quodammodò dictus *Martius* per fraudem, aut per inscitiam, vel forte propter pusillanimitatem, turpiter dormitasse: nam non solum *Albricus* ingeniose fugam arripuit; immo de *Paduanis* aliquos qui se sua sponte pararunt ad pugnam, victos habuit, & detentos. Et fuit hoc die XVI. *Julii*. ℭ Hoc eodem anno iverat *Ecelinus* de *Romano*, cum tota militia *Paduana*, & peditum MM. in servitium *Veronensium Vigdadese*, causa dandi damnum *Mantuanis*: de quo facto rediens, venit cum gente sua prædicta, & habuit Communiter etiam *Vicentinos*, & *Veronenses*. Venit quidem, & posuit se, & gentem suam circa castrum *Sancti Bonifacii Veronensis* districtus, in quo erat *Leoisius* filius Comitis *Rizardi*, cujus hoc castrum erat. Sciens igitur dictus *Leoisius* sævitiem *Ecelini*; consilium habuit cum hiis, in quibus maxime confidebat, & quamvis tunc esset puer, se tamen optime ad defensionem parabat. Quod *Ecelinus* considerans, nepotem suum ei velle prudenter resistere; interposuit quasdam religiosas personas, & quosdam Milites, qui credebantur utriusque partis amici, & demum ad hanc concordiam est deventum, quod recedat Comes ipse de loco, cum gente sua totaliter, & cum armis. Et postquam descendens de loco, stetit sub tentorio *Ecelini*; visus est *Ecelinus* ipse nepoti suo multam familiaritatem, & dilectionem ostendere, & data sunt ei plura, & data est ei scorta, & commeatus, donec ipse cum tota sua gente, cum armis, & rebus suis securus ivit quo voluit. Quo facto *Ecelinus* destrui fecit castrum *Sancti Bonifacii*, tota destructione, qua potuit, & ceperunt *Veronenses* hoc dicere Castrum *Disfacii*. Et fuit hoc mense *Septembris* prædicti anni. ℭ Post paucos dies etiam redditum est *Ecelino* castrum de *Gambellara*. ℭ Similiter & *Ylasium* est ei redditum sequenti mense *Octobris*.

CAP. XII.

De captione, & destructione castri Hostiliæ, *& de Comite* Wizardo *facto Potestate* Paduæ.

Sequente anno Domini MCCXLIV. mense *Januarii* captum est castrum *Hostiliæ*, quod est supra *Padum*, erat autem castrum *Veronensium*: & captum est a Comite *Rizardo* de *Sancto Bonifacio*, & *Mantuanis*, qui steterant illic in obsidione diutius. Quibus in obsidione manentibus, antequam captum foret, multum fatigatus est *Ecelinus*, & fatigavit etiam Milites de *Padua*, de *Vicentia*, & de *Verona*, ut scilicet obsessis posset succursum dare, vel obsides a castro terrere. Sed cum spes sæpissime defraudetur, nec sagitta semper feriat, ut studiosius comminatur; occupatum est dictum castrum, & diruptum, adeo ut viderentur *Mantuani*, cum ipso Comite, fecisse quodammodo sufficientem de castro *Sancti Bonifacii* ultionem. Erat autem castrum *Hostiliæ* pulcris, & magnis muris circumdatum; spaldis, & magnis fossis, & *Padi* profunditate defensum; turribus fortibus præmunitum; & viris prudentibus circa M. & dicebatur, quod illic aderant plusquam mille, qui omnes capti, ducti sunt *Mantuam*, & in carcere positi longo tempore permanserunt. ℭ Post hæc, 52
mense *Februarii*, venit *Ecelinus Paduam*, & Dominum *Galvanum Lanceam* de *Paduana* Potestaria extraxit, cujus sororem non multo tempore antea in uxorem acceperat, datam sibi scilicet ab ipso Imperatore. Sed astute *Ecelinus* ipse in odium Domini *Galvani* procedens; primo divortium fecit

cit inter se, & uxorem illam: cujus divortii judex delegatus fuit, & sententiam dedit *Philippus* nepos olim domini *Jacobi* Episcopi *Paduæ*, qui erat etiam Archidiaconus in montanis de partibus *Feltri*, natione verumtamen *Paduanus*. Ipsum autem judicem suum postea *Ecelinus* trusit in carcerem, & miserabiliter mortuus est jussu ejus, cui fuit obediens contra Deum. Dictum quoque *Galvanum Lanceam* restituere compulit quandam magnam pecuniæ quantitatem, quam de Communis *Paduæ* canipa malo modo abstulerat. Ejus autem Domini *Galvani* Judices, & Milites scilicet *Rolandum* de *Lombardia*, & *Turchisium* de *Apulia*, stare fecit in carcere, donec obierunt ibidem. Tunc dictum est proverbium quoddam per *Paduam*, Impio qui serviverit, & iniquo, mercedem expectat impiam, & præmium capitale. ℭ Tunc autem pro Potestate in *Padua* posuit Dominus *Ecelinus* Comitem *Wizardum* de *Roaldesco Brixiensis* districtus: quam Potestariam juravit in anno prædicto Domini, die IV. intrante *Martio*, & appellatus est Sacri Imperii Vicarius, a flumine *Olii*, usque *Tridentum*, & *Paduæ* Potestas. Hujus Potestatis Judices fuerunt hoc tempore Dominus *Monasterius*, Dominus *Riccius*, & Dominus *Bonaventura* de *Pergamo*, cujus Assessoria venit ad malum. ℭ Hiis ita dispositis ivit *Ecelinus* *Veronam*, & illic mansit toto illo anno, & ultra.

CAP. XIII.

De congregatione quadam facta Veronæ *per Imperatorem.*

Anno quoque MCCXLV. currente, ordinavit Dominus Imperator magnum quoddam colloquium debere fieri in *Verona*, & venit ipse primus illic mense *Madii*, & convenerunt ad ipsum isti Principes, & Barones, videlicet, Imperator *Constantinopolis*, Dux qui dicitur *Austriæ*, *Stiriæque*, Dux *Carinthiæ*, Dux *Moravii*: erat illic *Ecelinus* de *Romano*, & alii multi nobiles, & potentes, qui partem Imperatoris fovebant. Duravit hoc colloquium pluribus septimanis, nec videbatur hæc tanta Imperatoris curia certum aliquid stabilire: immo fuerunt qui dicerent, quod Dominus Imperator incedebat cautissime, ut *Veronam* raperet de manibus *Ecelini*. Forte voluit esse *Brenno*, qui primus *Veronam* constituit, & de quo dictum est in Chronicis antiquorum:

Dux super alta tonat Brenno, *creat ecce* Veronam,
Qua contra Romam *voluit gestare Coronam.*

Est igitur Imperator ingeniose operatus cum Duce sibi familiari, & fideli præ cæteris, Duce *Austriæ*, *Stiriæ*que, quod rumor aliquis levaretur in civitate. Et taliter factum est, quod rixa quædam excrevit inter gentes illius Ducis, & *Veronenses*, propter annonam unius equi, & ad tantum deventum est, quod *Veronenses* ipsi virum quendam nobilem, & Magnatem ex illis Ducis *Austriæ* occiderunt, & offenderunt in personis, & rebus quam plures de illa gente: nam secrete Dominus *Ecelinus Veronensibus* dixerat, quod nulla blandirentur *Theotonicis*, vel eis in aliquo subjacerent. Ex hac itaque offensione, cum nulla fieret ultio, ipse Dux *Austriæ* indignatus, cum gente sua, hospite insalutato, recessit. Stabat autem Dominus Imperator, secundum quod ordinaverat *Ecelinus*, & hospitabatur cum gente sua ad *Sanctum Zenonem*, & per contratam, sive burgum illum. Et *Ecelinus* ipse ad turres, & loca, & portas civitatis custodes illos posuerat, in quibus maxime confidebat, ut securior, & fortior esse posset: die noctuque faciebat ad se venire mi-A lites armatos, quam melius esse poterant, nunc de *Padua*, nunc de *Vicentia*, nunc de suis de *Pedemonte*, aliquando XXV. simul, aliquando tantum X. ita quod pauci, vel nulli possent hoc percipere, vel notare.

CAP. XIV.

De depositione Imperatoris Frederici.

Exivit igitur Dominus Imperator de civitate *Veronæ* die VIII. intrante *Julio*, eodem anno, & dicebat se velle ad Dominum Papam ac-B cedere, qui nunc erat, & dudum jam steterat apud *Lugdunum*, causa reconciliandi Imperatorem Ecclesiæ, qui jamdiu contumax, & excommunicatus damnabiliter permanebat. Sed cum ad præsens multæ litteræ, multique Ambaxatores ivissent hinc inde; & Imperator multas excusationes, & causas frivolas allegaret; idem Sanctus Apostolicus *Innocentius* Papa IV. post mul- 53
tos terminos peremptorios constitutos; ad ultimum videns Imperatorem abesse, præsente tamen *Petro* de *Vinea* Judice Imperatoris ipsius; in præsentia, & de voluntate Cardinalium; ipsum *Fredericum*, olim Imperatorem, deponendum esse C pronuntiavit, & deposuit: & sententiavit, ob justas causas, cum amodo privatum ab Imperio, & Corona: & hoc fuit VIII. die mense *Julio* exeunte. Post quam depositionem forte per annum, vel circa, referente fama, audivimus, quod Principes, quorum erat electio, Imperatorem elegerant Lantigravium de *Turinga*, qui erat potentia magnus, sapientia providus, divitiis affluens, nobilitate præclarus, & quod omnibus prævalet, Ecclesiæ subditus, & fidelis. Eadem vero die, & hora, qua sententia depositionis lata est in *Fredericum*, secundum quod postea est repertum, D stella quædam ardens, & ignea, in vesperis ante occasum Solis, visa est ab oriente consurgere, & velocissimo cursu, tanquam ardens facula, aut sagitta volans, quasi scindendo cœlum, ad partes occidentales concurrere: quam ego vidi, cum multis eam aspicientibus, & mirantibus, cum tremore.

CAP. XV.

De Mestre, & Anoale *redditis* Ecelino.

Prædicto anno Domini, die ultimo *Augusti*, erat *Ecelinus* in *Padua*: & assumpsit militiam E *Paduanam*, & M. pedites de civitate, & M. de villis *Paduani* districtus, & ivit pro damno dando *Tarvisinis*, per *Mistrinam*, & aliunde. Quo facto, misit Judicem Potestatis *Paduæ* Dominum *Riccium* *Paduam*, cum militibus de Quarterio *Pontis Altinati*, & cum dictis villarum peditibus: ipse autem cum reliquo warnimento nocte hospitatus hostiliter circa *Mestre*; sequenti vero die venit cum gente sua ad *Anoale*, ubi erat Dominus *Nicolaus*, cujus erat Dominium, & potestas *Mestre*, & *Anoalis*. Dum autem *Ecelinus* cum blidis, & aliis instrumentis impugnaret *Anoale* fortissime, & jam F fregisset Palatium castri; ipse *Nicolaus*, habito cum suis consilio saniori, reddidit Domino *Ecelino* *Anoale*, & *Mestre* die una, scilicet die X. exeunte *Septembri*. Unde in præsenti Dominus *Ecelinus* fecit fieri unum zironem in *Anoale*. & III. zirones in *Mestre*: ubi suprastantibus, & custodibus constitutis, & licentiato exercitu; reversus est ipse *Paduam*, & omnes cum eo, ultima die *Septembris*.

CAP.

CAP. XVI.

De eo quod Dominus Willielmus *de* Campo Sancti Petri *venit ad mandata Domini* Ecelini.

Audiens *Willielmus* de *Campo Sancti Petri*, quod loca, & castra *Tarvisini* districtus reddebantur Domino *Ecelino*; indignatus etiam, quod sæpe cum vellet accedere ad præsentiam Domini *Albrici*, qui tunc Dominus erat *Tarvisii*, ipsi *Willielmo* aditus non patebat; ex proprio ingenio, & astutia, habuit, & tenuit *Castrum Franchum*: quod castrum cum caperetur ab ipso, & gente sua; vulneratus, & captus fuit Miles quidam, quem Dominus *Albricus* illic constituerat Potestatem: & captio ista fuit die IV. exeunte *Decembri*. Sed tempore postea procedente, in sequenti anno, scilicet, MCCXLVI. die Dominico, in festo Pentecostes, quod fuit tunc V. die exeunte *Madio*; ipse *Willielmus* jam adolescens, amicatus est cum Domino *Ecelino*: ita quod cujus nepos erat, esse voluit & amicus: & ei reddidit gratis *Castrum Franchum*, & castrum suum proprium de *Trivillis*, immo personam suam propriam ei dedit, & exposuit servitiis, & mandatis. Non enim disvasit hoc facere, olim bonæ memoriæ, avus ejus ex parte Matris Dominus *Gerardus* de *Gnanfo*, Judex sapiens, & astutus, qui ante hoc multo tempore in habitu religionis existens, de vita ista transitoria, & caduca, volaverat ad æternam. Eidem etiam *Willielmo* non obstitit quædam satis horrenda visio, quam præteritis annis V. postquam se reddidit *Ecelino*, *Paduano* cuidam retulit stans in *Angarano* captivus: quod scilicet, somniavit diebus illis, quibus *Ecelino* se dedit, quod suos videbat patruos, viros nobiles, & multa discretione perspicuos, Dominos *Ruzerium*, *Ugonem*, & *Ubertinum* a *Vado*, carceratos, & dolorosos, proferentes verba cum lacrymis, & dolore, cum multis gemitibus, & lamentis, cum ululatibus, & suspiriis inauditis.

54
CAP. XVII.

De Campreto *reddito Domino* Ecelino.

Igitur cum videret Dominus *Ugucionus*, filius Domini *Uberti* de *Traversino* de *Carturio*, quod castra sibi confinia *Ecelino* jam data erant, & videret se solum cum gente sua remansisse in castro *Campreti*; satis esse potuit perterritus, & turbatus. Jam etiam venerat *Ecelinus* cum exercitu *Paduanorum*, & *Vicentinorum* ad *Castrum Franchum*, datum sibi per *Trivillem*, & miserat quingentos pedites de civitate *Paduæ* cum ædificiis pro capiendo *Campreto*. Quibus visis; considerato etiam diligenter quod *Albricus* de *Romano*, qui eum illic posuerat, non poterat ei dare succursum; castrum reddidit Domino *Ecelino*, dicens quod *Campretum* olim fuerat, & nunc est, & debet esse *Paduanorum* de jure. Sic ergo Dominus *Ecelinus* præcepit eidem *Ugucioni*, quod ipse, cum personis illis, quæ erant in castro; cum rebus suis omnibus; cum quibusdam captivis & etiam quos habebat; exeat *Paduanum* districtum. Fecit quoque fieri zirones in *Castro Francho*, ibique positis suprastantibus, & custodibus, & destructo penitus loco *Campreti*; accepit milites de tribus Quarteriis *Paduæ*, cum vastatoribus *Paduanis*; accepit etiam *Vicentinos*, & ivit circa civitatem *Tarvisii* pro wasto faciendo ibidem. Et fuit hæc redditio de *Campreto*, statim post illam de *Castro Francho*, die *Lunæ* immediate sequenti, ejusdem anni.

A

CAP. XVIII.

De captione castri de Muxolento.

Cum vero recedere vellet *Ecelinus* a *Castro Francho*; cogitavit prius de *Muxolento*, castro scilicet, non multum distante a *Baxano*, in quo *Muxolento Albricus* ejus frater, Imperatori, & *Ecelino*, & suæ parti contrarius, posuerat Capitaneum *Jacobinum Strazettam*, viris prudentibus sociatum. Ipse igitur *Ecelinus* vocavit ad se *Jacobinum* de *Bonjudeo* Judicem *Vicentinum*, sed nunc B in *Padua Ecelini* negotia facientem, & commisit ei Populum *Paduanum*, & milites de Quarterio domi de *Padua*, & *Baxanenses* omnes: quod guarnimentum totum, cum ædificiis, & trabucchis, præcepit ire ad *Muxolentum* expugnandum, & capiendum. Sic ergo iverunt omnes, & obsidione castri sunt positi, die VI. intrante *Junio* prædicti anni, & cum tentoriis, & fossis, & spaldis taliter circundederunt locum, quod nemo poterat ingredi, vel exire. Erectis etiam trabucchis quam pluribus, fragebant die, noctuque castrum, & castri Palatium quasi destruxerunt ex toto. Villam etiam, & cintam castri die XV. exC eunte *Junio* combuxerunt. Quod videntes hii, qui in castro erant; cogitantes sibi nihil aliud imminere, quam mortem; eadem die combustionis, & castrum, & se ipsos, & omnia quæ habebant, dederunt, & reddiderunt Domino *Ecelino* absenti. Unde dictus Dominus *Jacobinus Strazetta* est ductus *Paduam* detentus, & vinculatus. Dominus vero *Ecelinus*, facto wasto circa *Tarvisium*, reversus est *Paduam*. Et stabat nunc tota *Paduana* civitas, secundum tempus, placida, & tranquilla.

D

CAP. XIX.

Factum de Bonicis, *& de conspiratione secunda.*

Anno prædicto siquidem MCCXLVI. dixerunt quidam, conspirationem quandam factam esse in *Ecelinum*, quod scilicet, debebat invitari ad unum convivium, & illic occidi. Itaque hac de causa capti sunt *Zordanus* de *Bonicis*, *Petrus* ejus frater, *Patavinus* Murarius, *Patavinus*, qui dicebatur *Broncetta*, *Wercius Johannis* a *Vaccis*, & omnes de ipsorum familiis, qui potuerunt haberi. Et tempore procedente, post captionem non mulE tis diebus, dicti *Zordanus*, *Patavinus* Murarius, *Broncetta*, & *Wercius* judicati ad mortem, & decapitati sunt in Platea, in vigiliis Sancti *Martini*. *Petrus* autem missus est, & detentus in carcere in castro *Angarani*, matre ejus Domina *Gilla* intercedente pro ipso hoc modo: accedens enim ad *Ecelinum*, reduxit ad ejus memoriam, quia olim cum ipso *Ecelino* carnaliter juncta fuit, & protestata est, quod tunc de ipso conceperat, unde *Petrus* idem erat filius Domini *Ecelini*. Hic notandum quod ante prædictorum captionem, & mortem, & ante destructionem ipsorum turrium, & domorum; multi de *Padua* mirati sunt expresF se, videntes avem quandam, *Ciconiam* nomine, quæ nidum pro pullis suis construxerat in turri prædictorum de *Bonicis*: quæ quasi futuræ ruinæ præscia, nidum ipsum paulatim destruens, stipitem post stipitem rostro ferens; ædificavit eun- 55
dem nidum super domum quandam aliam, quæ dicebatur de *Cuticellis*, qui dicebantur, & credebantur, tunc temporis esse fidelissimi *Ecelino*.

CAP.

CAP. XX.

De morte Henrici *de* Ygna Veronensium *Potestate*, & *de* Wecili *de* Prata *facto Potestate in* Padua.

Sequente anno Domini MCCXLVII. Erat *Henricus* de *Ygna*, nepos *Ecelini* de *Romano*, Potestas in *Verona* : qui sedens in sala Palatii, jussit ad se venire quendam, quem habebat in carcere, qui vocabatur *Johannes* de *Scanarola*, de populo *Veronensi* : ad quem ipse Potestas vultu irato dixit, quod ipse *Johannes* in continenti panderet conjurationem quandam, quam ipse Potestas contra se factam esse dicebat : cui cum ipse *Johannes* responsum daret ; primo volebat, & petebat instanter, quod ipse Potestas parceret ei vitam, & postmodum panderet quicquid sciret. Hoc autem cum Potestas facere recusaret ; videns ipse *Johannes* sibi nihil proficere, quamvis super sua foret petitione diutius immoratus ; tamen vinculis ferreis compeditus, paulatim cultellum arripuit, quem portaverat in sarcoto, sive guarnacia, inter pannum, & pellicium suum ; & repente, quasi more fulmineo, in tyrannum insultans, fixit capud ejus in tribus locis, ictibus animosis. Mortuus, & truncatus est protinus vir prudens, & animosus *Johannes* a satellitibus Potestatis : tyrannus autem vixit in pœnis suis circa dies XIIII. & non ultra. Et fuit hoc mense *Februarii* prædicti anni. ¶ In hoc eodem anno, die IV. exeunte *Madio*, Dominus *Wizardus* Comes de *Roaldesco* Potestas *Paduæ*, ut supra dictum est, de Potestaria exivit, & Dominus *Guecili* de *Prata*, consanguineus *Ecelini*, intravit in Regimine civitatis, & appellatus est Vicarius Imperii a flumine *Olii*, usque *Tridentum*, & *Paduæ* Potestas : juravit Regimen prædicto mense *Madli*, die ultimo, *Ecelino* præsente.

CAP. XXI.

De obsessione Parmæ, & *destructione civitatis* Victoriæ.

Adhuc in eodem anno, die XV. exeunte *Junio*, civitas *Parmæ*, per exercitum Domini *Bernardi Rubei*, expulsi propter partem Ecclesiæ, quam fovebat, spreta parte Imperatoris, ad partem Ecclesiæ est conversa. Quod cum Imperator existens *Cremonæ* audivisset ; indignatus, & furore commotus, movit quantamcunque gentem movere potuit, de *Lombardia*, de *Alemania*, de *Apulia*, de *Marchia Tarvisina*, & hostiliter ivit ad civitatem ipsam obsidendam, & destruendam, pro posse. Ad quem exercitum dum *Ecelinus* de *Romano* iret, ducens secum de militibus *Paduanis*, *Vicentinis*, & *Veronensibus* magnam partem ; Marchio *Estensis*, & *Mantuani* fecerunt insultum in *Ecelinum*, & ejus militiam in villa *Gazalti*, & dederunt damnum quibusdam militibus, & maxime *Veronensibus*, qui ultimo equitabant : & fuit die XVI. exeunte mense *Junii*. Non propterea tamen stetit *Ecelinus*, sed ivit ad Imperatorem cum militia sua. Imperatore igitur obsidente *Parmam*, cum *Ecelinus* haberet prædictos milites secum ; habito consilio cum Imperatore, cepit *Burfellum*, & *Wastallam*, & ibi stetit, ut scilicet impediret, ne *Lombardi* milites possent *Parmensibus* ulla dare victualia, vel succursum. Erant enim illic prope, in favorem *Parmensium*, Dominus *Gregorius* Apostolicæ Sedis Legatus, Marchio *Estensis*, Dominus *Rizardus* Comes *Sancti Bonifacii*, cum *Mantuanis*, *Biaquinus de Camino*, *Al-*

A *bricus* de *Romano* frater *Ecelini*, de quo credebatur a multis, quod in hiis, & factis aliis Ecclesiæ fraudulenter, & dolose incederet. Erant illic etiam alii potentes, & Magnates partim in civitate *Parmensi*, partim ex opposita parte *Padi*, qui contra Imperatorem partim Ecclesiæ confovebant. Dum itaque Imperator in obsidione moraretur diutius, tractatum habuit cum *Ecelino*, aliisque sapientibus, & Baronibus suis, & in contrarium civitatis, quodammodo ante portas, aliam civitatem construxit quam nomine *Victoriam* appellavit. Et quia scivit quod antiqui Magnates respiciebant Ascendens cum volebant condere ci-
B vitates ; & faciebant ipsimet urvum cum aratro, quo circumdabant civitates, unde dictæ sunt urbes ; incepit & ipse designare hanc suam novam civitatem, signo *Arietis* ascendente : tum quia signum est *Martis*, qui dicitur Deus belli ; tum quia erat *Libra* Ascendenti contrarium in Occasum, quod est signum *Veneris*, qui planeta *Parmæ* dicitur, & esse fortuna ejus. Quasi per hoc forsitan cogitaret, quod *Parmensium* fortuna, qui oppositi erant ei, tenderet in Occasum : in Astrologis nanque & hiis quæ subtilitatem Astrologicam imitantur ; primum operanti, & septimum 56
adversario datur. Sed puto quod non notavit quar-
C tum ab Ascendente fuisse *Cancrum* : quartum enim ædificia, domos, & civitates designat, & sic civitas sub tali Ascendente incepta cancrizare debebat.

CAP. XXII.

De obitu Imperatoris electi, & *de destructione* Victoriæ.

In anno jam antedicto, tempore autumnali, Latingravius de *Thuringia* obiit, quem Barones Imperatorem elegerant, post depositum *Fredericum*, ut supra legitur in hoc eodem Libro, Capitulo XIV. §. Exivit. Tunc etiam signum in cœ-
D lo apparuit ; nam mense *Augusti* visa est a pluribus cadere maxima quædam stella de cœlo, in parte septentrionali. De Latingravii hujus obitu multum lætatus, & exaltatus est *Fredericus*, tanquam pro ipso fata pronosticarentur ad bonum. Sed cautum est in proverbiis sapientum, Ne quis de inimici sui adversitate congaudeat, ne forte Divina bonitas irascatur : quod visum est habere locum diebus illis in tam excellenti persona, nutu cujus concludebatur aliquando totum *Romanum* Imperium in pugillo. Nam statim mense *Januarii* subsequente, & anno currente Domini
E MCCXLVIII. *Ecelinus* cum prædictis, quos secum habebat militibus, de *Borsello*, & *Wastalla* recessit, & redierunt isti omnes ad terras suas, *Lombardorum* nanque exercitus, qui erat ex altera parte *Padi* similiter de loco illo recesserat. *Parmenses* autem indignati se obsessos taliter, & tam diu ; die XII. in exitu mensis *Februarii* sequentis, armati civitatem propriam exiverunt. Fuit autem vir quidam stipendiarius, nomine *Baxalupus*, natione *Mediolanensis*, qui movit, & induxit Dominum *Gregorium* de *Montelongo* Apostolicæ Sedis Legatum, Dominum Episcopum *Tripolitanum*, Dominum *Philippum* de *Placentia* Potestatem *Par-*
F *mæ*, & Barones illic commorantes, ad faciendum insultum in inimicos. Igitur invadentes civitatem adulterinam, & non sine multa inimicorum cæde, & sanguine, *Victoriam* ipsam cum summa victoria transcurrerunt, *Theotonicos* transforantes, *Apulos* demembrantes, indulgentes *Lombardis* aliquibus, truncantes *Sarracenos* in frustra, eosdemque mactantes avide, quasi canes. Imperatori verumtamen bene cessit in die illa, quoniam vere non erat in *Victoria*, quam construxerat studiose : sed distans per milliaria tria, vel quasi, in solito suo

suo venationis solatio; suam vidit ardere *Victoriam*. Fugit ergo *Cremonam*, & ab hac die in antea recessit ejus *Victoria* more *Cancri*.

CAP. XXIII.

De Feltro, *&* Belune *datis* Ecelino, *dimissa parte Ecclesiæ.*

Sed quoniam Fortuna describitur esse bifrons, forte tunc ipsa Fortuna voluit Imperatoris parti recompensationem facere qualemqualem. Pars nanque Imperatori contraria nunc *Feltrum*, & *Belune* tenebat in *Marchia Tarvisina*, in quibus duobus locis dominabatur Dominus *Byaquinus* de *Camino*. *Ecelinus* igitur stans *Paduæ*, sumpta secum quadam quantitate militum, & peditum *Paduanorum*, & *Vicentinorum*; in mense *Madii* ejusdem anni, equitavit ad *Feltrum* hostiliter: cui jam per stadium propinquanti ad civitatem Pica quædam occurrens, quasi fataliter se super illam apposuit hastam, qua *Ecelini* ferebatur insignum: & sic fuit avis illa humana, quod se capi substinens, portata est *Ecelino*: quam fecit ex tunc, velud optimum augurium, in *Padua* delicate nutriri, & secum deferri quo ibat. Demum circa *Feltrum* A non mora per eum facta, *Feltrenses* ipsi præter conscientiam Domini *Byaquini*, *Ecelino* dare proposuerunt propriam civitatem. Hoc videns, idem Dominus *Byaquinus*, & nocte quadam exiens civitatem, cum familia sua tota, & rebus suis, & equitavit ad civitatem *Belunensem*. Et sic cum *Feltrini Ecelino* dedissent *Feltrum*, & ipse *Feltrum* pro sua voluntate disposuisset; properavit *Belune* cum exercitu festinanter: sed nihil illic profecit in isto anno. ¶ Anno vero sequente MCCXLIX. cum *Belunenses* iterum obsiderentur ab *Ecelino*; licentiato Domino *Byaquino*, se reddiderunt *Ecelino* eidem. Unde reversus est *Ecelinus Paduam*, & B videns se pluribus occasionibus triumphare, tum quoniam Imperator in *Apuliam* iverat; tum quia dominabatur solus in *Padua*, in *Vicentia*, in *Verona*, in *Feltro*, in *Belune*; gaudens etiam quod *Albricus* frater ejus *Tarvisium* tenet solus; reputat amodo se securum, ut scilicet, valeat manus suas ad altiora extendere. Et habito consilio quodammodo per se solum, factus est versipellis amicus in tota *Marchia*, & præcipue in *Padua*, omnium Militum generaliter, & Burgensium, tam de sua 57
parte, quam altera, turrium, & domorum, castrorum quoque similiter, & villarum. C

EXPLICIT LIBER QUINTUS.

INCIPIT SEXTUS.

CAP. I.

De quadam responsione, quam olim Ecelinus *Imperatori fecerat, & de proditione* Montissilicis.

Divulgatum est tunc primo per populum *Paduanum*, in eodem anno Domini MCCXLIX. adhuc Potestate Domino *Guecilo* de *Prata*, responsum quoddam, quod dicitur olim *Ecelinum* fecisse Imperatori existenti in *Alemania* in civitate *Augusta*. Illo nanque tempore, quo Comes *Gaboardus* pro Imperatore cum *Ecelino* de *Romano* civitatem *Paduæ* primo habuerat, misit idem Imperator *Ecelino* litteras quasdam, quatenus ad eum accederet, ut scire per eum posset qualiter processisset in facto. Qui *Ecelinus* salutatione præmissa, secundum quod decet salutare Imperatorem, sic brevi responso Domino suo scripsit. ¶ Quia optatum mihi occurrit impeditum, quasi ex insperato; indulgentiam peto ab Imperatoria Majestate. Est nanque Noverca mea mortua hiis diebus: parcite ergo mihi, quoniam ad Dominationem vestram commode venire non possem, nisi cum honore meo primitus eam dedero sepulturæ. ¶ Utrum autem metaphorice loqueretur, ponendo *Paduam* esse novercam suam; longo tempore nemo scivit per verba notare: sed ab anno prædicto Domini MCCXLIX. in antea, sunt talia in tota *Marchia*, & maxime in *Padua*, perpetrata, quod *Ecelini* visa est ita mirabiliter exardere malitia: nequivit enim ulterius suum occultare furorem, nec aliquem habere amicum per opera demonstravit: immo cordis sui malitiam, venenumque palam evomuit, quod sub labiis portitabat, nec est amplius verbum illud sub umbra, quod de noverca dixerat, sed quasi lippis, & tonsoribus manifestum. ¶ Hoc enim eodem anno die x. exeunte *Junio*, incipiens a camera, sive terra Imperii, *Ecelinus* in primis castrum *Montissilicis*, & burgum, & terram totam rapuit fraudulenter hoc modo. Erat ibi Capitaneus quidam *Apulus*, & castrum pro Imperatore tenebat, & terra tota regebatur per ipsum. Sed machinata est *Ecelini* subtilitas cum probissimo quodam viro de terra illa, D Domino *Pisce* videlicet, quem non solum in hoc facto, sed in multo majori jam antea, scilicet, in usurpanda tota *Marchia Tarvisina*, suis deceperat blandimentis: & concordavit etiam cum Capitaneo dicti castri; & in ipso prædicto die missi sunt homines de *Montesilice* cum suis omnibus paramentis, & armis ad *Solexinum*, ficta occasione, quod damnum darent inimicis Imperatoris. Qui cum ivissent media nocte quasi, reversi sunt hora vespertina eadem die. Sed invenerunt in ovili rapacem lupum, terram scilicet, captam, per *Ecelinum*, ipsumque habere, & pro sua jam voluntate disposuisse castrum, & terram totam. Irati igi- E tur, immo mirati potius, & dolentes, coacti sunt primitus, quid faciant dubitare: sed ira conversa est in timorem, & docti sunt perpeti patienter quæ ante hoc tempus impossibilia reputabant. Sic equus in primis annis, qui fræni duritiam quodammodo iratus momordit; tempore procedente perdomitus, frænum lætanter accipit, jacet otiosus in chamo, & equitem dorso substinet invitus.

CAP. II.

De captione Dalesmaninorum.

F Capto sic *Montesilice*, reversus est *Ecelinus Paduam*, & cepit *Gumbertum* de Domino *Dalesmanino*, & *Artusinum* minorem, & *Ubertellum* fratres, filios olim Domini *Jacobi*, circa mensem *Julii* prædicti anni. Creditum autem est, quod eorum captionis causa hæc una fuit, quoniam cum essent valde potentes in *Padua*, in divitiis, & vassallis, & in amicis; suspicatus est *Ecelinus*, ne possent ipsius tyrannidem impedire, quam ul-

terius exercere publice intendebat. Aliam etiam causam apposuit ad captionem ipsorum: fuerat
58 enim verum quod quædam ipsorum soror Domina *Palmeria*, operante ipso *Ecelino*, nupta quondam fuerat Marchioni *Cavalcabò* de *Cremona*: quo defuncto, cum ipsa Domina vidua remansisset, Dominus *Rizardus* Comes de *Sancto Bonifacio* contraxit matrimonium inter Dominam ipsam, & virum nobilem quendam ipsius Comitis amicum carissimum, & dilectum: matrimonii cujus seriem, & processum, ut dicti fratres *Gumbertus*, & *Artuxinus* cognoscerent; miserunt in *Lombardiam* secretarium suum quendam, *Matthæum* scilicet, Judicem de *Padua*, filium *Ugucionis* de *Almeruda*. Qui *Matthæus* de *Lombardia* reversus, dictis fratribus negotio reserato sororis, ivit ad villam suam, *Sermacia* nomine, ubi etiam mansionem habebat. Scivit *Ecelinus* ipsum *Matthæum* venisse, sed nescitum est unde sciret. Igitur indignatus, quod hoc nesciverat, neque per *Matthæum*, neque per ipsos fratres; *Artusinum* compulit, ut *Matthæum* ad se duceret omni occasione remota: & sic denique cum *Ecelinus* habuit *Matthæum*, detenti sunt prædicti *Gumbertus*, & *Artusinus*, ut superius dictum est, & in carcerem missi, ad castra Domini *Ecelini*. Ipse vero *Matthæus* in tormento martyrizatus, & mortuus, post mortem decapitatus est in Platea.

CAP. III.

Hic incipit Potestaria Ansedisii *de* Widotis.

Anno prædicto Dominus *Wecili* de *Prata* exivit Potestariam *Paduæ*, & *Ansedisius* de *Widotis*, filius olim sororis Domini *Ecelini*, eandem Potestariam juravit mense *Augusti*, & appellatus est Domini Imperatoris Vicarius Generalis in *Marchia Tarvisina*, & a flumine *Olii* usque *Tridentum*. Ecce summa sceleris, ecce malorum radix, ecce venenum mortiferum, quod est caudæ scorpionis annexum, & latitat in extremis. Cum enim condam fuerat civitas *Paduæ* moribus, & exemplis egregia, utpote quia facta Catholicæ fidei; cunctis bonis affluens, & repleta; habens in se justitiam, potentiam, & omne gubernaculum æquitatis; prædicta fuisset *Ansedisii* electio irreparabile damnum in posterum, destructio inaudita, non solum in *Padua*, sed in tota *Marchia*, & forte in *Lombardia*; nisi Dominus in hujus *Herodis* tempore, civitati justæ misericorditer providisset. Bene enim Dominus dispensavit, quod in hiis concessit temporibus, virum talem in *Padua* potestari. Ne autem miretur aliquis si dixero virum talem, quis, & qualis fuerit describatur. Fuit homo in apparentia satis affabilis: primo in promittendo largus, in attendendo tardus, & eximius excusator: & tempore procedente dum regeret civitatem, subtilis calumniator, pecuniarum exactor mirabilis, tyrannus ingeniosus, ad pœnas injustas velox, ad veniam vero tardus. Demum cum habuisset dominium in *Padua* fere per VII. annos; benedictum nomen omnipotentis, quod circa finem suæ vitæ tyrannidis, factus est adeo immutatus, adeo mente captus, & inscius; quod desiccari fecit flumina, quæ defendere poterant adventum inimicorum ipsius: & ad ultimum insultu facto ad civitatem, divino judicio contra eum, factus est timorosus intantum, prout dicitur, vel dicetur inferius, dante Domino; quod civitatem muris vallatam fortissimis, munitam viris, & armis, & aliis apparatibus ad defensam, defendere non præsumpsit, habens ultra duo millia virorum intrinsecus: quam siquidem civitatem, mulieres solæ, si Rector fuisset probus, defendere debuissent. Sed patuit in hoc facto, quod dictum est, sumit Deus de malis ultionem pro tempore, sed baculo non castigat.

CAP. IV.

De quibusdam captis occasione quorundam versuum.

Contingit autem *Paduæ* diebus illis, quibus idem *Ansedisius* nuper electus erat, & in suo dominio subtiliter procedebat, quoddam aliud factum tale. Statim enim cotidie multi Milites, & Burgenses in aula illa domus Potestatis more solito colloquentes; & fuit illic sparaverius quidam in pertica in sala, quem videns aliquis litteratus, memor fuit *versuum quorundam*, jacentium in libro, qui appellatur *Ysopus*, & dixit eos. Aliquis vero alter, cui versus complacuerunt, eos voluit in scriptis habere: quos quidem versus cum ostenderet alicui sine fraude; Judex Potestatis nomine *Bonaventura* de *Caranzonibus Pergamensis* civis, versus familiariter audivit, & legit, & nullam suspicionem in eis habens, eos satis dilectabiliter audiebat. Aliquis tamen Potestati, sine fraude, fecit de hiis versibus mentionem: unde cum *Ansedisius* die, noctuque studiosissime cogitaret causas habere aliquas; per quas posset gentem *Paduæ* disperdere, sicut ei commissum erat, ut per ejus opera videbatur: occasione *versuum prædictorum*, capi fecit, & detineri dictum suum Judicem *Bonaventuram*, & cum ipso quam 59
plures de *Padua*, Notarios, & Populares, qui ad audiendos versus steterant, & Judices etiam quosdam: & fuerunt circa XII. qui facti sunt in hoc tali scelere principales, præter eorum filios, & uxores, & fratres, qui omnes capti sunt, & detenti, nisi forte fugam arripuerint. Hoc autem factum est *Paduæ*, *Ecelino* existente *Veronæ*. Prædictorum autem versuum tenor talis est:

Accipitrem milvi pulsurum bella, Columbæ
Accipiunt Regem, Rex magis hoste nocet.
Incipiunt de Rege queri, quia sanius esset
Milvi bella pati, quam sine Marte *mori.*

Itaque tempore procedente, sed non post multos dies, venerat *Ecelinus Paduam*: & convenerunt quidam amici, & consanguinei eorum, qui propter versus detenti in carcere tenebantur, & accedentes ad domum illam de *Ponte Altinato*, ubi erat Dominus *Ecelinus*; petebant cum instantia ei loqui, sperantes, quod facta securitate pro carceratis, eximerentur. Tunc *Ecelinus* iratus, armatis cunctis de domo sua, cum tanto furore descendit, quod hii, qui eum inferius expectabant fugierunt omnes, præter *Aycardinum* de *Mundo*, & *Jacobum Ostexani*, qui fugere noluerunt, sperantes in hoc recte, quod nullam habebant culpam. Hos verumtamen fecit capi, & in carceribus poni, & detineri: & properans ad Palatium, subito milites, & pedites fecit armari omnes. Quibus omnibus in Palatio convocatis, locutus est iratus, & animosus, infamando primo *Dalesmaninos*, inculpando illos graviter de versibus; dicendo se bene noscere proditores; asserendo se non esse accipitrem, qui velit devorare columbas, sed esse illum patremfamilias, qui intendit purgare suam domum, de qua novit scorpiones eicere, verrere foras ranunculos, serpentum capita conterere, & mactare. Et quanvis, blandiendo quandoque, captare benivolentiam moliretur, & populum demulcere; diviso tamen illo colloquio, fuerunt multi per civitatem, qui recogitantes verba dicta per *Ecelinum*, sciverunt, & cognoverunt a modo manifestæ malignitatis propositum,

positum, voluntatem iniquam, & intentionem nefariam *Ecelini*. Didicerunt verumtamen paulatim tolerare durissima: quemadmodum quis aliquando apostemate periculoso perterritus, acutum ferrum substinet fere usque ad viscera subintrare.

CAP. V.

Hic accepit Ecelinus *uxorem.*

Post hæc vero, mense *Septembris* die *Jovis* xv. exeunte, *Paduæ*, in Palatio Patriarchatus de Quarterio *Pontis Altinati*, præsentibus multis Militibus, & Burgensibus *Paduanis*, & *Vicentinis*; volens *Ecelinus* manifeste monstrare *Bontraversio* de *Castronovo* amorem, & amicitiam specialem; guadiavit Dominam *Beatricem* ipsius Domini *Bontraversii* filiam, multa pulcritudine decoratam, sanguinis nobilitate egregiam, moribus, & sapientia insignitam. Et intrans cum ipsa eadem hora in cameram solus, secretum habens cum ipsa colloquium, credo quod ipsi Dominæ soli servitium, & honorem promisit, similiter & patri, & matri ejus, cunctisque suis parentibus, & amicis: sed, quod est consuetum nuptis, non ivit tunc ad domum dilecti mariti sui. Mense tamen *Decembris* proximo veniente, honorifice, & quanto decuit commeatu, conducta de *Padua* equitavit *Veronam*, & habitavit in eodem Palatio, cum venerando marito suo, qui prius quam eam guadiasset, ut dicebatur, posuerat cor suum in eam, & amorem, si fas est credere, quod stare possit amor, & summa crudelitas in eodem. Qualitercunque fuerit tamen, data est Domicella juvenis, & nobilis, & decora, viro potenti, & nobili, alto, & magnifico, sed annoso. Ex hoc ergo disparum personarum conjugio, diversi diversa senserunt, vatii varie sunt locuti: Quidam nanque, latenti quasi murmure, asserebant quod *Ecelinus* quiescere proponebat ulterius, & sive in castro, quod *Paduæ* fieri fecerat, sive in Palatio, quod in capite *Pontis Molendinorum* in *Padua* pro se ipso similiter facere intendebat de saxis mirabilibus, & effossis fundamentis aliarum domorum, & turrium de *Padua* diruptarum, sed nondum inceptum erat; vitam suam in delitiis, & solatiis consummare: cum amodo se quasi solum, & unicum videret in *Marchia* dominantem. Alii vero moti sunt longe aliter, quoddam fictum, & impossibile suspicantes: quod scilicet per ostensam tantam amicitiam Domino *Bontraverso*, cujus se generum appellabat; venire intendebat ad pacem, & concordiam cum Domino Marchione, & cum aliis adversæ partis Magnatibus, mediante suo socero, & aliis parentelæ illius, quia magni sunt, & potentes per *Marchiam*, & per partes plurimas
60 *Lombardiæ*; deinde quoque devenire posset in gratiam Apostolicæ sanctitatis: sciebat enim, se omni anno, in die de Cœna Domini, anathematizatum *Romæ* denuntiari, coram multitudine ruinosa, quæ illic tali die colligitur de diversis regionibus mundi. Sed asserenti cuidam militi hoc *Ecelini* propositum in loco Fratrum *Prædicatorum* de *Padua*, vir quidam sapiens notabiliter, & festine respondit, dicens

Hæc est cura minor, in pectore quippe scelesti.

CAP. VI.

De captione Estensis *villæ, & rocchæ, & quorundam aliorum locorum.*

Consuevit esse, ut audio, quod qui stimulis amoris compungitur, non castrorum desolationem desiderat, vel villarum, non urbium
A exidium, vel ruinam, non cædem hominum machinatur. Qua causa, non sine ratione, admiror, si Dominus *Ecelinus* amorosis cogitationibus angebatur in Dominam *Beatricem*, ut superius dictum est; quomodo illis diebus eisdem, quibus in amoris curia militabat, *Estensis* castri, & omnium illic habitantium, potuit desolationem optare. In eodem nanque die *Jovis* prædicto xv. exeunte *Septembri*, & anno eodem Domini MCCXLVIII. quo die scilicet, guadiavit dilectam sponsam suam Dominam *Beatricem*; parari fecit in *Padua* stipendia, & expensas pro xx. diebus, & finxit se velle equitare in *Lombardiam*, cum militia *Paduæ*, & ivit *Veronam*. Exinde cum *Pa-*
B *duanis*, & *Vicentinis* militibus, cum militia, & peditibus de *Verona*, ad *Portum*, & *Legnagum* XI. die exeunte eodem mense, accessit. Ubi stando, fecit eligi CCCC. pedites *Veronæ*: quibus ad equum positis, & munitis militaribus armis; cum tota prædicta militia, & cum ipsis, & cum *Theotonicis*, quos secum conducebat quocunque, eadem die post meridiem equitavit ad *Este*, & illic fuit circa noctis medietatem scilicet, in vigilia *S. Matthæi*. Et in villam ipsam eadem hora, proditione facta per quendam, qui multa receperat a Marchione beneficia, & honores; intravit per Portam illam, per quam itur ad *Montagnanam*,
C quæ scilicet ab hora illa in antea, usque in hodiernum diem Porta *Vitaliana* vocatur. Perterriti sunt, nec mirum, omnes habitatores in *Este*, & fugierunt ut impetus eis dedit, alii versus *Montagnanam*, & *Scodesiam*, alii versus *Rudigium*, alii *Ferrariam*, ubi tunc erat Potestas Marchio. Vulneratus est ibi graviter Judex quidam de *Padua* Dominus *Bertramus*, sapiens, & discretus, & plures alii se viriliter defendentes. Multi tamen *Estenses*, & *Paduani* intraverunt *Estensem* roccham, quidam in *Baonem*, quidam in *Cerrum*, quidam in *Calaonem*. Cum ergo villa *Estensis* spoliata foret in illa nocte personis, & omnibus bo-
D nis suis; voluit *Ecelinus* arcem, sive roccham *Estensem*, & alia collateralia castra suo dominio subjugare: se nanque in illis castris non solum *Estenses* posuerunt, sed multi viri nobiles, & prudentes, qui de patria propria scilicet de *Padua*, & aliunde, magis tamen de *Padua*, patiebantur indignum exilium propter guerram. Jussit itaque *Ecelinus*, & fecit ad se venire M. pedites de civitate, & M. de villis *Paduani* districtus, & omnes pedites *Vicentinos*, & roccham ex omni parte hostiliter circuivit. Impugnavit intrinsecos ædificiis multis scilicet, bilfredis, præderiis, & trabucchis: muros, turres, & Palatium Marchionis
E abrupit: nec mirum, erant enim XIV. ædificia, trabuccantia undique ipsam roccham: & rotabant ædificia quædam lapides ad ipsum castrum ponderis librarum M. & CC. & ultra. Conduxit illic *Ecelinus* fossores illos cum suis instrumentis, & rastris, quibus in partibus *Carinthiæ* argentum effoditur de profundis montium latibulis, & cavernis. Qui fodientes subterraneas fossas, promittebant facere sic, quod quingenti pedites nocte una miraculose in castro de terra emergere viderentur, & nasci, sicut gens *Cadam* de terra prodiit, & secundum fabulam, de seminatis dentibus germinavit. Quid plus? gens illa intrinse-
F ca rationabiliter se defendens, & insons, impugnatur, & tanta est obsidentium multitudo, quod examinato diligenter negotio, & habito consilio saniori; visa est redditio castri salubrior, quam sævi persecutoris causa in manus incidere quodammodo Barbarorum. Est ergo castrum redditum conditionaliter *Ecelino*: & licet damnum sit intrinsecus habitum in aliquot personis vulneratis, & mortuis a lapidibus, & balistis; & extrinsecus

 etiam

etiam in quibuſdam; *Caſtrenſes* ipſi concorditer receſſerunt die xiv. exeunte *Octubri* prædicti anni, cum perſonis, & rebus ſuis: dimiſſis tamen baliſtis, & armis, & victualibus, quæ reperta ſunt eſſe Marchionis in caſtro. Eadem conditione, & pacto reddita ſunt hæc alia loca *Ecelino* ſcilicet, *Baone* die xi. exeunte *Octubri*, *Vigizolum* die ix. exeunte eodẽm menſe, quod de ipſius *Ecelini* præcepto deſtructum eſt hiis diebus. *Veſchevana* reddita viii. die exeunte eodem menſe, quam *Ecelinus* diebus illis fecit deſtrui, & combu-
61 ri. *Eſtenſis roccha*, ſeu caſtrum, retenta eſt per *Ecelini* pedites, de ipſius mandato tali, ut data fuit, immo in reverentiam loci, fecit *Ecelinus* fieri aliquid reparationis in ipſo loco. *Cerrum* autem, & *Calaone*, nec expugnata, nec habita ſunt ad præſens: ſed facto bilfredo quodam in colle montis, unde itur ad *Calaonem*; & factis quibuſdam ſpeculis, ſive miris in riveria, unde itur de *Padua* ad *Montemſilicem*; poſiti ſunt in hiis locis cuſtodes, ne poſſint ad illa caſtra ulla victualia deportari. Hæc verumtamen duo caſtra partem Marchionis adhuc tenuerunt per annum, & ultra. Poſt *Eſtenſem* roccham, ſive caſtrum redditum *Ecelino*, diviſum eſt guarnimentum, & reverſi ſunt *Paduam Paduani*: *Ecelinus* autem cum *Veronenſibus* ivit *Veronam*, juſta nunc occaſione congaudens: jam enim in mente ſua recogitabat, quod dominetur ſolus in tota *Marchia Tarviſina*.

CAP. VII.

De morte Judicis Poteſtatis.

Amodo ſollicitus *Ecelinus*, licet continue moretur *Veronæ*, nec ſit unquam *Paduæ*, Domino diſponente intrinſecus; litteras tamen mortiferas mittit ſæpiſſime *Paduam* ad *Anſediſium* de *Widotis* nepotem ſuum Poteſtatem *Paduæ*: quemadmodum exiſtens etiam in prædicta obſidione de *Eſte* jam miſerat, quod idem *Anſediſius* decapitari faceret, & decapitari fecit, *Ecelini* obſidione manente, *Bonaventuram* Judicem, & aſſerentem Poteſtatis ipſius, quem carceratum tenebat occaſione verſuum prædictorum. Venerant enim Ambaxatores de civitate *Pergami* in prædicta obſidione ad *Ecelinum*, petentes ipſum *Bonaventuram* dimitti: Qui datis verbis reſponſionis adulatoriæ Ambaxatoribus ipſis; fecit eos ſecum ſtare in *Eſte*, donec litteras miſit *Paduæ* caute ad Poteſtatem, & fecit ipſum decapitari: & ſic ipſi Ambaxatores *Paduam* poſtmodum venientes, Judicem ſuum mortuum invenerunt.

CAP. VIII.

De morte illorum de verſibus.

Et cum occaſione *verſuum prædictorum*, *Paduani* quidam cives, ut dictum eſt, adhuc poſt factum de *Eſte* in carcere tenerentur; miſit *Ecelinus* litteras de *Verona*, & fecit ipſos decapitari in Platea Communis: alio tamen tempore, poſt dictum *Bonaventuram*, ſed in eodem anno mccxlviii. circa feſtum Sancti *Martini*: fuerunt autem de *Padua* cives parentes, nobiles, & ſapientes, & probi viri, quatuor de progenie illorum, qui dicebantur de *Bellegraſſis*, Dominus *Albertus* Judex de *Accedello*, *Petrus* de *Zambonino* notarius, Dominus *Alexius*, & *Aycardinus* de *Mundo*, Judices diſcreti, & ſapientes, & *Jacobus* olim filius Domini *Oſtexani*: inde autem *Jacobus* cum in plena Concione judicabatur per Poteſtatem ad mortem; cum Poteſtas, verbum ſæpius iterando, eum proditorem diceret; audebat idem
A *Jacobus* clara, & alta voce dicere, quod mentiebatur aperte. Forſitan erat memor, quod illud idem reſponderat olim in eodem articulo poſitus, Dominus *Raynerius* Judex de *Bonello*, qui fuerat frater matris. Tunc etiam, & in hac die quidam, qui occaſione *dictorum verſuum* in carcere tenebantur, mutati ſunt in pejores carceres, durioribus compedibus alligati ſcilicet, viri legales, & diſcreti in arte ſua, *Rizius* Notarius, & *Daniel* Notarius, qui dicebatur *Pinza*, aliique quam plures parvi, & magni, mares, & mulieres.

B

CAP. IX.

De captione illorum de Capite Nigro, *& de morte* Daleſmaninorum.

Anno Domini revoluto ſcilicet in mccl. circa tempus Paſcæ, cum Dominus *Thomaxius Capud Nigrum*, & filii, per proximam lineam parentelæ forent *Daleſmaninis* conjuncti; uxor enim ipſius Domini *Thomaxii* ſcilicet, Domina *Speronella*, filia fuerat Domini *Daleſmanini* majoris; ipſi quoque qui dicebantur *Daleſmanini* minores
C ſcilicet, ſupradicti *Gumbertus*, & fratres, adhuc in carcere tenerentur; *Anſediſius* ipſe *Paduæ* Poteſtas, non obſtante quod frater ejus *Jacobus* de *Widotis* in uxorem habebat Dominam *Altrudam*, ipſius Domini *Thomaxii* filiam, Dominam ſcilicet, diſcretam, & ſapientem; capi fecit Dominum *Thomaxium* ipſum: capti ſunt etiam ejus filii *Zambonetus*, & *Canzelerius*. *Aycardinus* autem ejus filius minor ſapienter aufugit. Tunc etiam captus eſt *Albertus Papadolla* cum ſuis, Miles diſcretus, & curialis, & ſolummodo hac de cauſa quia multum fuerat familiaris *Daleſmaninis*: captos quoque *Anſediſius* miſit *Veronam* ad *Ecelinum*. ℭ De-
D inde ſequenti menſe *Septembris*, cum *Anſediſius* carceratos haberet Dominos *Gumbertum*, & *Artuſinum*; haberet etiam *Ubertellum*, qui omnes 62
ab Avo dicebantur *Daleſmanini*, recogitans infra mentem, quod hii erant de majoribus, & potentioribus civitatis; litteris etiam ſuper hoc habitis ab *Ecelino*, qui nunc de *Verona* non recedebat; fecit eos conduci *Paduam* de caſtris, ubi dudum ſteterant carcerati. Ut autem per experientiam noſceret quid exinde ſequeretur, ſi eos condemnaret ad mortem, quia potentes erant; primo tulit ſententiam mortis in *Ubertellum*, quoniam minor
E fuit. Fecit quoque ſicut de furibus dici ſolet, qui facta fovea ſub domuum fundamento; timentes ne paterfamilias intrinſecus furem, feriendo cum malleo, ut ſocium, latenter expectet; præmittunt cucurbitam, vel pannum aliquem glomeratum, ut ſi nullus tumultus fuerit, fur faciat ſecurius quod præſumpſit. Cum vidit igitur *Anſediſius* nullos *Daleſmaninorum* vaſſallos, nulloſque ipſorum amicos tumultum facere mortuo *Ubertello*, ſed cunctos perterritos, & ſilentes; armari juſſit milites; & pedites, quos de *Pedemonte* in *Padua* pro ſua ſecuritate tenebat, & complices ſuos omnes, circa viii. dies poſtquam fecerat
F *Ubertellum* occidi: & Concione in Palatio publice congregata, duos illos alios, *Gumbertum*, & *Artuſinum* ſententiavit ad mortem, & fecit eos in Platea decaptari. ℭ Non multo vero tempore poſt remiſit *Ecelinus* Dominum *Thomaxium Capud Nigrum*, & filium ejus *Canzelerium Paduam*, quos etiam idem *Anſediſius* in Platea ſimiliter fecit pœna capitali puniri, quamvis Dominus *Thomaxius* ipſe uſque in *Verona*, morte martyris, in tormento periſſet: & hac de cauſa, ſecundum quod dictum fuit, quia ſcilicet, *Ecelinus* jubebat, ut conjurationem quandam proderet, quam *Ecelinus*

linus dicebat in eum factam: sed ipse insons, & inscius, elegit potius in tormento perire, quam fingere quod penitus ignoravit. De *Zamboneto* autem ejus filio dictum fuit, quod cum *Ecelinus* ipsum minaretur per tormenta compellere ad illam conjurationem prodendam, quam ejus Pater noluit propalare; linguam propriam dentibus secuit, per quod in carcere positus vitam finivisse dicitur dolorosam. ℭ De illis autem de *Papadolla*, quidam in Platea sunt mortui, & quidam in carcere perierunt. ℭ Doluerunt quasi omnes de *Padua* de morte illorum de *Capite Nigro*, & de domino *Thomaxio* præcipue, quia vir fuit discretus, & curialis, cunctis affabilis, & Communi *Paduæ* utilis, & fidelis. ℭ De *Dalesmaninis* autem mirati sunt omnes, & singuli vehementer, cum *Ecelinus* ipse nullos fideliores, nullos cariores amicos, nec proximiores videretur olim habuisse in *Marchia Tarvisina*: & hæc amicitia tanta steterat inter præsentis temporis coætaneos, & steterat inter prædecessores ipsorum. Sed nihil adeo pertimendum, nihil est sic horribile, vel mortale, quam cum amicus fraudulentus, & falsus, crescit, & exaltatur in infinitum.

CAP. X.

De morte Imperatoris Frederici.

In prædicto anno etiam MCCL. in Festo Sanctæ *Luciæ* scilicet, die XIII. intrante *Decembri*, *Fredericus*, qui olim fuerat Imperator, quem *Romana* curia nunc non aliter nisi *depositum* appellabat, apud *Palermum* decessit. Factum satis Principibus recolendum, nam illa eadem die, qua extremo est supplicio deditus, summum quoque receperat gaudium in hac vita, *Romani* scilicet, Imperii diadema, ut supra legitur in primo capitulo secundi Libri.

CAP. XI.

Hic redditur Ecelino Cerrum, & Calaonum.

Adhuc in isto eodem anno, circa medietatem *Decembris*, illa duo castra, quæ usque nunc partem Marchionis tenuerant, & in hoc medio tempore multas pertulerunt gravitates scilicet, *Cerrum*, & *Calaone*, venerunt ad pactum cum *Ecelino*: & qui illic steterant, habitis suis rebus, & armis, incolumes abierunt.

CAP. XII.

De morte Domini Guillielmi *de* Campo Sancti Petri.

Post negotia supradicta *Dalesmaninorum*, volens *Ecelinus* omnis sanguinis nobilitatem de *Marchia Tarvisina* delere pro posse; misit milites suos quosdam de *Pedemonte* ad castrum suum de *Angarano*, quod est illic in montibus superius ad *Baxanum*. Ibi detinebatur jam dudum in carcere nepos ejus Dominus *Willielmus* de *Campo Sancti Petri*, & causa detentionis dicetur inferius, & ipsum fecit conduci *Paduam*, existente *Ecelino* *Veronæ*. Cujus receptis litteris *Ansedisius* Potestas in *Padua*; occulte ordinavit in nocte, quod multi eundem *Willielmum*, quasi victimam, mane facto postularent, tanquam proditorem, ad puniendum: & hoc idem diebus illis ordinaverat *Ecelinus* existens in *Castro Leonici*, ubi fuerat *Ansedisius* ipse, & quidam alii, quos *Ecelinus* fictitie appellabat amicos. Sic ergo in *Padua* specia-

A liter facta Concione, armatis militibus, & peditibus suis de *Pedemonte*, dictum Dominum *Willielmum* judicavit ad mortem, & fecit ipsum in Platea occidi, recte in festo Sancti *Bartholomæi* Apostoli, die scilicet, VIII. exeunte mense *Augusti*, & manibus impiis traditum, indignissime lacerari. Juvenem quidem affabilem, & decorum, Militem largifluum, & benignum, multa strenuitate prudentem, moribus, & curialitate laudabilem, nobilitate sanguinis, & animi sapientia insignitum, &, o nefas, ipsi *Ansedisio* pertinentem linea parentelæ. Hunc autem nobilem sic immerito detruncatum, Comitissa *Daria* filia
B quondam viri famosissimi, & præclari Domini *Alberti* de *Baone* bonæ memoriæ, cùm filia sua Domina *Maria*, & filia olim Domini *Gerardi* de *Campo Sancti Petri*, & ipsa quippe Domina egregia moribus, decora forma, sapientia redimita, ambæ fecerunt siquidem tantum virum recolligi per Plateam, & recollegerunt ipsæ etiam cum multa multitudine lacrymarum, & in fabricata capsa repositum, portari fecerunt, sequentibus multis Militibus, & lacrymantibus Dominabus, & Domicellis, & sepeliri in consecrato loco Ecclesiæ Sancti *Antonii* Beatissimi Confessoris: timore Potestatis postposito, metu cujus non au-
C debat aliquis patrem, vel fratrem, nec filium, etiam honorare in morte, postquam per talem curiam, digne, vel indigne, punitus esset.

CAP. XIII.

Hic dicitur causa captionis ipsius Domini Guillielmi.

Si forte quæret aliquis de ipsius Domini *Willielmi* tempore captionis, & causa, notandum est, quod non multis diebus post mortem *Dalesmaninorum*, cogitavit *Ansedisius* de *Widotis*, Pote-
D stas *Paduæ* indigna, quod idem Dominus *Willielmus* in uxorem habebat Dominam *Mabiliam* de *Dalesmaninis*, filiam scilicet, olim Domini *Artusini* majoris, misit ergo Potestas pro ipso Domino *Willielmo*, & ei dixit, & voluit, & quod Domino *Ecelino* placebat, ut divortium prorsus fieret inter eum, & uxorem suam prædictam: reddens causam, quod *Dalesmanini* puniti erant, quia inventi fuerant proditores partis Domini Imperatoris, & *Ecelini*, unde ipsam ulterius nulla teneat ratione. Visum est hoc nefarium, & maximum inconveniens Domino *Willielmo*, & dans Potestati responsum quam plus potuit curiale, dixit se velle
E ire *Veronam*, & audire velle ab ore sui Domini *Ecelini*, si hoc de sui voluntate procedat, & ejus in omnibus attendere voluntatem. Cum cepisset igitur suum iter, Potestas ipse sagacissimus, fraude plenus, præmisit caute velocissime suas litteras *Ecelino*: ita quod *Ecelinus* prius novit talem seriem hujus facti, quam ad ipsum accederet Dominus *Willielmus*. Puto quod *Ecelinus* usque ab illo tempore quo *Willielmum* ipsum in *Castro Fontis* ceperat infantem, & jacentem in cunis, ut supra legitur, in IX. Capitulo secundi Libri. §. Sic igitur, &c. quamvis tamen postea venisset ad ejus partem, eidem insidiabatur occulte, si quam mor-
F tis causam posset excogitare adversus eum. Fuerat ergo prædicta causa, quam habuerat *Ecelinus*, per quam ipsum tunc capi fecit, vel fecerat, & detineri *Veronæ*, eumque captum, & militibus traditum uxoris occasione, quam immerito dimittebat invitus, miserat in *Angaranum*, & detinuerat eum carceratum ibidem, quasi per annum unum. Et si per experientiam scire debuit *Guillielmus*, quid illud somnium portendebat, cum vidit in visione patruos suos Dominum *Ruzerium*,

& alios, lamentantes ut supra legitur in XVI. Capitulo V. Libri. §. Audiens &c. Pro ipso etiam, & cum ipso detentus est, & in carcere positus bajulus ipsius, & homo, nomine *Tajacanis*, qui nunquam reliquid eum, tam in adversis, quam prosperis, ab ipsis *Guillielmi* cunabulis, usque ad finem mortis.

CAP. XIV.

De captione amicorum Domini Guillielmi.

Hinc etiam sumpta occasione, litteris habitis, & mandato Domini *Ecelini*, *Ansedisius* ipse diligenter scivit inquirere, qui forent ipsius Domini *Guillielmi* proximi, & amici. Sunt ergo multi amici ejus, & parentes detenti, quicunque scilicet, potuerunt haberi, variis modis adhibitis, & diversis occasionibus exquisitis; alii siquidem, qui erant ipsi Domino *Willielmo* per parentelam, vel per amicitiam pertinentes; alii etiam quia ipsi Domino *Willielmo* pertinentibus pertinebant. Ecce nefandum, & tyrannidis rabies reprobanda, punire filium, quia pater dicitur puniendus, vexare proximum, non ob aliud, nisi quia proximus est vexandus. Ecce quomodo morbus cancri, qui paulatim rodit loca contigua sibi, & sic procedit ratio maleficii hujus quasi in infinitum, nec est illic invenire finem: ad illius instar deridendi Philosophi, qui dicebat, quod ad motum formicæ movebatur per consequens totus mundus. Detenti sunt, & in carcerem positi, tam dicti *Guillielmi* isti familiares, & ipsius amici, cum eorum familiis magni, & parvi, mares, & mulieres. *Honor* & *Catanius* de *Tergola*, *Alverius Vani* de *Zacho*, Advocatus de *Anoale*: *Guido* autem de *Anoale* sapienter se eripuit de manibus *Ecelini Vicentiæ* commorantis: stans nanque in ejus illic curia, quam subito sensit hæc in *Padua* fieri, dixit, & finxit se emere velle dextrarium *Ziramontis*, fratris *Ecelini*, sed naturalis: fecitque parari dextrarium die quadam in vesperis, & dixit se velle probare dextrarium ad cursum: & sic exiens ad cursum quendam foris a civitate, dixit *Ziramonti*, se credere, quod talis equus bonus erat pro ejus facto, & in præsenti quod ita erat monstravit: nam elongatus cum dextrario a *Ziramonte*, & ab hiis, qui cum eo iverant, quam citius poterat; tota nocte illa carum, & dilectum sibi dextrarium cucurrit, & equitavit, & sic manus impias, & mortiferas inimici effugit.

CAP. XV.

De morte illorum de Peraga.

In anno Domini MCCLI. alii quidam nobiles similiter indebite perierunt, occasione injuste sumpta de quadam parentela, vel quasi cum dicto Domino *Willielmo*. Olim, tumque defuncto Domino *Jacobo*, patre scilicet, ipsius Domini *Guillielmi*, cujus avus Dominus *Tiso* de *Campo Sancti Petri* adhuc in bona ætate erat; defuncta prius nobili Domina ipsius Domini *Tisonis* uxore; ut tanta, & talis Domus de *Campo Sancti Petri* non remaneret in solo hærede uno, stante etiam casu dubio, cum adhuc *Guillielmus* in pupillari ætate foret; de suorum amicorum, & vassallorum consilio, prædictus Dominus *Tiso* duxit, & assumpsit fœliciter in uxorem Dominam sapientem, & nobilem forma, & moribus, ac animi probitate decoram, Dominam *Gardionisiam*, sororem virorum nobilium Domini *Petri*, & Domini *Johannis* de *Peraga*, de qua postmodum genuit Dominum *Tisonem Novellum*, virum præclarum, & sapientem, probum, benignum, largum & curialem, & in omnibus patri similem, qualem decet esse virum de stirpe nobili, ex utroque parente. Quia igitur dicti Domini de *Peraga* domum, & Dominos de *Campo Sancti Petri* condam dilexerant, & nunc amore nepotis sui, licet latenti animo, fidelius diligebant; optantes, nec mirum, quod ipse *Tiso Novellus* in potentia cresceret, & honore, cujus solam potentiam *Ecelinus* in *Marchia* verebatur, post Marchionem *Estensem*, per quem habebat, & illos de *Peraga* suspectos, stans *Ecelinus Veronæ*, secumque tenens multos *Paduanos* Milites, & hos præcipue, in quibus de civitate *Paduæ* suspicionem habebat; dictos Dominos *Petrum*, & *Johannem* capi fecit, & detineri, nulla occasione prætensa, vel explicita: de quibus duobus unus primo ductus, & portatus est *Paduam* de *Verona*, mortuus in tormento ibidem, & decapitatus est postea in Platea *Paduæ* sine morte: Elapsis quoque diebus paucis, de altero factum est illud idem. ℭ In anno Domini supradicto, tempore autumnali, hoc quoque tempore patuit manifeste, quod cuncta scelera, cuncta mala in *Marchia*, & in *Padua* maxime, sine intermissione fiebant. Itaque tam parvi, quam magni, tam habitantes villas, quam civitates, & omnes generaliter utriusque sexus, videntes nefaria, quæ fiebant, fere potius exoptabant se interimere sponte propria, quam in illorum impias manus incidere, qui nullam redemptionem habentes, iniquitatem pro æquitate, malum pro bono fervent, & injustitiam pro justitia exercebant. Ecce nanque diebus illis juvenis quidam vi corporis, & animi satis prudens, nomine *Tavella* de *Capite Sylvæ*, *Paduanæ* diocesis, dum captus detineretur *Paduæ* in domo Potestatis, & sala, videns, & audiens Potestatis ministros eidem *Tavellæ* crudeliter comminantes, cum prorsus foret innocuus; projecit se per fenestras in terram, & sic est mortuus in præsenti.

CAP. XVI.

De nimia multitudine carceratorum.

Instat nunc quoddam capitulum, quod nemo posset sub brevitate, ordine servato referre. Et dicere tamen possumus, quod sicut animo capienti nihil videtur festinanter contingere, sic tyranno desideranti communem destructionem, nihil videtur plenarie respondere ad votum: nec enim considerat æquitatem, sed ut quocunque modo adimpleat quod intendit: quemadmodum *Ecelinus* in *Padua* tyranniam inauditam, & inopinabilem perpetravit, forte propter vindictas quasdam, quas *Paduani* fecerant condam digne per terras ejus, ut supra legitur in VIII. Capitulo IV. libri. §. Sequente &c. Videns enim *Ecelinus*, quod præcipue tria sunt, quæ cunctas civitates, & loca singula, in quibus habitatur exornant, scilicet, personarum decor, divitiarum copia, & pulcritudo domorum; ad hæc tria removenda de *Padua* impius ille hostis, familiaris, intrinsecus, fraudulentus, secundum quod patet hodie, posuit principaliter vires suas: & in diversis diversas causas excogitavit, extendens occulte, ac fraudulenter furorem, & iram suam, tam ad parvulos, quam ad magnos, tam ad fœminas, quam ad mares. Aliquos enim, quos in principio suæ tyrannidis pro obsidibus ad partes miserat alienas, nunc ad se subdole revocavit, ut eorum disperderet sanguinem, ad injuriam civitatis. Sicut de *Brisco* fecit in prædicto anno Domini MCCLI. quem quondam pro obside missum in *Lombardia*, nunc fecit ad se venire, & in eo nullam

nullam aliam causam inveniens, nisi quod attinebat *Dalesmaninis* per parentelam: & eum fecit capi, & in carcerem detineri. Causam aliam *Vando* de *Viguncia*, adolescenti, & amabili juveni, filio *Johannis* de *Naticherio* dedit, quod scilicet, equitasset diebus illis ad colloquendum cum *Albrico* de *Romano* ipsius fratre: unde, & *Vandum* ipsum fecit incarcerari. Dominum *Guillielmum* de *Carturio* virum sapientem, & nobilem, annorum LXX. vel quasi, ejusque filios *Ecelinum*, & *Gerardum*, & eorum familiam totam, quia similiter attinebant *Dalesmaninis* fecit in carceribus poni. Et fuerat idem Dominus *Guillielmus*, ut vidi ego sæpius, pro *Ecelino* scutum, & præcipuus defensator ipsius in *Padua*, in consiliis, & arengis, in ordinamentis, & in statutis, & cunctis, quæ pertinent ad exaltationem *Ecelini*, & suæ partis, quem suum Dominum appellabat. Ad hæc *Albertum* Judicem de *Borsellis*, *Jacob* fratrem ejus, *Bartholomæum* eorum fratrem, qui omnes dicebantur *Gataroli*, præter *Blaxium* qui aufugit, ipsos quidem, & omnes eorum familias. *Simeonem* de *Ariberto*, *Jacobum Botacium* Judicem de *Rogatis* (frater cujus *Matthæus* Judex fugit) Dominum *Benedictum* Judicem de *Runcho*, patrem ejus Dominum *Andream*, *Peruculum* nepotem ejus, cum sua familia, *Rolandinum Capud* de *Lista*, Dominum *Raynaldum* Judicem de *Oti*, *Pisanum*, *Morrialem* de *Plebe*, *Jordanum Ferratorem*, *Gerardum* ejus filium, Milites quidem, & Pedites, Judices, & Notarios, Dominos, & Populares, magnos, & parvos, utriusque sexus, in tanta quantitate detineri fecit hoc tempore rabies *Ecelini*, quanvis *Veronæ* foret, quod longum esset singulas, & singulos nominare: quorum quidam de *Padua*, in *Padua* sunt detenti, quidam *Paduani* etiam cum capti sunt in *Verona*, *Paduam* mittebantur captivi: ipsos nanque *Veronam* ad se vocabat fingens causas plurimas, & diversas. Auditum est etiam diebus hiis in *Padua*, quod *Gerardus Schachus*, qui apud *Castrum Marosticæ* morabatur, Miles scilicet, quidam de quadam nobili projenie de *Padua*, quæ dicebatur de *Offreduciis*, sive *Baratis*; visus est in verbis quibusdam resistere Capitaneo ejusdem *Castri Marosticæ*, fratri *Ansedisii* de *Widotis*, qui vocabatur *Jacobus* de *Widotis*: propter quæ verba decapitatus est in *Marostica*, jussu Domini *Ecelini*. Hinc quoque sumpta occasione, detenti sunt in *Padua* omnes ejus consanguinei, & parentes, & qui etiam vel per sanguinem, vel per amicitiam pertinebant amicis ejus, præter *Zilium Techum* de *Padua* Militem providum, & discretum, quem tunc *Ecelinus* jussit, sicut inscium hujus facti, stare ad præcepta ipsius *Ecelini* in *Vicentia*, & *Vicentino* districtu. Hii autem, occasione prædicti *Gerardi Schachi*, in *Padua* capti sunt, Dominus *Henricus* condam Archidiaconus, & Canonicus *Paduæ*, *Henricus* Abbas *Carrariæ*, *Philippus*, *Henricus*, & *Albertus* fratres, filii quondam Domini *Alcherii*, nobilis civis de *Padua*, *Antonius* Judex, *Uguzionus*, & *Alexius* fratres, filii condam Domini *Jacobi* de *Alexio* Judicis *Paduæ*. Tunc etiam captus est *Albertus* de *Aldrevando*, & ejus filius *Leonardus*: Sed hii duo capti sunt hac de causa, quia in eorum domo domina quædam maritata erat de Dominabus de *Bellegrassis*, qui jam puniti fuerant propter prædictos versus. Prædicti autem Milites, & Dominæ, Burgenses, & Populares, cum tot, & tanti, qui fere innumerabiles, capti forent, & carceres per *Paduam* non forent tantæ quantitatis capaces; excogitavit *Ansedisius* de *Widotis*, cujus animus delectabatur in malis inferendis, & pœnis, fieri fecit mortalem carcerem in *Cittadella*, Castro scilicet, *Paduani districtus*, quod est in confinio eundo *Baxanum*, & ad partes *Pedemontanas*, cui carceri nomen imposuit, & fecit vocari *Maltam*. Tunc illuc primo missi sunt milites circa LXX. sub equorum corporibus pedibus alligati, pedites laqueati funibus circa C. quamvis illic postmodum tempore procedente, triplicatus immo quadruplicatus, 66
& ultra sit numerus captivorum: nihilominus tamen *Paduæ* in pluribus carceribus multi, & multæ, & fere innumerabiles, remanserunt: & sic de hominibus, ac mulieribus ubilibet carceratis, aliqui post hæc tempora mortes miserrimas in carcere pertulerunt, aliqui de carcere trahebantur: de quibus multi, qui adulti erant in Platea Communis *Paduæ* tanquam bestiæ sunt truncati.

CAP. XVII.

Hic tangitur de quibusdam occisis gladio, & de pueris cæcatis, & castratis.

Currente anno Domini MCCLII. de consilio, & instinctu quorundam, multiplicatæ sunt iniquitates in *Padua*, excogitata sunt diversa genera tormentorum, & addita mala malis. Aliqui enim, qui talia operabuntur in alios, qualia expectare poterant in se ipsis, deliberato consilio asserentes, quod hoc placebat Domino *Ecelino* existenti *Veronæ*; consuluerunt *Ansedisio*, voluntario, atque prono ad mala, ut de tot proditoribus, quos tenebat, punire debeat, & poterat magnam partem. Unde isto eodem anno circa mensem *Julii* ducti sunt in Palatio nobiles quidam viri, qui jam per tempus steterant carcerati, videlicet prædicti *Briscus*, *Vandus* de *Viguncia*, *Ecelinus*, & *Gerardus* filii *Willielmi* de *Carturio*, ipse nanque mortuus erat in carcere, quia fuit annosus homo, & multis in coactis angustiis, & sunt illi quatuor judicati ad mortem, & in Platea crudeliter detruncati. Quorum unus *Briscus*, dum sentiret se injuste condemnari ad mortem, dum adhuc in Palatio erat, respondebat sæpius falsum esse quod repetebat Potestas, ipsum esse proditorem Domini *Ecelini*, & suæ partis: quare quidam prope ipsum assistens, sed *Paduanus* non fuit, evaginato gladio, ipsum vulneravit ad mortem, ita quod ipse Potestas visus est hoc ferre moleste: portatus est tunc semivivus in Platea inferius, & una cum aliis detruncatus est. Sic in istos quatuor factum est summum scelus, & inaudita sævities die illa. ℭ Sed & diebus illis etiam perpetratum est aliud non minus horribile, & nefandum in pueros aliquorum, non solum Popularium, sed virorum Nobilium, & Magnatum, qui pueri primitus cæcabantur, & cum eis adhuc in carcere positis erat cæcitas quodammodo solidata, secabantur genitalibus, & fiebant spadones parvi. Quorum nomina dignum puto silentio pertransire, ne de talibus, & tantis faciam mentionem, quos non possem præter lacrymas nominare. Hoc tamen optaverim, quod illius anima, de cujus ore primum prodiit vindicta in innocentes, & vindicta per mortem, & incendium in insontes adultos, nunquam habeat participationem in cœlis. Dat & illi aliam maledictionem Ovidius dicens:

Qui primum pueris secuit genitalia membra,
Vulnera quæ dederat, debuit ipse pati.

Istæ nanque vindictæ duæ tam detestabiles, & enormes, inceperunt in anno isto, & de malo semper radicaverunt in pejus, donec *Ansedisius* de *Widotis*, & quidam ejusdem complices, pravitatis suæ tyrannidem potuerunt sub alterius tyrannidis velamine paliare. Nam istis post breve tempus suorum facinorum finis anxius, & immortalis imponetur ab illo, in cujus nunc servitium operantur, & cui placere cupiunt plusquam Deo.

CAP.

CAP. XVIII.

De Capitaneis positis per contratas Paduæ.

Etsi tanta cæcitas occupaverat *Ansedisium* de *Widotis*, & quosdam ipsius consocios, in summis iniquitatibus perpetrandis, ut longo tempore gloriari crederent in hoc statu; *Ecelinus* tamen die noctuque cogitans quæ fiebant, & quodam spiritu conscientiæ providens, quod Divina dispensatione cautum est, ne mundus in eodem statu maneat, & quod etiam

Summa cadunt, inflata crepant, tumefacta premuntur.

voluit dum potuit, optinere, quod cepit. Misit itaque *Paduam* Capitaneos quosdam, quos constituit per contratas, ut si forte aliquis vellet mutare Consilium, vel reducere *Paduam* ad Commune, quam sciebat Ministros suos regere non communiter, sed per partem; cum jam illic etiam nullam videretur habere partem, delendo tam amicos, quam inimicos; nulla possit fieri versutia *Ecelino*. Constituit ergo *Gorciam* de *Feltro*, ut existens in contrata *Ruthenæ*, conversationem *Ruthinensium*, noscat; *Guidonem* de *Meledo* in *Ponte Molendinorum*, ut cum illic plurimi congregentur de longa vicinia, & extensa; multorum cautus audiat, & intelligat voluntates; *Crepadam* de *Be-*
67 *luno* posuit in *Turrisellis*, & circa *Pratum*, ut per ipsum intelligat voluntates illorum de Quarterio A illo, & præcipue extra portam *Turrisellarum*, qualem gerant animum Marchioni. Istis tribus præposuit *Frassapajam* in Quarterio *Pontis Altinati*, ut & illis præsit, & de tota provideat civitate. Qui *Frassapaja* die quadam, sicut mos est in viciniis per contratas, stabat sub frascata, sive laubia quadam, quæ erat prope ad domum *Pontis Altinati*, ubi cotidie cum multis Militibus, & Burgensibus morabatur: & ecce quidam in apparentia satis discretus homo, retulit quod nocte præterita per castra de *Pedevenda* ubicunque erant, visus est ignis per merlos castrorum ardere diu, & B manifeste comburere crates, & munitiones castrorum, sed adveniente die nihil est læsionis inventum. Audiens hæc alius retulit in exemplum, quod ipse viderat in principio guerræ per *Estense* confinium, nocte quadam, ivisse quandam dragonariam, sive nubem, quæ sic dextruxit arbores, fruges, vineas, & herbas radicitus, ut mane facto visum sit omnibus manifeste, quod illic, unde ivit non fuisset unquam herba, arbor aliqua, vel cultura. Recitavit ibidem tertius recitator, se isto eodem anno stellam quandam in hora matutina vidisse, magnam, ut foret cometa, sed cometa non erat, non enim habebat comam: in hoc autem erat ejus miraculum, quia videbatur fere magna C ut *Luna*, & habebat cursum multo velociorem quam *Luna*: sed nec erat cita more cadentis stellæ, & vere nec *Luna* fuit. Visa quoque per unius horæ spatium, evanuit paulatim. Et fuit hæc recitatio anno Domini MCCLII. mense *Augusti*.

EXPLICIT LIBER SEXTUS.

INCIPIT SEPTIMUS.

CAP. I.

De multis detentis in Padua, *& de tertia conspiratione.*

Nimia jam astutia *Ecelini* confuderat *Paduanos* in tantum, ut majores dispersi forent, minores diminuti per membra, & loqui per vicinias vix auderent in civitate: qui tantus timor cum foret in villis etiam; juvenis quidam de *Plebe* nomine *Zasi*, satis confidens de prudentia sui corporis, videns quod facta Communis *Paduæ* tractabantur per multas iniquitates, ad partem alteram se transtulit, scilicet Marchionis: cujus recessus occasione in revoluto jam anno Domini MCCLIII. in die Sancti *Stephani*, detentus est pater ejus *Rubeus* de *Plebe*, *Bonacordus Antoniacius*, & quidam alii de *Plebe Sacci* similiter, & non explicabatur aperte, sed quasi murmure dicebatur, quandam esse conspirationem inventam, in qua multi de civitate, & villis juraverant. Et primo loco detentus est quidam notarius, & scolaris, qui nominabatur Magister *Michael*, qui olim causa studii venerat *Paduam*, & natione fuerat *Cremonensis*: & dicebatur, licet non manifeste, quod iste portans in scriptis per civitatem formam juramenti, & illorum nomina qui juraverant, jam multos contra *Ecelinum* conjunxerat in voluntate eadem. Quid plus? detentus est ipse, & positus ad tormentum, quid autem manifestaverit nescitum est publice, nec relatum: sed ab ista die, qua captus est in antea, multi capti sunt, & detenti, quidam in *Padua*, & quidam qui de voluntate *Ecelini* stabant *Veronæ*. *Henreginus* a *Flumine* captus est cum duobus suis filiis, & familia ejus tota; *Janne* de *Moro*, quem nuntii pro eo missi nudum ceperunt in balneo naturali de *Montigroto*; *Thomaxius* ejus filius in civitate, cum familia sua tota; *Monarius* Medicus, qui *Ecelinum* condam de gravi spalatura sanaverat in exercitu Imperatoris ad *Curtem Novam* in *Lombardia*; *Borrachus*; *Thomaxius* de *Bonaldis* natione *Venetus*, sed nunc præ cæteris *Ecelini* familiaris benefactor: habuit autem ipse *Thomaxinus* apud *Ecelinum* hoc meritum, quod cum missus fuit *Veronam* ab *Ansedisio* ligatis pedibus subter equum, reportatus D est recte VIII. die *Paduam* mortuus, & truncatum est ei capud in foro, & corpus ejus conbuxerunt ibidem quidam Gastaldiones ejus de villa de *Caudevico*, quos ipse injuste fecerat carcerari. Prædictus etiam *Janne* diebus illis portatus est mortuus de *Verona*, & decapitatus est *Paduæ* in Platea. Eademque die in sero, *Johannes Dominicus* filius olim *Menzellæ* de *Burgo Turrisellarum*, qui faciebat custodiam noctis, corpus illud cum magna aviditate combuxit.

CAP. II. 68

E *De quibusdam captis in* Verona, *& de quibusdam combustis in* Padua.

Studiosus steterat *Johannes Dominicus* nocte illa ad comburendum prædictum corpus: sed statim sequenti die, *Ansedisius* Potestas, *Johannem Dominicum* ipsum, *Meniginum* ejus fratrem, & totam ipsorum familiam capi fecit, & carcerari. Præterita nanque die *Parasius* eorum frater captus fuerat in *Verona* ab *Ecelino*, qui *Ecelinus* tota nocte illa litteras *Ansedisio* miserat, pro *Parasi* fratribus detinendis. *Wercius* de *Manzio*, captus erat

erat *Veronæ* similiter die illa, nepos cujus *Manzius* natato flumine *Atacis* fugit, & se liberavit a captione. *Henricus* itaque pater *Manzii* similiter captus est illa die in *Padua*, qui erat honestus homo, & propter legalitatem personæ suæ pecuniam multam, licet invitus, de tolomeo vini multis annis collegerat, & dederat fideliter nuntiis *Ecelini*. Paucis diebus post hæc portatus est *Parasus* mortuus de *Verona*, cui capud est in Platea sine sanguinis effusione abscissum, & ibidem combustum. De *Johanne Dominico*, qui adhuc in carcere vivus erat, factum est illud idem.

CAP. III.

Hic cepit Ecelinus *quosdam, quos habebat in* Padua, & Verona.

Sciendum est, quod adhuc in isto anno MCCLIII. & ab isto anno in antea, factæ sunt multæ captiones nunc *Paduæ*, nunc *Veronæ*, nunc Militum nunc Popularium, immo quorundam etiam, qui, licet per simultatem, tamen dicebantur amici: unde cum non possim expresse dicere die tali, vel mense, dicam quam plus potero, prope verum. Contingit quod mense *Februarii* hujus anni quidam nuntius intraverat curiam *Ecelini Veronæ*, ferens litteram quandam clausam, & sigillatam, quam dare volebat *Othoni*, qui dicebatur *Vulpis*, qui erat unus de magis potentibus in curia *Ecelini*, notarius quidem de *Padua*. Pervenit nuntius ille cum littera ad fratrem naturalem *Ecelini*, nomine *Ziramontem*, dicto *Othone* absente: dedit ergo litteram *Ziramonti*, ut eam postea daret *Othoni*. Dictum est, quod vidit hoc Dominus *Ecelinus*, ibi prope in sala sedens, & litteram in manu accipiens sine fractione sigilli, carta paulisper in littera ex una parte inspecta, vidit hæc duo, vel tria verba, Frater *Albertinus* de ordine: sciebat quoque quod ipse *Otho* germanum quendam in ordine *Fratrum Minorum* habebat, de quibus fratribus *Ecelinus* plus timebat in suis factis, quam de aliquibus aliis personis in mundo, cum fratres ipsi vadant, & veniant propter liberam paupertatem securi: & tenebat ipse tunc quosdam de illo ordine carceratos. Ipse igitur iratus, & aperta littera, legit, quod Frater *Albertinus* salutans germanum suum, inter cætera verba dicebat ei, *Fratrem Minorem* quendam ipsius Fratris *Albertini*, & suorum amicorum carissimum amicum, habuisse diebus istis gratiam ab Apostolica sanctitate, & dignitatem Episcopalem in *Romania*, & quod firmiter hoc sciret, guerram illam de *Marchia* non posse durare amodo tribus annis. Sic ergo in *Verona* protinus captus est *Otho Vulpis*. In sequenti vero die capti sunt in *Padua* isti parentes ejus, *Wercius* ejus frater, *Leonardus* notarius de *Cuticellis* frater patris *Othonis Vulpis*, *Rolandus* Judex, *Trepinus* filius *Leonardi*, *Lazarellus* notarius, & *Antonius* ejus filius, attinentes eis per parentelam, *Henrichus Branzuza*, cujus filiam in uxorem habebat unus de *Cuticellis*, & filius ipsius *Henrici*, & demum omnes familiæ omnium prædictorum.

CAP. IV.

Iterum hic capiuntur quidam fidelissimi Ecelini, *jussu ipsius.*

Anno prædicto multi capti sunt de *Paduanis* civibus in *Verona*, quos Magister *Michael* prædictus accusaverat, & adhuc cotidie accusabat in prædicta conspiratione fuisse. Potestas enim *Ansedisius* prædictus ipsum *Michaelem* in carcere

A longo tempore tenuit, postquam captus fuit, propinans ei necessaria affluenter, ut scilicet, accusaret illos, de quibus, vel in quibus causas *Ansedisius* sive justas, sive injustas libenter inveniebat: & ne credatur hoc aliter esse quam dicam, *Michael* ipse postmodum, cum in ultimo judicio fuit in Platea Communis, omnibus audientibus, sic fuisse publice testabatur, accusans semetipsum in morte, clamando culpam, dicendo se falsum esse, ac proditorem, dignum omni supplicio, morte, & pejus morte. ℭ Hoc anno etiam capti sunt quidam in *Padua*, quidam in *Verona*, propter accusationem prædicti falsi accusatoris, *Jacobus*
B *Jaja* captus est in *Verona*, frater ejus nomine *Comes* cum eo, *Waragninus Salomonis* de *Mandria* ductus mortuus de *Verona*, decapitatus est in Platea post mortem. Et quidam de familia de *Schi-* 69
nellis ibidem truncatus est capud, ad instantiam *Bontraversi*. ℭ Illo eodem die, quo factum est istud, Judex quidam sapiens, & discretus, transfiguratus in vestimentis, dictus est velle de civitate fugere, & ire ad partem inimicorum, pro tantis maleficiis, quæ sine intermissione fiebant: sed eo capto eundo per viam, & sic in vestimentis mille colorum ducto ad Potestatem; cum inventum sit quod ejus non erat transfiguratio frau-
C dulenta, cunctos convertit in risum, & sic dimissus est impunis.

CAP. V.

De morte illorum de Montesilice *honorabiliter acquisita.*

Factum istud de hoc Judice fuit quodammodo delectabile, & jocosum, sed quod nunc sequitur fere fuit *Ecelino*, & suæ parti periculosum. *Ecelino* nanque ut dictum est, multo tempore manente *Veronæ*, cum illic, sicut & in *Padua*,
D multi accusarentur manentes in civitate, & extra; accusati sunt *Monte*, & *Araldus* de *Montesilice*: pro quibus ad se conducendis, misit *Ecelinus* quosdam Milites de melioribus specialiter quos habebat. Stabant nanque tempore illo *Veronæ*, multi nobiles de *Padua*, & aliunde, pro securitate Domini *Ecelini*, & ut ejus curia plenior, & honoratior appareret. Ducti quoque sunt nobiles illi de *Montesilice*, detenti tamen curialiter, ad curiam, die quadam mense *Februarii*, prædicti anni MCCLIII. & casu fortuito illa die, & hora *Ecelinus* in prandio recumbebat. Dum igitur clamarent alta voce inferius, dicentes se nec esse
E nunc, nec fuisse prædecessores suos aliquo tempore proditores, & dicerent hæc verba frequenter; & cum *Ecelinus* stans superius hoc totum audiret; irato animo, sed sine armis, descendit inferius, & accedens ad ipsos, ait, male veniant proditores. Dictus vero *Monte* hoc audiens, furore inflammatus, & ira, fecit insultum in *Ecelinum*, ipsumque capiens toto corde, & animo, prostravit in terram, & audaciter extendit se totum superius, & inferius positum inimicum, & omni postposita reverentia, & timore, cum a se cultellum non haberet, vel arma, cultellum tyranni subterpositi, stridens dentibus, perquire-
F bat. Esse profecto potuit illa dies multorum malorum finis, viduarum, & orphanorum vindicta, consolatio pauperum, multorum mortalitatis defensio, finis innumerabilium rapinarum, *Lombardiæ*, ac *Marchiæ*, securitas, & libertas: sed sinister casus illic posuerat Militem prudentem, & animosum *Jacobinum* filium Comitis *Schinellæ* de *Padua*, quem *Ecelinus*, cum multis aliis Militibus in *Verona*, ut supra dictum est, pro sui securitate tenebat: hic evaginato gladio, crus

Montis dextrum ictu subito detruncavit. Et tamen *Mons* ipse, quasi immobilis, virum impium ad ultimum suffocasset, nisi cæteri circumstantes, ipsum, & ejus fratrem continuo per viscera lacerassent. Habuerunt tamen Medici usque ad plures dies quid facerent circa faciem *Ecelini* signatam dentibus, & sanguinatam unguibus viri commendabilis, & audacis, & qui præ cæteris hominibus hujus mundi, finivit sic laudabiliter vitam suam.

CAP. VI.

De captione Fratris Felicis, & Carnaroli *ejus fratris* Veronæ.

In isto eodem anno, visum est quod *Ecelinus* de *Romano* suspectum habuit Dominum *Carnarolum*, Virum potentem, & divitem de *Verona.* Ipsum itaque fecit curialiter detineri, & quasi sub forma boni, faciebat secum ad mensam stare, cautus tamen semper in facto suo. In *Padua* vero hoc aliter est nescitum, nisi quod mense *Octubris* ejusdem anni, Frater *Felisius* Præceptor, sive Magister ordinis *Alemannorum* in *Padua*, cum foret carnalis frater *Carnaroli* prædicti, & ivisset die dicto ad paisandum, ut dixit, portans secum in equo servientis sui panem, vinum, & pisces; captus est, & detentus jussu Potestatis *Paduæ*; in campanea *Paduæ Montis Rubei Paduani* districtus, missusque *Veronam* detentus. Nescitum est ulterius an gladio, an carcere perisset. Prius tamen quam foret *Veronam* missus, positus fuit quidam notarius nomine *Ricardus* a *Sancta Cruce* de *Padua* causa servandi eum in *Padua* in loco Fratrum *Alemannorum*, de quo notario postmodum dictum fuit, quod conventione cum Fratre *Felisio* facta de libris M. fugere debebat uterque. Detentus est & *Ricardus*, missusque cum illo *Veronam.* Relatum est *Paduæ* postmodum quod dimissis ambobus brachiis in tormento mortuus decidit, & deformis. Supradictus siquidem Dominus *Carnarolus* in Platea *Veronæ* est dilaceratus per frustra. ℭ Diebus illis captus est *Ubertus* olim filius *Ugonis* a *Vado* in *Padua*, propter conversationem
70 quandam solummodo, quam occasione fratris sui nomine *Benastrù* habebat cum ipso Fratre *Felisio*, qui olim in suo ordine receperat ipsum *Benastrù*, & eum ad partes transmiserat alienas. ℭ Detentus est, & *Ziraldus* de *Parma*, Miles, & socius *Ecelini*, qui nunc secum *Veronæ* erat: & erant jam anni XVII. & ultra, quod tam in pace, quam in guerra, in die cum ipso stabat, & cum eo nocte in eadem camera dormiebat.

CAP. VII.

De multis captis in Padua, & Verona.

Nunc restat Capitulum quoddam ponere, in quo fiat quasi summaria mentio de multitudine captorum prædicto anno, in quocunque scilicet tempore ejus anni, de quibus quidam sunt capti de *Padua* in *Padua*, & aliqui in *Verona*, quidam eis imposita causa, & si justa fuerat, vel injusta, explicata etiam aliquibus, & in aliquibus occultata. *Brizafollus* notarius captus est eo solo, quod ejus filii sine fraude dixerunt, ipsum velle religionem intrare. *Ugo* a *Sancta Juliana* de *Padua*, quem *Ecelinus* constituit, & stare fecerat Potestatem in *Regio*, & fuerat illic ejus notarius *Brizafollus*. Captus est *Otholinus* ipsius frater. Domicellus *Ecelini* nomine *Sylvester*, quem etiam præ cæteris videbatur habere carum, hac sola occasione captus est, quod Dominum *Ugonem* amicum suum in carcere visitabat. *Guidotus* de *Burzigana*, Dominus *Albertus* tertius filius Comitis *Schinellæ* de *Padua*, captus est in *Verona*, *Ugo* ejus nepos, Dominus *Ugolinus* frater ejusdem *Alberti* tertii captus in *Padua*. Dominus *Jacobinus* de *Schinella* frater istorum, stans *Veronæ* missus est ad præcepta ad partes *Bozani*, & *Pressinoris*, cui vita donata est, & ejus filio Domino *Michaëli*, totique ipsorum familiæ, propterea quod occidit *Montem* de *Montesilice*, & *Ecelinum* liberavit a morte. *Thomaxius* a *Sancta Juliana* Judex de *Padua* captus est in *Verona*, *Lucas* ipsius frater, *Petrus Bonus* de *Nannis*, *Artusius* de *Nannis*, *Advedutus* Judex, & *Nicolaus Rubeus* de cognatione eadem. De quadam autem projenie de *Padua* eorum qui dicebantur *Pinchoti*, *Tisolinus* existens *Veronæ* Vicarius obiit sua morte; *Dalesmanellum* ejus fratrem *Ecelinus* incarceravit; *Petrum* Judicem eorum patruum carceravit. *Benvenutus* Judex de *Favalixis* de *Padua*, existens *Veronæ* Vicarius, jussu *Ecelini* incarceratus est in *Verona*, & sic demum vitam in carcere finiverunt. De prædictis autem omnibus tam Nobilibus, quam Militibus, vel Judicibus, manifestum erat in *Padua*, quod nullos habebat *Ecelinus* in tota *Marchia* fideliores, nec magis ferventes in ejus parte, & erant in *Padua* multum divites, & potentes. *Trivixolus* faber captus est in *Padua* quasi ultimus post prædictos, ficta in eum causa, quod claves debebat fabricare adulterinas, ut portæ civitatis *Paduæ* nocte inimicis aperirentur furtive. *Bertholasius* notarius a *Prato*, quia pertinebat supra dicto *Paraxio*, & fratribus, captus est in eodem anno Domini circa finem mensis *Junii*. *Manfredinus* ipsius pater, *Bellotus* alter filius *Manfredini*, *Thomasius*, & *Pipinus* fratres *Manfredini* ejusdem, *Armenardus*, & *Joannes* ipsius *Pipini* filii, *Marcus Thomasii* filius, *Leonardus* de *Zambo*, *Riprandinus*, & *Zambus* filii *Leonardi*, *Josue* gener *Leonardi*. *Florius* ipsius *Leonardi* filius tunc ad campos exiverat ad aves capiendas, & fugit. *Otho* frater *Leonardi* est captus, *Floravans*, & *Thomasius* olim filii *Zimboni* de eadem parentela sunt capti, captus est *Cavurlus*, quia supradicti *Paraxii* consanguineus erat, captus est *Patavinus* a *Prato* cognominatus *Comes*, & ea causa solummodo, quia ipsi *Paraxio* erat familiaris. Quid plus, & de familiis omnium prædictorum, scilicet de mulieribus, de magnis, & parvis, de servitoribus, & servitricibus eorumdem, de rebus, & supellectilibus suis generaliter, nihil aliud est dicendum, nisi quod omnes, & omnia sunt erepta. Sciendum insuper, quod tres erant in *Padua*, qui credebantur habere magnam pecuniæ quantitatem, causa cujus pecuniæ habendæ, unus de familiaribus *Ansedisii* de *Widotis* eos de diversis criminibus incusavit: unde tres illi omnes eodem prædicto anno capti sunt, & in carcere positi, & sic ipsorum totam pecuniam habuit *Ansedisius* de *Widotis.* Fuerunt autem isti tres, videlicet *Papasancti*, *Mustus campsor*, cum ejus fratre, & *Prosdocimus* notarius, qui dicebatur de *Cavo*. Cui nempe *Prosdocimo* duæ causæ hujusmodi nocuerunt, una scilicet quia *Ugo* de *Sancta Juliana*, qui jam antea captus erat, ejus habebat filiam in uxorem; altera vero causa, quia pecuniam quasi innumerabilem dicebatur habere: nam & post captionem ipsius inventa est intrinsecus in quodam angulo domus ejus Calderia quædam sub terra posita, *Venetialibus* grossis plena, quæ capax erat, ut dictum fuit, duorum stariorum, & ultra.

CAP. VIII.

De pœnis carceris Cittadellæ.

In eo satis patuit manifeste, quod effusa pecunia sapienter clarum reddit hominem, & dilectum, cumulata verumtamen, & suffossa, possessorem reddit omnibus odiosum: ut posset nanque tanta pecunia rapi commodius, captus est prædictus *Prosdocismus*, missus quoque ad carcerem *Cittadellæ* ad *Maltam*, cujus loci dispositio, immo ærumnæ infernales, vix possent scribi, vel recitari, quemadmodum illi referunt, tamen pauci, qui pœnas illas intolerabiles passi, quasi Martyres confitentes in *Christo*, per ejus misericordiam miraculose superaverunt. Ibi vere fletus, & stridor dentium, ibi dolor, & ululatus, ibi continuæ tenebræ, ibi vermes, ibi fœtor, & angustiæ desiccantes, sitis, fames, timor, tremor, gemitus, & suspiria inaudita. Quid plus? non est relatu dignum, sed illic multi consumpti fame, siti quoque arida nihilati, talem auferunt potum, talem furtim emerunt cibum, qualis per sui fratris posteriora, vel socii de corpore desiccato exivit, forsitan & de suo. Hic inventum est esse aliquid pejus morte. Bene quidem ait Ovidius:

Morsque minus pœnæ, quam mora mortis habet:

beati nanque reputabantur qui tracti de tantis pœnis, per mortis beneficium millies appellatæ, viginti die qualibet, immo plures, exportabantur mortui in nigris cutibus circa spinas, & ossa, in cratellis, & curriculis, quasi ad campum *Alchedemach*, foris a *Cittadella* hiis martyribus deputatum, ibique cooperiebantur adeo parva terra, ut lupi noctibus multa traherent inde corpora *Christiana* per campos, & proh dolor, humanis visceribus ferarum viscera pascerentur. Stetit nanque continua ista pestis ab anno prædicto Domini MCCLI. quo factus est talis carcer, usque ad MCCLVI. quo *Padua* est, ut dicetur inferius, de jugo servitutis erepta.

CAP. IX.

De morte multorum in Padua, & Verona.

Illo eodem anno superius nominato, scilicet, MCCLIII. una injusta, horribilis, & crudelis mors in *Padua* facta fuit: nam *Ubertus* filius olim viri nobilis *Ugonis* a *Vado Paduani* civis, qui consumptus fame fuerat in *castro Cornutæ*, ut supra dictum est, in secundo capitulo v. libri §. Adveniente &c. captus *Paduæ* tenebatur, contra quem cum nullus haberet causam, præter familiaritatis cum Fratre *Felisio* Magistro *Alemannorum*, propter ipsius fratrem, ut dictum est; quidam, causa placendi *Ansedisio* solummodo Potestati, petierunt ipsum *Ubertum* ad puniendum: quem per civitatem, per terram horribiliter tractum, gladiis laceratum, ultimo combusserunt. Ex hoc juvene quasi communiter doluerunt omnes, cum nulla sit inventa persona, quam ipse verbo, vel facto, in aliquo molestasset. ℭ Hoc eodem tempore apparuit *Veronæ* quidam in Curia *Ecelini* sedentis ad mensam, volens ad ipsum *Ecelinum* accedere, quem Sescalcus procedere vetuit: & sic inventus est ille ignotus homo gladium deferre occultum. Ab eo autem incontinenti detento, & diebus pluribus in carcere compedito, nec *Ecelinus*, nec aliquis potuit scire per modum aliquem, vel per ingenium, vel tormenta, quis foret, vel etiam unde missus: nec ipse voluit, vel forte non potuit confiteri, nam & idioma nostrum non videbatur

A habere. Et sic demum, quia nihil penitus potuit inveniri per eum, vivus in igne positus, est combustus, & visus est lætanter subire mortem. Unde quidam illic dixerunt, quod fuit Assaxinus pro certo, missus a quodam Principe de partibus transmarinis, qui dicitur *Veglus* de *Montagna*, cujus nuntii euntes per mundum tyrannos occidendo, si possunt; in continenti cum possunt lucrari mortem de mandato sui Domini, sperant in æterna gloria collocari ℭ *Veronæ* adhuc, in isto eodem anno, facta est una die horribilis quædam cædes, & magna, ad quam perpetrandam vocati sunt quidam usque de *Padua*, sicut vocantur operarii ad arbores excidendas. Hii autem occisi fue-
B runt *Veronæ* in Platea, eadem die, *Thomaxius* de *Janne* de *Padua*, *Rubeus* de *Plebe*, *Henreginus* a *Flumine*, Comes frater *Jajæ*, *Ugo* a *Sancta Juliana*, *Otholinus* ejus frater, *Bartholomæus Johannis Vialucii*, *Sylvester* quem *Ecelinus* habuerat præcæteris suum carissimum domicellum, & servientem, & ejus jussu traynatus per civitatem crudeliter est peremptus. Sicque, & alii multo plures, tam de *Padua*, quam de *Verona*, quidam ferro, quidam carcere perierunt, & aliqui sunt missi *Paduam* mortui, & post mortem in Platea *Paduæ* decapitabantur, quorum corpora postmodum combure- 72
C bantur, & ossa. ℭ Similiter in hoc anno capti erant quam plures de fratribus *Minoribus*, de *Prædicatoribus*, de ordine *Sancti Willielmi*, de *fratribus Albis*, & in carcere tenebantur.

CAP. X.

Iterum hic tangitur de morte multorum in Padua, & Verona.

Quanvis usque ad hæc tempora in quibusdam annis sit captio facta de multis, & sit etiam facta cædes; adhuc tamen in anno Domini
D MCCLIV. facta est magna captio, & facta est magna cædes. Ecce nanque mense *Februarii*, licet affidata fuisset tota quædam projenies, quæ dicebatur de *Belludis*, & jam secure stetisset tempore aliquanto in *Padua*; nunc fracta est eis fides per *Ansedisium* de *Widotis*, adhuc *Paduæ* Potestatem, & capti sunt isti, Dominus *Figura*, *Bondi*, *Coxetta*, & *Belludus*, eorumque Dominæ, & de ipsorum familiis omnes. Tempore quoque Quadragesimali immediate sequenti, *Thomaxius* a *Sancta Lucia* de *Padua* captus est in *Verona*, quem *Ecelinus* multis annis fecerat, & dimiserat *Vicentiæ* Potestatem, *Gerardus* Judex de *Spinabello*. Ca-
E pti vero sunt *Paduæ Rolandinus*, & *Gastonus*, Dominus *Menedusius* Canonicus *Paduæ*, & quidam Frater Minor, qui omnes erant de cognatione prædicti *Thomasii* de *Sancta Lucia*. Et captus est *Albertus Rayba* de *Buvolenta*, *Meneduxius* ejus filius, *Jacobus* filius *Meneduxii*, & *Licanor*, cum familiis suis omnibus, masculis, & fœminis, parvulis, atque magnis; *Salatrexius* de *Lignaro*, *Montebellus* ipsius frater, eorumque familiæ: dicebatur enim, quod hii prædicti omnes attinebant illis de *Sancta Lucia* per lineam parentelæ. *Bonifacinus* de *Robegano*, nunc erat Miles, & socius Potestatis scilicet, prædicti *Ansedisii* de *Widotis*: & ipse circa
F mensem *Junii* captus est, & detentus in carcere in castro de *Padua*, ubi tunc etiam alii multi erant. ℭ Tunc unus solus Judex natione de *Padua* qui *Ferrariæ* honorem habebat in parte Marchionis, & loco, visus est pericula non timere: prædicta parte nanque Marchionis relicta, venit *Paduam*, & dictus est *Ecelini* amicus. ℭ In opinione vero alia, & diversa fuerunt *Jacobus*, *Bartholomæus*, & *Ruffus* fratres, qui cum uxoribus caute fugierunt dominium *Ansedisii Padua* Potestatis,

ſtatis. Nec mirum, nam ipſorum pater Miles curialis, & ſtrenuus Dominus *Henſelminus* de *Ruffo*, quem *Ecelinus* habuerat multo tempore præ cæteris Militibus cariorem, prædicto menſe *Junii* per ipſum *Ecelinum* detentus fuit, & injuſte carceratus *Veronæ*.

CAP. XI.

Iterum de morte, & horribili truncatione multorum.

Diximus de detentis, licet non de omnibus, nunc poſſumus dicere de multis injuſte occiſis: nec eſt poſſibile de omnibus, nec de ſingulis facere mentionem, quorum quidam in *Padua*, quidam mortui in *Verona* decapitati ſunt, quidam confracti, quidam tracti per terram, alii, & alii ſunt combuſti, excæcati quidem aliqui, & aliqui ſunt caſtrati, nec dico de omnibus uno die, ſed diverſis diebus, & menſibus, & in maxima quantitate prædicto anno. Dominus *Figura* de *Belludis* vir diſcretus, & honorandus, mortuus in tormento in caſtro *Paduæ*, poſt mortem decapitatus eſt in Platea. De *Othone* de *Zambo* factum eſt illud idem, idem de *Morriale* de *Plebeſacci*. *Bonifacinus* de *Robegano* prædictus, qui Miles fuerat Poteſtatis, infra menſem poſtquam detentus fuit, tractus eſt per civitatem ad caudam unius equi a familiaribus Poteſtatis, & ab eiſdem truncatus etiam, & combuſtus in foro. Menſe quoque *Septembris* ejuſdem anni ſequente, XVII. in una die, & fere in hora una, in Platea *Paduæ* ſunt crudeliter lacerati per fruſtra, & factis ignibus plurimis, & diverſis, membratim ipſa corpora ſunt combuſta. Horum autem aliqui Milites, & aliqui plus quam Milites, aliqui Burgenſes, & aliqui fuerant honorabiles Populares. Studioſus namque *Ecelinus* totis viribus *Paduam* deformare, non ponebat curam ad inimicos, quanvis etiam & de illis aliqui perierunt. Hii autem fuerunt qui ſic indigne, ſic horribiliter ſunt puniti, Dominus *Ugolinus* filius Comitis *Schinellæ* de *Padua*, *Petrus Bonus* de *Nannis*, *Simeon* Domini *Ariberti*, Dominus *Honor* de *Tergula*, *Jacobus Trapolator*, *Bertholaxius* a *Prato*, *Lucas* a *Sancta Juliana*, Dominus *Albertus* Judex de *Borſellis*, *Floravans* a *Prato*, *Jacobus Bottacius* Judex; *Henrichus* de *Alcherio*, & *Perucculus* de *Runchis*, *Johannes Malviccius*, *Bertholomæus Papaſancti*, *Jacob* de *Gatarolis*, *Bonacordus* de *Plebeſacci*, *Bartholomæus Gatarolus*. Ibi etiam notarius quidam ſcilicet, *Johannes Bavoſus*, privatus lumine, de *Padua* eſt expulſus.

73

CAP. XII.

Adhuc de morte quorumdam, & demembratione multorum.

In ſequenti anno Domini MCCLV. in menſe *Auguſti* truncati ſunt, & demembrati quidam in Platea Communis, *Henreginellus* de *Villa Plebis*, *Rolandus* Judex de *Cutticellis*, *Thomaxius Armenardi* a *Prato Vallis*, *Joſue* de eadem ora, *Bellotus* frater *Bertholaxii*, & *Cavurlus*. Magiſter vero *Michael Cremonenſis* ſolus in hiis juſte punitus fuit, & notandum, quod quaſi ultimus: reſervatus enim fuerat ſtudioſe, immo etiam nutritus, & alimentatus in carcere, ut per ejus linguam maledicam, immo verius maledictam, omnium ſupradictorum malorum qualis qualis poſſet haberi cauſa. Sane cum vidit gladiatores ſe ad ejus truncationem parare, quod uſque nunc vix credebat; ſe miſerum alta voce publice accuſabat, & illam

A ſuam linguam falſiſſimam, quæ tot, & tantos falſo accuſaverat, ad tormenta conduxerat, & ad mortem. Eſt demum & ipſe truncatus cum cæteris, & combuſtus. Hic locutus eſt aliquis, inſpiciens *Michaelem* ſic turpiter per viſcera laceratum, ſuos inquid bene remunerat Diabolus ſervitores, ut quanto fidelius ejus miniſtris ſervierint, tanto durius, & turpius puniantur. ¶ Tunc etiam per multas contratas per *Paduam* multi pueri ſunt cæcati, poſt quod circa dies XV. caſtrabantur, & fuerunt numero circa XXXV. ¶ Procedente quoque tempore, circa feſtum Aſſumptionis B Virginis glorioſæ, cujus ſolemne feſtum celebratur in *Clugia*, poſuit *Anſediſius* de *Widotis* inſidias illic inferius citra *Cavarcerem* prope locum Sancti *Johannis* ad flumen *Veglum*, & capti ſunt illic *Paduani* quidam, ſtantes tunc temporis in parte Eccleſiæ, qui redibant ab ipſo feſto, & tendebant verſus Comitatum *Rudigii*. Ducti quoque *Paduam*, & nulla inventa in eis cauſa offenſionis, diminuti ſunt aliquibus ſuis membris: *Chaceta* filius *Galinarii*, viri diſcreti, & curialis, *Capa* filius olim *Boni*, & *Jacobus* de *Polveraria* indigne ſunt ſingulis manibus, & pedibus mutilati. ¶ Menſe quoque *Novembris* ſequente, capti ſunt alii quaC tuor boni cives in *Padua*, & de bono Populo *Paduano*, *Pyrrus*, & *Gerardellus* fratres, *Jacobus* de *Gaſtone*, & *Azo Johannis Ranæ*, impoſita eis cauſa, quod litteras receperant a filiis olim Domini *Macaruffi* de *Padua*, & eorum matre, qui nuper de *Padua* ad partem Eccleſiæ, & Marchionis exiverant, propter mala tanta, quæ in *Padua* ſine intermiſſione fiebant. Dicti autem *Pyrrhus*, & *Gerardus* fratres, elapſis diebus paucis, ſunt in Platea occiſi.

CAP. XIII.

D *Monitio quædam, ſive utilis injunctiva.*

Sciendum eſt denique, quod de quibuſcunque ſuperius facta eſt mentio, quod ſint capti per *Ecelinum*, vel aliqualiter converſati cum eo; nulli, vel valde pauci, manus ejus ſanguineas effugerunt, quin immo ſunt mortui quaſi generaliter omnes, vel *Paduæ*, vel *Veronæ*, aut *Vicentiæ*, ubi dominabatur nunc, depauperati ſunt prorſus, & quaſi compulſi ad mendicandum. Quod eſſe debet exemplum cunctis, ut talium ſit ſpernendum dominium, converſatio fugienda, vitandum ſervile jugum, & modis omnibus defendenda liE bertas uſque ad finem mortis. Ecce nunc manifeſte videmus, quanta horribilia, & nefanda tyranni tales operantur in civitatibus, quibus regnant. Ubi nunc innumerabilis, immo laudabilis multitudo Populi *Paduani*, diſperſi crudeliter, & mortui, ante tempus? Ubi divitiarum copia? Ubi turres, & ædificia, domus, & palatia, loca, & habitacula delicata? ſunt nanque per fas, & nefas hæc tria ſublata de *Padua*, immo de tota *Marchia Tarviſina*, non per Barbaros, vel *Judæos*, & non per *Medos*, vel *Sarracenos*, non per *Sacromacas*, vel *Britannos*, non per *Tartaros*, vel *Chaldæos*. Et oh deteſtabilis illa dies, qua tumeſcenF te ſuperbia, invidia ſubintrante, argento forſitan mediante, vel auro; in *Marchia* vigor evanuit, tepuit fides, & veritas, prudentia friguit, charitas, rectitudo, ſapientia, & curialitas ſunt corruptæ. Sed agamns gratias fomiti gratiarum, quod malefactorum memoria cum ſonitu periit, & Commune *Paduæ*, licet multis incuſſum fluctibus, tamen amodo, Divina, & Apoſtolica gratia reformatum, in propria conſervabitur libertate, exemptum quidem a talibus pecuniarum exactionibus, & a tantis, a ſic diverſis diſpenſionibus perſona-

ſonarum, quales, & quantas nunquam intulit hominibus *Pharao*, nec *Nero*, neque cruentus *Annibal*, nec *Buſiris*, non *Syllæ* nequitia, vel *Herodis*. Tempore nanque tyrannidis *Ecelini* verificata eſt comminatio illa, quam apud *Montagnanam*, multis audientibus, dixit, tempus futurum eſſe, quo vivi mortuis inviderent, ut ſupra legitur in VI. Capitulo Libri IV. §. Reverſus &c. Illius qui-
74 dem tempore tyranniæ, nullus habuit requiem niſi mortem, nec licitum erat cuiquam relinque-
A re civitatem: Vir enim quidam providus, & diſcretus de *Padua* propoſuit effugere tantas pœnas, & ad præcepta Matris Eccleſiæ ſe transferre, & fuit Canonicalis perſona. Captus eſt, hac occaſione ſolummodo, ſequente anno Domini MCCLVI. Menſe *Aprilis*, & igne conſumptus in foro. Duo autem homines, qui promiſerant eundem conducere, hac injuſta cauſa, pœnam ſuſpendii ſunt perpeſſi.

EXPLICIT LIBER SEPTIMUS.

INCIPIT OCTAVUS.

CAP. I.

Adventus Legati ad partem Marchiæ Tarviſinæ.

Datori bonorum omnium grates debitas exſolvamus, qui ſuos Nuntios, & miniſtros ſemper inſpirat ad bonum, & poſt inſpirationem porrigit eis manum, ut ſi qua malefacta duraverint, tamen cum laude domini emendentur. Ecce quidem Sanctus Apoſtolicus *Chriſti* Vicarius, de ſuorum fratrum conſilio habita deliberatione ſolemni, tum propter inſtantiam Marchionis *Eſtenſis*, & Domini *Tyſolini* novelli de *Campo Sancti Petri* (ætate tunc juvenis, ſed ſenſu maturus, & ſapiens erat) & aliorum nobilium de ſuis civitatibus expulſorum; Dominum *Philippum*, Dei gratia, *Ravennatem* electum, jam conſtituerat Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Nuntium, & Legatum ad partes *Marchiæ Tarviſinæ*. Ipſe igitur Legatus congregatis gentibus undecunque, & prædicans *Chriſti* Crucem, prima fronte ad partes *Venetiarum* deſcendit, in dicto anno Domini MCCLVI. menſe *Martii*. Fecerat autem *Ecelinus* diebus illis propoſitum terras *Mantuanorum* intrare hoſtiliter. Itaque congregatis in *Verona* militibus, & peditibus, berroeriis, & baliſteriis de *Marchia*, & de *Pedemonte*, potenter & magnifice cum omni illo bellico apparatu movit de *Verona*, circa principium menſis *Madii*, eligens punctum ſui motus, cum ſapientibus ſuis, more ſolito, & equitavit in hoſtes, tota ſua intentione deſiderans ad effectum nunc ducere, quod jam longo tempore peroptabat, *Mantuanum* diſtrictum ſcilicet, ſubmittere deſtructioni, & igni. Sed ante quam iret, Dominum *Bontraverſium*, virum nobilem, ſuum ſocerum, carceravit, ignorante ipſius filia Domina *Beatrice*. Igitur *Anſediſius Paduæ* Poteſtas, audiens Dominum Legatum veniſſe *Venetias*, & *Paduanos* expulſos pro ſua Poteſtate legiſſe Dominum *Marcum Quirinum*, civem *Venetiarum*, virum probum, & ſapientem; & Dominum *Marcum Badoarium* factum eſſe Merreſcalcum Domini Legati, & Poteſtatis, ac totius exercitus; volens ipſe primum inſultum facere, nocte quadam rumpi fecit molendina quædam ipſius *Marci Badoarii*, quæ ſunt illic inferius, ubi aqua dulcis labitur, & diſcurrit in ſalſam. Caſtrum quoque de *Buvolenta* fecit plus ſolito cunctis neceſſariis præmuniri, fecitque claudi flumina ſpecialiter hac de cauſa, ne *Venetorum* naves poſſent ad *Buvolentam* appropinquare. Muniri fecit caſtrum de *Concadalbero*, & ſollicite cuſtodiri; *Cauſylve* fecit circumdari magnis foſſis, & generaliter præmunitum ubique omnem portum, & omnem locum, unde hoſtes venire poſſent. Sed non obſtitit venerabili ſigno Crucis locorum munitio, nec aquarum detentio, immo facilior fuit tranſitus ubi non erant aquæ: ſic enim Sapientia Domini diſpenſavit, ut tota
B ſtoliditas inimicum Eccleſiæ obcæcaret, quod dum vellet ſubtractis aquis vias Sanctæ Matris Eccleſiæ impedire, largas faceret, & potius expediret. Sic nempe cadit aliquando vir injuſtus in foveam, quam paravit,

Et ferit actorem ſæpe ſagitta ſuum.

Exercitus ergo Crucifer provide gubernatus pervenit ad *Caſtrum Brentæ*. Quo audito *Anſediſius* Poteſtas *Paduæ* in principio menſis, nocte quadam cum *Paduanis*, & cum illis de *Feltro*, & *Pedemonte*, quos ſecum tenebat in *Padua*, feſtinanter equitavit ad *Plebem*, & ibi fecit illico fieri magnas foſſas, inimicis graviter comminan-
C do. Legatus autem ſuis ſubditis ſæpius aſſerebat, ſe voluntatem noſce plenarie *Paduanorum* omnium, qui ſub *Ecelini* tyrannide tenebantur inviti: Unde ſuos confortabat aſſidue, ut ſecure ſtarent, & niterentur, & gentem quaſi barbaram, & hæreſim expugnarent, muniti ſignaculo Sanctæ Crucis, & in ſervitium *Ieſu Chriſti*: & ſic eos fœliciter conduxit ad *Correzolam*, caſtramentatus ibidem. Ubi dum diebus
aliquibus moraretur, gens vero die, noctuque clamaret ad *Plebem*, ad *Plebem*, Moriantur hæ- 75
D retici, moriantur; rumor ille inimicos terruit, amicos Eccleſiæ plurimum animavit. Tunc datum eſt Vexillum exercitus, & totius guarnimenti, laborantis pro Eccleſia Sancta Dei, prædicto viro nobili Domino *Tyſoni* de *Campo Sancti Petri*, utpote fideli Eccleſiæ, in quo jam virtus, & ſapientia reflorebat, in tantum, ut cum ipſo ulterius omnia ſecreta conſilia tractarentur. Nunc apud ipſum utique aſtiterunt egregii quidam Milites ſcilicet, Dominus *Aycardinus Capud Nigrum*, & aliquot alii cives ſtrenui *Paduæ*; ſumentes ſecum quandam peditum quantitatem, & terras infidelium inſultaverunt: qui talis inſultus, & vigor,
E fideles Eccleſiæ iterum roboravit, & terruit infideles. *Anſediſius* ergo Poteſtas de *Padua*, volens timorem contegere ſuum, & ſuæ gentis; Militem ſuum ſatis providum, & prudentem de *Feltre*, *Gorziam* nomine, Capitaneum militum, & peditum ſui guarnimenti conſtituit. & equitaverunt ambo, cum magna gentium quantitate ad *Pontem Longum*, & partes illas, ubi jam erant prope illi, qui pro Eccleſia laborabant: & voluit tunc *Gorzia* inſultare in inimicos, ſed *Anſediſius* non permiſit, ſed ambo, dederunt terga, cum ſua gente, uſque ad *Villam Plebis*. Et fugiens *Anſediſius* dicebat *Gorziæ* quaſi in ſubſurro;
F Vides ecce *Gorzia*, quod certe non erat tutum cum hac gente inſultare in hoſtes: quia gens eſt trepidans & inermis, nec ſunt homines conſueti in actibus bellicoſis, & quod etiam pejus eſt, infideles ſunt noſtro Domino *Ecelino*, & ejus parti.

Et sic ambo loquentes ad invicem intra [dentes, devenerunt ad *Plebem*, & hospitati sunt, non sine timore, ibidem.

CAP. II.

Factum de Concadalbaro.

Post hæc statim sequenti die, dimissa sufficienti gente in *Correzola*, pro custodia navium, & castrorum; Potestas, & gens Legati mota est, & equitavit ad *Concadalbarum*, erat enim locus magnis fossis aqua plenis, & aliis munitionibus præmunitus. Primo Potestas fecit vocari *Martinum* de *Dayniaxo*, & *Gregorium* de *Zuchis* Capitaneos loci, ut redderent castrum Ecclesiæ: quod cum penitus recusassent; jussit Potestas locum undique expugnari, & tam intrinseci, quam extrinseci adeo pugnaverunt, quod hinc inde vulnerati, & mortui sunt quam plures, alii sagittis, & lanceis, alii sudibus, & lapidibus; alii quoque in aquis loci, in quibus utique perierunt aliqui filii Militum, propter suam audaciam, & præcipue propter arma. *Sarraceni* autem locum defendentes sagittis; & ipsi sagittis, & lanceis sunt occisi, & ut bruta animalia macellati. Reddiderunt ergo prædicti Capitanei castrum, & habuerunt a Potestate licentiam, cum hiis, qui secum erant, ire ad *Ansedisinm* de *Widotis*. Qui quidem, ignorans *Concadalbarum* captam esse, cum gente sua jam venerat usque ad *Pontem Longum*: sed agnita veritate per redeuntes de loco capto, properanter reversus est ad *Plebem*, dolens, & timorosus. Inde misit litteras ad *Gerardum* Capitaneum *Montisilicis* pro *Ecelino*, hoc factum ei significans, & præcipiens, ut assumptis gentibus quascunque movere potest, omni mora postposita, incitet inimicos: nunc enim tempus est, & in casu fortunæ pendet nostri Domini *Ecelini* victoria prospera, vel adversa; quod absit. *Gerardus* itaque, milites, & berroerios congregatos, & gentem quancunque, potuit de *Montesilice*, & *Tribano*, & inde circum; diebus illis, & vicibus, quibus ei aptius videbatur, ibat ad villas, & illa loca, quæ favere videbantur Ecclesiæ; & eis quæcunque damna poterat inferebat, in personis, & rebus: ita quod cepit die quadam XVII. pedites de parte Legati, quos misit *Paduam* alligatos, sed eos *Ansedisius*, ob Legati reverentiam, noluit punire, ut dixit, sed tenuit.

CAP. III.

Factum de Buvolenta, *&* de Causylve.

Adveniente querela Legato, de offensione, quam *Gerardus* Capitaneus *Montissilicis*, cum gente sua cotidie inferebat personis, & rebus, in terris illis, quæ favebant Ecclesiæ; concepit inde Legatus ipse quandam indignationem, & iram: & iterum relicta sufficienti custodia suis castris & navibus; milites, berroerios, & balisterios movit, & pedites, volens tendere principaliter ad *Causylve*: sed primo pervenit ad *Buvolentam*. *Castrum Buvolentæ* non attentavit, sed in Burgo, & per villam misso igne, villam damnificavit quam plurimum, ita quod perterriti sunt castrenses, & elevatus fumus exinde, signum fuit, tam illis adversæ partis. 76 qui sunt in *Plebe*, quam illis qui sunt in *Padua*, instantis magni periculi, & timoris. ¶ Hinc processerunt pugnantes pro Ecclesia ad *Causylve*. Est autem potens, & magna villa, divitiis abundans, & probitate laudabili. Hic erat Capitaneus pro *Ecelino* Miles quidam nomine *Byaxa* de *Padua*, qui in primo insultu inimicorum, terram, & villam magnis fossis circumdatam, & munitam defendit laudabiliter satis. Sed demum, imposito igne tectis, fugit *Pernumiam*, cum quibusdam suis sequacibus festinanter. Et sic gens *Causelvana*, congaudens, Ecclesiæ continuo se reddidit, & Legato, & muniti sunt omnes signaculo Sanctæ Crucis.

CAP. IV.

Hic revertitur Ansedisius *Potestas* Paduæ *in* Padua, *dimisso Warnimento in* Villa Plebis.

Crescunt rumores amodo, timor accumulatur timori, & duarum partium diversæ intentionis, catervatim decrescit altera, sublimatur altera, & accrescit. *Ansedisius* autem permanens in villa de *Plebe Sacci* sollicitus, nec per se scit partem eligere saniorem, nec habere potest consilium aliunde, quid potius sit agendum. Summo tamen urgente dolore, Capitaneos illos, quos in *Concadalbaro* frustra posuerat scilicet, *Martinum* de *Daniaxo*, & *Gregorium* de *Zuchis* prædictos, alligatos misit *Paduam*, & fecit eos in carceris obscuritate detrudi. Post hæc tota gente sibi subdita convocata, tam scilicet, de *Padua*, quam de *Plebe*, & aliunde, timorem, quem non modicum habebat operiens, multa, & varia est locutus: fuit tamen hæc vel consimilis sententia suæ locutionis, & summa. Dicebat enim id, quod ulterius occultare non poterat, scilicet, verum esse, quod proditores quidam volebant villas *Paduæ* offendere, sed pro certo sciebat, quod diu stare in illo loco non poterant, scilicet, ad *Correzolam*, in quam descenderant: illic enim victualia non habebant, nec habere poterant aliunde; non erant personæ, alicujus valoris, sed viles homines, pauperes, & inermes, nec Rectorem habebant, qui foret instructus armis, nec qui sciret regere guarnimentum, quanvis forsitan esset doctus ad Antiphonas, vel ad Missas. Confortabat cunctos itaque, asserens suum Dominum *Ecelinum* de *Romano* proximum esse, & quod ipsum infra tertiam diem habebunt in *Villa Plebis*, cum exercitu copioso, ad exaltationem, & multiplicem utilitatem suorum, ad inimicorum interitum, & ruinam. Addidit etiam *Ansedisius* istis verbis, quod eum ire *Paduam* oportebat, tum propter mittenda victualia, & alia paramenta ad confusionem inimicorum; tum propterea, quod esse volebat in *Padua*, in adventu Domini *Ecelini*, ut cum ipso, & cum expeditione tota reverteretur ad *Plebem*. Et ita illic relicto *Gorzia* pro Rectore, & *Caro* Judice de *Vicentia* pro Consultore ipsius; aliisque constitutis Capitaneis super militibus, & peditibus, & berroeriis, non aliter quam cum in bello gens debet surgere contra gentem; constitutoque Notario quodam de *Padua*, nomine *Persiccaria*, super Populo, & gente de *villa Plebis*; ipse *Ansedisius*, cum illis de sua curia, dimisso guarnimento in *Plebe*, veloci reditu *Paduam* festinavit.

CAP. V.

De Procuratorum angustiis, & de dispersione Populi Paduani.

Videns *Ansedisius*, stans in *Padua*, se esse quasi ad extremum suæ rapacitatis examen; Procuratores omnes ad se vocavit. Erant autem Procuratores in *Padua* ultra XXV. qui non sua sponte, sed metu mortis, & tormentorum, procuraliter extorquebant tributa, scilicet, omnem pecuniam, & quasi omnia bona de *Padua*, & *Paduano*

duano districtu, & cogebantur dare postmodum *Ansedisio* devoranda: utpote, bona Episcopatus, & Ecclesiarum, bona omnium expulsorum, omnium captivorum, ementium, & vendentium omnium, sive panem, sive vinum, sive bestias, sive fænum, sive lanificia, sive ligna, & generaliter cujuslibet extorsionis rapinas, quæ posset aliquis cogitare. Ab hujusmodi Procuratoribus petiit *Ansedisius*, ut infra duos dies ei darent quantamcunque facere possent pecuniam, per se, vel per amicos suos, debeantque postea de suis procurationibus restaurari, sic enim penitus oportebat propter ardua facta nunc occurrentia civitati: & addidit illis pœnam, quod nisi hoc fecerint, in carceris profunditate mittentur, ubi non cibus non potus, non eis dabitur aliquod substentamen, sed eorum vita sic miserabiliter finietur. Desperati ergo procuratores, expectabant nihil aliud nisi mortem, pœnarum scilicet, alleviationem, & consolamen. Et sic, cum nondum esset eis prohibitum simul loqui, sederunt nocte quadam pariter
77 duo satis tristes, & anxii, in camera Palatii, alligati compedibus ferreis, positi sub custodia VI. peditum armatorum de *Pedemonte:* Mirum autem quod ausi fuerunt dicere, sed erant remoti parum a custodibus, & loquebantur etiam in subsurro, & ait unus: Ecce ad quid devenit populus *Paduanus*! Destructæ sunt domus, & turres omnes, divitiæ, & pecuniæ sunt extortæ, dispersi sunt homines, & fœminæ viduatæ, parvuli demembrati, & eorum, qui nunc supersunt, quidam jacent in carceribus semivivi, pars est in periculo apud villam de *Plebe Sacci*, pars quoque terras circuit, aliena mendicando suffragia, pars est cum *Ecelino* in *Lombardia*, in mortalibus laboribus, & ærumnis: & ecce melius esset nobis cito subire mortem, quam miserabilem vitam producere, vitam continuatam, & plenam omnibus angustiis, & tormentis, omnibus doloribus, & flagellis, langoribus, & timoribus, singultibus, & ploratibus, & suspiriis, radicitus desiccantibus corda nostra. Hiis verbis cum alter pararet se lacrymantibus oculis respondere; accessit unus de custodibus & sic utriusque verba suppressa sunt silentio saniori.

CAP. VI.

Hic rivertitur Gorzia Paduam, *cum toto guarnimento de* Plebe.

Non solum Procuratores, & eorum bona, crudelitas *Ansedisii* devorabat, sed & aliorum omnium subditorum sibi de *Padua* videbatur usque nunc personas, & divitias deglutire. Verumtamen hoc tempore quodammodo visus est de *Padua* curare, timuit enim, ne gens Legati forsitan insultaret in *Paduanos*, manentes in *villa Plebis:* nam habebat spiones cotidie de guarnimento Legati, & *Gorzia*, factus Rector exercitus existentis in *Plebe*, non minus erat sollicitus scire quæ tractabantur ab inimicis, immo dictum fuit ipsum *Gorziam*, nocte quadam, ivisse furtive in castra adversæ partis. Tamen quocunque modo sciverit, fecit quendam decapitari, & comburi in *villa Plebis*, quem fuisse locutum cum quodam Cruce signato asseruit: alium quendam misit *Paduam* vinculis alligatum, qui dictus fuit portasse ceresa inimicis, hunc *Ansedisius* disperdi fecit solummodo illa causa. Misit demum litteras suas *Gorziæ* Capitaneo, & Rectori in *Plebe* super totum Populum *Paduanum*, ut guarnimentum *Paduam* festinanter conducat. Qui *Gorzia* protinus divulgari fecit per suam gentem, quod Dominus *Ecelinus* est *Paduæ*, & hodie in exercitu erit: Unde versus inimicos fecit planari fossas, & adamplari vias, & omnia paramenta disposuit, quibus credi posset, quod *Ecelinus* vellet confligere cum Legato. Et militum, & peditum quasi omni acie ordinata ad bellum, jussit omnes supter sua insignia, & vexilla, prætermittens nocte proxima pedites suos omnes; die vero cum militia subsecutus; non lora, non fræna contraxit, donec fuerunt intus omnes in municipiis civitatis: Et erat hoc die *Veneris* XV. exeunte *Junio* MCCLVI anni.

CAP. VII.

Hic facit Ansedisius *magnam Concionem in Palatio* Paduano.

Jam est *Ansedisius* in *Padua*, cum *Gorzia*, & tota sua gente, sive de *Padua*, sive de *Pedemonte:* sed altera erat sollicitudo forinsecis in *Padua* stantibus, & altera civibus *Paduæ*. Fecit autem tunc *Ansedisius* magnam, & ultimam in Palatio *Paduæ* Concionem, & hæc verba locutus est, a corde suo longe varia, & diversa: ¶ Audivi a Sapientibus, quod de duobus malis minus eligendum est malum: unde quod de *Plebe Paduam* venimus melius esse dico, sive quod inimicos pro nihilo reputamus, sive quod melius parabimur armis, & aliis opportunis, ad inimicos disperdendos radicitus, & ad libertatem Communis *Paduæ* ostendendam. Si enim bene memini, transacti sunt anni XL. & ultra, quod nominari audio Populum *Paduanum* præ cunctis mundi gentibus defendere libertatem. Qua causa merito possumus admirari, quod ausæ sunt gentes quædam conspirare innocentiam, & potentiam tam liberæ civitatis. Et est verum, quod una manus hominum proditorum, qui in hac sua Patria nequiverunt, propter suam nequitiam, habitare; adhibuerunt sibi quosdam advenas pauperes, & mendaces, & despectibiles, & inermes, qui, tanquam canes famelici, nihil habentes de proprio, intendunt, si possunt, rapere alienum, & sunt illic in paludibus *Correzolæ*. Sed utinam ad terram firmiorem deveniant, nam ipsos vere trucidabimus tanquam canes, & qui venerunt per aquas in navibus; per terram in plaustris, & curribus referentur: ad quos de facili puniendos ipse Deus, & ratio est nobiscum: quoniam pugnamus pro Patria defendenda, & altior est nobis potentia ad vindictam. Forte enim nesciunt quid valeat Populus *Paduanus*, cum carissimis nostris fratribus, & amicis, & militibus *Pedemontis*. Et quod spectat etiam ad majorem confusionem inimicorum; litteras habemus expressas 78
ab invictissimo nostro Domino *Ecelino*, quod *Mantuanos* perfidos suos inimicos, & nostros, per Dei gratiam, jam conclusit in tantum, quod latentes intra mœnia civitatis, solam habent in portis clausis fiduciam, non in armis. Quare usque ad III. dies, indubitanter, hic Dominum nostrum habebimus. Et nisi foret, quod inimici nostri palustres victualibus carent, unde scimus, quod illic amplius permanere non possunt; talem de eis victoriam habebimus, qualis nunquam habita fuit de gentibus aliquibus in Provincia *Lombardiæ*. Quare parati sitis armis, & equis, & audacis animi plenitudine, ac vigore, ut, si nos illic per ipsorum infortunium expectabunt, fama celebris de nostra victoria per totum mundi circulum deferatur. ¶ Hac nempe eadem die, qua prædicta Concio facta fuit, quasi post Vesperas, venit quidam de versus stratam de *Ponte Corbo*, ad Plateam Communis, clamando, quia percussus erat cum quodam alio graviter, & offensus. Sed cum nihil aliud diceret, nisi solummodo quod clamabat; creditum est, quod diceret ad arma, ad arma, quoniam veniunt inimici. Jussit ipsum *Ansedisius* capi,

pi, & linguam maliloquam mutilari, cæcari oculos, truncari pedibus: sed cum omnes has pœnas ferre se videret injuste; non cessabat homo ille magnanimus maledicere Potestati, & *Ecelino*, dicens, & quasi prophetizans, quod Potestas usque ad paucos dies attenderet illud idem. Iratus Potestas itaque jussit ipsum truncari capud, & tunc confessus est in pœnitentia homo ille, se nihil ad arma clamasse, nec mala intentione fuisse motum. Nihil tamen profuit, sed capite est punitus. Et fuit hoc die XIV. exeunte *Junio* prædicti anni.

CAP. VIII.

Hic facit Legatus Concionem in Ecclesia Sancti Martini *de* Plebe.

Sequenti die Dominico XIII. exeunte prædicto mense, dupplicatus est vigor in Legato, & gente sua, & surgens in aurora diei hujus, de consilio, & favore prudentis, & sapientis viri Domini *Marchi Quirini Paduæ* Potestatis, Domini *Marchi Badoarii* Merrescalchi, Domini *Tysonis*, aliorumque nobilium, & potentum guarnimentum suum duxit, & fœliciter collocavit in *villa Plebis*. Jam fama sonuit per totum *Paduanum* districtum, quod exercitus Legati, & Ecclesiæ, de bono prosperatur in melius, de gradu ascendit in gradum, procedit de victoria in victoriam, & triumphum. Et ecce multi habitatores villarum, non solum affinium, verum etiam existentium a remotis, & usque de *Pedevenda*, veniunt ad Legatum, & quasi deberent ire contra barbaras nationes, & pugnare cum *Sarracenis*; signaculo Sanctæ Crucis se muniunt, & audent se amodo fateri *Christi* pugiles, & milites Sancti *Petri*. Itaque Legatus cum Potestate, & Merescalcho, & cum Domino *Tysone* Confalonerio hujus exercitus pro Ecclesia Sancta Dei; advocato consilio Sapientum, habuit in Ecclesia Sancti *Martini* de *Plebe* omnes illos, ad quos totus spectabat exercitus, & in quos pendet a modo civitatis *Paduæ* conditio. Hæc autem verba locutus est inter eos. ¶ Viri fortes, & qui timetis Deum, grates debitas date Deo, & gratulemini vobis ipsis. Jam ecce vobis a Domino magna gratia est concessa, quoniam ipse pater Misericors, Deus libens, juste recipiens, videtur recipere preces nostras scilicet, dum pro nobis pugnat, inimicos Sanctæ Matris Ecclesiæ fugat, & dirigit gressus nostros. Et hoc est nobis certum indicium, quod propositum nostrum habebimus, nulla erit defensio inimicis; nitimur enim a persecutoribus Sanctam Matrem Ecclesiam liberare, carceres aperire, imbecilles defendere, pravitatem hæreticam extirpare, rapinas prohibere tyrannicas, tueri sanguinem innocentem, & civitatem condam Catholicam *Paduæ* præ ceteris civitatibus *Lombardiæ*, a venenosis morsibus viperarum eripere, & quasi a faucibus *Antichristi*. Quare viriliter agite, & confortetur cor vestrum. Et disponatur primo, quod locus, & villa ista conservetur illæsa, gens autem quælibet tam *Plebana*, quàm aliunde, & generaliter quicunque possunt movere arma, parati sint omnibus opportunis, ut quacunque hora, tam die, quam nocte videbitur nobis, & Potestati, & Merrescalcho, nostrisque Consiliariis; equitemus, Domino præeunte, in servitium Sanctæ Crucis, magnifice, & potenter, ad honorem, & gloriam *Iesu Christi*, ad damnum, & confusionem illorum, qui *Christianitatem* dissipant, & dispergunt.

CAP. IX. 79

De motu Legati, de Plebe *venientis ad* Paduam *occupandam.*

Post hæc Legati verba, dispositus est totus exercitus, utpote cum illic forent gentes honorabiles, in personis, & numero personarum, prudentia, sapientia, & virtute, de *Venetiis* scilicet, de *Ferraria*, de *Padua*, de *Comitatu Rudigii*, & aliunde, tam de civitatibus, quam de villis; & constituta gente qualibet sub suis Capitaneis, Rectoribus, & Vexillis; ponderata sunt plaustra armis, victualibus, gratis, & aliis paramentis ad pugnam. Et statim sequenti die *Lunæ* in mane, arripiunt iter suum. Stant Legatus, Potestas, Merrescalchus, & Confalonerius totius exercitus, læti, fortes, & hilares, & audaces, in dextrariis, armis fulgentibus decorati, & orientis *Solis* radiis coruscantes: & de certo suo proposito cuncti clamant, & tendunt ad *Paduam* occupandam. Exaltans Legatus igitur, cum totum suum vidit exercitum sic pronum, & voluntarium, pro victoria Sanctæ Matris Ecclesiæ; habuit in suo circuitu Clerum suum, & cum omnibus Clericis, & litteratis circumstantibus, cecinit, & omnes alternatim, & alta voce inceperunt hymnum illum in honorem venerabilis Sanctæ Crucis:

Vexilla Regis prodeunt
Fulget Crucis mysterium, &c.

& est hymnus totus alacriter decantatus. Eis autem sic hymnizantibus solemniter, & devote; posset quis manifeste vidisse duo millia hominum, tam militum, quam peditum, præ nimia lætitia lacrymantium. Equitat nunc, & ordinate incedit populus *Christianus*, quasi, ut recte dicas, nunc populus *Israeliticus* vadit obviam *Phylistæis*. Et ventum est ad *Pontem Sancti Nicolai* de *villa Ronchaliæ*, ubi tunc habitatores illius loci pontem destruere festinabant, sed nec eis erat potentia, nec voluntas. Et profuit etiam venientibus, quod stolidus *Ansedisius* fecerat aquas fluminis desiccari. Interea *Ansedisius* in Palatio *Paduæ* convocat omnes de *Pedemonte*, nam in hiis præcipue confidebat, & cum consilio *Gorziæ*, qui secundus erat a Potestate, *Feltrinos* omnes, qui secum erant in civitate retinuit, præter quosdam, quos misit, ut quasi supervideant gentem illam, quam ipse esse dicebat plebeculam venientem. Fuerunt autem isti, quos causa videndi transmisit scilicet, ipse *Gorzia*, *Aynardus* de *Agordo*, *Pachagnellus* de *Cividaé*, & *Theupus* nepos *Gorziæ*, qui bindam quandam, amore unius Dominæ, in sua tulit lancea, & erant cum istis quidam alii circa x. Iverunt autem usque ad *Voltam Berrocii*, qui locus distans est a civitate circa milliaria duo. Ex adversa quoque parte venerunt quidam alii milites contra istos in planam viam, videlicet Dominus *Uguzonus* de *Carraria*, Dominus *Marsilius*, & *Albertinus* omnes tres fratres, Dominus *Aycardinus Capud Nigrum*, & *Thomaxius Cavaza*, & quidam alii, insultare volentes potius in hostes equites, quam pedestres. Dum itaque *Gorzia* hos vidisset, & alios; bis, vel ter voluit insultare in eos, hastam audaci animo inclinando, & *Theupus* ipsius nepos ad hoc ipsum satis familiariter invitabat: deliberatione tamen habita saniori, *Gorzia* videns Legati venientia signa, gentesque irruere, quasi leones ad prædam; venientibus terga dedit, cum suis: Et sic isti milites *Ansedisii*, spem totius vitæ suæ jactantes in fugam potius, quam in arma; ad *Ansedisium* quam velociter sunt reversi.

CAP. X.

Hic capiuntur Burgi Paduæ *a Legato, & gente sua.*

Hoc audito in *Padua*, sunt multi, qui plurimum collætantur, sed timor, & tremor aliquorum quassat viscera, & medullas. Gens nanque illa, quæ veniens sperat *Paduam* occupare, illis qui fugam arripiunt nequaquam est visa plebecula, immo potius tanquam aquilæ devolantes, & turba prorsus innumerabilis quantitatis. Potestas itaque *Ansedisius* immo anxius, mittit continuo gentes ad *Pontecorbum*, unde videbantur venire hostes, & suam gentem ordinavit hoc modo: Nam circa cc. pedites de *Vicentia*, & *Vicentino* districtu, cum talavaciis statuit super turrim, & portam & spaldum de *Pontecorbo*, & inde circum. Pedites vero de *Padua* circa M. forsitan, a lateribus illorum hinc inde ad vada, & a rota scilicet, *Fratrum Minorum* inferius, usque ad molendina de *Terra Nigra*. Balisterios circa XL. posuit aliquos ad portas, & aliquos per ipsos pedites, extendens eos, & miscens per plura loca. Milites quosdam novos, quos in *Padua* constituerat hiis diebus, propter *Paduanorum* Militum absentiam, & defectum, jussit intrinsecus post spaldum discurrere, ut hostibus venientibus undecun-
80 que prorsus denegetur introitus, & illic viriliter sanguis venientium effundatur. Sed spes frequenter in exultantibus fallitur, & multo magis in trepidantibus evanescit. Ecce nanque repente Milites Sancti *Petri* decurrunt, irruunt omnes inordinate, subito quoque deveniunt impugnantes obstrusam portam viriliter, & audacter. Convertuntur itaque defensores in fugam, latitant intrinsecus per porticus, & per domos, & cum non sit illic aliquis, qui eos impellat, aut animet ad defensam; patuit porta de facili, venientibus inimicis: si qui vero reperti sunt super turrim, super aggerem, super spaldum, finguntur protinus ab imbribus sagittarum, ceduntur gladiis, & lanceis transforantur: & non solum pugnatur ad turrim, sed ab utraque parte pontis, & turris fere per milliare. Hic dominus *Aycardinus* de *Capite Nigro* vir strenuus, & præclarus, partem unam de gente Cruce signata conducens inferius ad prædicta Molendina de *Terra Nigra*; resistentes in aggere ultra flumen viriliter expugnavit, & vicit. Quo viso *Ansedisius* fugam cepit ad civitatem; *Tholbertus* de *Berricha*, qui assistebat ad latus ejus, *Guido* de *Malledo*, & *Albertus* de *Fineto*, omnes tres *Vicentini*, anxiantes, & fugientes secuti sunt fugientem. *Bruxa* tenuit viam aliam, & fugit usque ad *Cittadellam*, *Crepada* tenuit versus *Pratum*: sed *Gorzia*, quamvis Potestatem fugientem fugiens sequeretur, tamen paulatim regrediens, pugnando viriliter, invitus venientibus, & pugnantibus hostibus cessit, & ingressus est civitatem. *Hesbergerius* de *Vivario* etiam pugnando contra venientes, captus est illa hora. Demum captus est burgus, & totus circuitus *Ruthinensis*. Qui vero introitum defendebant partim fugierunt ad *Fratrum Minorum* locum, partim versus *Pontem Sancti Stephani*, post dictum *Gorziam* fugierunt, partim ad *Pontem Altinatum*, sicut impetus eos tulit. Prius tamen quam in toto pateret introitus, *Crepada* prædictus, & quidam secum, extra a *Ponte Corbo* exierant, & per ripam fluminis venerant versus *Pratum*, ubi tunc morabatur *Crepada*, quem terga dantem de discrimine *Pontis Corbi*, cum sequacibus suis, insecuta est gens signata signaculo Sanctæ Crucis: &

A inter sequentes fuit vir prudens & strenuus *Thomaxius Cavaza* in dextrario, & in armis, & videns *Crepadam* ipsum, cum quadam equitantium quantitate circa XXV. subintrantium domum *Molendinorum Sanctæ Mariæ* de *Vantio*, velud fugam arriperent, & relinquerent civitatem procedere: & venit ad portam *Prati*, quam apertam inveniens introivit, & occurrentibus ei duobus militibus adversæ partis, armis militaribus egregie præmunitis, cum fuisset usum confractæ lanceæ prudenter operatus in unum; percussit alterum taliter forti clava, quod in terram cecidit, & a peditibus est finitus. Sic itaque Milites isti duo
B tota die illa mortui jacuerunt ante Sancti *Danielis* Ecclesiam intus a *Porta Prati*, multis quærentibus, & nullis cognoscentibus qui fuissent. Fuit autem, sicut puto, Divina voluntas, quod in tanta burgorum victoria, tantoque strepitu, quo Legatus cum gente sua, tam potentem, & tam munitam habuit civitatem, præter a muris intrinsecus, & non fuit multa strages hominum occisorum: sed inter hos duos, de quibus fecimus mentionem, & alios circa XIV. qui sunt inventi per contratam Ecclesiæ Sancti *Antonii*, & quosdam alios ad Sanctam *Malgaritam*, & per *Ruthenam*, & alibi, L. forte inter unam partem, & alteram
C perierunt. Et facta sunt hæc omnia supradicta die *Lunæ* XII. exeunte Mense *Junii* prædicti anni Domini MCCLVI.

CAP. XI.

Hic Ansedisius *reclusus intra muros* Paduæ *circuit civitatem in nocte.*

Reclusis *Christi* hostibus intra muros, mersisque *Solis* radiis in occasum; audax gens Legati, prudens, & victoriosa quievit. Receptique sunt milites, & pedites omnes per burgos, & per
D vicinias quasi fratres, & tota nocte illa cum hospitibus hospites sunt lætati, quærentes, & respondentes alternatim ubi steterunt, & quid fecerunt temporibus retroactis. Istam quoque diem benedicebant affectuose, quam nostra ætate venturam vix aliquis cogitabat: sed nemo reputet impossibile diem gratam supervenire, & horam, quæ forsitan non sperabatur. Quid nunc faciat *Ansedisius*, clausus, & contremescens, cum sua gente de *Pedemonte*? Gens enim *Paduana* intrinseca, etsi suam adhuc non audeat voluntatem ostendere, vigilanter expectat tamen ab hostibus extrinsecis in crastinum superari. Itaque *Ansedisius* nocte illa
E penitus non descendit ab equo, bibere, vel cibare non meminit: sed cum fidelibus, & complicibus suis, *Gorzia*, *Alberto* de *Fineto*, & aliis, civitatem intrinsecus multis vicibus sollicite circuivit: nec in suis scutiferis confidebat, quin manu portarum seras tentaret: repagula palpat & vectes, videtque quod firmæ sunt clavaturæ, & factus est 81
claviger nocte illa. Sed forte in crastinum alter claviger introibit. Ut portas etiam faciat firmiores, mutari facit intrinsecus quasi omnes, & si visum est, quod hostes heri rupissent alicubi, fecit muris, & trabibus subito reparari. In turribus balisterios posuit, in muris quoque pedites, a
F latere contra hostes. Ad portarum autem introitus defendendos, multos constituit defensores.

CAP. XII.

Hic ordinatur a Legato, & gente sua impugnare civitatem.

Ecce quoque, aurora fugante noctem, congregati sunt Domini *Marcus Quirinus Paduæ*

 Pote-

Poteſtas, Marreſchalchus, & reliqui Barones exercitus, ad Legatum, quibus Legatus pauca verba expoſuit, quæ Sapientes loquebantur eidem. Dicebant enim civitatem totis viribus expugnandam: ſed alii in contrarium ſentientes, conſulebant, ſed bona fide, quod burgi omnes circumquaque ad civitatem ignibus concrementur, & dimittatur civitas deſolata. Quærebat ab eis igitur, quid conſulerent faciendum. Itaque poſt verba Legati, concordaverunt omnes, quod urbs, quæ condam fuerat bonis omnibus copioſa, tam nobilis, tam decora, tam Catholica, tam Divina, cum ſit circumdata perſonis religioſis, & locis, ſteteritque condam diſſipatrix hæreticorum, fons, & alumna fidei, Sanctæ Matris Eccleſiæ, vernula, & miniſtra; nequaquam vaſtari debeat, nec ſuis delicioſis ſuburbiis mutilari: ipſi enim inimici, qui nunc per fas, & nefas ea abutuntur, & tenent; in deformatione *Paduæ* lætarentur, cum eorum ad hoc intentio totaliter elaboret. Addebant etiam ad Legatum, & dicebant ſinguli quodammodo una voce, Ecce jam ad tantum deventum eſt, Divina gratia faciente, quod inimici tremunt intrinſecus, dolent medullitus, & ſuſpirant, pœnitet eos equidem tyrannidem operatos, vident oculis mortem ſuam, gens vero noſtra tota mente deſiderat inimicos delere, *Paduam* in ſuam reducere libertatem, ſanguinem innocentem ulciſci. Aſſumamus ergo arma, viriliter pugnemus, tanquam in ſervitio *Terræ Sanctæ*, domos noſtras, & bona propria gladio convincamus: eſt enim nobiſcum Deus, virtus, æquitas, & prudentia eſt nobiſcum. Scimus enim pro certo, quod non eſt pars centeſima de intrinſecis omnibus, quæ ſit nobis oppoſita, vel voluntaria in pugnando. Et qui muros defendet? quis aditus prohibebit, vel portas? Sunt forte ribaldi C. intrinſecus, vel de villis ſylveſtribus *Pedemontis* ad ſoldum, nudi, famelici, & inermes. Nonne bonus Populus *Paduanus*, & quicunque habent arma, coacti tenentur in partibus *Lombardiæ* cum *Ecelino?* Nos igitur, & gens noſtra totaliter ad arma proſiliamus, irrumpamus, & fœliciter intremus in civitatem, quæ gaudenter jam dudum expectat adventum noſtrum. Erit hodie dies illa profecto, quæ victoria Sanctæ Matris Eccleſiæ prædicabitur citra Mare, & ultra. Nos quoque, & ſucceſſores noſtri hanc diem omni tempore habebimus celebrem, & ſolemnem.

CAP. XIII.

Hic impugnatur Padua *a Militibus* Sancti Petri.

Hac itaque die *Martis* XI. exeunte *Junio* MCCLVI. anni, Cruce ſignata gens omnis, arma lætanter arripuit, & tam milites, quam pedites ad pugnam pedeſtrem parati, muros, & totam circuunt civitatem ex latere de *Ruthenna*, a *Ponte Contarinorum* videlicet, uſque ad Sancti *Michaelis* Eccleſiam, ſitam ex altera parte fluminis, ultra caſtrum, quod fieri fecerat *Ecelinus* tempore hujus guerræ, ut ſupra legitur in x. capitulo v. Libri. §. Facta militum &c. Et quamvis fere pugnetur undique, ſunt verumtamen certa loca, in quibus durius eſt pugnatum hinc inde. Illic enim ad *Sanctum Lucam*, ubi murus videbatur debilior, extrinſeci, qui præterita die pugnantes murum aſcenderant (& intraſſent equidem, niſi quod defecerunt ſpicula ſagittantium) adhuc hodie redierunt. Et quanvis viderent locum fortius reparatum; nihilominus tamen niſi ſunt defendentes inimicos depellere, eoſque fingere nunc lanceis, nunc ſagittis, fundis petras rotantibus, & ſonantibus cazafuſtis. Sic in magna diei parte extitit ibi pugna, & ſunt illic vulnerati, non tamen mortui, de intrinſecis circa x. & de extrinſecis circa XIV. Ad *portam* vero *Turriſellarum* validior, & periculoſior pugna fuit, præter quod ibi multa vulnera non fuerunt: Erat enim Porta defenſa multum magno caſtro quodammodo, utpote caſtellata domo lapidea, quæ fuit olim *Apicacauræ*, defenſa turri fortiſſima, & ſublimi; baliſtis magnis, & parvis plurimis præmunita; acutis ſudibus, & lapidibus ponderoſis. Hic neutra partium alteri prævaluit die illa, quanvis illic utrinque duriſſime ſit pugnatum. *Ferrarienſis* autem unus, cum acuta ſecuri quadam, portam ipſam fruſtra nitebatur incidere, ſicut hodie patet in ipſa porta: ſed proficere nihil potuit, nam deſuper tot lapides compluebant, quod vix mortis effugit periculum, & rediit fatigatus in vanum. Pugnatum eſt etiam ad portam *Sancti Stephani*, & exinde ad *Pontem Altinatum*, per murum illum, quia planior erat murus, & alicubi picei aſſidibus coadjutus, & inde ſpiſſiores intrinſeci defendentes: nec mirum, cum illic adhibenda ſit potius medicina, ubi majora morbi contraria invaleſcunt. Cum pugnaret denique gens Legati in cunctis locis aliis fere inutiliter, & incaſſum, impugnantium maxima multitudo ad *pontem Altinatum* convenit, nec Laicorum tantum, ſed Clericorum, & Conventualium perſonarum. Ibi ipſe Legatus, ibi *Minores fratres*, ibi *Prædicatores*, ibi de Sancti *Benedicti* ordine, ibi de *Griſeis*, ibi de *Albis*, ut vere poſſis dicere, tam Clericos, quam Laicos pugnare unanimiter in Paganos. Inſpirante ergo Divino Spiritu, qui ſemper operatur ad bonum, voluntas fuit ipſis omnibus fratribus, militibus, & peditibus una hora ædificium quoddam conſtruere, quod vulgo *vinea* dicitur. i. *gattus*. Quo facto, & ad portam conducto ſalubriter, nitebantur hii, qui ſub gatto erant, portam confringere, & confractam, ad mortem defendentium ſubintrare. Sed ecce deſuper ab intrinſecis jactatus eſt ignis in gattum, jactatum eſt oleum, jactatæ porcinæ carnes, & pernæ plures, ſulphur, pix, & ſimilia incentiva, ita quod ab illis eſt ædificium inflammatum, & gattus, quibus ceſſit in exodium, & ruinam. Hoc autem videntes extrinſeci eſſe mortem, & periculum defenſorum; protinus exultantes, ligna lignis, flammam flammis, & ſtramina ſtraminibus addiderunt, & adeo augumentatus eſt ignis, quod incepit ardere porta, nec poteſt ignis ulterius modo aliquo, vel ingenio ſuffocari.

CAP. XIV.

Hic fugit Anſediſius *de* Padua, *cum militibus*, *& peditibus ſuis.*

A Modo videt *Anſediſius* mortem ſuam, & inſpiciens jam ignem ardere intrinſecus; factus eſt tremebundus, & anxius, gemens, pavidus, & ſtupeſcens. Et ecce *Paduanus* civis quidam de bonis Popularibus civitatis, *Minus* de *Manioſis*, ſalubre voluit dare conſilium jam quaſi terminanti tyranno, & ait *Anſediſio* ipſi, Domine mi care, pater, & Domine reverende, paciſcamur care domine cum Legato, & poſſumus perſonas noſtras ab omni liberare periculo, & civitatem noſtram ſervare incolumem, & indemnem. Hunc quidem plurima non locutum, impius ille *Nero* reſpiciens oculo tortuoſo, dolorem, quem in mente conceperat, rabiem, iniquitatem, & iram effudit in innocentem, & evaginato confeſtim gladio illum morte interemit indigna, qui ei ſalutis

lutis viam, & vitæ semitam nuntiabat, qui tyranno sic immerito, de sui animi bona simplicitate, liberationis consilium dederat, & quietis. Itaque cruore fuso innocuo, excitata dæmoniaca pravitate, *Ansedisius* dedit terga vincentibus: & relinquens ardentem ignem pro sua defensione, & scuto; occurrit ad *Sancti Johannis portam*, clavem cujus tenebat, ex altera parte civitatis versus partem Occidentalem, & hospite insalutato aufugit, crebris usus calcaribus, & vitæ suæ habitis in succursum. Quem sui videntes conversum in fugam vilissimam, fugam arripuerunt & ipsi. Tunc Confalonerius Generalis Dominus *Tyso* de *Campo Sancti Petri* prædictus, audacter, & viriliter, cum quadam militum quantitate repente insequitur quasi per milliaria quatuor *Ansedisium* versus *Vicentiam* fugientem, cupiens personaliter ipsum, & suos capere, vel potius quod converterentur ad pugnam. Et sic habuit quosdam equos de inimicis, quibusdam prostratis, quibusdam occisis, quibusdam fugatis per foveas, & spineta. & sic Sanctæ Ecclesiæ proditores, angustiatum *Ansedisium* sequentes, dolorosi, & anxii in munitionibus *Vicentiæ* latuerunt, corde reverberante quam plurimum, pulvere mixto sudoribus, & anhelantibus arteriis: timore relicto procul, & adhuc verumtamen non securi.

EXPLICIT LIBER OCTAVUS.

83 # INCIPIT NONUS.

CAP. I.

Hic intrat Legatus, & milites Sancti Petri *in* Padua.

TAlis, & tanta virorum debilitas, pusillanimitas animorum, vilitas, & inertia personarum, nunquam fuisse legitur in aliquibus partibus hujus mundi. Qui enim se Vicarium Generalem Sacri Imperii a flumine *Olii*, usque *Tridentum*, in suis litteris appellabat; qui civitatem habebat in manibus, repletam sufficienter hoc tempore sibi subditis personis, & armis, aquis undique circumseptam, nisi eas per stultitiam obstruxisset, muris ex omni parte munitam, turribus prædefensam; ad portas in fugiendo solummodo vitam suam statuit, & salutem. Nullam quoque compassionem habuit super adversitatibus civitatis illius, in qua magnos honores habuerat, magnamque divitiarum copiam, cujus dominium possederat annis VII. minus forte per duos menses. Ergo fugatis hostibus, apertæ sunt portæ civitatis ex omni parte, extracti sunt de carceribus homines, mulieres, & pueri, quibus sex magnæ domus intus a muris *Paduæ* erant plenæ, quod vix poterant vivere, vel spirare, præter carcerem de *Sancta Sophia*, quem hesterna die gens Cruce signata confregerat, & liberati erant exinde captivi, & carcerati circa CCC. & ultra. In hac die itaque captionis, durities, & iniquitas fugati *Ansedisii* redundavit ad damnum inæstimabile civitati: potuit enim crudelissimus ille Rector, cum veniente Legato, & suis, bonas habuisse conditiones, & pacta, & se ab *Ecelini* flagellis, & a morte durissima, *Paduanos* a pauperie liberasse; secundum quod erat salubre consilium *Mini* de *Maniosis*, de quo supra fecimus mentionem. Qui, sicut & gens Legati adveniens, visus est scivisse Lucani legem per *Cæsarem* introductam: inquit enim

arma tenenti
Omnia dat, qui justa negat, nec numina desunt.

Non enim dici posset, vel cogitari domorum violenta prædatio, tam in domo Communis, quam ubicunque per civitatem, Mercatorum scilicet, & aliarum gentium rapta spolia in cunctis, quæ possidentur, tam in hiis, quæ in cameris, sive stationibus erant, quam in rebus carioribus, quæ in rebus subterraneis fuerunt reposita, propter metum. Et duravit hæc rapacitatis insanies fere per dies VIII. Ita quod hiis diebus fuit nobilis illa civitas *Paduæ* pauperior, quam eo tempore *Zenusii* de *Ruthena*, quo ab *Athilla* destructa canino, translata mutavit lectum ultra flumen, quod erat *Paduæ* munitio primitus a latere occidentis: & nunc ibi *Ruina* dicitur, ubi ante *Athillam* primo fundata erat, & *Patavium* dicebatur. Quamvis autem in rapiendis rebus mobilibus solitum sit, ut plurimum, discordias, & cædes emergere, hic tamen a Domino factum est, quod in tanto strepitu, & furore, non multa sunt in civitate homicidia perpetrata, & multum dubitabatur ante civitatis introitum. *Tuscus* quidam nomine *Johannes* de *Scanta*, suam volens prætueri pecuniam, quam ad pignora mutuabat, defendendo pecuniam est occisus. Alii quidam etiam forsitan circa V. sunt mortui in introitu civitatis, quasi ex improviso. Quod autem multa cessavit cædes hæc fuit credita esse causa, quod *Paduani* intrinseci *Paduanorum* extrinsecorum adventum toto desiderio expectabant. Fuit autem prædictus introitus civitatis, eadem die *Martis* prædicta.

CAP. II.

Hic tangitur de Carrocio Paduano.

POstquam sic trascursa est civitas a militibus, & gentibus *Sancti Petri*; vir quidam *Paduanus* fuit, qui fugerat condam ad *Este*, propter *Ecelini* timorem, cum uxore, & familia sua tota, cui natus est filius in principio guerræ ibidem. Contingit autem hac die ipsum patrem, & filium transire per Plateam apud Palatium *Paduæ*, & vidit filius Carrocium *Paduæ* putridum, & deforme, diruptum, & despectum, inutile, & confractum, & ait, Pater, Ecce nunc pater, & domine, quale hic ædificium video! Si hos radios inspicio, sive rotas, si noto brachiolas, & considero artemonem; plaustri videtur habere speciem, sed fuisse magnitudinis tantæ, quod duo boves ipsum conducere non valerent, nisi forte fuisset, ut audio, quod animalia olim majora erant, & homines, unde fiebant utensilia ampliora. Cui pater quasi ridendo respondit, Fili mi, hoc 84
est Carrocium *Paduanum*, quod est quasi pro castro quodam, quod ducitur cum lætitia, & honore, quando civitas vult prodire in hostes. Et super ipsum in quadam excellenti antenna defertur igneum, & triumphale Vexillum, ad quod totus spectat exercitus. Nec est aliquod castrum in *Paduano* districtu in montibus, vel in plano, pro quo defendendo totus Populus *Paduanus* adeo pugnaret viriliter, & exponeret suam vitam, & animam omni periculo, & fortunæ. In hoc enim pen-

pendet honor, vigor, & gloria *Paduani* Communis. Per hoc itaque apparet manifeste, quod *Paduanorum* inimici mortales illi de *Romano*, conculcare volentes propensius civitatem, & civitatis honorem, jam sunt XVI. anni, & ultra, faciunt ipsum Carrocium, ad Communis *Paduæ* vituperium, hic manere continue, solibus desiccatum, putredine diruptum, pluviis deformatum. Fuit enim tempus, quo pulcritudine decoratum mirabili, pictum coloribus pretiosis, de media nocte fulgebat in tantum, ut argenti nitorem excederet, plusquam auri fulgor mirifice radiaret. Et erat tremor hostibus *Paduani* Communis, dum terra tremeret tota, unde ibat, quasi volitans ad modum fulminis, & draconum. Si vero forte quæreres, unde primitus originem habuit; respicies supra altare Majoris Ecclesiæ *Paduanæ*: ibi nanque videre poteris in picturis pulcre, & artificiose protractis, *Milonem* tunc Episcopum *Paduanum*, Regem *Corradum*, & Reginam uxorem ejus nomine *Bertam*, quæ Regina petiit pro Populo *Paduano* a Rege, ut *Paduanis* gratiam faceret, ut ædificarent Carrocium, quod eis *Athilla* tyrannus destruxerat, dum ipsos ad tantam paupertatem conduxit, quod jam non dici poterat populus *Paduanus*, sed popellus. Hoc igitur munere eis dato, quoniam intercedente Regina istam gratiam habuerunt; fulgentissimum fecerunt Carrocium, & ad ipsius Reginæ memoriam, & honorem, imposuerunt Carrocio nomen *Berta*, quo quidem nomine vocatur hodie, & vocabitur in æternum.

CAP. III.

Hic redditur officium, excommunicatione remota, & terra Montissilicis *redditur Ecclesiæ.*

Licet, ut dictum est, plurimum spoliata sit civitas, gaudent tamen generaliter omnes, tam hii scilicet, qui in civitate inventi fuerant, quam qui etiam advenerunt: & gratulantur Domino, & Patri in *Christo* Reverendo Legato, congratulantur utique Potestati, congratulantur ad invicem parentes parentibus, cognoscentibus cognoscentes, vicini cum vicinis. Eis omnibus igitur, qui in civitate condam tempore tyranniæ permanserant ab excommunicationis vinculo absolutis, & devote recipientibus mandatum Ecclesiæ; incipiunt cum tanto gaudio celebrari Divina, quanto gauderet aliquis *Christianus* ereptus post annos XX. vel ultra, a jugo & a vinculis Paganorum. Erat autem hæc tanta lætitia non solum in civitate, vel burgis, sed & in castris, & in villis utique, nisi forte ubi adhuc stabant Capitanei *Ecelini*, quemadmodum in *Montissilicis* summitate. Nam hii, qui erant per villam, & burgum inferius, audita victoria militum *Sancti Petri* in *Padua*, statim prosilierunt ad arma, & secuti Dominum *Gontarinum* fratrem in loco *Sanctæ Justinæ* de *Padua*, terram illico percurrentes, terruerunt inimicos Ecclesiæ, & muniti signaculo Sanctæ Crucis, protestantur amodo manifeste se fovere partem Ecclesiæ, & habere ulterius *Ecelinum*, ejusque amicos pro mortalibus inimicis. Igitur *Gerardus* de *Tarvisio* condam Presbyter, sed apostata nunc, & Capitaneus in villa *Montissilicis* constitutus per *Ecelinum*, qui & illic in Capotanaria sua multa commiserat, quæ non sunt relatu digna; cum quibusdam suis sequacibus superius fugit ad castrum, & summum montis. Sed ipse Capitaneus castri pro *Ecelino*, nomine *Propheta*, *Gerardum*, & eos qui secum fugerant, manere dimisit in cinta, sive in circuitu castri, sed in ca-

A strum intrare nulla ratione permisit: timuit enim, ne forte de castro vellet facere tradimentum.

CAP. IV.

Hic redditur Cittadella, *&* Mestre, *per interpositas personas, Legato.*

Sonant rumores amodo per totam *Marchiam Tarvisinam*: & ecce habitatores de *Cittadella*, ubi carcer mortalis erat, habito saniori consilio, mittunt ad Dominum *Tysonem* de *Campo Sancti Petri*, qui cum Legato erat *Paduæ*, ut quam citius
B veniat ad *Cittadellam* accipiendam ad libitum suum, & voluntatem. Sicque qui Capitaneus erat pro *Ecelino*, & *Cittadellam* rexerat usque modo, & hii, qui cum eo erant, qui voluerunt, protinus ascenderunt zironem, suarum timentes periculum 85
personarum. Quanta autem trepidatio erat istis, tanta erat exultatio carceratis, qui sperabant de tenebris exire ad lucem, de flagellis ad gaudia, de morte pervenire ad vitam: & fractis compedibus, vinculis dissolutis, apertis carceribus, præ nimia lætitia lacrymantes carcerati ipsi CCC. & ultra, alii videntes, & alii non videntes, ad portas *Cittadellæ* perveniunt, laudantes misericordiam
C *Iesu Christi*, & clamantes altis vocibus Milites *Sancti Petri*. Erat quippe clamor maximus circumquaque ad portas, & voluntas eadem omnibus se reddere *Christi* Nuntiis, & bajulatoribus Sanctæ Crucis. Interea Dominus *Tyso* advenit, & oblata securitate per eum, illis qui zironem ascenderant; *Cittadellam* habuit, & in sua protectione recepit, & omnes loci habitatores, & alios, sicut fideles Ecclesiæ pertractavit, ad honorem, & voluntatem Domini Legati, & Potestatis, totiusque Communis *Paduæ*, in rebus, & in personis. ¶ Hiis sic peractis in *Cittadella*, custodes *Castri* de *Mestre*, Burgenses, & omnes ha-
D bitantes ibidem, sicut Divina voluntas fuit, inventi sunt unanimes omnes una hora castrum, & locum reddere Ecclesiæ, & Domino Episcopo *Tarvisino*, & ipsum ei sine ullo tenore concorditer reddiderunt, a quo sunt animo gaudenti recepti, & oblati per ipsum Domino Legato, sicut amodo *Christi* fidelissimi, & devoti.

CAP. V.

Hic redditur Castrum Zigotum Albrico *de* Romano.

E Hæc omnia facta sunt in septimana eadem, qua civitas capta fuit. Sed & statim septimana sequenti visum est, quod adhuc quædam vestigia partium remansisset. Illi enim qui *Castrum Zigotum*, *Tarvisini* districtus, habebant, sperantes adhuc forsitan, quod illi de *Romano*, cum haberent adhuc *Tarvisium*, possent *Paduam* rehabere; castrum *Zigotum* reddiderunt *Albrico* de *Romano*, qui *Tarvisium* possidebat: prætendentes hanc causam, quod ipse scilicet, videbatur favere Ecclesiæ: Nam in eo tanta dolositas versipellis latitaverat usque modo, quod crediderant aliqui, eum jam
F longis retro temporibus fratri suo *Ecelino* contrarium extitisse. Sed hæc credulitas nequaquam locum habuit apud illos qui noscunt naturalem amorem fratrum. Si enim veritatem loquitur Horatius dicens:

Naturam expellas furca, tamen usque recurret,
Et mala prorumpet furtim fastigia victrix;

Non enim erat credibile, quod duo fratres ex utroque parente, laborarent, & niterentur, ita quod unus in alterum tenderet ad inimicitiam capitalem. Sane aliqui de *Padua*, de *Tarvisio*, de *Baxa-*

Baxano, & aliunde, sive liberi, sive de ipsorum familiis, sunt pœnas, & mortem perpessi, qui crediderunt fratres illos inter se inimicari ad mortem. Immo de certo consilio, & scientia utriusque, unus eorum parti adhæsit Ecclesiæ, alter parti Imperatoris, ut utriusque partis uterque secreta cognosceret, & illos aptius possent disperdere, quos volebant. Nam & cautissimus Abbas ille Sanctæ *Luciæ* primo, & Abbas factus postea Sancti *Felicis* de *Vincentia*; quidam alter etiam nomine *Moscardinus* de *Pedemonte*, nocte multis vicibus unius fratris ad alterum tulit litteras, & secreta: quod notum fuit in *Vando* de *Viguncia* mortuo injuste, ut superius dictum est, & in multis aliis qui similiter perierunt indigne.

CAP. VI.

Hic redduntur Legato quasi omnia castra Paduani *districtus.*

Audientes illi qui tenebant *Estensem roccham*, & *castrum Montagnanæ*, & alias terras de *Scodesia*, datum esse *Castrum Zigotum Albrico* de *Romano*, & suæ parti; ipsum *Este*, & terras de *Scodesia* totaliter Domino Marchioni, & ejus Nuntiis, pro eo recipientibus reddiderunt. Non verumtamen denegantes, quod dabant omnia Ecclesiæ, & Legato, utpote, quia Dominus Marchio erat in hiis partibus membrum Ecclesiæ principale. ℭ Quid plus? in eisdem diebus, quibus fuit *Padua* de jugo hæreticorum erepta, data Sanctæ Matri Ecclesiæ, reddita Domino Legato, & *Marco Quirino Paduæ* Potestati, de summa, & ineffabili voluntate; Castro illo fortissimo, quod erat in *Padua* similiter reddito per *Vendraminum* de *Pedemonte*, Capitaneum ibi constitutum ab *Ecelino*; Turri etiam, & munitissima domo *Apicacauræ* in porta *Turrisellarum* redditis statim sequenti die post civitatem captam, & habitam a Legato, affidatis ibi custodibus solummodo in personis; ℭ Statim & ista loca sunt reddita Domino Legato, & Communi *Paduæ*, videlicet *Buvolenta*, *Cintum*, *Lucium*, *Montagnonum*, *Castrum Montis Rubei*, *Castrum novum*, *Castrum* Episco-
86 pale *Pyndisii*, cæteraque loca omnia, totius *Paduani* districtus, præter summum *Montissilicis*, & *Cerrum*, & *Calaonum*, tam in montibus, quam in plano. Quæ cum affectu tanto, & voluntate, se præceptis Matris Ecclesiæ subdiderunt, ut pauci, vel fere nulli forent, qui haberent præteritorum malorum memoriam, aut de transactis cruciatibus condolerent. Profecto multo gratior est post pœnam tranquillitas, & dulcedo post amaritudinem plus delectat.

CAP. VII.

De reditu Ecelini *a devastatione* Mantuani *districtus.*

Circa diem tertiam postquam *Paduana* civitas reddita erat, redibat *Ecelinus* a dissipatione, & vastatione *Mantuani* districtus *Veronam*, quo perrexerat circa principium *Madii*, nunc transacti, ut superius dictum est, & per *Mantuanum* Episcopatum, in quacumque parte potuit, illis diebus destruxerat: & ventum erat ad aquas *Menzi*, ubi Nuntius ecce quidam anxius, & anhelans stetit ante tyranni præsentiam, & ipsi interroganti. Quæ nova? respondit infœlix ille, mala Domine, quia *Paduam* perdidistis: illum siquidem Nuntium absque mora fecit occidi suspendio. Posthæc per spatium temporis aliquanti alter advenit Nuntius primo fœlicior, & fato editus meliori:

A hic *Ecelino* quærenti. Quæ nova? sapienter, & devote respondit, quod si ejus Dominationi placeret, volebat ei secrete loqui. Hunc commendavit tyrannus in corde suo, & auditis secreto rumoribus insperatis, quos etiam bene potuit occultare, & novit transmutare in aliud; finxit se aliud audivisse. Et parva temporis quantitate transacta, ecce ad eum veniunt de suis Militibus quidam, qui *Paduæ* erant in conflictu scilicet, *Gorzia*, nunc *Crepada*, nunc *Brixa*, nunc & alii, & non eadem hora, sed successive. *Ansedisius* autem, qui *Paduæ* Potestas extiterat, stabat adhuc *Vicentiæ*, ut
B dicitur, & pecuniam quam *Ecelinus* etiam habebat *Vicentiæ* colligeret festinanter in unum, & ad suum dominum exportaret, quem cum sua infœlicitate videbit. Ipsis ergo cum suis militibus congregatis ad *Ecelinum*, & de capta *Padua* cognita veritate; *Ecelinus* ipse aliud mente habuit, & aliud dixit ore: confestim nanque taliter ordinans gentem suam, quod omnes *Veronam* trahant, & nemo valeat deviare, quamvis die jam inclinante, jussit transire *Menzum*. Quo siquidem transvadato, quamvis omnes crederent hospitari, tamen fecit taliter, quod exercitus tota nocte defessus, collectus est in *Verona*. Tunc murmurabatur la-
C tenter, & timorose per omnes, *Paduam* esse captam ab inimicis: Et sic quamvis *Ecelinus* hoc tegeret quantum posset; vulgus verumtamen noscens omnia, non erat sine lacrymis, & dolore. Igitur ne liceret mœstis gentibus mutare propositum; claudi fecit omnes januas civitatis, custodes ad stratas posuit, & si quis recedere præsumebat manibus, & pedibus truncabatur. Ad hæc fecit eos subdole convenire in unum conclusum locum, & jussit, ut veniant sine armis, hoc forte, ut possit eos facilius detinere incautos: & statuit, aliquos susurrones suos fidos ire per turbam gentium, qui dicebant, fingentes se dicere in se-
D creto, Nos sine dubio imus *Paduam*, & si inimicos inveniemus ibidem, ipsos trucidabimus tanquam canes. Contristati attamen *Paduani* diversi diversimode cogitabant, timentes aliqui patres suos, filios, & uxores, fratres, vel consanguineos in civitatis occupatione peremptos; aliqui suas divitias esse raptas, & domos; aliqui civitatem *Paduæ* totaliter ignibus, & sanguinibus deformatam. Contingit enim, ut plurimum, quod si quis abest a re principaliter exoptata, vix est absque sollicitudine, & timore, & assidue pericula suspicatur.

CAP. VIII.

De Paduanis *carceratis* Veronæ.

E Vult amodo *Ecelinus* sui odii venenum evomere, quod longo jam tempore cupiebat in gentem effundere *Paduanam*. Et suis convocatis complicibus, quos fingebat habere caros, inter cætera, quæ locutus est inter eos, breviter consilium petiit, quid facere habeat de *Paduanis*, quos jam conclusos tenebat in loco uno. Super quo, *Antonius*, qui dicebatur *Brosima*, filius olim Domini *Lemici* de *Ardengis* de *Padua*, qui etiam nunc erat *Vicentinus* Potestas pro *Ecelino*, suum
F bona fide consilium dedit, quod scilicet, *Paduani* veniant cum ipso *Vicentiam*, quos illic tenere potest ad utilitatem amicorum commodius, & ad inimicorum confusionem, & mortem. Surrexit protinus & locutus est alius Miles quidam diverso modo, & ait, suum dando consilium, quod *Paduani* omnes prorsus teneantur *Veronæ*, timendum quippe est, ne si *Paduani* appropinquant, ad partem alteram convertantur, & sic foret error novissimus pejor primo. Quid ultra? primo deti-

neri fecit cunctos illos de *Plebe Sacci*, unde Le-
87 gatus venerat, secundo illos de *Cittadella*, quo-
niam locum illum reddiderant sui de *Cittadella*;
tertio bubulcos; post quos pedites, & milites:
sed istos ultimo loco, nam ipsi primo ceperunt
alios, & ipsi postmodum capti sunt, & in carce-
ribus positi, denuo cum aliis perierunt. Et fue-
runt XI. millia personarum, & ultra de solis his
de *Padua*, & *Paduano* districtu, quos in carceri-
bus *Veronæ* positos, & detentos, vir ipse perdi-
tionis, & homo inauditæ iniquitatis, morte ma-
la tempore procedente perire fecit, fame, siti,
frigore, nuditate, aliquos suspendio, aliquos quo-
que gladio, alios vero igne. De tanta quoque
multitudine captivorum nunquam CC. *Paduam*
redierunt. Et habuit *Ecelinus* prædictorum o-
mnium, quos sic mortaliter carceravit, equos,
arma, tentoria, vestimenta, pecuniam, cuncta-
que ornamenta, quæ tulerant studiose ad *Ecelini*
decorem, & ad sui magnificentiam guarnimenti.
Jam ecce secundo depauperata est civitas *Paduæ*,
primo nanque divitiis per milites *Sancti Petri*, se-
cundo personis, & hominibus per vicarium *Anti-
christi*. Sed depauperationis primæ, nulla est
comparatio, ad secundam. Inopia nanque rerum
poterit restaurari, sed non est restauratio persona-
rum. Immo nulli extat ambiguum, quod huma-
ni generis tanta facta perditio, in *Verona* speciali-
ter, in ætate præsenti, viris perditis, mulieribus
viduatis, damnificavit populum *Paduanum* in tan-
tum, quod nec secunda ætas, nec tertia, nec
quarta poterit restaurare quod iniqui, & tyranni
pravitas abolevit. Qua consulo, quod provideant
populi civitatum, ne talibus dominis se submit-
tant, quorum rabies bonos opprimat, malos fo-
veat, iniquitatem diligat, & odiat æquitatem.
Est enim, ut ait Philosophus, sors gravissima,
sors mortalis, quotiens iniquus gladius veneno
sævissimo sociatur.

CAP. IX.

De pugna quadam facta ad Rostam Longariæ.

Diebus illis dum talia tractarentur, & fierent
per inimicum Ecclesiæ in *Verona*, & *Pa-
duæ* Civitas mandatis Ecclesiæ in omnibus obedi-
ret; stabat Legatus cum suo Clero in Monaste-
rio *Sanctæ Justinæ* de *Padua*, in contrata de *Pra-
to Vallis*. Illuc ad ipsum cuncti conveniebant, ut
de factis *Paduæ*, & *Paduani* districtus salubriter
disponeret, & tractaret. Et quoniam quasi com-
muniter ab omnibus dicebatur, quod *Vicentia* pos-
set haberi de facili, & eripi de Dominio *Ecelini*;
super hoc cogitavit Legatus, cum Potestate *Pa-
duæ*, cum Domino Marchione *Azone* de *Este*,
qui novissime hiis diebus advenerat, & cum aliis
sapientibus, & potentibus civitatis. Ita quod per
eos provisum est taliter, quod venerunt *Paduam*
electi quidam milites, & pedites de *Bononia* cum
venerabili viro Fratre *Johanne* de ordine *Prædica-
torum*, & de *Venetiis*, & de *Clugia*, venerunt pe-
dites, & balisterii, de *Ferraria* milites, & pedi-
tes electa quantitas, & stabant omnes ire parati
quocumque Domino Legato placeret. Tunc quan-
vis guarnimentum nondum exiret totaliter, mili-
tes quidam, & pedites die X. exeunte *Julio* mane
iverunt, ut rostam, sive clusam disrumperent,
quæ tenebatur a *Vicentinis* obstrusa in loco ubi di-
citur a *Longare*, nolebant enim quod aquæ illæ
Paduam, vel ad *Paduanum* districtum decurrerent.
Itaque *Vicentini* milites, & pedites exiverunt ob-
viam, ut apertionem aquæ contradicerent *Padua-
nis*. Unde illic apud aquam commissa est pugna
A quædam, ibique incursus extitit militum pugnan-
tium prudenter utrinque. Fuit igitur fractio lan-
cearum, & stridor tinitus ensium in galeis, &
loricis, & pugnatum est hinc inde viriliter, quasi
per unam horam, donec prostratis aliis de *Vicen-
tinis* in terram, aliis revolutis ad aquam, aliis de
campo fugatis; vagantur dextrarii ignientes per
campum, sellis vacuis, loris inæqualiter penden-
tibus contra pedes. Jacuerunt per terram clypei,
enses fracti, arma multa militum, & peditum sunt
neglecta per vias; Et ita denuo post conflictum
mortuus ibi jacuit *Antonius Brosima* Potestas *Vi-
centiæ*, *Marchabrunus* de *Vivario*, *Biaxa* de *Pa-
dua*, qui tunc contra *Paduanos* pugnabant, *Ka-
B rus* de *Marano*, & Miles quidam qui vocabatur
Aregle. *Longinus* vero, juvenis quidam de *Berri-
ca* mortuus est in aqua, & alii quam plures cum
eo. Tunc Dominus *Gerardus* Judex similiter de
Berrica, *Guido Pandecampi* de *Maledo*, *Andreas*
de *Luscho*, & filius Domini *Gerardini*, & multi
alii de *Vicentia* capti sunt in hoc certamine die
illa, & *Paduam* sunt conducti.

CAP. X. 88

Qualiter gens Legati est in Longare *perterrita.*

C
Eodem Mense *Julii* scilicet, penultimo die Men-
sis, movit Legatus de *Padua*, & Cruce au-
rea, more solito, antecedente ad ipsum, Vexil-
lo Crucifero allevato, Clericis, & Militibus ho-
norifice sociatus, equitavit, in *Christi* nomine,
& posuit se ad *Arlesicam*, ad quem protinus Po-
testas cum *Paduanis*, Dominus Marchio cum *Fer-
rariensibus*, *Mantuani* cum eo, etiam Frater *Jo-
hannes* cum *Bononiensibus* suis, *Veneti*, & *Clugien-
ses*, *Veronenses*, & *Vicentini*, de suis expulsi pa-
triis, & gentes aliquæ de *Romagna*, totumque
guarnimentum, quod collectum erat in *Padua*,
D convenit magnifice, & potenter. Quibus omni-
bus congregatis, equitavit exercitus, & die *Mar-
tis* prima *Augusti* castramentatus est ad *Longare*.
Illuc etiam venit *Albricus* de *Romano* cum quadam
gentium quantitate, data sibi fiducia per Lega-
tum, de cujus adventu quodammodo mirati sunt
omnes, & fuit rumor quidam, & quasi tumultus
in populo, propter adventum ejus, sed ob Do-
mini Legati reverentiam siluerunt. Tunc consti-
tutus est Dominus Marchio Capitaneus, & to-
tius exercitus Merrescalchus, & hoc modo gens
tota quieta fuit, & securior, propter Domini
Marchionis magnitudinem, sapientiam, & virtu-
E tem. Ibi abundavit exercitus multis bonis, pa-
ne, vino, & victualibus omnibus ad talia oppor-
tunis. Apertum cubalum de Villa quæ appella-
tur *Custodia*. Inter cætera nanque cubala, sive
cavernas, quæ sunt multæ per montes illos, hæc
est caverna præ ceteris mirabilior subter montem,
longa per milliare, & ultra, in altum ardua, in
latum ampla, hyemali tempore calida, frigidissi-
ma in æstate, obscura omni tempore, si non illic
luceant cerei, aut faces. Hinc vina optima, quæ
tanquam in cellario cuncti de circumstantibus vil-
lis tempore vindemiarum reponunt, ad exerci-
tum sunt delata. Dominum Legatum, & alios
F omnes vina illa lætificaverunt plurimum, fece-
runt hilares, & jocundos: Stetitque gens tota
ibidem diebus aliquibus placide, & lætanter. Sed
extrema gaudii luctus occupat. Nam loqui cepe-
runt aliqui per exercitum susurrantes, quod *Ece-
linus* de *Romano* cum magna multitudine gentis
venerat de *Verona Vicentiam*, & crescebat quoti-
die gens ipsius, & hoc specialiter faciebat pro Le-
gati exercitu invadendo. Inde timor, & tremor
aliquos

A aliquos de gente Legati perterruit, & ceperunt cogitare solum de suo facto, quid foret eis in tali articulo faciendum. Est autem non bonum indicium in expeditionibus civitatum, & guerris, cum hii, qui debent communitati consulere, utilitatem spectant propriam, non communem.

CAP. XI.

Qualiter Legatus cum exercitu rediit de Longare.

Hoc itaque notaverunt Legatus, Potestas, &
B Marchio, & parabant apponere tanto vulneri medicinam. Sed ecce primo *Bononienses*, nec inquiri potuit auctor, commotæ rixæ, aperte lamentari ceperunt quod soldum, sive salarium a suo sibi Communi promissum penitus habere non poterant, unde illic amplius manere nolebant: nec potuit Frater *Johannes* eorum Magister, & Rector ipsos ad manendum ulterius confortare. Stabant autem ipsi *Bononienses* cum eo, segregati ab exercitu aliquanto spatio contra hostes. Itaque *Veneti*, & *Clugienses* sentientes aliquid per exercitum murmurari; naves suas quasdam, quas jam traxerant ultra rostam, reduxerunt nocte quadam
C versus exercitum, ad locum securiorem. Et sic istis visis, & auditis indiciis, pronosticantibus non ad bonum; statim nocte una jussit, & voluit Legatus, & stare fecit totum exercitum providum, & armatum, & sequenti die in Vigiliis Sancti *Laurentii* scilicet, IX. die intrante *Augusto*, movere ceperunt multa tentoria, & castra de locis suis, quasi jam vellent arripere viam, & tenderent ad regressum. Quid plus? nec Legati reverentia valuit, nec Potestatis mandata, vel Marchionis: sed ceperunt omnes, & singuli ruere, & inordinate *Paduam* regredi, tanquam hostes sequerentur eorum terga. Videns itaque Potestas
D quam subito, quod talis impetus, & amentia inconsulta, suam posset civitatem damnificare, quod absit; suspicans se in suo exercitu serpentem quasi nutrivisse in sinu, præmisit illico festinanter nuntios suos ad civitatem, ut januæ conclaudantur, & quod mandavit subito factum est. Sed parva transacta mora, ecce *Albricus* de *Romano* properanter præveniens Potestatem; civitatem ex omni quasi latere circuivit, postulans intrinsecus hospitari: nemo tamen potuit scire quid ejus animus intendebat: unde recessit indignatus, & murmu-
89 rans, & hospitatus est extra civitatem, quasi per milliare. Sequenti vero mane *Tarvisium* ivit. Le-
E gatus autem, & totus exercitus, *Paduam* sanus, & incolumis est regressus.

CAP. XII.

Quo tempore Dominus Episcopus Paduanus, *& Dominus Abbas* Sanctæ Justinæ *de* Padua *sunt in suis dignitatibus positi.*

Hic prætermittendum non arbitror, quod Divina dispensatio ultra communem valentiam hominum commendanda, de sua ineffabili boni-
F tate, sine intermissione procurat, quod humanum genus salubriter gubernetur, habeatque in spiritalibus etiam patres venerabiles, & dignos pastores in suis locis. His nanque diebus, quibus sedes Episcopalis in *Padua* jam tempore longo vacaverat, propter tyrannidem *Ecelini*; vir venerabilis, & discretus, moribus imitandus, Divina, & humana lege perspicuus, olim filius nobilis viri Domini *Forzatè* de *Padua*, *Johannes* nomine, quod recte sonat *Christi gratia*, dignitate Episcopali ab ipsa Sancta *Romana* Ecclesia jam antea dignis meritis acquisita, in anno Domini supradicto MCCLVI. die III. intrante *Augusto*, a cuncto Clero, & Populo *Paduano* processione celebrata solemniter, in sua sede Episcopali de *Padua* susceptus honorabiliter est locatus, cunctis himnizantibus, & psallentibus, sive cantantibus, Te Deum laudamus, & orationes alias ad laudem Domini pertinentes. ℭ Luce vero tertia ante præsentem diem, ut puta prima die *Augusti*, Abbas *Jacobus*, vir omni laude dignissimus, collocatus erat, & positus Monasterii, seu Abbatiæ *Sanctæ Justinæ* de *Padua*, per dictam Sanctam Ecclesiam *Romanam* sibi datæ.

CAP. XIII.

Post regressum exercitum de Longare, *loquitur* Ecelinus Vicentiæ *inter suos.*

Audito *Vicentiæ*, quod guarnimentum Legati recesserat de *Longare*, ostensum est magnum gaudium *Vicentiæ* apud omnes. Sed fuerunt plurimi, quorum lætitia ficta erat: nam aliqui expectabant ibidem de servili jugo collum eripere per Legatum, & gentem suam, nequaquam autem suum animum ostendere præsumpserunt, memores, quod paucis adhuc diebus elapsis quando scilicet, *Padua* capta fuit, viri quidam de *porta Sancti Petri* de *Vicentia*, muniti nimium propere signaculo Sanctæ Crucis, impiis manibus, & indignis in civitate propria sunt occisi. Interea stante Legato in *Padua* cum toto suo guarnimento prædicto, *Ecelinus Vicentiam* venit, cum *Theotonicis*, quos semper ducebat secum, & cum magna militum, & peditum quantitate. Qui sciens *Vicentinos* diversos diversimoda cogitantes; stetit in eorum Palatio, & facta Concione solemni, non solum de populo *Vicentino*, sed de cunctis aliis, quos habebat, de *Verona*, de *Lombardia*, de *Pedemonte*, & aliunde; hæc verba locutus est inter eos. ℭ Etsi contingat aliquando, quod iniquitas æquitati præjudicet, corrumpatur justitia ab injustis; Dei tamen violentia nullatenus violatur, neque est ingenium humanum sufficiens in cunctis discernere plenarie quod est justum. Immo solus ipse Deus omnipotens juste considerans universa, quod est melius in omnibus statuit, & disponit. Est nanque verum, quod inimici nostri, pars quippe rationi contraria, & rectitudinis inimici, *Vicentinum* districtum invaserunt, & minabantur quidam voluptuose viventes civitatem *Vicentiam* insultare, volentes viros bonos confundere, qui vitam insontem ducunt, nequaquam rapiunt alienum, disperdere, nos, & nostram civitatem igni submittere, effundere sanguinem innocentem, exhæredare immeritos, orphanare pupillos, viduas compellere mendicari. Placuit autem Deo, qui damnat iniquitatem, ut scisma cresceret, & seditio inter eos, dum vires nostras plurimum pertimentes, non utique præsumpserunt nos expectare in campo, sed iter suum arripuerunt inordinate, conversi quidem in suum improperium, & in fugam. Nos igitur cognoscamus a Domino quod est factum, & simus unanimes, & concordes, equis, & armis viriliter præparati: quoniam si considero amicorum magnificentiam, & vigorem, propositum, & laudabilem voluntatem; non multa tempora elabuntur, quod amicis nostris honor accrescet, & gloria, virtus, & potentia extendetur. Erit autem nostris inimicis confusio, dolor, & dispersio violenta, mortis etiam extrema obscuritas, & inreparabilis in æternum. ℭ Hæc autem omnia supradicta hujus noni libri sunt in prædicto anno Domini MCCLVI. facta.

EXLICIT LIBER NONVS.

90

INCIPIT DECIMUS.

CAP. I.

Hic faciunt Paduani *spaldum pro securitate sua, & civitatis.*

PArata credit amodo esse tempora *Ecelinus*, ut *Paduam* valeat rehabere, sive incolumem, sive læsam. Itaque nocte quadam, sollicitus, & insomnis, inter cætera magna, & ardua facta, quæ corde magnanimo revolvebat; ait ad semetipsum, & solum. Ecce jam inimici fugam arripuerunt de campo, & necesse est de duabus occasionibus unam esse, forsitan vel utramque, Aut enim est scisma, & seditio inter eos, aut forte timoris causa. Colligam igitur vires meas, & *Paduanos*, dante Domino, sub pedibus conculcabo, aut terga conteram proditorum. Et sic continuo post hæc intra suum animum revoluta, quamvis *Vicentiæ* gentem copiosam haberet; non neglexit tamen litteras, & nuntios mittere ad quancunque partem, unde sperare potuit suum accrescere guarnimentum. Scivit enim, quod abundans cautela non nocet, & qui paratus fuerit, opportunis, vix poterit irrideri. Tunc, sive per famam fuerit, quam nullum latet secretum, sive per exploratores, qui facta referunt civitatis ad civitates; cognitum est in *Padua*, quod *Ecelinus* proponit invadere *Paduanum* districtum. Ergo, deliberato consilio, statuunt *Paduani* fossatum, & spaldum facere a latere civitatis *Paduæ* versus sero, in qua parte potius expedire videtur, propter futurum exinde inimici adventum, foris muro scilicet, circa CCC. passus: & quamvis laboriosum extiterit, omnes tamen voluntarie laborantes, opus magnum paucis adimpleverunt diebus: utpote longam foveam, quasi per milliaria tria, amplam etiam, ut quasi *Brentæ* alveus crederetur. Fovea quidem facta, constructum est ibi spaldum trabeum, longo tractu fortissimum, & condensum: turres quoque ligneæ, tortirellæ, sive præderiæ certis locis, ut si temerarius inimicus accesserit, redeat cum pudore, & damno. Hoc opus tamen nullus vilitati ascribat, quod equidem factum est potius propter civitatis, & personarum tutelam, quam ipsius civitatis decorem: nam qui possent pugnasse postmodum intra spaldum securiores; foris exiverunt utplurimum, sicut postea tempore discriminis patuit manifeste, & pugnantes extrinsecus viriliter contra hostes, ex eis ceperunt quosdam, milites converterunt in fugam, vulneraverunt aliquos, & aliquos occiderunt.

CAP. II.

Hic victa Montegalda, *&* Montegaldella, *venit* Ecelinus *versus* Paduam *hostiliter.*

MOvit quoque diebus illis *Paduæ* persecutor, & hostis, & hoc solum mente gerens propositum scilicet, *Paduam* occupare, si poterit; perrexit prima fronte ad locum illum dictum superius de *Longare*, ubi rostam, sive clusam reparari fecit firmius, ut aqua circa *Paduam* deficcetur. Motusque exinde ivit *Montegaldam*, & *Montegaldellam*, loca *Vicentini* districtus, quæ jam videbantur esse reddita parti Ecclesiæ, & *Ecelini* dominium neglexisse, & partem. Nolens ibi personaliter facere moram, *Vicentinos* illic reliquit, eis districte præcipiens, ut obsidentes utrumque

A locum, exinde non recedant, nisi utriusque loci proditores personaliter habeant, eosdemque ad eum ducant vinculis alligatos. Ipse itaque venit *Arlesicam*, terram *Paduani* districtus, cum ingenti turba gentium, & exercitu copioso, & crescebat cotidie gens ipsius. Dum autem *Vicentini* obsiderent sibi præcepta loca; elapsis diebus paucis post *Ecelini* recessum ibi commissa est pugna, & ex utraque parte multis mortuis, *Vicentinis* tandem est reddita *Montegalda*, recedentibus illis, qui eam reddiderunt, solummodo in camisiis, & in braccis. Et sic postea dum victores turrim

B *Montegaldellæ* deposcerent, negantibus illis qui defendebant, & dum se præpararent extrinseci turrim incidere; videntes intrinseci se perire, turrim, & se omnes protinus reddiderunt: & sic alligati vinculis, ducti ad *Ecelinum*, jussu ejus sunt luminibus excæcati: dum ipse fremens, & iratus assereret, ipsos se non reddidisse, immo per violentiam esse captos. Et erant hæc omnia in *Augusto*, circa finem istius Mensis, in prædicto MCCLVI. anno.

C

CAP. III. 91

Hic stat Ecelinus *prope spaldum* Paduæ, *& nominantur gentes, quæ sunt cum eo.*

TUnc processit copiosus exercitus *Ecelini* de loco *Arlexicæ*, & veniens versus *Paduam*, castrametatus est in confinio de *Tumba*, & de *Areolda*: & facta unica hospitatione ibidem, venit die Dominico v. exeunte *Augusto*, & hospitatus est cum exercitu suo toto, & maximo, juxta *Brentam*, in territorio scilicet, & in villa *Vedeitæ* prope *Paduam* per unum milliare, vel circa hoc.

D Villas inde totaliter spoliavit, vastavit fruges, arbores extirpavit, & ut vere loquar, omnia generaliter mobilia rapuit, quæ locorum habitatores, vel nequiverunt secum ducere, vel *Paduam* deportare. Sed nec sufficere poterant illarum villarum spolia tantis turbis: erant enim cum *Ecelino* *Veronenses* generaliter pro Communi, omnes *Vicentini*, similiter *Feltrini*, & *Bellunenses* Communiter omnes, milites *Cremonenses*, & *Papienses* in maxima quantitate, de *Placentia*, de *Vercellis*, *Brixienses*, & *Pergamenses*, & gentes aliæ tantæ de diversis partibus congregatæ, quod longum foret singulariter numerare. De *Theotonicis* non

E est dicere, quoniam multos habebat ad soldum, & sine ipsis omnibus nusquam ibat. Stans hic potentissimus, & magnificus *Paduæ* inimicus, manifeste considerat, quod irrumpere nequid in civitatem. Itaque multa consilia faciens, cepit examinare, & quærere ab aliquibus *Paduanis*, quos secum de *Verona* conduxerat, & qui præcipue noverant situm loci, quid fieri posset ad inimicos potius confundendos. Cui *Paduani* ipsi, non audentes dicere de recessu, quam cautius poterant respondebant, hoc esse damnum maximum quod fiebat, & æternum obprobrium *Paduanis*. Unde

F fideliter ei dabant consilium, quod hic moram cum exercitu faceret, & interdum gentes poneret ad spaldum impugnandum, & invadendum: quo-

quoniam hii qui venerant *Paduam* in succursum, ibi pro certo non multo tempore morabuntur.

CAP. IV.

Hic exeunt Paduani *obviam* Ecelino, & *nominantur gentes, quæ sunt cum eis.*

Scientes amodo *Paduani*, quod locatus est exercitus valde prope ad civitatem, exire volunt obviam inimicis: & cum tentoriis, travachis, & tendis, exeunt civitatem magnifice, locantes se foris a civitatis muro, & intra spaldum, ubi erat, & habitatio Domini Legati, & sui Cleri, qui in loco, & monasterio spatioso *Sancti Benedicti* posuerat suam mansionem, & sedem quam plus poterat ad inimicos. Erant autem in hoc *Paduanorum*, immo Ecclesiæ guarnimento Dominus *Gregorius* Sanctæ Sedis *Acquilegiensis* Patriarcha, cum militibus suis de *Foro Julii*, veneratque hesterna die, habens secum societatem honorabilem, & decentem, & in ejus societate venerat Dominus *Biaquinus* de *Camino*, vir providus, & discretus, sapiens, strenuus, & astutus. Erat illic etiam nobilis ille *Azo*, Dei, & Apostolica gratia, Marchio *Estensis*, & *Anchonæ*, qui venire fecerat *Ferrariensem* militiam, quasi totam, pedites autem nondum venerant, sed prorsus in brevi venturi erant. Volebat equidem ipse Marchio totam suam movere potentiam pro matre sua *Padua* defendenda, ut asserebat. Fuerunt illic in magna parte milites *Mantuani*, quos scilicet, compellebat amor quodammodo naturalis. Dicunt enim qui recolunt, quod quidam specialis amicitiæ vigor, quasi radicitus, antiquitus extat inter *Paduam*, & *Mantuam* longis temporibus jam transactis, usque videlicet illo tempore, quo IX. civitates de *Lombardia* venerunt hostiliter usque ad *Pontem Brentæ* de *Viguntia*, pro *Padua* invadenda. Inter quas dum esset *Mantua*, Miles quidam *Mautuanus* probus, astutus, & sapiens, prædecessor Domini *Zuchonis* Militis *Mantuani*, *Paduanorum* hostes sapienter, & ingeniose submovit ab obsidione, seu exterminio *Paduano*. Quare adhuc Commune *Paduæ* omni anno donat hæredibus Domini *Zuchonis* unum spariverium jure feudi. Erat etiam in prædicto guarnimento Ecclesiæ pulcra satis quantitas *Venetorum*, & *Clugiensium*, quorundam etiam de *Romagna*, erant illic etiam qui expulsi fuerant de *Verona* tempore tyrannidis *Ecelini*. Milites vero *Bononienses*, & pedites, qui cum Fratre *Johanne* venerant, ob Sanctæ Crucis reverentiam, ut dixerunt, ecce nunc cum ipso Fratre *Johanne* recesserant, Dominum Legatum, & alios, qui pro Cruce pugnabant, in majori, immo maximo necessitatis articulo relinquentes. Sed hoc ipsis improperare non audeo, quoniam apud ipsos *Bo-*
92 *nonienses* in scientia litterali nutritus, in anno Domini MCCXXI. illic a *Bonocompagno* meo Domino, & Magistro, natione, & eloquentia *Florentino*, licet indignus, recepi officium Magistratus.

CAP. V.

Primus insultus, quem fecit Ecelinus *ad spaldum* Paduæ.

Utriusque partis gentibus, & amicis, ut dictum est superius, præparatis, & cognito per *Ecelinum*, quod, quantum in numero personarum, guarnimentum Ecclesiæ suo guarnimento comparari non poterat; suam voluit experiri fortunam. Ergo die *Mercurii* penultimo Mensis *Augusti* in supradicto anno MCCLVI. movit militiam suam totam, movit etiam magnam peditum

A quantitatem, præmisit balisterios, & gualdanam, omnesque vastatores cum illis, & miro quodam modo, & sapienti ordinavit VI. acies militum sub certis insigniis, & vexillis, ardentes quidem armis fulgentibus, in dextrariis faleratis. Stetit autem ipse Magnificus & timendus in VII. *Theotonicorum* suorum acie, in qua erat solitus confidentius equitare. Jussit dictos balisterios, & waldanam procedere, cum vastatoribus ferentibus roncones acutissimos, & secures, fossoria, & ligones; arbores incidere, & rubeca, vineas, & segetes omnes, planare vias, fossasque cunctas obstruere, tanquam militum expectaret incursus, B & optaret habere bellum sanguineum, & campestre. Gente siquidem ordinata, subito pervenit ad spaldum, & fossas, quæ nondum ex toto completæ erant, optans, ut videbatur, quod intrinseca militia etiam se committeret casui, & fortunæ. Tunc Dominus *Marcus Quirinus* providus *Paduæ* Potestas fecit illico signum dari, & gens tota Cruce signata, quæ fuit in civitate, & extra, repente devoluta ad spaldum hostibus viriliter occurrebat. Immo, secundum quod volebat Dominus Marchio, Comes de *Sancto Bonifacio*, Dominus *Biaquinus*, cæterique Magnates, & nobiles viri, strenui, & prudentes, tam scilicet, fo- C renses, quam cives, esse potuit illa dies, qua Deus justum fecisset judicium, & vidisset civitas *Paduæ* de magnis suis injuriis recompensationem meritam, & vindictam. Nam cuncti milites Ecclesiæ, & Legati, armis militaribus refulgentes, sedentes quoque stabiles in bellicosis dextrariis, nihil securi minus, quam si foret quilibet in castello, alto vigore animi mirabiliter præmuniti, hastis ad feltrum positis, portam spaldi rumpere jam parabant, & sub fortunæ alea securissime exponere se, & sua. Prohibuerunt autem Dominus Legatus, & Dominus Patriarcha militibus ipsis penitus, ne exirent, imposita gravi pœna D etiam personarum. Exiverunt ergo multi pedites, motu spontaneo, extra spaldum, & cum waldana, & cum inimicis pedestribus, qui ante venerant, strenue pugnaverunt, ita quod hac die de gente *Ecelini* circa XIV. vulnerati redierunt ad castra, tres mortui jacuerunt in campo, quartus autem quidam de gente illa tyrannica *Paduanum* quendam cepit, adjutus a tribus, nomine *Placitum*, qui se virum de curia, cantatorem scilicet, fatebatur, & erat, & captor capto suspendium minabatur: sed recuperatus *Paduanus* a suis; eadem hora, tanquam bonus debitor, illic in quadam arbore dedit, & reddidit suspendium mina- E tori. Duo etiam pedites de gente Legati sunt mortui die illa pugnantes viriliter, ut verum fateor, contra hostes quasi circa x. & ultra. Vulnerati vero v. redierunt ad civitatem. Sic quoque steterunt milites *Ecelini* de mane usque ad Vesperas die illa inertes, & tandem ad tentoria sunt reversi.

CAP. VI.

Hic facit Ecelinus *secundum insultum ad spaldum.*

F Altera vero die movit *Ecelinus* militiam suam, & pedites supradictos: & iterum reversus ad spaldum, aut procul dubio expectabat, quod *Paduanum* guarnimentum exiret ei obviam ad pugnandum, aut sperabat forte, quod in civitate scisma, vel seditio moveretur. Volebat nanque castrum, quod olim in *Padua* fecerat introire, si posset, quod si ei contigisset, quod absit, *Padua* jam non amplius *Padua* diceretur. O quoties illa die furor, & rabies *Ecelini* optavit *Vendramo*

de *Pedemonte* mortales pœnas usque ad finem mortis, & sine morte perpetuo duraturas: in eo enim præ cæteris confisus aliquando, Capitaneum ipsum in castro *Paduano* posuerat, in quo sperans, nulla ratione timebat dominio tantæ civitatis carere, & sic per consequens nihil de tota *Marchia* dubitabat: nec unquam crediderat ante factum, quod ipse *Vendramus* fidelitati suæ commissum castrum hostibus unquam redderet, prius immo subiret mortem, & si quid horribilius foret morte. Stantibus autem sic militibus *Ecelini*, multi de suis peditibus moti sunt, cum waldana, tendentes velociter, quasi venirent ad portam spaldi: sed cum Legati milites non permitterentur exire, *Pa-*
93 *duani* quidam pedites, & aliqui forenses cum eis, hostibus venientibus occurrerunt in contrarium contra spaldum: inter quos fuit vir quidam strenuus, & fortis in armis, nomine *Bonxemblante*, qui condam multo tempore propter suæ personæ decorem, & probitatem, valde carus fuerat *Ecelino*, & inter multa discrimina ejus assistens lateri, reddebat ipsum intrepidum, & securum. Hic demum, post temporis diuturnitatem, considerans sui Domini *Ecelini* tyrannidem diebus singulis inolere, *Veronæ* cum ipso permanens, caute, & sapienter arripuit subterfugium, jam antea diutius præconceptum. Extitit igitur in hoc loco dictus *Bonxemblante* cum cæteris pro Cruce pugnantibus, & pedestrem pugnam faciens contra pedites sanctæ fidei inimicos, tres in parva mora temporis dedit morti, duos quoque vulneratos mortaliter, compulit ad castra scelerata redire: & ita cum hiis qui secuti sunt eum, prudenter barram quandam factam ab inimicis discerpuit, suosque consocios verbis, & factis animavit in tantum, quod de illis adversæ partis in die illa, sive per manus ejus, sive per manus compugnantium secum pro Ecclesia Sancta Dei, circa XL. mortui jacuerunt per campos, vulnerati vero plures quam L. usque ad *Ecelini* tentoria redierunt, cruore signante vias. De peditibus etiam partis Ecclesiæ, tres meruerunt præmium sacræ mortis, vulnerati vero circa XXV. redierunt ad civitatem, fugatis inimicis ad castra. Ecce jam hora vespertina advenerat, cum *Ecelinus* de morte peditum nihil curans, sed expectans hoc solum, quod milites civitatis exirent, suos milites nusquam moveri permiserat; Et sic spe rabida defraudatus in totum, se cum sua vertit militia tota, & equitavit versus stratas, & vias, quæ veniunt de parte *Baxani*, ut victualibus, quæ de *Baxano* ad ejus exercitum ferebantur daret securitatem, & commeatum: Novissime nanque diebus illis prudentia militum, & peditum positorum per Legatum in *Rovolone* violenter acceperat circa XL. plaustra vini, cum bubulcis, & bobus, quæ jussu Domini *Ecelini*, *Maynardus* Capitaneus *Baxani*, & *Pedemontis* ad *Ecelini* exercitum transmittebat.

CAP. VII.

Quærit Ecelinus *consilium, unde possit in civitatem irrumpere.*

Postquam duabus vicibus *Ecelinus* in vanum steterat circa spaldum, tunc aliud fecit propositum, & sero quodam cum castra jam forent clausa silentio, *Paduanos* quosdam, quos secum de *Verona* conduxerat scilicet, *Tomaxium Johannis Zoti* de *Padua*, *Vitalianum* de *Areolda*, & *Fredolfinum* notarium, quos dicebat fideliores quos haberet in *Padua*, & alios forte circa XII. fecit ad se venire, & ait illis. ¶ Ecce jam inimici, in suis tantum munitionibus confidentes, exire ad nos non audent, sed velut cuniculi latitant intra spaldum: nobis igitur est videndum, si qua parte posset haberi ad eos introitus, vel accessus, ut vel ipsos aggredi valeamus, vel saltem ad *Montemsilicem* dirigere gentem nostram. Illic enim in summo montis, & castro, fideles nostri Propheta, & *Gerardus* adhuc viriliter se defendunt: immo cum præderiis, & balistis, die, ac nocte grandinant proditores, & villam, eosque impugnant jugiter, & occidunt. Nec dubito, quod si illuc accedere valeamus, villam in instanti habebimus, & habito *Montesilice*, & habito *Montericco*, nec *Padua* se defendet, sicut nec fecit olim, nec inimici locum invenient, ubi possint, vel audeant in *Marchia* commorari. Ad hoc surgens respondit unus, & ait: ¶ Verum est, quod immensus timor compulit *Paduanos*, dum sic se fossis subitis vallaverunt, sed esse solet locus quidam imo in suburbiis civitatis, per quem deberet facilis haberi accessus: Ubi nanque est portus navium in *contrata* de *Sancta Cruce*, illic fluminis alveus quodammodo ampliatus puto potest absque difficultate vadari: Itaque per locum illum flumine superato, nullum restat ultra obstaculum, sed positis castris in *Prato Vallis*, nulla erit postmodum civitatis defensio: & habita civitate, locus *Montissilicis*, cum *Montericco*, & aliis pertinentiis suis confestim veniet ad mandata. Immo loca, & castra quælibet *Paduani* districtus vestris pedibus advolventur: ubi nanque declinat capud, & membra quælibet subsecuntur.

CAP. VIII.

Hic vult Ecelinus *intrare* Paduam *a* Sancta Cruce, *vel ire ad* Montemsilicem.

Hoc nempe consilio confortatus, statim sequenti die universis suis militibus dispositis, & more solito armatis, & ordinatis; venit *Ecelinus* ipse, cum acie una militum usque super fluminis ripam ex parte altera *Sanctæ Crucis*, di- 94
missa tota alia militia illic prope: sed nec minus velociter parati fuerunt Legati milites universi ex opposita parte fluminis in contrarium *Ecelino*. Tunc quoque consideravit rugiens ille leo, quærens quem devoraret, & vidit fossam magnam, & præter flumen, aggerem elevatum, magnis adjutum sepibus, longum, continuum, & extensum; plurimas, & densas præderias per ripam fluminis ab Ecclesia *Sanctæ Crucis*, usque ad pontem de *Baxanello*; & ait ad *Thomaxium*, Militem quendam *Paduanum* equitantem ad latus ejus, Ecce quia decepti sumus, nam res est aliter quam sit dictum, & inimici nullatenus dormivisse videntur, quoniam nobis obstat constructi operis ingens vallum, defensio, & munitio fortis, militum etiam multitudo, confidens etiam in loci munimine potius quam in armis. Rediit ergo protinus, & conversus est cum illa sua militia, quæ secum venerat versus villam quæ *Volta* dicitur, quæ est illic supra flumen ex parte opposita *Ecelino*. Qui fluminis quandam obliquitatem considerans, postquam nequid amodo in civitatem irrumpere, præsumit flumen in crastinum pertransire cum parte sui exercitus, vel cum toto, ut ire possit ad terram *Montissilicis* rehabendam, cum sui adhuc teneant summum Montis, & ipsum castrum. Jussit igitur berroderium quendam intrare flumen, & experiri passagium, sive vadum: qui dum ingressus est ignorans aquam, & palpitans iniquo Domino cuperet complacere; lapso jumenti pede in profundum gurgitem obrutus berroerius ipse, cum jumento, & panceria, qua stultus ille vestitus erat, non comparuit ulterius super aquam: sed jumentum ad ripam alteram se retraxit,

retraxit, & hoc jumentum habuit rusticus quidam de villa *Voltæ*, qui singula securus intuebatur: stans enim in sublimi quadam arbore, & erat specula, quam miram dicimus ibi facta in capite quasi ipsius villæ, die ac nocte videbat cuncta quodammodo, quæ fiebant in exercitu *Ecelini*, & gentem ejus. Sic itaque rediit *Ecelinus* ad tentoria, totamque suam militiam redire fecit: expertus quod sub ascendente sibi contrario fixerat sua castra *Vedeitæ*, & in hiis partibus *Paduanis*. Indignatus itaque, sequenti die Dominico tertio intrante *Septembri*, misit ccc. milites *Carturium*, ad Villam quandam *Paduani* districtus, terræ cujus olim possessores, & domini, Viri nobiles Dominus *Guillielmus*, & filii, & omnes qui spectabant ad eos, *Ecelino* semper steterant servitores, & suæ parti. Invenerunt autem ipsi milites ab *Ecelino* transmissi custodes castri, & villæ *Carturii* dormientes, de quibus xv. occiderunt, & ceperunt xxv. Ducentes eos postmodum ad exercitum alligatos. Combusto *Carturio* toto, reversi sunt ad *Ecelini* exercitum cum rapina.

CAP. IX.

Hic revertitur Ecelinus *ab obsessione* Paduæ, *& vadit* Vicentiam.

Videns amodo *Ecelinus* se gentem tantam frustra in obsidione tenere; quarto die intrante mense *Septembris* moto suo exercitu de *Vedeita*, ivit, & attigit *Burziganam*, & illic posuit sua castra, adhuc sperans transire flumen, & ad *Montemsilicem* equitare si posset. Sed providus Legatus, & *Paduanorum* Potestas hoc sentiens, tota sequenti nocte stare fecit milites, & pedites sollicitos, & armatos: optabant enim, si hoc attentaverit inimicus, in ipsius terga ruere ipsumque conclusum habere, non aliter quam aliquando Vulpis subdola clauditur in caverna. Sed nec præsumpsit hostis transire flumen, nec illud iter assumere, quod ei esse poterat finis vitæ: Immo totam gentem suam fecit pernoctare sub armis, animo delassato jam timens, ne gens Legati in ejus exercitum insultaret. Ergo sequenti die fecit *Ecelinus Burziganam* & loca alia inde circum igni, & destructioni submitti. Quod cum *Paduani* viderent, scientes inimicum recedere, voluerunt eum multi insequi, veluti fugientem, inter quos erant Dominus *Biaquinus* de *Camino*, Advocatus de *Padua*, *Bonxemblante*, & multi alii majores, medii, & minores de militibus, & peditibus *Paduanis*. Sed Legatus, & hii, qui sibi pro consiliariis dati erant, prohibuerunt, & cum summa difficultate vetantes, elegerunt forte melius consilium, & salubre: quoniam dictum fuit, quod quantitate gentis veraciter indagata hinc inde, *Ecelinus* militiam habuit ultra triplum: quam militiam gentemque suam totaliter in unum sapienter conglomeraverat, & viam ordinate arripiens *Vicentiam* est reversus.

95 CAP. X.

Hic ponit Ecelinus Vicentinos *extra propriam civitatem.*

Ecelinus in *Vicentia* permanens die VI. prædicti mensis, primo fecit ibidem solemnem publicam Concionem, in qua locutus multa, factum quod sui milites, & pedites magnifice fecerant plurimum commendavit, dicens quod *Paduam* metu subegerant, obsederant Marchionem *Estensem* cum sua gente, *Venetos*, *Ferrarienses*, & *Mantuanos* conclusos tenuerant, & quod plus est,

A *Romanam* Ecclesiam compulerant turpiter trepidare, dum Legatus Apostolicæ Sedis nimio timore conterritus, latuit intra spaldos. Hiis verbis propositis, ipse forte dubitans ne *Vicentiam* perdat, subdidit ille callidus, & astutus, & ait, Meis autem fidelibus *Vicentinis* sic dico, Nolo unquam quod aliqui possint eis improperare, quod intra muros vel fossas *Vicentiæ* lateant propter metum gentis alicujus dum vixero, quemadmodum fœminei *Paduani*: sed foris a civitate permaneant, & per burgos, ut si qui vellent forsitan ausu temerario venire *Vicentiam* violenter, redeant flebiliter, & dolenter, & noscant quid valeat *Vicen-*
B *tinorum* libertas. Et sic positis in civitate *Veronensibus*, *Theotonicis*, & illis de *Pedemonte*; *Vicentinos* manere fecit extrinsecus, & ita eis Lunam monstravit in puteo, & sub auri specie præstitit auricalcum. Hinc sumpta occasione multi de *Vicentinis*, & de *Paduanis*, qui cum ipso venerant de *Verona*, cum aptitudinem sibi viderunt, fugierunt *Paduam*, tanquam ad portum refugii, & salutis.

CAP. XI.

De pœna quadam indigna, & turpi, quam C *fecit* Ecelinus Veronæ.

Posthæc properavit *Veronam*, & illi genti de *Lombardia*, & aliunde, qui in ejus servitium steterant, grates debitas referens, cunctis dedit licentiam, & suum eis optulit servitium, & promisit. ℭ Tunc vero quoniam ejus animus assidue versabatur quid de multitudine *Paduanorum* faceret, quos *Veronæ* carceratos tenebat; vocavit ad se Capitaneos carcerum, & quæsivit quid dicant, vel quid faciant carcerati: cui, de Capitaneis respondit unus, Cognoscat indubitanter Dominatio vestra, quod carcerati omnes per nos fideliter ser-
D vabuntur, ad honorem vestrum, beneplacitum, & mandatum, & quid dicent, vel quid facient totaliter cognoscetis. Ecce nanque diebus istis dum Altitudo vestra circa *Paduam* in expeditione maneret, quidam de carceratis sollicite perquirebant per sortes, ad quem finem vester exercitus deveniret. Et unus per puncta quædam unius artis, quam dicunt nescio quam *Geumantiam* dicere videbatur, quod *Padua* non poterat hiis temporibus capi. Nescio quid allegans, quod figura primæ domus exercitui attributa videbatur fortuna minor, figura vero septimæ, quæ stabat pro inimicis, erat fortuna major, & erant pro exercitu mobiles nescio quales cardines quæstionis, præter
E unum, qui erat firmus, & ille idem erat inimicorum. Huic favit, & quidam alter de carceratis, dicens quod diligenter examinato libro quodam, qui dicitur *Alcalandrinus* super facto ejusdem exercitus, talem ei respondit versum Judex quidam in ipso libro, quem Judicem *Alcorentem* appellabat, Inquid enim

Stat grandi damno, nec erit victoria nostris.

Igitur *Ecelinus* auditis hiis verbis, & exquisito diligenter hoc facto, videlicet per sortes istas qui posuerant, quique conscii fuerant, & præsentes, nullo remedio habito, nulla pietate commotus, acer, & inexorabilis, immo immemor quod olim
F quidam ex illis fuerant in *Padua* carnifices, & homicidæ pro ipso; fecit eos mortem vituperabilem perpeti, quia turpi suspendio decollari. Et fuerunt VI. Viri honorabiles, & discreti, qui toto vitæ suæ tempore in ejus parte firmi permanserant, & nitebantur ipsius exaltare honorem præ cæteris eorum desideriis in hac vita.

CAP. XII.

Factum quoddam Coloniæ Veronensis *districtus.*

Audientes homines de *Colonia*, quæ est in *Veronæ* districtu, quæ tam horribilis Dominus inremediabiliter *Veronæ* operabatur; tam propter metum ineffabilem Domini sævientis, quam propter infestationem, quam gens, & pars Legati de *Montagnana Paduani* districtus jugiter *Coloniensibus* inferebat; amici facti sunt Marchionis *Estensis*, & conjunxerunt se adeo cum illis de *Montagnana*, ut cum Marchione, & ipsis facti sunt unum,
96 & idem simul. Dimissi sunt itaque carcerati quidam, qui erant *Coloniæ*. Incontinenti equitavit *Ecelinus* Coloniam cum omnibus *Theotonicis*, quos secum tenebat ad soldum, & in quibus præcipue confidebat, per quorum cursum subitum, & adventum *Colonia* est recuperata continuo, & stetit in *Ecelini* parte deinceps, sicut & prius erat, vel voluntaria vel invita. De illis autem qui Ecclesiæ terram dederant, aliqui sunt extremo puniti supplicio, & aliqui recesserunt ad *Scodesiam*, & *Montagnanam*. ℭ Hæc autem omnia prædicta, ab illo scilicet tempore, quo Legatus prædicto modo ad partes *Venetiarum* descendit, usque hoc factum *Coloniæ*, facta sunt in dicto anno Domini MCCLVI. fuit enim annus ille perpetuo venerandus in parte, utpote quia visus est illo anno Pater Omnipotens Deus, Misericordiæ Fons, & Radix, mittendo Legatum ipsum, justorum preces suscipere, & voces juste clamantium misericorditer exaudire.

CAP. XIII.

Hic redditur Marchioni castrum Montissilicis, *&* Cerrum, *&* Calaonum.

Circa finem prædicti anni, & circa principium subsequentis MCCLVII. taliter est tractatum per nuntios Domini Marchionis *Estensis*, cum *Gerardo*, qui quondam fuerat Capitaneus *Montissilicis*, & adhuc erat in cinta castri illic apud summum Montis inferius a Propheta, quod *Gerardus* ipse, & hii qui secum ibidem aderant, venientes ad Marchionis mandata, securi habitaverunt per terras Marchionis, & Comitatum ipsius. Immo volens ipse Marchio *Gerardo* gratiam facere specialem, ipsum statuit habitatorem *Rudigii*, & ille tam a Curia, quam ab aliis de Comitatu honorabiliter, & familiariter tractabatur, & eidem designati sunt certi redditus, quibus stare potuit, & stetit honorabiliter, & decenter. ℭ Itaque Propheta, qui adhuc tenebat *Montissilicis* summum, & castrum, audiens valde bene cessisse *Gerardo*, quod adhæserat Marchioni, cogitavit & ipse de facto suo: ergo cum obsideretur a Marchione, & gente sua, & a *Montesilicensibus* cunctis, nec ab *Ecelino* posset ulterius ullum habere auxilium, vel succursum; timuit de *Vicentinis* custodibus secum in castro manentibus, ne facerent proditionem de ipso. Sciebat autem quod *Montesilicanos* die, ac nocte multum offenderat, lapidando cum prædeiriis, & rumpendo eorum tecta. Primo igitur *Vicentinis* de castro expulsis, misit caute litteras *Ecelino*, ita quod *Ecelinus* eos, licet innoxios, eorumque patres, fratres, & filios, de quibus falsus ille Propheta scripserat, nefando punivit supplicio, appensis, & alligatis parvulis ad patrum bracchia, & ad colla, eorum quoque filias, & uxores summisit incendio, & consumpsit. Post hæc stetit Propheta diebus paucis, & interpositis personis religiosis, & aliis, castrum reddidit Mar-
A chioni, receptis de Marchionis camera M. libris, & pacto apposito, quod habere debeat totum redditum Molendinorum *Montissilicis*, ubi dicitur *Bagnarolum*; donec ipsum Prophetam contingerit ad propria remeare. ℭ Illis eisdem diebus sunt Marchioni reddita castra illa duo scilicet, *Cerrum*, & *Calaonum*.

CAP. XIV.

De quibusdam Vicentinis *occisis a* Theotonicis *in partibus* Cittadellæ.

Facta sunt hæc omnia circa vernale tempus præ-
B dicti anni, & lætata est civitas *Paduana* de castro *Montissilicis*, aliisque duobus castris redditis Marchioni. Militia, & populus *Montissilicis* merito collætatur, gaudetque gens Marchionis, & *Scodesia*, cum solidatus sit totus *Paduanus* districtus: & quantum homines in mærore tabescunt, tantum in lætitia vigorantur. Insurrexerunt itaque diebus illis, lætitia suadente, Viri quidam providi, & prudentes, *Vicentini* scilicet, qui *Paduam* de *Vicentia* fugerant, & de eisdem quidam qui erant in *Montagnana*, & *Scodesia*, adjungentes sibi etiam aliquos *Paduanos*, & percurrentes Villas *Vicentini* districtus *Ecelino* subditas, præ-
C dabantur. Demum quoque venientes *Baxanum*, illic unum de burgis viriliter incenderunt, jumenta rapuerunt, & boves, aliaque animalia multa, pecuniam, vestimenta, suppellectilia, cunctaque mobilia, quæ violentiæ subjacent, & rapinæ. Valuit quoque præda circa MMM. librarum, & ultra. Sed dum prædam deferentes redirent, forentque in campo quodam non longe a castro de *Cittadella*, & recessissent ab eis aliqui *Paduani*, timentes insidias illorum, qui pro *Ecelino* morabantur in *Fontaniva*, quæ parum distat a *Cittadella*; alii vero descendissent in campum pro dividenda præda; CCC. Milites *Theotonici*, qui
D erant in *Fontaniva* ad soldum, armati velociter, & latenter, circumdederunt illos ex improviso, qui prædam dividebant in campo. Insultus autem inopinatus, & repentinus audaces terruit, imbecilles exanimavit, fortes fecit pavidos, potentes 97
reddidit impotentes, dum hii, qui pedestres descenderant, inimicis equestribus occurrere nequiverunt. Sic itaque de illis, qui pro dividenda præda inconsulte remanserant, & incaute, alii mortui jacuerunt in campo, alii semivivi, alios autem captos, & ad *Fontanivam* conductos quorundam redarguenda nequitia trucidavit. Neque
E enim debet magnanimitas militum tolerare quenquam redditum, vel vinculis alligatum pro suæ defensione personæ, in ore gladii deperire, si nobilitas attenderet, & quod dictum est:

Parcere prostratis scit nobilis ira Leonis,
Pugna suum finem cum jacet hostis habet.

Demum paucis arripientibus fugam, campum *Theotonici* collegerunt, & reversi *Fontanivam* redempta præda, magnum duxerunt gaudium, & triumphum.

CAP. XV.

Pugna quædam facta inter Theotonicos, *& illos de* Montagnana.

F

Cum sonuisset hoc factum per *Paduam*, & *Paduæ* districtum, pervenit rumor usque ad *Montagnanam*, ubi adhuc erant multi de *Vicentinis*: hii ergo volentes vindictam sumere de suis compatriotis, ex hoc quod advenerat *Cittadellæ*, adhibuerunt sibi quosdam *Montagnanenses* prudentes viros, & bellicosos, & congregati sunt, & armati

armati decenter bene cc. prudentes viri ad equestrem pugnam, aliqui, plures verumtamen ad pedestrem. Et venerunt in eodem anno MCCLVII. statim sequenti nocte post factum de *Cittadella* unanimiter, & elevato Vexillo ad *Villam Novam*, terram scilicet, *Veronensis* districtus, & subditam *Ecelino*, ipsam quoque viriliter invaserunt, submittentes eam ruinæ, destructioni, & igni, homines occidendo, jumenta rapiendo, & boves, vestimenta, victualia, cunctaque mobilia, quæ commode poterant asportari. Igne siquidem invalente, dum fumus visus est in *Verona*, *Ecelinus* armatus protinus, cum cccc. *Theotonicis* secure paratis ad pugnam, cucurrit ad partes, & confinia *Villæ Novæ*, estque repente positus in strata, sive in via quadam, unde inimicorum debebat esse regressus, nec redire poterant aliunde, & multum sapienter, & subito duas acies ordinavit. Quod cum hostes, qui prædam fecerant remearent, visis insignis *Ecelini* prima fronte conterriti, sed forti postmodum Capitaneo confortati, se viriliter obtulerunt ad pugnam, spem suam ponentes totaliter in Sanctæ Matris Ecclesiæ reverentiam, pro qua pugnant, & in signaculum Sanctæ Crucis, non aliter quam certamen suscipiant quasi contra perfidos *Sarracenos*, & Sanctæ Fidei Catholicæ inimicos. Insultum quidem fecerunt primum in aciem *Ecelini*, conversoque timore in iram, nihilo minus faciunt hostes ipsos præcipitare ad terram, quam flante impetu Aquilonis declinant harundines ad paludem. Tunc dictum fuit *Ecelinum* de dextrario fuisse prostratum, sed in strepitu tanto non cognitus, ascendit in palafredum. Hac itaque prima acie in duas partes aperta, Cruce signata acies provide glomerata in unum, irruit in secundam summo timore perterritam, & turbatam. Et hic manifeste apparuit, quod impossibile non est Divinam virtutem, paucorum fidelium devotione, juvare contra multos nefarios infideles. Nam ipsorum *Montagnenensium* acies cum animorum constantia, & vigore discurrens, pugnavit in ultima inimicorum caterva, tam prudenter, & animose, quod licet illic de suis XXV. mortem famosissimam subissent, de *Theotonicis* L. mortui sunt per campos, & sic demum qui pro parte pugnabant Ecclesiæ reversi sunt cum victoria *Montagnanam*.

CAP. XVI.

De vindicta facta in Gerardum *Presbyterum proditorem.*

Ecce nunc Ecclesiæ victoria videbatur totum *Paduanum* districtum habere pacificatum, nam & castra quieta erant, & hii qui castra reddiderant cum *Paduæ* amatoribus familiariter habitabant. Sed heu quam periculosum, & pertimendum nutrire serpentem in sinu, & infido se credere scorpioni. *Gerardus* nanque, qui dicebatur Presbyter, de quo est mentio facta superius, qui terram *Montissilicis* olim totam rexerat, præter summum; nunc in *Rudigio* permanens in honore curiæ, Marchionis dilectissimus præcæteris familiaris, & carus, venerabilis fidelibus, & masnadis; non pertimuit se ostendere proditorem: nam infidelitatis, iter ille miser arripiens, ivit *Venetias*, de *Venetiis* ivit *Tarvisium*, inde quoque furtivum assumens iter per latibula, & speluncas, pervenit usque *Vicentiam*, ubi *Ecelinus* tunc erat:
98 cum quo locutus clandestine, præsumpsit in Marchionis mortem *Judas* ille infœlicissimus machinari. Et reversus *Rudigium* vultu infrontuoso, non

A aliter quam coluber tortuosus, & falsus; diem expectabat, & horam, qua suas posset insidias perpetrare. Sive tamen aliquid ex hoc nefando proposito dictum est Marchioni, sive notavit forsitan aliquas conjecturas; captus *Gerardus* ipse, tam vias suæ proditionis, quam etiam suum nefandum propositum non negavit. Sic itaque Marchio volens quod ex hoc voluntatem suam faciat *Padua*, quam ipse reputat suam Matrem; misit ipsum *Gerardum* detentum *Paduæ* Potestati, & Communi, & sic cæcatus utroque lumine, naribus cum toto labio deformatus, missus est inde *Vicentiam* in illius obbrobrium, cujus complere beneplacitum
B nitebatur, ductus a duobus factis monoculis secum eadem hora, qui tunc pro spionibus missi erant, hac de causa solummodo, ut scirent, quid fieret de *Gerardo*: & hii non ob aliud, nisi ut ipsum *Vicentiam* ducerent, singulos oculos reportarunt. Transiverant autem III. Menses vel circa a tempore illo, quo Marchio *Gerardum* receperat, & ipsum tanquam suum fidelissimum tractari fecerat, & tractabat.

CAP. XVII.

De vindicta Prophetæ, & Jacomacii.

C Sed esse potuit, quod Propheta scilicet, Capitaneus ille, qui pretio numerario, summum, seu castrum *Montissilicis* reddiderat Marchioni, audito quod *Gerardus* complere nequiverat quod intendit, illi demembrato visus est invidere; vel quod est forte prædestinatum, ne iniquitas, & proditio lateat, vel regnare diu debeat super terram. Ipse enim Propheta *Ferrariæ* permanens Marchioni carissimus erat, multumque fidelis, ut videbatur, & tantam habebat gratiam apud omnes, ut diceretur a cunctis quasi secundus a Marchione. Quare nec spes aliqua, nec timor,
D nulla unquam dignitas, nulla promissio, vel thesaurus a Marchionis servitio movere debuisset eundem. Sed contingit aliquando, quod benivolentia monstrata, superflua quies, & diuturnum otium facit lascivescere asellum; & collata homini fastuoso immoderata servitia, stolidum inebriant, & excæcant. Ipsum nanque Prophetam, Pseudopropheta diabolus, suumque infortunium attrahebat, dum *Ferrariæ* vidit virum quendam nobilem genere de *Marchia Tarvisina*, nomine *Jacobacium*, & notavit quod erat vir fortis, & animosus, quem suis est falsis blanditiis adeo allocatus, quod inito secreto consilio, ipsi duo solummodo statuerant ipsis aptitudinem latenter, &
E astute notare, quo possent occidere Marchionem. Et in hoc nefando proposito juraverunt, quod unus alterum prorsus, non deseret, tam ad vitam qualiscumque fuerit, quam ad mortem. Mirum est, quod pronosticatur aliquando animus quod est futurum, homine ignorante: hii enim duo quodammodo juraverunt quod eis futurum erat, videlicet simul mori. Hæc nanque duellis conjuratio, quocumque modo fuerit, patuit Marchioni, & ipsam in districto examine positi confessi sunt proditores. Unde conducti ad *Montemsilicem* in Platea Communis decapitati sunt ambo eadem
F hora. Et sic juramentum ipsorum adimpletum est plenarie, quod unus videlicet alterum non deseruit, nec deserere potuit, licet non spontanea voluntate, usque ad finem mortis, immo in ipsa morte. Fuit autem hoc circa finem Mensis *Junii*, in prædicto anno MCCLVII. Potestate adhuc Domino *Marchio Quirino*, in exitu Potestatis ipsius.

EXLICIT LIBER DECIMUS.

INCIPIT UNDECIMUS.

CAP. I.

Hic incipit Dominus Johannes Badoarius *suam Potestariam in* Padua.

DUbitabatur adhuc in *Padua* quicquid proponerent facere iniquitatis filii *Ecelinus*, & *Albricus*, & huic dubitationi suberat causa dupplex: nam nec videbatur dolositas *Ecelini* a suis versutiis declinare, nec bene certum erat si frater ejus *Albricus* ad cæteros falsus, & versipellis, latenter favebat fratri, quanvis se adhuc fidelem Ecclesiæ appellaret. Memores ergo Sapientes de *Padua*, quod olim vir sapiens, & astutus Dominus *Stephanus Badoarius* de *Venetiis* illos
99 de *Romano* domuerat; ecce jam elegerunt, & tunc ad Regimen vocaverunt ipsius Domini *Stephani* filium, Dominum *Johannem Badoarium* pro sequenti anno in *Padua* Rectorem, & Potestatem: Virum atque sapientem, & probum, moribus, & legalitate decorum, multa cordis magnanimitate, fortem, & animosum. Et incepit suum Regimen more solito in festo *Sancti Petri* de *Junio* prædicti anni MCCLVII. Hoc autem intellexerunt prædicti fratres, & amodo missis hinc inde nuntiis, monstrare incipiunt fraudulenter, & fingunt, quod inter eos nova concordia contrahatur. Incepit etiam *Albricus* novam tyrannidem exercere in *Tarvisio*, ubi solus dominabatur, Milites, & Populares torquere plus solito, Ecclesiis, viduis, orphanis, & pupillis imponere dura vectigalia, & tributa, quosdam punire gladio, quosdam igne, quosdam occidere in tormento, in carcere, alios exulare. Unde multi *Venetias* tunc, multi *Paduam* fugierunt. Et sic idem *Albricus*, se adhuc nihilominus asserens de Sanctæ Matris Ecclesiæ parte, & obtinens *Tarvisium* sibi soli; fatebatur publice in suis consiliis, & arengis, dicens quod ad honorem Sanctæ Ecclesiæ servarat granum a paleis, serpentes a virgulto rejecerat, & lupos, per Dei gratiam, expulerat ab ovili.

CAP. II.

Hic tangitur, quod discordia fuit in electione Regis Alamaniæ.

ADhuc annus Domini MCCLVII. decurrebat, & stabat civitas *Paduana* satis in bono statu. Nam & ipsi inimici *Paduani* Communis videbantur remissi hoc tempore, sive quod potentia *Paduæ* terribilis esse poterat inimicis, sive quod *Ecelinus*, ut videbatur, timebat, ne *Padua* ipsum exhæredaret, & fratrem. Jam enim verum erat, *Ecelinum* subtilizare qualiter adhærere posset Imperatori futuro, ut faceret sicut olim sub umbra Imperii suos inimicos cum *Frederico* Imperatore confuderat, cui fraudulenter applicuit, & adhæsit. Ecce quoque in hoc anno tempore autumnali fama fuit per *Marchiam*, quod mortuo *Wilielmo* Rege *Alamanorum* a *Frixonibus* in campestri bello, Principes *Alamaniæ* fuerunt in Regis electione discordes. Nam ibi alii elegerunt Comitem *Rizardum* Regem *Angliæ* in Regem *Alamaniæ*, alii Regem *Castellæ*, de finibus occidentis, qui & Rex *Hispaniæ* dicitur; & debebat postmodum tempore procedente coronam habere Imperii, quicumque foret in *Alamaniæ* Regem legitime constitutus. Super hiis igitur magnis factis & arduis, *Ecelinus* vigilans, & intendens, litteras,
A & nuntios assidue transmittebat, nunc ad *Romanam* curiam, in qua latentes habebat amicos per pecuniam acquisitos, nunc ad ipsum *Castellæ* Regem, cujus jam acquisiverat amicitiam, & sperabat ipsum esse Imperatorem futurum. Et vidi ego tunc temporis, litteras hujus Regis in *Padua*, ipsius sigillatas sigillo, quibus Potestatem *Paduæ* salutabat, & Antianos, & Consilium, & Populum universum, ipsosque jam suos appellabat fideles: & in litteris continebatur eisdem, ut essent providi, & parati, Ambaxatores, & Nuntios honorabiles mittere pro Communi *Paduæ*,
B statim cum fama erit venientem ipsum fines attingere *Lombardiæ*, qui cum associare debeant venientem. Et creditum fuit in *Padua*, quod dolose fecerat fabricari *Ecelinus* illas litteras in *Verona*. Quibus litteris per Commune *Paduæ* curialiter est responsum sub stilo epistolari, per quendam, qui credebatur satis doctus in arte illa: sed nescitum est postea qualiter sit processum in illorum Regum electione incerta, nisi quod secundum verbum Horatii:

Certantes certant, & adhuc sub Judice lis est.

C CAP. III.

Hic perierunt quidam volentes violenter intrare Tarvisium.

Sed ne videar a proposito deviare, aliarum Provinciarum facta suis compatriotis resigno, & libentius ea prosequor, quæ ad stilum meum, & meam Patriam pertinere cognosco. Erat ecce annus Domini revolutus, & currebat MCCLVIII. etiam in mense *Martii* hujus anni: cum *Albricus* de *Romano* cum suis complicibus teneret *Tarvisium*,
D & ibi crudeliter perpetraret, quæ sui fideles etiam redarguerent, si audirent; tractaverunt quidam *Tarvisini* de propria civitate expulsi, cum quibusdam *Vicentinis*, & *Veronensibus* similiter ejectis de suis civitatibus, & de bonis; & habuerunt etiam in auxilium sui partem de militibus, & peditibus *Paduanis*, de *Venetiis* etiam pedites, & balisterios quosdam, & iverunt hostiliter pro civitate *Tarvisii* invadenda: & posset esse, quod eam damnificassent quam plurimum, si stetissent ordinate qui iverant ad voluntatem regentium, & mandatum. Sed quidam pedites, & zaffones illi, 100
quos vulgo *Waldanam* dicimus, præcedentes inordinate ante militum acies, quasi per milliare,
E & amplius, animosi plusquam oportuit, & nimium irruentes, munitiones, & barras *Tarvisii* minus provide, immo infeliciter intraverunt. Unde cum accesserunt milites, & exercitus festinantes laudabiliter satis, ut succursum suis temerariis exiberent, illos, qui sic incaute intraverunt, *Albricus* de *Romano*, juvantibus *Theotonicis*, jam omnes morti dederat, & fuerunt mortui bene C. & sic est reversus exercitus non lætanter. Patuit
F quoque per experientiam in hoc facto, quod quanvis vires, & audacia soleant valere in hostes, sensus tamen, & sapientia prævalet, & plus confert.

CAP.

CAP. IV.

Hic pugnaverunt quidam Paduani *milites cum* Theotonicis *in contrata* Roxani.

Protestatur ulterius *Albricus* aperte se cum fratre suo *Ecelino* unum, & idem esse, & manifeste dat unus alteri, cum expedit, auxilium, & succursum. Ecce nunc propter prædictum impetum, qui factus fuit in *Albricum*, *Ecelinus Veronæ* permanens misit *Baxanum* C. milites *Theotonicos* qui acceptis L. viris de *Baxano*, & aliis L. de *Pedemonte* tam militibus, quam peditibus prudentibus, & opportune armatis; *Tarvisium* ire debebant, & stare cum *Albrico*. Sed die quadam milites illi *Baxanum* intraverant, & moturi erant sequenti die: casu autem fortuito die illa, qua movere debebant, electi quidam milites *Paduani* equitaverunt adeo tempestive, causa dandi damnum terris inimicorum; quod oriente die fuerunt in partibus de *Roxano*. Visis itaque *Theotonicis* venientibus, & hiis qui cum eis erant versus *Roxani* partes, *Paduana* militia pulcre, & decenter armata, ordinata est protinus sapienter, & animose ad pugnam, stetitque in campis viriliter, & in dextrariis faleratis. Nisi quoque prohibuissent Capitanei, & Rectores, ipsi milites *Paduæ* fortes, & animosi clypeis ardentibus, & lanceis apprehensis, ferire voluerant in hostes. Ipsi vero *Theotonici*, & hii qui cum eis erant non minus ordinate steterunt, & parati sunt laudabiliter ad defensam. *Paduani* tandem milites suos prosecuti Rectores, gradatim ad *Theotonicos* appropinquant, pugnamque committunt primitus, & conflictum, firmatis, & stabilitis aliquibus *Paduanis* a parte illa, unde fugere poterant inimici, ne scilicet, eis liceat absque defensione perire, aut strenue pugnantibus dare terga. Itaque *Paduani*, figentes calcaribus sonipedes ignientes, discurrunt per aciem *Alemanorum*, non aliter quam animosi leones discurrerent per pecudes, vel juvencos: & quanvis in tanto strepitu non sit possibile singulorum facta referre, demum patuit per effectum, quod generaliter ipsi milites omnes pro parte Ecclesiæ dimicantes, tales in hoc campestri certamine sunt probati, ut dici possint merito, quasi veloces accipitres cum irruunt in sturnellos; aut volantes aquilæ cum sæviunt in columbas. De *Theotonicis* etiam aliqui pugnaverunt prudenter, ut quosdam de *Paduanis* prosternerent, dum dextrariis per campum errantibus, *Paduani* quidam in palafredos ascenderent, & aliqui in runcinos. *Catanius* autem de *Tergola Paduanus* Miles, laxatis loris nobiliter, & jocunde discurrens in Militem quendam *Theotonicum* audacem, & personatum, inimici clypeo deaurato lanceam fixit viriliter, quæ protinus confracta in stipites, & in tirsos, velud harundo confractilis, devolavit ad campum. Sed horum duorum bellantium cursu repetito secundo; videns *Alemanus* Miles *Paduanum* Militem sibi, quantum personaliter, inæqualem, bracchio jactato ad collum hostis, captum trahebat secum Militem *Paduanum*, & equum, in quo sedebat. Alii vero Milites *Paduani* videntes commilitonem suum sic asportari, subito irruerunt in inimicum, & redimentes prædictum *Cataneum*, duxerunt illum, cum ejus equo, & armis, qui gaudebat se ducere talem prædam. Sic ergo devicto campo, *Theotonici*, & hii qui secum venerant fugam arripuerunt, remanentibus illic de gente illa mortuis circa C. & duxerunt *Paduam* captivos XXXV. milites *Theotonicos*, cum cunctis eorum armis, nec non & dextrariis nobilibus A altis, & animosis. In hoc etiam negotio, & conflictu captus est, & ductus *Paduam Jacobus* de *Castrotocho*, qui pro *Ecelino* Vicedominus erat in partibus *Pedemontis*, & in *Baxano*. Fuit autem prædictum factum Mense *Aprilis* prædicti anni Domini MCCLVIII.

CAP. V. 101

De quibusdam captis ad Villam Novam.

Procedente quoque tempore, quidam de *Castro Francho*, de *Fontaniva*, & de terris de *Pedemonte*, B unum, & idem fecerunt propositum, volentes in *Paduanum* districtum insultum facere, & sumere ultionem quodammodo de hiis, quæ facta fuerant in partibus de *Roxano*, si possent. Itaque congregati in unum, nocte quadam circa finem mensis *Madii*, venientes ad *Villam Novam Paduani* districtus, terram totaliter viriliter invaserunt, comburentes domos, capientes homines, fugantes alios, & alios occidentes, rapientes prædam quamlibet, quam rapere poterant, & conducere, & portare. Sed non semper de prospero principio finis sequitur exoptatus, & aliquando post mellis dulcedinem mordet aculeus pungitiC vus. Repente nanque supervenerunt Berroarii, sive Zaffones quidam, qui lucrandi causa circa *Paduanum* confinium positi per Potestatem *Paduæ*, vigilabant, non curantes penitus quid pietas, quid honestas, credentes immo potius ibi fas ubi maxima merces. Hii siquidem Berroerii, & Zaffones contra prædones illos animose insultaverunt, & prædam recuperaverunt ex toto, redimentes illos, qui ducebantur captivi, & reddiderunt prædatoribus tristem vicem. Nam cum ex illis majorem partem convertissent in fugam, multos mortuos prostravissent, XXIV. captos, & alligatos *Paduam* in Commune Palatium adduxerunt; quos D in carcere positos, vir strenuus *Paduæ* Potestas infra VIII. dies fecit exoculari, dimissis duobus tantum cum singulis oculis, ut cæteros conducant *Vicentiam* excæcatos. Hoc tamen aliquibus *Paduanis* non plene complacuit, timebant enim de aliquibus suis, qui usque a tempore tyrannidis *Ecelini*, quo *Paduam* devorabat, adhuc erant detenti per *Pedemontem*, de quibus postmodum horum occasione injusta, pœnam aliqui sunt perpessi. Cum ergo fierent sic indigne iniquitates utrinque, tremuerunt, nec mirum, quicumque suos in parte altera carceratos habebant. Itaque litteris, & Nuntiis destinatis de *Baxano Paduam*, E & e converso, causa redimendi *Jacobum* de *Castro Tocho* prædictum adhuc detentum in carcere *Paduæ*, & causa redimendi pro eo *Petrum* filium *Johannis Sangonatii* de *Padua* detentum adhuc in carcere *Ecelini*; facta conventione hinc inde, de præcepto Potestatis *Paduæ*, & de *Ecelini* consensu, carcerati iidem sunt redditi, & sic ex eis uno pro altero permutato, uterque ad propria rediit, parentibus congaudentibus, & amicis.

CAP. VI.

Hic incipit Dominus Matthæus *de* Corrigia F *suam Potestariam in* Padua.

Ecce nunc appropinquante fine, sive termino Potestariæ dicti Domini *Johannis Badoarii Paduæ* Potestatis, existente Marchione in *Padua*, factaque in Palatio publica Concione, & magna, pro eligendo Potestate sequentis anni; de communi beneplacito, & voluntate cunctorum, ipse Marchio, dato sibi arbitrio eligendi, elegit Dominum *Matthæum* de *Correza* in *Paduæ* Rectorem,

rem, & Poteſtatem, qui Poteſtariam ipſam juravit menſe *Julii*, prædicto anno Domini MCCLVIII. Fuit autem vir probus, & ſapiens, largus, curialis, & bonus, & tota intentione ſollicitus ad ea peragenda in *Padua*, & *Paduano* diſtrictu, per quæ poſſent inimici Eccleſiæ deprimi, malefactores puniri, juſtitia conſervari, honor Sanctæ Matris Eccleſiæ creſcere, & *Paduæ* civitas de bono ſemper in melius augmentari.

CAP. VII.

Pugna quædam inter milites Paduæ, & Theotonicos *in* Campanea Baxani.

Cum igitur diſpoſuiſſet Dominus *Matthæus* prædictus *Paduæ* Poteſtas negotia civitatis ſalubriter, & fautores Communis *Paduæ* cariſſimos haberet amicos; voluit ſcire etiam quid facere poſſet cum inimicis. Ergo Poteſtas ipſe ſumpto ſecum Marchione *Eſtenſe* die III. exeunte *Julio*, ſero quodam, noctis inſtante crepuſculo, electis, & motis militibus quibuſdam de *Padua*, & Berroeriis, equitavit ad *Cittadellam*. Sequenti quoque mane ivit cum ipſa militia, & latuit in *Campanea* de *Baxano*, donec quantitatem quandam militum, & Berroariorum præmiſit, ut *Baxani* percurrant *Campaneam*, & beſtias quaſcunque invenient prædatorie rapiant, & eas verſus *Cittadellam* conducant. Qui cum iviſſent uſque ad foſſas,
102 & munitiones *Baxani*, multamque beſtiarum prædam viriliter occupatam ducerent; *Jacobus* de *Caſtro Tocho* iterum Vicedominus in *Baxano*, & milites *Baxani*, & *Pedemontis* cum VI. banderiis *Theotonicorum*, qui adhuc ituri erant de *Baxano Tarviſium*, armati velociter inſecuti ſunt milites *Paduanos* prædam utique conducentes: & fuit inſecutio talis, uſque ad foveam quandam magnam, citra quam *Baxanenſes* ſperabant, & prædam recuperare totaliter, & cunctos occidere prædatores, utpote quia lanceis declinatis ad fugientium terga, jam crederes *Spartanos* leporarios quaſi citis leporibus, fugiendo viſum fallentibus, imminere. Vir autem nobilis *Martius* de *Montemerlo* fugientium Capitaneus, videns ſuum, & ſuæ gentis adeſſe periculum, alta voce *Paduanorum* clamabat ſuccurſum. Sicque vir providus, & aſtutus *Paduæ* Poteſtas prædictus, cum conſilio Marchionis, ſuas detexit inſidias ſapienter, & miſit *Paduanam* militiam, & ſe ipſum in terga inimicorum velociter. Eis quoque conterritis, qui *Paduanos* inſequebantur, *Paduani*, qui terga dabant jam vertunt pectora inimicis: Et ſic undique circumdatis *Alemanis*, & gente ſua, pugnatum eſt hinc inde viriliter, & clamatum. Elevato tumultu clypei contra clypeos crepuerunt, fragor ſtrepuit lancearum, enſium tinnitus inſonuit, & clavis nodoſis, & ferreis ferientibus ad galeas tuliboſas, igneæ reſultarunt ſintillæ, ut diceres quaſi fulgentes ſtellas. Nec licet in tanto ſtrepitu ſingulorum ictus dicere, vel egregias probitates, aut hujus militis, vel illius ſtrenuam laudare prudentiam, vel incurſum. Hoc tamen expreſſe patuit, quod militia *Paduana* contra *Theotonicos* etiam egregie debellantes pulcre, & laudabiliter dimicavit: unde in *Sauro*, & *Hongarello Paduanis* Militibus, ſi notaveris, apparebunt dum vixerint in ipſorum facie cicatrices. Stetit utique talis pugna per horam in campis, & in cultibus de *Baxano*, donec tum propter probitatem Rectorum, & Sapientum, tum propter militum bellicoſe pugnantium audaciam, & vigorem, fugati ſunt inimici Eccleſiæ uſque ad foveam circumdantem mœnia de *Baxano*, de quibus multi mortui, mixtis equis cum hominibus, in ipſam foveam corruerunt. Capti ſunt illic de *Theotonicis* militibus, & de hiis, qui cum illis erant pro militibus, circa XXV. captus eſt iterum *Jacobus* de *Caſtro Tocho* prædictus, mortui jacuerunt in hoc conflictu circa CC. inter *Theotonicos*, & alios de gente prædicta, & ſic *Paduani* victorioſam in hoc facto habentes gloriam, & triumphum, reverſi ſunt *Paduam* cum honore: habuerunt inimicorum arma, & multa ſpolia, ſive prædam, equos quidem C. & L. inter pretioſos dextrarios, roncinos, & palafredos. Fuit autem in prædicto diſcrimine, & conflictu *Theotonicorum* Rector, & Merreſchalchus vir ſapiens, & ſtrenuus, & laudabiliter litteratus *Gilbertus* nomine, qui finito certamine nullatenus eſt repertus. Dictum fuit verumtamen, quod Berroerii quidam de *Anoale*, ſtantes in facto cum *Paduanis*, ipſum captum duxerunt ad *Anoale*, unde poſtmodum redemptus pecunia, ivit *Venetias*, & ſic in *Alemaniam* eſt reverſus, abſque *Ecelini* conſenſu, cui pecuniaria mercede ſervierat toto tempore hujus guerræ.

CAP. VIII.

Hic ivit Ecelinus *ad exercitum* Cremonenſium *contra Legatum.*

Hactenus ſatis proſpere favit gratia genti Catholicæ, pugnanti contra fidei inimicos in *Marchia Tarviſina*. Sed ſic eſt proviſum a Domino, quod in rebus hujus ſeculi vix ulla ſit proſperitas, quam adverſitatis ſtimulus non compungat. Ecce nanque notorium eſt per totam *Italiam*, quod a tempore illo, quo *Fredericus* Imperator *Lombardiam* intravit, ut ſupra legitur, in tertio libro, cap. IX. §. Poſt hæc &c. *Ecelinus*, & *Cremonenſes* unanimes pro Imperatore ipſo contra Eccleſiam pugnaverunt, & Marchio *Pelavicinus Cremonenſis* fere eundem modum tyrannidis operatus eſt in *Cremona*, & inde circum, quem in *Marchia Ecelinus*. Nunc itaque cum civitas *Brixiæ* partem teneret Eccleſiæ, Marchio ipſe *Pelavicinus*, & *Cremonenſes*, *Ecelini* ſuggeſtione, duo caſtra *Brixienſium* prope flumen *Olii* invaſerunt. Quapropter Legatus ſupradictus, exiſtens tunc temporis *Brixiæ*, ipſique Magnates *Brixiæ*, & ejuſdem civitatis populus, cum Poteſtate *Mantuanorum*, & ipſa militia *Mantuana*, & cum aliis nobilibus, & potentibus Clericis, & Laicis, qui cum ipſo Legato erant, de diverſis *Italiæ* partibus, ad honorem Eccleſiæ conſervandum, & augmentandum, exiverunt hoſtiliter, ut *Pelaviſino*, & *Cremonenſibus* in contrarium obviarent. Hoc audito *Ecelinus*, iter ſuum arripuit cum *Theotonicorum* militia, cum *Veronenſibus*, & *Vicentinis*, cum illis de *Pedemonte*, & gente alia quantamcumque potuit convocare, & ivit *Piſcariam*. Inde nocte quadam, furtiva, & ſubita motione tranſiens flumen 103
Olii, exercitui *Cremonenſium* eſt adjunctus, & fuit hoc in dicto anno MCCLVIII. circa finem *Auguſti*.

CAP. IX.

Hic capitur Legatus ab Ecelino.

Audito in Legati exercitu, non multum diſtante ab inimicis, quod *Ecelinus* cum magna militiæ quantitate *Cremonenſibus* erat adjunctus, cepit Legatus animo varias cogitationes revolvere: ſciebat enim ſecum tantam gentis copiam non adeſſe, quod poſſet occurrere inimicis, nec adhuc *Eſtenſis* Marchio venerat, in quo ſperabat plurimum, & quem venturum cum *Ferrarienſibus*, & cum multis aliunde collectis gentibus jugiter expectabat. Igitur proponebat, ſi poſſet ad

ad castrum *Gambariæ* reducere gentem suam, & illic securius suum auxilium expectare. Sed Dominus *Biaquinus* de *Camino* vir nobilis, & magnanimus, cæterique Magnates sui exercitus veteuerunt, Ecclesiæ reputantes obbrobrium, tam aliquibus castri munitionibus latitare, quam de campo secedere, vel hostibus dare terga. Temporis autem parva transacta mora, ecce viderunt quasi ex improviso insignia *Cremonensium*, & insignia *Ecelini*, flumine *Olii* jam transacto, ad se venire, cum ingenti multitudine militum, & peditum seriatim distincta, & longis tractibûs ordinata. Quid plus? factus est insultus ex exercitu *Cremonensium* in exercitum Legati, & ejus gentem, & parva illic est facta defensio per Ecclesiæ pugnatores. Nam *Brixienses* modica mora post impetum, dederunt terga venientibus inimicis, quod videntes cæteri milites, & pedites de parte Legati, suspicati sunt inimicos, qui usque nunc familiares Legato extiterant, fraudem proditoriam ordinasse, quo nihil plus est timendum in actibus bellicosis. Est itaque conterrita gens Legati, & sic hostibus assumentibus audaciam, & vigorem, captus est *Mantuanorum* Potestas, se quanvis ausu magnanimo defendebat; capti sunt secum etiam pugnantes in articulo tali viriliter multi strenui Milites *Mantuani*, non enim est unius pugna parilis contra VII. captus est fugiens populus *Brixiensis*; Demum captus est & Legatus, & *Veronensis* electus cum illo. Sic quoque triumphavit in hoc loco inimicus Ecclesiæ super omnem gloriam, quam habuisse fere posset hoc tempore in toto circuitû *Lombardiæ*. Tunc ergo perire timens Dominus *Biaquinus*, post multum, & laboriosum conflictum in hostes, secessit de campo salubriter, vix manus multitudinis inimicorum, sed sapienter effugiens, contristatus vero medullitus, *Mantuam* properans, illic retulit sinistrum eventum, qui scilicet, totam *Marchiam* contristavit, *Lombardiæ* magnam partem conterruit, secum trepidare *Romagnam*, & quod plus est, Sanctam Sedem Apostolicam condolere. Fuit autem mense *Septembri* prædicti anni.

CAP. X.

Hic redditur Brixia Ecelino, & *suæ parti.*

B*rixiensis* quoque civitas, quæ steterat usque nunc in parte fidelium, & in qua Legatus ipse, & *Estensis* Marchio, Comes *Sancti Bonifacii*, cæterique Barones, & fideles Ecclesiæ recepti, & visi fuerant cum lætitia, & honore, jam incipit vacillare. Et cum populus *Brixiensis*, & quantitas aliqua Militum, & Magnatum sit in manibus *Ecelini*, & suæ partis; missis hinc inde litteris, & nuntiis, & rescriptis; ad hoc deventum est tandem, quod data est civitas *Ecelino*, Marchioni *Pelavicino*, & fautoribus eorundem, in *Septembri* mense prædicto. Quid autem post hæc fuerit *Ecelinus* in *Brixia* operatus, non est nostrum referre per singula, sed illic sit aliquis, qui scribat, referat, & memoriæ recomendet, si placet. Profecto civitatem primo divisit in partes, & partem primo comparavit pecunia, partem *Pelavicino* subjecit, Milites quam plurimos decollavit, truxit Populares in carcere, fœminas viduavit, exulavit pauperes, & pupillos, multorum innocentium civium de civitate ejecit, depauperavit Ecclesias, & destruxit, castra fieri fecit in civitate ad omnium detrimentum, & mortem, & breviter civitatem, & *Brixiam* quasi totam dedit exterminio, & ruinæ, multo magis, quam olim fuerit ruinæ dedita tempore terræmotus, de qua supra legitur in secundo libro, cap.

A 111. §. Non modicus &c. Unde cûm nunc *Brixia* secundo quodammodo dedita sit ruinæ, sit etiam divisa in partes, illos quoque scismaticos exaltaverit, & duxerit ad honores, quorum unus scisma in *Marchia*, alter in *Lombardia*; prophetia illa antiqua jam est intellecta veraciter, quæ condam reperta fuit in lapide quodam marmoreo, dum fodiebantur foveæ in munitionem *Brixiæ*, & defensam. Lapide illo siquidem sub terra longe abscondito, sculptaque littera prophetiæ mirabiliter, & formata; inquid enim: 104

B Brixia *parva nimis urbs deformata ruinis*,
Scinderis in partes, *solitas non deseris artes*,
Scismatis autores ad summos ducis honores.

Satis illic habet aliquis amplam materiam, & diffusam, qua potest cujusque prudentis animus obversari, ut noscant qui debent, noscere tyrannias, fugere proditores, pravum vitare dominium, & usque ad mortem defendere libertatem. Nullum est sane diluvium, nulla pestis, nullum incendium, vel gehenna, quod tantam inferat miseriam toleranti, quam sub iniquo, privatio libertatis: neque enim sine causa reperitur in jure, quod nequeat homo liber pretio numerario comparari.

C CAP. XI.

Hic misit Romana *curia alium Legatum in* Marchiam.

Magna fuit Ecclesiæ fidelibus tribulatio, & occasus, de damno & captione Legati. Heæ igitur civitates, & loca, cum Baronibus suis, quæ necessitatis tempore, Ecclesiæ fideliter astiterunt, viso quod quanto magis periculosior ægritudo, tanto magis salubrior exigitur medicina, deliberato consilio in anno Domini MCCLIX. tempore veris appropinquante, miserunt ad Apo-
D stolicam sedem Ambaxatores viros sapientes, & nobiles de *Venetiis*, de *Padua*, de *Mantua*, de *Ferraria*, & aliunde, secundum quod visum est expedire. Qui facti serie sapienter exposita coram Apostolico, & Cardinalibus, Legatum impetraverunt Dominum *Henricum* Dei gratia Archiepiscopum *Embrunensem* de *Anglia*, sed hic cum venisset in *Marchiam Tarvisinam*, modicam illic residentiam fecit: forte nanque providentia Divina decreverat, quod opus non foret amodo Matrem Ecclesiam laborare in anno illo, supra quod finis inimici Ecclesiæ jam instabat. Dici nanque
E potest veraciter, quod hic erat annus ille, quo gens fidelis Imperio *Romanorum* gaudere debebat in summo, utpote, si vel Angelica prævisio reservasset aliquibus sanctis viris, vel revolutio planetarum revelasset Astrologis, quod in brevi futurum erat. Profecto hic fuit ille annus malorum finis, servilis catenæ confractio, initium libertatis, mortis, & tormentorum exemptio, & totius humani generis consolamen, ut in sequentibus, Domino concedente, dicetur.

CAP. XII.

F *Hic voluit* Ecelinus *stans* Brixiæ *mittere* Bosium *de* Dovara Veronam *pro Potestate.*

Divinæ pietatis est opus emendare paulatim enormia, facere temporibus ultionem, & post diuturnam expectationem aliquando quasi ex improviso graves angustias emendare. Erant nanque in *Brixia* prædicto anno Domini MCCLIX. *Ecelinus* de *Romano*, Marchio *Pelavicinus*, & *Boxius* de *Dovara*, cum magna *Cremonensium* quantitate crudeliter fulminantes assidue cives, & ci-

vitatem. Stabant quoque in camera die quadam *Ecelinus*, & Marchio soli conferentes quæ facta erant, tanquam duæ personæ illæ, per quarum manus, & exercitia tractata fueraut usque modo feliciter cuncta negotia suæ partis. Et locutus est *Ecelinus* ipsi Marchioni, & ait, Est ne aliquis in Communi, & civitate *Cremonæ*, qui possit, vel audeat nostræ parti, nostræque voluntati resistere. Cui Marchio protestatus est, & respondit, se nullum noscere in *Cremona*, qui vel in consiliis, vel arengis publicis, vel secretis sit ejus voluntati contrarius, præter *Bosium* de *Dovara*. Ab hac hora inantea cogitat *Ecelinus* de medio tollere ipsum *Boxium*, ut suspectum, & vult ipsum mittere pro Potestate *Veronam*, ut illic liberius facere possit de ipso, quod de quibusdam aliis *Vicentiæ* jam fecerat, & *Veronæ*, ad instar fortunæ videlicet suprema rotantis in infimum, dum illis, quos exaltavit appellando amicos, tormenta & mortem reddidit, eos asserens proditores. Ipsum ad se itaque *Boxium Brixiæ* existentem, semel, & iterum convocavit, dicens quod *Veronensium* Potestariam pro partis, & amicorum summa utilitate recipiat. Sed habuit secretum in corde, quod si forsitan ad ultimum recusabit, eum faciet personaliter detineri. Tunc forte notavit *Boxius* fraudulentæ promissionis aliquas conjecturas, vel habuit forte præ oculis illorum proditionem, & mortem, qui sub honoris specie perierunt per *Ecelinum*. Igitur & ipsam Potestariam penitus recusavit, & quoties vocabatur ad tyrannum, taliter sociatus adveniebat a *Cremonensibus*, qui eum fideliter diligebant, quod *Ecelinus* ipsum capere
105 non præsumpsit, tum propter *Cremonensium* commeatum, tum propterea, quod sciebat suam cunctos noscere tyranniam. Sic quoque subdola vulpis, & versipellis, quod de facto mente putaverat, ad alia diverticula verbis blandiloquis regiravit. Nec minus interea cautus & ipse *Boxius* animadvertebat sollicitus, quid esset in tali casu facturus. Contingit autem quod *Ecelinus* ipse solus voluit in *Brixia* dominari, sic de ejus beneplacito, & consensu, Marchio *Pelavicinus*, & *Boxius* de *Dovara*, cum *Cremonensibus* sunt reversi *Cremonam*, & remansit *Ecelinus* solus *Brixiæ* dominator.

CAP. XIII.

Hic gloriatur Ecelinus, *quod habet Legatum captum, & audet Ecclesiam redarguere.*

Post *Marchionis Pelavicini*, & *Bosii Dovarensis* recessum de *Brixia*, cum *Ecelinus* solus totum haberet ibidem Dominium, potuit, & voluit in suis gloriari triumphis, & cum Legato prexonerio suo voluit aliquam collationem habere. Ergo diebus illis, quibus Legatus ipse, Quadragesima appropinquante, voluit abstinere a cibis, ante hoc die quadam, Legatum ipsum, more solito, habuit in convivio secum. Et eis splendide epulatis, sedit in sala pariter Legatus cum *Ecelino*, & ait *Ecelinus* ad ipsum, Domine mi Legate, dudum meus animus sub ingenti dubitationis articulo titubavit, qualiter scilicet, & quomodo Sancta Mater Ecclesia patiatur, quod sub umbra alarum ejus, inferat *Christianus Christiano* injuriam, aut nitantur ad tributa Ministri ejus, nitantur & ad rapinas. Scitis enim, quod illa die, qua *Paduam* habuistis, hii qui vobiscum Crucem Domini bajulabant, dicentes se *Christianos*, & Milites *Sancti Petri*, *Christianos* bonis propriis spoliabant, interfecerunt, extorserunt exactiones ab aliis, & alios, utpote pupillos, & orphanos, compulerunt ad mendi-

A candum. Et fuit mirum, quoniam manifeste confitebantur se ab Ecclesia hoc habere mandatum, & erant a Sede Apostolica absoluti, nec debent unquam prædam illam reddere, vel ablatum: quanvis & ipsi videbant, quod aliquando manus Domini extenditur ad vindictam. Ad hæc Legatus respondit, Vestræ Altitudini supplicamus, ut ad verba Domini sapientiæ vestræ animus, more nobilium, inclinetur. Scimus nanque Vos plenarie nosce, quod aliud est præcipere, & aliud consentire. Similiter vobis satis extat notorium, Sanctam *Romanam* Ecclesiam totius *Christianitatis* bajulam, & magistram, sumpsisse a *Christo* Regni Cœlorum claves, secundum Euangelicam
B sanctionem, ut quodcumque ligaverit super terram, sit legatum in Cœlis, & quodcunque solverit super terram, sit & solutum in Cœlis. Quare potest libere de licentia *Iesu Christi*, si justam causam invenerit, illas castigare personas, quas noverit Ecclesiasticæ libertati rebelles: nec ex hoc possunt Ecclesiæ Ministri redargui, si gentes pluries monitas, cum in sua contumacia perseverant, in rebus hujus mundi castigant, cum possent, si vellent, etiam in personis, citra mortem, vel sanguinem castigare. Nec ob hoc ista dicimus, quod non fuisset honestius tempore captionis civitatis, tam Catholicæ condam, a præda
C abstinuisse; aut quod non credimus hodie salubrius esse quibuslibet, si restituant quæcumque post civitatis introitum rapuerunt, præcipue si propter odium, vel avaritiam rapuissent: nam & si compunctus aliquis, nostrum super hoc consilium postularet, confortaremus eum utique, ut sibi quam citius possibilitas foret, ablata redderet, vel illis, quorum fuerant, si eos habere posset, vel pauperibus, & egenis.

CAP. XIV.

Quoddam somnium, quod vidit Ecelinus *in* Brixia.

D His dictis, surrexerunt de bino colloquio Legatus, & *Ecelinus*, & abeunte Legato, cum duobus illis militibus, quibus ipsius erat commissa custodia, remansit *Ecelinus* in sala cum solo domicello, & serviente, qui ei serviebat ad lectum. Igitur pulpito jam strato purpureo, peregit *Ecelinus* per salam gressus solitos ultra C. quemadmodum a Phisicis doctus erat, secundum illud Aristotelis verbum, in libro Posteriorum: *Omne quod facit cibum non eminere in stomacho, est*
E *sanum*, sed *deambulatio post cœnam facit cibum non eminere in stomacho*, ergo *deambulatio post cœnam est sana*. Post hæc ad lectum repositus, deditusque sopori, visus est vidisse quodammodo hujus visionem. Quod erat scilicet, die quadam in una venatione succintus, & studiosus in partibus *Pedemontis*, in extremis quasi finibus *Marchiæ Tarvisinæ*, & cum jussisset ministris suis, ut cœnam sibi pararent, & requiem post venatum in eisdem partibus, in loco *Campisionis*; illa eadem die, sive quod fata sic paraverant, sive quod non intellexerunt ministri mandatum horribiliter dominantis; videbatur eidem, quod cœna illa, & requies mul- 106
F tum longe foret a loco, quem præceperat constituta, utpote per milliaria circa C. & quasi in meditulio *Lombardiæ*, videlicet in *Sonzino*: nec aliter requiescere poterat, nisi longum illud iter peregeret, & durissime fatigatus venando, multo magis lassaretur ad requiem veniendo. Ex hoc igitur ejus jussu non observato, fuit ipsi tanta indignatio dormienti, quod est protinus excitatus a somno, & qui ministros proposuerat facere non viden-

videntes, comminatum sibi judicium non prævidit. Scivit enim, quod sæpe fallunt somnia somniantem, & insatiabilis illa cura, & pervigil, quæ ipsum ad ardua diebus, & noctibus distrahebat, visionem talem posuit in numero vanitatum. Sic enim, contingere nos videmus assidue, quod insipidus sensus ad plurima devolutus, persæpe quidem fallitur, & minus perspicaciter in singulis intuetur. Et vidit *Ecelinus* visionem prædictam in præscripto anno Domini MCCLIX. secunda die *Februarii*, in Purificatione *Sanctæ Mariæ*.

CAP. XV.

Hic firmata est quædam secreta concordia inter omnes fideles, & amicos Ecclesiæ.

Æterna *Christi* bonitas, quæ semper bona promovet, malis imponit finem, de culmine summi cœli misericordiæ suæ oculos in hæc inferiora deflexit, & elapsis diebus paucis postquam Marchio *Pelavicinus*, & *Boxius* de *Dovara* redierunt *Cremonam*, cum *Ecelini* sævicies per homines refrænari non posset, placuit Deo quod idem *Boxius* animum suum applicuit qualiter amici Ecclesiæ possent vindictam sumere de *Christianitate* offensa per *Ecelinum* in *Lombardia*, & in *Marchia*, & qualiter posset ipse *Boxius* se ipsum ulcisci super hoc, quod ipsum fraudulenter voluit facere Potestatem *Veronæ*. Igitur adjunctus est amicabiliter Marchioni *Pelavicino* scilicet, sapienter, & cum eo prætendens causam Sanctæ Matris Ecclesiæ, ob reverentiam cujus *Christiani* merito tenentur, & debent guerras abhominari, pacificari ad invicem, & vivere sicut fratres: & sopiunt ambo litem illam de facto *Cremæ*, quæ steterat longo tempore condam inter Commune *Mediolani*, & *Cremonæ*, & nuper *Cremenses* quidam *Cremonensibus* eam dederant, in odium inimicorum suorum de *Crema* ipsa: qua lite per Dei gratiam absque difficultate sedata, Marchio *Estensis*, & ipsi duo, aliique Barones nobiles, & potentes de parte Ecclesiæ *Lombardiæ*, & *Marchiæ*, inspirati Divino Spiritu, uno, & eodem tempore quoddam consilio inierunt latenter, super quo in anno prædicto Domini, in mense *Martii*, appellati sunt Barones, & Civitates de parte Ecclesiæ, appellatum est, & *Paduanorum* Consilium, & Commune a Marchione *Estensi*, ut consentiat quibusdam ordinamentis factis nuper in *Lombardia*, quanvis latentibus, & occultis. Quibus primo *Paduanis* visum est durissime consentire: sed fuit tanta fiducia, quam *Paduani* generaliter omnes habuerunt in nobilitate, & amicitia Marchionis, experta vetusto tempore, & moderno; quod pro negotiis nunc instantibus, consenserunt ejus voluntati, totaliter parati in rebus, & in personis attendere quæcunque, & quandocunque voluerit in hoc facto. Et sic diebus illis firmata est concordia quædam talis inter cives, & civitates partis Ecclesiæ, & potentes ipsius partis, quæ primo, ut dictum est, paucis innotuit, sed ad futuram, & evidentem postmodum utilitatem totius *Lombardiæ*, & *Marchiæ* plurimos alligavit in unum. Et ita *Paduana* civitas præ cunctis desideriis optans, quod totus *Lombardiæ* circuitus in pace, & tranquillitate permaneat, nec pepercit personarum laboribus, nec expensis: fuit immo idem propositum cunctis, ut si antiquam possint libertatem redimere; & rerum omnium substantiam cum summa aviditate distribuant, & personas submittant omni casui, & fortunæ. Et verbum illud authenticum viriliter servaverunt, Quod communis utilitas præferenda est speciali.

A

CAP. XVI.

Hic tractatur qualiter Vicentinus *districtus a latere versus* Paduam *est transcursus.*

Dum hæc interea tractabantur in *Lombardia*, noluerunt *Paduani* in *Marchia* otiosi vivere, vel inertes: sed sequente *Aprilis* Mense prædicti anni, pars quædam militiæ *Paduanæ*, cujus erat tantum desiderium, & voluntas fautores *Ecelini* confundere, quod *Paduani* ipsi vix differre poterant, inter tempora, vel etiam inter dies; recte
B in die Pascæ, post cœnam, ad *Vicentinorum* instan- 107
tiam, qui per fas, & nefas expulsi erant de propria civitate, & quorundam aliorum forensium de *Verona*, & aliunde, movit, & equitavit *Lonicum*, & ad terram Custodiæ, vino, & oleo affluentem, terras scilicet, *Vicentini* districtus, de quibus *Ecelinus* multam pecuniam, multa quoque victualia extorquebat, viros prudentes etiam exinde persæpe congregabat in unum, quorum juvamine damnificabat *Paduanum* confinium, nunc inter *Paduam*, & *Vicentiam*, nunc in finibus *Scodesiæ*. Hiis ergo duobus locis prædæ, & combustioni submissis, præter munitiones, & castra,
C quibus non adhæserunt, gens ipsa tota sana, & incolumis *Paduam* est regressa. ¶ Adhuc iterum, nec *Paduani* ipsi, nec expulsi *Vicentini*, vel alii sibi sufficere putaverunt *Vicentinum* districtum ex illo solum latere fustigasse: Itaque pars prædicta militiæ movit eodem Mense cum eadem gente Communiter, & quibusdam viris prudentibus alieni cupidis, quos appellamus *Zaffones*, & equitaverunt unanimiter ad *Tienem*, villam similiter *Vicentini* districtus magnam, & copiosam, & facta ingenti præda, & villa ignibus deformata, reversi sunt omnes alacres, & ditati: præter quod *Zaffonum* præda forensibus injuste concessa, ru-
D morem movit in populo, & inolevit fere seditio perennitudinis, & damnosa, quæ tandem sopita fuit studio, & peritia Sapientum. In omni nanque negotio sapientia prævalet adeo, quod cito refrænat iras, discordes ducit ad idem velle, avaritiæ pascit ingluviem, & lacunam, exaltat humiles, & mitigat contumaces. ¶ Subsequenter etiam prædictæ gentes sunt congregatæ, & in Mense *Madii* equitaverunt ad *Friolam* terram *Vicentinorum*. Eodem modo villam totam, & locum, & omnes indigenas ad præcepta Communis *Paduæ* velociter habuerunt. Et quoniam de *Paduanis* ipsis quidam nobiles Milites, & potentes
E viri jus aliquod habebant in *Friola*; factum illic, & habitum est consilium, facere munitionem in villa, eamque vallare fossis, aliisque munire paratibus ad defensam. Quod cum fecissent, constitutis ibi viris prudentibus, pro loci custodia, & terrigenis omnibus ibi positis, voluntariis utique subesse ulterius *Paduano* Communi, armis quoque, & victualibus pro virorum locique securitate abundanter illic dimissis, *Paduani* reversi sunt *Paduam*, & sperant amodo districtu *Vicentiæ* a latere versus *Paduam* quodammodo subjugato, civitatem ipsam *Vicentiam* debere mutare consilium, & parti Ecclesiæ se daturam.

F

CAP. XVII.

Hic tangitur factum, quod fecit Ecelinus *ad* Friolam.

Sed illud vulgare proverbium, quod dicitur, Spes etiam si sit justa, sæpe credulum decipit, & sperantem, in facto *Friolæ* patuit verum esse: dum spes quæ de ipsa *Friola* habebatur, fa-

cta sit brevi tempore, frivola, & inanis. Nanque diebus illis, videlicet mense *Junii* immediate sequenti, erat *Ecelinus* adhuc in *Brixia*, & *Theotonicos* mittebat *Veronam*, ut *Veronenses* quosdam, in magna quantitate accusatos indigne disperderet: sed favente fortuna temporis *Veronensibus* accusatis indigne, cum *Ecelinus* audisset *Friolam* esse redditam *Paduano* Communi; non tantum indignatus de loco, de quo parvam gerebat curam, quantum quod locus erat in confiniis, & in partibus de *Baxano*, quem habebat pro sua Camera quasi speciali; *Theotonicos* missos, cum forent adhuc in via, subito per litteras revocavit. Quos quidem movens, prope totamque militiam de *Verona*, de *Vicentia*, de *Pedemonte*, & aliunde, quam plus movere potuit, venit ad *Friolam*. Illic quoque generaliter omnes habuit *Baxanenses*, & castrametatus ibi sedit hostiliter, donec gentem suam circa *Friolæ* locum exacuit, posuitque crudeliter, & explicuit multitudinem contra paucos: locum cepit, quem subito gentemque totam habuit humiliter se reddentem, sed fecit omnes illico vinculis alligari, nec fuit in hac severitate contentus: immo cum olim civitates, & loca, Ecclesias, turres, & palatia devastasset, in hoc loco vastare voluit etiam formam *Christi*, & fecit quod infelix illa gens *Friolana*, mares, & fœminæ, magni, & parvi, clerici, & laici, generaliter omnes cæsi, & deformati, per *Lombardiam*, & *Marchiam*, signum deferunt *Ecelinicæ* rabiei. Nihil quoque profuit parvulis innocentibus non peccasse, immo cum triplicem pœnam senes, & juvenes paterentur, oculis, naribus, & pedibus mutilati; infantes, & innocentes pœnam quadruplicem habuerunt, nam *Ecelini* jussu naribus, & pedibus deformati, cæcati sunt oculis, & parvis genitalibus sunt exsecti. Fuit autem hæc *Ecelini* ultima perpetrata crudelitas in prædicto anno Domini, mense *Junii* circa finem. Quo facto *Brixiam* rediit, non ulterius in *Marchia* reversurus.

108 CAP. XVIII.

Hic attraxit Ecelinus *latenter ad suam partem quosdam* Mediolanenses.

Audiunt, & vident ulterius omnes de *Lombardia*, & *Marchia*, & quicunque invocant A nomen *Christi*, quod nullum sperandum remedium amodo, nullum est humanum consilium, fiducia quoque nulla, quod cessent radicatæ iniquitates, quæ cotidie multiplicare videntur: immo & ipse Deus, si licet dicere, visus est tam enormia facta, tamque nefaria tolerare moleste. Ecce nanque, sive quod ad finem tendunt omnia, nec est quicquam stabile super terram; sive quod summa cadunt, & quanto magis altiora permanserint, tanto lapsu corruunt graviori; sive forte quod in hiis prudentes, & sapientes viri de *Lombardia*, & aliunde assidue vigilabant, contingit B talis casus. Nam Rex *Castellæ*, qui & *Hispaniæ* dicitur, in discordia electus fuerat Rex *Alamaniæ*, quem *Ecelinus* sperabat *Romanum* Imperatorem futurum, Ut supra legitur in secundo capitulo hujus Libri §. Adhuc &c. Hic utique Rex *Castellæ* speciales litteras, & nuntios miserat *Ecelino*, quod de ipsius consilio, & favore volebat ingredi *Lombardiam*, unde paratus foret ad eum recipiendum magnifice, erit enim ejus adventus in brevi, spectabitque totaliter ad exaltationem ipsius *Ecelini*, & suæ partis. His itaque verbis, & aliis consimilibus per Regis Nuntios sapienter C *Ecelino* propositis; cogitat *Ecelinus* deinceps quid super hoc magno negotio sit acturus. Itaque primitus per suam industriam nuntiis, atque litteris, aliisque modis quibus scivit, & potuit, taliter laboravit, quod attraxit ad suam partem *Vavassores*, & Proceres *Mediolani*, ita quod ei, & suæ parti favere ceperunt, in consiliis, & arengis in propria civitate, & jam quasi suo Populo resistebant. Et nisi quod dubitabant Ecclesiæ indignationem incurrere, plus forsitan in suis excessionibus processissent; sed habuerunt tunc *Mediolanenses* alii, & Populus, & Commune de consilio saD niori pro suo Capotanio *Martinum* de *Turre* de civitate eadem, virum probum, & sapientem, strenuum, tractabilem, & constantem. Sciverunt nanque cujuslibet civitatis populos in divisione vigorem amittere, quem nempe resumunt, & retinent, cum provide separati, communem utilitatem attendunt, & spectant salubriter ad Rectorem. Erat autem circa finem mensis *Julii* prædicti anni, quod tractabantur hæc, & movebantur per *Lombardiam*.

EXPLICIT LIBER UNDECIMUS.

INCIPIT DUODECIMUS.

CAP. I.

Hic incipit Dominus Guido *de* Montefojano *suam Potestariam in* Padua.

Electus erat equidem illo eodem anno MCCLIX. Dominus *Guido* de *Montefojano Reginus* civis, pro sequenti anno in Potestatem *Paduæ*, & Rectorem, & juraverat Potestariam eandem mense *Julii* die VI. intrante. Fuit autem vir prudens, nobilis, sapiens, & discretus, hominibus quoque placibilis, utpote quoniam affabilis, & benignus, providus, curialis, & largus, cunctisque bonis moribus insignitus, & in quo vere locum habuit verbum illud Ovidii loquentis, de *Augusto* Principe *Romanorum*, cum diceret:

Est piger ad pœnam Princeps, ad præmia velox.
Quique dolet quoties cogitur esse ferox.

Bene providit itaque benignitas Divina tunc temporis, cum prope malorum finem vindicta erat, in exhibendo Rectorem talem civitati Catholicæ E *Paduanæ*, quæ *Romam* ipsam est imitata in multis, in fide videlicet, & in illatis sibi multis injuriis per diversa genera tyranniæ. Nunquid *Padua* condam est ab *Antenore* constituta egresso civitatem *Trojanam* eadem hora cum *Ænea* conditore *Romano*? Nunquid passa est multas tribulationes, & werras, ut ipsa *Roma*? Nunquid in suis civibus est offensa crudeliter, turribus, & palatiis, domibus, & decoribus suis dirutis, & prostratis? nempe si mihi parcat *Romana* Curia jam F *Padua* dici potest; quasi secunda *Roma*. Nec hoc 109 dico in præjudicium aliarum civitatum de *Lombardia*, sed cum *Paduam* olim viderim rationis, & justitiæ bajulam, utriusque sexus civibus ornatissime decoratam, divitiis affluentem, ædificiis splendidam, bonis omnibus copiosam, & sanctorum

rum virorum undique sancta Religione circundatam; usurpatis hiis omnibus per tyrannicam pravitatem, neminem condecet admirari, si ex abundantia cordis, os loquitur, & de meæ patriæ desolatione lamentor. Quam expresse desolationem video esse consimilem desolationi antiquæ, quam fecisse legimus Principes perditionis in *Roma*, & urbem audivimus ipsam totius orbis persecutiones indignas plurimas pertulisse.

CAP. II.

De puncto electionis Ecelini *ad ultimum suum iter in* Lombardiam.

Jam animus *Ecelini* quodammodo elevatur in altum, scit enim quod Rex *Castellæ* venire prorsus intendit in *Lombardiam*; scit etiam *Mediolani* nobiles, & potentes esse favorabiles suæ parti: quibus duabus causis de facili sperat amodo suos conterere inimicos. Itaque mense *Augusti*, prædicto anno, warnimentum paravit quam maximum, & amicos suos congregans universos, & singulos, & quoscunque movere potuit proximos, & remotos; reserato proposito suo paucis, sed quos credidit sibi fidos, testatus est se nunc velle in *Lombardiam* rem forte majorem peragere, quam facta foret a tempore *Karuli Magni* citra. Electo die itaque suæ motionis, & puncto, de consilio suorum Astrologorum & sapientum, sua etiam provisione firmata; circa finem ipsius mensis *Augusti*, suam totam movit militiam, & populum *Brixiensem*, & hoc fere innumerabile guarnimentum, & equitavit magnifice ad castrum, & circa mœnia *Urceorum*: est enim hoc castrum quoddam *Brixiensis* districtus, quod solum adhuc in tota diocesi *Brixiensi* partem tenebat Ecclesiæ, *Ecelino* etiam, ejusque fautoribus viriliter resistebat. Et notandum quod cum movit, *Ecelinus* gentem suam de *Brixia*, & equitavit ad *Urceos*, tunc fuit Ascendens *Sagittarii* signum, *Sol* erat in *Virgine*, *Luna* in *Scorpione*, *Saturnus* in *Aquario*, eratque retroguardus, *Jupiter* in *Libra* directus, *Mars* in *Leone* similiter directus, *Venus* in *Cancro* directa, *Mercurius* in *Leone* directus, Capud autem, & Cauda *Draconis* in *signis fixis*. Neminem quoque credidimus dubitare, quod elegit *Ecelinus* hoc punctum, & horam talem, credens cœlestes domos Planetas etiam, domorumque dispositionem, & Planetarum favere sibi, quoniam in hiis quam plurimum, tanquam Gentilis, & Idolatra, confidebat. Volebat, ut puto, credere, quod cum sit *Sagittarius* domus *Jovis*, & sit ille Planeta benivolus, nam & fortuna dicitur, debebat esse fortunatum, & prosperum ejus iter, sub tali Ascendente inceptum. Suspicor etiam quod notavit *Martem* in *Leone* tunc esse, nam *Mars* a *Poetis* dicitur Deus belli, & signum *Leonis* dicitur fortitudinis, & dominii, altitudinis, & magnificæ potestatis. *Jovem* etiam tunc forte providit in *Libra* positum, quæ est domus *Veneris*, quod appellatur salubre signum. Puto etiam, quod signum, sive domum *Mercurii*, signum videlicet *Geminorum*, posuit septimum, & posuit in Occasum, volens, quod inimicorum, & adversantium ei sapientia caderet. Nam *Mercurius* Deus sapientiæ ponitur, & septima domus, sive in Astrologis, seu in Geumanticis, semper adversantibus assignatur. Hæc, & his similia de Planetis, & domibus Planetarum in favorem suum, & suæ gentis diligenter attendit, & expectavit, ut credo. Mirum tamen, quod non notavit *Lunam* in *Scorpione* tunc esse, cum *Luna* infimus Planetarum in hæc inferiora, inter cæteros Planetas multam habeat influentiam, & virtutem, & cum *Scorpio* venenosum sit animal, fundatque venenum cauda: quasi hoc portendere videretur, quod iter ejus significatum per Planetam itineris. i. *Lunam*, quæ pedes habet in homine, tanquam *Scorpionis* veneno circa finem poterat sauciari. Quid plus? si verum est, quod Mathematici dicunt, ut refert Beatus *Gregorius* in quodam sermone suo, quod nati sub *Aquario*, habere debeant officium piscatorum, & nati sub signo *Libræ* de suæ constellationis natura esse debeant trapezitæ; jam forte per argumentum probabile, & quasi per simile credi possit, quod confidens aliquis in signo *Sagittarii* ascendente, tam si natus sub eo erit, quam si sub eo iter incipiat, vel aliquod suum opus, aliquid credatur habere facere cum sagitta. Et demum veraciter est ostensum de facto, quod *Ecelinus* ipse, cujus iter inceptum est, ut supra diximus, signo *Sagittarii* ascendente, in pede quod est instrumentum itineris sagittam habuit, ut dicetur infra, Domino concedente. Sed hæc omittamus ad præsens, ne videamur in hiis aliquas phy- 110 lacterias dilatare, in quibus nunquam confisi sumus: nec in talibus perdere volumus tempus nostrum, quanquam neminem redarguere deceat, qui pro posse de omni scientia studeat, cujus possit particulam qualem qualem habere.

CAP. III.

Hic transit Ecelinus *flumen* Olei, Lombardis *stantibus in contrarium.*

Sedit *Ecelinus* non multis diebus in campis, & in cultibus *Urceorum*, & destruxit quidquid potuit, inde, ac circa Castrum: minabatur etiam castrenses omnes gladio, & morti summittere, nec ullum posset in hoc rimedium inveniri. Auditum est hoc *Cremonæ*, & habent nunc causam Marchio *Pelavicinus*, & *Boxius* de *Dovara*, qua possunt exire obviam *Ecelino* injurianti fidelibus Ecclesiæ, & in his, qui faventes Ecclesiæ, & *Cremonæ*, se, ac sua exponunt fideliter omni periculo rerum, & personarum. Sic ergo circa principium mensis *Septembris*, mota est militia *Cremonensis* Communiter, & exeuntes ipsi milites omnes, locati sunt circa suum castrum proprium de *Sonzino*: dumque ibi magnifice morarentur, motus est similiter *Mantuanorum* exercitus, & *Ferrariensis* eodem modo cum Domino Marchione, & equitaverunt isti unanimiter omnes ad castrum *Marchariæ Mantuani* districtus, ut scilicet, dare possint *Cremonensibus* ipsis, & Ecclesiæ fidelibus, auxilium, & succursum, inimicum autem, ejusque complices confundere, & terrere. His etiam sic se habentibus, *Mediolanenses* venire promiserunt Communiter, & hostiliter *Cremonensibus* in succursum contra Ecclesiæ inimicum, ceperuntque parari pontes ubi visum est opportunum, ut ipsi exercitus possent socialiter simul jungi. Hæc nota fuerunt omnia *Ecelino*, sed multam habebat fiduciam quod Vavasores, & Proceres, & quidam Magnates alii *Mediolani*, ut supra diximus, suo Populo resistentes, spem ei dederant, & suos filios jam posuerant obsides, quod firmi erunt, & in omnibus favorabiles ejus parti. Igitur *Ecelinus* ipse nocte quadam subito, & latenter Populum *Brixiensem* domum remisit, retentaque militia *Brixiensi*, & his omnibus quos equestres facere potuit de *Pedemonte*, & aliunde, cum aliquibus, quos adhuc secum habebat de *Padua*, de *Vicentia*, & de *Lombardia*, cum *Theotonicorum* militia, furtivo gressu quodammodo, transivit flumen *Olii* per pontem de *Palazolo*: & licet cum gente militari solummodo, verumtamen tam magnifice, & potenter, ut nulla in *Lombardia* civitas crederetur

ejus posse militiæ obviare: nec mirum, in his enim tota ejus intentio versabatur, & ipse noverat potentiam *Lombardorum:* & scimus hoc esse verum generaliter apud omnes, quod ubi potentis, & sapientis totus intendit animus, illic est ejus ingenium quam maxime fructuosum.

CAP. IV.

Hic transit Ecelinus *flumen, quod appellatur* Adda, *& tendit versus* Mediolanum.

Postquam *Ecelinus* securus flumen *Olii* pertransivit, *Mediolanenses* illi, per quos forte sperabat *Mediolanum* habere, & adimplere suum propositum paucis notum; patriæ devotione postposita devenerunt ad ipsum. Sed *Mediolanense* Commune, & Populus universus Capotaneum habens *Martinum* de *Turre*, memorandum, & reverendum patriæ defensorem, nihilominus exiverunt cum tota sua gente hostiliter, ut *Cremonensibus*, cæterisque Ecclesiæ fidelibus, & amicis fidem attenderent, & promissum. Itaque tam Capotaneus, quam & ipsum Commune potenter, & magnifice cum fere innumerabili, & copioso exercitu jam parato advenerant, ita quod si continget *Mediolanenses* cum *Cremonensibus* amicabiliter simul jungi, jam digne tremere debent hostes, & poterit innotescere toti mundo, quid *Lombardiæ* virtus valeat, vigor, ac strenuitas, & libertas. Cum autem *Mediolanenses* adeo processissent, quod circa paucos dies una cum *Cremonensibus* possent jungi; ecce leo rugiens, qui terram perambulans, circuibat quærens quem, immo quos devorare posset; furtivum diverticulum fecit, & pervenit ignorantibus *Lombardis* ad vadum quoddam fluminis, quod dicitur *Adda:* quo vado cum multa diligentia perscrutato, & superato, ripam adversam attigit, & est illic ulterius cum gente sua totaliter, & cum his *Mediolanensibus*, qui suæ patriæ sunt rebelles. Cepit igitur versus *Mediolanum* dirigere iter suum, & heu forsitan peregisset illius sui crudelis animi præconceptum: sed fuit volun-
111 tas Dei: cujus semper est proprium obviare malignitatibus, bona quidem in melius promovere; quod inspiratus Divino Spiritu nuntius quidam, quasi ex improviso properans ad Capotaneum ante dictum *Martinum de la Turre*, animo anhelante retulit, festinantem cum proditoribus proditorem. Quo audito vir probus idem *Martinus*, & tota nunc *Marticita* intentione deserviens, reversus *Mediolanum*, quam subito cum exercitu suo toto ingressus patriam; adversarii prævenit adventum, civitatem illæsam habuit, eam quoque sanam, & incolumen reservavit. Et sic deceptus est hostis, una cum illis, qui ad tantam cæcitatem devenerant, ut quasi traherent ad suspendium semetipsos.

CAP. V.

Locatus est Ecelinus *cum gente sua in* Vicomercato, *& tenet* pontem Caxani *super* Addam.

Hic exultant patriæ defensores, sed offensores merito contremescunt. Ipse autem coluber tortuosus, humani sanguinis diluvium, & vorago, fons scelerum, & magister, cum facere jam nequeat quod præsumpsit, spumanti quadam rabie indignatus, vertitur in furorem, & tanquam desperans ulterius, suaque intentione fraudatus, motusque lynphante sævitia, discurrere cepit per *Mediolani* confinium, loca, & castra finitima dis-
A sipando, pro posse, burgum *Modiciam* attentavit intrare, volens eam privare forsitan illa nobili dignitate Coronæ ferreæ, quæ illic est ab antiquis nostris, in honorem *Lombardicæ* libertatis, hac de causa reposita, ut scilicet, quandocunque fuerit *Romanorum* Imperator legitime post electionem de se factam in Regem *Alamanorum*, hic idem Corona illa ferrea primitus coronetur, denique pergens *Romam*, sumat coronam auream ab Apostolica dignitate. Sed *Ecelinum* intrare *Modiciam* ipsi *Modiciani* viriliter prohibentes, continuo fuerunt ad arma, & terram suam adeo laudabiliter defensarunt, quod hostis cum gente sua hostilica
B cessit procul. In castrum similiter *Trecii* fecit inimicus omnium cum tanta ferocitate insultum, ut velle videretur quodammodo deglutire omnes indifferenter: quemadmodum Pardus famelicus in partibus *Africanis*, ut dicitur, nocte circuens dente rapido tuguria rusticana plena torosis arietibus, vel juvencis, qui mox clastris obstantibus in insaniam vertitur, & quæcunque foris stabulo reperit, debaccando confringere gaudet, & lacerare. Sic *Ecelinus*, cum castrum *Trecii* rumpere nequeat, burgum submittit incendio: De quo loco motus, ad ultimum *Vicummercatum* attigit, & *Caxanum*, unde *Mediolanensis* Capotaneus nuper,
C ejusque Commune recesserat, cum ad conservationem civitatis, & suæ patriæ sapienter, & festinanter, ut supra diximus, redierunt. Ecce jam ipsa tempora quodammodo fataliter innuebant, quod erat *Ecelino* fortunæ circulus revolutus, & diversum ei fatum transactis olim casibus minabatur. Ipse nanque Planetarum effectus jam inscius, spe corporum superiorum delusus, in ipso *Vicomercato*, *Septembris* mense jam dicto, mansionem suam posuit infelicem: cum non amodo considerans de contemplatione domorum supercœlestium, neque de syderibus suis, in quibus sperabat tantum; jam infra se solum incipit retractare, solli-
D citus quid instantibus articulis sit acturus. Nam jam cognoscit indubitanter, quod est Commune *Mediolani* non incautum, Milites illos etiam *Mediolani*, de quorum consilio procedebat scit fidem, & propositum mutaturos, & conclusum se videt amodo inter loca inimicorum, inter flumina, inter hostes. Denique non ignorat, sibi summum esse periculum, & mortale, consumpsisse semper in sanguinibus, & funeribus dies suos, se quoque vixisse continue cunctis gentibus *Italiæ* odiosum. Ut vitare possit igitur insultum inimicorum, ut si necesse fuerit via sibi pateat ad recessum; *Caxani* pontem super flumen *Addam* po-
E situm, & hostibus adhuc vacantem, cepit, tenuit, & armavit, studetque de gente sua plus solito procurare. Sive nanque propter inimicorum timorem, sive propter victualium penuriam, & defectum diversi diversimoda cogitabant: immo fuerunt aliqui de *Mediolanensibus*, qui in ejus favorem advenerant, & de aliis etiam, qui tota intentione, ac posse, ad subterfugium intenderunt.

CAP. VI.

F
Appropinquat exercitus Lombardorum *ad* Ecelinum, *& violenter occupant* Pontem Addæ.

Manente *Ecelino* in loco *Vicimercati*, ecce *Cremonenses* omnes, & *Mantuani*, & *Estensis* Marchio nobilis, potens, & sapiens, cum *Ferrariensibus* suis fidelibus, & dilectis, omnesque 112
de parte Ecclesiæ, unanimes, & modis omnibus studiosi, quod deleatur flagellum Divini cultus in *Lombardia*, iniquitas tyrannica decidat, sanguis innocuus non fundatur, finiatur idolatria, hære-

hæreſis refrenetur; moverunt caſtra, totumque generaliter guarnimentum in una eademque die, & hora, ſunt quoque caſtrametati, ſe omnes in antea producentes, ad partes, & in patribus *pontis Addæ*, quem *Ecelinus* jam ante ipſos occupaverat, & tenebat. Sed ibi non diutius immorati, immo graviter, & indigne ferentes, quod hoſtis pontem ceperit, & poſſideat ſic impune, unanimes omnes aſſumptis armis, & navibus præparatis, pontem expugnaverunt, & vicerunt ſubito, munieruntque firmis ædificiis, & bilfredis, ſudibus, ſaxis, armis, & Eccleſiæ inſignibus, opportunis viris quoque prudentibus, & baliſtis, & cunctis apparatibus bellicoſis. Fluminis vada etiam diligenter ſuperius, & inferius exquiſita, clauſerunt, & plenam adhibuerunt cuſtodiam, & cautelam, ne impunis effugiat ſævus hoſtis. Nec non, & *Mediolanenſes* ipſi Communiter, & concorditer diſpoſitis ſuæ civitatis negotiis, ex altera parte magnifice in terga *Ecelini* jam venerant, optantes illum perfidum inimicum invadere, qui civitatem ipſorum viſus fuerat ſic velle radicitus deſolare. Sic clauditur aper aliquando in partibus *Paduanis*, dum prudentes juvenes, & ſoliti venatores in inſula *Nogarenſi* aſtute notantes ferina veſtigia, omni caſui ſe exponunt, & armati validis venabulis, & acutis, habentes canes etiam ſua collaria deferentes, fideles, & animoſos, feram non ſolummodo inſectantur, ſed etiam certis expectant locis, ſpretoque dente vulnifico, & animi vigore juvante, ſetigeram illam beſtiam, & horrendam cuſpide crucifera confodiunt, & proſternunt. Et quoniam animo cupienti nihil ſatis feſtinare videtur, *Mediolanenſes* omnes patriæ defenſores ſapienter, & concorditer die, noctuque ſe jam conſtantiſſime præparabant committere bellum cum *Ecelino*, & in campeſtri pugna de inimico quodammodo circumſepto, vindictam ſumere, dante Deo. Sed litteras receperant a *Cremonenſibus*, a Marchione *Eſtenſe*, & a Baronibus Eccleſiaſtici guarnimenti, quod adhuc modicum expectarent, quoniam in brevi continget hoſtem humani generis in manus fidelium Eccleſiæ ſine ſanguinis effuſione decidere, & in laqueum, quem incaute paraverat irretiri.

CAP. VII.

Hic vulneratus eſt Ecelinus *in pede*, & *tranſit ad alteram partem* Addæ, *ubi ſunt inimici.*

Illo quoque tempore, ſive hora, cum *Lombardi* ceperunt pontem, dormiebat *Ecelinus* illinc non longe ſcilicet, in *Vicomercato* ſecurus, hoſtes enim contemnere videbatur, & nolle ſuam habere ſedem, vel aliquam reſidentiam in *Caxano*: nam quaſi hoc ſolum nomen videbatur horrere, nec ſciebatur ab aliquibus qua de cauſa, niſi quod ipſi facienti primo tranſitum inde, dum loci nomen quæreret, quidam reſponderat, quod *Caxanum* appellabatur. Ergo dum capto ponte, nuntius veniſſet ad eum referens facti ſeriem, feſtinanter ipſe motus ſubito, multa magnanimitate, & ira, cum gente ſua, & experta militia, protinus properavit ad pontem: quem de facili recuperare confidens, milites, & pedites aſtute, & ordinate impellens premebat, & animabat ad pugnam: & per ejus partem adeo pugnabatur, ut quaſi hoſtes de ponte jam cederent *Ecelino*. Sed extrema gaudii luctus occupat, & quanto magis favet jocunditas, tanto magis adverſitas eſt timenda: Ecce nanque ſagitta quædam de pontis munitione emiſſa, fixit *Ecelini* ſiniſtrum pedem, quo ſic inopinate transfixo, plus eſt perterrita gens ipſius, quam ipſe, qui ferrum ſumpſit, & adhuc in oſſe ſine ſanguinis effuſione ferebat. Tunc ipſe ſua gente trepida comitante ad *Vicummercatum* de odioſo *Caxano* reverſus, dolorem vulneris alta mente contexit, ſicut ſtrenuus athleta victus aliquando cum rediit de arena, geſtus monſtrat fortes, & animoſos, ut qui ſpem in ipſo poſuerant, non diffidant. Pedis poſtmodum vulnere adoperto, fortis tamen, & animoſus firmat animum, mutat propoſitum, & conſilium, & vult exprimere vires ſuas, factique ſui ſortem, & aleam experiri. Mota itaque gente ſua totaliter, & armata, præmiſſis ſignis, gradatim cepit, & ordinate, verſus, & ad vadum fluminis dirigere greſſus ſuos: dixitque tunc pluribus audientibus verbum quoddam, Nos inquit hodie ſine ponte viam talem faciemus, & iter, quale cum ponte hoſtes nullatenus attentarent. Sicque vadum cepit ſalubriter, & cum ſuis aciebus, & gente ſua flumen tranſivit *Addam*. Stabat igitur *Ecelinus* jam ultra flumen cum gente illa, quæ ipſius ſequebatur inſignia, quaſi regali more, in dextrario falerato, & tergo verſo ad inimicos, tanquam eos pro nihilo reputaret, & directa facie ad militiam ſuam *Brixienſium*, qui ultimo tranſvadabant. Sed jam hora profecto ve- 113
nerat, quam Deus ipſe in ſalutem *Lombardiæ*, & *Marchiæ* providerat ab æterno, &, ſi liceret futura prænoſcere, per totam *Italiam* poterat *fluminis Addæ* tranſitus deſiderari, non aliter quam per ſanctam *Chriſti* Crucem, & paſſionem, *Adæ* primi hominis reſtauratio, ſive remedium poterat expectari. Quare puto forſitan quod pura bonitas antiquorum pronoſticatione, licet non meditata, impoſuit illi fluvio nomen *Addam*, ut nos *Adæ* filii, protoplaſti noſtri primarii, ſimus illic ad *Addam* exempti, & liberati de baratro, & voragine inſatiabilis *Ecelini*.

CAP. VIII.

Qualiter Ecelinus *captus eſt in* Lombardia.

Stat nunc *Ecelinus* cunctis munitus armis ad alteram partem *Addæ* cum munita gente ſua magnifice, & armata, & eſt in eadem planitie cum ſuorum inimicorum multitudine numeroſa, nec eſt aliquod intervallum hinc inde. Expectat autem Rector ipſe promptus, & animoſus, credulus, & confidens, expectat fideliter, & attente, quod ſua gens, & militia *Brixienſis* tota tranſeat citra *Addam*, ſed poſt gentis illius tranſitum nemini notum erat ſi Rector ipſe ad bellum prodeat, vel receſſum. Interea tamen gens, & exercitus *Lombardorum*, pugnantium pro Eccleſiæ parte adeo propinquaverat ad acies *Ecelini*, quod jam quidam berroerii de *Lombardis*, lanceis declinatis in inimicos, ſemel, & iterum feriebant, ut quodammodo jam factum eſſe propoſitum indicarent, ne ſic impunis tranſeat hoſtis *Lombardicæ* libertatis. Et ecce *Brixienſis* militia ſuis inſignis præcedentibus glomerata in unum, ampliare cepit, & extendere viam ſuam, nec ad *Ecelini* ſecuritatem more debito declinare, nec ad ſuæ gentis auxilium, vel defenſam. Hoc *Ecelinus* primo, & poſt eum cæteri perpenderunt, & ipſe quanvis audax, & animoſus, in cæteris, ſuæ partis ex hoc notavit aliquos trepidare, aliquos ad fugam intendere, aliquos ſe ad ipſum reducere, tanquam ad locum muniminis, & ad caſtrum: nullos vero penitus in viribus confidere, vel in armis. Sic ratis in pelago quandoque deperit inconſulta, cum ventis incumbentibus vehementer ex omni parte, velum ſcinditur, arbor rumpitur, & antenna, ſpes eſt remorum inutilis, fractoque remigio quolibet, ſcit nauta veniſſe naufragium, & deſerit arte-

artemonem. Tunc visa est gens *Lombardorum*, & existentium citra *Addam*, & ultra, equestrium, & pedestrium tota unanimis, tota prompta ad locum concurrere, ubi creditur *Ecelinus*, non aliter quam ad punctum terræ medium, quod Philosophi *centrum* dicunt, ponderosa cuncta tendere naturaliter elaborant. Se videt amodo *Ecelinus* a suis quasi omnibus derelictum, & a tantis hostibus circumventum, ut mirari possit, quomodo gens non *Lombardiæ* tantum, sed forte totius *Italiæ* sic subito conjurasset in eum. Stans igitur in articulo tali, & sollicita inquisitione inquirens, quæ via ducat *Pergamum*, tendebat ad partes illas cum gente sua, non equidem sicut fugiens, equis immo procedentibus quasi passim. Sed insecuta est gens *Lombardica Ecelinum*, & ad eum omnes post parvam moram temporis adjunxerunt. Ecce nanque *Estensis* Marchio magnus, & potens, & animosus, cujus *Estense* castrum, & roccham *Ecelinus* cepit hostiliter olim, sed ob reverentiam Marchexatus, quanvis plurimi peterent castri destructionem, castrum ipsum servavit incolume, ac illæsum; Ecce Marchio *Pelavicinus* & ipse, qui condam in obsessione *Paduæ*, quasi esset unum, & idem cum *Ecelino*, misit ei quotcunque movere potuit de *Cremona*; Ecce *Boxius Dovarensis* similiter exemptus condam per *Ecelinum* de carcere tenebroso *Bononiæ*, ubi dudum detentus erat; Hii si quidem Principes, & Barones, aliique multi nobiles, & Magnates civitatum, castrorum, villarum, aliorumque locorum Communia de *Lombardia*, & *Marchia*, de *Romagna*, & aliunde, *Ecelinum* circundederunt, ceperunt, & tenuerunt: Et fuit in illis quidam, secundum multorum dictum, qui *Ecelinum* sic circundatum, & jam quasi non *Ecelinum*, sed virum captum, & indefensum; bis, vel ter in capite rusticane percussit, excusans improperium suum, & dicens, quod hoc fecit in cujusdam sui fratris vindictam, quem pede uno fecerat mutilari. Sed idem quisquis fuerit, non laudem meruit, sed summæ potius obbrobrium vilitatis: nam idem facinus est putandum, captum nobilem, vel ignobilem, offendere, vel ferire; quasi gladio cedere cadaver inanimatum, & hominem panno funereo jam insutum. Fuit autem hæc captio *Ecelini* in anno prædicto Domini MCCLIX. die XIV. exeunte *Septembri*.

114 CAP. IX.

Hic tractatur ubi Ecelinus *jacet mortuus, & sepultus.*

Captus permanet *Ecelinus* silentio comminanti conclusus, vultu demisso sævissimo, & ejus alta indignatione repressa. Et ecce concurrunt gentes undique, & populi conclamando, videre volentes siquidem virum potentissimum condam præ cæteris mundi Principibus horribilem, terribilem, & famosum, & gaudium quodammodo generale. Sic aves aliquando, nyctimine, quæ *noctua* dicitur, in specula constituta, undique, & inordinate decurrunt, garriunt, vociferant, & minantur. Sed utriusque Marchionis, & *Boxii Dovarensis*, & aliorum Magnatum nobilitas, non tulit, quod virum nobilem instantis turbæ frequentia factis, aut dictis offendat. Ipsum ergo *Ecelinum* ad tentorium Domini *Boxii*, deinde ad *castrum Soncini*, honorabiliter, ut in hoc casu decuit, conduxerunt, & adhibitis sapientibus medicis quicumque sunt crediti meliores, habitus est *Ecelinus* in tali, & tanta cura, qualem laudare possis factam per *Albricum* ipsius fratrem. Est autem sapientibus notum, quod medicina potest forte differre mortem, nequid autem tollere, vel fugare. Mortis nanque liberalitas, sive morsus, altitudinem spernit, potentiam vilipendit, superbiam calcat pedibus, ridet nobilitatem, corpora quoque cuncta sive deformia, sive speciosa deformat, suum quoque dominium infallibile, triumphaliter monstrat in cunctis genitis super terram. Nam ecce quod *Ecelinus*, olim tantæ altitudinis homo, in prædicto anno Domini, die XI. post prædictam captionem ejusdem, sublatus de medio hujus vitæ diem clausit extremum, & a prædictis Baronibus, & militibus de *Cremona*, & aliunde, quantum decuit, honoratus, sepultus est in *Soncino*, ibique post longæva certamina, mortisque multa discrimina, post labores anxios, & multiplices, ac plures strepitus bellicosos, in loco sibi, licet in ænigmate, præmostrato, *Campisionis* tumulo defraudato parentum, in aliena patria corporaliter requievit.

CAP. X.

Qualiter Vicentia *est reddita Ecclesiæ, & pacificata statim post obitum* Ecelini.

Cum de ipsius *Ecelini* desiderabili captione primitus rumores auditi forent, populis exultantibus in immensum, nunc de ipsius morte centuplicatum est gaudium quocunque fama tanti desiderii potuit pervenire. Fuerunt autem quamplurimi timentes timore magno, ne fictitium foret quod dicebatur, sunt nanque sollicitudo, & tarditas quæ terrent animum cupientem. Itaque postquam veritas cognita est, ubique uniuntur amicitia gentes, urbes pacificantur, & cum is de medio sit sublatus, qui fidei, & Sanctæ Matri Ecclesiæ tyrannice repugnabat, jam incipit invalescere firmius fides, & Ecclesiasticum Sacramentum. Si qui vero nobiles, si qua castra, vel loca suis civitatibus, vel dominis repugnabant, errore dimisso penitus, locis debitis, & dominis, venia impetrata, se subdunt. Civitates etiam, si quæ fuerunt potentiores, civitates oppressas tyrannide, pro posse, liberaverunt. Ergo diebus illis statim post obitum *Ecelini*, desideravit Commune *Paduæ Vicentiam* de servitute redimere, quam adhuc tenebant quidam *Ecelinici* violenter, & contra voluntatem *Vicentinorum*, qui adhuc tenebantur a suis domibus, & a propria civitate exclusi, ut supra legitur in x. Capitulo x. libri §. *Ecelinus* &c. Parata igitur quadam parte *Paduanæ* militiæ, & quibusdam peditibus, iverunt *Paduani Vicentiam*. Sed tunc eam intrinseci, quos *Ecelinus* ibi posuerat defenderunt, non tamen volentibus *Vicentinis*, & sic burgis in magna parte crematis *Paduani Paduam* redierunt. Statim verumtamen die tertia subsequente, tyrannici illi domini, & iniqui Rectores, qui *Vicentinis* dominabantur invitis, rebus, & denariis, prout potuerunt arreptis, subito, & furtive nocturnum subterfugium assumentes, festinantissime perrexerunt *Veronam*. Et sic statim *Vicentini* quidam Milites nobiles, & prudentes lætanter *Paduam* cucurrerunt, rogantes Potestatem Dominum *Guidonem* de *Montefojano*, totumque Commune, quatenus omni mora postposita, *Vicentiam* properent, eamque accipiant, & tanquam magnifici viri, & potentes, & amatores rectitudinis, amicabiliter tractent *Vicentiam*, & disponant. Utebantur autem *Vicentini* quodam proverbio tali, Exivit Ursus horribilis ad ejus interitum de caverna, & desiccatæ sunt pennæ rapacis vulturis, & impasti. Tunc vir idem sapiens, & astutus *Paduæ* Potestas assumpta protinus sua strenua militia *Paduana*, genteque de libero Populo *Paduano* in laudabili, & 115
honorabili quantitate, *Vicentiam* equitavit, & datam

tam sibi civitatem Communiter, suæque protectioni commissam assumpsit: A & dispositis *Vicentiæ* negotiis provide, & prudenter ad ipsius civitatis commodum, & honorem; *Paduani* omnes, cum Potestate, alacres *Paduam* sunt reversi. Et facta sunt hæc etiam in prædicto anno Domini, tempore autumnali.

CAP. XI.

De Baxano *reddito Ecclesiæ.*

Adhuc eodem anno, elapsis diebus paucis post rectificatam *Vicentiam*, B illi qui *Baxanum* usque nunc pro *Ecelino* tenebant, videntes *Vicentiam* mandatis Ecclesiæ, ac ejus fidelium subditam, bonum habere statum, multisque ereptam angustiis, habito saniori consilio, dederunt se, & sua totaliter in manibus dicti Domini *Widonis Paduæ* Potestatis, ita quod Potestas ibi pro Communi *Paduæ* Rectorem, & Potestatem posuit Dominum *Thomasium* de *Arena Paduanum* civem Judicem Militarem. Et sic terram ipsam *Baxani* sub Communis *Paduæ* protectione receptam, diligenter tenuit, & tractavit tempore aliquanto. Et licet post hæc labente tempore, multa fuerint inde verba, consilia, & tractatus, C Utrum scilicet *Baxanum Paduæ*, vel *Vicentiæ* subesse deberet; tamen Commune *Paduæ* de plana voluntate concessit *Baxanum* esse nunc sui juris, ut cui velit subjaceat de prædictis duabus civitatibus uni.

CAP. XII.

Hic redditur Civitas Tarvisii *Ecclesiæ, & suis fidelibus.*

Animadvertunt interea *Tarvisini*, & diligenter considerant singulorum negotiorum proces- D sum, *Marchiam* pacificari videntes, notantes ex his omnibus declinatum esse fastum, debilitatam esse plurimum arrogantiam de *Romano*, & *Albrici* scilicet, qui eos diu tenuerat sub iniqua tyrannide, & mortifera pravitate. Nam & ipse jam suos nuntios frequentius solito mittebat ad sua castra de *Pedemonte*, suam quoque familiam, & thesaurum ad partes illas jam miserat nunc occulte, nunc utique manifeste, immo jam ipse etiam reliquerat civitatem quasi subito post *Ecelinum* defunctum. Audent itaque *Tarvisini* mutare propositum, sibique, ac suæ civitati salubriter consulere, & sumunt pro Potestate suoque Domino, E & Rectore Dominum *Marchum Badoarium* de *Venetiis*, virum probum, & sapientem, fidelem, Ecclesiæ, providum, & astutum. Quo recepto in civitate magnifice, & decenter, cunctisque civibus *Tarvisinis*, qui communem statum civitatis optabant, & exules absque causa permanserant, revocatis; incipit ipsum Commune *Tarvisii* reformari, congratulantibus ipsis civibus in immensum. Astitit autem eidem Domino Potestati Dominus *Albertus*, Dei gratia, Episcopus *Tarvisinus*, vir Religiosus, & justus, moribus, & honestate perspicuus, qui multum, & instantissime laboravit ad civitatis negotia reformanda, & tam tempore guerræ, F quam pacis multa pertulerat *Romæ*, & alibi, ut civitas *Tarvisina* eximeretur de servitute, foret Sanctæ Matris Ecclesiæ subdita, & fidelis, & ad libertatem pristinam deveniret.

CAP. XIII.

De fuga Albrici *in* castrum Sancti Zenonis, *& de pugna quadam inter ipsum, &* Baxanenses.

Ecce jam anno Domini revoluto currente scilicet, MCCLX. quo electus est iterum Dominus *Marchus Quirinus Paduæ* Potestas; *Albricus* de *Romano* multis erat anxietatibus circumventus: tum quia mortuo *Ecelino* relictum se videt ab omnibus, tum quia sibi conscius, sciebat se per nefas, & tyrannidem in *Tarvisio* mala innumerabilia perpetrasse. Quæsivit ergo locum securiorem in castris suis, ut quasi pronosticatio quædam ejus animo futurum judicium minaretur. Et sic suis locis omnibus indagatis, in *castro Sancti Zenonis* se cum tota sua familia posuit, & cum quibus militibus *Theotonicis*, quos pro ejus securitate sibi commiserat *Ecelinus* in vita sua, & sic ibidem securum quodammodo se credebat, erat enim *castrum Sancti Zenonis* in monte quodam illic in partibus *Pedemontis*, in districtu, & confinio *Tarvisino*, multum artificiose constructum, fundatum muris fortibus, & munitum, domos subterraneas habens, tutum, & pulcrum palatium, turrim quoque arduam, & fortissimam, & inexpugnabilem quasi, ut eam posses credere turrim quodammodo *Babilonis*: 116 erant enim jam anni x. & ultra, quod *Ecelinus*, prævidens quid sibi, vel fratri poterat in posterum evenire; non solum civitates de *Marchia*, quibus præerat, sed fere villas omnes, & castra compulerat ad construendum, & roborandum prædictum castrum, in extorquenda pecunia cunctis indifferenter, in fatigandis illic hominibus, bovibus, equis, asinis, & jumentis mortaliter, in faciendis ibi præderiis, collocandis balistis, victualibus deferendis, & armis, cunctisque rebus, & apparatibus bellicosis; quasi prorsus deberet hic locus a *Lombardia*, & *Marchia* generaliter expugnari, quippe dicebatur a multis Sanctis *Zenonis castrum* totam posse *Marchiam* subjugare. ℭ Ecce quoque contingit die quadam circa vernale tempus, quod *Albrico* permanente securo in dicto castro, post insultus multos, quos cum *Theotonicis*, & cætera sua gente jam fecerat per loca finitima *Pedemontis*, & ad *Baxanum*; milites, & pedites *Baxani*, pugnantes pro Ecclesiæ parte, pervenerant in *campos Sancti Zenonis*, hujus loci campaneam devastando, & regebatur gens illa per supradictum virum probum, & strenuum Dominum *Thomaxium* de *Arena*, constitutum illic per *Paduanos* in Rectorem, & Potestatem: ex adverso autem, quasi per milliare, affuit *Albricus* cum militia sua tota: neutra istarum partium voluit dare terga, & sic demum factus est insultus inimicorum in inimicos: sed non longa extitit ibi pugna, nam *Albrici* pars tanto numerosior, & potentior fuit in militibus, equis, & armis, quod visum est Domino *Thomaxio*, & consiliariis ejus sanius consilium de campo secedere, quam pugnare cum potentioribus inimicis. Et sic pars Ecclesiæ glomerata in unum rediit, non tamen absque quorundam vulneribus, & sanguinis effusione quam plurium, & de eadem parte captis XL. vel circa, conduxit idem ipsius partis Rector, gentem suam reliquam sanam, & incolumen in *Baxanum*.

CAP. XIV.

Hic tangitur quod Albricus *est conclusus in* turri Sancti Zenonis.

Post hæc, id quod superius dicebatur scilicet, *Sancti Zenonis castrum* totam posse *Marchiam*

subjugare, verificatum est longe aliter, quam credebatur a multis. Nam *Tarvisini* malorum memores, quæ *Albricus* semper in *Tarvisio* fecerat, volunt ipsum invadere ubicumque sit, & finem imponere malignitatibus, & superbiæ de *Romano*. Exeunt ergo Communiter, & hostiliter, & positi sunt circa *Sancti Zenonis castrum*, habentes secum a *Venetis*, *Paduanis*, & *Vicentinis*, de *Marchia*, & aliunde quoscumque potuerunt habere amicos, & adjutores. Sic itaque circa locum magnifice permanentes, a Kalen. *Junii* prædicti anni, vel circa, usque circa finem *Augusti* sequentis impugnaverunt locum, & inimicum nunc ædificiis, & trabucchis, nunc præderiis, & balistis, insultibus, & incendiis, omnibusque armorum generibus, atque modis, quibus utique possent confundere quem præ cunctis desideriis confundere nitebantur. Ad hoc deventum est tandem, quod vir quidam nomine *Mesa*, de his scilicet, qui erant cum *Albrico*, & erat inzignerius sive Magister castri, infra se cogitans, & revolvens, gentem extrinsecam non desistere, sed jugiter augmentari, nam & *Estensis* Marchio diebus illis advenerat; induxit ad tantum *Theotonicos* quosdam, quos *Albricus* habebat in sui defensionem intrinsecus, quod videntes ipsi se nihil aliud expectare, nisi periculum, immo mortem, die IX. exeunte *Augusto*, consenserunt, & dederunt extrinsecis impugnantibus castri munitionem extremam, quæ *cortina* vulgariter dicitur, sive *cinta*. Quare incontinenti oportuit *Albricum*, & filios, & uxorem, cum aliquibus suis fidelibus de masnada, ascendere super turrim, & illic siquidem sunt conclusi, nullam habentes amodo vitæ fiduciam, sed prorsus disperationi subjecti: utpote quia sciunt, quod opera, quæ fecerunt jam ipsos quodammodo judicant, & condemnant: norunt nanque vulgare illud proverbium quod dicitur, qui male facit, si bene sperat, decipitur quidem merito, cogitat, & confidit in vanum.

CAP. XV.

Loquitur Albricus *inter filios in ultimo suæ vitæ.*

Stat nunc *Albricus* in summo turris tristis, & dolorosus, videtque circa *Sancti Zenonis muniminа* suorum inimicorum multitudinem abhorrendam, & scit cunctos intendere, & optare ipsius desolationem, & mortem: cumque per tres dies, vel circa, illic stetisset in turris summitate conclusus; non tantum fame, quantum arida siti devictus, ita quod ulterius durare non posset; habuit circa se filios, & filias, & uxorem, & non absque lacrymis locutus est inter eos. Inquid enim, Ecce nunc video, quod prophetia olim bonæ me-
117 moriæ matris meæ perficitur, & completur, dum scilicet, loquebatur, dicens, Potentes fratres gentem *Marchisiam* abolere, *Sanctique Zenonis Castri* videre conclusionem. Heu quia vigor, & sapientia *Ecelini* crudeliter, & indigne prostrata jacet in *Lombardia*, meo quoque jugulo nunc insistit iniquitas circumstantium proditorum, & sic domus de *Romano* jam concidet, & obruta permanebit ad tempus. Vos vero, carissimi filii, & dilecti, illius domus nobilis de *Romano* vivite, & estote hæredes, ut si quem vestrum inimicorum manus forte continget evadere, exponere procurate vos, & vestra omnibus periculis, & de prædecessorum vestrorum morte facite meritam ultionem: adhuc nanque magnam habetis partem in *Lombardia*, habetis per *Pedemontem*, habetis, & in *Tusciæ* partibus consanguineos vestros, viros strenuos, & potentes, Comites de *Mangono*, qui prompti, & voluntarii, natura sanguinis exigente, favebunt vobis, & nostræ parti. Ego autem do vobis paternam benedictionem, & gratiam, & Deum precor omnipotentem, ut vobis sapientiam præbeat, bonorum copiam, amicorum constantiam, vitamque salutarem concedat, in dierum longitudine, cum honore, & super inimicis vestris gloriam, & triumphum.

CAP. XVI.

De captione, & morte Albrici *de* Romano, *& filiorum.*

Postquam hæc locutus est *Albricus* cum filiis, vocavit ad se omnes, qui secum erant, & quosdam suos homines de masnada, & locutus est inter eos, & ait, Scio quod melius est ut ego solus peream, quam vos omnes & mecum. Itaque me captum accipite, me quoque, meamque familiam reddite inimicis, & deprecor præcipue Domino Marchioni, ut si Dominus ipse Marchio recordetur me condam cum ipso tantam amicitiam habuisse, quod inter ipsius filium, meamque dilectam filiam matrimonium est contractum; me forte, vel meos filios in sua protectione recipiat, & ab inimicorum impetu prætueri dignetur. Sic habuerunt subditi dominium in patronum, & protinus descendentes locuti sunt cum circumstantibus inimicis, & promittentes se daturos eis suum dominum, & familiam ejus totam, si velint eos dimittere absolutos, habuerunt famuli gratiam postulatam. Ductus est igitur *Albricus*, cum tota sua familia infra turrim, & ab occurrentibus inimicis impositum est ei protinus ligneum quoddam frænum, ne forte aliquibus loqueretur. Præter quod prædictus vir nobilis, sapiens, & discretus *Tarvisinorum* Potestas *Marchus Badoarius* fecit ipsum tanto tempore sine fræno manere, quanto cum *Fratre Minore* quodam potuit accipere pœnitentiam de commissis. Demum ductus est per exercitum cum magna victorum lætitia ipse *Albricus*, & filii, & filiæ, & uxor ejus Domina *Malgarita*, & sic omnes omnibus sunt monstrati, suntque ad ultimum per trium civitatum Communia distributi, ipse pater, & filii, truncati quoque gladiis, & membratim lacerati per frustra, idem scilicet, *Albricus* & VI. ejus filii *Joannes*, & *Albricus*, *Romanus*, & *Ugolinus*, *Ecelinus*, & *Tornalsce*: duæ autem ejus filiæ, atque ejusdem uxor incendio sunt consumptæ, & facta est ista cædes prædicto anno MCCLX. die VI. exeunte *Augusto*.

CAP. XVII.

Exemplum quod alta corruunt, & humilia durant.

Nunc omnes *Italiæ* nationes, & præcipue quicumque viri sapiunt in *Marchia Tarvisina* considerent, quanta est æternæ dispensationis potentia, Divini judicii rectitudo, & mundi hujus lapsus, instabilitas, & ruina. Nostris nanque temporibus tanta fuit excellentia domus, & nominis de *Romano*, quod civitatibus *Marchiæ* dedit jura, fecit illic statuta, castra quæ voluit dissipavit, quæ voluit exaltavit in summum, Reges rexit, & habuit in Principibus principatum, duxit *Romanorum* Imperatorem quo voluit, & quod plus est in *Romanæ* curiæ præjudicium ardua facta quædam ausu temerario attentabat in extremo tempore sui casus. Nec est utique bene notum, si quemadmodum *Ecelinus* de *Romano* pænam dedit quibus præfuit, & flagellum, sic tartareis præest hodie, aut ipsos terret horridus in inferno. Sed

o quam

o quam ſancte loquitur Divina pagina dicens, Depoſuit potentes de ſede, & humiles exaltavit. Ecce nanque quod una die, hora quoque modica, vel momento, domus de *Romano* jam concidit, deductum eſt ad nihilum, quod paulo antea fuerat monſtruoſum. Completum eſt hodie quod *Ecelinus*, qui dictus fuit *Monachus* in ultimo ſuæ vitæ, pater ſcilicet, *Ecelini*, & *Albrici* in viſione vidiſſe dicitur, nocte illa, qua primo condam nuptialiter ſibi junxit Dominam *Aledeitam* ma-
118 trem eorundem *Ecelini*, & *Albrici*: ſuis enim ſapientibus, diebus illis retulerat, ſe ſomnium mirabile ſomniaſſe, videre ſcilicet, quaſi oculata fide, collem, & monticulum de *Romano* creſcere, & in altum adeo elevari, quod ipſius ſummitas, & cacumen tranſiebat ad æthera ultra nubes, & cœlum ipſum quodammodo tangere videbatur. Poſt modicum vero tempus quaſi nix, & glacies liqueſcebat, & adeo vertebatur in nihilum, quod nullum ſaxum, nulla rupes, & nullum illic prorſus ædificium appareret. Eſt itaque res notanda ſatis, & habenda ſingulis in exemplum, ut ſcilicet, cum homo fuerit in ſublimi, ſapienter, & provide reſpiciat in futurum. Scimus enim, quod quanto quis extiterit in ſupremo, tanto poteſt lapſu ruere graviori, & ſtrepitu majori proſternitur quercus ardua, quam harundo, fulmina quoque ferire ſolita celſas turres, reptantia gramina non offendunt.

CAP. XVIII.

Recommendatio hujus operis ad legentes.

Illius verbi recolens quod ait Horatius:
Eſt quoddam prodire tenus ſi non datur ultra;
licet indignum me ſentiam, Deo tamen grates reddere non deſino quantas poſſum, qui de ineffabili miſericordia ſua mihi dignatus eſt elargiri, quod non ſolum tenus prodii, ſed quod ecce mei laboris finem attigi, ſive portum. Opus præſens igitur, & me ipſum cunctis legentibus recom-

A mendo, & eorum deprecor honeſtatem, quatenus non tantum ad ipſius operis ſeriem modicam, vel modernam attendant, quantum ad affectantis mei animi præconceptum. Deprecor & ſcriptores, ne ſcripturæ vitio maculent quod eſt aſſiduo ſtudio, cura quoque vigili conſummatum. Si quem autem cura conſueta commoverit præſentis operis noſce, non artificem, ſed ſimplicem conſtructorem, colligat prædictorum librorum XII. principia. i. XII. ſyllabas capitales, quibus reductis in unum, ſui compos erit propoſiti, dante Deo,

B *Cui ſit laus, & honor, ſit gloria ſumma per ævum.*

CAP. XIX.

A quibus, & quando Liber iſte approbatus eſt, & ubi.

Perlectus eſt hic Liber, & recitatus coram infraſcriptis Doctoribus, & Magiſtris, præſente etiam Societate laudabili Bazalariorum, &
C Scolarium liberalium artium de Studio *Paduano*. Erant quoque tunc temporis Regentes in *Padua* viri venerabiles, Magiſter *Agnus*, Magiſter *Johannes*, Magiſter *Zamboninus*, profundi, & periti Doctores in Phiſica, & ſcientia naturali. Magiſter *Tredecinus* in *Loyca* providus indagator, & Doctor, Magiſter *Rolandinus*, Magiſter *Morandus*, Magiſter *Zunta*, Magiſter *Dominicus*, Magiſter *Paduanus*, Magiſter *Lucheſius* in Grammatica & Rhetorica vigiles, & utiles profeſſores. Qui ad hoc ſpecialiter congregati, prædictum Librum, & opus, ſive Chronicam, ſua Magi-
D ſtrali auctoritate laudaverunt, approbaverunt, & autenticaverunt ſolemniter, in *clauſtro Sancti Urbani* in *Padua*, currente anno Domini Milleſimo Ducenteſimo Sexageſimo ſecundo, Indictione quinta, die tertiadecima intrante Menſe *Aprilis*.

DEO GRATIAS.

FINIS LIBRI CHRONICORUM ROLANDINI.

119 *Quæ ſubſequuntur, legebantur poſt*

ROLANDINI

HISTORIAM *in codicibus* Papiſavio, & Corradino, *ejuſdem Librarii manu deſcripta.*

Nomina omnium Epiſcoporum de PADUA, a tempore Sancti *Proſdocimi* Epiſcopi qui fuit primus, & miſſus a B. *Petro* Apoſtolo, unde dictum eſt,

Petro Proſdocimus Patavinis *mittitur almus.*

Sanctus *Proſdocimus.*
Sanctus *Maximus.*
Calpornianus.
Proculus.
Theodorus.
Aviſtanus.
Ambroſius.
Syrus.
Suacrus.
Leoninus.
Marianus.
Eupavius.
Felix.
Paulus.
Verus.
Hilarius.
Limpidius.
Vitellus.
Provinus.
Severianus.
Bergullus.
Johannes.
Ciprianus.
Virgilius.
Nicolaus.
Eclimpius.
Felix.
Deodatus.
Petrus.
Felix.
Audacius.
Tricidius.
Bergualdus.
Vitalis.
Oddo.
Abſal n.
Richi ar lus.
Goſold s.
Diutus.
Theodoſius.
Rodingus.
Bodo.
Joſeph.
Roſius.
Rodo.
Lutaldus.
Adelguſius.
Notingus.
Hercoradus.
Bilangus.
Liotaldus.
Obaldus.
Ebbo.
Thuringarius.
Walaycus.
Petrus.
Petrus.
Sibico.
Arden annus.
Idelbertus.
Gaulinus.
Urſo.
Brochardus.
Arnaldus.
Bernardus.
Wintolphus.
Oldericus.
Milo.
Petrus.
Sinobaldus.
Bellinus.
Johannes Cacius Paduanus.
Gerardus.
Jordanus.
Jacobus.
Johannes de *Forzatè Paduanus.*
Percevallis de *Comitibus Paduanus.*
Bernardus mortuus gladio.
Johannes de Ordine *Prædicatorum.*

---

120 DE REGIMINE

Nota, quod tempora Poteſtatibus anteſcripta dicunt tempus electionis cujuslibet Poteſtatis, ſive Conſulis. Unde quilibet Rector, ſive Poteſtas tenet medium annum ſuæ electionis, & medium ſequentem, quarum Poteſtatum, fiebat electio circa feſtum Sancti *Petri* de *Junio.*

Infraſcripta ſunt nomina omnium Poteſtatum, Conſulum, ſeu Rectorum Civitatis Paduæ.

MCLXXIV.

Conſules rexerunt *Paduam.* Hoc anno fuit civitas *Paduæ* combuſta fere tota die IV. intrante *Martio* ſcilicet, domus MMDCXIV.

MCLXXV.

Dominus *Albertus* de *Oſſa* de *Mediolano* Poteſtas *Paduæ.*

MCLXXVI.

Conſules rexerunt *Paduam.*

A

MCLXXVII.

Dominus *Obizo Eſtenſis* Marchio Poteſtas *Paduæ.*

MCLXXVIII.

Idem Dominus *Obizo* Poteſtas *Paduæ.*

MCLXXIX.

Dominus *Wilielmus Tempeſta* Pot. *Paduæ.*

MCLXXX.

Dominus *Aldrigetus* de *Orlando Paduanus* Poteſtas *Paduæ.*

B

MCLXXXI.

Consules rexerunt *Paduam.*

MCLXXXII.

Dominus Comes *Manfredinus Paduanus* Potestas *Paduæ.*

MCLXXXIII.

Dominus *Dalesmaninus*, & *Tanselgardinus Paduani* Potestates *Paduæ.*

MCLXXXIV.

Dominus *Albertus* de *Baone Paduanus* Potestas *Paduæ.*

MCLXXXV.

Dominus *Grimerius* de *Placentia* Potest. *Pad.*

MCLXXXVI.

Dominus *Ugucio* de *Boxio* Potestas *Paduæ.*

MCLXXXVII.

Dominus *Apoxatius* de *Brixia* Potestas *Paduæ.*

MCLXXXVIII.

Consules rexerunt *Paduam.* Hoc anno *Paduani* ceperunt *Montegaldam* hostiliter, & *Terisius Veronensis* interfecit Comitem *Saurum* de *Sancto Bonifacio.*

MCLXXXIX.

Dominus *Gulielmus* de *Ossa* de *Mediolano* Potestas *Paduæ.*

MCXC.

Idem Dominus *Guilielmus* de *Ossa* Potest. *Pad.*

MCXCI.

Idem Dominus *Guilielmus* de *Ossa* Pot. *Paduæ.*

MCXCII.

Dominus *Ubertus Vicecomes* de *Placentia* Potestas *Paduæ.*

MCXCIII.

Idem Dominus *Ubertus* Potestas *Paduæ.*

MCXCIV.

Consules rexerunt *Paduam.* Hoc anno natus est *Ecelinus* tertius de *Rom.* filius *Ecelini Monaci.*

MCXCV.

Dominus *Paganus* de *Turre* de *Mediolano* Potestas *Paduæ.* Hoc anno factus fuit fons lapideus ab *omnibus Sanctis*, & hic incepit facere fieri muros circa civitatem *Paduæ.*

MCXCVI.

Dominus *Otolinus* de *Boxio* Potestas *Paduæ.*

MCXCVII.

Idem Dominus *Otolinus* Potestas *Paduæ.*

MCXCVIII.

Dominus *Jacobus Strictus* de *Placentia* Potestas *Paduæ.* Hoc anno fuit factum *Carmegnani* inter *Paduanos*, & *Vicentinos.*

MCXCIX.

Dominus *Azo Estensis* Marchio Pot. *Paduæ.*

MCC.

Dominus *Azo* Confalonerius Potestas *Paduæ.*

MCCI.

Dominus *Petrus Zianus* de *Venetiis* Potest. *Pad.*

MCCII.

Dominus *Ubertus Vicecomes* de *Placentia* Potestas *Paduæ.*

MCCIII.

Dominus *Albertus* de *Mandello* de *Mediolano* Potestas *Paduæ.*

A MCCIV.

Dominus *Albertus* de *Baone*, & Dominus *Delesmaninus Paduani* Potestates *Pad.* Hoc anno fuit factum castri *Campreti.*

MCCV.

Dominus *Baroccius* de *Cremona* Potestas *Paduæ.* Hoc anno acceptæ fuerunt jurisdictiones Magnatum *Paduæ.*

MCCVI.

Dominus *Mafredinus* de *Gazo* de *Cremona* Potestas *Paduæ.* Hoc anno firmatus fuit Ordo *Fratrum Minorum*, per Dominum Papam, & *Romanam* curiam. B

MCCVII. 121

Dominus *Bernerius Mastallus* de *Cremona* Potestas *Paduæ.* Hoc anno fuit factum *Braydæ*, inter Marchionem, & *Monteclos.*

MCCVIII.

Dominus *Vescontinus* de *Placentia* Potestas *Paduæ.* Hoc anno fuit magnus ludus in *Prato Vallis*, & *Paduani* omnes per contratas vestiti sunt novis vestibus, & captus fuit Potestas *Vicentiæ.*

MCCIX.

C Dominus *Jacobus* de *Vialardo* de *Vercellis* Potestas *Paduæ.* Hoc anno *Paduanus* exercitus ivit *Honariam* in servitio *Ecelini* secundi, quia *Vicentini* volebant invadere *Baxanum.*

MCCX.

Dominus *Jacobus* de *Andito* de *Placentia* Potestas *Paduæ.* Hoc anno facta fuit *Porta Turrisellarum*, & factus est murus civitatis inde usque ad *Sanctum Michaelem.*

MCCXI.

D Dominus *Ato* de *Pagano* de *Pergamo* Potestas *Paduæ.*

MCCXII.

Dominus *Barocius* de *Cremona* Potestas *Paduæ.* Hoc anno facta fuit via recta de *Ponte Corbo*, qua itur ad *Plebemsacci*, & facta est in *Padua* quædam marina navis, quæ ducta est ultra mare.

MCCXIII.

Dominus *Marinus Zenus* de *Venetiis* Potestas *Paduæ.* Hoc anno exercitus *Paduanus* hostiliter obsedit *Roccam* de *Este*, & eam cepit per vim, resistente *Aldrevandino*, qui tunc erat Marchio. E

MCCXIV.

Dominus *Albizus Florentinus* Potestas *Paduæ.* Hoc anno factus fuit magnus ludus in *Tarvisio*, per quem fuit lis inter *Paduanos*, & *Venetos.*

MCCXV.

Dominus *Bonifacius Widonis* de *Wizando* de *Bononia* Potestas *Paduæ.* Hoc anno ivit exercitus *Paduanus* ad turrem *Baybæ* contra *Venetos.*

MCCXVI.

Dominus *Fulcho* de *Warinis* de *Bononia* Potestas F *Paduæ.*

MCCXVII.

Dominus *Jacobus* de *Andito* de *Placentia* Potestas *Paduæ.* Hoc anno facta fuerunt *Molendina Turrisellarum*, & *Molendina* ab *Omnib. Sanctis.*

MCCXVIII.

Dominus *Johannes Rusca* de *Cumis* Potestas *Paduæ.* Hoc anno inceptum est *Palatium Paduanum.*

MCCXIX.

Dominus *Malpileus* de *Sancto Miniato* de *Tuſcia* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno completum eſt *Palatium Paduanum*.

MCCXX.

Dominus *Bernardus Baronus* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno exercitus *Paduanus* ivit ad *Caſtrum Francum* contra *Tarviſinos*. Et tum inceptum eſt *caſtrum Cittadellæ*.

MCCXXI.

Dominus *Bonifacius Widonis* de *Wizardo* de *Bononia* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno mortuus eſt Beatus *Dominicus* in civitate *Bononiæ*.

MCCXXII.

Dominus *Johannes Ruſca* de *Cumis* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno translatum eſt ſtudium ſcolarium de *Bononia Paduam*, & in die Nativitatis Domini fuit magnus terræmotus, incipiente ſcilicet XXIII. anno.

MCCXXIII.

Dominus *Guido* de *Landriano* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno fuit factum caſtri de *Fratta Ferrarienſis* diſtrictus.

MCCXXIV.

Dominus *Robertus* de *Cocorezo* de *Mediolano* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno facta eſt via a *Prato Vallis* ad *Buvolentam*.

MCCXXV.

Dominus *Otto* de *Mandello* de *Mediolano* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXXVI.

Dominus *Bonifacius* Comes de *Mantua* Poteſtas *Paduæ*. Hic non finivit Poteſtariam, quoniam quidam Magnates, ſcilicet illi de *Vado* inſultaverunt in eum ad domum Communis. Et hoc anno mortuus eſt Beatus *Franciſcus* Ordinis *Minorum*, & facta eſt Eccleſia *Sanctæ Mariæ* de *Cella* de *Cauda Longa*.

MCCXXVII.

Dominus *Bonifacius Widonis* de *Wizardo* de *Bononia* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno cecidit campanile majoris Eccleſiæ de *Padua*, circa feſtum *Sanctæ Mariæ* de *Septembri*.

MCCXXVIII.

Dominus *Stephanus Badoarius* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno obiit Epiſcopus *Zordanus*, & exercitus *Paduanus* ivit *Baxanum*, & per *Pedemontem* per terras illorum de *Romano*, quia tertius *Ecelinus* ceperat *Caſtrum Fontis*, & *Willielmum* de *Campo Sancti Petri*.

MCCXXIX.

Dominus *Johannes Dandalus* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXXX.

122 Dominus *Stephanus Badoarius* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno exercitus *Paduanus* ivit ad *Portum*, & *Leniacum*, *Bonadigum*, & *Rivaltam*, quia *Veronenſes* expulerant ſuam Poteſtatem, & Comitem *S. Bonifacii*, & quoſdam nobiles de *Verona*.

MCCXXXI.

Dominus *Wiffredus* de *Lucino* de *Placentia* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno fuit factum *Sancti Antonii* de Ordine *Minorum*, & Poteſtas *Paduæ* extraxit de carcere Comitem *S. Bonifacii*, & quoſdam nobiles *Veronenſes* ſecum.

A MCCXXXII.

Dominus *Beraldus* de *Riviolis* de *Pergamo* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno exercitus *Paduanus* ivit ad *Anoale*, ſed parum ibi ſtetit, quia redditum fuit Poteſtati, & Communi *Paduæ*.

MCCXXXIII.

Dominus *Ardizonus* de *Vercellis*, Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno fuit factum Fratris *Johannis* de Ordine *Fratrum Prædicatorum*.

MCCXXXIV.

Dominus *Otto* de *Mandello* de *Mediolano* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno exercitus *Paduanus* ivit per
B *Triviſanam*, & per *Pedemontem*, & per terras illorum de *Romano*, faciendo magnum waſtum, & hoc anno fuit maxima nix, & mors vinearum, & arborum.

MCCXXXV.

Idem Dominus *Otto* de *Mandello* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno ivit Domina *Beatrix* ad maritum Dominum Regem *Ungarorum*.

MCCXXXVI.

Dominus *Rambertus* de *Gisleriis* de *Bononia* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno exercitus *Paduanus* ivit
C *Rivaltam*, & Imperator *Fredericus* combuxit *Vicentiam*, & civitas *Paduæ* eſt reddita Imperatori, & *Ecelino*, recipienti eam pro Imperatore, & incepta eſt peſſima guerra.

MCCXXXVII.

Dominus Comes *Simon* de *Apulia* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno, die quarto exeunte *Februario*, data eſt civitas *Paduæ* Nuntiis Domini Imperatoris, & factus eſt ipſe Comes *Simon* Poteſtas pro Imperatore in *Padua*, *Ecelino* tertio dominante.

MCCXXXVIII.

D Dominus *Aldrevandinus Cazaconte* de *Tuſcia* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno *Azo Eſtenſis* Marchio venit armata manu, cum ſuis fidelibus uſque in *Pratum Vallis*, ſed inordinate reverſus eſt.

MCCXXXIX.

Dominus *Thybaldus Franciſcus* de *Apulia* Poteſtas *Paduæ*. Hunc Imperator ſtans in *Padua* conſtituit *Paduæ* Poteſtatem, & intraverat ipſe Imperator in *Padua* menſe *Januarii* nuper præterito, die II. exeunte, & in menſe *Madii* mortuus eſt *Sol*, & Imperator cum exercitu *Paduano* ivit ad *Caſtrum Francum*, & facta eſt
E contra *Ecelinum* conſpiratio prima.

MCCXL.

Idem D. *Thybaldus* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXLI.

Idem D. *Thybaldus* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXLII.

Dominus *Galvanus Lanzea* de *Apulia* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno duxit *Ecelinus* exercitum *Paduanum* ad *Pontem Plavis*, menſe *Junii*, & valuit ſtarium frumenti viginti ſolidos, & plus.

MCCXLIII.

F Idem Dominus *Galvanus* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno facta eſt repræſentatio paſſionis, & mortis *Chriſti* in *Prato Vallis*, in ipſa die Paſcæ, ſolemniter.

MCCXLIV.

Dominus *Wizardus* Comes de *Roaldeſco* de *Brixia* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXLV.

Idem Dominus *Wizardus* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXLVI.

MCCXLVI.

Idem Dominus *Wizardus* Potestas *Paduæ*. Hic non finivit Potestariam. Et facta est secunda conspiratio contra *Ecelinum*, & hic fuit factum de morte illorum de *Bonicis*, & quorundam aliorum in vigilia *Sancti Martini*.

MCCXLVII.

Dominus *Wecili* de *Prata* de Episcopatu *Tarvisii* Potestas *Paduæ*.

MCCXLVIII.

Idem Dominus *Wecili* Potestas *Paduæ*.

MCCXLIX.

Idem Dominus *Wecili* Potestas *Paduæ*. Hic non finivit Potestariam. Et hoc anno cepit *Ecelinus villam*, & *roccam* de *Este* hostiliter.

A MCCL.

Dominus *Ansedisius* de *Widotis*, filius sororis *Ecelini* tertii Potestas *Paduæ*.

MCCLI.

Idem Dominus *Ansedisius* Potestas *Paduæ*.

MCCLII.

Idem Dominus *Ansedisius* Potestas *Paduæ*. Hoc anno mortuus est Beatus *Petrus* martir de Ordine *Prædicatorum* per *Acarinum*, & facta est tertia conspiratio contra *Ecelinum*.

MCCLIII.

B Idem Dominus *Ansedisius* Potestas *Paduæ*.

MCCLIV.

Idem Dominus *Ansedisius* Potestas *Paduæ*.

MCCLV.

Idem Dominus *Ansedisius* Potestas *Paduæ*.

---

123 # Nomina Potestatum, & Rectorum a captione Civitatis

P A D U Æ.

MCCLVI.

Dominus Marchus Quirinus *de* Venetiis *Potestas* Paduæ. *Hoc anno exempta est Civitas*
C Paduæ *de tyrannide* Ecelini *Tertii de* Romano, *die* Martis x. *exeunte* Junio, *& ipse* Ecelinus xI. *Millia* Paduanorum, *qui secum iverant contra* Mantuanos *hostiliter*, *carceravit* Veronæ, *& ibi sunt mortui quasi omnes*.

MCCLVII.

Dominus Johannes Badoarius *de* Venetiis *Potestas* Paduæ.

MCCLVIII.

Dominus Matthæus *de* Correza *de* Parma *Potestas* Paduæ. *Hoc anno inceptus est murus spaldi*, *& starium frumenti valuit solidos viginti*, *& ultra*.

MCCLIX.

Dominus Wido *de* Monte Fojano *de* Regio *Potestas* Paduæ. *Hoc anno captus est*, *& mortuus* Ecelinus Tertius *de* Romano *mense* Septembris.

MCCLX.

Dominus Matthæus Quirinus *de* Venetiis *Potestas* Paduæ. *Hoc anno mortuus est* Albricus *de* Romano *frater* Ecelini, *cum uxore*, *& filiis*, *& filiabus in* castro Sancti Zenonis, *mense* Augusti, *& hoc anno in vigilia* S. Martini *incepit Baptisterium in* Padua.

MCCLXI.

E *Dominus* Johannes Badoarius *de* Venetiis *Potestas* Paduæ.

MCCLXII.

Dominus Wibertus *de la* Gente *de* Parma *Potestas* Paduæ. *Hoc anno fuit magnus ignis*, *in vigilia* omnium Sanctorum, *circa forum*, *& Ecclesiam* Sanctæ Luciæ.

MCCLXIII.

Dominus Matthæus *de* Correza *de* Parma *Potestas* Paduæ *electus in* Martio. *Et sequente Octava Pascæ corpus Beati* Antonii *translatum est*, *ubi nunc est*. *Et tunc inceptus est murus*, *ubi prius erant tantum spaldi*, *versus partem Occidentis de* Padua.

MCCLXIV.

Dominus Laurentius Theopolus de Venetiis *Potestas* Paduæ.

MCCLXV.

Dominus Gerardinus Longus *de* Venetiis *Potestas* Paduæ.

MCCLXVI.

Dominus Jacobinus Rubeus *de* Parma *Potestas* Paduæ. *Hoc anno reparatum fuit Carrocium*, *& multum factum fuit pulcrum*, *quod* Ecelinus *olim fecerat in foro putrescere*, *ita quod de ipso nihil* 124
inveniebatur, *præter antennam*. *Et in hoc anno Castellani* Vicentini *sua castra* Veronensibus *dederunt*. *Unde Commune*, *& homines de* Vicentia *se civitati*, *& Communi* Paduæ *reddiderunt*, *&* Paduanus *exercitus* Leonicum *ivit hostiliter*, *& ipsum per vim de* Veronensium *manibus extir-*
D *pavit*. *Et in anno præsenti in* Padua *obiit* B. Antonius Peregrinus.

MCCLXVII.

Dominus Bonifacius *de* Canossa *de* Regio *Potestas* Paduæ.

MCCLXVIII.

Dominus Rolandinus *de* Canossa *ejus nepos Potestas* Paduæ. *Hoc anno fuerunt duo magni terræmotus die Sabbati* III. *intrante* Novemb.

MCCLXIX.

Dominus Matthæus *de* Correza *de* Parma *Potestas* Paduæ. *Hoc anno loza Communis* Paduæ *facta fuit*.

MCCLXX.

Dominus Thomasinus Zustignanus *de* Venetiis *Potestas*. *Hoc anno murus spaldi Communis* Paduæ *suprascriptus totaliter fuit perfectus*.

MCCLXXI.

Dominus Bartholamæus *de* Soppo *de* Pergamo *Potestas* Paduæ. *Hic Potestas*, *& Rector chronicam de omnibus scripturis negotiorum factorum in* Marchia Tarvisina, *ab annis* XCVII. *huc usque*, *secum detulit*, *& portavit*.

MCCLXXII.

F *Dominus* Michael *de* Auro *de* Venetiis *Potestas* Paduæ.

MCCLXXIII.

MCCLXXIII.

Dominus Jacobinus Rubeus de Parma Potestas Paduæ. Hoc anno exercitus Paduanus per vim cepit castrum Angarani, & fuit Concilium apud Lugdunum mense Maji.

MCCLXXIV.

Dominus Gothfredus de la Turre de Mediolano Potestas Paduæ. Hoc anno de mense Februarii in ædificatione laborerii Domus Dei, tanta quantitas cujusdam generis monetarum per Fratrem Rolandum, & ejus fossores inventa fuit, quæ valuit XVII. millia librarum, & ultra.

MCCLXXV.

Dominus Robertus de Robertis de Regio Potestas Paduæ.

MCCLXXVI.

Dominus Guido de Robertis ejus nepos Potestas Paduæ.

MCCLXXVII.

Dominus Matthæus Quirinus de Venetiis Potestas Paduæ.

MCCLXXVIII.

Dominus Marinus Valarese de Venetiis Potestas Pa-
124 duæ. Hoc anno die quarto intrante Novembri, Paduanus exercitus castrum Coloniæ, Veronensis districtus, obsedit hostiliter, & per vim castrum ipsum cepit die XVI. intrante mense Decembris. Et in anno præsenti Dominus Frater Henricus Tridentinus Episcopus, est cum Paduanis cittadantiæ vinculo alligatus.

MCCLXXIX.

Dominus Jacobus de Gonzolino de Auximo Potestas Paduæ. Hic Paduæ Potestas, ejus malitia dominante, compulsus est in Padua suum Regimen non finire: immo tantum quinque mensibus scilicet a festo Sancti Petri de Junio, usque ad mensem Decembris civitatis Paduæ fuit Rector. Et de mense Novembris Dominus Matthæus de Corrigia de Parma fuit electus Capitaneus Populi Paduani. Et hic fuit factum tradimentum civitatis Vicentiæ, quando Domini Bartholamæus, & Ansedisius fratres de Schinelis, cum aliis multis, fuerunt de Padua forbanniti.

MCCLXXX.

Dominus Matthæus de Corrigia de Parma Potestas Paduæ. Hoc anno ivit exercitus Paduanus de mense Maji cum suo Carrocio ad Villam Novam contra Veronenses, & ibat exercitus faciendo wastum usque ad Sanctum Martinum de Bonoalbergo, & inde usque ad burgos civitatis Veronæ. Et hoc anno Dominus Gerardus de Camino in civem Paduæ fuit assumptus.

MCCLXXXI.

Dominus Henricus de Auro de Venetiis Potestas Paduæ. Hoc anno facta fuit Domus potestatis, sub qua venduntur ferramenta.

MCCLXXXII.

Dominus Ubertus de Freschebaldis de Florentia Potestas Paduæ. Hoc anno facti fuerunt quatuor pontes lapidei, videlicet Pons Baxanelli, Pons Gradiciorum, Pons Sanctæ Mariæ de Porcilia, & Pons, qui est a porta Domini Widonis de Lucio.

MCCLXXXIII.

Dominus Veri de Circulis de Florentia Potestas Paduæ. Hoc anno factus fuit Pons lapideus Sancti Leonardi.

MCCLXXXIV.

Dominus Fantonus de Rubeis de Florentia Potestas Paduæ, a festo Circumcisionis, usque ad festum S. Petri de Junio. Hoc anno medio, in die Sancti Johannis Baptistæ, obiit Venerabilis Pater Dominus Joannes de Forzate de Padua, Episcopus Paduanus.

MCCLXXXIV.

Idem Dominus Fantonus Potestas Paduæ a festo S. Petri de Junio, usque ad unum annum. Hoc anno facta fuit domus, quæ est circa Turrim Communis, ubi fiunt Consilia Generalia. Et hoc anno, circa festum Nativitatis Domini, omnes carcerati carcerum Maleficii Communis Paduæ relaxati fuerunt amore Dei.

MCCLXXXV.

Dominus Guillielmus Malaspina de Obizis de Lucca Potestas Paduæ. Hoc anno facta fuit domus, super qua manent Anziani, & factus fuit Pons lapideus S. Johannis a navibus.

MCCLXXXVI.

Dominus Baronus de Manzatoribus de Sancto Miniato de Tuscia Potestas Paduæ. Hoc anno inceptus fuit pons lapideus Tadorum.

MCCLXXXVII.

Dominus Cursius de Donatis de Florentia Potestas Paduæ.

MCCLXXXVIII.

Dominus Ottolinus de Mandello de Mediolano Potestas Paduæ. Hoc anno facta fuit pax inter Clericos Paduæ, & Commune Paduæ, in majori Consilio Generali.

MCCLXXXIX.

Dominus Percevallis de Mandello de Mediolano Potestas Paduæ, & fuit frater suprascripti Ottolini. Hoc anno die Veneris primo Julii, combusta fuit Padua in magna parte circa Plateam Communis. Qui supra dictus Dominus Percevallis stetit tantum octo diebus in syndicatu, & postea furtive nona nocte fugit, hospite insalutato. Cujus rei causa forbannitio per Commune Paduæ facta fuit, quod nec ipse, nec aliquis de ejus Domo unquam possint ad civitatis Paduæ Regimen pervenire.

MCCXC.

Dominus Thomas Quirinus de Venetiis Potestas Paduæ. Hoc anno facta fuit pax, & fraternitas inter Commune Paduæ, & Commune Venetiarum usque ad novem annos. Et mortuus fuit Dominus Berroardus Comes Vicentinus, cum quibusdam ejus complicibus, quia compertum fuit ipsum velle de protectione Communis Paduæ auferre civitatem Vicentiæ, & districtum.

MCCXCI.

Dominus Lambertucius de Freschobaldis de Florentia Potestas Paduæ. Hoc anno exercitus Paduanus ivit Vicentiam, quia Dominus Zordanus de Seraticho, frater uxoris suprascripti Domini Berroardi, cum quibusdam suis sequacibus, quadam nocte, armata manu insultavit in milites Paduæ, qui ibi pro ipsa civitate custodienda manebant, eam volens de ipsorum manibus extirpare. Quo sic negotio procedente, dictus Dominus Zordanus, cum aliis, captus fuit, & postea omnes fuerunt in Platea Communis Vicentiæ publice de-
collati. Et hic de mense Aprilis fuit per Commune 125
Paduæ inceptum Castrum Baldum.

MCCXCII.

Dominus Paulus Quirinus de Venetiis Potestas Paduæ. Hic Dominus Obizo Estensis Marchio est viam

viam universæ carnis ingressus. Et hoc anno quidam Castellani de Vicentia forbanniti ascenderunt castrum Valdagni, volentes eum contra honorem Communis Paduæ, & Vicentiæ detinere: Unde exercitus Vicentinus dictum castrum obsedit, & eum per vim obtinuit, & omnes, qui in dicto castro manebant sunt capti, & in Vicentiam ducti, & postea in ipsius Communis Campo Martio, per amissionem capitis sunt in morte damnati. Et in hoc Regimine completum fuit laborerium Castri Baldi.

MCCXCIII.

Dominus Gerardus de Josano de Cremona Potestas Paduæ. Hoc anno Domini Azo, & Franceschinus fratres filii condam Domini Obizonis Marchionis Estensis, Dominum Aldrevandinum ejus fratrem de Ferraria, & de suis bonis omnibus expulerunt. Qui quidem Dominus Aldrevandinus, videns se a suo sanguine derelictum, cum uxore, & suis filiis, ivit Bononiam, & se in suis manibus totaliter tradidit, qui eum minime receperunt. Qua de re ipse Dominus Aldrevandinus videns se ab omnibus quos sibi putabat amicos, in integrum derelictum; venit Paduam, tamquam sibi ad portum refugii, & salutis, & se, & uxorem, & suos filios, & bona sua omnia, quæ habebat in manibus Paduanorum dedit, qui eum alacriter, & voluntarie receperunt. Propter quod inter Paduanos, & Dominos Azonem, & Franceschinum fratres Marchiones Estenses guerra maxima orta est, & exercitus Paduanus obsedit castra Cerri, & Calaonis, & capta sunt, & in totum cum omnibus fundamentis dirupta. Dejecta fuit in terram, & tota destructa etiam roccha de Este, quæ omnia castra erant domus Estensis, & sita in territorio Pedevendæ Paduani districtus. Et hoc etiam anno firmata fuit pax, concordia, & fraternitas inter Commune Paduæ ex una parte, & Dominum Albertum de la Scala, & Commune Veronæ ex altera. Et anno præsenti quælibet fratalia Paduani Communis fecit suum confalonem singulariter, in quo erat picta armatura Communantiæ Paduæ, & cujuslibet frataliæ. Et per Potestatem Paduæ cuilibet Castaldioni fratalia fuit consignatum vexillum fratalia ad eum pertinentis, & vexillum Communantiæ fuit traditum Judici tunc temporis Anzianorum, & sic per consequens Judicibus, & Castaldionibus omnibus factum fuit tempore procedente, in principio cujuslibet Regiminis in Padua venientis. Et etiam in præsenti Regimine Populus Paduanus, cum omnibus suis amicis, hostiliter obsedit Marchiones Estenses supra flumen Attacis, & fixit sua tentoria ultra flumen, circa castrum de Veneze. Et ibi exercitu Paduano manente, & inimicos multum damnificante, Reverendus Pater Dominus Raymundus Acquilegiensis Patriarcha, cum quibusdam Religiosis de ordine Minorum, inter Commune Paduæ, & supradictos Marchiones tractavit pacem, & concordiam, hoc modo videlicet, quod ipsi Domini Azo, & Franceschinus fratres Marchiones in gratiam Communis Paduæ sunt recepti, & libere dederunt Paduano Communi Abbatiam, tertiam partem Lendinariæ, Luxiam, castrum de Veneze, & ejus curiam, terras Burbulii, & generaliter omnes jurisdictiones bona, & jura, ad ipsam Abbatiam in integrum pertinentia, ut ipsum possit omnia supradicta taliter tractare, quemadmodum tractat civitatem Paduæ, & districtum; & quod ipsi Marchiones Estenses, & omnes alii venturi nunquam possint, nec debeant in summitatibus montium Cerri, Calaonis, & Rocchæ construere aliquod ædificium, sed summitates semper libere in Commune Paduæ permaneant; & omnia bona, possessiones, & jura, quæ Marchiones ipsi in Paduano districtu habebant, sunt eis in totum liberaliter restituta. In principio autem præsentis werræ, eodem Rectore manente, per Consilium, & Commune Paduæ electi fuerunt XII. Sapientes, qui Sapientes a credentia dicebantur, & in guerra ista merum, mistum imperium, & generaliter omnem jurisdictionem habebant, & tantum XV. diebus in dicto officio permanebant, & peractis XV. diebus, proponebatur ad majus Consilium Communis Paduæ utrum prædicti Sapientes deberent sequentibus XV. diebus in prædicto officio permanere, an ipsis permutatis de novo alii eligerentur: & si confirmabantur eodem dominabantur modo, ut prius; si vero cassabantur, quilibet Anzianus, tunc temporis in Anzianatus officio existens, suum Sapientem a credentia eligebat, & ipsis per Anzianos tali modo electis singulariter approbabantur in Majori Consilio, utrum essent ad dictum officium idonei necne. In hoc eodem anno per Commune Paduæ fuit statutum, quod omnes Potestates, & Rectores venturi ad Regimen Paduæ tantum per VI. menses in ipso Regimine debeant permanere, & habere libras quatuor millia pro suo salario; & quod omnes cives Paduani deinceps ituri ad Regimen Civitatis Vicentiæ similiter tantum per VI. menses ibi regere debeant, & pro suo salario habere libras 126
duo millia, & omnia suprascripta in prædicto millesimo facta sunt, ac etiam prædicto Rectore manente.

MCCXCIV.

Dominus Nicolaus Maurocenus de Venetiis, a festo S. Petri de Junio, usque ad festum Circuncisionis Domini, Potestas Paduæ. Hoc Regimine elevata fuit, sed non completa Turris Vetus Communis Paduæ, quæ est prope aliam Turrim & domum Anzianorum.

MCCXCV.

Dominus Conradus de Monte Magno de Pistorio, a festo Circuncisionis Domini, usque ad festum Sancti Petri de Junio, Potestas Paduæ. Hic quælibet fratalia Communis Paduæ statuit inter se, quod Castaldiones omnium fratalliarum omni prima die Dominica mensis cujuslibet, deberet in Ecclesia Palatii Communis Paduæ convenire, & ibi ad honorem Dei, & Beati Prosdocimi primo Missam facere solemniter celebrare, & Missa completa Castaldiones solummodo deberent in Ecclesia remanere, & inter se propositionem facere generalem, quid super statu civitatis sit plenarie faciendum &c. Hic etiam completa fuit Turris vetus, quæ est prope domum Anzianorum, & super eam posita quædam campana, quæ olim inventa fuit in roccha de Este, quando diruebatur, tempore Regiminis Domini Gerardi de Josano Potestatis Paduæ. Hic facta fuit per Commune Paduæ Turris, quæ est ultra flumen Attacis in opposito Castri Baldi. Hic.

127

Hæc in Codice ZABARELLIO post ROLANDINI Historiam ejusdem Librarii manu scripta leguntur.

Nota qualiter, & per quos recta fuit civitas PADUÆ *tempore infrascripto, & novitates, & concurrentia temporibus inscriptis, ut patet infra.*

MCLXXIV.

Consules rexerunt *Paduam*.

MCLXXV.

Dominus *Albertus* ab *Osa* de *Mediolano* Potestas *Paduæ*.

MCLXXVI.

Consules rexerunt *Paduam*.

MCLXXVII.

Dominus *Obizo Estensis* Marchio rexit *Paduam*.

MCLXXVIII.

Idem Dominus *Obizo* rexit.

MCLXXIX.

Dominus *Guillielmus Tempesta* Potest. *Paduæ*.

MCLXXX.

Dominus *Aldrigetus* de *Orlando* Potestas *Paduæ Paduanus*.

MCLXXXI.

Consules rexerunt *Paduam*.

MCLXXXII.

Dominus Comes *Manfredinus* de *Padua* rexit.

MCLXXXIII.

Dominus *Dalesmaninus*, & *Tanselgardinus* de *Padua* rexerunt *Paduam*.

MCLXXXIV.

Dominus *Albertus* de *Baono* rexit.

MCLXXXV.

Dominus *Ugucio* de *Boxio* Potestas *Paduæ*.

MCLXXXVI.

Dominus *Apoxacius* de *Brixia* Potestas *Paduæ*.

MCLXXXVII.

Consules rexerunt *Paduam*. Hic ceperunt *Montegardam* hostilem *Paduæ*, & *Tervixius Veronensis* interfecit Comitem *Saurum*.

MCLXXXIX.

Dominus *Guillielmus* de *Osa* Potestas *Paduæ*.

MCXC.

Idem Dominus *Guillielmus*.

MCXCI.

Idem Dominus *Guillielmus*.

MCXCII.

Dominus *Ubertus Vicecomes* Potestas *Paduæ*, & fuit *Placentinus*.

MCXCIII.

Idem Dominus *Ubertus*.

A

MCXCIV.

Consules rexerunt *Paduam*. Hoc anno natus est *Ezelinus* tertius.

MCXCV.

Dominus *Paganus* de *la Turre*, Potestas *Paduæ*. Hic fecit fieri pontem ab *Omnibus Sanctis*, & incepit muros circa *Paduam*.

MCXCVI.

Dominus *Ottobonus* de *Boxio* Potestas *Paduæ*.

MCXCVII.

B

Idem Dominus *Ottobonus* rexit.

MCXCVIII.

Dominus *Jacobus Strictus* de *Placentia* Potestas *Paduæ*. Hic incepit factum *Camexani* inter *Paduanos*, & *Vicentinos*.

MCXCIX.

Dominus *Azo Estensis* Marchio Potestas *Paduæ*.

MCC.

C

Dominus *Azo* Confalonerius Potestas *Paduæ*.

MCCI.

Dominus *Petrus Zianus* de *Venetiis* Potestas *Paduæ*.

MCCII.

Dominus *Ubertus Vicecomes* de *Placentia* Potestas *Paduæ*.

MCCIII.

Dominus *Albertus* de *Mandello* de *Mediolano*, Potestas *Paduæ*.

D

MCCIV.

Dominus *Albertus* de *Baone*, & *Dalesmaninus* de *Padua* rexerunt. Hic factum fuit *Campretum*.

MCCV.

Dominus *Barocius* de *Cremona* Potestas *Paduæ*.

MCCVI.

Dominus *Manfredus* de *Gazo* de *Cremona* Potestas *Paduæ*.

E

MCCVII.

Dominus *Bernerius Mastallus* de *Cremona*. Hic factum *Braydæ* de *Verona* contra Marchionem, & *Monteclos*.

MCCVIII.

Dominus *Vescontinus* de *Placentia* Potestas *Paduæ*. Tunc fuit magnus ludus in *Prato Vallis*, & omnes *Paduani* per contratas vestiti sunt novis vestibus, & captus fuit Potestas *Vicentiæ*.

F

MCCIX.

Dominus *Jacobus* de *Vercellis* Potestas *Paduæ*. *Paduanus*

duanus exercitus ivit *Onariam* in servitium *Ezelini* secundi, quia *Vicentini* volebant invadere *Baxanum*.

MCCX.

Dominus *Jacobus* de *Andito Placentinus* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno facta eſt *porta Turriſelarum*, & murus civitatis inde uſque ad *Sanctum Michaelem*.

128 MCCXI.

Dominus *Azo* de *Pagano* de *Pergamo* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXII.

Dominus *Berocius* de *Cremona* Poteſtas *Paduæ*. Hic fecit fieri viam de *Ponte Curvo*, per quam itur *Lignarium*, & ad *Plebem Sacci*.

MCCXIII.

Dominus *Marinus Zenus* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*. Hic exercitus *Paduanus* obſedit *rocchem* de *Eſte*, & eam cepit, *Aldevrandino* reſiſtente, qui tunc erat Marchio.

MCCXIV.

Dominus *Albizus Florenſis* Poteſtas *Paduæ*. Hic factus fuit ludus magnus in *Tarviſio*, per quem fuit lis inter *Paduanos*, & *Venetos*.

MCCXV.

Dominus *Bonifacius Guidonis* de *Guizardo* de *Bononia* Poteſtas *Paduæ*. Hic ivit *Paduanus* exercitus ad *Baibam* contra *Venetos*.

MCCXVI.

Dominus *Fulco* de *Guarinis* de *Bononia* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXVII.

Dominus *Jacobus* de *Andito* de *Placentia* Poteſtas *Paduæ*. Hic fecit fieri *molendina Turriſellarum*, & ab *Omnibus Sanctis*.

MCCXVIII.

Dominus *Johannes Ruſca* de *Cumis* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno fuit inceptum Palatium.

MCCXIX.

Dominus *Malpileus* de *Tuſcia* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXX.

Dominus *Bernardus Baronus* Poteſtas *Paduæ*. Tunc fuit exercitus *Paduanus* ad *Caſtrum Francum* contra *Tarvixinos*, & tunc incepta eſt *Cittadella*.

MCCXXI.

Dominus *Bonifacius Guidonis* de *Guizardo* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXXII.

Dominus *Johannes Ruſcha* Poteſtas *Paduæ*. Tunc tranſlatum eſt ſtudium de *Bononia Paduam*, & ſequenti die Natalis fuit magnus terræmotus.

MCCXXIII.

Dominus *Guido* de *Landriano* Poteſtas *Paduæ*. Et hoc anno fuit factum de *Frata Ferrarienſis* diſtrictus.

MCCXXIV.

Dominus *Robertus* de *Concoregio* de *Mediolano*, Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno facta eſt via a *Prato Vallis* ad *Buvolentam*.

MCCXXV.

Dominus *Otto* de *Mandello* de *Mediolano* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXXVI.

Dominus *Bonifacius* Comes civis *Mantuanus* Poteſtas *Paduæ*. Hic non complevit Poteſtariam ſuam, quia quidam *Paduani* fecerunt inſultum in eum.

MCCXXVII.

Dominus *Bonifacius Guidonis* de *Guizardo* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXXVIII.

Dominus *Stephanus Badoarius* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*. Tunc *Paduanus* exercitus ivit *Baxanum*, & per *Pedemontem*, quia *Ezelinus* tertius ceperat *Guillielmum*, & *Caſtrum Fontis*.

MCCXXIX.

Dominus *Johannes Dandolus* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXXX.

Dominus *Stephanus Badoarius* Poteſtas *Paduæ*. Tunc ivit exercitus *Paduanus* ad *Bonadigium*, & *Rivaltam*, quia *Veronenſes* expulerant ſuum Poteſtatem, & quoſdam nobiles de *Verona*.

MCCXXXI.

Dominus *Guifredus* de *Lucino* de *Placentia* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno fuit factum S. *Antonii*, & Poteſtas *Paduæ* extraxit de carceribus Comitem S. *Bonifacii*, & quoſdam alios nobiles.

MCCXXXII.

Dominus *Berardus* de *Rivolis* Poteſtas *Paduæ*. Tunc ivit exercitus *Paduanus* ad *Anoalem*, ſed parum ibi ſtetit, quia redditum fuit Poteſtati.

MCCXXXIII.

Dominus *Ardizonus* de *Vercellis*. Hoc anno fuit factum fratris *Johannis* de ordine *Prædicatorum*.

MCCXXXIV.

Dominus *Otto* de *Mandello* Poteſtas *Paduæ*. Hic multum fatigavit *Paduanum* exercitum per *Tervixanam*.

MCCXXXV.

Idem Dominus *Otto* de *Mandello* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXXXVI.

Dominus *Robertus* de *Giſleriis* de *Bononia* Poteſtas *Paduæ*. Hic duxit exercitum *Paduanum* ad *Rivaltam*, & Imperator combuſſit *Vicentiam*, & nunc incipit peſſima guerra.

MCCXXXVII.

Comes *Simon Apuliæ* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno quarto die exeunte *Febr.* data eſt *Padua* Nuntiis Imperatoris, & tunc hic Poteſtas factus eſt in *Padua* per Imperatorem, dominante *Ezelino* tertio.

MCCXXXVIII.

Aldevrandinus Cazaconte de *Tuſcia* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno venit Marchio armata manu uſque ad *Pratum Vallis*, ſed non bene reverſus eſt.

MCCXXXIX.

Tebaldus Franciſcus Apuleus. Hunc conſtituit Dominus Imperator Poteſtatem *Paduæ*. Cum intraſſet ipſe Imperator *Paduam* præterito menſe *Januarii* die VII. exeunte. 129

MCCXL.

Idem D. *Tebaldus*.

MCCXLI.

Idem D. *Tebaldus*.

MCCXLII.

Dominus *Galvanus Lancea* de *Apulia*. Hoc anno

fuit *Ecelinus* ad *Pontem Plavis* cum exercitu *Paduano*, in menſe *Junii*.

MCCXLIII.

Idem Dominus *Galvanus Lancea*. Hoc anno, in feſto Paſcæ, facta fuit repræſentatio paſſionis, & reſurrectionis *Chriſti* ſolemniter, & ordinate, in *Prato Vallis*.

MCCXLIV.

Dominus *Guizardus* Comes de *Roaldeſco* de *Brixia*.

MCCXLV.

Idem Dominus *Guizardus*.

MCCXLVI.

Idem Dominus *Guizardus*, ſed non finivit Poteſtariam.

MCCXLVII.

Dominus *Guecili* de *Prata* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXLVIII.

Idem Dominus *Guecili*.

MCCXLIX.

Idem Dominus *Guecili*. Sed non finivit Poteſtariam.

MCCL.

Dominus *Anſediſius* de *Guidotis*, filius ſororis *Eccelini* tertii.

MCCLI.

Idem *Anſediſius*.

MCCLII.

Idem *Anſediſius*.

MCCLIII.

Idem *Anſediſius*.

MCCLIV.

Idem *Anſediſius*.

MCCLV.

Idem *Anſediſius*.

MCCLVI.

Dominus *Marcus Quirinus* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno exempta eſt *Padua* de tyrannia *Ezelini*, & ipſe ultra decem millia *Paduanos* carceravit *Veronæ*, & mortui ſunt in carceribus.

MCCLVII.

Dominus *Joannes Badoarius* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*.

MCCLVIII.

Dominus *Matthæus* de *Coreza* de *Parma* Poteſtas *Paduæ*. Hic inceptus fuit murus ſpaldi.

MCCLIX.

Dominus *Guido* de *Fojano* de *Regio* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno mortuus eſt *Ezelinus* tertius.

MCCLX.

Dominus *Marcus Quirinus* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno mortuus eſt *Albricus* frater *Ezelini*, cum tota ſua familia, & incepit factum verberationis in *Padua* in vigilia S. *Martini*.

MCCLXI.

Iterum Dominus *Joannes Badoarius*.

MCCLXII.

Dominus *Gibertus* de *la Gente* de *Parma* Poteſt. *Paduæ*. Hoc anno fuit ignis in *Padua*, qui com-

A buſſit ſtationes circa mercatum, in vigilia *omnium Sanctorum*. Ignis fratris *Gualmachi*.

MCCLXIII.

Dominus *Matthæus* de *Coreza* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno facta eſt translatio S. *Antonii*, in Octava Paſcæ.

MCCLXIV.

Dominus *Laurentius Tepolus* de *Venet.* Pot. *Paduæ*.

MCCLXV.

Dominus *Gerardinus Longus* de *Venet.* Pot. *Paduæ*.

MCCLXVI.

B Dominus *Jacobinus* Domini *Rolandi Rubei* de *Parma* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno Caſtellani *Vicentini* dederunt ſua caſtra *Veronenſibus*. Unde Commune *Vicentiæ* reddidit ſe *Paduano* Communi, & *Paduanus* exercitus cepit caſtrum *Leonici*, & factum fuit Carrocium *Paduanum*, & Beatus *Antonius Peregrinus* obiit ad *Sanctam Mariam* de *Porcilia*.

MCCLXVII.

Dominus *Bonifacius* de *Canoſſa* Poteſtas *Paduæ*.

MCCLXVIII.

C Dominus *Rolandinus* de *Canoſſa* Poteſtas *Paduæ*.

MCCLXIX.

Dominus *Matthæus* de *Coreza* de *Parma* Pot. *Paduæ*.

MCCLXX.

Dominus *Thomaxinus Juſtinianus* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*.

MCCLXXI.

Dominus *Bartholomæus* de *Zopo* de *Pergamo* Poteſtas *Paduæ*.

MCCLXXII.

D Dominus *Michael* de *Auro* de *Venet.* Poteſtas *Paduæ*.

MCCLXXIII.

Dominus *Jacobinus Rubeus* de *Parma* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno fuit exercitus *Paduanus* ad *Angaranum*, & *Paduani* ceperunt dictum caſtrum per vim, & fuerunt ſuſpenſi per gulam XXIV. de illis, qui erant intus cum *Rodulpho* de *Vivaro*, & dictus *Rodulphus* fugit.

MCCLXXIV.

Dominus *Gotifredus* de *la Turre* de *Mediolano* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno de menſe *Febr.* fuit inventum in clauſura *Domus Dei* per fratrem
E *Rolandum* tantum aurum in meaglis, quod valuit circa XVII. millia librarum bagatinorum. 130

MCCLXXV.

Dominus *Robertus* de *Robertis* de *Regio* Poteſtas *Paduæ*.

MCCLXXVI.

Dominus *Guido* de *Robertis* nepos prædicti Poteſtas. Eadem die Dominus *Marſilius*, condam Domini *Partinipei*, Judex, fuit honore Militiæ decoratus in Eccleſia *Domi* (& ſtatim dictus Dominus *Marſilius* Dominum *Antonium Polafrixanam*, ſuum ſocium eadem gloria decoravit) a quodam nobile Milite nepote Regis *Karuli*.
F

MCCLXXVII.

Dominus *Matthæus Quirinus* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*.

MCCLXXVIII.

Dominus *Marinus Valareſe* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno Dominus Epiſcopus *Tridentinus*, qui vocabatur Frater *Henricus*, effectus eſt civis *Paduanus*. Item die *Veneris* IV. intrante

te *Novembri* idem Dominus Poteſtas, cum exercitu *Paduano*, & cum amicis *Paduanorum* ivit ad *caſtrum Coloniæ*, & dictum caſtrum obſederunt uſque ad diem *Veneris* 16. *Decembris* & in ipſo die ceperunt. Cuſtodes ipſius caſtri, cum ipſo caſtro reddiderunt ſe Communi *Paduæ*.

MCCLXXIX.

Dominus *Jacobus* Domini *Guizelini* de *Oſemo* Poteſtas *Paduæ*. Tunc Poteſtas fuit in Regimine quinque menſes tantum, & de menſe *Novembri* Dominus *Matthæus* de *Coreza* de *Parma* fuit electus Capitaneus Populi *Paduani*, & poſt ipſos v. menſes ipſe Dominus *Matthæus* fuit electus in Poteſtatem. Et ab inde uſque ad Kalendas *Januarii* ad unum annum. Et ab inde citra mutatum eſt tempus Poteſtatum *Paduæ*, & eſt ad Kal. *Januarii*. Item in dicta Poteſtaria Domini *Jacobi* fuit factum tradimentum *Vicentiæ*, quando *Bartholomæus*, & *Anſediſius* fratres de *Schinellis* fuerunt de *Padua* forbanniti: Et multi Nobiles, & Magnates de *Vicentia* fuerunt capti, & valde tormentati.

MCCLXXX.

Dominus *Matthæus* de *Coreza* incepit Poteſtariam *Paduæ* die I. *Januarii*. Hoc Anno, die XII. intrante *Madio*, exivit exercitus *Paduanus* cum ſuo Carrocio, & poſuerunt ſe in *Villanova Veronenſis* diſtrictus ſupra *Alponem*, ibique ſtetit XIV. diebus, iens quotidie cum vaſtatoribus, & populis, comburendo villas, vineas, & arbores incidendo, & ſegetes devaſtando uſque ad Villam S. *Martini Bonalbergi*, & ultra uſque ad Burgos civitatis *Veronæ* * *Veronenſibus* rebellibus ipſi exercitui *Paduano*. Poſtmodum vero ad petitionem, & inſtantiam dominorum *Coxexii* de *Carbonenſibus* de *Bononia* tunc Poteſtatis *Veronæ*, ac Domini *Alberti* de *la Scala* Capitanei Populi *Veronenſis*, timentium ne per *Paduam* procederetur ulterius contra eos; intercedentibus Domino Duce *Venetiarum*, ac Ambaxatoribus civitatis ejuſdem, Ambaxatoribus etiam Communis *Tarviſii*, & Fratris *Laurentii* Rectoris *domus Dei* de *Venetiis*, qui in hoc negotio mediatores, & tractatores fuerunt, inter *Paduam*, & *Veronam* pax, ac perpetuum concordium perpetrarunt. Item in hoc anno aſſumptus fuit Dominus *Gerardus* de *Camino* in civem *Paduæ*.

MCCLXXXI.

Dominus *Henricus* de *Auro* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*.

MCCLXXXII.

Dominus *Bertus* de *Friſcobaldis* de *Florentia* bonus Poteſtas.

MCCLXXXIII.

Dominus *Veri* de *Circlis* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ*. Hoc Anno Dominus *Gerardus* de *Camino* intravit *Tarviſium* per Dominium, & expulſit Dominos de *Caſtellis*. Et in hoc anno facti fuerunt pontes S. *Leonardi*, Domini *Guidonis* de *Lucio*, *Gradiciorum*, & *Baxanelli* de lapidibus.

MCCLXXXIV.

Dominus *Fantonus* de *Rubeis* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ*, & duravit in ſua Poteſtaria XVIII. menſes, ſcilicet in MCCLXXXV. In hoc anno, incepit Regimen in feſto S. *Petri* de *Junio*: Facta fuit Camera Conſilii Generalis Communis *Paduæ*, ſuper domum Poteſtatis.

MCCLXXXV.

Dominus *Guillielmus Malaſpina* de *Luca* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno facta fuit domus magna juxta Eccleſiam S. *Martini*, in qua manent Anziani, & Pons S. *Joannis* de lapidibus.

MCCLXXXVI.

Dominus *Baronus* de *Manzatoribus* de *S. Miniato* Poteſtas *Paduæ*. Hic fecit fieri *Portam Cameræ Conſilii Veteris*, & fecit deſtrui *picturas Notariorum*, & quidam ex ipſis extracti ſunt de libro forbannitorum. Item domus Domini *Guecilli* a *Ponte Altinato* fuerunt emptæ pro Communi *Paduæ*, & deſtructæ. Et factus fuit ibi murus, & *Porta Civitatis*.

MCCLXXXVII.

Dominus, *Curſius Donatus* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ*. Tunc inceptus fuit *Pons Tadorum*, & Dominus *Guillielmus* de *Monteſilice* fuit bannitus pro morte.

MCCLXXXIX. 131

Dominus *Ottolinus* de *Mandello* Poteſtas *Paduæ*. Tunc fuerunt *Paduani* interdicti per Legatum, occaſione Statuti facti contra plures, de menſe *Martii*.

MCCXC.

Dominus *Percevallis* frater dicti Domini *Ottolini* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno fuit ignis die I. *Julii*, qui combuſſit ſpecialias domus Domini *Aylini*, & domos olim Domini *Rainaldi Screvegni*, uſque ad *Sanctam Agnetem*, &c. Et fuit ejecta datia menſis *Novembris* occaſione dicti ignis.

MCCXCI.

Dominus *Thomas Quirinus* de *Venetiis* Poteſt. *Paduæ*. Hoc anno fuit ignis ad *Pontem Corbum*, & fuerunt extimata bona, & ſoluta datia menſis *Madii*.

MCCXCII.

Dominus *Lambertucius* de *Friſcobaldis* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ*. Tunc fuit inceptum *Caſtrum Baldum* menſis *Aprilis* ad honorem Communis *Paduæ*. Et debet fieri uſque ad *Sanctum Petrum* de *Junio*.

MCCXCIII.

Dominus *Paulus Quirinus* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXCIV.

Dominus *Gerardus* de *Joſano* de *Cremona* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno menſis *Novembris* fuerunt capta caſtra *Cerri*, & *Calaoni* in feſto S. *Clementis*, & ejecta fuerunt in terra cum tota *roccha* de *Eſte*, & poſtmodum de menſe *Madii* Populus *Paduanus* habuit Abbatiam, *Lendenariam*, & *Veneze*, cum tota curia Abbatiæ.

MCCXCIV.

A Kal. *Julii*. *D. Nicolaus Morexinus* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*. Et dictus Dominus Poteſtas debet durare ſolummodo ſex menſes, & etiam Poteſtas *Vicentiæ* ſex menſes debet durare, & ex nunc omnis Poteſtas.

MCCXCV.

Kal. *Januarii*. Dominus *Coradus* de *Monte Magno* de *Piſtorio* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno menſis *Aprilis* incœpta fuit Turris ex oppoſito *Caſtri Baldi* ultra *flumen Aticis*.

Milleſimo Eodem Kalend. *Jul.* Dominus *Fantonus* de *Rubeis* in tertia ſua Poteſtaria. Hoc anno inceptus fuit Pons *Pizonis*.

MCCXCVI.

Kalend. *Januarii*. Dominus *Coradus Novellus* de *Monte Magno* de *Piſtorio* Poteſtas *Paduæ*.

Milleſimo Eodem Kal. *Julii*. Dominus *Bertus* de *Brunareſchis* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ*. Hic

caſtrum Abbatiæ projectum fuit in terra.

MCCXCVII.

Kal. *Januarii.* Dominus *Blaxius* de *Tolomeis* de *Senis* Poteſtas *Paduæ.*

Milleſimo Eodem Kal. *Julii.* Dominus *Franciſcus* de *Cremonenſibus* de *Piſtorio* Poteſtas *Paduæ.* Hic accepta fuit tenuta de tota *Inſula Calcinariæ* pro Commune *Paduæ*, & aliæ Villæ quam plures.

MCCXCVIII.

Kal. *Jan.* Dominus *Ongarus* de *Oddis* de *Peruſio* Poteſtas *Paduæ.*

Milleſimo Eodem Kal. *Julii.* Dominus *Bertoldus* de *Malpileo* Poteſtas *Paduæ* de *S. Miniato.*

MCCXCIX.

Kal. *Jan.* Dominus *Carolus* Domini *Canti* de *Piſtorio* Poteſtas *Paduæ.* Et obiit Dominus Patriarcha *Raymundus* de la *Turre.*

Milleſimo eodem Kal. *Jul.* Dominus *Neri* de *Bardis* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ.* Suo tempore fuit condemnatus Dominus *Albertus* de *la Scala* ultimo ſupplicio mortis, ad petitionem Domini *Tyſonis* de *Campo S. Petri.*

MCCC.

Kal. *Jan.* Dominus *Nicolaus*, de *Bonſegnoribus* de *Senis* Poteſtas *Paduæ.* Hic fecit fieri in *Padua* maximas coreas, & ſolatia Dominorum, & Dominarum, & magna haſtiludia, quæ Dominæ in plateis circa Palatium ſuper pudiolos de novo factos ſtabant, & multa faciebant jocoſa.

Milleſimo Eodem Kal. *Jul.* Dominus *Nicola* de *Circlis* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ.* Tunc factus fuit *portus Omnium Sanctorum*, & muratus a *ponte Omnium Sanctorum* uſque ad roſtam.

MCCCI.

Kal. *Jan.* Dominus *Bertolinus* de *Mazis* de *Brixia* Poteſtas *Paduæ.* Hic fecit fieri caibam ferri propter Clericos, Et factum fuit fondicum bladi.

Milleſimo Eodem. Kal. *Jul.* Dominus *Brodajus* de *Saxoferrato* Poteſtas *Paduæ.* Iſto Anno obiit Dominus *Albertus* de *la Scala* pater Domini *Canis.*

MCCCII.

Kal. *Jan.* Dominus *Beſenzonus* de *Pignano* Poteſtas *Paduæ.* Hic Dominus *Ottobonus* Epiſcopus *Paduæ* ivit *Romam*, cum Ambaxatoribus in contrarium *Fratrum Minorum*, pro officio Inquiſitionis.

Milleſimo Eodem Kal. *Jul.* Dominus *Florinus* de *Ponte Carale* de *Brixia* Poteſtas *Paduæ.* Hic datæ fuerunt repræſaliæ Dominorum de *Car-*
132 *raria* contra *Mediolanenſes* in opprobrium Dominorum de *la Turre*, propter quandam dotem.

MCCCIII.

Kal. *Jan.* Dominus *Marinus Badoarius* Miles de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ.*

Milleſimo Eodem Kal. *Jul.* Dominus *Andreas Valareſe* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ.* Hic condemnatus fuit in plus de libris decem millibus, quanvis facta fuiſſet ei miſericordia.

MCCCIV.

Kal. *Jan.* Dominus *Rubeus* de *Caſtello* Poteſtas *Paduæ.* Tunc fuit diſcordia, & exercitus inter Commune *Paduæ*, & Commune *Venetiarum* propter *Salinas*, & fuit exercitus ad *Caſtrum Salinarum.*

Milleſimo Eodem Kal. *Julii.* Dominus *Montanus Marinus* de *Janua* Poteſtas *Paduæ.* Tunc facta fuit concordia inter *Paduanos*, & *Venetos.*

A MCCCV.

Kal. *Jan.* Dominus *Pax* de *Pacibus* de *Bononia* Poteſtas *Paduæ.*

Milleſimo Eodem Kal. *Jul.* Dominus *Tarabotus* de *Ancona* Poteſtas *Paduæ*, & ſtetit in Regimine VII. menſes per totum menſem *Januarii.*

MCCCVI.

Kal. *Februarii*, Dominus *Poncinus* de *Picinardis* de *Cremona* Poteſtas *Paduæ*, electus pro quinque menſibus. Hic incepit feſtum S. *Mariæ* de *Arena.*

B Milleſimo Eodem Kal. *Jul.* Dominus *Baxianus* de *Fuxiraga* de *Laude.* Hic data fuit juriſdictio in Terra *Lendenariæ Paduanis*, cum ſua curia, *S. Raxa*, *Cavazana*, cum *Sanguedo*, per Dominos Marchiones.

MCCCVII.

Kal. *Jan.* Dominus *Federicus Punzonus* de *Cremona.* Hic ultimo die ſui Regiminis mortuus fuit Dominus *Petrus Pigna.*

Milleſimo Eodem Kal. *Jul.* Dominus *Ongarus* de *Oddis* de *Peruſio* Poteſtas *Paduæ.*

MCCCVIII.

C Kal. *Jan.* Dominus *Franciſcus* de *Bitonio* Poteſtas *Paduæ* de *Aſiſio.* Hic Dominus *Azo* Marchio *Eſtenſis* obiit in *Terra* de *Eſte Paduani* diſtrictus.

Milleſimo Eodem Kal. *Julii.* Dominus *Pinus Vernaza* de *Cremona* Poteſtas *Paduæ.* Suo tempore Dominus *Franciſcus* Marchio caute intravit in terram *Rodigii*, in una navi de lino, cum pauca gente, & ſic habuit ipſam terram ſine caſtro, & poſtea dedit juriſdictionem *Paduanis.*

MCCCIX.

D Kal. *Jan.* Dominus *Marinus* de *la Brancha* de *Augubio* Poteſtas *Paduæ.*

Milleſimo Eodem Kal. *Jul.* Dominus *Franciſcus* de *Cremonenſibus* de *Piſtorio* Poteſtas *Paduæ.*

MCCCX.

Kal. *Jan.* Dominus *Gentilis* de *Philippenſibus* de *Augubio* Poteſtas *Paduæ.*

Milleſimo Eodem Kal. *Jul.* Dominus *Tolomæus* de *Curtoſis* de *Cremona* Poteſtas *Paduæ.* Tunc de menſe *Julii* Nuntii *Henrici* Imperatoris venerunt *Paduam*, ad exponendum intentionem Imperatoris volentis omnibus dominari. Et transacto menſe *Septembris* ipſe Imperator tranſivit
E *Alpes*, & venit *Mediolanum.* Et ipſam civitatem habuit, & alias multas circumſtantes.

MCCCXI.

Kal. *Jan.* Dominus *Albertus* de *Caſtello* Poteſtas *Paduæ.* Tunc de menſe *Aprilis* die XV. Civitas *Vicentiæ* extracta eſt de cuſtodia, & protectione *Paduanorum* per *Vicentinos*, cum auxilio Domini *Canis* de *la Scala*, credentibus *Vicentinis* per ſe ſtare ſub protectione Imperatoris, ſed valde erraverunt; & ſimiles fuerunt columbis, cum acceperunt ancipitrem pulſurum earum bella.

F Milleſimo Eodem Kal. *Jul.* Dominus *Rodulfus* de *Malpileis* de S. *Miniato* Poteſtas *Paduæ.* Iſte fuit in Regimine ſolummodo per unum menſem, cum dimidio, quia infra illud tempus Commune *Paduæ* obedivit Imperatori certis pactis. Et tunc Imperator miſit *Paduam* pro Vicario Dominum *Gerardum* de *Ymzola.*

Dominus *Gerardus* de *Ymzola* de *Parma* Vicarius per medium annum. Iſte electus fuit Vicarius per Imperatorem, & ante complementum medii anni Dominus *Canis* de *la Scala* factus fuit Vica-

Vicarius per Imperatorem civitatis *Vicentiæ*. Qui Dominus *Canis Paduam* commovit ad guerram. Et tunc pactis Communi *Paduæ* fractis, Commune *Paduæ* fuit inobediens Imperatori, & cassaverunt dictum Vicarium, & ipsum elegerunt Potestatem per futurum medium annum. Et tunc incepit pessima guerra inter Commune *Paduæ*, & Commune *Vicentiæ*, & Dominum *Canem*, quæ diu duravit, unde combustæ fuerunt infinitæ terræ, villæ, & firmitates in districtibus *Paduano*, *Vicentino*, & *Veronensi*. Item Dominus *Guillielmus Novellus* eodem Millesimo, & Potestaria fuit mortuus in Palatio majori Communis *Paduæ*.

MCCCXII.

Kal. *Januarii* Dominus *Gerardus* de *Ymzola* prædictus Potestas *Paduæ* in medio anno subsequenti. Et Ambaxatores, qui erant in curia Imperatoris redierunt sine licentia. Aquilæ dicti Imperatoris fuerunt dispictæ de Palatio Communis
133 de muris civitatis, & de omni loco, ubi erant pictæ in *Padua*.

Millesimo Eodem.

Kal. *Julii* Dominus *Jacobus* de *Rubeis* de *Florentia* Potestas *Paduæ*. Hic ivit exercitus *Paduanus* ad *villam Colognæ*, & eam combusserunt, & molendina cum pluribus aliis villis Et de mense *Augusti*, *Paduani* cum exercitu magno iverunt ad *Longare*, & *Longara*, & vastaverunt rostam, & aperuerunt aquam malo velle domini *Canis*.

MCCCXIII.

Kal. *Januarii*. Dominus *Bornius* de *Samaritanis* de *Bononia* Potestas *Paduæ*. Hic de mense *Januarii* Dominus *Nicolaus* de *Lucio* accepit *Castrum Lucii* una cum domino *Cane* de *la Scala* de manibus *Paduanorum*, & revelavit Civitati, unde bannitus fuit cum suis hæredibus, & domus sua magna ejecta, & prostrata fuit in terra.

Millesimo Eodem.

Kal. *Jul.* Dominus *Nicolucius* de *Calbulo* Potestas *Paduæ* de *Forlivio*, stetit per novem menses. Tunc die VIII. exeunte *Augusto*, Imperatoris *Henrici* mors diem clausit. Unde omnes *Paduani* novis vestibus induti illud gaudium celebrarunt.

MCCCXIV.

Dominus *Dinus* de *Rubeis* de *Arimino* Potestas *Paduæ*. Iste stetit tantùm duobus mensibus. Et tunc de mense *Aprilis* Dominus *Petrus* de *Altichino* cum tribus suis natis mortuus fuit in platea Communis *Paduæ*. Et etiam dominus *Runcho Guercius* ejus filius. Et ibi fuit gaudium Domini *Canis* de *la Scala*.

Millesimo Eodem.

Dominus *Poncinus* de *Punzonibus* de *Cremona* Potestas *Paduæ*. Tunc exercitus *Paduanus* ivit ad burgos *Vicentiæ*, & pro mala custodia habuerunt ibi de cimbalis male sonantibus, & capti fuerunt Dominus *Vani Scorezatus* Capitaneus guerræ, Dominus *Jacobus* de *Carraria*, Dominus *Mussatus* cum multis aliis: unde inter Commune *Paduæ*, & Dominum *Canem* de *la Scala* facta fuit pax, quæ vocata est *pax canina*.

Millesimo Eodem.

Dominus *Franciscus* de *Calbulo* de *Forlivio* Potestas *Paduæ*. Et conduxit in uxorem dominam *Finam*, matrem Domini *Ubertinelli* de *Carraria*.

A

MCCCXV.

Dominus *Ugolinus* de *Liazaris* de *Bononia* Potestas *Paduæ*. Et die *Veneris* tertio exeunte *Augusto*, fuit batalea facta, & ordinata inter Dominum . . . . principem fratrem regis *Roberti* ex una parte, & Dominum *Uguzonem* de *la Faxola* ex alia parte cum suo exercitu in partibus *Pisæ*, & *Luchæ*. Et dictus Dominus princeps cum suo exercitu succubuit, & fuit sconfittus, & ivit *Florentiam*.

Millesimo Eodem.

B Dominus *Merulus* de *Asisio* Potestas *Paduæ* a Kalen. *Decembr.* usque ad Kal. *Junii*. Et suo tempore mortuus fuit *Clerigacius* de *Montesilice* per horribilia tormenta in eo facta sub prætextu tradimenti civitatis *Paduæ*. Et tormentati fuerunt quasi ad mortem Præsbiter *Dominicus* Ecclesiæ S. *Laurentii* de *Padua*, & *Guido* de *Moreto* ad preces quorundam Magnatum, qui dicebant ipsos recepisse spias Domini *Canis*, & non erat verum.

MCCCXVI.

Dominus *Ubertus* de *Canzileriis* de *Pistorio* Potestas *Paduæ* a Kal. *Junii* usque ad Kal. *Decembris*. Et C suo tempore Dominus *Ursus* Judex, & Vicarius dicti Domini *Meruli* Potestatis suprascripti fuit traynatus, & decollatus propter tractatum proditionis civitatis *Paduæ*, quod facere volebat cum dicto Domino *Uberto* Potestate *Paduæ*, & Domino *Cane*. Et in dicto Regimine, & Millesimo die *Lunæ* XI. exeunte *Septembri*, circa vesperas venit *Paduam* Domina Regina *Catharina* filia qu. regis *Alberti* Ducis *Austurich*, & soror ducis *Austurich* electi Imperatoris in divisione cum duce *Baveriæ*. Quæ ibat ad nubendum in *Apulia* cum filio primogenito Regis *Roberti*, D qui maritus suus vocatur *Carlus*, & die *Veneris* ivit *Ferrariam*, postea in *Apuliam*.

Millesimo Eodem.

Dominus *Dardanus* de *Jacajolis* de *Florentia* electus fuit Potestas *Paduæ*, & acceptavit Potestariam, & postea renunciavit propter justum impedimentum, & non venit.

Millesimo Eodem.

Dominus *Berardus* de *Cornio* de *Perusio* Potestas *Paduæ*, a Kal. *Decembris* usque ad Kal. *Junii*. Et in dicto Regimine in die Pentecoste XXII. *Madii* in aurora diei, Dominus *Vinciguerra* Comes de *Sancto Bonifacio* de *Verona* cum *Vicentinis*, E qui erant forbanniti de sua Civitate, & cum omnibus soldatis Civitatis *Paduæ*, & aliis de villis, cum certis civibus *Paduanis* occulte iverunt de nocte veniente ad diem *Vicentiam*, causa capiendi ipsam civitatem, & intraverunt burgum civitatis versus *portam Bergæ*, quæ porta sibi aperiri debebat per quosdam cives *Vicentiæ*. 134
Sed Dominus *Canis* prævidit dictam causam, per secreta sibi missa per quosdam, qui erat circa *Brixiam*, ut dicebatur, & ea nocte fuit in civitate *Vicentiæ*, & summo mane aperta porta civitatis obviavit eis cum maxima quantitate militum, F & peditum. Et tunc disconfitti fuerunt ipse Comes, & qui cum eo erant, quia negotium erat optime ordinatum per bonum magistrum. Et dictus Dominus Comes captus fuit, & incarceratus: & obiit postea in festo *Sancti Antonii*. Et incarcerati fuerunt circa VIII. cent. inter cives, & forenses.

MCCCXVII.

Dominus *Obizo* de *Obicingis* de *Pisis* Potestas *Paduæ*,

duæ, a Kal. *Junii* usque ad Kal. *Decembris*. Hic de mense *Augusti* accepta fuit civitas *Ferrariæ* de manibus tyrannorum, qui eam tenebant pro Rege *Roberto*, per populum civitatis *Ferrariæ*, cum auxilio Domini *Raynaldi* de *Bochimpane* civis *Ferrariensis*, & posita fuit in forciam, & dominium dominorum Marchionum *Raynaldi*, & *Azii*, & *Obici*.

Millesimo Eodem.

Dominus *Raynerius* de *Canoxa* de *Regio* Potestas *Paduæ* a Kal. *Decembris* usque ad Kal. *Junii*. Et die *Mercurii* in festo Sancti *Thomæ* Apostoli circa matutinum XXI. mense *Decembris*, capta fuit terra *Montissilicis* sine castro, per *Raynaldum*, & *Gaboardum* fratres, & filios quond. domini *Petri Scrovegni*, & *Gregorium* de *Pojana* cum auxilio multitudinis militum Domini *Canis*, & Domini Comitis de *Agulicia*, & die tertio ceperunt *terram* de *Est* per forciam, & castrum *Montissilicis* habuerunt infra dictum tempus, & terram *Montagnanæ*. Et die *Jovis* XII. *Januarii* Dominus *Odóricus* de *Cucagna*, qui erat *Paduæ*, cum centum militibus ad elmum, factus fuit Capitaneus Populi.

MCCCXVIII.

Dominus *Petrus* de *la Parte* de *Tervisio* Potestas *Paduæ*. Et die XXVI. mensis *Januarii* circa nonam milites domini *Canis* transierunt flumen versus Villam, quæ vocatur *Ronchalitere*, pellendo custodientes per forciam, in quo loco custodiebant milites *Pontis Altinati*, cum pluribus aliis. Et de subtus *pontem longum* ad custodiendum vadum erat pro Capitaneo Dominus *Pantaleo* de *Buzacharinis* cum fratre suo *Bro*, & Domino *Duxio*, & *Gerardo* ejus nepote, & omnes iverunt versus *Cluziam*. Et paucis diebus postea facta fuit pax cum Domino *Cane*, & suis amicis, tali pacto, quod ipse usque in vita sua debeat habere terram *Montissilicis* cum suo districtu, *Montagnanæ*, & *castri Baldi*. Et tunc cassati fuerunt soldati domini *Oderici*. Et ipse mansit pro Capitaneo usque ad *Sanctum Petrum*. Et post eum factus fuit Dominus *Obizo* de *Obicingis* de *Pisa* Capitaneus Populi *Paduani*. Et magnus rumor fuit in civitate *Paduæ*, quando dictus Capitaneus debebat intrare in suo Regimine, eo quod certi cives cucurrerunt terram, & dictus Capitaneus in continenti recessit.

Millesimo Eodem.

Dominus *Joannes* de *Cha Molino* de *Venetiis* Potestas *Paduæ* a prima die *Junii* usque ad *Kal.* mensis *Decembris*. Et tunc cassatus fuit suprascriptus Capitaneus Dominus *Obizo*, & factus fuit Capitaneus generalis civitatis *Paduæ* Dominus *Jacobus* de *Carraria* in Consilio majori quasi per omnes tam Magnates, quam Populares in festo *Sancti Jacobi*, die *Martis* septimo exeunte *Julio*.

Millesimo prædicto, &

MCCCXVIIII.

Dominus *Marcus Gradonicus* de *Venetiis* Potestas *Paduæ*, a primo die *Veneris* mensis *Decembris* usque ad primum diem mensis *Junii*. Hic dati fuerunt confalones, & banderie Populi fratalearum *Paduæ* super Palacium per dictum Potestatem in die Sancti *Nicolai*, præsente domino Capitaneo. Et in vigilia Sanctæ *Luciæ* dicti mensis natus fuit filius Domini *Jacobi* Capitanei, & baptizatus in Ecclesia Sancti *Martini*, & pauco tempore vixit.

MCCCXVIIII.

Dominus *Marcus* prædictus confirmatus fuit Potestas *Paduæ* sequentibus sex mensibus a Kal. *Junii* usque ad Kal. *Decembris*. Et Dominus *Canis* de *la Scala* in eodem regimine die Dominica in festo Sancti *Dominici* quinto *Augusti* venit circa civitatem *Paduæ* cum exercitu magno, & in paucis diebus post, scravit, & accepit nobis aquam a *ponte Baxanelli* versus *Paduam*, conducendo illam versus *Montemsilicem*. Et cepit totum circuitum *Paduæ* excepto *Baxano*, & *Cittadella*, quam habuit postea in vigilia *Omnium Sanctorum*. Et secum habebat dominum *Nicolaum* de *Lucio*, & dominum *Macharusum*, & Dominum *Coradum* de *Viguncia*, & multos alios nostros cives, & Dominum *Ugozonem* de *la Faxola*. Et publicata fuit condemnatio rebellium per dictum Dominum Potestatem in publico Palatio die *Veneris* ante tertiam XVI. *Novembris*. Et paucis diebus post Epiphaniam recessit dictus Potestas de Regimine Potestatis ad *Venetias*. Quia venit Dominus Vicarius *Romanorum Paduæ*, ut infra dicetur. 135

MCCCXX.

Dominus *Oldoricus* de *Gualser Theotonicus* nesciens linguam *Latinam*, nec litteras, Vicarius summi viri Domini *Henrici* Principis, seu ducis *Osterich* Regis *Romanorum*, & Vicarius civitatis *Paduæ* pro sancta Ecclesia *Romana* venit ad civitatem *Paduæ* in prædicto millesimo die *Jovis* 3. *Januarii*, post nonam, cum multa quantitate militum, & dismontavit in magno Palatio Domini *Henrici Scrovegni*, ubi habitabat *Vivianus* a *Borsetis* magnus hospitator. Et in sequenti die *Sabbati* ante tertiam in vigilia Epiphaniæ cum Anzianis, & multa quantitate nobilium, & civium *Paduanorum*, cum maximo honore conductus fuit in publico arengo, lato sibi sacramento per Dominum *Johannem* de *Partinopejo* Judicem Anzianorum prius lecto sibi per *Sachetum* Notarium de *Campagnola*, juravit, dictam Vicariam, nomine, quo supra, gerere bona fide, condictione, & pactis in scripturis, sacramentis contentis, regrestatis apud Anzianos, & in Canzelariam. Et ibidem in continenti post sacramentum, Nobilis vir Dominus *Jacobus* de *Carraria*, Capitaneus Populi *Paduæ*, dictæ Capitanariæ renunciavit. Et confalonem Populi *Paduani*, quem habebat, una cum prædicto Judice Anzianorum eidem vicariam dedit, & consignavit dicto Domino *O.* de *Gualser.* quod vexillum devote recepit, & secum portari fecit. Et in Epiphania die sequenti Dominica ivit *Tervixium*, & die *Mercurii* sequenti rediit *Paduam* secum conducendo circa tres centos equites. Et infra paucos dies post venit ejus filius cum certa quantitate militum, qui dismuntavit in Episcopatu *Paduano*. Et facto parlamento, & tractatu una cum Domino *Rolando* Judice de *Plazola*, *Vitaliano* a *Sancto Herigeto* de *Ambroxino* ex una parte, & Domino *Cane* ex altera in civitate *Vicentiæ* facta fuit treugua usque ad mediam Quadragesimam, & die *Jovis* mane VIII. exeunte *Januario* cridata fuit in civitate *Paduæ*, & burgis.

Millesimo Eodem.

Dominus *Altinerius* de *Azonibus* de *Tarvixio* Potestas *Paduæ* a Kal. *Feb.* usque ad Kal. *Augusti*. Qui venit *Pad.* die ultimo *Januarii*. Et in continenti in pleno arengo juravit suum Regimen. Et Dominus *Raynaldus Scrovegnus* mortuus fuit gladiis sub porticu habitationis suæ domus post cœnam, in die Ascensionis Domini octava *Madii*.

Et

A Et die *Martis* tertia mensis *Junii* de nocte ante matutinum in dicto millesimo, & regimine, Dominus *Canis* cum suo exercitu occulte invasit, & assaivit civitatem *Paduæ*, post monasterium *Sanctæ Justinæ*, & multi ex eis ascendentes super *Butifredum*, & Spaldum, & interficientes custodes circa tres, & frangentes, & incidentes Spaldum, & intraverunt ulterius plusquam ccc. & per gratiam Dei, & precibus Sanctorum sentiti fuerunt, & obviati per cives *Paduanos*, taliter quod violenter, cum magno suo damno, & vituperio, expulsi extra fuerunt, & in maxima quantitate mortui de suis, & civibus, & rebellibus communis *Paduæ*, & xv. B ex eis in uno momento mortui ducti fuerunt nudi in plateam Communis. Inter quos fuerunt *Ruzerius* filius Dominæ *Ziliæ* de *Sanguenacis*, *Michael Maronus*, & plures alii. Et post ipsos mortuos, plures mortui inventi fuerunt, & in maxima quantitate, etiam de vivis capti fuerunt. Et die *Mercurii* sequenti ad honorem Dei, & suorum Sanctorum fuit facta processio, & laus per Fratres, & Cleros.

Potestate Domino *Altinerio*, & Millesimo prædicto in *sabbato*, die Sancti *Ermacolæ*, XII. *Julii.* prædictus Dominus *Altinerius* una cum Domino *Jacobo* de *Carraria*, & aliis militibus ci- C vitatis *Paduæ*, & filio probi viri domini *Oldorici* de *Gualser* Vicarii Regis ultrascripti, & cum strenuo viro, & comite domino........ nepote dicti domini. *O.* Vicarii, qui noviter venerat in civitatem *Paduæ* in auxilio *Paduanorum* amore dicti Vicarii, & cum maxima quantitate peditum, & balistariorum civitatis *Paduæ*, iverunt die prædicta summo mane per viam *Pontis Cervi* versus quandam motam magnam, quam faciebat facere dominus *Canis* cum multis fossis, & tajatis ad claudendum *Paduanos*, ne exirent per illam partem, & volendo D ibidem super dictam motam ædificare castrum. Tunc prædicti Potestas cum aliis nominatis splanare inceperunt, & fecerunt dictam motam cum tajatis, & fossa magna. Et tunc supervenerunt contra ipsos milites domini *Canis* circa DC. & totidem pedites ad defendendum, inter quos fuit quidam probus, & strenuus vir dominus *Simon Philippus* Potestas castri pontis *Baxanelli*, & etiam Contestabilis, & Rector. ccc. militum *Ultramontanorum*, & *Theotonicorum*, quos habebat secum sub Domino Imperatore, tempore, quo obiit, & nunc cum domino *Ca-*
136 *ne*, & cum eo fuerunt multi *Paduani* rebelles E suæ civitatis, & ibidem fuit prælium inter dictas partes, & in fine disconfitti fuerunt omnes prædicti milites, & pedites domini *Canis*, & capti, & mortui, & vulnerati quasi omnes fuerunt. Et dictus Dominus *Simon Philippus* Potestas dicti Castri captus fuit, & incarceratus, & in multa quantitate suorum. Et dictus dominus Potestas *Paduæ* optime se rexit, & fuit primus, qui transivit fossam magnam, & ferivit contra inimicos, & hac de causa factus fuit *Paduanus*, & de Consilio majori, &c.

Millesimo Eodem.

Dominus *Nigrixolus* de *Ansaldis* Judex de *Cremo-* F *na* Vicarius, prædicti domini *Oldorici* de *Gualser* Potestas *Paduæ*, a die *Sabbati* secundo *Augusti*, usque ad diem ultimum *Octobris*. Et dicta die *Sabbati* captum fuit per forciam *castrum Muxolenti* de districtu *Tarvixii*, in quo erat Dominus *Perenzanus* de *Baxano* rebellis civitatis *Paduæ*, & *Tarvixii*, & captus fuit dictus Dominus *Perenzanus* per subjectos domini *Comitis* de *Agulicia* Vicarii *Tarvixii*, & conductus *Tarvixium* in forciam dicti Comitis, & postea decapitatus fuit in *Baxano* dicto tempore. Et die Dominica circa mediam noctem XVII. mensis *Augusti* circa centum de soldatis civitatis *Paduæ* iverunt ad *Castrum pontis Baxanelli*, & ceperunt circa xx. homines, qui erant extra castrum, & multos alios occiderunt, & multi se anegaverunt in aqua fugiendo.

Millesimo Eodem.

Potestate Domino *Nigrixolo* ultrascripto. hic die *Lunæ* xxv. mensis *Augusti* Dominus Comes de *Agulicia* Vicarius *Tarvixii*, & dominus *Oldoricus* de *Gualser* Vicarius *Paduæ* venerunt *Paduam* circa nonam cum maximo guarnimento militum, peditum, & balistariorum. Et die *Martis* proxime sequenti circa nonam cum dicto guarnimento, & *Paduanis* iverunt circa *Castrum pontis Baxanelli*, in quo erat dominus *Canis* de *la Scala* cum maxima multitudine militum, peditum, & balestariorum, & sibi ad invicem obviaverunt præliantes, & tandem disconfitus fuit dictus Dominus *Canis*; & fugit usque ad *Montemsilicem* cum maximo incalzo filii domini. *O.* de *Gualser* semper sequendo cum suis sociis usque ad dictum *Castrum Montissilicis.* Et mortui, & capti fuerunt de suis plus, quam D. ut publice dicebatur. Et captus fuit Dominus *Macarufus*, & conductus *Paduam*, & ea die gladio mortuus fuit, & plures alii. Et captum fuit per forciam *Castrum pontis Baxanelli* ea die. Et die *Veneris* tertio exeunte *Augusto*, assidiaverunt *Castrum Montissilicis.* Et die *Jovis* VI. exeunte *Septembri* redierunt *Paduam* relicto castro.

Et die *Dominico* VI. exeunte *Octobri* completa, & cridata publice fuit pax inter prædictas partes adversas.

Millesimo Eodem.

Dominus *Nigrixolus* prædictus factus, & confirmatus Potestas *Paduæ* a die, & in die *Sabbati* festi *Omnium Sanctorum*, usque ad ultimum diem *Aprilis*.

MCCCXXI.

Dominus *Gerardus* de *Almeela* de *Tervixio* Potestas *Paduæ* a die *Veneris* primo *Madii* usque ad ultimum diem mensis *Octobris*. Et circa finem dicti mensis *Madii* mortuus fuit Dominus *Manfredus* filius domini Comitis *Rambaldi*, Episcopus civitatum *Feltris*, & *Belluni* in dicta *Belluni* civitate per Dominum *Guezolem* de *Camino*, & capta fuit dicta civitas per Dominum *Canem*, vel ejus nuncios.

Millesimo Eodem.

Remotus fuit ultrascriptus Dominus *Oldoricus* de *Gualser* a Vicaria civitatis *Paduæ* per Dominum *Federicum* Ducem de *Osterich*, & Regem *Romanorum*, electum ad parlamentum factum in suo districtu, & curia, quod fuit circa mensem *Augusti*, & *Septembris.* In quo fuerunt sex magni Ambaxatores civitatis *Paduæ* cum prædicto domino. *O.* de *Gualser*, videlicet, Domidus *Nicolaus* de *Carraria*, Dominus *Schinella* Judex, & ibidem factus Miles una cum Domino *Johanne* infrascripto manu dicti Regis. Dominus *Aleardus* de *Baxiliis*. Dominus *Rolandus* de *Plazola*. Dominus *Johannes* de *Campo S. Petri.* Dominus *Muxatus*. Et Ambaxatores Domini *Canis* cum pluribus aliis Ambaxatoribus aliarum civitatum in suo servitio ex altera parte. Et data fuit Vicaria civitatis *Paduæ* per dictum Regem domino Duci de *Charintana*; & dicit se Regem *Bohemiæ*, qui misit pro Capitaneo suo strenuum, & nobilem virum dominum

minum *Coradum* de *Offenstagno*, qui ivit *Paduam* die quinto *Novembris* cum C. militibus, vel circa, & dismontavit in Episcopatu, nec fuit eadem die in Palatio propter tardam horam.

137 MCCCXXII.

Dominus *Thebaldus* de *Castro novo* de *Perusio*, Potestas *Paduæ* a Kal. *Madii* usque ad Kal. *Novemb.* & eodem millesimo die *Martis* in vigilia S. *Michaëlis* tertio exeunte *Septembri* disconfitus, & captus fuit dux de *Ostrich*, cum fratre suo *Henrico*, & incarcerati cum maxima quantitate suorum militum per Ducem de *Bavieria*, & Regem *Romanorum* electum in divisione cum supradicto Rege.

Millesimo Eodem.

Tebaldus prædictus Potestas *Paduæ* a Kal. *Novembris* usque ad Kal. *Madii.* Et in dicto regimine rebelles cum multis inimicis *Paduæ* ceperunt *terram* de *Este*, & post *villam Arquadæ* per forciam die *Sabbati* VI. *Novemb.* Et die *Lunæ* proxime sequenti, Civitas *Mediolani* accepta fuit de manibus Tyrannorum Domini *Galeacii*, & fratrum suorum per populum dictæ terræ cum auxilio Domini *Raymundi* Vicarii Domini Papæ. Et non longo tempore post Dominus *Galeacius* cum fratribus intravit *Mediolanum*, & fuit Dominus sicut ante.

Item in MCCCXXIII.

Die *Jovis* post nonam XXIII. *Februarii* Domina . . . . . Regina de parentela illorum de *Tiralle*, seu de *Carentana* venit *Paduam*, causa eundi ad maritum, ad filium Domini *Frederici* de *Ragona.* Et die *Sabbati* sequenti recessit, & ivit *Venetias* post nonam per viam de *Mestre*.

Item in dicto Millesimo die *Mercurii* nono exeunte *Martio* fuit facta pax cum rebellibus civitatis *Paduæ*, & in die S. *Mariæ* de *Martio* fuit *Vener* Sanctus.

Item in dicto Millesimo Dominus Comes de *Agulicia* Vicarius civitatis *Tarvixii* obiit in *Tarvixio* morte naturali die *Dominico* post vesperas XXIV. *Aprilis*.

Item in eodem Millesimo die *Jovis*, decimo nono *Madii*, facta fuit pax in villam *Tencharolæ* inter Commune *Paduæ* ex una parte, & suos rebelles ex altera cum maxima læticia utriusque partis, & die *Veneris* proxime sequentis, in qua die fuerunt quatuor Tempora, fuit facta maxima processio per Cleros, & Religiosos, & Anzianos, & per maximam multitudinem civium.

Dominus *Tebaldus* ultrascriptus complevit supradicta Regimina ad festum S. *Petri* de *Junio*.

Millesimo Eodem.

Dominus *Armaninus* de *Cremona* Judex, & Vicarius dicti Potestatis electus fuit Potestas *Paduæ*, & stetit per totum mensem *Julii* usque ad Kal. *Augusti*, eo quia dominus *Altinerius* de *Azonibus* electus Potestas *Paduæ* non potuit venire ante.

Millesimo Eodem.

Dominus *Altinerius* de *Azonibus* de *Tarvisio* Potestas *Paduæ*, & die *Lunæ* primo *Augusti* usque ad sex menses. Et die *Jovis* VII. exeunte mensis *Augusti* in sero de nocte circa primum somnum fuit magnus ignis in domibus Episcopatus *Paduæ*.

MCCCXXIV.

In prædicto Regimine Domini *Altinerii* Potestatis *Paduæ*. Die decima octava intrante *Januario*, Sanctus *Thomas* de *Aquino* Ordinis *Prædicatorum*, qui fuit candelizatus per Summum Pontificem Papam *Joannem*, & Cardinales suos, & alios Prælatos in civitate de *Avignone* in anno proxime præterito, & postea in prædicto MCCCXXIV. die *Dominico* VIII. mensis *Januarii* celebratus fuit in Ecclesia S. *Augustini* fratrum *Prædicatorum* de *Padua* cum maxima reverentia, & ibi fuerunt Episcopi, & Prælati cum Gastaldionibus, & Anzianis, & in dicta Ecclesia obtulerunt munera. Et dictus dominus *Altinerius* Potestas stetit per unum mensem plus usque ad Kal. *Martii*.

MCCCXXIV.

Nob. Vir. Dominus *Raynaldus* de *Zincis* de *Zesena* Potestas *Paduæ* a Kal. *Martii* usque ad diem *Mercurii* XXII. mensis *Augusti* anni prædicti. Et die *Jovis* ultimo mensis *Madii* reversus fuit *Paduam* Dominus *Coradus* de *Ofenstagno*, cum multis militibus. Et Dominus *Henricus* de *Carentana*, qui se dicit Regem *Bohemiæ*, venit ad Civitatem *Tarvixii* paucis diebus post adventum prædictorum militum, & pluribus diebus mansit ibi. Et postea venit ad *terram Cittadellæ*, & deinde ad *villam Curtiroduli*, & deinde ad *villam Turris* prope *Brentam*, & in dictis villis mansit plures dies. Et postea venit *Paduam* die *Jovis* ante tertiam XXI. *Junii*, cum magna multitudine militum, & peditum, & ragazorum quasi nudorum, qui extimabantur quasi viginti millia inter bonos, & malos. Inter quos fuit Dominus Dux *Otto* frater Ducis de *Osterich*, qui captus, & incarceratus erat per Ducem *Bavarium* cum multis aliis secum. Et dictus Dominus Dux de *Carentana*, ac etiam Rex *Bohemiæ*, ut dicebatur, dismuntavit ad Episcopatum *Paduæ*, in quo erat Dominus *Coradus* prædictus. Et eadem die incontinenti post nonam, recessit de dicta civitate, & ivit circa Campaneam, & *terram Montissilicis* cum suo exercitu, pulsata campana magna Communis *Paduæ*. Et dicta die usque ad noctem fuerunt circa *Montissilicem* una cum populo *Paduano*. Sed paucis diebus steterunt circa, & nullum damnum dederunt domino *Cani*, nec aliquibus inimicis Communis *Paduæ*, sed solum in districtu Com- 138
munis *Paduæ* depredando, & raubando villas *Pedevendæ*, & fruges Campanearum, spoliando homines, & mulieres Episcopatus *Paduæ* usque ad nudam carnem, ac etiam interficiendo eos, qui se defendere volebant. Ac etiam raubando *Paduanos*, qui erant in dicto exercitu, & illos, qui portabant sibi victualia, quos ipsi debebant eos defendere, & recuperare Populo *Paduano* possessiones sibi invasas, & acceptas, quia maximam quantitatem auri, & argenti habuerunt a dicto, Commune pluribus vicibus, & annis. Ita quod Populus *Paduanus* factus pauper est, adstrictus in multis daciis, & pessimis angariis.

Et cum prædictus dominus Dux, & Rex, & sui milites, & *Theotonici*, & sui Consiliarii tanquam mendaces, & proditores Communis *Paduæ*, & Sanctæ Ecclesiæ *Romanæ*, accepissent maximam quantitatem auri, & argenti a Domino *Cane* de *la Scala*, & a defensoribus ipsius, inimicis, & rebellibus Sanctæ Ecclesiæ *Romanæ*, & Communis *Paduæ*, relicto dicto assedio, & facto pacto, & concordio cum dicto Domino *Cane*, & propter aurum, & argentum receptos ab eo, recesserunt de dictis partibus die *Veneris* XIII. Mensis *Julii*, & venerunt *Paduam*. Et dicta die redierunt versus suas partes, per contratas, & vias *Baxiani*. Et in dicta terra dictus Dux pluribus diebus stetit, ad expen-

expensas Domini *Canis*, expectando aurum, argentum, quod congregatum erat in civitate *Venetiarum*, donec habuit. Et per Episcopatum *Tarvixii* postea recessit, semper raubando suas villas, & Communis *Paduæ*.

Millesimo Eodem.

Dominus *Beraldinus* de *Caxerio* de *Tarvixio* Potestas *Paduæ* a Kal. *Septemb.* usque ad sex menses. Et venit die *Sabbati* primo dicti mensis, & stetit usque ad diem *Jovis* IV. exeunte *Marcio*. Et in dicto Regimine, & Mill. obiit Dominus *Jacobus* de *Carraria* die *Veneris* XXIII. *Novembris*, & portatus fuit ad Ecclesiam S. *Antonii*. Et dicta die sero, sive nocte, portatus fuit ad villam *Carrariæ*, & ibi sepultus ut dicebatur.

MCCCXXV.

Indictione VIII. fuit ignis magnus in contrata S. *Urbani* die *Veneris* exeunte *Januario*. Et post paucis diebus combustum fuit monasterium *Arcellæ* cum toto dormitorio per ignem, qui exivit in dicto Monasterio de nocte circa primum somnum. Et de mense *Februarii* circa finem combustæ fuerunt infinitæ villæ *Paduani* districtus per Dominum *Canem*, cum maxima quantitate militum, & peditum, scilicet totum *Plebatum Sacci*, & *insula Caussylvis*, & *Maxeradæ*.

Millesimo Eodem.

Dominus *Polionus* de *Bichaelis* de *Bononia* Potestas *Paduæ* a Kal. *Aprilis*, usque ad finem *Septembris*. Et in suo regimine mortuus fuit gladio Capitaneus suorum Beroeriorum, & parum post mortuus fuit gladio Mareschalchus *Theotonicorum*, insimul cum quadam gentili Domina, cum qua jacebat, & frater dictæ Dominæ interfecit eos in domo habitationis dictæ Dominæ.

Item die *Lunæ* XXVII. mensis *Junii* post nonam mortuus fuit gladiis Dominus *Guillielmus* de *Dente* q. Domini *Vitaliani* per manus Dominorum *Ubirtinelli*, & *Rizardi* dicti *Tartari* de *Lendenaria*, & per suos familiares, qui *Ubirtinellus* de *Carraria*, & *Tartarus* condemnati fuerunt secundum formam juris, & statutorum Communis *Paduæ* ad decapitandum per supradictum Dominum *Polionem* Potestatem die *Mercurii* post nonam, decimonono dicti mensis *Junii*. Et postea die *dominico* post prandium XXII. mensis *Septembris* Campana magna Communis sonavit ad martellum, & confalones *Fratalearum* cum suis *Frataleis*, & Populo iverunt ad Plateam propter rixam, & prælium, quæ erat inter *Paulum Dentem* ex una parte, & *Carrarenses* cum multis sequacibus ex altera, & ibi fuerunt vulnerati Dominus *Nicolaus* de *Carraria*, & *Obizo* de *Papafavis* in faciebus, & Dominus *Marsilius* q. Domini *Perenzani discavalcatus*, & *Paulus Dente* aliquantulum vulneratus, & non potuit obtinere, ita quod fugit, & *Carrarenses* obtinuerunt. Et dictus Potestas, una cum Capitaneo *Theotonicorum*, male se portabant inter partes.

Item die *Lunæ* XXIII. mensis *Septembris* Dominis *Tartarus*, & *Ubirtinellus* de *Carraria*, qui erant condemnati ad decapitandum, & pro homicidio domini *Guillielmi Dentis* per dictum Dominum *Polionem* Potestatem *Paduæ* dicto die venerunt *Paduam* cum magna quantitate peditum, & steterunt circa *Pratum Vallis*, & in Monasterio *Sanctæ Justinæ*. Et die *Martis* sequenti post Tertiam, intraverunt Palatium magnum Communis *Paduæ*, cum maxima quantitate malefactorum, & interfecerunt dictum Dominum *Polionem* Potestatem *Paduæ*, & quasi omnes suos milites, Vicarium, & Judices, & quasi omnes Domicellos, & Beroerios, & pauci ex eis evaserunt. Et multum circaverunt, ut invenirent Dominum Abbatem *Sanctæ Justinæ*. Sed *Theotonici* occulte ceperunt eum, & conduxerunt cum extra *Paduanum* districtum, & ipsum relaxaverunt in loco securo, propter magnam quantitatem pecuniæ.

Millesimo Eodem. 139

Dominus *Coradinus* de *Buchis* de *Brixia* Potestas *Paduæ*, a Kal. *Octubris*, usque ad Kal. *Aprilis*, & stetit per totum mensem *Aprilis*.

MCCCXXVI.

Dominus *Coradinus* prædictus confirmatus fuit usque ad adventum alterius Potestatis. Et in suprascripto suo Regimine, die *Veneris* ultimo *Febr.* captus fuit Dominus *Coradus* de *Viguncia*, cum multis suis sequacibus, in confinio *Turris Puntæ* de *Curano*, qui furtive ceperant dictum locum, causa guerriandi civitati *Paduæ*. Et conductus *Paduam*, decapitatus fuit die *Lunæ* tertio intrante *Martio*, super *pozolum Palatii majoris*, & sepultus ad Ecclesiam *Fratrum Minorum*, & septem alii, qui cum eo fuerant, decapitati fuerunt ad *Campum Sanctum*. Et per tres dies postea, tres alii decapitati fuerunt, causa prædicta.

Millesimo Eodem.

Dominus *Bonacursius* de *Rogeriis* de *Parma* Potestas *Paduæ*. Et venit *Paduam* in Palatio die *Jovis* primo *Madii* in Ascensione Domini nostri *Iesu Christi*. Et die *Veneris* sequenti dictus Dominus *Coradinus* recessit cum sua familia, & curia, cum maximo honore, quia fecit bonum Regimen, & honorabile, continue toto suo tempore.

Millesimo Eodem in parte, &
MCCCXXVII. in parte.

Dominus *Tebaldus* de *Castro Novo* de *Peruxio* Potestas *Paduæ*. Et venit die prima *Madii*, & de mense *Decembris* mandati fuerunt ad confines in civitatem *Venetiarum* D. *Martius* de *Forzatè*, Dominus *Zordanus* de *Forzatè*, D. *Prosdocimus* de *Calizinis*, Dominus *Ruzerius* de *Fabiano*, Dominus *Franciscus* Dominæ *Ziliæ*. Et de mense *Januarii* in Epiphania, vel circa, mortuus fuit in civitate *Tarvixii*, Dominus *Altinerius* de *Azonibus*. Anno prædicto die *Dominico Olivarum*, quinto *Aprilis*, nivigavit multum per totam diem, & pluvit cum magno frigore.

MCCCXXVII.

Dominus *Joannes* de *Grisis* de *Brixia* Potestas *Paduæ*, a die *Veneris* primo *Madii*, usque ad Kal. *Novembris*. Et venit ad suum Regimen, & parum stetit, quia erat infirmus. Sed dimisit quendam de domo sua, qui vocabatur *Paxinus*, & incontinenti electus fuit in Potestatem, & recessit in festo *Omnium Sanctorum*.

Millesimo Eodem.

Dominus *Gerardus Morexinus* de *Venetiis* Potestas *Paduæ*. Et venit in festo *Omnium Sanctorum*, die Dominico primo *Novembris*, & mansit in Palatio, & Regimine usque ad mensem *Julii* sequentis. Et circa medium mensem *Julii*, fugit de dicto Regimine insalutato hospite, cum majori parte suæ familiæ, quia malum Regimen fecit pro Populo.

In prædicto Millesimo, mense *Decembris*, infrascripti Ambaxatores *Paduæ* iverunt ad Ducem de *Carentana*, & redierunt *Paduam* per mare, die

die *Jovis* quarto *Februarii*, excepto Domino *Marxilio*, qui venit *Paduam* XIV. die *Februar.*
Dominus *Marsilius* de *Carraria*,
Dominus *Philippus* de *Peraga*,
Dominus *Aycardinus Caput Vaccæ*,
Dominus *Pantaleo* de *Buzacarinis*,
Dominus *Schinella* de *Doto*.

MCCCXXVIII.

Dominus *Griffo Theotonicus*, frater Domini *Hengelmarii Vicevicarii*, civitatis *Paduæ* Potestas. Et incepit Regimen die *Sabbati* VI. intrante *Augusto*. Et circa medium mensem *Augusti* Dominus *Marsiliettus* de *Papafavis* fugit de civitate *Paduæ*, usque ad villam *Mirani*, die *Mercurii*, quia dictus Potestas, una cum fratre suo Domino *Hengelmario Vicevicario* civitatis *Paduæ*, volebant eum capere, propter falsas locutiones, & testimonia impositas super eum. Et multi *Theotonici* invaserunt palatium suum, & intus steterunt, & omnia bona sua pronunciata fuerunt perdita. Ita quod dicti *Theotonici* optime derobaverunt dictum suum palatium.

Et in dicto millesimo, & tempore, mortuus fuit Dominus *Passarinus* Dominus *Mantuæ*, cum duobus suis filiis, per Dominum *Lodoycum* de *Gunzaga* civem *Mantuæ*, propter horribile dominium.

Millesimo Eodem.

Die *Sabbati* post nonam, III. Mensis *Septembris*, Dominus *Marsilius* q. Domini *Perenzani* de *Carraria*, electus, & confirmatus fuit Capitaneus Populi *Paduani*, civitatis *Paduæ*, per Consilium Majus, & per Anzianos, & Gastaldiones, & multos Sapientes. Et factus, & confirmatus fuit in pleno arengo majoris Palatii, Populo ignorante de tractatu, quod fecerat cum Domino *Cane*.

Dominus *Perenzanus* de *Rubeis* ejus consanguineus electus incontinenti Potestas *Paduæ*. Et acceptavit, & accepit Regimen, & remansit in Palatio Communis. Et Dominus *Griffo Theotonicus*, qui tunc erat Potestas, cassatus, & licentiatus, cum Domino *Hengelmario* fratre suo, qui tunc erat *Vicevicarius* civitatis *Paduæ* pro Duce de *Carentana*; & omnes alii *Theotonici* soldati, cassati, & licentiati fuerunt inconti-
140 nenti a custodia civitatis, & a soldo *Paduanorum*, facta sibi solutione de tempore præterito incontinenti. Et die *Martis* VI. dicti mensis *Septembris*, Dominus *Marsilius* noviter Capitaneus factus, misit ad Dominum *Canem* in civitate *Vicentiæ*, videlicet Dominum *Pantaleonem*, cum aliis ambaxatoribus, ad dandam Vicariam civitatis *Paduæ*. Et ipsemet Dominus *Marsilius* Capitaneus, die *Mercurii* sequenti, ivit ad dictum Dominum *Canem*, portando secum claves civitatis, quia noluit se movere, nisi dictus Dominus *Marsilius* personaliter veniret ad eum. Et tunc die *Sabbati* post vesperas, parum ante complectas, dictus Dominus *Canis*, cum maxima quantitate Militum, & multorum nobilium, una cum Domino *Marsilio* venit *Paduam*, & habuit civitatem *Paduæ*, & dismuntavit in Episcopatu *Paduæ*, & ibi mansit. Et die *Dominica*, ante Tertiam, XI. mensis *Septembris*, ascendit in Palatium magnum. Et iterum electus fuit Vicarius civitatis *Paduæ* per ipsum Dominum *Marsilium*, & Anzianos, Gastaldiones, & alios multos Sapientes in pleno arengo, & pleno Palatio multitudine civium, & in dicto arengo Dominus *Canis* elegit dictum Dominum *Marsilium* suum Vicarium.

A Millesimo Eodem.

Die *Mercurii*, in Festo S. *Matthæi*, in quo fuerunt quatuor Tempora, XXI. mensis *Septembris*, Dominus *Bernardus* de *Arvaris* de *Verona* Potestas *Paduæ*. Electus pro nobili, & altissimo Domino *Cane* de *la Scala* Vicario Generali civitatis *Paduæ*. Qui Potestas incontinenti juravit Regimen in pleno arengo, & remansit in Palatio Communis *Paduæ*.

Millesimo Eodem.

Idem Dominus *Bernardus* de *Arvaris* de *Verona* Potestas *Paduæ*. Et suo tempore die XXV. mensis *Novembris* in festo Beatæ *Katarinæ*, magna
B Curia facta, & celebrata fuit in civitate *Veronæ* per Dominum *Canem Grandem* de *la Scala*, & ibi triginta & novem milites per dictum Dominum *Canem* fuerunt honoris militiæ decorati: scilicet de *Venetiis*.
Dominus *Nicolaus* de *ca Fuschari*, qui fuit primus. De *Padua*,
Dominus *Marsilius* Domini *Perenzani* de *Carraria*,
Dominus *Philippus* de *Peraga*,
Dominus *Obizo* de *Papafavis*,
Dominus *Marsiliettus* de *Papafavis*,
C Dominus *Jacobus* de *Papafavis*,
Dominus *Aycardinus Caput Vaccæ*,
Dominus *Ubertinus* Domini *Jacobini* de *Carraria*,
Dominus *Rizardus* dictus *Tartarus* de *Lendenaria*,
Dominus *Tyso* Domini *Tysonis* de *Campo Sancti Petri*,
Dominus *Franciscus Frasalasta* de *Capite Vaccæ*,
Dominus *Tan*, dictus *Guercius*, de *Montagnana*,
Dominus Dux de *Buzacharinis*,
Et etiam supradictus Dominus *Bernardus* Potestas *Paduæ*. Et de pluribus partibus multi alii.

D Et de sequenti mense *Decembris*, in festo Nativitatis Domini nostri *Iesu Christi*, Dominus *Philippus* de *Peraga* ad domum *fratrum Minorum* de *Padua* fuit sepultus.

MCCCXXIX.

Idem Dominus *Bernardus* Potestas *Paduæ*. Et in dicta Potestaria, & Millesimo, Dominus *Canis* venit ad civitatem *Paduæ* die II. mensis *Julii*. Et die IV. dicti mensis equitavit cum maximo guarnimento, & maximis victualibus de *Padua*, de *Vicentia*, & de *Verona*, & de pluribus aliis partibus, versus civitatem *Tarvixii*,
E & die illa ivit, usque ad *Villam Plombini*, & illa nocte ibi mansit. Et sequenti die *Mercurii*, in mane, ordinati fuerunt per dictum Dominum cum suo consilio multi cursores, qui viriliter currerunt usque ad portam civitatis *Tarvixii*, & ibi mortuus fuit quidam probus Miles, qui vocabatur Dominus *Otto*, *Ultramontanus* erat, & erat stipendiarius Domini *Canis*. Et eadem die Dominus *Canis* cum suo exercitu venit inter burgos civitatis *Tarvixii*, & dictus Dominus *Canis* dismontavit, & stetit in Monasterio, quod vocatur *Sancti Quaranta*, & ibi stetit XIV. dies. Et tunc data fuit ei terra per ci-
F ves *Tarvixinos*, & per Dominum *Avogarium* de *Noale*, qui erat caput dictæ terræ. Et illa die *Martis* XIV. intravit Dominus *Canis* cum tota sua baronia, & honore magno in dicta civitate, & dismontavit in Episcopatu; & electus fuit per Magnates, & Populares, civitatis *Tarvixii* Dominus Generalis. Et ibi stetit dicta die *Martis*, die *Mercurii*, die *Jovis*, & die *Veneris*. Die *Sabbati* in festo Sanctæ *Mariæ Magdalenæ* dictus Dominus *Canis* migravit ad Dominum.

num. Et incontinenti portatus fuit, corpus ſuum, *Veronæ*, & cum maximo honore, dolore, fletu, & triſtitia ſepultus fuit.

Incontinenti Dominus *Marſilius* de *Carraria*, qui erat in civitate *Tarvixii*, equitavit *Paduam*, & narravit in Conſilio, poſt ſonum tertiæ campanæ in ſero, mortem Domini *Canis*. Et ibi electi fuerunt in dominio, cuſtodia, & protectione civitatis *Paduæ*, Dominus *Albertus*, & Dominus *Maſtinus* q. Domini *Albuini* de *la Scala*. Et
141 iverunt Ambaxatores de *Padua Veronæ* ad dictos Dominos requirendos. Et die *Jovis* XVII. dicti menſis, dictus Dominus *Albertus* venit cum maximo honore ad civitatem *Paduæ*, quaſi in hora ſexta, & ivit ſuper Palatium majus, & fuit ibi maximum arengum, & electus, & confirmatus fuit, cum fratre ſuo Domino *Maſtino*, in loco avunculi ſui Domini *Canis*.

MCCCXXIX.

Dominus *Galeotus* de *Mazis* de *Brixia* Poteſtas *Paduæ*. Et venit ad dictam Poteſtariam die X. menſis *Novembris*, in vigilia Sancti *Martini*, & incontinenti illa die intravit in Regimine. Et ſuo tempore, die *Mercurii*, XXIX. dicti menſis, Dominus *Obizo* de *Papafavis* migravit ad Dominum.

MCCCXXX.

Dominus *Balardinus* de *Nogarolo* de *Verona* Poteſtas *Paduæ*, Et ivit in Palatio die XIX. menſis *April.* ſub dominatione dominorum *Alberti*, & *Maſtini* de *la Scala*.

MCCCXXXI.

Idem Dominus *Balardinus*.

MCCCXXXII.

Idem Dominus *Balardinus*.

Milleſimo Eodem.

Dominus *Tadæus* de *Ubertis* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ*. Et intravit in dicta Poteſtaria die primo menſis *Madii* ſub dominatione Dominorum *Alberti*, & *Maſtini* de *la Scala*.

Milleſimo Eodem.

Dominus *Petrus* del *Meſa* de *Verona* Poteſtas *Paduæ*. Et intravit in dicta Poteſtaria die primo menſis *Novembris*, ſub dicta dominatione.

MCCCXXXIII.

Idem Dominus *Petrus*. Et confirmatus fuit in Poteſtaria die primo menſis *Madii*, ſub dicta dominatione.

MCCCXXXIV.

Idem Dominus *Petrus*.

Milleſimo Eodem.

Dominus *Fredericus* de *Ubertis* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ*. Et intravit in dicta Poteſtaria die primo menſis *Novembris*, ſub dicta dominatione.

MCCCXXXV.

Dominus *Balardinus* de *Nogarolo* Poteſtas *Paduæ*. Et ivit in Palatium die primo menſis *Madii*, & die VI. menſis *Junii* Domina . . . filia *Federici* de *Aragona* venit *Paduam*, & diſmontavit in domo Dominæ *Agnetis* uxoris Domini *Alberti* de *la Scala*.

MCCCXXXVI.

Dictus Dominus *Balardinus*. Et de menſe *Aprilis* Dominus *Rolandus*, & Dominus *Marſilius* de *Rubeis* fratres de *Parma*, receſſerunt de *Padua* verſus *Venetias*. Et Dominus *Petrus* ejus frater qui erat *Veronæ*, ivit *Pontremalum*, & revelavit dominis de *la Scala*.

MCCCXXXVI.

Dominus *Federicus* ab *Equis* de *Verona* Poteſtas *Paduæ*. Et intravit in Poteſtaria die primo menſis *Madii*. Et ſuo tempore Dominus *Gerardus* de *Camino* intravit in caſtro *Overcii*, & revelavit dictum caſtrum Dominis *Alberto*, & *Maſtino* de *la Scala*. Et Dominus *Albertus* equitavit cum magno exercitu, & dictum caſtrum per vim ceperunt, & ibi fuit captus dictus Dominus *Gerardus*, & ductus *Veronam*, & ibi incarceratus. Et poſt paucos dies Domini de *la Scala* per pactum habuerunt *Caſtrum Camini*.

Item die XXVI. menſis *Octobris*, Nobilis Miles Dominus *Petrus* de *Rubeis* de *Parma* Generalis Capitaneus guerræ, & totius ligæ *Venetiarum*, & *Florentiæ*, equitavit cum magno exercitu in diſtrictum *Paduanum* & deſtruxit, & combuſſit multas villas in inſula *Campi Nogariæ*. Et reverſus fuit in terram *Plebis Sacci*, cum toto exercitu, & ibi ſtetit circa octo dies. Poſtea ivit cum toto ſuo exercitu in *Villam Buvolentæ*, & ibi fecit unam magnam forteciam, & ibi ſtetit cum toto ſuo exercitu ſemper deprædando, & comburendo uſque inter burgos civitatis *Paduæ*. Et tunc factum fuerat unum caſtrum fortiſſimum ad *Salinas* per Dominos *Albertum*, & *Maſtinum* de *la Scala*, qui volebant facere ſalem contra voluntatem *Venetorum*. Quod caſtrum captum fuit per vim pro dicto exercitu, & cum auxilio *Venetorum*, & totius ligæ ſuæ, & totum caſtrum deſtruxerunt, & portaverunt *Venetias*.

MCCCXXXVII.

Dominus *Guido Riccius* de *Fojano* de *Regio* Poteſtas *Paduæ*. Et intravit in Regimine die IV. menſis *Januarii*. Et ſuo tempore Dominus *Petrus Rubeus* de *Parma*, cum certa quantitate militum, & peditum, die XXIX. *Januarii* venerunt ad *portam Omnium Sanctorum*, & dictam portam, cum pluribus domibus combuſſerunt, malo velle Dominorum *Alberti*, & *Maſtini* de *la Scala*, qui erant ibi præſentes, & auſi non fuerunt defendere.

Item die VI. menſis *Februarii* de nocte, aperta fuit *porta* ſpaldi S. *Johannis a navibus*, & dictus Dominus *Petrus*, qui erat extra portam, cum magna quantitate militum, & peditum, illa hora noluit intrare, & illi intrinſeci, qui aperuerunt portam, receſſerunt cum eo.

Item die VII. menſis *Martii* revelavit *Caſtrum Tervillis* Dominis de *la Scala*, & revelatus fuit per Dominum *Guillielmum* de *Campo S. Petri*.

Item die XI. menſis *Martii* revelavit *Caſtrum Cit-* 142
tadellæ Dominis de *la Scala*, & homines dicti caſtri interfecerunt Vicarium, qui ibi erat pro Domino *Alberto*, & *Maſtino*.

Item die XIV. menſis *Martii* captum fuit Caſtrum *Campi Sancti Petri* per Dominum *Guillielmum* de *Campo S. Petri*, quod caſtrum tenebatur per Dominum *Marſilium* de *Carraria*.

Item die *Dominica*, tertio menſis *Auguſti*, incontinenti poſt prandium, Dominus *Petrus Rubeus* de *Parma*, & Dominus *Marſilius* ejus frater, & Dominus *Andriaxius* ejus conſanguineus, cum multis militibus, intraverunt *Paduam* per *portam Pontis Curvi*, & venerunt ad plateam, cum maximo gaudio omnium civium, & de conſenſu Domini *Marſilii*, & Domini *Ubertini* de *Carraria*. Et ibi captus fuit Dominus *Albertus* de *la Scala*, & Dominus *Guido Riccius*, qui tunc erat Poteſtas, cum multis aliis *Veronenſibus*, & omnes *Veronenſes*, & *cortexani*,

cum maximo furore fuerunt derobati. Et nullus homo fuit interfectus, nisi Dominus *Dominicus* de *Agrapatis*, & quidam notarius, qui vocabatur *Crispus*, qui propter inimicitiam fuerunt occisi. Et incontinenti, die *Lunæ* sequenti, Dominus *Petrus Rubeus*, & Dominus *Ubertinus* de *Carraria* cum magno exercitu equitaverunt ad *Montemsilicem*. Et die *Jovis* VII. mensis *Augusti*, quidam intrinsecus terræ *Montissilicis*, cum una lancea vulneravit Dominum *Petrum Rubeum* in quadam rixa, tali modo, quod sequenti die *Veneris* mortuus fuit, & sequenti die *Sabbati*, *Paduæ*, ad locum *fratrum Minorum*; & Dominus *Marsilius Rubeus* frater dicti Domini *Petri*, die *Veneris* XV. mensis *Augusti*, nesciens de morte dicti fratris sui, morte naturali, ad dictum locum, fuit sepultus.

Die *Mercurii* XXVII. mensis *Augusti*, Dominus *Albertus* de *la Scala* ductus fuit *Venetias* per Dominum *Rizardum* dictum *Tartarum* de *Lendenaria*, & per Dominum *Jacobinum* de *Peraga*, de consensu, & voluntate Domini *Marxilii* de *Carraria* Vicarii civitatis *Paduæ*, & districtus. Et dictus Dominus *Albertus Venetiis* in magno Ducatu fuit incarceratus.

Millesimo Eodem.

Dominus *Marcus Cornerius* de *Venetiis* Potestas *Paduæ*. Et die primo *Septembris* intravit in Regimine. Et toto suo tempore stetit exercitus circa castrum *Montissilicis*, cum maximo damno civium *Paduæ*. Et incepti fuerunt muri civitatis *Paduæ*, de præcepto Domini *Marsilii* de *Carraria*.

MCCCXXXVIII.

Indictione VI. Dominus *Marinus Falerius* de *Venetiis* Potestas *Paduæ*. Et montavit in Palatio die primo mensis *Martii*. Et die X. mensis *Martii* Dominus *Ubertinus* de *Carraria* electus fuit Capitaneus Generalis Civitatis *Paduæ*, & districtus, eo quod Dominus *Marsilius* graviter infirmabatur. Et dictus Dominus *Ubertinus* electus, & factus fuit Capitaneus in Palatio in magno arengo, tali pacto, & conditione, si Dominus *Marsilius* decederet.

Postea die XXI. dicti mensis, in festo S. *Benedicti*, Dominus *Marsilius* de *Carraria* migravit ad Dominum, & eadem die sepultus fuit cum maximo honore ad locum *Fratrum Minorum*. Et die primo mensis *Madii*, obiit Dominus *Antonius* de *Lucio Venetiis*, & ductus fuit *Paduam*, & die sequenti cum maximo honore ad locum *Fratrum Minorum* sepultus.

Postea die XIX. mensis *Augusti*, *Paduani* intraverunt per pactum in *Castrum Montissilicis*, & habuerunt totam terram, sed non roccham, quia non fuit pactum habere roccham. Et eadem die Dominus *Petrus* del *Verme*, qui tunc erat Capitaneus in dicto castro, exivit extra cum majori parte stipendiariorum, & recessit cum magna arrogantia versus partes *Rodigii*, & erat Miles, *Veronensis* civis.

---

143 *Post alium M. S. Codicem* Rolandini *ex Muséo Senatoris Ampliss.* DOMINICI MOLINI Veneti *ab anno* CIↃ CLXXIV. *usque ad annum* CIↃ CCXCV. *totidem fere verbis habentur, quæ dedimus sub iisdem annis ex Codicibus* Papafavio, *&* Corradino: *ab anno vero* CIↃ CCXCV. *usque ad* CIↃ CCCXXXVI. *alia multa leguntur, quæ in prædictis Codicibus desiderantur. Quamobrem in primis annis lectiones hujuscemodi Codicum varias afferemus: in aliis integra producemus, quæ extant in solo Codice* Molinæo.

Variæ lectiones Codicum *Papafavii*, *Corradini*, & *Molinæi* ab anno MCLXXIV. usque ad MCCXCV. Prima verba sunt Codicum *Papafavii*, & *Corradini*: alia alterius characteris, Codicis *Molinæi*.

Quod tempora Potestatibus antescripta. Quod tempora Potestatum antescripta.

MCLXXV.

Dominus Albertus *de* Offa *de* Mediolano. *Deest de* Offa.

MCLXXVIII.

Potestas Paduæ. *Potestas* Paduæ *fuit*.

MCLXXIX.

Dominus Wilielmus Tempesta. *&c. D.* Guglielmus Tempesta *&c.*

MCLXXX.

De Orlando Paduanus *Potestas*. *Desideratur* Paduanus, *ut infra in Consulibus trium annorum sequentium*.

MCLXXXVIII.

Et Terisius Veronensis *interfecit Comitem* Saurum *&c. Et* Trensius Ver. *interf.* Saurum.

MCXC.

Idem Dominus Guilielmus. *Idem D.* Gulielmus.

MCXCIII.

Idem Dominus Ubertus *Potestas* Paduæ. *Idem D.* Ubertus Vicecomes *de* Placentia *Potestas* Paduæ.

MCXCVIII.

Factum Carmegnani. *Factum* Carmignani.

MCC.

Confalonerius Potestas Paduæ. *Confalonerius factus fuit Potestas* Paduæ.

MCCI.

Dominus Zianus *de* Venetiis. *Abest* de Venetiis.

MCCIV.

Factum Castri Campreti. *Deest* Castri.

MCCV.

MCCV.

Dominus Baroccius. *D.* Barotius.

MCCVI.

Dominus Mafredinus. *D.* Manfredinus.

MCCVII.

Dominus Bernerius Maſtallus. *&c.* *D.* Bernerius Maſtellus. *&c.*

MCCIX.

Dominus Jacobus *de* Vialardo. *D.* Jacobus *de* Vilardo.

MCCXI.

Dominus Ato. *D.* Atto.

MCCXII.

Dominus Barocius *de* Cremona. *D.* Barotius Maſtellus *de* Cremona *&c.*

MCCXIV.

Dominus Albizus Florentinus. *D.* Albricus Florent.

MCCXV.

Widonis *de* Wizardo. Guidonis *de* Guizardo, *ut infra.*

MCCXVI.

De Warinis. *De* Barinis.

MCCXVIII.

Palatium Paduanum. *Palatium* Paduæ.

MCCXX.

Dominus Bernardus Baronus. *Deeſt* Baronus.

144 MCCXXI.

Widonis *de* Wizardo. Guidonis *de* Guizardo, *ut ſupra.*

MCCXXII.

Incipiente ſcilicet XXIII. *anno.* Incipiens 1223.

MCCXXIII.

Caſtri de Fratta. *Caſtri de* la Frata.

MCCXXIV.

Robertus *de* Cocorezo. Robertus *de* Concorezo.

MCCXXV.

Otto *de* Mandello *de* Mediolano. *Deeſt de* Mediolano.

MCCXXVI.

Hic non finivit Poteſtariam. Hic n. f. ſuam Poteſtariam.

MCCXXVII.

Widonis *de* Wizardo. Guidonis *de* Guizardo.
Majoris Eccleſiæ de Padua. Major Eccl. *Paduæ.*

MCCXXVIII.

Et Exercitus Paduanus. *Dicto anno exercitus* Paduanus.
Et Willielmum *de* Campo Sancti Petri. *Et D.* Guilielmum *de* Campo S. Petri.

MCCXXIX.

Dominus Johannes Dandalus *de* Venetiis. *D.* Joannes Dandulo *Poteſtas* Paduæ.

MCCXXX.

Badoarius *de* Venetiis. *Deſideratur*, *De* Venetiis.
Et Leniacum. *Et* Legnagum.
Suam Poteſtatem. Suum Poteſtatem.
Et quoſdam nobiles de Verona. Et quoſdam alios nobiles de *Verona.*

MCCXXXI.

Wiffredus. Guifredus.

MCCXXXII.

Dominus Bernardus *de* Riviolis. Dominus *Bernardus* de *Rivolis.*
Ad Anoale. Ad *Noalem.*

MCCXXXIV.

Otto *de* Mandello *de* Mediolano. *Abeſt*, *ut ſupra*, de *Mediolano.*

MCCXXXV.

Idem Dominus Otto. *&c.* *Otto* de *Mandello* Poteſtas *Paduæ.*

MCCXXXVI.

De Giſleriis. De *Giſteriis.*

MCCXXXVII.

B *Pro Imperatore.* Pro D. Imperatore.

MCCXLII.

Menſe Junii. Menſe *Januarii.*

MCCXLIV.

Dominus Wizardus. Dominus *Guizardus.*

MCCXLVII.

Dominus Wecili. Dominus *Guecili.*

MCCXLIX.

Et hoc anno cæpit Ecelinus *Villam*, *& Roccam de* Eſte, *&c.* Hoc anno c. *E. villam Rocham* de *Eſte* &c.

MCCL.

C *De* Widotis. De *Guidotis.*

MCCLII.

Idem Dominus Anſediſius *Poteſtas* Paduæ. Idem D. *Anſediſius* prædictus Pot. *Pad.*

MCCLIV.

Idem Dominus Anſediſius *Poteſtas* Paduæ. Idem *Anſediſius* prædictus Pot. *Pad.*

MCCLV.

Nomina Poteſtatum, *& Rectorum a captione Civitatis* Paduæ. *Habetur hic titulus infra poſt Annum* MCCLVI. *his verbis.* Nomina Poteſtatum, & Rectorum a captione Civitatis, a Domino *Ecelino* de *Romano.*

MCCLIX.

Dominus Wido. *D.* Guido.
Captus eſt & mortuus. *Deſideratur*, & mortuus.
Menſe Septembris. Die XIV. Septemb.

MCCLX.

Dominus Matthæus Quirinus. *D.* Marcus Quirinus. *Et filiabus in Caſtro Sancti* Zenonis. Et filiabus ſuis in Caſtro &c.
Incepit Baptiſterium. Incipit Baptiſterium.

MCCLXII.

E *Dominus* Wibertus. D. *Guibertus.*

MCCLXIV.

Laurentius Theopolus. Laurentius Theupolus.

MCCLXVI.

Dominus Jacobinus Rubeus. *Deeſt*, Rubeus.
Carrocium &c. Carrotium *Paduæ*, & multum factum pulchrum, quod *Ecelinus* olim fecerat putreſcere, ita quod de ipſo nihil reperiebatur, præter antennam &c.
In anno præſenti in Padua *obiit B.* Antonius Peregrinus. *Deeſt.* in Padua. *Et in fine habetur*, 1266.

F MCCLXVIII.

Die *Sabbati* III. intrante *Novemb.* Die *Sabbati* intrante *Novembri.*

MCCLXIX.

De Correza. De *Coreza.*
Hoc anno &c. Hoc anno loza facta fuit.

MCCLXX.

Dominus Thomaſinus Zuſtignanus. D. *Thomaxinus Juſtinianus.*

Mu-

Murus Spaldi *Communis* Paduæ. Murus Spaldi Civitatis *Paduæ*.

MCCLXXI.

Hic Poteſtas, *&* *Rector*. Hic Poteſtas ſecum Cronicam, &c.

MCCLXXIV.

Dominus Gothfredus. D. *Gothofredus*.
145 *Domus Dei*. Domus Dei de *Padua*.
Quæ valuit. Quod valuit.

MCCLXXVII.

Dominus Matthæus Quirinus *de* Venetiis. *Abeſt de* Venetiis.

MCCLXXVIII.

Dominus Marinus Valareſe. De *Marinus Valareſſo*.
Die IV. *intrante* Novembri. Die IV. *Novemb.*
Cittadantiæ. Citadinantiæ.

MCCLXXIX.

De Auximo. De *Auxinio*. Hic Poteſtas *Paduæ* &c.

MCCLXXX.

Dominus Matthæus *de* Corrigia *&c.* *Variat hic* Molinæus *Codex*, *non modo in ſerie Poteſtatum*, *ſed etiam in rerum ordine*, *uſque ad annum MCCLXXXV. hoc pacto.*

Dicto anno. (*id eſt MCCLXXIX.*) D. *Matthæus* de *Corigia* de *Parma* ſupraſcriptus Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno ivit exercitus *Paduanus* de menſe *Maji* cum ſuo Carotio ad *Villam Novam* contra *Veronenſes*, & ibat exercitus faciendo guaſtum uſque ad *Sanctum Martinum* de *Bonoalbergo*, & inde uſque ad Burgos Civitatis *Veronæ*. Et hoc anno D. *Gerardus* de *Camino* in Civem *Paduæ* fuit aſſumptus.

MCCLXXX.

D. *Henricus* de *Auro* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno facti fuerunt quatuor Pontes lapidei. videlicet *Pons Baxanelli*, *Pons Graditiorum*, *Pons* S. *Mariæ* de *Porcilia*, & *Pons*, qui eſt a Porta D. *Guidonis* de *Lucio*.

MCCLXXXI.

D. *Ubertus* de *Freſcobaldis* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ*.

MCCLXXXII.

D. *Veri* de *Circulis* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno factus fuit Pons lapideus S. *Leonardi*.

MCCLXXXIII.

D. *Fantonus* de *Rubeis* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ*. a feſto Circumciſionis uſque ad feſtum S. *Petri* de *Junio*. Hoc anno medio in die S. *Joannis Baptiſtæ* obiit Ven. Pater D. *Joannes* de *Forzate* Epiſcopus *Paduanus*.

MCCLXXXIV.

Idem Dominus *Fantonus* Poteſtas *Paduæ* a feſto S. *Petri* de *Junio*, uſque ad unum annum. Hoc anno facta fuit domus, quæ eſt circa turrem Communis, ubi fiunt Conſilia Generalia. Et hoc anno circa feſtum Nativitatis Domini omnes Carcerati carcerum maleficii extracti fuerunt de carceribus amore Dei.

MCCLXXXV.

Pons lapideus Sancti Joannis, *&c.* *Deeſt* Lapideus.

MCCLXXXVI.

De Manzatoribus. De *Manzanonibus*. Forte pro de *Manzonibus*.

MCCLXXXVIII.

Inter Clericos Paduæ, *&* *Commune* Paduæ. Inter Clericos *Paduæ*, & Commune.

MCCLXXXIX.

Dominus Percevallis, *&c.* D. *Precevallis* de *Mandello* de *Mediolano*, qui fuit frater ſupraſcripti D. *Otholini* Poteſtatis *Paduæ*.
In ſindicatu. Ad ſindicatum.
Quod nec ipſe, *nec aliquis*. Quod ipſe, nec aliquis de ejus domo nunquam poſſit ad Civitatis *Paduæ* regimen pervenire.

MCCXC.

Pax, *&* *fraternitas*. *Abeſt*, Et Fraternitas.
Dominus Berroardus. D. *Beroaldus*.
Comes Vicentinus. Comes *Vicentiæ*.

MCCXCI.

De Seratico. De *Saratico*.
Quo ſic negotio procedente. Quo ſic negotio permanente, & procedente.
Publice decollati. *Deeſt*, Publice.

MCCXCII.

Obizo. Obitio.
Et in Vicentiam *ducti*. Et *Vicentiam* ducti.
In ipſius Communis Campo Martio. In ipſius *Campo Martio*.

MCCXCIII.

Fratres Filii. Fratres, & filii.
Derelictum cum uxore, *&* *ſuis filiis*. Derelictum ſe ipſum cum uxore, & ſuis filiis, &c.
Qui eum minime receperunt. Qui *Bononienſes* minime receperunt. *Pro*. Quem *Bononienſes* minime receperunt.
Dirupta. *Dejecta fuit in terram*. Dirupta, & dejecta ſunt. Et dejecta fuit in terram. &c.
Fratalia. Fratalea.
Caſtaldioni. Gaſtaldioni.
Fratallæ. Frataleæ.
Communantiæ fuit traditum. Communantiæ *Paduæ* fuit traditum.
Caſtaldionibus. Gaſtaldionibus.
Etiam in præſenti regimine. Et in præſenti regimine.
Attacis. Aticis.
Tentoria. Temptoria.
Circa caſtrum de Veneze. Citra caſtrum de *Veneze*.
Terras *Burbulii*. Terras *Burbuli*,
Et omnes alii venturi: Et omnes venturi. 146
Præſentis Werræ. Præſentis Guerræ.
Per Antianos tali modo electis. Per Antianos electis.
Utrum eſſent ad dictum officium idonei. Utrum ad dandum officium eſſent idonei.
Pro ſuo ſalario. Pro ſalario.
Similiter tantum per ſex menſes ibi regere debebant, *&* *pro ſuo ſalario &c.* Similiter pro ſuo ſalario. *Cætera deſiderantur*.
In prædicto milleſimo facta ſunt &c. In prædicto milleſimo CCXCIII. facta ſunt, ac etiam prædicto Rectore manente D. *Nicolaus Maurocenus* Poteſtas *Paduæ* a Feſto S. *Petri* de *Junio*.

MCCXCIV.

Dominus Nicolaus Maurocenus *de* Venetiis. *&c.* *In* Molinæo *fuit Domin.* Nicolaus *prædictus Poteſtas* Paduæ *anno* MCCXCIII. *ut apparet ex prædictis immediate ante: anno vero* MCCXCIV. Dominus *Conradus* de *Montemagno*.
Ad feſtum Circumciſionis Poteſtas Paduæ. Ad feſtum Circumciſionis Domini noſtri, &c.
Hoc regimine. Sub hoc regimine.
Turris vetus Communis Paduæ, *quæ eſt prope aliam turrim ad domum Antianorum*. *Turris vetus Communis Paduæ*; ſed non completa, quæ turris prope aliam turrim, & domum Ancianorum eſt.

eſt. *Et hæc amplius.* Hic per *Paduanos* mænia *Eſtenſis Rochæ*, ac *Cerri*, & *Calaonis* fuerunt deſtructa in funditus.

MCCXCV.

Dominus Conradus *de* Monte Magno *&c. In* Molinæo *hic* Conradus *fuit Poteſtas* Paduæ, *anno* 1294. *&* 1295. *ut conſtabit ex iis, quæ ex illo codice ſubdentur infra.*

De Junio *Poteſtas* Paduæ. *Deſunt poſtrema verba.* Poteſtas *Paduæ*.

Fratalia. Fratalea.

Caſtaldiones. Gaſtaldiones.

Menſis cujuslibet. Abeſt. Cujuslibet.

Deberet. Deberent.

Celebrare. Celebrari.

Caſtaldiones. Gaſtaldiones.

Super ſtatu. Super ſtatum.

Hic etiam completa fuit Turris vetus, quæ eſt *&c.* Hic completa fuit *turris*, *quæ eſt &c.*

Hic facta fuit per Commune Paduæ Turris, *quæ eſt ultra* flumen Attacis *in oppoſito* Caſtri Baldi. *In* Molinæo *eadem ſic leguntur.* Hic facta fuit turris ultra *flumen Aticis* per *Commune Paduæ* ex oppoſito *Caſtri Baldi.* Amen.

Quæ ſequuntur habentur in ſolo Codice

MOLINÆO.

MCCXCV.

DOminus *Conradus* de *Montemagno* de *Piſtorio* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXCV.

Item eodem milleſimo CCXCV. D. *Fantinus* de *Rubeis* de *Florentia*.

Papa *Celeſtinus* renuntiavit Papatui, deinde *Bonifatius* Papa electus fuit, & carcerari fecit *Celeſtinum* Papam, qui obiit in carceribus.

MCCXCVI.

D. *Conradus Novelus* de *Montemagno* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXCVI.

D. *Brunetus* de *Brunaleſchis* de *Florentia*, Poteſtas *Paduæ*.

MCCXCVII.

D. *Blaſius* de *Tholomeis* de *Senis* Poteſtas *Paduæ*.

Eodem.

D. *Franciſcus* de *Cremonenſibus* de *Piſtorio* Poteſtas *Paduæ*.

Hic Comes *Guido* de *Monte Feltro* dux bellorum ingreditur ordinem *Fratrum Minorum*.

MCCXCVIII.

D. *Ungharus* de *Odis* de *Peruſio* Poteſtas *Paduæ*.

MCCXCVIII.

D. *Bertoldus* de *Malpileis* de *Sancto Miniato* Poteſtas *Paduæ*.

Hoc anno de menſe *Septembri* in vigilia Sanctæ *Mariæ Veneti* victi hoſtiliter fuerunt a *Januenſibus* in mari *Adriano*, in loco ubi dicitur *Crucula*, & fuerunt captivati VII. millia *Venetorum*, & pax facta fuit arbitrio *Mafei Vicecomitis* de *Mediolano*.

MCCXCIX.

D. *Karolus* de *Cautis* de *Piſtorio*, *Paduæ* Poteſtas.

MCCXCIX.

Dominus *Neri* de *Bardis* de *Florentia*, Poteſtas *Paduæ*.

MCCC.

D. *Nicolaus* de *Bonſegnoribus* de *Senis* Poteſtas *Paduæ*. Hoc anno Milites, & Nobiles, & alii
147 Judices *Paduæ*, & Frataleæ *Paduæ* fuerunt in aſtiludis, & aliis ſolaciis cum pulchris veſtibus, quas omnes donaverunt hominibus Curialibus, publicam lætitiam propter *Paduæ* maximam libertatem. Et dicto anno fuit in *Roma* magna indulgentia omnium peccatorum, propter quod *Bonifacius* Papa infinitum aurum congregavit.

MCCC.

Dominus *Nicolaus* de *Circlis* de *Florentia* Poteſtas *Paduæ*.

MCCCI.

Bertolinus de *Mazis* de *Brixia* Poteſtas *Paduæ*.

MCCCI.

Brondigus de *Saxoferrato* Poteſtas *Paduæ*.

Hoc anno illi de *Circlis* expulſi fuerunt de *Florentia*.

MCCCII.

Beſentonus de *Apignano* Poteſtas *Paduæ*.

MCCCII.

Florenus de *Pontecarali* de *Brixia* Poteſtas *Paduæ*.

MCCCIII.

Dominus *Marinus Badoarius* de *Venetiis* Poteſtas *Paduæ*.

MCCCIII.

Dom. *Valareſſe Andreas* de *Venetiis*. Poteſtas *Paduæ*.

Hoc anno captus fuit *Bonifatius* Papa per gentem Regis *Franciæ* tractatu, & opera illorum de *Columpna*. Depoſuerat enim a Cardinalatu, & *Petrum*, & *Jacobum* de *Columpna*, qui reſtitutus *Bonifatius* propriæ libertati, & hoſtibus fugatis obiit *Romæ*. Et eodem anno electus fuit Papa *Benedictus* Frater *Prædicatorum*, natione *Tarvixinus*, qui obiit infra annum. Et poſtea electus eſt Papa *Clemens* de *Guaſconia*, qui reſtituit in integrum *Petrum*, & *Jacobum* de *Columpna*.

MCCCIV.

Rubeus de *Caſtello* Poteſtas *Paduæ*.

Dicto anno incæpta fuit diſcordia inter *Paduanos*, & *Venetos* propter *Caſtrum Salinarum*, & *Paduani* cæperunt Caſtra *Venetorum*. Et deinde *Veneti* ſupervenientes cum navibus ſuis, & recuperatis ſuis caſtris cæperunt *Paduanos*, & poſtea facta eſt pax, quod in locis contentionum nullæ fierent novitates, donec per Arbitros eligendos per partes omnia fuerint ſolemniter determinata.

MCCCIV.

Montanus Marinus de Civitate *Januæ* Poteſtas *Paduæ*.

MCCCV.

Pax de *Pacibus* de *Bononia* Poteſtas *Paduæ*.

MCCCV.

Tarabotus de *Tarabotis* de *Anchona* Poteſtas *Paduæ*.

MCCCVI.

Poncinus de *Picinardis* de *Cremona* Potestas *Paduæ*.

MCCCVI.

Bassanus de *Fusiraga* de *Laude* Potestas *Paduæ*.

MCCCVII.

Federicus Ponzonus de *Cremona* Potestas *Paduæ*.

MCCCVII.

Ungarus de *Odis* de *Perusio* Potestas *Paduæ*.

MCCCVIII.

Franciscus Bonesegus de *Bitonio* Potestas *Paduæ*.

MCCCVIII.

Pinus de *Bernacis* de *Gubio* Potestas *Paduæ*.

Eodem anno obiit Dominus *Azzo Estensis* Marchio in *Este*, relicto Domino *Francisco Fiosto*, Filio naturali, expulso de *Ferraria* D. *Francisco* ejus Fratre.

D. *Franciscus* Marchio Ecclesiam *Romanam* contra Nepotem naturalem suum concitavit: & tunc *Rodigium* dedit Communi *Paduæ*, & *Freschus* dedit *Ferrariam* Communi *Venetiarum*. *Veneti* autem expulsi fuerunt de *Ferraria*, & exercitum locaverunt in *Castro Tealdo*.

MCCCIX.

Manus de la Brancha de *Gubio* Potestas *Paduæ*.

MCCCIX.

Franciscus de *Cremonensibus* de *Pistorio* Potestas *Paduæ*.

Eodem anno, & mense *Augusti Veneti* expelluntur de *Castro Tealdo*, & *Ferrariensi* districtu per Ecclesiam, ubi duo millia sepeliuntur in una fovea, exceptis submersis in *Pado*.

MCCCX.

Dom. *Gentilis* de *Filipensibus* de *Urbe Veteri* Potestas *Paduæ*.

Mense *Junii* quidam nobiles *Veneti* voluerunt nomine *Romanæ* Ecclesiæ succurrere statum *Venetiarum*. Unde Dominus *Badoarius* miles decapitatur, & *Bajamonte Theopilus* cum aliquibus de *Cha Quirino*, & aliis multis perpetuo fuerunt forbanniti. In *Romana* autem Ecclesia receptis a Communi *Venetiarum* centum mille
148 Florenis, de *Venetis* expulsis parum curans, Commune *Venetiarum* ab excommunicationis vinculo liberavit.

MCCCX.

Tholomeus de *Torrexis* de *Cremona* Potestas *Paduæ*.

Hoc tempore *Padua* erat in Communi statu excelso. Episcopus de *Constantia* intrans *Paduam* annuntiavit *Henricum* de *Lucemburg* electum fuisse *Romanorum* Regem, venturum *Romam* pro corona Imperii.

MCCCXI.

Dominus *Albertus* de *Castello* Potestas *Paduæ*.

Dicto anno *Henricus Romanorum* Rex coronatur in *Mediolano* circa Epiphaniam.

Vicentia extracta est de protectione, & dominio *Paduæ* per *Veronenses* Mandato Imperatoris, die XV. Mensis *Aprilis*.

MCCCXI.

Rodulphus de *Sancto Miniato* Potestas *Paduæ*, mense *Julii*. Fuit duobus Mensibus, cui successit Vicarius Imperii *Gerardus* de *Yzola*. Imperator obsedit *Brixiam*, & eam cæpit.

MCCCXII.

Gerardo de *Yzola* existente Vicario Imperatoris, *Padua* tunc revelavit Imperatori, & tunc mortuus est Dominus *Rizardus* de *Camino*. *Vicentini* fuerunt fugati in *Quartexolo*, & *Vicentia* tunc quoque capta fuit per *Paduanos*, & cæ-

A perunt *Burgum Marosticæ*. Dominus *Canis* de *la Scala* cæpit *Motam*.

MCCCXII.

Jacobus de *Rubeis* de *Florentia* Potestas *Paduæ*.

Exercitus *Paduanus* transivit in *Berengam*, & cæpit *Pojanam*. Et facti fuerunt multi exercitus contra *Vicentinos*, & data fuit potestas D. *Guicillo* de *Camino* tunc eligendi potestatem *Paduæ*, qui elegit *Bertuum* de *Samaritanis* de *Bononia*.

MCCCXIII.

Bertuus de *Samaritanis* de *Bononia* Potestas *Paduæ*.

B Dicto tempore *Lutium*, ubi Dominus *Nicolaus* dominabatur, revellavit Communi *Paduæ*. Unde *Paduani* equitaverunt ultra *flumen Atticis* contra *Veronenses* die primo *Februarii*.

Item eodem millesimo Dominus *Guicellus* de *Camino* expulsus fuit de *Tarvixio*, & exercitus *Paduæ* fuit ad portas *Veronæ*.

Sulumanus revelavit in *castro Brazoli*, & postea mortuus fuit. Et Castrum postea destructum fuit. Et Comes *Goritiæ*, *Montagnonos*, *Paduanos*, & *Tarvisinos* tunc fugavit.

MCCCXIII.

C *Nicolutius* de *Carbole* Potestas *Paduæ*.

Tunc exercitus *Paduanus* existens in *Montebello*. Illo tunc obiit Imperator *Henricus*, & ipso mortuo tunc electus fuit *Ludovicus Ricus* Dux *Austriæ*.

MCCCXIV.

Tinus de *Rubeis* de *Arimino* Potestas *Paduæ*,

Iste fuit expulsus de Regimine, quia multi fuerunt confinati Cives de *Padua* contra voluntatem illorum de *Carraria*, & hujus operis Auctores fuerunt *Petrus* de *Altichinis*, & alii complices sui. Et illo tunc *Ronchus*, cum filiis suis fuerunt lacerati in plateis Communis.

D MCCCXIV.

Ponzetus de *Ponzonibus* de *Cremona* Potestas *Paduæ*. Illo tunc *Vicentini* fugati fuerunt juxta *Fontanivam*, & tunc captus fuit *Guilelmus* de *Beltrame*, qui vulneribus obiit in carceribus de mense *Septembri*.

Et illo tunc Do. *Canis* de *la Scala Paduanos*, qui cæperant *Burgum S. Petri*, fugavit.

Et illo tunc cæpit D. *Jacobum* de *Carraria*, & secum duo millia, & facta pace propter hoc cum Domino *Cane*, dicti Carcerati relaxati fuerunt.

MCCCXV.

E *Franciscus* de *Carbullo* Potestas *Paduæ*.

MCCCXV.

Ugolinus de *Lazaris* de *Bononia* Potestas *Paduæ*.

Illo anno *Ugutio* a *Faxola* Dux *Pisarum*, & *Lucæ* in bello *Montis Catini* fugavit Principem, Fratrem Regis *Roberti*, qui subjugavit *Florentiam*. Et illo tunc D. *Karolus* ejus Filius mortuus fuit, & unus filius *Ugonis*. Corpus namque Domini *Petri* fratris dicti Regis in cadaverum multitudine non potuit reperiri. Ipse *Ugutio* postea expulsus de suo dominio, & tunc Dux militiæ Dominus *Canis* obiit *Vicentiæ*:

MCCCXVI.

F *Merulus* de *Asixio* Potestas *Paduæ* mense *Januarii*.

MCCCXVI.

Ubertus de *Canzeleriis* de *Pistorio* Potestas *Paduæ* mense *Junii*, decapitari fecit suum Judicem propter proditionem.

MCCCXVII.

Bernardus de *Corrivo* de *Perusio* Potestas *Paduæ*.

Hoc anno Leones nati sunt *Venetiis*.

MCCCXVII.

149 MCCCXVII.

Opizo de *Opizinis* de *Pisis* Potestas *Paduæ*. Mense *Julii Paduani* voluerunt furtive accipere *Vicentiam* Domino *Cani* contra pacem. *Paduanis* vero fugatis capitur Comes *Sancti Bonifatii*, qui obiit propter vulnera in carceribus, quem tamen Dominus *Canis* in vita, & in morte summo honore tractavit. Eodem millesimo nocte præcedente *Sanctum Thomam* intravit furtive, quibusdam proditoribus mediantibus, *Montemsilicem* cum auxilio Comitis *Goritiæ*, & deinde per vim accepit *Estem*, & data sibi fuit *Montagnana*. Potestate tunc *Raynerio* de *Canosa*, qui post duos menses renunciavit, & tunc electus est *Petrus* de *la Parte* Potestas *Paduæ*.

MCCCXVIII.

Petrus de *la Parte* Potestas. Commune *Tarvisii* magnifice fuit in auxilium *Paduanis* contra Dominum *Canem*. Qui Dominus *Canis* cum suo exercitu transivit, & posuit exercitum suum in *Plebatum Saci*, & deinde castramentatus est juxta *pontem S. Nicolai*.

Tunc *Paduani* cum maximo furore armorum elegerunt Capitaneum Populi *Odericum* de *Chuchagna* stipendiarium *Paduæ*. Mense *Februarii* fit pax cum Domino *Cane*. Interventu Domini *Jacobi* de *Cararia* redierunt extrinseci, & quidam intrinseci de parte Ecclesiæ fugantur.

MCCCXVIII.

Dominus *Joannes* de *Cha Molino* de *Venetiis* Potestas *Paduæ*.

In mense *Julii* die Sancti *Jacobi* dominium *Paduæ* datur D. *Jacobo* de *Cararia*.

Item de Mense *Octobri Ugutio* de *Faxola* mandato Domini *Canis* quasi furtive habuit *Tarvixium*, & deinde Dominus *Canis* obsedit *Tarvixium*, cum quo isti fuerunt, videlicet Domini *Guicili* de *Camino*, *Artichus* Advocatus *Tarvixii*, *Guilielmus* de *Venico*.

Eodem anno Dominus *Jacobus* de *Cararia Thadeam* ejus filiam dedit in uxorem *Mastino*, Nepoti dicti D. *Canis*.

MCCCXIX.

Dominus *Marcus Gradenicus* de *Venetiis* Potestas *Paduæ*.

Eodem anno, & mense *Junii*, propter oppressionem Domini *Canis*, datur *Tarvixium* D. Comiti *Goritiæ*.

Item eodem millesimo, die v. *Augusti*, D. *Canis* obsedit *Paduam*, & fecit *Castrum Baxanelli*, & datur *Citadella* Domino *Cani*.

Item eodem Millesimo D. *Jacobus* de *Cararia* cum consensu Populi dedit *Paduam* Comiti *Goritiæ*, nomine *Federici* Ducis *Austriæ*, qui se appellabat *Romanorum* Regem, propter infestationem D. *Canis*.

MCCCXX.

Dominus *Marcus Gradenicus* Potestas *Paduæ*. Die III. Mensis *Januarii Guiliricus* de *Valse*, ut Vicarius Domini Ducis *Austriæ* intravit *Paduam*, & tunc tregua facta fuit cum D. *Cane*. Et dicto tempore treguæ D. *Canis* cæpit *Axolum*, & *Montebellunam*.

MCCCXX.

Dominus *Altinerius* de *Azonibus* de *Trivixio* Potestas *Paduæ* ultimo *Junii*. Dicto vero mense die XIII. *Baxanum* datum fuit Comiti *Goritiæ*. Die nono *Maji* mortuus fuit *Renaldus Scrovegnus*. Item eodem Millesimo, die III. *Junii* juxta Ecclesiam Sanctæ *Justinæ Paduani* extrinseci per foveas intraverunt furtive de nocte

A intra fortalicias, qui fuerunt mortui, & submersi. Item eodem millesimo, die XII. *Julii* in festo Sancti *Hermacolæ* gens Domini *Canis* fugata fuit per *Paduanos*, & capitur *Simon Philippus* de *Pistorio* Potestas in *claustro Baxanelli*, & ductus est *Paduam*.

MCCCXX.

Nigisolus de *Ansoldis* de *Cremona* Potestas *Paduæ*. Die XX. *Augusti*, & die V. exeunte *Augusto*, *Paduani* cum auxilio Comitis *Goritiæ*, & Ducis *Austriæ* fugarunt Dominum *Canem*, & cæperunt *Castrum Baxanelli*, & obsederunt *Montemsilicem*. B Item combusta fuit tota terra *Estensium* per Dominum *Canem*. Item fit pax cum Domino *Cane*, & *Baxanum* datur Domino *Cani*, & ipse restituit *Citadellam* Communi *Paduæ*, & Comiti *Goritiæ Axolum*, & *Montebellunam*, anno sequenti primo die *Februarii*.

MCCCXXI.

Mense *Maji Gerardus della Mandella* de *Trivixio* Potestas.

Mense *Septembri Padua* datur Duci *Carentanæ* per Ducem *Austriæ*, qui suum Vicarium cum CC. Galeatis misit *Paduæ*, strenuum militem, & C annorum LXXX. Dominum *Conradum* de *Onenstagno* mense *Novembri*, qui autem volebat contra Dominum *Canem* recipere dominium *Paduæ*, & non potuit reperiri.

MCCCXXII.

Thebaldus de *Castro Novo* de *Perusio* Potestas *Paduæ*. Mense *Maji Conradus* de *Vigontia* cum *Pa-* 150
duanis extrinsecis cum auxilio Domini *Canis*, & Marchionum revelavit *Paduæ*, & in *Estensi* Villa facta fuit magna præda, & postea posuit Castra sua in *Vigizolo* de mense *Februarii*.

Item de mense *Septembri Lodovicus* Rex in Cam- D pestri bello cæpit *Federicum* Ducem *Austriæ*.

MCCCXXIII.

Altinerius de *Azonibus* de *Trivixio* Potestas *Paduæ* mense *Augusti*: Mense autem *Aprilis* obiit Comes *Agoritiæ*, & post ejusmodi mortem pax facta fuit inter *Paduanos* extrinsecus, & intrinsecus, & tunc *Conradus* de *Vigontia* venit ad mandata Communis *Paduæ* retento in se dominio *Vigizoli*.

MCCCXXIV.

Renaldus de *Zezena* Potestas *Paduæ* mense *Martii*. E Et eodem millesimo, & mense *Junii* Dux *Carentanæ* fecit transitum per *Trivixium*, & cum Equis XV. millibus intravit *Paduam*, & obsedit *Montemsilicem*, & cum maximo damno *Paduanorum* facta tregua cum Domino tunc remeavit.

MCCCXXIV.

Beraldinus de *Casemo* de *Trivixio* Potestas mense *Septembri*.

MCCCXXV.

Dominus *Canis* combussit *Brusaporchum* mense *Januarii*, & ipsum *Brusaporchum* habuit, & F cæpit, & posuit suum exercitum in *Consilve*, & ipso millesimo habuit *Vigizolum*.

MCCCXXV.

Pullionus de *Becadellis* de *Bononia* Potestas *Paduæ* mense *Martii*.

Eodem anno mense *Junii*, *Gulielmus Dente* occiditur ab *Ubertino* de *Cararia*. *Paulinus Dente* frater dicti *Gulielmi* naturalis commovit civile bellum contra illos de *Cararia*, *Cararienses*, qui optime pugnaverunt, tamen mortifere vulnerati *Paulum Dente* cum sequacibus suis fuga-

verunt die XXII. *Septembris. Pullionus* cum sua familia occisus est, & tunc jura Communis *Paduæ* lacerantur, & latitantur ex toto.

MCCCXXV.

Coradinus de *Buchis* de *Brixia* Potestas mense *Octobris.* Statim in sequenti anno, & mense *Februarii Conradus* de *Vigontia* expulsus per Civile bellum invasit turrim *Churani*, & statim captus fuit per *Nicolaum* de *Cararia*, qui mense *Martii* in palatio, seu platea decapitatus fuit.

MCCCXXVI.

Bonacursus de *Rugeriis* de *Parma*, Potestas *Paduæ. Guicili Tempesta* Advocatus *Tervixii* fugit ad *Anoalem*, qui ante v. *Junii* armata manu remeavit, & de intrinsecis mortui fuerunt scilicet, *Altinerius* de *Azonibus* & *Tolbertus Calza* ab *Antonero* de *Vigontia.*

MCCCXXVI.

Thebaldus de *Castro Novo* de *Perusio* Potestas *Paduæ* mense *Maji.*

MCCCXXVII.

Paxius de *Guffis* de *Brixia*, Potestas *Paduæ* de mense *Maji.*

MCCCXXVII.

Nicolaus Morocenus de *Venetiis*, Potestas de mense *Novembris* anno sequenti, & mense *Januarii.*

Lodovicus, qui se appellabat *Romanorum* Regem, tunc rebellis Ecclesiæ *Romanæ*, ductu Domini *Canis*, & aliorum Dominorum *Lombardiæ*, venit *Tridentum*, qui mense *Maji* coronatur in *Mediolano* per Episcopos Scismaticos, & per suum Antipapam coronatus fuit in *Roma.* Item mense *Julii* Dominus *Nicolaus* de *Cararia* exivit *Paduam* simul cum *Rizardo* de *Camino*, & auxilio Domini *Canis*, & Marchionum, *Este* & *Bovolenta* revelaverunt Communi *Paduæ.*

MCCCXXVIII.

Nicolaus Morocenus de *Venetiis* Potestas mense *Junii* fugit *Veronam.* Tunc electus est Potestas *Paduæ Griffus* de *Villandros Theotonicus.* Item propter infestationem extrinsecorum, & *Theotonicorum Padua* datur Domino *Cani* die x. *Septembris.* Item eodem mense *Septembri Mastinus* Nepos Domini *Canis* desponsavit Dominam *Thadeam* filiam Domini *Jacobi* de *Cararia.*

MCCCXXVIII.

XXI. Mensis *Septembris Bernardus Ranutii* de *Verona.*

De mense *Novembri* facta fuit Curia generalis *Veronæ.* Dominus *Mastinus* duxit D. *Thadeam* uxorem suam, & nuptiæ factæ fuerunt, & propter lætitiam nuptiarum D. *Canis* creavit XII. milites *Paduanos*, inter quos principalem fecit D. *Marsilium* Grandem de *Cararia.*

MCCCXXIX.

Bernardus de *Honaris* de *Verona* Potestas *Paduæ.* Mense *Julii* D. *Canis* obsedit *Trivixium*, & ipsum habuit, & post triduum obiit in *Trivixio*, & eodem mense datum est dominium *Alberto*, & *Mastino* de *la Scala Veronæ.*

MCCCXXIX.

141 *Galeotus* de *Magis* de *Brixia* Potestas *Paduæ.* Mense *Novembris* iste non finito regimine suo, mandato Dom. *Alberti* de *la Scala*, turpiter discessit.

MCCCXXX.

Baylardinus de *Nogarolis* Potestas de mense *Aprilis.* Et mense *Julii* D. *Mastinus* pugnavit contra *Brixiam*, & extra civitatem fere omnia castra cæpit.

MCCCXXXI.

Idem Dominus *Baylardinus* Potestas. Die penultimo *Decembris Brixia* datur *Joanni* Regi *Boemiæ*, Filio Imperatoris *Henrici*, & postea *Bergomum*, & multæ aliæ Civitates se dederunt eidem, qui relicto *Parmæ* filio suo Domino *Karulo* in *Alamaniam* equitavit.

MCCCXXXII.

Mense *Maji Thadæus* de *Ubertis* de *Florentia.* Mense *Junii* Dom. *Marsilius* de *Carraria* mandato Do. *Mastini* de *la Scala* abstulit *Brixiam* Regi *Joanni* & *Bergomum* datum fuit Domino *Azoni Vicecomiti.*

MCCCXXXII.

Mense *Novembris* Petrus *Delmesa* de *Verona* Potestas. Eodem mense *Novembris* Dominus *Karolus* filius Regis *Joannis* equitavit contra exercitum Marchionum juxta *Sanctum Felicem*, & sexcentos milites cæpit, cæteros fugavit, & occidit. Eodem mense *Papia* revelavit eidem Regi *Joanni.*

MCCCXXXIII.

Petrus Delmesa mense *Februarii.* Circuitur *Ferraria* ab exercitu Ecclesiæ, & quasi capta fuit: sed defensa fuit per Advocatum *Trivixii.* Mense vero *Aprilis* rebelles Ecclesiæ in *Ferraria* congregati posuerunt in conflictum totum exercitum Ecclesiæ, & milites nobiles cæperunt, & maxime Comitem de *Arminiato Guasconem*, qui se redemit LX. millibus Florenis. Item eodem anno, & mense *Februarii* Rex *Joannes* cum suo exercitu equitavit *Parmam*, volens se jungere cum Legato Ecclesiæ contra rebelles Ecclesiæ, quod Legatus recusavit. Unde Rex transiens per *Veronam* mense *Octobri* equitavit *Tridentum*, qui tamen sapienter jam promiserat Dominum *Karolum* ejus filium facere Dominum.

MCCCXXXIV.

Idem *Petrus* Potestas mense *Martii.* Legatus Ecclesiæ, qui jam fuerat *Bononiæ* septem annis, fugatur, & includitur in Castro, quod ædificaverat, qui cum Episcopo *Florentiæ*, & militia sociatus exiens Castrum, adivit *Florentiam*, & inde equitavit ad *Vignonem.* Item eodem anno exercitus Dominorum de *la Scala*, & aliorum Dominorum *Lombardiæ* vastavit confinia *Parmæ*, *Regii*, & *Mutinæ.* Item mense *Julii Cremona* datur Domino *Azoni Vicecomiti.* Item facta fuit Curia generalis D. *Marsilii* de *Cararia*, qui uxorem duxit Dominam *Beatricem* de *Corigia.*

Item Dominus *Mastinus* cum validissimo exercitu *Marchiam* transiens obsedit, & cæpit *Colornium* de districtu *Parmæ.*

MCCCXXXIV.

De mense *Novembris Federicus* de *Ubertis* de *Florentia* Potestas *Paduæ.* Mortuo *Joanne* Summo Pontifice de mense *Decembri*, qui *Ludovicum* deposuit de suo Imperio excommunicatum, tunc electus est *Benedictus* XII. in Papatu.

MCCCXXXV.

Mense *Martii* illi de *Frescho* expelluntur de *Janua*, & obiit Dux *Carintiæ*, cui successit filius Regis *Joannis* ejus Gener.

MCCCXXXV.

Mense *Maji Baylardinus* de *Nogarolis* de *Verona* Potestas. Iterato tum maximo exercitu Domini *Lombardiæ* infestabant inimicos. Unde mense *Junii*

Junii Nobiles de *Rubeis* dederunt se, & *Parmam* Dominis de *la Scala*. Item mense *Julii* per illos de *Fojano* datur *Regium* prædictis Dominis de *la Scala*, qui dederunt postea dictum *Regium Lodovico* de *Gonzaga* de *Mantua*. Item eodem mense datur *Cumum* Domino *Azoni Vicecomiti* de *Mediolano*. Item mense *Augusti* datur *Laudum* eidem Domino *Azoni*. Item mense *Novembris Petrus* de *Rubeis* dedit *Lucam* Domino *Mastino* de *la Scala*, & propter hanc caussam orta fuit discordia inter *Florentinos*, & Dominos de *la Scala*.

MCCCXXXVI.

Mense *Martii* Domini de *la Scala* de *Verona* dederunt *Burgum Sancti Dionini* dicto Domino *Azoni*, secundum quod ei permiserant. Item eodem anno 1336. mense *Maji Manfredus* de *Piis* dedit *Mutinam* obsessam per annum Marchionibus *Estensibus*.

MCCCXXXVI.

Dominus *Baylardinus* Potestas. Domini de *la Scala* eodem anno dominabantur in *Marchia* tota, ac *Brixia*, *Parma*, & *Luca*, & illo tunc facta, & status eorum cæperunt declinare primo.
152 Et fugierunt de eorum Curia *Rolandinus*, *Marsilius*, & *Petrus* de *Rubeis*, & *Pontremolum* revelavit. Item mense *Maji* exercitus Dominorum de *la Scala* ivit contra *Venetos*, & sic incæpit incendium maximum guerræ contra illos de *la Scala*. Tunc facta fuit societas per *Venetos*, & *Florentinos*, & incæpit reædificatio *Salinarum*.

MCCCXXXVI.

Mense *Junii* Dominus *Baylardinus* Potestas descendit in Palatio, & tunc quatuor cives rexerunt Curiam Potestatis. Idem eodem millesimo, & mense *Junii Federicus* ab *Equis* de *Verona* Potestas. Item mense *Julii Gerardus* de *Camino* revelavit, furato *Opitergio*, qui *Gerardus* captus est cum eodem *Opitergio* per Dominum *Albertum* de *la Scala*. Item mense *Augusti Caminum* obsessum datum est Dominis de *la Scala*. Item mense *Octobri* Comes *Collalti* revelavit Dominis de *la Scala*. *Petrus* de *Rubeis* ivit *Venetias* pugnaturus contra Dominos de *la Scala*.

MCCCXXXVI.

Mense *Octobri Veneti* voluerunt furari *Mestrum*, sed dolo proditi perierunt, tamen jussu Dominorum de *la Scala* comburitur tota Villa, quando inde exercitus motus est. Eodem mense *Octobri Petrus Rubeus* cum exercitu *Florentiæ*, & *Venetiarum* transiens *Plavem*, & *Brentam* Castra sua posuit *Bovolente*. Item mense *Novembris Paduani* in angustiis mortis constituti, pugnaverunt contra *Theotonicos* illorum Dominorum de *la Scala*, qui occiderunt 200. homines in *Burgo Caudæ longæ*.

Item eodem mense *Ubertinus* de *Cararia* pugnavit contra *Theotonicos* illorum Dominorum in *prato vallis Paduæ*. Item eodem mense *Veneti* cæperunt *Castrum Salinarum*. Item mense *Decembri Placentia* diu obsessa datur Domino *Azoni Vicecomiti* de *Mediolano*. Item de mense *Januarii*, die *Jovis* VIII. dicti mensis venit D. Imperator *Paduæ* caussa accipiendi Coronam in Civitate *Romæ*. Item die *Martis* VI. mensis *Decembris* hora XXII. & malo tempore venit D. Imperator *Paduæ* caussa eundi *Romam*.

---

153 Post ea, quæ in quattuor suprascriptis Codicibus ROLANDINI historiæ addita reperimus, neque hæc in MS. satis antiquæ notæ, quamvis a ROLANDINO separatim inventa, duximus prætermittenda.

XLVIII.

S*anctus* Prosdocimus *hoc anno salutis a Domini Nostri Nativitate missus a* Petro *Apostolo venit* Paduam, *&* *convertit populum* Patavinum *ad fidem* Christi.

MCLXXXIX.

Factum fuit hoc anno navigium, quod vadit, seu per quod navigatur a Bassanello Montemsilicem.

MCXCIV.

Incæptus fuit hoc anno Pons Omnium Sanctorum, *& incæpti fuerunt muri circa civitatem* Paduæ, *& natus est* Ecelinus Tertius.

MCCI.

Posita fuit aqua hoc anno in navigio Montissilicis, *& cæptum est navigari in illo.*

MCCV.

Acceptæ fuerunt jurisdictiones Magnatibus Paduæ *hoc anno, & incæpta fuit via, qua itur ad* Plebem Sacci.

MCCIX.

Incæptum fuit hoc anno navigium ab Omnibus Sanctis *tendens usque ad* castrum Stratæ.

MCCX.

Facta fuit hoc anno porta Turricellarum Paduæ, *& factum murus usque ad* Sanctum Michaelem.

MCCXII.

Completa fuit via hoc anno, per quam itur a Ponte Curvo Plebem Sacci, *& facta fuit pax inter* Paduanos, *&* Venetos.

MCCXVII.

Facta fuerunt molendina Turicellarum, *&* Omnium Sanctorum, *& factus hoc anno* pons Curteroduli.

MCCXVIII.

Incæptum fuit hoc anno Palatium Communis Paduæ, *opus nobile, & magnificum, & completum anno* MCCXIX.

MCCXX.

Incæpta fuit Cittadella, *& acceptus pro Cive* Pa-

duæ *Rev. D. Patriarcha* Aquilegiæ.

MCCXXII.

Translatum fuit hoc anno Paduam *Studium ex civitate* Bononiæ, *quo anno fuit universalis terremotus.*

MCCXXIII.

Facta fuit hoc anno Fratta *districtus* Ferrarienſis, *per quam itur ad* Sanctum Bellinum.

MCCXXIV.

Facta fuit hoc anno via, qua itur a Prato vallis Buvolentam, *& fuit in* Prato vallis *ludus Gigantum.*

B MCCXXVI.

Capta fuit hoc anno a Paduanis *Civitas* Vincentiæ, *quo anno* Paduani *impetum fecerunt contra D.* Bonifacium *Comitem civem* Mantuanum *Potestatem* Paduæ.

MCCXXX.

Exercitus Paduanus *hoc anno ivit in* Veronenſem *agrum, & captus est* Portus Leniaci.

MCCXXXI.

Beatus Antonius *de* Padua *hoc anno obiit, & extraxit de carcere Comitem* Sancti Bonifacii, *& alios nobiles* Veronenſes.

C MCCXXXIII.

Vendita fuerunt hoc anno Communia Communis Paduæ, *& captum fuit* Rubeganum, *&* Mestre.

MCCXXXVI.

Imperator combuxit hoc anno Vincentiam, *quo tempore incæpit pessima guerra, & prædictus Imperator cum* Teuthonis *venit in civitatem* Paduæ.

MCCXXXVII.

Data fuit Padua *Nunciis Imperatoris hoc anno, quo tempore exercitus Imperatoris ivit ad* Turrem novam, *& homines de* Mediolano *fuerunt confinati.*

D MCCXXXVIII.

D. Marchio hoc anno armata manu venit usque in Pratum Vallis: *sed inordinate reversus est.*

MCCXLVI.

Federicus *Imperator hoc anno, dum esset ad obsidionem* Mediolani, *privatus fuit Imperio per D. Papam, & interfectus D.* Eccelinus *Potestas* Veronæ.

MCCXLVIII.

Eccelinus *de* Romano *hoc anno cæpit* Feltre, *& civitatem* Belluni *cum magno numero* Paduanorum, *&* Vicentinorum.

E MCCLVI.

Eccelinus *de* Romano *hoc anno cum magno exercitu fuit in* Mantuano, *& a* Paduanis *extrinsecis cum auxilio* Venetorum *capta fuit civitas* Paduæ *per Legatum D. Papæ. Deinde* Eccelinus *cum exercitu venit* Paduam, *& illic frustra fatigatus decessit, & ivit* Veronam, *& fecit detineri in carcere circa* XI. *millia* Paduanorum, *qui cum eo erant, & mori, exceptis forte* C. *qui aufugerunt.*

F 154 MCCLVIII.

Incæptus fuit hoc anno murus Spaldi in civitate Paduæ *versus* S. Trinitatem, *& hoc anno mortuus est* Eccelinus Tertius.

MCCLX.

Mortuus est Albricus *frater* Eccelini *cum tota familia, & incæpit hoc anno factum verberationis in* Paduano *in Villa* S. Martini.

A MCCLXII.

Fuit ignis in Padua, *qui combuxit stationes circa mercatum in vigilia* Omnium Sanctorum, *& fuit vocatus ignis de* Fratre Galviano.

MCCLXIII.

Facta fuit translatio Sancti Antonii *in Octava Pascæ, & hoc anno completus fuit murus civitatis ex opposito* Sanctæ Agathæ.

MCCLXVI.

Castellani Vicentini *dederunt sua castra* Veronenſibus. *Quamobrem* Vicentini, *& Commune* Vincentiæ *reddiderunt se Communi* Paduæ, *& statim exercitus* Paduanorum *cæpit castellum* Leonici, *& hoc anno fuit factum Carrotium Communis* Paduæ.

MCCLXVII.

Beatus Antonius Peregrinus *obiit hoc anno. Et fuerunt hoc anno in* Padua *duo magni terræmotus. Et eo anno facta fuit lodia cum podiolis Communis* Paduæ.

MCCLXXI.

Hoc anno depictum fuit Palatium Communis Paduæ, *& factæ fuerunt* Beccariæ magnæ *Communis* Paduæ.

MCCLXXII.

Facta fuit hoc anno domus Communis Paduæ, *quæ est juxta stationes, ubi venduntur ferramenta.*

MCCLXXIV.

Hoc anno fuit inventum Instrumentum Domus Dei, *& repertum tesaurum tantum auri in medaleis in certis orziis ad summam librarum* XVI. *mill. denariorum* Venetorum.

MCCLXXV.

Hoc anno, Potestate Paduæ *D.* Ruberto *de* Rubertis *de* Regio, *inglareata fuit via, qua itur* Vincentiam.

MCCLXXXII.

Factæ fuerunt stationes Communis Paduæ *subtus podiolum Potestatis, & factus fuit* pons lapideus Baſſanelli, *&* pons *de* Gradiciis, *&* ſcalæ S. Joannis *a* navibus *lapideæ.*

MCCLXXXIII.

Factus fuit pons *lapideus S.* Leonardi *hoc anno, & inventa arca nobilis* Antenoris, *conditoris Urbis* Paduæ *cum capitello, penes S.* Laurentium *a porta S.* Stephani.

MCCLXXXIV.

Facta fuit hoc anno camera, ubi fit majus Consilium Communis Paduæ.

MCCLXXXVI.

Factum fuit Palatium, unde debet descendere Potestas, & hoc anno factus fuit pons S. Johannis, *& domus Ancianorum.*

MCCLXXXVII.

Facta fuit porta Cameræ conſilii Veteris, *& destructæ fuerunt* picturæ Notariorum, *& quidam ex ipsis fuerunt extracti de libro forbannitorum. Et hoc anno emptæ fuerunt domus Domini* Guictili *a* Ponte Altinato *per Commune* Paduæ, *& destructæ, & ibi factus fuit murus portæ civitatis. Et eo tempore positi fuerunt omnes termini in campaneis* Paduæ.

MCCLXXXVIII.

Facti fuerunt pontes Thadorum, *& S.* Michaelis Communis *Paduæ.*

MCCXCII.

MCCXCII.

Hoc anno inceptum fuit, & completum Castrum Baldum, *ad honorem Communis* Paduæ.

MCCXCIV.

Capta fuerunt castra de Este, *& de* Calaone, *& prostrata in terram. Et eo anno Populus* Paduanus *habuit* Abbatiam, Lendenariam, Venece, *cum tota curia* Anguilariam, *&* Baptaleam.

MCCXCVI.

Incœpta fuit una turris ex opposito Castribaldi *ultra* flumen Athesis *per Commune* Paduæ.

MCCXCVII.

Hoc anno incœptus fuit pons Pizonis, *Potestate* Paduæ *D.* Fantono *de* Rubeis *de* Florentia.

MCCXCVII.

Potestate D. Francisco *de* Cremonensibus, *facta fuit Cancellaria* Paduæ.

MCCC.

Factus fuit pons Omnium Sanctorum, *& murus a* ponte Omnium Sanctorum *usque ad rostam, Potestate Do.* Nicola *de* Circlis *de* Florentia, *qui fuit condemnatus per Syndicos in libris quatuor mill. & solvit bene.*

Eodem. Anciani eo anno redducti fuerunt ad numerum XII . . . . *eo anno reducti fuerunt ad numerum* XVIII.

Eodem. Hoc anno fuit discordia inter Commune Paduæ, *&* Venetos *propter* Salinas, *& exercitus* Paduæ *ivit ad* castrum Salinarum, *& tandem sequutum est eodem anno concordium inter Commune* Paduæ, *&* Venetos.

MCCCXI.

Civitas Vincentiæ *auxilio* Canis *de* la Scala *extracta est de protectione Communis* Paduæ, *credentibus* Vincentinis *per se stare, sed remanserunt decepti.*

MCCCXII.

Hoc anno Canis *de* la Scala *bellum movit Communi* Paduæ, *& fuit pessima guerra inter Commune*
155 Paduæ, *Commune* Vincentiæ, *&* Canem, *quæ diu duravit, cum destructione infinitarum villarum, & castrorum, & strage hominum* Paduanorum, Vicentinorum, *&* Veronensium.

MCCCXII.

D. Nicolaus *de* Lucio *rebellavit Communi* Paduæ, *& dedit castrum* Lucii Cani *de* la Scala. *Ex quo combusta fuit tota* Pedevenda, *& etiam magna pars districtus* Veronæ *per Commune* Paduæ.

MCCCXIII.

D. Sulimanus *de* Bragolo, *qui tenebat* castrum Bragoli *rebellavit Communi* Paduæ, *& fuit interfectus, &* Paduani *voluntarie habuerunt castrum, quod statim solo æquarunt. Deinde cum navibus copertis iverunt causa accipiendi* castrum Lucii, *& tandem dato hostibus conflictu,* Canis *comburi fecit castrum* Lucii, *& inde omnes recesserunt.*

Eodem hoc anno Imperator Henricus *obiit, &* Paduani *novis vestimentis se induerunt, cum solemni gaudio.*

MCCCXIV.

Exercitus Paduanorum *ivit contra* Vincentiam, *& per tractatum* Paduani *habuerunt burgos, & ibi posuerunt campum. Sed* Canis *de* la Scala, *facto repentino impetu* Paduanos *in fugam convertit, & captus fuit D.* Jacobus *de* Carraria *cum multis aliis, & coacti fuerunt* Paduani *facere pacem cum*
A Cane, *datis sibi in vita* Montesilice, Este, Montagnana, Castro Baldo, *&* Bassiano.

MCCCXVIII.

D. Comes Vinciguerra *de S.* Bonifacio, *cum* Vincentinis *patria pulsis, & cum gentibus* Paduanorum *occulte nocturno tempore iverunt ad* portam Berenge, *quæ per tractatum quorundam civium* Vicentinorum *debebat eis tradi, ut occuparent* Vincentiam: *Sed* Canis *de* la Scala *prævisus prævenit eos, & aperta porta irruit in* Paduanos, *& eos profligavit, & captus fuit dictus Comes* Vinciguerra, *& carceratus cum aliis* VIII. *cent.*
B *hominibus, qui Comes decessit in die S.* Antonii *apud hostes.*

MCCCXIX.

Accepta fuit civitas Ferrariæ *de manibus Tyrannorum per populum* Ferrariæ, *cum auxilio D.* Raynaldi *de* Vo, *D.* Macharuphi *de* Macharuphis, *D.* Marsilii *de* Polaphrisana, *& multorum* Paduanorum, *& posita fuit in potestate, & fortia Dominorum* Raynaldi, Azonis, Obizonis, *&* Bertoldi *Marchionum.*

MCCCXX.

Gentes Canis *de* la Scala *transacto flumine versus* Villam *de* Ronchagietis, *multa damna intule-*
C *runt in districtum* Plebis Sacci, *& majora intulissent discurrendo versus* Clodiam, *nisi dispositis præsidiis obstitissent D.* Pantaleo, *&* Dusius *de* Buzacarinis, *deputati pro Capitaneis ad custodiam locorum versus* Clodiam. Paulus Dente *ad* vadum Corozole, Zambonus Polifrixa *ad vadum Monacarum S.* Laurentii *de* Venetiis, *D.* Joannes *de* Campo S. Petri *ad vadum de* Isola *de* . . . . *&* Franciscus Macharuffus *ad* Bovolentam. *Tandem pax facta cum* Cane *his conditionibus, ut haberet terram* Montissilicis, Montagnanæ, *&* Castri Baldi *in vita sua.*

D *Eodem. eo anno in Consilio Majori Communis* Paduæ *electus fuit Capitaneus Generalis Populi* Paduani *D.* Jacobus *de* Carraria *per omnes Magnates, & Populares in festo S.* Jacobi, *die* Martis 7. *exeunte* Julio.

MCCCXXI.

Dati fuerunt Confalones, & Banderiæ Populi, & Fratalearum Paduæ *super Palatio in die S.* Nicolai *ultra D.* Jacobo *Capitaneo, & in Vigilia S.* Luciæ *natus est ei filius vocatus* Milion, *& baptizatus in Ecclesia Sancti* Martini. *Et Gastaldiones fratalearum tenuerunt illum ad baptisma, qui puer pauco tempore vixit.*

E *Eodem.* Canis *de* la Scala, *cum magno exercitu, eodem anno venit circa* Paduam, *& accepit aquam a* ponte Bassanelli, *& occupavit totum circuitum* Paduæ, *exceptis* Bassiano, *&* Cittadella, *&* castro Pendicis, *quam habuit postea in vigilia* Omnium Sanctorum, *& cum illo erant D.* Nicolaus *de* Lucio, Macharonus *de* Macharuffis, Coradus *de* Viguntia, Marcus *de* Forzate, Prosdocimus *de* Caliginis, Beccardinus *cum* Transelgardo Liazaro, Philippo, *&* Brunaxo, *&* Reulpho, *& cum aliis de* Maliciis, Franciscus Polarfirxana, Laurentius *de* Terrarsa, Ugotio *de* la Faxola, *cum multis aliis, & fuit*
F *publicata condemnatio rebellium in Palatio die* Veneris XVI. Novembr. *ante tertiam.*

MCCCXXII.

D. Odoricus *de* Gualse Theutonicus *ignarus litterarum, & linguæ* Latinæ *venit* Paduam, *Vicarius D.* Henrici *Principis* Austriæ, *Regis* Romanorum, *cum magna quantitate militum, & cum maximo honore conductus ad palatium, & sibi delato juramento per Ancianos in forma, lecto per*

per Sachetum Campagnolæ Notarium de bono Regimine faciendo, cum pactis registratis in Cancellaria, subito D. Jacobus de Carraria Capitaneus Populi Paduani, renunciavit dictæ Capitanariæ, & ei tradidit Confalones. Demum habito colloquio cum Cane de la Scala facta fuit treuga usque ad dimidiam Quadragesimæ.

MCCCXXII.

Eodem anno Canis de la Scala cum exercitu clam invasit civitatem Paduæ, & ascendit Spaldos post Monasterium Sanctæ Justinæ interfectis custodibus.
156 Sed tandem per Paduanos turpiter ejectus, fugatusque fuit cum multa suorum cæde & sanguine. Inter quos XVI. ex eis reperti mortui, & ducti fuerunt in civitatem, & trainati ad cathenam communis.

MCCCXXII.

Eodemque anno construente Cane unam motam, ut ibi ædificaret turrem extra Pontem curvum, ut obsideret civitatem Paduæ, Paduani una cum D. Jacobo de Carraria exeuntes extra portam facto impetu in hostes explanaverunt dictam motam versis militibus Canis in fugam, pluribus interemptis, & quasi omnes ejus milites capti sunt in eo prælio. Et quia D. Almericus de Azonibus de Tarvisio, Potestas tunc Paduæ, in eo prælio optime se gessit, & fuit primus, qui transivit fossam magnam, & vulneravit D. Thisonem de S. Angelo hostem, ex illa causa factus fuit civis Communis Paduæ, & de majori Consilio, & fuit sculptus in uno magno lapide posito in muro domus Potestatis Communis supra stationes, ubi venduntur ferramenta supra plateam, & donata sibi una domus per Commune Paduæ, & una possessio, quæ fuerat Francisci D. Ziliæ de Sangonariis.

Eodem anno captum fuit castrum Mussolenti, in quo erat D. Derzanus de Bassiano rebellis Communis Paduæ, & conductus, & decapitatus in Bassiano. Et captum fuit Castrum Bassanelli per Paduanos, & multi hostium occisi sunt, multi etiam in aqua suffocati. Et eo die factum est cruentum certamen cum D. Cane de la Scala, qui cum multitudine armatorum venerat in auxilium suorum, & demum conversus in fugam, multis suorum interemptis aufugit versus Montemsilicem, & captus fuisset, nisi obviasset Francisco de Rocca ad molendina Baptaleæ, qui sibi dedit unam bonam equam, quæ fuit causa suæ salutis. Capti fuerunt ex hostibus plusquam DC. homines, inter quos fuit D. Macharuffus, & conductus, & interemptus in domo D. Ubertinelli de Carraria, & die Dominico sexto exeunte Octobri, facta fuit pax inter dictas partes.

MCCCXXII.

Captus fuit in Vigilia S. Michaëlis Dux Austriæ cum Henrico fratre per Ducem Baiveriæ, & Regem Romanorum, & carcerati cum magno numero suorum militum.

MCCCXXII.

Rebelles cum multis inimicis Communis Paduæ, ceperunt terram Este, & villam Arquadæ per vim, & eo anno civitas Mediolani accepta fuit de manu D. Galeatii, & Fratrum per Populum dictæ civitatis cum auxilio Do. Raymundi Vicarii D. Papæ, & parvo tempore post dicti Fratres, ut antea, tenuerunt dictam civitatem.

MCCCXXIII.

Die 19. Maji in Villa Tencharolæ facta fuit pax inter Commune Paduæ, & suos rebelles cum maxima lætitia.

MCCCXXIV.

Die Dominico octavo Januarii S. Thomas de Aquino Ordinis Prædicatorum fuit canonizatus per Summum Pontificem in Civitate de Avinione.

Eo anno D. Corradus de Ofrastagno, & D. Henricus de Carrentana, cum multis militibus venerunt ex Tarvisio ad locum Cittadellæ, deinde ad villam Cortaroduli, & ibi manserunt plures dies, postea venerunt Paduam, deinde ad terram Montissilicis cum populo Paduano, quæ tunc detinebatur per D. Canem. Qui D. Corradus, & Henricus corrupti a Cane, nullum ei intulerunt damnum; sed solum damna intulerunt Communi Paduæ, populando villas, & fruges devastando, spoliando homines, & mulieres usque ad nudam carnem, immemores honoris, & fidei, & quantitatis auri, & argenti habiti pluribus annis a Communi Paduæ facto paupere. Et tanquam mendaces, & proditores Communis Paduæ, & S. R. E. recesserunt ab obsidione Montissilicis, & venerunt Paduam. Deinde recepto auro, & argento, quod congregatum erat Venetiis, descesserunt, damna semper Communi Paduæ, & Villis inferendo.

Eo anno die 23. Novembris obiit D. Jacobus de Carraria, cujus cadaver portatum, & sepultum est in Villa Carrariæ.

MCCCXXV.

Die Veneris, exeunte Januario fuit magnus ignis in contrata Sancti Urbani, & paucis diebus post combustum est monasterium Arcellæ cum toto dormitorio de nocte, & combustæ fuerunt infinitæ Villæ Paduani districtus per Canem de la Scala, & maxime in Plebatu Sacci, Insulæ, Consilvarum, & Maseradæ.

Eo anno mortuus fuit gladio D. Polionus de Bicaelis de Bononia Potestas Paduæ, & Capitaneus suorum barodcriorum super domo Communis, eo quia posuerat in banno D. Ubertinum de Carraria, & Tartarum de Lendinaria occasione mortis D. Gulielmi Dente; mortuus insuper fuit gladio Marescalchus Teutonicorum insimul cum quadam gentili domina sorore D. Obizi de Carraria, quos ambos D. Obizo interfecit in domo dictæ Dominæ, & etiam cum una sua Domicella inventa cum uno socio dicti Marescalchi.

FINIS

APPENDICIS ACCEDENTIS AD LIBRUM CHRONICORUM ROLANDINI.

I N D E X
NOMINUM, ET FAMILIARUM.

Numerus Romanus *Librum denotat*, minor *vel* Barbarus *Capit.*

A.

Aacodello. (de) *Albertus Judex*. VI. 8.
Abano. (in villa de) *Manfredus Riccus*. I. 1. *Cæcilia*, *ibidem*, & 2. 3. 4.
Abbas *quidam Sanctæ Luciæ primo*, *deinde Sancti Felicis de Vicentia*. IX. 5.
Adam. XII. 7.
Advocati. *Ugolinus Miles*. I. 6. *Avedutus* IV. 6. 11. 15. V. 4. *Advocatus*. X. 9.
Æneas. XII. 1.
Agnus *Magister in Physica in studio Paduano*. XII. 19.
Agordo. (de) *Aynardus*. VIII. 9.
Alberti, *vel Ariberti*. *Simeon*. VI. 16. VII. 11.
Albertinus, *frater ordinis minorum*. VII. 3.
Albertus *Episcopus Tarvisii*. XII. 12.
Albizus *Florensis* 1. *Florentinus* 1. *Potestas Paduæ*. I. 13.
Alcherio. (de) *Philippus*, *Henricus*, *Albertus*, *Alcherius*. VI. 16. *Henricus*. VII. 11.
Aldrevando. (de) *Albertus Leonardus*. VI. 16.
Alemannorum *ordinis Magister*, *sive præceptor*. VII. 6. 9.
Alexius *Judex Potestatis Paduæ*. I. 4.
Alexio. (de) *Antonius Judex*, *Ugucionus*, *Alexius*, *Jacobus Judex*. VI. 16.
Almeruda. (de) *Matthæus Jud. Ugucio*. VI. 2.
Andito. (de) *Jacobus Potestas Paduæ*. I. 10.
S. Andrea. (de) *Jacobus Miles*. IV. 12.
Anoale. (de) III. 6. *Nicolaus*. V. 15. *Advocatus & Guido*. VI. 14.
Anonymi *quidam insigniores*. *Miles quidam de majoribus Paduæ decapitatus in foro*. IV. 15. *Nobilis Clericus de Majoribus Canonicæ Paduæ combustus in Prato Vallis ibidem*. *Miles quidam Tarvisinus* IV. 11. *Miles alius Tarvisinus potestas Castri franchi*. V. 16.
Antenor. XII. 1.
Antoniacius, *sive Bonacordus Antoniacius de Plebe Sacci*. VII. 1.
Antonius, *Lazareni Notarii filius*. VII. 3.
S. Antonius *Ulisipponensis*. II. 19. III. 5.
Apicacaure VIII. 1. IX. 6.
Aquilejensis *Patriarcha*. *Vide Patriarcha*.
Araldus *de Montesilice*. VII. 5.
Ardengis (de) *Antonius cognomento Brosina*, *Lemizus*. IX. 8. 9.
Ardizonus *de Vercellis Potestas Paduæ*. III. 7.
Aregle. *Miles quidam qui dicebatur Aregle*. IX. 9.
Arena. (de) *Tomasius Judex Militaris*, *Potestas Bassani*. XII. 11.
Areolda. (de) *Vitalianus*. X. 7.
Ariberto (de) *vel de Alberto*. *Simeon*. VI. 16. VII. 15.
Arnaldus *Abbas Sanctæ Justinæ*. IV. 3.
Athila. IX. 1. 2.
Augustus. XII. 1.

B.

Baduarii. *Stephanus Potestas Paduæ*. II. 9. 10. 11. 12. 16. 17. 18. III. 1. 4. 5. *Marinus Potestas Paduæ*. III. 11. 16. *Stephanus Potestas Ferrariæ*. V. 1. *Marcus*. VIII. 1. 7. 8. 9. *Stephanus*. XI. 1. *Joannes ejus filius Potestas Paduæ*. XI. 1. 5. 6. *Marcus Potestas Tarvisii*. XII. 12.
Balegante. (de) *Gumbertinus*. IV. 11.
Baone. (de) *Albertus*. I. 3. *Palma Novella*. *ibidem*. *Albertus*. I. 11. 15. *Comitissa Daria*. II. 2. VI. 12.
Baratis. (de) *Vide de Offreduciis*.
Baronibus. (de) *Berardus Potestas Paduæ*. II. 1.
Basalupus *Mediolanensis*. VII. 22.
Bavosi. *Joannes Notarius*. VII. 11.
Bellegrassis. (de) VI. 8. 16.
Belludis (de) VII. 10. *Figura*, *Bondi*, *Coxetta*, *Belludus*. *ibid*. *Figura* VII. 11.
Berrica. (de) *Tholbertus* VIII. 10. *Longinus* IX. 9. *Gerardus Judex ibid*.
Berta *Regina*. IX. 2.
Bertoldus *Patriarcha Aquilejensis*. II. 1. *Vide Patriarcha Aquilejensis*.
Bertramus *Judex de Padua* VI. 6.
Biaxa *Miles de Padua* VIII. 3. IX. 9.
Bonacordus *de Plebe* VII. 1. 11.
Bonacorsius *Miles Tarvisinus*. II. 14.
Bonacursus *de Fonzae* IV. 3.
Bonaldis. (de) *Thomasius*, *sive Thomasinus*, *sive Borrachus Thomasius*. VII. 1.
Bonaventura *de Pergamo Judex Potestatis*. V. 12. *Vide Caranzones*.
Boncompagnus *Florentinus* X. 4.
Bonello. (de) *Raynerius Judex*. V. 9. VI. 8.
Boni. *Vide Capa*.
Boni. *Matthæus* II. 10. 11.
Bonicis. (de) *Zordanus*, *Petrus*, *Gilla*. V. 19.
Sancto Bonifacio. (de) *Rizzardus*, *Cunizza*. I. 3. *Bonifacius* I. 11. *Rizzardus* II. 4. 8. III. 3. 5. 9. IV. 4. *Leonisius*, *sive Leoisius*. *ibidem*. *Rizzardus* IV. 13. V. 1. 8. *Leoisius*. V. 11. 12. *Rizzardus* V. 21. VI. 2. X. 5. XI. 10.
Bonjudæo. (de) *Jacobinus Judex*. V. 18.
Bonius *Miles de Tarvisio* I. 3.
Bonsemblante *vir fortissimus* X. 6. 9.
Borracus, *seu Botracus* VII. 1.
Borsellis. (de) *Vide Gataroli*.
Botacii. *Vide de Rogatis*.
Botracus. *Vide Borracus*.
Branzuza. *Henricus*, & *ejus filia*, & *filius* VII. 3.
Brenno V. 13.
Briscus VI. 16. 17.
Brixa. *Vide Bruxa*.
Brizafollus *Notarius* VII. 7.
Bronzetta. *Patavinus* V. 18.
Brosima. *Vide de Ardengis*.
Bruxa, *sive Brixa* VIII. 10. IX. 7.
Burgo (de) *Turrisellarum*, *vide Menzella*.
Burzigana. (de) *Guidotus*.
Buvolenta. (de) *Vide Raiba*.

C.

Caceta *filius Galinarii*. VII. 12.
Camino. (de) I. 1. III. 8. *Biaquinus*, & *Guecili*. IV. 11. *Biaquinus* V. 21. 23. X. 4. 5. 9.
Campo (de) *Sancti Petri* I. 1. *Tisolinus*, *Gerardus*, *Tiso Novellus* I. 1. 2. *Gerardus* I. 4. *Maria ibidem*. *Gerardus*, & *Tiso*. 6. *Tiso*. 15. *Tisolinus Gerardi f*. II. 2. *Comitissa Daria ejus mater*. *ibidem*. *Idem Tesolinus*. 3. 4. 5. *Jacobus*, *Tisonis f*. 5. *Guillelmus*, *hujus Jacobi f*. 9. *Tiso*. 12. *Guillelmus* 12. 13. *Jacobus*. 14. *Tiso*, *Guillelmus* 15. 16. 17. *Tiso* III. 9. *Jacobus*, *Guillelmus*, *Tiso Major* V. 2. *Guillelmus*, 16. *Ejus avus maternus*, & *alii affines*. *ibid*. *Guillielmus*. VI. 12. *Gerardus*, *Daria*, *Maria*. *ibidem*. *Guillelmus*. 13. *Mabilia ejus uxor ibidem*. *Guillielmi*, *ejusdem affines* & *amici*. 14. *Jacobus*, *Guillielmus*, *Tho. Gardionista*, *Tiso Novellus*, 15. *Tisolinus Novellus* VIII. 1. Qui

1. *Qui etiam ibidem Tiso dicitur. Idem* 8. 9. 14. IX. 4.
Campsores *Mustus, & frater* VII. 7.
Capa, *filius olim Boni* VII. 12.
Capellina. *Matthæus Judex* IV. 11.
Capitanei *de Limena. Vide Catanei.*
Capud *Nigrum. Thomaxius, Altruda, Zambonettus, Canzellerius, Aicardinus, Speronella.* VI. 9. *Aicardinus* VIII. 1. 9. 10.
Capud *de lista* VI. 16. *Rolandinus.*
Caranzones, *sive Carazzones* V. 12. VI. 4. 7. 8.
Carnarolus *Veronensis* VII. 6. 9.
Carolus *Magnus* XII. 2.
Carraria. (de) *Jacobus.* IV. 4. 5. 6. *Albertinus, Jacobinus dictus Papafava* 6. *Jacobus* 11. 15. V. 4. *Uguzonus, Marsilius, & Albertinus* VIII. 9.
Carturio. (de) *Guillielmus.* III. 10. *Ugucionus, Ubertus, Traversinus.* V. 17. *Vide de Traversino. Guillielmus, Ecelinus, Gerardus.* VI. 16. 17. X. 8.
Carus *Judex de Vicentia* VIII. 4. *forte de Marano. Vide de Marano.*
Castellæ *Rex.* XI. 2. 18.
Castro *Novo.* (de) *Vide Maltraversi, Bontraversius, Beatrix.* VI. 5. *Beatrix* 6. *Bontraversius* VII. 4. *Bontraversius, Beatrix* VIII. 1.
Castro toccho, (de) *al. de Castro toto* XI. 4. 5. 7. *Jacobus.*
Catanei *de Limena al. Capitanei. Arnaldus Abbas S. Justinæ* IV. 3. 9.
Cavalcabo *Marchiones* VI. 2.
Cavazza *Thomaxius* VIII. 9. 10.
Cavo. (de) *Prosdocimus Notarius* VII. 7. 8.
Cavurlus. *Vide Menzella.*
Cazacontes. *Aldovrandinus Potestas Paduæ.* IV. 5. 6.
Cellano. (de) *Comites.* I. 15.
Comes. *Vide a Prato.*
Comes *Goritiæ. Vide Goritiæ Comes.*
Comites *de Padua. Manfredinus* I. 12. *Schinella* III. 11. *Tiso, Namerius.* IV. 5. *Schinella, Jacobinus,* VII. 5. *Vide de Schinellis.*
Comites *Vicentini. Albertus, Imia.* I. 3.
Compagno. (de) *Ailus Miles.* IV. 12. 13.
Concorezo. (de) *Robertus Potestas Paduæ* II. 5.
Constantia *Regina Siciliæ* I. 11.
Corradus *Rex Alemannus* I. 7.
Corradus *Rex Bertæ Maritus* IX. 2.
Corrigia (de) *sive de Correza. Matthæus Potestas Paduæ* XI. 6. 7.
Crepada *de Belluno.* VI. 18. VIII. 10. IX. 7.
Crescentii. *Ugucio Rivaltæ Dominus* III. 7.
Crosnæ. *Ivanus Judex. Joannes* IV. 11.
a S. Cruce. *Ricardus Notarius* VII. 6.
Cuticellis (de) V. 19. *Leonardus notarius* VII. 3. *Trepinus ibidem. Rolandus Judex.* 12. Vide Vulpis.
Cyprianus *Judex de Tiete. Vicarius Potestatis Paduæ.* IV. 3.

D.

Dalesmanini. *Dalesmaninus, & ejus soror* I. 1. *Dalesmaninus* 2. *Artusinus, & Dalesmaninus.* III. 11. 16. *Ubertus, & Dalesmaninus* IV. 6. 11. V. 8. *Dalesmaninus, Gumbertus, Jacobus, Artusinus minor, Ubertellus, & Palmeria horum soror, cum affinibus pluribus* VI. 2. *Spironella, Dalesmaninus Major. Dalesmanini minores, Gumbertus, Artusinus, Ubertellus.* 9. *Dalesmanini* 12. 13. *Dalesmanini, Mabilia, Artusinus Major.* 13. *Dalesmanini* 16.
Dalesmanellus *& Tisolinus fratres, nepotes Petri Judicis. Vide Pincoti.*
Dandali. *Joannes Potestas Paduæ* II. 19. *Marinus Potestas Tarvisii.* III. 7. 8.
Daniel *Notarius, qui dicebatur Pinza.* VI. 8.
Dayniaxo (de) *sive*
Daniaxo. (de) *Martinus* VIII. 2. 4.
Duara. (de) *Vide de Dovara.*
Dominicus *Magister in Grammatica, & Rhetorica in studio Paduano.* XII. 19.
Dovara. (de) *Boxius.* XI. 12. 13. 15. XII. 3. 8. 9.

E.

Estenses *Marchiones.* I. 1. *Agnes, Azo primus* 1. 6. 8. 9. 10. 11. 12. *Aldevrandinus, Azo Novellus.* 12. 15. II. 2. *Azo Novellus,* 4. 5. 6. 8. 9. *Azo primus, & secundus,* 14. 17. III. 5. *Aldevrandinus, Beatrix, Azo secundus,* 9. 11. *Azo secundus,* 15. IV. 3. 4. 5. 6. 7. 8. *Azo primus,* 8. *Azo secundus* 9. 11. 12. 13. 14. *Rainaldus, Aledeita ejus uxor* 11. 13. *Azo,* 15. V. 1. 3. 5. 8. 10. 11. 21. VI. 5. 6. 11. 15. 18. VII. 1. 10. 12. VIII. 1. IX. 6. 9. 10. 11. X. 4. 5. 10. 12. 13. 14. 16. 17. XI. 6. 7. 10. 15. XII. 3. 6. 8. 9. 14. 16.
Episcopus *Feltrensis. Vide Feltrium & sic in Bellunensis & aliis.*

F.

Fabriferrarii. *Trivisolus.* VII. 7.
Favalixi. *Benvenutus Judex Vicarius Veronæ* VII. 7.
Ferrariensis *quidam in prælio audacissimus* VIII. 13.
Ferratores. *Jordanus, Gerardus.* VI. 16.
Filisius *Magister ordinis Alemannorum Paduæ.* VII. 6. 9.
Finito. (de) *Albertus.* VIII. 10. 11.
Flumine. (a) *Henrighinus cum duobus filiis, & familia ejus tota* VII. 1. *Henrighinus* 9.
Forzatè. *Henricus, Forzatè.* IV. 11. *Forzatè, Johannes Episcopus Paduæ.* IX 12.
Frassapaja. VI. 18.
Fredericus *Rex Siciliæ, & Romanorum.* I. 11. 15. II. 1. III. 7. 8. 9. 10. *Henricus ejus filius* III. 10. *Fredericus* 11. 12. 13. 14. 15. 16. IV. 1. 4. 5. 7. 8. 9. *ubi & ejus uxor* IV. 9. 10. 11. 12. 13. 14. V. 5. 7. *ubi & ejus uxor.* 8. 13. 14. 21. 22. 23. VI. 1. 10. XI. 2. 8.
Fredolfinus *Notarius.* X. 7.

G.

Gaboardus *Comes.* III. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. & IV. 1. 6. VI. 1.
Gallinarius, *vide Caceta.*
Gastone. (de) *Jacobus* VII. 12.
Gastonus *de cognatione Thomaxii de Sancta Lucia* VII. 10.
Gatarolli, *seu de Borsellis. Albertus Judex, Bartholomæus, Jacobus, Blasius.* VI. 16. *Albertus, Jacobus Bartholomæus* VII. 11.
Gerardellus. VII. 12.
Gerardus *Presbyter Apostata Capitaneus Montis Silicis.* VIII. 2. 3. IX. 3. X. 6. 13. 16.
Gilbertus *Dux militum Germanorum* XI. 7.
Gislerii. *Rambertus Potestas Paduæ.* III. 9. 11.
Gnanfo. (de) *Gnanfus Judex* V. 2. *Gerardus.* 16.
Gontarinus *sive Gonterius Monacus.* IX. 3.
Goritiæ *Comes. Vide Goritia, & sic in aliis.*
Gorzia *de Feltro* VI. 18. VIII. 1. 4. 6. 7. 9. *Theupus ejus nepos ibidem Gorzia.* 10. 11. IX. 7.
Gregorius *Patriarcha Aquilejensis* X. 4. 5.
Gregorius *Pontifex Maximus* IV. 9. V. 6.
Gualla *Episcopus Brixiæ Legatus Apostolicus* II. 18.
Guajappa. *Aliottus.* IV. 11.
Guidotti. *Ansedisius, Agnes* I. 1. *Ansedisius* II. 13. *Ansedisius Potestas Paduæ* VI. 3. 4. 7. 8. 9. *Jacobus, Altruda, ibidem. Ansedisius,* 12. 13. 14. 16. *& Jacobus ibidem. Ansedisius* 17. 18. VII. 1. 2. 4. 6. 7. 9. 10. 11. 12. VIII. 1. 2. 4. 5. 6. 7. 9. 10. 11. 14. IX. 1. 7.
Guillielmus *Rex Alemanniæ* XI. 2.
Guizzardo. (de) *Guido, Bonifacius Potestas Paduæ* I. 14.

H.

Henreginellus *de Villa Plebis* VII. 12.
Henricus *Abbas Carrariæ* VI. 16.
Henricus *Archidiaconus, & Canonicus Paduanus* VI. 16.
Henricus *Episcopus Embrunensis Anglus S. R. E. Legatus* XI. 11.
Henricus *Frederici II. Imperatoris filius.* III. 10.
Honaria. (de) *Vide de Romano.*
Hongarellus, *al. Ungarellus Paduanus Miles.* XI. 7.
Honorius *Papa Tertius* II. 1.

I.

Jacobucius *Nobilis genere de Marchia Tarvisina* X. 17.
Jacobus *Abbas S. Justinæ l... c...*
Jacobus *Episcopus Paduanus* IV. 9. V. 12. *Philip- ejus Nepos. ibidem.*
Jacobus *prænominatus Taurellus Salinguerræ filius* V. 1.
Jacobus *Trapulator* VII. 11.
Jaja. *Jacobus, Comes ejus frater* VII. 4. 9.
Janne. (de) *Thomaxius* VII. 9. *Vide de Moro.*
Igna. (de) *Henricus primus, Sophia ejus uxor.* I. 3. *Henricus Secundus* V. 10. 20. *Potestas Veronæ.*
Innocentius *Papa III.* I. 11.
Innocentius *Papa IV.* V. 7. 14.
Johannes *Magister in Phisica in studio Paduano.* XII. 19.
Johannes (Frater) *ordinis Prædicatorum* III. 7. 8. IV. 3. IX. 9. 10. 11. X. 4.
Johannes *de Val de Taro.* III. 11.
Johannes *Zottus, Thomaxius ejus frater* X. 7. *forte* & 8.
Jordanus *Prior S. Benedicti.* II. 17. III. 9. 11. IV. 3. 11.
Josue *Gener Leonardi de Zambo* VII. 7. *forte, &* 12.
Juliana. (a Sancta) *Ugo Potestas Regii, Otholinus, Thomaxius, Lucas* 1. *Ugonis uxor, Prosdocimi filia* VII. 7. *Ugo Otholinus,* 9. *Lucas* 11.
Justiniani. *Matthæus Potestas Veronæ.* III. 1. 2. 3. 5.

L.

Lancea. *Galvanus, pro Potestate Paduæ.* V. 9. *Potestas Paduæ* 10. 11. 12. *& ibi ejus soror uxor Ecelini.*
Lantigravius *de Turinga, vel de Tharingia.* V. 14. 22.
Lazarellus *Notarius, & Antonius ejus filius.* VII. 3.
Lignaro (de) *Salatrexius, vel Salatrixius, Montebellus.* VII. 10.
Limena. (de) *Vide Catanei de Limena.*
Lingua in testa, *nomen hominis de Masnada Cæciliæ de Abano.* I. 2.
Luchesius *Magister in Grammatica, & Rhetorica studio Paduano* XII. 19.
Lucia. (a S.) *Thomaxius* VII. 10. *cum aliis de ejus cognatione.*
Lucio. (de) *Nicolaus.* IV. 13.
Lucino. (de) *Guiffredus Potestas Paduæ.* III. 6.
Lusco. (de) *Andreas.* IX. 9.

M.

Macaruffi. *Macaruffus, & ejus filii, & eorum mater* VII. 12.
Maledo. (de) *Vide de Meledo.*
Malanocte. (de) *Bartholomæus* IV. 3.
Malitia. (de) *Jacobus* IV. 3.
Maltraversi. I. 1. *Bontraversius* V. 5. *Vide de Castronovo quia hic idem forte qui ibi.*
Malvicii. *Johannes* VII. 11.
Mandello. (de) *Otho Potestas Paduæ* III. 8. *Albertus ejus Pater olim Potestas Paduæ. ibidem.*
Mandria. (de) *Guaragninus, Salomon.* VII. 4.
Mangono, (de) *Comites, aliter Rabiosi* I. 3. *Aledeita. ibidem.* XII. 15.
Maniosis. (de) *Minus* VIII. 14. X. 1.
Manzio. (de) *Guercius, Manzius, Henricus.* VII. 1.
Marano. (de) *Carus, alias Karus* IX. 9.
Marsilio. (de) *Jacobus.* V. 3.
Maynardus *Capitaneus Bassani pro Ecelino.* X. 6.
Meledo, (de) *vel de Malodo. Guido* VI. 18. VIII. 10. *Guido Pandecumpi de Maledo.* IX. 9.
Menedusius *Canonicus Paduæ de cognatione Thomaxii de Sancta Lucia* VII. 10.
Menzela. VII. 1. *Jo. Dominicus, & Meneghinus ejus filii ibidem* 2. *Parasius alius filius. ibidem &* 7. *Cavurlus consanguineus Paraxi. ibidem &* VII. 12.
Meza, *Inzegnerius, & familiaris Albrici de Romano.* XII. 14.
Magister *Michael notarius, & scholaris Cremonensis habitans Paduæ* VII. 1. 4. 11.
Milo *Episcopus Paduæ* IX. 2.
Monarius *Medicus.* VII. 1.
Monasterius *Judex Potestatis.* V. 12.
Montagnone. (de) *Fulco.* IV. 6.
Monte de Montesilice. *Vide de Montesilice.*
Monte Fojano. (de) *Guido Potestas Paduæ.* XII. 1. 10. 11.
Monte *Longo.* (de) *Gregorius Legatus Apostolicus* V. 1. 21. 22.
Monte *Merlo.* (de) *Martius* XI. 7.
Montesilice. (de) *Monte, & Araldus* VII. 5. 7.
Montidi, *seu Montichi.* I. 9. II. 8. IV. 13.
Morandus *Magister in Grammatica, etiam Rhetorica in studio Paduano* XII. 19.
Moro (de) *Janne* VII. 1. *Thomaxius ibid. &* 9.
Marialis *de Plebe* VI. 16. VII. 11. *Vide de Oti.*
Morra. (de) *Jacobus Potestas Tarvisii* IV. 11. *ejus uxor. ibidem.*
Moscardinus *de Pedemonte.* IX. 5.
Murarii. *Patavinus.* V. 19.
Mundo. (de) *Aicardinus Judex.* VI. 4. 8. *Alexius Judex. ibid.* 8.

N.

Nannis. (de) *Artusius* VII. 7. *Petrus Bonas ibidem, &* 11. *Advedutus Judex & Nicolaus Rubeus* 7. *videntur esse ex eadem gente.*
Naticherio. (de) *Johannes* VI. 16. *Vide de Vigontia.*
Nicolaus *Dominus Mestre, & Anoalis.* V. 15.

O.

Offreduciis. (de) *Gerardus Scaccus* VI. 16.
Offreduciis (de) *sive Baratis.*
Oldericus *notarius in Este* V. 5.
Ostexani. *Jacobus* VI. 4. 8. *filius sororis Raynaldi Judicis de Bonello.*
Otho *de Saxonia* I. 15.
Ote (de) *Raynaldus Judex.* VI. 16.

P.

Pachagnellus *de Cividale* VIII. 9.
Paduanus *Magister in Grammatica, & Rhetorica in studio Paduano* XII. 19.
Paltanerii. *Piscis.* III. 14. VI. 1. *al. Paltenerii.*
Panego. (de) *Comites.* V. 11.
Papadolla. *Albertus Miles cum suis* VI. 9.
Papafava. *Vide de Carraria.*
Papasancti *Bartholomæus* VII. 7. 11.
Paradisi. *Henricus Miles, Potestas Conegliani.* III. 8.
Patriarcha *Aquilejensis.* II. 1. 17. 18. III. 10. IV. 11. X. 4.
Pax *Judex, olim Domini Solimani.* IV. 3.
Pelavicini *Marchiones. Marchio* XI. 8. 10. 12. 13. 15. XII. 3. 8. 9.
Peraga. (de) *Petrus, Johannes, Gardionisa.* VI. 15.
Peregrinus *de contrata Sanctæ Crucis* V. 2.
Persicaria *Notarius.* VIII. 4.

Petrus *Judex. Vide Pincoti.*
Philippus *Nepos Jacobi Episcopi. Vide Jacobus Episcopus.*
Philippus *Ravennæ electus Legatus Apostolicus.* VIII. 1.2.3.5.6.7.8.9.10.11.12.13.14. IX. 1.3.4.5. 6.9.10.11. X. 4.5.6.8.9.10.12. XI. 8.9.10. 11.13.14.
Picacaure. *Vide Apicacaure.*
Pileo, (de) *al. de Pilio, al. sed rarius de Pio. Ugucio* IV. 5.11. V. 5. *ubi & Pileus ejus filius.*
Pilio, (de) *vide de Pileo.*
Pincoti. *Tisolinus, Dalesmanellus, Petrus Judex.* VII. 7.
Pinza. *Daniel Notarius* VI. 8.
Pirrus, *& Gerardellus, al. Gerardus Fratres* VII. 12.
Pisanus. *ambiguum an Patriam, vel nomen indicet.* VI. 8.
Placitus. *vir de curia.* X. 5.
Plebe Sacci. (de) *Patriæ potius quam gratis ni fallor significatio est in Marialis, Antoniaccius, Bonacordus, Henriginellus, Zasi, Rubeus & similibus quæ suis locis vide.*
Polveraria. (de) VII. 12. *Jacobus.*
Ponte *Molendinorum.* (de) *Jacobus, Albertus,* IV. 11.
Prata (de) *Guecillus, sive Guecilli.* II. 13. V. 20. VI. 1.3.
Prato. (a) *Bertolasius, Manfredinus, Bellotus, Thomaxius, Pipinus, Armenardus, Johannes, Marcus.* VII. 7. *Patavinus cognominatus Comes ibid. Bertolasius, Floravans, Thomaxius, Armenardus, Bellotus.* 11. *Josue ibidem. Sed ambiguum an a familia, vel ab habitatione dicantur. Josue certe quia in ea ora habitabat.*
Propheta. *Nomen Capitanei in Castro Montis Silicis.* IX. 3. X. 6.13.17.

Q.

Quirini. *Marcus.* II. 10.11.13. VIII. 1.2.7.8.9. 12. IX. 3.4.6.9.10.11. X. 5.16. XII. 13.

R.

Rabiosi *Comites, Vide de Mangono.*
Raiba *de Buvolenta. Abertus, Menedosius, Jacobus, Licanor.* VII. 10.
Ranæ. *Azo, Johannes* VII. 1.
Rangoni. *Gerardus Potestas Mutinensium expulsorum.* III. 1.2.3.
Reuldisco (de) *Comites. Guizardus Potestas Paduæ* V. 12.20.
Rex *Hispaniæ, vide Hispaniæ Rex sub voce Hispaniæ.*
Ricardus *Notarius a Sancta Cruce.* VII. 6.
Richi. *Manfredus Potestas Vicentiæ* V. 10.
Ricius *Judex Potestatis.* V. 12.15.
Ricius *Notarius.* VI. 8.
Rivolis. (de) *Berardus Potestas Paduæ.* III. 6.
Rizardus *Comes & Angliæ Rex.* XI. 2.
Robegano. (de) *Bonifacinus.* VII. 10.11.
Rogatis. (de) *Jacobus Botatius Judex, Matthæus Judex.* VI. 16. *Jacobus* VII. 11.
Rolandinus *hujus historiæ. Scriptor. in proœmio.* II. 9.16. III. 2.7.11.16. IV. 4. V. 14. X. 4.
Rolandinus *alius, Magister in Grammatica, & Rhetorica in Studio Paduano* XII. 19.
Rolandinus *quidam de cognitione Thomasii de S. Lucia* VII. 10.
Rolandus *Judex.* VII. 3.
Rolandus *de Lombardia, Judex Potestatis.* V. 12.
Romano. (de) *Ecelinus Prior de Honaria, Ecelinus Balbus ejus filius, dictus Ecelinus Primus, Cuniza, Ecelinus Monachus dictus Ecelinus Secundus filii Ecelini primi Balbi. Agnes filia Ecelini Secundi Monachi* I. 1. *Agnes Estensis, soror Dalesmanini, Cæcilia de Abano Uxores Ecelini Secundi ibidem. Soror Ecelini Secundi uxor Tisolini de Campo S. Petri ibidem. Cæcilia Ecelinus Secundus & primus* 2. 3. *Aledeita de Mangono uxor Ecelini Secundi Palma Novella, Imia, Sophia, Ecelinus Tertius, Albericus, Cuniza, filii & filiæ Ezelini Secundi. Cum earum maritis, & eventibus* 3. *Ecelinus primus, secundus & tertius. Aledasia Spuria.* 7. *Ecelinus secundus* 9. *Ecelinus secundus, & tertius* 12. *Ecelinus tertius,* II. 6.7. 8. *Sophia, & Ecelinus secundus,* 6. *Albricus* 8. *Ecelinus, & Albricus* 9. *Ecelinus secundus,* 12. *Albricus* 13.14. *Ecelinus secundus, & tertius Albricus, & Aledeita* 14. 15. *Ecelinus tertius* 16. 17. 18. III. 5. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. & IV. 1. *& in sequentibus passim ubique Albricus,* 6. *Ecelinus Monacus,* 7. 8. *Albricus & Aledeita* 11. V. 1. *Albricus* 11. 16. 17. 18. 21. 23. *Ziramontes nothus* VI. 14. *Albricus* 16. *Ziramontes.* VII. 3. *Albricus* IX. 5. 6. 10. 11. XI. 1. 2. 3. 4. XII. 12. 13. 14. 15. 16. *ejus uxor Margherita, duæ filiæ & sex filii, Joannes, Albricus secundus, Romanus, Ugolinus, Ecelinus quartus & Tornalsce* 16. *Ecelinus Monacus Aledeita, Ecelinus tertius & Albricus* 17.
Rubei. *Bernardus* V. 21. *Parmenses.*
Rubeus *de Plebe.* VII. 1.9.
Rufo. (de) *Henselminus Miles, Jacobus, Bartholomæus, & Rufus.* VII. 16.
Runco (de) *& de Runchis, Benedictus Judex, Andreas, Peruculus.* VI. 16. *Peruculus.* VII. 11.
Rusca. *Joannes Potestas Paduæ* I. 16. II. 2.

S.

Salinguerra *de Ferraria, Sophia ejus uxor* I. 3. *Salinguerra* 9. II. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 9. III. 1. 5. V. 1. *ubi est Jacobus prænominatus Taurellus ejus filius.*
Santo Bonifacio. (de) *Vide in B.*
Sandrigo. (de) *Vide de Xendrigo.*
Sangonatii, *Petrus, Joannes.* XI. 5.
Saurus *Miles Paduanus.* XI. 7.
Scacchi. *Vide Offreducii.*
Scanarolla. *Joannes de Populo Veronensi.* V. 20.
Scanta. (de) *Joannes* IX. 1.
Schedo. (de) *Vide de Soledo sic enim Codices omnes.*
Schinella, (de) *&*
Schinellis (de) *forte iidem, & forte ex Comitibus; Res tamen in hoc Codice ambigua est nisi aliunde aperiatur, cum Comitis Schinellæ qui solus Comes hic dicitur ambigi possit an Comes sit nomen Domini tamen ejus filii semper dicuntur, de quo in notis aliquid dicetur Comes Schinella* III. 11. *Idem & Jacobinus ejus filius* VII. 5. *Albertus Tertius filius Comitis Schinellæ, Ugo ejus nepos, Ugolinus frater ejusdem Alberti Tertii, Jacobinus de Schinella frater istorum* VII. 7. *Michael filius Jacobini ibidem. Ugolinus filius Comitis Schinellæ. de Schinellis. Quidam de familia de Schinellis.* VII. 4.
Sermidaula. (de) *Paulus.* I. 13.
Simon *Comes Teatinus Potestas Paduæ* IV. 3.4.5.
Soledo. (de) *Martius* V. 11.
Solimani. *Pax Judex olim Domini Solimani.* IV. 3.
Sorpellus *quidam de familia Ecelini Secundi.* I. 3.
Spinabello. (de) *Gerardus Judex* VII. 10.
Spinabellus *de Xendrigo* I. 1.
Strazeta. *Jacobinus.* V. 18.
Stricti. *Jacobus Potestas Paduæ.* I. 8.
Sylvester *Ecelini Domicellus.* VII. 7.9.

T.

Tadis. (de) *Almericus Miles.* V. 9.
Tajacanis, *bajulus, & homo Guillelmi de Campo S. Petri.* VI. 13.

Ti-

Tavella *de Capite Sylvæ*. VI. 15.
Taurellus. *Vide Salinguerra.*
Techi. *Zilius Miles*. VI. 16.
Tergola (de) *seu de Tergula. Honor, & Catanius* VI. 14. *Honor*. VI. 11. *Catanius sive Cataneus* XI. 4. *Miles.*
Testa. *Jacobinus*. IV. 9.
Teupoli. *Petrus Potestas Tarvisii*. III. 10. *Potestas Mediolani*. IV. 4. *Jacobus dux Venetiarum*. V. 1.
Theodorus. *Magister Theodorus Astrologus Imperatoris Frederici*. IV. 12.
Theupus *Nepos Gorziæ*. VIII. 9.
Thomasius *Joannis Zotti*. X. 7.
——— *Paduanus Miles pro Ecelino*. X. 8. *forte idem cum superiore.*
Tibaldus *Franciscus de Apulia Potestas Paduæ*. IV. 12. V. 3. 4. 7. 8.
Trapolatores. *Jacobus*. VII. 11.
Traversino. (de) *Guercius*. V. 3. *Vide de Carturio.*
Tredecinus *Magister in Logica in studio Paduano*. XII. 19.
Trivisolus *Faber Ferrarius*. VII. 7.
Turchisius *de Apulia Judex Potestatis*. V. 12.
Turre, (de) *vel de la Turre. Martinus, Capitaneus Populi, & communis Mediolani*. XI. 18. XII. 4. 5.

V.

Vaccis. (a) *Guercius, Joannes*. V. 19.
Vado. (a) V. 2. *Ugo*. IV. 5. *Ruzerius Ugo, & Ubertinus*. V. 2. 16. *Ubertus*. VII. 6. *& Benastrù ejus frater, ordinis Alemannorum in Padua. Ubertus & Benastrù*. 9.
Val de Taro (de) *Joannes*. III. 11.
Veglus *de Montagna*. VII. 9.
——— *Præco Paduanus*. I. 12.
Vendraminus, *vel*
Vendramus *de Pedemonte Capitaneus Ecelini in Castro Paduæ* IX. 6. X. 6.
Ugolinus *Advocatus Episcopatus, & Miles Paduanus* I. 6.
Vialardo (de) *Jacobus Potestas Paduæ*. II. 12.
Vialucii. *Bartholomæus Joannes*. VII. 9.
Vicedomini. *Philippus Potestas Parmæ*. V. 22. *Cognomen tamen suppletur ex Sigonio, & Historia Cremonense.*
Viguncia. (de) *Vandus, Joannes, Naticherius*. VI. 16. *Vandus*. 17. *Vandus*. IX. 5.
Vinea. (de) *Petrus Frederici Imperatoris Judex*. IV. 9. 10. 13. V. 14.
Viscontinus *Potestas Paduæ*. I. 10.
Vitalianus *quidam proditor unde in esse denominata est Porta Vitaliana*. VI. 6.
Vivario. (de) VIII. 10. *Hesbergerius*. IX. 9. *Mercabrunus.*
Ungarellus *Miles Paduanus*. XI. 7.
Vulpes. *Otho, Guercius*. VII. 3. *Vide de Cuticellis.*
Walla &
Willielmus & *similia. Vide in Gu.*

X.

Xendrico. (de) *Spinabellus*. I. 1.
X. *Vide in S.*

Y.

Y *Vide in I.*

Z.

Zacco. (de) *Bartholomæus Judex, Vani, sive Vanus*. IV. 11. *Alverius, Vanus*. VI. 14.
Zambo. (de) *Leonardus, Riprandinus, Zanobius, Florius, Otho, Floravans, Thomasius, Zimbonus, filia Leonardi, uxor cujusdam Josue*. VII. 7. *Otho* VII. 11.
Zambonino. (de) *Petrus Notarius*. VI. 8.
Zamboninus *Magister in Physica in studio Paduano*. XII. 19.
Zasi *de Plebe Sacci*. VII. 1. *Rubeus ejus Pater. ibidem, & 9.*
Zeni. *Marinus Potestas Paduæ*. I. 12. *Rainerius Potestas Veronæ*. II. 19. III. 1.
Zenusius *de Ruthena*. IX. 1.
Ziani. *Jacobus*. I. 2.
Ziraldus *de Parma*. VII. 6.
Zotti. *Joannes, Thomasius ejus filius*. X. 7. 8. *ut videtur.*
Zuchis. (de) *Gregorius*. VIII. 2. 4.
Zuconus *vel Zuco Miles Mantuanus*. X. 4.
Zufredus *Mediolanensis Cancellarius electus Papa*. V. 6.
Zufredus *Miles Paduanus*. IV. 15.
Zugnus *Campio, & pugil de contrata Sanctæ Crucis*. V. 2.
Zunta, *Magister in Grammatica, & Rhetorica in Studio Paduano*. XII. 19.
Zustignani, *Vide Justiniani.*

FINIS INDICIS NOMINUM, ET FAMILIARUM.

INDEX LOCORUM.

A.

ABanum. I. 1.
Abacia, *vel Abathia*. I. 9. 11.
Adda. XII. 4. 5. 6. 7. 8.
Agna. IV. 5. V. 4.
Alemannorum *ordinis Sedes Paduæ*. VII. 6.
Alemannia. I. 11. III. 7. 9. 10. 12. IV. 1. 4. 8. 13. V. 21. VI. 1. XI. 2. 7. 18. XII. 5. *ubi plerumque de illius Provinciæ Rege, Principibus, Baronibus.*
Ancona. I. 10. 11. X. 4.
Angaranum. V. 16. 19. VI. 12.
Anglia. XI. 11. *ejus rex* XI. 2. *ejus soror. Vide Fredericus Imperator.*
Anguillaria. IV. 6.
Anoale. III. 6. V. 5. XI. 16. *ubi de ejus Dominis.*
Apicacaure *turris, & domus fortissima*. VIII. 13. IX. 6.
Apulia, *Apuli*. III. 10. 11. 12. IV. 1. 2. 3. 8. 9. 11. 13. V. 5. 21. 22. 23.
Aquileja, *& ejus Patriarcha*. II. 1. 7. 18. III. 10. IV. 11. X. 4.
Arcolis (de) *castrum*. V. 8.
Areolda. X. 3.
Arlesica. IX. 10. X. 2. 3.
Asilum, *vel*
Aslum. II. 13. III. 8. 11.
Assassini. VII. 9.
Atax. III. 4. 7. 9. VII. 2.
Atria *Potestatis, Paduæ*. II. 9.
Augusta. III. 9. VI. 1.
Aula *Potestatis, Paduæ*. VI. 4.
Austriæ *Dux*. V. 13.
Axilum, *vide Asilum.*

B.

Babilonis *Turris vel*
Bagnarolum. X. 13.
Baonis *vicus*. I. 1. IV. 14. V. 10. VI. 6.
Barbari. VII. 13.
Bassanelli *Pons*. X. 8.
Bassanum. I. 1. 7. 9. 12. II. 8. 9. 12. 13. 15. 18. III. 8. V. 18. VI. 12. 16. IX. 5. X. 6. 14. XI. 4. 5. 7. 17. XII. 11. 13.

Baybæ *Turris*. I. 14. II. 1.
Bellunum *ejusque Episcopus*. II. 1. 17. 18. V. 23. X. 3.
Belluna. III. 8.
Bersellum *seu Bursellum*. V. 21. 22.
Benadigum. III. 4.
Benedicti (S.) *Monasterium Paduæ*. X. 4.
Bonifacii (S.) *castrum* III. 1. 9. IV. 4. 13. V. 11. 12.
Bononia, *Bononienses*. III. 7. 9. V. 1. IX. 9. 10. 11. X. 4. XII. 8.
Bozanum. VII. 7.
Brayda. I. 9.
Brenta *fluvius*. II. 16. X. 1. 3. *Vide Pons Brentæ*, *vide Vigontia*.
Brentæ *Castrum*. IV. 15. V. 4.
Britanni. VII. 13.
Brixia *Brixienses*. II. 3. 9. IV. 4. X. 3. XI. 8. 9. 10. 12. 17. XII. 2. 3. 8. *ejus Episcopus* II. 18.
Burgi *Paduæ*. IV. 5. VIII. 12.
Burgum *Turrisellarum*. IV. 3.
Bursellum, *vide Bersellum*.
Burzigana. X. 9.
Buvolenta. IV. 15. VII. 10. VIII. 1. 2. IX. 6.

C.

Calaone &
Calaonum. IV. 14. VI. 6. 11. IX. 6. X. 13. 14.
Calcinaria V. 4.
Camera *Potestatis*. *Vide Palatium*.
Campanea *Baxani*. XI. 7.
—— *Veronæ* III. 7.
Campi *Sancti Petri Villa* III. 5.
Campisio. XI. 14.
Campretum. I. 4. 9. V. 17.
Candiana. V. 4.
Carceres *Paduæ*. V. 10. VII. 11.
Carinthiæ *Argenti fodinæ*. VI. 6.
—— *Dux* V. 13.
Carmegnanum I. 8. II. 14.
Carrariæ *Abbas*. VI. 16.
—— *Castrum*. IV. 6. V. 7.
Cartura. III. 11. 16.
Carturium. III. 10. IV. 3. X. 8.
Casacorba. III. 8.
Cassanum. *Vide Caxanum*.
Castellæ *Rex*. XI. 2. 18.
Castrum *Cigottum*. III. 8. IX. 5. 6.
—— *Fontis*. II. 9. 12. 13. 14. 15. 16. III. 8. IV. 3. 11. 13. V. 2. VI. 13.
—— *Francum*. II. 1. III. 10. IV. 12. 13. 14. V. 16. 17. 18. XI. 3.
—— *Novum*. IX. 6.
—— *Paduæ*. V. 10. VI. 5. VII. 11. VIII. 13. IX. 6.
—— *S. Zenonis*. XII. 13.
—— *Zigottum*. *Vide Castrum Cigottum*.
Cavarcere. VII. 12.
Cavasii *Vallis*. III. 8.
Caudevigo. VII. 1.
Causylvæ III. 11. *Insula de Causylve*. V. 8. VIII. 1. 3. X. 6.
Caxanum. XII. 5. 7.
Cerrum IV. 14. VI. 6. 11. IX. 6. X. 13. 14.
Chaldæi. VII. 13.
Cintum. V. 10. IX. 6.
Cittadella II. 1. 9. III. 10. IV. 3. 12. VI. 16. VII. 8. VIII. 10. IX. 4. 8. X. 14. 15. XI. 7.
Clugia, *Clugienses*. I. 14. VII. 12. IX. 9. 10. 11. X. 4.
Clusæ. IV. 13.
Colonia X. 12.
Comitatus *Rodigii*. *Vide Rodigium*.
Communis *Domus*. *Vide Palatium*.
Concadalberi *Castrum*. VIII. 1. 2.
Coneglanum. III. 8.
Constantinopolitanus *Imperator*. III. 13.
Contrata *Sanctæ Crucis*. *Vide S. Crucis*.
Cornuta III. 8. V. 2. 11. VII. 9.
Correzola. VIII. 2. 4. 7.
Crema. XI. 15.
Cremona. III. 7. 8. 9. IV. 4. 7. 8. 9. 13. V. 21. 22. XI. 8. 9. 12. 15. XII. 3. 4. 6. 8. 9.
Crucis (Sanctæ) *Contrata*, & *porticus* V. 2. VII. 6. *ut videtur contrata est potius quam familia*. X. 7. *Vide Ecclesia Sanctæ Crucis*.
Cubalum. IX. 10.
Curte *nova*. IV. 4. VII. 1.
Custodia. IX. 10. XI. 16.

D.

Domus *Apicacauræ fortissimæ*. *Vide Apicacauræ*.
Domus *Magna D. Alberti de Baone* I. 15.
Domus *Communis*. *Vide Palatium*.
Domus *de Ponte Altinato* VI. 4. 5. 18. *Vide Patriarchatus*.
Dragoncellus *fluvius*. III. 8.

E.

Ecclesia *S. Ægidii*. IV. 5.
—— *S. Antonii*. III. 5. VI. 12. VIII. 10.
—— *Sanctæ Crucis*. X. 8.
—— *Sancti Danielis*. VIII. 10.
—— *Sancti Johannis a latere Civitatis versus sero*. V. 4.
—— *Sancti Lucæ*. VIII. 13.
—— *Major*. II. 9. IV. 9. V. 8. & *in ea confessio Sancti Fidentii ibidem. in ejus altari Rex Corradus, Regina Berta, & Milo Episcopus picti erant*. IX. 2.
—— *Sanctæ Malgaritæ*. VIII. 10.
—— *Sanctæ Mariæ Matris Domini*, *nunc Divi Antonii Confessoris*. III. 5.
—— *Sanctæ Mariæ ad Pratum Vallis*, *quæ forte nunc est Sanctæ Mariæ in Bethleem* IV. 5.
—— *Sancti Martini de Plebe*. VIII. 8.
—— *Sancti Michaelis*. VIII. 13.
—— *Sancti Petri de Montagnone*. IV. 2.
—— *Sancti Thomaxii includebatur in Castro*. V. 10.
—— *Sancti Urbani*. I. 15.
Embrunensis *Episcopus Anglus* XI. 11.
Episcopatus *Paduæ*. IV. 9.
Este. I. 12. III. 11. 15. IV. 4. 5. 6. 14. V. 3. 5. 8. 10. VI. 6. 7. 8. 18. IX. 2. 6. XII. 8.

F.

Faventia III. 9. V. 5.
Feltrium, *Feltrensis Episcopus*, *Feltrini*. II. 1. 17. 18. V. 12. 23. VIII. 9. X. 3.
Ferraria, *Ferrariensis*. II. 2. 4. 5. 6. V. 1. 2. VI. 6. VII. 13. VIII. 9. 13. IX. 9. 10. X. 4. 10. 17. XI. 5. 9. 11. XII. 3. 6.
Flumen *Veglum prope Cavarcerem*. VII. 12.
Fontanellæ. III. 10.
Fontaniva, & *ejus Turris*. II. 9. IV. 3. X. 14. XI. 5.
Fontis *Castrum*. II. 9. 13. *Vide Castrum Fontis*.
Forum *Julii*. III. 12. X. 4.
—— *Paduæ*. VII. 11. 13.
Frascata *seu laubia prope Palatium Ecelini*. VI. 18.
Frata. II. 5. 6. 7. 8. 9. 14.
Fratrum *Minorum locus*. VIII. 10.
—— —— *Rota* VIII. 10.
Friola. XI. 16. 17.
Frixones. XI. 2.

G.

Gambariæ *Castrum*. XI. 9.
Gambellara (de) *Castrum*. V. 11.
Galzegnanum. V. 3.
Gazallus *seu*
Gazaltus. V. 21.
Gazum. III. 9.
Girzola. II. 2.
Godi *partes*. IV. 4.
Godicum II. 17.
Goliziæ *Comes*. V. 10.
Græci, *Græcia*. III. 12. IV. 9.
Guastalla. V. 21. 22.

H.

Hispania &
Hispaniæ *Rex*. XI. 2. 18.
Honaria. I. 7. 10. II. 12.
Hostilia. V. 12.

I.

Ilarii (S.) *Castrum seu pagus*. V. 8.
Ilasium. V. 11.
Johannis (S.) *locus citra Cavarcerem ad flumen Veglum*. VII. 12.
Italia. II. 3. IV. 7. XI. 8. XII. 5. 7. 17.
Judæi. VII. 13.
Justinæ (S.) *Abbates*. *Vide Arnaldus*.
—— *Ecclesia*. *Vide Ecclesia*.
—— *Monasterium*. IV. 9. 11. IX. 9. 12.

L.

Lancinigum. II. 17.
Laureja. V. 10.
Legnagum. III. 4. VI. 6.
Leonicum. V. 8. VI. 12. XI. 16. *ubi Lonicum appellat*.
Lignarum. VII. 10.
Lombardia, *Lombardi*. I. 9. 10. 11. II. 2. 8. 10. 12. 17. 18. III. 1. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. IV. 3. 4. 7. 8. 11. 13. 14. V. 5. 11. 21. 22. VI. 2. 3. 5. 6. VII. 5. VIII. 7. 13. IX. 13. X. 4. 11. XI. 2. 8. 9. 10. 14. 15. 16. 17. 18. XII. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 13. 15.
Lombardiæ *Potestates*, & *Rectores*. II. 4. 17. 18. III. 6.
Lombardorum *Societas*, & *Sacramenta*. III. 6. 9.
Longare. I. 8. 17. IX. 9. 10. 13 X. 2.
Lonicum. *Vide Leonicum*.
Lucæ (S.) *murus* & *Porta*. VIII. 13.
Lucium. IV. 14. IX. 6.
Lugdunum. V. 7. 14.

M.

Malta, *nomen carceris Cittadellæ*. VI. 16. VII. 8.
Mandria. III. 15.
Mangonum. I. 3.
Mantua, *Mantuani*. II. 4. 5. 8. 9. IV. 4. 11. V. 1. 11. 12. 21. VIII. 1. 7. 10. X. 4. 10. XI. 8. 9. 11. XII. 3. 6.
Mantuanus *Episcopus*. III. 9.
Marcaria. III. 9. XII. 3.
Marcenegus *fluvius*. III. 8.
Marchia *Anconitana*. *Vide Ancona*.
—— *Tarvisina*. *in Proœmio*. & I. 1. 2. 9. 10. II. 2. 8. 10. 11. 12. 15. 19. III. 1. 5. 7. 8. 9. 11. 12. 14. 16. IV. 1. 6. 7. 8. 11. 12. 13. 14. V. 10. 21. 23. VI. 1. 3. 5. 6. 9. 12. 15. VII. 3. 5. 7. 13. VIII. 1. IX. 4. X. 6. 7. 17. XI. 2. 8. 10. 11. 14. 15. 16. 17. 18. XII. 7. 8. 12. 13. 14. 17.
Marchisia *gens*. II. 15. XII. 15.
Marostica. I. 7. II. 12. VI. 16.
Maserada. II. 17.
Meda. II. 15.
Medi. VII. 13.
Mediolanenses,
Mediolanum. III. 7. 8. 9. IV. 4. V. 1. XI. 15. XII. 2. 3. 4. 5. 6.
Menzus. III. 9. IV. 4. IX. 7.
Mestre. III. 7. 8. IV. 11. V. 15. IX. 4.
Modicia. XII. 5.
Mognegum. III. 8.
Molendina. *Vide Vantrum*. *Vide Terra Nigra*. *Vide Mons Silicis*.
Monasterium *S. Justinæ*. *Vide S. Justinæ Monasterium*, & *sic alia*.
Mons *Belluni*. IV. 6.
—— *Riccus*. X. 7.
—— *Rubeus*. III. 11. IV. 6. V. 3. 5. VII. 6. *ejus Castrum*. IX. 6.
—— *Silicis*. I. 14. III. 7. 11. 12. 13. 14. 15. 16. IV. 3. 5. 9. V. 10. VI. 1. 2. VII. 5. VIII. 2. IX. 3. 6. X. 7. 8. 9. 13. 14. 16. 17.
Montagnana. I. 12. IV. 6. V. 8. 10. VI. 6. VII. 13. IX. 6. X. 12. 14. 15.
Montagnonis *Castrum*, *Balneum*, *Ecclesia S. Petri* &c. IV. 2. 3. 6. IX. 6.
Montanis (in) *de partibus Feltri*. V. 12.
Montebellus *al. Montellus*. III. 8.
Monteclarus. IV. 4.
Monteclis *major*. IV. 11. *V. Monticlum*.
Montegalda. I. 7. X. 2.
Montegaldella. X. 2.
Montegrottus. IV. 2. VII. 1.
Montellus. *al. Montebellus*. III. 8.
Montemerlus. III. 11.
Monticli *castrum*. I. 9.
Monticlus *major*. IV. 11.
Moravii *dux*. V. 13.
Mota. V. 4.
Mota *de Anoale*. *Vide Anoale*.
Musolentum. III. 8. V. 18.
Mutina. III. 9.

N.

Noenta. IV. 9.
Nogaredus. V. 11.
Nogarensis *Insula*. XII. 6.
Nervisia. II. 17.

O.

Olii *flumen*. IV. 12. V. 12. 20. VI. 3. IX. 1. XI. 8. 9. XII. 3. 4.

P.

Paduæ *antiquus situs*. IX. 1. & *de ea passim*.
Padus. II. 2. V. 12. 21. 22.
Palatium *Paduanum*. I. 16. III. 11. IV. 1. 10. V. 9. VI. 4. 9. 17. VIII. 5. 7. 9. IX. 2. XI. 5. 6.
—— *Ecelini in capite Pontis Molendinorum*. VI. 5.
—— *Patriarchatus in quarteris Pontis Altinati*. VI. 4. 5. 18.
—— *ad D. Urbani Ecclesiam Alberti de Baone*. I. 15.
Palazolus. XII. 3.
Palermus. VI. 10.
Papia, *Papienses*. X. 3.
Paquara. III. 7.
Parma. III. 9. IV. 13. V. 21. 22.
Patriarchatus, *Vide Palatium Patriarchatus*.
Pedemontis *viri*, & *Regio*. I. 12. II. 8. 10. 15. III. 8. 11. IV. 2. 3. 6. V. 13. VI. 9. 12. 16. VIII. 1. 5. 7. 9. 11. 12. IX. 13. X. 6. 10. XI. 5. 7. 8. 14. 15. 17. XII. 3. 12. 13. 15.
Pedevenda. VI. 8. VIII. 8.
Pergamum. III. 9. VI. 7. X. 3. XII. 8.
Pernumia. VIII. 3.
Pindisium *castrum Episcopale*. IX. 6.
Piscaria. XI. 8.
Placentia. X. 3.
Platea. II. 9. *ante Potestatis Atrium* V. 8. *Platea Communis*, & *lib. eodem* 11. 18. VI. 2. 8. 9. 12. 17. VII. 4. 9. 11. 12. VIII. 7. *Platea ante Palatium*. IX. 2.
—— *Sancti Antonii*. IV. 5.
Plavis. II. 17. III. 8. 10. VI. 6.
Plebs *Sacci*. VII. 1. 12. VIII. 1. 2. 3. 4. 6. 7. 8. IX. 8.
Polveraria. VII. 12.
Pons *Altinatus*. VI. 4. 5. 18. VIII. 10. 13.
—— *Bassanelli*. X. 8.
—— *Brentæ de Vigontia*. X. 4.
—— *Contarinorum*. VIII. 13.
—— *Molendinorum*. III. 15. IV. 6. VI. 5. 18.
—— *de Palazolo*. XII. 3.
—— *S. Stephani*. IV. 5. VIII. 10.
Pontecorbo (de) VIII. 7. 10. & *ibi strata*, *turris*, *porta*, *spaldus de Pontecorbo*.
Pontis *longi Vicus*. VIII. 1. 2.
Porta *Burgi Turrisellarum*. IV. 5.
—— *Sancti Johannis*. VIII. 13.
—— *Pontis Altinati*. VIII. 13.
—— *Pontis Molendinorum*. III. 15.

Porta *a Prato.* III.8. IV.5. VIII.10.
—— *S. Stephani.* VIII.13.
—— *Turrisellarum.* I.10. III.11. IV.5. VI.18. VIII. 13. IX.6.
Portus *navium.* X.7.
—— *Vicus Veronensium.* III.4. VI.6.
Prata. IV. 3.11.13.
Pratum *Aicardi.* III.9.
—— *Vallis.* I. 10. III.7. IV.5.9.15. VI.18. VIII. 10. IX.9.
Pressinoris *partes.* VII.7.

Q.

Quarterii *Domi Milites.* V.18.
Quarterium *Pontis Altimati.* V. 15. VI.5.18.
—— *Pontis Molendinorum.* IV.6.
—— *Turrisellarum.* IV.5. VI.18.
Quarteriorum *duorum milites.* V.3.
—— *trium Milites.* V.17.
Quartum. III.8.

R.

Ravenna. IV.3.4.
Regium. III.9. VII.7.
—— III.9. VII.7.
Ripa *Ulmi.* V.10.
Rivalta, & *ejus castrum.* III.4.9.
Rodigium, *vide Rudigium.*
Roma. I.10. XII.1.5.12.
Romagna. I.9. III.7.9.12. IX.10. X.4. XI.9. XII.8.
Romania. VII.3.
Romanorum *Imperator.* XII.5.
Romanus. III.8. XII.9.
Roncalia. VIII.9.
Rota *fratrum Minorum.* VII.10.
Rovolonis *Vicus.* III.11. X.6.
Roxanum. XI.4.5.
Rudigii *Comitatus.* II.2. IV.6. VI.6. VII.12. VIII. 9. X.13.16.
Ruina *contrata Paduæ.* IX.1.
Ruthena. VI.18. VIII.10.13.

S.

Saraceni. IV.1.2.6.9.11.14. V.3.22. VII.13. VIII.2.
Sarmacia, *al. Strata.* VI.2.
Sauromatæ. VII.13.
Sclavonia. II.14.
Scodesia. VI.12. IV.5. VI.6. IX.6. X.12.14. XI.16.
Silus. III.8. IV.12.
Solosinum. VI.1.
Sonzinum. XI.14. XII.3.9.
Sophiæ (S.) *contrata.* IX.1.
Spineda. III.8.
Stangatum. III.15.
Stephani (S.) *Pons. V. Pons.*
Stephani (S.) *Porta. V. Porta.*
Stiriæ *dux.* V.13.
Strata, *al. Sarmacia.* VI.2.
Sylvazanum. V.3.

T.

Tartari. VII.13.
Tarvisini,
Tarvisium. I.13. II.1.9.16.17.18. III.7.8.9.10.11. 12.13. V.10.11.15.16.17.18.23. IX.4.5.11. X.16. XI.1.7. XII.12.13.14.
Tarvisinus *Episcopus.* IX.4. XII.12.
Terra *dura.* III.11.
—— *nigra.* VIII.10.
Theotonici. III. 10. 11. IV.1.2.3.4.9.13. V.3. 4.13.22. VI.6. VI.13. X.3.10.12.14.15. XI. 4.8.17.
Tienne. XI.8. XII.13.14.
Tuscia. XII.15.
Tomba *Veronensis districtus.* III.4.9.
Trebasilicæ. III.8.
Trecium. XII.5.
Trevillæ. II.17. III.8. V.2.16.17.
Tribanum. III.11. VIII.2.
Tricontai. III.4.
Tridentum. III. 9. IV. 12. V. 12. 20. VI. 3. IX.1.
Tripolitanus *Episcopus.* V.22.
Troja. XII.1.
Tumba *Paduani districtus.* X.3.
Turinga, *ejusque Lantgravius.* V.14.22.
Turres *Palatiorum Paduæ.* IV.3. V.23. VI.5.
Turris *Apicacauræ. Vide Apicacauræ.*
Turrisellarum *porta,* & *muri.* I.10. *Quarterium, porta, Burgum. Vide Quarterium, porta, Burgum.*

V.

Vadum *ubi dicitur Ripa ulmi.* V.10.
Valcamonica. II.8.
Val de Taro. (de) *Johannes.* III.11.
Vantium, *Ecclesia, Molendina S. Mariæ de Vantio.* VIII.10.
Vedeitæ *Villa.* X.3.8.9.
Venetiæ, *Veneti.* I.13.14.16. II.1.8.10.11.12. 13.14.15. III.1.8.11. V.1.4.8. VIII.1.9. IX.9.10.11. X.4.10.16. XI.1.7.11.14.
Vercellenses. X.3.
Verona, *Veronenses.* I.7.9. II.4.5.8.9.19. III.1. 2.3.4.5.7.9. IV.1.4.6.7.11.13. V.1.2.5.8. 10.11.12.13.14.20.21.23. VI.4.6.7.8.9.12. 13.15.16.17. VII.1.2.3.4.5.6.7.9.10.11.13. VIII.1. IX.7.8.9.10.13. X.3.4.6.7.11.12.15. XI.2.3.4.8.12.15.16.17.
Vescovana. VI.6.
Vicentia, *Vicentini.* I.7.8.9.10. II.8.9.12.14. III.9.10.11. IV.1.9.10.11. V.1.8.10.11.12.13. 17.21.23. VI.6.14.16. VII.10.13. VIII.10.13. IX.7.8.9.10.13. X.1.2.3.9.10.13.14.15.16. XI.3.5.8.12.16.17. XII.3.10.11.14.
Victoria. V.21.22.
Vicus *Mercatus.* XII.5.6.7.
Vigdadese. V.11.
Vighizzolum. VI.6.
Vigontia. X.4.
Villa *Nova Paduani districtus.* XI.5.
—— —— *Veronensis districtus.* X.15.
Vitaliana *Porta in Este.* VI.6.
Ulma *Ripa.* V.10.
Ultra Brentanæ *partes.* I.2.
Ungariæ *Rex,* & *Regina.* III.9.
Volta. X.8.
—— *Berocii.* VIII.9.
Urbani (S.) *Claustrum.* XII.19.
Urceorum *Castrum.* XII.2.3.

Z.

Zenonis (S.) *Burgum Veronæ.* V.13.
—— —— *Castrum.* II.15. III.8. IV.11. XII. 13.14.15.16.
Zigottum *Castrum. Vide Castrum Cigottum.*

FINIS INDICIS LOCORUM.

MONACHI PADUANI CHRONICORUM LIBRI TRES, DE REBUS IN INSUBRIBUS ET EUGANEIS;

Hoc est,

In Lombardia & Vicina Marchia Tarvisina gestis, circa ea tempora, quibus Fridericus II. Romani Imperii clavum tenuit, usque ad annum Christi M. CC. LXX.

Cum Adjecta MANTISSA hoc titulo:

QUÆDAM SCITU DIGNA DE CIVITATE PADUÆ.

Insuper diversorum Auctorum variantibus lectionibus & Annotationibus donata.

Editio Novissima, magis accurata, atque Indice aucta.

LUGDUNI BATAVORUM,
Sumptibus PETRI VANDER Aa,
Bibliopolæ, Academiæ atque Civitatis Typographi.

NOVÆ HUJUS EDITIONIS
PRÆFATIO.
BENEVOLE
LECTOR.

Eorum, *qui complexi sunt statum omnium miserrimum ac deplorandum Marchiæ* Tarvisinæ, *Imperatore* Frederico II. *minime minimus ac contemnendus est Auctor* Monachus Paduanus, *qui breviter ac fideliter commemorat, quod tum temporis, nec virtuti, nec bonis & honestis studiis ullus fuerit honor, è contrario autem quomodo tumultibus, seditionibus, cruciatibus internecionibusque incolæ* Longobardiæ *& vicinæ* Tarvisinæ Marchiæ *vexati sint. Ex commodo igitur publico fore duximus, si hoc opusculum recudi curaremus, ne talis Historia, quæ nobis tam expetenda, quam fugienda subministrat, interiret. Antequam autem impressioni traderetur, Editionem ex typographia Ducali Pinellii* Venetiis 1636. *productam cum Editione CHRISTIANI URSTISII* Francofurti *ad* Mœnum M DC LXX. *apud* Jacobum Godfredum Seylerum *typis mandata, comparavimus, a quo etiam commonefactionem de Historiæ hujus Scriptore mutuo acceptam, nostræ editioni præmisimus: Cui annexa est* Genealogia Domus Honariæ. *Calci quoque Chronicorum adjecta est MANTISSA hoc Titulo:* Quædam scitu digna de civitate Paduæ: *qua Editio* Urstisii *plane caret. In his iterandis summo studio in id incubuimus, ut Editio nostra prioribus nitidior, accuratior ac auctior in lucem prodiret: propterea fecimus, ut dicta ac nomina propria, ut & memoratu digna characteribus di-*

versis imprimerentur. Factæ quoque annotationes in margine erant, ast sine ullis signis ac numeris, ut ita non sine tædio ad loca sua referri possent, ad submovendum autem hoc incommodum, signa & numeros pro re nata apposuimus; paginarum quoque numerum Editionis Pinellianæ *una cum annorum in margine addidimus, quod te commonendum, Benevole Lector, arbitrati sumus, ne tibi confusionem daret. Præfationi quoque nostræ Elogium Auctoris ex* Gerhardo Joanne Vossio *deprомptum subjunximus. Denique locupletissimum utriusque tractatus Indicem anneximus, ne quid à quoquam desiderari posset. Quæ omnia, si exporrecta fronte excipi sensero, majori alacritate plures ejusmodi commentarios, qui quasi in ergastulis devincti tenentur, in lucem producam. Interim his fruere ac vale.*

GERHARDI JOANNIS VOSSII DE MANACHO PADUANO JUDICIUM

Lib. II. Cap. 59. *De Histor. Latin.*

Itidem, cùm imperium vacaret, vitam egit *Monachus Paduanus* incerti nominis: qui tribus complexus est libris res suis temporibus gestas in Insubribus, & Euganeis, hoc est Lombardia, & Vicina Marchia Tarvisina. Orditur ab anno CIↃ CC VII. quo Azo, Marchio Estensis, ab Monticullis, favente his Ecelino, Verona ejectus fuit. Finemque imponit, ubi perventum ad annum CIↃ CC LXX. quo Christiani Principes in Africam transeuntes Carthaginem cepere, & Tunetanam urbem obsederunt. Prodiit typis Wecheli.

DE

PRÆSENTI SCRIPTORE COMMONEFACTIO.

ETSI mei inprimis consilii fuerit, aliquot Germaniæ Scriptores, qui jam inde ab Henrici quarti ævo gentis illius res memorabiles à novercantis vetustatis injuria vindicarunt, præsenti volumine coagmentatus in Doctorum oculos proferre: fuêre tamen rationes nonnullæ, quibus me non usque adeò præter instituti rationem egisse arbitror, quòd hunc exoticum incogniti nominis auctorem, Insubrum potius quam Germanorum res persequentem, in domesticorum consortium admiserim. Desideranti namque mihi de Friderici secundi, gloriosissimi Imperatoris vita & gestis Scriptorem quempiam veterem, qui ad perpetuam Cæsarum historiam concludendam, præcedentibus ritè subjici posset, nec tamen quoquam occurrente, nisi fortè P. de Vineis, aliorum sumptu excusum cum invidia mihi vendicare voluissem: equidem Scriptor hic, à Nobili Viro Gotfrido à Raming, Germanicæ antiquitatis indagatore diligentissimo, amico optimo, peropportunè mihi communicatus fuit, quem & hocce historicorum choro neutiquam indignum judicavi. Scilicet, quod facinora narret, quæ & in Friderici secundi tempora inciderunt, quibus monachus hic æqualis fuit: quæque ab Augustalibus vicariis, Uberto marchione Palavicino in Lombardia, ac Comite Ecelino ejus nomine tertio, in Marchia Tarvisina, pro Imperii Majestate tutanda, sunt patrata. Ecelino præsertim Comite præpotenti, dicto de Romano, à quodam in Euganeis oppido (cujus nomen ea tempestate non solùm ob virtutem & felicitatem bellicam, sed & ob immanitatem universæ togatæ Galliæ formidabile extitit) genus & proavos ad Germanos referente. Tradunt enim Ecelinum quendam, Alberici viri apud Saxones equestris filium, cum Ottonis tertii Imperatoris copiis, equitum magisterio fungentem, in Italiam pervenisse, ibique ob permulta spectatæ virtutis specimina, fidaque summo Principi præstita obsequia, castro Onaræ ac comitatu Bassani, in prædicta Marchia sitis cum multis jurisdictionibus, clientelis & privilegiis, donatum fuisse, unde posteritas ejus in summam opum ac virium amplitudinem excreverit. Cæterum quomodo hæc eadem tristissimo fato Ecelini tertii & fratris ejus Alberici, opibus ac fortunæ successibus ad summam libidinem & crudelitatem abutentibus, subitò conciderit, præsens historia docet: idemque Jovius in vita Ecelini Actiolinum tyrannum nominat, eleganter & prolixè narravit. Proin Onarianæ Domus genealogiam, è Petro Gerardo Paduano, qui Ecelini σύγχρον☉, illius ortum vitamque, sed lingua vernacula scripsit, depromptam, subnectere visum est, ad præsentis historiæ telam rectiùs percipiendam.

Quoniam verò nomen Auctoris in Ramingiano exemplari (quod in antiquis codicibus non est insolens) nusquam expressum reperiretur: oportuit utique ex contextu aliquam de ipso conjecturam facere. Arbitror autem, me tum ex aliorum locorum libratione, tum verò ex eo, qui sub anno 1236. habetur, rectè colligere, Scriptorem hunc S. Justinæ Paduanæ monachum extitisse. Sic enim ibi disertè scribit: Abbas Andreas (intelligite S. Justinæ) fecit fieri dormitorium NOSTRUM, cum Capitulo, &c. Verùm id candido lectori dijudicandum relinquo.

FAMILIA ONARIANA, BASSANI COMITUM.

- Albericus Saxo — Ecelinus cognomento Teutonicus, Bassani Dominium dono nactus.
  - N. de Onara Jeremias de Limena Paduanus, maritus,
  - N. de Onara Jacobus de corvo Tarvisinus, maritus.
  - Ecelinus de Onara cognomento Balbus. Auria de Baone Paduana conjunx.
    - Ecelinus cognomento monachus Uxores: 1. Agnes Estensis 2. N. de Deslemanino. 3. Cecilia Baonia. 4. Adelheidis Comitissa de Mangano: unde ex uxore.
      - ¶ *Tertia.*
        Angnesa d'Onara-Ansedisius, Paduæ præfectus.
        Antonius de Guidoti.
      - ¶ *Quarta.*
        Palma
        Albertus de Baone.
      - Æmilia.
        Albertus Comes Vicentinus.
      - Sophia.
        Saliniguerra Estensis.
      - Ecelinus tertius, natus anno 1194. sine liberis in carcere obiit, anno 1259.
        Beatrix de castello novo, uxor
      - Albericus
        Margarita —
        - Adelheidis.
          Reinaldus Estensis.
        - Joannes, Albericus, Romanus, Ecelinus, Hugolinus, Cormalscus — in frusta concisi.
        - Griseida, Amabilia — unà cum matre combustæ.
      - Cunissa
        Richardus Comes
    - Cunissa d'Onara Tixo de campo S. Petri.
      - Gerardus de campo sanctopetrino.
      - Tixo junior.

RERUM IN LONGOBARDIA ET Vicina Tarvisina Marchia gestarum

PROOEMIUM.

*Eorum, quæ ab initio mundi facta sunt usque nunc, notitiam minimè haberemus, nisi proborum virorum diligentia historias descripsisset: in quibus vitia & scelera malorum hominum arguuntur, virtutes verò bonorum & opera laudabilia commendantur. Historiographorum itaque vestigia pro nostro modulo imitantes, quædam, quæ nostris temporibus facta sunt in partibus Marchiæ vel Lombardiæ, seu etiam extra fines Italiæ in præsenti Opusculo decrevimus sub compendio literis declarare: ut posteriores hæc legentes præteritorum memoria instruantur, quid circa præsentia vel futura eligere debeant vel vitare. Sed cùm sit omnibus manifestum, quòd concordia parvæ res crescunt, discordia verò maximæ dilabuntur. Patet * igitur, quòd concordia est totis viribus eligenda & discordia modis omnibus est evitanda.*

* Abundat hæc dictio.

MONA-

MONACHI PADUANI CHRONICON,

SIVE DE

QUORUNDAM NOTABILIBUS FACTIS, QVÆ TAM IN MARCHIA, QUAM IN LOMBARDIA, ET ALIIS MVNDI PARTIBVS SUNT PERPETRATA.

INCIPIT LIBER PRIMUS.

Qualiter Azo *Marchio* Estensis *in* Verona *suos adversarios superavit.*

1207 1. Azo Estensis Marchio ab Ezelino, & Monticulis Verona ejicitur.

ANno itaquè Domini MCCVII. cùm Vir Illustris *Azo* [1] Marchio *Estensis* de voluntate partium, Comitis videlicet Sancti *Bonifacii*, & *Monticulorum*, civitatis *Veronæ* regimen suscepisset, & prudenter in suo regimine se haberet: *Monticuli*, favore *Ezelini* de *Romano*, qui vitam terminavit in hæretica pravitate, facta conjuratione contra eum *Azonem* Marchionem, de *Veroná* ipsum subitò ejecerunt. At ille, ut pote vir magnanimus, & astutus, tantum dedecus vindicare intendens, amicis suis undique congregatis, in manu valida ivit *Veronam*, parte Comitis S. *Bonifacii* præbente sibi auxilium, & favorem. *Ezelinus* è contrà, collecta multitudine bellatorum, in subsidium *Monticulorum* perrexit *Veronam*. Et factum est prælium [2] equestre maximum in brayda *Veronensi*, in quo pars Marchionis, & Comitis adversarios strenuè superavit: *Mantuani* verò conducti pecunia, cum Carrotio venerunt in axilium Marchionis. Vnde *Monticuli* cum omnibus adhærentibus, scilicet nimio terrore perterriti, octavo die intrantis Septembris, noctu, Civitate dimissa, fugerunt, salvare personas solummodò cupientes. Hoc fuit initium malorum, non solùm prædictæ Civitatis, sed & Marchiæ *Tarvisinæ*, & etiam *Lombardiæ*. Ex tunc Marchio, & Comes *Bonifacius* toto tempore vitæ suæ *Veronæ* dominium habuerunt: *Monticuli* verò arcem *Gardæ* inexpugnabilem capientes, in ea se fortiter munierunt.

2. Pugna inter Ezelinum Monachum, & Marchionem Estensem.

2. 1208 *Qualiter* Monticuli *fuerunt capti.*

ANno Domini MCCVIII. *Monticuli* viriliter burgum *Piscariæ* intraverunt, & per districtum *Veronæ* frequentissimè discurrentes, incendiis & rapinis omnia devastabant. Tunc Marchio, & Comes cum exercitu magno *Piscariam* undique obsederunt, & tandem captos *Monticulos* in compedibus posuerunt.

De Othone *Imperatore incoronato*, *& confestim excommunicato à Papa* Innocentio tertio.

1209 3. Otho quartus Cæsar.

ANno Domini MCCIX. Circà hæc tempora [3] *Otho* Dux *Saxoniæ* in regem *Alemanniæ* electus, descendit de *Alemannia*, & venit in *Lombardiam* cum exercitu copioso. In cujus adventu terribili tremuit *Italia* ni- A mio pavore concussa. De mandato itaque istius *Monticuli* sunt à vinculis absoluti. Iste in omnibus utebatur consilio *Ecelini*, & *Saliniguerræ* [4]: Marchionem verò, & ejus amicos habebat exosos. Perrexit igitur *Romam*, & apud Sanctum *Petrum* est a Papa *Innocentio* coronatus. Quo facto, exaltatum est cor ejus, & summi Pontificis admonitionem sprevit pariter, & mandatum. Papa vero *Innocentius* statim eum publicè anathematis vinculo innodavit: & ab illa hora ejus cœpit inclinari superbia, donec paulatim ad nihilum est redactus: & quanto B fuit gradus altior, tantò casus gravior est sequutus.

4. Mel. Salinguerra.

De promotione Domini Arnaldi *Abbatis.*

EOdem Anno Dominus *Stephanus* Abbas *S. Justinæ*, in mense Majo, desiderio arctioris vitæ resignavit Abbatiæ & in *Venda* vitam heremiticam duxit, ibique in pace quievit. Cui successit Abbas *Arnaldus*, religione laudabilis, & discretione compunctus, & in universa morum honestate præclarus.

Qualiter Otho est a Rege Franciæ *superatus.*

C ANno Domini MCCX. Reversus est *Otho* Imperator in *Alemanniam* excommunicationis vinculo innodatus: & congregato exercitu maximo perrexit adversus *Philippum* Regem *Francorum*, cui associati sunt quidam Principes, Regis *Franciæ* proditores. Sed Francigenæ, suæ antiquæ memores probitatis, unanimiter contra inimicos impetum facientes, incredibilem de Imperatoris exercitu victoriam habuerunt. Causa autem hujus prælii dicitur hæc fuisse, quia Imperator dicebat, Regem *Franciæ* liberaliter promisisse Civitatem sibi *Parisios* se daturum, si *Otho* unquàm D *Romanum* Imperium obtineret. Rex verò considerans, se incautè illam promissionem fecisse, decrevit potiùs tam arduam quæstionem belli esse judicio terminandam. 1210

De ascensu Federici *in* Alemanniam, *& de ejus electione in Imperatorem futurum*, *& Regem* Alemanniæ.

ANno Domini MCCXI. Istis temporibus [5] *Fridericus* adolescens, Rex *Siciliæ*, filius quondam *Henrici* Imperatoris, & Reginæ *Constantiæ*, quæ fuit filia *Rogerii* Regis *Siciliæ*, de mandato magnifici Papæ *Innocentii* per E *Lombardiam* cum auxilio Marchionis *Estensis* ascendit in *Alemanniam* confidenter. Quem ita gratissimè Prælati, & Principes *Alemanniæ* susceperunt, quòd pauci remanserunt de Principibus *Othone*. Tandem ipsum in Regem *Aleman-* 1211

5. Fredericus II. Cæsar.

mannia, & in futurum Imperatorem concorditer elegerunt.

De morte Marchionis Estensis.

1212 ANno Domini MCCXII. sicut placuit ei, qui aufert spiritum Principum, *Azo* Marchio *Estensis*, & Comes S. *Bonifacii*, de hac luce, in mense Novembri, & in Civitate *Verona*,
3· sub paucorum dierum spatio sunt subtracti. Vnde potuit congrue dici de ipsis. *Gloriosi Principes terræ, quomodo se in vita sua dulciter dilexerunt, ità & in morte sunt minimè separati.* Reliquit autem Marchio *Estensis*[1]. duos filios, * *Aldrenandinum* jam adolescentem, & *Azonem* infantulum cum propria genitrice. Similiter Comes S. *Bonifacii* reliquit duos filios, *Rizardum* majorem, & minorem nomine *Gulielmum*.

1. Azonis Estensis mors, & liberi.

* *Aldubrandinum*, *Oldrandinum*. alii.

Qualiter Mediolanenses *à* Cremonensibus *sunt devicti.*

1213 ANno Domini MCCXIII. *Mediolanenses*, qui partem *Othonis* fovebant, cum exercitu infinito super districtum *Cremonensium* irruerunt. Quibus *Cremonenses*, qui exaltationem Principis *Friderici* summo desiderio affectabant, apud Castrum *Leonis* viriliter occurrerunt, incœptoquè bello in die Pentecostes, *Mediolanenses* terga vertentes, militum, & peditum non modicam quantitatem simul cum Carrotio amiserunt. Ex illo itaquè tempore fama *Cremonensium* est per populos divulgata: virtus etiam eorum, & audacia tanti triumphi est præconio plurimùm augmentata.

De obsidione Arcis Estensis.

EOdem anno, cum nobilis Marchio *Aldrenandinus*[2] nollet communitati *Paduæ* subjacere, *Paduani* arcem *Estensem* cum machinis obsederunt. Videns autem Marchio *Aldrenandinus*, se non posse amicos suos, qui obsidebantur, commodè adjuvare, pariterque, sciens, quòd durum est contrà stimulum calcitrare, coactus juravit, sicut civis communi *Paduæ* in omnibus obedire, & sic exercitus ad propria remeavit.

2. Aldrenandinus, Azonis F. Marchio Estensis.

De pace partium Veronæ.

PEr idem tempus, cum *Monticuli* sex annis, & duobus mensibus extrà *Veronam* fuissent, Potestas *Paduæ Marinus Zeno*, & *Paduani* communiter compositionem inter ipsos, & partem Comitis tractaverunt, & circà festum Beati *Martini* introduxerunt eos pacificè in *Veronam*.

De repressione intempestivæ audaciæ Monticulorum.

1214 ANno Domini MCCXIV. *Monticuli* non considerantes, quòd in omni negotio temporis est opportunitas observanda, intempestivè cœperunt contrà partem Comitis calcitrare. Pars verò Comitis expulsa potestate communi, *Peccorarium* suum civem in Potestatem constanter elegit: Virum utiquè sapientem, & politica scientia decoratum *Monticuli* autem impares viribus se videntes, tunc temporis sub adversariis humiliter quieverunt.

De obsidione turris Baybæ.

1215 ANno Domini MCCXV. in mense Octobri, *Paduani*[3] turrem *Baybæ* obsederunt; sed superveniente inundatione nimia pluviarum, obsidionem dimittere sunt compulsi, ibiquè jacturam in rebus, & personis non modicam sunt perpessi.

3. Inimicitia inter Venetos, & Patavinos.

A *De morte* Aldrenandini *Marchionis* Estensis.

EOdem tempore cùm Marchio *Aldrenandinus*, de Comitibus *Celanæ*, qui partem *Othonis* fovebant, in Marchia *Anconitana* nobiliter triumphasset, in ipso fervore juventutis naturæ legibus satisfecit[4]. Iste fuit ità magnanimus, quod subiisset omne periculum pro gloria, & potentia obtinenda. Tunc remansit in honorabili domo *Estensi Azo*[5] frater ejus puer parvulus, multis debitis, & angustiis oneratus.

4 Aldrenandinus Marchio Anconæ moritur.

5. Azo Quintus Estensis.

B Eodem etiam tempore in mense Novembri factum est *Romæ*[6] Concilium generale sub Papa *Innocentio Tertio*, viro magnifico & prudenti: Cujus magnanimitas, & constantia super alios homines excellebat.

6. Synodus Romæ.

De origine Fratrum Prædicatorum, & *Minorum*. 4·

CIrcà hæc tempora divina providentia produxit ad ortum de misericordiæ suæ thesauris duo magna luminaria, Ordinem videlicet Prædicatorum, & Fratrum Minorum, quos Deus in firmamento Ecclesiæ stabilivit, & per ipsorum doctrinam lucidam, & apertam, & honestæ conversationis splendorem, totum
C mundum errorum tenebris involutum mirabiliter illustravit. Horum Ordinum præceptores fuerunt, Viri probatissimi, & multiplici decore virtutum plurimùm insigniti, *Dominicus* scilicet, & *Franciscus*[7]: qui quasi duæ tubæ *Moysi*, dormientem mundum in vitiis, & peccatis, terribili prædicationis clangore ad pugnam contrà hostem triplicem excitarunt. In omnem quippe terram exivit sonus eorum, & usque ad fines orbis eorum verenda religio est brevi tempore dilatata. Vnde tum consideratione vitæ sanctissimæ, multis
D miraculis approbatæ, tum intuitu doctrinæ cœlestis, qua corda hominum rigaverunt, meritò tàm ab Ecclesia triumphante, quam militante sunt in Sanctorum numero computati.

7. SS. Dominicus & Franciscus.

De obitu Innocentii *Papæ*, & Honorii *electione.*

ANno Domini MCCXVI. obiit *Innocentius* Papa *Tertius* apud *Perusium*, cui successit *Honorius*[8] Papa *Tertius*. 1216

8. Honorius III. Pontifex.

De obsidione Damiatæ.

E ANno Domini MCCXVII. In istis temporibus transivit mare Christianorum maxima multitudo, in subsidium terræ Sanctæ: &, habito prudentum consilio, Christiani cum navibus infinitis in manu valida intraverunt *Ægyptum*, & *Damiatam* munitissimam civitatem multo tempore viriliter obsederunt. 1217

De collectione exercitus Saracenorum *contrà Christianos*.

ANno Domini MCCXVIII. Cùm vidisset *Soldanus Babylonis* Christianos *Damiatam* instantissimè obsidere: protinus reges *Saracenorum* 1218
F de *Syria* & *Arabia*, & aliis provinciis in suum auxilium convocavit, & exercitus Christianorum cœpit undiquè viriliter impugnare: excepto quòd iter fluminis eis non poterat prohibere. Regebat autem tunc Christianos *Joannes* Rex *Hierosolymitanus*, vir strenuus, & forma præ filiis hominum speciosus, & Magister *Pelagius* Sanctæ *Romanæ* Ecclesiæ Cardinalis.

De

De Victoria Damiatæ.

1219 ANno Domini MCCXIX. Istis temporibus post longam, & laboriosam obsidionem exercitus Christianorum obtinuit *Damiatam*, quæ est in *Ægypto* super fluenta *Nili*, qui a *Mose Geon* in Genesi appellatur.

De Federico *coronato Imperatore*.

1220 ANno Domini MCCXX. *Federicus*[1]. *Secundus* Rex *Siciliæ*, & *Apuliæ*, & Dux *Sueviæ* descendens de *Alemannia* ivit *Romam*, & ibi accepit coronam Imperii a Papa *Honorio*, in die Beatæ *Ceciliæ*: deinde in Regnum *Apuliæ* intravit. Interfectis, & expulsis rebellibus, ipsum sibi feliciter subjugavit. Ipse de montibus *Siciliæ* per gravia bellorum pericula deposuit *Saracenos*, & transferens eos in *Apuliam*, fecit ipsos in civitate *Nuceria* communiter habitare.

1. Federici Augustalis inauguratio.

Qualiter amissa est Damiata.

1221 ANno Domini MCCXXI. Cum exercitus Christianorum ad superiores partes *Ægypti* expugnandas transisset, inundatione *Nili* subito
5. est circumfusus. Cumque Christiani nec procedere possent, nec redire valerent, aquis, & exercitu *Saracenorum* undique circumsepti, coacti sunt pro redemptione sua reddere *Damiatam*: dimissique à *Saracenis*, ad propria cum tristitia sunt reversi. Porrò *Ægyptii* lætati sunt de profectione eorum, quòd timor eorum incubuerat super eos.

De apparitione Cometæ, & obitu Ludovici *Regis* Franciæ.

1222 ANno Domini MCCXXII. apparuit Cometa in mense Septembri. Tempore subsequenti obiit *Ludovicus* Rex *Franciæ*, qui multum pro Ecclesia laboravit contra Comitem *Tolosanum* fautorem hæreticorum, & audacissimum defensorem: cui successit in Regno ejus filius *Ludovicus*.

De Terræmotu magno.

1223 ANno Domini MCCXXIII. in die natalis Domini, inter sextam, & horam nonam, per totam *Italiam* factus est maximus Terræmotus: sed super omnes urbes *Italiæ* civitas *Brixiensis* incredibiliter conquassata maximum damnum sustinuit in rebus, domibus, & personis.

De obsidione Ferrariæ.

1224 ANno Domini MCCXXIV. *Azo* Marchio adolescens, & *Rizardus* Comes S. *Bonifacii*[2]. cum *Veronensibus*, & *Mantuanis Salinguerram* in *Ferraria* obsederunt. Sed quum ille esset callidus, & astutus, Comiti sub compositionis specie intrare *Ferrariam* persuasit: capiensque ipsum, & omnes qui secum erant ingressi, ab obsidione *Ferrariam* liberavit. Post modicum verò tempus facta compositione, Comes fuit à vinculis absolutus.

2. Comes S. Bonifacii sub specie Pacis comprehenditur.

Qualiter Federicus *habuit regimen* Hierosolymitanum.

CIrcà hæc tempora, mortua *Constantia* Imperatrice, filia Regis *Arragonum*, de qua Regem *Alemanniæ Henricum* habuit, Imperator *Federicus* ipse *Isabellam*, filiam *Joannis* Regis *Hierosolymitani*, accepit uxorem: de qua genuit *Conradum*, quem dilexit tenerissimè super omnes: & sic Regnum *Hierosolymitanum* occasione hujus matrimonii est adeptus.

A *De proditoribus* Veronæ *qui dicti sunt quatuor viginti.*

ANno Domini MCCXXV. multi viri nobiles, & potentes ex parte Comitis S. *Bonifacii*, corrupti pecunia *Salinguerræ*, *Monticulis* adhærentes virum clarissimum, Comitem scilicet *Rizardum*, cum sua parte de *Verona* subitò expulerunt. Et tunc primò pessimus *Ecelinus*[3]. adjungens se prædictis; incepit habere dominium in *Verona*. *Mantuani* verò Comitem cum amicis suis sub protectione alarum suarum amicabiliter receperunt, ipsumque in
B præliis modis omnibus adjuvabant. Tandem post multorum malorum perpetrationem facta fuit compositio inter Comitem, & adversarios, mediantibus Rectoribus *Lombardiæ*. 1225

3. Ecelinus Tertius Veronæ dominium invadit.

De primo adventu Federici *in* Lombardiam, *postquam fuit coronatus.*

ANno Domini MCCXXVI. cum *Federicus* Imperator esset magnificatus divitiis, & gloria, & clarissima copia filiorum super omnes Augustos à *Carolo* citrà, qui fuerant antè eum, aspirare cœpit modis omnibus ad dominium
C *Lombardiæ*: & pacificè de *Apulia* venit in *Lombardiam*, & tàm *Cremonæ*, quàm etiam *Ravennæ* colloquium habuit cum amicis, volens amicabiliter *Lombardorum* animos mitigare. Sed *Mediolanenses* cum multis aliis civitatibus in sua duritia permanserunt, ejus verba pro nihilo reputantes. 1226

De Papa Gregorio. *&* Federico *discordibus inter se.* 6.

ANno Domini MCCXXVII. obiit *Honorius* Papa *Tertius*, cui successit *Gregorius Nonus*[4]., Episcopus *Hostiensis*. Iste sub pœna excommunicationis Imperatori præcepit, ut
D pro recuperatione terræ sanctæ mare transiret, secundum magnificentiam Imperatoriæ Majestatis. Imperator autem de hoc negotio intromittere se nolebat: verumtamen, ne præceptum Apostolicum omnino spernere videretur, cum exercitu galearum in *Syriam* navigavit, & taliter cum *Soldano* pepigit *Babylonis*, quòd ipse *Hierosolymam*, & quasdam alias civitates reddidit Christianis. 1227

4. Gregorius IX. Papa.

Audiens itaque Papa *Gregorius*, quòd tam potentissimus Imperator ad modum pyratæ[5]. mare transisset, in quo tremendum nomen *Romani* Imperii apud barbaras nationes minui,
E & deprimi videbatur eum excommunicationis vinculo innodavit: & mox misit exercitum in *Apuliam*, ut eam Ecclesiæ subjugaret. Quod audiens Imperator, velociter in *Apuliam* est reversus. Tandem facta est concordia inter eos, & cessavit quassatio præliorum.

5. Causæ excommunicationis Friderici Imp.

Eodem anno Dominus *Bonifacius Vidonis* de *Vizardo* de *Bononia* Potestas *Paduæ*: & eo tempore fuit nix maxima per totum mundum.

De venerabili Arnaldo *Abbate S.* Justinæ.

F ANno Domini MCCXXVIII. venerabilis Abbas *Arnaldus* fecit fieri fossatum, & induxit aquas fluvii[6]., qui est S. *Justiniæ*, ibique fecit fieri optima molendina. Hoc fuit opus egregium, & à fratribus Monasterii diligenter memoriæ commendandum. 1228

6. Rivus in S. Justiniæ cœnobium ductus.

De morte Jordani *Episcopi* Paduæ.

EOdem anno circà festum S. *Prosdocimi*, obiit *Jordanus* Episcopus *Paduanus*, cui successit Dominus *Jacobus* Archipresbyter Ecclesiæ majoris: vacuit autem Episcopatus aliquot mensibus.

Paduanus. A 2 *De*

De morte Jacobi *filii* Dalesmanini.

PEr idem tempus mortuus est *Jacobus*, filius *Delesmanini*, de cujus malitiosa calliditate timebant plurimùm *Paduani*, ne statum *Paduæ* perturbaret: sed ejus defectum fratres ipsius, & filii studiosissimè suppleverunt, cum *Ecelino* lupo rapacissimo *Paduam* tradiderunt.

De victoriis Regum Hispaniæ *contrà* Saracenos.

CIrcà hæc tempora, clarissimi Reges *Hispaniæ* per diversa bellorum pericula, & infinitos labores, *Saracenos* de *Hispaniæ* finibus expulerunt. Nam fortissimus Rex *Castellæ* obtinuit *Sibiliam*[1]. nobilissimam Civitatem, quam *Julius Cæsar* dicitur condidisse, & *Hispalim*[2]. nominasse: & *Cordubam*[3]., de qua *Seneca* moralis Philosophus, & insignis Poeta *Lucanus* originem habuerunt. Inclytus verò Rex *Arragonum Valentiam*[4]., & *Majoricam*[5] jure prælii acquisivit. *Saraceni* autem de antiquis sedibus effugati, navigio in *Africam* transierunt. Tunc temporis potentia Regis *Africæ*, qui dicitur *Mamolinus*, non solùm est per Regis *Hispaniæ* diminuta; sed etiam per *Vassallum* ipsius, regem scilicet *Tunicii*[6]., qui contrà eum viriliter rebellavit. Civitas autem *Tunicii* juxtà unam paludem, de ruinis famosissimæ *Carthaginis* circa decem miliaria longè à *Carthagine*, quæ mari adjacet, est constructa.

1. Sibilia. 2. Hispalis. 3. Corduba. 4. Valentia. 5. Majorica.

6. Tunetum Africæ.

De destructione Castri Gogii.

1229 ANno Domini MCCXXIX. *Paduani* in mense Majo Castrum *Gogii*[7]. destruxerunt, & aliquantulùm humiliaverunt superbiam *Ecelini*.

7. Godigo Castrum Ecelini

7.

De captione Comitis S. Bonifacii.

1230 ANno Domini MCCXXX. circà festum S. *Petri*, *Rizardus* Comes S. *Bonifacii*[8]., cum omnibus majoribus suæ partis est captus à suis adversariis in *Verona*. Quod audiens *Ecelinus*, filius *Ecelini* Hæretici de *Romano*, concitus perrexit *Veronam*, ut adderet ignem camino, & inexorabilis discordiæ fomitem ministraret. Communiter verò *Paduani*, miserunt Legatos Civitatis delectos, & alios *Veronam*, rogando *Ecelinum*, & partem suam, ut Comitem, & alios incarceratos a vinculis relaxarent. Sed ipsi hoc facere noluerunt. Unde *Paduani*, & *Azo* Marchio *Estensis*, qui super hoc negotio ferventissimus existebat, confœderati cum *Mantuanis*, cum exercitu maximo super *Veronenses* equitaverunt: & in mense Septembri Portum, & *Elegniacum* destruxerunt. Tunc *Salinguerra*, & *Ecelinus*, & Comes de *Tiraulo*[9]. cum populo *Veronensi*, qui ad defensionem locorum venerant prædictorum, fugam arripientes *Veronam* quam citius redierunt.

8. Tumultus Veronæ contra S. Bonifacii Comitem.

9. Comes Tirolis.

De morte B. Antonii *Confessoris*, *& liberatione Comitis S.* Bonifacii, *& commotione Regis* Henrici *de* Lombardia.

1231 ANno Domini MCCXXXI. in mense Junii, migravit B. *Antonius*, de Ordine Fratrum Minorum, cujus sanctitas totam *Italiam* illustravit.

Eodem anno, Septembri, mediantibus Rectoribus *Lombardiæ*, Comes cum sua parte est a vinculis, & de inimicorum manibus liberatus[10].

Eodem anno, ad petitionem Regis *Henrici*[11]., filii *Federici* Imperatoris, *Mediolanenses*, & alii audientes imperium, Legatos in *Alemaniam* direxerunt, & cum eo contrà Imperatorem societatem firmissimam statuerunt. Concepit enim Rex dolorem, & peperit iniquitatem contrà proprium Genitorem, ideò, quia videbatur, quòd Imperator plus eo puerum *Conradum* diligeret, & foveret.

10. Liberatus S. Bonifacii Comes.

11. Henricus Federici filius in patrem seditiosus.

Qualiter Imperator Federicus *incarceravit filium suum.*

1232 ANno Domini MCCXXXII. *Federicus* Imperator in mense Martio, dum de *Apulia* vellet in *Istriam* navigare, impulsus vi ventorum, venit *Venetias*, & inde in forum *Julii* transmeavit: ibique facta est compositio inter ipsum, & *Ecelinum*, in detrimentum Marchionis *Estensis*, & Comitis S. *Bonifacii*, & totius Marchiæ, & etiam *Lombardiæ*, sicut posteà patuit per effectum. Ascendit autem in *Alemaniam* Imperator, & capto filio proprio, Rege scilicet *Henrico*, misit eum in *Apuliam*, ibique fecit ipsum usque ad diem mortis: sicut proditorem, in carcere custodiri: ideò, quia confœderatus fuerat cum *Lombardis*: constituitque in loco ejus *Conradum*, quem tenerrimè diligebat.

De mirabili exaltatione Fratris Joannis.

1233 ANno Domini MCCXXXIII. Frater *Joannes*[12]. de Ordine Prædicatorum in tanta reverentia est habitus ab omnibus Marchiæ, & etiam *Lombardiæ*, quòd ejus jussione *Paduani*, *Veronenses*, *Brixienses*, & *Mantuani*, cum *carrociis*, & aliarum Civitatum maxima multitudo in Campanea *Veronensi* insimul pacifice convenerunt. Et ibidem in die Sancti *Augustini* sententias coram omnibus populis super quasdam quæstiones auctorizabiliter promulgavit. Sed citò ejus potentia expiravit: nam quasi post unum mensem quicquid ordinaverat ad nihilum est redactum.

12. Joannes Dominicanus Longobardis pacem suadet.

De Hyeme asperrima.

1234 ANno Domini MCCXXXIV. fuit hyems asperrima, & vineæ, ac ficus, & oliveta præ nimio frigore sunt extincta.

Idem fuit in MCCCLX. *Indictione octava, quo tempore Dominus Carolus, natus olim Regis Johannis de Bohemia Imperator electus venit in Lombardiam, & in Marchiam Tarvisinam, post demùm in Lombardiam, & deinde in Tusciam, & posteà Romam ivit, accepit coronam in festivitatibus Paschalis resurrectionis Domini nostri Jesu Christi dicti millesimi.*

De Regina Ungariæ. 8.

1235 ANno Domini MCCXXXV. *Beatrix* quondam *Aldrevandini* Marchionis *Estensis* filia, *Andreæ*[13]. Regi *Ungariæ* est matrimoniali fœdere copulata; quam *Azo* Marchio patruus ejus condecenti apparatu, & honorabili societate ad tanti Regis præsentiam destinavit. Hoc autem matrimonium filiis Regis, *Belæ* scilicet, & *Collomanno* displicuit vehementer: timebat enim, ne pater senex filios de juvencula generaret.

13. Andreæ Ungariæ Regis, nuptiæ cum Beatrice Estensi.

Eodem anno magnanimus *Tixo de campo* S. *Petri* obiit, amicus intimus Marchionis, & inimicus constantissimus *Ecelini*.

De morte Episcopi Mantuani.

1236 ANno Domini MCCXXXVI. Vir Nobilis, & Venerabilis *Guidotus* Episcopus *Mantuanus* in Monasterio S. *Andreæ*, in diebus Rogationum, ab *Advocatis* crudeliter est interfectus. Contrà quos insurrexerunt communiter *Mantuani*, & destructis eorum domibus

bus & turribus, ipsos de *Mantua* cum suis fautoribus expulerunt: At illi confugere *Veronam* ad *Ecelinum*, qui erat refugium omnium pessimorum.

Per idem tempus honorabilis Abbas *Arnaldus* fecit fieri Dormitorium nostrum cum Capitulo, & cameris infra positis, & adjacentibus, simulque cameras Palatii cum aula fecit optimè restaurari.

Comes autem S. *Bonifacii*, toto tempore guerræ, *Mantuam* viriliter gubernavit contrà Imperatorem, & contrà perfidum *Ecelinum*, & strenuè se gessit in omnibus, & constanter. Tunc *Federicus* [1]. Imperator in mense Augusti persuasione *Cremonensium*, & *Ecelini* descendit de *Alemannia* cum exercitu copioso, venitque *Veronam* & vastatis *Mantuanis*, in *Lombardiam* pertransivit.

1. Federicus cum exercitu in Italiam venit.

Qualiter Imperator cepit Vicentiam.

1236 ANno Domini MCCXXXVI. prædicto, cum Marchio, & *Paduani* communiter *Rivaltam*, quæ est super *Athesin*, obsiderent, *Ecelinus*, & *Veronenses* miserunt pro *Federico* Imperatore, qui tunc erat in partibus *Lombardiæ*. Qui subitò veniens cum militia *Teutonicorum*, & *Ecelinus* cum populo *Veronensi*, impetuosè *Vicentiam* invaserunt; eamque capientes in festo Omnium Sanctorum, crudeliter combusserunt. *Paduani* verò nimio terrore perterriti, ad propria sunt reversi. Adepta itaque hac victoria, Imperator statim in *Alemanniam* est regressus, relictis in Marchia pro negotiis Imperii pertractandis Comite* *Gevear-do* de *Saxonia*, & Comite *Simeone Theatino*.

* Alii hunc Comitem Gebhardum Suevum ajunt fuisse.

De fuga illustris Beatricis *Reginâ* Ungariæ.

HIs temporibus, mortuo *Andrea* Rege *Ungariæ*, & regnante *Bela* filio ejus pro eo, Imperator suos Legatos ad Regem *Ungariæ* destinavit. Tunc *Beatrix* Regina, cùm esset gravida, timore sui crudelis privigni, junxit se in reversione societati Imperialium Legatorum, induta veste virili: & sic deluso Rege, qui eam faciebat cum summa diligentia custodiri, in *Alemanniam* latenter confugit, peperitque ibi filium, quem *Stephanum* appellavit: quo nato, ad paternam domum protinus est reversa cum dulcissima sua prole.

Qualiter proditores tradiderunt Paduam Ecelino.

1237 ANno Domini MCCXXXVII. cùm Civitas *Paduana* pacifico statu gauderet, & copia populi, & militia strenui, divitiis etiam, & gloria esset plurimùm decorata: pater proditionum, & scelerum, humani scilicet generis inimicus, misit in corda quorundam Magistratuum, ut traderent eam Nunciis Imperatoris, & *Ecelino* de *Romano*, quem *Paduani* solebant detestari, & persequi veluti lupum. Malum igitur, quod corde conceperant, opere perpetrarunt, de lupo pastorem ovium subitò facientes, in suam, & patriæ suæ perniciem, & gravamen. Nam *Ecelinum Paduæ* [2]. inimicum, in mense Februario venire fecerunt, &
9. Civitatem, & populum in ejus manibus crudelissimis tradiderunt. *Tarvisini* autem videntes, se quasi solos in Marchia remansisse, coacti se, ac sua *Ecelini* dominio subdiderunt. Marchio etiam *Estensis* Imperatoris nunciis, amicorum destitutus auxilio se subjecit. Postquàm autem *Ecelinus* sub occasione Imperii obtinuit *Paduæ* dominatum, statim Optimates Civitatis cum filiis suis in exilium destinavit: quos omnes posteà tradidit nequissimo Princi-

2. Padua Ecelino tradita, & Tarvisium.

A pi *Federico*: qui mittens eos in *Apuliam*, fecit eos in duris carceribus, & caveis subterraneis custodiri, ubi ex magna parte miserabiliter perierunt. *Dominum* etiam *Jordanum*, * quem *Paduani* quasi patrem *Paduæ* appellabant, perfidus *Ecelinus* in carcere alligavit.

* Est hic ab alia manu, *Capilistium*, *Forzate*.

Eodem etiam tempore Tyrannus videns Abbatem Sanctæ *Justinæ* tàm nobilitate originis, quàm potentia benignitatis suffultum, scientia & moribus decoratum, Deo & hominibus gratiosum, conatus est de ipsius captione tractare. Quod prægnoscens Abbas *Ferrariam* primò
B fugit, postmodum in *Monte Silice* latuit, usquè ad adventum Augusti. In mense itaquè Septembri Imperator *Federicus* [3]. cum exercitu de *Alemannia* in *Lombardiam* descendit, cui occurrit venerabilis Abbas apud *Veronam*, & ab ipso vultu alacri est receptus, & duobus mensibus cum decenti societate castra Cæsaris est sequutus, ad cujus præsentiam omnes Barones Marchiæ convenerunt; & de ipsorum consilio cœpit Imperator tractare de pace cum *Mantuanis*, ut ipsis subactis, facilius alios adversarios Imperii subjugaret.

3. Alia Federici in Italiam expeditio.

Qualiter Imperator de Mediolanensibus *triumphavit*.

C FActa igitur pace inter Imperatorem, & *Mantuanos* & Comitem Sancti *Bonifacii*, qui *Mantuam* obtinebat, obsidio longa Castri Sancti *Bonifacii* est soluta. Tunc Imperator cum exercitu maximo intravit districtum *Brixiæ*, destruendo omnia incendiis, & rapinis. Tunc etiam *Montem Clarum* nobilissimum locum subvertit. *Mediolanenses* verò amicis undiquè congregatis cum exercitu infinito in auxilium *Brixiensium* venientes, castra sua non longè ab exercitu *Romani* Principis posuerunt. *Sed quodam luctoso fluviolo mediante bellum com-*
D *mittere minimè potuerunt*. Cum autem *Mediolanenses* reverterentur, nihil mali penitus suspicantes, Imperator cum militia subitò prævenit eos apud *Curtem Novam* [4]. : & facto impetu contrà ipsos, multos ex eis cepit, & plures occidit. *Carrocium* quoquè ipsorum, & Potestatem, filium scilicet Ducis *Venetiarum*, similiter apprehendit. Circà festum igitur B. *Andreæ* Imperator prædictum triumphum de *Mediolanensibus* est adeptus. Tunc temporis Imperator in exercitu habuit Elephantem, ad quem videndum confluebant populi *Lombar-*
E *diæ*.

4. Victoria Imperatoris ad Curtem Novam.

De obsidione Brixiæ.

ANno Domini MCCXXXVIII. Comes 1238 *Geveardus* de *Saxonia*, nuncius Imperatoris, venit *Paduam*, & pietate commotus super justis querelis Abbatis S. *Justinæ*, suum monasterium Abbati restituit, removens inde custodes, & procuratores, quos ibi posuerat *Ecelinus*. [5] Cum & *Mediolanenses* pacem habere cum Imperatore conditionaliter postularent, Imperator noluit eos recipere, nisi omni conditione remota, & hac de causa in contumacia permanserunt. Unde Imperator, ad debellan-
F dum eos, exercitum præparavit; sed primò disposuit amicos eorum aggredi *Brixienses*. Et ità eodem anno Imperator obsedit *Brixiam* [6]., a medio Julio usquè ad festum S. *Michaëlis*: sed, civibus viriliter se defendentibus, confusus inde recessit.

5. Desiderantur hæc in MS. Patavino, quo usi sumus; extant verò in Ramingiano edito a Christiano Urstisio unà cum Illustribus Historicis Germaniæ, usquè ad illa. *Cum, & Mediolanenses*.

6. Brixia ab Imp. frustra tentata.

Istis temporibus *Ecelinus*, fugato de Marchiæ finibus Marchione, obsedit *Montagnanam*, quam nullo modo potuit obtinere. Paulò post Marchio, reassumptis viribus, recuperavit *Estem*, & eam fortiter communivit.

 De

De adventu Federici *Imperatoris ad Civitatem* Paduæ.

1239 ANno Domini MCCXXXIX. circà conversionem Sancti *Pauli* venit *Paduam* Imperator, fecitquè residentiam in Monasterio
10. Sanctæ *Justinæ* duobus mensibus, à Dominica Quinquagesimæ usquè ad quindecim dies post Pascha. Tunc temporis admonitione præmissâ, Papa *Gregorius*[1]. in Dominica Olivarum publicè ipsum *Romæ* excommunicationis vinculo innodavit. Summus namquè Pontifex per experientiam cognoscebat, animum Imperatoris esse proclivem ad opprimendum Ecclesiam, si posset sibi subjicere *Lombardiam*. Unde statim post excommunicationem virum prudentissimum, & constantem, *Gregorium* scilicet Sedis Apostolicæ tunc Notarium, Legatum *Italiæ* ordinavit. Qui veniens *Mediolanum* populi trepidantia cordia refovit, & amicos dissolutos *Mediolanensium* exhortatione vivifica roborans, ad pugnandum pro libertate viriliter inflammavit. Et ne videretur verbo tenus tantùm alios ad pericula invitare, ipse personaliter, quousquè vertebat se Imperator, ad fideles Ecclesiæ impugnandos, se ipsum strenuè opponebat. Intereà dum Imperator in prædicto Monasterio resideret, & Imperatrix filia Regis *Angliæ Noentæ* mansionem haberet: memoratus Abbas curialitatis, & largitatis amator, Augustum donis gratissimis honoravit. Obtulit namquè ei, *duo tapetia pretiosa, & solium cum suo apparatu, & scabello subpedaneo artificiosissimè insignito*, duo plaustra ità pretiosissimi vini, ac si esset de Vineis *Engaddi*, XXX. modios hordei, & viginti quatuor plaustra fœni. Sturiones etiam maximos ei dedit, quos sibi fecit de partibus *Ferrariæ* apportari. His, & aliis donis, & encæniis[2]. tàm Augustum, quàm Curiales frequentissimè honoravit.

1. Pontificis in Imperatorem differentiæ.

2. Encenia Imperatori oblata.

Qualiter Guecillus *de* Camino, *&* Albricus *de* Romano *rebellaverunt*.

POst hæc, cùm adhuc *Paduæ* moraretur Imperator, in mense Majo *Guecillus* de *Camino*, & *Albricus* de[3]. *Romano* frater *Ecelini* confœderati, viriliter *Tarvisium* intraverunt: fugatoque *Jacobo* de *Mora*, qui tunc ibi pro Imperio præsidebat, rebelles contra tam metuendum Principem extiterunt. Sequebatur namque Imperator in omnibus consilium *Ecelini*, Marchioni, & aliis Principibus bona promittendo, & semper eis mala de consilio nequissimi deferendo. Cujus etiam maligna suggestione, obsidis nomine, accepit filium unicum Marchionis, & filiam unicam *Albrici*, quæ Marchionis filio erat matrimoniali vinculo copulata. Procurabat enim modis omnibus perfidus *Ecelinus* Marchionem, & ejus amicos repellere ab Imperatoris servitio, & mandato, ut Imperiali fretus auxilio, & favore, posset eos destruere penitus, & delere.

3. Albericus Ecelini frater Imperatori rebellat.

His diebus circà Pascha obiit Dominus *Jacobus* Episcopus *Paduanus*: vacavitquè de facto Episcopatus XVII. annis.

Eodem anno in principio Junii Eclipsis Solis.

Qualiter Marchio, & omnes amici ejus rebellaverunt.

IN mense prædicto, postquàm Marchio, & omnes amici sui viderunt animum Augusti inclinatum ad complendum omnia desideria *Ecelini*, exposuerunt se magno periculo, à

A mandatis Imperialibus penitus recedendo. Imperator autem relicto[4]. *Tibaldo Francisco* Potestate *Paduæ*, & Vicario totius Marchiæ, præcipiens ei, ut mandatis *Ecelini* in omnibus obediret, transivit in *Lombardiam*, & congregregans exercitum, quædam castra *Bononiensium* devastavit: &, his peractis in *Apuliam* protinus properavit. Marchio autem expulsis custodibus Imperatoris recuperavit Arcem[5]. *Estensem*, *Baonem*, *Cerrum*, & per obsidionem obtinuit *Calaonem*. Et sic incœpta est guerra periculosa per Marchiam universam. Imperator de cætero in cunctis civitatibus *Italiæ*
B omnes amicos Marchionis *Estensis*[6]., & Comitis S. *Bonifacii* cœpit habere exosos pariter, & suspectos: partem verò *Saliniguerræ*, & *Ecelini* ubiquè incœpit diligere, & amplecti.

4. Theobaldus Franciscus Imper. Vicarius in Marchia Tervilana.

5. Arces Estensis, Baonis, Cerri, Calaonis.

6. Estensis à fide Imperatoris descivit. NB.

De obsidione Ferrariæ, *& ejus captione.*

ANno Domini MCCXL. circa conversionem S. *Pauli*, Cometa versus Occidentem apparuit. In illis diebus etiam, cùm jam vir magnanimus, *Philippus* scilicet Episcopus *Ferrariensis*, contrà sapientissimum *Saliniguerram*, qui dominabatur *Ferrariæ*, pro Ecclesia rebellasset, & *Bragantinum*, & *Bondenum* viriliter
C occupasset, *Veneti* cum exercitu magno, & *Bononienses*, & *Mantuani*, & multa militia *Mediolanensium*, cum Domino *Gregorio* de *Montelongo*, Sedis Apostolicæ Legato, venerunt in auxilium Marchionis, & obsederunt *Ferrariam*: quam post menses quatuor sub quadam compositionis specie habuerunt. Nihilominus tamen *Saliniguerram*[7]. captum dux *Jacobus Theupolus Venetias* secum duxit, ubi usque ad diem mortis suæ fuit in carcere custoditus. Sequenti tempore in mense Augusto, audiens Imperator mortuum esse *Paulum Traversarium*, dominum *Ravennæ*, amicum intimum Marchio-
D nis, exivit de *Apulia* * cum exercitu, & venit, & obsedit *Ravennam*. Qua capta, accessit *Faventiam*, & eam obsedit octo mensibus cum instantia obstinata. Eodem anno *Jacobus* de *Carraria* captus est in castro *Agnæ* à *Tibaldo Francisco*: in medio Augusto accepit sententiam capitalem. In sequenti mense *Advocatus*, captus in castro *Breniæ*, similiter est a *Tibaldo* punitus.

1240 Cometes

11.

7. Saliniguerra Ferrariæ Tyrannus capitur.

* In Margine Pro Papa.

De captione Faventiæ, *& obitu* Gregorii *Papæ, & imperio* Tartarorum.

E ANno Domini MCCXLI. post longam obsidionem cepit *Faventiam* Imperator. In eadem æstate *Pisani* ceperunt duos Cardinales & multos Prælatos, qui per mare *Tyrrhenum* in navibus *Januensium* pergebant *Romam* ad Summum Pontificem. 1241

Non multo tempore post prædicta transacta, obiit Papa *Gregorius Nonus*, & vacavit sedes Apostolica multis diebus: sed tandem Papa *Celestinus*[8], *Mediolanensis* natione fuit electus: qui post electionem vix decem, & octo supervixit diebus.

8. Celestinus Papa.

F Circà hæc tempora effera gens *Tartarorum*, gladio, incendiis, & rapinis totam *Ungariam* subitò devastavit. Tunc rex *Bela* vix eorum manibus evasit, fugiens ad maritima *Sclavoniæ* festinanter.

De Papa Innocentio Quarto, *& de superbia* Federici *Imperatoris, qui conabatur Ecclesiam subjugare.*

ANno Domini MCCXLII. Cardinales post multa concilia elegerunt Dominum *Sinibaldum* Cardinalem de *Comitibus Levaniæ*, natione 1242

Ja-

1. Innocentius Quartus Pontifex. *Januensem:* qui appellatus est *Innocentius*[1] Papa *Quartus*. Iste quæsivit ferè duobus annis habere pacem cum Imperatore, volens finem imponere tantis malis: sed cùm Imperator ferè totam *Italiam* possedisset, in superbiam elevatus, verba quidem blanda dicebat: sed *Romanam* Ecclesiam deprimere modis omnibus satagebat.

Superbiæ quippe spiritu inflammatus proponebat Ecclesiarum auferre jurisdictiones, & possessiones Villarum, & Castrorum, quibus erant ab Imperio prædotatæ: & taliter volebat humiliare superbiam Clericorum. Et licet ipse versipellis esset plurimùm, & astutus: tamen, quia ex abundantia cordis os loquitur, istam sacrilegam voluntatem non poterat occultare. Unde contra se odium Prælatorum in toto imperio non modicum excitavit.

In hoc anno, in mense Martio, populosa *Montagnana* est divino judicio concremata. Quod audiens *Ecelinus*, ipsam festinanter in manu valida occupavit.

De destructione Castri Sancti Bonifacii, *& de prima audacia contra nobiles, & potentes.*

1243 ANno Domini MCCXLIII. *Galvano Lancea** Vicario in Marchia existente, Castrum S. *Bonifacii* à *Veronensibus* est destructum. Sub eodem etiam Comes de *Panico*[2] Civis *Veronensis* est *Paduæ* decollatus; & multi viri nobiles, & præclari, accusati de proditione, *Veronæ* sunt ab *Ecelino* diversorum tormentorum generibus interfecti, & tunc primò Tyrannus assumpsit majorem audaciam, ità nobiles & potentes, sicut ignobiles & pauperes puniendi.

* *Alii* Danza.
2. Comes de Panico, & alii nobiles ab Ecelino capite multati.

Eodem anno nobilissimum castrum *Ostiliæ*[3] à *Mantuanis* funditus est destructum.

3. Ostilia Castrum Veronensium.

Qualiter Innocentius *Papa dimissa* Roma Januam *navigavit.*

1244 ANno Domini MCCXLIV. circà festum S. *Joannis Baptistæ*, magnanimus *Innocentius* Papa, videns se illudi ab Imperatore verbis, & promissionibus fraudulentis; sciensque
12. esse scriptum, quòd ars deluditur arte: finxit se habere colloquium cum Augusto, & tunc latenter, & cautè veterem *Galliam* intravit, & sic ad *Januensem* urbem feliciter navigavit. Imperator hoc audiens, timens tanti viri sagacitatem, est non modicum conturbatus. Papa circà festum Sancti *Lucæ* per terras Comitis *Sabaudiæ* in *Galliam* pertransivit, figensque sedem suam apud *Lugdunum*, statim misit per universum orbem, ad convocandum Prælatos, & Principes ad Concilium generale.

De Concilio Lugdunensi, *& de sententia depositionis* Federici *Imperatoris data ab* Innocentio *Papa.*

1245 ANno Domini MCCXLV. circà festum Sancti *Joannis Baptistæ*, factum est Concilium maximum *Lugduni*[4]., ad quod citatus Imperator personaliter, ire contempsit. Unde propter contumaciam ejus, & innumerabilia mala, quæ fecerat contrà Ecclesiam, *Innocentius* Papa residens in Concilio, de assensu, & consilio Prælatorum, & totius Concilii protulit contrà *Federicum*[5] depositionis sententiam, justè pariter, & constanter. Forma itaquè sententiæ prolatæ à Summo Pontifice ista fuit. *Volentes*, inquit, *Apostolicus, divinam sententiam præponere sententiæ nostræ, denunciamus Federicum à Deo excommunicatum, & depositum ab omni honore Imperii, & Regni. Addentes verò sententiam nostram divinæ sententiæ, excommunicamus Federicum, & deponimus ab omni honore Imperii, atque Regni.*

4. Pontifex Lugdunum concedit.
5. Fridericus à Pontifice exauctoratus.

De Imperiali colloquio Veronæ *celebrato, & de Lantgravio Rege* Alemanniæ *constituto contrà* Federicum.

CUm prædicta fierent apud *Lugdunum*, Imperator veniens *Veronam* cum filio suo *Conrado*, & cum quibusdam suis Principibus *Alemanniæ*, & Baronibus *Lombardiæ* sibi faventibus, solemne colloquium celebravit. Quo facto, simulans se simul cum *Conrado* filio suo velle ad Concilium properare, ivit usquè *Taurinum*: ubi primò audivit contrà se depositionis sententiam promulgatam. Tunc reversus est *Cremonam*, ibique negocia Imperii ordinavit. Post hæc in *Apuliam* quàm citiùs est reversus, & *Conradum* in *Alemanniam* velociter destinavit.

Sagacissimus verò *Innocentius* Papa direxit in *Alemanniam* nuncios, ad admonendum Principes, ut eligerent aliquem strenuum virum ad Imperium gubernandum. Tunc illi convenientes ad tantum negocium peragendum, elegerunt virum Catholicum, strenuum, nobilem, sapientem, benignum, & constantem Lantgravium[6] de *Thuringia*, Deo & hominibus gratiosum. Ille autem electioni de se factæ assensum præbuit, constanter paratus, intuitu divinæ majestatis omne periculum pro Ecclesia, & Republica sustinere. & sic contra *Federicum* potentissimum suscepit alacriter, & audacter regni *Alemanniæ* diadema.

6 Henricus Thuringiæ Lantgravius Romæ rex.

De Lantgravii *Regis* Alemanniæ *victoria contrà* Conradum Federici *filium.*

ANno Domini MCCXLVI. Lantgravius Rex *Alemanniæ* congregavit exercitum copiosum, adversus *Conradum* filium *Federici*. 1246
Cui ille in manu valida occurrit audacter. Inito igitur certamine, *Conradus* amissa multitudine militum, vix cum paucis evasit, quem nisi sceleratus Dux *Ungariæ* suscepisset, immemor patris sui à *Federico* per *Assassinos* interfecti, Lantgravius eum de *Alemannia* effugasset. In prædicto igitur prælio, & aliis negotiis Ecclesiæ in *Teutonia* pertractandis, Legatus Sedis Apostolicæ erat vir magnanimus, *Philippus* scilicet Episcopus *Ferrariensis*, cujus audacia, & sagacitas circumspecta tam in captione *Ferrariæ*, quàm in factis *Alemanniæ* potest ore omnium commendari. Iste namque pro *Romana* Ecclesia subire pericula, & labores minimè recusavit. Ipse sicut noster Levita dixit patri suo, & matri, *Nescio vos*, & fratribus suis similiter. Qui patrem, & matrem, & etiam parentelam contempsit, & capi ab Imperatore sustinuit patienter, eligens in tantis angustiis Ecclesiæ, Deo, & Summo Pontifici potiùs obedire, quàm parentum carnalium amore à tramite recedere veritatis.

Qualiter Ecelinus *cepit Abbatem S.* Justinæ *de* Padua. 13

EOdem anno factum accidit lacrymosum, plenum compassione pariter, & dolore. Nam *Ecelinus* Satanæ minister, Diaboli carnifex, potator humani sanguinis, sitibundus inimicus Ecclesiæ, hæreticorum refugium, malitiæ sedulus adinventor, manum misit ad desiderabile membrum Ecclesiæ, idest Abbatem Sanctæ *Justinæ* de *Padua*, capiendum: Virum utiquè justum, honestum, bonis moribus informatum, &, clero & populo attestante, plurimùm reverendum. In die igitur San-

Sancti *Briccii* eum cum fratre carnali capi præcepit, ipsumquè inclusit in carcere tenebroso, faciens eum, velut proditorem Imperii, cum diligentia custodiri.

Eodem tempore *Albricus*, & *Nicolaus* de *Lendenaria*, viri nobiles & potentes, & sicut rosæ inter milites Marchiæ refulgentes, accusati de proditione, multis ab *Ecelino* afflicti tormentorum generibus defecerunt.

* De Ygna Rolandino Lib. V. Cap. XX.

De morte Henrici *de* * Egna *in Civitate* Veronæ.

1247 ANno Domini MCCXLVII. in mense Februario, factum magnæ audaciæ accidit in *Verona*. Nam cum *Henricus* de *Egna* [1], filius sororis nequissimi *Ecelini*, gereret prædictæ regimen Civitatis: quidam miles *Veronensis*, nomine *Joannes* de *Scamarolla*, accusatus de proditione, antè Tribunal ejus, vinctis pedibus assistebat, Cui cum *Henricus* diceret, *Joannes* scias esse impossibile, quod evadas: ille gladium de caliga latenter educens, irruit in eum, quem in capite graviter vulneravit, ità quòd vix diebus XV. supervixit. Tunc satellites Potestatis ipsum protinus occiderunt. O mira stupendaquè audacia, & ore omnium divulganda! Quis enim non potuit meritò admirari, hominem vinctum, solum, armatis hominibus circumseptum, invasisse juvenem bellicosum, fortem, strenuum, & terribilem inimicis? Patet itaquè illud proverbium esse verum, quòd, *qui vult mori, Regem potest occidere.*

1. Henricus de Egna nepos Ecelini præfectus Veronensis.

De morte Lantgravii Regis.

HOc tempore Lantgravius Rex *Alemanniæ* diem clausit extremum: de cujus morte Ecclesia est turbata; *Federicus* verò plurimùm est erectus.

Qualiter capta est Parma.

EOdem anno, in mense Majo, venit *Federicus* de *Apulia* in *Lombardiam* cum magno apparatu, pro quibusdam negotiis peragendis, & disponendis, cum perrexit versus *Taurinum*, ubi dum moram faceret, bellicosus *Encius* ejus filius naturalis, cum exercitu *Cremonensium* ivit ad obsidendum quoddam Castrum *Brixiæ*, nomine *Quincianum*. Tunc habita opportunitate consanguinei Papæ *Innocentii*, & amici eorum, qui fuerunt de *Parma* expulsi, & *Placentiæ* residebant, subitò congregati in manu forti *Parmam* de assensu Populi in medio Junio intraverunt, & Potestate occiso, partem *Federici* inde protinus expulerunt. In quorum auxilium Dominus *Gregorius* de *Monte longo*, Legatus Sedis Apostolicæ cum *Mediolanensibus* & *Placentinis*; & Comes Sancti *Bonifacii* cum *Mantuanis Parmam* velocissimè intraverunt, ipsamquè, velociter munientes, ad defensionem se fortiter paraverunt. Quo audito *Federicus* cum exercitu infinito, & cum *Ecelino*, qui perrexerat in ejus auxilium, festinanter cum militia maxima venit, & castrametatus est juxtà *Parmam*, faciensquè ibi Civitatem, quam *Victoriam* [2] appellavit, statuit se firmiter nullo modo discessurum, nisi per mensem caperet Civitatem. *Federico* igitur impugnante, & Ecclesia cum suis fidelibus *Parmam* totis viribus defendente, tempus sex mensium est elapsum, & asperitate hyemis cogente, militia Civitatum ex utraque parte est reversa. *Federicus* verò remansit in *Victoria* cum modica quantitate exercitus, expectans futuram æstatem, & animo cupienti, in qua credebat, se *Parmam* sine dubio expugnaturum: sed.

2. Victoria oppidum proximè Parmam à Federico conditum.

Fallitur augurio spes bona sæpè suo.

Qualiter Victoria *est capta à* Parmensibus. 14.

1248 ANno Domini MCCXLVIII. *Federico* in *Victoria* residente, in medio Februario, Legatus & *Parmenses*, unito consilio, de Civitate unanimiter exiverunt, irruentesque in *Victoriam*, ipsam sine mora ceperunt, captamquè protinus cremaverunt. *Federicus* verò versus *Cremonam* fugam arripiens, vix evasit [3], dimissis ibidem divitiis infinitis. *Parmenses* autem multis captis, & occisis de ipsius exercitu, *Carrotiam* etiam à *Cremonensibus* habuerunt.

3. Imperatoris periculum.

De Regis Gulielmi *electione.*

CIrca hæc tempora *Innocentius* Papa negotia Ecclesiæ peragens vigilanter, Legatum in *Alemanniam* destinavit, citavitque Principes, ut eligerent in Regem virum aliquem idoneum, & potentem. Cujus præceptis protinus obsequentes, elegerunt comitem *Gulielmum* de *Hollandia* in Regem, & futurum Imperatorem, virum utique probum, & exercitum, militibus decoratum.

Qualiter Ludovicus *Rex* Francorum *mare transivit, & obtinuit* Damiatam.

1249 ANno Domini MCCXLIX. *Ludovicus* Rex *Francorum*, cruce signatus, mare transivit in subsidium terræ Sanctæ, & cum magno exercitu, & infinita navium multitudine intravit terram *Ægypti*. Cujus fortitudine perterriti *Ægyptii*, *Damiatam* (quæ in Prophetis *Memphis* vocatur) protinus reliquerunt: & ex tali modo eam habuit sine gladio, & sagitta.

De Regis Encii *captione.*

EOdem anno, in principio Junii bellicosus Rex* *Encius*, filius *Federici*, captus est à *Bononiensibus* cum militia copiosa. Quapropter *Bononienses* sunt usquè ad sidera elevati. Vnde *Mutinenses* necessitate compulsi, se *Bononiensium* dominio subdiderunt.

* Al. Henricus Entius alias Heintz Friderici F. capitur.

In istis diebus tres filii *Jacobi* de *Dalesmanino* sunt capti ab *Ecelino*, & variis tormentis afflicti. Tandem jussu ipsius in platea *Paduæ* sunt crudeliter trucidati.

Eodem anno *Federicus* castrum *Montissilicis*, circà festum Sancti *Joannis Baptistæ* tradidit *Ecelino*. Decimo verò die, exeunte Septembri, *Burgus Estensis* [4] traditus fuit ei, per quendam sceleratum virum, nomine *Vitalianum* de *Arelda*. Arcem autem post mensem obtinuit, eam priùs cum multis machinis impugnando. Tandem propter famem omnia castra obtinuit Marchionis.

4. Estensis Marchio ditione sua ab Ecelino exutus.

Qualiter Rex Franciæ Damiatam *reddidit* Saracenis.

1250 ANno Domini MCCL. circa Pascha *Ludovicus* Rex *Francorum*, cum versus *Babyloniam* properaret, à *Saracenis* cum suo exercitu est conclusus: & cum nequè redire valeret, *Soldano* se reddidit *Babylonis*, amisso priùs in bello Comite *Roberto* fratre suo, cum maxima militum quantitate. Rex itaquè pro redemptione sua *Damiatam* reddidit *Saracenis*, dimissusquè ab eis rediit in *Syriam*, & reædificata *Cæsarea Palestinæ*, in *Franciam* est reversus, cum ignominia suæ gentis, totiusquè populi Christiani. *Saraceni* autem considerantes tàm præterita, quàm futura, *Damiatam* funditus diruc-

ruerunt, vel everterunt, ne de cætero esset occasio, & receptaculum præliorum.

Qaliter Parmenses *à* Cremonensibus *sunt devicti.*

IN istis temporibus *Cremonenses*, amicis undique congregatis, equitaverunt in manu valida contrà *Parmam*. Quibus *Parmenses* [1] impares viribus, & numero, non longè à Civitate, audaciter quidem, sed minùs providè occurrerunt. Sed (sicut vulgò solet dici, *paucos quidem valet Omnipotens adjuvare; sed*
15. *frequentius multitudo vincere consuevit:*) *Parmenses* non potuere, à Domino non adjuti, inimicorum impetum sustinere: sed versus *Parmam* velociter fugientes, amiserunt militum, & peditum simul cum *Carrotio* non minimam quantitatem.

1. Parmensium clades.

Eodem anno, in festo Sancti *Bartholomæi*, *Gulielmus* de *Campo Sancti Petri*, jussu *Ecelini*, fuit in platea *Paduæ* crudeliter interfectus.

De morte Federici *Imperatoris.*

SUb prædicto annorum curriculo, potentissimus *Federicus*, in die S. *Luciæ* vitam amisit in *Apulia*: descenditque ad inferos, nihil secum deferens, nisi sacculum peccatorum.

De reversione Innocentii *Papæ in* Lombardiam.

1251 ANno Domini MCCLI. *Innocentius* Papa post mortem *Federici*, factis *Alemanniæ* cum prælatis, & principibus * ordinatis, circà Pascha exiens de *Lugduno*, venit ad *Januensem* Civitatem, ubi omnes Magnates *Lombardiæ*, qui viam Ecclesiæ sectabantur; ei in reverentiam occurrerunt. Deinde venit *Mediolanum*, & recuperata *Laudensi* Civitate, transiens per *Lombardiam*, festinanter *Perusium* properavit.

* Al. Ordinatoribus.

Per idem tempus populus *Placentinus*, furore cœco contra suos milites concitatus, auxilium *Cremonensium* imploravit: & expulsis militibus, *Obertum Palavicinum* in suam perniciem elegit in Dominum, & Rectorem.

De Rege Conrado.

EOdem anno *Conradus*, filius *Federici*, descendens de *Alemannia*, venit *Veronam*, & cum auxilio *Ecelini*, in mense Decembri, intravit in mare, in portu *Texanæ*, & navigans in *Apuliam*, eam cum Insula *Siciliæ* obtinuit, secundùm suæ beneplacitum voluntatis.

De obitu Principis Rainaldi *Marchionis.*

PEr idem tempus mortuus est *Rainaldus* in *Apulia*, filius Marchionis *Estensis*, quem pro obside acceperat infelicissimus *Federicus*. Reliquit autem filium, & filias, quas habuit de quibusdam puellis nobilibus de *Apulia*, dum in carcere satis curialiter teneretur. Marchio autem naturali amore inductus, fecit cautè filii sui dulcissimos fructus sibi de *Apuliæ* partibus apportari: & faciens ipsos fieri legitimos tam per sedem Apostolicam, quam per regem *Alemanniæ Gulielmum*: puerum, cui nomen erat *Obizo* [2], qui patris imaginem tam in colore, quàm in membrorum dispositione manifestissimè exhibebat, omnium suorum bonorum constituit, & declaravit hæredem.

2. Obizo, Azonis Marchionis nepos.

De Patriarcha Gregorio, *& morte Comitis* S. Bonifacii.

1252 ANno Domini MCCLII. Dominus *Gregorius* de *Montelongo*, qui multis annis in

A *Lombardia*, fungens officio legationis, tàm feliciter, quàm fideliter, & prudenter pro *Romana* Ecclesia laboravit, ordinatus Patriarcha *Aquilejensis* à Papa *Innocentio*, in mense Januario *Forum Julii* est ingressus.

Sequenti mense, videlicet Februario, *Ricardus* Comes Sancti *Bonifacii*, qui cum per multum pro Ecclesia contrà *Federicum*, & *Ecelinum* perfidum * laboravit, cùm esset *Brixiæ*, viam universæ carnis est ingressus. Reliquit autem unum filium parvulum, nomine *Lodovicum*. *Brixienses* verò non immemores
B ejus commendabilis probitatis, eum cum honore maximo sepeliri studiosissimè curarunt. In mense verò Majo filii, & nepotes nobilis *Gulielmi* de *Carturio*, post multa genera tormentorum; jussu *Ecelini* sunt *Paduæ* interfecti.

* Mel. Laborasset.

De sceleribus perfidi Ecelini *de Romano.* 16.

IN hoc anno circa finem Augusti, *Ecelinus* [3] humani generis inimicus, suggestione Dæmonum, & hominum malignorum, credens firmiter, contrà se omnes milites, & electos populares Marchiæ conjurasse, extraxit mor-
C tiferum gladium irrevocabiliter de vagina, incipiensquè à *Carnarolo* milite *Veronensi*, quem conjurationis principem asserebat, tàm in *Verona*, quàm in *Padua*, *Vicentia*, & in tota Marchia inauditam stragem & occisionem hominum perpetravit. Vbique luctus erat, ubique dolor, & tristitia, ubique dira mortis imago. Catervatim milites, & majores natu in foro gladiis necabantur: membra frustatim præcidebantur, & rursùm collecta & imposita rogis, igne supposito cremabantur. Frater fratrem, consobrinus consobrinum, amicus
D amicum tradebat ad mortem, & propriis manibus trucidabat. His sceleribus credebat quilibet, se obsequium præstare Tyranno. Et tamen isti, qui hoc faciebant, post paucos dies in similem mortis gladium, seu laqueum incidebant. Filii nobilium, & aliorum civium oculis privabantur, & eorum genitalibus amputatis, includebantur in carceribus tenebrosis, ubi moriebantur famis horribili cruciatu. Matronæ nobiles & delicatæ, & Virgines speciosæ fame, peste, injuriis, & afflictionibus inauditis in custodiis tabescebant. Quotidie diversis generibus tormentorum indifferenter tam
E majores, quàm minores à carnificibus necabantur. Voces terribiles clamantium in tormentis die, noctuquè audiebantur de altis palatiis, quæ dolorem, & horrorem maximum hominibus inducebant: Nullus, publicè audebat plorare super his malis, sed quilibet vitam, & victoriam & si non corde, saltem verbis affectuosis, *Ecelino* nequissimo domino, affectabat. Illum justum, illum bonum, illum sapientem, & amatorem status Marchiæ omnes adulatoriè conclamabant. Nec tamen ista dicentes, ferocitatem animi ejus poterant mitigare, sed erat ei sicut populus, sic sacerdos:
F sicut laicus, ità religiosus: sicut senex, & imbecillis, ita puer adhuc balbutiendo in verba prorumpens. Nulli ætati, nulli sanctitati, nulli probitati parcebat. Semper eodem vultu, eodem modo, eadem instantia nimiæ crudelitatis opera perpetrabat, & quasi semper à capite incipiens, quotidie sine labore, sine conscientiæ remorsione, magna tormenta, & inexcogitata corporibus hominum infligebat. Non remansit in tota Marchia progenies aliqua generosa, vel etiam popularis, quæ ab ipso vel ex toto, vel ex parte maxima non sit crudeliter lacerata.

3. Ecelini in Imperii desertores crudelitas.

Milites ferè omnes sunt gladio, & aliis suppliciis interfecti: Studiosi mercatores, judices sapientes, prælati reverendi, claustrales devoti, canonici honorati, speciosi juvenes, & strenui radicitus sunt deleti, substantiis eorum ablatis, & dispositis secundum tyrannicam jussionem. Serpens insuper callidus, & astutus omnes pulchras domos, & fortes, & loca juxtà portas, & pontes in Civitatibus constituta emere studiosissimè procurabat, & post paucos dies, vitam simul & pretium venditoribus auferebat. Ipse bona Episcopatuum, Abbatiarum, Canonicatuum, & ferè omnium Ecclesiarum in suis sceleratis operibus consumebat. In diebus ejus cessavit prædicatio, obmutuit confessio peccatorum, & devotio fidei est extincta. Visitare etiam sancta loca publicè homines non audebant: nam accusatores erant ab ipso in populo constituti, qui vigilanter, & sollicitè observabant, ne quid in dicto vel facto, vel aliquo contrà Tyrannum pestiferum tractaretur. Accusatus autem à talibus insidiatoribus, etiam de levissima culpa, protinus in * aculeo levabatur, totaquè ejus familia captivitate perpetua damnabatur. Defensor nullus in angustiis apparebat; accusatorum verò erat numerus infinitus. Residere sub *Ecelini* Tyrannide intolerabile, effugere impossibile videbatur: quia nequissimus Dæmon fossatis magnis districtum suum circumdederat, & super ipsa fecerat speculas, quas Marchiani *muras* appellabant, in quibus erant die noctuquè speculatores, qui nec intrare, nec exire aliquos permittebant. Si quis in fuga deprehensus fuisset, sine audientia, oculis, vel pedibus, & manibus privabatur, nec aliqua eum poterat excusatio liberare. Talis erat status commorantium in Marchia: tale siquidem erat dominium *Ecelini*. De crudelitate itaquè perfidi *Ecelini* pauca perstrinximus. nam exprimere ex toto ipsius malitiam vix posset facunda loquacitas *Tullii*, vel *Maronis*.

* Fortè. Equleo

17. *De carceribus perfidi* Ecelini.

1253 ANno Domini MCCLIII. *Ecelinus* nullas nisi sanguine fuso gaudens habere vias, tàm

A in *Verona*, quàm in Marchia universa, vehementer iterùm manum ad incarcerandum, & occidendum extendit, implevitque Civitates, & Castra multitudine captivorum, quos fame horribili affligebat. Præ famis autem, & sitis angustia, proh dolor, quælibet immunda miseri comederunt, ac urinam cum aviditate inopinabili bibere cogebantur. Et eorum parvum impendere beneficium putabatur, qui urinæ suæ potum dignabatur sociis impartiri. Fœtor etiam intolerabilis, & aer corruptus, calorquè nimius, & tenebræ ità horribiles erant in carceribus *Ecelini*, quòd captivi vix poterant

B respirare. Multiquè his de causis spiritum exhalabant. Præterea tanta erat in his hominum miserabilium multitudo, quòd ità unus alium comprimebat, quòd nec jacere poterat aliquis, nec sedere: corporis verò debilitas nullo modo super pedes consistere permittebat. Clamor autem lugentium, & dicentium' *Væ*, *Væ*, ac percussiones manuum ità horridæ personabant, quòd non carceres manufacti, sed ergastula infernalia, & * penè inflictus à Dæmonibus meritò putabantur: quia ibi nulla requies, nulla consolatio, nulla species redemptionis à malis illa-

* Fortè. *Pœna inflicta.*

C tis, & imminentibus habebatur. Mors ibi summo desiderio quærebatur, ut finem imponeret tantis malis. Moriens enim in tali statu, vivente felicior credebatur. In mortis verò articulo constituti, confiteri cum Sacerdotibus, & rerum suarum disponendarum licentiam nullo modo poterant obtinere. Efferebantur itaque quotidie corpora extincta de carceribus tenebrosis, nec permittebant aliquem sepeliri, nisi priùs evidentissime probaretur, quis esset, vel unde, qui beneficium debebat consequi sepulturæ. Et ex hoc custodes carcerum faciebant fieri publi-

D ca instrumenta, ut indubitanter possent Tyranno, sollicite omnia inquirenti, ostendere mortuorum numerum, & vivorum. Sed, quia longum esset singula scelera Tyranni nefandissimi enarrare, sufficiant hæc pauca de plurimis esse dicta: satisque sit, nos, & in enormibus crudelitatibus non subtrahere veritatem, & in multis fastidium evitare.

EXPLICIT LIBER PRIMUS.

INCIPIT SECUNDUS.

De morte Regis Conradi, *& de introitu Papæ* Innocentii *in* Apuliam *& de ejus morte.*

1254 Nno Domini MCCLIV. cùm Rex *Conradus* duobus annis regnum *Apuliæ* tenuisset, die duodecimo, exeunte Majo, regnum simul, & vitam amisit. Post cujus decessum *Innocentius* Papa in manu valida intravit in *Apuliam*, & Sedem suam fixit apud *Neapolim*. Ad cujus præsentiam omnes Principes convenerunt, *Manfredus* etiam Princeps *Tarenti*, filius *Federici*, eidem subjectionem, & devotionem in omnibus proferentes. Cum igitur caput magnifici *Innocentii Quarti* nubes excedere videretur, sicut placuit ei, in cujus manibus sunt omnes fines terræ, & qui etiam altitudines montium contemplatur, decimo die intrantis Septembris, apud *Neapolim* naturæ legibus satisfecit: cui successit *Alexander Quartus* [1], qui prius erat Episcopus *Hostiensis*.

1. Alexander IV. Pontifex.

Dum autem Magnificus *Innocentius* esset in

E mortis articulo, jamque illum versiculum frequenter repeteret: *Domine propter iniquitatem corripuisti hominem*: *Manfredus* naturalis filius *Federici*, impatiens contrà Dominum Sedis Apostolicæ jam rebellis effectus, magnam stragem militum Ecclesiæ apud *Foziam* perpetravit. Audita igitur morte *Innocentii*, & substitutione *Alexandri*, cum majore audacia cæpit Ecclesiam in *Apulia* expugnare, vires ejus quotidie subvertendo. Cujus audacia, ac sagacitate mirabili *Apuli* pavefacti, à devotione *Romanæ* Ecclesiæ discedentes, Principi humiliter adhærebant.

F Papa itaque *Alxeander* ordinatis Capitaneis cum militia infinita, qui deberent contumaciam, & processum Principis cohibere, exiens de *Neapoli* ad partes *Campaniæ* properavit. *Manfredus* autem opus incœptum consummare intendens, 18. armis, muneribus, & ambagiis exercitum Ecclesiæ ità debilitare curavit, donec ipsum de regno turpiter, & effœminate coëgit exire: taliter quòd totius regni paterni obtinuit principatum, in præjudicium Ecclesiæ & gravamen.

De

De transitu venerabilis Arnaldi, *Abbatis Sanctæ* Justinæ *de* Padua.

1255 ANno Domini *MCCLV. X. Februarii, cum Vir devotissimus Abbas *Arnaldus* honestatis forma, religionis Monasticæ speculum, & exemplar, octo annos, & tres menses in carcere tenebroso, & in vinculis consummasset, circà septuagesimum vitæ suæ annum, die decimo intrantis Februarii, qui tunc fuit primus dies Quadragesimæ, apud * *Astum* feliciter migravit ad Dominum. Imminente verò hora migrationis ejus, quæ fuit circa diluculum (sicut Fratres Minores viri devotissimi nobis fideliter retulerunt) multi in castris imminentibus constituti, viderunt manifestè ignea signa ab æthere descendisse, ad instar duarum ardentium facularum, quæ super carcerem ejus tamdiu steterunt, donec illa sancta, & Deo dilecta anima carnis vinculo est soluta. Significativa sanè, sicut firmiter arbitramur, illa duo signa fuerunt duplicis laureolæ, qua vir beatus est à Domino in cœlesti curia inter Martyres, & Virgines coronatus. Corpore siquidem, & animo fuit Virgo, sicut sacerdotes, quibus confitebatur, liquidò profitentur. Nam neque verbo, neque facto unquam dehonestavit in vitio lasciviæ sui animi puritatem. Martyr verò meritò potest dici, quòd patienter, & innocenter sustinuit longam carceris passionem. In ipsa autem carceris angustia constitutus, tàm custodum, quam se visitantium affectum, ità quadam lenitate mansuetudinis attrahebat, ut ab omnibus meritò amaretur. Nam cùm in eodem anno, quo de hac vita erat exiturus, nullum proprium habuerit servientem, ab omnibus enim fuerat derelictus propter immanem rabiem sævientis Tyranni, qui præceperat, ne aliquis ei ad manducandum aliquid exhiberet, nisi panem atrum, & aquam brevem: nihilominus tandem custodes carceris pietate commoti, omnia ei occultè humanitatis obsequia exhibebant. Ad tanti autem Viri venerabiles exequias celebrandas, in die obitus, convenit utriusquè sexus non minima multitudo hominum, & cum reverentia, & honore corpus ejus sanctissimum ad Fratrum Minorum Ecclesiam deferentes, sepulturæ devotissimè tradiderunt. Multi verò tam viri, quàm mulieres pias lacrymas effundebant, reminiscentes viri Dei compassionem, & dulcedinem, & animi lenitatem: multiquè dicebant, ipsi esse potiùs congaudendum, quòd esset à tantis angustiis liberatus, & paradisi gaudiis frueretur. Post quinquaginta verò dies ab ejus obitu, visum fuit Fratribus Minoribus, quòd ejus corpusculum in sepulcrum paratum decentius deberet transferri. Procuraverunt autem noctis silentio homines conductitios adhibere ad hoc negocium peragendum, extimantes corpus putridum, & penitùs tabefactum odorem intolerabilem exhalare. Aperientes itaquè loculum, quo pia membra tenebantur inclusa, & nulla putredinis, & corruptionis videntes vestigia, præter quandam albedinem ad modum lanuginis circà palpebras oculorum, admirationem maximam habuerunt, & cunctos de domo ad hoc miraculum convocantes, unanimiter Deum laudaverunt, qui in Sanctis suis est mirabiliter gloriosus. Post hoc in sepulchro condigno parato beati Viri corpus reverendissime condiderunt.

* Lege *Astum*, quod est Oppidum Tarvisini agri.

A *De* Tridentinis, *qui rebellaverunt contrà* Ecelinum.

EOdem anno circa principium Aprilis, *Tridentini* gravissimum jugum tyrannidis *Ecelini* à suis cervicibus excusserunt. Ad quos opprimendos validum exercitum per *Vallem Suganam* festinanter direxit, qui multa castra, & villas eorum tam incendiis, quàm rapinis crudeliter devastavit. Eodem tempore *Ecelinum* de *Egna*, filium sororis suæ, conjecit in vinculis, & *Ciramontem* suum fratrem variis tormentis, & fame peremit. Qui ergo fratri, & B nepotibus non pepercit, non erat mirum, si super extraneis nulla misericordia movebatur.

De commotione Brixiæ. 19.

ANno Domini MCCLVI. in mense Martio, 1256 instigante venenatissimo colubro *Ecelino*, *Brixia* est civili discordia perturbata. Pars Ecclesiæ succubuit: pars verò *Ecelini* obtinuit dominatum. Tamen in hoc victores fuerunt astuti, quòd Tyrannum crudelissimum Civitatem ingredi minimè permiserunt, ad regimen *Brixiæ Gufolinum* suum civem, patriæ amatorem protinus eligentes. *Ecelino* verò jam cum exercitu C *Montem Clarum* ingresso, persuaserunt redire *Veronam*, verbis, & promissionibus ejus ferocitatem animi, ad internecionem* super parati, sagaciter mitigantes.

* Forte, Semper.

Eodem anno *Ecelinus*, cui proprium erat nunquàm parcere, nec etiam misereri, *Bontraversum*[1] suum socerum cum filii suis cepit, & in carcere gravissimo famis cruciatu peremit. Si causa quæritur captionis, breviter respondemus, quia omnibus, quos volebat Tyrannus occidere, titulum proditionis generaliter opponebat.

1. Ecelinus Socerum in carcere perimit.

D *Qualiter Legationis officium commissum est venerabili Viro* Philippo *Archiepiscopo* Ravennati.

CIrca hæc tempora, cùm inæstimabili crudelitate nequissimi *Ecelini* (ut hyperbolicè loquar) admiraretur cœlum, turbaretur terra, horreret infernus, commoverentur reges, & Principes nationum: *Alexander* Papa precibus Marchionis *Estensis*, & aliorum Magnatum Marchiæ inclinatus, qui contrà tam efficacissimum inimicum auxilium Ecclesiæ implorabant, de consilio Cardinalium officium legationis *Lombardiæ*, & Marchiæ, nec non *Romaniolæ* com- E misit viro magnifico, & prudenti, Domino scilicet *Philippo Ravennati:* injungens ei specialiter in mandatis, ut ad reprimendam contumaciam perfidi *Ecelini*, qui à bonæ memoriæ Papa *Innocentio* tanquam hæreticus fuerat condemnatus, deberet modis omnibus laborare. At Archiepiscopus contrà hostem Ecclesiæ, invictum pariter, & astutum, onus legationis suscipiens, de clementia divina confisus, instanter cœpit cum amicis Ecclesiæ pertractare, qualiter insuperabilis tyrannidis *Ecelini* posset impetum cohibere. Sed multis hinc inde propositis in col- F loquiis Civitatum, in fine omnibus ferè impossibile videbatur, quòd aliquis posset Tyranno ità potenti, astuto, & ditissimo resistere, nisi divina gratia suffragante. Archiepiscopus itaquè sciens, nihil esse impossibile apud Deum, ad misericordiam Dei dirigens oculos intellectus, constanter cœpit per se, & per alios crucem Domini prædicare, admonens omnes orationibus, & gemitibus Domini clementiam exorare: ut ipse non diutiùs sustineret, quòd Ecclesiæ suæ perfidus hæreticus insultaret. Tunc multi, quorum corda gratia divina perfuderat,

1 Crux contra Ecelinum publicata.

signum vivificæ Crucis[1] devotissimè susceperunt, & ad deprehensionem Tyranni animos attollentes, divinum auxilium orationibus, obsecrationibus, & gemitibus inenarrabilibus quotidie postulabant.

Qualiter Ecelinus *contra* Mantuanos *exercitum præparavit.*

INtereà, dum hæc agerentur ex parte Legati humiliter & devotè, ex opposito superbissimus *Ecelinus* in arma furens, ad delendum *Mantuanos*[2] cœpit cum summa instantia exercitum præparare. Præsentabantur equi, mensurabantur clypei, loricæ, & galeæ producebantur. Tantus fuit numerus militum: pedites, & balistarii sollicitè in campo Martio requisiti. Sagittæ, lanceæ, & gladii acuebantur: sunt etiam vexilla victricia renovata: clamorquè maximus fiebat quotidie dicentium populorum: *Mantuam*, *Mantuam* properemus: quia sola *Mantua* impedit Dominum nostrum totius habere dominium *Lombardiæ.*

2 Mantua Ecelini armis potita.

De Astrologis Ecelini, *& de vastatione* Mantuanorum.

COnvocavit insuper ad se cælestium corporum sollicitus explorator, Astrologos, & Divinos: præcipiens eis supputare menses, sidera contemplari, & signa cœli consideratione acutissima perscrutari: ut indubitanter scire posset, quando erit tempus ad movendum exercitum opportunum. Tunc illi tam metuendi Principis imperiis obsequentes, diligenter
20. investigaverunt Solis, Lunæquè cursum, planetarum motum, & signorum effectus: & artis peritia illustrati, diem, & horam, & punctum evidentissimè invenerunt, in quibus invictissimus Princeps de felici processu securus, adversus *Mantuanos* iter arriperet * in instanti. At ille dictis eorum incumbens, in hora præfixa movit exercitum cum magnifico apparatu. In cujus auxilium venit *Ubertus Palavicinus*[3], vir callidus, & astutus, cum *Cremonensibus*, *Placentinis*, & aliis Ecclesiæ inimicis. Et insimul congregati, quasi Leones rugientes ad prædam, districtum *Mantuæ* intraverunt, & omnia, quæ erant in agris succidendo, evellendo, & comburendo, usquè ad lacus marginem, penitus destruxerunt. In istis angustiis *Mantuanorum* solus Marchio *Estensis* cum *Ferrariensibus*, & *Bononiensibus* in eorum auxilium est profectus.

* Al. *Inconstanter.*

3. Vbertus Palavicinus Ecelini socius.

Qualiter Legatus introivit in Marchiam per paludes, & de Padua *gloriosissimè triumphavit.*

DUm igitur *Ecelinus* circà *Mantuanorum* distructionem insisteret vehementer, Legatus septiformis Spiritus gratia illustratus, sub pœna excommunicationis omnes Marchianos, qui effugerant dominium *Ecelini*, tàm de *Verona*, quàm de *Padua*, *Vincentia*, & *Tarvisio*, omnesque cruce signatos insimul congregavit. Cui *Venetorum* reverenda Communitas balistariorum, & peditum, navium, & victualium contulit auxilium opportunum. *Ferraria* etiam in subsidium Legati quingentos pedites destinavit. Omnibus itaquè apud turrim *Baybæ* congregatis, Legatus in nomine Domini nostri Jesu Christi, salubri, & dulci allocutione eos confortans, intravit navem, & omnes idem facientes prospero cursu usquè ad *Corrigiolam* pervenerunt. Quorum adventum ut audivit *Ansedisius* Potestas *Paduæ*, statim præcepit

A omnes meatus claudi aquarum, ut deficiente aqua in alveo fluminis, naves eorum in sicco penitus remanerent. Et confestim cum militia, & populo undiquè collecto *Plebem Sacci* intravit, ibique disposuit inimicorum impetum cohibere. At illi castro *Conchadalbari* expugnato, & combusto *Burgo Capitis sylvæ*, & etiam *Bubulentæ*, villas, & *Burgos* circumstantes cœperunt plurimùm perturbare: omnesquè illorum fortitudinem metuebant. Tunc *Ansedisius* admirans illorum audaciam, suorumquè socordiam, dimissa *Plebe Sacci*, *Paduam* est reversus, intendens tantùm Civitatem
B sollicitè custodire.

Legatus itaque, ut pote vir in multis expertus, videns Potestatem præ timore nimio terram opulentam, scilicet *Plebem Sacci* vilissime reliquisse: non fuit contentus tantùm *Plebem* strenuè occupasse; sed habito concilio sapientum disposuit usque *Paduam* cum exercitu properare. Summo igitur diluculo, die Lunæ duodecimo exeuntis Januarii, clangore tubarum exercitu excitato, armisque viriliter ab omnibus apprehensis, Legatus ante se deferre fecit almæ Crucis vexillum, quod sequuti sunt omnes:
C Omnes animo confidenti de cœlo auxilium postulantes. Et iter felicissimum accipientes omni suppellectili, præter arma in manibus, derelicta, per viam pontis S. *Nicolai*, circà horam sextam, *Paduam* velocissimè pervenerunt. Cum autem ad portam pontis *Curvi* venissent, custodes de Turri, & de aggeribus Burgorum jacula jacentes, illos ingredi fortiter prohibebant. Tunc strenui bellatores, mortis periculum contemnentes, manibus, & pedibus per aggerem superius ascenderunt; & sic de Burgis Civitatis, fugientibus adversariis gloriosam victoriam sunt adepti.

D Tunc Legatus divino spiritu inflammatus, aspirare cœpit ad expugnationem tam Clarissimæ Civitatis, fecitquè die illa, nocteque sequenti Gattum firmissimum præparari, ad supponendum ignem in porta pontis, quæ dicitur *Altinatus*. Et quum jam Legatus nova haberet, *Ecelinum* cum exercitu in præcedenti Dominica aliquantulùm a *Mantua* separatum, & ad redeundum *Veronam* paratum, festinanter die Martis, circa horam nonam, fecit Gattum versus portam impelli, & ignem ad comburendum ipsam citissimè ministrari. Quo facto, divino suffragante spiritu, porta cum
E domo imminente à flamma velociter est accensa. Tunc cœpit resonare clangor populorum, cohortantium se ad pugnam, clangorquè tubarum; Balisterii quoquè fortes, & frequentes dirigebant sagittas contrà illos, qui de muro jacula demitebant. Interiores itaquè combustione portæ non modicum sunt perterriti, exteriores verò audaciores effecti, scalas muris undiquè apponentes, circà horam vespertinam, super Civitatis muros viriliter ascenderunt[4]. Tunc *Ansedisius* videns captam esse ab adversariis Civitatem, cum militia fugam
F arripiens[5], per portam *S. Joannis* egressus, concitè *Vicentiam* properavit. Victores autem paucos occidentes, & quasi neminem capientes, spoliare Civitatem toto conamine sunt 21.
aggressi. Tunc aperti sunt carceres tenebrosi: rupta sunt vincula, & catenæ: hinc egrediuntur turbæ hominum moribundæ, inde procedunt matronæ nobiles, trepidæquè puellæ, squalore, macieque confectæ. Exeunt postremò nobiles pueri excæcati pariter, & castrati, quorum miserandus aspectus ad piarum lacrymarum effusionem oculos intuentium pro-

4. Pontificis Legatus Ecelino Paduam eripit.

5. Ansedisius Padua fugatus.

vocabat. Nullus itaque viribus hominum attribuat victoriam tam fortissimæ Civitatis; sed soli Deo, qui est in suis perfectis operibus gloriosus: cujus mediante virtute, famelici saturatos, inermes armatos viriliter devicerunt.

Præter hæc tantam gratiam contulit virtus divina Legato, ut infra quatuor dies non solùm Castrum *Ecelini*, quod erat in angulo Civitatis; sed etiam omnia Castra, quæ erant in *Paduano* districtu, tam in plano, quàm in montibus constituta, ei custodes *Ecelini* protinus reddidere, præter castrum *Montis Silicis*, castrumquè inexpugnabile *Calaonis*. Fama fuit igitur istius victoriæ per universam *Italiam* divulgata: Ecclesia ex hoc est virtute roborata: Sacerdotes de Legati constantia glorificabantur, omnesque ipsum prædicabant laude dignum, qui hostem invictissimum vicit, & insuperabilem superavit. Ipse namque divina virtute suffultus, stultam esse sapientiam *Saliniguerræ* in facto *Ferrariæ* comprobavit. Nunc verò in expugnatione *Paduæ* astrologiam, & sortilegia *Ecelini* esse vanissima, luce clarius demonstravit.

De summa crudelitate Ecelini, *cum audivit* Paduam *esse captam.*

INtereà, dum hæc *Paduæ* feliciter agerentur, superbissimus *Ecelinus* à *Mantuæ* vastatione revertens, fluenta *Mintii* cum exercitu pertransibat. Et ecce occurrit ei velox nuncius veniens à *Verona*, qui occultè cum timore maximo ei captam esse *Paduam* ab adversariis nunciavit. Tunc ille inæstimabili dolore, ac furore commotus, jussit exercitum festinanter fluvium pertransire: currusquè deinde usquè *Veronam* sine intermissione aliqua agitari: sicquè de duabus diætis unam conficiens, omnibus admirantibus, & festinationis causam ignorantibus, velociter *Veronam* pervenit, ubi fit omnibus manifestum, *Paduam* ad manus inimicorum penitus devenisse. Auditis his rumoribus, *Paduani* cœperunt inconsolabiliter lamentari: tum pro uxoribus, & filiis, & filiabus, & substantiis, de quorum statu in discrimine tanto erant incerti: tum quia videbant, se in manibus Tyranni crudelissimi constitutos. Tunc insatiabilis homicida, & draco venenosus addens afflictionem afflictis, præter aliquos sceleratos, præcepit capi omnes penitus *Paduanos*[1], quorum numerus ad duodecim millia hominum pertingebat, ipsosque compedibus alligatos includi fecit in carceribus tenebrosis: quos omnes fame, & aliis suppliciis miserabiliter interfecit. Iterum præcepit, quod si aliquis *Paduanus* in fuga fuisset deprehensus, continuò manibus, & pedibus privaretur. Multi itaquè tali pœna puniti jacebant in agris, & viis prostrati. Ad quorum horrendos rugitus, validosque clamores nullus propter timorem Tyranni commotus misericordia flectebatur. Tunc etiam *Ansedisium*[2] sororis suæ filium, gravissimis catenis compedibus alligavit, imponens, quia non benè *Paduam* custodivit. Sed crudelis, & impie Tiranne, cur Deo no attribuis *Paduæ* captionem, contra quem nulla potest sapientia, & scientia prævalere? Non enim in multitudine bellatorum, & fatali constellatione, in quibus confidis, obtinetur victoria præliorum; sed divinæ voluntatis arbitrio omnia disponuntur. Saltem ad hoc credendum firmiter, ò pessime hominum, te inducat, quòd per populum contemptibilem, & egenum, quem pro nihilo reputabas, divino judicio subitò *Paduam* munitissimam amisisti, quod per anni spatium posse fieri minimè credidisses. Si tota consurrexisset contra te militia *Gallicana*, tu credebas inimicos ab ingressu Marchiæ prohibere, fluvios desiccando: sed Dominus in caput tuum convertit, eos siccis pedibus ad *Paduana* mœnia perducendo. Desine itaquè minister Satanæ, desine adversus mundi Opificem insanire, sciens, quòd durum est contrà Omnipotentis stimulum calcitrare.

1. Ecelini in Paduanos Veronæ inventos crudelitas.

2. Ansedisius ab Ecelino Avunculo duriter habitus.

Post mensem autem à captione *Paduæ*, cùm Civitas aquarum beneficio plurimùm indigeret, quia in districtu *Vicentino* Tyrannus fecerat claustra, ne versus *Paduam* emanarent, Legatus ad destruendum prædicta obstacula cum exercitu properavit. Quod quum audisset Potestas *Vicentiæ*, occurrit eis audaciter cum militia *Vicentina*. Et inito certamine, Potestas, & multi cum eo Nobiles viri in prælio ceciderunt, omnesquè alii turpiter sunt fugati fractisquè claustris aquarum, Legatus cum exercitu *Paduam* est reversus.

De seditione exercitus Legati. 22.

POst hæc circà introitum Augusti, Legatus cum magno exercitu versus *Vicentiam* equitavit, pervenitquè ad Burgum *Custodiæ*, ubi est antrum mirabile ad videndum: ibique sunt exortæ inter Principes contentiones[3], & quæstiones diversæ. Principia fuerunt ista, quòd *Bononienses*, de quibus erat in exercitu tam militum, quàm peditum maxima multitudo, versi in seditionem dixerunt, se nolle ultrà procedere: imò volebant ad propria remeare. Videns autem Legatus in exercitu esse dissensiones multimodas animorum, quas non poterat mitigare, *Paduam* protinus est reversus. *Bononienses* autem, qui cum magno fervore venerant in Marchiam ad Legatum, inventis frivolis occasionibus ignominiosè ad patriam redierunt.

3. Tumultus, terrorquè in exercitu Legati Pontificii.

Qualiter Ecelinus *venit cum exercitu circà* Paduam.

HIs cognitis *Ecelinus* audacior effectus, rursus in arma furens, ad recuperandam *Paduam* vesana mente aspirans, prece, & precio de totius *Lombardiæ* finibus, ubi fautores habebat, militibus, peditibus, & balistariis congregatis, cum ingenti multitudine bellatorum contrà *Paduam* est profectus. Cujus terribilem adventum Legatus, & Marchio cognoscentes, & * pugnandum campestri prœlio cum Tyranno impares viribus se videntes, fossatum circa Burgos *Paduæ*, à parte occidentali cum summa festinatione fieri præceperunt, ad furentis *Ecelini* impetum cohibendum. Et concitè *Venetias*, *Ferrariam*, & *Mantuam* nuncios dirigentes, collegerunt in unum militum, & peditum non modicam quantitatem. Patriarcha autem *Aquilejensis* cum decenti societate in eorum venire auxilium festinavit. Castra metatus est autem *Ecelinus* cum valido exercitu juxta fossatum, direxitque frequenter suas acies copiosas antè mœnia Civitatis[4], ut intrinsecos ad prælia provocaret. Sed ipsi cautè dimiserunt eum ad suum libitum insanire. Nam circa quinque millia hominum in suo exercitu dicitur habuisse: * Legatus verò, & Marchio cum Prælatis, & Sacerdotibus, & Levitis nunquàm ad duo millia pervenerunt. Legatus autem vir constantissimus, ut ad Civitatis defensionem cives pavidos animaret, in monasterio Sancti *Benedicti*, juxtà fossatum, die,

* Adde. ad

4. Padua ab Ecelino obsessa.

* Desiderantur hæc in Cod. Pat. usque *Legatus autem, &c.*

die, noctuque suam constituit mansionem, aliis Principibus inter muros *Paduæ* residentibus præ timore. Videns tandem Tyrannus furibundus, se contra Civitatem non posse in aliquo prævalere, nec ad *Montemsilicem* sibi patere accessum, ubi Castrum fortissimum à suis custodibus tenebatur, *Veronam*, frustratus suo desiderio, est reversus[1]: nec addidit ultrà fines *Paduæ* cum exercitu introire: imò *Paduani* frequenter loca ei subdita viriliter impugnabant.

1. Solvitur Paduana obsidio.

Tunc temporis, tertio die, intrante Augusto, dominus *Joannes* Episcopus *Paduanus*, veniens à *Romana* Curia, ubi pastoralem promeruit dignitatem, à Clero, & populo *Paduano* honorabiliter est susceptus, & à porta *Prati* usquè ad majorem Ecclesiam processionaliter est deductus.

De reconciliatione Brixiæ.

1257 ANno Domini MCCLVII. exhortatione pariter, & præcepto Legati Sedis Apostolicæ, frater *Henverardus* de Ordine Prædicatorum, vir Venerabilis, & tàm in Theologia, quàm Physica scientia plurimùm eruditus, *Grifolinum Brixiæ* Potestatem, & alios Optimates ita dulci, & facunda eloquentia mitigavit, quòd illi, qui de parte Ecclesiæ in prædicta Civitate fuerant vinculati, à vinculis absoluti, & suis sunt possessionibus restituti. Quo facto, Legatus exponens se magno periculo, propter insidias malignorum, latenter de *Mantua* cum paucis *Brixiam* est profectus, & ibidem aliquot diebus residens, ità suo dulci colloquio *Brixiensium* animos reconciliavit, quòd ipsi firmiter promisere, * more solito in devotione Ecclesiæ permansuros. Quod audiens *Ecelinus*, & *Palavicinus* Ecclesiæ inimici, frustrati spe sua, sunt non modicum conturbati.

* Desideratur. *se*.

Eodem anno *Papienses* primò, & *Placentini* secundò jugum *Uberti Palavicini* à suis cervicibus viriliter excusserunt[2]. Nam, sicut *Ecelinus* in Marchia, ita ille super partem *Federici* in Civitatibus *Lombardiæ* tyrannidem exercebat.

2. Papienses. & Placentini Cæsarianorum jugum excutiunt. NB.

23. Per idem tempus Castrum *Montis Silicis*, & Castrum altissimum *Calaonis* reddita sunt Marchioni à custodibus *Ecelini*. Et sic ejus potentia de *Paduano* districtu est penitus exstirpata.

Sub præcedenti annorum curriculo, *Albricus* de *Romano*, qui per multos annos inexorabilem discordiam habuerat cum fratre suo *Ecelino*, Dei & hominum inimico, inventis quibusdam occasionibus ab Ecclesiæ devotione recedens, confœderatus[3] est cum eodem. Civitatem autem *Tarvisium* in suam retinuit potestatem.

3. Albricus de Romano Ecelino fratri reconciliatus.

De discordia in electione.

CUm prædicta tàm in *Lombardia*, quàm in Marchia gererentur, interfecto à *Frisionibus* in bello rege *Alemanniæ Gulielmo*: convenerunt Principes ad electionem more solito faciendam. Cum igitur tractarent de Principe idoneo eligendo, humani generis inimicus seminavit zizaniam inter eos. Nam quidam Comitem *Rizardum*[4], Fratrem regis *Angliæ*, regem *Alemanniæ* elegerunt: alii verò sua vota in regem *Castellæ* penitus transtulerunt. Comes autem *Rizardus* ascendit in *Alemanniam* festinanter, & de assensu quorundam Principum capiti suo regni *Alemanniæ* diadema imponi * curavit. Vterquè verò electus suos Legatos ad *Romanam* curiam destinavit, pro consummatione à Summo Pontifice impetranda; sed dominus Papa nollens in partem aliquam declinare, ne fortè pax Ecclesiæ turbaretur, de consilio Cardinalium, sub specie deliberandi, distulit super quæstione tantorum Principum definitivam sententiam provulgare.

4. Rizardus Anglus, & Alphonsus Hispanus Rom. Reges electi.
* Deest id verbi in Patavino.

Qualiter pars Ecclesiæ suos adversarios in Brixia *superavit.*

ANno Domini MCCLVIII. cum multi clarissimi viri de *Brixia* exaltationem Sanctæ Matris Ecclesiæ affectantes, tyrannidem adversæ partis patienter per biennium tolerassent: tandem sicuti viri strenui, & elati, * se se periculo exponere potiùs elegerunt, quàm * vehementissimè continuè cruciari. Timebant enim quotidie, ne à suis adversariis in manus perfidi *Ecelini Brixia* traderetur. Tunc latenter ad Legatum, & Marchionem, qui tunc erant *Paduæ*, pro exercitu ordinando contrà pestiferum *Ecelinum* nuncios direxerunt: ipsos attentius exorantes, ut parati essent eis præstare subsidium in die præfixo, in quo suos disposuerat invadere inimicos. At illi eorum precibus libentissimè annuentes, in tempore assignato magnificè in eorum auxilio perrexerunt. Prædicti verò fideles Ecclesiæ, ut potentes viri, providi, & experti, timentes plurimùm, ne pars adversa eorum deprimeret audaciam per aliquam conjecturam, & habita occasione pessimum *Ecelinum*, & *Palavicinum* in suum auxilium convocaret: duobus diebus ante terminum constitutum, secundo scilicet die, exeunte Aprili, circà Solis occasum, arma subitò rapientes, more Leonum audaces, inimicos viriliter invaserunt, eosquè per totam noctem fortiter expugnantes, antè horam tertiam diei sequentis, plenissimam de ipsis victoriam sunt adepti[5], & ferè omnes autores scelerum, *Gifolinum* etiam Potestatem *Brixiæ* capientes, omnes in vinculis conjecerunt. Comes itaquè Sancti *Bonifacii*, egregiæ indolis adolescens, paternæ probitatis impiger imitator, audiens *Brixienses* esse sub armis, cum parte militiæ *Mantuanæ* in amicorum auxilio continuò est profectus. Post verò tres dies Legatus, & Marchio in manu valida *Brixiam* intraverunt, & ibidem tamdiu steterunt, donec omnia fuere disposita, secundum beneplacitum amicorum. 1258

* In Patavino *Pars pro sese.*
* In eodem. *Vehementissima.*
5. Cæsarianorum pars Brixiæ opprimitur.

Hæc itaquè audientes *Ecelinus*, & *Palavicinus* pariter tremuerunt. Expalluit eorum facies, & abiit intellectus, omnesquè eorum fautores per totam *Lombardiam* capita in terram præ tristitia dejecerunt. Tota enim spes illorum, & desiderium erat *Brixiam* obtinere, quia per ipsam vires resumere, & inimicos deprimere, totiusquè assequi sperabant dominium *Lombardiæ*. Dominus autem, secundum propheticum sermonem, signa faciens irrita Divinorum, & vertens Hariolos[6] in furorem, Idololatriam *Ecelini*, & *Palavicini*, qui planetas, & signa cœli pro numine venerabantur, suæ potentiæ brachio prostravit pariter, & confudit. Non enim Omnipotens planetis contulit deitatem, nec eorum motibus suam potentiam alligavit; sed in se retinuit plenitudinem potestatis. Reputandi ergò sunt fatui, & insani, qui totam spem suam in constellationibus posuerunt, & Creatorem omnium contrà se non timent quotidie suis sceleribus 24 provocare. Dominus igitur sit nobis adjutor, & non timebimus, quid nobis faciant Mars, Jupiter, & Saturnus.

6. In Pseudo Astrologos Sarcasmus.

De

De commotione Cremæ.

FActis itaquè *Brixiæ* prosperè ordinatis, Legatus perrexit *Mediolanum*, ut sedaret *Mediolanensium* discordias cavillosas. Cum igitur circà hoc plurimùm laboraret, magnum infortunium accidit *Mediolanensibus*, eorum exigentibus dissensionibus, & peccatis. Nam cum per multorum annorum circumvolutiones *Cremæ* dominium habuissent, & propter hoc inter ipsos, & *Cremonenses* inexorabilis discordia extitisset, ex qua multa millia hominum ex utraquè parte, in diversis bellorum congressionibus perierunt: his tamen temporibus *Crema* taliter est ad manus *Cremonensium* devoluta. Quidam namque potentes de *Cremonensibus*, contrà quosdam suos adversarios ex eodem Oppido zelo malitiæ concitati, *Cremonenses*, & *Palavicinum* in suum auxilium vocaverunt, & expulsa parte adversa, se simul cum patria *Cremonensium* dominio subdiderunt.

Qualiter Paduani Teutonicorum *militiam superaverunt.*

EOdem tempore, tertio scilicet die, Julio exeunte, Marchio, & militia *Paduana* in Campestribus *Baxiani*, militiam *Teutonicorum*, soldum recipientium à perfido *Ecelino*, viriliter prostraverunt,[1] magnamquè prædam de ipsorum spoliis habuerunt. In istorum quippe impetuosa virtute Tyrannus maximè confidebat, quorum fretus auxilio & tutela, nefanda & inaudita scelera toto dominii sui tempore audactissimè perpetravit. Et quid mali non operatur auri fames penitus execranda? Isti enim probatissimi *Teutonici*, animarum suarum, & corporum stolidissimi venditores, ità erant *Ecelini* pecunia excœcati, quòd nec sententia excommunicationis, nec terrore non parcentium gladiorum avelli ab *Ecelini* horribili obsequio potuerunt. Unde à victoribus velut oves occisionis sunt merito reputati.

[1. Paduanorum victoria contra Ecelinum.]

Qualiter Januenses *sunt à* Venetis *superati.*

HIs temporibus cùm *Januenses* *Venetorum* animos graviter offendissent in Civitate *Anconitana*, quæ antiquitus *Ptolemaida* dicebatur, ubi communiter negotiatores dictarum Urbium habitabant; *Veneti* ulcisci suas injurias cupientes, & pro nihilo maris pericula, & expensarum magnitudinem reputantes, dummodo valerent se de adversariis vindicare classem in manu valida in *Syriam* direxere: & tam navali prælio, quam campestri *Januenses* viriliter expugnantes, captis multis navibus eorum bellicis, & reliquis in fugam conversis, eversa simul turre munitissima, & in vastitate hostili, cunctis eorum domibus desolatis, ipsos de Civitate *Anconitana* penitus expulerunt.

Qualiter Ecelinus *habuit* Brixiam, *& de captione Legati.*

PRopter innumerabilium inundationem malorum, absorbentium intellectum, horret animus temporum nostrorum calamitates, & ruinas persequi seriatim. Viginti enim anni sunt, vel circà, quòd occasione Sedis Apostolicæ, ac Imperialis, sanguis *Italicus* effunditur, velut aqua, & contrà *Romanam* Ecclesiam Tyrannorum perfidia debacchatur. Et nunc, cùm putabamus perniciosorum hominum potentiam aliquantulum diminutam, rursùm prosperitate inopinabili confortati ad sidera extolluntur. Denique cum Legatus cum exercitu *Brixiensium*, & militia *Mantuana*,

A *Palavicino*, & *Cremonensibus* occurrisset, qui suggestione perfidi *Ecelini* duo castra *Brixiæ* invaserant, juxtà flumen *Olei* constituta: tunc *Ecelinus*, qui usquè in senectam, & senium à malitia non cessavit, undiquè militia congregata, subito de oppido *Piscariæ*, in noctis crepusculò, iter arripuit, in summo diluculo, die Veneris secundo, exeunte Augusto, transiens *Oleum*, exercitui *Cremonensium* se adjunxit[2].

[2. Ecelinus cum Palavicino exercitum jungit.]

Audiens autem Legatus vires hostium augmentatas, sed incrementi nesciens quantitatem, habito concilio sapientum, voluit in castrum

B *Gambaræ* cum exercitu introire, & sic in tuto loco amicorum auxilium expectare. Sed vicit hoc salubre consilium * temeritas multitudinis, obstinatè dicentis, potiùs esse dimicandum cum hostibus, quàm ad latibula divertendum. 25 Ignorabant enim tàm Legatus, quàm alii, * ut malè custodientes vias; per quas transire poterant inimici, *Ecelinum* cum universa militia Marchiana; in nocte præcedente personaliter advenisse. Dum igitur diversi diversa sentirent (nam fortissimos quoquè milites subita bella conturbant) *Ecelinus*, & *Palavicinus* flumen *Olei* velociter transeuntes, contrà fideles

[* Al. *Intemeritas.*]

[* In alio. *utpote malè.*]

C Ecclesiæ acies continuò direxerunt. Et tunc incœperunt acies *Ecelini* prius absconditæ dilatari, & ejus vexilla mortifera recognosci. Cernentes igitur persequutores Ecclesiæ Legatum, & *Brixienses* comparatione sui habere militum paucitatem, sine dilatione ipsorum exercitum terribiliter invaserunt. Tunc *Brixienses* inopinabilem inimicorum multitudinem intuentes, perterriti vehementer, in fugam protinus sunt conversi, captaquè est ex eorum populo maxima multitudo, & (quod non sine dolore dicimus vehementi) captus est Legatus[3], &

D cum eo Episcopus *Veronensis*, nec non Potestas *Mantuæ*, ac multi alii probi viri. *Brixienses*, qui remanserant ad custodiam Civitatis, & qui de castris ad Urbem confugerant, timore subitaneo excœcati, sine ictu gladii, & sagittæ sævissimo omnium Tyrannorum, *Ecelino* scilicet, & *Palavicino* *Brixiam*[4] protinus tradiderunt. Multi verò nobiles, & etiam populares, & Episcopus cum Clero Civitate relicta fugerunt à facie inimici, salvare personas in tanto discrimine solummodo cupientes.

[3. Legatus Papæ in Ecelini potestatem devenit.]

[4. Brixia Ecelino restituitur.]

Porrò de tam subita *Brixiæ* amissione, & de captione Legati, viri constantissimi, & fidei fervore accensi, qui assiduè pro Ecclesiæ liber-

E tate contrà Tyrannorum rabiem, ad adolescentia usquè ad senectutem exponendo sed diversis periculis, laboravit nonnulli plurimùm conturbati, cœperunt & conqueri vehementer, & mirari, quia divina providentia tanto tempore permittit Ecclesiam sic affligi, & impios validè prosperari. Sed absquè dubio istas querelas parvitas fidei introducit. Cùm enim sciamus Sanctissimum *Josiam* à sagittariis *Pharaonis*, *Petrum*, *Paulumquè* *Neronis* Imperio interemptos (& ut de hominibus taceamus) cùm Dei filium cognoscamus crucis ignominiam

F pertulisse, parvæ fidei à nobis sunt meritò existimandi, qui felices putant Tyrannos, & Urbium subversores, quia prosperitate istius seculi, & delitiis perfruuntur: cum continuus successus temporalium æternæ damnationis esse indicium comprobetur. Sed & in præsenti legimus maximos Tyrannorum miserabilem exitum habuisse. Nam *Cyrus*, pòst dominium Orientis, à Regina *Scytharum* legitur decollatus: veneno *Babylonico* Magnus periit *Alexander*, & *Cæsar* Senatorum gladiis est confossus. Et nunc non est manus Domini abbreviata, ut

ut salvare nequeat servos suos: sed peccatis hominum exigentibus permittit aliquando ipsos insanire, & Ecclesiam suam in tribulationum turbine fluctuare. Dimissis itaquè dubitationibus de regimine Creatoris, jactemus nostrum in Domino cogitatum, qui post tempestatem tranquillum facit, & post lacrymationem, & fletum exultationem infundit.

Qualiter inter Cremonenses, *&* Ecelinum *exorta est discordia.*

1259 ANno Domini MCCLIX. postquam *Brixia* miserabiliter ab hostibus est subacta, *Ecelinus* impatiens consortis, nullum volens habere parem, Marchionem *Palavicinum*, & *Cremonenses*, quos habuerat socios, & in belli discrimine, & in tam excellenti victoria, à dominio captæ Urbis paulatim exclusit, & sic ipse solus *Brixiam*, & ejus districtum obtinuit, præter castrum *Urceorum*, quod fideles Ecclesiæ viriliter defendebant. Tandem *Cremonenses* multis injuriis ab eo sæpius stimulati, se cernentes delusos, & nullam utilitatem, ut sperabant, de tanta Victoria consequutos, contra tyrannidem nequissimi Principis sunt commoti: & persuadente *Boxone* de *Doaria*, cive *Cremonensi* nobili & potenti, qui exosam habebat malitiam *Ecelini*, Marchio *Palavicinus*, & *Cremonenses* vehemens odium, [1] quod quotidie conceperant contra hominem sceleratum, verbis & factis evidentissimè ostendere incœperunt. Statimquè deliberato consilio ad Marchionem *Estensem*, & *Mantuanos* nuncios dirigentes, pacem, & societatem inter se firmissimam statuerunt, quòd unanimiter contrà Tyrannum [2] crudelissimum dimicarent, sibi invicem ardenti animo promittentes. Mediante autem insuper
26 industria *Boxonis* de *Doaria*, qui vigilanti studio cogitabat, qualiter posset Leonem indomitum, & ferocissimum edomare, antiquissima illa, & inexorabilis discordia *Mediolanensium*, & *Cremonensium* est sedata: factaquè fuit cum summo gaudio utriusquè Civitatis pax firmissima inter eos. Sciens namquè prudentissimus *Boxo*, minimè tutum esse vicino serpente domari, modis omnibus procurabat omnem viam contrahendi amicitiam, & augmentandi vires præcludere *Ecelino*. Sicquè factum est Domino cooperante, qui novit investigabili modo * electos deprimere, & de luto fœcis erigere de salute propria desperantes, quod pars maxima *Lombardiæ* corde voluntario adversus inimicum Dei, & hominum conjuravit. Et meritò hoc à Domino est provisum, ut essent manus omnium contrà eum, cujus manus impiæ genus hominum afflixerunt. Ipse namquè turbavit terram, concussit regna, interfecit populos, & Civitates plurimas desolavit. Nam quasi hortus voluptatis erat Marchia *Tarvisina*, priusquam ejus tyrannidi subderetur. Sed postquam fuit ab eo afflicta, comparatione prioris status, videtur esse quasi eremi solitudo. Testantur hoc ruinæ Civitatum, Villarum pariter, & Castrorum. Nec ei sufficere videbatur regionem sibi subditam dissipare; sed Legatos mittebat ad exteras nationes, ut contrà *Romanam* Ecclesiam, & ejus fideles Reges orbis, & Principes concitaret. Nuntii namquè ejus solliciti, & veloces per diversas Provincias discurrebant: nunc ibant ad Curiam maximi *Federici*: nunc ad Principes *Alemanniæ*, ad seditionem, & discordiam excitandos: nunc ad Regem *Ungariæ*, pro amicitia obtinenda: nec non ad fortissimum Regem *Castellæ* pergebant, cui Regnum *Italicum* seminator discordiæ promittebat, ut si fieri posset totum mundum adversus Ecclesiam provocaret. Cor [3] siquidem impiissimi *Ecelini* erat continuè quasi mare fervens, quod quiescere nunquam potest. Nihil enim malè putabat esse actum, cum aliquid superesset agendum. Unde modis omnibus assiduè cogitabat, cum instantia vehementi addere malum malo, & iniquitatem super iniquitatem apponere, quasi timens, ne tempus sibi deficeret, ad suas machinationes, & dolositates inopinabiles opere adimplendas. His ità breviter exactis, ad describendum tyrannidis exitum accedamus.

[1] Simultas inter Palavicinum, & Ecelinum.

[2] In Ecelinum conspiratio.

* Fortè. Elatos.

[3] Ecelini turbulentum ingenium.

Qualiter captus fuit perfidus Ecelinus.

ANno Domini itaquè revoluto, postquàm *Brixiam* obtinuerat *Ecelinus*, circà principium Septembris, ipse congregavit exercitum copiosum, processitquè de *Brixia* in manu valida, & castrametatus est in campestribus *Urceorum* [4], & omnia, quæ circà prædictum castrum in agris fuerant, devastavit. Quo audito, *Cremonenses* amicis undiquè convocatis, exiverunt unanimiter contrà eum, & juxtà *Succinum* castrum suum tentoria posuerunt. In quorum auxilio *Mantuani*, & *Ferrarienses* cum Marchione *Estensi* magnificè sunt profecti. *Mediolanenses* etiam contrà Lupum rapacissimum venire communiter promiserunt. Cùm ergo essent insimul congregati, cœperunt præparare se ad pontes super flumen *Olei* fabricandos, ut possent, venientibus *Mediolanensibus*, transire ad Tyrannum perfidum invadendum. Intereà, dum hoc facere molirentur, *Ecelinus*, cui mille artes inerant, millequè modi nocendi, suis machinationibus, & persuasionibus fraudulentis quosdam Magnates *Mediolani* corruperat, suum populum odientes, qui firmiter promiserunt ei suam tradere Civitatem, & pro hujus rei securitate proprios etiam filios ipsi obsides tradiderunt. Quorum promissionibus incumbens Tyrannus, cupidus dominandi, cor suum in superbiam elevavit, quod erat ruinæ præsagium imminentis. Et de nocte consurgens de campestribus *Urceorum* jussit populum redire *Brixiam* festinanter. Ipse verò cum octo millibus hominum equestrium, in quibus erant tria millia electorum militum, velociter quasi Aquilæ volantes ad escam, per pontem *Pallazoli* flumen *Olei* pertransivit: veniensquè ad *Aduam* fluvium, ipsum similiter incessu principali transuadavit. Ibiquè occurrunt patriæ proditores: quibus assumptis versus *Mediolanum* [5] ire cum summo gaudio minister Diaboli festinabat, à quo, peccatis exigentibus, sicut bos ad victimam ducebatur. Ipso itaque *Mediolanum* pergente, è contrà *Martinus* * *de Laturo*, vir sapiens, & astutus totius populi *Mediolanensis* Capitaneus, & defensor, de *Mediolano* cum exercitu erat egres- 27
sus, & in *Cremonensium* auxilium veniebat. Præcurrens igitur nuncius, quem *Bergomenses* quidam amici Ecclesiæ direxerunt, nuntiavit *Martino* tremendum adventum fortissimi *Ecelini*. Qui cùm audisset, quòd crudelissimus prædo ab obtinendum *Mediolanum* cum exercitu adveniret, obstupuit vehementer, revertensquè velocissimè, versus *Mediolanum* (Domino faciente, *sine quo frustra vigilant, qui custodiunt Civitatem*) pervenit antè pessimum *Ecelinum*. De *Martini* verò strenuissimi Viri subitaneo adventu exterriti sunt patriæ proditores. Alii verò cives tanti Viri præsentia roborati ad resistendum Tyranno se viriliter paraverunt. Et sic dissipatum est consilium malignorum.

[4] Castrum Urceorum.

[5] Ecelinus Mediolanum petit proditoriè cum occupatur ui-

* Lege Della Turre.

Vi-

Videns itaque perditionis filius suas insidias denudatas: & aliter sibi, quàm existimaverat, accidisse: ad invadendum nobilissimum Burgum *Modoitiæ* se convertit. Sed *Burgenses* armis assumptis ipsum intrare minimè permiserunt. Castrum etiam *Tritii* voluit occupare: sed & inde penitus est repulsus. Burgum tamen dicti loci obtinuit, ipsumquè crudeliter concremavit. Tandem necessitate compulsus *Vicum mercati* intravit, ibiquè sævissimus prædo terrarum suam infelicem constituit mansionem.

Cognoscentes igitur *Cremonenses*, & *Mantuani*, & eorum socii notissimum volatum temerarii *Ecelini*, unanimiter moventes castra, usque ad flumen *Aduam* ejus vestigia sunt sequuti: figentesque tentoria juxtà locum, per quem transivit insatiabilis homicida, fecerunt cum summa diligentia pontes, & vada fluminis custodiri, ne àliquo modo serpens tortuosus posset absque periculo ad propria remeare. *Mediolanenses* etiam, ex alia parte validum exercitum congregantes, in prælium procedere disponebant. Sed hoc eorum animos ad bellandum promptissimos retrahebat, quòd Capitaneos, & Vavassores de crimine proditionis suspectos habebant. Quorum impetum *Ecelinus* plurimum expavescens, maximè cùm videret se à proditoribus quotidie derelinqui, à *Burgo*, in quo erat conclusus, non permittebat suos milites longiùs evagari. Sed nec ibidem diutiùs poterat residere, ne, omninò deficientibus victualibus, famis angustia exercitus premeretur.

His ità se habentibus, conturbati sunt nobiles *Brixiæ*: robustos *Veronæ* obtinuit tremor: obriguerunt omnes milites *Ecelini*, tàm animosi *Teutonici*, quàm *Latini*. Tunc etiam terrefactus est corde Draco venenosus, cernens se ab inimicis undiquè coarctatum: nimioquè timore territus, non erat ausus cum *Mediolanensibus* dimicare, ipsorum multitudinem pertimescens: sed versus ad *Aduam*, unde venerat, deliberato consilio direxit subitò iter suum. Sperabat namquè unum de duobus, licet inimici starent ex adverso, aut viam sibi gladiis aperire, aut fortè per medias acies bellatorum fugæ remedium invenire. Cum igitur ad pontem *Aduæ* pervenisset, invenit ipsum ab adversariis occupatum: & dum ad expugnandum pontem suos fortiter hortaretur, quidam sagittam dirigens in incertum, eum in pede graviter vulneravit. Qua percussione plurimùm est turbatus, tum quòd inveteratus erat dierum malorum; tum quòd in tanto periculo constitutus, præ dolore vulneris non poterat limpidè cogitare, quid esset expediens, quid nocivum. Impugnatione itaquè pontis dimissa, tremebundus homicida, magis cogitans de fugæ præsidio, quàm de acie ordinanda, festinanter ad vadum fluminis properavit, ipsumquè velociter, nullo impediente exercitu, pertransivit.

Tunc Marchio *Palavicinus*, & nobilis *Boxo* de *Dovaria* cum *Cremonensibus*, similiter Illustris Marchio *Estensis* cum *Mantuanis*, & *Ferrariensibus* ipsum viriliter invaserunt [1], ejusque aciem fortissimam irrumpentes, terribilem Leonem cum magno impetu rapuerunt. Electi autem milites ejus, multitudini adversariorum resistere non valentes in fugam protinus sunt conversi, & sic manus hostium evaserunt. Auctores verò fugæ *Brixienses* dicuntur principaliter extitisse. Multi autem capti sunt de ipsius exercitu; pauci verò gladio perierunt.

[1] Pugna inter Ecelinum, & Mediolanenses.

A Tunc re vera exsultaverunt victores capta præda, quando electorum armorum, & equorum, & * prædosæ supellectilis spolia dividebant. Supremum verò, & inæstimabile gaudium erat cunctis, quòd carnifex [2] Diaboli erat captus, qui nec viris grandævis, nec mulieribus, & prægnantibus, nec infantibus & balbutientibus unquam voluit misereri.

* Fortè pretiosæ.

[2] Ecelinus saucius in prælio capitur.

Postquàm autem rumor insonuit per exercitum, quòd captus erat perfidus *Ecelinus*: à vocibus clamantium populorum, à strepitu concurrentium equorum, & clangore tubarum terra tremere videbatur. B Omnes quippe certatim currebant ad Diaboli monstrum, & Satanæ spectaculum intuendum. Ista itaquè 28. Victoria triumphalis, à cunctis populis recolenda, die Sabbato, quarto exeunte Septembri, in quo festum *Cosmæ*, & *Damiani* Martyrum celebratur, prope fluvium *Aduam* est patrata. Ibi perierunt arma bellica *Ecelini*: ibi bellorum sæva tempestas, jubente Domino, conquievit. Tunc Omnipotens aures suæ ineffabilis misericordiæ inclinavit, ut audiret gemitus compeditorum, & filios interemptorum ab ergastulis liberaret. Piè siquidem istam memorialem, C in qua verè cœlorum cataractæ apertæ, & viscera misericordiæ Dei nostri largiter affluxerunt, debet omnis *Italia*, imo universi, qui Christiana professione censentur, meritò celebrare, in qua Dominus operatus est salutem in medio *Lombardiæ*, caput malorum cum suis satellitibus mirabiliter prosternendo. Tunc verè percussit Dominus detestabilem *Philistæum*, & abstulit opprobrium grandissimum de populo Christiano. Et licet *David* prohibuerit, ne *Saulis*, & *Jonathæ* occisio annunciaretur in *Geth*, & in compitis *Ascalonis*: causam tamen rationabilem assignavit, ne sci- D licet *Philistinorum* filiæ lætarentur, & augeretur cultus abominabilis Idolorum. Stragem tamen exercitus *Ecelini* securè audiat omnis terra, & plenitudo ejus, Insulæ & habitatores earum, ut divinæ majestatis potentia ubiquè ore omnium prædicetur: cui victoria ista est totaliter adscribenda, non viribus hominum, aut effectibus planetarum. Quare non salvaverunt de tanto periculo *Ecelinum* Augures cœli, castra ejus sequentes, qui contemplabantur sidera, & supputabant menses, ut ei ventura certissimè nunciarent; sed re vera parcendum est eis [3], E quia tam gravissimo prælio imminente, adæquare planetas, accipere Astrolabium, & studere in tabulis Astronomiæ minimè potuerunt: vel fortè in tam gravi discrimine pugnæ plus in equorum velocitate, quàm in planetarum auxilio confidebant. Et ne aliquis ignarus istius negotii valeat dicere in futuro, magistrum scelerum de talibus non curasse, tota Marchia in testimonium deducatur, quæ vidit in ejus curia plures Astronomos magnificè honoratos: magistrum scilicet [4] *Salionem* Canonicum *Paduanum*, & *Riprandinum Veronensem*, *Guidonem* de *Bonato* Astronomum *Forlinensem*, F *Paulum* etiam *Saracenum* cum barba prolixa, qui de *Baldach* venit, à remotis videlicet finibus Orientis: qui tam origine, quam aspectu & actu esse alter *Balaam* ariolus meritò videbatur.

[3] Sarcasmus.

[4] Ecelini Astrologi.

De morte perfidi Ecelini.

CUm *Ecelinus* (ut prædictum est) in manus hostium incidisset, & esset in prælio graviter vulneratus, *Succinum* à *Cremonensibus* est deductus: ibique post paucos dies, cùm fere septuaginta esset annorum, nullamque pro-

lem haberet, deficiens mortuus est in pessima senectute. Et hac animadversione adeo est dignè punitus, ut in morte oblivisceretur sui, Sacramenta Ecclesiastica detestando, qui dum viveret immemor fuit Dei. In prædicto verò castro corpus ejus est traditum sepulturæ. Ejus autem animam infelicem, onustam pondere peccatorum, dæmones absquè dubio rapuere, & eam in profundum Inferni, ubi est * tumultus tormentorum, & nulla redemptio, projecere. Istæ fuit finis vitæ, ac tyrannidis *Ecelini*. Istæ verò fuerunt Civitates, super quas exercuit tyrannidem inauditam [1], *Verona*, *Vicentia*, *Padua*, *Tarvisium*, * *Faltrum*, *Tridentum*, & *Brixia*. Omnia enim castra Episcopatus *Cenetensis* suæ subdidit potestati. *Padua* verò, & *Tridentum* antè mortem ipsius ab ejus iniquis manibus evaserunt. Per triginta quatuor ferè annorum curriculum, excluso Comite S. *Bonifacii* cum suis amicis, *Veronam* obtinuit violenter: & tandem Civitatis potentia exaltatus, excellentis Principis *Federici* amicitiam acquisivit; cujus fretus virtute, cunctam sibi Marchiam subjugavit. Ipsius quippe maligna instigatione Imperator potentissimus *Federicus*, cui præbuit iste Tyrannus introitum in *Italiam* per *Veronam*, violenter, concussis viribus totius Imperii, *Lombardiam* voluit obtinere. Cujus rei causa inter *Romanam* Ecclesiam, & Imperium inexorabilis discordia est exorta, propter quam multa millia hominum in diversis mundi partibus perierunt. Horum malorum caput, medium, & finis extitit perfidus *Ecelinus*.

* Fortè mel. *tumulus*.

1. Ecelini potentia in Marchia Tarvisana.

* Mel. *Feltrum*.

29. *Qualiter post ruinam perfidi* Ecelini *facta est pax in Marchia universa.*

FAma igitur prædictæ victoriæ per Urbes *Italiæ* decurrente, omnes populi de ruina Tyranni mirabiliter exsultabant, divinæ virtutis potentiam collaudantes. Non fuit ita generalis lætitia, & commune tripudium à multis retro temporibus in Civitatibus *Lombardiæ*. Tunc *Vicentini* his rumoribus excitati, confestim suos cives, qui fugerant à facie terribilis *Ecelini*, & *Paduæ* residebant, ut redirent *Vicentiam*, rogaverunt: & sic omnes ad propria sunt reversi. Similiter *Feltrensis* Episcopus, & fideles Ecclesiæ cum eo ad suam Civitatem pacificè redierunt. Gens autem potentissima *Venetorum* [2], quam Divina Clementia fecit sæpissimè de suis hostibus triumphare, audiens Tyrannum horribilem corruisse, gavisa est vehementer: statimque assumptis *Tarvisinis*, qui effugerant rabiem Tyrannorum *Ecelini* scilicet, & nequissimi *Albrici*, ad invadendum *Tarvisium* exercitum destinavit. *Ecelinus* namque toto tempore suæ tyrannidis, tumore superbiæ nimiùm excæcatus, frequenter *Venetos* multis injuriis lacessivit. Sed ipsi viri astuti, & donis sapientiæ, ac prudentiæ præ cunctis populis *Italiæ* prædotati, tacite dissimulando, tempus congruum expectabant, in quo possent Tyranno pro meritis respondere: & ipsorum expectatio non est suo desiderio defraudata. Ipsorum namquè virtutis potentia, & consilio *Padua* est devicta, & postmodùm ab impetu *Ecelini* viriliter est defensa.

2. Veneti post Ecelini mortem vindictam injuriarum ejus moliuntur.

Albricus itaque de *Romano*, fraternæ impietatis impiger imitator, impar quidem fratri ratione dominii, sed eidem in malitia coæqualis, audiens *Ecelinum* in suis malitiis comprehensum, obstupuit vehementer, & cum suis (multorum malorum, quæ fecerat, *Tarvisinis* memor, quos crudeliter ejiciendo de Civitate bonis omnibus spoliavit, quosdam verò ipsorum ignominiosè suspendit variisquè modis occidit, alios autem cæsos gladio jacere fecit insepultos in medio platearum) non fuit ausus inimicorum expectare adventum: sed cum uxore, & filiis noctu *Tarvisium* dereliquit, & ad castrum *Sancti Zenonis* confugiens, ibi, munitione loci confisus, suam arctissimam constituit mansionem. Hoc audito, *Tarvisini* simul cum exercitu *Venetorum* ad Civitatem protinus accesserunt, & à civibus suis gratanter, & pacificè sunt recepti [3]. Omnia verò castra Marchiæ, tàm in planicie, quàm in montibus constituta, suis Civitatibus in brevi tempore reddita sunt à custodibus *Ecelini*. Ad ista namque omnia feliciter peragenda strenue se gerebat tam populus, quàm militia *Paduæ*: pariterquè præsentia, & persuasio Sanctissimi patris *Gregorii* Patriarchæ *Aquilejensis*, qui tunc erat *Paduæ*, maximum auxilium conferebat: cujus magnanimitatem, & prudentiam circumspectam in arduis negotiis, summis periculis, tota *Italia* est experta. *Veronenses* autem cum longo tempore fuissent crebris bellorum tempestatibus conquassati, habere pacem cum parte Comitis plurimùm affectabant. Unde audientes casum nefandissimi *Ecelini*, gavisi sunt vehementer, quòd erepti erant de tam gravissima, & longissima servitute. Accidit namquè *Veronensibus*, quod dicit *Job*, quòd, dum nimis timuerunt pruinam, irruit super eos nix, imò grando, & glacies infernalis: &, dùm quærerent equi fortitudinem declinare, in dentes Leonis sævissimi incurrerunt. Horribilis enim Tyrannus, quem ipsi exaltaverant supra modum, ita crudeliter afflixit illam nobilissimam Civitatem, quòd vix in ea ullum nobilem militem dereliquit: populum etiam ejus potentissimum gladio fame, igne, diversisque suppliciis vehementer attrivit. Nam in una die ferè ducentos *Veronenses* fecit simul cum ipso carcere, igne circumposito, concremari. Post continua itaque supplicia, atque dolores, tandem *Veronenses* cælitus recepta desideratissima libertate, omni dilatione postposita, custodes [4] Tyranni de munitionibus expulerunt, & apertis carceribus tenebrosis, cunctos captivos utriusque sexus protinus dimiserunt. Statimque ad Comitem S. *Bonifacii*, *Mantuæ* commorantem, & ad reliquos suos cives nuncios dirigentes, ut ad sua redirent, eos amicabiliter hortabantur. At illi, post longum exilium natalis dulcedine soli perfrui cupientes, ad dilectam Civitatem lætanter, & pacificè redierunt. Sublata namque de medio discordiæ materia, in tota Marchia pax tranquilla, & dulcis concordia subitò est effecta. Sicque patuit per effectum, quòd solus filius perditionis pacem, & salutem omnium excludebat. Nam, ut suum dominium augmentaret pariter & firmaret, ubicunque poterat, studiosè venenum odii, & dissensionis inter populos effundebat. Suspecta quippe Tyranno erat dilatio charitatis: putabat enim non diu suum dominium permansurum, si cives invicem se amarent. 30.

3. Tarvisium in Venetorum ditionem concedit.

4. Ecelini custodes Verona ejiciuntur.

De qualitatibus terribilis Ecelini.

COngruum duximus in hoc Opusculo nefarii *Ecelini* breviter exprimere qualitates, ut ex historiæ monumento etiam posteris, ad cavendum dolosam astutiam Tyrannorum, munimen, & subsidium præbeatur. Nam talium versutia, & calliditas detestanda sub prætextu magnanimitatis, & probitatis in exordio suæ ty-

tyrannidis frequenter apud miseros populos occultantur: sed cum potentiæ culmen fuerint assequuti, elati potestate, malitiam sibi insitam, quam palliaverant pro potentia obtinenda, affligendo subditos, manifestant. Istum quippe modum, ad decipiendum miseros homines tenuit magister scelerum *Ecelinus*. Dum enim, sicut civis, in statu degeret militari[1], acer quidem erat in hostes: ergà tamen amicos lenis, & tractabilis videbatur. In promissis quoque satis erat fidelis, in proposito stabilis, in verbis maturus, in consilio providus, & in omnibus factis suis miles egregius apparebat. Sed postquàm Marchiæ dominium est adeptus, statura corporis (quæ mediocris fuit) eadem permanente, repentè in virum alterum est mutatus. Nam in facie austerus est effectus. Talis namque apparebat in vultu, qualis erat in actu. In modo loquendi terribilis, in incessu superbus, solo intuitu homines deterrebat. Ab amore satis abstinuit mulierum: sed viros ab uxoribus separabat, & eos cum aliis de facto contrahere compellebat. Latrones odio habuit, & prædones, sed illorum supplebat officium, omnes indifferenter spoliando pariter, & mactando. Valdè suspiciosus fuit: semper namquè in deteriorem partem facta, & verba indifferentia exponebat. Omnino fuit immisericors. Crudelitate namque superavit sævitiem omnium Tyrannorum. Inimicus erat pacis, & bellorum civilium sedulus excitator. Callidissimus exactor erat in pecunia congreganda: largus autem nummorum effusor, pro militibus congregandis, & potentia dilatanda. Spoliator fuit Ecclesiarum: Clericorum verò, & religiosorum crudelissimus interfector. Prælaturas, & præbendas Ecclesiarum ad libitum suum, quibuscunquè volebat, ac si esset summus Pontifex, conferebat. A fide namquè Catholica fuit penitus alienus. Ob hoc, sicut perfidus hæreticus, ab Ecclesia est damnatus. Quinquaginta quinque millia hominum ferè ejus occasione, ac jussu, gladio, fame, & tormentis crudelissimè perierunt. Quandam enim sitim, & famen se pati putabat, nisi carnes civium laniari, & sanguinem humanum videret profundi. Inter cætera verò sua nefanda facinora, quæ tot, & tanta fuerunt, quòd ad hoc homines ea pro fabulis reputabant: quia hominis modum excedere videbantur. Hoc etiam voluit non deesse. Nam ipse, sicut hostis naturæ, humani generis propagationem voluit prohibere, castrando viros uxoratos, & infantes, pro pudor, & etiam mulieres. Multis etiam fœminis nasum cum superioribus labiis, & ubera fecit crudeliter amputari: nihilominus natos eorum lactantes privavit lumine oculorum. Et, ne quis dicat, ipsum contrà inimicos tantummodo talia perpetrasse; sciat quilibet, quod nunquàm benignus, nunquàm fuit finaliter alicui

[1] Ingenium & mores Ecelini Tyranni.

A mansuetus: sed cogitatio ejus semper circa internecionem hominum versabatur, & qualiter eos affligeret quotidie disponebat. Ad amaritudinem namquè animos hominum perducebat diversimodè, die noctuque vanis, & inutilibus eos laboribus, & inauditis suppliciis affligendo. Nam palatia pulcherrima, & amplissima sibi fieri cum summa instantia faciebat, quasi semper esset victurus: in quibus tamen nunquam voluit habitare: nec non castra, & turres in summis montibus, & Civitatibus construebat, ac si crederet, se ab inimicis quotidie obsideri. Hæc autem omnia ad ostentationem suæ potentiæ, & B ad terrorem, & admirationem hominum faciebat, & ut famam sui nominis ità imprimeret in mentes singulorum, ut eam nulla valeret unquàm oblivio abolere.

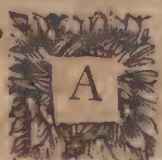
Qualiter Palavicinus *obtinuit* Brixiam, *& de evasione Legati.*

Cum post ruinam perfidi *Ecelini* cunctæ Civitates, quæ fuerant ejus subditæ dominationi, ad concordiam & pacem rediissent, soli *Brixienses* in sua duritie remanserunt, partem extrinsecam redire ad propria minime permittentes. C Tunc Marchio *Palavicinus*, cupidus dominandi, sperans propter discordiam partium, se posse *Brixiam* obtinere, quasi amicabilis mediator 31 utrique parti dolosis promissionibus, quòd eas ad concordiam reduceret, promisit. Cum igitur post multas esset ambages dominium *Brixiæ*, peccatis *Brixiensium* exigentibus, assequutus, statim cœpit *Ecelini* vestigia imitari, partem ejus fovendo, & fideles Ecclesiæ intrare Civitatem nullatenus permittendo. Legatum etiam *Romanæ* Ecclesiæ, venerabilem virum Archiepiscopum *Ravennatem*, ab *Ecelino* in *Brixia* in vinculis derelictum, quasi hæres malitiæ *Ecelini*, D præcepit cum summa diligentia custodiri. Pro cujus liberatione Dominus Papa sollicitus vehementer tam *Palavicino*, quàm *Brixiensibus* literas destinavit. Sed ipsi Apostolica mandata pro nihilo reputantes Legatum dimittere noluerunt. Legatus autem videns eorum animos obstinatos, habito suorum concilio servientium, quodam sero custodibus credentibus ipsum cum serviente in conclavi more solito fabulari: alligavit funem firmiter ad columnam, & emittens ipsum per fenestram alti palatii, in quo tenebatur inclusus, fune manibus apprehenso, il- E læsus ad terram descendit, & cùm extra Civitatem latenter exisset, super equum præparatum ascendens, uno tantùm contentus comite, versus *Mantuam* fugam arripuit festinanter. Taliter vir magnanimus, Domino auxiliante, manus evasit hominum perfidorum.

EXPLICIT LIBER SECUNDUS.

INCIPIT TERTIUS.

De obsidione, & interfectione infelicissimi Albrici.

1260 Nno Domini MCCLX. cum *Albricus* de *Romano*, ut prædictum est, morte perterritus *Ecelini Tarvisium* dimisisset, & in fortissimum Castrum *Sancti Zenonis* cum militibus *Teutonicis*, & aliis suis fidelibus confedisset, *Tarvisini*, *Paduani*, & *Vicentini* simul ipsum instantissime obsederunt, introitum, & exitum F ei penitus prohibentes. & quatuor mensium obsidione peracta, obsessi milites, & alii populares gratiam invenire inimicorum in tanto periculo cupientes, primò Castrum, deinde turrem Castri munitissimam, & ipsum facinorosum cum uxore, & filiis, & filiabus in manus hostium tradiderunt. At illi non immemores ejus malitiæ detestandæ, absque mora eum cum uxore, ac sex filiis, & duabus filiabus, ut ejus facinora exigebant, morte crudelissima perierunt[1]. Iste quippe Tyrannus crudelitate, ac malitia ita fuit

[1] Albrici miserabilis interitus.

Ecelino per omnia coæqualis, ut determinatè nequeat definiri, cui de duobus potissimùm crudelitatis, & impietatis palma valeat assignari. Et sanè *Albricus* præire fratrem in flagitiis videbatur, quia ejus insatiabilem libidinem [1] Matronarum, & Virginum multitudo non potuit satiare. Quandocunque enim videbat matronas nobiles, & virgines speciosas, in earum concupiscentia exardescens, quàm citiùs poterat, eas ad suam deduci libidinem faciebat. Tantus verò metus Tyranni nequissimi milites, plebemquè oppresserat *Tarvisinam*, ut nec etiam, quòd timebant, auderent ostendere manifestè: sed gemitibus, & suspiriis ferebant gravissimam servitutem, & timore mortis prohibebantur pro libertate aliquid cogitare. Cor quippe *Albrici* durum non minus cedebat, nec precibus movebatur: inverecundum erat ad turpia, inhumanum ad humana: in exigenda vindicta crudelitatem habens Tigridis, & Leonis. Nulla super afflictos misericordia movebatur, nec mulierum lamentis, nec fletibus parvulorum poterat emolliri. Et ut ejus maxima crudelitas breviter declaretur, unum de sceleribus Tyranni nefandissimi in medium deducatur, per quod valeat ejus summa nequitia recognosci. Dum quadam die suspendi quosdam milites præcepisset, antequàm eorum guttura laqueis stringerentur, uxores eorum adesse præcepit, ad tam horribile spectaculum intuendum: quarum capillos, cernentibus viris, fecit præcidi, vestesque jussit à mammillis inferiùs amputari, & in continenti ante oculos miserabilium mulierum mandavit maritos earum in patibulo elevari. Quo facto, statim expulit miseras de *Tarvisio* sic turpiter denudatas, *Venetias*que nullo præcedente ductore, coegit quantocyus properare.

1. Ejus libido, & crudelitas.

O infelix humana conditio, & nescia futurorum! quid in crastinum gloriaris, nesciens quid superventura pariat dies tibi, & ad quem finem rota fatorum volubilis te devolvet? Ec-
32. ce in spatio undecim mensium duorum fratrum sidera tangentium, quibus cæteris circumspectis in magna parte orbis de facili non possent similes inveniri, vita simul est, & potentia terminata. Vbi nunc est *Ecelini* superbia effrænata? ubi acies militum ordinatæ? ubi armatorum ei astantium multitudo? Vbi obscœna voluptas delicatissimi *Albrici*; quæ, dum esset ab ipso expleta, non satietatem; sed famem ei parere videbatur. Meritò, inquam, illud corpus lubricum, igne luxuriæ inflammatum, postquàm gladiis est in frusta concisum, à populo *Tarvisino* in platea Civitatis est voraci flamma consumptum, & sic caruit sepultura. Quid prædictis Tyrannis profuit superbia? & divitiarum jactantia, quid contulit eis boni? Transierunt verò ista omnia tanquam umbra. Tota namque ipsorum progenies à victoribus radicitus est deleta: & lactanti parvulo, flavisque puellis ardens ira hostium non pepercit; & possessiones eorum amplissimæ sunt ad extraneos devolutæ. Pereat itaque cum sonitu Tyrannorum memoria: & Dominus vindicans sanguinem servorum suorum, quem crudeliter effuderunt, & aspiciens lacrymas viduarum, compatiensque gemitibus oppressorum, permanet in æternum. Legitur sane, quòd Magi *Pharaonis* in signo tertio defecerunt: sic domus nobilissima, & potentissima de *Romano*, arte diabolica nimium exaltata, in tertio gradu suæ altitudinis cecidit [2], & defecit; nec adjiciet, ut resurgat. Magna quippe fuit in avo istorum, major in patre, maxima extitit in duobus prædictis fratribus, & famosa. Sed quia negatum est summis diutiùs permanere, in illis cecidit, qui tumore inflati superbiæ nunquam se casuros à culmine potentiæ cogitabant. Nullus igitur de sui status securitate præsumat.

2. Familia de Romano deleta.

De mirabili modo pœnitentiæ, qui habuit initium in Italia, *& posteà est diffusus per diversas Provincias Europæ.*

SUb præcedenti annorum curriculo, cum tota *Italia* multis esset flagitiis, & sceleribus inquinata, quædam subitanea compunctio, & à seculo inaudita, invasit primitus *Perusinos*, *Romanos* postmodum, deinde ferè *Italiæ* populos universos. In tantum itaque timor Domini irruit super eos, quod nobiles pariter, & ignobiles, senes, & juvenes, infantes etiam quinque annorum, nudi per plateas Civitatum, opertis tantundem pudendis, deposita verecundia, bini & bini processionaliter incedebant: singuli flagellum [3] in manibus de corrigiis continentes, & cum gemitu, & ploratu se acriter super scapulis usque ad effusionem sanguinis verberantes; & effusis fontibus lacrymarum, ac si corporabilibus oculis ipsam Salvatoris cernerent passionem, * misericordiam Dei, & Genitricis ejus auxilium implorabant: suppliciter deprecantes, ut qui in innumeris pœnitentibus est placatus, & ipsis iniquitates proprias cognoscentibus parcere dignaretur. Non solùm itaque in die, verùm etiam in nocte cum cereis accensis, in hyeme asperrima, centeni, milleni, decem millia quoque per Civitates Ecclesias circuibant, & se ante altaria humiliter prosternebant, præcedentibus eos Sacerdotibus cum Crucibus, & Vexillis. Similiter in Villis, & Oppidis faciebant: ita quòd à vocibus clamantium ad Dominum resonare videbantur simul campestria, & montana.

3. Flagellantium ritus, & superstitio.

* In aliis. Jam lacrimabili Domini misericordia, Dei, &c.

Siluerunt tunc temporis omnia Musica instrumenta, & amatoriæ cantilenæ. Sola cantio prænitentium lugubris audiebatur ubique, tam in civitatibus, quam in villis: ad cujus flebilem modulationem corda saxea movebantur, & obstinatorum oculi se à lacrymis non poterant continere. Mulieres quoque tantæ devotionis fuerunt minimè expertes, sed in cubiculis suis non tantùm Populares; sed etiam Matronæ nobiles, & Virgines delicatæ cum omni honestate hæc eadem faciebant. Tunc ferè omnes discordes ad concordiam redierunt: usurarii, & raptores malè ablata restituere festinabant; cæterique diversis criminibus involuti, peccata sua humiliter confitentes, se à suis vanitatibus corrigebant. Aperiebantur carceres, dimittebantur captivi, & exules redire ad propria sunt permissi. Tanta breviter opera sanctitatis, & misericordiæ tam viri, quàm fœminæ ostendebant, ac si timerent, quòd divina potentia ipsos vellet igne cœlesti consumere, vel jactura terræ subitò absorbere, aut concutere vehementissimo terræmotu, seu aliis plagis, quibus divina Justitia se ulcisci de peccatoribus consuevit. Super ista verò pœnitentia repentina, quæ ultrà etiam fines *Italiæ* per diversas Provincias est diffusa, non solùm viri mediocres; sed & sapientes non irrationabiliter mirabantur: cogitantes, unde tantus fervoris impetus proveniret: maximè 33.
cum iste modus pœnitentiæ inauditus, non fuisset à Summo Pontifice institutus, qui tunc *Anagniæ* residebat: nec ab alicujus Prædicatoris, vel auctorabilis personæ industria, vel facundia persuasus, sed à simplicibus sumpsit initium, quorum vestigia docti pariter, & indocti subitò sunt sequuti. Sed re vera Spiritus Sancti gratia, quæ nescit tarda rerum molimina, imo repente, ubi vult, spirat, corde unius homi-

hominis sui amoris igne succenso, exemplo illius cæteros inflammavit.

Quod Princeps Manfredus, *&* Palavicinus *prohibuere suos subjectos solemniter pœnitere.*

PRinceps *Manfredus* naturalis filius *Federici*, qui Regnum *Siciliæ*, & *Apuliæ* usurpavit, & auctoritate propria capiti suo imposuit diadema, tàm in præjudicium *Romanæ* Ecclesiæ, quàm gravamen, & oppressionem *Conradini* Ducis *Sueviæ*, filii regis *Conradi*, inhibuit[1] potenter per omnes partes opulentissimi sui Regni, ne aliquis tali schemate pœnitentiæ uteretur, crudelem mortem transgressoribus comminando. Timebat enim, ne sub forma hujus novitatis, processus posset suæ tyrannidis impediri. Promulgavit itaque hoc crudelitatis edictum, non solùm in *Apulia*, sed etiam in Marchia *Anconitana*, & in magna parte *Thusciæ*, quam sibi jure prælii acquisivit. Extulerat siquidem cornu superbiæ prædicti Principis tàm adversus Deum, quàm adversus homines, victoria triumphalis, quam de parte Ecclesiæ, quæ *Florentiam* obtinebat, incredibiliter est adeptus. *Florentini* namque, qui frequenter de suis triumphaverant inimicis, coràm militia Principis, quam in auxilium *Senensium* destinaverat, cùm essent LXX. millia bellatorum, eorum peccatis exigentibus mirabiliter corruerunt. Illi autem, qui de bello evadere potuerunt, nimio terrore perterriti *Florentiam* deserentes, ad quam occupandam inimicorum exercitus properabat, ad *Lucanam* Urbem se quantocyùs contulerunt. Taliter Princeps cum sua parte illam potentissimam obtinuit Civitatem, & cum ipsa pariter ferè sibi totam *Tusciam* subjugavit.

[1] Edictum contra flagellantes.

Marchio etiam *Palavicinus*, non segnis dicti Principis imitator, tàm *Cremonæ*, quàm *Brixiæ*, vel *Mediolani*, ubicunque potuit suæ tyrannidis officium exercere, prohibuit terribiliter fieri solemnis pœnitentiæ laudabilem novitatem. Suspecta sunt quippe Tyrannis opera pietatis; tam malè agentibus omnino sunt lucis opera odiosa. Formidabat enim Tyrannus astutus, ne ipse suum amitteret principatum, si cives divina gratia inspirati redirent ad concordiæ unitatem, &partem extrinsecam revocarent. Gaudium siquidem & securitas Tyrannorum est discordia civium. Sicut piscis gaudet & discurrit in gurgite: ita ipsi in dissensionibus Civium delectantur. Non solùm autem duo prædicti Principes, iniquitatis filii, & magistri, renuerunt accipere disciplinam: sed etiam quidam alii, qui fideles Ecclesiæ videbantur, non cum tanta devotionis efficacia, ut debebant, donum cœlestis gratiæ perceperunt. Multi quippe videntur habere vocem *Jacob* humilem, & suavem: sed manus eorum hispidæ, nocivæ manibus *Esau* esse similes comprobantur.

De bello, quod Ungariæ *Rex, & Rex* Bohemiæ *pro Ducatu* Austriæ, *&* Styriæ *habuerunt.*

CUm prædicta in partibus *Italiæ* gererentur, *Bela* Rex *Ungariæ*, viribus totius potentiæ suæ concussus, ad inimicandum contrà Regem *Bohemiæ* consanguineum suum se magnificè præparavit. Exorta namque fuerat contentio inter eos, propter Ducatum *Austriæ*, & *Styriæ*, quem Rex *Bohemiæ* dicebat ad se totaliter pertinere, quia neptem Ducis *Austriæ* duxerat in uxorem, ad quam erat* paternitas devoluta. Rex verò *Ungariæ* è contrà rationem aliam proponebat. Denique cum sola vexatio *Tartarorum* dare intellectum illi plenariè debuisset, quorum nimis expertus fuerat rabiem metuendam: ipse * tamen postposita sollicitudine, se ab imminenti eorum impetu defendendi, adversus dictum Regem arma infeliciter arripuit triumphi gloriam habitura. Congregansquè exercitum de diversis nationibus copiosum, in quo fuerant centum millia Equitum armatorum, castrametatus est juxta quendam fluvium in extremis finibus regni sui. Tunc Rex *Bohemiæ*, tàm propria fretus virtute, quàm Principum *Alemanniæ*, qui maximum ei auxilium præbuerunt, processit illi obviàm, cum ingenti multitudine militum electorum, & ex opposito fixit castra super
34.
fluvium memoratum: multùm tamen minoris numeri erat militia *Bohemorum*, & *Teutonicorum* comparatione partis adversæ: sed non inferioris audaciæ, & virtutis. Cum igitur ambo Reges in castris per aliquot dierum spatium permansissent, & mediante fluvio congrediendi copiam non haberent: tandem quidam milites animosi ex utroquè exercitu, quietis impatientes, prælium commiserunt[2]. Et in primo quidem congressu multi nobiles ex parte Regis *Bohemiæ* ceciderunt, quorum ruina miserabilis valdè accendit regis animum ad vindictam de adversariis faciendam. Cum igitur utraque pars fortiter dimicaret, multitudo *Cumanorum*, qui venerant in auxilium Regis *Ungariæ*, quorum erat confidentia in arcubus, & sagittis more Occidentalium nationum, non valens *Teutonicorum*, & *Bohemorum* præcipitem impetum sustinere, in fugam protinus est conversa. Ex Barbaris itaque, & *Ungaris* multi gladio sunt occisi; plurimi verò in flumine sunt submersi. Rex igitur *Ungariæ* videns suas acies dissipatas, armis projectis cum suo exercitu fugam accipit festinanter. Victores autem non destiterunt persequi fugientes, donec eorum castra, * refecta omnibus necessariis, intraverunt: ibique ultrà modum spoliis hostium sunt ditati. Post damna itaquè rerum, & immensam stragem exercitus, Rex *Ungariæ* per experientiam recognoscens, ita reges, ut populares vanitati, & diversis casibûs subjacere, legatos continuò ad hostes direxit, quæ pacis erant, humiliter postulando. Cujus petitioni Rex *Bohemiæ*, nec non Principes *Alemanniæ*, interpositis quibusdam conditionibus, assensum viriliter præbuerunt. Et sic inter illustres Reges, post alterna vulnera præliorum, sunt pacis fœdera copulata.

* In aliis, Paterna hæreditas.

* Alii, Enim.

[2] Prælium inter Vngaros, & Bohemos.

* Al. Referta.

De obitu Papæ Alexandri, *& de Electione* Urbani.

ANno Domini MCCLXI. cum Summus 1261.
Pontifex sex annis, & dimidio *Romanam* Ecclesiam gubernasset, die septimo exeunte Majo, vitæ suæ cursum in Civitate *Viterbio* pacificè terminavit. Iste toto tempore sui regiminis nullum constituit Cardinalem. Nam, cum quidam de Cardinalibus ædificare *Sion* in sanguinibus affectaret, quidam verò vellent viros idoneos promovere: ipse, licet haberet plenitudinem potestatis, timore tamen scandali, neutram partem voluit exaudire. Post ejus obitum Cardinales numero octo de Summo Pontifice eligendo magnam inter se discordiam tribus mensibus habuerunt. Tandem septiformis Spiritus gratia illustrati, die tertio, exeunte Augusto, Reverendissimum Virum Patriarcham *Hierosolymitanum*, *Gallicum* natione,

ne, qui tunc temporis erat in Curia pro negotiis terræ Sanctæ, concorditer elegerunt, qui *Urbanus Quartus*[1] mutato nomine est vocatus. Quarto mense sui Pontificatus, numerum Cardinalium ampliavit, præclaros viros vita, & scientia insignitos ad tam sanctum Collegium promovendo. De quorum numero divina providentia faciente, extitit benignissimus Dominus *Simeon de Montesilice*, Canonicus *Paduanus*, quem tam forma corporis, quàm nobilitate generis, & gratiosis moribus, & multiplici scientia divina gratia decoravit.

1. Urbanus IV. Pontif.

Qualiter Veneti Constantinopolim *amiserunt*.

CIrca hæc tempora quidam *Græcus*, nomine *Palæologus* (quod interpretatum latina lingua, dicitur vetus sermo) post mortem *Vatacii*, & filii ejus, per tyrannidem ferè totius *Græciæ* obtinuit Principatum. Iste in primo potentiæ suæ progressu *Gulielmum Francigenam*, Principem *Bithyniæ*, & *Achajæ*, sibi cum exercitu infeliciter occurrentem, gravi prælio superavit, ipsumquè vivum capiens, in carcere tenebroso reclusit: sperans per ipsum totam terram, & Principatum ejus leviter obtinere. Hac igitur elevatus victoria *Palæologus*, aspirare cœpit ad Imperium *Romaniæ*, & diligentissimè cogitabat, qualiter Urbem *Constantinopolim* posset invadere, quam gens Catholica *Venetorum* sola cum infinitis expensis, periculo, & labore maximo defendebat. Credebat namquè *Palæologus* firmiter, *Constantinopoli* acquisita, omnes maris insulas, & Civitates in *Terra firma* constitutas, à *Latinis*, & *Venetis* maximè jure belli possessas, se breviter habiturum. Igitur cum vehementer laboraret, ut propositum suum effectui manciparet, sciens vir callidus, & astutus, quia labor improbus omnia vincit, pariter & cognoscens, quòd pecuniæ obediunt omnia, maximèquè homines necessariis indigentes, per idoneas personas, mediante pecu-
35. nia, & promissionibus fraudulentis, corrupit quosdam impios homines in urbe *Constantinopoli* habitantes, qui firmiter promiserunt ei tempore opportuno tradere Civitatem. Cum igitur hæc omnia inter *Palæologum*, & proditores essent secretissimè ordinata, Potestas *Venetorum* de Imperatoris consensu, cum multitudine bellatorum bellicas naves ascendit, & ad damnificandum hostes versus Mare Ponticum navigavit. Tunc patriæ crudelissimi proditores, videntes urbem defensoribus spoliatam, habita opportunitate, circà mediam noctem, die septimo, Julio exeunte, unius portæ occisis custodibus, militibus *Palæologi* gloriosæ urbis aditum præbuerunt, expletis quinquaginta octo annis, quod eam viriliter invaserunt *Francorum* Principes, & Gens inclyta *Venetorum*. Cùm itaque *Græci Constantinopolim*[2] sunt ingressi, sicut patres eorum famosissimam *Trojam*, ita ipsi Urbem Regiam protinus succenderunt. Tunc Imperator *Balduinus*, cui capta Urbe remanserat tantùm magni nominis umbra, milites, & populus Civitatis tantæ multitudini resistere non valentes, cum parvulis, & mulieribus naves protinus ascendere, & prospero cursu ad Insulam *Nigripontis*, dante Domino, pervenerunt. Verum tamen, propter nimiam hominum multitudinem, & victualium paucitatem, multi utriusquè sexus oppressi diræ famis angustia in navibus, antequàm portum attingerent, perierunt.

2. Constantinopolis à Latinis amissa.

Cum audissent autem *Januenses*, æmuli *Venetorum*, quòd *Palæologus Constantinopolim* invasisset, alacres sunt effecti; statimquè pacis fœdere violato, quod de mandato Summi Pontificis inter ipsos, & *Venetos* erat factum, societatem cum *Palæologo* contrà *Venetos* statuerunt. Exinde gens *Venetorum*, ut posset resistere tàm efficacissimis inimicis, magnis laboribus, & expensis cœpit vehementer affligi. Oportebat namque ipsos classem cum multitudine bellatorum ad defensionem Insularum, quas tenebant, singulis annis in *Græciam* destinare. Licet autem excelsum verticem exaltationis, de acquisitione Regiæ Urbis, *Græcia* extulisset: tamen tanta erat in mari potentia *Venetorum*, quod, nisi *Januenses Græcis* auxilium præbuissent, non sine magno tremore in mare *Ionio*, vel *Ægeo Venetorum* exercitui tota *Græcia* occurrisset. Longè quippe sunt *Græci* ab illo florido statu, in quo decennali bello *Trojana* mœnia, in ultionem raptæ *Helenæ*, subverterunt: nec non à strenuitate, qua sub *Alexandro* invictissimo Rege *Macedonum*, Regibus *Asiæ* subjugatis, totius obtinuerunt imperium Orientis. A Philosophiæ insuper disciplinis sunt nimium elongati, in quibus ità studiosi antiquitus extiterunt, quòd in artium liberalium scientia cunctos populos excellebant. Sanè, postquàm ab obedientia *Romanæ* Ecclesiæ recesserunt[3], multis sunt adversitatibus conquassati, multisquè etiam existunt erroribus, & falsis opinionibus involuti. Unde, cum sint tàm morum probitate, quàm scientia, nec non disciplina Sanctæ Matris Ecclesiæ, quæ est caput & magistra fidelium omnium, denudati, meritò vilissimi, & abjecti à cunctis ferè gentibus reputantur. Nam, qui solebant Orientalium regionum imperium obtinere, facti sunt præda omnium circumstantium nationum. Quasi enim quælibet gens eorum spolia obtinuit, & imperium laceravit. Nonne *Saraceni*, & *Turci*, & aliæ Barbaræ nationes omnem regionem à flumine *Eufrate* citrà; *Syriam* videlicet & *Ciliciam*, *Arabiam*, & *Ægyptum* eorum imperio abstulerunt? Novissimè autem temporibus nostris, eorum peccatis exigentibus, *Francorum* Principes, *Veneti*, & *Lombardi* capta *Constantinopoli*, & multis aliis eorum Civitatibus, & Insulis expugnatis, de ipsorum spoliis plurimùm sunt ditati. Unde *Græci* ærumnarum suarum congeriem intuentes, gemendo possunt dicere. *Quid, nisi præda sumus omnium populorum.*

3. Recentis Græciæ infelicitas.

De Principis liberatione.

TEmporibus istis *Palæologus Gulielmum* Principem *Bithyniæ*, & *Achajæ*, quem in bello cœperat, abire permisit, castro *Malvasiæ*, & quibusdam aliis locis munitissimis ab eo receptis. Princeps autem confœderatus cum *Venetis* terra, mariquè *Palæologum* totis viribus impugnabat.

Qualiter filius Regis Ungariæ *factus est Civis* Ravennatis.

ANno Domini, MCCLXII. In hoc tempore Illustris juvenis *Stephanus*, Magnifici 1262.
Andreæ Regis *Ungariæ*, & nobilis Reginæ *Beatricis* generosa propago, cum diutiùs ex- 36.
pectasset, in curia Marchionis *Estensis* manendo, quod frater suus *Bela* Rex *Ungariæ* ad misericordiam flecteretur, ut ei saltem aliquam particulam Regni latissimi assignaret, videns quòd nihil proficeret, memorato Rege in sua duritie permanente, duxit uxorem *Traversariam*, filiam *Gulielmi*, filii *Pauli Traversarii*, Civis *Ravennatis* nobilissimi, ad quam erat paterna

terna hæreditas devoluta. Fratris itaquè perfidia impellente, nolentis habere in Regno consortem, compulsus est tanti Regis filius fœminam longè se minorem, licet ditissimam, ducere in uxorem. Excusare autem Regem *Belam* tunc quidam conabantur, dicentes: quòd Rex benignè fratrem tractasset, nisi uxor ejus *Astari*[1], *Græcorum* Principis filia impedisset, quæ Regem à clementia modis, quibus poterat, assiduè retrahebat. Dicebat namquè Regi præfata Regina *Latini* generis inimica: Nequaquam filius *Lombardæ* simul cum filiis meis Regnum *Ungariæ* possidebit. Et sic Rex nimis credulus hujuscemodi verbis uxoris, permansit in odio fraterno finaliter obstinatus. Sed tali excusatione minimè Regia majestas ab iniquitatis infamia liberatur: imo verissimè potest dici, quod Rex tam ditissimus in hac parte perniciosum crudelitatis exemplum in toto orbe terrarum, cum periculo suæ animæ, & Regni discrimine Regibus, & Principibus, & cunctis hominibus dereliquit, fratri suo unico, innocenti, victum, & vestitum crudeliter denegando, & Comitatus, & dignitates alias suis militibus, & cubiculariis largiendo. Unde sicut pro peccato *Adæ*, qui voci suæ obedivit uxoris plus, quàm divino præcepto, terra fuit in ejus opere maledicta: ità forsitan ob hanc prædicti Regis perfidiam, divina Justitia faciente, quæ nullum reliquit piaculum impunitum, adversus præfatum Regem duplex tribulatio consurrexit, *Tartarorum* videlicet, & *Bohemorum*, qui regnum ejus gladiis, incendiis, & rapinis plurimùm vastaverunt. Nam, qui injustè alium deprædatur, justo Dei judicio tandem incidit in manus alterius deprædatoris.

1. Forte rectius, Lascaris.

Qua de causa Obizo *à Marchione ardentissimè amabatur.*

1263 ANno Domini MCCLXIII. cum *Azo* Illustris Marchio *Estensis* dolorem amarissimum, qui ex morte sui unigeniti filii acciderat, temperasset, tenens pro illo dulcissimum nepotem, divino munere sibi collatum, Virginem nobilissimam, natione *Januensem* de progenie magnifici Papæ *Innocentii*, prædicto suo nepoti tradidit in uxorem, cujus nuptias[2] cum magna claritate *Ferrariæ* celebravit. Mirabantur plurimi tunc temporis, quod Marchio, postposito Illustri *Stephano* filio suæ neptis, scilicet Reginæ *Beatricis*, & filiis naturalibus quam plurimis, ferventissimè amorem sui pectoris abundantiùs effuderit in nepotem. Sed re vera hoc animum Marchionis ad nimium amorem pueri specialiter inclinavit, quia puer *Obizo Raynaldum* quærentibus exhibebat. Tam enim in moribus, quàm in facie relucebat in ipso sui nobilissimi genitoris imago.

2. Obizonis Estensis nuptia.

Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat.

Unde benignissimo Principi, quasi adhuc suus charissimus filius vivere videbatur, cum ejus expressam cerneret imaginem in nepote. Oculi quippe Marchionis grato spectaculo dilectæ imaginis pascebantur: ita ut amore præsentis, absentis filii desiderium temperaret. Rivulus namquè amoris præcipui, qui à corde Marchionis in *Raynaldum*, dum viveret, defluebat ad irrigandum paternis beneficiis ejus clarissimam prolem totaliter inundavit. *Obizo* autem, egregiæ indolis puer, non ingratus avo benignissimo existebat, à quo sciebat se cum summo studio, quasi de paterno pulvere suscitatum. Sed speculum suæ gratissimæ faciei Marchionis vultu sæpissimè repræsentans, ejus curas, & sollicitudines minuebat. Illius namquè pendebat in collo, oculis, amplexibus, & colloquiis mellifluis dulcedinem amoris de ipsius pectore hauriebat. Et sic inter piissimum avum, & dulcem nepotem erat suavissimum, & frequens certamen amoris.

De beneficiis, quæ Deus misericorditer contulit Marchioni.

CUm Divinæ pietatis opera minimè sint celanda, quia ejus operatio nostra est instructio, decrevimus breviter persequi beneficia, quæ Dominus misericorditer contulit Marchioni, non solùm eum periculis liberando, quibus velut mole inundantium aquarum fuit undique circumfusus; sed etiam ipsum triumphare de hostibus evidentissimè faciendo, nec non inopinabile donum gratissimæ sobolis de fructu sui incarcerati filii, ipsi benignissimè largiendo. Iste siquidem amabilis Princeps, qui post decessum filii privatus filiorum munere putabatur, pro uno extincto filio duplicis prolis præmio est dotatus. Et ut divina ergà ipsum clementia mirifica videretur, de terra hostili, scilicet de *Apulia*, gaudium insperatum.* genere sobolis emanavit. Unde amara mors dilecti filii sibi exstitit nunciata. Noluit namquè Dei clementia, quòd vir Catholicus, & multiplicis virtutis gratia decoratus, masculinæ prolis munere privaretur: sed ejus immensum desiderium adimplevit, reparando mirabiliter in nepote, quod in filio videbatur miserabiliter corruisse. Ille siquidem, qui de pulvere Phœnicis extincti alium Phænicem mirabiliter reparat secundum speciem, formamquè prioris, effecit, ut de nobili *Rainaldo* in carcere custodito, & secundum communem existimationem pro mortuo reputato, procederet inclyta proles, quæ verè posset dicere Marchioni: Respice in faciem nepotis tui, & vide, utrum sit in nepote, aut non, filii tui expressa imago?

* In edito. Gratia

Non solùm itaque divina bonitas hoc acceptabile donum contulit Marchioni; sed etiam illum multoties de maximis periculis liberavit, tam de manibus videlicet Magnifici *Federici*, qui totam ferè Marchiam *Teutonicis*, *Saracenis*, & *Apulis* adimplevit, ut ipsum, velut capitalem inimicum Imperii expugnaret, quàm de continuis insidiis *Ecelini*, & simultatibus *Albrici*, & astutiis callidi *Salinguerræ*. Isti namque unanimiter, quasi Leones rugientes ad prædam, ipsum modis omnibus deglutire, ac penitus conterere conabantur. Quorum gravissimos impetus vir strenuus, Domino adjuvante, compescuit, calliditatis eorum evitavit insidias, & consilia nequissima dissipavit, in his omnibus servando animi constantiam, & à veritatis tramite nullatenus declinando. Licet enim unicum ejus filium iniquus Imperator in carcere detineret, & tam ipsius dimissionem, quàm alia excellentia beneficia ipsi promitteret, ut sic illustrem virum à devotione *Romanæ* Ecclesiæ removeret, constantissimus Princeps, velut columna immobilis, & murus impenetrabilis, nec metu periculorum territus, nec imperialium promissionum dulcedine delectatus, sed Deo se totum committens, obsequiis Ecclesiæ avelli non potuit: sed stabilis, & fidelis adjutor Ecclesiæ in tribulationibus, & angustiis usque ad finem permansit. Et ideò misericors Dominus meritò eum ab adversariis custodivit, & ipsum de intumescentis maris fluctibus ad portum salutis dirigens, de inimicis suis fortissimis fecit eum videre mirabilem ultionem. Vidit namquè excellentissimum *Federicum* imperiali honore

re privatum, astutum *Saliniguerram* incarceratum, tumidum *Ecelinum* facta clava mactatum, & lubricum *Albricum* in conspectu suo horribiliter trucidatum. Isti siquidem iniquitatis Principes, quasi quatuor venti pestiferi, furentes in Catholicam domum *Estensem* totis viribus irruerunt, ut eam funditus dissiparent: sed eorum impulsione non cecidit, quia Sanctæ Matri Ecclesiæ adhærebat, quæ super petram solidissimam est fundata. His itaque spirare desinentibus, statim est tranquillitas subsequuta, & sic habuit Marchio requiem à suis efficacissimis inimicis. Nullus igitur fidelis homo elevetur prosperis, nec frangatur adversis. Novit enim Dominus, quando vult superbos deprimere, & humiles exaltare.

De venerabili Virgine Beatrice, *sorore Marchionis* Estensis, *quæ in monte* Jemulæ *requiescit.*

1. Beatrix Azonis Marchionis soror Monialis devota.

ACcedit ad laudem nobilissimæ domus *Estensis*, quòd non solùm est Illustrium virorum præclaris operibus decorata; sed etiam ex ipsa processit generosa propago insignium fœminarum, quæ carnis concupiscentiam simul cum mundo vincentes, & de mundi Principe viriliter triumphantes, ad regna siderea, sicut piè creditur, feliciter pervenerunt. Prima quarum extitit nobilissima Virgo re, ac nomine *Beatrix* [1], soror prædicti Marchionis, quæ, cum esset mira pulchritudine corporis, & virtute multipliciter decorata, mundum cum sua pompa contempsit: mortalem sponsum accipere recusavit, ad castos amplexus æterni sponsi, forma præ filiis hominum speciosi, cupiens pervenire. Hoc itaque sanctissimum propositum Virginis devotissimæ Illustris frater ejus, & amicorum turba, & multitudo nobilium matronarum, amore præsentium, immemores futurorum, nitebantur modis omnibus impedi-
38. re, nunc mundi gloriam, nunc nobilis sponsi connubium, & dulcissimæ prolis felicitatem Castæ Virgini proponentes: pariterque suæ domus ruinam, amicorum tristitiam, & inimicorum gaudium ex tali mutatione consequi asserebant. His, & hujusmodi verbis ad decipiendum compositis, gloriosæ Virginis animum conabantur à bono proposito revocare. Sed Virgo prudentissima septiformis spiritus gratia illustrata, quæ linguas infantium disertas efficit, eorum verba, quandam habentia speciem veritatis, sed existentia minimè, pro nihilo reputabat, & quòd soli Deo serviendum esset, quia, quicquid aliud igitur in hac vita, amittitur, argumentis efficacissimis ostendebat. Propositum itaque quod Virgo sapiens corde conceperat, fructuosis affectans operibus adimplere, ad montem, qui *Jemula* [2] nuncupatur, ubi est Oratorium ad honorem Beati *Joannis Baptistæ* constructum, cum quibusdam aliis honestis Virginibus, eandem cum ea intentionem habentibus, protinus convolavit: ibique in sancta conservatione indesinenter permanens, totam *Italiam* suæ sanctitatis causa Dominus illustravit. Fama igitur longè, latèquè de conversatione pretiosæ Virginis discurrente, cœperunt multæ clarissimæ Virgines ex longinquis etiam partibus, quasi columbæ accipitrem fugientes, ad prædictum locum accedere, cupientes tantæ Virginis instrui disciplinis, & ejus sanctæ conversationis exemplis, & colloquiis devotissimis informari. De quarum siquidem adventu illustris Virgo divinæ majestati gratias referebat, lacrymosis precibus deprecans Creatorem, ut qui de diversis regionibus hujusmodi Virgines congregaverat, ad gloriam sui nominis & honorem, eas custodire in sanctæ religionis observantia dignaretur. De salubri itaquè consilio prudentissimæ Virginis *Beatricis*, omnes prædictæ Virgines X. quandam Desideratam sororem in Abbatissam elegerunt concorditer, quæ tam sanctissimo Collegio deberet viriliter providere. Sub cujus regimine cum quanta humilitate, obedientia, patientia, & charitate duxerit angelicam vitam Virgo devota in terris, nimium prolixum esset singula enarrare, sed, prout nobis sanctæ Virgines retulerunt, quæ hujus piissimæ Virginis meruerunt habere consortium, breviter dicimus, quòd tam verba, quàm facta Virginis gloriosæ erant discretione condita, honestate plena, bonitate conspicua, & Deo & hominibus gratiosa: ita quòd per mores honestos, & gestus corporis ordinatos: ac per ejus utiliter, & piè prolata ab omnibus credebatur, quòd Deus veraciter in ejus cordis thalamo habitaret. Cumquè multo tempore his prædictis, & aliis virtutibus refulgens Virgo clarissima in divinis obsequiis, & disciplinis regularibus permansisset, Rex cœlestis, qui ejus speciem concupivit, ejus sanctissimam animam de vitæ præsentis ergastulo misericorditer liberavit, ut ornaret cœlestem curiam ejus beato consortio. Cujus radianti exemplo præsens Ecclesia extitit mirificè illustrata. Sanctissimum autem corpus ejus in prædicto Cœnobio reverendo, in arca lapidea est honorificè cum aromatibus collocatum, ubi in magna veneratione usquè ad præsens tempus habetur.

2. Cœnobium novum ad Montem Jemulæ.

De Illustri Beatrice *filia Marchionis.*

3. Beatrix Azonis filia Monialis pia.

POst decessum venerabilis virginis *Beatricis* plurimis elapsis annorum curriculis, altera *Beatrix* [3], præfati filia Marchionis, Virgo pulcherrima, omnium oculis gratiosa, divini amoris igne succensa, amitæ suæ vestigia cupiens pro viribus imitari, ornamentis depositis pretiosis, religionis habitum intrepida mente suscepit. Quam cùm nobilissimus Pater ejus attentasset à bono proposito revocare, Virgo constantissima donis cœlestis gratiæ illustrata, verba Patris, & aliorum, & omnem mundi gloriam parvipendens, religionem laudabiliter incœptam, de virtute in virtutem quotidie procedendo gloriosissime decoravit, & in Monasterio Beati *Antonii* [4], quod ipsius caussa juxtà *Ferrariam* est constructum, cœlibem vitam ducendo cum multis honestis Virginibus, illius exemplo ibidem ad gloriam Dei congregatis, de humani generis inimico viriliter triumphavit, vitæque cursum feliciter consummando, beatissimam animam suo reddidit Creatori. Istæ namque Virgines gloriosæ, quasi duæ olivæ, fructuosa pietatis opera producentes, & quasi duo candelabra Virtutum exemplis radiantia circumquaque non minus domum gloriosam, & laudabilem suis meritis reddiderunt, quàm ejus strenui Marchiones pro fama, & potentia dilatanda se variis periculis bellorum exponentes. Illorum enim corruptibiles triumphi, velut umbra, velociter transierunt: istarum verò beatitudo, honor, & gloria triumphalis nullo unquam termino finientur.

4. Cœnobium S. Martini prope Ferrariam.

De obscuratione Solis. 39.

SUb præcedenti cursu annorum, die quinto intrante Augusto, cum esset Luna vigesima septima, fuit Eclipsis Solis ante horam aliquantulum vespertinam.

tori,

De obitu nobilis Azonis *Marchionis* Eſtenſis.

1264 ANno Domini MCCLXIV. cum illuſtris *Azo* Marchio *Eſtenſis* de ſuis, & Eccleſiæ inimicis feliciter triumphaſſet, & *Ferrariæ* ſatis pacifice moraretur, ſicut placuit omnium Creatori, qui vitæ, & mortis ſingulariter dominatur, invaſit eum multiplex infirmitas corporalis. Cumque viribus corporis deſtitutus, diem ultimum ſibi cerneret imminere, providens vir expertus, quòd ſtatus regionum ſolet in morte Principum permutari, amicos fideles fecit undique convocari, & chariſſimum Nepotem ſuum, quem in teſtamento hæredem inſtituerat, eis affectuoſiſſimè commendavit. Deinde ſermonem dirigens ad Nepotem, prudenter eum monuit per viam incedere æquitatis: ſapientum obedire conſiliis: amicos rectè diligere: in omnibus ſtrenuè ſe habere: & à Sanctæ matris Eccleſiæ devotione nullatenus declinare[1]. *Hæc*, inquit, *monita mea ſalutifera, dilectiſſime fili* Obizo, *obſervando, atteſtatione operum comprobabis, te vere proceſſiſſe de genere nobili Eſtenſium Marchionum. Hunc ſiquidem modum egregium, ad quem cuſtodiendum mea perſuaſio te inducit, tenuit Magnificus Pater meus, cujus probitatem & potentiam circumſpectam non ſolum Italia; ſed etiam latitudo Rom. Imperii eſt experta, à cujus veſtigiis frater meus Aldrenandinus magnanimus deviavit: ſed in tantum ſe, ac ſua expoſuit pro domus noſtræ gloria dilatanda, quod etiam me ipſum adhuc infantulum de brachiis rapuit genitricis, ejus pias lacrymas parvipendens, & me ſimul cum toto patrimonio Florentinis fœneratoribus obligavit. A quibuſdam accepit ad exercitum conduçendum pecuniam, ut rebelles Eccleſiæ Romanæ in Marchia Anconitana, & in Apulia expugnaret, de quibus, divina gratia favente, ſtrenue triumphavit. Ego autem patris mei, ac fratris veſtigia imitatione digna pro viribus ſubſequutus, pro defenſione domus meæ, ac omnium amicorum, & pro S. Eccleſiæ Romanæ honore, quam conabatur iniquus Imperator in miſerabilem redigere ſervitutem, me audacter expoſui magnis laboribus, & periculis infinitis. Nec amor filii mei unigeniti me à propoſito revocavit; ſed communem utilitatem præferens ſpeciali, expedire potius judicavi ipſum ſolum periclitari, quàm oppreſſionem totius Eccleſiæ, & omnium amicorum mortem, & exterminium tolerare. Dominus autem, in quo fuit ſpes mea à juventute mea, & in quem jactavi ſemper meum cum fiducia cogitatum, me à periculis maximis liberavit, & mei cordis triſtitiam miſericorditer ſublevando, mihi pro dilecto filio contra ſpem omnium, Nepos dilectiſſime, te donavit. Viriliter itaque age Fili mi, & cor tuum in Deo principaliter confortetur, conſequenter etiam in auxilio fidelium amicorum: & ſic eris in cunctis proſpere agens & piiſſimus Dominus in te ſupplebit per gratiam, quod in tenera ætate nequiveris adimplere. Hæc itaque verba, quæ, dum ſoſpes eram, ſolebam tibi Fili Obizo prolixius enarrare, nunc breviter comprehendi, ut iſta mea ultima commonitio menti tuæ altius imprimatur: ut cognoſcas quid poſt meum diſceſſum vitare debeas, quid amplecti.*

1. Exhortatio Azonis moribundi ad nepotem hæredem.

Igitur, cum his, & aliis hujuſcemodi dictis Catholicus Marchio, firmiſſima columna Eccleſiæ, ac turris fortitudinis contra faciem Tyrannorum, tutumquè refugium, & dulce umbraculum amicorum, domeſtica negotia præcavens in futurum providè ordinaſſet, ſu-
A ſceptis devotiſſimè Eccleſiaſticis Sacramentis, die XIII. exeunte Februario, ætatis ſuæ quinquageſimo anno, in Civitate *Ferrariæ*, nocte Dominicæ dici, viam eſt univerſæ carnis ingreſſus[2]. Cujus corpus cum fletu, & planctu maximo in prædicta Civitate eſt traditum ſepulturæ, nihilquè pertinens ad honorem tam Magnifici Principis fuit in pompa funeris prætermiſſum.

2. Azonis Eſtenſis obitus.

De apparitione Cometæ, & obitu Urbani *Papæ, & electione* Clementis *Papæ.* 40.

B IN ſequenti æſtate poſt prædicta, ſtella terribilis, quæ dicitur Cometa, cum magno fulgore apparuit, & in confinio Aquilonis, & Orientis habens principium ſui ortus, verſus Occidentem ſuos minaces radios dirigebat. Cujus apparitio incepit in Julio, duravitque uſque ad principium menſis Octobris. Curſu itaque prædicti ſideris conſummato, *Urbanus* Papa *Quartus*, cum tribus annis, & uno menſe, & tribus diebus Beati *Petri* naviculam in fluctibus hujus procelloſi ſeculi gubernaſſet, apud *Pariſios* de medio eſt ſublatus. Poſt cujus obitum quatuor menſibus, & quinque diebus elapſis,
C Cardinales Papam *Clementem Quartum*[3] concorditer elegerunt.

3. Clemens Quartus Papa.

De Rege Angliæ *à principibus ſuis capto.*

TEmporibus iſtis nefandum præſumptionis ſcelus eſt in Regno *Angliæ* perpetratum. Principes namque *Britanniæ* facta conſpiratione in Regem ſuum manus impias injecerunt, ipſumquè ſimul cum filiis, & fratre ſuo Comite *Rizardo* in cuſtodiam poſuerunt. Fama itaque tanti facinoris cum ad aures Summi Pontificis perveniſſet, Legatum protinus à latere
D ſuo in *Angliam* deſtinavit. Sed & *Ludovicus* Rex *Francorum* tam naturali pietate, quam precibus uxoris, quæ ſoror erat Reginæ *Anglorum*, ſuper calamitate Regis *Angliæ* ad miſericordiam inclinatus, pro compoſitione inter prædictum Regem, & Principes facienda magnificè laboravit. Qualiter autem inter prædictos Reges affinitas eſt contracta, breviter duximus declarandum.

Raymundus namque nobilis Comes *Provinciæ* maſculum poſt ſe filium non reliquit; ſed quatuor filias[4] habuit generoſas, quas elegantia
E formæ, ac morum grata ſuavitas ita reddidit gratioſas, quòd ad legitimos Illuſtrium Regum amplexus accedere meruerunt.

4. Raymundi Provinciæ Comitis liberi.

Quarum duæ Regi *Franciæ*, & ejus fratri *Carolo* ſunt matrimoniali fœdere copulatæ: dictuſquè *Carolus* pro dote uxoris obtinuit *Provinciæ* Comitatum. Aliæ verò duæ Regi *Angliæ*, ac ejus fratri, Comiti ſcilicet *Rizardo* conjugali vinculo ſunt aſtrictæ. Et occaſione iſtius affinitatis inter duo prædicta regna quædam amicitia eſt exorta, quæ inter ſe antiquitus ſæpe diſcordiam habuerunt.

F *De* Saracenis, *qui ex* Africa *in* Hiſpaniam *tranſierunt.*

EOdem anno, de conſilio peſſimi *Saraceni*, Regis videlicet *Granatæ*, tributarii Regis *Caſtellæ*, maximus exercitus *Saracenorum* ex *Africa* in *Hiſpaniam* ſubitò transfretavit, multiſque Chriſtianis peremptis, loca plurima in finibus *Hiſpaniæ* occupavit. Ad quorum impetum reprimendum, Magnificus Rex *Caſtellæ* cum exercitu valido perrexit *Sibiliam* feſtinan-

ter, commissoquè frequenter prælio magnam de *Saracenis* multitudinem interfecit. Et quia varius est eventus bellorum, de *Hispanis* etiam plurimi ceciderunt.

De adventu Regis Caroli *in* Italiam.

1265 ANno Domini MCCLXV. cùm per decennium Princeps *Manfredus* suprà memoratus *Romanam* Ecclesiam, & ejus fideles per se, ac suos sequaces fermè in tota *Italia* graviter afflixisset, Summus Pontifex de consilio Cardinalium, Catholicum Principem *Carolum*, Comitem *Provinciæ*, fratrem videlicet Christianissimi *Ludovici* Regis *Franciæ*, & *Alphonsi* Illustrissimi Comitis *Tholosani*, ad suscipiendam coronam Regni *Siciliæ* [1] exhortatoriis literis invitavit. At ille, ut potè vir strenuus, & magnanimus, cupiens Ecclesiæ in tantis angustiis subvenire, & opulentissimi Regni dominium obtinere, assensum præbuit Apostolicæ voluntatis, & ad aggrediendum tam arduum negotium incepit se magnificè præparare. Eo etiam tempore *Romani* multis dissensionibus, & bellis civilibus conquassati, sperantes per tam potentem virum in viam pacis, & semitas dirigi æquitatis, ipsum elegerunt in suum perpetuum Senatorem. Quod officium gratanter excepit, & ad regimen Ur-
41. bis *Romanæ* Vicarium suum cum cohorte militum protinus destinavit. Tunc temporis *Mediolanenses* cum amicis Ecclesiæ ad recipiendum Illustrem Comitem *Carolum* se viriliter præparaverunt. E contrà *Cremonenses* cum amicis suis, *Manfredi* corrupti pecunia, iter Comitis ad urbem *Romanam* impedire modis omnibus conabantur. Comes autem perficiendi velociter opus incœptum desiderio inflammatus, sciens, quia mora trahit ad se periculum, & quia varietas temporum mutationem inducit aliquando animorum: cum electa manu militum de partibus *Galliæ* per mare *Tyrrhenum* ad *Romanum* portum [2] pervenit: primo scilicet anno Pontificatus Beati Papæ *Clementis*. Ad cujus adventum *Romani* mirabiliter sunt gavisi, eique obviam unanimiter pocedentes, ipsum in Urbem cum triumphali gloria, & honore regio deduxerunt.

1. Apuliæ Regnum Carolo Provinciæ Comiti à Pontifice traditur.

2. Carolus Apuliam occupaturus Romam venit.

His auditis, *Manfredus* obstupuit vehementer, videns novum Regem gradatim ad profectum venire, & res ei prosperè ad vota succedere: pariterque considerans magnum sibi periculum imminere, si robur exercitus venientis in ejus auxilium expectaret, cœpit modis omnibus nobilissimo Principi insidias præparare, sollicitè procurando tam per assassinos, quàm per alios sceleratos, quibus dona præcipua promittebat, ut gladio, vel veneno auferret de medio Ecclesiæ defensorem. Sed quum videret frustra se insidiarum retia relaxare, suum devotum Principem Domino protegente: immensas acies militum in fines cœpit infundere *Romanorum*, ut importunitate ostentationis suæ potentiæ, Illustrem Regem ad prælium provocaret. At Princeps circumspectus insidias Tyranni prudenter * videbat, & ejus insultus armis quandoque strenuè cohibebat. Habebat siquidem secum in Urbe *Romana* non magnam fidelium militum quantitatem. Non enim perfectè confidebat de militia *Romanorum*, quia plures illorum munera Tyranni accipere consueti, & ideò prudenter differebat in aperto campo cum paucis militibus occurrere infinitis, ne incautè se bellorum discrimini exponendo, sibi perniciem acquireret, & causam præberet hostibus triumphan-

* Fortè *vitabat*.

A di. Expectabat autem animo scienti exercitum sibi de *Francia*, & aliis *Galliarum* partibus repromissum. Quatuor itaque mensibus elapsis ab ejus ingressu in *Italiam*, sua nobilissima uxor cum multis ad *Romanum* portum applicuit, & inde in Urbem cum ingenti gloria est deducta. Post hæc in eodem anno exercitus magnus *Francorum* [3], habens introitum per *Sabaudiam*, in media hyeme transivit per mediam *Lombardiam*, fidelibus Ecclesiæ victualia exercitui exhibentibus copiosè: inimicis verò non audentibus comparere. Et circà Festum Nativitatis Domini ad Urbem *Romanam* per-
B venit, ubi eos Rex *Carolus* cum summo desiderio expectabat.

3. Francorum exercitus in Italiam.

De pace Brixiensium *inter se.*

HIs temporibus *Brixienses* pacem inter se fecerunt, & à dominio Marchionis *Palavicini*, & *Cremonensium* recedentes, *Mediolanensibus*, & *Bergomensibus*, & *Mantuanis* Ecclesiæ fidelibus adhæserunt. Tunc *Cremonenses* munitissima castra *Brixiensium* juxtà flumen *Olei* constituta, scilicet *Caneum*, *Pontem Vicum*,
C *Quintianum*, & *Urceos*, quæ in suam redegerant potestatem, suos in eis ponendo custodes, funditus subverterunt.

Qualiter Rex Carolus *Regnum* Siciliæ *obtinuit*, & Manfredum *occidit*.

ANno Domini MCCLXVI postquam Rex *Carolus* vidit se *Francorum* Principum, & *Gallicanæ* militiæ præsentia roboratum, movit exercitum suum ab Urbe *Roma*, & in manu forti arripuit iter ad Regnum *Siciliæ* obtinendum. Transivit itaque flumen *Reperani*, & in primo impetu Civitatem S. *Germani* obtinuit, devictis militibus Principis, &
D fugatis.

Eodem tempore quidam Magnates *Apuliæ* à Principe recedentes, Regi *Carolo* adhæserunt. Princeps autem *Manfredus* accepto gustu audaciæ militiæ *Gallicanæ*, suorum quoquè Magnatum inopinata inconstantia, doluit vehementer: statimquè per universas partes Regni nuncios destinavit, præcipiendo, ut omnes milites, & viri bellatores, qui erant in locis opportunis ad custodiam constituti, protinus ad eum apud *Capream* convenirent. Existimabat enim, se ibidem posse Regis impe-
E tum cohibere, maximè propter profunditatem fluvii secus *Capuam* commeantis. Rex autem movit procinctum versus *Capuam* festinanter: sed cum percepisset, quod juxtà *Capuam* fluvius erat * innumerabilis, longè superius à 42.
Capua dictum fluvium pertransivit. Princeps autem cum de Regis transitu cognovisset, videns se viribus imparem, nondum suo exercitu congregato, versus *Beneventum*, dimissâ *Capua*, properavit. Habebat autem secum, præter milites Regni, *Teutonicos*, *Catalanos*, *Lombardos*, *Tuscos*, & innumera-
F biles *Saracenos*. Nam quia manu larga thesauros auri, & argenti militibus ad se confluentibus effundebat, viri bellicosi ad eum, tamquàm ad Magnificum Principem, concurrebant, interdictum, & excommunicationem Ecclesiæ penitus contemnentes. Et quia Rectoris ad exemplum subditi componuntur, omnes, qui ejus parebant imperio, ita erant ipsius impiis operibus conformati, quod licet Christiani nomine dicerentur, voluntate tamen, & opere censeri poterant *Saraceni*. Unde justo Dei judicio Tyrannus, & omnes impie-

* Fortè in *vadabilis*.

impietati ejus faventes, in uno campo simul sunt collecti, ut pariter punirentur, quos idem facinus, & intentio pestifera inquinabat.

Rex itaque *Carolus*, cum audisset Principem de *Capua* recessisse, existimans eum fugere, insequutus est ejus vestigia, invenitque ipsum cum exercitu in planitie *Beneventi* ad præliandum [1] magnificè præparatum. Cum igitur * mutatis aspectibus uterquè exercitus cominus se vidisset, milites Principis cognoscentes Regis exercitum labore itineris fatigatum, cum clamore valido incœperunt *Francigenas* ad prœlium provocare. Rex itaquè confestim suos Principes ad consilium provocavit, & cunctorum est judicio definitum, bellum esse minimè differendum, quod cum tanta clamoris importunitate adversarii postulabant. Ex belli namquè dilatione duplex Regi videbatur accidere nocumentum, quòd inde scilicet hostes audaciam assumebant, & quòd exercitus eorum quotidiè augebatur. Tunc Rex providus diligenter suas acies præparavit: in cujus exercitu, præter *Francigenas*, erant multi milites *Italici*, *Campanici*, & *Romani*. Similiter & Princeps duxit suas acies ex adverso, ponens ex latere multitudinem *Saracenorum*, qui sagittis adversarios acriter stimularent. Cumque primæ acies ex utraquè parte ad prœlium processissent, & viriliter dimicarent, & hinc & inde multi caderent vulnerati, Rex de sublimi equo prospiciens, vidit milites suos ferè ab hostium multitudine superari. Tunc, Omnipotentis auxilio invocato, cum sua terribili acie irruit super hostes, quasi impetus tempestatis: Domino verò auxiliante, cui facilè est in manibus paucorum concludere infinitas, acies Principis terga verterunt, & tanta multitudo de ipsius exercitu est prostrata, quòd campum celabant oculis corpora occisorum. Multi etiam Principes, & milites sunt capti; reliqui verò sunt in fugam conversi, amissâ omni fiducia resistendi. Ibidem & ipse Princeps *Manfredus* [2] occubuit hostium gladiis interfectus: cujus corpus in capite *Pontis Beneventi* Rex *Carolus* fecit honorificè sepeliri. Vxor autem ejus, quæ filia erat *Cumani* Magni Principis *Græcorum*, capta fuit, dum anxiè disponeret, audita morte mariti, cum suis filiis in *Græciam* transfretare. Et cum fuisset hoc Regi *Carolo* nunciatum, fecit eam simul cum filiis in quodam castro recludi, & ibidem cum diligentia custodiri.

[1] Pugna inter Manfredum, & Carolum Andiovinum.
* In al. *Mutuis*.
[2] Manfredus Apuliæ Princeps occumbit.

Post divulgationem itaque istius Victoriæ triumphalis, *Cremonenses* ad obedientiam *Romanæ* Ecclesiæ revertentes, Legatos Apostolici humiliter susceperunt, & durissimum *Uberti Palavicini* jugum à suis cervicibus excutientes, cum exire de finibus suis coegerunt: & sic pars extrinseca *Cremonensium* ad propria est reversa. Tunc prædictus Tyrannus, qui habuerat dominium *Cremonæ*, *Mediolani*, *Brixiæ*, *Placentiæ*, *Papiæ*, ac *Tortonæ*, nec non *Alexandriæ*, secessit ad quædam castra in Montibus constituta, ibique suam constituit mansionem.

Qualiter Rex Carolus *rebelles in* Tuscia *expugnavit.*

1267 ANno Domini MCCLXVII. Rex *Carolus*, regno subacto *Siciliæ*, venit *Viterbium* ad revocandum Papam *Clementem*, & ibidem est ab eo Vicarius Imperii constitutus. Cujus mandata cunctæ Civitates *Tusciæ* humiliter receperunt. *Pisani* verò, & *Senenses*, *Burgenses* quoque *Podii Bonici*, præcepta Summi Ponti-

A ficis, & Regis penitus contempserunt. Tunc contrà prædictos rebelles Rex Catholicus movit procinctum, *Senensium* districtum vastavit, castrum autem *Podii Bonici*, in quo de tota *Tuscia* inclusa erat militum rebellium multitudo, longa obsidione devicit. Post hæc *Pisanos* in sua duritie persistentes, in manu valida est aggressus, eorum portum succendit, turres evertit, & in mare projecit, omnesque fines Tyrannorum circumiens, villas, castra, & omnia eorum bona penitus dissipavit.

De adventu Conradini *ex* Alemannia. 43.

B CUm prædicta in partibus *Tusciæ* agerentur, *Conradinus* jam adolescens filius Regis *Conradi*, *Romanorum*, *Pisanorum*, *Senensium*, *Papiensium*, & *Veronensium* literis, & nunciis excitatus, ad recuperandum paternum Regnum cœpit cordis desiderium ardentissime applicare. Tunc Principes *Alemanniæ*, de quorum amicitia confidebat, ad colloquium convocavit: & post multa hinc, & inde proposita, est tandem Majorum consilio definitum, quòd ipse sine mora deberet in *Italiam* proficisci [3]. Protinus egregius adolescens cum
C auxilio amicorum exercitum congregavit, descendensque de *Alemannia* venit *Veronam*, comitantibus cum Duce *Bavariæ* avunculo suo, Comite de *Tiraulo*, qui matrem ipsius duxerat in uxorem. Mansit itaque *Veronæ* tribus mensibus, nihil viriliter agens, quia nec commodum amicis tulit, nec damnum intulit inimicis. In prædicto igitur spatio temporis, pro defectu pecuniæ venditis equis & armis, magna pars exercitus ad propria remeavit. Similiter Dux *Bavariæ*, ac Comes de *Tiraulo*, ipso relicto, ad sedes proprias sunt reversi.

[3] Conradini Suevi in Italiam expeditio.

Fama itaque de adventu *Conradini* in * *Ita-*
D *liam* discurrente, *Saraceni* habitantes in *Nuceria* rumore hujusmodi confortati, quia graviter *Francorum* dominium tolerabant, cœperunt contrà *Francigenas* rebellare, regionem circà se positam crudeliter deprædantes. Accidit etiam Regi *Carolo* tunc temporis alia pestis bellica improvisa. Nam *Fridericus* juvenis animosus, frater Regis *Castellæ*, & Illustris *Henrici* Senatoris *Romanorum*, cum navali exercitu *Siciliam* introivit, & quædam loca munita, per tyrannidem occupavit. Eo verò tempore Rex in *Tuscia* rebelles fortiter impugna-
E bat: & tempore illo uxor Regis apud *Neapolim* diem clausit extremum.

* In al. *Apuliam*.

Qualiter Conradinus *de* Verona *perrexit* Papiam.

ANno Domini MCCLXVIII. Illustris *Conradinus* exiens de *Verona* cum electa manu militum, fluvium *Mintianum*, & *Oleum* transvadavit, & per districtum *Cremonæ Papiam* perrexit, nullo audente ipsius transitum impedire, licet tota *Lombardia*, præter *Veronam*, & *Papiam*, favere Regi *Carolo* videretur. Cumque in Civitate *Papiæ* moram aliquot
F mensibus traxisset, tandem cum auxilio *Papiensium* ad terras Marchionis *Careti* transivit, ibique in mari *Tyrrheno Pisanorum* navibus præparatis, navem conscendit, & ad *Pisanum* portum prospero cursu pervenit. De isto itaque lubrico cursu nobilis *Conradini* homines mirabantur. Multi quoque ejus egressum, & progressum in depressionem Regis *Caroli* miris laudibus extollebant; sed Deus Omnipotens, qui usquè in tertiam, & quartam generationem visitat iniquitatem patrum in filiis imitantibus malos patres, aliter, quàm 1268

putabant homines, de adolescentulo disponebat.

Qualiter Rex Carolus Conradinum, *&* Romanos *gravi periculo superavit.*

CUm igitur famæ testimonio *Conradinum* venisse *Pisas* fuisset per *Italiam* declaratum, de *Lombardia*, *Tuscia*, & aliis regionibus confluxit ad eum militum maxima multitudo, qui potentiam Regis *Caroli* deprimere, & *Conradinum* sublimare pro viribus affectabant. In illis diebus circà Pascha Rex, dimisso Marschalco cum militia in *Tuscia*, in *Apuliam* est reversus, & *Saracenorum* discursum, ædificatis circà *Nuceriam* munitionibus, coarctavit.

Post Regis itaquè discessum insurrexit *Conradinus* contrà *Lucanos*, eorum districtum vastavit, & Marschalcum sibi cum Regis militia occurrentem strenuè superavit.

Eodem tempore Illustris *Henricus*, frater Regis *Castellæ* [1], fungebatur in urbe honore Senatoriæ dignitatis. Iste tanto superbiæ spiritu erat plenus, quod etiam dominium fratris sui Regis *Castellæ*, nullo modo poterat sustinere. Unde relicta *Hispania*, vagabundus per diversas Provincias discurrebat. Deniquè cum in præcedenti tempore *Romanam* Curiam pro suis negotiis visitasset, *Romani* tunc eum in Senatorem communiter elegerunt. Licet igitur iste consanguineus Regis *Caroli* esset, quia
44. pater suus frater fuerat matris Regis: exortis tamen simultatibus inter eos, modis omnibus exaltationem *Conradini*, & Regis interitum procurabat. Consilio itaque istius acquisierat partem maximam *Romanorum*, odientium Regem hac de causa, quia thesauros argenti, & auri manu largiflua eis minimè tribuebat. Quid plura? Senator igitur prædictus, & *Romani* *Conradinum* cum suo exercitu convocantes, ipsum in urbem contrà mandatum Summi Pontificis induxerunt. Firmata itaquè conjuratione inter eos, unanimiter contrà Regem *Carolum* præliaturi egressi sunt ex urbe, *Conradinus* cum suo exercitu, & Senator cum eo cum multitudine militum, & peditum *Romanorum*: & versus *Apuliam* properantes castra non longè à Civitate *Aquilæ* posuerunt. Rex autem in eorum occursum cum exercitu valido properavit, & nono die exeunte Augusto in campo *Palentino* direxit triplicem aciem contrà eos. Similiter adversarii de sua multitudine confidentes, contrà Regem suas acies direxerunt: commissumque est bellum [2] lachrymabile, & horrendum, in quo, proh dolor, multus ex utraquè parte sanguis hominum est effusus. In primo namque belli congressu duæ Regis acies terribili hostium impetu sunt prostratæ pariter, & fugatæ, occiso crudeliter Marschalco, quem propter strenuitatem personæ, ac ornatum armorum esse Regem *Carolum* existimabant. Jamquè milites *Conradini*, quasi securi de victoria ad invadendum saumerios, & detinenda occisorum spolia insistebant.

Rex autem *Carolus*, imminente tanto discrimine pugnæ, audire devotè Missæ Officium non omisit. Quo completo, videns militum suorum ruinam, ex intimo cordis affectu invocavit Dominum prodigia facientem, & Beatam Virginem, de cujus auxilio (sicut ipse postmodum est testatus) plurimum confidebat, * exclamans voce vivifica, hortatus est militiam suam, dicens. O nobilis militia *Franciæ*, cui ab antiquis temporibus divina potentia contulit gratiam specialem triumphandi de inimicis Ecclesiæ, ac nominis Christiani: nunc incumbit vobis maxima causa, contrà inimicos Ecclesiæ præliandi, ut nostrorum nobilium prædecessorum vestigia imitantes, qui pro defensione Christianitatis pericula gravia pertulerunt, genti nostræ laudem & gloriam acquiramus, & si fortè à divina processerit voluntate, quod in isto prælio moriamur, non contristemur sicut illi, qui spem non habent, quia Cœlorum Regnum obtinebimus pro mercede. Si verò sicut strenui bellatores non degenerantes à nostrorum Majorum virtute, victoriam fuerimus consequuti, ex hoc subsequetur nos bellorum maxima merces, gloria scilicet triumphalis, & fama probitatis, longo tempore duratura.

Postquam his, & hujuscemodi verbis militum animos inflammavit, cum regali acie terribiliter ordinata, more Leonis ad nullius paventis occursum, cum impetu irruit super hostes, & ex eorum multitudine multa millia Virorum mira virtute prostravit, victricem manum suam Domino apponente: universos verò in præcipitem fugam convertit [3]. Capta est autem magna militum multitudo, inter quos simul cum Senatore capti sunt plurimi Principes, & viri nobiles, & potentes. Proditores etiam quamplures capti sunt, qui Regem deseruerant, & adhæserant *Conradino*. Hos omnes transfugas regia severitas fecit subire sententiam capitalem. *Conradinus* [4] verò fugiens, de bello quidem evasit; sed, dum de loco ad locum tremebundus transiret, deficiente sibi consilio evadendi, tandem incidit in manus quorundam Civium *Romanorum*, qui pro immensa pecuniæ quantitate ipsum Regi potentissimo tradiderunt. Rex autem excepit illum gaudens, ipsumque fecit cum summa diligentia custodiri. Paucis itaquè diebus post bellum transactis, ingressus est *Romam* magnificus triumphator, & acclamante populo *Romano* suscepit lætanter Senatoriam dignitatem. Constituto itaque pro se in urbe Vicario, & rebus prospere ordinatis, in *Apuliam* est reversus: & post aliquot dies nobilem, & pulcherrimum *Conradinum*, & coætaneum ejus, Ducem scilicet *Austriæ*, qui venerat cum eo de *Alemannia*, jussit apud *Neapolim* publicè decollari.

Istis temporibus filia Ducis *Burgundiæ* præfato Regi est matrimoniali fœdere copulata.

Eodem etiam tempore Venerabilis Papa *Clemens*, cum tribus annis, & novem mensibus, & viginti quatuor diebus *Romanam* Ecclesiam feliciter gubernasset, apud *Viterbium* migravit ad Dominum, die tertio, exeunte Novembri.

Eodem temporis curriculo, quarto scilicet die intrante Novembri, circà mediam noctem fuit maximus terræmotus.

Qualiter Saraceni *cum* Tartaris *pugnaverunt*, 45.
& qualiter Bethogar *suum Dominum interfecit.*

CUm prædicta fierent inter Christianos in partibus Occidentis, ferocissima gens *Tartarorum*, post victoriam Orientis, irruit super *Saracenos*, vastavitquè *Arabiam*, *Syriam*, ac *Palæstinam*, nulli ætati parcentes usquè ad fines *Ægypti*, occisis *Soldanis Damasci*, *Alapii*, & *Camellæ*. Tantus autem terror eorum circumstantes nationes invasit, quod potentissimus *Soldanus Iconii*, & Rex *Armeniæ* minoris, & Princeps *Antiochiæ* multitudini eorum resistere non audentes, ipsorum se dominio subdi-

1. Henricus Castellæ Regis frater, Carolo infestus.

2. Prælium inter Conradinum, & Carolum Andiovinum.

* Melius. *Et clamans.*

3. Caroli Galli victoria.

4. Ducis Conradini fatum.

diderunt, annuum tributum reddere promittentes. Solus igitur *Soldanus Babylonis* ad resistendum *Tartaris* se magnificè præparavit. Exivit itaquè de *Ægypto* in manu valida, secum habens ferè CCC. millia equitum, & per desertum venit *Gazaram*, quæ est in finibus *Palæstinæ*: commisitque prælium cum *Tartaris*, qui remanserant in *Syria*, & eos viriliter superavit: nec destitit persequi fugientes, donec eos de *Syria*[1] coegit exire, & trans flumen *Euphratem*, unde venerant, remeare. Tunc *Saraceni*, qui à facie *Tartarorum* fugerant ad deserta, ad sedes proprias sunt reversi.

1. Soldanus Aegyptius Scythas Syria pellit.

Post fugam itaque *Tartarorum*, cùm *Soldanus* reverteretur in *Ægyptum* cum exercitu, relictis militibus in munitionibus opportunis, & distaret diebus quatuor a *Babylone*, perrexit quadam die venatum. Et dum milites ejus venationis causa discurrerent huc & illuc, & illustris quidam Princeps *Soldani*, nomine *Bethogar*, qui aspirabat ad regiam dignitatem, videns *Soldanum* cum paucis militibus remansisse, eum protinus cum suis satellitibus aggrediens, interfecit[2]: statimque cum sua militia properans *Babylonem*, & ad *Cairum*, *Babylonis* Regnum obtinuit violenter, sibi resistentibus interfectis: habuitquè sub sua potestate, præter Regnum *Ægypti*, *Arabiam*, & *Syriam* usque ad flumen *Euphratem*, in quibus Provinciis ante adventum *Tartarorum* plures *Soldani* solebant Regna ditissima possidere. His ita patratis, non fuit perfidus *Bethogar* contentus prædictarum dominio regionum; sed ad expugnandos Christianos totius potentiæ suæ vires concussit: congregansque exercitum copiosum, expugnavit[3] civitates Christianorum, & castra fortissima Templariorum, & Hospitaliorum. Insuper gloriosam Civitatem *Antiochiam* instanter bellando abstulit Christianis: tantamque stragem fecit de Christianis, quanta non fuit perpetrata à tempore maximi *Soldani*. Ultra verò flumen *Euphratem* super Orientalia Regna *Parthorum*, *Assyriorum*, *Persarum*, & *Medorum*, & aliarum Provinciarum *Tartari* imperabant, interfectis Regibus, & Principibus, & subversis urbibus, quæ sibi resistere conabantur. Nam & Civitatem *Ba'dach*[4] inclytam, & maximam invaserunt, quæ super *Tigrim* constituta est, de ruinis antiquissimæ *Babylonis*. In hac *Calippus* regnabat, quem reverebantur *Saraceni*, ut *Romanum* Pontificem Christiani. Hunc *Tartari* morte turpissima occiderunt, & cum eo *Saracenorum* multitudinem infinitam.

2. Soldanus dolose interficitur.

3. Bethogar Regni Aegyptii invasor, Christianos Syria ejicit.

4. Baldach Civitas.

Qualiter Rex Carolus *obtinuit* Nuceriam.

1269 ANno Domini MCCLXIX. post longam obsidionem Rex *Carolus* obtinuit *Nuceriam* rebellantem. Nam deficientibus victualibus *Saraceni* attenuati fame, Civitatem, & se ipsos Regis dominio tradiderunt. Rex autem evertit mœnia Civitatis, & Christianos rebelles, qui transfugerant ad *Saracenos*, & persuasione sua eos firmaverant in pertinacia rebellandi, gladio interfecit. Illam verò multitudinem infidelium regalis providentia ita dividere procuravit, quod audaciam resistendi penitus amiserunt. Quidam autem ex eis errore infidelitatis relicto, Baptismi gratiam humiliter receperunt.

His etiam temporibus *Pisani*, & *Senenses*, frequenti hostium insultatione afflicti, se ac sua jugo regalis potentiæ subdiderunt.

A

Quod Principes Occidentis in Africam *transierunt.*

ANno Domini MCCLXX. post lacrymosam cladem Christianorum, in partibus transmarinis à *Soldano Babylonis* crudeliter perpetratam, cum *Romana* esset Ecclesia, propter discordiam Cardinalium, tunc Pastoris regimine destituta: tandem comati Reges, 46. 1270 & Principes Occidentis. Rex scilicet *Franciæ* catholicus *Ludovicus*, *Carolus* Rex *Navarræ*, & filius Regis *Angliæ* inclytus *Odoardus* præparaverunt se magnificè ad transfretandum in

B subsidium terræ Sanctæ[5]. Communi itaquè consilio primò aggrediendi Regem *Tunitii* ditissimum disponentes, cum exercitu valido, & multitudine navium copiosa in *Africam* transierunt. Cumquè Rex *Franciæ* primitus applicuisset ad munitum portum munitissimæ *Carthaginis*, quæ est portus *Africæ*, & *Saracenorum* præsidium singulare, viriliter *Carthaginem* expugnavit, occisis *Saracenis* pariter & fugatis. Post victoriam itàque *Carthaginis*, lues repentina ex corruptione aeris & aquarum exercitum *Francorum* invasit: multique Principes, & milites, & populares morbo dysenteriæ perierunt. Unus etiam de filiis

5. Christianorum in Syriam expeditio.

C Regis tunc temporis letali valetudine oppressus, de medio est sublatus. Post mortem itaquè dilecti filii protinus Rex devotissimus dysenteriæ morbo correptus, videns diem sibi ultimum imminere, negotiis Regni & exercitus congruè ordinatis, & effusis precibus lachrymosis ad Dominum, * cum esset populo ibidem congregato sanctificator, & custos, viam est universæ carnis ingressus[6].

* In alio Precib. & lachrymosis coram populo ibidem congregato sanctificatus viam est universæ carnis ingressus.

6. Ludovici Galliæ Regis mors.

Post obitum benignissimi Regis, filius ejus *Philippus*, qui erat in castris cum Patre,

D Regni *Franciæ* obtinuit diadema: Rex autem *Carolus* post Regis obitum, Capitaneus exercitus constitutus est. Et Rex novus Illustris *Philippus*, & Rex *Navarræ* moventes à *Carthagine*, audaciter exercitum antè muros *Tunicii* perduxerunt[7], *Saracenis*, qui de totius *Africæ* partibus convenerant in auxilium Civitatis, terga vertentibus, tentoriis & tuguriis in campo cum omni supellectile derelictis. Adhuc nondum cum exercitu suo advenerat clarissimus *Odoardus*. Rex autem *Tunicensis* considerans, multitudinem *Africanorum* nullo modo posse sustinere impetum populi Christiani, nimio

7. Tunetum à Christianis obsessum.

E timore perterritus, compositionem pacis à Regibus postulabat. Reges autem, tum propter difficultatem urbem munitissimam capiendi, tum propter pestilentiam mortalitatis, quæ vehementer exercitum affligebat, tale pactum cum Rege *Tunicii* pepigerunt: quòd ipse persolveret Regibus omnes transfretationis expensas, & tributum redderet Regi *Carolo*, & filiis suis, quod ipse solebat persolvere magno Principi *Federico*. Super hoc additum est in pacto, quòd quamdiu erit bellum contrà *Saracenos* in partibus transmarinis, dare stipendia tribus

F millibus militum teneatur. Rex itaque ditissimus hæc, & alia, quæ Reges Christiani petierunt, facere compromisit, &, apertis thesauris suis, opere protinus adimplevit.

Dum hæc agerentur applicuit ad portum *Carthaginis* in classe maxima probissimus *Odoardus*. Postquam verò fuerunt pacis fœdera celebrata, exercitus in *Siciliam* remeavit: sed vento vehementi contrario existente, in portu *Trapani* naves plurimæ sunt confractæ, in quibus magna militum multitudo est submersa.

FINIS.

47. # MANTISSA

Adjecta vetustissimo MS. Chronico Monachi Paduani hoc Titulo:

Quædam scitu digna de Civitate Paduæ *subsequuntur.*

Adua condita fuit ab *Anthenore* de *Trojana* stirpe, post *Trojam* eversam, & annis MCC. antè natum Dominum nostrum Jesum Christum, & antè conditam *Romam* annis CCCCXL.

Post natum Christum capta fuit *Padua* ab *Attila Hunnorum* Rege, qui intravit *Italiam* cum quingentis millibus armatorum, anno Christi CCCCLV. Post adventum *Gothorum*, qui intraverunt in *Italiam* anno Christi CCCCXIII. & à condita *Roma* annis MCLXVI. cum eorum Rege *Alarico*, & ipsam Provinciam igne & ferro vastatam reliquerant, spoliantes illam.

Propter *Gothorum* adventum *Patavini* territi, decreverunt Vrbem portualem, & refugialem condere. Et anno Domini CCCCXXI. die XXV. Martii decreverunt illam construere circà ostia fluvii Præalti, ubi dicitur *Rivus-altus*, & tres Consules ad opus exequendum miserunt *Paduani*, quorum unus fuit *Aldebertus Falereus*, Secundus *Thomas Candianus*, Tertius *Zeno Daulus*. Consules missi anno CCCCXXIII. *Lucianus Favilla*, *Maximus Luirus*, *Bugo Fufuscus*. Deinde alii missi fuerunt, idest *Marcus Aurelius*, *Andreas Clodius*, *Alboinus Maurus*.

Et anno Christi CCCCXXII. miserunt magistros navium CXIIII. & addiscentes CCCXXII. Deinde singulis annis mittebantur ex *Padua* ibidem Consules, usquequo Civitas *Venetiarum* incœpit sibi eligere Ducem, quod fuit anno Christi CCCCLIX. & prima fundamenta *Rivi alti* facta fuerunt anno Christi CCCCXXI. die XXV. Martii, circà horam meridiei. Et anno Christi MCLXXI. propter maximam penuriam, & famem, surgum venditum fuit soldis sexaginta pro quolebit stario.

Anno Christi MCLXXXVII. sepulchrum Domini Nostri Jesu Christi captum fuit per *Soldanum*, aliter *Saladinum* nominatum.

Anno Domini MCXCI. factus fuit pons *Brentæ* de *Noventa*, & Turris *Comfreduli*, & Stationes *Correzarum*, *Conzariorum*, & *Merzariorum* Communis *Paduæ*, & *Peronum* à fructibus, & Turris in Capite aggeris à *Bazolo* Marchione Capitis aggeris.

Anno Domini MCXCV. facta fuerunt mœnia, circà *Paduam* à ponte S. *Leonardi*, usquè ad Monasterium Sancti *Benedicti*. Et cœptus fuit similiter pons lapideus Sanctorum.

Aqua a *Monte Silice* cæpit venire in navigio anno Domini MCCIIII.

Via, per quam itur ad *Plebem Sacci*, facta fuit & ratificata anno Domini MCCX. Aliter MCCXII.

Ordo Fratrum Prædicatorum confirmatus fuit in Curia *Romana* anno Domini MCCVI.

Navigium, per quod itur *Venetias*, factum fuit anno Domini MCCIX.

A Porta Turrisellarum, & murus usque ad Sanctum *Michaelem* factus fuit anno Domini MCCX.

Via de *Bovolenta* facta fuit anno Domini MCCXVI. Quo etiam anno empta fuit domus, in qua moratur Potestas *Paduæ*.

Molendina facta fuerunt anno Domini MCCXVII. & Pons de *Cortarodulo*.

Palatium magnum Communis *Paduæ* cœptum fuit anno Domini MCCXVIII. & completum fuit anno Domini MCCXIX.

Ecclesia Sanctæ *Mariæ* de *Porcia* cœpta fuit anno Domini MCCXIV.

B Castrum *Cittadellæ* cœptum fuit anno Domini MCCXX.

Monasterium Sancti *Joannis in Viridario* cœptum fuit anno Domini MCCXXI. & eodem anno completum fuit *Zironum Cittadellæ*.

Anno Domini factum fuit navigium, per quod itur *Montemsilicem*, ubi priùs erat nemus, quod vocabatur *Gadio*.

Sanctus *Dominicus* obiit *Bononiæ* MCCXXI. Et anno sequenti Studium *Bononia* translatum fuit *Paduæ*. Eodem anno terræmotus magnus fuit in die Nativitatis Domini, qui duravit per unam horam post Missarum so-C lemnia, ex quo multa palatia corruerunt, & maximè in *Brixia*.

Monasterium *de Cella* fuit fundatum, & constructum per Beatum *Franciscum*, qui posuit 48.
primum lapidem anno Domini MCCXXV. Qui posteà decessit anno sequenti, die IIII. Octobris.

Fossatum juxtà Monasterium Sanctæ *Justinæ* factum fuit anno Domini MCCXXVIII. per Venerabilem Abbatem *Rainaldum*.

Sanctus *Antonius* venit *Paduam* anno Domini MCCXXIX. Qui obiit in Monasterio *de Cel-*D *la* die XIII. Junii MCCXXXI. Et canonizatus fuit anno sequenti de mense Maji in Civitate *Spoleti* per *Gregorium* Pontificem *Nonum*. Sanctus *Dominicus* canonizatus fuit per eundem Pontificem anno Domini MCCXXXIII.

Padua data fuit per majus Consilium Comiti *Gaboardo* recipienti Imperatorio nomine, & *Ecelino de Romano*, uti Capitaneo, & Consiliario partis Imperii, anno Domini MCCXXXVII. die XXIV. Februarii.

Castrum Sancti *Thomasii de Padua* fuit cœptum ædificari anno Domini MCCXXXII. per *Ecelinum*. Quo anno frumentum valuit sol-E dos xx. & reputata fuit caristia magna.

Sancta *Clara* canonizata fuit à Papa *Alexandro* IV in *Anania* anno Domini MCCLIV.

Murus à *Sarasinesca* incœptus fuit anno Domini MCCLX. die X Novembris.

Murus circà *Paduam* à parte Occidentali factus fuit anno Domini MCCLXIII. ubi erant spaldi, & completus fuit totaliter anno Domini MCCLXX.

Thesaurus cum medaliis aureis inventus fuit in horto *domus Dei de Padua*, & malè distributus,

tus, quia partem inventores, & partem Episcopus, & partem Potestas habuit, reliquum quod fuit quarta pars, in emptionem prædiorum conversum anno Domini MCCLXXIV. & fuit valoris de libris xxx. mill.

Episcopus *Tridentinus*, & populus se subjecerunt Dominio *Paduæ* anno D. MCCLXXVIII. Et missus fuit per *Paduanos* Potestas Dominus *Marsilius Parthonopæo*, ex quo orta est guerra inter *Paduanos*, & *Veronenses*.

Tridentina Civitas sublata fuit à dominio *Paduæ* per Episcopum, & Populum *Tridentinum* anno Domini MCCLXXIX. de mense Augusti.

Domus Potestatis, sub qua stant *Ferraroli*, facta fuit anno Domini MCCLXXI.

Contrà Clericos *Paduanos*, propter eorum insolentias, de quibus nulla fiebat justitia, fuit factum Statutum, quod occidens Clericum condemnetur in uno denario grosso: & hoc anno Domini MCCLXXXII. propter quod Civitas *Paduæ* fuit à Papa *Gregorio* interdicta cum tota Diœcesi per dies Quadragesimæ.

Domus inter *Turrim Rubeam*, & *Ferrarias* facta fuit anno Domini MCCLXXXIV. super cujus sala fiebat majus Consilium.

Domus *Antianorum Paduæ* facta fuit anno Domini MCCLXXXVI. Pons Lapideus à Sancto *Joanne* factus fuit anno Domini MCCLXXXVI.

Termini Campaneæ *Paduæ* à palatio per duo milliaria fixi fuerunt de mense Julii. Et eodem anno inchoatus fuit lapideus pons *Tadorum*.

Statutum contrà Clericos revocatum fuit per interpositionem Fratris *Bonaventuræ* Ordinis Minorum, Archiepiscopi *Ragusini*, anno Domini MCCLXXXIX.

Æstimi, & datia in *Padua* fuerunt inchoati anno Domini MCCXCI. pro reficiendis domibus combustis in contrata *Stringariorum*, per quem ignem quarta pars Civitatis fuit combusta.

Castrum *Baldum* ædificatum fuit anno Domini MCCXCII. contrà voluntatem illorum *della Scala*; & Marchionum *Estensium*, & completum fuit anno Domini MCCXCIII.

Vltrà *Thesinum*, ubi dicitur Abbatia, Abbas dicti Monasterii investivit Commune *Paduæ* de quinque mansis terræ ex opposito Castri *Baldi*, & hoc fuit anno Domini MCCXC. cum pensione solvendi libram unam ceræ albæ singulo anno.

Abbatia, *Venezæ*, *Burbuglium* cum omnibus juribus, & jurisdictionibus datæ fuerunt per Marchiones *Estenses* Communi *Paduæ* anno Domini MCCXCIV. Et posteà de anno MCCXCV. de mense Decembris, sub regimine Domini *Fantoni de Rubeis*, Commune *Paduæ* fecit Statutum, quod super *Pizonem* fieret unus bonus pons, & ab utroque latere fluminis fieret una fortilicia, tanquàm super Territorio *Paduano*.

Palatium Magnum Communis *Paduæ* fuit elevatum, & coopertum plumbo anno Domini MCCCVI.

Lendenaria cum omni sua jurisdictione fuit data Communi *Paduæ* per Marchiones *Estenses* anno prædicto.

Rodigium emptum fuit à *Paduanis* anno Domini MCCCVIII. à Marchione *Estensi* pretio librarum decem millium.

Civitas *Vincentiæ* recessit à fide *Paduanorum*, à quibus regebatur, anno D. MCCCXI. die XVIII. Aprilis, quam in regimen receperunt *Paduani*.

Post mortem crudelissimi *Ecelini* anno Domini MCCLIX. qui eam occupaverat, *Paduani* relicto suo Potestate, quem eligebant, se submiserunt Imperatori *Henrico de Lucemborch*, & acceperunt Vicarium Imperatoris ad regimen anno Domini MCCCXI. de mense Augusti, qui posteà recesserunt ab ejus obedientia, propter pacta non servata anno Domini MCCCXII. Propter quod idem Imperator in Civitate *Pisarum* tulit sententiam contrà *Paduanos*, & condemnavit illos in libris decem millibus. Quæ posteà fuit restituta ad omnes honores, & jurisdictiones, & reliqua per *Federicum* Imperatorem anno Domini MCCCXX. ut patet in ipsius restitutione, quam vidi. 49.

Consilium *Paduæ* elegit in Dominum, D. *Jacobum de Cararia* propter metum Domini *Canis de la Scala* dominatoris *Veronæ*, qui tenebat *Montemsilicem*, *Estem*, & *Montagnanam*, & hoc fuit die VI. exeunte Julio D. MCCCXVIII.

Consilium *Paduæ* cum consensu Domini *Jacobi de Cararia* dedit dominium *Paduæ* Duci *Austriæ* Regi *Romanorum*, Comiti *Goritiæ* pro eo accipienti anno Domini MCCCXIX. & hoc propter bellum Domini *Canis de la Scala*. Quod sibi datum fuit in *Bolzano* die V. Januarii, ubi factum fuit parlamentum. Castrum *Mirani* captum fuit die XXI. Augusti MCCCXXV per *Philippum de Peraga*.

Marsilius Grandis de Cararia, destitutus omni remedio subsidii, dedit *Paduam* Domino *Cani de la Scala* anno Domini MCCCXXVII. & Dominam *Thadæam*, filiam prædicti Domini *Jacobi de Cararia* prius promissam in uxorem Domino *Mastino de la Scala*, quæ fuit *Venetiis* desponsata.

Marsilius prædictus habuit à Communi *Paduæ* dominium, & claves die III. Septembris, qui congregato Consilio declaravit, quod volebat *Paduam* resignare Domino *Cani*, qui intravit *Paduam* per portam *Savonarolæ* die X. Septembris, & posuit sedem suam in Ecclesia Cathedrali, & sic sopitum fuit bellum quod duraverat annis XVII. mensibus IIII. & diebus XX. Sequenti die, convocato Populo in palatio, vexillum *Paduæ* datum fuit Domino *Cani*, & ipse constituit suum Vicarium in *Padua* dictum Dominum *Marsilium*, reponendo in ejus manibus vexillum prædictum.

Dominus *Canis* donavit ei bona illorum de *Macharussis*, de *Terradura*, de *Buglis*, de *Zuncho*, de *Alticlinis*, aliquorum de *Malitiis*, & aliquorum aliorum, qui fuerunt rebelles, ita ut ipse plus haberet divitiarum, quàm reliquum *Paduæ*.

Padua data fuit in dominio Domini *Marsilii* prædicti propter multas guerras, & scandala Dominorum *Alberti*, & *Mastini de la Scala*, anno Domini MCCCXXXVII. die III. Augusti, & hoc fuit cum consilio *Venetorum*, & *Florentinorum*.

Dominus *Marsilius* prædictus existens in articulo mortis designavit dominium *Paduæ* Domino *Ubertino de Cararia*, quod laudatum fuit à Populo, & à *Venetis*, & *Florentinis*, cum quibus erat in liga.

Dominus *Ubertinus* prædictus fecit fieri Castrum, videlicet *Rocham Este* anno Domini MCCCXXXIX. Quo anno facti fuerunt fulli omnium Sanctorum, & Laboreriæ pannorum lanæ, & papyri chartarum.

Pa-

Palatium claustrale Domini *Ubertini de Cararia* fuit expletum anno Domini MCCCXLIII. & aliud inchoatum, & facti fuerunt aggeres *Argulæ*, & navigium *Montagnanæ*, per quod itur *Este*, & muri *Paduæ* spaldorum reparati fuerunt.

Raynerius de *Forlivio*, Doctor excellentissimus, fuit conductus ad legendum in Studio *Paduano* per Dominum *Ubertinum* prædictum cum salario ducatorum sexcentorum, anno Domini MCCCXXXIV. & *Paduæ* moritur, & sepultus est in Ecclesia Sancti *Antonii*.

Dominus *Ubertinus* moritur morbo virgæ anno Domini MCCCXLV. die XXIX. Maji, & reliquit successorem Dominum *Marsilium de Cararia Papafaba*, quem *Jacobus de Cararia*, Nepos ex *Ubertino*, interfecit in ejus contrata die VI. Maji.

Jacobus de Cararia prædictus cum suis posteris nobilitate donatus fuit à *Venetis* anno Domini MCCCXLVI. propter gentes, quas misit in auxilium *Venetorum* contrà *Iadram*.

Corpus Beati *Antonii* fuit translatum in arca die quartodecimo Februarii MCCCXLIX. super quam Legatus Papæ Missam celebravit, existente Episcopo *Aldrevaldino*.

Jacobus de Cararia prædictus occiditur XIX. Decembris MCCCL. à *Gulielmo* Spurio filio Domini *Jacobi Grandis de Cararia* secum existente in prandio.

Consilium *Paduæ* dedit dominium *Paduæ* Domino *Jacobino*, & *Francisco de Cararia*, filio D. *Jacobi*, qui tenuerunt dominium usque ad annum MCCCLVI. die XIX. Julii. Quo die Dominus *Franciscus*, cœnans cum eo, impetum in eum fecit, & captum in Castro
50. *Montissilicis* posuit, ubi vitam finivit, & dominari solus cœpit. Qui postea potentia Comitis Virtutum Ducis *Mediolani*, & *Venetorum* privatus dominio, captus anno Domini MCCCCXIII. in carcere *Mutinæ* obiit.

Franciscus de Cararia filius prædicti *Francisci*, post expulsionem Patris ex dominio, recuperavit *Paduæ* dominium intrando per subtus pontem Sancti *Jacobi* de mense Junii die XIX. Mensibus XVIII. post expulsum Patrem ejus.

Franciscus de Cararia prædictus, capta *Padua* per dominium *Venetorum* die XVII. Novembris MCCCCV. *Venetias* ducitur in carcerem, & ibi finivit vitam suam.

Marsilius dicti *Francisci* filius, & *Ubertinus* frater stabant unus in Civitate *Mediolani*; alter verò *Florentiæ*, qui *Ubertinus* velenatus ab uno nominato *Scanferlon*.

Marsilius verò, ductus à Consilio quorundam improborum, qui meritas solverunt pœnas, decrevit dominium *Paduæ* clàm intrare; sed, cognito negotio, captus fuit ad *Furnos Vincentini* districtus ab uno *Vincentino*, nominato *Cera*, qui secum habebat XXII. equos, & ductus *Venetias* decapitatus fuit, & alii juxta eorum opera habuerunt mercedem suam anno Domini MCCCCXXIV. die XXIV. Maji remanente dominio *Paduæ* Dominis *Venetis*.

Alba turba apparuit in Civitate *Paduæ* anno Domini MCCCXCIX. quæ IV. diebus processionaliter incedebat cum Populo albis linteis vestito, quorum numerus numeratus fuit in prato vallis XIII. millium sexcentorum, in quo numero fuit Dominus *Franciscus de Cararia* Junior prædictus, & Episcopus *Paduanus*. Et ab illo tempore cœperunt Fraternitates spirituales, quæ in processionibus induuntur ut videmus, usque hodie.

Titi Livii Patavini Clarissimi Historici ossa reperta sunt apud Ecclesiam Sanctæ *Justinæ* in *Padua*, in una capsa plumbea, quam sæpissime vidi, & portata ad forum anno Domini MCCCCXIII. Ossa posteà posita fuerunt in capsula plumbea, & reposita ad faciem Occidentalem Palatii Magni.

Franciscus Petrarcha Poeta fuit coronatus laurea corona in Capitolio *Romæ* per Magnificum Comitem *de Anguillaria*, & alios Senatores annis Dominicis mille trecentis, & triginta uno, ætatis suæ anno XXXVII. die vero Sancto Paschæ, qui fuit octavo Aprilis, Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Papæ *Joannis* XXII. *de Colonna* anno XVI. sui Pontificatus. Et decessit posteà anno Domini MCCCLXXIV. Die XIX. Julii, ætatis suæ LXX. Et ossa ejus clauduntur marmoreo saxo, & in castro *Arquadæ* quiescunt, in *Euganeis* montibus.

F I N I S.

I N-

INDEX
RERUM MEMORABILIUM.

A.

Bbas *S. Justinæ ob insidias Ecelini Ferrariam fugit*, 10. A
— *postmodum in Monte Silice latuit*, ib.
— *Federicum adit apud Veronam*, 10. B
— *duobus mensibus castra Cæsaris est sequutus*, 10. B
Adua *fluvius*, 32. D
Alaricus *Rex Gothorum vastat Italiam*, 59. A
Alboinus Maurus *Consul Paduanus*, 59. C
Albricus *frater Ecellini* de Romano *Imperatori rebellat*, 11. D
— de Romano *à fratre Eccelino defecit*, 15. A
— de Romano *discordiam habuit cum fratre Ecelino*, 27. E
— *Ecelino fratri reconciliatur*, 27. E
— *frater Ecelini impar dominii, sed in malitia coæqualis*, 35. F
— *crudeliter sævit in Tarvisinos*, 35. F. 36. A
— *metu cum uxore & filiis noctu Tarvisium reliquit*, 36. A
— *ad castrum S. Zenonis confugit*, 36. A
— *morte fratris Ecelini perterritus Tarvisium dimittit*, 37. F
— *in Castrum S. Zenonis cum militibus Teutonicis consedit*, 37. F
— *à Tarvisinis, Paduanis, & Vicentinis obsidetur*, 37. F
— *à militibus cum tota familia hostibus traditur*, 38. F
— *miserrime cum uxore, filiis & filiabus interimitur*, 39. A
— *quam crudelis fuit exemplo declaratur*, 39. B. C
Aldebertus Falereus *Consul Paduanus*, 59. B
Aldenandrinus *Azonis Marchionis Estensis filius*, 3. B
— *Marchio Estensis jurat obedientiam Communi Paduæ*, 3. D
Aldrenandinus *Marchio Estensis de Comitibus Celanæ triumphat*, 4. A
— *in ipsa juventute moritur*, ibid.
— *ei successit Azo frater ipsius*, ibid.
Aldrevandinus *Marchio Estensis*, 8. E
— *Episcopus Patavinus*, 63. C
Alexander IV. *Pontifex Max.* 19. F
— *Pontif. Viterbii moritur*, 42. E
— *nullum tempore sui regiminis constituit Cardinalem*, 42. E
Alphonsus *Rex Castellæ, Rex Alemanniæ eligitur*, 27. F
Anconitana *urbs, antiquitus Ptolemaida*, 29. D
Andreas *Rex Ungariæ*, 8. E
— *Rex Ungariæ moritur*, 9. C
— Clodius *Consul Paduanus*, 59. C
Ansedisius *Potestas Paduæ solicite urbem custodit*, 24. A
— *fugiens Vicentiam properat*, 24. F
— *ab Ecelino duriter habitus ob amissionem Paduæ*, 25. E
Antianorum *Domus Paduæ facta fuit*, 61. C
Antonius *Confessor de Ordine Minorum obit*, 7. F
— *sanctitate sua Italiam illustravit*, 7. F
S. Antonius *quando Paduam venit*, 60. C
Aquila *civitas*, 55. D
Arnaldus *Abbas S. Justinæ religione laudabilis*, 2. B
— *Abbas S. Justinæ*, 6. E
Arnaldus *Abbas Cameras Palatii cum aula fecit fieri*, 9. A
— *Abbas S. Justinæ diem obiit*, 21. A
Arx *Baonis*, 12. A
— *Calaonis*, 12. A
— *Cerri*, 12. A
— *Estensis à Paduanis obsidetur*, 3. C. 12. A
Astaris *uxor Belæ Regis Ungariæ, filia Principis Græci*, 45. A
Astrologi *Ecelini, qui*, 34. E
Astum *oppidum agri Tarvisini*, 21. A
Attila *intrat Italiam cum 500000 armatorum*, 59. A
Azo *Marchio Estensis de regimine Veronæ ejectus*, 1. A. B
— *Marchio Estensis Veronæ moritur*, 3. A
— *ejus liberi*, ibid.
— *junior filius Azonis Marchionis Estensis*, 3. B
Azo *junior Marchio Ferrariam obsidet*, 5. E
— *Marchio Estensis à mandatis Imperialibus recedit*, 12. A. B
— *Marchio Estensis virginem Januensem Obizoni nepoti in uxorem tradidit*, 45. D
— *Marchio de suis inimicis feliciter triumphat*, 46. F. 47. A
— *nepotem Obizonem hæredem instituit*, 49. B
— *orationem ad Obizonem habet*, ibid.
— *Marchio Estensis ubi & quando mortuus*, 50. A

B.

BAldach *civitas inclyta*, 57. D
Balduinus *Imperator Orientalis fugit ad Insulam Nigripontis*, 43. F
Bayba *turris*, 23. F
Beatrix *filia Aldrevandini Marchionis Estensis filia*, 8. E
— *nubit Andreæ Regi Ungariæ*, 8. E
— *ejus matrimonium filiis Regis displicuit*, 8. E
— *Regina timore privigni in Alemanniam confugit*, 9. D
— *Regina Ungariæ peperit filium Stephanum dictum*, 9. D
— *soror Marchionis Estensis Monialis devota*, 47. C
— *Cænobium ad montem Jemulæ condit*, 47. E
— *junior filia Azonis Monialis pia*, 48. C
— *filius Andreæ Regis Ungariæ*, 8. E
— *Rex Ungariæ ad debellandum Regem Bohemiæ præparat*, 41. F
— *& Rex Bohemiæ de Ducatibus Austriæ & Styriæ disceptant*, 41. F
— *Rex Ungariæ fugam accipit*, 42. D
— *Castra omnibus necessariis referta amisit*, ibid.
— *pacem petit & accipit*, 42. E
Bergomenses *nuncium Martino de Laturo obviam mittunt*, 32. E
Bethogar *princeps illustris Soldani Ægyptii*, 57. B
— *Soldanum dolose interficit*, ibid.
— *Babylonis regnum obtinet*, 57. C
— *Christianos Syria ejicit*, 57. C. D
— *Antiochiam Christianis abstulit*, 57. D
S. Bonifacii *Comes reliquit duos filios*, 3. B
Bonifacius *Vidonis de Vizardo de Bononia Potestas Paduæ*, 6. E

Bondenum *urbs à Saliniguerra occupatur*, 12. C
Bontraversus *socer Ecelini famis cruciatu perit*, 22. C
Boxo de Doaria *civis nobilis Cremonensis*, 31. B
Bragantinum *urbs a Saliniguerra occupatur*, 12. C
Britanni *Regem in custodiam posuerunt*, 50. C
Brixia *incredibiliter terræ motu conquassata*, 5. D
— *ab Imperatore frustra tentata*, 10. F
— *instigante Ecelino civili discordia perturbatur*, 22. B
— *Ecclesiæ Romanæ se subjicit*, 28. A & seqq.
— *Ecelino restituitur*, 30. D
Brixienses *ad concordiam noluerunt redire*, 38. B
— *auctores cladis Ecelini fuere*, 33. F
— *pacem inter se fecerunt*, 52. B
— *à dominio Palavicini recedunt*, 52. B
— *Ecclesiæ fidelibus adhærent*, 52. B
Bugo Fufuscus *Consul Paduanus*, 59. B
Burgum *Capitis Sylvæ*, 24. A

C.

CÆsarea *urbs Palæstinæ à Ludovico Rege Galliæ reædificatur*. 16. F
Calao *castrum*, 25. B
Calippus *a Saracenis ita habetur ut Pontifex à Christianis*, 57. E
Canis della Scala *tenuit Montem Silicem, Estem, & Montagnanam*, 62. B
Carolus *filius Regis Joannis de Bohemia Imperator eligitur*, 8. D
— *ivit Romam & coronam accipit*, 8. D
— *Comes Provinciæ, frater Ludovici Regis Franciæ*, 51. A
— *ad suscipiendam Coronam Siciliæ exhortatur*, 51. B
— *Apuliam occupaturus Romam venit*, 51. D
— *Comes accipit exercitum ex Francia*, 52. A
— *juxta Capuam flumen Reperani transit*, 52. E
— *Comes regnum Siciliæ obtinet*, 53. D
— *Manfredum occidit*, 53. D
— *& honorifice sepeliri curat*, ibid.
— *Rex Siciliæ revocat Papam Clementem*, 53. F
— *Rex Siciliæ Senensium districtum vastat*, 54. A
— *Castrum Podii Bonici devicit*, 54. A
— *superat Conradinum*, 56. B
— *filiam Ducis Burgundiæ in uxorem ducit*, 56. D
— *Rex Siciliæ Nuceriam rebellantem obtinet*, 57. E
— *Rex Navarræ expeditionem in Syriam suscipit*, 58. A
— *Rex Navarræ Capitaneus exercitus constituitur*, 58. D
Carthago *à Christianis expugnatur*, 58. B
Castellum *Agnæ*. 12. D
— *Baldum quando fuit ædificatum*, 61. D
— *S. Bonifacii destruitur*, 13. C
— *Brentæ*, 12. D
— *Calaonis*, 25. B
— *Leonis*, 3. B
— *Mirani*, 62. C
— *Montisfilicis Ecelino à Federico traditur*, 16. E. 25. A
— *Ostiliæ à Mantuanis destruitur*, 13. C
— *Succinum*, 32. B
— *S. Thomasii de Padua fuit inceptum*, 60. D
— *Urceorum*, 32. B
Celestinus *Mediolanensis Pontifex creatur*, 12. E
— *post XVIII. dies moritur*; ibid.
Christianorum *expeditio in Syriam*, 58. A. B
Cittadellæ *Castrum quando cœptum*, 60. B
Clemens IV. *Pontifex eligitur*, 50. C
—— *Papa diem supremum obit*, 56. E
Cœnobium *S. Martini prope Ferrariam*, 48. D
—— *Causa Beatricis filiæ Azonis fuit constructum*, 48. D
Collomannus *filius Andreæ Regis Ungariæ*, 8. E
Comes *de Panico civis Veronensis Paduæ decollatur*, 13. C
Cometa *apparet anno 1222*. 5. C
—— *versus Occidentem apparuit*, 12. B
—— *apparet*, 50. B
Conchadalbar *castrum*, 24. A
Concilium *Romæ sub Pontifice Innocentio III*. 4. B
—— *Lugdunense Innocentius indicit*, 13. E
Conradus *filius Federici Apuliam cum Sicilia obtinet*, 17. D
—— *Rex Apuliæ moritur*, 19. E
Conradinus *Dux Sueviæ, filius Regis Conradi*, 41. A
—— *filius Regis Conradi*, 54. A
—— *ad recuperandum paternum regnum excitatur*, 54. B
—— *ejus expeditio in Italiam*, 54. B. C
—— *exercitus ejus defectu pecuniæ ad propria remeavit*, 54. C
—— *de Verona Papiam perrexit*, 54. E
—— *districtum Lucanorum vastat*, 55. B
—— *Regis Caroli Marescalcum superat*, ibid.
—— *à Carolo superatur*, 56. C
—— *capitur & cum Duce Austriæ decollatur*; 56. C. D
Constantia *filia Regis Arragonum uxor Friderici Imperatoris moritur*, 5. F
—— *filia Rogerii Regis Siciliæ*, 2. D
—— *uxor Henrici Imperatoris*, 2. D
—— *mater Friderici II. Imperat. & Regis Siciliæ*, ibid.
Constantinopolis *Palæologo subjicitur*, 43. E
Corduba *Senecæ & Lucani poëtæ patria*, 7. B
Cremonenses *Mediolanenses superant*, 3. C
—— *superant Parmenses*, 17. A
—— *contra Ecelinum exeunt*, 32. B
—— *cum fœderatis Ecelinum invadere gestiunt*; 32. C
—— *vestigia Ecelini sunt sequuti*, 33. B
—— *castra Brixiensium subvertunt*, 52. B. C
—— *pecunia Manfredi sunt corrupti*, 51. C
—— *iter Comitis Caroli ad urbem Romam impedire conantur*, 51. C
Cumani *in auxilium Regis Ungariæ veniunt*, 42. C
—— *confidentiam in arcubus & sagittis ponunt*, 42. C
—— *impetum Teutonicorum sustinere non possunt*, 42. C

D.

DAmiata *urbs munitissima in Ægypto*, 4. E
—— *à Christianis viriliter obsidetur*, ibid.
—— *à Christianis fuit obtenta*, 5. A
—— *iterum à Christianis amissa*, 5. B
—— *urbs Ægyptii à Ludovico occupatur*, 61. C
—— *à Saracenis funditus diruitur*, 16. F

E.

Ecclesia *S. Mariæ de Porcia capta fuit*, 60. A
Ecelinus III. de Romano *vitam in hæretica pravitate terminavit*, 1. B.
—— III. *Veronæ dominium invadit*, 6. A
—— *optimates Paduanos exilio mulctat*, 9. F
—— *tradidit eos Federico Imperatori*, ibid.
—— *Jordanum Paduæ patrem habitum incarceravit*, 10. A
—— *Montagnanam obsidet*, 10. F
—— *Montagnanam capit*, 13. B
—— *multos nobiles capite mulctat*, 13. C
—— *Abbatem S. Justinæ de Padua capit*, 14. F
—— *inauditam stragem & occisionem perpetrat*, 18. C. & *seqq.*
—— *ad delendum Mantuanos se præparat*, 23. A
—— *erat solicitus cœlestium corporum explorator*, 23. C
—— *ad duodecim millia*, *Paduanorum interficit*, 25. D
—— *contra Paduam proficiscitur*, 26. D
—— *re infecta Veronam revertitur*, 27. A
——*Brixiam capit*, 29. E
—— *cum Palavicino exercitum jungit*, 30. A
—— *Papæ Legatum in potestatem accipit*, 30. C
—— *Episcopum Veronensem*, & *Potestatem*, *Mantuæ capit*, 30. D
—— *à Dominio Brixiæ Palavicinum & Cremonenses excludit*, 31. B
—— *discordiæ seminator*, 31. F. 32. A
—— *totum mundum adversus Ecclesiam provocat*, 32. A
—— *electis militibus ad occupandum Mediolanum proficiscitur*, 32. D. E
—— *Vicum Mercati intrat*, 33. A
—— *terrefactus cum Mediolanensibus dimicare non ausus*, 33. D
—— *graviter in pede vulneratur*, 33. E
—— *in prælio capitur*, 34. A
—— *captus Succinum deducitur*, 34. F
Ecelinus *ibi mortuus est*, 35. A
—— *urbes*, *super quas tyrannidem exercuit*, 35. A. B
—— *Veronæ carcerem cum 200 Veronensibus concremavit*, 36. D
—— *quoad qualitates describitur*, 37. A. B. &c.
Eclipsis *solis quando*, 48. F
Encius *filius naturalis Federici*, 15. D
Exhortatio *Azonis moribundi ad nepotem hæredem*, 49. B
Expeditio *Christianorum in Syriam*, 58. A. B

F.

Faventia *ab Imperatore Federico capitur*, 12. E
Federicus *Siciliæ Rex*, *filius Henrici Imperatoris*, 2. D
—— II. *Imperator Romanus coronatur*, 5. A
—— *Apuliam rebellem sibi subjugavit*, 5. B
—— *Saracenos in civitate Nuceria habitare fecit*, 5. B
—— *habuit filium Henricum ex Constantia filia Regis Arragonum*, 5. F
—— *habuit Conradum ex Isabella filium dilectissimum*, 5. F
—— *aspirat ad dominium Lombardiæ*, 6. B
—— *Cremonæ & Ravennæ colloquium habet*, 6. C
—— *cum exercitu galearum in Syriam navigat*, 6. D
—— *à Soldano Babylonis quasdam civitates recepit*, 6. D
—— *filium suum Henricum incarceravit*, 8. B
—— *de Alemannia descendit cum exercitu copioso*, 9. B
Federicus *Mantuam vastat*, 9. B
—— *Imperator Vicentiam invadit*, 9. B
—— *capit & comburit*, 9. C
—— *optimates Paduanos in Apuliam mittit*, 10. A
—— *secundo in Lombardiam descendit*, 10. B
—— *tractat de pace cum Mantuanis*, 10. B
—— *districtum Brixiæ intrat*, 10. C
—— *incendiis & rapinis omnia destruit*, ibid.
—— *Montem clarum subvertit*, ibid.
—— *Mediolanenses apud Curtam Novam vicit*, 10. D
—— *Potestatem Mediolanensem*, *filium Ducis Venetiarum capit*, 10. D
—— *Paduam accessit*, 11. A
—— *à Pontifice Gregorio excommunicatur*, 11. A
—— *honoratur ab Abbate donis gratissimis*, 11. C
—— *consilium Ecelini in omnibus sequebatur*, 11. E
—— *Imperator Ravennam obsedit*, 12. D
—— —— *Faventiam capit*, 12. E
—— —— *Romanam Ecclesiam subjugare volebat*, 13. A
—— *in Concilio Lugdunensi ab Innocentio proscribitur*, 13. F
—— *in Apuliam revertitur*, 14. B
—— *Conradum filium in Alemanniam mittit*, ib.
—— *Imperator in Apulia moritur*, 17. B
Fridericus *frater Regis Castellæ Siciliam intrat*, 54. D
—— *quædam loca munita occupat*, ibid.
Ferraria *à Rizardo obsidetur*, 5. E
—— *obsidetur*, 12. C
B. Franciscus *fundavit Monasterium de Cella*, 60. C
Franciscus de Carraria *regiminis consortem Jacobinum capit & carceri inclusit*, 63. C
—— *deinde ipse dominio privatus*, *in carcere Mutinæ obiit*, 65. D
—— *Junior de Carraria dominium Paduæ recuperat*, 63. D
—— *capta Padua Venetias ducitur in carcerem*, 64. A
—— Petrarcha *Poeta fuit coronatus in Capitolio Romæ*, 64. C

G.

Galvanus Lancea *Vicarius in Marchia*, 13. C
Gazara *urbs in finibus Palæstinæ*, 57. A
Gebhardus *Comes de Saxonia ab imperatore in Marchia relinquitur*, 9. C
Geveardus *de Saxonia Nuntius Imperatoris*, 10. E
—— *Paduam veniens Abbati S. Justinæ Monasterium restituit*, 10. E
Gifolinus *Potestas Brixiæ capitur & in vinculis conjicitur*, 28. D
Gogium *Castrum Ecelini à Paduanis destruitur*, 7. C
Gothi *intrant Italiam*, *& igne & ferro eam vastant*, 59. A
Græcia *fuit in statu florido tempore belli Trojani*, 44. B
—— *sub Alexandro Macedonum Rege obtinuerunt imperium Orientis*, 44. B
—— *artium liberalium scientia antiquitus excellebat*, 44. B
—— *fuit facta præda omnium circumstantium nationum*, 44. C
Gregorius IX. *Papa & Federicus inter se sunt discordes*, 6. C
—— *exercitum in Apuliam misit*, 6. E
—— *Papa Federicum excommunicat*, 11. A
—— *moritur*, 12. E
—— *canonizavit Antonium*, 60. D
—— *Notarius sedis Apostolicæ*, *Legatus Italiæ ordinatur*, 11. B

Gregorius *Mediolanenses ad pugnandum viriliter inflammat*, 11. B
—— *de Montelongo Sedis Apostolicæ Legatus*, 12. C
—— *venit in auxilium Marchionis Estensis*, 12. C
—— *Patriarcha Aquilejensis Forum Julii ingreditur*, 18. A
—— *Patriarcha Aquilejensis, ut Castra suis civitatibus redderentur, fecit*, 36. B.
Grifolinus *Potestas Brixiæ*, 27. B
Guecillus de Camino *Tarvisium intrat*, 11. D
Gufolinus *Dominium Brixiæ obtinet*, 22. B
Guido de Bonato *Forlinensis Astronomus Ecelini*, 34. E
Guidotus *Episcopus Mantuanus*, 8. F
—— *ab Advocatis crudeliter est interfectus*, 8. F
Gulielmus *filius minor S. Bonifacii Comitis*, 3. B
—— *Comes de Hollandia Imperator eligitur*, 16. B
—— *Rex Alemaniæ à Frisionibus occiditur*, 27. E
—— de Carturio *nobilis Patavinus*, 18. B
—— *filii ejus & nepotes jussu Eccelini Paduæ sunt interfecti*, 18. B
—— de Campo S. Petri *jussu Ecelini interficitur*, 17. B
—— *Francigena Princeps Bithyniæ, & Achajæ*, 43. B
—— *à Palæologo superatur*, ibid.
—— *carceri ab eodem includitur*, 43. B
—— *Princeps Bithyniæ & Achajæ à Palæologo dimittitur*, 44. E
—— *cum Venetis fœderatus Palæologum totis viribus impugnat*, 44. E

H.

Henricus *filius Federici in patrem seditionem movet*, 8. A. B
—— *Castellæ Regis frater, Carolo infestus*, 55. B
—— *dominium fratris Regis Castellæ sustinere non poterat*, 55. B
—— *à Romanis Senator eligitur*, 55. C
—— *exaltationem Conradini, & Caroli interitum procumbat*, 55. C
—— de Egna *nepos Eccelini à milite interficitur*, 15. B
—— *Lantgravius Thuringiæ, Rex Alemanniæ moritur*, 15. C
—— *de Lucemburg imperator tulit sententiam, contra Paduanos*, 62. A
—— *Thuringiæ Lantgravius Jmperator eligitur*, 14. C
—— *vicit Conradum filium Federici*, 14. D
—— *frater de Ordine Prædicatorum*, 27. B
Hispalis *urbs*, 7. B
Honorius III. *Pontifex*, 4. D
—— III. *Pontifex moritur*, 6. C
Hyems *asperrima omnes fruges perdidit*, 8. D

I.

Jacobinus & Franciscus de Carraria *dominium Paduæ acceperunt*, 63. C
Jacobus *Aschipresbyter fit Episcopus Paduanus*, 6. F
—— *Episcopus Paduanus obit*, 11. F
—— de Carraria *capitur*, 12. D
—— de Carraria *in Principem Paduanum eligitur*, 62. B
—— de Carraria *nobilitate donatur a Venetis*, 63. B
—— de Carraria *nepos Ubertini occidit Marsilium de Carraria*, 63. B
—— de Cararia *à Gulielmo Jacobi Grandis de Carraria occiditur*, 63. C
—— Dalesmaninus *homo malitiosus & callidissimus*, 7. A
—— de Mora *Tarvisio præsidet*, 11, D
—— Theupolus *Saliniguerram captum Venetias duxit*, 12. C
Januenses *Venetorum æmuli*, 43. F
Januenses *pacem inter Venetos violant*, 44. A
—— *cum Palæologo contra Venetos societatem statuunt*, 44. A
Jemula *mons*, 47. E
Innocentius *Pontifex coronat Othonem Imperatorem*, 2. A
—— *eundem anathematis vinculo innodavit*, ibid.
—— *jubet Fridericum in Alemanniam ascendere*, 2. D
—— III. *Pontif. obit*, 4. D
—— IV. *Pontifex*, 13. A
—— IV. *Federicum proscribit*, 13. F
—— IV. *Januam navigat*, 13. D
—— *sedem suam apud Lugdunum fugit*, 13. E
Innocentius IV. *revertitur in Italiam*, 17. B
—— *civitatem Laudensem recuperat*, 17. C
—— IV. *Papa intrat Apuliam*, 19. E
—— *morientis verba*, 20. E
Joannes *Rex Hierosolymitanus*, 4. F
—— *Rex Hierosolymitanus*, 5. F
—— *Dominicanus Longobardis pacem suadet*, 8. C
—— Episcopus *Paduanus à populo honorabiliter suscipitur*, 27. B
—— XXII. *de Colonna Pontifex*, 64. D
—— *sepultus in castro Arquadæ in Euganeis montibus*, 64. D
—— de Scamarolla *miles Veronensis vulnerat Henricum de Egna*, 15. B
Jordanus *Episcopus Paduæ moritur*, 6. F
Isabella *filia Regis Hierosolymitani uxor secunda Friderici Imperatoris*, 5. F

L.

Lendenaria *Communi Paduæ fuit data*; 61. F
Lucanus *poëta natus est Cordubæ*, 7. B
Lucianus Favilla *Consul Paduanus*, 59. B
Ludovicus *Rex Franciæ obit*, 5. C
—— *bellum gessit cum Comite Tolosano hæreticorum fautore*, 5. D
—— *Rex Francorum Ægyptum intrat*, 16. C
—— *Damiatam sine gladio & sagitta capit*, ib.
—— *Rex Galliæ pro redemptione sua Damiatam Saracenis reddidit*, 16. F
—— *Rex Galliæ reædificat Cæsaream urbem Palæstinæ*, 16. F
—— *cum ignominia gentis suæ in Franciam revertitur*, 16. F
—— *Rex Franciæ expeditionem in Syriam suscipit*, 58. A
—— *Rex Galliæ diem suum obit*, 58. C

M.

Manfredus *Princeps Tarenti filius naturalis Federici*, 19. E. 20. E
—— *totum regnum paternum obtinet*, 20. F
—— *suos subjectos pœnitere prohibet*, 41. A
—— *fere totam Tusciam sibi subjugavit*, 41. C
—— *Carolo insidias struit*, 51. E
—— *Carolo impar versus Beneventum properat*, 52. E
Cremonenses *ad obedientiam Romanæ Ecclesiæ revertuntur*, 53. E
—— *jugum Uberti Palavicini excutiunt*, ibid.
Mantuani *Rizardum amicabiliter receperunt*, 6. A
Marcus Aurelius *Consul Paduanus*, 59. B
Marsilius Grandis de Carraria *dedit Paduam Cani della Scala*, 62. C
—— *filiam Thadæam Jacobi de Carraria promissam Mastino de la Scala in uxorem dedit*, 62. C
Marsilius de Carraria *Papafaba, successit Ubertino*, 63. B.
—— *occiditur à Jacobo Ubertini nepote*, 63. B
—— II. *de Carraria Patavium occupaturus capitur & decapitatur*, 64. B

Mar-

Martinus de Laturo *populi Mediolanens. Capitaneus*, 32. E
—— *Mediolano egressus in Cremonensium auxilium venit*, 32. E
Maximus Luirus, *Consul Paduanus*, 59. B
Mediolanenses *à Cremonensibus vincuntur*, 3. B
—— *partem Othonis fovebant*, ibid.
—— *irruunt in Cremonenses*, ibid.
—— *in auxilium Brixiensium veniunt*, 10. C
—— *apud Cartem Novam à Federico vincuntur*, 10. D
—— *Federici verba pro nihilo reputant*, 6. C
—— *& Cremonenses pacem inter se ineunt*, 31. D
—— *ab Ecelino corrupti urbem ei tradere quærunt*, 32. D
—— *in prælium contra Ecelinum procedere se disponunt*, 33. B
—— *pugnam ineunt cum Ecelino*, 33. F
—— *ad recipiendum Carolum se præparant*, 51. C
Minorum *fratrum origo*, 4. B
Monasterium *de Cella fuit fundatum*, 60. C
—— *S. Joannis in Viridario fuit captum*, 60. B
Mons Clarus *locus nobilissimus*, 10. C
—— Silex, *Castrum*, 25. A
Montagnana *frustra ab Ecelino obsessa*, 10. F
—— *est concremata*, 13. B
Monticuli *Azonem de Verona ejiciunt*, 1. B
—— *ab Azone superantur*, 1. C
—— *arcem Gardæ capiunt*, 1. C
—— *burgum Piscariæ intrant*, 1. D
—— *per districtum Veronæ omnia devastant*, 1. D
—— *ab Azone & Comite Bonifacio sunt capti*, 1. D
—— *sex annis extra Veronam fuerunt*, 3. D
—— *in Veronam iterum introducti*, 3. D
—— *intempestive contra Comitem S. Bonifacii rebellant*, 3. E
Mora *ad se trahit periculum*, 51. C

N.

Nicolaus de Lendenaria *ab Alberico defecit*, 15. A
Nilus *fluvius Ægypti*, 5. A
—— *à Mose Geon appellatur*, ibid.
Nivium *magna vis per totum mundum*, 6. E

O.

Obertus Palavicinus *Dominus & Rector Placentiæ eligitur*, 17. D
Obizo *Azonis Marchionis nepos*, 17. F
—— *Raynaldum patrem in omnibus exhibebat*, 45. E. F
—— *ab avo tenerrime diligitur*, 46. A
Odoardus *Regis Angliæ filius*, 58. A. F
Oleum *fluvius*, 30. A
Oratio *Caroli Regis Siciliæ ad milites*, 55. F
Origo *fratrum Prædicatorum & Minorum*, 4. B
Otho *Dux Saxoniæ in Regem Alemanniæ eligitur*, 1. E
—— *venit in Lombardiam*, ibid.
—— *in adventu ejus tremuit Italia*, ibid.
—— *usus est Consilio Ecelini & Saliniguerræ*, 2. A
—— *odit Azonem*, 2. A
—— *a Papa Innocentio coronatur*, 2. A
Otho *Imperator à Rege Franciæ superatur*, 2. B
—— *revertitur in Alemanniam*, 2. C

P.

Padua *quando & a quo condita*, 59. A
—— *ab Attila Hunnorum Rege fuit capta*, 59. A
—— *fuit data Gaboardo Comiti Imperatoris nomine*, 60. D
Paduani *arcem Estensem obsident*, 3. C
—— *turrim Baybæ obsident*, 3. F
—— *ob nimiam pluviam obsidionem dimittunt*, 3. F
—— *Castrum Gogii destruunt*, 7. C
—— *Nuntiis Imperatoribus civitatem tradiderunt*, 9. E
—— *de lupo pastorem ovium faciunt*, 9. E
—— *victoriam obtinent contra Ecelinum*, 29. B. C
Patavini *ob Gothorum adventum urbem portualem condere decernunt*, 59. B
Paduani *se subjecerunt Imperatori Henrico de Lucenbourg*, 62. A
Palavicinus *Brixiam obtinere affectat*, 38. C
—— *Brixiam assecutus Ecelini vestigia imitatur*, 38. C
—— *legatum Ecclesiæ Romanæ diligenter custodiri præcepit*, 38. C
—— *Marchio novitatem pœnitentiæ prohibuit*, 41. D
Palæologus *totius Græciæ obtinet principatum*, 43. B
—— *Gulielmum Bithyniæ abire permittit*, 44. E
—— *castrum Malvasiæ à Gulielmo recipit*, 44. E
Papienses *jugum Uberti Palavicini excutiunt*, 27. D
Parma *ab extorribus occupatur*, 15. E
Parmenses *à Cremonensibus sunt devicti*, 17. A
Paulus Traversarius *Ravennæ Dominus*, 12. D
—— *Saracenus Ecelini Astronomus*, 34. F
—— *venit de Baldach à remotis Orientis finibus*, ibid.
Pecuniæ *obediunt omnia*, 43. D
Peccorarius *civis Veronensis Potestas eligitur*, 3. E
Pelagius *Ecclesiæ Romanæ Cardinalis*, 4. F
Philippus *Rex Francorum*, 2. C
—— *de Imperatoris exercitu victoriam habet*, 2. C
—— *promittit Othoni Parisios si Imperium Romanum obtineret*, 2. D
—— *Episcopus Ferrariensis cum fœderatis Ferrariam obsidet*, 12. B
—— *Episcopus Ferrariensis vir audax & sagax*, 14. D
—— *Ravennas legatus Lombardiæ, Marchiæ & Romaniolæ*, 22. D
—— *legatus Pontif. Plebem Sacci occupat*, 24. B
—— *usque Paduam cum exercitu properat*, ibid.
—— *Padua ab illo occupatur*, 24. E
—— *patri Ludovico successit*, 58. C
—— de Peraga *capit castrum Mirani*, 62. C
Pisani *se subjiciunt Regi Caroli*, 57. F
—— *præcepta Pontificis contemnunt*, 53. F. 54. A
Placentini *jugum Palavicini excutiunt*, 27. D
Pœnitentiæ *modus in tota Italia ortus*, 40. A
Pons *Pallazoli*, 32. D
Prædicatorum *fratrum origo*, 4. B
—— *Fratrum ordo in Curia Romana confirmatur*, 59. E
Prælium *inter Ungaros & Bohemos*, 42. B
Ptolemais *nunc Ancona*, 29. D

Q.

Quincianum *Castrum Brixiæ*, 15. D

R.

Rainaldus *filius Marchionis Estensis moritur*, 17. E
—— *Abbas fecit fossatum*, 60. C
Ravenna *à Federico obsidetur*, 12. D
Raymundus *Comes Provinciæ habuit quatuor filias generosas*, 50. D
Raynerius de Forlivio *constituitur ab Ubertino de Carraria ad legendum in Gymnasio*, 63. A
Religio *& cultus novus ortus in Italia*, 64. B
Ricardus *Comes S. Bonifacii obit*, 18. A
—— *reliquit unicum filium Ludovicum*, 18. A
Riprandinus *Veronensis Astrologus Ecelini*, 34. E
Rivus *altus fluvius*, 59. B
Rizardus *S. Bonifacii Comitis filius*, 3. B
—— *Comes S. Bonifacii sub specie pacis comprehenditur*, 5. E
—— *Comes S. Bonifacii*, 5. E
—— *Salinguerram in Ferraria obsidet*, 5. E
—— *Comes S. Bonif. Verona pellitur*, 6. A
—— *Comes S. Bonifacii Veronæ capitur*, 7. D
—— *Comes à vinculis liberatur*, 7. F
—— *frater Regis Angliæ Rex Alemanniæ eligitur*, 27. F
Rodigium *fuit emptum à Paduanis*, 61. F

S.

Saliniguerra *dominus Ferrariæ*, 12. B
—— *Ferrariensis tyrannus capitur*, 12. C
—— *Venetias captus ducitur*, ibid.
—— *ubi usque ad diem mortis custoditus*, ibid.
Salio *Canonicus Paduanus Astrologus Ecelini*, 34. E
Saraceni *de Hispaniæ finibus expelluntur*, 7. A
—— *sedibus effugati, in Africam transeunt*, 7. B
—— *ex Africa in Hispaniam transfretarunt*, 50. F
—— *contra Francos in Sicilia rebellant*, 54. D
Senenses *præcepta Pontificis contemnunt*, 53. F. 54. A
Seneca *natus est Cordubæ*, 7. B
Sibilia *urbs nobilissima à Julio Cæsare condita*, 7. B
Simeon *Comes Theatinus*, 9. C
—— de Montesilice *Canonicus Paduanus Cardinalis factus*, 43. A
Sinibaldus *de Comitibus Levaniæ Pontifex dictus Innocentius* IV, 12. F. 13. A
Soldanus *Rex Babyloniæ Reges Saracenorum in suum auxilium contra Christianos convocat*, 4. F
—— *Ægyptius Scythas Syria pellit*, 57. A
Stephanus *Abbas S. Justinæ*, 2. B
—— *resignat Abbatiæ*, ibid.
—— *in Venda vitam heremiticam duxit*, ibid.
—— *Andreæ Regis Ungariæ & Beatricis filius*, 44. F
—— *frater Belæ Regis Ungariæ*, ibid.
—— *diu expectabat aliquam partem regni à fratre*, 44. F
—— *duxit Traversariam filiam Gulielmi civis Ravennatis*, 44. F
Superstitio *& flagellantium ritus*, 40. B
Synodus *vid.* Concilium,

T.

Tartari *Ungariam devastant*, 12. F
— *debellant Saracenos*, 56. F
— *Arabiam, Syriam & Palæstinam vastant*, 56. F
Tarvisina *Marchia Ecelino se suaque subdit*, 9. F
— *Marchia fuit quasi hortus voluptatis*, 31. E
Tarvisium *in Venetorum ditionem venit*, 36. A
Terræ motus *per totam Italiam factus*, 5. D
— — *magnus quando*, 56. E
— — *magnus in die nativitatis Domini*, 60. B
Theobaldus Franciscus *Imperatoris Vicarius Marchiæ*, 12. A
— *mandatis Ecelini parendum erat*, 12. A
— *quædam castra Bononiensium vastavit*, ibid.
— Franciscus *Jacobum de Carraria capit*, 12. D
Thesaurus *fuit inventus in horto domus Dei de Padua*, 60. E
Thomas Candianus *Consul Paduanus*, 59. B
Titi Livii *Historici ossa in Padua sunt inventa*, 64. C
Tixo *de Campo S. Petri amicus Marchionis*, 8. F
Tridentini *jugum tyrannidis Ecelini excutiunt*, 22. A
Tridentinus *Episcopus & populus se subjecerunt Dominio Paduæ*, 61. A
Tunetum *à Christianis obsidetur*, 58. D
— *fit Christianis tributarium*, 58. E
Tunicium *circa decem miliaria à Carthagine est constructa*, 7. C

V.

Ubertinus de Carraria *dominium Paduæ accipit*, 62. F
— *fecit fieri Castrum Rocham Este*, 62. F
— de Carraria *moritur*, 63. B
Ubertus Pallavicinus *in auxilium Ecelini venit*, 23. D
— Palavicinus *habuit dominium Cremonæ, Mediolani Brixiæ, Placentiæ, Papiæ, Tortonæ ac Alexandriæ*, 53. E
Verona *fere* 34. *annis Ecelino subjecta fuit*, 35. B
Veronenses *vehementer gavisi sunt de casu Ecelini*, 36. C
— *Ecelini custodes Verona ejiciunt*, 36. D
— *Comitem S. Bonifacium recipiunt*, 36. D
Veneti *Anconam expugnant*, 29. E
— *gens potentissima*, 35. D
— *post Ecelini mortem vindictam injuriarum ejus moliuntur*, 35. E
— *ad invadendum Tarvisium exercitum destinant*, 35. E
— *Constantinopolim amittunt*, 43. F
— *in mari erant potentes*, 44. B
Victoria *oppidum proxime Parmam*, 15. F
— *à Federico condita*, ibid.
— *à Parmensibus capitur & crematur*, 16. A
Vitalianus de Arelda *vir sceleratus*, 16. E
Vincentia *à fide Paduanorum recessit*, 61. F
Viterbium *urbs*, 53. F
Ungaria *à Tartaris devastatur*, 12. F
Urbanus IV. *Hierosolymitanus Patriarcha eligitur Pontifex*, 43. A
— IV. *Pontifex moritur*, 50. B

Z.

Zeno Daulus *Consul Paduanus*, 59. B
— Marinus *Paduæ Potestas*, 3. D

FINIS.

EMENDANDA.

pag. 25. F pro *no* lege *non*. pag. 48. in calce pro *tori* lege *De*.

GERARDI MAURISII,

Civis, & Judicis Vicentini,

DOMINORUM DE ROMANO

Et

MARCHIÆ TARVISINÆ HISTORIA,

A FELICI OSIO

Primum publici juris facta.

Cui adjuncti sunt versus THADÆI, *Notarii Vincentini*, Historiam hanc & Significationem Nominum & Cognominum ECCELINI & ALBERICI Fratrum de ROMANO continentes, juxta prosam AUCTORIS, à quo & producti & allati sunt.

Editio Novissima, nitida, mendis abstersa, Indiceque locupletissimo aucta.

LUGDUNI BATAVORUM,
Sumptibus PETRI VANDER Aa,
Bibliopolæ, & Typographi Academiæ atque Civitatis.

NOVÆ HUJUS EDITIONIS PRÆFATIO.

BENIGNE LECTOR.

IN longe alium finem & ſcopum opuſculum hoc, a nobis repetitum, a Doctiſſ. Leibnitio *in Collectione Scriptor Hiſtor. Brunſvicenſ: Inſerv:* in vulgus emiſſum eſt, quam à nobis; Nos fecimus, ut eo pleniorem Hiſtoriam *Latinam* proferremus, aſt ille, ut res ab *Ottone IV.* Imperatore *Romano* geſtas, & à nullo alio deſcriptas, quam à noſtro *Mauriſio*, promulgaret. Sed hîc ſciendum, noſtram Editionem multo perfectiorem quam Viri Cl. *Leibnitii*, eſſe; nam, cum ad rationis trutinam eam penſaremus, hanc eſſe mutilam, & notis, caſtigationibuſque in margine poſitis, quin imo verſibus à *Thadæo* juxta proſam *Mauriſii* elaboratis orbatam eſſe, offendimus, quibus tamen omnibus noſtra Editio inſtructa eſt. Quid autem porro de hoc Tractatu judicandum & quam pluris æſtimandum ſit, hic ſilentio præterimus, quoniam id, Benigne Lector, ex ſummario & judicio jamjam memorati *Leibnitii* haurire potes, quod eam ob cauſam huic tractatui præmiſimus, eoque opuſculum hoc auximus. Huic autem præfiximus Judicium Gerardi Joann. Voſſii: *de Hiſtor. Latin. lib. II. cap.* 57. de noſtro Auctore. Quare breviter carptimque perſtringemus, quid opera noſtra & ſtudium hoc in edendo præſtitit. Scias igitur, nos primum nomina propria literis à textu diſtinctis excudi curaſſe, deinde notas marginales ſignis & numeris notaſſe, præterea paginas Editionis viri Clariſſimi Felicis Oſii *Venetiis MDCXXXVI. ex Typographia Ducali Pinelliana* editæ appoſuiſſe noſtræ in margine, ut idem tibi eſſet, ac ſi eandem editionem evolveres. Poſtea cum prædicta Editio *Felicis Oſii* Indice careret, noſtræ locupletem Indicem ſubjunximus, ne quid in hoc opuſculo deſiderare poſſes. His interim ut fruaris ex animo opto. Vale.

ELOGIA DOCTORUM VIRORUM DE GERARDO MAURISIO.

Ex Ger. Joann. Voſſii de Hiſtor. Latin. Lib. II. Cap. 57.

Q*uantum etiam videre poſſum, non alia etiam ad tempora referri debet* Gerardus Mauriſius, *Judex & civis* Vincentinus, *cujus nullam à* Joanne Baptiſt. Pajarino *mentionem factam, non immerito aliquis mirari poſſit. Condidit enim* Hiſtoriam Vincentinam, *quam ab anno orditur* cIↃ C LXXXIII. *ac perducit ad annum uſque* cIↃ CC XL. *quemadmodum ſuis me literis edocuit V. CL.* Felix Oſius, *Oratoriæ in Gymnaſio* Patavino *Interpres. Supereſt M. S.* Vincentiæ *apud Comites* Thienæos, *atque id vetuſto admodum charactere. Fragmentum ejus tranſmiſſum ad eundem* Oſium *fuit, in quo mentio fiebat* B. Joannis de Scledo Vincentini, *monachi Dominicani, qui non abſque ſingulari divini numinis gratiâ creditus eſt ſedaſſe tumultus in Marchiâ* Tarviſinâ *excitatos circa annum* cIↃ CC XXX. *inter* Albericum, & Eccelinum *fratres de* Romano, *Comites S.* Bonifacii, & *Marchiones* Eſtenſes: *quemadmodum & alia per eum effeciſſe dicitur, quæ naturæ vires excederent. Eoque facile ſubſcribo doctiſſimo* Oſio *acute conjectanti pro Pariſio* Mauriſium *reſcribi debere apud Carolum Sigonium* in libb. de regno Italiæ: *cum ſic ſcribit:* Nam multa etiam ab eo in Chriſti nomine edita miracula, *Pariſius* auctor eſt. *Quippe* Mauriſium, *quidem iis vixiſſe temporibus, & cum cura ſignaſſe miracula, quæ à Vincentino Joanne prodita acce-*

pisset, satis ex fragmento illo liquet: de Parisio *vero eorum scriptore, non apud alios modo, sed nec apud* Vincentinos *scriptores, vel vola, vel vestigium comparet.*

Judicium Clarissimi Leibnitii de Historia Maurisii: in Introduct. in Collect. Scriptor: Histor. Brunsvic. Inservi. Tom. II. pag. 6.

Cum *Felix Osius* Vir doctus, Professor *Patavinus*, hortatu *Dominici Molini* Senatoris *Veneti*, ab eruditis sui temporis passim celebrati, Historiam *Henrici VII.* Augusti, ab *Albertino Mussato* contemporaneo scriptam, edere moliretur: scriptores aliquot alios ineditos addere constituit, qui de rebus *Marcæ*, quam olim *Veronensem* hodie *Tarvisinam* vocant, id est, partis *Longobardiæ*, *Venetis* vicinæ, scripserant. Obiit *Osius*, antequam editionem absolveret; quæ tamen *Molini* favore & *Laurentii Pignorii* cura perfecta est anno Dom. 1636. Ex his scriptoribus visus est nobis collectioni nostræ inseri dignus antiquior cæteris *Gerardus de Maurisio*, causidicus ac civis *Vicentinus*, & aliquando judex urbis, ut habetur in fine operis, natus In nostra. Editione pag. 8. F *Petro* quondam de *Maurisio* milite (p. 29.) qui stetit a partibus *Friderici II.* Imperatoris & *Ecelini* de *Romano* contra Pontificem Romanum & Marchiones *Estenses*, id est, à parte *Gibellina* contra partem *Guelfam*; cum contra *Monachus Paduanus*, ab *Urstisio* editus, & *Rolandinus* editus ab *Osio*, aliique pene omnes Pontificis partes tueantur, & in Imperatorem sint iniqui. Sed *Maurisius*, ante ruinam *Ecelini* tertii (secundo nati) scripsit: cæteri fortunam secuti videntur. Quanquam ego *Ecelinum* hunc tueri nolim, cujus crudelitatem & tyrannidem omnes uno ore exagitant; quæ, cum *Maurisius* scriberet, nondum credo ad ἀκμὴν pervenerant. Sed cur *Maurisium* in hanc collectionem admitterem, duo fuere: primum, quod de *Ottone IV.* Augusto habet, quæ, alibi non legenda, ad indolem tanti Principis noscendam faciunt; deinde quod de rebus Marchionum affert, quæ nuperi scriptoris *Romani*, viri docti sed *Estensibus* iniquioris, opinionem refellunt, qui de Pontificio in *Comaclum* jure epistola, *Italico* sermone scripta, tractavit. Contendit *Romanus* Scriptor *Estensibus* Marchionum honorem non ante competiisse, quam *Azo Estensis* ab *Innocentio III.* Marchio *Anconæ* renuntiatus est. Sed *Maurisius* noster, adversus *Estensibus* & hosti eorum favens, eoque credibilior, cum ipsorum dignitati testimonium perhibet, *Azonem* jam Marchionem *Estensem* vocat ante annum 1204, id est, multo ante, quam Marchiam *Anconitanam* obtinuit. Narratque, Marchionem *Estensem Ecelino* secundo, senioris *Ecelini* filio, contra In nostra. pag. 4. E *Patavinos* (p. 26.) astitisse; sed hunc postea *Veronensibus* contra Marchionem auxilio fuisse, qui ad potestatis honorem *Veronæ* electus, & deinde expulsus fuerat: mox tamen, repugnante licet *Ecelino*, *Veronam* recepit. Idem Marchio tunc & *Salinguerram Ferraria* expulit, & jam cum amicis *Veronam* & *Vincentiam* & *Ferrariam* tenebat: quas tamen mox rursus amisit (p. 28, 29.) Hoc rerum statu *Otto IV.* Rex, In nostra. pag. 8. & 9. ad recipiendum imperii Diadema, in *Italiam* venit, & Marchionem, *Ecelinum*que, & *Salinguerram* ad se vocavit, deditque operam, ut conciliarentur. Qua in re & moderatio Imperatoris & autoritas enituit; & jucunda lectu sunt, quæ de colloquio ipsius cum Marchione & *Ecelino* habentur (p. 30,) ubi & apparet, *Ottonem* Aug. *Gallico* sermone usum, & ab *Italis* fuisse In nostra. pag. 11. B intellectum. Et mutanda ibi nonnihil interpunctio est; nam pro: equitando cum ipso in Francesco, dixit Dominus Rex; &c. sic distinguendum est: *equitando cum ipso, in Francesco* (id est Gallicè) *dixit Dominus Rex.* Porro rebus compositis, *Azonem* ad Marchiam *Anconitanam* (quam ei contulerat) regendam misit, *Ecelinum* secum Romam duxit; eique deinde reversus, *Vicentinæ* civitatis regimen credidit (p. 31.) In nostra. pag. 12. D Ex quibus intelligitur, *Estenses* dudum Marchiones fuisse, antequam *Anconam* obtinerent; & hanc ab Imperatore accepisse; etsi postea, Imperatore cum Papa colliso, hujus quoque concessionem Marchio expetierit. Quin multo ante sub Imperatore *Friderico I. Obitio* Marchio *Estensis* autoris nostri testimonio firmatur. Ita enim non procul ab initio operis (p. 24.) de In nostra. pag. 2. B *Ecelino* avo agens: *Hujus* (inquit) *tanta fuit discretio & scientia, quod, quamvis gravissime Lombardi Imperatoriam Majestatem læsissent, & non modice contra illos fuisset Dominus Imperator indignatione commotus: tamen sic humiliter verbis & factis supplicavit eidem, quod tam sibi quam dictis Lombardis* & Obitioni Marchioni Estensi *suam indignationem dimisit* &c. Itaque si *Scriptor Romanus* non minus *Maurisium* quam Monachum *Paduanum* & *Rolandinum* consuluisset, nunquam (credo) in animum induxisset suum, ut Marchionatus dignitatem, Principibus solis eo tempore convenientem, in *Estensibus*, a Pontifice *Innocentio III.* repetendam judicaret; quam penes ipsos fuisse vetustissimam, & jam decimo seculo vigentem, aliunde certissimis documentis constat. Sed ut ad Marchionem *Estensem*, jam & *Anconitanum* factum, redeamus; ille deinde, cum fortuna se circumagens, ab Imperatore ad Papam transiit, & *Fridericum II.* contra *Ottonem IV.* secutus est, ac tandem decessit, relictis duobus filiis, *Aldobrandino* & *Azone*, dicto novello. Tum vero *Patavini*, spreta *Aldobrandini* Marchionis adolescentia, *Estense* castrum cum burgo, tanquam in suo districtu situm, juris sui esse contendentes, auxiliante *Ecelino*, obsident, & ut noster ait: (p. 11.) *venit tunc* In nostra. pag. 13. E *Marchio, tanquam devictus, ad volun-*

tatem

tatem Communis Paduæ. Monachus Paduanus rem ita narrat: *cum nobilis Marchio Aldrevandinus nollet Communitati Paduæ subjacere, Paduani arcem Estensem cum machinis obsederunt. Videns autem Marchio, se non posse amicos suos, qui obsidebantur, commode adjuvare; pariterque sciens, quod durum est contra stimulum calcitrare, coactus juravit, sicut civis, Communi Paduæ in omnibus obedire.* Hoc scriptor *Romanus* arripiens, inde inferre non dubitavit, *Estenses*, antequam Marchiones *Anconitani* à Pontifice fierent, non nisi privatos fuisse cives, nobiles *Paduanos*; parum attendens ad illorum, de quibus loquitur, temporum faciem. Sane animadvertere poterat, *Aldobrandinum* jam tum Marchionem fuisse *Anconitanum*. Nam volebat Pontifex, ut patri succederet, de Ecclesia *Romana* benemerito. Itaque civis *Patavini* appellatio non ideo privatum reddebat: idemque locum habebat, etiam antequam Marchiones *Estenses Anconam* fuissent nacti, cum dudum ex primariis *Italiæ* Principibus haberentur. Nempe distinguendus erat Marchionatus, feudum Regale, ab allodiali olim terra, qualis erat *Estensis*; in quam ob viciniam *Patavini* jus quoddam sibi vindicabant. Sciendum est enim, cum illis temporibus primariæ *Italiæ* urbes, inter quas *Patavium* erat, speciem quandam Reipublicæ sibi quæque affectarent; vicina oppida Dynastasque proximi tractus, in easdem leges adigere tentasse. Pulchre rem explicat *Guntherus* in *Ligurino* diversis locis. Ita enim *libro II.* canit *de Italica gente*

Consulibus rerum committere summam
Gaudet, & hos, triplici sumtos ex ordine, (fastum
Ne pariat diuturnus honor) mutare quotannis.
Vivere quemque suæ subjectum legibus Urbis
Cogit, & externos *sub eodem jure* potentes
Alligat, ut terra vix inveniatur in illa
Aut Comes, *aut alius, civili jure solutus.*

Et idem mox libro tertio introducit *Terdonenses Legatos*, urbem *Papiam* vel *Ticinum* accusantes, quod vicinum Comitem, Regni Palatinum, in castro *Lunelli* residentem, sub sua jura coegissent;

Nam præter reliquas, quas aut servire coactas
Subdidit, aut captas evertit funditus urbes,
Aspice, quam turpi Lunelli *nobile* castrum,
Atque Palatini sedem *fixosque penates,*
Verterit illa dolo. Comitem civesque vocabat
Perfida, colloquio pacis de rebus habendo;
Incautosque viros, & nil hostile timentes,
Fraude mala captos in vincula dura coegit.
Ipsaque non armis, nec belli jure, sed astu
Vel potius subversa dolo castella reliquit.
Et nunc ille Comes, *consors & Regius Aulæ,*
Ille potens Princeps, *sub quo Romana securis*
Italiæ punire reos de more vetusto
Debuit, injuste victrici cogitur urbi
Ut modicus servire cliens; nulloque relicto
Jure sibi, Dominæ metuit mandata superbæ.

Itaque non mirum, si juvenis Marchio *Aldrebandinus* aliquando similia passus est, vi nihil derogante juri & dignitati. Cæterum ab aliis narratur, quomodo expeditionem *Anconitanam* susceperit, & brevi extinctus, fratri *Azoni* adolescenti dignitatem familiæ tuendam & propagandam reliquerit. Atque is est, qui postea (circa A. D. 1242) *Ferrariam* stabili ditione, volentibus civibus, obtinuit. Obiter noto, errore nescio quo pro Marchione *Bonifacio* (p. 27.) legi *Melchiore Bonifacio*, In nostra pag. 7. B
quod corrigendum est; & (p. 31, 32) legi debet *Aldruvandinum* Marchionem. (p. 32.) Pag. 13. E 14. C pag. 15. A. B.
Rambertinus de *Bononia*. Cæterum memorabilis est historia *Fratris Johannis Vicentini* ordinis Prædicatorum (p. 40.) qui Pag. 26. B
religionis autoritate aliquamdiu civitates *Longobardiæ* in pace continuit: sed postremo, cum ipse regimini manus admoveret, ausis excidit.

PROOEMIUM.

QUI *aliquorum merita, virtutes, & bona opera manifeste cognoscit, si scribere, vel aliis nuntiare pigritatur, eidem macula desidiæ non desinit irrogari. Hinc est, quod ego* Gerardus de Maurixio, *causidicus* Vicentinus, *cognoscens manifeste vitam, & operam, virtutem & potentiam Dominorum* Eccelini, *&* Alberti *Fratrum* de Romano, *& suorum prædecessorum, volens ipsius desidiæ maculam evitare, ipsorum acta mores & vitam, potentiam atque virtutes, ut scientibus memoria non effugiat, & ignorantibus reveletur, sub breviloquio scribere, & notare proposui. Sed morem largi dispensatoris in hoc præsenti Opusculo gerere cupiens, qui diversorum ciborum genera recumbentibus anteponit, ut ex diversorum generum ciborum aspectu discumbentium voluntates fortius gratulentur, & eligendi, quæ maluerint, habeant potestatem, præsentis Historiæ cursum diversorum generum dictaminis exponemus: ut, quod elegantius cuique visum fuerit, in discendo præponat, & legendi copiam habeat laxiorem. Audiat nunc præsens ætas, nec ignoret futura posteritas. Audiant boni, ut glorificantes Deum, meliores efficiantur: Audiant eorum æmuli similiter, impii, & superbi, ut terreantur, corrigantur, & elati desinant superbire. Videant ergo avidi diversos dictaminis modos, & vel ex uno, vel altero, sive tertio, vel ex omnibus simul discendi copiam habeant pleniorem. Verumtamen, ante nostræ loquutionis initium, rogitare non cessamus, quatenus nostræ non imputetur incuriæ, si in hac nostræ loquutionis serie quidam verberibus acerbæ locutionis fuerint redarguti, quoniam non ex odii causa; sed quia rei veritas & negotii qualitas ac natura nos talia dicere compellunt, erit à nobis ipsorum scripta redargutio, sive increpatio. Et, ut bonus finis cum laudabili concordet principio, illius gratiam primitus invocare teneor, & benevolentiam captare, pro cujus amore, & gratia retinenda Beatus* Petrus *flevit amarè. Scriptum est enim, quod omnia bene geruntur, & competenter, si rei principium fiat decens, & amabile Deo. Et Horatius:*

Dimidium facti, qui bene cœpit, habet.

Et Ovidius: Omnia principiis (*inquit*) inesse solent. *Et alibi.* Difficile est, ut bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. *Et propter hoc dicitur, quod* principium est † potentissima pars cujusque rei, *quamvis alibi dicatur,*

† Forte. *Potissima.*

Debile principium melior fortuna sequetur.

Hoc enim sic debet intelligi, ut subaudiatur, forsan: *vel,* si Dominus voluerit, *ut sine præsumptione aliqua tantum remaneat in dispositione divina: non tamen est verisimile, vel credendum, sicut est credibile, & præsumendum, quod bonum principium bonus finis subsequatur. Quid enim, si bene floruerint segetes? Quid, si bene floruerit vinea? Quid, si bene floruerint oleæ? certe præsumi debet, quod abundantia fructuum florum multitudinem præcedentium subsequetur, sicut scriptum est per Ovidium.*

Si bene floruerint segetes, erit area dives:
  Si bene floruerit vinea, Bacchus erit:
Si bene floruerint oleæ, nitidissimus annus,
  Pomaque, & eventum temporis hujus habent.
Flore semel læso, pereunt vitesque fabæque,
  Et pereunt lentes, advena Nile, tuæ.

Itaque Dei Omnipotentis gratiam in nostro principio sic duximus invocandam:

Qui gradiens pelagi fluctus compescit amaros,
Vivere qui præstat morientia semina terra,
Solvere qui potuit letalia vincula mortis,
Principium præstet, medium, finemque gubernet.

GERAR-

GERARDI MAURISII
Civis, & Judicis Vicentini
HISTORIA INCIPIT.

2. *De Majoribus Dominorum* Eccelini III. & Alberici *Fratrum de* Romano.

Est igitur sciendum, quod quidam Dominus *Eccelinus* fuit pater cujusdam Domini *Alberici*, qui *Albericus* fuit pater Domini *Eccelini*. Et hic *Eccelinus* pater fuit alterius Domini *Eccelini*, patris præsentium Dominorum *Eccelini*, & *Alberici* Fratrum de *Romano*. Pater ergo istorum fuit Dominus *Eccelinus*. Item Avus eorum fuit Dominus *Eccelinus*, eorum Proavus fuit Dominus *Albericus*; Abavus autem eorum fuit *Eccelinus* nuncupatus. Avorum autem, scilicet Abavi & Proavi, tanta fuit commendatio, & bona fama, quod ipsius commendationis prolixitas, & omnium prædecessorum nostrorum plena nequitia, si lingua nostra de ipsorum commendatione conquiescat, nec in illorum laudibus, & relatione suas undas interqueat, satis nos rationabiliter protegunt, & excusant.

De Eccelino *Primo.*

Ipsis igitur duobus omissis, de primo *Eccelino* hoc est primitus notandum, quod fuit Vir ille ditissimus sapiens & discretus; largus modestus pacificus & bellicosus; trux & placidus & moderatus: & quæ duo, quamvis contraria videantur, tamen esse possunt, & debent in quolibet manere potenti, scilicet ut supplicibus sit facilis, placidus, & benignus: sontibus, & iniquis trux & horridus moderate, sicut scriptum est:

Scilicet ejusdem est, quamvis pugnare videntur,
Supplicibus faciles, sontibus esse trucem,

Hic autem, quamvis talis fuisset & tantus; sic fuerat tamen lingua balbutiens, quod sine fastidio & labore vix poterat meditata proferre. Interim tamen ita moribus, & scientia cæteros præcellebat in omnibus, quod, cum tempore quodam ivisset ultra mare, ibi Dominus exercitus Christianorum, & Dux belli, atque Vexillifer electus fuit, & constitutus. Cum autem inter Paganos quidam tam fortissimus, & staturæ ingentificus cunctos Christianos sic bellando superaret, quod nullus ei bellando resistere poterat, nec audebat, hic tantæ fuit audaciæ, quod solitarie pugnavit cum eodem, ipsumque
3. videntibus Christianis interfecit: quod profecto mirabile, & quasi monstruosum omnibus visum fuit. Unde super omnes Christianos ibi tunc gloriam habuit, & honorem, & cum laudibus & triumpho magnifice repatriavit.

A Hic etiam fuit Potestas *Vicentiæ*[1], & ipsam cum magno vigore, ac pacifice rexit, excepto quod tempore suæ Potestariæ filii *Ganselmi* interfecerunt gladio *Gastonem Taliæ*[2], qui per ipsum expulsi fuerunt de Civitate sine spe redeundi, & cum ipsorum copiam habere non potuisset, proscribi fecit ipsorum bona, domos & turres ipsorum radicitus destruendo, & postea hæredibus mortui concessit universa, quæ usque in hodiernum diem adhuc ab illis pacifice possidentur.

1. Eccelinus Primus Potestas Vicentiæ.
2. Gastonis Taliæ Vicentini mors.

Hic etiam in diebus illis, cum tota *Lombardia*, & Marchia cum Societate sua * finisset in Campo cum bonæ memoriæ quondam Domino *Federico* invictissimo Imperatore, & Avo hujus
B nostri invictissimi Imperatoris & semper Augusti, pro discordia, quæ inter ipsum, & *Lombardos* diu fuerat excitata, inspectis omnium hominum prudentia, moribus, & scientia, pro majori, & meliori factus est Dux[3], & Dominus exercitus *Lombardorum*, atque Vexillifer. Cujus tanta fuit discretio, & scientia, quod quamvis gravissime *Lombardi* Imperatoriam Majestatem læsissent, & non modice contra illos fuisset Dominus Imperator indignatione commotus; tamen sic humiliter verbis & factis supplicavit eidem, quod tam sibi, quam dictis *Lombardis*, & *Obitioni* Marchioni *Estensi* suam indignationem di-
C misit, & gratiam & bonam voluntatem recepit. Multa quoque privilegia ex imperiali largitate, & voluntate benigna Dominus Imperator misericorditer *Lombardis* indulsit, sicut in pace facta, & firmata apud *Constantiam* scriptum reperitur, atque notatum. Hoc fuit sub MCLXXXIII. Indictione prima de mense Augusti.

*Legendum *Fuisset*.

3. Eccelinus Dux exercitus Lombardorum.

Hic postmodum Domino Imperatori[4] toto tempore vitæ suæ extitit fidelissimus, devotus, & gratiosus, eidem reverentiam debitam, & obsequium magnifice ac mirabiliter impendendo. *Lombardos* etiam, secundum suum gradum plurimum diligebat, ita tamen, quod propter hoc Imperialis Majestas nullo modo gravabatur; sed
D potius præ cæteris ipsius Domini Imperatoris gratiam conservavit illæsam.

4. Idem Federicus Imperatori carus.

Hic tranquillam duxit vitam, & lætos dies stabili fine clausit[5], unde vere felix dici potuit, sicut dicitur,

Felix tranquillam meruit qui ducere vitam,
Et læto stabili claudere fine dies.

5. Mors ejusdem.

De Eccelino *Secundo.*

Successit huic alter *Eccelinus*, pater præsentium Dominorum *Eccelini*, & *Alberici* Dominorum *de Romano*. Hic in opere, & sermone, vel fa-

cundia, & prudentia * mirabiliter extitit, & permansit: in moribus, & scientia, sic patri suo æquipollens, quod ab omnibus merito commendabatur. Et quia facundus in sermone cæteros præcellebat, paternam gloriam minoravit in hoc, & etiam in divitiis, quibus dicitur abundasse.

* Melius *Mirabilis.*

Postea sub millesimo CLXXXXIIII. fuerunt duo viri Electores Potestatis constituti, scilicet Dominus *Sulimanus* Judex, & *Pilius Vincentii*[1], pater *Alberti* de *Celsano*, primus pro parte illorum *de Vivario*[2]: alter pro parte Comitis *Vicentini*[3], quia tales erant tunc partes in Civitate, & Dominus *Eccelinus* erat amicissimus Dominorum *de Vivario*. Fertur, & verum fuit, quod hic *Pilius Vicentii*, socio suo ignorante, sic corrupit *Jacobum de Bernardo*[4] civem *Bononiensem*, quod convenit, promisit, atque juravit eidem, quod parti Comitis *Vicentini*, & amicis suis, erit favorabilior, quam parti *Vivariensium*, si fuerit per ipsos Electores & electus, & Potestas *Vicentiæ* constitutus. De hoc quoque in fine suæ Potestariæ publicum * aperuit Instrumentum. Iste *Jacobus* per ipsos Electores electus fuit *Vincentiæ* Potestas, & constitutus. Et quamvis regendo Civitatem, secundum promissa, parti Comitis esset in omnibus favorabilior, quam alterius parti; tamen pars *Vivariensium* cum Domino *Eccelino* pacifice tolerabant. Verumtamen hic *Jacobus* occasiones quæsivit duce discordia, lites plantavit, inseruit odia, sicut ait Salomon, qui dixit: *Occasiones quærit, qui vult ab amico discedere*: sub levissima occasione inimicavit[5] eidem Domino *Eccelino*, ipsumque banniri fecit, & sic inter ipsos orta est discordia. Partes insimul pugnaverunt, & tunc pro magna parte Civitas est combusta[6]. Tandem pars *Vivariensium* cum ipso Domino *Eccelino* expulsa est de Civitate, cum qua parte exivit tunc bonæ memoriæ *Pistor*[7] Episcopus *Vicentinus*.

1. Sulimanus Judex, & Pilius Vicentii Potestates Vicentiæ.
2. Vivariorum Pars in Vincentia.
3. Pars Comitis Vicentini
4. Jacobus de Bernardo Bononiensis Potestas Vicentiæ M. C. LXXXXIV.
* *Forte* Apparuit.
5. Adversatur Eccelino Vicentiæ Potestas.
6. Vincentia magna ex parte combusta.
7. Pistor Episcopus Vicentinus.

4. Fecit tunc idem *Jacobus* in secundo anno se in Potestatem eligi: & sic intus, & extra Civitatem, & circum circa bella committuntur, & prælia. Rapinæ quoque & violentiæ sic dominantur ibidem, quod nil opus est legibus; sed viribus arma moventur. De quo *Veronenses*, qui naturaliter, & non fictitie, *Vicentinorum* semper fuerunt amici[8], plurimum condolentes, venerunt ad Civitatem, & ipso *Jacobo*, tamquam impio & iniquo, licentiato, & de regimine, tam prave suscepto, remoto[9]; duos ibi posuerunt in Potestatem, scilicet dominum *Ottonellum*[10] *de Turisendis* pro parte illorum *de Vivario*, & Dominum *Vermileum de Crescentiis* pro parte Comitis *Vicentini*. Qui ambo dum pacifice regerent Civitatem, Comes *Ugutio* invenit quendam *Malosililmum*[11] civem *Januæ*, qui in oratione visitabat Ecclesiam B. *Marci* de *Venetiis*; ipsumque cepit, & in Arce sua *Medæ* duxit, & in compedibus & carceribus posuit custodiendum, pro ipso dimittendo postulans ab eodem maximam pecuniæ quantitatem. *Veronenses* autem hoc audito cum *Vicentinis* contra Comitem hostiliter arma moventes, apud Arcem prædictam, ipsam diu obsidendo, castrametati sunt. Tamen ipse Comes, tamquam vir fortis, & audacissimus, viriliter se defendit. Itaque *Veronenses*, & *Vicentini* de victoria desperati, reversi sunt ad propria domicilia. Nec dimisit eum Comes, donec ipse captivus * pretium sexdecim millium librarum se redemit. Illas autem habuit quiete, * & pacifice: inde Comes sine aliqua molestia, vel contradictione.

8. Veronenses Vicentinorum amici.
9. Jacobus de Bernardo privatur Potestate.
10. Ottonellus de Turisendis, & Vermileus de Crescentiis Potestates Vicentiæ.
11. Comes Ugutio Malosililmum Ligurem pecunia damnat.
* Melius *Pretio.*
* Legendum fortasse, *Et Pacifice idem Comes.*

Et, cum de hoc humana potentia sumere vindictam non potuisset, divina sibi dispositio reservavit vindictam. Et in primis, cum ipse Comes Arcem *Altævillæ*[12] violenter intrasset, & pacifice detineret, quam se nunquam restituturum Episcopatui, cujus erat, dicebat, donec Episcopus feudum, quod ei indicari fecerat, non restitueret, venit tunc Dominus *Pistor Vicentinus* Episcopus cum paucis, & fecit insultum in illos, qui pro Comite Arcem custodiebant, qui sic celeriter fuere devicti, quod nisi divinitus processisset, non poterat * accessisse. Perdidit ergo propter hoc Arcem prædictam, quia, tanquam bannitus, custodibus suis non potuit dare succursum. Et iterum in illis diebus, cum duo filii[13] Comitis ejusdem essent in quodam vehiculo, in fossato, in quo erat modicum aquæ, ciciderunt, qui tam celeriter perierunt, quod nullum potuerunt habere juvamen, * quod totum divinum judicium in vindictam creditur accidisse.

12. Arx Altævillæ occupatur à Pistore Episcopo Vicentino.
* *Accessisse* pro *Accidisse* in Maurisio frequens.
13. Mors inopina filiorum Comitis Ugutionis.
* Melius. *Quod totum divino judicio in vindictam creditur accidisse.*

O Deus, ô Divina veneranda Majestas, quam admirabile, & tremendum judicium tuum! Nam quamvis potentiores pares non habeant, & per hoc credant remanere securi, humanam contemnentes potentiam; tuum tamen judicium evitare non possunt. Ecce nunc Comes iste universos *Veronenses*, & *Vicentinos* non timuerat, & una hora per te duobus filiis orbatus, extitit cruciatus. Bene ergo scripsit Ovidius,

Littus ad Euxinum, si quis mihi dixerit, ibis,
Et metues, arcu ne feriare Getæ.
I, bibe, dixissem, purgantes pectora succos,
Quicquid & in tota nascitur Antycira.
Sum tamen hoc passus, nec, si mortalia possem,
Et summi poteram tela cavere Dei,
Tu quoque fac timeas, &, quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Mutatio Potestatum aliquot Vicentinorum, *& de bello quod* Eccelinus *gessit contra* Vicentinos.

Mutantur Potestates, succedit illis Dominus *Visredotus*[1], *Mediolanensis* civis, in Potestatem, sub cujus Potestaria excitatæ sunt discordiæ[2] cum Domino *Eccelino*. Unde die quadam equitavit cum *Vicentinis* contra ipsum apud *Marosticam*, & bello ac prælio commissis, *Vicentini Burgum* totum violenter combusserunt, & plures ibi ceperunt, & milites, & pedites, qui ducti fuerunt ad Civitatem, & in carceribus positi. Nunc versa * est, & tamen pars Domini *Eccelini* moratur in Civitate.

1. Visredotus Mediolanensis Potestas Vicentiæ.
2. Bellum Vicentini Eccelino movent, & Marosticam capiunt.
* Adde, Res

Mutatur Potestas, succedit huic in Potestatem Dominus *Bonapax* de *Brixia*[3], qui cum ivisset cum exercitu ultra *Brentam*, apud *Baxianum*, ex utraque parte bellando plures sunt capti milites. Dominus autem *Eccelinus* ira, & indignatione commotus, undique collectis amicis[4], paravit exercitum, inter quos amicos erant Dominus *Azo Estensis* Marchio, & milites, ac populus *Paduanus*. *Paduanorum* Potestas erat *Jacobus Strictus de Placentia*[5], qui quamvis Domino *Eccelino* promisisset exercitum contra *Vicentinos*; tamen per me ipsum, qui eram unus de captivis in *Padua* carceratus, verba pacifica talia misit ad populum *Vicentinum*, videlicet, quod si *Vicentini* dimittere vellent de carceribus quinque suos milites, quos ceperant ibi apud *Baxianum*, ipse reddere volebat sex, quos habebat ex *Vicentinis* ibidem captos, quorum ego[6] unus fueram, & eram Procurator Civitatis *Vincentiæ*. Quod si fieret, dicebat idem Dominus *Jacobus* Potestas *Paduæ*, quod toto tempore suæ Potestariæ contra *Vicentinos* profecto Domini *Eccelini* non movebit exercitum. Et insuper reddere volebat vigintiocto captivos[7], qui diu fuerant, & erant carcerati in *Baxiano* per Dominum *Eccelinum*. Hæc autem omnia cum per me dicta fuissent in communi

3. Bonapax de Brixia Potestas Vicentiæ Ecelinum bello lacessit.
4. Ecceli-nus, Marchio Estensis, & Paduani fœdere junguntur.
5. Jacobus Strictus de Placentia Paduanorum Potestas.
6. Auctor Procurator Vicentinorum captivus Paduanorum.
7. Vicentini plures capti ab Eccelino, Baxiani carcere detinentur.

muni Consilio Civitatis *Vincentiæ*, concorditer Consilium hoc facere recusavit [8]. Unde ego indignatione commotus, in ipso Consilio, audientibus omnibus, rogavi Deum, & B. Virginem *Mariam*, quod in brevi mihi captivo sociarent omnes concionatores, qui tam pacifica verba concionando contempserunt. Et sic cursu veloci eadem die reversus fui ad Civitatem *Paduæ*, & finita responsione legationis meæ, sine mora Potestas *Paduæ* movit [9] exercitum *Paduæ* contrà *Vicentinos* tam immoderate superbos. Venerunt itaque *Paduani* in servitio Domini *Eccelini*, usque ad Villam *Carmignani* de districtu *Vicentiæ*, & cum *Vicentini* tantæ fuissent audaciæ, quod cum ipsis ante pugnare præsumpsissent, quam verba supradicta tam pacifica recipere voluissent, bello commisso *Vicentini* versi sunt in fugam, & terga dederunt *Paduanis*. Capti fuerunt tunc ex *Vicentinis* numero duo millia [10], & ultra intra milites & pedites, & permixtim ex utraque parte tam *Vivariensium*, quam Comitis: denique sunt *Paduæ* in carceribus positi. Ego autem videns venire concionatores superbos carceratos, cum maxima affectione salutavi eosdem, „ referendo gratiam Deo, quod oratione mea suscepta mihi sociaverat eosdem. Tunc vere impletum est illud proverbium. *Deus resistit superbis; humilibus autem dat gratiam.* Dominus autem *Eccelinus* cum magno gaudio, & triumpho revertitur *Baxianum*, & sic suppeditati sunt ab ipso *Eccelino* nunc *Vicentini*.

8. Auctor legatus Potestatis Paduæ à Consilio Vicentino non exauditus.

9. Eccelinus cum Paduanis bellum Vicentinis movet, eosque diri pit, & fugat ad Carmignanum.

10. Duo millia Vicentinorum à Paduanis capta,

Ipsi autem *Vicentini*, tanquam devicti, petunt & implorant auxilium [11] *Veronensium*, offerentes eisdem Castra, & possessiones suas, arbitrio *Veronensium* recipienda, si eisdem voluerint dare succursum contra Dominum *Eccelinum*[12], & contra *Paduanos*. *Veronenses* autem omnibus spretis, naturali amore, & pietatis intuitu commoti, in succursum *Vicentinorum* promiserunt exercitum, * nisi Nuntiis suis, & Legatis captivos redderent sine mora. Missisque Nuntiis, & Legatis, cum *Paduani* totum pro nihilo reputassent, cum exercitu magno, & cum *Carroccio* venerunt *Veronenses*, & *Vicentini* contra *Paduanos*, & contra Dominum *Eccelinum*, castra destruendo, & comburendo Villas, usque prope Civitatem, & sic prope, quod scintillæ ignis intrà Civitatem cadebant. *Paduani* autem nimio terrore perterriti, in tantam multitudinem fugerant ad Civitatem, quod vix poterant ibi esse; sed nec extra, timentes vigorem & potentiam *Veronensium*, audebant exire. Unde *Veronensibus*, & *Vicentinis* in Campo manentibus, *Paduani* omnes captivos [13] liberos, & absolutos dimiserunt (de quibus & ego [14] unum me fuisse recordor) hoc solum pro præmio reportantes *Paduani*, quod libere *Veronenses* & *Vicentini* redire deberent ad patrias. Sicque liberatis captivis, *Veronenses* & *Vicentini* revertuntur ad patriam.

11. Vincentini ab Eccelino victi implorant auxilium Veronensium.

12. Fœdus Vicentinorum & Veronensium contra Eccelinum, & Paduanos.

* Legerem lubentius. Si.

13. Paduani restituunt captivos Vicentinos.

14. Auctor captivus Paduanorum.

Dominus autem *Eccelinus* videns vilitatem *Paduanorum*, & quia contra suam voluntatem restituerant captivos memoratos, de guerra prædicta, quam cum *Vicentinis* habebat, *Paduanis* non certioratis, juravit pro Communi *Veronæ* recipienti, attendere, & observare mandata Comitis *Guelfi* tunc Potestatis *Veronæ*, & dedit illi obsides, & Castra *Baxiani* [15], & *Angarani*, donec voluerit, pro Communi *Veronæ* possidenda. *Vicentini* autem & ipsi juraverunt similiter, & sic cum triumpho reversi sunt *Veronenses* ad domum suam. Post paucos autem dies in Civitate *Veronæ* pax [16] facta fuit inter *Vicentinos*, & Dominum *Eccelinum*, & restituta sunt ipsi Domino *Eccelino* castra memorata.

15. Castra Bassani & Angarani, Vicentinis annuentibus, ab Eccelino Potestati Veronæ traduntur; mox pace facta restituuntur.

16. Pax inter Eccelinum & Vicentinos.

Paduani autem plurimum indignati, quod sic

A

fecerat Dominus *Eccelinus*, intromiserunt sibi totam Curtem *Onariæ*, & usque ibi, quamvis diceretur *Eccelinus de ONARIA*[17], mutato ipsius cognomine, cognominatus est postea *Eccelinus de ROMANO*, quod cognomen usque in hodiernum diem Domini *Eccelini* certificat filios. Factus est tunc Dominus *Eccelinus Paduanorum* inimicus [18], eo quod possessiones illas sitas in Episcopatu *Paduæ* sibi taliter detinent occupatas.

17. Familia de Romano antea de Onaria.

18. Initia, & caussæ odii Dominorum de Romano in Paduanos.

De conspiratione Eccelini *contra* Vivarienses, *& de morte* Pistoris *Episcopi* Vicentini.

6.

B

Modo mutatur Potestas *Vicentiæ*, succedit huic Dominus *Jacobus de Vailardis* [1], cujus tempore satis pacifice, & quiete Civitas permansit. Huic successerunt Consules [2], sub quibus conspiravit [3] Dominus *Eccelinus* cum Comite *Ugutione* contra *Vivarienses*. Unde sumpta audacia Comes *Ugutio* guarnimentum fecit contra illos de *Scledo*, & habuit in succursum homines de *Baxiano* per Dominum *Eccelinum*. Episcopus autem bonæ memoriæ *Pistor* nominatus, cum *Vivariensibus*, & propinquis suis ivit in succursum [4] illorum *de Scledo*. Et commorantibus cum totis viribus apud *Scledum*, nocte una clam

C

& occulte Comes *Ugutio* abstulit Castrum *Belvexini* [5] *Vivariensibus*. Die autem veniente, cum Castrum per *Vivarienses* obsideretur, Episcopus memoratus, cum inermis esset, in aqua, quæ fluit apud Castrum prædictum, supra equum suum, sagittatus ab illis *de Castro* *, exulavit. Tunc venerunt *Veronenses*, & pro Communi *Veronæ* cæpta discordia, Castrum prædictum restitui fecerunt *Vivariensibus*; & utriusque partis licentiato exercitu, omnes revertuntur ad propria domicilia. Episcopus [6] autem mortuus ductus fuit ad Civitatem, sepultusque fuit in Ec-

D

clesia *S. Mariæ* juxta sepulturas aliorum Episcoporum.

1. Jacobus de Vailardis Vicentiæ Potestas.

2. Consules Vicentini quando primo creati.

3. Fœdus Eccelini, & Comitis Ugutionis contra Vivarienses.

4. Pistor Episcopus cum propinquis favet illis de Scledo: obit in prælio,

5. Belvexini Castrum oppugnatur.

* Lege *Exhalavit*.

6. Pistoris Episcopi cadaver in Cathedrali Ecclesia sepulturæ traditur.

Qualiter post Consules creati sunt iterum Potestates Vicentiæ: *& quomodo* Vicentini *clauserunt aquam fluviorum labentium* Paduam.

Istis Consulibus succedit *Marchexinus de Maynardis* [1] in Potestatem. Hic suo tempore contra Communitatem equitavit apud locum, quem Comes tenebat, qui dicebatur *Saxeolum*, non

E

longe à *Scledo*, illumque locum captum comburi fecit, & ad Civitatem rediit.

1. Post Consules Marchesinus de Maynardis Vicentiæ Potestas.

Tunc temporis *Vicentini* cum *Veronensibus* à *Tervisinis* aquam *Bachilionis*, & *Beronis* fluviorum labentium per territorium *Vicentinum* ad Civitatem *Paduæ* clauserunt [2], & abstulerunt *Paduanis*.

2. Bachilio, & Bero Vicentinorum flumina clauduntur Paduanis.

Series Potestatum aliquot Vicentinorum, *& rerum, quæ sub illorum Potestariis acciderunt.*

F

Huic successerunt in Potestatem *Vitadinus de Costa*, & *Martinellus de Benenca* [1]. Hoc in tempore Comes *Albertus*, cum militando obviasset *Mario de Porta Nova*, interfecit eum.

1. Duo denuo Potestates Vicentiæ Vitadinus de Costa, & Martinellus de Benenca.

Succedit istis in Potestatem *Oliverius Enselbardus de Papia* [2]. Sub istius Potestaria interfectus fuit *Andreas de Serratico* in Villa * *Lonici*, præliando pro illis de *Castignunculo*, & illis de *Monticello* contra Commune *Lonici*, currente millesimo CCIIII. die secundo exeunte Octobri.

2. Oliverius Enselbardus Potestas Vicentiæ.

* Aliter. *Leonici*.

Huic succedit *Bernardus* [3] Vexillifer *Papiensis*.

3. Bernardus Vexillifer Potestas Vicentiæ.

4. Gymnasium Liberalium artium Vicentiæ.

sis. Sub isto venit Studium Scholarium [4] in Civitate *Vincentiæ*, & duravit usque ad Potestariam Domini *Drudi.*

5. Comes Ugutio & Vido de Vivario Potestates Vicentiæ.

Huic successerunt Comes *Ugutio*, & *Vido de Vivario* [5].

6. Lombardus de Cremona Potestas Vicentiæ.

Istis autem successit Dominus *Lombardus de Cremona* [6]. In exitu Potestariæ istius conspiraverunt insimul Comes *Vido*, & *Conradus de Vivario*, qui cum amicis suis armati tot fuerunt ad Consilium factum de Potestate eligendo, quod violenter se se eligi in Potestates fecerunt, qui nimis sævienter, & perverse regebant Civitatem.

7. Oldricus de Vicecomitibus Potestas Veronæ.

* Adde. *Eum pro se more seculi.*

8. Eccelinus favet Veronensibus contra Azonem.

* Forte melius *Qui.*
* *Imiam* alii.

Et tunc temporis Dominus *Oldricus* de *Vicecomitibus* [7] erat Potestas *Veronæ*, quia ipse cum *Melchiore Bonifacio*, & cum *Monticulis* violenter expulerat Dominum *Azonem* Marchionem de Potestaria *Veronæ*, sumpta occasione, quod partem suam nolebat dare Marchioni *Bonifacio*, & sic se fecerat eligi in Potestatem *Veronæ*. Quapropter idem Marchio, undique conquisitis amicis, & cum *Mantuanis* contra ipsum, & partem, quæ * expulerat de Civitate, conspirando, intravit Civitatem *Veronæ*, & magnum paravit exercitum. In quorum *Veronensium* succursum [8] nobilis *Eccelinus* memoratus cum magna militum quantitate, contra eundem Marchionem similiter eandem Civitatem intravit, cum quo ivit tunc Comes *Albertus*, filius quondam Comitis *Ugutionis*, * quia tunc temporis acceperat Dominam * *Ymigram*, filiam ejusdem Domini *Eccelini* in uxorem.

9. Gulielmus de Pusterla Mediolanensis Potestas Vicentiæ.

10. Vicentini student componere Veronenses.

* Aliter sic legi hæc possent. *Quod aliqua partium ipsarum læderetur. Hac occasione iverunt ibi, &c.*

11. Mantuani auxiliantur Azoni.

7· Interim autem discordia oritur inter *Vidonem* Comitem, & *Conradum de Vivario*, & cum descendissent de Palatio Communis *Vicentiæ*, & ivissent ad domos proprias, Populares domum ascenderunt Communis, & ipsis de Potestaria remotis, elegerunt Dominum *Gulielmum de Pusterla* [9], Civem *Mediolanensem* in Potestatem. Qui cum venisset, & sacramentum sui regiminis fecisset pacifice, audito rumore *Veronensium*, tam sibi, quam Communi Consilio Civitatis placuit cum pleno excercitu ire ad Civitatem *Veronæ* pro bono pacis, & concordiæ [10], non ea intentione, * quod aliqua partium ipsorum læderetur occasione. Iverunt ibi, & apud Civitatem castrametati sunt. Est post multa colloquia facta cum partibus, videntes, quod pacem ponere non poterant intra ipsas partes, reversi fuerunt ad Civitatem *Vicentiæ*. *Mantuani* autem in succursum Marchionis [11], & suæ partis totis viribus occurrerunt, & bello ac præliis per totam Civitatem commissis, tandem obtinuit Marchio & pars illius, altera parte fugata & de Civitate violenter expulsa. Illo namque die vix evasit Dominus *Eccelinus* à manibus Marchionis cum militibus suis. Fugerunt ergo contrarii Marchionis ad arcem *Gardæ*, & Marchio cæpit dominare Civitatem, domos & turres inimicorum suorum radicitus destruendo. Tunc temporis etiam expugnavit cum Domino *Salinguerra de Ferraria* [12], ipsumque cum parte sua expulsit de Civitate *Ferrariæ*, & ipsam violenter detinet occupatam. Arcem autem *Gardæ*, ubi fugerant inimici illius, undique per terram, & aquam strictissime obsidebat.

12. Marchionis Estensis victoria contra Ecelinum, & Salinguerram Ferrariensem.

Dominus autem *Eccelinus* videns amicos suos taliter fugatos & destructos, cogitando qualiter amicis suis, qui obsidebantur in *Garda*, melius posset subvenire, cum maxima propriæ pecuniæ quantitate adivit Civitatem *Brixiæ*: ibique moram faciens multos comparavit amicos. Et cum tam stricte per Marchionem amici sui obsiderentur in *Garda*, quod omnia jam cibaria penitus illis defecerant, * ille fortissimus *Eccelinus*,

* Melius. *Ipse.*

A

vidente Marchione, & exercitu suo universo, cum cibariis necessariis per Lacum *Gardæ* armata manu, ferreis catenis fractis, ivit ad *Gardam* [13], & amicis suis bene ad annum unum necessaria tribuit cibaria, & sic reversus est ad Civitatem *Brixiæ* sine cujusquam contradictione. Revertitur & Marchio cum exercitu suo ad Civitatem *Veronæ* cum nimia tristitia: & tamen dominatur *Veronam*, atque *Ferrariam*.

13. Eccelinus succurrit suis obsessis in arce Gardæ.

14. Drudus de Buzarino Potestas Vicentiæ.

15. Conspiratio contra Potestatem prædictum.

Nunc mutatur Potestas *Vincentiæ*, cui succedit Dominus *Drudus de Buzarino* [14] *de Mediolano*, qui dicitur *Buzarinus*, qui, ut tutior permaneret, à pluribus Magnatibus *Vicentinis* filios pro obsidibus abstulit, & misit *Mediolanum*, inter quos erat

B

Artuxius de Vivario, filius Domini *Conradi*, & *Albertus de Celsano*, filius tunc *Pilii Vicentii*, & alii quamplures. Marchio autem, & Comes *Bonifacius* de *S. Bonifacio* induxerunt [15] Comitem *Vidonem*, & *Conradum de Vivario*, ac *Pilium Vincentii*, & quosdam plures de parte sua ad hoc, ut occiderent, vel caperent ipsum Dominum *Drudum* Potestatem, & prædictam Potestariam sibi adsumerent ipsi Comes, & *Conradus*, quia dabunt illis auxilium, & consilium. Et cum de hac proditione Domino *Drudo* diceretur à pluribus, ipse totum pro nihilo

C

reputando propter obsides, quos habebat, manebat securus. Unde quadam die tertia, intrante Aprili, currente millesimo CCIX. [16] mane tempestive, die Veneris, Comes *Vido*, & ipse *Conradus* cum amicis suis quam pluribus quorum filios habebat pro obsidibus, impias manus in ipsum injecerunt, & ipsum captum posuerunt in compedibus, sicque ambo, Comes & *Conradus* electi sunt violenter in Potestates [17] *Vincentiæ*, gaudentibus, & exultantibus Marchione, & Comite S. *Bonifacii*, quorum suasione fecerant prædicta. Tunc domus, ac turres quamplures amicorum Domini *Eccelini*, ipsis fugatis, destruxerunt. Modo habent Marchio, & Co-

D

mes cum amicis suis *Veronam*, *Ferrariam*, & *Vicentiam*.

16. Melius. MCCVI. ex Pajarino.

17. Comes Vido, & Conradus de Vivario Potestates Vicentiæ.

Deus autem, qui sibi vindictam in manibus reservavit, post paucos dies mirabiliter, & quasi monstruose suam potentiam exercuit in eosdem. Nam ante XX. dies ab introitu suæ Potestariæ, cum exiissent de Civitate persequendo amicos Domini *Eccelini*, qui de Civitate exierant: & hospitati fuissent cum exercitu *Vicentino* in villa *Sandrici*, mane tempestive *Jacobinus Guidotti de Tarvisio* cum illis de *Baxiano*, & cum Comite *Alberto*, & paucis, qui de Civitate fuerant expulsi, & cum illis de *Bregantiis* fecit insultum in

E

illos. Et quamvis turres, & munitiones haberent fortissimas, & essent etiam numero decies tantum; tamen fugato exercitu *Vicentino*, sic celeriter capti [18] fuerunt Comes, & *Conradus de Vivario*, & *Pilius Vincentii* cum pluribus aliis de participibus sceleris, quod impossibile erat hoc fieri, nisi divinitus processisset.

18. Eorundem captio cum Pilio Vicentii.

Sed quia, *Non habet eventus sordida præda bonos*, voluit Deus Omnipotens, his proditionibus mirabiliter obviare *, ipsos de sede tam praviter conquisita * deponere. Ducti sunt in Castro *Bregantii*, ibique in compedibus carcerati custodiun-

F

tur. 8. Cucurrit autem Comes *Bonifacius* de S. *Bonifacio* [19] ad Civitatem, & se eligi fecit in Potestatem detinendo & ipse Dominum *Drudum* captivum incarceratum. Tunc temporis pala tium patris [20] quondam mei, *Petri Maurisii*, cum duabus turribus destrui fecit Comes. Modo Comes cum amicis suis habet *Veronam*, *Vincentiam*, atque *Ferrariam*, & etiam *Mantua* favet eidem.

* Adde, *Est* vel pro *Deponere*, quod sequitur, lege *Deponendo.*

19. Comes S. Bonifacii Potestas Vicentiæ.

20. Petrus Maurisius Pater Auctoris.

Minantur vero Marchio, & Comes destruere *Ba-*

Baxianum, & Castrum *Bregantii*, ubi stabant amici Domini *Eccelini*. Dominus autem *Eccelinus*, quamvis valde foret infirmus in Civitate *Brixiæ*, hoc audito repatriavit. Et, ut magna loquar non auditu, sed visu, dico, quod pro honore Domino faciendo, Servi [21] sui bene fuerunt centum, & ultra de novis, ac pretiosis vestibus cum Variis vestiti, qui nullo alio mediante in platea, quæ est à capite Pontis *Baxiani* fecerunt circulum circa ipsum, inclinando se se humiliter [22] ad pedes ejus, quod profecto hilari facie, & gratulanter recepit.

21. Servi Domestici Eccelini pompa, & numero memorandi.
22. Obsequium à Domesticis servis Eccelino exhibitum.

Tunc Marchio, & Comes, exercitu parato cum *Veronensibus*, & *Vicentinis*, & aliis undique collectis amicis, venerunt supra *Brentam*, non longe à *Baxiano* [23], & minabantur transire *Brentam*, & expugnare & destruere *Baxianum*. Dominus autem *Eccelinus*, facto guarnimento, bene habebat circa mille milites, & misit ambasatores suos, quorum ego [24] unus fui, ad Civitatem *Tervixii* pro succursu sibi faciendo. Venerunt *Tervixini* cum suo *Carrocio*, & pleno exercitu usque ad Castrum *Franchum*, parati venire ad prælium, & ad defensionem Domini *Eccelini* secundum suam voluntatem.

23. Marchio Estensis, & Comes S. Bonifacii contra Bassanum.
24. Auctor Eccelini Legatus ad Tarvisinos.

Interim autem vir prudens, nobilis, ac bellicosus *Salinguerra de Ferraria* [25], armata manu in partem Marchionis, quæ *Ferrariam* tenebat occupatam, fecit insultum, & Civitatem occupavit violenter, fugatis amicis Marchionis. Hoc autem cum intellexissent Marchio, & Comes, qui erant in exercitu supra *Brentam*, quasi fugiendo, revertuntur ad Civitatem *Vincentiæ* sine mora cum exercitu, quos Dominus *Eccelinus* cum exercitu suo, sine *Tervixinis* * tantum persequutus fuit usque ad Villam *Bolzani*, ipsam Villam comburendo [26] & deprædando; quæ villa ab urbe distat tantum per quinque milliaria. Et non mira; sed in scena testificata loquar. Duo de militibus Domini *Eccelini*, scilicet Pater meus, *Petrus* quondam *Maurisii*, [27] & *Grimaldellus de Bolzano*, usque ad pontem *Pusterlæ*, apud portam Civitatis prosequuti sunt illos. Et, quia pons præ timore à fugientibus fuerat destructus, non potuerunt ultra procedere; sed videntibus eos illis, qui erant supra murum Civitatis, ipsis depositis galeis de capitibus, cum quodam vitreo, eis a quodam Burgensi porrecto, de optimo vino biberunt, pro quo facto Comes Burgensem in x. libras condemnavit, cui Burgensi postea Pater meus, nolens ipsum per hoc damnificari, restituit quinque libras. Ipsi quoque duo reversi sunt ad Dominum *Eccelinum*, qui versus Civitatem [28] cum toto suo exercitu venire proposuerat. Tantus enim erat timor, & tremor *Vicentinorum*, quod ipsa die per Dominum *Eccelinum* capta fuisset Civitas. Erat enim tunc Rector Civitatis in tali statu, in quali erat rector ille de quo dictum est per Ovidium.

25. Salinguerra Ferrariam occupat.
* Forte melius *Tamen*.
26. Bolzanum comburitur ab Eccelino.
27. Factum Patris Auctoris, & Grimaldelli de Bolzano.
28. Eccelinus contra Vicentiam.

Rector in incerto est, nec quid fugiatve, petatve,
Invenit, ambiguis obstupet ipse malis.

Quare autem non capta fuit Civitas [29], si aliquis diceret, responderi potest, quod quidam Nuntius Domini *Ottonis*, tunc Regis, qui ibat *Romam* pro recipere diadema, dixit eidem Domino *Eccelino*, quod sine mora iret omnibus dimissis ad ipsum, ubi erat. Qui Dominus *Otto* jam erat in portis *Orsanigi*. Quapropter Dominus *Eccelinus* ad domum cum suis reversus est festinanter. Et licentiato exercitu suo, & *Tervixinorum*, altera die tempestive movit à *Baxiano*, & ivit ad Regem, invenitque ipsum adhuc in portis prædictis. Qui Dominus *Eccelinus* quam gratulanter, & magnifice per Regem fuisset receptus, [30] vix posset ab aliquibus nuntiari ore, sicut ego, qui cum ipso fueram, testificor veritatem. Est nunc * in Cavam Dominus *Eccelinus* magnifice, & honorifice, & cum majori & pulchriori tentorio totius exercitus Regis, quod & statim donavit *Spirensi* Archiepiscopo, & videtur habere gratiam Domini Regis super omnes Principes, semper equitando, & stando prope ipsum Dominum Regem cum maxima domesticitate.

29. Cur eam non ceperit.
30. Eccelinus honorifice excipitur ab Ottone Rege.
* Forte. *In Curiam*.

Interim venit in Curia [31] Dominus *Azo* Marchio, qui & ipse videbatur habere gratiam Regis. Die autem quadam, cum essent ambo coram Rege cum amicis suis, idem Marchio, & Dominus *Eccelinus*, surrexit Dominus *Eccelinus*, & quasi querelando [32] de Marchione, inter cætera quæ dixit, retulit contra Marchionem, quod ipse de eo fecerat proditionem. Quia cum essent non modica dilectionis affectione copulati, sine aliqua nova ingratitudine, vel offensione, cum essent ambo in *Venetiis*, & venirent simul per Plateam *S. Marci*, tenente Marchione se ipsum per manum, & servientibus quibusdam currentibus cum gladiis ad occisionem sui, volens evitare mortem, & capere fugam, idem Marchio strinxit ei manum, nec dimittere ipsum volebat; & nisi violenter manum de manu ipsius extraxisset, non potuisset tunc mortis evitasse periculum: tantum, quod ipsum tenendo, ne fugeret, impedivit, * quod illi occisores vinxerunt milites Domini *Eccelini*, scilicet Dominum *Busnardum*, filium quondam *Martinelli de Benenca de Pitocho*, Civem *Vicentinum*, quem gravissime vulneratum dimiserunt semivivum. Alium autem militem, scilicet *Bonacursium de Tervisio*, interfecerunt. Et sic vix evasit Dominus *Eccelinus*, contra voluntatem ipsius Domini Marchionis, & de tanto scelere ipsum reum esse dicebat: & paratus esse dicebat, sine mora personaliter [33] probare eidem Marchioni, quod ejus consilio, & auxilio prædicta facta fuerunt. Accusabat etiam ipsum de proditione Domini *Drudi*, Potestatis *Vincentiæ*, & de proditione Domini *Salinguerræ de Ferraria*, & multa dicebat contra dictum Marchionem illius opprobrium. Ipse autem Marchio respondendo prædictis verbis, quantum ad evidentiam astantium, viliter se excusando pugnam evitavit, dicens, quod suo loco, & tempore pugnabit cum eodem Domino *Eccelino* extra Curiam Domini Regis, ubicumque Domino *Eccelino* placuerit. Et sic in rumore verba deducta fuere, talia Domino Rege tantum audiente, & nihil statuente: sed tamen silentium indixit utrique.

31. Azonis Marchionis accessus ad Ottonem.
32. Querelæ Eccelini contra Marchionem coram Ottone.
* Melius. *Quare*.
33. Eccelinus provocat ad singulare certamen Marchionem Estensem.

Altera autem die post prandium, cum Dominus Rex in campis extra Castra fuisset ad aucupandum cum acipitre, cum quo erat Dominus *Eccelinus*, & ego ibi eram cum illo, vidimus venientem [34] Dominum *Salinguerram de Ferraria* bene cum centum militibus armatis, quorum quilibet habebat vexillum, & armaturas rudes. Quos cum Dominus Rex à longe vidisset, celeriter aucupatione dimissa revertitur ad Castra. Dominus autem nobilis *Salinguerra* veloci cursu veniens, cum potuisset directe ire ad tentorium Regis, in opprobrium Marchionis fecit circuitum, & ivit ante tentorium Marchionis, ut ipse Marchio videret ipsum, tam magnifice & honorabiliter venientem: & sic ivit cum omnibus militibus usque ad tentorium Regis, ibique descendit, & cecidit ad pedes Regis cum militibus suis, exponendo querelam [35] de ipso Marchione, & accusando ipsum non solum de propria proditione; sed etiam de facto Potestatis *Vincentiæ*, & de proditione, quam fecerat de Domino *Eccelino*, dicens, quod de his omnibus paratus erat personaliter probare coram Rege, arbitrio Regis & sine mora. Marchio autem inter

34. Accessus Salinguerræ ad Ottonem Regem.
35. Querela ejusdem contra Marchionem, & provocatio ad certamen.

ter cætera, quæ negando proponebat, semper evitando pugnam, respondit, quod plures habebat fideles, & nobiliores ipso *Salinguerra*, qui pro ipso pugnarent cum eodem, si vellet pugnare. Et de hoc rixa magna mota fuit inter ipsos in conspectu Regis, unde ad compescendum tumultum *Henricus Calandrini*, evaginato ense, cum magna *Teutonicorum* multitudine utrique parti silentium interposuit. Quo rumore sedato, Dominus Rex imperavit omnibus, quod pro his factis nullus amplius coram ipso dicat de pugna facienda. Et utraque pars revertit ad tentoria propria, Domino Rege cum *Teutonicis* remanente.

Qualiter Dominus Rex sedavit discordias Domini Marchionis, & Domini Eccelini.

Post hæc altera die, cum equitaret Rex, & esset Dominus Marchio, & Dominus *Eccelinus* unus à dextris, & alter à sinistris equitando cum ipso, in *Francesco*, dixit Rex Domino *Eccelino*. *Sire Ycelin, Salutem li Marches.* Dominus autem *Eccelinus*, pileo de capite tracto, dixit eidem Marchioni, inclinato capite: *Domine Marchio, Deus salvet vos.* Cui respondit Marchio, retento pileo in capite: *Deus salvet vos.* Hoc autem videns & audiens Rex, iterum dixit Marchioni. *Sire Marches, salutem Ycelin:* * Quod Marchio, adhuc pileo retento, salutavit Dominum *Eccelinum*, dicens illi, *Deus vos salvet.* Cui iterum extracto pileo respondit, * iterum: *Sic salvet ipse vos.* Hoc autem facto, sic equitando venerunt ad quandam ripam, & Vallem, ubi sic erat stricta via, quod vix poterant duo simul, unus juxta alium equitare, & sic, Rege prætereunte, ipsi duo soli fuerunt insimul ad transeundum. Dixit autem Marchio Domino *Eccelino*: *Ite vos ante:* & Dominus *Eccelinus* eodem modo dixit eidem. Et sic ambo simul iverunt, & tunc cæperunt ad invicem quam amicabiliter [1] loqui, sic quod omnes videntes plurimum mirabantur, & maxime Domino Regi valde visum fuit extraneum, & quasi molestum. Duravit * ipsorum colloquium bene per duo milliaria, sic equitando unus apud alium.

(* Melius. *Qui*; aut Q are.) (* Legendum fortasse pro *iterum Ecelinus.*) (1. Eccelinus redit in gratiam cum Marchione Estensi.) (* Adde *Enim.*)

Cum autem venisset Rex ad hospitium, & de-
10. scendisset ad tentorium suum, vocavit primo Dominum *Eccelinum*, dixitque illi [2]. *Ecceline, dic mihi veritatem, quæ verba habuisti tu hodie cum Marchione?* Cui respondit Dominus Eccelinus. *Nos dicebamus insimul de nostro veteri amore.* Dixit Rex: *Et de me dicebatis quidquam?* Respondit Dominus Eccelinus. *Sic, dicebamus.* Et ipse dixit: *Quæ verba dixistis, Domine Ecceline, de me?* Cui respondit Dominus Eccelinus. *Nos dicebamus, quod quando vultis, vos estis super omnes homines placitus & benignus, nec habetis parem in mundo omnium virtutum: &, cum vultis, vos estis trux, horridus, & terribilis super omnes, & aliud de vobis non diximus.* Ipse autem, dimisso Domino *Eccelino*, vocavit Marchionem, quem eodem modo interrogavit, cui fere per eadem verba, ac si fuissent præmeditata, Dominus Marchio respondit Regi. Equitaverunt postea ad invicem, sic loquendo usque ad Civitatem *Imolæ*; sed ibi Dominus Rex misit Marchionem in Marcham *Anconæ*, Dominum autem *Eccelinum* duxit secum *Romæ*, ad accipiendum diadema.

(2. Quæsitum Ottonis ab Eccelino, & Marchione Estensi.)

A

Qualiter Rex misit in Anconam *Marchionem, & secum* Romam *duxit Dominum* Eccelinum.

Nunc autem in ejusdem Regis præsentia, precibus ejusdem Regis, sibi ad invicem Marchio, & inde Dominus *Eccelinus* servitium & amorem promiserunt, & sic ivit Marchio in Marcham *Anconæ* [1], & Dominus Imperator ivit *Romam*, deducto secum Domino *Eccelino* [2]. Cum autem diadema recepisset Rex, factus Imperator, in reditu suo, *Romani* secundum suam antiquissimam consuetudinem bello commisso & prælio, pugnaverunt [3] fortiter cum Imperatore. In quo bello quidam nobilis, & pulcherrimus miles Domini *Eccelini*, quem secum duxerat à *Tervisio*, mortuus est, ibique jacet sepultus. In ipso vero bello Dominus *Eccelinus* sic egregie [4] pugnavit, quod super omnes bellandi obtinuit principatum. Unde fortius gratiam Imperatoris, & omnium Principum ampliavit.

(1. Estensis Marchio adit Anconam.) (2. Eccelinus comitatur Ottonem Romam.) (3 Prælium Romanorum cum Imperatore.) (4. Eccelinus in certaminibus commendatus.)

B

Qualiter Rex factus Imperator condemnat Vicentinos.

C

Reversus est nunc Imperator, & condemnat culpabiles *Vicentinos* [1] in sexaginta millia libras denariorum *Veronensium*, sib dandas, quos Dominus *Eccelinus* sibi dare promisit, si habuerit per ipsum regimen Civitatis *Vincentiæ*. Dominus autem Imperator, quia, antequam ivisset *Romam*, ceperat Comitem ipsum, quem detinuerat invitum, donec * fecit venire Dominum *Drudum*, liberum & de carceribus absolutum: & ibi pro suo Legato, & Rectore posuerat Dominum *Gulielmum de Lando* [2] nobilem civem *Placentinum*, qui Civitatem regebat pro Domino Imperatore, remoto & cassato Domino Comite *Bonifacio de S. Bonifacio* de sua * Potestaria. Præcepitque tunc eidem Domino *Gulielmo*, quod regimen Civitatis *Vincentiæ* dimitteret eidem. Concedendo eidem Domino *Eccelino* Civitatis *Vincentiæ* plenissimam Legationem. Et Comiti *Guidoni Guerræ de* * *Boblio*, cui ipse in custodiam, antequam ivisset *Romam*, concesserat captivos, qui fuerant capti apud *Sandrigum*, præcepit, quod de illis captivis se regeret arbitrio Domini *Eccelini*.

D

(1. Regia mulcta contra culpabiles Vicentinos.) (* Mel. *Faceret.*) (2. Gulielmus de Lando Legatus, & Rector Vicentiæ pro D. Imperatore.) (* Legendum. *Potestaria, præcepit tunc eidem, &c.*) (* De Bobbio. infra.)

Quomodo Dominus Eccelinus *habuit regimen Civitatis Vincentiæ à Domino Imperatore.*

E

Venit *Vincentiam* Dominus *Eccelinus*, & sumpto regimine [1] Civitatis utraque pars tam amicorum, quam inimicorum juravit sequendi ipsum, & habere in Rectorem, & Potestatem, ac Domini Imperatoris Legatum. Modo habet Dominus *Eccelinus Vincentiam*; *Salinguerra Ferrariam*, Marchio, & Comes *Veronam*, & *Mantuam:* Comes [2] autem *Guido Guerra de* * *Bobbio* captivos per Dominum *Eccelinum* tenet, & custodiri facit. Quorum [3] finis talis fuit, videlicet, quod illa occasione Comes *Guido Pilius Vicentii*, *Holdracus*, & plures alii occasione illa periisse dicuntur. Dominus autem *Conradus de Vivario*, precibus amicorum veterum Domini *Eccelini*, & quia ejus erat quasi domesticus propinquus, & familiaris amicus, dimissus est de carceribus, & sanus & incolumis rediit ad Civitatem.

F

Nunc [4] fugiunt de Civitate *Vincentini* quam plures, spretis Domini *Eccelini* mandatis, quos ipse bannivit, & eorum bona publicavit. Tunc Castrum *Granconæ* [5], in quo fugaces * gueriando mane-

(1. Eccelinus præficitur Vicentiæ ab Imperatore.) (2. Comes Guido Guerra de Bobbio.) (* De *Boblio* sup.) (3. Captivorum Vicentinorum finis.) (4. Vicentinorum complurium fuga, & exilium tempore regiminis Eccelini.) (5. Granconæ Castrum destruitur ab Ecelino.) (* *G uerrizando* infra.)

nebant, obsedit, & eo devicto destruxit. Fu-
11. giunt ad *S. Bonifacium*, ad Civitatem *Veronæ*, omnesque inimicantur Domino *Eccelino*.

Pars autem Domini *Eccelini* de *Verona* fugata, venit *Vincentiam*, & qui volunt, ibi securi morantur. Inter quos venit Marchio *Bonifacius*, cum matre sua *Vicentina*, & morantur cum Domino *Eccelino* in Domo Palatii *Vicentini*, ad expensas Domini *Eccelini*. Magna guerra est inter *Vicentinos*, qui morantur intus, & *Vicentinos*, qui sunt extra Civitatem.

6. Bartholomeus de Palatio Potestas Veronæ, movet bellum Eccelino, & Vicentinis.

* Melius. *Sed*

Interim eligitur in Potestatem *Veronæ* Dominus *Bartholomæus* de Palatio [6]. Hic hortatu, & consilio Marchionis, & Comitis *Bonifacii*, movit exercitum contra Dominum *Eccelinum*, & contra Civitatem *Vincentiæ*, amicis ex omnibus Civitatibus undique conquisitis. Fuit ibi *Mantua* cum *Cremona*, *Regium*, *Brixia*, *Papia*, atque *Verona* cum magna militum quantitate, * & *Verona* totis viribus, & cum carrocio. Expugnaverunt Villam *Leonici* [7], ipsaque devicta, obsiderunt & Castrum. Quo similiter devicto, veniunt prope Civitatem, usque ad Pontem Altum, qui distat ab urbe per milliarium tantum, ibique castrametati steterunt. Dominus autem *Eccelinus* solummodo partem suam, * & eos, qui remanserant in Civitate cum quantitate militum, & peditum de *Tarvixio*, quos precibus & amore quæsivit, habuit in sua defensione paratos. Qui, tamquam rugiens leo, tantæ fuit præsumptionis, & audaciæ, quod cum illis extra Civitatem, Ponte Alto inter ipsos tantum mediante, venit in campum. Bello itaque commisso, Marchio, & Comes cum parte sua versi sunt in fugam [8]. Capti sunt quamplures de majoribus & melioribus Civitatis *Veronæ*, & ex omni natione Civitatum prædictarum, quæ venerant in exercitu cum *Verona*, fuerunt plures capti. Fugit Marchio, & Comes cum toto exercitu suo. Dominus autem *Eccelinus* cum magno triumpho reversus est ad Civitatem *Vincentiæ*: captivos autem duxit ad *Angaranum*, & *Baxianum*, ibique in compedibus, & carceribus custodire facit illos.

7. Villa Lonici, & Castrum expugnatur.

* Alii. *Etiam*.

8. Victoria Eccelini.

Mors Marchionis, & *Comitis cum Castro* Estensi *à* Paduanis *expugnato*.

Illis temporibus, & diebus naturali morte, non ultra mensem post hæc, tam Marchio, quam Comes interiit [1] infra octo dies, unus post alterum.

1. Azonis Marchionis Estensis mors, & Comitis S. Bonifacii.

* Alii *Aldrenandinum*.

2. Discordia inter Aldrurandinum, & Paduanos.

3. Eccelinus favet Paduanis contra Aldrurandinum Estensem.

Interim discordia [2] oritur inter Dominum *Aldrurandinum* * Marchionem, filium quondam Marchionis prædicti, & *Paduanos*. Qui *Paduani* facientes exercitum contra ipsum Marchionem, apud Castrum *Estensem* castrametati sunt, & auxilium Domini *Eccelini* petierunt sibi dari cum instantia. Ipse autem cum *Vicentinis*, quos regebat, ivit in auxilium [3] *Paduanorum*, & cum machinis propriis, sic fortiter Castrum, sive *Dolone*, & Palatium Marchionis expugnavit, die noctuque intus lapidando, quod totum fuit destructum, & devastatum. Venit tunc Marchio tamquam devictus ad voluntatem Communis *Paduæ*, & Domino *Eccelino* licentiato revertitur ad Civitatem cum suis.

Sicque regente Domino *Eccelino* Civitatem *Vicentiæ*, placuit *Paduanis*, de pace facienda se interponere inter *Vicentinos* intus & extra, & intra *Veronenses* similiter. Veniunt ergo *Paduani* ad Dominum *Eccelinum*, rogando ipsum, quod consentiat [4] illis in hoc. Ipse autem secum deliberans, & cogitans quantam super ipsum Dominus mirabiliter suam misericordiam exercuerat, scilicet in dando sibi victoriam, & triumphum contra tantas hominum multitudines: & quia sic in brevi Marchionem, & Comitem adversarios suos morti tradiderat, ipsam victoriam, & triumphum per ipsum, qui eidem concesserat, recognoscens; pia etiam miseratione placatus, atque commotus, *Paduanis* concessit. Hic enim est ille, de quo vere dici potest, sicut scriptum est,

4. Paduani solliciti de pace Vicentinorum, & Veronensium consulunt Eccelinum.

Est piger ad pœnas Princeps [5], *ad præmia velox*,
† Cuique dolet, quotiens cogitur esse ferox:
Qui vincit semper, victis ut parcere possit,
Clausit & æterna civica bella sera.
† Multa metu † cohibet, qui pœna parva coercet,
Et jacit invita fulmina rara manu:
Qui, cum juste aliquid statuit, fit tristis & ipse,
† Cuique fere pœnam sumere, pœna fuit.
Cum sibi suscepta est legis vindicta severæ,
Verba velut cinctum singula virus habent.
Hostibus eveniat, quam sit violentus in armis,
Sentire, & linguæ tela subire suæ.

5. Eccelinus clementissimus Princeps.

† Alii. *Quique*.

† Alii. *Prohibet, pœna qui parva coercet*.

† In vulgatis. *Multa metu pœna, pœna qui pauca coercet*.

† In iisdem. *Cuique fere pœnam sumere pœna sua est*.

Marinus Zeno *de* Venetiis *facit pacem intra* Vicentinos, & Veronenses, *electusque est* Vincentiæ *Potestas*. 12.

Factum est, quod Dominus *Marinus Zeno* [1] de *Venetiis* pro ipso Communi *Paduæ* fecit jurare *Vicentinos*, & *Veronenses* sua præcepta, deque omnibus discordiis pacem [2] fecit inter ipsos. Concordatus est Marchio *Aldrurandinus* cum Marchione *Bonifacio*, & missus est idem *Bonifacius* in possessione patriæ suæ in omni loco. Reversi sunt omnes tam *Veronenses*, quam *Vicentini* ad proprios lares in Civitatibus, unde fugerant, & electus est idem Dominus *Marinus Zeno* Potestas *Vincentiæ*.

1. Marinus Zeno Potestas Vicentiæ.

2. Pax inter Vicentinos, & Paduanos: & utrumque Marchionem.

Dominus autem *Eccelinus* cum pleno gaudio, dimisso regimine [3], Civitatis vadit *Baxianum*, & alibi, per terras suas pacifice commorando. Videns nunc amicos suos in bono statu, & desiderii sui effectum fore consequutum, qui profecto nullus † erat, nisi, ut amici sui possent pacifice manere securi, *Marosticam* tunc vendidit [4] Communi *Vicentino* pretio XL. millium librarum. Tali tamen pacto, sub gravissima pœna stipulatione firmata, quod Castrum *Marosticæ* muniri non debeat; sed semper stare destructum. Quod *Vicentini* minime servaverunt [5], immo fortius solito munierunt eumdem. Modo habent illud Castrum fortissimum, & valde munitum Domini *de Romano*. Quia, quamvis Marchio *Estensis* tempore suæ Potestariæ pro Communi *Vicentino* illud in custodiam habuisset, & sibi voluisset tenere usurpatum, tandem Domini *de Romano* eumdem Marchionem compulerunt invitum ad sibi restitutionem faciendam.

3. Eccelinus dimittit regimen Vicentiæ.

† Desideratur. *Alius*.

4. Castrum Marosticæ venditum Vicentinis pretio XL. millium librarum.

5. Vicentini à pactis resiliunt, Marosticensis oppidi muros instaurantes.

De Eccelino Tertio de Romano.

Fecit tunc temporis divisionem [1] inter filios suos Dominus *Eccelinus*, concedendo partem suam Domino *Eccelino* in *Tervisiana*, & Domino *Alberico* in *Vicentina*: & sic, seculo quasi renuntians, armis dimissis, cœpit strictissime facere pœnitentiam. Sub isto *Marino Zeno* Civitates Marchiæ in bono statu permanserunt, & fuere rectæ pacifice.

1. Eccelinus II. seculo renuntians bona sua duobus filiis Eccelino, & Alberico distribuit.

Mutatur Potestas *Vincentiæ*, succedunt Potestates [2] huic Comes *Albertus* pro parte sua veteri, & antiqua, & Dominus *Vido de Vivario* pro sua: & satis communiter, & bono modo per ipsos Civitas recta fuit. Verumtamen Dominus *Vido* magis favebat alteri parti, quam propriæ, in odium Domini *Eccelini*, quem ideo exosum habebat, quod idem Dominus *Eccelinus* tempore suæ Potestariæ non patiebatur ipsum suæ voluntatis arbitrio

2. Comes Albertus, & Vido de Vivario Potestates Vicentiæ.

bitrio imprimere, quos volebat, & quia Potestariam [3] *Villæ Malati*, quam volebat, denegavit eidem.

3. Potestaria Villæ Malati.

Istis Potestatibus [4] successit Dominus *Rambertinus* † *de Bononia*. Hic se regebat secundum voluntatem cujusdam Comitis noviter facti in Civitate *Vicentiæ*, in odium *Domini Eccelini*, & suæ partis. Cujus Comitis tanta erat potentia, quod cum partes consuetæ fuerint per † medium Officiales habere, tunc sibi tertiam partem omnium Officialium adsumebant, quod in Potestaria [5] Comitis, & Domini *Vidonis* præcedentium primo fuerat illi Communi concessum. Et favebat Commune prædictum parti Comitis in totum, quamvis se Commune fictitie faceret nominari: & sic pars Domini *Eccelini* non habebat, nisi partem tertiam, & pars Comitis duas. Et in hac conditione per duos annos continuos rexit idem *Rambertinus* Civitatem. Multum tamen displicebat Domino *Nicolao Vicentino* Episcopo, qui tunc regebat, & ministrabat Episcopatum *Vincentinum*, quod Officiales æqualiter, secundum veterem consuetudinem, partibus pro medietate non dabantur. Unde cum successisset huic Dominus *Albertinus* de *Castronovo* in Potestatem [6], pro medietate concessit Officiales partibus; contempto Communi prædicto, tamquam iniquo, & fraudulento Communi. Hic bono modo, & tranquillo statu rexit Civitatem.

4. Rambertinus Bononiensis Potestas Vicentiæ.
† Vocant alii. *Rambaldum de Rambaldis: alii Lambertinum de Lambertinis.*
† Melius. *Per medietatem*, ut infra.
5. Alberti.
6. Albertinus de Castronovo Potestas Vicentiæ.

Successit [7] huic Dominus *Albertus Tetavegla* de *Vercellis*, qui cum & ipse communiter, & bono modo regeret Civitatem, *Ugutio Pilii*, favore Comitis memorati, indignati ob id, quod partem tertiam Officialium non habebat, tumultum movit contra Potestatem, & in ipsum fecit insultum, ipsumque in Palatio Communi tamdiu expugnavit, quod devictus Potestariam renuntiavit, seque fecit in Potestatem eligi. Exierunt quidam amici Dominorum *de Romano* de Civitate, & morabantur apud *Baxianum*, & per terras ipsorum Dominorum *de Romano*. Sic enim dicto, & facto contemnebat [8] Dominus *Ugutio* illos de *Romano*, ac si forent plebei, & populares, omnia opprobria dicens adversus illos cum audacia nimia.

7. Albertus Tetavegla Vercellensis, Potestas Vicentiæ.
8. Ugutio Pilii, Potestas Vicentiæ contemnit Dominos de Romano.

Post suum exitum eligi fecit iterum [9] Dominum *Rambertinum* de *Bononia*, ideo quod valde inimicus erat illorum Dominorum *de Romano*, & quia suo arbitrio aliis temporibus rexerat Civitatem. Cum autem sic regeret Civitatem arbitrio *Ugutionis*, nullam, vel modicam partem Officialium dando parti illorum *de Romano*, Dominus *Eccelinus* indignatione commotus, ob id, quod amici sui taliter sunt destituti, & omni honore privati, & quod taliter † vilipendunt. Dominus *Eccelinus* sumptis militibus [10], & peditibus de *Baxiano*, ivit ad S. *Petrum Enguti* [11], pro læsione facienda *Vicentinis*, & inde revertendo venit ad *Bulzanum* deprædando, & comburendo. *Vicentini* autem hoc cognito, illi † tenderunt insidias, & tacenter ultra villam *Bresanviti* [12] expectabant ipsum Dominum *Eccelinum* transiturum, volentes ipsum capere, vel occidere. Ipse autem hoc cognito, quamvis essent triplo plures, convocavit suos, & dixit illis: *Referamus Deo gratias, quia fecit nobis copiam cum hostibus debellandi: omnis homo sit prudens, & viriliter pugnet cum illis, quia Domino dante eos occidemus, vel capiemus.* Et pœnam mortis imposuit fugienti, vel viriliter pugnanti. Et sumpto † magnanimo, dentibus stridens, & more leonis rugiens, videns inimicos, in ipsos impetu facto veloci, ipsi omnes versi sunt [13] in fugam; quamplures de majoribus, & melioribus Civitatis capti sunt per ipsum, † quos *Baxiani*, ibi in compedibus, & carceribus fecit custodiri.

9. Rambertinus Bononiensis 13 iterum Potestas Vicentiæ.
† Melius *Vilipenduntur sumptis militibus* &c.
10. Eccelinus III. contra Vicentinos.
11. S. Petrus Enguti: Alii. *In Gude.*
† Pro *Tetenderunt.*
12. Bresanviti Villa.
† Forte mel. *Magno animo.*
13. Eccelinus III. sternit Vicentinos.
† Melius. *Quos Baxianum missos, ibi* &c.

A Hoc autem fuit primum factum, in quo bellando pugnavit [14] Dominus *Eccelinus*. Tunc venerunt *Paduani*, & sic composuerunt [15] inter eosdem, quod pars Domini *Alberici* reversa est ad Civitatem, & captivi sunt de carceribus liberati. In illis diebus Dominus *Ugutio* Pilii factus est amicus [16] Dominorum *de Romano*, & in illorum partem esse juravit. Unde in fine Potestariæ Domini *Rambertini*, cum Domini *de Romano*, & pars sua pugnassent cum ipsa Potestate, & parte adversa, idem *Ugutio* fuit cum illis *de Romano*, pugnando contra alios, & tunc, Civitate pro magna parte combusta [17], vix evasit Dominus *Rambertinus*. B Fuit tamen, bellando apud domum Domini *Ugutionis* in fronte vulneratus.

14. Primum prœlium Eccelini III. de Romano.
15. Paduani componunt inter Vicentinos & Eccelinum.
16. Ugutio Pilii fit amicus Eccelini.
17. Vincentia magna ex parte combusta.

Huic successit [18] Dominus *Gulielmus Amatus*, qui, cum venisset in Civitatem, invenit cives undique præliando. Sic tamen auxilio Potestatis *Paduæ*, qui venerat pro rumore sedando, tunc fuit operatum, quod præliis cessantibus, sui regiminis pacifice fecit sacramentum. Et licentiato Domino *Rambertino* pacifice rexit Civitatem, & bono modo. Sub istius Potestaria Dominus *Albericus de Romano* Dominam *Beatricem* duxit in uxorem [19], & in palatio Communis fecit nuptias, & ipsius Dominæ virginitatem defloravit. Iterum in fine Potestariæ ipsius Domini *Gulielmi*, C Dominus *Eccelinus* Dominam *Ziliam*, sororem Comitis *Rizardi* de S. *Bonifacio*, similiter in uxorem duxit [20], & Comes *Rizardus* duxit [21] Dominam *Cunizam*, sororem istorum Dominorum *de Romano*. De quo facto *Monticuli*, & pars Dominorum *de Romano* valde dubitabant. Verumtamen ipsi Domini dicebant eisdem, quod propter hoc nihil dubitarent, quia eorum amorem perdere non proposuerant; sed potius pro consueto modo, & antecedenti proposito contra omnes illis dabunt auxilium, & favorem.

18. Gulielmus Amatus Potestas Vincentiæ.
19. Nuptiæ Alberici de Romano cum Domina Beatrice.
20. Nuptiæ Eccelini III. cum Domina Zilia.
21. Cuniza de Romano, soror Eccelini III. nubit Comiti Rizardo.

Succedit huic [22] Dominus *Laurengus* [23] *de Brixia*, D vir nobilis, prudens, atque facundus. Hic favebat nimis popularibus, & cuidam Communi fictitie facto: & in tantum, quod etiam partem Officialium dabat illi Communi. Quapropter Magnates [24] conspiraverunt contra ipsum Dominum *Laurengum*, inter quos fuerat Dominus *Albericus*, Comes *Albertus*, *Albertus de Celsano*, qui tunc factus fuit amicus Domini *Alberici*. Et fuerunt etiam omnes Domini *de Bregantiis*, & plures alii volentes contradicere Domino *Laurengo*. † Quod tamquam prudens & discretus, hoc cognito, vocavit ipsos, quod venirent ad sua mandata. Qui cum venire contempsissent, ipsos E fecit banniri, & ad offendendum eos se viriliter præparabat. Verumtamen, ut securius de ipsis posset uindictam sumere, tamquam providus & discretus, misit *Brixiam* pro amicis suis. In cujus succursum venerunt milites ducenti. Et cum vellet contra ipsos equitare, venerunt *Paduani* [25], & Frater *Jordanus* cum illis, & fecerunt ipsos omnes venire in plena concione ad mandata ipsius Domini *Laurengi*, promittendo ipsis Magnatibus † conservando eos indemnes à prædicta potestate: nec enim aliter ad hoc faciendum potuerunt induci. Dominus autem *Laurengus* statim in eadem concione, præsente ipso Fratre *Jordano*, & F Domino *Guidone de Landriano*, condemnavit eos in septem millia librarum, quos denarios solverunt *Paduani* pro Magnatibus Domino *Laurengo*, qui postea Potestariam suam usque ad finem rexit cum magno vigore.

22. Laurengus Brixiensis Potestas Vicentiæ.
23. *Laurentius*, aliis.
24. Magnates Vicentiæ.
† Pro. *Quare*, nisi *Qui* legere malis, pro *Quod*.
25. Paduani cum Fratre Jordano opitulantur Magnatibus Vicentinis.
† Pro *Conservare*.

Successit huic [26] *Portius Amatus* de *Cremona*, frater prædicti *Gulielmi Amati*. Hic similiter rexit Civitatem consilio popularium, & Communis fictitii, non bene tractando partem Dominorum *de Romano*.

26. Portius Amatus Potestas Vicentiæ. Aliis *Pontius*.

Suc-

14. Succeſſit huic [27] iterum frater ejus Dominus *Gulielmus Amatus*, qui & ipſe, eodem modo male tractando partem Dominorum *de Romano* Civitatem rexit.

27. Gulielmus Amatus iterum Poteſtas Vicentiæ.

28. Otto de Mandello Mediolanenſis Poteſtas Vicentiæ.

Huic ſuccedit [28] Dominus *Otto de Mandello*, civis *Mediolanenſis*, qui & ipſe modum tenens prædictum, minus bene tractabat partem ſupraſcriptorum Dominorum. Sub Poteſtaria iſtius, cum eſſet Poteſtas [29] *Veronæ* Dominus *Guifredus de Piroano*, per *Monticulos*, & amicos ſuos captus, & de Poteſtaria remotus eſt, cui ſucceſſit [30] Dominus *Leo de Carcere*. Et tunc Dominus *Eccelinus* erat in Civitate *Veronæ*, ſcilicet cum fuit captus Poteſtas, & poſitus Dominus *Leo*: nec voluit in illo facto, ſicut poterat, capere partem. Habebat enim jam Comitem exoſum [31], ob id, quod, cum *Brixienſes* venturi erant *Vincentiam* pro ſuccurſu faciendo Domino *Laurengo*, ipſe cum fratre ſuo Domino *Alberico* totis viribus operam dederat, rogitando ipſum Comitem de *S. Bonifacio*, ne pateretur ipſos *Brixienſes* facere tranſitum ſuper ſuum, quod eiſdem facere denegavit. Et ideo de ipſo multum non curaverat; ipſum tamen offendere nolebat. Unde ipſo Comite in Civitate relicto, cum repatriaret, invenit inſidiatores ſibi ordinatos in partibus Comitis, qui in ipſum volebant inſultum facere. Unde volens evitare periculum, & cognito, quod de hoc fuerat Comes culpabilis, reverſus eſt ad Civitatem *Veronæ* feſtinanter. Quod cum in rumore fuiſſet deductum, *Monticuli*, & pars illorum arma capientes, cœperunt [32] Comitem prædictum, & plures alios, qui culpabiles dicebantur de proditione prædicta. Ipſe autem *Leo* Comitem captum infugavit, propter quod Commune *Veronæ* ipſum de Poteſtaria removit, & electus eſt tunc Dominus *Eccelinus* Poteſtas [33] *Veronæ*.

29. Guifredus de Pirovano Poteſtas Veronæ.

30. Leo de Carcere Poteſtas Veronæ.

31. Cauſſa odii inter Eccelinum & Comitem S. Bonifacii.

32. Monticuli capiunt Comitem S. Bonifacii.

33. Eccelinus III. Poteſtas Veronæ.

Cum quanto autem vigore regat Civitatem *Veronæ*, & quantum ab omnibus ibi commorantibus commendetur, & diligatur, nullus ignorat: nec poſſent illius laudes à quoquam breviter nuntiari. Fugit tunc Comes, & ſua pars, & guerram [34] maximam faciunt cum Domino *Eccelino*, & ſua parte.

34. Bellum inter ipſum, & Comitem S. Bonifacii.

Interim mutatur *Otto de Mandello*, cui ſuccedit [35] in Poteſtatem *Vincentiæ* Dominus *Albrighetus de Faventia*, qui cum ipſe foret Dominorum *de Romano*, & Domini *Salinguerræ de Ferraria* ſpecialis inimicus, Dominos de *Romano*, & partem ſuam penitus vilipendendo, peſſime tractabat eoſdem. Et, ut poſſet manere ſecurus, omnes turres, & munitiones partis illorum de *Romano* per Cives *Paduanos* cuſtodiri faciebat.

35. Albrighetus Faventinus Poteſtas Vicentiæ.

Dominus autem *Albericus* videns ſe, & amicos ſuos ſic male tractari, fremens ſpiritu, tamquam miles fortiſſimus, & audaciſſimus, & diſcretus, cogitare cœpit, quomodo iſtum *Albrighetum* poſſet de Poteſtaria repellere. Et habito cum fratre ſuo Domino *Eccelino* tractatu, & cum paucis amicis ſuis ſecreto, ſtatuit pugnare [36] cum ipſo Poteſtate, & munitiones amicorum ſuorum auferre *Paduanis*, qui eas cuſtodiebant. Ac die certa ſtatuta Dominus *Eccelinus* cum quantitate militum, & peditum in ſuccurſum Domini *Alberici*, & amicorum ſuorum venire promiſit. Sicque factum eſt, quod die una tempeſtive Dominus *Artuſius de Vivario* [37] inſultum fecit in cuſtodes, qui erant ſupra turrim ſuam, ipſoſque devicit, & turrim ſuam ſtatim recuperavit. Dominus autem *Albericus* cum guarnimento magno cucurrit. Comes *Ugutio*, & *Ugutio Pilii* erant cum eodem Domino *Alberico*. Pugnæ, & prælia committuntur per Civitatem. *Paduani* venerunt in ſuccurſum Poteſtatis. Dominus autem

36. Bellum Alberici de Romano cum Eccelino fratre adverſus Albrighetum Vicentiæ Poteſtatem.

37. Artuſius de Vivario.

A *Eccelinus* venit recto tramite per ſtratam *Veronæ* cum militibus, & peditibus *Veronenſibus*, & violenter per Portam Novam Civitatis intravit. Et commiſſo bello cum *Paduanis*, & Poteſtate devicti ſunt [38] *Paduani*, & ipſorum multi fuerunt capti: quos poſtea Domini de *Romano* dimiſerunt; ſpolia tamen perdiderunt. Capta eſt Poteſtas, & licentiata receſſit.

38. Victoria Dominorum de Romano.

Factus eſt tunc Dominus *Albericus* Poteſtas *Vicentiæ* [39], & Dominus *Eccelinus* cum ſuis, & pleno triumpho revertitur ad Civitatem *Veronæ*. Nunc habet Dominus *Albericus Vincentiam*, & Dominus *Eccelinus Veronam*.

39. Albericus de Romano, & frater ejus Eccelinus Vicentiam, & Veronam poſſident.

B Multi autem exeunt de Civitate *Vincentiæ*, & Epiſcopus *Vicentinus* cum illis, & morantur in *Brendolis* [40] guerrizando cum Civitate, & *Valerianus* de *Bragantiis* [41] cum illis guerram facit Civitati. Dominus autem *Albericus* primo Caſtrum *Gracchonæ* deſtruxit [42], poſtea Caſtrum Domini *Valeriani* etiam fortiſſimum juxta Villam [43] *Maxonis* diu obſedit, & illud deſtruxit. Civitatem autem, & illos, qui ſibi obediunt, ſic laudabiliter regit, atque gubernat, quod uſque in hodiernum diem ab omnibus merito commendatur. Et Civitatem rexit per viginti novem menſes.

40. Brendolæ

41. Valerianus de Bragantiis, de *Bregantiis* aliis.

42. Albericus de Romano deſtruit Caſtrum Granchonæ, & Caſtrum Valeriani de Bragantiis.

43. Villa Maxonis.

C Sub iſtius Poteſtaria Dominus cœpit [44] Caſtrum *Fontis*, & filium quondam Domini * *G. de Campo S. Petri*. *Paduani* autem, & *Tarviſini* de hoc indignati, moverunt exercitum cum Carrociis contra [45] illos Dominos de *Romano*, & venerunt contra *Baxianum*, comburendo Villam, & incidendo vineas. Dominus autem *Albericus* cum *Vicentinis* ſe defendere conabatur. Interim venit Dominus *Eccelinus* [46], pater iſtorum Dominorum *Eccelini*, & *Alberici*, & plurimum lachrymando Dominum *Eccelinum* filium ſuum rogitavit, quatenus Caſtrum redderet memoratum, & filium Domini *Gerardi de Campo S. Petri*. Quod quamvis ſibi duriſſimum, atque graviſſimum videretur; tamen annuit paternis precibus, & omnia ipſius arbitrio reſtituit *Paduanis*, & *Terviſinis*. Sicque reverſi ſunt exercitus omnes, maximo tamen damno dato Domino *Alberico*, & hominibus de *Baxiano*.

44. Eccelinus capit Caſtrum Fontis.

15.

* *Gerardi*, ut infra.

45. Paduani contra Dominos de Romano.

46. Eccelinus Senior, Eccelino filio pacem ſuadet.

D Dominus autem *Eccelinus Veronam* rediens, volens parcere laboribus, & expenſis ipſorum, de voluntate etiam amicorum ſuorum, ad preces *Lombardorum*, paſſus eſt [47] alium ibi poni in Rectorem, & Poteſtatem, ſcilicet Comitem *Bonifacium de Radaldeſco*. Et ſic, pace firmata, regit iſte Comes Civitatem auxilio, & conſilio *Zuliani* quondam *Rainaldi Oſterii*, qui Capitaneus erat cujuſdam Communantiæ noviter factæ in Civitate. Cujus *Zuliani* tunc maximus vigor fuerat, & omnia fere ſuo diſponebantur arbitrio [48].

47. Eccelinus abdicat ſe Veronenſi Prætura, cui Bonifacius de Radaldeſco ſufficitur.

E Iſti autem Comiti ſucceſſit [49] Dominus *Promus Encoardus* in Poteſtatem.

48. Zuliani quondam Oſterii auctoritas Veronæ.

49. Promus Encoardus Poteſtas Veronæ.

Huic ſucceſſit [50] Dominus *Rainerius Zeno* de *Venetiis*, qui cum magno vigore prædictam rexit Civitatem, tenendo Caſtrum *S. Bonifacii* in ſua virtute, & poteſtate, toto tempore ſuæ Poteſtariæ.

50. Rainerius Zeno Venetus Poteſtas Veronæ.

F Huic quoque ſucceſſit [51] *Matthæus Juſtinianus*, ſimiliter de *Venetiis*. Sub iſto *Conſtantinus*, filius quondam *Aldelardini*, fregit pacem, vulnerando quendam de parte *Monticulorum*, & ſic, rixa commota, captus eſt Comes, & amici ſui.

51. Poſt eum Matthæus Juſtinianus Venetus.

Item Dominus *Eccelinus* Poteſtas eſt conſtitutus [52]. Poſitus eſt Comes, & amici ſui in compedibus, & carceribus. Cum autem nimis ſeveriter cuſtodirentur, Dominus *Eccelinus*, pater præſentium Dominorum *de Romano*, quamvis ſæculo renuntiaſſet, tamen viſcera pietatis [53] contra captivos aperiens, ivit ad ipſos, & eiſdem ci-

52. Eccelinus denuo Veronæ Poteſtas.

53. Pietas Eccelini Senioris in captivos.

cibaria necessaria, quæ penitus illis fuerant subtracta, dari fecit, & concedi.

De tractatu Lombardorum *cum* Eccelino *caussa pacis.*

MOdo venerunt iterum *Lombardi*, rogitando Dominum *Eccelinum*, & partem suam, quod arbitrio ipsorum sibi, & amicis suis placeat componere, ipso Domino *Eccelino* dicente, quod Comes, & sua pars pacis fœdera non servabunt, nisi Castrum *S. Bonifacii* auferant eidem Comiti. Unde *Lombardi* promiserunt Domino *Eccelino*, & Communi *Veronæ*, quod non dimitterent Comitem, & alios captivos liberos & absolutos, nisi primum dederit Castrum illud in virtute & potestate Communis *Veronæ*, & Potestatis futuræ.

1. Servandæ pacis juramentum à VII. Civitatibus præstitum.

Statuerunt etiam, & jurare[1] fecerunt septem Civitates, *Brixiam*, *Mantuam*, *Veronam*, *Vincentiam*, *Paduam*, *Tervisium*, atque *Ferrariam*, quod bona fide, operam dabunt ad hoc, quod pax observetur firmiter: &, si qua partium aliquarum istarum septem Civitatum, pro alia fuerit de Civitate expulsa, omnes aliæ Civitates teneantur adjuvare partem expulsam in Civitate redire: & si Domini *de Romano* in hac societate intrare quoquo tempore voluerint, quod recipiantur. Quo taliter statuto, & firmato Dominus *Eccelinus* captivos tradidit *Lombardis*, & passus est ibi poni[2] Dominum *Guidonem de Rode* in Potestate, *Lombardi* autem miserunt Comitem *Placentiæ*, & Dominus *Eccelinus* domum rediit, dimisso Domino *Guidone* Rectore, & Potestate.

2. Guido de Rode Potestas Veronæ. Aliis *De Rhodo.*

Instat nunc Dominus *Eccelinus*, & pars sua, quod *Lombardi* dari faciant Castrum S. *Bonifacii* Potestati *Veronæ*, secundum præcedentem promissionem. Quod cum de die in diem semper promittendo differrent, tandem *Lombardi* fecerunt colloquium apud *Bononiam*, ad quem, videntes illi Domini *de Romano*, quod colludebantur à *Lombardis*, placuit eisdem mittere[3] Procuratores suos, ad rogandum[4] *Lombardos*, quod attendant promissa sibi facta, & maxime, quod reciperentur in societatem septem prædictarum Civitatum. Fuerunt illorum procuratores[5] Dominus *Bonifacius de Piro Tervisinus* Canonicus, & Ego[6]. Qui facta petitione nostra, Ambasciatores *Veronæ*, *Mantuæ*, atque *Ferrariæ* aperte contradicebant, eos non esse recipiendos. Detinuerunt nos ibi bene per mensem unum, dilatando responsionem suam, unde, quasi ira vehementi commotus, dixi inter *Lombardos*, me plurimum admirari, quare non audiebant, & tantum differebant petitionem Dominorum *de*
16. *Romano*, quoniam adhuc tanta erat ipsorum potentia per se, & amicos suos de *Verona*, quod omni die possent expellere partem Comitis de Civitate, si vellent, & dominari ipsam, sicut ante faciebant. Quod totum *Gualvagnus de Turrisendis*[7], cum his, qui erant ibi Ambaxiatores illorum Dominorum, respondit, & confessus fuit verum esse, præsentibus Ambaxiatoribus, qui contradicebant. Dixi etiam majora *Lombardis*, scilicet, quod si Domini *de Romano*, volunt Domino Imperatori favere, per se solos tantam habent potentiam, quod per terras suas possunt conducere ipsum Imperatorem in Marchia, invitis & contradicentibus *Lombardis*: nedum, quod in *Verona* tanta est potentia eorum, ut supra dixeram. Unde dicebam, quod non erant contemnendi, & taliter vilipendendi ab ipsis *Lombardis*, si recte cupiunt facere negotia *Lombardiæ*. Nec volebamus nos Procuratores amplius ibi expectare: & vere irati venire cœpimus sine ipsorum *Lombardorum* licentia. Ipsi autem nobis retrovocatis responderunt nobis, facturos, quæcunque volebamus, & sic recepti fuimus[8] pro ipsis in societate illarum Civitatum, quam societatem observare juravimus in animabus eorum, procuratorio nomine, sicut nos facturos nostra publica Instrumenta dicebant.

3. Legatio Dominorum de Romano ad Lombardos. Pro. *Ad quod.*
4. Petitio eorundem.
5. Bonifacius de Piro Tarvisinus, Procurator Dominorum de Romano.
6. Auctor Procurator eorundem mira libertate fæderatis Lombardis obloquitur, & Dominos de Romano commendat.
7. Gualvagnus de Turrisendis.
8. Pars Dominorum de Romano in Societatem Lombardorum recipitur.

Post hæc[9] nostra fuit petitio, quod festinanter mitterent Ambaxiatores *Paduanis*, quod sub debito juramenti, & sub banno *Lombardorum*, eisdem Dominis *de Romano*, nullum damnum darent in terris, & possessionibus eorum; quoniam, ad instantiam *Feltrini*, & *Bellunensis* Episcoporum, *Paduani* promiserunt exercitum facturos contra Dominum *Eccelinum*[10] apud *Opitergium*[11], quod Castrum possidebat idem Dominus *Eccelinus* pro suo, quamvis Episcopus memoratus diceret ad se pertinere. Impetravimus ab eis, quidquid voluimus, & venimus cum Ambaxiatoribus disertis, & sapientibus, ad nostram petitionem per hoc destinatis, quod, sicut habebant in mandatis, optimo modo expleverunt. De hoc, nescio de Socio, sed de me[12] scio, quod adhuc debeo remunerari.

9. Petitio altera Dominorum de Romano à Lombardis.
10. Feltriæ, & Belluni Episcopi Paduanos in Dominos de Romano provocant.
11. Opitergium juris Bellunensis Ecclesiæ, vi ab Eccelino occupatur.
12. Auctoris crebro repetita querimonia.

Instant nunc *Lombardi*, quod Comes juret[13] societatem *Lombardorum*, qui & ipse juravit, & receptus est, atque liber absolutus, atque dimissus, & habet Castrum suum de S. *Bonifacio*, & omnes possessiones suas inconsulto, & inscio Domino *Eccelino*, & parte sua. Unde cum peterent *Lombardi*, & Potestas *Veronæ* immoderate instaret, ad hoc, quod & ipsi jurent societatem *Lombardorum*, Domini *de Romano*, videntes, se se, & partem suam proditos, & per *Lombardos* deceptos, totis viribus *Lombardis* contradicunt[14]. Et cum Potestas nimis ad hoc instaret, & quasi violenter vellet ad jurandum partem Dominorum *de Romano* compellere, Dominus *Eccelinus* festinanter *Veronam* adivit, & cum non posset blandis verbis Potestatem à suo proposito deviare, cœpit ipsum supra domum Communis *Veronæ*, dicens illi, quod faceret venire obsides amicorum suorum, quos miserat *Mediolanum*, ipsumque captum detinuit, donec obsides habuit memoratos. Dicebat autem idem Dominus *Guido*[15]. Ego laudo, quod facitis, nec pro malo habeo, quod etiam de me facitis, & quod adjuvetis vos consulo vobis, & cum Imperatore, & aliis, sicut potestis, quia sine dubio *Lombardi* vos deceperunt, & decipient adhuc, si poterunt, gravius. Iterum Dominus *Eccelinus* incepit regere[16] Civitatem, & taliter videns se, & partem suam proditos, & deceptos jurant partem Domini Imperatoris, & Civitatem Domini Imperatoris arbitrio[17] disponendam committunt. Nunc guerra maxima incipitur, *Lombardi* favent Comiti, Dominus autem *Eccelinus* se viriliter defendit.

13. Comes S. Bonifacii jurat Societatem Lombardorum.
14. Domini de Romano renuunt jurare Societatem Lombardorum.
15. Consilium Guidonis de Rode datum Eccelino.
16. Eccelinus denuo Veronæ Potestas.
17. Urbem Imperatoris arbitrio disponit.

De Alberico *de* Romano Eccelini *fratre.*

MOdo redeat calamus ad Dominum *Albericum*. Ipse enim in exercitu suo eligi fecit Potestatem[1], sicut sacramento tenebatur adstrictus, & electus fuit Dominus *Ubertus de Concorezo*, civis *Mediolanensis*. Qui cum venisset, facto jam sui regiminis sacramento; & esset in domo, & palatio Communis pro Potestate, orta rixa in Civitate, eo quod pars adversa Dominorum *de Romano* favere nolebat eidem, cucurrerunt Potestas *Paduæ* pro suo Communi, & Dominus *Zulianus Rainaldi Osterii* pro sua Communantia de *Verona*, & * capta discordia, licentiato

1. Albericus de Romano Ubertum de Concorezo, in Prætorem Vicentinæ Civitatis eligit.
* Mel. *Cœpta.*

præ-

prædicto Domino *Uberto*, sibi suo ficto ante so-
luto, eligerunt [2] Dominum *Philippum Zulianum*
de *Venetiis* in Potestatem, virum discretum, &
audaciæ maximæ. Hic bene, & cum maximo
vigore rexit Civitatem *Vincentiæ*.

2. Philippus Zulianus Venetus Potestas; Vicentiæ.

Tempore istius conspiraverunt [3] quidam contra
Dominum *Albericum*, & ejus Masnatam, & facie-
bant se vocari *Partem liberorum*: & altera Pars di-
cebatur *Masnata*. Sumpserant enim audaciam
ob id, quod inter Dominum *Eccelinum*, & Do-
17. minum *Albericum* steterat quædam indignatio;
& in tantum exolevit stultitia, & ipsorum præ-
sumptio, quod nedum Masnatis; sed & Domi-
no *Alberico* minabantur. Dominus autem *Ecce-
linus*, tamquam providus, & discretus, natura-
li ratione, & fraterna motus affectione, non ha-
bito respectu ad præcedentem indignationem,
violenter & manu potenti *Baxianum* intravit,
ipsosque proditores [4] expugnando superavit. Qui-
dam fuerunt perempti, quidam capti, & cæteri
fugati sunt de *Baxiano*, qui fugerunt alii ad Co-
mitem S. *Bonifacii*, alii ad Marchionem *Esten-
sem*, alii ad Dominum *Tisonem de Campo S. Petri*,
propter quod a Sapientibus susceptores tales de
proditione prædicta creduntur auctores [5]. Vene-
runt etiam quamplures ad Civitatem, conque-
rendo de Domino *Eccelino*, & Domino *Alberi-
rico*, & sua Masnata, allegando, quod non ha-
bebat ibi Dominus *Albericus* Comitatum, nec
jurisdictionem aliquam. Dominus autem *Phi-
lippus Zulianus* Potestas vocavit Dominum *Ecce-
linum*, & Dominum *Albericum* ad sua mandata,
& alteram partem similiter. Et quamvis Dominus
Eccelinus de sua non fuisset jurisdictione: tamen
venit ad mandata [6] ipsius, cui pro se, & parte
sua maxima * pignora præcepit, & juratores,
quamplures, & alteri parti similiter pignera præ-
cepit, & juratores. Et in fine auditis, & co-
gnitis propositis hinc inde, definitiva sententia,
in plena concione pronunciavit [7] Potestas, Co-
mitatum, & jurisdictionem *Baxiani* esse Do-
mini *Alberici*, & ad ipsum pertinere. Dominum
autem *Eccelinum* pro se & parte sua, & juratores
illius condemnavit pro banno communis in sex
millia librarum denariorum *Veronensium*: alteram
autem partem condemnavit in duo millia libra-
rum, & ipsa ab omnibus bene exegit.

3 Factio Liberorum, & Masnatæ in Vicentina Civitate.

4. Eccelinus factiosos, & Alberico fratri aversos insectatur, & fugat.

5. Comes S. Bonifacii, Marchio Estensis, & Tiso de Campo S. Petri Familiæ de Romano inimici.

6. Eccelinus paret mandatis Potestatis Vicentini.

* Forte *Pignera*, ut infra.

7. Philippus Zulianus Comitatum Baxiani Alberico adjudicat.

Tempore istius *Paduani*, *Vicentini*, & *Man-
tuani* moverunt [8] exercitum contra *Veronam*, &
Dominum *Eccelinum*; expugnaverunt [9] *Portum*,
& *Lignagum*, comburendo, deprædando, &
omnia destruendo: & sic Dominus *Eccelinus* re-
diit ad Civitatem, ibique se defendit. Itaque ad
Civitatem ire non auderunt, circum circa ta-
men damna gravissima intulerunt, & revertuntur
ad patrias.

8. Fœdus Paduanorum, Vicentinorum, & Mantuanorum contra Eccelinum.

9. Portus, & Lignagum expugnatur à Fœderatis.

Mutatur Potestaria Domini *Philippi Zuliani*,
cui succedit [10] Dominus *Guido de Rode*, civis
Mediolanensis. Timens autem iste potentiam
Magnatorum, credens planius regere Civitatem,
Magnates quam plures misit in *Lombardiam*, præ-
cipiens eisdem in banno, & sacramento, quod
sine licentia non auderent reverti, & fuerunt ex
utraque parte Magnates *, inter quos fuit [11] *U-
gutio Pilii*, Dominus *Petrus* Comes, *Siginfredus*
de *Arzignano*, Dominus *Panensachus* de *Drissi-
no*, *Ugolinus Amistadis* de *Berica*, & Dominus
Artusius de *Vivario*; sed iste propter infirmita-
tem cum licentia Domini *Guidonis* reversus fuit.
Alii autem, ad invicem contra Potestatem con-
spirantes, sine Potestatis licentia redierunt, ta-
lis videlicet propositi, quod mandata Potestatis
propter hoc non jurabunt. Et sic Potestas ira-
tus ipsos coram se convocavit venturos, qui o-
mnes unanimiter ipsum contemnendo, coram

10. Guido de Rode Vicentiæ Potestas, urbe Magnates expellit.

* Adderem *Expulsi*.

11. Magnates expulsi qui.

A ipso venire contempserunt [12]. Unde ipse illis ban-
na, & pœnam maximam imponit, nisi ad diem
certam venirent pro omnibus suis præceptis ob-
servandis. Quod & ipsi totum pro nihilo repu-
taverunt, & omnes apud *Monticulum* cum Do-
mino *Ugutione* commorantur. Ipse autem Po-
testas, non immerito indignatus, equitavit con-
tra ipsos

12. Potestas a Magnatibus Vicentinis spretus.

Interim venerunt *Paduani*, & cum sacramen-
to reverenter astricti ad adjuvandum Potestatem,
induxerunt [13] prædictos ad jurandum præcepta
Potestatis: hac tamen intentione, quod ipsi *Pa-
duani* promiserunt eisdem de hoc facto ipsos in-
B demnes conservare. Quo facto rediit Potestas,
& ipsi omnes ad Civitatem. Et cum Potestas
banna sua, in quibus inciderant, ab illis vellet
exigere, & punire de tanto commisso, *Paduani*
hoc ei facere vetuerunt, quod profecto immode-
rate, nec immerito fuit sibi molestum. Sed &
ipse aliud facere non poterat, tanta erat poten-
tia *Paduanorum*, quoniam Civitatem quasi occu-
patam tenebant [14], & omnes munitiones Civitatis
custodiebantur per *Paduanos* Cives, expensis ta-
men *Vicentinorum*.

13. Opera Paduanorum Magnates Prætori reconciliantur.

14. Paduani pro libito Vicentinam Civitatem occupatam tenent.

Huic succedit [15] Dominus *Gulielmus Sivoletus*.
Sub isto venit Comes *Rizardus* de S. *Bonifacio*
C ad *Lonicum*, & turrim partis illorum de Romano
destruxit, & adversam partem posuit in Castro.
Tunc temporis, cum precibus, & amore meo
Bonifacius de Orbana [16] cum quibusdam suis So-
ciis esset cum guarnimento apud *Baxianum* cum
Domino *Alberico*, placuit eidem Domino *Albe-
rico*, quod idem *Bonifacius* veniret cum * *Erro*
de *Lonico*, &, si possent intrare Castrum, quod
hoc facerent velociter. Ipsi autem minus [17] caute
venientes, intraverunt Villam, ignorantes, quod
Comes esset ibi, & haberet ipsam occupatam.
Cum autem cognitus fuisset, idem *Bonifacius* vix
evasit, & cum tanto periculo, quod vix posset
D ab ignorantibus credi. Captus fuit Scutifer i-
psius, amisit equum & arma, & viginti sex soli-
dos magnorum *Venetorum*. Socius autem unus 18.
ejusdem alium equum amisit & arma, & vix, &
inermis evasit. Duo alii sui socii capti fuerunt per
Comitem, qui tradidit illos Marchioni, & ipse
eos decollari fecit. De hoc nullum habui ego, cujus
erat damnum, nec ipse aliquod restauramentum
adhuc; & in veritate damnum fuit, sine morte
virorum, ducentarum librarum, & ultra. Eo-
dem autem tempore pars Dominorum *de Roma-
no*, expulsis aliis de Castro, occupaverunt [18] il-
lud: altera autem pars, collectis amicis à Comi-
E te, & aliis amicis, obsidebant illos, qui erant
in Castro, & cum machina, quam posuerant in
domo mea propria, lapidabant intus Castrum,
& hanc machinam miserat illis Comes cum homi-
nibus de S. *Bonifacio*. Exierunt tum quidam de
Castro, & quidam venerunt ab altera parte con-
tra illos, quosdam occiderunt, & boves abstu-
lerunt, & machinam: & sic omnes versi fuerunt
in fugam. Petitur nunc Castrum per Potesta-
tem *Vincentiæ*: & per *Paduanos* illis, qui in-
traverunt de novo, quamvis prioribus nihil di-
ctum fuisset, cum effectu redditur [19]. Castrum
Potestati, & *Paduanis*. Ponunt ibi *Paduani* cu-
F stodes ad expensas Communis *Lonici*, & ambæ
partes morantur in Villa, quæ ad invicem damna
sibi dabant, & dari faciebant occulte per extra-
neos, excusando se se, quod non erant culpabi-
les. Unde consilio *Paduanorum*, qui erant Ca-
pitanei tunc in Civitate, & cum consilio suæ
Curiæ, & consilio Civitatis, idem Dominus *Gu-
lielmus* tale firmavit Statutum, videlicet, quod
si cui partium damnum daretur de cætero, alter-
utri partium, quod Dominus *Tiso* [20], filius Do-

15. Gulielmus Sivoletus Potestas Vicentiæ.

16. Bonifacius de Orbana.

* Forte *Hero*.

17. Bonifacius de Orbana quam incaute Lonicum occupare tentaverit.

18. Pars Dominorum de Romano Lonicum occupat.

19. Lonicum Potestati Vicentiæ & Paduanis restituitur.

20. Tiso de Lanfranco.

mini *Alberici* de *Lanfranco* pro parte sua cum illis totum damnum restituere debeat illi, qui damnum passus fuerit ex altera parte: & Dominus *Gabriel de Lonico*[21], eodem modo pro sua parte facere debeat; & sic illis fecit nunciari.

21. Gabriel de Lonico.

Post hæc, cum boves mei essent de parabola Capitanei castri in pratis *Lonici*, pro vehendo fœno, consilio illorum de parte Comitis, qui erant meliores boves totius *Lonici*, Comes misit milites, & abstulit[22] boves meos, & dedit illos illi, cujus fuerant boves, qui machinam traxerunt memoratam. Dominus autem *Gulielmus* prædictum *Tisonem* condemnavit in restitutionem mihi faciendam, & ipsum fecit sic banniri, quod exire * de *Baxiano* non posset, nisi primo damnum restituat, secundum sententiam: quæ sententia nondum mandata est executioni, propter nimiam potentiam, quam idem *Tiso* habet, & habuit in Curia. Sub Potestaria istius divinitus combuxit[23] totum Castrum *Calderii* cum magna virorum, & mulierum multitudine; quod & Dominus *Eccelinus* festinanter occupavit.

22. Boves Auctoris a Capitaneo Lonici abiguntur, & inimicis traduntur.

* Forte *Banno.*

23. Castrum Calderii divinitus exustum, & ab Eccelino occupatum.

Tempore isto venit Dominus Imperator apud Portum *Naonem*, & ivit ad illum Dominus *Albericus*, qui magnifice per ipsum receptus est. Et cum de pluribus ad invicem loquerentur, inter cætera, quæ Dominus *Albericus* dixerat, dixit eidem[24], *quod poterat intrare Veronam, & habere ipsam ad suam voluntatem, quia Dominus Eccelinus frater suus erat ibi, & ad honorem Imperatoris defendebat illam à Comite S. Bonifacii & Lombardis, cum quibus jam communiter conspiraverat contra eumdem Dominum Imperatorem.* Ad hoc respondit Dominus Imperator[25], *Bene dicis & verum est, quod potestis eam mihi dare, & quod possum intrare illam; sed non habeo in præsenti tantam gentem, quod honorifice possem eam tenere. Foret enim maximum opprobrium Imperatoriæ majestati nostræ, si homines nostri possent nos ibi obsidere securi, vel nobis impune resistere; sed placet nobis, quod defendatis ipsam usque ad tale tempus, tempore designato. Et ibi usque ad illud tempus veniemus cum tam horribili gentium multitudine, quod nobis non inveniemus resistere valentes*, quod & se facturum pro se, & fratre Dominus *Albericus* promisit eidem. Revertitur Dominus Imperator, & Dominus *Eccelinus* detinet Civitatem *Veronæ*.

24. Imperatori Italiam jam ingresso suadet Albericus, ut Veronam occupet.

25. Promissio Imperatoris de Verona opportuniore occasione intercipienda.

Tempore isto *Paduani* cum *Vicentinis* obsiderunt *Rivaltam*, & habuerunt eam à Domino *Ugutione*, cujus erat, tali pacto, quod sibi debebat restitui. Et quamvis valde dissipatam, tamen *Paduani* eam restituerunt[26] Domino *Ugutioni* de *Crescentiis*, cujus erat, qui tamquam prudens, & discretus, atque vir, & miles fortissimus, & omni largitate decorus, ipsum locum valde fortius solito munivit, ipsamque inimicis suis omnibus invitis detinet, honorifice, & cum magno vigore.

26. Ugutio de Crescentiis Dominus Rivaltæ, & ejus laudes.

Exivit iste de Potestaria, successit huic[27] *Henricus de Rivolis*, & facit guerram Domino *Alberico*, sicut * potest, & adjuvat Comitem S. *Bonifacii* contra *Veronam*. *Ugutio* autem *Pilii* & ipse modis omnibus, quibus potest, palam, & occulte lædit[28] Dominos *de Romano*, & vilipendendo ipsos verbis, & factis, multa illis inferendo opprobria indecentia.

27. Henricus de Rivolis Potestas Vicentiæ.

* Sive, *Patet.* Est enim in MS. pt.

28. Inimici Dominorum de Romano.

Paduani autem tunc valde inimicabantur *Tervisinis*. Unde Dominus *Albericus* contra *Paduanos* conspiravit[29] cum *Tervisinis*, & die quadam, secundum voluntatem *Tervisinorum*, ipse cum militibus suis equitavit ad Cittadellam, & ante portam bello, ac prælio commissis, ibi egregie, ac fortiter pugnavit Dominus *Albericus*, & circum circa ipsam combuxit, sanusque & incolu-

29. Albericus icto fœdere cum Tarvisinis Paduanos exagitat, & Cittadellæ suburbia exurit.

A mis reversus est *Baxianum*. Et est notandum, 19.
quod usque ad illam diem hostiliter & palam non audebant *Tervisini*, nec *Vicentini* lædere Dominos *de Romano*, ad quorum prohibitionem forte multum faciebant * literæ, quas ego pro ipsis impetraveram[30] apud *Precinam* à Domino nostro præsenti Invictissimo Imperatore, & semper Augusto, de protectione ipsorum, sigillatas cum bulla optimi auri * litteras, tenor quarum talis est.

* Abundat hic ista vox; *vel* infra *literas* glossema est.

30. Auctor literas impetrat à Federico II. Imperatore pro Dominis de Romano.

* Imperatoris literæ ab Auctore impetratæ.

Litteræ * *Federici* Imperatoris semper Augusti.

B *Federicus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, Hierusalem, & Siciliæ Rex. Cum in conspectu Principum Orbis terræ fides clareat subditorum, quæ meritis insignit hominum, & suis imitationibus favorem Dominantis acquirit, eo potius fidelium est facienda devotio, & prærogativa gratia munienda, qui se non dubitant pro suorum fidelitate, ac servitio Dominorum intra dubios vitæ casus exponere, non parcentes rebus pariter, vel personis, ut vivere ac mori pro Dominis summam reputent gloriam, & honorem. Hinc est igitur, quod nos habentes præ oculis fidem puram, & sinceram*
C *dilectionem Eccelini de Romano, & Alberici Fratris ejus, nostrorum expertorum fidelium, quam pro nostro, & Imperii servitio demonstraverunt, personas, & omnia bona eorum nostris, & Imperii honoribus exponentes: attendentes insuper, quod indefessis laboribus pro nostra, & Imperii fidelitate inconcusse persistunt, ipsos, familias eorum, homines, Castra, Villas, possessiones, & omnia bona eorum, sub nostra, & Imperii protectione, & defensione recepimus speciali, universis, & singulis auctoritate præsentium inhibentes, quatenus nullus Marchio, Comes, Potestas, Rector, Persona sublimis, vel humilis, Ecclesiastica, vel Mondana ipsos offendere in personis, vel rebus, seu guerram, vel damnum*
D *inferre, aut in aliquo contra præsentis protectionis, & defensionis nostræ paginam molestare, vel impedire præsumant.* * *Quodque præsumpserit, in suæ temeritatis vindictam, ducentas libras auri compositurum se cognoscat, medietatem videlicet fisco nostro, & reliquam medietatem injuriam patienti. Ad hujus itaque nostræ protectionis memoriam, & perpetuam firmitatem, præsens privilegium fieri, & bulla aurea,* * *typario nostræ Majestatis impressa, jussimus communiri. Hujus rei etiam sunt* * *Hert Panormitanus, & Jacobus Capnanus Archiepiscopi, Comes Thomas de Acerra, Comes Simon de Tetis, Comes Gerrardus de .... Gerrardus de Arne-*
E *scen Sacri Imperii in Italia Legatus, Comes Antebonus, Manfredus Marchio Laniza, Bacem Camerarius, & alii quamplures.*

* Forte. *Quique.*

* Alibi. *Typacio.*

* Lege *Testes.* Forte *de Camino.*

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo tricesimo secundo, Mense Decembri sextæ indictionis, Imperante Domino Nostro Federico Imperatore semper Augusto, Hierusalem, & Siciliæ Rege, Anno Imperii ejus tertiodecimo, Regni Hierusalem octavo, Regni vero Siciliæ trigesimo quinto feliciter, Amen.

Data apud Precinam Anno, mense, & indictione præscriptis. Sunt & literæ tales, videlicet.

F

Litteræ aliæ ejusdem Federici *Imperatoris semper Augusti ad Episcopos* Paduanum, Vincentium, & Tervisinum.

Federicus Dei gratia Romanorum imperator semper Augustus, Hierusalem, & Siciliæ Rex, Venerabilibus Paduano, Vincentino & Tervisino Episcopis, fidelibus suis, gratiam suam, & bonam voluntatem. *No-*

Notum facimus fidelitati vestræ, quod, cum expertos fideleles nostros Eccelinum de Romano, & Albericum fratrem ejus sub nostra & Imperii protectione recepimus speciali cum omnibus bonis suis, sicut in indultæ sibi protectionis privilegio continetur, volentes, quod nullus in ipsis partibus se valeat per ignorantiam excusare, fidelitati vestræ firmiter præcipiendo mandamus sub debito fidei, & juramenti nobis, & Imperio † præstati, injungentes, quatenus unusquisque vestrum privilegium protectionis ejusdem debeatis solemniter publicare, & † auctorizare nostra cunctis præcipiatis ab omnibus observari, denunciantes transgressoribus, quod pœnam in privilegio contentam non evadent. Ipsum vero privilegium ad opus prædictorum fidelium, & insuper præsentes literas resignabitis portitori, ut industriam singulorum possimus exinde commendare. Data Porcinæ tertio Decembris, sexta Indictione.

† Mel. *Præstiti.*
† Ethic. *Auctoritate nostra*, &c.

Has literas sine mandato, propriis expensis, impetravi ego, de quibus, & omnibus obsequiis præcedentibus expecto adhuc remunerationem.

20. Post hæc autem paravit exercitum Commune *Paduæ*, venitque *Baxianum*, & Commune *Vincentiæ* cum illis venit ad *Monticulum Precalcini*, & tunc intolerabile damnum datum fuit [1] in *Baxiano*, & *Muxolento* illis *de Romano*. Verumtamen, antequam reverterentur *Paduani* milites, *Tervisini* venerunt in succursum Domino *Alberico*. Qui Dominus *Albericus*, tamquam fortis, & audacissimus miles, exivit contra *Paduanos*, & bello commisso, ibi mirabiliter, & more Leonis pugnavit [2]: multosque ibi milites de majoribus, & melioribus *Paduanorum* cepit [3], quos carceratos habuit in *Baxiano*, & postea dedit illos *Tervisinis*, qui duxerunt ipsos secum, & ibi fuerunt in compedibus positi, & carcerati. *Paduani* autem cum opprobrio † separati, reversi sunt ad patriam suam, & *Vincentini* similiter.

1. Paduani, & Vicentini Albericum bello lacessunt.
2. Eximia militaris virtus Alberici.
3. Paduani & Vicentini ignominiose ab Alberico fugati.
† Forte, *Superati.*

Tunc venit Dominus *Eccelinus* cum *Veronensibus*, quos regebat apud S. *Bonifacium*, & cum illis, tamquam miles fortissimus debellavit, & partem munitionis Castri combuxit violenter: sic & ipse reversus est cum suis. In bello autem facto apud *Baxianum*, meis precibus erat cum Domino *Alberico* quidam *Bonifacius de Orbana*, cui ego equos dabam & arma, & ipse mei amoris intuitu, præter etiam voluntatem Domini sui Domini Marchionis *Estensis*, serviebat Dominos *de Romano* in omnibus illorum factis, & guarnimentis, unde Marchio ipsum habebat valde exosum. Hic, cum esset in prælio, sic enormiter cum lancea inimicos, & eorum equos vulnerabat, quod inde condoluit, & lancea dejecta, evaginato ense, infra hostes, ubi erat etiam multitudo maxima militum, cucurrit, & *Samaritanum* [4] nobilem militem, magnum, & fortem cepit ad collum [5], & violenter ipsum duxit ad suos, non timens innumerabiles ictus, quos ab inimicis recipiebat, ipsumque dedit, & designavit Domino *Alberico*. Qui postquam captus fuit, cognovit eum, quod sibi erat nimia parentela conjunctus; sed nihil sibi profuit, cum non poterat post captionem per ipsum decenter dimitti. Unde nihilominus ipsum Domino *Alberico* designavit.

4. Samaritanus miles.
5. Virtus militaris Bonifacii de Orbana.

In hoc facto, cum duceret illum captum, quidam *Bonacursius de Folzasse* [6] sic enormiter per invidiam equum captivi vulneravit retro, quod valens sanus ultra libras centum, taliter vulneratus datus fuit pro XV. Equus autem *Bonifacii* in pede retro vulneratus fuit, nec postea fuit alicujus valentiæ. Item alium dextrarium similiter, quod pro illo facto emeram eidem, in diebus illis equitando sic devastavit, quod penitus

6. Bonacursius de Folzasse.

A nullius erat momenti, & ad nihilum deveni de de ipso. Et de hoc facto adhuc expecto remunerationem. Ille autem *Bonifacius* sæculo renuntiavit [7], & Domino serviens meliorem partem elegit.

7. Bonifacius de Orbana, fortissimus miles sæculo se subducit.

De potentia Paduanorum.

Tunc temporis tanta erat potentia, & superbia *Paduanorum*, quod non solum *Vicentiam* sub occasione innocentiæ tenebant occupatam; verumetiam *Feltrem*, & *Bellunum*, & *Coneglanum* violenter sub sua jurisdictione usurpaverant.
B Conspiraverant etiam cum *Aquilegiensi* Patriarcha, & cum his omnibus contra *Tervisium*, & illos *de Romano*, guerram maximam illis faciendo continue.

Paduani Feltrem, Bellunum, Coneglanum occupant, cum Aquilejensi Patriarcha fœdus contra Tervisinos, & Dominos de Romano ineunt.

De Fratre Joanne Vicentino, *Viro valde religioso.*

Interim apparuit quidam Frater *Joannes* [1], de Ordine Prædicatorum, civis *Vincentinus*, & *Manelini* Causidici filius, vir valde religiosus, de quo mira; sed in Scena testificata loquar. Inauditum est enim, quod à tempore Nostri Domini
C Jesu Christi in nomine ipsius, per alicujus prædicationem tot fuissent insimul homines congregati, quot & quantos sub occasione pacis fiendæ, ipse congregavit in unum, unanimiter Jesum Christum laudibus, & hymnis magnificantes. Venit enim primum *Paduæ*, & ibi prædicando pacem, de omni discordia, quam habebant, compromiserunt in eumdem suo arbitrio determinandis. Venit *Tervisio*, fecerunt *Tervisini* illud idem. Sic fecerunt *Feltrini*, & *Bellunenses*. Sic quoque Domini *de Camino*. Sic & illi de *Coneglano*, & idem fecerunt Domini *de Romano*. Idem quoque *Vicentini*, *Veronenses*,
D *Mantuani*, *Brixienses*, & Comes S. *Bonifacii*, & ejus pars universa. Tantam habuit Potestatem super omnes, quod in omni Civitate, Statutis ipsarum acceptis, suo emendavit arbitrio, addendo, & detrahendo. Captivos autem, ubicumque fuerant, dimitti fecit. Et statuit certum terminum pro pace facienda, & firmanda apud Civitatem *Veronæ*, præcipiendo prædictis Civitatibus, & personis, quod essent tunc ibi coram eo pro prædicatione audienda, & laudum pacis intra omnes.

1. Fratris Joannis Vicentini, e nobili Scledorum familia, Ordinis Prædicatorum auctoritas, & facundia.

Fuit ibi *Brixia* [2], *Mantua*, *Verona*, *Vincentia*, *Tarvisium*, *Feltrini*, & *Bellunenses*, & Do- 21.
E mini *de Romano*, & illi de *Camino*: *Paduani*: & de aliis Civitatibus, Castris, & Villis homines, & fœminæ innumerati. Fuit & ibi *Aquilegiensis* Patriarcha cum omnibus Episcopis prædictarum Civitatum. Fuit ibi Marchio *Estensis*, & Frater *Jordanus*: Presbyteri quoque, & Clerici, milites, & populares: omnes fere istarum Civitatum inermes, & cum vexillis cruciatis fuerunt ibidem. Tanta fuit ibi innumerosa multitudo, quod (sicut dictum est) a tempore Jesu Christi, in † huc, per alicujus prædicationem tot non fuerunt congregati in unum: & in reverentiam ipsius pro majori parte fuerant discalciati. E-
F rant quoque Civitates cum Carrociis suis quamplures.

2. Concursus ad prædicationem ejusdem.
† Forte *Hucusque*.

Prædicavit intra illos, & (quod est mirabile) vox illius ab omnibus audiebatur mirabiliter, & clarissime. Facta prædicatione pacem pronuntiavit, & laudavit [3] intra omnes, & ordinavit tunc matrimonium intra Dominam *Adelenitam*, filiam Domini *Alberici de Romano*, & *Rainaldum* filium Marchionis *Estensis*. Cujus dictum ab omnibus cum magnis laudibus fuit gratissime confirma-

3. Frater Joannes pacem laudat.

firmatum. Ipse autem transgressoribus anathematis pœnam, & Jesu Christi indignationem, & omnem maledictionem indixit: conservantibus autem, Dei omnipotentis gratiam, & suam benedictionem concessit, & sic revertuntur ad patriam, quisque ad locum suum, magnificantes Deum, & eidem gratias referendo. Multi enim mortales inimici, proprio motu pacem faciendo, osculabantur ad invicem, prædicatione ipsius ad hoc inspirati: habebatur enim quasi Propheta [4] per omnes. Hujus etiam tanta fama erat, quod etiam Dominus Apostolicus reverebatur eidem. Nec mirum, quia Fratres Minores publice prædicabant (sicut & egomet ipsos audivi prædicantes apud Ecclesiam Majorem Civitatis *Vincentiæ*) quod ejus precibus, & orationibus decem fuerant mortui suscitati. Et à languoribus suis infirmi, per orationes illius mirabiliter curabantur.

4. Habetur tanquam Propheta. Fama ejus, & Miracula.

Hoc facto, venit [5] idem frater *Joannes Vincentiam*, & dixit in pleno Consilio, quod volebat esse Dux, & Comes illius Civitatis, & omnia suo arbitrio disponere, quod totum ei laudatum fuit, atque concessum. Unde tunc acceptis Statutis Civitatis, sicut voluit, emendavit, addidit, detraxit. Et *Vicentini* sperantes, quod removeret, & poneret ibi aliam * communionem, per quam utraque pars communiter regeretur, ipse hoc prætermisso, factis Statutis, & Ordinamentis ivit [6] *Veronam*, ibique similiter petiit Ducatum, & Potestariam illius Terræ, quod factum est, & concessum eidem. Fecit venire Comitem, & partem ipsius in Civitate: accepit obsides ab utraque parte: accepit in se Castrum S. *Bonifacii*, & Castrum *Illaxii*, & *Hostiliam*, & omnes munitiones, sicut voluit. Hic persequutor fuit ibi hæreticorum, sic, quod plures comburi fecit. Pluribus diebus rexit Civitatem, habendo se Ducem, atque Rectorem, & tanquam Dux, & Rector multa Præcepta fecit, & Statuta. Tandem elegit [7] *Nicolaum Toniscum* in Potestatem *Veronæ*, de *Venetiis* civem. Cum autem multum redargueretur, quod sic reliquerat Civitatem *Vincentiæ*, Potestate non mutata, & vellet habere Ducatum ibi sibi concessum, *Ugutio Pilii*, & illi *de Camino*, & *Paduani* consilio Fratris *Jordani*, cujus consilio *Paduani* [8] regebantur in totum, induxerunt Potestatem *Vincentiæ*, & partem contrariam illis *de Romano* ad contradicendum eidem Fratri *Joanni*. Et sic fecit venire Potestas custodes cives *Paduæ*, & munivit Civitatem fortius solito. Hoc audito, Frater *Joannes* minus caute, & cum parva militum quantitate, venit ad Civitatem *Vincentiæ*, cui obviavit maxima populi multitudo. Ipse autem credens habere favorem, atque constantiam populi in propria persona, cæpit ire per Civitatem, petendo domos, turres, & munitiones sibi dari. Cum autem venisset ad domos filiorum quondam Domini *de Zachame*, illi sibi rebelles extiterunt. Venit ad domum Communis turba, quæ sequebatur ipsum, & capta Potestate suis judicibus, & familia, & expoliatis, & destructis libris Statutorum, & Forbannitorum Communis *Vincentiæ*, descenderunt de domo, Potestate, & sua familia relictis expoliatis. Interim venerunt *Paduani* cum *Ugutione Pilii*, & adversa parte illorum *de Romano*, & in ipsum Fratrem *Joannem*, ad Palatium Episcopatus, ubi erat, fecerunt insultum, & bello commisso captus [9] est Frater *Joannes*, & sui omnes versi sunt in fugam. *Veronenses* autem audito, quod captus erat Frater *Joannes*, extimantes, quod consilio Comitis de S. *Bonifacio*, & suæ partis illud factum fuisset, ceperunt omnes, qui venerant ad Civitatem de parte Comitis, qui

5. Adit Vicentiam, cujus fit Dux, & Comes.

* Forte *Communitatem.* Vel *Communem.* Legunt aliqui *curtem.*

6. Adit Veronam ejusdemque; Ducatum, & Potestariam obtinet.

7. Nicolaus Toniscus Potestas Veronæ.

8. Paduani regebantur consilio Fratris Jordani.

9. Frater Joannes captus in Palatio Episcopatus Vincentiæ.

A fuerunt alicujus valentiæ; sed reverso Fratre *Joanne*, & invento, quod culpabiles non fuerant, omnes dimissi fuerunt incontinenti. Ipsi autem timore perterriti fugiunt omnes de Civitate. Ipse autem Frater *Joannes* regit Civitatem, sicut potest, sua Potestate ibi posita pro nihilo reputata. Obsides autem *Monticulorum*, & suæ partis hoc audito clam, & occulte reversi sunt ad Civitatem. 22.

Instat nunc Comes, quod sibi reddat obsides suos, & castra similiter. Frater autem *Joannes* munierat Castrum *Hostiliæ* per *Bononienses*, & castra Comitis, & *Illaxii* per amicos suos *Vicentinos*.
B Castrum *Calderii*, & Castrum S. *Bonifacii* restituit Comiti, quamvis fuisset fictitie factum, quasi invitis custodibus fuisset ablatum. Item obsides eidem restituit. Castrum *Illaxii* restituit *Veronensibus*, sed Castrum *Hostiliæ* non restituit *Veronensibus*: sicque dimissis *Veronensibus*, & *Vicentinis* ivit *Bononiam*, & sic *Ugutio Pilii*, *Paduani* consilio Fratris *Jordani*, & illi de *Camino* fregerunt pacem Fratris *Joannis*; sicque pro nihilo reputatum est factum Fratris *Joannis*. Hoc totum propterea creditur * accessisse, quod ambitiose petiit Ducatum ab hominibus,
C contra dictum Salomonis, qui dixit. *Non petas Ducatum ab hominibus.*

* Mel. *Accidisse.*

Nunc guerra grauior revivixit [10] undique solito more. Dominus autem *Eccelinus* iterum vadit *Veronam*, in succursum amicorum suorum, & regit Civitatem. Dominus *Albericus* cum magno guarnimento moratur *Baxianum*, & in terris suis.

10. Pro. *Revixit.* Turbata denuo pace, bellum recrudescit.

Mutatur Potestas *Vincentiæ*, succedit [11] illi *Arditio Advocatus* de *Vercellis*, cujus tempore Dominus *Albericus* præter consilium amicorum suorum de *Vincentia*, fecit colloquium cum *Ugutione Pilii*, * videntibus hoc magna quantitate
D amicorum, qui de hoc valde dolebant. Et tunc ipsorum amor erga ipsum Dominum *Albericum* valde refrigescit. Et tunc consilio ejusdem *Ugutionis* conspiravit cum eodem, & Comite *Guidone*, & illis de *Drissino*, & *Arzignano*, & cum maxima quantitate Magnatum intus, & extra Civitatem, inter quos erat *Albertus* * de *Celsano*, & illi de * *Bregantiis*. Indignati sunt amici illorum *de Romano* valde, quorum consilio hoc factum non fuerat. Et quia conspiratio fiebat contra Usurarios, cum illis sociati sunt amici Domini *Alberici*, & induxerunt Potestatem ad puniendos ipsos. Qui cum citari fecisset illos, ipsi
E contemnendo ipsum, coadunati sunt apud *Monticulum*, auctore contradictionis principe existente prædicto *Ugutione*. Tunc venerunt *Paduani*, & fecerunt ipsos jurare præcepta Potestatis, & Communis *Vicentiæ*; sed tamen non dimiserunt Potestatem illos punire, de quo valde sunt indignati Usurarii, & eorum sequaces. Nunc regitur [12] Civitas consilio Usurariorum, & illorum, qui sequuntur illos, per prædictum Potestatem.

11. Arditio Advocatus Vercellensis, Potestas Vicentiæ.

* Pro Vidente.

* Legunt aliqui de *Caxatio*: Alii. de *Coxatio.*

* *Bragantiis* alii.

12. Usurarii Vicentiæ regnant.

Cum autem mutari debebat * Potestas, amici veteres Dominorum *de Romano*, consilio alterius partis, & omnium *Usurariorum*, dixerunt Do-
F mino *Alberico*, quod volebant ipsum eligere in Potestatem, & dare sibi dominium, & regimen Civitatis, si ipse vult *Ugutionem* dimittere, cum quo conspiraverat, & facere rationem de usuris secundum jura, & consuetudinem, & Statuta *Vincentiæ*. Qui Dominus *Albericus*, quamvis aliquando talibus verbis * amissis, & aliis, quibus promiserat: ipsi vero videntes, quod non potuerant diu resistere tantis Magnatibus, putantes se se melius defendere, conspiraverunt, & ipsi contra Magnates, & Dominum *Albericum*, & primo corruperunt *Albertum de Celsano*, qui pro certa pecu-

* Pro Deberet.

* Forte *Annuisset.*

13. Albertus de Celsano fœdifragus.

pecuniæ quantitate fregit [13] fidem promissam, & juravit esse cum Usurariis.

Postea, cum tractaretur de eligendo Potestate, consilio *Ugutionis Pilii*, electus fuit Frater *Jordanus*, qui eligeret [14] Potestatem, affirmans ipse *Ugutio*, quod Frater *Jordanus* non eliget Marchionem. Jam enim clandestine & ipse fregerat fidem illis *de Romano*, & sine illis veniebat ad Consilia Civitatis, dicens illis, quod melius erat, quod ipse ibi esset: & sic Frater *Jordanus* commisit electionem Fratri *Joanni de Verzario*, qui Marchionem *Azonem* elegit [15], sicut creditur, quod erat statutum cum ipso *Ugutione*, & cum Usurariis in detrimentum illorum *de Romano*. † Et cum usque ad electionem diceret idem *Ugutio*, quod Marchio esse non posset, minime ipse voluit electori contradicere, sicut fecit *Aldrighetus de Drissino* [16], qui se appellavit ab illa electione: immo statim factus est amicus Marchionis præ cæteris contra Dominos de *Romano*: & cum Usurariis omne malum, quod potest, dictis & factis operatur adversus illos, & amicos eorum Dominorum: & sic juravit sequimentum Marchionis, aliis demissis & contemptis.

14. Frater Jordanus eligit Potestatem Vicentiæ.

15. Azo Marchio Estensis, Potestas Vicentiæ.

† Mel. *Nam cum &c.*

16. Aldrighetus de Drissino.

Tunc Legati venerunt Domini Papæ, qui pacem fecerunt [17] inter *Veronenses* in aqua, & navibus; sed pars Comitis voluit intrare Civitatem, unde guerra nihilominus perseveravit, & merito pax non duravit, quia in aqua facta, rediit in aquam.

17. Legati Papæ pacem firmant Veronenses.

Veniunt nunc Domini *Nicolaus* [18] Episcopus *Reginus*, & *Tyso* [19] Episcopus *Tervisinus*, & intromittunt se de pace facienda ex ammonitione Domini Papæ, qui tantum sua prudentia fuerunt adoperati, quod pacem fecerunt, & Comitem, & suam partem reverti fecerunt ad Civitatem, dando & concedendo Comiti, & suæ parti do-
23. mos, turres, & munitiones, etiam partis *Monticulorum*, quascumque voluerunt habere, ad hoc, ut in Civitate manerent securi. Item pro Domino Papa ibi Potestatem posuerunt, & pronunciaverunt tunc concorditer, quod Castrum † *Hilasii* destrui deberet, quod postea per Potestatem positum destructum fuit. Regebat autem iste pacifice Civitatem, donec fuit manifeste proditor inventus, ut infra dicetur, & ob id, sicut infra dicetur, remotus fuit per Dominum *Eccelinum*, & ejus partem.

18. Nicolaus Episcopus Reginus.

19. Tyso Episcopus Tervisinus.

† Alibi *Illaxii*.

Nunc Marchio cum *Ugutione Pilii*, & Usurariis facit guerram [20] Domino *Alberico*, & Comiti, qui cum eo tenet. Corrumpunt illos de *Bregantiis*, qui consueverant esse amici Dominorum *de Romano*, & amicos eorum.

20. Hostes Dominorum de Romano.

Et tunc filii quondam *Anselmi de Bregantiis* vendiderunt [21] Castrum *Plovenis* Communi *Vincentiæ*, quamvis illud ante vendidissent Comitissæ *Vicentinæ*. Corrumpunt etiam *Sigifredum de Arzignano* cum nepotibus. Pauci sunt, qui teneant fidem Domino *Alberico*, & Comiti *Vicentino*, & omnes fere venerunt ad mandata Marchionis, timentes potentiam suam propter *Paduanos*, & istos, qui primo fidem promissam fregerunt. Nunc guerra magna est inter Cives, & Dominum *Albericum*, & Comitem, qui cum eo tenet. Quasi modo soli sunt Dominus *Albericus*, & Comes, qui contradicunt Marchioni, & civibus *Vicentinis*.

21. Castrum Plovenis à quibus Vicentiæ venditum.

Tunc temporis *Otho de Mandello*, Potestas *Paduæ* pro Communi *Paduæ*, & Frater *Jordanus* de pace facienda inter *Paduanos*, & illos *de Romano*, & *Vicentinos* & *Tervisinos*, & illos *de Camino* facti sunt mediatores [22]. In qua pace *Rainaldus*, filius Marchionis *Bonifacii*, desponsavit Dominam *Adeletam*, filiam Domini *Alberici de Romano*, quamvis *Rainaldus* non esset adhuc annorum duodecim. Et omnia fere facta sunt inter *Paduanos*, & Dominos *de Romano*, & *Tervisinos*, & illos *de*

22. Otho de Mandello, Potestas Paduæ, & Frater Jordanus, mediatores pacis Marchiæ Tarvisinæ.

A *Camino*, sicut Frater *Joannes* statuerat. Verumtamen hic Frater *Jordanus* invidus, quod tantum bonum * pallium posset explicari, impediendo primum, quod statutum fuerat, fecit ipse postea, volens sibi laudes quæri, atque honorem, sed certe malus fuit Hyppocrita, sic perturbando, quoniam ante hanc pacem, quæ primo facta fuerat, usque ad hoc tempus, per guerram, quæ perseveravit, innumerabiles homines ex utraque parte gladio perierunt. Duxit [23] autem *Rainaldus* ipsam Dominam in uxorem. Solverunt *Paduani* Dominis *de Romano* quindecim millia libras denariorum *Veronensium*: & *Tervisini* illis *de Camino*, sicut præceperat Frater *Joannes*. Domi-
B nus autem *Otho* definivit quæstionem inter *Vicentinos* Usurarios, modum certum imponendo in usurarum exactione, quamvis Usurarii illum modum observare noluissent, & tunc Dominus *Eccelinus* fecit se civem [24] *Paduæ*.

* Legunt nonnulli *per alium*.

23. Rainaldi Marchionis nuptiæ.

24. Eccelinus fit Civis Paduæ.

Modo facti sunt amici Dominus *Eccelinus*, & Marchio, & Dominus *Albericus*. Verumtamen, inscio Domino *Alberico* eodem, idem Marchio [25], consilio *Ugutionis Pilii*, & Usurariorum fecit iterum se eligi in Potestatem, & post electionem, quam fieri de se fecerat, misit Domino *Alberico*, quod nolebat ipsam Potestariam ipso invito, nec
C volebat facere sacramentum Regiminis, nisi sibi placeret. Ad hoc, tamquam vir providus, & discretus omnia recognoscens, dixit, quod omnis honor Marchionis sibi placebat. Unde Marchio Potestariam sequentem taliter ambitiose recepit, & juravit, & hoc fuit ante tempus eligendi Potestatem.

25. Azo Marchio Estensis iterum electus Potestas Vicentiæ.

Tempore isto Dominus noster Imperator, cum esset in *Alemannia*, misit literas suas, continentes gratiam, & bonam voluntatem, Civitati, & Communi *Vincentiæ*, præcipiendo, quod ad certum terminum deberent esse *Vicentini* ante ipsum apud *Perniam*. Ad quem terminum interesse non
D potuit propter guerram, quam faciebat Duci *Austriæ*, & has literas vix Marchio voluit recipere. Post hæc Marchio cæpit habere suspectos veteres amicos Domini *Alberici*, ipsosque consilio *Ugutionis Pilii*, cujus consilio omnia faciebat, relegavit in Insulam * *Venetis*, inter quos suspectos & relegatos [26] fuerunt *Oldricus Carnaroli*, *Thomas Vincentii*, qui & ibi periit morte naturali, *Bonifacius de S. Urso*, & plures alii. Præcepit autem filiis *Meliorantiæ de Drissino*, quod non exirent [27] de Civitate sine sui licentia. Ipsi autem hoc contemnentes, fugerunt ad *Drissinum*. *Ugutionis* autem consilio, & hortatu, Marchio bannivit illos, & post bannum ipsos hostiliter in-
E vasit, dando illis damna maxima in terris suis.

* Pro *Venetiis*, sive *Venetiarum*.

26. Relegati à Domino Marchione.

27. Præceptum ejusdem contra filios Meliorantiæ de Drissino.

Tunc filii *Anselmi de Bregantiis* reversi sunt ad partem suam, & facti sunt amici [28] Dominorum *de Romano*. Quibus & maxima damna dedit Marchio cum exercitu *Vicentino* in terris suis. Tum etiam Marchio valde ...... [29] & fecit venire custodes de *Padua* ultra 10. de novo, & specialiter de terris suis. Post hæc Marchio consilio *Ugutionis Pilii*, clam * icto, & habito tractatu cum Comite S. *Bonifacii*, & parte sua de *Verona*, quæ pacifice in Civitate morabatur sub Potestate, quem ibi posuerant Episcopus *Reginus*, & *Tervi*-
F *sinus*, & cum *Mantuanis* & *Paduanis*, volentes capere *Veronam*, movit Marchio clam exercitum, & ivit usque ad *Villam Montisbeli*, expe- 24.
ctando nuntium, quod rixa sit in Civitate *Veronæ* commissa. Quæ cum commissa fuisset, & expectarent Marchionis succursum proditores, qui rixam commiserant, & incœperant: Dominus *Eccelinus*, qui consuevit etiam pro amicis * exponere, hoc audito, & cognito, palam hoc sciente Marchione, & tota Marchia, dimissis, &

28. Filii Anselmi de Bregantiis, favent Dominis de Romano.

29. Supplent aliqui hanc lacunam legendo *Timet*, alii *Tumet*.

* Melius, *Inito*.

* Desideratur, *Vitam*, sive *Animam*, ut infra, ubi inquirit etymologiam nominis Ecelini.

& contemptis omnibus possessionibus suis, cum paucis militibus, quasi volitando per aera, sic celeriter *Veronam* intravit, & alteram partem subjugavit, quod non habuit ab aliquibus, nec potuit habere succursum. Et ut miranda loquar, frigus erat intolerabile, glacies & nix graviora solito, nec transire poterat, nisi ante ipsum nix frangeretur, quam * fregi fecit per emptos effractores.

* Pro. *Frangi.*

Revertitur Marchio contristatus, Potestas *Veronæ* de proditione culpabilis inventus, captus fuit, & terram tradidit Nuntio Imperatoris, licentiata potestate. *Tervisini* autem mittunt pro ipso, quod debeat redire sub pœna destructionis omnium bonorum suorum. Ipse autem totum contemnendo, maluit omnia perdere, quam fidem Domino Imperatori promissam violare, & *Veronam* destructionis periculo dimittere. Unde *Tervisini*, *Paduani*, & *Vicentini* hostiliter contra terras ipsas arma moventes, ejus Villas, Castra, & bona destruxerunt omnia, præter Castra fortissima, quæ destrui non potuerunt. Damnum autem illius tam enormiter dicitur extitisse, quod credibili vix possit nuntiari loquela. Ipse autem totum pro nihilo reputando, magis & magis favebat Nuntio Imperatoris ibi præsenti, volens fidem promissam, & debitam fidelitatem Domino Imperatori modis omnibus, contempto rerum, & personæ, * illæsam conservare. Revertuntur *Paduani*, *Tervisini*, & *Vicentini* ab exercitu.

* Adde *Discrimine*, sive *periculo*.

30. Bannum Marchionis contra Imperatorem. Imperator obtinet Veronam.

Bannum posuit [30] tunc Marchio, quod nullus audeat Imperatorem nominare, nec illius rationem tenere, & qui contra fecerit etiam gladio percutiatur impune.

Et tunc temporis venit Imperator de *Alemannia*, & intravit, & habuit *Veronam*, misitque Nuntios suos *Vincentiam*, scilicet Judicem *Cyprianum*, & Judicem *Ranifredum*, quos noluit Marchio recipere [31], nec litteras Domini Imperatoris videre; sed potius bannum imposuit contra omnes, qui loquerentur eisdem Nuntiis Imperatoris. Et, ut verum loquar, ex parte Marchionis mihi Vastallus ...... Communis *Vincentiæ* interdixit [32] sub banno mille librarum, ne irem ad Episcopatum, ubi erat Dominus *Cyprianus*. Unde, cum non fuissem ausus ad Episcopatum ascendere, vocavi ipsum inferius, & ei consului de his, quæ ipsum mihi fuerat visum facturum ad honorem Imperialis Majestatis. Iterumque consulendo misi sibi literas *Baxianum*, ubi erat. Marchio autem me illis diebus *Paduam* misit [33]. Verum, quia gravi fueram tunc infirmitate detentus, precibus amicorum meorum, inspecta infirmitate, me redire demisit; minabatur tamen me mittere in parte longiori, & graviori.

31. Marchionis conarus contra Nuntios Imperatoris.

32. Pœna imposita Auctori, ne adiret Nuntios Imperatoris.

33. Jubetur abire Paduam exul.

Tunc autem, cum Dominus Imperator vellet ire in *Lombardiam*, occurrerunt [34] undique *Lombardi*, qui contradicunt eidem, totis viribus parati ad contradicendum sibi transitum, & itinera. Ipse autem cum suis militibus, & cum *Veronensibus*, illis *de Romano* existentibus juxta illos transivit, nec fuerunt ausi pugnare cum ipso. Tunc cepit [35] ipse *Mercariam*, & Episcopatum *Mantuæ*, & *Brixiæ* pro magna parte destruxit. Fuit prope Civitatem *Mantuæ*, nec fuerunt ausi *Mantuani* exire Civitatem. Tandem ivit in *Lombardiam*.

34. Lombardi Imperatori se opponunt.

35. Mercaria capitur ab Imperatore. Episcopatus Mantuæ, & Brixiæ destruitur ab eodem.

Nunc *Paduani* cupientes [36] destruere *Veronam*, ut commodius ire possent ad eam obsidendam, cum *Tervisinis*, & *Vicentinis* venerunt cum exercitu, totis viribus parati contra *Veronam*, & apud *Rivaltam* [37], locum Domini *Ugutionis de Crescentiis* [38], castrametati sunt, illudque Ca-

36. Paduani cogitant de excidio Veronæ.

37. Rivalta.

38. Ugutio de Crescentiis.

A strum obsederunt diu strictissime. In quorum succursu venerunt *Mantuani*, atque plures *Lombardi* insimul contra Dominum Imperatorem fœderati, & conspirati. Nam illis diebus, consilio *Ugutionis Pilii*, dolose & clandestine fecerat Marchio jurare [39] homines *Vicentinos*, Societatem *Lombardiæ* contra Imperatorem, quod semper homines de *Vincentia*, in omni consilio facere denegabant. Unde Marchio ignorantibus, quid jurarent, fecit jurare *Vicentinos* [40], sicut continebatur in quodam Brevi. Sed cum cognoverunt, quod fecerat ipsos taliter jurare, statim cœperunt habere Dominum Marchionem

39. Juramentum Societatis Lombardiæ contra Imperatorem.

40. Vicentini jurare coguntur contra eundem.

B exosum omnes *Vicentini*, exceptis illis, quorum consilio hoc faciebat, quorum nomina, si expediret, breviter possent nuntiari.

Et tunc Lombardi maxima damna dederunt [41] *Veronensibus* in Episcopatu suo, & recesserunt. Dominus autem *Eccelinus*, cum esset ibi in Castro, dimissis tamen necessariis ad loci defensionem, ivit pro succursu [42], quem intus manentibus ad certam diem dare promisit. Illi autem succursum expectando, cum nimia resistebant audacia [43] tot Civitatibus. Nam videntibus omnibus quandoque exibant de Castro, & vulnerabant, & occidebant quamplures de exercitu; im-

41. Lombardi contra Veronenses.

42. Eccelinus succurrit Veronensibus.

43. Veronensium constantia, & robur.

C mo etiam quinque ædificia contra ipsos *Paduanos* parata ad læsionem ipsis palam exeuntibus combusserunt cum maximo *Paduanorum* opprobrio, & intrabant, & exibant contra ipsos tamen quandocunque volebant. Aliunde autem exire non poterant, quia Dominus *Eccelinus* pontem destruxerat.

25.

Misit ergo Dominus *Eccelinus* narrando negotium Domino Imperatori, qui iverat jam *Cremonam*, ipsius postulando subsidium, & juvamen [44]. Quo audito, ipse tanquam benignissimus Dominus condolens cum fidelibus cruciatis, ira commotus propter nimiam audaciam infide-

44. Eccelinus auxilium postulat ab Imperatore.

D lium, vere quasi per aera volitando, cum toto suo exercitu sic celeriter succurrit, quod à *Cremona* movit die Veneris, & venit usque ad S. *Bonifacium* [45], de quo parte combusta, ibi prope hospitatus est. Quo cognito *Paduani*, *Vicentinis* & *Tervisinis* ignorantibus, die Sabbathi tempestive cum Carrocia sua versi sunt in fugam: *Vicentini* autem, & *Tervisini* videntes *Paduanorum* fugam, & ipsi fugierunt [46], multa spolia in campo, & ædificia omnia dimittendo. Cupiebat autem Marchio cum *Vicentinis* ad Civitatem redire, pro ipsa defendendo. Dominus autem

45. Imperator ad S. Bonifacium tendit.

46. Hostium Imperatoris fuga.

E Imperator, consilio sagacissimi *Eccelini*, sic festinanter [47] eodem die Sabbathi prævenit eosdem, quod ante fuit ad Civitatem cum pleno exercitu, quam Marchio etiam currendo ibi potuisset adesse. Cupiens autem benignissimus, & misericors Dominus Imperator pacificum habere Civitatis introitum, nolens ipsam lædere, ob id, quod manifeste cognoverat, quod *Vicentini* ad resistendum sibi ducebantur inviti, petiit à custodibus, & illis, qui erant intus Civitatem, & supra murum, quatenus sibi pacificum non denegarent ingressum. Qui cum penitus ei fuisset denegatus, hortatu Domini *Eccelini*, irato modo præliando, per murum Civitatis violenter ascendendo, &

47. Velocitas Imperatoris.

F descendendo intraverunt Civitatem, fugatis custodibus, &, aliis Marchionis resistentibus, Civitatem [48] combuxerunt totam; omnia spolia tam virorum, quam fœminarum, & aurum, & argentum, omniaque mobilia sibi assumendo, & rapiendo.

48. Combustio, & destructio Vicentiæ.

Plures quoque ceperunt in illa hora, de quibus & ego [49], quamvis Imperatoris fidelissimus, per *Theutonicos* captum, & cum nimio opprobrio ligatum me fuisse recordor. Vidi & *Albertum* *Data-*

49. Auctor, Imperatori fidelissimus, capitur à Theutonicis.

50. Albertus Datarus, Causidicus Vicentinus.

Datarum [50], Causidicum *Vicentinum*, nudum captum per *Theutonicos* duci, atque ligatum. Et nos duo eramus digni non ligari, nec capi; sed potius per Dominum Imperatorem eramus magnifice honorandi, & remunerandi. Nam, cum nullus palam concionari foret ausus in Civitate de statu, & honore Imperatoris, nec vetare Societatem *Lombardiæ*, Ipse solus, & Ego semper palam, & aperte, & in omni Consilio vetavimus Societatem *Lombardiæ* faciendam, & dicebamus ea, quæ ad honorem & gloriam spectabant Imperatoris. Multos enim habebamus, de Societate non facienda contra Imperatorem sequaces, & tot & tantos, quod in omni Consilio obtinebamus, contra voluntatem etiam Marchionis, & aliorum malignantium. Quidam enim favebant Imperatori non propter ipsius amorem; sed propter invidiam. Exosos enim habebant quidam *Mediolanenses*, & cæteros *Lombardos*, eo quod non contradixerunt Dominis *de Romano*, cum ceperant Civitatem *Vincentiæ*, remoto *Albrigeto de Faventia* de Potestaria. Et in hac opinione erant omnes, qui non erant in partem Dominorum *de Romano*. Alii autem, sicut & Ego, id faciebamus propter amorem Dominorum *de Romano*, & propter gloriam, & honorem, quem affectabamus Domini Imperatoris. Primi ergo, qui per invidiam faciebant, non erant laudibus commendandi, nec remunerandi: secundi sic, quia bono zelo justitiam prædicabant. Simile fuit de Christo. Pater videlicet tradidit, & ipse semetipsum pro nostro amore, & ideo laudantur à Christianis quotidie: *Judæi* autem tradiderunt ipsum, sed per invidiam, & usque in hodiernum diem vituperantur, & malam remunerationem expectant. Modo mirum est valde, quod *Albertus Datarus* de parte Marchionis jam recepit per Imperatorem initium mercedis sic in remunerationem bonam, & ego [51], qui sum de parte Dominorum *de Romano*, & Domini Imperatoris, quam * prædicando tuba fidelissima, sum omni parte destitutus. Ex quo enim literas cum bulla aurea de protectione Dominorum meorum *de Romano* impetravi apud *Precinam* ab ipso Domino Imperatore, Ego visa justitia [52], quam super subditos suos exercebat, ejus gloriam, laudem, & suos justissimos mores publice, tanquam forem de Ordine Prædicatorum, in prædicando fidem Christi, non * desini prædicare nuntiis suis, scilicet Domino *Thomasio de Brandicio*, & Fratri *Bastiano:* * in honorem Imperatoriæ Majestatis in suis beneplacitis obtuli me, & mea gratulanter; sæpe ipsos cum militibus, & conducta conducendo securos. Nunc, quia sum denudatus, & omnibus expoliatus, non me cognoscit [53] Imperator, non Domini *de Romano*, non propinqui, non affines, non amici, nisi pauci. Nunc mihi succurrat Dominus, qui cuncta creavit, & quidem paucis populum multum bene pavit. Propinquis autem, & amicis gratias ago copio-

51. Auctoris querela contra Imperatorem & Dominos de Romano.

* Melius. Prædico.

52. Cur Auctor secutus sit partes Imperatoris.

* Pro Desii.

* Addetem. Et.

53. Auctoris querela altera contra propinquos, & amicos.

26. sas, quoniam per hoc mihi libertatis munera tribuerunt. Cum enim gratis illis meum tenebar impendere patrocinium, nunc ob id, quod per tres dies ipsis videntibus, quasi nudus, & vilissima veste coopertus ambulavi per Civitatem, nec inveni coopertorem, talis est mihi data libertas, quod nullis de cætero gratis meum patrocinium dare promitto, quamvis talis stipulatio de jure valeat cavillari. Paucos autem excipio [54], inter quos nominetur primus Dominus *Balzanellus*, filius quondam Domini *Manfredini de Sancto Ursio*, qui primam vestem donavit. Secundo Dominus *Singifredus*, & Nepotes de *Arzignano*, qui pecuniam mihi dederunt ad recuperandos libros, quos perdideram. Tertio *Jordanus* de ....,

54. Amici & fautores Auctoris.

A qui pro victualibus mihi dedit de frumento. Quarto filii quondam *Bartholomæi de Ziribello de Baxiano*, qui mihi donaverunt chlamydem. Excuso etiam Dominum nostrum Imperatorem propter ignorantiam, quia me notum non habuit. Illos quoque *de Romano* similiter excuso, propter majora eis imminentia. Illis enim sive pauper, sive dives semper fui fidelis [55], & gratis servire paratus, quod & nunc me facturum promitto suo loco, & tempore, de remuneratione habenda remanendo securus, & certus.

55. Auctor semper fidelis Dominis de Romano.

Vidi [56] quoque multas mulieres, & nobiles, & populares per Civitatem quasi nudas, & expo-
B liatas transeuntes, scilicet viduas, virgines, nuptas, magnas, parvas, juvenes, & senectutis vitio occupatas. Tantus ibi fuit timor, & tremor, quod alter alterum vix poterat recte cognoscere. Puniti fuerunt justi cum peccatoribus, quod quare fuerit, audire cupientibus breviter denotabo. Dictum est enim per Apostolum. *Estote subditi Regi, tamquam præcellenti*: Et Dominus dixit: *Reddite, quæ sunt Dei Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari.* Unde cum tributum daret Cæsari in terra, ubi erat ipse, per se fecit Cæsari dare tributum. Et in Decretis dicitur, [57] *Si ea, de quibus Deus vehementer offenditur, insequi vel ulcisci dif-*
C *ferimus, ad irascendum itaque divinitatis patientiam provocamus.* Nonne * *Achor*, filius *Zaræ*, præteriit mandatum Domini, & super omnem populum *Israel* ira ejus incubuit, & ille erat unus solus homo, & ut solus periisset in scelere suo. Mandaverat enim Dominus filiis *Israel*, quod expugnarent quandam Civitatem, ipsamque devictam cum omnibus intus inventis ignibus concremarent. *Achor* filius *Zaræ*, cum invenisset auream linguam, nolens ipsam comburere, sub radicibus cujusdam arboris ipsam abscondit. Statim tanta crevit clades, & pestilentia inter ipsos, quod ex improviso ultra mille mortui ceciderunt.
D Tandem putantes sapientes, quod Domini mandatum fuerat præteritum, projecerunt sortem, quæ divino judicio cecidit super *Achor*, unde morti condemnatus exulavit, &, aurea lingua combusta, statim cessavit clades. Sic fuit in facto præsenti. Dei præceptum fuerat per *Vicentinos*, & paucos contemptum, cum nollent esse subditi Imperatori, tamquam præcellenti secundum dictum Apostoli; nec vellent, sicut ipse fecit, & præcepit, tributum dare Cæsari. Et quod justi cum impiis perierunt, ideo fuit, quod justi plures erant, & poterant de impiis sumere
E vindictam, qui, cum hoc facere noluerunt, vel vane timuerunt, Dominum provocaverunt ad iram, sicque in vindictam unus pro altero periit, alter propter culpam commissam, alter propter negligentiam vindictæ.

56. Calamitas Vicentiæ captæ ex parte sequioris sexus.

57. Exemplum.

* Melius Achior.

De Clementia Domini Imperatoris adversus Vicentinos.

Tunc Dominus noster Serenissimus Imperator, atque misericors, quamvis læsæ majestatis crimine * ...... cunctos perdere posset *Vicentinos*, ab Omnipotenti Domino suam victoriam reco-
F gnoscens, misertus est super illos, & non solum illis peccata impunita dimisit; verum etiam, servos suos justissime factos, pristinæ libertati restituit, & possessiones suas immobilium rerum cuilibet concessit, exceptis contumacibus captivis non dimissis. Commisit enim benignissimus Imperator Domino *Eccelino*, quod captivos dimittendos dimitti faceret, & detinendos detineri. Qui Dominus *Eccelinus*, cum officium aliis commisisset, multi sunt liberati ex specialibus inimicis Dominorum *de Romano*, & Domini Impera-

* Addi non incommode posset, Recs.

1. Auctor liber dimissus.

toris. Et amici fuerunt dimissi, de quibus ego [1] unum me fuisse recordor. Nudum tamen, & expoliatum omnibus me *Theutonici* de media nocte dimiserunt.

2. Gulielmus Vicecomes Capitaneus, & Rector Vicentiæ. * *De Vicedominis* aliis.

Gratiam quoque *Vicentinis* concedendo, eisdem dedit [2] pro Capitaneo, & Rectore Dominum *Gulielmum* * Vicecomitem, nobilem & discretum, *Mantuanum* civem & militem, quem jurare fecit regimen Civitatis in plenissima concione, ad honorem Dei, & *B. Mariæ* Virginis, & B. B. Martyrum *Felicis*, & *Fortunati*, & Imperatoriæ Majestatis, & Communis *Vincentiæ*. Sub istius regimine destructæ [3] fuere domus,
27. turres *Ugutionis Pilii*, & aliorum suorum amicorum contumacium, & *Serapionis* quamvis captivi.

3. Destructio domorum, & turrium Ugutionis Pilii.

Hoc facto, in vindictam malefactorum, equitavit hostiliter Dominus Imperator contra *Paduanos*, & *Tervisinos*, quorum oppida, villas, & possessiones partim cepit, & partim destruxit, & concremavit, &, quantitate militum Dominis *de Romano* dimissis, cum Comite *Geboardo* suo Generali Capitaneo, ivit [4] in *Alemanniam*, dans in mandatis tam Capitaneo [5], quam militibus, quod arbitrio [6] illorum *de Romano* cuncta regant, atque procurent.

4. Imperatoris discessus ex Italia.
5. Geboardus, Generalis Capitaneus Imperatoris.
6. Potestas ab Imperatore permissa Dominis de Romano.
* Forte. *Contumaciter* pro *Contumacibus*.

Interim Domini *de Romano* sua industria, & prudentia de melioribus, & majoribus Civitatis *Paduæ* Domino Imperatori, & sibi fecerunt fideles, & amicos, qui guerram cœperunt facere cæteris *Paduanis* * continuaciter existentibus. Unde quadam die, cum multi Cives *Paduani* exivissent de Civitate contra illos apud *Carturiam*, Domini *de Romano* hoc cognito, cum essent *Vincentiæ*, nocte una sic celeriter cum suis militibus, & Comite *Geboardo* cum suis, iverunt ad ipsam, quod summo mane bello cœpto, capti sunt omnes fere. Et fuerunt bene circa centum de majoribus Civitatis *Paduæ* capti, & apud Castrum *Montissilicis* fuerunt in compedibus positi, & carcerati [7]. Illo namque die vigor apparuit Domini *Alberici*, qui visis inimicis, cum ante iret cum paucis militibus, cum tanta illos invasit audacia [8], quod ex solo vigore tremuerunt undique inimici: ac viriliter præliando, quos capere non potuit, vertit in fugam. Dominus autem *Eccelinus*, qui cæteros præcellens in prudentia, vir bellicosus, & morigeratus * imbellis cum Comite *Geboardo* prædicto contra hostes cum maxima militum multitudine veniebat, strictissime, & ordinate ad bellandum: * Verumtamen, jam fugatis, & captis inimicis, non invenerunt rebelles, & sic apud *Montemsilicem* commorantes, ad expugnandam Civitatem *Paduæ* faciunt apparatum. Cives autem immoderate perterriti, tanquam devicti, mittunt ad illos verba pacifica, dicentes, quod volunt obedire [9] Domino Imperatori, & illius Nuntiis, & specialiter Dominis *de Romano*. Quæ verba miserunt illis per Fratrem *Jordanum*, totius discordiæ Marchiæ auctorem [10], & principem usque in illam diem. Sicque factum est, quod venerunt obviam illis omnes cives *Paduani* reverenter, homines & fœminæ, humillima voce precantes specialiter Dominum *Eccelinum*, quod ipsius Civitatis Potestariam recipiat, & regimen, & suo arbitrio regendi, & dominandi habeat potestatem [11]. Dominus vero *Eccelinus* honorem Imperatoris præferendo, noluit regimen recipere memoratum; sed potius illud Imperatoris Nuntio fecit dari, & concedi. Verumtamen ipsius consilio, & voluntate cuncta disponuntur, & fiunt per *Paduanos*. Obsides à Civibus, & Magnatibus pro tutiori statu, tam ipsius, quam Civitatis, & pro attendendis Domini Imperatoris mandatis, de cunctis excessibus

7. Carturiæ factum.
8. Laus Alberici de Romano. Eccelini laus.
* Legendum *In bellis*.
* Videtur abundare hæc dictio, *Verumtamen*; aut certe, *Qui in illis, Dominus autem Eccelinus, qui cæteros præcellens* &c.
9. Paduani se subjiciunt Eccelino, & Imperatori.
10. Frater Jordanus auctor discordiæ Marchiæ.
11. Paduani offerunt Potestariam Eccelino, quæ datur Nuntio Imperatoris. Domini de Romano Patavium subigunt.

A contra ipsum factis atque commissis, plures, & in magna quantitate recepit, quos in suis terris illi Domini *de Romano* faciunt custodiri. Habent nunc Domini *de Romano* cum Nuntio Imperatoris Civitatem *Paduæ*, tanquam devictam, & suppeditatam, & (quicquid dicatur) ipsi Domini *de Romano* ipsam regunt atque gubernant: & habent similiter Civitatem *Vincentiæ*.

Tervisini autem multos nuntios mittunt Comiti *Geboardo*, & illis *de Romano*, quod recipiant Civitatem *Tarvisii*, quoniam & ipsi parati sunt pro Domino Imperatore ipsorum obedire mandata. Intraverunt *Tarvisium*, & pacifice per Nun-
B tium Imperatoris ibi positum possiderunt [12], & suo arbitrio habent Civitatem; & similiter arbitrio illorum *de Romano* regitur, & disponitur Civitas *Tarvisina*. Modo habent illi *de Romano* sua industria, & prudentia Civitates *Veronæ*, *Tarvisii*, *Paduæ*, & *Vincentiæ*, quamvis immoderate destructæ, ad honorem Imperatoris acquisitas, & sibi subditas, & suppositas, & sic totius Marchiæ nunc habent dominium, & potestatem, excepto, quod à quibusdam, & paucis tantum impediuntur pacifice commorari, qui severissime per Imperatorem merito sunt puniendi.

12. Iidem Tarvisio potiuntur.

Verumtamen Dominus *Albericus* volens in pu-
C niendo rebelles Domino Imperatori, & sibi, prædicti Domini Imperatoris prævenire vindictam, apud *Montursium* [13], Castrum *Ugutionis Pilii*, qui auctor fuit * conspirantium contra Dominum Imperatorem, castrametatus est, illumque per quadraginta dies strictissime obsidendo, die noctuque cum machinis, & trabuchis, & balistis, militibus, & peditibus expugnando, tandem obtinuit; sed inimicis, qui erant in Castro montis, & captivitatis veniam, intermediantibus *Vicentino* Episcopo aliisque viris religiosissimis, misericorditer indulsit; & ipsius Castri dominium retinet, & Potestatem, quod factum sic per rythmos accipias Lector, per me ipsum * esse notatum.

13. Montursium Castrum Ugutionis Pilii devenit in potestatem Alberici de Romano.
* Forte melius, *Conspirationum*.
* Sapit Glossema τὸ *esse*.

Albericus nobilis, volens nunc punire 28.
Illum, qui præ cæteris solet superbire
Ugutionem Pilii, viribus imbutum
Illi vult adimere locum valde tutum
Montursium nomine, locus nuncupatur,
Ut per hoc asperitas loci cognoscatur:
Sicut Ursus aspero tactu nos pavescit;
Sic gressus asperitas loci nos vilescit.
Ille tamen providus, sagax Albericus
Uguzonis merito factus inimicus
Obsidendo taliter ipsum expugnavit,
E *Quod devictis hostibus ipse triumphavit,*
Locum modo possidet idem Albericus
Ploret nunc Ugutio taliter devictus.
Locus hic pro modico poterat muniri,
Sic quod ipsum capere nulli possent viri.
Quod non fuit tutus fecit avaritia,
Et ipsa nocere potuit pigritia.
Nam, qui cupit aliis sæpe nocere,
Sua debet cautius cuncta providere.
Quod cum is non fecerit, digne potest flere,
Pauper factus incipit nunc egere.
Nunc dicat Ugutio, quas possessiones
Cunctæ præstent undique sibi regiones
F *Nam, si verum loquimur, omnibus privatus*
Est, nisi Monticulo, ubi stat fugatus.
Quod si non prospexerit, idem Albericus
Factus erit Dominus, ejus inimicus.
Nam avarus merito cunctis spoliatur
Qui suum nil possidet, ut scriptura fatur.
Ne dum quod pro crimine læsæ majestatis
Cuncta debent procedere, sicut scimus satis.
Quod propria culpa Castrum sic perdit amœnum,
Perpetuo doleat pigriditate sua.

De

De captione Fratris Jordani *de* Padua.

Post hæc Dominus *Eccelinus* providus, & discretus, invento, quod Frater *Jordanus* Hypocrita cum pluribus contra Imperatorem conspiraverat, * volentes Civitatem *Paduæ* de manibus, & potentia Domini Imperatoris eripere, ipsum Fratrem *Jordanum* captum misit in partibus suis custodiendum, donec Dominus Imperator venerit. Et cum Episcopus *Paduanus* de hoc fuisset indignatus, & cum maxima multitudine Clericorum, & Religiosorum venisset coram ipso Domino *Eccelino*, increpando, & redarguendo ipsum, quod tantæ fuerat præsumptionis, ut in ipsum Fratrem *Jordanum* manus * injiceret violentas; ipse hoc audito ira, & indignatione maxima commotus, nolens ab aliquibus laicis, vel clericis in opprobrium sui, & Imperatoris impune contemni, ab ipso Episcopo pignus duo millium marcarum argenti abstulit incontinenti, & eidem de prædicto facto imposuit silentium, pro quo facto plures Religiosi, quasi culpabiles sceleris, de Civitate fugerunt.

* Pro *Volentibus*.

* Mel. *Injecerit*.

Post hæc die Veneris proxime venientis ivit Dominus *Albericus* ad exercitum *Veronensium* cum *Vicentinis*, & apud Castrum S. *Bonifacii* castrametatus est cum trabuchis, illud Castrum fortiter expugnando [1]. Et Dominus *Eccelinus* cum exercitu *Veronensium* ibi die Lunæ præcedentis positus erat ad obsidionem, & Commune S. *Bonifacii* cum *Lombardis* obsidendo *Pischeriam*. Die Jovis XII. exeunte hoc mense Augusto, separaverunt se ab obsidione, & data fuit illius loci potestas per pactum tantum amicis Dominorum *de Romano*, & suæ parti de *Brixia*, ut haberet occasionem recedendi.

1. Castrum S. Bonifacii expugnatur ab Alberico.

Explicit hic Historia Gerardi Maurisii *Judicis*, *& Civis* Vicentini.

29. *Quid significent Nomina, & Cognomina* Eccelini, & Alberici *fratrum* de Romano.

Qui verborum significationem non intelligit, quod audit negligit, hoc dicente * Doctore morum, qui ait: *Legere, & non intelligere, est negligere.* Et per Apostolum dicitur. *Si nesciero virtutem vocis, ero tibi barbarus, & tu mihi barbarus eris.* Ut igitur negligentiæ, ac barbaricæ locutionis vitium valeat evitari, quid significent Nomina, & Cognomina Dominorum *Eccelini*, & *Alberici* fratrum *de Romano*, breviter exponendo proponam. Sonat enim hoc *Eccelinus*, id est, *Venit lenitor*: * *Ecce lenitor noster, atque defensor*: * cum ipse sit asperorum lenitor, superborum, atque elatorum corrector, atque depositor. * Ipse enim de civibus *Vicentinis*, & *Veronensibus*, qui quasi diu carcerati fuerant per *Paduanos*, & *Mantuanos* immoderate superbos inclusi, & per potentiam ipsorum sub ditione Marchionis *Estensis*, & Comitis *S. Bonifacii*, tanquam sclavi, & non liberi constituti. De quo facto in tantum cum ipsis condoluit, ut pro ipsis liberandis, non solum proprias contemneret facultates; verum etiam animam pro ipsis ponere mortis periculo non * dubitavit, sicut ipsum facturum *Joannes* Apostolus indicavit. Dixit enim, quod frater pro fratre animam ponere debet, sicut & Christus suam pro nobis ponere non dubitavit. Et qui animam pro alio ponit, nihil sibi est reliquum. Hoc vere fecerunt Domini *de Romano*, donec tantam superbiam compescerent, & ipsos superbos de sede deponerent, & à servitute, & ditione maligna populos liberarent memoratos. Ergo vere sui nominis consequutus est significationem Dominus *Eccelinus*; quia venit, & aspera lenivit, superbos & elatos cum fratre suo Domino *Alberico* deposuit, & suppeditavit; humiles autem exaltavit, & in suam pristinam libertatem restituit. *Ecceline* magnum, & mirabile est nomen tuum, sed tuum grandius reperitur ingenium, sicut scriptum est.

* Catone.
Pauculæ hinc lineæ, absque ullo tamen sententiæ detrimento, sublatæ sunt.
* Quia dum Auctor circa hanc Etymologiam temere nugaretur, eo devenerat ut Eccelinum cum ipso etiam Christo Domino conferret.
* Et hæc ita melius se haberent. *Ipse enim de civibus Vicentinis, &c. constituti in tantum cum ipsis condoluit, ut &c.*
* Melius. *Dubitarit*.

Mens tua sublimis supra gentes eminet alte,
Grandius ingenio nec sibi nomen inest.
Ecceline nobilis digne coronari,
Cuique favent omnia, quibus imperari,
Valent infra, desuper, terra, quoque mari.
Salva salutifera tibi Præfectura,
Cui totius Marchiæ stat commissa cura,
Nunc te laudat merito quævis creatura.
Tu Dominus rerum cum sis, lux alta dierum,
Et cui posse datum nunc maxima suppeditare,
Ac qui de parvis maxima sæpe facis,
Laudes Christo referas tuo Creatori,
*Qui te fecit * placide nunc imperatori,*
Per te rogent Dominum Angelorum Chori.
Vivas, vivas tempore longo salutari,
Tibi nunquam valeat quis æquiparari,
Et in fine valeas plenius beari.
Ista dicit Vicentinus,
Est qui modo peregrinus;
Et Gerardus nominatur;
Ut à cunctis cognoscatur.
Vel Albericus, albus ricus, nuncupatur,
Quia cunctis ditior vere nominatur.
Qui divinam gratiam, & humanam tenet,
Nihil sibi deficit, cum in illis hæret:
Sicut facit Albericus,
Est qui dicitur albus ricus:
Dives hic est vere dictus,
Sit à Christo benedictus.

* Desideratur aliquid, vel pro *Imperatori* legendum, *imperitari*.

Albericus sonat *albus color*. Est enim ab albedine merito nuncupatus. Nam sicut per albedinem advenientis diei non solum noctis obscuritas repellitur; verum etiam claritas, quæ in stellis apparebat, absconditur, & fugatur: sic per apparentiam, & Domini *Alberici* potentiam, non solum perversi populares, qui obscuritatis locum obtinent, eidem tanquam victi suppeditantur; verum etiam Magnates, qui quondam etiam claritatis lumine radiabant, supponuntur eidem. Nam sicut est manifestum, albedo, id est claritas, caliginis non timet obscuritatem. Unde per *B. Joannem* Euangelistam dicitur. *Lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehenderunt.* *Ricus* autem, idest *dives*, ideo dicitur, quia non solum humanarum possessionum dives est; verum etiam Dei, & hominum gratiam possidet, & qui talis est, nihil amplius habet ad po- 30.
stulandum, cum etiam solummodo Dei, & Cæsaris gratia omnium faciat * complimentum, sicut dixit Ovidius;

* Mel. *Complementum*.

Dii tibi se tribuant cum Cæsare semper amicos,
Nec potuit votum plenius esse meum.

Ergo Fratri suo * sociatus, omnium virtutum [1] ipsos constat esse perfectos. Ipsi enim sunt fontibus truces, supplicantibus placidi, & misericorditer benigni. Sunt quoque modesti, pacifici, & cum expedit fortissime bellicosi: largi, & quandoque fortissime tenaces, sicut ego sentio manifeste. Fortissimi sunt milites & sagaces, facundia & pulchritudine decorati plurimum. Catholici sunt ambo, & hæreticam pravitatem despiciunt, & ipsam odiendo gravissime persequuntur, & puniunt. Sunt enim discreti in silentio, utiles in verbo, nec tacenda proferunt, nec dicenda reticescunt. Et in summa, in immensum sic ab omnibus eorum fama commenda-

* Pro *Sociato*.
1. Eccelini, & Alberici mores.

tur, quod ex boni odoris suavitate Deus pariter, & homines satiantur.

Vivit enim in vobis facundi lingua parentis,
* *Et res hæredem reperit illa suum.*

* Idest. *Facundia.*

Hinc est, quod Dominus, tanquam propriis nuntiis, sic obsecundare videtur, quod non solum impios, iniquos, & contumaces comprimunt; verum etiam totius Marchiæ obtinent principatum. Domini quoque nostri *Friderici* Invictissimi Imperatoris, & semper Augusti præ cæteris gratiam possident, & bonam voluntatem. Nil ergo eis, nec in eis deficit, sicut & supra notatur. Hos igitur ambos is protegat, atque defendat, qui in sæcula sæculorum vivit, & regnat. Amen.

De Parentela illorum de Romano.

De *Romano* autem cognominantur, quoniam perfidis, impiis, & sibi contumacibus manus rodunt, & amputant. Nam sicut homo manibus amputatis corporeis viribus evacuatur, & ab omnibus contemnitur, sic eorum ubique rebelles suppeditantur eisdem, & pro nihilo reputantur. Dicuntur etiam de *Romano*, quia illius Castri dominium habent, & Comitatum antiquissime acquisitum, & quandoque ibi cum familia demorantur.

Alberice Domine, de te volo fari:
Audiant nunc homines, terra quoque, mari
Ut à cunctis valeas per hoc commendari.
Ostia tu nunquam claudis te justa petenti,
Cuilibet & tribuis, quæ scis fore congrua menti.
Quicquid est in aliquo, undique perfecto,
Erat in te verissime semper vultu læto;
Sicut ego proferam nullo facto recto.
Fama sonat late generis tua nobilitate,
Nobilitate viges, nec mentis acumine friges.
Et tua mens etiam supra gentes eminet alte,
Nec finis ingenium calcari nobilitate.
Non manet hoc nostro tam prudens viribus ævo,
Non caret hic omni membro, vitii quoque nævo.
Pectore sub cujus stat sapientia Salomonis,
Atque manent vere prudentis verba Catonis.
Nobilis, & sapiens, prudens, humilisque pudicus,
Hic manet, & talis Christi dicetur amicus.
Adde, quod hic semper socius vult esse bonorum:
Adde quod & nunquam socius vult esse malorum.
Hic nunquam vestes laceravit Philosophiæ;
Sed fuit hic vere nutritus lacte Sophiæ.
Nunc quoque sic prudens, ut cum bona verba sequaris
* *E libro vitæ conscribi tu merearis.*
Ergo cum Sanctis tu vere sis sociatus,
Cui Vicentinus stat nunc servire paratus.
O Alberice grande est nomen tuum,
Et grandior est nobilitas, & tua fama decora.
Si tua nobilitas, probitas, & fama decora
Laudentur, velut est, par tibi nullus erit.
Nec tua carminibus major sit gloria, nec quæ,
Ut major fiat, crescere possit habet.
Dic modo, cur talis, cur tantus est Albericus?
* *Fisicus respondit, quia talia reddere novit,*
Hæc natura facit, sed prodest optima conjux
Bene dixit Physicus, quia
Quem natura docet, per se bonus esse probatur.
Moribus ille tamen, alterius auxiliatur.

Sicut scriptum est.

[1] *Sponte quidem per se mea est laudabilior uxor,*
Fit tamen admonitu melior ipsa tuo.
Nec dubitans oro; sed flumine sæpe secundo
Augetur remis cursus euntis aquæ,
Acer & ad palmæ per se cursurus honorem
[2] *Si tamen hortetur, fortior ibit equus.*

* Mel. *In.*

* Mel. *Respondit Physicus.*
1. Corrupta hæc ita legenda ex Ovidii III. de Ponto, Eleg. XI. *Sponte quidem, per seque mea est laudabilis uxor, Admonitu melior fit tamen illa tuo.*
2. In Ovidii laudato loco sic legitur. *Si tamen horteris, fortius ibit equus.*

A *Fortibus assuevit tubicen prodesse, suoque* 31.
Dux bene pugnantes incitat ore viros.
Nam quæcunque solent per se perpensa placere,
Alterius potius juncta decore placent.

De Domina Beatrice, *uxore Domini* Alberici de Romano.

Dic modo, quæ conjux, & qualis ipsa vocatur,
Per quam tot mores, ut dicis, amplificatur.
Beatrix nomine ipsa nuncupatur,
Et felix in omnibus ipsa judicatur.
Nam Beata dicitur, Fœlix esse multis,
B *Quæ prudens, & sapiens moribus stat cunctis.*
Et quod digne jungitur illa tanto viro,
Qui cunctos exuperat valde modo miro.
Nil potest beatius illa possidere,
Quam si suam gratiam valeat tenere.
Hæc est illa Domina inclyta, præclara,
Quæ, cum decet omnibus, stat in multis clara.
Est speciosa nimis, vultu serena jucundo,
Et cunctas alias superat spectamine mundo.
Est habilis, sapiens, humilis, flos & mulierum,
Ut fatear verum, stat & pulcherrima rerum.
Ut licite dicam, tam pulchra, tamque pudica,
*Non finit esse decor * nive, valeque precor.*
C *Nam quodcunque boni potest facit ipsa libenter,*
Præstans exemplum vivendi sic sapienter.
Præconium veræ virtutis debet habere,
*Quæ nunquam cessat per prospera venta * studere.*
Huic igitur sit nostra salus lux maxima De
Insuper ascende cum Sanctis . . . .
O Reverenda nimis, tua sunt præconia tanta,
Quod nullus posset, mihi credite, dicere quanta.

Est igitur hæc illa mulier, de qua dicitur per Salomonem. *Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum thesaurum, & hauriet fœcunditatem à Domino*; Et iterum in libris Jesu filii Syrach, [1] *Mulieris bonæ beatus vir, numerus enim dominorum illorum duplex*; Et infra. *Mulier fortis* [2] *oblegat virum suum, & annos vitæ* [3] *ipsius in pace implevit.* Et iterum. *Pars bona, mulier bona, in parte bona timentium Deum, dabitur viro pro factis* [4] *bonis. Gratia mulieris sedulæ,* [5] *delectavit virum suum,* [6] *& ossa illius signabit disciplina illius danda.* Et iterum. *Gratia super gratiam mulier sancta, &* [7] *pudica.* Et iterum. *Sicut Sol oriens mundo in altissimis Dei;* [8] *sic mulieris bona species, & ornamentum.* Item. *Columnæ aureæ super bases argenteas,* [9] *pedes firmi super plantas* [10] *stabunt mulieris.* Et iterum. *Fundamenta æterna super petram solidam, & mandata Dei in corde sanctæ mulieris.* Cum ergo talis sit, & tanta, ab omnibus est verissime commendanda. . . . . Hanc Deus exaltet cælorum.

(Margin letters D, E beside this paragraph.)

* Mel. *Vive.*
* Pro. *Eventa.* Leguntalii. *Cuncta.*
1. Lege. *Mulieris bonæ beatus vir. Numerus enim dierum illorum duplex.* In vulgatis. *Nam numerus dierum ipsius conduplicatur.* In aliis. *Numerus enim annorum illius duplex.* Eccl. 26.
2. Legendum & hic. *Oblectat.*
3. In vulgatis. *Illius in pace implebit.*
4. Inibi *suis.*
5. Alia lectio. *Delectabit.*
6. Eadem, *& ossa illius inpinguabit. Disciplina illius datum Dei est.*
7. Ibidem. *Pudorata.*
8. Alia lectio. *Si mulier prudens in ornamentum domus suæ.*
9. Alia. *Sic mulieris bona species in ornamentum domus suæ.*
10. Aliter. *Et pedes firmi super plantas stabilis mulieris.* Al. *Supra.*

Sequuntur Rythmici versus

THADÆI, 32.

Notarii Vicentini,

à

GERARDO MAURISIO

producti.

F *Sicut recumbentibus largus ministrator,*
Diversorum generum est ciborum dator.
Ut quæ malunt eligant, & reficiantur
Gratius, quam fieret, si pauca ponantur.
Sic auctor hic voluit varia dictare,
Ut Lectores valeant gratius notare.
Prosam legant igitur, sicut est dictatum,
Vel, si placet melius, sicut est rithmatum.

Ut

Ut vel uno valeant modo recreari,
Vel utroque pariter possint satiari.
Etsi Lector videris versus hac scriptura
Diligenter audias, tua mente pura.
Trine Rex altissime, pater alti cœli,
Qui coronam gloriæ tribuis fideli.
Hic mihi facundiam præsta gratiosam
Mitem, dulcem, placidam, nulli odiosam.
Federicus Dominus summus Imperator
Auctor regni providus, summus triumphator,
Quod nunc volo canere, dignetur audire;
Licet non sit desuper mihi datum scire:
Sic ornata ponere dicta, neque clare,
Quæ sint coram Domino tanto digna stare.
Supplico, si noverit scripta divulgata
Suis de fidelibus, quæ sunt hic notata;
Ista si non viderit, hoc quod supplicavi,
Non detur pro crimine, dignum hoc putavi.
Duces, atque Comites audiant faceti,
Audiendo talia semper adsint læti
Milites, ac [1] *Domine audiant libenter*
Vera, non mendacia dicam nunc patenter.
Eccelinos discite duos jam fuisse
Inclytos, ac nobiles, quos [2] *fert jam stetisse.*
Avus hujus Domini, stantis hic præsentis
Eccelini providi, moribus fulgentis.
Atque pater, indolis affuit qui plenus
Quibus factis voluit, permanens amœnus.
Eccelinus tertius ergo nuncupetur
Præsens; nam præ cæteris sapiens habetur.
Primus [3] *fuit placidus, & morigeratus*
Largus, & [4] *pacificus moribus ornatus,*
Bellicosus etiam fuit, & modestus,
Bonis benefacere non sistebat mæstus
Erat sed balbutiens ei lingua lata
Poterat exprimere vix vix meditata.
Sensu, ac potentia cunctos præstabat,
Omnis vir magnificum ipsum nominabat.
Ipse quoque tempore summi Federici,
Cui Lombardi fuerant omnes inimici
Cum inter Imperium esset, ac Lombardos,
Quos ad jura didicit ipse fore tardos
Tempore discordia suo suscitata
Horrida, terribilis, gravis, atque lata.
Factus est Dux, Vexillifer, & Dominator
Gentis tunc Lombardicæ, sicut Imperator
Pro sua constantia fuit hoc, & more
Pro sua prudentia, magnoque [5] *vigore.*
Ejus tunc discretio tantum laboravit
Ac instando plurimum taliter tractavit,
Quod Lombardi, Dominum quamvis offendissent,
Majestatem etiam graviter læsissent,
Quod eis tunc gratiam tamen Rex donavit
Et offensas penitus factas relaxavit.
Post quæ privilegia fecit illis multa
Majestas Imperii, quæ tunc erat culta,
Sicut in Constantiæ Pace sunt notata,
Majestatis inclytæ signoque signata.
Huic tanto Domino Eccelino, viro
More qui negotia gessit cuncta miro
Vir successit providus alter [6] *Eccelinus,*
Cui dedit industriam Rex cælorum trinus:
Mirus hic in opere fuit, & sermone
Sat coronæ [7] *subitus stetit ratione*
Debita servitia sibique donavit
Neque reverentiam illi denegavit.
Hic Lombardos etiam vere diligebat
Majestatem taliter quod non offendebat;
Sed ejusdem gratiam semper hic adivit
Ac sibi servitium tradidit, ut scivit.
Patrem fuit moribus bonis hic [8] *sutus*
Sensu, ac scientia erat quoque imbutus.
In hoc patris gloriam iste minoravit,
Ipsum quod facundia plurimum ornavit.
Fecit iste plurima, quam sint supra dicta

1. Mel. *Domini.*
2. Deest. *Fama*, vel quid simile.
3. De Eccelino I.
4. Mel. *Pacificis.*
5. Aliter. *Honore.*
6. De Eccelino. II.
7. Lege. *Subditus.*
8. Lego. *Secutus.*

A *Quæ cessamus scribere, ne sint fastidita.*
Si quis illa breviter cupiat audire,
Ubi prosa loquitur, debeat redire.
Eccelinus Tertius [9] *iste Curialis*
Qui cunctis à sordibus perfugit, & malis
Aequipollet viribus & lingua facunda
Patri, nec vult aliqua nisi bene munda
Largitas, scientia sat hunc [10] *decorat,*
Illum non immerito Majestas honorat.
Plus honorem diligit, atque probitatem
Quam censum, vel aliam ullam dignitatem.
In immensum taliter unde commendatur
Quod nemo similis jam illi reputatur.
B *Est enim veridicus, non deceptor extat,*
Hic à multis fallitur, quibus fidem præstat.
Animam exponere numquam dubitavit
Pro personis omnibus, jure quas amavit.
Cum in quodam tempore Marchio Estensis 33.
Et cum ipso pariter Comes Veronensis
Ex favore tradito ipsis Paduanis
Et à malignantibus semper Mantuanis
Amicos expellere Urbe de Verona
Eccelini cuperent, digni laude bona
Contradictor extitit ipse pro amicis
Et triumphum habuit [11] *veteris in inimicis.*
C *Tunc expulsus permanet extra Civitatem*
Comes cum sequacibus, nollens æquitatem
Quod quicquid mali poterat, semper ordinabat;
Nam Veronam capere scelere parabat.
Tandem truces, perfidi, pessimi Lombardi
Qui, ceu patet, permanent super bono tardi.
Inter illos subditos se mediatores
Statuerunt pariter, & compositores,
Et [12] *posset ut firmius ipsa * permanere*
Inter illos etiam pacem firmavere,
Civitates insimul septem juravere [13]
Quæ vero ad invicem sibi promisere,*
Ut hæc Pax permaneat hinc, & perseveret
D *Quod ipsarum quælibet opus in hoc ferret*
Et expulsa fuerit ulla si pars Urbe
Ex quaque permaneat [14] *memorare turbe*
Tribuet quod operam, ut pars revertatur
In urbe, ac solita pace perutatur.
Padua, Vincentia, Brixia, Verona
Brixia, Ferraria Salinguerræ prona
Istæ, ac Tervixium dictum juramentum
Perfecerunt [15] *insimul, quamvis foret lentum.*
De Romano Domini recipi debebant
Hac in turba protinus, esse cum volebant
Et Potestas posita sic fuit Verone
Cuncta quod æqualiter starent ratione.
E *Bono statu verius in Verona stante*
Et æquali pondere cuncta gubernante
In hac esse socios ipsi voluerunt
Sed turba [16] *Lombardicæ vix hos receperunt.*
Interim sed per fidi Paduani vere
Hæc sub innocentiæ causa tractavere,
Optantes destruere illos de Romano,
Qui servire Domino [17] *noluerunt vano,*
Qui urbem Vincentiam [18] *sic occupaverunt*
Marchionem Dominum ibique fecerunt,
Qui, tanquam vir pessimus, multum conabatur
Veronam pessundare, nec verebatur
Et tractatu pessimo facto cum Paduanis
F *Ac cum dicto Comite, & cum Mantuanis*
Violenter voluit [19] *Veronam intrare*
Fidem tunc Imperii volens violare,
Et clam cum exercitu ivit Vicentino
Montebellum, rediit capite sed inclino,
Postquam nephas didicit fortis Eccelinus
Qui vocari merito potest Palatinus
Paucis cum militibus Urbem tum intravit
Volens vi defendere [20] *viros, quos amavit*
Nix magna non potuit ipsum impedire
Frigus, nec glacies, ex quo cœpit ire.

9. De Eccelino III.
10. Adde *Et.*
11. Mel. *Priscis*, aut *victis inimicis.*
12. Mel. *Possent.*
* *V. f. Ista.*
13. De Societate Lombardiæ.
* Forte. *Vere.*
14. Mel. *Memoratæ turbæ* pro *turbe.*
15. Pacta Societatis Lombardiæ.
16. Lego. *Lombardiæ.*
17. Domini de Romano excluduntur à Societate.
18. Marchio Vicentiæ Potestas.
19. Studet adimere Veronam Imperatori.
20. Eccelinus succurrit Veronensibus.

Ivit per montaneam, nivem destruendo
Et fractores plurimos bene persolvendo:
Ivit cursu celeri, quamvis cum labore
Timens, ne periculum esset magnum more
Sensus cujus extitit, vigor atque talis
Victisque rebellibus pessimis, & malis
Tunc Veronam habuit, atque Potestatem
Quæ consulta noverat jam in æquitatem,
Potestatem perfidam ipse carceravit

21. Abundat ista vox. *Quoque.*

Ac urbem[21] *quoque Domino postea donavit,*
Urbi nempe postea cœpit superesse,
Majestatis æmulis semper & obesse.

22. De Alberico Ecelini III. fratre.

Frater[22] *ejus nobilis miles Albericus,*
Cui cælorum Dominus semper sit amicus
Æquipollens moribus quoque suo patri
Talibus negotiis suo favet fratri
Et honorem Domini semper exaltare
Voluit præ cæteris, hoc sciatis clare.
Et cum contumaciam isti reperissent
Multam, & superbiam pariter vidissent
In Lombardos pessimos, & in Paduanos,
Quos de jure possumus dicere prophanos
Hinc, & inde generos eventos Tervisinos
Et in quosdam etiam cives Vicentinos,
Qui nolebant subditi Majestati stare,
Sed eidem tempore quolibet obstare.
Morem illi patrium digne consecuti

23. Laus Alberici, & Ecelini fratrum.

Servaverunt[23] *undique fidem sicut tuti;*
Sed rebelles Domini, truces, & iniquos
Exponentes æmulos, sicut inimicos
Fides, & Constantia tanta fuit horum
Militum nobilium, Fratrum relatorum
Quod præsenti Domino, nunc Imperatori
Quem extollant, deprecor, Angelorum chori
Debitum auxilium dare promisere
Ipsi cum consilio, nec timuere.
De quo cum existerent valde commendandi
Et à cunctis merito rite venerandi
Lombardi degeneres, atque Paduani
Vicentini quidam, sic & Tervisani
Supra bona talium simul irruere

24. Adde. *Hi.*

Et ubique taliter sic[24] *destruxere*
Damni quod enormitas vix posset narrari
Tanti, vel ab aliquo vere nuntiari.
Fratres hoc pro nihilo totum reputantes
Erant omni tempore magis procurantes
In laudem, & gloriam Federici Imperatoris
Romæ Fælicissimi, justi pleni moris

25. Pio. *Tale.*

Et cum tunc rebellium posse[25] *sic fuisset*
Quod ubique oppida horum obsedisset
Atque specialiter in Urbe Verona
Eccelinum Dominum, dignum laude bona
Noster Invictissimus Imperator herus

26. Federicus Imperator auxiliatur Veronensib.

Federicus[26], *perfidis qui manet austerus*
Erga fidelissimos tales Majestatis
Volens vim ostendere, ac benignitatis
Pervenit celeriter manu cum potenti
In succursum talium, more condecenti
Et cum Urbs Vincentia, & gens Paduana
Et secum Tervisium, cui est fides vana

27. Rivalta obsidetur.

Obsiderent oppidum[27] *quoddam cum virtute*
Quod Rivalta dicitur, stante sibi tute:
Extat de Crescentiis quod Ugutionis
Qui fidus Imperio permanet cum bonis
Majestatis cognito tunc eventu claro

27. Mel. *Perfidis*
28. Forte & hic rectius. *Exaudito,* Vel *Ex auditu.*

Et succursu pariter[27] *perfidus amaro*
[28] *Exauditu penitus solo fugierunt*
Paduani, socios atque reliquerunt.
Fugierunt etiam illi Tervisini
Nondum fugam noverant ipsi Vicentini.
Quod videntes alios cunctos recessisse

29. Lego. *In prælio.*

Solos &[29] *in prædio relictos fuisse,*
Versus tunc Vicentiam omnes devenerunt
Urbi sed succurrere tardi levaverunt

30. *Serenus* rectius hic se habet.

Nam[30] *serenis, Dominus, felix Imperator*
A *Qui divina gratia mansit triumphator*
Habito consilio Eccelini fortis
Qui, dum servit Domino, spernit minas mortis,
Vicentinos taliter prævenit in hora

31. Eccelinus capit Vicentiam.

Ipse quod Vincentiam cæpit[31] *absque mora*
Fere totam ignibus urbem concremavit,
Atque bonis omnibus ipsam expoliavit,
Antequam ad propria possent remeare
Viri domicilia, quo solebant stare.
Erant anni Domini cum mille ducenti
Sex triginta pariter, dico nescienti
Diem vobis referent sexdecim sequentes
Versus, finem perlegant hanc scire volentes
B *Annis elapsis venerabilis Omnipotentis*
Milleque triginta sex junctis, atque ducentis

32. Direptio Vicentiæ.
33. Forte. *Fata.*
34. Mel. *Focus.*

Pondere crudeli fuit Urbs Vincentia[32] *plena*
[33] *Facta sibi fuere contraria maxima pæna*
Præda, rapina,[34] *focum nocuerunt civibus Urbis*
Heu dolor, & fletus nocuerunt undique turbis
Urbs combusta fuit, vacuataque rebus, & ære
Vestibus & raptis Dominæ nudæ, fugiere.
Tunc cives grati, captique fuere ligati;
Nemo vel patri potuit succurrere fratri.
Imperatoris virtus metuenda doloris
Verbere vexavit urbem, quæ non sibi favit.
Majestate tenus fuit Eccelinus amœnus

35. Adde *Quoque.*

C *Cum quo Verona dedit Urbi*[35] *noxia dona.*
Prima Novembris homo fuerat lux hæc tibi prono

36. Lege. *Piorum.*

Et gens cunctorum celebrabat festa[36] *Priorum,*
Cum rei pro crimine læsæ majestatis
Vicentini fuerint viri, vos sciatis

37. Imperatoris misericordia erga Vicentinos.

Qui misericordia[37] *Imperator motus*
Qui manet à sordibus omni parte lotus
Rationabiliter animadvertendi
Cum sibi potentia foret, ac lædendi
Ipsos ipsis, ac bonam voluntatem
Reddidit, & gratiam, atque libertatem,
Illos ab infantia cunctos liberavit
Ac possessionibus suis cunctos reformavit:
D *Nisi quosdam imperia sceleris detecti*
Qui nullis temporibus debent stare læti
Hoc facto, quod quilibet jure gubernetur
Et quod scire ratio nullo conculcetur
Urbis Capitaneum fecit Mantuanum
Gulielmum, militem nobilem, ac planum.
Hic discretus permanet vir, ac Curialis
Justa petens, omnibus perfugit à malis.

38. Imperator ducit exercitum in Paduanam, & Tervisanam.

Post suum exercitum versus[38] *Paduanam*
Duxit summus Dominus, & in Tervisanam
Et intolerabile illi damnum dando
Castra, villas undique ivit populando
Atque in Alemaniam Imperator ivit
E *Et parare exercitum ibi probe scivit*
Expedire viribus ad hos compescendos

39. Mel. *Isthic.*

Qui rebelles fuerant[39] *hic destruendos*
Excellentes Domini Fratres de Romano
Qui sunt fidi Cæsari, sicut vobis cano
Rebelles Imperio, atque contumaces
Volentes compescere, qui non sunt sequaces
Exaltando Principem, antequam veniret
Vel quod de negotio tanto quidpiam sciret
Mortis se periculo non dubitavere
Ponere, ceu noscere cuncti valuere
Suis cum militibus, & cum Vicentinis
Equitaverunt, horridis non timentes minis

40. Fratres de Romano contra Paduanos.

F *Contra multum pessimos, infidos*[40] *Paduanos*
Quos credo per prælia valde fore vanos
Qui cum contradicere vellent Eccelino
Alberico pariter, viro palatino
Vicentinis etiam, hos qui sequebantur,
Qui Leones prælio fore videbantur.
Capti sunt, & carcere omnes sunt inclusi
Qui rebelles aderant, sistunt, & abusi
Sed cum Fratres nobiles vellent introire
Civitatem Paduæ, violando mire,

Pa-

Paduani maximum timentes vigorem
Fratrum, qui secuti sunt Federicum Imperatorem
Tunc inermes obviam, ceu victi, venere
41. Paduani se dant Imperatori, & Eccelino.
Et mandata Domini tota [41] *juravere.*
Ac ejus arbitrio cuncta gubernanda
Commiserunt, pariter atque vindicanda.
Et sic nostrum Dominum noscunt superati
Altum, Serenissimum, quia sunt prostrati,
Et noscunt potentiam Fratrum inclytorum
De Romano, nomina dixi vobis quorum
Tarditatis vitium licet imputari
Ipsis modo vellent, qui stabant amari
De Romano Dominos nunc cognoscant mores
Et eorum fortiter timeant vigores.
Lector nunc intelligas, ne decipiaris,
Nostra non sunt penitus hæc, quæ modo faris
35. *Tadæus composuit, sicut est dictatum*
Scripsit atque primitus, sicut fuit rithmatum
A scriptura dicta, Trine Rex altissime
42. Forte *Bene dictavit.*
His [42] *benedicavit omnia clarissime.*

Cætera nostra manent, dico certissime Lector.

Immemor accepti quia boni, cælique prioris,
Tarvisium, terras validi populans Eccelini,
Sonptibus assensu præbens, hæret Paduanis
Externus membris, prudentem lædere temptat
Auctorem capitis, qui vitam, corpora, membra,
Negligit, ut justum servet caput, atque coronam,
Per caput illæsum . . . . restituenda.
43. Legendum. *Guecili.*
Nam cum solus [43] *mali miles de Camino*
Tarvisinos undique læderet omnino
Et quæsisset socios perfidos Paduanos
Et adhuc degeneres cunctos Coneglanos,
Quorum tunc potentia creverat in tantum,
Quod vix posset auribus nuntiari quantum,
Civitatem cominus ibant destruendo
Milites & pedites, plures capiendo
Eccelinus audiens, in Verona stando
44. Eccelinus pro Patria fortiter pugnat.
Quod sic currunt undique [44] *populando*
Tamquam Leo rugiens, [45] *stridens, suspirando*
Revolvens in animo, cuncta cogitando
45. Adde rem *Cuncta.*
De Verona rediens, is repatriavit,
Et pro sua patria fortiter pugnavit.
Hic destruxit oppida, plures quoque villas,
Valde dolent æmuli, qui struxerunt illas.
46. Capit Guecilum de Camino.
Guecilum cum oppido cepit [46] *de Camino,*
Donans cuncta populo falso Tervisino,
Per hunc Tervisium sic hostes superavit,
Quod in cunctis prospere per hoc triumphavit,
Et pro bono merito mala tribuerunt,
Hunc lædendo graviter, sicut potuerunt,
Nam qui dignus fuerat omni laude plena,
Per hoc factus dicitur dignus gravi pæna,
Et qui debuerat digne cruciari,
Laudibus, & gloria cæpit dominari.
Factus est Vexillifer Guecilus in Urbe,
Et Dux, atque Dominus Tervisinæ turbe,
Tunc vesanus populus cum his de Camino,
Damna valde grandia dantes Eccelino,
Publicatas litteras de protectione,
Congregato populo & in Concione,
Quas Imperator populo misit Tervisino,
Ne quisquam molestiam ferat Eccelino,
Auri ducentorum pænam transgressorum,
Librarum imposuit, atque contemptorum,
Tervisinus populus hæc vilipendendo,
Pæne stat obnoxius ista contemnendo.
Audi modo perfida turba Tervisina,
Pulia, Calauria, tota cum Misina,
Si pro contemptoribus aurum vellent dare
Suum, non sufficeret. dicam vobis, quare,
Nam cum pœna teneat singulos in totum,
Aurum quod deficeret omnibus est notum,
Timeat & Padua, ploret Vicentina,
Quæ sunt dignæ pariter simili ruina,

A *Nam fuerunt sociæ pœnam contemnendo,*
De Romano duos simul offendendo,
Ergo, nisi Domini fuerint placati,
Contemptores omnibus [47] *fuerint spoliati.* 47. Aliter. *Erunt.*
Fecimus hos rythmos; sed carmina sunt aliena.

Defenduntur, quæ dicta sunt de Alberico de Romano.

Si dixerit aliquis, nunc verum apparet, quod scriptum est,

Non bene cernit amor, videt omnia lumine cœco,
Fallitur in multis anxietate sua.

B Ecce propter nimiam dilectionis affectionem de *D. Aberico*, sua nimia dicacitate, laudeque immoderata, & falsitate permixtam, ipsum prudentem, diligentem, & omnium virtutum esse decoratum protulisti, modo responde, si potes. (Accusatio.) Nonne die Mercurii, intrante hoc mense Augusti, eunte Domino *Alberico* ad exercitum *Veronensium*, apud Castrum *S. Bonifacii*, cum multitudine militum, & peditum competente; & * vidisset inimicos prope *Monticulum*, contra se venientes, vano timore perterritus aufugit, dimissis spoliis quampluribus, & uno mortuo, & pluribus captis de militibus suis, qui fugere non potuerunt? (*Melius. *Et cum vidisset.* vel *Vidente.*) C Quomodo ergo verum est, quod sit diligens, & prudens, fortis, & bellicosus?

Respondit *Vicentinus.* (Defensio.) Quod fecit tunc Dominus *Albericus*, ab eo fuerat faciendum. Et si auditores dentes suos mordaces compriment, & non lumine cœco, quod secutum, intueantur, ipsum in omnibus verissime commendabunt. Cum enim à *Vincentia* movit Dominus *Albericus*, præceperat militibus de parte sua propria, & militibus de altera satis incongrua quantitate, quod secum moverent, & una hora venirent, signis statutis sonantibus, sine mora. Ivit ergo credens, quod turba cuncta sequeretur D eumdem, sicut & bene usque ad illam diem facere consueverat. Et cum fuit ibi prope *Monticulum*, visis hostibus, & suis, qui secum fuerant, computatis, habita diligenti scrutatione, quid sibi fuerat faciendum, quia invenit milites 36. suos intra omnes circa numerum LXX. de quibus partes quatuor erant de parte contraria, quamvis morentur in Civitate, & præ cæteris eum timeant; tamen quia talis timor sine charitate persistebat, inspectis etiam viribus & inimicorum quantitate, non erat ei tutum ipsorum audacia, & succursu pugnare cum inimicis, ideoque bellum, seu pugnam pro meliori, & tutiori consilio sibi placuit evitare. E Hoc enim *Socrates* fecisset, & *Plato*, & quilibet diligens, & fortis ad arma miles. Est enim diligentissimi Ducis, ante bellum, suas & inimicorum vires prævidere, & diligenti examinatione tractare, an sibi pugnare expediat, vel evitare pugnam. Nam etsi tutissimum videatur quandoque pugnare, tamen Mars semper dubius est. Unde dicitur.

Mars dubius, nec certa Venus, victique resurgunt,
Quosque neges unquam posse jacere, cadunt.

Sapientis igitur est ab initio prævidere, quia jacula prævisa minus feriunt. (Objectio altera.) F Si ergo quilibet hoc fecisset diligentissimus, nulla valet ei vilitas, nec aliud imputari. Si quis dicat, propter hoc negligentia non valet excusari, cum ipse sine suorum amicorum turba, non * debuerat tam longius equitare. (*Mel. *Debuisset.*) Respondeo. Non * enim poterat rationabiliter extimari, quod aliquis tantæ repereriretur audaciæ, vel negligentiæ, & maxime amicorum suorum, quod tantam moram, & tam periculosam faceret in equitando. (* Abundat *Enim.*) Unde nihil est

est omnino, quod valeat ei imputari, dum tamen amici, præcipue qui cum ipso fuerant venturi, sic de sua negligentia, & tarditate puniantur, quod tam ipsi, quam cæteri de tarditate consimiliter terreantur. Excusamus igitur eum, & maxime in hoc facto commendamus plurimum, cum tantum in hoc suæ virtutis, & audaciæ fecerit temperamentum, quod majus evitare periculum recognovit. Dixit enim ejus Avus[1] sapientissimus, Dominus *Eccelinus*, vir bellicosus & fortissimus, in dubio simili, cum redargueretur à quibusdam de fuga quadam, quam fecerat. *Melius est, quod dicatur hic fugit Eccelinus, quam hic captus fuit Eccelinus, vel mortuus,* quod exemplum usque in hodiernum diem ab omnibus Sapientibus, tamquam tutissimum commendatur. Sileant ergo invidi, & linguosi, qui de tali facto increpationis opprobrium inferebant eidem; sed potius * infra scriptis omnibus ipsum verissime teneant commendatum. Licet ergo supra dicatur,

Non bene cernit amor, videt omnia lumine cœco:

Alibi tamen dicitur,

Plurima certus amor lumina semper habet.

Et ideo, cum noster in ipsum certissimus amor existat, nihil de suo facto possumus ignorare, cum, *Plurima certus amor &c.*

1. Dictum Eccelini Primi.

* Adderem, Ex

Sequuntur alii versus

THADÆI,

Notarii Vicentini

De significationibus Nominum, & Cognominum

ECCELINI, & ALBERICI

Fratrum

DE ROMANO,

juxta prosam

GERARDI MAURISII,

à quo & allati sunt.

Supra diximus per prosam, quid significent Nomina, & Cognomina Dominorum *Eccelini*, & *Alberici* Fratrum *de Romano*, sed precibus nostris *Thadæus* Notarius prosam nostram in hunc modum rythmavit.

De Nomine Eccelini.

Vir, qui non intelligit verbum, quod loquatur,
Esse per Apostolum barbarus monstratur,
Qui fert, si nescieris tu virtutem vocis,
Ero tibi barbarus talibus in locis
Et tu mihi barbarus frater per hoc eris,
Dum non intellexero, dicere quod quæris,
Eccelini scilicet, hinc & Alberici,
Qui cælestis Domini semper sunt amici,
Nomina significent quid, hic denotemus,
Linguæ quod barbaricæ vitium vitemus,
Hoc enim verissime sonat Eccelinus,
Qui linitor venit superborum finus,
Si parvis in grandibus licet nobis uti,
Exemplis, hoc possimus divulgare tuti,
[1] *De discreto possumus Eccelino verbum,*
Dicere, quod sequitur, cum non sit acerbum,
Ecce noster inclytus, & verus linitor,
Ac defensor permanet, in quo sensus nitor,
Dei providentia dedit sibi tale,
Nomen, ut arbitror, dictum adest quale,

1. Desiderantur aliqua, respondentia sublatis è prosa Maurisii.

A *Cum linitor maneat ipse asperorum,* 37.
Pariter depositor status superborum,
Venit tamquam nuntius Redemptoris,
In hunc mundum, liniat ut fugatos[2] moris,
Aspera qui noverit, atque linienda,
Et quod hic prohibeat facta prohibenda,
[3] *Hic enim de civibus bonis Vicentinis,*
Ac de Veronensibus[4] plenius tunc ruinis,
Qui jam diu fuerant quasi carcerati,
Tamquam sclavi, malo nec erant liberati,
Marchionis stantibus tunc sub ditione,
Ac prædicti Comitis sub jugatione,
Potestatem dederant quibus Paduani,
B *Et cum his nequissimi truces Mantuani,*
In tantum condoluit, quod pro liberandis,
Ipsis, ac crudelibus Dominis nephandis,
Sat contempsit ipse proprias facultates,
Aulas, Villas, Oppida, quasque dignitates,
Animam exponere neque dubitavit,
Dum dilectos, liberos esse reputavit.
Hæc Joannes loquitur, fide vera rectus,
Qui servivit Domino clarus, neque tectus,
Debet frater animam ponere pro fratre,
Idem fert Apostolus, doctus trino patre,
Vir, qui ponit animam, nihil sibi restat,
Vera credo talia, dum scriptura præstat,
C *Eccelinus Dominus istud fecit clare,*
Dum ipse compescuit superbos amare,
Ergo sui Nominis etymologiam,
Consequutus fuit, talem tenens viam,
Quia venit, aspera & cuncta linivit,
Superbos deposuit, ipsos atque trivit,
Exaltavit humiles, & in libertatem,
Pristinam restituit, & tranquillitatem,
Dei tamquam nuntio, illi sit æterna,
Laus, atque gloria, vita sempiterna.

2. Pro Moris.

3. Ob caussam, superius allatam, hic etiam aliqua prætermissa sunt.

4. Forte. Plenis.

De Nomine Alberici.

D *Albericus dicitur albus esse color,*
Quo colore penitus factus extat olor,
Extat ab albedine merito vocatus,
In hoc vere nomine sensus extat latus,
Sicut per albedinem lucidi diei,
Cui splendorem tribuit Phœbus alti diei,
Non solum obscuritas pellitur nocturna,
Sed quoque[1] donant sydera claritas diurna,
Alberici Domini sic[2] potentatum,
Et per apparentiam, quam habet, vel fatum,
Non sunt solum populi, qui obscuritatis,
Atque noctis obtinent locum, pro prostratis,
Sed Magnates plurimi sunt suppeditati,
E *Qui splendoris lumine stabant radiati,*
Claritas, ut arbitror, permanet, albedo
Patens est, si spernitis credere, quod edo.
Lux lucet in tenebris, *ut Joannes dicit,*
Scriptor Euangelii, qui peccatum vicit,
Et fert, lucem tenebræ non comprehenderunt,
Hoc cuncti Sanctissimi Patres crediderunt.
De Romano Dominos igitur credamus,
Si, quod verum fuerit, dicere curamus,
Omnibus virtutibus esse decoratos,
Ac præ cunctis omnibus moribus ornatos,
Ipsi enim fontibus valde sistunt truces,
Hinc & supplicantibus placidi sunt duces,
F *Cum bonis pacifici, non sunt odiosi,*
Cum malis fortissime manent odiosi,
Ambo sunt Catholici, nolunt pravitatem,
Quam putant hæretici, vel malignitatem,
Sed Cœlorum Dominus sic obsecundare
His, ut suis nuntiis, sic videtur clare,
Quod totius Marchiæ ipsi principatum,
Obtinent, & gloriam, atque bonum statum,
Habent ipsi gratiam ac Imperatoris,
Præ cunctis hominibus, suntque pleni moris.

1. Forte Donat.
2. Adde Per.

De

De Cognomine de Romano.

De Romano Domini quare sunt vocati,
Dicam. Hoc cognomine sunt cognominati,
Quia malis, ac perfidis ipsis manus rodunt,
Dum cædunt, & scelera tunc se nolle produnt,
Sicut quando perfido manus amputatur,
Viribus corporeis totus vacuatur,
Sic qui nolunt Dominis talibus nocere,
Solent totis viribus merito carere,
Christus illis augeat, & donet honorem,
Virtutem, & gloriam, simul & vigorem.

Supra impressa de Domino *Alberico* etiam alia est Etymologia.

Si quis illam breviter cupiat audire,
Ubi prosa loquitur, debeat redire.

Quia *Albericus* dicitur albus, ricus, ut ibi dixi, & exposui manifeste.

38. *Rythmici alii versus* Gerardi Maurisii *de Commissione libri sui facienda.*

Dicat modo Physicus, cui custodiendum,
Opus hoc nos dabimus, atque retinendum,
Ut non possint perfidi carpere de scripto,
Illis, quæ contraria permanent in isto,
Sed legendi teneant plenam potestatem,
Publicandi cæteris atque largitatem,
Ut hoc viso perfidi terreantur,
Et qui boni fuerant plus efficiantur,
A *Physicus excogitans, taliter respondit,*
Qui suum consilium bonis non abscondit,
Beatricis Dominæ committatur curæ,
Quam commendant merito quævis creaturæ,
Nos credendo Physico taliter dicenti,
Librum illi mittemus, & incontinenti,
Concedendo Dominæ plenam libertatem,
In gerendis omnibus, atque potestatem,
*Accipe nunc, *Domina, digna coronari,*
Librum, quem præcipimus tibi soli dari.

Alii de Nomine, & Cognomine suo.

Hunc ego Gerardus, *quamvis in dogmate tardus,*
B *Scripsi, laudando tis mores, auxiliando,*
Da veniam scriptis, quoniam non gloria nobis
Causa fuit; certos potius sed reddere cunctos
Is qui salutifera suis verbis edit,
Nunc præ cunctis Physicus veniam concedit,
Hic Buratus *nomine vere nuncupatur,*
Nam per ipsum cholera sæpius purgatur,
Ut farinæ furfures buratellum cernit,
Sic per istum quilibet cuncta mala spernit,
Est enim veridicus Physicus, peritus,
Non est illi similis quaque parte dictus,
Dignus est merito hic cum bonis manere,
Et cunctorum gratiam plene possidere,
C *Ergo Christi gratia tali concedatur,*
Et cum Sanctis gloriam ipse mereatur,
** Finem nullum facimus modo de prædictis,*
Nam speramus plurima ponere cum istis.

* At non fecit, sive morte præventus, sive alia de caussa præpeditus, nihil enim amplius his adjecit, quod sane extet.

FINIS.

INDEX MEMORABILIUM.

A.

Achior *filius Zaræ transgreditur mandatum Dei.* 39.C.D
Albericus *pater Eccelini.* 1.A
— de Romano *Beatricem duxit in uxorem.* 16.B
— *cum fratre Eccelino bellum gerit adversus Albrighetum.* 17.E
— *factus est Potestas Vicentiæ.* 18.A
— *castrum Granchonæ destruxit.* 18.B
— *suadet Imperatori, ut Veronam occupet.* 23.E
— *icto fœdere cum Tarvisinis Paduanos exagitat, & Cittadellæ suburbia exurit.* 23.F
— *à Paduanis bello lacessitur.* 25.B
— *ejus eximia militaris virtus prædicatur.* 25.C
— *incurrit in odium amicorum.* 28.C
— *laudatur de audacia.* 35.D
— *potitur Castro Montursio.* 36.E
— *illud per* 40. *dies strictissime obsedit.* ibid.
— *hanc obsessionem auctor in versus redegit.* 36.D
— *Castrum S. Bonifacii expugnat.* 37.C
— *ejus nomen quid significet.* 38 D.E. 48.C
— *frater Eccelini quales habuit mores.* 38.E.F
— *laudatur.* 39.E. 43.B.C
— *vano timore perterritus aufugit.* 46 B
— *ergo nec fortis nec bellicosus dici meruit.* 46.C
— *defenditur ab auctore.* 46.C
Albertinus *de Castro novo Potestas Vicentiæ.* 15.B
Albertus de Celsano *filius Pilii Vicentii.* 8.B
— *fœdifragus.* 29.A
— *Comes Marium de Porta Nova interficit.* 6.F
— *Comes filius Ugutionis gener Eccelini.* 7.C
— *Comes Potestas Vicentiæ.* 14.F
— Datarus, *Causidicus Vicentinus.* 33.A
— *ubique societatem Lombardiæ faciendam vetavit.* 33.A
— *semper dixit ad honorem & gloriam Imperatoris spectantia.* 33.A
— *propter fidem in Imperatorem ab eo remuneratur.* 33.C
— Tetavegla *Potestas Vicentiæ.* 15.C
Albrighetus de Faventia *Potestas Vicentiæ.* 17.D
— *fuit inimicus Dominis de Romano.* 17.D
— *de Potestaria removetur.* 33.B
Aldrurandinus *Marchio Estensis adversatur Paduanis.* 13.E
— *à Paduanis devincitur, & castrum ejus expugnatur.* 13.E
Alta Villa, *arx occupatur a Pistore Episcopo Vicentino.* 4.A
Amor *est cœcus.* 46.A. 47.B
Andreas de Serratico *interficitur.* 6.F
Angarani *Castrum.* 8.F
Anselmus de Bregantiis *vendidit castrum Plovenis Communi Vicentiæ.* 29.E
Arditio Advocatus *de Vercellis, Potestas Vicentiæ.* 28.C
Artusius de Vivario *filius Conradi.* 8.B
— *turrim suam recuperat.* 17.F
Azo *Marchio de Potestaria Veronæ expellitur.* 7.B
— *Marchio Estensis obtinet victoriam contra Eccelinum & Salinguerram Ferrariensem.* 7.E
— *Marchio accedit ad Ottonem.* 10.A
— *insimulatur de proditione in Eccelinum.* 10.B
— *Marchio Estensis certamen singulare evitabat.* 11.A
— *adit Anconam.* 12.A
Azo & Bonifacius *tenent Veronam & Mantuam.* 12.E
— *Marchio Estensis, Potestas Vicentiæ.* 29.A
— *Marchio Estensis iterum electus Potestas Vicentiæ.* 30.B
— *literas Imperatoris vix voluit recipere.* 30.D
— *amicos veteres Alberici relegat.* ibid.
— *Marchio Estensis præcepit filiis Meliorantiæ de Drissino, quod non exirent de civitate.* 30.D
— *erga Imperatorem nominantes bannum declarat.* 31.C.D
— *Marchio Estensis Vicentiæ potestas.* 42.E
— *studet adimere Veronam Imperatori.* 42.F
— *Marchio Estensis moritur.* 13.D

B.

Bachilio *Vicentinorum flumen Paduanis clauditur.* 6.E
Balzanellus *filius Manfredi de Sancto Ursio.* 33.F
— *dedit Maurisio Auctori vestimenta.* 33.F
Bartholomæi de Ziribello *de Baxiano filii dederunt auctori chlamydem.* 34.A
Bartholomæus *de Palatio Potestas Veronæ.* 13.A
— *movet bellum Eccelino & Vicentinis.* 13.B
Bastianus de Brandicio *frater Thomasii.* 33.D
Baxiani *Castrum.* 5.F
Beatrix *uxor Alberici de Romano.* 40.A
— *laudes ipsius.* ibid.
Belvexini *Castrum oppugnatur.* 6.C
Bernardus *Vexillifer Papiensis, Potestas Vicentiæ.* F.6
Bero *Vicentinorum flumen Paduanis clauditur.* 6.E
Bonacursius *miles Tarvisinus interficitur.* 10.C
— *de Folzasse invidet Bonifacio de Orbana.* 25.F
Bonapax de Brixia *Potestas Vicentiæ Eccelinum bello lacessit.* 4.D
Bonifacius *Comes de S. Bonifacio conspirat contra Drudum.* 8.B
— *Comes se eligi facit in Potestatem.* 8.E
— *destrui curat palatium patris auctoris.* 8.F
— *de S. Bonifacio removetur de Potestaria.* 12.C
— de Orbana *incaute Lonicum occupare tentavit.* 22.C
— *subditus Marchionis Estensis serviebat Eccelino.* 25.D
— *illius facta.* ibid.E
— *seculo se subducit.* 26.A
— de Piro *Tervisinus legatus Dominorum de Romano.* 19.D
— de Radaldesco *sufficitur Eccelino III. in Potestaria Veronensi.* 18.D
— de S. Urso *amicus Alberici relegatur.* 30.C
Busnardus *Vicentinus gravissime vulneratur.* 10.C

C.

Calderii *castrum divinitus exustum ab Eccelino occupatur.* 23.B
Castrum *Angarani.* 5.F
— *Baxiani traditur Veronæ Potestati ab Eccelino.* 5.F
Castrum *Belvexini Vivarienfibus auffertur.* 6.C
— *S. Bonifacii ab Alberico expugnatur.* 37.C
Comes *S. Bonifacii moritur.* 13.D
— *S. Bonifacii jurat societatem Lombardorum.* 20.C
Conradus *de Vivario violenter se eligi in Potestatem fecit.* 7.A
— *de Vivario Potestas Vicentiæ.* 8.C

Con-

Conspiratio *contra Potestatem prædictum.* 8.B
Constantinus *filius Adelardini fregit pacem Veronæ.* 18.F
Consules *Vicentini quando primo creati.* 6.B
—— *Vicentiæ iterum abrogati.* 6.D
Cuniza *soror Eccelini, uxor Comitis Rizardi.* 16.C

D.

Drudus de Buzarino *Potestas Vicentiæ.* 8.A
—— *carceri includitur.* 8.C

E.

Eccelinus I. *quas habuit qualitates.* 1.B.C
—— *fuit Christianorum exercitus Dux.* 1.D
—— *interfecit Paganum quendam staturæ ingentificum.* 1.D
—— *fuit Vicentiæ Potestas.* 2.A
—— *factus est Dux Lombardorum.* 2.B
—— *tranquillam duxit vitam & propterea felix dici potuit.* 2.D
—— *filius Alberici, & pater Eccelini II.* 1.A
—— *quoad mores & naturam describitur.* 41 C
Eccelini I. *dictum.* 47.A
Eccelinus II. *pater Eccelini III. & Alberici fratrum de Romano.* 1.A
—— *paternam gloriam minoravit facundia & divitiis.* 3.A
—— *à Jacobo Vicentiæ Potestate proscribitur.* 3.C
—— *ad amicos commeatum ducit.* 8.A
—— *bellum gessit cum Vicentinis.* 4.D
—— *parat bellum contra Vicentinos.* 4.E
—— *Marchio Estensis & Paduani fœdere junguntur.* 4.E
—— *cum Paduanis bellum movet Vicentinis.* 5.A
—— *eos diripit & fugat ad Carmignanum.* 5.A
—— *duo millia Vicentinorum sunt capta.* 5.B
—— *tradit Potestati Veronæ Castra Baxiani & Angarani.* 5.F
—— *pacem init cum Vicentinis.* 5.F
—— *dictus fuit de Onaria.* 6.A
—— *postea cognominatus de Romano.* 6.A
—— *fuit factus Paduanorum inimicus.* 6.A
—— *causæ odii Dominorum de Romano in Paduanos.* 6.A
—— *fœdus init cum Comite Ugutione contra Vivarienses.* 6.B
—— *aluit multos servos.* 9.A
—— *obsequium ei a Domesticis exhibitur.* 9.A
—— *villam Bolzani comburit.* 9.C
—— *progreditur ad civitatem Vicentiam.* 9.E
—— *dimisso exercitu proficiscitur ad Regem.* 9.F
—— *honorifice à Rege Ottone excipitur.* 9.F
—— *gratiam Regis habebat super omnes Principes.* 10.A
—— *conqueritur de proditione Azonis contra ipsum.* 10.B
—— *redit in gratiam cum Marchione Estensi.* 11.D
—— *provocat Azonem ad singulare certamen.* 10.D
—— *comitatus Ottonem Romam.* 12.A
—— *in certaminibus commendatus.* 12.B
—— *præficitur Vicentiæ ab Imperatore.* 12.E
—— *fudit Veronenses & fœderatos.* 13.C
—— *clementissimus Princeps.* 14.A
—— *dimittit regimen Vicentiæ.* 14.C
—— *bona sua filiis suis Eccelino & Alberico distribuit.* 14.E
—— *suadet filio Eccelino pacem.* 18.C
—— *erga captivos fuit misericors.* 18.F
—— *quoad mores & naturam describitur.* 41.E
—— III. *sternit Vicentinos.* 15.F
—— *hoc fuit primum prælium ipsius.* 16.A
—— *Ziliam sororem Comitis Rizardi de S. Bonifacio in uxorem ducit.* 16.C
—— *odio prosequitur Comitem S. Bonifacii.* 17.B
—— *Potestas Veronæ eligitur.* 17.C
Eccelinus III. *bellum gerit cum Comite S. Bonifacii.* 17.D
—— *&* Albericus *de Romano Vicentinos vicerunt.* 18.A
—— *abdicat se Veronensi Prætura.* 18.D
—— *denuo Veronæ Potestas.* 18.F
—— *Lombardis tradit captivos.* 19.C
—— *& frater miserunt legatum ad Lombardos.* 19.D
—— *& frater de Romano in societatem Lombardorum recipiuntur.* 20.A
—— *& frater renuunt jurare societatem Lombardorum.* 20.C
—— *denuo Veronæ Potestas.* 20.E
—— *urbem Imperatoris arbitrio disponit.* 20.E
—— *factiosos & fratri Albrico aversos insectatur & fugat.* 21.B
—— *paret mandatis Potestatis Vicentini.* 21.C
—— *Castrum Calderii occupat.* 23.B
—— *S. Bonifacium debellavit.* 25.D
—— *fit civis Paduæ.* 30.B
—— *succurrit Veronensibus.* 32.B
—— *auxilium postulat ab Imperatore.* 32 C
—— *laudatur.* 35.D
—— *Potestariam Paduanam recusat.* 35.F
—— *Patavium plane subigit.* 35.F.36.A
—— *Tarvisio potitur.* 36.B
—— *& frater Albericus totius Marchiæ habent dominium.* 36.B
—— *nomen quid significet.* 37.D
—— *Episcopum Paduanum & Religiosos multat.* 37.B
—— *quales habuit mores.* 38.E.F
—— *quare dicitur de Romano.* 39.B
—— *laudatur.* 39.C.D
—— *quoad mores & naturam describitur.* 42.A
—— *succurrit Veronensibus.* 42.F
—— *capit Vincentiam.* 44.A
—— *&* Albericus *de Romano obsident Paduanos.* 44.F
—— *pro patria fortiter pugnat.* 45.C
—— *capit Guecilum de Camino.* 45.D
—— *quid significet.* 47.E
Eventus *belli dubius est.* 46.E

F.

Federicus *Imperator opera Eccelini I. reconciliatur Lombardis.* 2.B
—— *privilegia multa Lombardis concessit.* 2.C
—— *Imperator Italiam ingreditur.* 23.C
—— II. *dat literas de protectione Dominorum de Romano.* 24.A
—— *Imperator scribit Civitati Vicentiæ, quod ante ipsum essent Vicentini apud Permam.* 30.C
—— *Imperator obtinent Veronam.* 31.C
—— *Imperator Mercariam capit.* 31.E
—— *Episcopatum Mantuæ & Brixiæ destruit.* 31.F
—— *Eccelino succurrens tendit ad S. Bonifacium.* 32.D
—— *Imperator exercuit misericordiam erga Vicentinos.* 34.F
—— *contra Paduam exercitum ducit.* 35.B
—— *Tarvisinorum oppida, villas, & possessiones capit & destruit.* 35.B
—— *cuncta sub arbitrio illorum de Romanis dans in Alemanniam redit.* 35 B
—— *Imperator auxiliatur Veronensibus.* 43.E
—— *Imperator miseretur Vicentiæ.* 44 C
—— *exercitum suum ducit versus Patavium.* 44.D
Fœdus *Paduanorum, Vicentinorum & Mantuanorum.* 21.D

G.

Gabriël de Lonico. 23.A
—— Ganselmi *filii ob mortem Gastonis Taliæ ab Eccelino proscribuntur.* 2.A

Gardæ *arx.* 7.E
Gasto Taliæ *à filiis Ganselmi interficitur.* 2.A
Geboardus *Generalis Capitaneus Imperatoris.* 35.B
Gerardus Maurisius *fuit in Padua carceratus.* 4.E
— *Procurator Vicentinorum captivus Paduanorum.* 4.F.5.E
— *à Consilio Vicentino non exauditus.* 5.A
— *gaudet de captivitate superborum Concionatorum.* 5.E
— *legatus Eccelini ad Tarvisinos.* 9.B
— *auctor legatus Dominorum de Romano.* 19.D
— *mira libertate Lombardis obloquitur.* 19 E
— *amisit boves suos.* 23.A
— *literas ab Imperatore Federico II. impetrat pro Dominis de Romano.* 24.A
— *auctor abit Paduam exul.* 31.E
— *quamvis Imperatoris fidelissimus, à Theutonicis capitur.* 32.F
— *Societatem Lombardiæ faciendam vetavit.* 33.A
— *semper dixit ad honorem & gloriam Imperatoris spectantia.* 33.A
— *queritur de ingratitudine Imperatoris & DD. de Romano.* 33.C.D
— *prædicat justitiam Federici Imperatoris.* 33.D
— *conqueritur de amicis suis.* 33.E
— *prædicat & ostendit fautores & amicos.* 33.F
— *excusat ingratitudinem Imperatoris ob sui ignorantiam.* 34.A
— *semper fuit fidelis DD. de Romano.* 34.A
— *narrat calamitates Vicentiæ tempore occupationis.* 34.B
— *hujus calamitatis dat rationem & exemplum.* 34.B
— *auctor liber è carcere dimissus.* 35.A
— *amissionem & obsessionem Castri Montursii describit.* 36.D
— *nimiæ dicacitatis & laudis immoderatæ insimulatur.* 46.B
— *defendit Albericum.* 46.C.&seqq.
— *ejus versus de commissione libri.* 49.B
— *alii versus de nomine & cognomine suo.* 50.A
— *promittit plura, sed non præstitit.* 50.C
Granconæ *Castrum destruitur.* 12.F
Gualvagnus de Turisendis *unus ex Legatis Lombardorum.* 19.E
Guecilus de Camino *ab Eccelino capitur.* 45.D
Guido de Rode *potestas Veronæ.* 19.C
— *dat Consilium Eccelino.* 20.D
— *Vicentiæ Potestas urbe Magnates expellit.* 21.E
— *magnates expulsi qui.* ibid.
Guifredus de Piroano *Potestas Veronæ.* 17.A
Gulielmus Amatus *Potestas Vicentiæ.* 16.B
— *iterum Potestas Vicentiæ.* 17.A
— de Lando *legatus & rector Vicentiæ pro Imperatore.* 12.C
— de Pusterla *Mediolanensis Potestas Vicentiæ.* 7.C
— Sivoletus *Potestas Vicentiæ.* 22.B
— *Vicecomes Capitaneus & Rector Vicentiæ.* 35.A
— *domus & turres Ugutionis Pilii destrui fecit.* ibid.
Gymnasium *liberalium artium Vicentiæ.* 7.A

H.

Henricus Calandrini *Azoni & Salinguerræ silentium imponit.* 11.A
— de Rivolis *Potestas Vicentiæ.* 23.E
Hilasii *alibi Illaxii Castrum.* 29.D

I.

Jacobinus *Guidoti de Tarvisio insultum facit in Potestatem Vincentiæ.* 8.D
— de Bernardo *Civis Bononiensis.* 3.B
— *fuit electus Potestas Vicentiæ.* 3.B
— *secundo Potestas Vicentiæ eligitur.* 3.D
Jacobus de Bernardo *privatur potestate.* 3.D
— Strictus *de Placentia Paduanorum Potestas.* 4.E
— de Vailardis *Vicentiæ Potestas.* 6.B
Illaxii *alibi Hilasii castrum.* 29.D
Joannes *frater de Ordine Prædicatorum vir valde religiosus ex familia de Scledo.* 26.B
— *valuit magna auctoritate & facundia.* ibid.
— *frater multas componit civitates.* 26.C
— *ad eum audiendum magnus fit concursus.* 26.E
— *matrimonium inter Adelenitam filiam Alberici & Rainaldum filium Marchionis Estensis ordinat.* 26.F.29.F
— *habetur tanquam Propheta.* 27.A
— *fama ejus & miracula fuerunt magna.* ibid.
— *fit Dux & Comes Vicentiæ.* 27.B
— *obtinet Ducatum & Potestariam Veronæ.* 27.C
— *elegit Nicolaum Toniscum in Potestatem Veronæ.* 27.D
— *frater capitur in palatio Episcopatus Vicentiæ.* 27.F
— *munit Castrum Hostiliæ per Bononienses.* 28.B
Jordanus *frater regebat Consilio Paduanos.* 27.D
— *frater eligit Potestatem Vicentiæ.* 29.A
— *frater, mediator pacis Marchiæ Tarvisinæ.* 29.F
— ...... *pro victualibus Maurisio auctori dedit frumentum.* 34.A
— *frater, auctor discordiæ Marchiæ.* 35.E
— *frater contra Imperatorem conspirans ab Eccelino capitur.* 37.A
Juramentum *à VII. civitatibus præstitum de servanda pace.* 19.B

L.

Laurengus *Potestas Vicentiæ Magnates Vicentiæ proscribit.* 16.D
— *de Brixia Potestas Vicentiæ.* ibid.
— *Magnates Vicentiæ in illum conspirant.* ibid.
Leo de Carcere *Potestas Veronæ.* 17.A
Literæ *Federici Imperatoris de protectione Dominorum de Romano.* 24.A
Lombardi *Imperatori se opponunt.* 31.E
— *contra Imperatorem conjurant.* 32.A
— *sunt contra Veronenses.* 32.B
— *Societatem inter se ineunt.* 42.C.D
— *Dominos de Romano à societate excludunt.* 42.E
Lombardus *de Cremona Potestas Vicentiæ.* 7.A
Lonicum *Potestati Vicentiæ & Paduanis restituitur.* 22.F

M.

Malosililmus *civis Januæ ab Ugutione Comite pecunia damnatur.* 3.E
Mantuani *exercitum movent contra Veronam.* 21.D
Marchesinus Maynardis, *Vicentiæ Potestas.* 6.D
Marinus Zeno *Potestas Vicentiæ.* 14.B
Marius de Porta Nova *à Comite Alberto interficitur.* 6.F
Marosticæ *Castrum Vicentinis ab Eccelino venditur.* 14.D
— *muniri non debet, sed semper stare destructum.* 14.D
Martinellus de Benenca *Potestas Vicentiæ.* 6.F
Masnata *nomen erat factionis Vicentiæ.* 21.A
Matthæus Justinianus *Potestas Veronæ.* 18.E
Meda, *arx.* 3.E
Mediolanenses *odio habebantur ob benevolentiam in Dominos de Romano.* 33.B
Melchior Bonifacius *Marchio.* 7.B
Mercaria *ab Imperatore capitur.* 31.E
Monticuli *capiunt Comitem S. Bonifacii.* 17.C
Montursii *Castri obsessionem auctor versibus rythmicis describit.* 36.D

Mon-

Monturſium *caſtrum Ugutionis Pilii devenit in poteſtatem Alberici de Romano.* 36. C
Mulier *bona eſt bonus theſaurus.* 40. C

N.

Nicolaus *Epiſcopus Vicentinus.* 15. B
—— *Epiſcopus Reginus legatus Papæ.* 29. C
—— Toniſcus *Poteſtas Veronæ.* 27. D

O.

Obitio *Marchio Eſtenſis.* 2. B
Officium *Ducis ante bellum inimicorum vires prævidere.* 46. E
Oldricus *de Vicecomitibus poteſtas Veronæ.* 7. B
—— *Carnaroli amicus Alberici relegatur.* 30. D
Oliverius Enſelbardus *de Papia, Poteſtas Vicentiæ.* 6. F
Opitergium *Juris Bellunenſis Eccleſiæ vi ab Eccelino occupatur.* 20. B
Otto *Romanorum Rex ad capiendum diadema Romam it.* 9. E
—— *Eccelinum ad ſe accerſivit.* 9. E
—— *Rex ſingulare certamen inter Eccelinum & Azonem prohibuit.* 10. D
—— *Rex componit diſcordias inter Eccelinum & Salinguerram.* 11. B
—— *Imperator factus condemnat Vicentinos.* 12. B
—— de Mandello *Mediolanenſis Poteſtas Vicentiæ.* 17. A
—— *Poteſtas Paduæ, mediator pacis Marchiæ Tarviſinæ.* 29. F
Ottonellus de Turiſendis *Poteſtas Vicentiæ.* 3. D

P.

Paduani *reſtituunt captivos Vicentinos.* 5. E
—— *ſolliciti de pace Vicentinorum & Veronenſium conſulunt Eccelinum.* 13. F
—— *rem componunt inter Vicentinos & Eccelinum.* 16. A
—— *opitulantur Magnatibus Vicentinis.* 16. E
—— *venerunt in ſuccurſum Poteſtatis.* 17. F
—— *&* Tarviſini *movent exercitum contra Dominos de Romano.* 18. E
—— *exercitum contra Veronam movent.* 21. D
—— *pro libito Vicentiam occupatam tenent.* 22. B
—— *cum Vicentinis obſident Rivaltam.* 23. D
—— *inimicantur Tarviſinis.* 23. F
—— *& Vicentini Albericum bello laceſſunt.* 25. B
—— *& Vicentini ignominioſe ab Alberico fugati.* 25. C
—— *multas civitates occupant.* 26. A
—— *cum Aquilejenſi Patriarcha fœdus contra Tarviſinos & Dominos de Romano ineunt.* 26. B
—— *regebantur conſilio fratris Jordani.* 27. D
—— *cogitant de excidio Veronæ.* 31. F
—— *à Dominis de Romano debellantur.* 35. C
—— *apud Carturiam multi eorum ſunt capti.* ibid.
—— *fere centum de majoribus Paduæ apud caſtrum Montis ſilicis in compedibus ſunt poſiti.* 35. C
—— *ſe ſubjiciunt Eccelino & Imperatori.* 35. E. 45. A
—— *offerunt Poteſtariam Eccelino.* 35. F
—— *ſolvunt obſidionem Rivaltæ.* 43. E
Petrus Mauriſius *pater Gerardi Auctoris.* 8. F
—— *hoſtes proſequitur uſque ad portam Civitatis.* 9. D
—— *memoratur factum, quod ibi accidit.* 9. D
Philippus Zulianus *Venetus Poteſtas Vicentiæ.* 21. A
Pilius Vincentii *Poteſtas Vincentiæ.* 3. A
Piſtor *Epiſcopus Vicentinus cum exulibus exit de Civitate.* 3. C
—— *Epiſcopus Vicentinus occupat arcem Altæ Villæ.* 4. A
—— *Epiſcopus Vicentinus ſagittatus animam exhalavit.* 6. C
—— *in Cathedrali Eccleſia ſepulturæ traditur.* 6. C
Plovenis *caſtrum ab Anſelmo de Bregantiis venditur Communi Vicentiæ.* 29. E
Portius Amatus *de Cremona Poteſtas Vicentiæ.* 16. F
—— *adverſatur Dominis de Romano.* ibid.
Promus Encoardus *Poteſtas Veronæ.* 18. E

R.

Rainaldus *duxit in uxorem filiam Alberici.* 30. A
Rainerius Zeno *Venetus Poteſtas Veronæ.* 18. E
Rambertinus *de Bononia Poteſtas Vicentiæ.* 15. A
—— *de Bononia iterum Poteſtas Vicentiæ.* 15. D
—— *erat inimicus Dominis de Romano.* ibid.
Rex *ſupplicibus debet eſſe facilis, ſontibus trux.* 1. C
Rivalta *obſidetur.* 43. E
Rizardus *Comes Cunizam ſororem Eccelini duxit uxorem.* 16. C
—— *de S.* Bonifacio *turrim partis illorum de Romano deſtruit.* 22. C

S.

Salinguerra *de Ferraria vincitur ab Azone Marchione Eſtenſe.* 7. E
—— *de Ferraria Ferrariam occupat.* 9. C
—— *accedit ad Ottonem Regem.* 10. E
—— *accuſat Azonem de proditione apud Ottonem.* 10. F
—— *provocat Azonem ad certamen.* 10. F
—— *retinet Ferrariam.* 12. E
Samaritanus *miles magnus & fortis.* 25. E
Singifredus *nepos de Arzignano dedit Mauriſio Auctori pecuniam ad libros emendos.* 33. F
Scledorum *nobilis familia.* 26. B
Solimanus *Judex, Poteſtas Vicentiæ.* 3. A

T.

Tarviſini *in ſuccurſum Eccelini veniunt.* 9. B
—— *in ſuccurſum Alberico veniunt.* 25. C
Tarviſium *mittit nuntios de deditione urbis ſuæ.* 36. A
—— *traditur Dominis de Romano.* 36. B
Thadæus *Proſam Gerardi Mauriſii rythmavit.* 40. F. 47. D
Thomaſius de Brandicio *nuntius Cæſareus.* 33. D
Thomas Vincentii *amicus Alberici relegatur.* 30. D
Tiſo de Campo S. Petri *adverſatur Dominis de Romano.* 20. B
—— *filius Alberici de Lanfranco.* 23. A
—— *vide* Tyſo
Tyſo *Epiſcopus Tarviſinus, legatus Papæ.* 29. C

V.

Ubertus de Concorenzo *Prætor Vicentiæ eligitur.* 20. F
Vermileus de Creſcentiis *Poteſtas Vicentiæ.* 3. D
Veronenſes *Vicentinorum fuerunt amici.* 3. D
—— *Jacobum de Bernardo de regimine removent.* 3. D
—— *duos alios in Poteſtatem ponunt.* 3. D
—— *arcem Ugutionis obſident.* 3. E
—— *promittunt auxilium Vicentinis contra Paduanos.* 5. C
—— *Eccelino faventes Verona fugantur.* 13. A
—— *acriter ſe defendunt.* 32. B
Ugutio *Comes Maloſililmum Ligurem pecunia damnat.* 3. E
—— *Comes Vivarienſibus Caſtrum Belvexini abſtulit.* 6. C
—— *Comes Poteſtas Vicentiæ.* 7. A
—— Pilii *tumultum movet contra Poteſtatem.* 15. C
—— *ſeque fecit in Poteſtatem eligi.* 15. C
—— *Poteſtas Vicentiæ Dominos de Romano contemnit.* 15. D
—— *fit amicus Eccelini III.* 16. A

—— de Crescentiis *Dominus Rivaltæ*, *& ejus laudes.* 23.D.E
—— *Pilii omnia ex arbitrio suo Vicentiæ regebat.* 30.D
—— de Crescentiis *Dominus Rivaltæ.* 31.F
—— Pilii *amittit Castrum Montursium.* 36.C
Vicentia *magna ex parte est combusta.* 3.C
Vicentini *Eccelino bellum movent.* 4.D
—— *ab Eccelino victi implorant auxilium Veronensium.* 5.C
—— *quando primo Consules acceperunt.* 6.B
—— *student componere Veronenses.* 7.D
—— *complures fugiunt de civitate, ob regimen Eccelini.* 12.F
—— *Eccelino inimici fugiunt Veronam.* 13.A
—— *contra pactum Marosticam muniunt.* 14.D
Vicentia *magna ex parte combusta.* 16.A
Vicentini *exercitum movent contra Veronam.* 21.D
—— *jurare coguntur contra Imperatorem.* 32.A
Vicentia *comburitur à Cæsareanis.* 32.F
—— *ab Eccelino capitur.* 44.A
—— *expoliatur & concrematur.* 44.A.B
Vido *de Vivario Potestas Vicentiæ.* 7.A
—— *de Vivario violenter se eligi in Potestatem fecit.* 7.A
—— *Comes de Vivario Potestas Vicentiæ.* 8.C
—— *de Vivario Potestas Vicentiæ.* 14.F
Vifredotus *Mediolanensis Potestas Vicentiæ.* 4.D
Vitadinus de Costa *Potestas Vicentiæ.* 6.F
Usurarii *Vicentiæ regnant.* 28.E

Y.

Ymigra *filia Eccelini, & uxor Alberti Comitis.* 7.C

Z.

Zilia *soror Comitis Rizardi, uxor Eccelini.* 16.C
Zulianus *habuit magnam auctoritatem Veronæ.* 18.E

FINIS.

ANTONII GODI,

Nobilis Vicentini,

CHRONICA

QUÆ EXSTANT,

Ab Anno M C XCIV. usque ad M CCLX.

Quibus Accessit

Supplementum ex CAROLI SIGONII Libro XIX. de Regno Italiæ:

NICOLAI SMEREGI,

Notarii Vicentini, De Burgo Bericæ,

CHRONICON:

SCRIPTORIS ANONYMI

SUPPLEMENTUM ANNALIUM SMEREGI:

RICCIARDI,

S. Bonifacii Comitis,

VITA:

LAURENTII DE MONACIS,

Veneti Senatus à Secretis, ac Cretensis Regni Magni Cancellarii,

EZERINUS TERTIUS.

Omnes hi Tractatus ex FELICIS OSII, Artis Oratoriæ Interpretis in Gymnasio Patavino, recensione luce publica primum sunt donati.

Editio Novissima, prioribus emendatior, & Indice auctior.

LUGDUNI BATAVORUM,

Sumptibus PETRI VANDER Aa,

Bibliopolæ, Academiæ atque Civitatis Typographi.

TYPOGRAPHUS
LECTORI.

Offero tibi hic concinnum ac venustum fasciculum nonnullorum Scriptorum de Rebus gestis Dominorum de Romano & Marchiæ Tarvisinæ; *ut sunt* *ANTONII GODI* Chronica *cum* Supplemento, *quæ fere sunt ejusdem methodi ac argumenti cum* *GERARDI MAURISII* Historia, *à me etiam de novo impressa. Hæc sequuntur NICOLAI SMEREGI* Chronicon, *dictis* Maurisii *&* Godi *Monumentis valde affine: adjecto SCHRIPTORIS ANONYMI* Supplemento. *Huic succedit RICCIARDI* Sancti Bonifacii Comitis Vita, *magnam rerum inter ipsum &* Eccelinos *gestarum partem accurate complectens, incerto Auctore conscripta. Accedit tandem LAURENTII DE MONACIS* Ezerinus III. *Omnes hi tractatus primum studio & opera* Felicis Osii *partim ad MSS. Codicum fidem eruti & emendati, partim ex aliis Historiarum libris excerpti, publici juris sunt facti, &* Venetiis *in Typographia Ducali* Pinelliana *anno* 1636. *in folio impressi. Hi Commentarii cum sint valde rari, nolui bono rei literariæ publico deesse, quominus rursus illos excudi curarem, attamen autem non eadem forma & modo, sicuti illi, quorum exemplar imitatus sum, quod facile lectori curioso comparationem instituenti constabit. Primò enim omnia nomina propria & scitu digna literis Cursivis (ut ita loqui liceat) imprimi curavi, notis quoque, quibus margines pleni sunt, signa & numeros addidi, ut evolventi sub visum statim occurrerent, quod in priori editione erat neglectum. Invenies quoque alios numeros in margine positos, qui tibi paginas Editionis supra memoratæ indicant; quod hic commone-*

facere te debui, ne ignorares, quid illi sibi vellent. Deinde etiam Indicem locupletissimum res & nomina horum Commentariorum simul complectentem adjeci; quoniam Commentarii ante dicti, sibi invicem valde sunt affines. Insuper his tractatibus judicium de quibusdam ex his Scriptoribus G. J. Vossii *præmisi, ut in aprico esset, quanti illi ab aliis æstimentur. Cæterum si sensero studium hoc nostrum, qualecunque fuerit, tibi, Lector Benevole, probari & gratum haberi, dabo operam, ut & reliqua, quæ pari studio ac labore meditor, bonis auspiciis luce publica donentur: interim tuo favore benigno me complectere ac fove. Vale.*

ELOGIA ILLUSTRIUM VIRORUM

DE AUCTORIBUS OPERUM.

Baptista Pajarinus Libro Primo Chronicorum Vicentinorum.

Sequutus enim sum in hoc brevi Opusculo Magistrum Coperium, antiquissimum rerum Vicentinarum Scriptorem, Ferretum Vicentinum, Benevenutum Campesanum, Pulicem de Custodia, Magistrum Leoninum de porta S. Petri, & Antonium de Godis, omnes hujus Civitatis Antiquitatum Scriptores. Antonius enim de Godis anno mcxciv. usquè ad mccccxi. Antiquitates scripsit, &c.

Idem Libro VI. in Familia DE GODIS.

De Godis *Moderniores: Antiqui* de Gudis *dixere. Hæc Familia, & antiquitate temporis, & sanguinis nobilitate, & Juris Civilis scientia, & opibus multùm valuit. Anno enim à Nativitate Nostri Salvatoris* mccccxi. *fuit* Antonius de Godis, *qui Vicentinorum res gestas, atquè Urbis desolationem scripsit, cujus Historiam vidi, multaquè ab ea excerpsi, quæ huic nostræ Lucubratiunculæ adjeci.*

GERARDUS JOANNES VOSSIUS

De Historicis Latinis Lib. II. *Cap.* 64.

Item tum fuit Antonius de Godis, quem *Jo. Bapt. Pajarinus* initio Historiæ suæ refert inter Vicentinæ Historiæ scriptores, quos in commentario suo sequatur duces. Verba Pajarini referemus quo loco agimus de Felice de Custoza, & Adoto de Raynone. Item lib. VI. Sic de eo scribit: *Anno in nativitate Christi* CIↃ CCC XIII. *Fuit Antonius de Godis. qui Vicetinorum res gestas, atque Urbis desolationem scripsit; cujus Historiam vidi, multaque ab ea excerpsi, quæ huic nostræ Lucubratiunculæ adjeci.* Hæc Pajarinus, quæ mihi suggessit Felix Osius vir Clarissimus.

GERARDUS JOANNES VOSSIUS

In Additamento de Historiographis incertæ ætatis.

A*nonymus Chronica condidit, sive memoriale de factis in Marchia, & prope Marchiam Tarvisinam. Auctor est accuratus & bonæ fidei: ut intelligo ex* v. cl. *Balthasare Bonifacio, qui eum extare auctor est apud* v. cl. *Georgium Georgianum.*

ANTO-

41. # ANTONII GODI,

Nobilis Vicentini,

CHRONICA, QUÆ EXTANT.

PROLUDIUM.

Narrare deliberanti miserias, afflictiones, oppressiones, clades, depopulationes, stupra, incendia, calamitates, & cædes, quas Civitas Vicentiæ, *ejusque districtus hactenus passa est: Potestarias, & regimina, quæ in ipsa Civitate rexerunt, potissimè ab anno Domini MCCCXI. citra, quo anno ipsa Civitas extracta, & liberata fuit de servitute, jugo gravi, & iniquo dominio* Paduano, *sicut inferiùs apparebit, occurrunt aliqua anteriora de statu, & opulentia Civium, Districtualiumquè ipsius: Civitatisque ejusdem flagellis, calamitatibus, & ruinis, quas ipsa Civitas, & Districtus anteà passa fuit, quorum in præsenti opere aliquam faciam mentionem, & ab ipsis incipiam, ut per ea apertiùs cognosci, & discerni possit, quid tunc fuerit ipsa Civitas, & Districtus, quid postea, quid nunc sit, omissis guerris, conjurationibus, eversionibus, & cladibus, quæ hic multo tempore viguerunt temporibus* Marii, Felicis*que* Vicentinorum *Civium, ipsisque complicibus adversantibus ad invicem, & in ruinam ponentibus ipsam Civitatem, & Districtum totum.*

De statu veteri Vicentiæ, *& Districtu ejus.*

SIcut ab antiquis *Vicentinis* audivi, & potissime ab olim Patre meo, qui curiosus perscrutator fuit ab Antiquis *Vicentinis*, ut Domino *Arloto* de *Raynone*, qui valde à se, & antecessoribus suis res antiquas, conditionesque Civium de Civitate, & districtu *Vicentino* noverat, Magistro Bono *Coperio* antiquissimo, aliisque Senibus, scientibus de gestis, & rebus antiquis, Districtus Civitatis extendebatur jam versus districtum *Veronensem* usque ad torrentem *Alponis*, ubi sunt [1] *Cotolonga*, *Mentecleda*, B *Villanova:* citra *Alponem*, *Ocharia*, S. *Bonifacius*, *Arculæ*, [2] *Lumilla*, & ut audivi Colonia, quas Villas certi *Gibellini* Cives, ac Commune *Vicentiæ*, conditionibus & pactis tradiderunt *Veronensibus* possidendas ad diu jam finitum tempus, ut tuerentur Civitatem, & Districtum *Vicentinum* à continuis injuriis, & incursionibus, quas *Vicentini* à *Patavis*, *Guelforum* suggestionibus, quotidie tolerabant. Ex alia vero parte versus *Paduanum* [3] districtum protendebatur usque ultra *Brentam*, ubi sunt *Solagna* [4] *Roxana*, *Cismone*, *Baxianum*, *Cartigianum*, *Sancta Lucia*, *Frata*, & *Fontaniva*: quas terras injuste nunc *Patavi* potentia deti-
42. nent *Vicentinis*, prout inferius declarabo. Igitur Districtus erat maximus, & in quavis re, homini necessaria, fertilis & abundans: Civitasque populosa, ornataque nobilibus Magistratibus, Civibusque. Cincta Civitas erat, ut ho-

1. Districtus Vicentinus Veronam versus, Pajarinus. Costalonga, Monticleda, &c.

2. Idem. Zumilla.

3. Districtus Vicentinus versus Paduam.

4. Pajarinus. Rosana, Cisnone.

A die est; sed magis populosa, & plena. Protendebatur [5] à Porta Burgi S. *Felicis* usque ad S. *Blasium*, sicut veterum hodie apparent vestigia fovearum; à Ponte verò S. *Crucis*, Burgi Portæ Novæ usque ad S. *Bartholomæum* Burgi *Pusterlæ* extra Portam. In Burgis vero S. *Petri* apparent valles veterum fovearum: hæ quoque cinctæ erant, spaldatæ & munitæ betifredis, ac foveis amplissimis undique circundatæ. Intra hanc vero Civitatem erant habitationes, & domus egregiæ. In Civitate autem erant Turres, & potentium virorum Palatia, sed in Districtu tot erant Castella [6], quot Magnates B (nam quasi in qualibet Villa erat Castrum aliquod, quod custodiebatur per aliquem nobilem, seu potentem Civem) quæ per discordias latentiaque odia, inter eos vigentia, paulatim ipsis crescentibus, direpta & explanctata sunt, adeo ut fere non sit hodie eorum, quorum fuerunt, ipsis civibus radicitus dissipatis, memoria. Audivi præterea, quod multi ex Nobilibus tam *Veronensibus*, quam *Patavinis* ex aliqua stirpe *Vicentina* [7] processerunt, ut Comites de S. *Bonifacio*, *Maltraversi* de *Montebello*, *Carrarienses*, Domus *Monticulorum*, quæ traxit ori- C ginem antiquissime à certis Nobilibus de *Monticulo Precalzini*. Si vero Cives *Vicentini* sic cummune bonum toto affectu appetissent, ut *Veneti* faciunt, & fecerunt, se adinvicem diligentes, & statum suis bonis augumentantes, ut debebant, Civitas *Vicentiæ* non fuisset impotentior Civitatibus *Veronæ*, & *Paduæ*. Sed ne-

5. Vicentiæ ambitus, & magnitudo.

6. Castra Vicentini Districtus innumera.

7. Viri Nobiles orti è familiis Vicentinis.

8. Transitus ad Dominos de Romano.

queo prætetire afflictiones, desolationes, adulteria, incendia, & clades, quæ *Vicentiæ* fuerunt temporibus[8] DD. de *Romano*, qui primo posuerunt sub jugo servitutis Civitatem, & Districtum: incendia quoque, & derisiones: ultimò & stupra, quæ passa fuit tempore sævissimi *Federici* Imperatoris.

De primis novitatibus hujus Codicis.

1. Eccelinus I. Balbutiens fit Dux, & Vexillifer exercitus Christiani contra Soldanum. Idem Potestas Vicentiæ. 2. Gottonis Taliæ mors. 3. Maurisius. *Ganselmi Gastonem Taliæ*,

IGitur post reditum D. *Eccelini* de *Romano*, qui propter aliquod impedimentum linguæ Balbutiens[1] dicebatur, quique ab Imperatore *Federico* contra *Saladinum Soldanum* transitaverat, ubi ab Imperatore, totoquè Christianorum exercitu, propter ejus strenuitatem audaciam & virtutem, Dux & Vexillifer totius exercitus dignè meruit ordinari; idem electus fuit in Potestatem Civitatis *Vicentiæ*. Cujus regiminis tempore filii[2] *Ganselini Gottonem Taliæ* interfecerunt[3], qui ante per eundem expulsi de Civitate fuerant, domusque eorum, & turres usque ad fundamenta subversæ.

4. Tres Vicentiæ Potestates uno tempore. 5. Solimanus Judex. 6. Maurisius. *Pilius Vicentii, Pater Alberti de Celsano.* 7. Jacobus de Bernardo Bononiensis, Potestas Vicentiæ, bannit Eccelinum II. 8. Vicentia magna ex parte combusta.

Post cujus mortem fuerunt electi tres[4] Potestates *Vicentiæ*, videlicet Dominus *Solimanus* Judex[5] pro parte *Vivariensium*, &[6] *Pileus* Pater *Vicentii* de *Zancano* pro parte Comitis, suggestione dicti *Pilei* in Potestatem[7] electus fuit quidam *Jacobus* de *Bernardo* de *Bononia*, anno Domini MCLXXXXIV. qui in secreto promiserat favorabilior esse parti Comitum, quam *Vivariensium*. Hic in ejus regimine lites plantavit, & odia, bannirique fecit Dominum *Eccelinum Secundum*, filium alterius *Eccelini*, qui propter ejus bonitatem Monachus dicebatur. Itaque partes ad pugnam veniunt, quæ tunc ad invicem querelantes, incensa & combusta[8] fuit major pars Civitatis *Vicentiæ* die XXI. Decembris millesimi suprascripti, parte Domini *Eccelini*, & *Vivariensium* succumbente, cum qua tunc exivit D. *Pistor* Episcopus *Vicentinus*, postquam intus, extraque oriebantur graves inimicitiæ, prædationes, & bella.

9. Veronenses amici Vicentinorum. 10. Jacobus de Bernardo privatur Prætura Veronensi. 11. *Vermileum de Crescentiis* vocat Maurisius.

Interim *Veronenses*, amici[9] Communis *Vicentiæ*, venerunt *Vicentiam* brachio potenti, & eundem *Jacobum*, in secundo sui regiminis anno, removentes de regimine[10], posuerunt *Vicentiæ* Potestates duos, unum videlicet Dominum *Octonellum* de *Turrisendis* pro parte illorum de *Vivario*, alterum verò[11] *Zeumillium* de *Chriceriis* pro parte Comitum *Vicentiæ*.

12. *Vifredotus* eidem.

Post quos successit[12] *Gunfredosus* de *Mediolano* in regimine, sub quo excitatæ fuerunt contra D. *Eccelinum* discordiæ, & guerræ, & prælio commisso apud *Marosticam*, quæ tunc erat Dominorum de *Romano*, *Vicentini* totum Burgum combusserunt.

13. Bonapax de Faba Brixiensis, Potestas Vicentiæ, Eccelinum bello lacessit. 14. Eccelinus Vicentinos cædit, & capit ad Carmignanum. 15. Vicentini ab Eccelino victi implorant auxilium Veronensium.

Huic in regimine successit[13] D. *Bonapax Faba* de *Brixia*, anno MCLXXXXIX. Qui cum exercitum *Vicentinum* ultra *Brentam* contra *Brixianum* duxisset, plurimi ex parte utraque capti, & mortui fuerunt. Post quæ idem D. *Eccelinus*, undique amicitiis collectis, scilicet *Estensi* Marchione, totoque populo *Paduano*, ivit ad Villam *Carmignani*, & cum exercitu *Vicentino* dimicando, *Vicentini* occubuerè[14]; eoque prælio capti fuerunt plures, quam duo millia ex *Vicentinis*, *Pataviumque* conducti. *Vicentini* vero ad *Veronensium* præsidium recurrentes[15], promoverunt eos contra *Patavos* exercitum validum ducere cum Carrocio, brachio potenti *Paduanorum* districtum currentes, nemini parcendo, Villas, & Castra sternendo, prædando, incendiaque ponendo usque prope Civitatem *Paduæ*, ita ut scintillæ ignis in Civitate caderent. Postmodum facta pace,

43.

A

16. Paduani restituunt Vicentinos captivos.

relaxatis captivis[16] *Vicentinis* de *Paduanis* carceribus, *Vicentinorum*, *Veronensiumque* exercitus revertitur.

17. Adimunt Curiam Honariæ.

De relaxatione autem *Vicentinorum* facta præter scientiam D. *Eccelini*, idem gravissimè indignatus, se cum *Veronensibus*, atque *Vicentinis* & Comite tamquam *Guelfo* conjunxit. Quapropter *Paduani* indignati valido exercitu invaserunt[17] Curiam *Honariæ*, quæ antea cognomen fuerat DD. de *Romano* usque in diem illum, qui postmodum cognominati, & dicti fuerunt de *Romano*.

B

18. Marchesinus de Mainardis Potestas Vicentiæ. 19. Bachilionis aqua clauditur Paduanis.

Anno MCCI. Potestate *Vicentiæ*[18] D. *Marchesino* de *Mainardis* de *Ferraria*, confœderatis ad invicem *Vicentinis*, *Veronensibus*, & *Tarvisinis*, aqua fluminis *Bachilionis*, quæ per potentiam *Paduanorum* recta *Paduam* currebat, facta valida ad Cerum rosta, ablata fuit[19] in totum *Paduanis*: & posita fuit per rectum alveum Riperiæ. de cujus fluminis remotione apparet vetus scriptura in Ecclesia Sancti *Georgii* in Curia *Montis Bericæ*, quam ego pluries legi.

C

20. Al. *Enserbardo.* Maurisius, *Enselbardo.* 21. Idem. *De Castignuncule.* 22. Andreæ de Seratico cædes.

Potestate autem D. *Uliverio*[20] *Engelbardo*, interfectus fuit[21] D. *Andreas* de *Seratico* in terra *Leonici*, præliando pro illis[22] de Castro *Vinculo*, & de *Monticello* contra Commune *Leonici*, anno MCCIV. die XXX. Octobris.

23. Bernardus Vexillifer, Potestas Vicentiæ; Studium Generale Vicentiæ. 24. *Al. Collati.*

Succedente post prædictum D. *Bernardo* Vexillifero de *Papia*, Studium[23] Generale fuit in Civitate *Vicentiæ* Doctoresque in Contrata S. *Viti* manebant: ut etiam hodie apud Priorem S. *Viti* apparent Privilegia[24] collationis Studii.

D

25. Drudus Buzarcarinus, Potestas Vicentiæ. Al. *Buzamarino.* Maurisius, *Buzarino.* Pajasinus, *Boccarino.* Smeregus, *Buzacarino.* 26. *Al. Vicentii* utrobique Pajarinus MCCVI. Drudo Potestati Vicentiæ capto succedunt Comes Guido, & Corradus *de Vivario.*

Potestate verò D. *Drudo*[25] *Buzarcarino* de *Mediolano*, idem pro suæ personæ securitate misit ex Civibus *Vicentinis Mediolanum* obsides, *Artusium* D. *Corradi* de *Vivario*, *Albertumque* filium *Pilei*[26] *Vicentini* de *Zancano*, pluresque alios ex nobilioribus. Qui cum, contra voluntatem partium *Vicentinarum*, ipsos sicut obsides retineret, indignati Marchio *Estensis*, & Comes *Bonifacius* de S. *Bonifacio* persuaserunt Comiti *Guidoni*, & *Corrado* de *Vivario*, & *Pileo Vicentinis*, cæterisque aliis de parte sua, ut eundem D. *Drudum* interficerent. Qui die III. Aprilis MCCIX. ipsum Potestatem ceperunt, seque in Potestates eligi fecerunt prænominati Comes *Guido*, & *Corradus* de *Vivario*, hortatu & favore Marchionis, & Comitis de Sancto *Bonifacio*. Tunc vero Domos, & Turres plures amicorum multorum DD. de *Romano*, ipsis fugatis, straverunt in terram.

E

Eorundem captio cum Pileo Vicentii. 27. Maurisius Jacobinus Guidotti. Pajarinus, *Odalinus de Guidotis.* 28. Comes Albertus Tarvisinus.

Cumque grandi exercitu persequerentur amicos D. *Eccelini*, & partem suam in *Sandricum*, fortè ab eorum regiminis introitu viginti diebus[27], *Sadolinus Guidoti*, & Comes *Albertus* de *Tarvisio*[28] cum illis de *Bregantiis*, & certis aliis expulsis de Civitate cum eis, cum adunatione, & guarnimento, cum festinatione, & expulsorum subsidio, viriliter pervenerunt contra exercitum *Vicentinum*: ubi commisso certamine exercitus *Vicentinus* succubuit, captique ibi fuerunt idem Comes, & *Corradus* de *Vivario*, similiter *Pileus Vincentii*, & multi alii de complicibus, & fautoribus suis, & in Castro *Bregantiarum* turpiter captivati.

F

29. Comes S. Bonifacii Potestas Vicentiæ. 30. Petri Morisii Palatium, & Turres. 31. Conspiratio Comitis S. Bonifacii, & Marchionis contra Eccelinum.

Postea statim cucurrit *Vicentiam* Comes *Bonifacius* de S. *Bonifacio*, sequè in Potestatem[29] *Vicentiæ* decerni fecit. Qui in ejus regimine destruxit[30] Palatium *Petri Morisii* cum duabus Turribus. Cumque idem Comes esset quasi Dominus *Veronæ*, *Vicentiæ*, & *Ferrariæ*, favente sibi *Mutina*, conspiravit[31] ipse, & Marchio, *Baxiani* & *Bregantiarum* Castra destruere. Et scientes D. *Eccelinum* ægrotare in *Brixia*, facto guarnimento *Veronensium Vicentinorum*, alio-

aliorumquè amicorum cum exercitu valido equitaverunt ultrà *Brentam*, caſtrametatique ſunt contra *Baxianum*, ubi erant amici D. *Eccelini* pro tutela.

Dum autem hæc ad notitiam D. *Eccelini* ægrotantis in *Brixia* perveniſſent, mox ipſe collectis amicis [32], quos ſecum potuit ducere, & facto guarnimento de mille equitibus, auxilio quoquè *Tarviſinorum* requiſito, qui ſtatim cum Carrocio, & grandi exercitu in auxilio D. *Eccelini*, & ſuorum amicorum venerunt, D. *Salinguerra* de *Ferraria* partem Marchionis invaſit, ipſamque fugatis amicis ſuis totaliter occupavit [33]. Hæc autem dum ad aures prædictorum Marchionis, & Comitis perveniſſent, jam ad expugnationem *Baxiani* cum parati eſſent, ſine mora ulla cum exercitu toto *Vicentiam* revertuntur. D. quoquè *Eccelinus* hoc ſentiens cum ſuo exercitu ipſos acriter perſequebatur uſque ad Villam [34] *Sandrici*, occidendo, capiendo, & deprædando, incendio & prædæ ponendo Villas, & Domos, nemini parcendo. Cucurrerunt quoque aliqui de exercitu, à perſecutione non ceſſantes, uſque ad Pontem *Puſterlæ* propè Civitatem. Tantus quoquè tunc timor, & tremor fuit *Vicentinis*, quod niſi tunc literæ ſuperveniſſent [35] Domino ſuo ex parte Regis *Othonis*, qui *Romam* pro Imperiali diademate ſuſcipiendo pergebat, ut ad eum ſine induciis feſtinaret, Civitatem *Vicentiæ* expugnaſſet, eamque vi cepiſſet.

32. Apparatus Eccelini contra eoſdem.

33. Salinguerra Ferrariam occupat.

34. Maurisius, *Bolzani*.

44.

35. Melius. *Domino Eccelino*.

Anno Domini MCCIX. juſſu regio relaxatus fuit de carceribus, & de Regimine depoſitus Comes Sancti *Bonifacii*, & poſitus fuit *Vicentiæ* pro Vicario D. [36] *Gulielmus* de *Lando* [37] *Placentinus*. Poſt cujus Regis coronationem rediit *Vicentiam* D. *Eccelinus* pro Vicario [38], & Rectore D. Imperatoris. Qui ut regimen ſumpſit, occaſionibus inventis, bannivit & condemnavit quammultos Vicentinos, adjiciens, eos contra ipſius mandata de Civitate *Vicentiæ* receſſiſſe. Caſtrum quoque *Granconæ* funditus evertit, ad quod ex eis aliqui confugerunt. Tunc finaliter Civitas, & Diſtrictus diſciplinam cæpit [39] argumentari gueris, ſcandalis, diſcordiis, & odiis clam, & palàm quotidie, intus & extrà pullulantibus abſque [40] medio. Quamobrem tractatu, & hortatu Marchionis, & Comitis *Bonifacii*, venit grandi exercitu, viribus totis *D. Bartholomæus* de *Palatio* [41] Poteſtas *Veronæ*, ad quorum ſervitia venerunt *Mantua*, *Regium*, *Cremona*, *Brixia*, & *Papia*; ſed *Verona* cum *Carrocio* & exercitu, contra *Leonicum*, ipſumque expugnaverunt vi: eoque victo, omnia prædæ & rapinæ ponentes, equitaverunt uſque *Pontemaltum* [42] propè *Vicentiam*, ubi prælio commiſſo cum *D. Eccelino*, & *Tarviſinis*, qui ad præſidia *Vicentiæ* venerant ſine mora, pars Marchionis, & Comitis occidit [43] in conflictu, & ignominioſè in fugam converſi & victi quammulti ex eis trucidantur, interficiuntur, & capiuntur, factaque tunc fuit mirabilis præda ex illa victoria.

36. Pajarinus. *Joannes de Placentia*.

37. Gulielmus de Lando Vicentiæ Poteſtas.

38. Eccelinus II. Vicentiæ Vicarius, & Rector nomine Imperatoris Vicentinos complures bannit, Granconæ Caſtrum evertit.

39. Fortè. *Augmentare*.

40. Melius fortaſſe *Modo*.

41. Bartholomæus de Palatio, Poteſtas Veronæ, movet bellum Eccelino, & Vicentinis. Leonicum expugnat.

42. Pons altus prope Vicentiam.

43. Eccelini victoria de Marchione, & Comite S. Bonifacii.

Anno MCCXIV. Tempore Regiminis D. *Marini Zeni*, Poteſtatis *Vicentiæ* [44], pax, & tranquillitas magna fuit in Civitate *Vicentiæ* & diſtrictu, reſtitutis omnibus extrinſecis bannitis in domos, ac eorum bona. Eodemque tempore *D. Eccelinus* vendidit Communi *Vicentiæ* Maroſticam [45], pretio quadraginta millium librarum parvorum pacto adjecto, quòd Caſtrum per *Vicentinos* nullatenus deberet reparari.

44. Marinus Zenus, Poteſtas Vicentiæ. Pax magna Vicentiæ hoc Prætore.

45. Maroſtica vendita Vicentinis.

Poteſtate *Vicentiæ* D. [46] *Luzertino* de *Bononia*, quem in Rectorem eligi fecerat D. *Ugutio Pilei*, quoniam amici D. *Eccelini* Tertii, qui ab aliquibus Hæreticus [47] vocitatur, malè tractabantur, & ipſe quaſi privatus erat juriſdictione ponendi Poteſtates, & Officiales in Civitate *Vicentiæ*, contra conventiones exhibitas prædeceſſori ſuo, tertiaque pars *Vivarienſibus* pertinebat; reliqua verò Comiti remanebat: indignatus, cum plurima tam peditum, quàm equitum quantitate venit de *Tarviſio S. Petrum* in *Gude*; deinde *Bulzanum*, omnia prædæ rapinæ & cædi ponendo. Dum autem *Vicentini* cum ſuo exercitu eidem juxtà Villam [48] *Braidi S. Viti* inſidias poſuiſſent, ut arte ipſos improviſò caperent, à quibuſdam amicis ſecretò præmonitus de inſidiis, gentibus ſuis animatis ad bellum, quamquam multo adverſariorum numero paucioribus, adjiciens mortis ſupplicium, ſi qui ſuorum terga verterent, magna audacia contrà *Vicentinos* irruit. Quare ſua virtute, & probitate *Vicentinos* deduxit in conflictum, ubi capti, cæſi & vulnerati fuerunt [49] ex *Vicentinis* in maxima quantitate, & tota Contrata ſubjecta, & poſita maximæ prædæ, ſtupris, & adulteriis, ſævientibus inimicis pro libito. Hæc autem fuit prima victoria Tertii *Eccelini* poſt mortem Patris. Tunc *Paduanorum* interventu D. *Eccelinus* fit amicus [50] D. *Ugutionis Pilei*. Dum autem inteſtina odia, latenteſque diſcordiæ iterùm pullulaſſent, partes in Civitatem ad pugnam [51] venerunt (erat enim D. *Ugutio Pilei* cum D. *Eccelino*, & pars ſua) in qua graviter D. *Luzertinus* Poteſtas vulneratur, & ſtrages maxima, & effuſio ſanguinis ſæviſſimè exercetur: nec non horribundum [52] periculum, totaque Civitas incendio & rapinis ſubjicitur.

46. Maurisius, *Rambertino*. Pajarinus, & Smerogus, *Lambertino*.

47. Eccelinus III. Hæreticus vocitatus.

48. Maurisius, *Engatii*. Idem. *Breſanviti*.

49. Eccelinus III. Vicentinos ſternit.

50. Fit amicus Ugutionis Pilei opera Paduanorum.

51. Pugna inter partes Vicentiæ.

52. Fortè legendum *Prælium*.

Poteſtate poſtmodum D. *Aldrigheto* [53] de *Faventia*, omnes turres, munitioneſquè DD. de *Romano* tradidit idem Poteſtas pro ſua ſecuritate in cuſtodia *Paduanorum*. Unde D. *Albericus* graviter indignatus, tractatu habito cum fratre ſuo D. *Eccelino*, tunc Poteſtate *Veronæ*, die quadam tempeſtivè D. *Artuſius de Vivario* [54] irruit armatus cum guarnimento contrà Cuſtodes ſuæ turris ipſamquè recuperavit: cucurrerunt & D. *Albericus*, Comes *Vivarienſium*, *Ugutio*que *Pilei*, & D *Eccelinus* cum præſidio *Veronenſi*. Ex alia quoque parte *Paduani* potentes in auxilium Poteſtatis *Vicentiæ*, & partis ſuæ venerunt, commiſſaque pugna in Civitate, pars Poteſtatis *Vicentiæ Paduana* ſuccubuit, factaque fuit illa die cædes maxima, multique ex majoribus *Vicentinorum* effugiunt de Civitate, anno MCCXXVII. Epiſcopus quoque *Vicentinus* cum multis, qui ad arcem *Brendularum* confugerunt, contra Civitatem præliatur. Idem fecit *Valerianus de Bregantiis* cum ſuis. D. verò *Albericus* cum exercitu valido equitavit *Granconam* [55], Caſtrumque cepit. Corruit ſimiliter & Caſtrum *Valeriani* fortiſſimum [56]......... *Villam Manſionis* perdiu obſeſſum, Civitatemque *Vicentiæ* viginti octo continuis menſibus gubernavit, & rexit.

53. Maurisius, *Albrighetus*. Aldrighetus Faventinus Poteſtas Vicentiæ. Bellum Alberici de Romano contra Aldrighetum prædictum.

54. Artuſius de Vivario.

45.

55. Granconæ Caſtrum capitur ab Alberico.

56. Exple lacunam iſtam ex Mauriſio. *Juxta Villam Maxonis &c.*

Anno MCCXXIX [57], Poteſtate *D. Philippo* [58] *Juliano* de *Venetiis*, ſurrexerunt quidam de *Baxiano*, qui ſe *Liberos* appellabant, contra *Maſnadas* D. *Alberici*, & partem ſuam, dicentibus *Liberis*, Dominos de *Romano* nullam habere juriſdictionem, & Comitatum in *Baxiano*. Quare venientes ad arma pars illorum de *Romano* ſuperatur [59]. D. autem *Eccelinus* hoc ſentiens, graviſſime animatus, potenti bracchio celeriter equitavit *Baxianum*, & cum inimicis dimicando eos bello ſuperavit, & vicit,

57. Pajarinus *Anno MCCXXXI*.

58. Maurisius, *Zubiano*.

59. Factio Liberorum de Baxiano vincitur ab Eccelino.

cit. Sed cum de eo querimonia Poteſtati *Vicentiæ* fieret, ex hoc idem Poteſtas vocatis ad ſe præfatis DD. *de Romano*, & adverſariis ſuis pro diſcordia ſedanda, demum maxima diligentia, & deliberatione cognitis & auditis juribus, & allegationibus partium, diffinitiva ſententia in publica concione pronunciatum, ſententiatum, & declaratum fuit, juriſdictionem, & Comitatum[60] prædictum de jure præfatis DD. *de Romano* ſpectare, & pertinere.

60. Comitatus Baxiani adjudicatur Dominis de Romano.

Per idem quoque tempus *Padua*, *Vicentia*, *Mantua* moverunt contra Civitatem *Veronæ* exercitum. Portum quoquè, & *Leniacum*[61] expugnaverunt, comburendo, & in prædam cædemque totam Contratam ponendo. Et cum circum circà Civitatem *Veronæ* cuncta depopulaſſent, omnes ad propria prædia mox remearunt.

61. Portus, & Leniacum expugnantur.

Anno MCCXX D. *Guido de Rode* fuit *Vicentiæ* Poteſtas, qui timens potentiam Magnatum quamplures ex Nobilioribus *Vicentinis*[62] relegavit in *Lombardiam* ex parte utraquè, inter quos fuerunt[63] *Ugutio Pilei*, D. *Petrus* Comes, *Singofredus* de *Arzignano*, *Paninſacus de Triſſino*, *Ugolinus Amiſtadii de Berica*, D. *Artuſius de Vivario*. Interim facta conjuratione omnes de confinibus receſſerunt, D. *Artuſio* dumtaxat excepto, qui infirmus cum licentia remeavit ad patriam. De hoc Poteſtas turbatus, eos fecit certa die coràm ſe comparere, qui mandata ſpernentes, ſe *Monticulum*, apud *Ugutionem Pilei*, pro eorum tutela reduxerunt: furoreque commotus Poteſtas equitavit illuc cum exercitu *Vicentino*, & cum eo *Paduani*. erant enim adſtricti ſuccurrere, cum opus eſſet. Qui tandem ſine bello rebelles induxerunt ad mandatis Poteſtatis obediendum[64] venire cum plena fiducia, & ſecuritate ipſorum. Habebant illo tempore *Paduani*[65] potentiam maximam in Civitate *Vicentiæ*, Civitatis fortalitia munitioneſquè eorum arbitrio gubernantes, & poſſidentes.

62. Guido de Rode Vicentiæ Poteſtas Magnates expellit.
63. Magnates expulſi, qui.
64. Opera Paduanorum iidem Prætori reconciliantur.
65. Paduanorum potentia in Civitate Vicentiæ.

Anno MCCXXX, Poteſtate Domino[66] *Julio Sivoloto* de *Alexandria*, Comes *Rizardus* de *S. Bonifacio* equitavit *Leonicum*, & Turrim[67] DD. de *Romano* deſtruxit. Poſt hæc *Paduani* exercitum moventes contrà *Baxianum*, & *Vicentini* contrà *Monticulum Præcalcini* de parte illorum de *Romano* (exoſos enim habebant *Patavi* DD. de *Romano*) graviſſima damna, prædationes, & clades ibidem, & etiam in *Muſolenſo* ſine menſura fecerunt[68]. *Tarviſinis* quoquè magno certamine ad ſolatia D. *Albrici* perventis, pugna valida commiſſa, *Paduani*[69] ceciderunt in conflictu: ubi captis quam multis ex majoribus *Paduanis*, omnibus eorum arneſiis & apparatu relictis, cum maximo decore, & jactura non parva redit Paduam *Patavinus* exercitus: ſimiliter & *Vicentinus*, *Vicentiam*[70], quæ tunc erat quaſi ſub dominio, taliter infocati, quòd contrà *Paduanos* ullum aliquid contradicere valebant.

66. Maurifius. *Gulielmo Sivoleto.* Pajarinus *Gugielmo Sivolato, anno M. CC XXXII.* Smereghus *de Sonellis.*
67. Comes S. Bonifacii deſtruit turrim DD. de Romano Leonici.
68. Paduani, & Vicentini Dominos de Romano bello laceſſunt.
69. Paduani à Tarviſinis ignominioſe cæduntur.
70. Legerem. *Quæ tunc erat, quaſi ſub dominio Paduanorum, infocata, quod contra Paduanos ullum aliquid contradicere non valebat.*

Surrexit quoque his diebus quidam Frater *Joannes Scledo*[71] Ordinis Prædicatorum, vir eximiæ facundiæ innocentiæque vitæ apparens, mirabiliumque effector operum, qui ſua prædicatione reduxit inimicitias graves, & odia ad veram concordiam, dilectionem, & pacem. Et non ſolùm *Vicentiæ*, *Tarviſii*, & *Feltrii* inter Dominos de *Camino*, illos de *Coneglano*, & Dominos de *Romano*; ſed & *Veronenſes*, *Mantuanos*, *Brixienſes*, & Comitem S. *Bonifacii*. Tantæque fuit eloquentiæ, & auctoritatis, quod in dictis Civitatibus Statuta, & Ordinamenta ejus emendaret, & confirmaret arbitrio. Captivos quoque Civitatum prædictarum omnes liberos relaxare fecit: & (quod mirabilius vi-

71. Fratris Joannis de Scledo, Ordinis Prædicatorum, Facundia, Probitas, & Auctoritas.

A detur) cum certo die ordinato in Civitate *Veronæ* conveniſſent populi Civitatum, & locorum præmiſſorum, eorum Epiſcopi, & Clerus univerſus cum Vexillo Civitatis, *Aquilejenſis* Patriarcha, Marchio *Eſtenſis*, & quidam *F. Jordanus*[72] vir magnæ famæ, quorum numerus[73] vix connumerari potuiſſet, in quadam ejus prædicatione in Civitate *Veronæ* ſuper ſedandis inimicitiis, & ſcandalis univerſis, ferè cunctis diſcalciatis, omnes adſiſtentes, clarè & ad intellectum apertè potuerunt ipſum Patrem prædicantem audire: finitaquè prædicatione omnes, 46.
B cunctis injuriis remiſſis & facta pace, ad eorum patrias revertuntur, Deo de prædictis gratias plurimas deferentes. In tantæ poſtmodùm temeritatis prorupit Homo hic veſaniam, quod ſub ſpecie innocentiæ ſimplicis, & ſanctæ vitæ, omnibus vir bonus apparens, præſontuosè in majori Conſilio *Vicentiæ* eligi ſe fecit in Ducem[74], & Comitem Civitatis, Statutaque Communis correxit, emendavit, & ſtatuit pro libito voluntatis, Officialeſquè, quos voluit, poſuit in Civitate veluti Dominus naturalis. Rebus quoque hic taliter ordinatis, *Veronam* acceſſit, & illud idem ibidem fecit: verùm pro ſuæ ſe-
C curitate perſonæ acceptis quibuſdam obſidibus, ſumpſit & Caſtrum S. *Bonifacii*, *Ilaſium*que, *Oſtiliam*que & munitiones *Veronæ*. Sed cum *Vicentiæ* rumor eſſet, quod poteſtas non mutaretur, & quod iſte Frater Ducatum in Civitate *Vicentiæ* tali modo quæſitum obtinere vellet; *Ugutio Pilei*, illi de *Camino*, *Patavi*que Fratris *Jordani* conſilio, per quem tunc tota *Padua*[75] regebatur, induxerunt Poteſtatem *Vicentiæ* rebellare[76] Fratri *Joanni* prædicto, & parti Dominorum de *Romano*: & venientes *Patavi Vicentiam* munierunt, fortalitiaque Civitatis ultrà ſolitum. Hoc autem cum audiſſet F. *Joannes*,
D parva Equitum comitiva *Vicentiam* venit, favorem populi pro ſe putans habere. Dum verò iret per Civitatem, Turreſque, & munitiones peteret, venienſque ad domum illorum de[77] *Zancanis*, invenit ibi aliquos ſibi contrarios, & rebelles. Inde autem recedens venit ad domum Communis, ubi per turbam ſuam captus eſt Poteſtas, Judices ſui, & tota ejus familia: &, laceratis Statutis Communis, libriſque forbannitorum, depoſuit omnes de Palatio. Hæc verò dum *Patavis* nota forent, ſtatim *Vicentiam* cucurrerunt guarnimento non parvo, & ſic D.
E *Ugutio Pilei*: & inſultum contrà ipſum Fratrem, & partem ſuam unanimiter facientes in Epiſcopali Palatio[78], tandem ipſum cum ejus familia ceperunt; Poſtmodùm, ſedatis rebus, F. *Joannes Veronam*[79] revertitur, non tamen tanto favore, & audacia, ut ſolebat Caſtrum quoque *Calderii*, & Caſtrum S. *Bonifacii* reſtituit Comiti, & obſides relaxavit. Et quoniam hujus F. *Joannis* verbum non à Deo; ſed ab homine proceſſerat, ideò hoc modo ſubito evanuit. Voluit enim quæ hominis erant exercere, rei ad ſe non ſpectanti turpiter immiſceri, volendo ſibi Comitatum, & Ducatum acquirere contrà de-
F bitum rationis.

72. Frater Jordanus Vir magnæ famæ.
73. Concurſus ad Prædicationem Fratris Joannis.
74. Reprehenditur, quod appetierit Ducatum Vicentiæ.
75. Padua tota Fratris Jordani conſilio regebatur.
76. Poteſtas Vicentiæ rebellat F. Joanni.
77. Maurifius. De Zachame.
78. F. Joannes capitur in Epiſcopali Palatio Vicentiæ.
79. Libertati redditus adit Veronam.

Reſurgentibus hic poſtmodùm inteſtinis diſcordiis, & ſcandalis, intus & extrà ſævior, aſperior guerra committitur. Nam cum novus Poteſtas deberet eligi, non concordantibus Magnatibus ad invicem, conſilio D. *Ugutionis Pilei* electus fuit quidam F. *Jordanus*[80] ſub ſpe, ut non eligeret Marchionem *Eſtenſem* in Rectorem (timebatur enim de eo, quòd ſe cum Dominis de *Romano* confœderaverat) ipſe Frater, tamquam Pſeudopropheta, commiſit electionem hanc F. *Joanni* de *Verzario*, qui ſtatim ele-

80. Facultas eligendi Poteſtatem Vicentiæ permiſſa Fratri Jordano.

git

81. Azo Marchio Estensis, Potestas Vicentiæ.

git [81] Marchionem *Azonem* Potestatem *Vicentiæ*, qui (ut infra notabitur) fuit mors, & destructio Civitatis. Hic verò Potestas cum D. *Ugutione Pilei*, & parte *Vivariorum*, quæ potens tunc erat in Civitate *Vicentiæ*, guerram movet sævissimam contrà Dominos de *Romano*, Comitem *Vicentinum*, & partes suas anno MCCXXXVI.

82. Literæ Federici Imp. ad Commune Vicentiæ.
83. Maurisius, *Apud Perniam.* Id ipsum legitur in Pajarino.
84. Potestas Vicentiæ relegat Amicos DD. de Romano.
85. Præceptum ejusdem contra filios Meliorantiæ de Triffino.

Hujus regiminis tempore Imperator *Federicus*, in *Alemania* adhuc existens, per suas imperiales literas [82] scripsit Potestati, & Populo *Vicentino*, ut certa die coràm ejus Majestate interesse deberent in *Lombardia*, apud [83] *Parmam.* Conceptaque ex hoc suspicione amicos [84] Dominorum de *Romano* Potestas *Vicentiæ* relegavit in Insula *Venetiarum*, inter quos fuerunt *Oldericus Carnaroli*, *Thomas Vincentii*, & *Bonifacius de S. Ursio*: præcepitque filiis [85] *Meliorantiæ de Trissino*, ne præter ejus licentiam Civitatem *Vicentiæ* exeant. Qui dum spreto mandato, Civitatem exivissent, eosdem bannivit, damnaque maxima in terris suis dedit.

86. Accessus Federici Imp. Veronam.
87. Maurisius. *Ranifredum.*
88. Marchionis conatus contra Nuntios, & Literas Imp.
89. Lombardi frustra conantur impedire ingressum Imperatoris in Lombardiam.
90. Paduani cum Vicentinis tendunt ad excidium Veronæ.
91. Rivalta.
92. Eccelinus auxilium implorat imperatoris contra Paduanos.
93. Imperator tendit ad S. Bonifacium.

Cum verò Imperator venisset *Veronam* [86], misit Legatos suos, scilicet *Ciprianum*, & *Judicem* [87] *Rofredum*, quibus Marchio noluit audientiam [88] præbere; sed neque Imperiales literas audire, gravem pœnam imponens loquentibus cum eis. *Lombardis* quoque transitum [89] Imperatoris in *Lombardiam* conantibus impedire, pugna commissa *Lombardi* vincuntur. Cum vero in *Lombardiam* transivisset, *Paduani Vicentinique Paduanorum* inductu, sub quorum quasi erant dominio: *Tarvisini* etiam maximo apparatu exercitum [90] ducunt contrà *Veronenses*, castrametatique sunt apud Castrum *Rivaltæ* [91] Domini *Ugutionis* de *Crescentiis*, in quorum etiam præsidium venere *Mantuani*, quamplurésque *Lombardi*, conspiratione adversum Imperatorem facta. Eisque sic deprædantibus *Veronensem* districtum, undique igni & ferro, prædæ & cædi ponendo, D. *Eccelinus* tunc *Veronæ* Potestas hæc Imperatori notificat, qui erat *Cremonæ*, subsidium [92] quærens. Mox Imperator non piger in hoc; sed veluti Hirundo per æthera volitando, quadam die Veneris de *Cremona* recedens, venit ipsa die apud S. *Bonifacium* [93] pro magna parte combustum. Mox autem ut ad exercitus *Paduanorum* aures Imperatoris rumor advenit, die statim sequenti totus exercitus sine ordine convertitur [94] relictis tentoriis, spoliis, & divitiis multis. Cum autem

47.

94. Paduanorum fuga ad rumorem adventus Imp.

Imperator prædictum recessum scivisset, velociori cursu, & per compendia eos prævenit, antequam Civitatem *Vicentiæ* ingredi potuissent, accedensque ad muros Civitatis Imperator, invenit ipsos hortatu Marchionis, Potestatis *Vicentiæ*, pro defensione munitos. Imperator quoque cognoscens, quod hæc rebellatio potiùs à Marchione, & à *Patavis* processerat, noluit statim vi Civitatem expugnare, sed dulciter admonuit, & tentavit colloquiis intrinsecis, ut cum fiducia personarum suarum, absque quæstionibus eidem præbeant introitum Civitatis. Quibus male respondentibus, jussu Imperatoris gentes suæ furore processerunt ad murum Civitatis, vique ipsum acriter expugnantes tandem ascendunt murum Civitatis, & inde venientes ad portam Civitatis, ipsam vi [95] aperuerunt. Quod cernentes Potestas, & *Paduani* hic existentes, nulla defensione facta, statim per quandam *Pusterlam* versus *Camartium*, Civitate desolata relicta [96], aufugiunt. Tunc Imperator tamquam Draco sævissimus cum *Theutonicis*, & *Veronensibus* Civitatem ingressus est. Excurrerunt tunc stipendiarii, & *Veronenses* ipsam totam incendio ponentes, occidentes pariter, & prædantes quoslibet, & spoliantes tam Viros quam Mulieres, & Reverendos Dominos, per Civitatem totam stupra, & vituperabilia adulteria, & alia sævissima opera undique committendo: nulli ætati, sexuique parcendo. Arserunt tunc carceres Civitatis, & Communis Turris campanæ quoque cecidere, tunc........ & facti sunt Custodes Turris. Unus autem videns ipsam intus ardere se vivum projecit, quanto citius potuit, de turri, & cecidit super stationes Ovetariorum, & periit; alter vero igne extinctus est. Postea elevata fuit Turris, & factus fuit in ea de muro revoltus pro tutela Campanarum, & turris Custodum. Illo namque pestifero die audiri potuit per Civitatem totam ploratus, & ululatus multus. Tunc extinctus fuit honor, & decus Civitatis, ipsaque flammis tradita, & patribus cæsis, adulteriis & rapinis undique per Civitatem exactis, quod fuisse narratur in die Omnium Sanctorum Millesimi supradicti.

95. Vicentia qua ratione ab Imperatore capta.
96. Cur combusta.

Recedens [97] Imperator de Civitate reliquit D. [98] *Sigibertum de Mantua* in Potestatem, & Vicarium suum. Ante tamen cujus exitum Civitatis volens experiri quemdam suum Astrologum, ut, qua egressurus esset via, eidem ediceret, Astrologus facto Brevi, & clauso in manibus Imperatoris tradito, oravit, ut eo non aperto, qua parte vellet, Civitate exiret. Qui per quandam fracturam muri Civitatis, quam novam fecit, Civitatem exivit, apertoque Brevi invenit [99] repertum: PER PORTAM NOVAM EXIBIT REX. Exinde vero Imperator Astrologum habuit majori honore, & reverentia sibi carum.

97. Discessus Imp. Vicentia qualis.
98. Sigebertus Mantuanus, Potestas, & Vicarius Vicentiæ. Maurisius. *Gulielmum Vicecomitem.* Smeregus. *Gulielmum de Vicedominis.*
99. Melius se haberet. *Scriptum.* Astrologi Cæsarei responsio de discessu Cæsareo. Vicentia.

Cum D. Imperator in manibus D. *Ecelini* regimen, & dominium Civitatis *Vicentiæ* commendaret, ignoransque ipsum esse tam dolosum ad scelera committenda, existentibus ipsis in Viridario Episcopatus *Vicentiæ*, dixit D. *Eccelino*, accepto in manu cultellino [100]: *Volo te docere, quomodo debes dominium, & regimen Civitatis firmiter obtinere*, cœpitque decapitare herbas longas. Quo viso ait D. Eccelinus: *Mandata D. Imperatoris firma mente tenebo.*

100. Monitum Imp. ad Eccelinum de modo regendæ Vicentiæ.

Dum postmodum, existente D. *Eccelino* in exercitu cum *Veronensibus*, *Vicentinis*, *Paduanis*, *Tarvisinis*, ad exercitum equitaret D. *Albricus de Romano*, *Ugutio* cum suis sequacibus insultum [1] fecit contra eum anno MCCXXXVII. die Mercurii V. Augusti, taliter quòd relictis spoliis vix evasit, quamquam alia die ad dictum exercitum attigerit postea. Duodecimo die Mensis prædicti ablata fuit *Pischeria* per *Lombardos* Civitatis *Veronæ*.

1. Ugutionis insultus contra Albericum de Romano.

Anno MCCXXXVIII. fuit D. *Henricus de Ebulo* [2] de *Apulia* Potestas *Vicentiæ* pro D. *Theobaldo Francigena*, Vicario D. Imperatoris in *Verona*, *Vicentia*, & *Padua*,

2. Henricus de Ebulo, Potestas Vicentiæ.

Anno MCCXXXIX. die Sabbathi XII. Maji D. *Albricus* cum auxilio illorum *de Camino* abstulit [3] *Tarvisium* de dominio Imperatoris *Federici*. Die vero Veneris X. Junii dum Imperator equitaret [4] de *Leonico Veronam*, & secum duceret Marchionem *Estensem*, *Petrum* Comitem *de Montebello*, *Ugutionem Pilei*, pluresque alios *Vicentinos*, & *Paduanos*, cum fuit prope *S. Bonifacium*, fingentes se prædicti Marchio, *Ugutio*, & *Petrus* velle visitare Comitem, cum licentia tamen D. Imperatoris, intraverunt Castrum, sed postmodum non sunt reversi cum omnibus suis, qui equitabant cum eis. Eadem quoque die abstulit [5] *Petrus* Comes *Montebellum* de manibus Imperatoris, & *Ugutio Monticulum*; Imperator vero *Veronam* accessit. Die Jovis XXIII. Junii. *Gabriel de Leonico*,

3. Albericus de Romano potitur Tarvisio.
4. Imperatoris accessus Veronam.
5. Castrum S.Bonifacii, Montebellum, & Monticulus adimuntur Imperatori.

6. Leonicum eidem ademptum.

nico, tunc pro Imperatore *Leonci* Poteſtas, tradidit [6] Villam, & Caſtrum *Leonici* D. *Al-*
48. *brico* de *Romano*, Comiti de S. *Bonifacio*, & *Ugutioni Pilei*, qui omnes juraverunt contra D. Imperatorem, & D. *Eccelinum* de *Romano*.

7. Decapitati Vicentiæ juſſu Eccelini. Gulinus Zenelli. Vivianus Judex. Vincentius Brutofante. Bonus Adæ. Guidolinus Rainaldi. Pajarinus. *Guglielmus.* Idem. *Vivianus Judex, quondam Vicentii, & Brutofante.* &c. Idem. *Arnaldi.* Joannes Biſonus. Bokenus Notarius.

Anno MCCXL. die XXI. Aprilis decapitati [7] fuerunt in Platea de Domo *Gulinus* quondam *Zenelli* Judex. *Vivianus* Judex, *Vicentius Brutofante*, & *Bonus* quondam *Adæ* Judices: & *Guidolinus Rainaldi* in tormento vita privatur per D. *Theobaldum Francigenam*, tunc Poteſtatem *Vicentiæ*, mandato D. *Eccelini*. Senſit enim eos poditorie Civitatem *Vicentiæ* tradere velle D. *Alberico* de *Romano*.

Die XVI. Auguſti *Vicentini* recuperaverunt Caſtrum *Montis Vitalis*. Et die XXVI. dicti Menſis, Dominus *Eccelinus Joannem Biſonum* de *Hoſtilia*, & quendam *Bokenum* Notarium, qui nolebant *Hoſtiliam* ei tradere, decollavit.

Die VII. Septembris decapitatus fuit prope Palatium Communis *Paduæ Advocatus* de *Padua* per D. *Theobaldum Francigenam*, pro Imperatore Poteſtatem *Paduæ*.

8. Eccelinus obtinet Caſtra S. Urſi, Scledi, Pojanæ, Noventæ, & Leonici.

Eodem Milleſimo, circà finem Menſis Octobris, *Guido* Comes *Vicentinus* dedit [8] Caſtra *S. Urſi*, & *Scledi* D. *Eccelino* de *Romano*, Avunculo ſuo, & rediit ad partem cum *Vicentinis*. Die vero Sabbati X. Novembris, dum partes in *Pojana* ad invicem præliarentur, D. *Eccelinus* intravit Villam, & Caſtrum *Pojanæ*, & pacifice habuit. Altera vero die ſequenti quiete habuit Caſtrum *Noventæ*. Cumque die Martis ſequentis D. *Eccelinus* putaret abſque certamine intrare, & habere *Leonicum*, *Leonicenſibus* cum comite S. *Bonifacii*, *Petro* Comite *Vicentino*, & *Ugutione Pilei*, cum amicis ſuis ſe ad defenſionem loci viriliter exponentibus, non fuit auſus appropinquare Caſtro, ſed cum viderent ſe nullo modo poſſe *Eccelino* reſiſtere, die XXI. ejuſdem Menſis ſe tradiderunt, & terram cum Caſtro D. *Eccelino*, & D. *Theobaldo Francigenæ* Poteſtati *Vicentiæ* pro D. Imperatore, qui ibidem pro Capitaneo, & Poteſtate poſuerunt *Araldum* de *Monticello* [9]; *Montem* vero de *Monticello* [10] in *Pojana*, & *Jordanum* de [11] *Bugolongo* de *Monticello* in *Zauzano*.

9. Araldus de Monticello.
10. Montes de Monticello.
11. Jordanus de Bugolongo de Monticello. Pajarinus. *Uchalonga.* Idem. *Celſano.*
12. Smeregus. *Rizardus Tbibaldini.*
13. Henricus Luſcus, Conradus de Bregantiis. Trentinus Zignonis.

Anno MCCXLI. Cum D. *Eccelinus*, *Theobaldus Francigena*, & Dominus [12] *Ricardus Thibaldinus*, Poteſtas *Vicentiæ*, eſſent cum exercitu apud S. *Bonifacium* in quodam congreſſu facto die Dominico V. Maji, interfecti fuerunt [13] *Henricus Luſcus*, *Conradus Vincentii* de *Bregantiis*, & *Trentinus Zignonis* de *Malado*, qui erant in exercitu *Vicentino*. Hic D. *Ricardus* pro D. Imperatore regimen tenuit Civitatis anno MCCXXXIX, & duravit uſque MCCXLII.

Die quoque XXX. Maji facta depopulatione, & guaſto circa S. *Bonifacium*, *Monticulum*, *Montebellum*, *Seraticum*, *Monturſum*, *Clampum*, *Granconam*, in ipſo reditu cæperunt Caſtrum *Meledi* [14].

14. Meledi captio.

Die Jovis V. Septembris equitavit cum exercitu *Vicentino* D. *Ricardus* Poteſtas *Vicentiæ* contra *Clampum*, poſitiſque inſidiis proditoribus, capti fuerunt ex ipſis tres Milites, & quinque fuerunt mortui. Facto guaſto revertitur exercitus *Vicentiam*.

15. Immanitas Pilei. Deſideratus. Gazus.

Die Primo Novembris *Pileus Ugutionis Pilei*, fecit amputari [15] manus & pedes, naſumque & oculos effodi *Deſiderato*: *Gazo* quoque fodi fecit de capite luminaria, naſum vero, & pedes

A amputari: quos tamquam proditores ceperat in Campanca *Monticuli*.

Die Sabbati XXIV. Novembris Poteſtas *Vicentiæ* equitavit cum exercitu contra S. *Joannem*, & *Clampum*, & facto guaſto, & præda [16] de decem paribus Bovum, Capris, Porciſque non paucis, & captione quammultarum perſonarum rediit exercitus *Vicentiam*.

16. Præda Poteſtatis Vicentiæ è S. Joanne, & Clampo.

Anno MCCXLII. D. *Matthæus* de *Scledo* fuit electus Poteſtas [17] *Leonici*. Die VII. exeunte Novembris, dum D. *Theobaldus Francigena*, Vicarius Imperatoris, & D. *Eccelinus* ſummo ſtudio ad interitum rebellium D. Imperatoris
B congregaſſent in Civitate *Vicentiæ* exercitum copioſum, D. *Ugutio Pilei*, & *Petrus* Comes de *Montebello* miſerunt *Vicentiam* ad DD. *Theobaldum*, & *Eccelinum* de pace tractanda cum eis: & taliter proceſſit negotium, quod D. *Theobaldus*, & *Eccelinus* cum quibuſdam acceſſerunt *Altamvillam*, ubi cum fiducia venere *Ugutio Pilei*, *Petrus* ejus filius, & Comes *Petrus*, & filius ac Milites de *Seratico*, qui *Seraticum* detinebant. Et in colloquio *Ugutio* pro ſe, & complicibus ſuis expoſuit, quod omnes, qui ſecum erant, volebant beneplacito DD. *Theobaldi*, & *Eccelini* firmiter obedire,
C qualibet conditione omiſſa. Cui D. *Eccelinus* reſpondens, ait, quod de hoc erat valdè contentus, tamen volebat, quod honor hujus compoſitionis exhiberetur D. Imperatori. Quo dicto omnes prædicti pro ſe, & aliis complicibus ſuis juraverunt [18] in manibus DD. *Theobaldi*, & *Eccelini* mandata D. Imperatoris, ac ipſorum, & Communis *Vicentiæ* in perſonis, rebus, caſtris, & munitionibus ſuis attendere, & obſervare, & hoc modo D. *Eccelinus* eos recepit ad 49.
gratiam.

17. Mattheus de Scledo Poteſtas Vicentiæ.

18. Ugutio Pilei, & Petrus Comes redeunt ad mandata Imperatoris.

Die quoque ſequenti D. *Eccelinus* equitavit
D *Monticulum*, & habuit Caſtrum [19], indeque recedens, ivit *Montebellum*. Caſtro quoque cum munitionibus recepto, ſtatim ivit *Leonicum*, dieque ſequenti ivit *Seraticum*, & Caſtro munito rediit *Vicentiam*.

19. Monticulus devenit in poteſtatem Eccelini: Itinera ejuſdem varia.

Die XVI. Junii, exercitu *Vicentino* exiſtente ad S. *Joannem* [20] in *la Rogna*, ad Villæ, & Contratæ depopulationem parato, D. *Henricus Malacapella* [21] timens potentiam, & nequitiam D. *Eccelini*, & volens ad ſuam gratiam venire, dedit pro obſide D. *Manfredum Rizzardi Ceniario* [22], Poteſtatem *Vicentiæ*, & ſic ipſo recepto de mandato D. *Eccelini* univerſus exer-
E citus ad patriam revertitur. Die vero XXIV. Octobris D. *Galvanus* [23]..... juravit Poteſtariam Civitatis *Vicentiæ*, & inſero hoc, fuit maximus terræmotus, eademque die captus fuit D. *Marcobrunus* [24]..... eundo *Baxianum*, per homines D. *Alberici* de *Romano*.

20. S. Joannes in la Rogna.
21. Henricus Malacapella.
22. Manfredus Rizzardi; Poteſtas Vicentiæ.
23. Galvanus Marcobrunus.
24. Forte is, qui *Marcobrunus de Vivario* Pajarino.

Cum autem proditorie die Martis IV. Novembris Comes S. *Bonifacii* clam inſidias poſuiſſet [25] illis de *Leonico*, & aliquos dolo venire feciſſet verſus *Leonicum*, omnes minus provide in eos irruentes, & eos fugientes perſequendo, inciderunt in manus inimicorum, ubi
F capti fuerunt D. *Paltonus Mundinus* [26], *Guizerinus* de *Montecavagni* [27], & multi alii, & vix evaſit D. *Matthæus* de *Scledo*, Poteſtas *Leonici*.

25. Comes S. Bonifacii inſidiatur Leonicenſibus.
26. Paltonus Mundinus.
27. Guizerinus de Montecavagni.

Cum vero per Imperatorem cuncta in *Verona*, *Vicentia*, *Padua*, ac *Tarviſio* in manibus D. D. *Galvani*, *Theobaldi Francigenæ*, & *Eccelini* de *Romano* eſſent poſita, conſilio & hortatu D. *Eccelini*, ſummo voto ad dominium prædictarum anhelantis, qui etiam potentior aliis duobus videbatur, proſternuntur funditus turres [28], & palatia DD. de *Pileo*, *Scipia*-

28. Domus & Turres DD. de Pileo, & de Scipione deſtruuntur ab Eccelino.

num-

*num*que quorundam quoque Nobilium Civium amicorum suorum: Castrum insuper *Monturfii* [29] valde fortissimum, diu obsessum & captum radicitus subvertitur, & idem de Castro *Monticuli* Majoris factum est. Tunc in tantam prorupit insaniam [30], & furorem D. *Eccelinus*, quod cuncta regebat, & summa sagacitate detinuit omnes illorum *de Pileo*, tam Masculos, quam Fœminas, qualibet omissa reverentia. Et Masculos quidem fecit spadari, oculis de capite effossis: Dominas autem variis tormentis affecit excisis mamillis.

29. Monturfium, & Monticulus Major ab eodem evertuntur.
30. Sævitia ejusdem in Mares, & Fœminas illorum de Pileo.

Prosterni, & dirui fecit Castrum *dell' Isola* [31], eminens in Civitate *Vicentiæ*, quod postea sub dominio *Paduano* reparatum fuit.

31. Castrum dell' Isola destruitur ab eodem, quod Paduani postea repararunt.

Duravit afflictio, & flagellum dominationis perversæ illorum *de Romano* usque MCCLVIII. [32] ut infrà notatum est. Sed nec hujusmodi pestis sævit tantùm contrà omnes *de Pileo*; sed contra amicos eorum, & indifferenter [33] contrà quoscunque Magnates, Cives, & Districtuales Civitatis *Vicentiæ*; sed & *Veronæ*, *Paduæ*, & *Tarvisii*. Sed excessit furoris modum contrà *Patavos*. Duodecim mille *Paduani* [34], qui secum erant in Civitate *Veronæ*, in quodam guarnimento, crudeliter igne extincti in domo à *Mileo*, audita *Paduæ* rebellatione ad instantiam venerabilis Legati D. *Philippi Ravennatis* Archiepiscopi, qui ipsam Civitatem suo dominio subegit, regnante Papa *Alexandro* Summo Pontifice, quod fuisse narratur anno MCCXLVI. Potestate *Vicentiæ* D. *Antonio* Brosima* [35] *Paduano*, qui stetit in regimine Civitatis *Vicentiæ* per ferè duos annos pro D. *Ecelino*.

32. Quandiu regnarint Vicentiæ Domini de Romano.
33. Sævitia corundem contra quos fuerit debacchata.
34. Extinguuntur XII. millia Paduanorum.
35. Antonius Brosima, Potestas Vicentiæ pro Eccelino.
Pajarinus. *Broxima.*

Favente quoque Fortuna, *Patavi* hortatu Legati, qui collecto exercitu *Padua* equitavit ad *Rostam Ceri*, pertinentiæ tunc *Custozæ* (nam sub vocabulo *Custozæ* comprehendebant Longaram, & Seculam) [36] *Die decimo exeunte Julio, in crepusculo diei, aciebus in ordinem structis ad Villam de Longare, agri Vicentini, cum sono tubarum, & clamore hominum venerunt, ut Rostam illic à Vicentinis obstrusam rumperent, aquamque per consuetum alveum Paduam labi facerent. Vicentini igitur magno tumultu, & fortiori animo cum multis & militibus & peditibus, Gentibus Ecclesiæ, & Paduano populo obviam iverunt, ne Patavi aquam obstrusam aperirent. Illic igitur ex utraque parte pugna est commissa*, & in dicto certamine cum exercitu *Vicentino* succubuerunt *Vicentini*. In eodem conflictu D. *Antonius* Potestas interfectus est, & per vim capta fuit *Rosta* prædicta, quam à subreptione *Paduæ* per ferè unum mensem recludi fecerat D. *Eccelinus* [37], quammultis aliis ex melioribus civibus *Vicentinis* etiam in conflictu prædicto cadentibus.

36. Visum est hæc addere, quæ desiderari videbantur, ex Pajarino, qui multa e Godio transcripsit.
37. Eos recenset, & nominat Pajarinus.

Postmodùm absque modo ubique in Civitate *Tarvisii*, districtu *Paduæ*, *Vicentiæ*, *Veronæ*, in locisque ubique perversæ dominationis ipsius immanitas sævit, postposita omni reverentia, nulli sexui, & ætati parcendo, acerbissimè insontes puniendo, sceleratosque, & nefarios sublimando: usque dum divina contra eum desuper sententia ultio processit. Nam
50. idem *Eccelinus*, cuncto affectu intentus pejora [38] prioribus cumulare, recedens de *Brixia* exercitu copioso castra fixit in Campestribus *Urceorum*, volens ad partes *Cremonæ* transire [39]. *Cremonenses* quoque undique amicitiis collectis viriliter contrà ipsum unanimes juxta Castrum *Soncini* [40] sua tentoria posuerunt. in quorum auxilium non tardè venere *Mantuani*, & *Ferrarienses* cum Marchione *Estensi*, *Mediolanensibus*

38. Conatus ultimus Eccelini cum ejusdem morte.
39. Cremonamcogitat.
40. Soncinum.

A quoque magnifice venientibus. *Cremonenses* celeriter obviam euntes, nitebantur struere [41] pontem super flumen *Olei*, per quem exercitus *Mediolanensis* pertransiret. Interim tractatu occulto habito cum quibusdam Magnatibus populi *Mediolani* de arripiendo [42] Civitatem *Mediolanensem*, qui etiam filios proprios pro servitute tribuerunt, nocte consurgens occulte remisit cunctum populum, & exercitum *Brixiensem*, ipse vero cum octo millibus equitibus armatis, in quibus erat numerus electorum militum, avidus ad *Mediolani* aspirare dominium, per *Palazolum* [43] flumen *Olei* [44] pertran-
B sivit: veniensque ad *Aduam* [45], fluvium transvadavit, ubi occurrentibus tractatus *Mediolanensibus* consciis, animo clarissimo, tanquàm secum consequuti prædam *Mediolani*, velociter percurrentes cum iis, aliud, quàm putabant sibi evenit. Nam *Martinus della Turre* [46] Vir procerus, & Capitaneus Civitatis, qui cum *Mediolanensi* exercitu in auxilium *Cremonensium* ibat, præmonitus à certis *Pergamensibus* de omni tractatu, & itinere D. *Eccelini*, statim retrocedens cum exercitu suo, celeri cursu prævenit D. *Eccelinum*, & gentem suam. Qui cum
C tractatus *Mediolano* proditus esset, omnes armis Civitate exeuntes irruerunt contra gentes D. *Eccelini*. Qui videns, se cogitatione sua frustratum, ad invadendum *Burgum* conversus est: sed *Burgenses* armis, se viriliter defenderunt, ità ut ad invadendum Castrum *Tricii* [47] converteretur, sed ab ipsius expugnatione armis recedere coactus est, Burgo [48] tamen igne, & præda vastato. Qui cum *Vicomercatum* [49] cum suis gentibus introisset, credens eas ibidem reficere; audientes hæc *Veronenses*, & *Mantuani* cum exercitu magno cucurrerunt velocissime, figentes eorum castra juxta Flumen *Aduam*,
D custodientes vada fluminis, quia putabant D. *Eccelinum*, posse flumen transmeare: & alia quoque ex parte exercitus *Mediolanensium* commotus est contra ipsum. Timensque D. *Eccelinus* in Castro includi, & ad flumen, & ad alia in commoda pervenire, disposuit confirmata acie, prælio aut vincere, aut per acies inimicorum transire. Cum itaquè ad expugnationem pontis fluminis accessisset, inito certamine, jaculatus sagitta graviter vulneratur D. *Eccelinus*, ita ut crescente dolore, cessans animare suos, in prælio quasi derelictus à suis, & à suis inimi-
E cis undique circumventus, captus est [50], exercitusquè suus conflictus est. Hoc autem gestum fuisse narratur anno MCCLIX. in die S. *Cosmæ* XXVII. exeuntis Septembris. Quem captum *Cremonenses* in Castrum *Soncini* adducunt, ubi doloribus vulneris circumventus, tandem ex hac vita migravit [51], nullo relicto filio.

41. Cremonensium apparatus contra Eccelinum.
42. Eccelinus adspirat ad Mediolanense dominium.
43. Palazolum.
44. Olei flumen.
45. Adua.
46. Martinus Turrianus adversatur conatibus Eccelini.
47. Tricium.
48. Eccelinus Burgum ejus vastat.
49. Vicomercatum ingreditur.
50. In Aduæ transitu vulneratus capitur.
51. Moritur ex dolore vulneris.

Fama quoquè clara de morte D. *Eccelini* per Urbes Marchiæ *Tarvisinæ* apertiùs ab omnibus divulgata, omnes quasi cives prædictarum erectis cervicibus irruerunt contrà tenentes castra, munitiones, & bona ipsius. *Vicentini*
F namque acceperunt Castrum fortissimum, quod erat circa Turrim portæ S. *Felicis*, bonaquè ipsius, tam in *Baxiano*, quam in toto *Vicentino* districtu in commune publicata suscipiunt, cunctisque expulsis, & exules Civitatis ad patriam, & bona sua integraliter restituunt, crescentibus conspirationibus in Civitatibus prælibatis ad interitum totius Domus *de Ramano*.

Dum ad aures D. *Alberici* [52] de ipsis clarius pervenisset, idem timore personæ cum Uxore, sex filiis, duabus filiabus in Castrum *S. Ze-*

52. Albericus, audita morte fratris, se recipit in Castrum S. Zenonis cum omni familia.

Zenonis, valde fortissimum, & omnibus necessariis bene munitum, se locat, putans furorem transire: sed factum aliter, quam sperabat, evenit. Nam breviter cunctæ Civitates Marchiæ *Tarvisinæ* conjuratæ cum exercitu contra *S. Zenonem*, ipsum firmissime circum circa undique obsederunt[53] per quatuor menses continuos, ita ut nulli esset facultas intrandi, vel exeundi Castrum. Stipendiarii, & alii populares Castri, sive tractatu, sive mortis timore, Dominum suum cum Uxore sua, ejusque filiis, & filiabus, & Castrum *Tarvisinis* tradiderunt[54]. Quos captos ad Civitatem conducunt, in foroque publico, tractis D. *Alberico*, & filiis, crudelissime carnibus laceratis omnes pariter[55] extincti sunt. Uxor quoque cum filiabus suis, summa impietate naribus, & mamillis excisis, interfectæ sunt, nulla sobole sibi relicta. Hæc quoque gesta dicuntur in MCCLX. die XX. Augusti.

53. Obsidetur in eodem Castro.

54. Traditur hostibus à popularibus ejusdem Castri.

55. Mors ejusdem, Uxoris, & filiorum ejus.

51. *De Conditionibus, & Qualitatibus D.* Ecelini.

Habentur hæc eadem in fine Lib. II. Chronici Monachi Paduani.

DUm erat à principio tamquam civis, antequam ad aliquod dominium pervenisset, militarem vitam ducens, erat acer contrà hostes: blandus & lætus contrà amicos: in promissis exequendis fidelis & constans: stabilis in proposito: in consilio, & verbis providus, & discretus: in toto aspectu corporis, & gestis suis Miles egregius apparebat, statura corporis mediocris: sed postquam ad potentiam, & dominium pervenit, in contrarium conversus est. Nam de blando, & suavi in elatum, & superbum convertitur: in locutione terribilis solo homines aspectu terrebat: in incessu superbus, valdè superstitiosus, propter quod quammultos innoxios supplicio tradidit: crudelis quoquè, nullatenus misericors, ad omnia crimina, præterquam ad luxuriam, semper pronus. Hic quoquè super has Civitates, sub dominio Imperatoris exercuit acerbum & rigidum dominium, videlicet *Feltro*, *Cividato*, *Tarvisio*, *Padua*, *Vicentia*, *Verona*, & *Brixia*, & in multis Castris tam *Cremonensis*, quàm *Mediolanensis* districtus, tamquam Tyrannus, sine mensura, & moderamine nemini parcendo ubicumquè sæviendo.

De suprema Crudelitate D. Alberici de Romano.

SCribitur, quod inter cæteras crudelitates, quas non facere, sed dicere, & audire horrendum, flebileque videtur, dum ipse certos viros nobiles *Tarvisinos* in foro publico ad mortis patibulum adduci fecisset: ipse tamquam sævus, & pessimus homicida, antequam ad finem vitæ ducerentur, intentus ipsis dolorem, & pœnam acerbiorem præbere, conduci jussit antè eorum oculos Vxores suas, & Filias, quibus horrendo spectaculo constitutis, videntibus maritis, depositis vestimentis usque ad camisias, &c.

Reliqua desiderantur, quæ facile supplebunt ista Caroli Sigonii, *quæ subnecto ex Libro* XIX. *de Regno* Italiæ, *donec* Salimbenus de Salimbenis, *cujus ex fontibus emanarunt, edatur in lucem.*

Albericus Icilino deleto, parum se tuto[1] esse *Tarvisii* ratus, in castrum[2] *S. Zenonis*, nuper in finibus *Tarvisinis* ad ejusmodi tempora conditum, se recepit, atque eo thesaurum, & familiam transtulit: arcem vero in colle sitam fossis, muris, turribus, atque omni genere machinarum adversus quoscumque hostium im-

1. Albericus sibi ob fratris necem timet.

2. Castrum S. Zenonis. Ejus Arx munitur ab Alberico.

A petus communivit, eamque omni generè cibariorum in multos annos instruxit, *Germanos* atque *Italos* ibi maxime probatos centum secum habens, atque alios viginti consiliorum participes. Ante vero quam *Tarvisio* cederet, facinus omnium atrocissimum, atque immanitate plane barbarum perpetravit[3], quod *Salimbenus* illius ætatis æqualis memoriæ consecravit. Quippe sævissimo odio adversus *Tarvisinos* accensus, vigintiquinque ex Urbis Primoribus, quamvis nulla ab eis injuria provocatus, arripuit, & suspendio fœdissimo destinavit, ac mox XXX. nobiles mulieres illorum,
B aut matres, aut filias, aut sorores, aut uxores in forum produxit, atque in eorum conspectu vix se filii sui nothi rogatu ab earum amputandis naribus temperavit; pallas tamen usque ad ubera ita præsecuit, ut etiam quæ velanda erant turpissime denudarit: ac subinde suspensis viris, eas sub patibulo transire, atque oribus suis tibias expirantium tangere compulit: demum auxilii, ac consilii inopes trans amnem *Silim*[4] traduxit, atque ibi vasta in solitudine dereliquit. Illæ autem omni humano subsidio destitutæ, ac vix mentis compotes factæ, postquam satis se ac fortunam suam muliebriter eluxerunt, pudendis, parte vestium
C circà mammas contenta, utcumque contectis, iter ad æstuarium distans XV. millibus passuum intenderunt. Quo ubi summis laboribus per aspera, & inculta loca, jam die ad occasum inclinante, nudis afflictæ pedibus pervenerunt, piscatorem, quem forte prætereuntem prospexerant, ad se lachrymarum plenæ vocarunt, atque ab illo auxilium ingeminatis fletibus poposcerunt. Ille autem species esse Dæmonum, aut marina monstra aliquot arbitratus, primum expavit; deinde propius animo collecto accessit: ac dira illarum calamitate per-
D specta, misericordia tactus, eis se, quoad posset, affuturum ostendit; ac singulas exigua, quam habebat, cymba in brevem Insulam, ubi sibi vile tugurium comparaverunt, transtulit, atque ibi pro copia nocte comiter habuit. postridie vero prima luce majori lembo impositas, *Venetias* omnes devexit, atque eis in D. *Marci*[5] Basilica constitutis, statim *Octavianum*[6] Cardinalem, Pontificium *Lombardiæ* Legatum, qui tum *Venetiis* erat, de novo hoc, atque inter pauca Fortunæ exempla memorando casu edocuit. Quo ille audito perculsus,
E extemplo ad eas venit, ac cibo suppeditari jusso, confestim populum universum ad concionem vocavit, ut rem turpem quidem auditu, sed multo deformiorem aspectu cognosceret. Ita completo repente foro ex editiore loco seriem hujus historiæ oratione quam potuit acerbissima demonstravit, ac sub hæc verba mulieres, ita ut venerant, nudatas ac dehonestatas produxit. Quibus rebus universi pro ipsarum indignitate, ac fœditate permoti, ingenti sublato clamore dicere cœperunt. [7] *Moriatur detestandus Tyrannus, ac vivus cum uxore, & liberis concremetur, & tota ejus progenies extirpetur.*
F Quibus ille vocibus excitatus subjecit: Præclare admodum dicitis, vestra enim oratio præcipue cum divina Scriptura consentit, quæ inquit: *Non sit bonum impio, nec prolongentur dies ejus; sed sicut umbra transeant, quia non timet faciem Dei.* Ego verò, quoniam tantum consensum, atque ardorem animorum vestrorum non nisi Dei voluntate excitatum existimo, auctoritate Omnipotentis Dei, & BB. Apostolorum *Petri* & *Pauli*, & Legationis Apostolicæ, qua fungor, Crucem adversus *Albericum* in-

3. Ab eodem Tarvisii crudele facinus perpetratur.

4. Silis amnis.

5. D. Marci Basilica.

6. Octavianus Cardinalis Legatus Pontificius.

7. Voces populi contra Albericum.

8. Legatus pontificis crucem indicit adversus Albericum.

indico[8], ac plenam omnibus peccatorum remissionem indulgeo, qui vel ipsi contenderint, vel alios per se miserint, vel quodcunque adjumentum ad hanc pestem è terris exterminandam attulerint. Inde matronis Senatui commendatis, urbe discessit. Ea res mirè universam Marchiam ad ultimas pœnas *Alberico* etiam expetendas accendit.

9. Concilium totius Marchiæ contra eundem.

Quamobrem *Alberico* sæpe cum suis è Castro S. *Zenonis* excurrente, atque ipsum *Bassianensium*, & *Tarvisinorum* agrum infestum assiduis prædis pecudum, hominumque agendis habente, mense Martio populi Marchiæ, *Azone* Marchione adhibito, convocati[9] consilium inierunt, qua potissimum ratione *Albericum* cum tota sobole possent extinguere, ac tandem Marchiam non solum tyrannide, sed etiam metu tyrannidis in perpetuum liberare. Multis dictis sententiis, demum communibus populorum opibus bellum illi internecinum inferendum constituere. Quare armis, machinis, commeatibus, cæterisque rebus ad diuturnam obsidionem, atque oppugnationem necessariis expeditis, *Patavini*, *Vicentini*, *Tarvisini*, cæterique finitimi populi Cruce instructi Kal. Maji ad Castrum S. *Zenonis* cum carrociis accesserunt, ac castris positis ita cinxerunt, ut nemo aut inde erumpere, aut eo irrumpere se invitis, atque inscientibus posset; eo animo, ut non prius inde abscederent, quam castrum cum *Alberico* in potestatem adduxissent. Ita muris sæpe trabuchis, manganis, gattis, lithobolisque percutiendis, facibus telisque in hostes jaciendis, præliis cruentis edendis, res usque in mensem Augustum extracta est. quo tempore *Azo* integrum adduxit *Ferrariensium* supplementum. Quod ut *Mesa Germanus*[10] murorum custos animadvertit, milites præsidiarios advocatos in hanc sententiam appellavit.

10. Mesa Germanus Castri S. Zenonis Custos.

11. Oratio ejusdem ad Commilitones secum obsessos.

[11] *Neminem vestrum esse arbitror, Commilitones, quin quanto in periculo simus, & quam impari conditione pugnemus, intelligat. Nobis dimidia pars nostrorum sociorum interiit, & quotidie aliquis interit: quique superstites sunt, assidua præliorum contentione debilitati sunt: hostibus contra vires, ac copiæ novis in dies auxiliis, ac supplementis augentur; nos victu rebusque necessariis indigemus: illis omnia, quæ cupiunt, abunde undique suppetunt. Quin igitur, dum licet, atque integra res est, nobis consulimus, & postquam Oppidum tueri non possumus, saltem nos, & fortunas nostras servamus.*

Quam orationem cum universi maximo assensu probassent, XII. Kal. Sept. murorum cinctum hostibus tradiderunt, cum eo, ut ipsi incolumes cum equis, armis, ac stipendiis suis abirent. *Albericus* autem, ut hostes intra mœnia vidit, se proditum ac perditum esse vociferans, ex Palatio in turrim editiorem cum conjuge, & liberis suis refugit; atque ibi per triduum tristitia, ac mœrore confectus mansit. Postquam autem hostes, arce occupata, suffodiendæ turri cuniculos agere sensit, tum conjugem ac liberos lachrymantes sic lachrymans appellavit.

12. Alberici de Romano Oratio ad Uxorem, & Filios.

[12] *Quo rerum in articulo fortunæ nostræ sitæ sint, cernitis. quippe eo redacti sumus, ut propediem in manus nostrorum hostium veniamus: quos pro certo habendum est, in nos durissimè consulturos, à quibus se multis modis violatos fuisse existimant. ego vero omne supplicium æquo animo patiar, si eos vobis innocentibus pepercisse cognovero. Quod si vobis vitam concesserint, mementote vos necis meæ vindices profiteri, neque enim amicorum, atque affinium in Italia prompta vobis deerunt præsidia: & quotidie cogitate, quemadmodum avitam virtutis, ac fortitudinis gloriam conservetis.*

Atque his dictis lecto incubuit, ac flens fortunam detestari suam incœpit. inde collecto animo familiares suos accivit, atque ut ipsi sibi in extremo discrimine suo consulerent, auctor fuit; monens, ut se ipsum ac familiam suam hostibus dederent, ac se, uxorem & liberos *Azoni* præcipue commendarent, ut memor affinitatis, suam & filiorum suorum clientelam susciperet, & se captivum tenere satis haberet. Quibus acceptis, *Ludovicus Bononiensis*[13], qui erat familiarium princeps, *Badoario* Prætore *Tarvisii* accersito, se illi tradere *Albericum*, & familiam ejus servata incolumitate velle ostendit. Quod cum ille se accipere non posse dixisset, ne ipse se, & sodales suos conservandi tempus amitteret, *Albericum*[14] cum familia Prætoribus, ac Populis Marchiæ accipientibus tradidit: atque ipse cum sociis, prout pactus fuerat, exiit. Cæterùm ut populi se *Alberici*, & Liberorum ejus compotes factos senserunt, vix magnitudinem lætitiæ ac voluptatis capere animo potuerunt, ac concilio convocato, & relatione de illis facta, omnes uno consensu extremo in eos vindicandum esse supplicio, neque ulli parcendum esse cruciatui[15] censuerunt. Ita primum Filios ejus sex mares productos, tibiis, brachiisque ipsorum in conspectu parentum crudelissimè amputatis, mulctarunt, ac postquam membra singula à corpore puerorum avulserant, ea ori oculisque eorum adhuc palpitantia admoverunt. Uxor autem, & Filiæ duæ nubiles, quæ non solum innocentia, sed etiam ætate ac forma, qua facile omnium in se oculos convertebant, misericordiam elicere jure debebant, ad stipites alligatæ viventes, ac frustra fidem Dei, hominumque flebiliter implorantes, subjecto igne crematæ sunt. *Albericus* ultimus cui tam dirum spectaculum morte ipsa acerbius, atque atrocius fuerat, postquam peccata sua rite confessus est, ipso ne loqui posset ore occluso, pedibus ad equi caudam alligatis, per tota castra sic tractus est, ut unusquisque forcipibus bolum ex carnibus ejus excerpserit. Quare probris, ac tormentis ad satietatem inimicorum affectus, cum jam hominis speciem, atque halitum exuisset, expiravit. Ut autem cadavera filiorum per castra populi cujusque divisa, sic Patris reliquiæ lupis, cæterisquè feris devorandæ objectæ sunt, ac dirum in primis humanæ conditionis exemplum omnibus divinam justitiam intuentibus præbuerunt. Hæc X. Kal Septembris gesta sunt. Postridie, tumultu populari concito, castrum S. *Zenonis*[16] eversum, atque inde *Romanum* quoque solo æquatum. Filio, qui matronas à truncatione narium vindicarat, non solum venia, sed etiam præmia data. Hic fuit exitus potentissimæ à *Romano* familiæ, quæ, nisi ei summa diligentia fuisset occursum, facile imperium consequuta *Lombardiæ* fuisset. *Hæc Sigonius in laudato loco.*

13. Ludovicus Bononiensis familiarium Alberici Princeps.

14. Albericus cum tota familia in hostium potestatem venit.

15. Terribili cum eadem morte extinguitur.

16. Castra S. Zenonis, & Romani eversa.

Expliciunt Antonii Godi Chronica, quæ extant, & Supplementum ejus.

57. # NICOLAI SMEREGI,

Notarii Vicentini, *de Burgo Bericæ*,

CHRONICON,

GERARDI MAURISII & ANTONII GODI Monumentis affine:
Ab Anno MCC. uſque ad annum M CC LXXIX.

ADJECTO

SCRIPTORIS ANONYMI SUPPLEMENTO,

Ab Anno MCCLXXIX uſque ad annum MCCCXII.

FELIX OSIUS

Primus utrumque eruit, & emendatum ad MSS. Codicum fidem publici juris fecit.

IN anno MCC. Indictione tertia, fuit Poteſtas *Vicentiæ* D.[1] *Mainardus* de *Mainardis* de *Ferraria*, & ibi ſtetit per unum annum.

1. *Marcheſinus* Mauriſio, Godio, & Pajarino.

MCCI. Indictione quarta, fuerunt DD.[2] .... *Martinellus*[3] de *Benincaſa* de Civitate *Vicentiæ*, Poteſtates.

2. *Vitadinus de Coſta.* Mauriſio.
3. *De Benenca* eidem.

MCCII. Indictione quinta, fuit D. *Jacobus*[4] .... de *Vercellis* Poteſtas *Vicentiæ*, & ſtetit uſque ad MCCVI.

4. Supple ex Pajarino. *De Gualardis*: ſive *de Vailardis* ex Mauriſio.

MCCVI. Indictione nona, fuerunt DD. Comes *Guido*, & *Conradus* de *Vivario* de Civitate *Vicentiæ*, Poteſtates.

MCCVII. Indictione decima, fuit D. *Gulielmus* de *Puſterla* de *Mediolano Vicentiæ* Poteſtas, & ſtetit per duos annos in Poteſtaria.

MCCIX. Indictione duodecima, fuit D.[5] *Buzacarinus Marcellinus* de *Mediolano* Poteſtas *Vicentiæ*, & captus fuit[6] per partem D. *Eccelini* de *Romano*, & tunc incœpit malus ſtatus Civitatis *Vicentiæ*.

5. *Buzarinus* Mauriſio. *Buzarcarinus* Godio. *Bovarinus* Pajarino.
6. Eccelinus capit Vicentiæ Poteſtatem.

MCCX. MCCXI. MCCXII. Fuit D. *Gulielmus* de *Lando* de *Placentia* Poteſtas *Vicentiæ*.

MCCXIII. Indictione prima, fuit[7] D. *Eccelinus* de *Romano*, videlicet Major, Poteſtas *Vicentiæ*.

7. Fit ipſe Vicentiæ Poteſtas.

MCCXIV. Indictione ſecunda, fuit D. *Marinus Zenus* de *Venetiis* Poteſtas *Vicentiæ*.

MCCXV. Indictione tertia, fuerunt D. *Guido* de *Vivario*, & Comes *Albertus* Poteſtates *Vicentiæ*.

MCCXVI. & MCCXVII. Indictione quarta, & quinta, fuit D.[8] *Lambertinus* de *Lambertinis* de *Bononia* Poteſtas *Vicentiæ*.

8. *Rambertinus* Mauriſio. *Luzerinus* Godio.

MCCXVIII. Indictione ſexta, fuit D. *Albertinus* de *Caſtronovo* de.......... Poteſtas *Vicentiæ*

MCCXIX. Indictione ſeptima, fuit D. *Albertus Tetaveglia* de *Vercellis* Poteſtas *Vicentiæ*, & fuit expulſus de Poteſtaria ante tempus per partem Comitis.

A

MCCXIX. MCCXX. MCCXXI. Indictione ſeptima, octava, & nona fuit D. *Gulielmus Amatus* de *Cremona* Poteſtas *Vicentiæ*.

MCCXXII. & MCCXXIII. Indictione decima, & undecima, fuit D.[9] *Laurentius Strazza* de *Martinengo* de *Brixia* Poteſtas *Vicentiæ*. Et fecit fieri quinque Arcus, qui ſunt ſubtus Palatium, & fuerunt Magiſtri de *Cremona* ad faciendum dictum opus.

9. *Lothoringus* Pajarino. *Laurengus* Mauriſio.

B

MCCXXIV Indictione duodecima, fuit D.[10] *Pontius Amatus* de *Cremona* Poteſtas *Vicentiæ*, & etiam MCCXXV. Indictione decima tertia fuit[11] prædictus D. *Gulielmus* de *Cremona* Poteſtas *Vicentiæ*.

10. *Portius* Mauriſio.
11. *Ad annos* 1219. 1220. & 1221.

MCCXXVI. Indictione decima quarta, fuit D. *Otho* de *Mandello* Poteſtas *Vicentiæ*.

MCCXXVII. Indictione decima quinta, fuit D.[12] *Albrighetus* de *Faventia*, qui fuit depulſus[13] ante tempus de Poteſtaria per illos de *Romano*.

12. *Aldrighetus* Godio.
13. DD. de Romano expellunt Vicentiæ Poteſtatem.

58.

C

MCCXXVIII. Indictione prima, fuit D. *Albericus* de *Romano*[14] Poteſtas *Vicentiæ*, qui tenuit Poteſtariam per menſes viginti octo.

14. Albericus de Romano Poteſtas Vicentiæ.

MCCXXX. Indictione tertia, fuit D. *Philippus*[15] *Julianus* de *Venetiis* Poteſtas *Vicentiæ*, qui fecit fieri *Guardiam* de *Badevalle*, quia ibi erat portus navium.

15. *Zulianus* Mauriſio.

MCCXXXI. Indictione quarta, fuit D. *Gulielmus Ros*[16] de *Mediolano* Poteſtas *Vicentiæ*.

16. *Guido de Rode* Mauriſio, Godio, & Pajarino.

MCCXXXII. Indictione quinta, fuit D.[17] *Gulielmus* de *Sonellis* de *Alexandria* Poteſtas *Vicentiæ*.

17. *Julius Sivolotus* Godio. *Gulielmus Sivoletus* Mauriſio, *Sivolatus* Pajarino.

D

MCCXXXIII. Indictione ſexta, fuit D. *Henricus*[18] de *Rivale* de *Pergamo* Poteſtas *Vicentiæ*.

18. Legendum *de Rivolis* cum Mauriſio: ſive *Rivola* cum Pajarino.

MCCXXXIV. Indictione ſeptima, fuit D.[19] *Ardizo* de *Advocariis* de *Vercellis* Poteſtas *Vicentiæ*.

19. *Arditio Advocatus* Mauriſio, *Ardizonus de Advocariis* Pajarino.

MCC·

20. Vicentia capitur, & devastatur à Federico II. Imp. & Eccelino de Romano.

MCCXXXV. & MCCXXXVI. Indictione octava, & nona, fuit D. *Azzo*, Marchio *Atestinus*, Potestas *Vicentiæ*, & stetit per duos annos. Et festo omnium Sanctorum, in quo incipiebat aliud regimen, Imperator *Federicus* II. per vim cepit[20] Civitatem *Vicentiæ* cum D. *Eccelino* de *Romano*, & parte Imperiali. Et D. Marchio *Estensis* recessit, & tunc Civitas *Vicentiæ* fuit tota deprædata, & devastata ab illis D. Imperatoris, & ejus *Theutonici* derobando posuerunt ignem in Civitatem *Vicentiæ*, & major pars Civitatis; imo quasi tota fuit combusta in Vigilia omnium Sanctorum. Et quia D. Imperator ceperat Civitatem per vim, ideo subjecta erat dicto Imperatori. Et tandem D. Imperator motus precibus bonorum civium rediit in gratiam cum Civibus, & Civitate *Vicentiæ*, & eos, & dictam Civitatem restituit liberos & absolutos ab omni vinculo servitutis.

21. *Sigiberius* Godio. 22. *Vicecomes* Maurisio.

MCCXXXVII. Indictione decima, fuit D.[21] *Gulielmus* de[22] *Vicedominis* de *Mantua Vicentiæ* Potestas pro D. Imperatore.

MCCXXXVIII. Indictione undecima fuit D. *Henricus* de *Nebulo* de *Apulia* Potestas *Vicentiæ* pro D. Imperatore.

23. *Ricardus Thibaldinus.* Godio.

MCCXXXIX. Indictione duodecima, fuit D. [23] *Rizzardus Thibaldini* de *Apulia* Potestas *Vicentiæ* pro D. *Thebaldo Francigena*, Vicario D. Imperatoris, qui stetit usque ad annum MCCXLII. Indictione decimaquinta.

24. Dominium Eccelini, & Albrici fratris.

25. Simulatum dissidium inter hos fratres.

MCCXLII. Indictione decima quinta, fuit D. *Manfredus Riccus* de *Tarvisio* Potestas *Vicentiæ*, qui parum stetit, quoniam D. Imperator instituit, & elegit D. *Eccelinum* de *Romano* Vicarium in Marchia *Tarvisina*. Qui D. *Eccelinus* stetit & regnavit[24] Vicarius, & Dominus usque ad annum MCCLIX. Et fuit Vicarius, & Dominus *Paduæ*, *Vicentiæ*, *Veronæ*, & quandoque *Tridenti*, & *Feltri*, & *Brixiæ*. Et D. *Albricus* ejus frater dominabatur *Tarvisio*. Et fingebant[25] inter se esse inimicos occasione decipiendi suos subditos. Et D. *Eccelinus* pluries fecit exercitum contra D. *Albricum* ejus fratrem, faciendo fieri guastum, & comburendo, & devastando terras D. *Albrici*, & tamen erant unum, & se intelligebant, & faciebant inter se notum quidquid ordinabatur, & tractabatur inter ipsos ad invicem. Inde quamplures de Marchia *Tarvisina* subjecti D. *Eccelino* prædicto, qui tractabant cum D. *Albrico* prædicto de accipiendo terras dicto D. *Eccelino*, & interficere ipsum, perierunt, & mortui fuerunt per dictum D. *Eccelinum*, quoniam dictus D. *Albricus* ei intelligere faciebat, quidquid contra ipsum tractabatur, & qui erant illi, qui tractabant: & sic decipiebant eos. & hæc faciebant dicti D. *Eccelinus*, & *Albricus* de voluntate, & consensu ipsorum amborum. Qui D. D. *Eccelinus*, & *Albricus* dominaverunt usque ad annum MCLIX. faciendo, & fieri faciendo omnia mala de mundo, interficiendo homines, & mulieres, & pueros, & faciendo incidi nasos, & mamillas mulieribus, & damicellis, & potius amicis suis, quam inimicis, quia inimici eorum non confidebant se de ipsis, ita quod fugiebant plusquam poterant dominationem eorum, quæ fuit pessima[26], horrida, & durissima, & merito fugienda.

26. Dominatio eorundem pessima.

MCCXLII. Indictione decimaquinta, fuit D. *Thomasius* de *S. Lucia* de *Padua* Potestas *Vicentiæ* pro D. *Eccelino*, qui fuit sapiens, & discretus, & stetit continuè ad dictam Potestariam usque ad annum MCCLVI. indictione decimaquarta, & tandem fuit captus per D. *Eccelinum*, & finaliter mortuus super tormentis. Et statim in dicto millesimo fuit factus D. *Antonius Brosima* de *Ardenghis* de *Padua* Potestas *Vicentiæ*, & *Eccelinus* fecit maximum exercitum supra *Mantuam*[27] cum *Veronensibus*, *Paduanis*, & *Vicentinis*, & aliis suis amicis. Et ipso existente supra *Mantuam* quidam Legatus D. Papæ cum expulsis, & extrinsecis de Marchia *Tarvisina* venit supra *Paduam*, & cum prædictis, & etiam religiosis cepit [28] *Paduam*. Et D. *Ansedisius*, nepos D. *Eccelini*, qui erat Potestas *Paduæ*, & Capitanei, & Custodes, qui erant in castro D. *Eccelini*, & aliis fortilitiis fugierunt, & relaxaverunt castrum, & omnia fortilitia. Qui D. *Eccelinus* fecit fieri maximam justitiam de ipsis, quia omnes combusti fuerunt *Veronæ* in loco S. *Nazarii*, qui capti fuerunt, & D. *Ansedisius* [29] obiit de primo. Hoc facto D. *Eccelinus*, qui recesserat dicta de causa de circa *Mantuam*, habuit consilium a suis amicis, quid erat faciendum de Civitate *Paduæ*, quæ erat amissa, & placuit ei, quod omnes *Paduani*, qui cum eo iverant ad exercitum, forent capti, & carcerati; & certis & pluribus *Paduanis*, qui voluerant fugere, fecit singulos pedes, & singulas manus amputari[30]. Et statim cum *Veronensibus Vicentinis*, & cum adjutorio maximo de *Lombardia*, videlicet de *Cremona*, de *Placentia*, & cum aliis Dominorum Marchionum *Malaspinensium*, & D. *Boxii* de *Dovaria*, & sua amicitia in maxima quantitate fecit exercitum supra *Paduam*: & bene eam habuisset, quia omnes fugiebant versus *Venetias*, nisi quia ipse cum ipso exercitu assediavit[31] Castrum de *Montegalda* per decem dies, vel circa, antequam iret supra *Paduam*; ita quod *Paduani* hoc medio cum auxilio *Venetorum*, Marchionis *Estensis*, & *Bononiensium* fecerunt fodere fossas extra Burgos *Paduæ*, & fieri Spalda fortissima, ita quod D. *Eccelinus* non potuit aliquid damni eis facere, & sic rediit *Veronam*. Et *Paduani*, qui capti fuerant *Veronæ*, potuerunt esse circa undecim mille, de quibus circa ducenti vixerunt post mortem D. *Eccelini*, & omnes alii obierunt in carceribus. Et maxima, & durissima guerra fuit inter D. *Eccelinum*[32], & *Paduanos*, & duravit per circa tres annos. Et interim D. *Eccelinus* se concordavit cum D. *Albrico* ejus fratre; & *Paduani* tunc venerunt ad *Rostam* de *Longare* occasione eam incidendi[33], quia D. *Eccelinus* abstulerat eis aquam *Bacchilionis*, quæ bat *Paduam*, & venerunt cum magno exercitu. Et D. *Eccelinus* erat *Vicentiæ*, & noluit, quod sui *Theutonici* equitarent; sed solum *Vicentini*. Et ea die fuit mortuus ad dictam *Rostam* D. *Antonius*[34] *Brosima*[35], qui erat Potestas *Vicentiæ*, *Naimerius* de *Bregantiis*, *Marcabrunus* de *Vivario*, *Regulus* de *Berica*, *Longinus*, & alii multi, & quamplures fuerunt capti, & conducti *Paduam* de *Vicentinis*, & carcerati.

27. Eccelini exercitus contra Mantuam.

59.

28. Padua eidem eripitur à Legato Pontificio.

29. Ansedisii Nepotis Eccelini mors.

30. Eccelini sævitia in Paduanos amissa Padua.

31. Eccelinus obsidet Montegaldam.

32. Bellum inter Eccelinum, & Paduanos.

33. Paduani student incidere Rostam de Longare.

34. Antonii Brosimæ mors.

35. *Brosima* Godio. *Broxima* Pajarino.

MCCLVI. MCCLVII. MCCLVIII. MCCLIX. Fuerunt Rectores[36] Civitatis *Vicentiæ* pro D. *Eccelino*[37] D. *Arinardus* de *Prata*, [38] *Folierius* de *Anstat Theutonicus*, *Goifrefredus*[39] de *Palude*, *Furom* de *Pontecanali*[40] de *Brixia*. Et isto medio D. *Eccelinus* habuit[41] *Brixiam*, & fecit unam maximam cavalcatam, in qua ipse habuit victoriam, & cepit Legatum[42], qui acceperat ei *Paduam*, & Fratrem *Gaverardum* de Ordine Prædicatorum, qui erat suus Astrologus. Et postea D. *Eccelinus* cum *Veronensibus*, *Vicentinis*, & *Theutonicis* ibat ac-

36. Eos recenset Pajarinus.

37. *D. Mainardus* Pajarino.

38. *Fulcerius de Aristas* eidem.

39. *Guifredus* eidem.

40. *Pharon de Ponte Caroli* eidem.

41. Eccelinus Brixiam obtinet.

42. Legatum Pont. capit.

43. Mediolanum tendit.

accipiendum[43] *Mediolanum*, quod promissum erat ei. Et cum fuit prope *Cassanum*, terram de *Cremona*, Marchiones *Palavicini*, *Malaspinenses*, *Boxius de Dovaria*, qui erant in exercitu, sconfixerunt D. *Eccelinum* cum tota sua militia. Et D. *Eccelinus* fuit vulneratus de uno piloto in pede, & captus, & sui milites pro majori parte similiter capti, mortui, & vulnerati fuerunt. Et D. *Eccelinus* fuit ductus ad terram *Sunzini* de *Cremona*, & ibi vixit circa quinque dies, & tandem obiit[44]. Et Diabolus habuit animam ejus, quia semper fecit mala, ut superius dictum est. De cujus morte sit nomen Domini benedictum per omnia secula seculorum, & ultra. Et sepultus fuit ille Canis *Eccelinus* in terra *Sunzini*, unde versus.

44. Mors, & Sepulcrum Eccelini.

Terra Sunzini tumulus Canis est Eccelini,
Quem lacerant manes, tartareique Canes.

Sic mortuo D. *Eccelino* Rectores Civitatis *Veronæ*, qui pro eo erant, cum hoc scivissent, recesserunt statim, & dimiserunt Civitatem *Vicentiæ*[45], & omnes carcerati exiverunt de carceribus. Et certi Cives *Vicentiæ* acceperunt claves Civitatis & eas portaverunt *Paduam*, & præsentaverunt se, & claves *Paduanis*, [46], & *Vicentinis* extrinsecis. Et tunc omnes *Vicentini* extrinseci venerunt ad Civitatem *Vicentiæ*, & fuit maxima pax quasi inter omnes. Et *Paduani* de voluntate *Vicentinorum* dederunt nobis in Potestatem *Vicentiæ* D.[47] *Rizzardum de Litolfo*, qui fuit satis bonus, sufficiens, & discretus, & stetit per annum unum. Regimen cujus incæpit à Festo S. *Michaelis* MCCLIX. & MCCLX. Et ipse D. *Rizzardus* incœpit fieri facere Palatium Civitatis *Vicentiæ*, quod combustum fuerat, quando Civitas combusta fuit per Imperatorem *Federicum*, de lignamine *Manganorum*, & de lignamine *Carcerum Bericarum*. Et quidam filius[48] dicti D. *Rizzardi* Potestatis accipit in uxorem[49] D. *Odoliam de Bregantiis*, quæ erat ditissima, & succedebat hæreditati DD. de *Bregantiis* pro medietate, & D. *Deodosia*, quæ fuit filia D. *Jacobi* de *Bregantiis*, pro alia medietate, quæ fuerunt ditissimæ, & nobilissimæ
60. Dominæ, & Matronæ.

45. Consecuta Eccelini mortem Veronæ, & Vicentiæ.
46. Vicentini se dant Paduanis.
47. Rizzardus de Litolfo Paduanus, Potestas Vicentiæ.
48. *Aycardinus* Pajarino.
49. Nuptiæ filii Rizzardi Potestatis, & Odoliæ de Bregantiis.

MCCLIX. Cum D. *Albericus de Romano*, qui dominabatur *Tervisio*, scivit quod D. *Eccelinus* ejus frater erat mortuus, ipse cum uxore, & omnibus suis filiis, associatus cum certis suis amicis, fugit ad Castrum S. *Zenonis* terræ *Tarvisinæ*. Et tunc *Paduani*, *Vicentini*, & *Tarvisini*, & etiam *Feltrenses*, & *Furlani* fecerunt exercitum contra dictum D. *Albricum*, & ipsum obsederunt in dicto Castro per unum annum, vel circa. Finaliter, qui erant cum eo in dicto loco, ceperunt eum, & dederunt prædictis obsidentibus, & demum ipse cum filiis, & filiabus, & uxore mortuus fuit[50], & ex toto destructus cum ipsis.

50. Albrici de Romano interitus cum filiis, & uxore.

MCCLX. Indictione tertia fuit Potestas *Vicentiæ*[51] D. *Marcus Quirinus* de *Venetiis*, qui erat Potestas *Paduæ* anno MCCLIX. Et D. Episcopus *Bartholomæus* de *Vicentia*[52], qui erat in spiritualibus, & temporalibus Civitatis *Vicentiæ* Dominus, fecit ipsum eligi in Potestatem, quoniam ipse existens Potestas *Paduæ* operatus fuit, quantum potuit, quod *Paduani* relaxarent *Baxianum* Civitati *Vicentiæ*, quod est, & semper fuit de districtu *Vicentino*. Et ipse D. *Marcus* recepit Potestariam Civitatis *Vicentiæ*, & secum duxit D. *Jacobum Theupolum* de *Venetiis* pro suo Vicario[53], & fecit bonum regimen, & duravit per annum unum.

51. Marcus Quirinus Venetiis Potestas Vicentiæ.
52. Bartholomeus Episcopus Vicentinus.
53. Jacobus Theupolus Vicarius. M. Quirini Potestatis Vicentiæ.

A MCCLXI. Indictione quarta fuit D. *Joannes Gradenigo*[54] de *Venetiis* Potestas *Vicentiæ*. Et quia ipse obtulit mille libras denariorum parvorum ad ædificandum locum S. Coronæ, D. *Bartholomæus* Episcopus fecit ipsum eligi in Potestatem *Vicentiæ*. Et fuit bonus, & fidelis, & fecit bonum, & acceptabile regimen. Et fuit illo anno maxima abundantia Bladi, & Vini: & valuit frumentum quatuor soldos denariorum parvorum pro quoque stario. Et quoniam ipse D. Potestas fuit humilis, & pacificus: aliqui Cives voluerunt unum fervidum,
B &[55] iniquum, & elegerunt D. *Nicolaum de*[56] *Bagaleriis* de *Bononia* Potestatem *Vicentiæ*, qui erat unus de capitibus partis *Marchesanæ*, sive *Guelfæ*, & fuit sapiens, & discretus, & fecit quæ inferius continentur.

54. Joannes Gradenigo Venetus Potestas Vicentiæ.
55. Mel. *Et igneum.*
56. Nicolaus de Bagaleriis Boniensis Potestas Vicentiæ. *Baccleriis.* Pajarino.

MCCLXII. Indictione quinta, fuit Potestas *Vicentiæ* D. *Nicolaus de Balageriis* de *Bononia*, qui fuit receptus per partem *Marchesanam*, & promissum fuit ei dari in uxorem cuidam suo filio D. *Aledosiam de Pileo*[57], & ipse promisit destruere partem Imperialem. Et existens in Potestaria, quadam die fecit citari omnes illos de *Vicentia*, qui erant de parte Imperiali.
C Et illi de *Trissino*, de *Vivario*, & D. *Eganus de Arzignano*, timentes tam de Episcopo, quam de Potestate, & Comite de *Vicentia*, noluerunt venire, cum fuerint citati: imo salierunt supra castrum de *Valdagno*, & incœpta fuit maxima guerra[58]. Et dictus Potestas fecit capi quamplures cives, & tormentari, inter quos fuerunt illi[59] de *Pandecampo*, de *Malado*, *Bonus de Carmignano*, *Bartholomæus de Preve*, & alii multi. Et hoc fecit tempore Quadragesimæ. Et transacto festo Paschæ Majoris, D. Potestas quadam die fecit citari decem pro quoque Quarterio de majoribus, & potentioribus Civitatis *Vi-*
D *centiæ*, qui deberent esse post Nonam ad Episcopatum *Vicentiæ* coram D. Episcopo, & D. Potestate *Vicentiæ*. Et incontinenti quamplures religiosi, & aliæ diversæ personæ iverunt per Civitatem dicentes ad omnes de parte Imperiali, qui citati erant: *Si vos itis ad Episcopatum, vos estis mortui, quia omnes eritis capti, & nunquam exibitis de carceribus, donec procurabitis quod Castrum Valdagni detur, & restituatur D. Potestati, & Communi Vicentiæ.* Et tunc Capita partis Imperialis fugerunt, inter quos fuerunt D. *Gerardus de Albrico* de *Berica*, & D. *Al-*
E *bertus* de.........& Nepotes sui, filii D. *Regle*, D. *Rubertus de Ficca*, D. *Thebaldus de Colzade*, D. *Marcus de Gallo*, & alii quamplures de *Vicentia* & *Vicentino* districtu. Etiam D. *Schinella de Fogardis*[60] fugit versus *Camisanum*, occasione adducendi viam suas Bestraglas, & *Bonacursius*[61] *de Marola* scivit, & secutus fuit ipsum, & invenit in Villa de *Camisano*, & ipsum interfecit. Et statim equitavit ad Villam de *Sclavone*, & invenit D. *Vivianum Gogum de Bravis*[62], & eum interfecit. Et omnes, qui recesserunt, fuerunt banniti, & domus eorum, & bona devastata, & sic Civitas *Vicentiæ*
F fuit in malo statu.

57. Aledosia de Pileo.
58. Bellum inter partem Imperialem, & Potestatem prædictum.
59. Pandecampi Maladi. Bonus de Carmignano. Bartholomæus de Preve. Gerardus de Albrico. Rubertus de Ficca. Thebaldus de Colzade. Marcus de Gallo.
60. Schinella de Figardis, & ejus cædes.
61. Bonacursius de Marola.
62. Vivianus Gogus de Bravis, & ejus cædes.

MCCLXIII. Indictione sexta, D. *Jacobinus de Trottis*[63] de *Ferraria* fuit *Vicentiæ* Potestas. Et Episcopus *Bartholomæus* de *Vicentia* fecit ipsum eligi ad dictam Potestariam, quia ipse erat Levir D.[64] *Simi* Cardinalis. Et tunc *Vicentini* extrinseci ceperunt *Marosticam*, *Maladum*, *Thiene*, & *Insulam*, terras de *Vicentia*. Et dictus D. *Jacobinus* stetit ad dictum regimen per quatuor Menses tantum.

63. Jacobinus de Trottis Ferrariensis, Potestas Vicentiæ.
64. Legendum *Simonis*. Fuit n.is Cardinalis Simon Paltinerius ex Montesilice, oppido Agri Patavini, quem Urbanus IV. Pont. Umbriæ, Piceni, Etruriæ Venetiæ, & Longobardiæ Legatum summa cum potestate creavit contra Manfredum.

Hic

61. *Hic incipiunt Regimina* Paduanorum.

ET tunc Civitas *Vicentiæ* data fuit in custodiam tantum *Paduanis* per *Vicentinos*, & ipsi elegerunt in Potestatem D. *Rolandum* de *Henglesco* [1] de *Padua*, cujus regimen incœpit in festo S. *Mariæ* Ceriolæ de Februario, & stetit ad regimen per unum annum, & fecit bonum regimen, recuperando æs, & bona Communis *Vicentiæ*: & tunc fuerunt condemnati quamplures cives Civitatis *Vicentiæ*, qui furati fuerant æs Civitatis *Vicentiæ*.

1. Rolandus de Henglesco Paduanus Vicentiæ, *Engelesco* Pajarino ad annum 1264.

MCCLXIV. Indictione septima, fuit D. *Gabriel Guidonis de Nigro* [2] de *Padua* Potestas *Vicentiæ*, qui fecit capi quamplures Castellanos, & Cives *Vicentiæ*: & positi fuerunt in *Zirone* Communis *Vicentiæ*, & fuerunt in periculo mortis: sed D. *Guido* Comes Civitatis *Vicentiæ* noluit consentire in mortem eorum, & hoc magis timore suæ personæ, quàm bonitate sua. Et cum D. *Gabriel* exivisset de regimine, D. Episcopus *Bartholomæus* convocavit ipsum in prandium, & cum ipse redibat, invenit *Marcum* de *Albetone* sub porticulo de S. *Maria*, qui ibi stabat, & habuit verba & rixam cum eo, & cum D. *Guizardo de Vicenzone* [3], *Bonacimo de Becchario* [4], & pluribus aliis de dicta convicinia, & in dicta rixa fuit vulneratus D...... & eidem fracti fuerunt quamplures dentes. Unde dictus *Gabriel* semper fuit inimicus Civitatis *Vicentiæ*. Et sub suo regimine D. *Eganus* de *Arzignano* [5] salivit super Castrum *Arzignani*: & *Paduani*, & *Vicentini* iverunt cum exercitu suprà *Arzignanum*, & non potuerunt habere dictum Castrum.

2. Gabriel Guidonis de Nigro Paduanus, Potestas Vicentiæ.
3. Guizardus de Vicenzone.
4. Bonacimus de Becchario.
5. Eganus de Arzignano.

MCCLXV. Indictione octava, fuit D. *Marcus Quirinus* [6] Potestas *Vicentiæ*, qui electus fuit ad instantiam D. Comitis *Guidonis de Vivario*. Et tunc D. *Gabriel* prædictus una cum D. *Aicardino Caponigro* [7] de *Delesmaninis* de *Padua*, & aliis suis amicis operati fuerunt cum D. *Rodulpho de Vivario* [8], & *Alberto Zotto* [9] de *Bregantiis* taliter, quod ipsi salierunt super castrum de *Bregantiis*, & D. *Artusius de Vivario* [10] super *Magradum*, & *Belvesinum*, & incœpta fuit maxima guerra. Et *Vicentini* iverunt cum exercitu supra *Magradum*, & captum fuit [11] per vim. Et D. *Artusius* prædictus cum illis de *Magrado* fugierunt super Castrum *Belvesini*. Et tunc *Veronenses* dederunt auxilium extrinsecis, & ceperunt [12] *Leonicum* terram de *Vicentia*, & quamplures alias villas. Tandem *Vicentini* intrinseci dederunt iterum Civitatem *Vicentiæ* in custodiam [13] *Paduanis*. Et, existente D. *Marco Quirino* Potestate, captus fuit D. *Meliorantia de Triffino*, qui erat in *Triffino* & illo capto *Vicentini* cum magno exercitu tam *Paduanorum*, quàm suorum iverunt supra *Leonicum*, & ceperunt *Leonicum* [14], & habuerunt ipsum: & perfidi *Paduani* noluerunt ipsum reddere Civitati *Vicentiæ*, donec ipsi habuerunt dominationem [15] Civitatis *Vicentiæ*. Et sic stetit D. *Marcus Quirinus* Potestas usque ad S. *Martinum*; & incœpit postea dominatio *Paduanorum*, qui semper oderunt partem Imperialem, & dilexerunt partem Marchesanam. Et tunc *Paduani* elegerunt D. *Henrighetum* de *Caodevacca* [16] de *Padua* Potestatem *Vicentiæ*: cujus regimen incœpit in festo S. *Martini* in prædicto millesimo, & fecit satis bonum regimen.

6. Marcus Quirinus Venetus, Potestas Vicentiæ.
7. Aicardinus Caponiger.
8. Rodulphus de Vivario.
9. Albertus Zotto de Bregantiis.
10. Artusius de Vivario.
11. Magradi captio.
12. Leonicum capitur à Veronensibus.
13. Vicentia iterum tradita custodiæ Paduanorum.
14. Vicentini recupetant Leonicum.
15. Paduani Vicentiæ dominatum obtinent.
16. Henrighetus de Caodevacca Paduanus, Potestas Vicentiæ.

MCCLXVI. Indictione octava, fuit D. *Bonfranciscus* [17] de *Guarnerighis* [18] de *Padua* Potestas *Vicentiæ*. Et tempore sui regiminis fuit mortuus D. *Eganus* de *Arzignano* [19] per D. *Rubeum* nepotem suum, & per illos de *Seratico*,

17. Bonfranciscus de Guarnerighis Paduanus Potestas Vicentiæ.
18. De *Guarnarinis* Ongarello, & Pajarino.
19. Egani de Arzignano cædes.

A qui litigabant cum eo occasione hæreditatis D. *Andreæ* de *Seratico*, & postea fuerunt extracti de banno omnes, qui fuerant ad mortem D. *Egani*, de consensu *Paduanorum*, qui oderant dictum *Eganum*, tum quia salierat super Castrum de *Arzignano*, tum quod ipse existens pro Ambasciatore Communis *Vicentiæ* ad Civitatem *Paduæ*, dixit, & arengavit in Consilio *Paduæ*, quod *Paduani* non attendebant pacta, quæ promiserant *Vicentinis*, & quod male faciebant, & scirent bene, quod quandocunque ipse vellet, ipse solus cum suis de *Arzignano* acciperet Civitatem *Vicentiæ* de manibus suis. Et parum post hæc fecerunt *Paduani* Statutum [20] in Civitate *Paduæ*, quod, quicunquè tractarent accipere terram, & Civitatem *Vicentiæ* de fortia *Paduanorum*, capita amputarentur eisdem.

20. Statutum Paduanorum respectu dominii Vicentiæ.

MCCLXVII. Indictione decima, fuit D. *Marsilius* de *Carraria* [21] de *Padua* Potestas *Vicentiæ*, & tempore sui regiminis tres *Ferrarienses* venerunt *Vicentiam*, & ad instantiam cujusdam interfecerunt unum *Tuscum* in insula, & fugierunt versus montem de *Berica*. Et tunc ad sonum campanæ persecuti fuerunt dictos malefactores, & tandem omnes tres capti fuerunt, & positi ad fenestras palatii, & justitiati ad mortem. Et tunc *Veronenses* equitaverunt versus *Colognam*, & S. *Bonifacium*, & nostri *Vicentini* equitaverunt *Leonicum*, & par prœlium volverunt cum *Veronensibus*, & multi fuerunt capti sine sanguinis effusione. 62.

21. Marsilius de Carraria Paduanus, Potestas Vicentiæ.

MCCLXVIII. Indictione undecima, fuit D. *Papafava* [22] *de Carraria* Potestas *Vicentiæ*, qui fecit bonum regimen, bonus custos montis *Bericæ*, & campanearum.

22. Papafava de Carraria, Potestas Vicentiæ.

MCCLXIX. Indictione duodecima, fuit D. *Federicus Caodelista* [23] de *Padua* Potestas *Vicentiæ*. Et tempore sui regiminis D. *Bugamans de Luschis* [24] interfecit D. Abbatem de S. *Justina*, quia cum D. *Bugamans* fuit ambasciator ad D. Patriarcham pro Communi *Vicentiæ*, occasione quæstionis Episcopatus *Vicentiæ*, & D. Abbas de S. *Felice*, qui erat frater D. Abbatis de S. *Justina*, volebat esse Episcopus *Vicentiæ*, familia dicti Abbatis de S. *Justina*, qui erat ad Patriarcham in servitio fratris sui prædicti in terra *Cavorle* [25], vulneravit dictum D. *Bugamantem*, & dicta de causa postea interfecit dictum [26] D. Abbatem. Et Commune *Vicentiæ* bene relevavit dictum D. *Bugamantem*, & pro co solverunt propinquis dicti D. Abbatis decem millia librarum parvorum: & inchoata & facta fuit pax, & D. *Federicus* Potestas nihil perdidit de dicto pacto.

23. Federicus Caodelista Paduanus, Potestas Vicentiæ.
24. Bugamans de Luschis.
25. Cavorle.
26. Abbatis S. Justinæ cædes.

MCCLXX. Indictione decimatertia, fuit D. *Engulfus de Pomadello* [27] de *Padua* Potestas *Vicentiæ*, qui dixit *Alberto* filio suo, quod non iret ad paesandum in campanea, quia melius poterat paesare super palatium.

27. Engulfus de Pomadello Paduanus, Potestas Vicentiæ.

MCCLXXI. Indictione decimaquarta, fuit D. *Senesius* de *Bernardis* [28] de *Padua* Potestas *Vicentiæ*. Et tunc ipse ordinavit unam Curiam in Civitate *Vicentiæ*, occasione inveniendi causam malefaciendi, & extorsit, & tributavit omnes; & denique facta fuit inquisitio contra *Gibellinos*, & duodecim ex ipsis capti fuerunt, & certi tormentati ad mortem, & certi carcerati, & certi confinati. Et circa finem sui regiminis D. *Rodulphus de Vivario* [29] salivit super Castrum de *Angarano*, & ibi fuit obsideatus per *Paduanos*, & *Vicentinos* & tandem ipse cum illis, qui eum sequebantur, cum illo fugierunt necessitate victualium. Et quia ipse D. *Senesius* non bene se habuit in suo regimine, quando fuit ad Syndicatum, habuit plures libellos. Et D.

28. Senesius de Bernardis Paduanus, Potestas Vincentiæ.
29. Rodulphus de Vivario obsidetur à Paduanis ad Angaranum. Senesii Syndicatus.

30. Gulielmus de Malaflamma. Zoppilio de Vello.

31. Pro & sibi.

D. *Gulielmus* de *Malaflamma* [30] Judex, & *Zoppilio* de *Vello* Laicus fuerunt Syndicatores Communis *Vicentiæ*, & condemnaverunt ipsum D. *Senesium* in maxima quantitate denariorum, propterea quod [31] & se retinuerat dacium vini conducti extra *Vicentinum* districtum, & quia trabutaverat. Unde fuit quæstio in Civitate *Paduæ*. Et denique Civitas *Paduæ* conscia omnium malorum liberavit eum D. *Senesium* à prædicta condemnatione, & non sine ipsius expensis, & suo damno. Quare prædictus *Gulielmus* de *Malaflamma* semper fuit suspectus penes *Paduanos*.

32. Ziliolus de Macaruffis Potestas Vicentiæ.

MCCLXXII. Indictione decimaquinta, fuit D. *Ziliolius* de *Macaruffis* [32] de *Padua* Potestas *Vicentiæ*, qui satis bonum regimen fecit, & sustinuit bene, quod *Senesius* foret syndicatus, & condemnatus.

33. *Lemizo*, sive *Lemizonus*, aliis. 34. Lemigo Canis Potestas Vicentiæ.

MCCLXXIII. Indictione prima D. [33] *Lemigo Canis* [34] de *Padua* Potestas *Vicentiæ*, qui bonum regimen fecit, sed existendo ad syndicatum ipse D. *Lemigo* obiit.

35. Jacobus de Zuffo, Potestas Vicentiæ.

36. Jacobus Baretta.

37. Achilles D. Bonifacii.

MCCLXXIV. Indictione secunda, fuit D. *Jacobus* de *Zuffo* [35] de *Padua* Potestas *Vicentiæ*, qui bonum regimen fecit, & quæsita ab eo fuit gratia portandi tria plaustra Dorellæ *Paduam* per quendam suum Bailum, & ipse noluit eidem facere. Et D. *Jacobus Baretta* [36] fuit vulneratus ad mortem per *Achillem* D. *Bonifacii* [37] de *Trissino* sub stationibus Mercatorum & fuit quasi in fine regiminis.

38. Paganus Paradisus, Potestas Vicentiæ.

39. Titius de Magrade. 40. Leonardus de Levocaria. 41. Nicolaus de Castelnovo, Potestas Vicentiæ.

MCCLXXV. Indictione tertia, fuit D. *Paganus Paradisus* [38] de *Padua* Potestas *Vicentiæ*, qui erat Levir D. *Jacobi Barettæ*, & propterea quamplures cives Civitatis *Vicentiæ* fuerunt capti, & tormentati: & alii recesserunt, qui inculpabantur de dicto maleficio: sed re vera D. *Achilles* tantum cum uno filio *Titii* de *Magrade* [39] interfuerunt ad dictum factum, ideo quia D. *Baretta* una cum *Leonardo* de *Levocaria* [40] accipiebant suum potere de *Zovano*.

MCCLXXVI. Indictione quarta, fuit D. *Nicolaus* de *Castelnovo* [41] Potestas *Vicentiæ*, & fecit satis bonum regimen.

42. Guerzius de Vico Aggeris, Potestas Vicentiæ. 43. Bartholomæus de Rivolono. 44. Pars de Rubeis Paduanus. 45. Vicentia prodita Veronensibus.

MCCLXXII. Indictione quinta, fuit *Guercius* de *Vicoaggeris* [42] de *Padua* Potestas *Vicentiæ*. Et tunc *Peronenses* equitaverunt usque ad *Pontaltum*, quia Pars Imperialis, una cum DD. *Bartholomæo* de *Rivolono* [43], & *Pace* de *Rubeis* [44] de *Padua* dabant Civitatem *Vicentiæ* [45] *Veronensibus*; sed non potuerunt complere. Et illo tempore fuerunt capti circa vigintiocto cives Civitatis *Vicentiæ*, & conducti *Paduam*, & tormentati ad mortem per duas vices in diversis temporibus, & circa viginti sex fuerunt cosinati *Paduæ*, & ibi steterunt confinati, & capti à festo S. *Quirici* de Mense Julii, usque 63.
ad festum S. *Martini*. Et tandem quia *Paduani* non invenerunt eos culpabiles, ipsi permiserunt eos abire, & redire ad Civitatem *Vicentiæ*. Sed *Paduani* suspectos semper habuerunt prædictos captos, & confinatos, & duo ex ipsis obierunt in tormentis.

46. *Bellonus* Pajarino. 47. *De Gualmarinis* Ongarellio. 48. Bellebonus de Guarnerinis, Potestas Vicentiæ.

MCCLXXVIII. Indictione sexta fuit D. [46] *Bellebonus* [47] de *Guarnerinis* [48] de *Padua*, Potestas *Vicentiæ*. Et quando intravit Potestariam, quæsivit per gratiam a Communi *Paduæ*, quod confinati, qui erant *Paduæ*, deberent redire ad Civitatem *Vicentiæ* cum ipso, & habuit gratiam, & confinati venerunt cum eo. Sed tempore suæ Potestariæ fuit Episcopus D. *Bernardus* [49] cassatus, & D. *Antonius* de *Guarnerinis* [50], qui erat Canonicus *Paduæ*, & frater dicti D. Potestatis, fuit electus Episcopus. Et tunc pars Imperialis volebat sustinere. D. Episcopum *Bernardum*, & pars Marchesana obstabat. Tandem D. Episcopus *Bernardus* obtinuit quæstionem, & rediit ad Episcopatum, & nunquam amisit aliquam bonitatem. Quare? quia non habuit, & postea obiit in Curia *Romana*.

49. Bernardus Episcopus Vicentinus cassatur. 50. Antonius de Guarnerinis Canonicus Paduæ, electus Episcopus Vicentiæ. 51. Suggerit nobis Pajarinus Vicentiæ Potestatem hoc anno *Lovatum Judicem, Militem, & Poetam Patavinum.*

MCCLXXIX. D. *Nicolaus Smeregus*, supradictorum Chronicorum auctor, hoc anno mortuus est. Unde factum est, ut præsentis anni nulla extent monumenta, & ignoretur, quis fuerit *Vicentiæ* Potestas [51].

---

64. SCRIPTORIS ANONYMI

OPUSCULUM

Ab anno M CC LXXX usque ad annum M CCC XII NICOLAI SMEREGI Historiam deducens.

SIVE

SVPPLEMENTUM

Annalium Smeregi.

1. Potestates Vicentiæ Patavini ab anno 1280. usque 1311. *Martinus* Pajarino. 2. *De Polafrixana* Ongarellio.

Millesimo ducentesimo octuagesimo anno à Natali Christi fuit [1] *Marsilius* [2] de *Partenopeo* de *Padua* Potestas *Vicentiæ*, qui fecit satis bonum regimen.

MCCLXXXI. Fuit D. *Zambonettus Canis* de *Padua* Potestas *Vicentiæ*.

MCCLXXXII Fuit D. *Engulfus* de *Pomeello* [3] de *Padua* Potestas *Vicentiæ*.

3. *Mel. De Pomedello, qui hodie de Ponte.*

MCCLXXXIII. Fuit Potestas idem D. *Engulfus*.

MCCLXXXIV. Fuit D. *Joannes Franciscus* de *Padua* Potestas *Vicentiæ*. Et tunc fuerunt capti quamplures Cives Civitatis *Vicentiæ*, & conducti *Paduam*, & tormentati ad mortem, tandem tres eorum fuerunt mortui in Civitate *Paduæ*, & alii fuerunt relaxati.

4. *De Sachettis* Ongarellio. *Engleschis* Pajarino. *Engeschis* Ongarellio.

MCCLXXXV. Fuit D. *Thebaldus* de [4] *Hengeleschis* de *Padua Vicentiæ* Potestas, qui duxit suprascriptos captos.

MCC-

MCCLXXXVI. Fuit D. *Bonzanellus de Vigontia* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*, & redeundo *Paduam* ſubnegavit ſe, ita quod propterea obiit finaliter.

5. *De Gambarinis* Pajarino, & Ongarellio.

MCCLXXXVII. Fuit D. *Patarinus*[5] *de Gazarinis* de *Padua Vicentiæ* Poteſtas, & fecit ſatis bonum regimen.

6. Joannis Coadevaccæ phrenefis.

MCCLXXXVIII. Fuit D. *Joannes de Caodevacca*[6] de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*, qui erat de teſta, & quadam die matana cepit ipſum, quod volebat facere pulſari campanam ad Martellum, cauſa videndi qualiter Cives *Vicentiæ* currerent ad plateam, niſi quod unus de ſua familia vetavit ei, & fecit ſatis bonum regimen.

B

MCCLXXXIX. Fuit D. *Joannes de Thadis*[7] de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*, qui fecit fieri ſcalas lapideas, & fecit bonum regimen.

7. Joannes de Thadis Poteſtas Vicentiæ, auctor Scalarum lapidearum.

8. Bartholomæus de Zacchis.

9. Comitis Beroaldi Vicentini mors.

10. Jordanus de Seratico.

MCCXC. Fuit D. *Bartholomæus de Zacchis*[8] de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*, qui male aſſociatus fuit. Et ſub ejus regimine mortuus fuit ſuper tormentum D. Comes *Beroaldus de Vicentia*[9] in die S. *Marcelli*. Et poſtea circa feſtum S. *Felicis* D. *Jordanus de Seratico*[10], qui erat Levir dicti D. *Beroaldi*, ſalivit ſuper plateam Civitatis *Vicentiæ* cum quampluribus de *Vicentia*, & ipſe cum ſuis ſequacibus fuit

C

captus, & inciſa fuerunt eis capita[11] ſuper plateam Communis *Vicentiæ*, & poſtea ſuſpenſi ad nemus cum capitibus in cruribus. Et tunc D. *Dalbeſtatius de Freſcobaldis*[12] de *Florentia*, qui erat Poteſtas *Paduæ*, venit cum octo Ambaſciatoribus de *Padua Vicentiam*, & habuerunt conſilium, quid erat faciendum ſuper cuſtodiam Civitatis, & Conſiliarii fuerunt hi, videlicet D. *Angelus de Verlis*[13], *Joannes de Albetone*[14], *Yrec de Burgo*[15], *Joannes Melioris*[16], *Henricus de Ravaſino*[17], *Singofredus de Arzignano*[18], *Morandus de Triſſino*[19], *Bonifacius de Rotario*[20]. Iſti octo fuerunt ſimul, & elegerunt

11. Mors ejuſdem, & ſequacium.

12. Dalbeſtatius de Freſcobaldis, Poteſtas Paduæ.

13. Angelus de Verlis.

14. Jo. de Albetone.

15. Yrec de Burgo.

16. Jo. Melioris.

17. Henricus de Ravaſino.

18. Singofredus de Arzignano.

19. Morandus de Triſſino.

20. Bonifacius de Rotario.

D

ſexdecim de *Gibellinis*, occaſione confinandi eos. Tandem quæſtio fuit inter eos, ita quod laniaverunt omnia, quæ fecerant, & iverunt ad Poteſtatem *Paduæ*, & octo Ambaſciatores, qui cum eo erant, & dixerunt, quod non poterant ſe concordari, quia ſi unus eorum habebat aliquem inimicum, forte erat amicus alterius, & ſic dederunt conſilium D. Poteſtati *Paduæ*, & Ambaſciatoribus, quod D. Poteſtas *Paduæ* eſſet ſolus in loco remoto, & ſecum haberet ſolummodo unum de prædictis octo de *Vicentia*, & ſcribi faceret illos, quos ipſe diceret confinandos. Hoc facto, D. Poteſtas, & Ambaſciatores de *Padua* dixerunt, iſti octo de *Vicentia*

21. Conſilium poteſtati datum.

E

65. poſſent nos decipere, eligamus modo duodecim cives Civitatis *Vicentiæ*, & ſciamus voluntatem ſuam. Et ſic fuerunt electi duodecim de *Vicentia*, videlicet D. *Rodulphus Muſiatus*[22], *Leonardus de Meda*[23], *Andreas de Boino*[24], *Bonomus Medii*[25], *Guido de Milanis*, *Paganus Judex*, *Simon de Vulpe*, *Ugutio Guerrini*[26], *Martius Boxius*[27], *Petrus Stravoltus*[28], *Eccelinus* de *Marano*[29], & *Portus de Portis*[30]. Iſti ſimiliter quilibet per ſe cum D. Poteſtate *Paduæ*, & illi octo primi, & iſti duodecim

F

dederunt quadraginta quinque cives Civitatis *Vicentiæ*, & D. *Rodulphus Muſiatus* dedit vocem ſuam D. *Porto de Portis*. Et tunc D. *Lambertatius* Poteſtas *Paduæ* venit in conſpectu Ambaſciatorum de *Padua*, & dixit eis: *Nos habemus unum Judam, qui tradidit unum de duodecim*. Et ſic D. Poteſtas *Paduæ*, & ſui Ambaſciatores providerunt, quod illi, qui habebant quatuor voces à prædictis viginti de *Vicentia*, & abunde ſuperius, deberent confinari; alii vero permanerent: & fuerunt octo de

22. Rodulfus Muſiatus.

23. Leonardus de Meda.

24. Andreas de Boino.

25. Bonomus Medii.

26. Ugutio Guerrini.

27. Martius Boxius.

28. Petrus Stravoltus.

29. Eccelinus de Marano.

30. Portus de Portis.

A

Vicentia confinati, videlicet quatuor illorum de *Vivario*, & alii quatuor. Illo tempore arſit[31] carcer prope palatium, & fuit combuſtum Palatium Magnum Civitatis *Vicentiæ*.

31. Carcer Palatii Vicentini comburitur, & Palatium Magnum.

MCCXCI. Fuit D. *Lovatus*[32] Judex Poteſtas *Vicentiæ*, & fecit bonum regimen, & fecit pingi, & ſcribi Hiſtorias de Palatio.

32. Lovatus Paduanus, Vicentiæ Poteſtas, juſſit pingi Hiſtorias Palatii.

MCCXCII. Fuit D. *Manfredus Scrovegnus* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*.

MCCXCIII. Fuit *D. Simon de Hengelfredis* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*. Et tempore ſui regiminis fuit combuſta[33] domus Palatii habitationis, ubi morabatur ipſe D. Poteſtas, & *Canipa* Communis *Vicentiæ*: & omnes domus, & habitationes Palatii, & turris Palatii, & Campanæ devaſtatæ. Qui D. Poteſtas fecit bonum regimen, & deſtruxit malefactores multos, & dedit audaciam & vigorem *Gibellinis*, & depreſſit *Guelfos*, quoniam erat Imperialis. Et tempore ſui regiminis fuerunt *Paduani*, & *Vicentini* in exercitu[34] ad *Brolium* contra Marchiones *Eſtenſes* de *Ferraria*, & tandem conſecuta fuit pax.

33. Incendium alterum Vicentiæ.

34. Paduani cum Vicentinis pugnant contra Marchiones Eſtenſes.

MCCXCIV. Fuit D. *Nicolaus de Caſtelnovo* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*. Et tunc incæperunt ſtare tantum Poteſtates per ſex menſes[35]: & tunc refacti, & exſtructi fuerunt capti, & confinati de Conſilio. In prædicto milleſimo fuit D.[36]* *Renaldinus de Magabutis* de *Padua Vicentiæ* Poteſtas, qui potius credidit *Guelfis*, quam *Gibellinis*; & factæ fuerunt malæ æſtimationes ponderum, & malo modo facti fuerunt Cataveres, & ex toto fuerunt depreſſi *Gibellini*. Et in exitu ſui regiminis fuerunt poſitæ banderiæ in monte S. *Martini* ſuper plateam *Vicentiæ* in diverſis locis ad armaturam Marchionis de *Ferraria*, qua de cauſa exivit, & ortus eſt maximus terror in Civitate *Vicentiæ*.

35. Poteſtates per ſex menſes tantum.

36. *Aldrevandinus de Mezabbatibus* aliis.

MCCXCV. Fuit D. *Jo. Franciſcus* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*, qui proceſſit ad inquiſitionem de facto dictarum banderiarum, & duobus *Vicentinis* inciſa fuerunt capita, & quamplures capti, & conducti *Paduani*. In dicto milleſimo D. *Engulfus* de Comitibus de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*, qui jam erat quaſi mente captus; ſed tamen fecit bonum regimen.

MCCXCVI. Fuit D. *Bellebonus de Guarnerinis* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*, qui libenter ſtuduit in *Tullio*. In milleſimo prædicto fuit *Fracalaſta de Caodevacca* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*, qui incidi fecit manum uni Præsbytero[37], quia habuit rixam cum trombeta *Paduanorum*, qui erat ad cuſtodiam Civitatis *Vicentiæ*.

37. Manus cur inciſa uni Presbytero Vicentino.

MCCXCVII. Fuit D. *Pax de Thadis* de *Padua Vicentiæ* Poteſtas, qui fecit bonum regimen. In prædicto milleſimo fuit D. *Guido de Gabrielis* de *Nigro* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*, qui fecit bonum regimen.

MCCXCVIII. Fuit *D. Simon de Vicoaggeris* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*. In prædicto milleſimo fuit D. *Antonius Pollafrixana* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*.

MCCXCIX. Fuit D. *Nicolaus de Lucio*[38] Poteſtas *Vicentiæ*, qui aſſociavit ſe cum D. *Alberto della Scala*[39], & fecit magnam Curiam ad feſtum[40] Carniſprivii. Et dictus *Albertus* miſit ei ad dictam Curiam plures, pulcroſque dextrerios, & equos cum armaturis ad ſcalas: ita quod *Paduani*, & *Guelfi* de *Vicentia* multum timuerunt, quod illa Curia non foret bona. Et abinde ſuprà *Paduani* habuerunt dictum D. *Nicolaum* ſemper ſuſpectum. In prædicto milleſimo fuit D. *Thebaldus de Engleſco* Poteſtas *Vicentiæ*.

38. Nicolaus de Lucio Poteſtas Vicentiæ.

39. Socius Alberti della Scala.

40. Feſtum ejuſdem tempore Carniſprivii.

MCCC.

MCCC. Fuit D.[41] *Alenus de Terradura* Poteſtas *Vicentiæ*. In prædicto milleſimo ivit D. *Bartholomæus de* [42] *Zerarariis* Poteſtas *Vicentiæ*, qui fecit fieri portam Campi Martii.

41. Aliis *Aylinus*.
42. *Verariis* Pajarino, & Ongarellio.

MCCCI. Fuit D. *Paulus de Docto* Poteſtas *Vicentiæ*. In prædicto milleſimo fuit D. *Joannes de Caodevacca* Poteſtas *Vicentiæ*.

MCCCII. Fuit D. *Joannes de Caligine* Poteſtas *Vicentiæ*. In prædicto milleſimo fuit D.*[43] *Jordanus de Vigontia* Poteſtas *Vicentiæ*, qui malum regimen fecit, & expoliavit quaſi omnes ruſticos, & divites de Villis, & Civitate plures.

43. *Joannes* Ongarellio.

MCCCIII. Fuit *D. Tiſo de Campo S. Petri* Poteſtas *Vicentiæ*. In prædicto milleſimo, & in MCCCIV. Fuit D. *Enſelminus de Engelfredis* Poteſtas *Vicentiæ*, & ſtetit in regimine uſque ad diem...... & dicta die obiit. Et tunc DD. *Tiſo de Campo* S. *Petri*, & *Jacobus de Carraria* venerunt pro Communi *Paduæ* pro Supracapitaneis[44] in Civitate *Vicentiæ*, & ſteterunt uſque ad primum diem Auguſti.

44. Supracapitanei Paduani in Civitate Vicentiæ.

MCCCIV. Die primo Auguſti fuit D. *Vitalianus de Lemicis* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*, & ſtetit uſque ad primum diem Januarii. Et tunc inceperunt Poteſtariæ,[45] prima die Januarii.

45. Poteſtariæ quando incæperint Kal. Januarii.

MCCCV. Fuit D. *Rolandus de Guarnerinis* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*. In prædicto milleſimo fuit D. *Henricus Paradiſus* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*.

MCCCVI. Fuit D. *Simeon de Engelfredis Patavinus* Poteſtas *Vicentiæ*, qui multum perſecutus fuit malefactores, & plures ſuſpendi fecit. In prædicto milleſimo fuit D. *Zacho de Zachis* Poteſtas *Vicentiæ*.

MCCCVII. Fuit D. *Dentes de Lemicis* Poteſtas *Vicentiæ*. In prædicto milleſimo fuit D. *Antonius Coadevacca* Poteſtas *Vicentiæ*.

MCCCVIII. Fuit D. *Martinus Canis* Poteſtas *Vicentiæ*, qui bonum, & legale regimen fecit. Et tempore ſui regiminis, quaſi in fine, filii D. *Gerardi de Albrico* de *Berica*, de quo D. *Martinus* prædictus multum dedignatus fuit, quoniam fecerat inter eos fieri pacem, & fecit capi[46] D. *Gerardum* prædictum, & valde tormentatus fuit uſque ad mortem, & poſtea ſub ſequenti regimine condemnatus fuit in pecunia, & filii banniti ad mortem[47], & in dicto rumore mortuus fuit quidam filius D. *Gerardi* prædicti, nomine *Albricus*. In prædicto milleſimo fuit D. *Joannes de Vigontia* Judex Poteſtas *Vicentiæ*, qui fuit ſapiens, & diſcretus, & bonus locutor, & fecit ſatis bonum regimen.

46. Gerardus de Albrico de Berica capitur, & condemnatur.
47. Adde *Fecerunt rumorem*. Alberici ejus filii mors.

MCCCIX. Fuit D. *Joannes Franciſcus* Poteſtas *Vicentiæ*. In prædicto milleſimo fuit D. *Petrus de Marſis* Poteſtas *Vicentiæ*, qui erat Compater D. *Singofredi*[48] militis de *Arzignano*. Qui D. *Singofredus* interfici fecit D.[49] *Blaſium Guidonis Maji* de *Vicentia* Notarium, qui erat *Gibellinus*, in Villa de *Montebello*. Et quidam peſſimus malefactor[50], nomine *Giraldellus*, qui cum aliis male factoribus interfecerat D. *Blaſium* prædictum, captus fuit cum duobus ſociis ex ipſis malefactoribus, & omnes tres tanegliati fuerunt uſque ad furcas, & ſuſpenſi. Et dictus D. *Singofredus*[51] bannitus, & condemnatus ad mortem dicta de cauſa, & bona publicata.

48. Singofredus miles de Arzignano.
49. Blaſii Guidonis Maji cædes.
50. Giraldellus malefactor.
51. Singofredi exilium.

MCCCX. Fuit D. *Manfredus* de *Deſmaninis* de *Padua* Poteſtas *Vicentiæ*. In prædicto milleſimo fuit D. *Nicolaus de Lucio* Poteſtas *Vicentiæ*.

MCCCXI. Fuit D. *Joannes de Vigontia* Miles Poteſtas *Vicentiæ*, qui ſtetit ad regimen uſque ad diem Jovis 15. Aprilis, & illa die Jovis expulſi fuerunt *Paduani*[52] de Civitate *Vicentiæ*, & certi *Vicentini* tam *Guelſi*, quam *Gibellini* expectantes, ſecundum quod tractaverant, partem D. Imperatoris *Henrici de Lucemburg*, ſaliverunt ſuper plateam Civitatis *Vicentiæ* cum banderiis, & confalonibus, ac Aquilis, & dederunt portam de Portanova D. Epiſcopo *Gebenenſi*, qui venerat cum D. Imperatore, & *Cane Grande della Scala*, & [53] *Janizero* de *Piſis*[54], qui fuit Vicarius pro D. Imperatore in Civitate *Vicentiæ*. Qui intraverunt Civitatem cum magna quantitate militum, & peditum, & expulerunt D. *Paduanos*, & qui erant ad cuſtodiam Civitatis. Et dictus D. *Joannes* Poteſtas captus fuit cum tota ejus familia, & tandem relaxatus. Et illi de *Triſſino*, & filii D. *Egani* de *Arzignano*, & plures alii *Vicentini*, & *Bonerius*[55] filius Comitis *Beroaldi*, qui extiterant banniti per longum tempus, redierunt in Civitatem, & redditæ fuerunt ipſis ſuæ poſſeſſiones. Et D. *Morandus* de *Triſſino*[56], qui jam fugerat in Caſtrum *S. Petri*, & D. *Ugutio* de *Arzignano*[57] volens fugere in dicto caſtro, capti fuerunt, & carcerati. Et dictus D. *Morandus* condemnatus fuit in duo millia florenorum aureorum, quos ſi non ſolviſſet infra decem dies à tempore publicatæ ſententiæ, quod caput ei foret amputatum. Et tandem ipſe ſolvit, qui etiam confinatus fuit ad quoddam Caſtrum, nomine *Plombinum*[58], & D. *Ugutio* prædictus relaxatus fuit. Et multa alia facta fuere in Civitate, quæ foret difficilius enarrare. In dicto milleſimo ſtetit prædictus D. *Janizerus* Vicarius in Civitate *Vicentiæ* pro D. Imperatore circa quatuor menſes. Et poſt ipſum venit pro Vicario D. Imperatoris D. *Aldrighetus de Caſtrobarcho*[59], qui bonum regimen fecit, & ſtetit in Vicariatu uſque ad menſem Februarii MCCCXII.

52. Vicentia quo die, & anno erepta Paduanis.
53. *Vanizero* Pajarino.
54. Janizerus de Piſis Vicarius Imperatoris Vicentiæ.
55. Roverius F. Comitis Beroaldi.
56. Morandus de Triſſino.
57. Ugutio de Arzignano.
58. Plombinum.
59. Aldrighetus de Caſtrobarcho Vicarius Imp. Vicentiæ.

MCCCXII. de Menſe Februarii prima hebdomada Quadrageſimæ venit D. *Canis Grandis della Scala*[60] Vicarius Civitatis *Vicentiæ* pro D. Imperatore, qui tempore ſuæ Vicariæ fecit multa mirabilia.

60. Canis Grandis della Scala Vicarius Imperialis Vicentiæ.

Finis ſupplementi Chronici Nicolai Smeregi.

RIC-

RICCIARDI,
S. *Bonifacii Comitis*,

VITA,

Magnam rerum inter ipsum & Eccelinos gestarum partem accuratè complectens

INCERTO AUCTORE

Conscripta:

Fide vero, & Opera

FELICIS OSII

Bono Rei Literariæ publico recensita.

EPITOME.

RICCIARDUS, Ludovici Sancti Bonifacii *filius*, Veronensis, *tum antiquitate generis & majorum gloria*, *tum propria virtute inter maximos* Guelphæ *factionis Duces*, *& Proceres sua tempestate floruit. Adolescens ea fuit indole*, *& fortitudine præditus*, *ut non modo de eo bene sperare*; *sed confidere homines possent*, *talem futurum*, *qualem se se ipse mox procedente ætate rerum gestarum magnitudine præstitit. Diris enim* Guelpha, *&* Gibellina *factionibus sub* Friderico *Augusto magis*, *magisque tota* Italia *sævientibus*, *cum* Verona, *morem aliarum omnium Civitatum sequuta*, *bifariam scissa*, *jam antea duas nobilissimas familias factionum capita constituisset*, Guelphamque *partem Comites S.* Bonifacii, Gibellinam Monticuli *tuendam suscepissent*, Ludovicus *S.* Bonifacius, *vir potens*, *& bellicis artibus insignis*, *non modo familiæ*; *sed* Guelphorum *omnium* Veronensium *Princeps*, *virtute præsertim* Ricciardi *F. impigri*, *fortissimique adolescentis*, *auxiliisque* Azonis Atestini, Gibellinas *partes* Verona *exegit*,* Ludovico Veronæ *Prætore constituto.* Ricciardus *copiarum Præfectus arcem* Ossenici *montanam*, *natura & arte munitissimam*, *ac pene inexpugnabilem*, *quam* Ribaldus Turrisendus *jamdudum occupatam*, *latrociniis infamem reddiderat*, *propugnatoribus*, *duro ac desperato hominum genere*, *maxima ex parte cæsis*, *vicit*, *cepit*, *evertit.* Monticulos *hostes*, *qui patria extorres* Gardæ, *&* Pischeriæ *arcibus*, *præsidio*, *muris*, *& situ validissimis*, *se munierant*, *ab* Azone *Prætore adjutus*, *brevi ad deditionem adegit: multifariamque rebus* Gibellinorum *contritis*, *factioni*, *patriæque quietem aliquantulum peperit.* Azoni Atestino *recuperandæ* Ferrariæ, *qua à* Salinguerra Taurello *fuerat exturbatus*, *præcipuum extitit adjumentum. Una cum ipsomet* Azone *nonnullas* Etruriæ *Civitates*, *& Oppida ab* Othone *Augusto Ecclesiæ ademptas*, *bello receptas*, *Pontifici restituit.* Fridericum *Secundum Imperatorem*, Genuæ *exceptum*, *cum* Azone, *ac* Monferratensi *Marchione*, Papiam *primum*, *inde* Cremonam, *mox* Mantuam, *deinde* Veronam *perduxit: eundem solus cum* Veronensibus *usque ad Alpium angustias persequutus est. Vita functo* Ludovico *patre*, *tota ejus factio ex improviso*, Ricciardo *absente*, Verona *ejicitur. Ipse injuriæ vindex*, *plurima clientum manu contracta*, Azonem Perti-

* Melius. *Azone*, ut in Vita, & iis, quæ sequuntur Paullo post. *Ab Azone Prætore adjutus*, &c.

conem, Veronæ *Prætorem, quo potiſſimum impulſore illud ſibi, & ſuis detrimenti acciderat, urbe & magiſtratu cum fautoribus exegit. Inde Prætor* Veronæ *creatus*, Cremonenſes, *ac* Regienſes, *qui exercitibus conjunctis* Gonzagam, Mantuanorum *Oppidum, obſidebant*, à Mantuanis *in ſubſidium accitus, ab obſidione expulit. Hujus viribus auctus* Azo *Novellus, ſuperioris* Azonis *F.* Ferraria *pulſus, patriæ reſtituitur: pellitur ipſe, improviſo invaſus*, Verona, *conjuratione in eum ab omnibus Optimatibus* Veronenſibus, *cunctiſque* Gibellinis, *&* Eccelino *de* Romano *ſecreto inita. Paulo poſt reſtitutus, eadem conſpiratione denuo* Veronæ *impetitur, & captivatur. Pro illius liberatione* Patavini, Vicentini, Mantuani, Azo Ateſtinus *Marchio preces, auctoritatem, arma expediunt. Incaſſum primo experiuntur. Rectoribus deinde* Lombardiæ *accedentibus obtinent. Carcere dimiſſus una cum* Azone Ateſtino, Conilianenſibus *contra* Tarviſinos, *Oppidum circumſedentes, opem tulit: fuſis, fugatiſque hoſtibus obſidionem ſolvit. Extorris patria, inimicorum pagis, prædiis, villis ſæpiſſime igne, ferro populabundus imminet, va-*
70. *ſtatiſque late agris, caſtellis, turribus, arcibus ademptis, exilii incommoda, & detrimenta hoſtibus cumulate rependit. Cum* Eccelino *de* Romano *apertas, & præcipuas inimicitias ſemper exercuit, cum eo multoties vario pugnarum exitu acie conflixit, illiuſque conatibus, & ambitioni eo uſque obſtitit, ut, eo in humanis agente, ſucceſſibus multa parte caruerint. Dux* Guelpharum *factionum* Lombardiæ, *& Marchiæ primarius, fœdere cum ſimul fœderatis Civitatibus inito, Cæſareas*, Gibellinorumque *partes uſque quaque eſt inſectatus, labanteſque ſuorum, ac Pontificias res ægre tutatus eſt.* Innocentium *Pontificem*, è Gallia *reverſum, per* Flaminiam *iter facientem, &* Cerium *proficiſcentem cum* Allobrogum *Comite* (*qui olim* Belgius *fuit*) Rogerio *Comite, &* Thoma Foliano *Pontificis nepote comitatus eſt. In hiſtoriis* Ravennatibus Hieronymi Rubei, Guardozallum *oppidum, Eccleſiaſticis auctoritate ſua reſtitutum, contra* Henricum *Imperatoris F. ac* Boſonem Dovariam, *eorumque exercitus, virtute & armis ſtrenuiſſime defendit.* Fridericum *Auguſtum*, Parmam *cum ſexaginta millibus armatorum circumſedentem, memorabili clade cum* Montelongo *Pontificio Legato ab obſidione ſubtraxit: cumque ingentia* Gibellinis *damna, & detrimenta intuliſſet, ſenex* Brixiæ *ſalutis anno* 1253. *Februarii menſe interiit, in eaque Civitate ad Fratres Prædicatores tumulatur.*

71. 1. Gentis Sanbonifaciæ origo, & antiquitas.

GEntem *Sanbonifaciam Trojano* à ſanguine [1] originem duxiſſe nonnulli autumant, quod nec inficias ire, nec affirmare libet. Quid enim, quod neſciam, negem? quid illud veritate atteſtari, cujus nulla hiſtoria, nulli annales, quorum fides ab antiquis monumentis pendeat, mihi ſint argumentum? Equidem, ex antiqua Progenitorum proſapia, virtute & opibus clariſſimorum, trahere ſanguinem glorioſum non inficior; verum cum nobilitas veritate conſiſtat, ſi aſſentatione, vaniſque blandientium ſermonibus nitatur, apud graves & ſapientes viros diſpendium potius, quam lucrum puto; periculoſaque admodum res eſt, ne ubi fictio una ex parte emergat, laudum certarum fides & ornamentorum ruat. Ab eodem quoque fonte familiam hanc derivaſſe, quo *Eſtenſis*, quidam perhibuerunt. Cæterum, cum hujus clariſſimæ ſtirpis, auctores vetuſtiſſimi extiterint, quos virtute præditos eximia (cum tot veræ nobilitatis ornamenta in poſteros traduxerint) haud dubitandum, expedita res eſt, ab octingentis hinc annis, eam domi, foriſque

A fama rerum geſtarum, potentia, Oppidorum Caſtrorumque dominatione inter lectiſſimas *Italiæ* claruiſſe, multiſque Pontificiis ac Imperatoriis diplomatibus (cum diverſis arduiſque illorum ſupremorum Principum negotiis, & expeditionibus tum civilis, tum bellica illius virtus, opes, & potentia maxime profuerint) privilegiis, exemptionibus, conceſſionibus, donationibus, & juriſdictionibus decoratam, & auctam, & utraque in propagine ortos, tum Marchiæ, tum *Lombardiæ*, inter Pontificiæ factionis primarios [2] ſemper habitos. Et quamquam 2. Nobilitas ejuſdem.
Caroli Magni potentiſſimi Imperatoris uſque
B temporibus, pleroſque bello, & pace inſignes viros per tempora *Italia* edidit, unus tamen *Ricciardus* [3], cujus nunc vitam deſcribendam ſuſcipimus, potentia, dignitate, bellicæ virtutis gloria cæteros, quorum memoria ad nos pervenerit, longe ſuperavit. 3. Ricciardi S. Bonifacii laus. Viguerat *Veronæ* per multos anteà annos inter nobiliſſimas Civium familias, *Veronenſium* [4] internæ factionis odium, vetuſtaque per manus avorum tradita armorum, & ſanguinis diſceptatio. 4. Veronæ factiones duæ. Hinc *Monticuli* [5], *Cre-* 5. Monticuli. Creſcentii.

Crescentii, sociæque factionis domus: inde Comites [6] S. *Bonifacii*, eorumque partibus studiosi, & adhærentes, Civitatem in duas scindentes partes, crebris seditionibus, diris inter se cædibus ac incendiis debacchabantur: habebatque utraque pars externos assectatores, factiosos viros, qui aut huic, aut illi parti, ubi occasio postulabat, præsto erant. Vesania hæc privata mox *Friderici Ænobarbi* Imperatoris temporibus, perniciosis, ac infandis *Gelphorum* [7], & *Gibellinorum* ortis nominibus coaluit, quæ factiones universam *Italiam*, in duas distractam partes, *Gibellinis* Imperii, *Gelphis* Ecclesiæ auctoritatem, partesque sequentibus, per multos postea annos obtinuere, atque ad ultimum pene exitium redegere. Neque enim solum aliæ Civitates Imperatorem, aliæ Pontificem sequutæ, eorum summorum Principum causis rebusque faventes, infestis inter se animis, atque armis decertarunt; sed in ipsismet patriæ visceribus etiam, quasi privatæ fortunæ maximi horum, & horum interesset, hinc *Gibellinum* aliquem, inde *Gelphum* in Civitate esse, eo furoris, ac dementiæ processere, ut pellere Concives Urbibus, & spoliare bonis inexpiabili odio contenderent. Comites S. *Bonifacii* [8] partes *Gelphas*, *Monticuli* [9] *Gibellinas* suscepere, privataque cum publicis odia conjungentes, dissidia, quæ misere ardebant, perdite inflammarunt. Verum, cum aliquando *Veronæ* civiles discordiæ *Romanorum* Pontificum *Lucii* III. ac *Urbani* III. qui eam Civitatem tunc temporis incolebant, auctoritate, & interpositione jacerent [10], *Lucii* obitu, discessuque *Urbani*, ruptis quasi retinaculis, se se denuo fœdius erexere. Anno siquidem 1184. III. Idus Maji
1184. *Ceresius Monticulus* [11], perditis moribus, ac immani audacia juvenis, *Alexandrum* Comitem *S. Bonifacium*, avunculum suum, nulla injuria læsus, tantum vetusto factionum odio, male eo usque sopito, excitato, nil tale cogitantem, gladio improviso petitum, trucidavit [12]. Hæc cædes innovandæ factionis causa fuit, qua sæviente anno 1205. Oppidum S. *Bonifacium*,
1205. Comitum sedem, *Eccelinus* [13], cognomento *Monachus*, in *Monticulorum* factione, cremavit. Hujus incendii occasione *Bonifacius* [14] Comes, *Sauri* F. Pridie Idus Maji, adversæ factionis
72. domos nonnullas *Veronæ* vastavit; & cum *Gelphorum* pars prævaluisset, virtute potissimum *Ricciardi*, *Ludovici* S. *Bonifacii* filius tunc pene imberbis, impigri, ingentisque spiritus adolescentis, *Monticulis* Urbe pulsis, *Azo Estensis* [15] Marchio, auctore *Ludovico Ricciardi* patre, Prætor *Veronæ* creatur. Cæterum cum *Eccelinus* Monachus, & *Salinguerra Taurellus*, *Gibellinæ* factionis in omni *Lombardia* principes, à *Monticulis* Urbe exulibus in auxilium vocati, *Veronam* cum extorribus, ac ingenti suarum partium exercitu mense Maji improvisi advenissent: tuncque pugna commissa *Gelphi* succubuissent, ii omnes cum Prætore *Azone*, *Ludovico*, *Ricciardo*, ac aliis *San Bonifaciis* Comitibus Urbe [16] exiguntur, *Monticulis*que restitutis [17], ex eorum auctoritate *Odoricum* Vicecomitem *Mediolanensem*, Prætorem *Veronæ* [18] constituunt. *Azo* interim *Atestinus*, *Ludovicus*, & *Ricciardus* cum *Gelphis*, reparatis viribus, *Romaniolorum*, *Lombardorum*, ac *Mantuanorum* copiis *Veronam* proximo Septembri armati repetiere [19], ac Urbe ingressa, in Foro Boario cum *Odorico* Prætore, *Eccelino*, *Salinguerra*, ac *Monticulis* acriter dimicatur. Victis *Gibellinis*, *Eccelinus* ipse capitur [20], *Salinguerra*, & *Odoricus* fuga saluti consulunt *Monticulorum*,

6. Comites S. Bonifacii.
7. Gelphi, ac Gibellini passim imperante Federico Ænobarbo.
8. Comites S. Bonifacii Gelphi, 9. Monticuli Gibellini.
10. Sedatæ civiles discordiæ Veronæ, denuo recrudescunt.
11. Ceresius Monticulus.
12. Alexandri Com. S. Bonifacii cædes.
13. Eccelinus Oppidum S. Bonifacium cremat.
14. Bonifacius Comes Sauri F.
15. Azo Estensis Marchio, Veronæ Prætor.
16. Pellitur cum Sanbonifaciis.
17. Monticuli patriæ restituuntur.
18. Odoricus Vicecomes Mediolanensis, Veronæ Prætor.
19. Sanbonifacii cum Azone Veronam repetunt: Monticulos & eorum fautores pellunt.
20. Eccelini captio.

A fautorumque domus, & palatia *Veronæ* evertuntur; homines exulantur, bona proscribuntur. Qui evaserunt, alii *Gardam* arcem, alii *Pischeriam* confugiunt. *Azo* iterum *Veronensem* Præturam assumit, atque anno sequenti ad *Gardæ*, *Pischeriæ*que oppida expugnanda cum *Ludovico*, & *Ricciardo*, plurimaque *Veronensium*, ac *Mantuanorum* auxiliantium manu progressus, brevi *Monticulos* ad deditionem adegit [21], atque *Ateste* carceribus custodiendos transmisit. Hac clade à *Gelphis Gibellinis* illata, res *Veronensium*, altera factione ad internecionem fere oppressa, aliquantulum quievere. Interim
B *Otho Quartus* Cæsar anno 1209. cum in *Italiam* 1209.
descendisset, *Romam* iter intendens, ut Imperii diadema à Pontifice Maximo susciperet, & *Veronam* venisset, prætore eo anno *Gulielmo Rangonio* [22] *Mutinensi*, concordiæ inter factiosos Concives studens, *Monticulos* è carceribus, in quibus *Ateste* erant, relaxari [23] mandavit, eosque patriæ restituit, fœdusque, quantum fieri potuit, inter male animatos Cives, partiumque Duces composuit. Paulo post *Azo Ferraria* à *Salinguerra*, auxiliantibus *Saffinello*, & *Giliolo Ferrariensibus* Civibus, exturbatus [24] quo inju-
C riam ulcisceretur, ad amicorum auxilium conversus, cum *Ludovicus Sanbonifacius* cum filio *Ricciardo*, suorumque copiis non spernendis præsto fuisset, aliaque hinc inde *Azo* auxilia contraxisset, rem minime opinantibus inimicis *Ferrariam* profectus, *Hugonem Othonis* [25] Imperatoris Vicarium una cum *Salinguerra* Urbe dejecit, quo in facinore *Ricciardi* opera in primis enituit. Præturam *Veronæ* per id tempus *Realdinus de Carceribus* [26] agebat. Eo demum Prætura defuncto, *Ludovicus S. Bonifacius* in officio sufficitur [27], quo mandante *Ricciardus* filius copiarum *Veronensium* Dux, arcem *Osseni-*
D *ci* [28], inter angusta *Clusarum* sitam, quam latrociniis, aliisque sceleribus *Ribaldus Turrisendus* [29], qui eam diu obtinuerat, infamem reddiderat, vario labore, & periculo, quod erat tum natura, tum artificio duris, fortissimisque pugnatoribus munitissima, expugnat & evertit. Vigebat ea tempestate inter *Othonem* Augustum, & *Fridericum* Cæsarem dissidium [30], eaque fuit schismatis occasio, quod *Otho* quædam *Hetruriæ* Oppida, quæ à Pontifice; alia vero in *Campania*, quæ à *Friderico Siciliæ* Rege tenebantur, nulla Pontificis, nulla Sacramenti habita ratione, quo se Ecclesiam *Roma-*
E *nam*, & patrimonium ejus, nec non Regnum *Friderici*, ipsi Ecclesiæ commendatum, defensurum juravit, eo quæsito colore, quod Regni *Italici* juris essent, copiis protinus missis occupavit. Inde in deterius prolapsus, *Viterbium*, *Montemfalconem*, Urbem veterem, & *Perusium*, Patrimonii oppida, quondam à Comitissa *Matilda* Ecclesiæ *Romanæ* donata, in suam ditionem redegit: quandam quoque *Apuliæ* partem hostiliter invasit, ac bellum *Friderico* aperte intulit. Pontifex, postquam per Legatos *Othonem* à malis consiliis avocare
F nequivit, nihilque proficere exhortationibus sensit, solemnem in eum detestationem exprompsit [31], qua illum communione Piorum summovit, sacramentique religione Principes omnes, & populos illi quovis jure adstrictos solvit. Hinc Rex *Bohemiæ*, Duces *Austriæ*, & *Bavariæ*, Landgravius *Turingiæ*, & Archiepiscopi *Mogontinus*, & *Treverensis* ipsum *Othonem* concordibus votis deseruere, ac *Fridericum* in *Apulia* commorantem, *Germaniæ* Regem ex auctoritate Pontificis designant [32], eumque ad coronam accipiendam invitant.

21. Azo iterum Veronæ Prætor Monticulos capit.
22. Otho IV. Imp. Monticulos liberat, Veronenses componit.
23. Gulielmus Ragonius Mutinensis, Veronæ Prætor.
24. Azo Ferraria exturbatur. Potitur eadem.
25. Hugo Othonis Imp. Vicarius Ferrariæ.
26. Realdinus de Carceribus, Veronæ Prætor.
27. Ludovicus S. Bonifacius Veronæ Prætor.
28. Ossenici arx evertitur à Ricciardo S. Bonifacii.
29. Ribaldus Turrisendus latro.
30. Schisma inter Othonem Aug. & Fridericum Cæsarem.
31. Diræ Pontificis in Othonem occupantem Urbes Ecclesiæ.
32. Federicus, abrogato Othoni Imperio, renuntiatur Rom. Cæsar.

In *Italia* pariter multæ Civitates, Principes,
& Proceres eundem relinquunt, seque cum
Friderico conjungunt, inter quos præcipue
Azo Estensis, *Ludovicus*, & *Ricciardus S. Bo-*
nifacii. Sequenti anno, *Henricus* [33] Principum

33. Henricus Germanorum Principum Legatus.

Germanorum, ad *Fridericum*, & Pontificem
Legatus, S. *Bonifaciorum* suasione, *Veronæ*
substitit, ut *Friderico* studia *Veronensium* com-
pararet. *Otho*, ut sibi abrogatum Imperium
73· à Pontifice, nonnullisque *Germanorum* Prin-
cipibus intellexit, relicta *Apulia* in *Germaniam*
transit [34]. Eam nactus opportunitatem *Innocen-*

34. Othonis transitus in Germaniam.

tius Pontifex, *Azonem* in *Hetruriam* advoca-
vit, qui una cum *Ricciardo* Comite, aliquot-
que aliis militia claris *Veronensibus* Nobilibus,
quos Urbs ipsa, Pontifici auxilium cum haud
modica suorum Civium manu in eam expedi-
tionem pie transmiserat, Ecclesiæ omnia per
Othonem in ea regione occupata [35] restituit. *Fri-*

35. Azo cum Ricciardo recuperat Ecclesiæ ab Othone occupata.

dericus interim novis suorum precibus stimula-
tus ex *Apulia* in *Germaniam* proficiscitur, ac
Romam progressus, omnia rerum gerendarum
consilia cum Pontifice [36] contulit. *Romæ* su-

36. Federicus hæret Pontifici.

sceptum *Genuenses* cum triremibus suis Kalen-
dis Maji *Genuam* devexerunt, ubi à Marchio-
nibus *Atestino*, & *Monferratensi*, & *Ricciardo*
S. *Bonifacio* exceptus *Papiam* [37] Idibus Julii,

37. Iter ejusdem per Italiam.

inde *Cremonam*, mox *Mantuam*, deinde *Vero-*
nam perductus est. *Ricciardus* eum cum *Vero-*
nensibus usque ad Alpium angustias est prose-
quutus. Interim *Azo* cum *Salinguerra* pace com-
posita, eoque *Ferrariæ* recepto, *Aldobrandino*
Filio ditionum hærede relicto, vita decessit [38].

38. Azonis obitus.

Eodem anno & *Ludovicus S. Bonifacius* mori-
tur [39], viri per ea tempora, virtute, & poten-

39. Obitus Ludovici S. Bonifacii.

tia insignes. Ob *Ludovici* decessum S. *Bonifa-*
cii [40] Proceres, totaque eorum factio absente

40. Sanbonifacii iterum Verona pulsi.

Ricciardo à *Gibellinis Verona* expelluntur. Pro-
pterea *Ricciardus*, qui paternas partes, totius
factionis Princeps, regendas assumpserat, *A-*
zonem Perticonem [41] strenuum Virum *Veronæ*

41. Azo Pertico Veronæ Prætor.

Prætorem, quo potissimum impulsore hoc si-
bi, & suis detrimenti acciderat, plurima clien-
tum, & sequacium manu coacta, non sine ma-
gna Civitatis clade, Urbe & magistratu cum
fautoribus exegit [42], in quo tumultu *Petrus*

42. Pellitur à Ricciardo S. Bonifacio.

Mandura [43], Comitum *S. Bonifaciorum* satelles,

43. Petrus Mandura.

partem Prætorii *Veronensis* incendio consum-
psit, *Ricciardus* [44] Prætor *Veronæ* constituitur.

44. Ricciardus S. Bonifacius, Veronæ Prætor, Gonzagam oppidum obsidione solvit.

Sub ejus Prætura cum *Cremonenses*, & *Regien-*
ses exercitibus conjunctis *Gonzagam* oppidum
ultra *Padum* ditionis *Mantuanorum* obsiderent,
Mantuani à sociis *Veronensibus* auxilium petie-
re, communibusque copiis Duce *Ricciardo* Præ-
tore hostes à *Gonzagæ* obsidione submoverunt.

45. Aldobrandini Atestini mors.

Aldobrandino Atestino [45] jam antea veneno sub-
lato, *Azo* [46] frater, quem *Novellum* vocabant,

46. Azo Novellus, Aldobrandini successor, Ferraria pellitur à Salinguerra.

successit. Hunc Pontificias partes constanter
asserentem *Salinguerra Ferraria* expulit. *Azo*
injuriam non tulit; sed *Bononiensibus*, *Romanio-*
lis, nec non *Ricciardo* cum ejus factione cum
Ecclesia sentientibus, accitis, *Ferrariam* à par-
te *Padi* magno opportunarum rerum apparatu
obsedit, quo *Salinguerra* permotus *Azonem*
in Urbem recepit [47]. Mox ubi armorum metus

47. Receptus in eandem denuo pellitur.

recessit, populum usque adeo in eum invitavit,
ut rursus inde exire cum non modica suorum
1224 cæde compulerit. *Azo* postmodum, anno 1224.
exul, recuperandæ *Ferrariæ* [48] cupidus, aucto-

48. Intendit recuperationi Ferrariæ.

re *Ricciardo* societate inter Rempublicam *Ve-*
ronensem, & ipsum *Azonem* inita, *Bononiensi-*
bus quoque auxiliantibus, bello *Ferrarienses*,
& *Salinguerram* petit, *Frataque* [49] Oppidum

49. Fratam obsidet, & evertit.

Ferrariæ, quod à *Salinguerra* præsidio teneba-
tur, diu obsessum, tandem vi captum, & à

A solo eversum est, omnibus in eo repertis in-
terfectis. *Frata* capta, & dirupta, Arcem [50]

50. Bondeni arcem tenrat.

Bondeni supra *Padum* sitam Mense Septembri
obsidione cingunt; verùm fœdis Autumni tem-
pestatibus fracti rem imperfectam relinquere
coguntur. *Salinguerra* tanta armorum mole ter-
ritus, fraude agens, consultus verba de pace
intulit, & *Ricciardum*, tanquam de pacis con-
ditionibus tractaturus, *Ferrariam* vocat, cum-
que contra jusjurandi fidem capit [51], & carce-
ribus mancipat, cæterum & potentia *Azonis*,

51. Salinguerra Ricciardum S. Bonifacii prodit, & capit.

qui cum ea de re excanduisset populabundus
Ferrariensem agrum late excurrebat, incen-
B diisque ac prædis vexabat; tum etiam Recto-
rum *Lombardiæ*, perfidiam hominis improban-
tium, mandatis coactus, eum paulo post li-
berum dimisit [52]. Hujus belli occasione *Salin-*

52. Cogitur eundem libertati pristinæ redonare.

guerra Eccelinum juniorem [53], dictum de *Ro-*
mano, *Eccelini* Monaci filium, sororium suum,

53. Eccelini III. mores, & annus, quo bellare cœpit.

tunc primum ad bellicas res gerendas excitavit,
annum agentem trigesimum, juvenem impi-
grum, sævum, audacem, callidum, & factio-
nis *Gibellinæ* Majorum suorum exemplis stu- 1225
diosissimum. Anno mox sequenti omnibus pe-
ne octuaginta Senatoribus [54], e factione *Gibel-*

54. Senatus Veronensis anni 1225.

lina Veronæ creatis, *Leone de Carceribus* [55] au-

55. Leo de Carceribus.

ctore, valida inter Optimates, & *Monticulos*
C conjuratio [56] machinata est, ut *Gelphos*, & Co-

56. Gibellinorum Veronensium conjuratio contra Gelphos.

mitis *Ricciardi*, & Marchionis *Atestini* factio-
nes Urbe ejicerent, quæ cum statim executio-
ni mandari nequiverint, sub anni finem pro-
tracta conjuratione fortius erumpente, *Gibelli-*
ni ingenti Clientum, & Satellitum manu,
quam paulatim secreto contraxerant, *Ricciar-*
dum imparatum adorti sunt: qui licet cum pau-
cis ex familiaribus, sociisque nonnullis, qui
in re tam subita ad eum accurrerant, contra
strenuissime dimicando per horam, & amplius
steterit, nec inultam omnino injuriam accepe-
D rit, numero tamen obrutus Urbe exire coactus
est [57], continuoque tota ejus factio, *Gelphi* fe-

57. Gibellini vincunt.

re omnes, patria exacti sunt [58], bonorum pu-

58. Ricciardus cum omnibus fere Gelphis expellitur.

blicatione & exilio mulctati: domus, & turres
à solo prostratæ: *Leo* [59] ipse conspirationis au-

59. Leo de Carceribus Capitaneus Veronæ.

ctor Dictator Reipublicæ, quem *Capitaneum*
populi vocabant, factus est. Is contra *Ricciar-*
dum, & alios inimicos *Gelphos Salinguerræ Fer-*
rariensis, & *Eccelini de Romano* opem implora- 74·
vit. *Eccelinus Veronam* ingenti stipatus exerci-
tu cum venisset, & *Gibellinæ* factionis animos,
& res confirmasset, à *Monticulis*, aliisque fa-
E ctionis *Gibellinæ*, Kalendis Julii in sex menses
reliquos anni, abdicante se officio *Leone*, *Ve-*
ronensis Reipublicæ Dux, & Capitaneus Ge-
neralis [60] constituitur. Porro anno 1227. indu- 1227

60. Eccelinus de Romano Veronæ Capitaneus Generalis.

stria *Manfredi* [61] Comitis de *Curte* nova Præ-

61. Manfredus Comes de Curte-nova, Veronæ Prætor.

toris, auctoritateque Rectorum *Lombardiæ*,
Veronæ pax [62] inter *Monticulos*, eorumque fauto-

62. Pax inter Monticulos, & Ricciardum semel ac iterum sancita Nogariæ.

res, & *Ricciardum*, ejusque factionem in pago
Nogariæ conciliata est, qua extorres omnes *Gel-*
phi, circumscriptis prioribus contra eos editis
decretis, ab exilio revocati sunt, iisque bona
reddita, & domus ex publico restitutæ. Hæc
pax cum non multo post turbata fuisset, fa-
F ctionibus denuo, odiis, & armis inter se con-
currentibus, anno 1229. interpositione Præ-
toris, concordia iterum tractatur, *Eccelino*, & 1229
Ricciardo pro se quolibet, & nomine partium
suarum in *Lanfranco de Ponte Carali* [63], *Me-*

63. Lanfrancus de Ponte Carali Mediolani Prætor.

diolani Prætore, compromittentibus, & indu-
cias ad ejus arbitrium pangentibus. Pax subse-
quuta minimum duravit. Proximo etenim die
Paschatis seditio rursus exarsit, *Gibellinisque*
quietis impatientibus, armis in Campo Martio
Ricciardum, & suos aggredientibus, cruenta
utrin-

utrinque dimicatio: pari tamen pugnæ exitu se suas quæque factio domos recepit. *Rainerius* autem *Zenus* [64] Prætor verens, ne novis miscendis præliis [65] Urbs extremo discrimine vastaretur, principes partium urbe exire præcepit: at *Ricciardum* cum suis *Venetias*, *Eccelinum* cum *Monticulis* in alias Civitates abire mandavit. Verum cum ea de re tumultuosius à partibus ipso præsente Prætore in palatio ageretur, ad arma media urbe concursum est. Atrociter dimicatur. tandem *Gelphorum* pars numero impar succubuit [66], atque *Ricciardus Pecorarius* [67] de *Mercato* novo cum filio, *Gulielmus de Zerlis* [68] cum duobus filiis, *Joannes de Palatio* [69], *Constantinus Canonicus* [70] *Valerianus Bragantius* [71], & alii multi capiuntur, & in carceres in ædibus *Zeriorum* conjecti prius, paulo post in publicis Prætorii vinculis constringuntur. *Eccelinus* partis victricis Dux, assentientibus octuaginta Optimatibus *Rainerium* honore Præturæ dejecit, eidemque *Salinguerram* [72] substituit. Hanc *Ricciardi*, & Sociorum calamitatem pertæsi *Patavini* cum *Stephano Baduario*; *Vicentini*, qui ab *Eccelino* desciverant; *Mantuani*, *Azoque Estensis* Marchio, benevolentia, & studio, quo maximo *Ricciardum* prosequebantur, precibus pariter exulum *Veronensium* sollicitati, ingenti comparato exercitu, proximo Septembri mense in *Eccelinum* [73] & *Gibellinos Veronenses* militiam adduxerunt, si qua ratione *Eccelinum*, Ordinemque *Veronensem* adducere possent, ut ipsum *Ricciardum* captivum solverent. Inita expeditione *Patavini*, & Socii Portum super *Athesim*, & *Leniacum* [74], oppida, quæ *Eccelini*, & *Salinguerræ* præsidiis tenebantur: nec non *Bonavicum*, & *Ripaltam*, quæ in ditione *Ugucionis Crescentii* erant, vi cæperunt, & propriis impositis præsidiis munivere. Alia parte *Mantuani* cum eorum Prætore agrum late *Veronensem* prædis, igne ferroque populati sunt, villas, & castella, & in his præcipue *Trevenzolum* [75], & Insulam *Scalarum* occupavere; irrito tamen conatu, cum ad liberationem *Ricciardi* haud quicquam profecissent, tot armorum strepitus, damna, metusque cessere. Quod cum Frater *Antonius* [76] *Ulyxipponensis* (is est qui postmodum à *Gregorio* IX. inter Sanctos relatus est) animadverteret, studio caritatis accensus, *Veronam* illico advenit, ac summas pro *Ricciardi* libertate preces ingessit; idque & ipse incassum. *Azo* [77] vero, *Atestinus* Marchio, redemptorem se omnino *Ricciardi*, necessitudine sibi & amore conjunctissimi, professus, *Patavinorum*, & *Mantuanorum* exercitibus propriis copiis conjunctis, cum à duabus partibus se se in agrum *Veronensem* denuo immisisset, resque prædis, cædibus, & incendiis ageretur: obsidionemque Urbis demum interminatus esset, *Veronenses* tot hostium impressionibus, totque rerum suarum jacturis, & incommodis commoti, & intercessioneque in primis (quod magis urgebat) & auctoritate Rectorum *Lombardiæ*, *Ricciardum* [78], & socios captivos, certis sub conditionibus, tandem carceribus dimiserunt. Dum hæc in *Lombardia* agerentur, *Federicus* Imperator, post transmarinam expeditionem, *Italiam* reversus, pace & gratia, qua ante Ecclesiæ injuriosus, & contumax exciderat, cum *Romano* Pontifice conciliatus [79], Urbibus *Lombardiæ* plerisque factiosis subiratus imminebat. Eæ Civitates, licet Imperator odium, & consilium tegeret, dissimulationem sensere. Hinc *Ricciardus*, *Azo Atestinus*, Rectoresque Civitatum jam antea fœderatarum, *Bononiæ* convenere, ac concordibus votis fœdus [80] inter se

64. Rainerus Zenus Veronæ Prætor.
65. Nova Veronæ dimicatio inter partes.
66. Gelphi Gibellinis succumbunt.
67. Ricciardus Pecorarius.
68. Gulielmus de Zerlis.
69. Joannes de Palatio.
70. Constantinus Canonicus.
71. Valerianus Bragantius.
72. Salinguerra Veronæ Prætor creatur ab Eccelino.
73. Paduanorum, & aliorum expeditio contra Eccelinum pro liberatione Ricciardi.
74. Portus, & Leniacum occupatur ab iisdem. Bonavicus etiam & Ripalta.
75. Trevenzolum, & Insula Scalarum occupantur à Mantuanis.
76. Frater Antonius, pro Ricciardi liberatione frustra preces effundit.
77. Azonis conatus pro liberatione ejusdem.
78. Ricciardus cum sociis liberatur.
79. Federicus Imp. Pontifici reconciliatus factiosis Lombardiæ Civitatibus imminet.
80. Civitatum fœderatarum con-

A adversus *Fridericum* novis pactionibus, & jusjurando sanxerunt. Id cum Summus Pontifex rescivisset, quod jam *Friderico* reconciliatus pacem spectaret, Legatos duos [81] in *Lombardiam* destinat, *Jacobum* Episcopum *Prænestinum*, atque *Othonem* S. *Nicolai* in Carcere *Tulliano* Diaconum, Cardinales: datis mandatis, ut *Lombardos*, quacunque ratione possent, ad concordiam revocarent. qui *Friderico* non fidendum rati, non solum conventum *Ravennatem* non adierunt, quem *Fridericus* ad res componendas Civitatibus indixerat; sed 75.
B etiam *Henricum*, sive (ut alii malunt) *Hencium* filium, Principesque quos è *Germania* in *Italiam* evocarat, angustias Alpium, quas *Clusas* vocant, penetrare, ac *Ravennam* Patrem adire prohibuerunt. Interim Legati Pontificis, cum *Veronam* venissent, factiones intestinis discordiis sævientes ad concordiam [82] redegere. Verum paullo post eorum discessum, rursus, *Ricciardo* Urbe egresso, ad insaniam redeuntes, agros mutuis vexare maleficiis perrexere. *Eccelinus* præterea, ut *Ricciardum* [83] dolo interciperet, , nocte Parasceves, Castro ipsius *Calderio* [84] ignem occulte subjici curavit, eoque
C continuo, quasi in re improvisa, subsidii specie cum paucis advolavit, cum tamen antea in propinquo magnam armatorum militum manum in insidiis collocasset. Quo cum *Ricciardus*, insidiarum ignarus, *Vicentinorum* cohorte roboratus contendisset, ubi in conspectum est ventum, accensis utrinque animis, nulla prælio [85] facta mora est: cumque de industria pedem *Eccelinus* referret, in insidias *Ricciardum* [86] pertraxit. Hinc non paucis è suis amissis, ipse vix fuga elapsus est. Quod factum *Mantuani*, *Brixienses*, *Bononienses*, & *Faventini* ægre ferentes, junctis copiis, ipso *Ricciardo* Duce,
D agrum repente *Veronensem* incurrerunt [86], atque ignem multis Castellis, & pagis *Monticulorum*, aliorumque *Eccelino* adhærentium applicuerunt. Hinc *Conilianensibus*, circumsessione Oppidi ab validissimo *Tarvisinorum* exercitu laborantibus, opem [87] una cum *Azone Atestino* tulit; *Tarvisinis*que profligatis, multis eorum prælio cæsis, pluribus *Athesis* vorticibus absumptis obsidionem solvit. Suorum solus priorum clientum, nec non *Mantuanorum*, apud quos adeo gratia, & auctoritate valebat, ut eos ad nutum, quocunque vellet, impelleret, delectu habito, conscriptaque virorum manu, nume-
E ro haud grandi; sed robore, & fortitudine insigni, postquam in patriam *Eccelini*, & *Gibellinorum* potentia, qui Urbi dominabantur, aditus non patebat, per aliquot menses inimicorum in prædia [88], pagos, & Castella agri *Veronensis* impetum faciendo quotidie, modo in eam, modo in illam partem, armatus ferebatur, eaque celeritate utebatur, & astu, ut ubi minime timeretur, sæpius appareret. Vir [89] siquidem animosus, ingentis spiritus, & ad quæque subeunda pericula paratissimus, cui corpus mirabiliter dispositum erat ad celeritatem, & laborum toleran-
F tiam, inimicorum bona vastabat, diripiebat, abigebat: omnia, cædibus, rapinis, incendiis, terrore complebat: ad ipsius etiam urbis mœnia quandoque repente applicabat, resque eo devenere, ut Urbs pene ab extorribus *Veronensibus* obsessa [90] videretur; nec iis malis Urbani *Veronenses*, & *Eccelinus* facile occurrebant. Quod si exercitus urbe in *Ricciardum* emittebatur, in irritum cedebat expeditio contra hominem invadendi, & evadendi peritissimum [91], callidum, & non justa acie, nec stabili prælio (quod tantæ Civitatis viribus impar esset) sed tumultuariis

dem conspiratio in eundem.
81. Legati duo Pontificis ad Lombardos.
82. Factiones Veronenses ad concordiam redigunt.
83. Eccelinus Ricciardum dolo studet intercipere.
84. Calderio ignem admovet.
85. Pugna inter Ricciardum, & Eccelinum.
86. Ricciardus Eccelini insidiis circumvenitur.
87. Conilianensibus auxiliatur.
88. Inimicorum prædia, pagos, & Castella diripit.
89. Ricciardi natura, & laus.
90. Verona pene ab extorribus obsidetur.
91. Ricciardi peritia militaris.

certaminibus expedita, ac levi manu, & variis ſemper artibus inſultantem, & eludentem. Ita ſe *Ricciardus* habebat, cum Pontifex clades, & detrimenta in dies magis ex factionum altercationibus, & certaminibus in Civitatibus gliſſentia contemplatus, omni ſibi poſſibili ratione providendum duxit, ne Hydræ capita ulterius multiplicarent. Propterea Fratrem *Joannem Vicentinum*[92], ex Ordine Prædicatorum Theologum, Virum ea tempeſtate doctrina, & ſanctitatis opinione præſtantem, Legatum in Marchiam, & *Lombardiam* deſtinavit, quod ſummam ejus eloquentiam, ac miram apud populos auctoritatem acceperat. Hinc ille *Bononia*, quam tunc incolebat, *Patavium* progreſſus, pacem inter diſſidentes[93] Cives compoſuit. Perſpectis itidem *Ricciardi*, & ejus partis animis, haud quaquam à compoſitione averſis, *Veronam* acceſſit, ibique ſummo honore exceptus, pacem, quanta maxima contendere eloquentia potuit, in foro perſuadere perrexit, ac ſic omnes concione[94] ſua permovit, ut *Eccelinus* etiam, qui omnes homines morum immanitate[95] eo ſæculo ſuperavit, manantibus lachrimis promiſerit, ſe de omnibus controverſiis, quæ inter ſe, & *Ricciardum* intercederent, ipſius arbitrio ſtaturum, quod idem quoque *Ricciardus*, in Urbem fide publica acceptus, ſe facturum & ſervaturum eſſe juravit. Mox *Ferarrienſibus* cum *Salinguerra* eorum Regulo, *Mutinenſibus*, *Patavinis*, *Vicentinis*, *Mantuanis*, *Brixianis*, *Veronenſibus* Comite *Ricciardo* cum ſua factione, *Eccelino*, *Monticulis*, Comitibus *de Camino* quorum omnium populorum animos facundiſſimis piiſque concionibus jam antea ad pacem declinaverat, in ſuburbio *Veronenſi Tomba* ſecundum *Atheſim* advocatis congregatiſque, ex ſuggeſto inibi erecto, inter Civitatum *Carrocia*, elegantiſſima oratione habita[96], qua pacis bona, diſcordiæque mala, & detrimenta cum diſertiſſime ſubjeciſſet, pacem inter partes tranſactam, & fœdus pronunciavit, legibuſque fœderis, & concordiæ recitatis[97] ipſam jurejurando, atque oſculis invicem utrinque oblatis approbari, & confirmari juſſit. Et quo concordiæ vinculum inter Comites S. *Bonifacios*, & *Azonem*, alioſ-
76. que factionis proceres, & *Eccelinum*, & factionem ejus arctius conſtringeretur, matrimonium[98] inter filiam *Alberici de Romano*, *Eccelini* fratris, & *Rinaldum*, *Azonis Eſtenſis* filium, ſtatuit. Vix annus pacis tranſierat tantis laboribus initæ, cum *Eccelinus*, *Monticulis* comitantibus, *Verona* egreſſus, caſtra[99] S. *Bonifaciorum* invaſit; cunque trajecto *Atheſi*, recepto prius *Albareti*[100] caſtro, quod antea ab ſe deſciverat, *Coloniam* proficiſceretur, *Azonis Eſtenſis* occurſu, qui cum multa ac valida armatorum manu in eum ferebatur, deterritus, *Veronam*[1] retroceſſit. Inde *Ricciardus*, fœdere jam ab inimicis violato, *Monticulorum* oppida regionis *Zilionis*, *Pontepoſſerum* in primis, & S. *Michaelem* occupavit, crebriſque incurſionibus pagos, & eorum alia loca diripuit[2], ac devaſtavit. Verum cum aliæ pariter Marchiæ, & *Lombardiæ* Civitates cruentis invicem certaminibus, pacem, quam priore anno juraverant, violaſſent, *Gregorius*[3] cladium tantarum anxius, Fratri *Joanni* Epiſcopos[4] *Tarviſinum*, & *Parmenſem* ad pacem denuo conciliandam coadjutores adjecit. Ii poſtquam *Veronam* adierunt, eloquentia, & auctoritate obtinuere, ut ambæ factiones, *Ricciardi* ſcilicet, octuagintaque Optimatum *Veronenſium*, cum *Eccelino* ſacramento novæ pacis[5], fœdera inter S.

92. Fratris Joannis Vicentini Legatio in Marchiam, & Lombardiam.

93. Compoſitio pacis inter Patavinos.

94. Concio Veronæ.

95. Eccelini immanitas ea concione lenitur.

96. Concio ejuſdem altera in ſuburbio Tomba.

97. In ea pacis, & concordiæ capita recitata.

98. Nuptiæ inter filiam Albrici de Romano, & Rinaldum Eſtenſem.

99. Eccelinus Caſtrum Sanbonifaciorum invadit.

100. Recipit Albareti Caſtrum.

1. Verona retrocedit.

2. Ricciardus Monticulorum Oppida diripit.

3. Gregorius Pontifex de pace ſollicitus.

4. Epiſcopi Tarviſinus, & Parmenſis Legati Pontificis.

5. Novæ pacis fœdera denuo ſancita.

A *Michaelis* in *Campanea*, & S. *Martini Bonalbergi* pagos *Veronenſes* ſuburbanos ſancirent. Eoque pacto *Ricciardus* in patriam denuo receptus eſt. Cæterum iſtiuſmodi concordiæ, auctoritate, & reverentia potius ſuadentium inter jam maleficiis, & injuriis invicem indefeſſos ingerendis, viribuſque deſtitutos initæ, induciæ ac ab armis ſeceſſiones, donec robur amiſſum repararetur ſpirituſque reciperent, quam paces erant. Odia namque diſſimulatione tegebantur potius, quam tollerentur. Hinc radice haud avulſa, facile ad quamlibet tepentem occaſio-
B nis auram repullulabant[6] quod ita quoque evenit. Vix enim exierat ab inita pace annus, quod *Aleardinus* de *Lendenara*[7], *Monticulis*, *Eccelino* & *Veronenſi* ordine ſuffragantibus, *Ricciardi* partem *Verona*, tumultu de repente excito, exturbavit. *Raynerius* quoque *Bagarellus*[8] *Veronæ* Prætor arcem *Gardæ*, caſtrumque *Hoſtiliæ*, quæ pro *Ricciardo* ſtabant, Optimatibus *Veronenſibus*, *Monticulis*, & *Eccelino* tradidit. *Ricciardus* vero, quo damnum aliqua parte reſarciret, arte & auctoritate, *Philippum*[9], arcis *Coloniolæ* pro *Monticulis* cuſtodem, induxit, ut ſibi eam dederet; nec deſtitit, do-
C nec Menſe Aprili per *Benedictum* de *Caſtillione*[10], ſupra *Gardam* tractatu cum nonnullis ex præſidio habito, arcem quoque *Gardæ*[11] recuperarit. Cumque ingentia ſubinde damna agro[12] *Veronenſi* pluribus diebus intuliſſet, ſe ſe *Mantuam* recepit. Hinc *Veronenſes* Civitatem incolentes, ut validius injurias ulciſcerentur, ſe ſe Imperatori, & *Eccelino* dedidere: mox *Eccelino* Duce caſtrum S. *Bonifacii* obſidione[13] cinxerunt. Interim Imperator cum ſaltus Alpium ſuperaſſet, atque ad *Vacaldum*, *Veronenſis* agri locum, perveniſſet, eum *Veronenſes Gibellini* in *Ricciardum* impulerunt, qui in
D *Mantuanum* diſtrictum progreſſus, ad *Goitum* caſtrametatus eſt. Hinc, ubi ſociarum Civitatum auxilia advenerunt, *Mantuam*[14], quæ à *Ricciardo* tenebatur, omni bellico apparatu oppugnare eſt adortus. *Ricciardus* & *Mantuani*[15], cum ſe per aliquot dies acerrime defendiſſent, tantæ belli moli tandem ſe haud ſuffecturos rati, ſe ſe Imperatoris fidei dedidere, quos ipſe benignè, & perhumaniter recepit, liberoſque dimiſit, *Mantuanis* inſuper priſtinis privilegiis reſervatis. Cæterum cum S. *Bonifacii* oppugnatio in longum traheretur, filius *Ricciardi*, qui Caſtrum defendebat, patris monitu, Imperato-
E ri demum ſe ſe cum Caſtro[16] tradidit, qui & ipſum, & ſuos indulgenter habuit; Caſtrum conſervavit; *Eccelinum*que ab oppugnatione removit. *Ricciardum* deinde fide data ad ſe vocavit, eumque ad pacem cum *Eccelino*, & *Monticulis* exhortatus[17], ubi parum proceſſit, quod iniquiores pacis conditiones ab Imperatore *Gibellinis* favente ponerentur; dimiſſi ab Auguſto *Eccelinus Patavium*, *Ricciardus Mantuam* abierunt. Mox cum omnis fere *Tarviſina* Marchia in verba *Friderici* Imperatoris juraſſet,
F *Ricciardum*[18] contumacem bonis publicatis proſcripſit, perpetuoque exilio ab Urbe *Verona* ſubmovit. Cumque poſt paulo *Fridericum* Summus Pontifex ob multa, & diverſa in Eccleſiam *Romanam*, ejuſque libertatem, bona, & fautores perpetrata facinora, anathematis[19] mucrone percuſſum, communione piorum ſubmoviſſet; ipſeque quaſi rabidus in dies in Pontificem armatus irrueret, vaſtatoque circa Urbem late agro tandem in *Campaniam* tranſiſſet, *Montelongus*[20] Pontificis contra *Fridericum* Legatus, vir acerrimus, & vehementius inſtitit, ut bellum ſumma vi, quantum unquam an-

6. Hæc eadem infringuntur.

7. Aleardinus de Lendenaria Ricciardi partem Verona exturbat.

8. Raynerius Bagarellus Veronæ Prætor.

9. Philippus, arcis Coloniolæ Cuſtos.

10. Benedictus de Caſtillione.

11. Ricciardus recuperat Arcem Gardæ,

12. Agrum Veronenſem turbat.

13. Obſident Caſtrum S. Bonifacii.

14. Imperator Mantuam oppugnat.

15. Mantuani ſeſe illi dedunt.

16. Item S. Bonifacii Caſtrum.

17. Imperator agit fruſtra de pace intes partes.

18. Ricciardum uti contumacem exilio perpetuo damnat.

19. Federicus Imperator anathemate percutitur à Pontifice.

20. Montelongus Pontificis Legatus contra Fredericum Imp.

tea

A

tea procederet, ea spe fretus, *Friderico Lombardia* profecto, occasionem rei bene gerendæ non defuturam: &, quoniam ferendum non putabat *Ferrariam*, quæ juris erat Ecclesiæ, à

21. Fœdus init Venetiis contra Salinguerram. Ferrariam obsidet, & recipit.

Salinguerra occupatam, contra Ecclesiam stare, eam primo tempore adoriri constituit, atque ad fœdus in eam provinciam feriendum in Urbe *Venetiarum* inter *Venetos*[21], *Bononienses*, *Azonem*, & *Ricciardum* convenit. Inde fœderatarum copiis in unum coactis anno 1240. No-

77. 1240

nis Februarii *Ferraria* undequaque obsidione est cincta. A terra *Montelongus* Legatus Pontificius, *Bononienses*, *Azo* Marchio, *Ricciardus*, & *Albericus Tarvisii* Dominus muris applicuerunt; navalem autem apparatum *Joannes Teupulus Venetorum* Præfectus *Pado* flumine intulit. Semestris obsidio fuit. Compositio-

22. Azo Ferrariæ Vicarius Pontificis auctoritate. 23. Salinguerræ obitus.

ne tandem inita, *Salinguerra* Regulus, & *Ferrarienses* Urbem fœderatis dedidere. *Ferraria* recepta, *Azo*[22] inibi pro Ecclesia Vicarius, Pontificis auctoritate, constituitur, *Salinguerra Venetias* allegatur, ibique haud multo post octogenarius moritur[23]. *Ricciardus* postmodum

1243

anno 1243. *Brixiensium*, & *Mantuanorum* co-

24. Ricciardus Castrum Gazi expugnat, & munit. 25. Eccelini suppetiæ inanes.

hortibus extorribus partium suarum *Veronensibus* conjunctis, castrum *Gazi*[24], *Gibellinorum* *Veronensium* præsidio defensum, aggressus, quamvis *Eccelinus* cum mille quingentis equitibus suppetias[25] advenerit, expugnavit, suorumque præsidio communivit. Et cum ipse *Mantua* ad S. *Bonifacium* iter, inimicorum prædia sæpius infesta percussione vastando, inten-

26. Henricus de Egna, Veronæ Prætor.

deret, *Henricus de Egna*[26], *Veronæ* Prætor, fossam ingentem à suburbio *Tombæ* ad Insulam *Scalarum*, ne ita libere tractum illum excurreret, fodi & perduci mandavit. Non multis interjectis diebus, *Turrisendus de Turrisen-*

27. Turrisendus de Turrisendis Gazi Castrum incendit. 28. Redit in gratiam cum Eccelino. 29. Ricciardus adimit Eccelino Trevenzolum.

dis[27], qui eo usque partibus *Ricciardi* faverat, castrum *Gazi*, *Eccelino* suadente, per proditionem exuri fecit, quo scelere in gratiam cum *Eccelino*[28] rediit. Alia ex parte *Ricciardus*, ut *Gazi* detrimentum rependeret, *Eccelino Trevenzoli* Castrum[29] & ejus turrim, quod *Petrus del Bovo* haud parva cum militum manu defendebat, ademit. Quo irritatus *Eccelinus*, eodem anno, ingenti coacto *Veronensium*, *Vicentinorum*, ac *Paduanorum* exercitu, ad Castrum S. *Bonifacii*, aliam simulans expeditionem, per anfractus contendit, illudque repente invasit, ac statim *Bonifacium*, *Ricciardi* Filium, qui

30. Eccelinus privat Ricciardum Castro S. Bonifacii.

Castrum custodiebat, tanto militum apparatu longe imparem, ad deditionem[30] adegit, pactione antea inita, ut ipse & alii, qui in Castro cum illo erant, incolumes cum omnibus suis rebus liberè, & sine fraude, quo vellent, abire permitterentur: quam pactionem *Eccelinus* egregia fide servavit, cæterùm illis pro-

31. Castrum idem evertitur ab Eccelino. 32. Hostilia aufertur Eccelino à Ricciardo.

fectis Castrum[31] a fundamentis evertit. Hanc injuriam *Ricciardus* ægerrimè tulit, & quo cladem acceptam inimicis referret, *Hostiliam*[32], oppidum ad *Padum* munitissimum, manu valida oppugnavit, idque *Veronensibus Gibellinis*, vel ipso repugnante *Eccelino*, abstulit. Utque erat quietis, & ocii nescius, studioque hostes ulciscendi summo perflagrabat, conjunctis cum *Azone Ateſtino* viribus, conflatisque haud contemnendis exulum *Veronensium*, nec non *Ferrariensium* copiis, justa acie cum *Eccelino*, &

33. Pugna inter Ricciardum, & Eccelinum secus ripas Mintii.

Veronensibus urbem tenentibus secus *Mintii* ripas certamen[33] inivit. Acriter utrinque pugnatum. Prælio, variante victoria, usque ad noctem perducto, tandem pari morte à pugna discessum est. Is fuit dies IV. Calendas Julii. Cumque eo die cœlum maximo æstu exarsisset, calore & siti plures, quam telis & gladiis in-

terire; multi tamen hinc inde capti. Inter captivos ex extorribus *Veronensibus Taliaferrum*[34], & *Octolinum de Ripa* fuisse Annales referunt. Hinc *Vastaldaldum*[35], *Mantuanorum* oppidum, ad Ecclesiasticas partes reducendum animum adjecit, nec antea destitit incœpto, quam prudentia, & auctoritate perfecerit. Cumque ejusdem defensionem suscepisset, illud contra *Hencium* Imperatoris filium, juvenem impigrum, & *Bosonem Dovariam* Regis Prætorem, qui cum *Gibellinorum* exercitu illud circumsedebant, tutatus est, donec undique auxiliariis urbium sociarum copiis evocatis, suis

34. Taliaferrus, Octolinus de Ripa. 35. Vastaldaldum ad partes Ecclesiasticas reducitur à Ricciardo.

B

ac filii adjunctis, ipse Imperator, aliis per ejus regiones dilatis expeditionibus, in unumque universis contractis viribus, *Parmam*[36], ab Ecclesiasticis paulo ante receptam, obsedit. Nec tanto periculo Ecclesiastici Duces, & exercitus *Parmensibus* defuere. Nam in primis *Ricciardus* cum satis valida suorum manu *Vastaldaldo* properavit, urbemque ea parte, quæ ad Occidentem vergit, sibi custodiendam assumpsit. Quatuorcenti *Placentini* equites postridie accesserunt. Tertio die *Gregorius Montelongus* Legatus, & *Bernardus Rubeus** cum mille equitibus *Mediolano* venerunt: inde cum expeditis

36. Imperator Parmam obsidet.

*Bernardus Rubeus.

C

copiis *Bononienses*, ac *Ferrarienses*. Hique omnes castra, ad *Burgum*[37] *S. Donini* ferente vallo, fossaque adversus hostium impetus communita, locavere. Imperator, quo strictior obsidio fieret, castra prope urbis mænia, amplissimo terræ spatio comprehenso, vallo firmat, & fossa in oppidum unum, cui *Victoriæ*[38] nomen indidit, format: huc regios thesauros suos transtulit, sicquè omnibus rectæ institutæ Civitatis opificiis instruit, ut nihil ab justa urbe differret: inibique ipse cum *Germanis*, *Hencio* filio, & *Mutinensibus* militibus stativa locat.

37. Burgus S. Donini.

38. Victoriæ Oppidum quale.

D

Erat universus Imperatoris exercitus ad sexaginta millium armatorum numerum. *Parma* ita obsidione oppressa[39], Imperatoris milites crebra cum egredientibus *Parmensibus* prælia miscent, mœnia persæpe invadunt; cæterum virtute *Ricciardi*, aliorumque Ducum, qui eam tutabantur, irriti conatus omnes cecidere. At enim, cum obsidio in longum traheretur, & parva majoris auxilii *Parmensibus* spes restaret: 78.

39. Parma obsessa defenditur à Ricciardo.

cœptumque esset maxima annonæ angustia laborari, & ponte prope *Brixillum*, qua maxime angustus est *Padus*, ab inimicis constructo, supportatio rei frumentariæ intercluderetur, eorum res in apertum discrimen, & prope desperationem deducebantur: cumque jam ad deditionem spectarent, occasio salutis[40] cœlitus, rebus penè amissis, oritur. *Fridericus*

E

40. Salus ejus unde.

gravi morbo correptus, ex eo ubi convaluit, recreandi animi causa *Victoria* urbe cum magno suorum comitatu aucupatum tribus passuum millibus exiit, rerum omnium ab hostibus animo dejectis prope securus. Tum *Montelongus* Legatus, vir impiger & vigilans, *Ricciardus*, & *Philippus* Vicedominus occasione usi, *Parma* repente cum omnibus copiis, implorato di-

F

vino auxilio, erumpunt, ac Urbem *Victoriam* adorti, ut illi, quibus calamitas, qua premebantur, vires supra vires ministrabat, custodibus fortissime oppressis, ac dissipatis, urbe ipsa cum ingenti præda, corona regia præcipue, thesauris, & supellectilibus omnibus pretiosis *Friderici*, & jumentis universis potiuntur, innumerisque captivatis hostibus, *Victoriam*[41] ipsam simul ira, & lætitia elati incendunt. Hæc clades, quæ anno 1248. *Friderico* contigit, 1248

41. Victoriæ incendium.

Parmæ liberationem peperit: nam *Fridericus* alio se vertens obsidionem paulò post solvit.

Qui

Qui nullo postmodum regio insignis facinore, Ecclesiæ semper infestus, & contumax, excommunicationeque irretitus usque ad exitum vitæ perstitit miserrimus, *Hencii* filii captivitate, suspicioneque veneni sibi à *Manfredo* altero filio propinati infelix, Idibus Decem-
1250 bris, anno 1250. in ipso belli *Bononiensis* pro filii redemptione apparatu, veneno interiit [42].

42. Federici Imp. obitus.

44. Corradus ab Imperatoris morte in Italiam tendit.

Morte patris accepta, *Corradus* [43], qui se Regem *Germaniæ*, & *Siciliæ* nominabat, cum insigni exercitu in *Italiam*, ad obtinenda Regna paterna trajecit, & *Veronam* primum, mox *Cremonam* accessit, inde cum *Eccelino* in agrum transgressus *Mantuanum*, apud *Goitum* [44] sociorum Civitatum per dies quindecim conventum egit.

45. Conventum agit apud Goitum cum Eccelino.

Adventus *Corradi* in *Italiam*, motusque subinde populorum varii, diversaque Civitatum studia, Pontificis animum haud parum movit, & quo sibi, & partibus suis consultius

A esset, *Octavianus Ubaldinus* [45] Cardinalis Legatus suo jussu Procuratores, ac Legatos Civitatum, Principesque fœderatos *Brixiam* [46] evocat. Convenere omnes, & in primis *Ricciardus*, atque Octavo Idus Martii conventum omnium in Episcopio *Octavianus* habuit, in quo omnes se fœderatis *Lombardiæ*, Marchiæ, & *Romaniolæ* pro opibus affuturos, & amicos cujusque pro amicis, hostes pro hostibus habituros juravere.

46. Octavianus Ubaldinus, Cardinalis, Legatus.

47. Conventus ejusdem jussu habitus Brixiæ.

Hac eadem in Civitate, ubi aliquot mensibus post *Ricciardus* in morbum incidisset, cum diu opibus, auctoritate, atque virtute semetipsum, & suos ab
B hostibus, partesque Ecclesiæ defendisset, senex factorum gloria clarus, *Ludovico* filio relicto, tanto patre haudquaquam degenere, vitam [47] deseruit anno salutis MCCXIII. Februarii Mense, & ad Fratres Prædicatores sepelitur. 1213

48. Ricciardi S. Bonifacii obitus.

Finis Vitæ Ricciardi Sancti Bonifacii.

81.

LAURENTII DE MONACIS,

Veneti Senatus à Secretis, ac Cretensis Regni Magni Cancellarii,

EZERINUS III.

Ex ejusdem Historiæ VENETÆ Libro XIII.

Nunc primum excerptus,

Et ex FELICIS OSII recensione Luce publica donatus.

Vivebat hic AUCTOR, & scribebat Anno Domini MCCCCXIV.

1. Teupolo.

Uoniam tempore prædicti *Jacobi* [1] Ducis, *Ezerinus* Tertius *de Romano* se fecit hostem *Venetorum*, licet sub *Rainerio Zeno*, auxilio *Venetorum* captus, iniquam vitam finierit, principiabo, & continuabo ejus gesta cum *Venetis*. At quia astutia militaris fraudulentis astutiis ad immensam damnationem ascendit, perhorribili sono suæ crudelitatis totius Christianitatis aures vulneravit, induxitque potentissimum *Fridericum* [2] per *Veronam*, ut subjugaret *Italiam*. Vnde inexorabilis fuit orta discordia inter ipsum *Fridericum*, & Ecclesiam *Romanam*, propter quam multa virorum millia in diversis partibus perierunt.

2. Ezerinus vocat Federicum in Italiam.

Est operæ pretium scribere aliqua sub compendio de sceleratissima vita sua, ut deprehendi possint dolosæ versutiæ [3] Tyrannorum, qui affectantes tyrannidem sub specie magnanimitatis, miseris & nimium credulis, & levibus populis, suas occultant nequitias: assecuti autem, quod ambiunt, insitam animi malitiam dissimulare non possunt, ut in isto patuit *Ezerino*.

3. Qualitates ejusdem.

Scriptum est enim, quod degens in statu civili, & militari; licet Dominus *Bassani*, & aliquorum Castrorum de *Pedemonte*, acer erat in hostes, erga amicos lenis & tractabilis, in promissis fidelis, in proposito stabilis, in verbis maturus, in consilio providus, & in omnibus factis suis
C vir egregius apparebat, sed habito dominio Marchiæ, in alium virum repentè mutatus est. Sed in primis repetenda est ejus origo.

[4] Quidam *Ezerinus*, quondam *Albrici*, miles gregarius, veniens in *Italiam* cum *Octone* Imperatore obtinuit ab eo Villam *Honariam* in finibus *Paduanis*, seu *Vicentinis*. Hic genuit *Ezerinum* Monachum Hæreticum, qui dictus fuit *Ezerinus Secundus*, & hic genuit *Ezerinum Tertium* [5], qui habuit in feudum ab Imperatore Villam de *Romano*, quæ tunc erat pa-
D scua pecudum; fecitque se dici de *Romano* (nam puduit vocari de *Honaria*) qui natus fuit anno Domini 1194. die sexto exeunte Aprili circa meridiem.

4. Origo Ezerini III.

5. Natalis ejusdem 1194.

Genuit etiam *Albericum* parem fratri in crudelitate; sed non in potentia, & ambos de *Adeleita*, sorore Comitum à *Morgana*, patria *Tusciæ*, qui cognominabantur *Rabiosi*. *Tisolinus* [6] primus de *Campo S. Petri* duxit uxorem filiam *Ezerini Balbi*, sororem *Ezerini* Monachi Hæretici, ex qua genuit *Gerardum*, ac *Tisum Novellum*; inter has duas domos, culpa *Ezerini Balbi*, emerserunt perniciosæ discordiæ. Nam *Tisolino* primo in se-
E creto dicente eidem *Ezerino* socero suo [7], quod *Gerardus* filius suus in tractatu erat copulandi sibi matrimonialiter *Cæciliam* Nobilem puellam, villis, feudis, & vassallis locupletissimam, dictus *Ezerinus*, corrupto pecunia gubernatore dictæ puellæ, operatus est taliter, quod *Ezerinus* primus ejus filius illam habuit in conjugem. Hanc autem *Cæciliam* transgres-
sam

6. Tisolinus de C. S. Petri ducit uxorem filiam Ezerini Balbi. Gerardus & Tiso Novellus filii Tisolini.

7. Causa diffidii inter illos de Romano, & illos de Campo S. Petri.

EZERINUS III.

ſam *Brintam* pro viſitando ſuas poſſeſſiones, *Gerardus* de *Campo S. Petri*, qui illam in uxorem habere non potuit, vi cognovit carnaliter, quæ reverſa *Baxianum* querula viro hanc detexit injuriam. Sed nihilominus à viro repudiatur[8], qui poſtea duxit uxorem ſupradictam *Adeleitam*, &, in ultionem ſtupri *Cæciliæ*, ſeduxit, & ſibi junxit in concubinam *Mariam*[9] conſanguineam illorum de *Campo S. Petri*, quæ
82. jus habebat in *Campreto*, ex qua genuit unam filiam; cujus nomine adorſus eſt occupare illam partem *Campreti*, quam aſſerebat jure materno ſpectare dictæ filiæ ſuæ naturali, & ob hoc hinc inde paratur[10] exercitus. *Azone* autem Marchione, filio quondam *Obizonis*, favente illis de *Campo S. Petri*, & ſe interponente Epiſcopo *Paduano*, pro tunc ſeditio illa ſublata eſt. Illi autem de *Campo S. Petri*, quorum cordibus antedicta injuria altè inſederat, nunquam depoſuerunt odia, neque animorum tumorem. Florebant ea tempeſtate in Marchia *Tarviſina* hæ quatuor Domus[11], *de Eſte*, *de Camino*, *de Campo S. Petri*, & *de Honaria*, quæ poſtea dicta eſt de *Romano*.

8. Cæcilia per vim cognita à Gerardo de Campo S. Petri, repudiatur à viro ſuo.

9. Maria de Campo S. Petri concubina Ezerini.

10. Diſſidium alterum inter illos de Romano, & Campiſanperios occaſione Campreti,

11. Familiæ principes Marchiæ Tarviſinæ.

Vicentinis hoſtiliter invadentibus fines *Baxiani*, & *Maroſtichæ*, concordium fit inter partes, dato pro obſide *Vicentinis* ab *Ezerino Monacho*, *Ezerino*[12] tertio filio ſuo parvulo. Ipſu temporis parvi, dum partes *Azonis* Marchionis, & Comitis Sancti *Bonifacii* prævalerent in *Verona*, *Azo* fit Poteſtas dictæ Civitatis. *Ezerinus* prædictus habens ipſum exoſum, quia faverat ſuis adverſariis in facto *Campreti*, congregatis omnibus amicis ſuis de *Verona*, *Vicentia*, & *Monticulo* (unde poſtea *Monticuli* dicti ſunt) taliter operatus eſt, quod Marchio, ſuique complices pelluntur[13] de *Verona*. *Salinguerra*[14] vir potens in *Ferraria*, qui nullam antea partem tenuerat, occultus tamen æmulus Marchionis, adhæſit *Ezerino Monacho*, cujus poſtea filiam nomine *Sophiam* habuit in uxorem, Marchio contracto exercitu, cruento prælio vicit inimicos in *Braida*[15] *Veronæ*, & *Ezerinum*[16] captum in illo prælio cum honore dimiſit: tamen, quia ſibi præbuit comitatum uſque *Baxianum*, hæc liberalitas multum auxit, & famam, & gloriam Marchionis: & ſic pars Marchionis, & Comitis Sancti *Bonifacii* iterum prævaluit in *Verona*. Ab iſtis autem principiis emanarunt crudelia bella, quæ prætereo, ut veniam ad *Ezerinum de Romano* Tertium.

12. Ezerinus III. datur obſes Vicentinis. Azo Poteſtas Veronæ.

13. Expelluntur Amici Marchionis de Verona.

14. Salinguerra hæret Ezerino.

15. Marchionis victoria in Braida.

16. Liberalitas ejuſdem erga Ezerinum captum.

Poſt obitum *Azonis* Marchionis, quondam *Obizonis*, & *Aldrevandini* filii ſui, qui dimiſit unam filiam, *Beatrix*[17] nomine, quæ, ut ſupra dictum eſt, nupſit Regi *Ungariæ*, erat ſuperſtes *Azo Novellus*[18], frater dicti *Aldrevandini*. Hic ut plurimum habitabat in *Ferraria*, *Ezerino* autem Monacho hæretico, qui dictus eſt prius, ſe redigente in vitam ſolitariam[19], *Ezerinus* tertius *de Romano*, & *Albricus* fratres, filii ſui, præerant dominio ſuorum Caſtrorum. Suborta nova diſcordia inter amicos Marchionis, & amicos *Salinguerræ*, Marchio cum ejus complicibus expellitur de *Ferraria*. Unde mox contracto exercitu caſtra poſuit contra *Ferrariam* circà *Padum*, vocatuſque gratia concordii tractandi intra Civitatem, orta in Vulgo ſeditione, rurſum expellitur. Marchio indignatur. Poſt paucos dies habuit per obſidionem *Fractam*[20] *Ferrarienſis* diſtrictus, nimiumque cruente ſe geſſit contra viros, & mulieres Caſtri prædicti.

17. Beatrix Eſtenſis.

18. Azo Novellus expellitur Ferraria.

19. Ezerinus Monachus vitam ſolitariam amplectitur.

20. Fracta capitur à Marchione.

Salinguerra magno dolore conſternatus petit auxilium[21] ab *Ezerino Tertio*, cognato ſuo,

21. Salinguerra implorat auxilium Ezerini.

A gravat injuriam, & crudelitatem Marchionis; honeſtat cauſam, propter quam pulſus fuerat; quia ſibi, & amicis ſuis tendebat inſidias, & contra publicam libertatem, & morem majorum ſatagebat exercere tyrannidem in honoribus, & officiis Communis *Ferrariæ*. *Ezerinus* autem ſibi reſcripſit. *Duo eſſe principaliter, ad quæ anhelare debent homines: Servare fidem amicis, & vivere cum honore. His cauſis ipſum urgeri, ut vigilet ad negotia ipſius Salinguerræ, quæ ſua reputabat: & quod poſtquam de caſu Fractæ audivit, mens ſua nunquam fuerat in quiete, nec*
B *eſſet, niſi ſumpta ultione de damno, & ſanguine ibi fuſo.*

Licet *Verona* tunc communiter regeretur, Cives tamen, milites, populares, & mercatores erant ſeparatis factionibus bifariam diviſi. Pars[22] una favebat Comiti *Sancti Bonifacii*, quæ erat & Marchionis; altera[23] *Salinguerræ Ferrarienſi*, quæ erat *Ezerini Tertii*, & hæc dicta fuit pars *Monticulorum*. Acta autem diſcordia ob captionem *Fractæ*, *Monticuli* vigilantes ad depreſſionem alterius partis, mittunt ad *Ezerinum*, reſidentem in *Baxiano*, ut cito, & occulte veniat[24] *Veronam*. *Ezerinus*, avidus novitatum, & ulciſcendi captionem *Fractæ*, delibe-
C rat ire per viam breviſſimam, ſcilicet per *Valchamonicam*[25], locum montanum, aſperrimum, inſuetum, nivoſum, & pene inacceſſum: præmiſſiſque XL. hominibus cum ventilabris pro ſeparando nives conglobatas, induratasque in montibus illis, mox ſubſequitur cum valida manu, & inſperato *Veronam* intrat. Mox *Ricardus* Comes *Sancti Bonifacii* cum ejus ſequacibus pellitur de *Verona*, & ſic pars *Salinguerræ*, *Monticulorum*, & *Ezerini* occupant Civitatem; fitque *Ezerinus* ibi Poteſtas[26], totoque tempore, quo præſedit, miris artibus, & verſutis ſi-
D mulationibus *Veronenſes* ſuæ partis, & alios arctiſſima ſibi junxit amicitia, quæ cauſa fuit, ut (quod poſtea dicam) Civitatis tyrannidem occuparet. *Ezerinus* cum *Veronenſibus* aufert *Vicentiam*, & *Albericus*[27] frater ibi Poteſtas dimittitur.

22. Pars Comitis S. Bonifacii Veronæ.

23. Pars Salinguerræ ibidem.

24. Monticuli Ezerinum Veronam accerſunt.

25. Valchamonica.

26. Ezerinus, Veronæ Poteſtas.

27. Albericus ejus frater, Poteſtas Vicentiæ.

Cum *Salinguerra* igitur haberet *Ferrariam*, *Ezerinus Veronam*, *Albericus Vicentiam*, pars 83.
Marchionis, & Comitis *Sancti Bonifacii* depreſſa jacebat. *Paduani* his territi novitatibus eligunt in Poteſtatem, protectoremque ſuum *Stephanum Baduario Venetum*[28], virum ſpectatæ virtutis, notæ facundiæ, & expertæ legali-
E tatis. *Ezerinus* finita ſua Poteſtaria, ut excitaret in Marchia materiam ſcandali, fiſus benevolentia *Veronenſium*, occupat Caſtrum[29] *Fontis*, quod erat illorum de *Campo Sancti Petri*, & ibi capit *Gulielmum*[30] parvulum de domo prædicta, quem poſtea in libertatem dimiſit. *Tiſo*, & *Guilielmus*, quorum erat Caſtrum *Fontis*, licet eſſent Cives *Paduani*, ponunt ſe cum dicto Caſtro ſub Dominio, & protectione Communis *Paduæ*. Generali igitur conſilio dicti Communis, *Stephanus Baduario*[31] Poteſtas, cum exercitu invadens fines *Ezerini*, poſuit caſtra contra *Baxianum*.

28. Stephanus Baduarius Venetus, Paduanorum protector.

29. Ezerinus occupat Caſtrum Fontis.

30. Idem capit Gulielmum de Campo S. Petri.

31. Stephanus Baduarius Poteſtas Paduæ invadit fines Ezerini.

F *Petrus Ziani*[32] tunc Dux *Venetiarum*, ultimo anno ſui Ducatus, ne hic parvus ignis totam Marchiam ardentius inflammaret, more majorum, mittit pro quietando hos motus Oratores ſuos, *Matthæum Bono*[33], & *Marcum Quirino*. *Matthæus* in caſtris hoſtium, ubi erat Poteſtas, & Magiſtratus *Paduanus*, in hanc ſententiam verba fecit[34]: *Se peragraſſe magnam partem Occidentis, & Orientis, nec ultra, nec citra Mare inſpexiſſe Regionem, Provinciam, Civitatem; quæ aut religione, aut magnanimitate,*

32. Petrus Ziani Venetiarum Dux Marchiæ quietis amans.

33. Matthæus Bono, & Marcus Quirinus. Oratores Veneti pro pace Marchiæ.

34. Oratio Matthæi Boni.

aut potentia, aut divitiis, aut industria, aut bonitate, aut curialitate posset æquari Marchiæ Tarvisinæ. Proinde vellent virtuose conservare, quæ sui Progenitores laboriose acquisiverant, & maximè Paduani, qui cæteros dictæ Marchiæ sapientia, fama, gloria, potentia, & felicitate præibant. Cogitarent, quod parva scintilla multotiens flammas suscitaret ingentes. Discursisque malis, & periculis, quæ proveniunt ex bellis, conclusit, quod his causis Dominus Dux Venetiarum, qui in genere totam Marchiam, & in specie Paduam singulari prosequitur caritate, offerebat se mediatorem pacis inter partes, & auditis juribus suis, & illorum de Romano, quòd omnem illam fine debito terminaret. Semoto Oratore, *Tiso*[35] *de Campo Sancti Petri* exprobravit ingratitudinem illorum de *Romano*, qui adjuti à *Paduanis* contra *Vicentinos* post tantum beneficium ceperunt *Castrum Fontis*, & *Guilielmum* parvulum ejus nepotem. Non esse igitur loquendum de concordio, nisi prius restituto Castro prædicto. Agendas tamen esse gratias Domino Duci de ejus optima dispositione. Hanc responsionem Potestas retulit Oratori prædicto.

35. Tisonis de Campo S. Petri responsio.

Marcus Quirino, alter Orator, in *Bassiano*, coram *Ezerino*, & *Alberico* fratribus, *Guezelone de Prata*[36], & *Ansedisio de Guidotis*[37], & aliis eorum amicis, dixit[38]: *quod inter cæteras probitates, quæ reddunt Magnates gloriosos, benivolosque, hæ sunt principales, quod abstineant ab injustis bellorum causis: quod si qua injuste principiantur, cito resipiscant, & satisfaciant. Quare Dominus Dux, audito quod Paduani hostiliter suos fines invaserant, quia occupaverat Castrum Fontis, suadebat quod dimitteret ipsum Castrum, prout dimiserat Guilielmum de Campo Sancti Petri; at si prætenderet jus habere in dicto Castro, Dux offerebat se cognoscere jura partium, & terminare, quod sibi justum videretur.* *Ezerinus* relata gratia Domino Duci, Domino suo, recensuit odia illorum de *Campo Sancti Petri*, & inter cætera dixit[39], quod dum in *Venetiis* instituta esset solemnissima Curia, ad quam convenerat *Azo Estensis* Marchio, & nonnulli Proceres *Lombardiæ*, *Ezerinus secundus* ejus pater accessit cum militibus XI. sociis suis ad honorandam Curiam prædictam[40]. Quodam die, dum dicti socii patris sui essent in Platea Sancti *Marci*, unusque eorum vir nobilissimus solatiose, ut moris est, induisset se vestimento patris sui, qui tunc domi remanserat: quidam Sicarii corrupti pecunia à *Tiso de Campo Sancti Petri* interfecerunt ipsum nobilem, credentes perimere patrem suum, qui erat frater Matris dicti *Tisi*. Et quod *Jacobus de Campo Sancti Petri*[41] ejus nepos fecerat occidi injuste nonnullos amicos, & fideles patris sui provocabatque multos in pernitiem suam, & in depressionem status sui. Conclusitque, quod ad *Castrum Fontis*, ceu ad quandam speluncam, & scelerum officinam soliti erant confluere multi, qui terras suas, fratris, & amicorum latrociniis infestabant, nihilque profuerat conqueri. Ideoque voluit abigere ab insidiis vulpem, ab antro mortiferum serpentem, & lupum ab ovili, & quod intendebat experiri, quid *Paduani* possent contra eum. Tandem Oratores repatriant, tunc nullo secuto concordio.

36. Guezelo de Prata. 37. Ansedisius de Guidotis. 38. Oratio Marci Quirini.

39. Ezerini responsio.

40. Querelæ ejusdem contra Azonem Estensem, & Tisonem de Campo S. Petri.

41. Jacobus de Campo S. Petri.

Ezerinus autem secundus hæreticus, pater ejus, qui in quodam Castro ficta religione degebat, scripsit dicto[42] *Ezerino*, & *Alberico* filiis, quod restituerent *Paduanis* dictum Castrum, quia eorum potentia comparari tunc *Paduanæ*

42. Ezerinus II. hortatur filios ad concordiam cum Paduanis reddito Castro Fontis.

A non poterat, & quod nil sapiens amittebat, si de fimbria vestimenti partem rescindat, & tali modo se separet à filio iniquitatis, & ne ille arrogantissimus *Tiso* prætendat causam, propter quam *Paduani* invadant terras suas: sperarentque dicti filii sui cito de eorum inimicis vindictam inspicere; & quod hæc restitutio non prohibebat; quin concesso tempore subjicerent *Paduam*, totamque Marchiam: juxta judicium prophetiæ *Adeleitæ* uxoris suæ, matris eorum, quæ stellarum cursus[43] notabat cælestes domos: & quod interim caute procederent, donec eorum augeretur potentia. *Ezerinus*que secundum paternum consilium restituit[44] *Paduanis* Castrum prædictum. 84.

B

43. Supple ex Rolandino Lib. II. Cap XV. *Novetat: notabat cælestes domos.*
44. Castrum Fontis redditur Paduanis.

Ezerinus spiritu ambitionis exagitatus, nec potens quo aspirabat ascendere, nisi vicinæ Civitates se bellis impeterent, accessit *Tarvisium*, & in Civem se[45] recipi fecit, sub prætextuque civilis fidelitatis, dolose persuasit *Tarvisinis*, ut *Feltrum*, & *Cividadum*, tanquam terras sui juris, acquirerent. Sciebat enim *Paduanos* id pro viribus non passuros. Contracto sibi exercitu, & resistentibus *Paduanis* illas subjiciunt. Postea vastant agrum *Paduanum*; sed repelluntur à *Stephano Baduario Paduæ* Potestate, egresso cum exercitu contra eos. Tandem *Tarvisini*, instantibus *Paduanis*, post multos labores, atque expensas, coguntur dimittere dictas terras.

C

45. Ezerinus fit Tarvisii Civis. Hortatur Tarvisinos ad occupandum Feltrum, & Cividadum.

Iterum *Ezerinus* ægre ferens Marchiam aliquantulum quiescere, persuasit amicis de *Verona*, ut illi sui Cives, qui tempore *Rainerii Zeno*, Potestatis *Veronæ* relegati fuerant *Venetiis*, & redierant, iterum compellerentur ire, & stare *Venetiis*, & ob hoc inter partes subito discordia[46] renovatur. *Rizardus* Comes *Sancti Bonifacii*, & aliqui suæ partis in palatio retenti, ponuntur in carceribus. *Matthæus Justiniano*[47] Potestas *Veronæ* expellitur; & *Salinguerra* de *Ferraria*[48], tractante *Ezelino* cognato suo, præficitur Potestas. Mox *Paduani* procurant[49] relaxationem Comitis *Sancti Bonifacii*, & suorum complicium. Ubi id non successit, missis Oratoribus renovant societatem[50] *Lombardorum*, quorum interventu, & opera liberantur.

D

46. Rursus discordias Veronæ excitat.
47. Matthæus Justiniano Potestas Veronæ pellitur.
48. Salinguerra Veronæ Potestas.
49. Paduani agunt pro liberatione Com. S. Bonifacii.
50. Societas Lombardiæ.

Paduani sub prætextu, quod *Tarvisini*, & illi *de Romano* impugnabant illos[51] de *Camino*, discurrunt[52] hostiliter per agros *Pedemontis*, & *Tarvisinorum*; sed interponentibus se *Venetis*[52], pax fit inter *Paduanos*, & *Tarvisinos*. *Paduani* evertunt Castrum[53] *Gogii Ezerini*, & cum exercitu & Carrocio, auxiliante *Azone* Marchione & *Mantuanis*, invadunt Comitatum *Veronæ*, destruunt pontem *Lignarii*[54], pulsis *Ezerino*, & *Salinguerra*, qui cum *Veronensibus* occurrerant in succursum. Dum *Rivalta*[55], quæ est super *Atice*, obsideretur à *Paduanis* & sociis, *Ezerinus*, qui dudum sollicitaverat adventum *Federici* Imperatoris in *Italiam*, personaliter, sed secrete accessit Augustam Cameram Imperii, ubi aderat, fecitque eum venire deinde[56] *Veronam*, habuitque per proditionem *Vicentiam*, expulso Marchione, qui ibi erat Potestas. Favebant Imperatori[57] *Cremona*, *Pergamum*, *Parma*, *Regium*, *Mutina*, & quædam aliæ Civitates. Contrariæ vero erant (& hæ dicebantur Societas *Lombardiæ*, & *Romandiolæ*, & Marchiæ) *Mediolanum*, *Brixia*, *Mantua*, *Bononia*, *Faventia*, *Padua*, *Vicentia*, *Tarvisium*, Marchio *Estensis*, & Comes *Sancti Bonifacii*. *Verona* nondum alicui parti adhæserat, sed volente *Ezerino*, jam

E

F

51. Illi de Camino.
52. Paduani discurrunt per fines Tarvisinorum.
52. Pax inter eosdem.
53. Gogii Castrum.
54. Lignagium.
55. Rivalta.

56. Ezerinus Imperatorem Veronam, & Vicentiam deducit.
57. Civitates Imperio fideles.

jam ibi potentissimo tyranno, adhæsit parti Imperatoris, fecitque *Salinguerram* potentissimum in *Ferraria*, relicta fidelitate Ecclesiæ, adhærere dicto *Friderico*. Et tunc facta est Societas *Lombardorum*. Unde *Ezerinus* arrepto tempore, erexit animum ad ambiendam [58] dominationem *Paduæ*, cæpitque caute aliquos ex civibus corrumpere pecuniis, alios exagitare pollicitis. Dumque die, noctuque esset in secretis consiliis cum Comite [59] *Geabundo* de *Saxonia*, gerente vices Imperatoris in *Italia*, cum illis de *Pedemonte*, & cum *Lombardis* incussit ingentem terrorem, & suspicionem *Paduanis*, eliguntque XVI. [60] de potentioribus civibus suis ad consulendum, & providendum, ne detrimentum status Reipublicæ patiatur. Datoque in pleno populo vexillo Communis *Azoni* [61] Marchioni, constituunt illum protectorem, clypeum, & tutorem eorum, revocaruntque [62] gentem armigeram, quam miserant in succursum *Tarvisinorum*.

58. Quandonam Ezerinus dominationis desiderio flagrare cœperit.
59. *Gaboardo* aliis.
60. XVI. Apud Paduanos præfecti Consilio publico.
61. Azo Protector Paduanorum in bello.
62. Apparatus Paduanorum adversus hostes.

Interim autem detectum est, majorem partem dictorum Sexdecim velle Imperatori prodere [63] Civitatem, absente Marchione, qui accesserat *Este*. Potestas igitur mandat dictis Sexdecim, ut vadant *Venetias*, præsententque se Domino Duci. Nemo paruit, nisi Comes *Schinella* [64] vir septuagenarius. Reliquis secedentibus à Civitate, major pars divertit ad Comitem [65] *Geabundum*, & *Ezerinum*. Civitas igitur distituta à consilio, & patrocinio potentium civium, fluctuabat, velut navis, quæ in mari tempestatibus agitatur. Tunc multi ex fidelibus civibus palam vociferabant. *O Felix Venetorum Civitas, ò sapiens, & bene fortunatum Commune! Illi gloriosi cives concorditer, & uniformiter ad bonum publicum suæ Civitatis attendunt, adeo ut nomen Venetum pro numine ha-*
85. *beatur, & per aliquos juretur per reverentiam, & honorem Venetiarum.* Tunc remoto quodam *Ramberto* [66] ibi Potestate, *Marinus Baduario* [67] Potestas præficitur. Comes [68] *Geabundus*, & *Ezerinus* tractatu majoris partis illorum Sexdecim proditorum, occupant *Montem Silicis* [69] sub Imperatoris nomine, asserentes illum esse Imperii Cameræ, retinentque ducentos equites *Paduanos*, missos in præsidium loci prædicti. Ibi *Ezerinus* facundo sermone commendavit *Montisilicenses*. Unus etiam ex illis Sexdecim proditoribus ibi astans increpavit superbiam *Paduanorum*, qui statuere ausi fuerant contra voluntatem bonorum hominum, quod Imperator non nominaretur inter eos.

63. Rebellio detecta in Padua.
64. Comes Schinella.
65. *Gaboardum* alii.
66. Rambertus Potestas Paduæ.
67. Successorem habet Marinum Baduario.
68. *Gaboardus*, aliis.
69. Monsilex per fraudem occupatur ab Ezerino.

Ezerinus advertens *Paduanos* conversos in Marchionem, & in eo solo niti libertatem eorum, non zelo bonitatis, neque respectu utilitatis Imperatoris; sed ut, remoto Marchione à societate *Paduana*, dictæ Civitati expeditius fræna tirannicæ servitutis imponeret, traxit ipsum Marchionem [70] in amicitiam Imperatoris, his conditionibus, quod ipse, suique homines *Castrum Estense*, Villæque suæ nullis subjacerent Angariis. *Marinus Baduario* [71] Potestas, prævidens *Paduam* perventuram sub Imperatoris potentiam, repatriavit cum rebus, & familia sua. Mox *Artusius de Delesmaninis* [72] subornatus ab *Ezerino* sub specie redimendi cives illos, qui detinebantur in *Monte Silicis*, facile persuasit *Paduanis* desertis, proditis à suis majoribus, terrore confusis, & morbo intestinæ discordiæ laborantibus; obtinuitque, ut nuntiis Imperatoris Civitas traderetur, subdens, quod non erat timendum de *Ezerino*, qui profitebatur exoptare libertatem, & bonum *Pa-*

70. Ezerinus unit Marchionem cum Imperatore.
71. Marini Baduarii Potestatis discessus.
72. Artusius de Delesmaninis suadet Paduam tradendam Imperatori.

A *duanorum*. Comes igitur [73] *Geabundus*, *Ezerinus*que nuntii Imperatoris, cum eorum sequacibus, de mense Februarii pacifice recipiuntur [74] in Civitatem. *Ezerinus* in introitu, rejecta in tergum galea, osculatus [75] est portam Civitatis, quod multi adscripserunt bonitati, quasi osculando portam publicam daret osculum pacis universis civibus in signum remittendi injurias, & deponendi odia.

73. *Gaboardus*, aliis.
74. Padua traditur nuntiis Imperatoris.
75. Osculum Ezerini ad Portam Paduæ.

Ezerinus habita oratione post laudes Imperatoris suasit civibus concordiam, dixitque, quod sibi illatas injurias non imputabat *Paduanis*; sed illis de *Campo Sancti Petri*, quorum
B nutu omnia gerebantur. *Tarvisini* videntes se solos derelictos, tradiderunt [76] se nuntiis Imperatoris. Comes [77] *Geabundus* vices gerens Imperatoris in *Italia*, rediens ad Imperatorem dimisit in *Padua* [78] loco sui *Ezerinum de Romano*, jussitque Potestati, ut obediret in omnibus dicto *Ezerino*, dimisitque sibi præsidium *Teutonicorum*, acceptorum ad stipendium exactum de *Verona*, *Padua*, & *Vicentia*. Stipendiavit etiam *Ezerinus* tercentos *Saracenos*, quos divisit per castra, & portas Civitatis, multisque diebus sapienti cautela conversatus est pacifice cum
C civibus illis, ut, quod optabat, secretius ordiretur.

76. Tarvisini se dant Imperatori.
77. *Gaboardus*, aliis.
78. Gaboardi discessus ex Italia, præfecto Ezerino Paduæ.

Ezerinus igitur extollens animum ad occupandam totam Marchiam, & varius pro varietate rerum, & temporum, considerans, quod sicut Marchio inimicus Imperatoris officiebat sibi ad apprehendendam dominationem *Paduæ*, ita nunc amicus ad ipsam retinendam, obstaret, decrevit serere discordias [79] inter eos. Primo susurravit in auribus Potestatis, quod illi de *Montagnone*, suggestu Marchionis, erant contumaces Imperatori, fecitque, quod Potestas accepit obsides ab aliquibus ex Optimatibus *Paduæ*. Postea aliquos ex militibus, mercatoribus, & popularibus, quos voluit *E-*
D *zerinus*, divisit [80] per castra dicti *Ezerini*: post paulum fecit eos duci *Pratam*, ubi *Ezerinus* erat potens amicis, & attinentibus: deinde aliquos eorum divisit per *Lombardiam*, aliquos misit in *Apuliam*. In tantoque rerum turbine nonnulli optimi Cives occulte recesserunt extra Civitatem, quorum domus jussu *Ezerini* fuerunt prostratæ, bona direpta. Reliqui tentaverunt per viam Marchionis eripere [81] Civitatem de manibus Imperatoris, & *Ezerini*; venitque Marchio cum potenti manu usque ad pratum Vallis, sed opponente se *Ezerino*,
E inde repellitur. Marchionem autem secuti sunt *Jacobus de Carraria* [82], qui fuerat unus ex XVI. multique *Paduani*.

79. Ezerini conatus adversus Marchionem.
80. Paduanorum multi per Ezerini Castra divisi: alii alio missi.
81. Paduani student se subtrahere Ezerino opera Marchionis.
82. Jacobus de Carraria.

Ezerinus scripsit Imperatori residenti *Cremonæ*, quod Marchio erat caput omnium novitatum, quæ emergebant in Marchia contra eum, & quod, ad extirpandam causam horum malorum, feriendus erat Serpens in capite, ut totum corpus facilius vinceretur. Imperator mox *Paduam* venit [83], & pacificis verbis ad se accersivit Marchionem. *Ezerinus* fecit caute explorare, qui *Paduani* exirent obviam Marchio-
F ni, ut ipsos tanquam suspectos haberet pro hostibus. Marchio motus pro veniendo *Paduam*, in itinere habuit signum, ut fugeret ab Imperatore. Tunc Imperator misit ad eum *Petrum de Vineis* [84], ejus Cancellarium, qui clam suasit sibi, & Comiti *Sancti Bonifacii*, ne venirent, quod, ut est creditum, fuit causa mortis dicti *Petri*. Tunc *Rainaldus* [85] filius Marchionis cum uxore sua nondum transducta, 86.
filia *Alberici de Romano*, per instinctum *Ezerini* fratris mittitur in *Apuliam*. Unde *Albericus* [86] exinde fratri semper fuit infestus, & exin-

83. Imperator vocatur ab Ezerino Paduam contra Marchionem, eo se confert.
84. Petrus de Vineis.
85. Rainaldus Estensis mittitur in Apuliam.
86. Albericus de causa adversari cœperit fratri.

exinde relicta parte Imperatoris adhæsit Ecclesiæ.

Imperator recedens de *Padua* præcepit *Thebaldo Francisco* [87], quem dimisit Potestatem *Paduæ*, & Vicarium Marchiæ, ut mandatis *Ezelini* in omnibus penitus obediret, & accedens in *Lombardiam*, devastavit quædam Castra *Bononiensium*, & properavit in *Apuliam*. Marchio videns omnia fieri voluntate, & arbitrio *Ezerini*, à mandatis Imperialibus omnino recessit [88], expulsisque custodibus Imperatoris, recuperavit Arcem *Estensem* [89], *Baonem*, & *Cerum*, & per obsidionem obtinuit *Calaonem*. Imperator in cunctis civitatibus *Italiæ* omnes amicos Marchionis *Estensis*, & Comitis *Sancti Bonifacii* habuit suspectos, & exosos; partes vero *Ezerini*, & *Salinguerræ* ubique favoribus prosecutus est. *Thebaldus Franciscus* punivit sententia capitali *Jacobum de Carraria* [90], captum in *Castro Agnæ*, & *Advocatum* captum in *Castro Brintæ*, suasu perfidi *Ezerini*: postea Castrum *Sancti Bonifacii*, jubente dicto Tyranno, à *Veronensibus* est eversum [91].

87. Thebaldus, Franciscus Potestas Paduæ, & Vicarius Marchiæ.
88. Marchio recedit à mandatis Imperatoris.
89. Recuperat Baonem, Cerum, & Calaonem.
90. Mors Jacobi de Carraria, & Advocati suasu Ezerini.
91. Castrum S. Bonifacii everti jubet Ezerinus & Venetos fines invadit.

Ezerinus post recessum Imperatoris jam indubitatus Tyrannus *Veronæ*, *Vicentiæ*, *Paduæ*: auctoritateque fretus Imperatoria, & amicitia *Salinguerræ* cognati, qui ab Ecclesia ad Imperatorem defecerat, in tantam elatus est superbiam, ut ausus fuerit invadere fines *Venetos*. In Sancto enim *Ilario*, expulsis Monachis, construxit Turrim munitissimam, damna inferens navigantibus per flumina. Unde *Johannes Theupulo* [92] Ducis filius, cum valida manu, illuc missus, expugnatam turrim funditus evertit, & defensores illius captos duxit *Venetias*. *Ezerinus* per proditionem habuit arcem *Estensem* [93] cum *Burgo*: & reliqua castra sua, aut per expugnationem, aut per obsidionem invasit.

92. Jo. Theupulo Turrim Ezerini evertit in S. Ilario.
93. Ezerinus Estensem arcem invadit.

D

Marchio *Estensis*, qui (ut superius tactum est) expulsus fuerat de *Ferraria* per *Salinguerram*, & *Rizardus* Comes *Sancti Bonifacii*, auxilio *Venetorum*, *Gregorii de Monte Longo* [94] Legati Apostolici, *Bononiensium*, & *Mantuanorum*, obsederunt *Ferrariam*. Erat Capitaneus exercitus *Venetorum Stephanus Baduario*. [95] Dum vero nihil proficerent, quia *Ferraria* erat munita præsidio quingentorum equitum Imperatoris, Dux *Jacobus* relicto *Johanne* filio ad regimen Ducatus, personaliter accessit [96] contra *Ferrariam* cum navibus bellicis, & machinis pugnatoriis, unde Civitas cœpta est acrius oppugnari. Erat tunc in *Ferraria* *Ugo de Rambertis* [97], vir secundus in potentia *Salinguerræ*, ejusdem factionis. Hic, qui primo fuerat in sententia *Salinguerræ*, subornatus postea ab extrinsecis, dixit *Salinguerræ* [98], se penitus velle pacem, ne amitterentur fruges illius anni. Cui *Salinguerra*: *Et ego pacem desidero, sed non illam, quam irati hostes, freti sua potentia, dare volunt. Nam admissa tali pace audebunt, & poterunt contra nos quicquid eorum ira, odium, & libido suadebunt.* Cui Ugo. *Omnino volo pacem.* Salinguerra respondit. *Si penitus ita vis, contraire non possum; sed scias, quod gladio hujus pacis mihi genitalia, tibi vero nares truncabuntur, sed ego cooperiam honestius damni mei verecundiam, quam tu tuam possis celare deformitatem.* Fraude igitur Ugonis Salinguerra [99] sub salvo conducto venit in castra hostium, confectaque pace regressus est in Civitatem. Iterumque sub dolo in castra vocatus, firmat pacem certis conventionibus sub specie cujus adversarii recipiuntur in Civitatem. *Salinguerra* jam octogenarius tractatu Legati, & *Pau-*

94. Gregorius de MonteLongo Legatus Pont. Ferrariam obsidet.
95. Stephanus Baduario Capitaneus Venetorum.
96. Jacobus Theupolus Dux contra Ferrariam.
97. Ugo de Rambertis.
98. Colloquium ejusdem cum Salinguerra de pace.
99. Salinguerræ captio.

A

li Traversarii de Ravenna [100] capitur, & *Venetias* mittitur, ubi satis honorifice habitando, vitam finivit [1], sepultus in monasterio Sancti *Nicolai* in littore.

100. Paulus Traversarius Ravennas.
1. Salinguerræ mors, & tumulus.

Dux *Jacobus* repatriavit, remanente Potestate *Stephano Baduario* [2]. Additæque sunt immunitates *Venetis* in *Ferraria* ultra eas, quas acquisiverant tempore Comitissæ *Mathildæ* [3]. *Ugo* suspectus Legato, & Marchioni, invisusque omnibus, paulatim deprimitur, & tandem ejectus [4] cum summo dedecore in miserrima paupertate decessit.

2. Stephanus Baduario Potestas Ferrariæ.
3. Mathilda Comitissa.
4. Ugonis de Rambertis exitus.

B

Ezerinum valde terruit [5] invasio *Ferrariæ*, & captio Cognati, timentem, ne similis eum maneret exitus, creditumque fuit, quod si exercitus prædicti unanimi consilio, & communibus viribus pugnassent contra eum, imposuissent finem suæ tyrannidi. *Guecello de Camino*, [6], & *Albricus de Romano* suasu *Venetorum* expulerunt de *Tarvisio Jacobum de Mora* [7], ibi pro Imperio residentem, cujus Civitatis paulo post dictus *Albericus* [8] dominationem invasit.

5. Ezerini metus capta Ferraria.
6. Guecello de Camino.
7. Jacobus de Mora Tarvisio pellitur.
8. Albericus Dominus Tarvisii.

C

Evanescentibus, dictis exercitibus, *Ezerinus* majorem sumpsit audaciam; erexit in publicum vexillum crudelitatis. Comitem *de Panigo* [9] Civem *Veronensem* fecit in *Padua* decollari, militesque præclaros, & nobiles sub specie proditionis jussit interfici. Abbatem Sanctæ *Justinæ*, virum justum, honestum, & 87. attestatione Cleri, & Populi reverendum, cum carnali fratre tenebroso [10] carceri fecit includi. *Albricum*, & *Nicolaum de Lendenaria* [11], viros nobiles & potentes, sub specie proditionis, variis tormentorum generibus interemit. Tres filios *Jacobi de Talismanio* [12], variis tormentis afflictos, in platea *Paduæ* trucidari mandavit. *Gulielmum de Campo Sancti Petri* [13] in platea jussit interfici. De dicto *Ezerino* quidam fide dignus [14] Historiographus dicti temporis scribit. *Ezelinus humani generis inimicus in* 1252. *circà finem Augusti, conjectans contra se omnes milites, & electos populares Marchiæ conjurasse; extraxit mortiferum gladium irrevocabiliter de vagina* [15], *incipiensque à Carnarolo milite Veronensi, quem conjurationis principem asserebat, tàm in Verona, quam in Padua, & Vicentia, & tota Marchia inauditam stragem, & occisionem hominum perpetravit. Ubique luctus erat, ubique dolor, & tristitia, ubique dira mortis imago: Catervatim milites, & majores natu in foro gladiis necabantur* [16], & *rursum collecta, & imposita rogis, igne supposito cremabantur. Frater fratrem, consobrinus consobrinum, amicus amicum tradebat ad mortem, & manibus propriis trucidabat. His sceleribus credebat quilibet, se obsequium præstare Tyranno, & tamen isti, qui hoc faciebant, post paucos dies in similem mortis* [17] *laqueum incidebant. Filii nobilium, & aliorum civium oculis privabantur, & eorum genitalibus amputatis, includebantur in carceribus tenebrosis, ubi moriebantur famis horribili cruciatu. Matronæ nobiles, & delicatæ, & Virgines speciosæ fame, peste, injuriis, & afflictionibus inauditis in custodiis tabescebant. Quotidie diversis generibus tormentorum indifferenter tam majores, quam minores à carnificibus necabantur. Voces terribiles clamantium in tormentis die, noctuque audiebantur de altis palatiis, quæ* [18] *terrorem, & horrorem maximum hominibus inducebant. Nullus publice audebat plorare super his malis; sed quilibet vitam, & victoriam; etsi non corde, saltem verbis affectuosis Ezerino nequissimo Domino affectabat* [19]. *Illum bonum, illum sapientem, & amatorem Status Marchiæ omnes adulatorie accla-ma-*

9. Mors Comitis de Pagino, & aliorum militum.
10. Abbas S. Justinæ carceri includitur.
11. Interitus Alberici, & Nicolai de Lendenaria.
12. Item filiorum Jacobi de Talismanio.
13. Item Gulielmi de Campo S. Petri.
14. Intelligit Monachum Paduanum, qui ab his exorditur Caput antepenultimum Lib. I.
15. Enumeratio scelerum Ezerini.
16. Adde ex Monacho prædicto: *Membra frustatim præcidebantur, & rursum, &c.*
17. Habet Monachus *Gladium*.
18. Idem *Dolorem*.
19. Idem *Illum justum, illum bonum &c.*

E

F

mabant, nec tamen ista dicentes ferocitatem ejus animi poterant mitigare, sed erat ei[20] *sic populus, sic sacerdos, sic laicus, sic religiosus, sic senex imbecillis, ita puer adhuc balbutiendo in verba prorumpens. Nulli ætati*[21], *nulli probitati parcebat. Semper eodem vultu, eodem modo, eadem instantia nimiæ crudelitatis opera properabat, & quasi semper à capite incipiens, quotidie sine labore, sine conscientiæ remorsione*[25] *immania, & inexcogitata tormenta corporibus hominum infligebat. Non remansit in tota Marchia progenies aliqua generosa, vel etiam popularis, quæ ab ipso vel ex toto, vel ex parte maxima, non sit crudeliter lacerata. Milites sunt fere omnes gladio, & aliis suppliciis interfecti. Studiosi mercatores, Judices sapientes, Prælati reverendi, Claustrales devoti, Canonici honorati, speciosi Juvenes, & strenui radicitus sunt deleti, substantiis totis ablatis, & dispositis secundum tyrannicam jussionem. Serpens insuper callidus, & astutus omnes pulchras domos, & fortes, & loca juxta portas & pontes in Civitatibus constituta emere studiosissime procurabat, & post paucos dies vitam simul, & pretium venditoribus auferebat*[26]. *Ipsa bona Episcopatuum, Abbatiarum, Canonicorum, & fere omnium Clericorum, & Ecclesiarum, in suis sceleratis operibus consumebant. In diebus ejus cessavit prædicatio, obmutuit confessio peccatorum, & devotio fidei est extincta. Visitare sancta loca publica homines non audebant: nam accusatores erant ab ipso in populo constituti, qui vigilanter, & sollicite observabant, nequid in dicto, vel facto ab aliquo contra Tyrannum pestiferum tractaretur. Accusatus autem à talibus insidiatoribus, etiam de levissima culpa; protinus in equuleo levabatur; totaque ejus familia captivitate perpetua damnabatur. Defensor nullus in angustiis apparebat. Accusatorum erat numerus infinitus. Residere sub Ezerini tyrannide erat intolerabile, effugere impossibile videbatur; quia nequissimus Dæmon Ezerinus fossatis magis districtus suos circumdederat; & super ipsis fecerat speculas, quas Marchiani* miras *appellant, in quibus erant die, noctuque speculatores, qui nec intrare, nec exire aliquos permittebant. Si quis in fuga deprehensus fuisset, sine audientia oculis, vel pedibus, vel manibus privabatur, nec aliqua poterat eum excusatio liberare. Talis erat status commorantium in Marchia, taleque erat Dominium Ezerini.* Et iterum dictus Historiographus scribit anno Domini 1263. *Perfidus Ezerinus*[27] *iterum manus extendit ad carcerandum, & occidendum tam in Verona, quam in Marchia universa, implevitque Civitates, & castra multitudine captivorum, quos fame horribili affligebat. Præ famis autem, & sitis angustia quælibet immunda miseri comedere, ac urinam cum aviditate bibere cogebantur. Fœtor erat intolerabilis; aer corruptus; calor nimius & tenebræ ita horribiles, quod captivi vix poterant*[28] *respicere, & multi his de causis vitam exhalabant. Tantaque erat hominum miserabilium multitudo, quod unus alium premebat, ut nemo jacere, aut sedere posset: corporis vero tanta debilitas; quod super pe-*
88. *des stare non poterant. Ingens erat clamor lugentium, & dicentium Væ, Væ: percussiones manuum horride personabant. Mors ibi summo desiderio quærebatur, ut finem tantis imponerent malis. In mortis articulo nec testari, nec confiteri sacerdotibus permittebantur. Efferebantur defunctorum corpora, nec permittebantur sepeliri, ni probaretur quis esset, vel unde, qui beneficium deberet consequi sepulturæ. Custodes carcerum faciebant confici publica instrumenta, ut possent Tyranno, omnia sollicite inquirenti, ostendere nu-*

20. Idem. *Sicut populus, sic sacerdos: sicut laicus, ita religiosus: sicut senex, & imbecillis ita puer, &c.*
21. Addit idem. *Nulli sanctitati.*
25. Idem. Magna.
26. Idem. *Ipse.*
27. Ezerini carceres.
28. Mor. Pad. *Respirare.*

A *merum vivorum, & mortuorum.* Postea *Bontraversum*[29] socerum suum cum filiis suis crudeli fame mori fecit in carcere. Omnibus enim, quos hic Tyrannus occidere destinaverat, titulum proditionis generaliter opponebat.

29. Bontraversi mors.

Albericus de Romano[30], qui per multos annos inexorabilem discordiam habuerat cum fratre suo, acerrimo Dei & hominum inimico, inventis occasionibus recessit à devotione Ecclesiæ, confœderatus est cum eodem *Ezerino*; Civitatem tamen *Tarvisii* in sua retinuit potestate.

30. Albericus redit in gratiam cum Ezerino fratre.

B Dum de immanissima crudelitate perfidi *Ezerini* admiraretur cœlum, turbaretur terra, horreret infernus, commoverentur Reges & Principes, ducante *Venetiis Rainerio Zeno*[31] *Alexander* Papa, procurantibus *Venetis*, Marchione *Estense*, aliisque Marchiæ Optimatibus, injunxit legationis officium cum amplissima potestate in *Lombardia*, Marchia, & *Romandiola* strenuo, & prudenti viro *Philippo*[32], electo Archiepiscopo *Ravennati*, contra dictum *Ezerinum*; quem *Innocentius* Papa ante pronunciaverat hæreticum, & ab Ecclesiastica C communione præciderat, mandans, ut ejus, & consortiorum pertinentiam spiritualiter, & temporaliter persequeretur, & Fideles contra eum Dominicæ Crucis insigniret præmio remissionis, quod datur in servitium euntibus Terræ Sanctæ. Prædicata igitur Cruce[33] in platea Sancti *Marci Venetiarum* anno Domini 1256. multi signum invictæ Crucis devotissime susceperunt.

31. Rainerius Zenus Dux Venetiarum.
32. Philippus Archiepiscopus Ravennas. Legatus Apostolicus contra Ezerinum.
33. Crux indicitur contra eundem.

Dum hæc agerentur, superbissimus *Ezerinus*, ingenti contracto exercitu, hora præfixa per Astrologos, & Divinos, qua movere debebat, contra *Mantuam*[34] duxit exercitum, D quæ sola, ut vociferabant adulatores Tyranni, impediebat eum[35] non habere dominium totius *Lombardiæ*. Tunc in auxilium *Ezerini*[36] processerunt *Ubertinus Palavicinus*, vir astutissimus, cum *Cremonensibus*, & aliis inimicis Ecclesiæ. Marchio autem cum *Ferrariensibus*, & *Bononiensibus* profecti sunt in succursum[37] *Mantuanorum.*

34. Ezerinus movet contra Mantuam.
35. Melius. *Ne haberet, &c.*
36. Fautores Ezerini contra Mantuam.
37. Fautores Mantuanorum.

Cum *Ezerinus* esset cum exercitu contra *Mantuam*, Marchiani, qui effugerant tyrannidem *Ezerini* de *Verona*, *Vicentia*, *Padua*, & *Tarvisio*, omnesque Cruce signati, & quin-E genti pedites missi per *Ferrariense*[38] cum Legato Apostolico conveniunt ad turrim *Babiarum*, districtus *Veneti*, & cum multitudine peditum, & balistariorum missorum de *Venetia*, ascendunt navigia castellata, à *Venetis* præparata, comitantibus aliis navigiis cum vectualibus. Erant in dicto exercitu *Marcus Quirino*[39], electus per *Paduanos* Potestas extrinsecus, & *Marcus Baduario*[40] Marescalcus totius exercitus. Legatus cum omnibus copiis pervenit *Corrigiolam*; *Ansedisius*[41] autem *Paduæ* Potestas jussit claudi omnes meatus aquarum, ut navigia remanerent in sicco, intravit-F que cum militia, & populo in *Plebem Sacci* ad arcendum inimicorum impetum. Illi autem expugnato Castro *Conchadalberi*[42], combustoque Burgo *Capitis Sylvæ*[43], invaserunt villas, & burgum *Bubulentæ*[44]. *Ansedisius* parvi animi, dimissa *Plebe Sacci*, revertitur *Paduam*, intendens tantum defendere Civitatem. Legatus per viam Pontis *Sancti Nicolai*[45] cum exercitu *Paduam* venit. *Ansedisius* munit portam *pontis Curvi*[46], & turrim, ad quam hostes adventare videbantur. Strenui autem X. bellatores descendunt in aquam fluminis, *Venetis*

38. Comitatus Legati.
39. Marcus Quirino Potestas Paduæ extrinsecus.
40. Marcus Baduario Marescalcus exercitus Veneti.
Corrigiola.
41. Ansedisius Potestas Paduæ occurrit exercitui Legati ad Plebem Sacci.
42. Conchadalberum.
43. Caput Sylvæ.
54. Bubulenta.
45. Pons S. Nicolai.
46. Porta Pontis Curvi.

netis cum baliſtis eos tutantibus, & jaculis, & ſagittis, inimicorum & per aggerem aſcendunt ſuperiùs, & tandem fugientibus inimicis de Burgis Civitatis[47], parva cæde, adepti ſunt magnam, & glorioſam victoriam. Non niſi quinquaginta ex utraque parte interierunt. Die Martis ſequentis admovetur Gattum ad Portam *Pontis Altinati*[48], & in eam ignis mittitur, qua ardente, appoſitis ſcalis murus Civitatis capitur. *Anſediſius*[49] fugiens egreditur per portam *S. Joannis*°, & concitè *Vicentiam* properavit. Victores jubent aperiri carceres, ex quibus exeunt turbæ hominum moribundæ; Matronæ nobiles, trepidæ puellæ, & macilentæ; nobiles pueri excœcati, & caſtrati. Horum omnium conſpectus miſerabilis provocabat omnes ad lachrimandum. Recuperantur infra quatuor dies non ſolum Caſtrum[51], quod *Ezerinus* fundari fecerat in angulo Civitatis; ſed etiam alia caſtra *Paduani* diſtrictus, tradita à cuſtodibus *Ezerini*, præter caſtrum *Montis Silicis*, & caſtrum inexpugnabile *Calaonis*.

47. Padua capitur à Legato.
48. Porta Pontis Altinati.
49. Anſediſii fuga.
50. Porta S. Joannis.
51. Ezerini Caſtrum Paduæ.

Ezerinus ſecedens à *Mantua*, certificatus ſecrete per Nuntium de *Paduæ* expugnatione, inæſtimabili dolore[52] commotus, furibunduſque, tranſmiſſo fluvio, cum exercitu venit
89. *Veronam*. Cauſam feſtinationis admirantibus omnibus, *Veronæ* fit manifeſtum, *Paduam* veniſſe in manus inimicorum. *Paduani*, qui ibi erant, dolent, & territi ſunt pro uxoribus, filiis, & ſubſtantiis, & quia erant in poteſtate Tyranni crudeliſſimi. Tunc inſatiabilis homicida, addens afflictionem afflictis, exceptis paucis, ſuorum flagitiorum executoribus, juſſit capi omnes *Paduanos*[53], quorum numerus ad duodecim millia pertingebat, ipſoſque compedibus vinctos includi fecit carceribus, omneſque fame, & aliis ſuppliciis miſerabiliter mori compulit. Præcepit inſuper, quod quilibet eorum, qui fugiens caperetur, manibus & pedibus privaretur. Multique tali pœna puniti jacebant proſtrati in agris, ad quorum horrendos rugitus, & clamores nullus metu Tyranni videbatur miſericordia commoveri. Interim cum Civitas aquarum beneficio careret, quia in diſtrictu *Vicentino*[54], qui cum militia *Vicentina* contra eum venerat, fregit dicta obſtacula, & *Paduam* eſt regreſſus. Cum *Ezerinus* cum ingenti exercitu veniſſet contra *Paduam*, Legatus ſubito accerſitis auxiliis de *Venetiis*, juſſit feſtinatione ingenti fieri foſſatos circa burgos *Paduæ* à parte occidentali, & ſic *Padua* defenſa eſt contra Tyrannum potentiſſimo præſidio, & beneficio *Venetorum*[55]. Tyrannus ſua fruſtratus intentione regreditur *Veronam*.

52. Ejuſdem dolor de capta Padua.
53. Crudelitas in duodecim millia Paduanorum.
54. Deſiderantur hæc, quæ habentur in Monacho Paduano pag. 21. *Tyrannus* ... *fecerat clauſtra, ne verſus Paduam emanarent. Legatus, qui &c.*
55. Padua ab Ezerino defenſa opera Venetorum.

Quoniam propoſui ſcribere geſta *Ezerini* annexa cum *Venetis*, & aliqua de crudeliſſima vita ſua, prætereo multa alia geſta tam in ſubjugando *Brixiam*, & *Tridentum*, quam alia loca, ut maturem infeliciſſimum exitum ſuum, qui fuit Ducante *Rainerio Zeno*.

Cum *Ezerinus* turbaret terram, concuteret regna, interficeret populos, deſolaret Civitates; nec ſibi ſufficeret, regionem ſibi ſubditam devaſtare; ſed mitteret quotidie Legatos ad excitandas nationes, reges, & principes contra *Romanam* Eccleſiam, ejuſque fideles; diſcurrenteſque Nuncii ſui per Provincias, alii ad Curiam potentiſſimi *Federici*, alii ad Principes *Alemaniæ* ad excitandas ſeditiones, & diſcordias; alii ad Regem *Ungariæ* pro contrahenda amicitia; alii ad fortiſſimum Regem *Caſtellæ*, cui iſte ſeminator diſcordiæ Regnum *Italiæ* promittebat, ut, ſi fieri, poſſet totum Mundum contra Eccleſiam provocaret, accidit pene in omni populo Chriſtiano pene incredibilis, & ſtupenda compunctio, à ſæculis inaudita, & primo quidem tetigit *Peruſinos*, deinde *Romanos*, conſequenter alias Civitates, & Caſtra, & Villas *Italiæ*; inde tranſivit ad alias nationes. Nobiles enim cum popularibus ſociati, in omni ætate, nudi per plateas, & vicos proceſſionaliter incedebant, duris ſe corrigiis verberantes[56], ſequendo vexillum Crucis, & cum lachrimis miſericordiam Dei implorantes. Tunc ſiluerunt muſica inſtrumenta, ſiluerunt amatoriæ cantilenæ, ſolum pœnitentium lugubris cantio perſonabat. Dimittuntur offenſæ, aperiuntur carceres, debita relaxantur. His gemitibus, lacrimis, compunctionibus, ploratibus, & humilitatibus inclinatur miſericors, miſerator, & amator hominum Deus: tantis malis finem imponit.

56. Notabilis compunctio, ſive Pænitentia fere in omni populo Chriſtiano.

Anno MCCLVI. poſtquam iſte ſitibundus, & potator humani ſanguinis obtinuit *Brixiam*, circa principium Septembris, congregavit exercitum[57] copioſum; & de *Brixia* recedens caſtrametatus eſt in campeſtribus[58]. Tute obtinuit ab obſidentibus civibus ſuis, ut poſſet impune egredi, volentique egredi *Albericus* reſpondit, *epulaberis mecum dapibus*, *quas mecum paraſti*, *nunquam mihi ſævienti*, *aut perperam agenti pie perſuaſiſti*. Milites, & populares, qui intus erant, paſſi per quatuor menſes obſidionem, caſtrum, & turrim munitiſſimam, & ipſum *Albricum*[59], obſtructo ore trunco ligni, cum uxore, filiis, & filiabus in manibus hoſtium tradiderunt. Uxori veſtes tenus in genua abſcinduntur; ita ut partes verecundiores paterent, & cum filiabus cremata eſt in conſpectu *Albrici*. Filii trucidantur, & ipſe membris filiorum pulſatus in faciem, tantæ cladis ſpectator, in fruſta & ipſe cæſus eſt. Judex, Conſiliarius cæſus eſt in partes minutas. In hoc flagitio *Albricus*[60] fratrem ſuperabat, quod multitudo matronarum, & virginum nunquam potuit ſuam libidinem ſatiare. Civitatem *Tarviſii* deduxit in ſervitutem, & extremam miſeriam. Erat inverecundus ad turpia, inhumanus ad humana, in exigenda vindicta ſuperabat crudelitatem Tigridis, & Leonis. Nulla ſuper afflictis movebatur miſericordia, nec mulierum lamentis, nec fletibus puerorum. Specificabo unum de ſceleribus ejus, ut ab uno diſcas cætera[61]. Dum quadam die ſuſpendi quoſdam milites præcepiſſet, juſſit adeſſe huic horribili ſpectaculo uxores eorum, quarum capillos, cernentibus viris, præcidi fecit, & veſtes a mamillis inferne amputari, & incontinenti ante oculos miſerarum mulierum maritos in patibulum elevatos, eliſis faucibus laqueo ſuffocari; ipſaſque ſic turpiter denudatas expulit extra *Tarviſium*, quæ nullo duce *Venetias* acceſſerunt.

57. Ezerini exercitus.
58. Deſiderantur hic ea, quæ habentur Lib. II. apud Monachum Paduanum p. 28. Capite de morte perfidi Ezelini, & initio Lib. III. de obſidione, & interfectione infeliciſſimi Alberici pag. 31.
59. Alberici de Romano, & familiæ totius miſerabilis interitus.
60. Alberici ejuſdem crudelitas.
61. Facinus ejuſdem ſceleratiſſimum.

Finis Ezerini III. Laurentii de Monacis.

IN-

INGENUE LECTOR.

SUpersedere non potui, quin te commonefacerem, B. L. quod in nostro hoc Indice inventurus sis nonnulla nomina propria idem significantia, diverse tamen scripta, ut & eandem rem sæpius relatam, quod inde fit, quia sub hoc Indice diversi Tractatus à diversis Auctoribus continentur: quorum ipsissima verba retinere coacti sumus, & ut res in unoquoque tractatu relatas, eo melius reperire posses, res gestas non secundum tempus sed secundum paginas Tractatuum habes, GODI enim *Chronica* à pag. 1. usque ad pag. 18. ubi incipit SMEREGI *Chronicon*: usque ad pag. 27. ubi habes ANONYMI *Chronicon* usque ad pag. 32. ibi incipit RICCIARDI *Vita*: usque ad pag. 48. hinc ad finem invenies *Ezerinum* III. LUDOVICI de MONACIS.

INDEX NOMINUM ET RERUM.

A.

Achilles D. Bonifacii *interficitur à Jacobo Baretra*, 27. C
Adeleita *soror Comitum à Morgana uxor Ezerini* II. 48. D
Adeleita *uxor Ezerini* II. *prædixit dominationem filiorum in Paduanos*, 52. A
—— *stellarum cursus notabat*, 52. A
Albericus de Romano *bellum gessit cum Aldrigheto de Faventia Potestate Vicentiæ*, 6. D
—— *Castrum Granconæ capit*, 6. E
—— *similiter Castrum Valeriani*, 6. E
—— *Vicentiam* 28 *mensibus gubernat*, 6. E
—— *potitur Tarvisio*, 10. E
—— *Comes de S. Bonifacio & Ugutio Pilei, fœdus contra Imperatorem & Eccelinum ineunt*, 11. A
—— *audita morte fratris se recipit in castrum Zenonis cum omni familia*, 14. F. 15. F
—— *obsidetur in eodem castro*, 15. A
—— *traditur hostibus à popularibus ejusdem Castri*, 15. A
—— *cum universa familia crudelissime interficitur*, 15. B
—— *crudele facinus Tarvisii perpetrat*, 16. A
—— *mulieres nobiles quasdam sævissime tractat*, 16. B
—— *trans amnem Silim eas traduxit*, 16. B
—— *in vasta solitudine dereliquit*, 16. B
—— *orationem habet ad uxorem & filios*, 17. F
—— *detestatur fortunam suam*, 18. A
—— *cum tota familia in hostium potestatem venit*, 18. B
—— *cum tota familia terribili morte extinguitur*, 18. C. D
—— *Potestas Vicentiæ*, 20. C
—— *dominabatur Tarvisio*, 21. D
—— *dominans Tarvisio mortuo fratre, fugit ad castrum Zenonis*, 23. E
—— *à Paduanis, Vicentinis & Tarvisinis aliisque per annum in Castro Zenonis obsidetur*, 23. E
—— *ejus interitus cum uxore & filiis*, 23. E. 25. C
—— *frater Ezerini, Potestas Vicentiæ*, 50. D
—— *Dominus Tarvisii*, 56. B
—— *fratri fuit infestus ob missionem in exilium generi*, 54. F
—— *redit in gratiam cum Ezerino fratre*, 58. A
—— *Tarvisium retinet in sua potestate*, 58. A
—— *cum tota familia in manibus hostium traditur*, 60. D
—— *ejus uxor cum filiabus in conspectu ejus cremata est*, 60. D
—— *membris filiorum in faciem pulsatus est*, 60. D
Albericus *spectator tantæ cladis in frusta cæsus*, 60. D
—— *libidine fratrem superabat*, 60. D
—— *in exigenda vindicta superabat crudelitatem Tigridis, & Leonis*, 60. E
—— *facinus ejusdem sceleratissimum & crudelissimum*, 60. E
Albertinus de Castronovo *Potestas Vicentiæ*, 19. D
Albertus *filius Pilei Vicentini obses Mediolanum mittitur*, 4. D
—— *Comes Potestas Vicentiæ*, 19. C
Albertus Tetaveglia *Potestas Vicentiæ*, 20. A
Albrighetus de Faventia *Potestas Vicentiæ*, 20. B
Aldrighetus de Faventia *bellum gessit cum Alberico de Romano*, 6. D
—— —— *Potestas Vicentiæ*, 6. D
Aldrighetus de Castrobarcho *Vicarius Imperatoris Vicentiæ*, 32. E
Aldobrandinus *filius Azonis Marchionis Estensis*, 39. C
—— *accipit paternas hæreditates*, ibid.
—— Atestinus *veneno tollitur*, 39. E
Aleardinus de Lendenaria *Ricciardi partem Verona exturbat*, 44. B
Alenus de Terradura *Potestas Vicentiæ*, 31. A
Alexander *Pontifex*, 13. C
—— *sub eo Padua Eccelino auffertur*, 13. C
Alexander *Comes S. Bonifacii occiditur*, 37. D
Alpo *torrens*, 1. A
Antonius *frater pro liberatione Ricciardi frustra preces fundit*, 41. D
—— *a Gregorio* IX. *inter Sanctos relatus est*, 41. D
—— Brosima *Potestas Vicentiæ pro Eccelino*, 13. C
—— —— *in prælio cecidit*, 13. E
—— —— *de Ardenghis Potestas Vicentiæ*, 22. A
—— de Guarnerinis *Canonicus Paduæ electus Episcopus Vicentiæ*, 28. C
—— Pollafrixana *Potestas Vicentiæ*, 30. E
Andreas de Seratico *interficitur*, 4. B
Ansedisius *nepos Eccelini Potestas Paduæ*, 22. A
—— *Padua fugit*, 22. B
—— *ab Eccelino interficitur*, 22. B
—— *Paduæ Potestas*, 58. E
—— *occurrit exercitui Legati ad Plebem Sacci*, 58. E
—— *Padua fugiens Vicentiam properat*, 59. A
—— de Guidotis *amicus Ezerini*, 51. C
Araldus de Monticello *Potestas Vicentiæ*, 11. D
Ardizo de Advocariis *Potestas Vicentiæ*, 20 D
Arinardus de Prata *pro Eccelino Rector Vicentiæ*, 22. F
Arlotus de Raynone *valde studiosus rerum antiquarum*, 1. A
Artusius de Delesmaninis *suadet Paduam tradendam Imperatori*, 53. F
—— de Vivario *obses Mediolanum mittitur*, 4. C

Artu-

Artusius de Vivario *turrim suam vi recuperat*, 6. D
—— —— *Vicentia pellitur*, 7. B
—— *ob infirmitatem cum licentia remeat ad patriam*, 7. C
Astrologi *responsio de discessu Imperatoris Vicentia*, 10. C
Arx Gardæ *muris & situ validissima*, 33.
Arx Offenici *latrociniis infamis*, 33.
—— Pischeriæ *muris & situ validissima*, 33.
Azo *Marchio Estensis Potestas Vicentiæ*, 9. A
—— *fuit causa destructionis Vicentiæ*, 9. A
—— *bellum movet contra Dominos de Romano*, 9. A
—— *Marchio amicos dominorum de Romano relegat*, 9. B
—— *præceptum ejus contra filios Meliorantiæ de Trissino*, 9. B
—— *Marchio Atestinus Potestas Vicentiæ*, 21. A
—— *Marchio Estensis Ricciardum adjuvit*, 33.
—— *à Ricciardo ad recuperandam Ferrariam adjutus*, 33.
—— *a Salinguerra Taurella Ferraria exturbatur*, 33.
—— Estensis *Marchio Veronæ Prætor*, 37. E
—— —— *cum San-Bonifaciis Verona pellitur*, 37. E
—— —— *cum San-Bonifaciis Veronam repetunt*, 37. F
—— *Monticulos eorumque fautores pellunt*, 37. F
—— Estensis *Præturam Veronensem assumit*, 38. A
—— *Monticulos ad deditionem adegit*, 38. A
—— *Ferraria à Salinguerra exturbatur*, 38. B
—— *potitur eadem auxilio Sanbonifaciorum*, 38. C
—— Estensis *conjungit se Friderico*, 39. A
—— —— *à Pontifice in Hetruriam advocatur*, 39. A
—— *civitates ab Othone Ecclesiæ ademptas restituit*, 39. B
—— *pacem cum Salinguerra componit*, 39. C
—— *Ferrariam recipit*, 39. C
—— *Aldobrandino filio ditiones suas reliquit*, 39. C
—— *vita decessit*, ibid.
—— *fratri Aldobrandino succedit*, 39. E
—— *à Salinguerra Ferraria expellitur*, 39. E
—— *Ferrariam obsidens à Salinguerra recipitur*, 39. E
—— *iterum à Salinguerra pellitur*, 39. F
—— *intendit recuperationi Ferrariæ*, ibid.
—— *Fratam obsidet & evertit*, 39. F
—— *Bondeni arcem tentat*, 40. A
—— Atestinus *Marchio redemptorem Ricciardi se profitetur*, 41. D. E
—— *Ferrariæ Vicarius Pontificis auctoritate*, 45. B
—— *Marchio Estensis potestas Veronæ*, 49. C
—— *partes ejus prævalent Veronæ*, 49. C
—— *pellitur de Verona*, 49. C
—— *vicit inimicos in Braida Veronæ*, 49. D
—— *Ezerinum captum cum honore dimisit*, 49. D
—— *Marchio Estensis moritur*, 49. E
—— Novellus *Marchio Ferraria expellitur*, 49. E
—— *ponit castra contra Ferrariam circa Padum*, 49. F
—— *Fracta capitur à Marchione*, 49. F
—— *insimulatur proditionis ab Ezerino*, 51. D
—— *Marchio Vicentia expellitur*, 52. F
—— *Marchio recedit à mandatis Imperatoris*, 55. A
—— *recuperat arces Estensem, Baonem, & Cerum*, 55. A
—— *Marchio cum Ferrariensibus in succursum Mantuanorum proficiscitur*, 58. D
Azo Pertico *Veronæ Prætor*, 35.
—— *a Ricciardo Verona ejicitur*, 35.

B.

Bacchilio *fluvius*, 4. B
—— *ejus aqua Paduanis tollitur*, 4. B
Badoarius *Prætor Tarvisii*, 18. B
Bartholomæus de Palatio, *Potestas Veronæ*, 5. D
—— *movet bellum Eccelino*, 5. E
—— *Leonicum expugnat*, 5. E
—— *profligitur & in fugam convertitur*, 5. E
Bartholomæus *Episcopus Vicentinus*, 23. F
—— *fuit in spiritualibus & temporalibus Dominus Vicentiæ*, 23. F
—— de Preve *capitur à Nicolao de Bagaleriis*, 24. C
—— de Rivolono *dat Vicentiam Veronensibus*, 28. A
—— de Zacchis *Potestas Vicentiæ*, 29. B
—— de Zerarariis *Potestas Vicentiæ*, 31. A
Baxianum, *castrum*, 1. B
—— *fuit de districtu Vicentino*, 23. F
Beatrix *filia Azonis Marchionis*, 49. E
—— *nupsit Regi Ungariæ*, 49. E
Bellebonus de Guarnerinis *Potestas Vicentiæ*, 28. B
—— —— *Potestas Vicentiæ*, 30. D
Bellum *inter partem Imperialem & Potestatem Vicentiæ*, 24. C
Benedictus *de Castilione præfectus Castri Gardæ*, 44. C
Bernardus *Episcopus Vicentinus cassatur*, 28. C
—— de Papia *Potestas Vicentiæ*, 4. C
—— Rubeus *Mediolano cum mille equitibus Parmam venit*, 46. B
Beroaldus *Comes de Vicentia interficitur*, 29. B
Blasius Guido Majus *Notarius per Singofredum interficitur*, 31. F
Bokenus *Notarius Vicentiæ decollatur*, 10. B
Bonacursius de Marola *interficit Schinellam de Fogardis*, 24. E
—— *interficit Vivianum Gogum de Bravis*, 24. E
Bonapax Faha *Potestas Vicentiæ*, 3. E
—— *Eccelinum bello lacessit*, ibid.
Bonavicus *urbs ditionis Ugutionis Crescentii*, 41. C
Bonerius *filius Comitis Beroaldi proscribitur*, 32. C
Bonfranciscus de Guarnerighis *Potestas Vicentiæ*, 25. F
S. Bonifacii *Comes insidiatur Leonicensibus*, 12. E
S. Bonifacium *oppidum sedes Comitum*, 37. D
—— *ab Eccelino Monacho crematur*, 37. D
Bonifacius de S. Ursio *ab Azone proscribitur*, 9. B
—— *Comes Sauri filius adversæ factionis domos Veronæ vastat*, 37. D
Bontraversus *socer Ezerini ab eo interficitur*, 58. A
Bonus de Carmignano *capitur à Nicolao de Bagaleriis*, 24. C
Bonzanellus de Vigontia *Potestas Vicentiæ*, 29. A
Boso Dovaria *Imperatoris Prætor*, 46. A
Bugamans de Luschis *interficit Abbatem S. Justinæ*, 26. C
Buzacarinus Marcellinus *Potestas Vicentiæ*, 19. B
—— *capitur per partem D. Eccelini de Romano*, 19. B

C.

Cæcilia *nobilis & dives puella uxor Ezerini* III. 48. E
—— *per vim cognita à Gerardo de Campo S. Petri repudiatur à viro*, 49. A
Canis Grandis della Scala *venit cum Imperatore*, 32. C
Canis Grandis della Scala *Vicarius Imperatoris Vicentiæ*, 32. E
Carolus Magnus *Imperator potentissimus*, 36. A
Car-

Cartigianum, *castrum*, 1. B
Castrum S. Bonifacii *Ricciardi monitu Imperatori traditur*, 44. E
— — *à Veronensibus fuit eversum*, 55. B
— Fontis *pertinet ad illos de Campo S. Petri*, 50. E
— — *redditur Paduanis*, 52. A
— dell' Isola *destruitur*, 13. B
— *postea à Paduanis restauratum*, 13. B
— Meledi *capitur*, 11. F
— Monturssii *evertitur*, 13. A
— Scledi *occupatur ab Eccelino*, 11. C
— Tricii, 14. C
— S. Ursi *occupatur ab Eccelino*, 11. C
— Zenonis *in finibus Tarvisinis conditum*, 15. F
— *omni genere cibariorum in multos annos fuit instructum*, 16. A
— Zenonis *obsidetur*, 17. B
— — *& Romani evertitur*, 18. E. F
Ceresius Monticulus *perditis moribus juvenis*, 37. C
— *Alexandrum Comitem S. Bonifacium, nil tale cogitantem trucidat*, 37. D
Comes Bonifacius *de S. Bonifacio Potestas Vicentiæ*, 4. F
— *destruxit Palatium Petri Morisii*, 4. F
— *conspirat contra Eccelinum*, 4. F
— *Baxiani & Bregantiarum castra destruere molitur*, 4. F
— S. Bonifacii *de carceribus fuit relaxatus*, 5. C
— de Pagino *decollatur Paduæ*, 56. C
Comitatus *Baxiani Dominis de Romano adjudicatur*, 7. A
Comites S. Bonifacii *à Trojano originem ducunt*, 35. A
— *ab eodem fonte familiam ac Estensis derivant*, 35. B
— *domi forisque fama rerum gestarum claruerunt*, 36. A
— *Gelphas partes suscepere*, 37. C
Conchadalberum *Castrum a fœderatis occupatur*, 58. F
Concilium *totius Marchiæ contra Albericum*, 17. A
— *ubi consilium initur totam sobolem Alberici extinguendi*, 17. B
Conradus Vincentii *in prælio interficitur*, 11. E
— de Vivario *Vicentiæ Potestas*, 19. B
Coperius *rerum antiquarum magister*, 1. A
Corradus de Vivario *capitur*, 4. E
— *filius Federici mortuo patre Regem Germaniæ & Siciliæ se nominat*, 47. A
— *cum insigni exercitu in Italiam ad obtinenda regna trajecit*, 47. A
— *conventum agit apud Goitum cum Eccelino*, 47. B
Ciprianus *legatus Imperatoris*, 9. B
Cismone, *Castrum*, 1. B
Cremonenses *præparant se contra Eccelinum*, 14. A
Crux *indicitur contra Ezerinum*, 58. C

D.

DAlbestatius de Frescobaldis *Potestas Paduæ*, 29. C
— *venit legatus Vicentiam*, ibid.
— *Consiliarii ipsius, qui*, ibid.
Dentes de Lemicis *Potestas Vicentiæ*, 31. C
Deodosia *filia Jacobi de Bregantiis*, 23. D
— *fuit ditissima & nobilissima matrona*, 23. D
Desideratus *oculis privatur*, 11. F
Discordia *inter Othonem & Fridericum Imperatores*, 38. D
Discordia *inter Fridericum & Ecclesiam Romanam*, 47. D
— *inter illos de Romano, & Campisanperios occasione Campreti*, 49. B
Discordiæ *civiles Veronæ sunt sedatæ*, 37. C
— *denuo recrudescunt*, ibid.
— *magnæ inter familiam Ezerinorum & Tisolinorum*, 48. D
Dissidium. *Vide* Discordia.
— *simulatum inter Eccelinum & Albericum*, 21. D
Drudus Buzarcarinus *Potestas Vicentiæ*, 4. C
— *pro sua securitate ex civibus Vicentinis Mediolanum obsides misit*, 4. C

E.

ECcelinus I. *balbutiens fit Dux exercitus Christiani contra Soldanum*, 3. B
— *electus fuit in Potestatem Civitatis Vicentiæ*, 3. B
— *fugat Comitem Bonifacium*, 5. A
— *ni ab Othone avocatus fuisset, Vicentiam expugnasset*, 5. C
— *vincit Marchionem & Comitem S. Bonifacii*, 5. E
— *Vicentinis vendit Marosticam*, 5. F
— II. *propter bonitatem Monachus fuit dictus*, 3. C
— II. *à Bonapace bello lacessitur*, 3. E
— *Vicentinos cædit, & capit ad Carmignanum*, 3. F
— II. *relaxationem Vicentinorum ægre fert*, 4. A
— *se cum Veronensibus atque Vicentinis conjunxit*, 4. A
— II. *Vicentiæ Vicarius & Rector nomine Imperatoris*, 5. C
— *multos Vicentinos proscribit*, 5. D
— *Granconæ castrum funditus evertit*, 5. D
— *Monachus cremat S. Bonifacium oppidum*, 37. D
— *Monachus Gibellinæ factionis Princeps*, 37. E
— *Monachus à San-Bonifaciis capitur*, 37. F
— III. *vocatus Hæreticus*, 6. A
— *ejus amici male tractabantur*, 6. A
— *Vicentinos sternit*, 6. B
— *fit amicus Ugutionis Pilei*, 6. C
— III. *vincit factionem Liberorum*, 6. F
— III. *Veronæ Potestas auxilium Imperatoris implorat*, 9. D
— *jubet multos Magnates Vicentiæ interfici*, 10. A
— *occupat Monticulum*, 12. D
— *itinera varia fecit*, 12. D
— *domus & turres D. D. de Pileo & de Scipione destruit*, 12. F
— *Monturssii castrum ab eodem evertitur*, 13. A
— *summa ejus sævitia in mares & fœminas illorum de Pileo*, 13. A
— *quamdiu regnavit*, 13. B
— *contra quos sævitiam exercuit*, 13. B
— *duodecim millia Paduanorum Veronæ interficit*, 13. B
— *sævitiam exercet absque modo & ubique*, 13. E
— *Cremonam cogitat*, 13. F
— *ad Mediolanense dominium adspirat*, 14. A
— *Vicomercatum ingreditur*, 14. C
— *jaculatus sagitta graviter vulneratur*, 14. D

Eccelinus *à suis derelictus capitur*, 14. D
—— *captus in castrum Soncini adducitur*, 14. E
—— *ubi ex dolore vulneris moritur*, 14. E
Eccelinus *describitur quoad mores & naturam*, 15. B. C
—— III. *capit Buzacarinum Vicentiæ Potestatem* 19. B
—— *fit Potestas Vicentiæ*, 19. C
—— *eligitur ab Imperatore Vicarius in Marchia Tarvisina*, 21. C
—— *dominabatur multis civitatibus*, 21. C. D
—— *& Albericus dissidium inter se simulant*, 21. D
—— *eorum facta*, 21. D. E. F
—— *dominatio eorum fuit pessima*, 21. F
—— *movet exercitum contra Mantuam*, 22. A
—— *omnes Paduanos in exercitu suo viventes capit & incarcerat*, 22. B
—— *fugientes Paduanos pedibus & manibus privat*, 22. C
—— *præparat se ad recuperandam Paduam*, 22. C
—— *obsidet Castrum de Montegalda*, 22. C
—— *nihil effecit contra Paduam*, 22. D
—— *bellum durissimum gessit cum Paduanis*, 22. D
—— *Brixiam obtinet*, 22. F
—— *capit legatum Pontificis*, 22. F
—— *Mediolanum tendit*, 23. A
—— *fuit vulneratus de piloto in pede*, 23. A
—— *capitur & ad terram Sunzini ducitur*, 23. A
—— *ibique moritur & sepelitur*, 23. A
—— *diabolus habet animam ejus*, (*ut Auctor dicit*), 23. A
—— III. *fuit juvenis sævus, audax & callidus*, 40. B
—— —— *fuit factionis Gibellinæ studiosissimus*, 40. B
—— —— *Capitaneus Generalis Veronæ constituitur*, 40. E
—— —— *superat Ricciardum & partes suas*, 41. B
—— *Rainerium Zenum Prætura dejicit*, 41. B
—— *Salinguerram Prætorem constituit*, 41 B
—— *quos ex Magnatibus in carceres conjecit*, 41. B
—— *Ricciardum dolo studet intercipere*, 42. B
—— *Castro Ricciardi Calderio ignem occulte subjicit*, 42. B
—— *milites ad Ricciardum capiendum in insidiis ponit*, 42. C
—— *pugnat cum Ricciardo*, 42. C
—— *castra S. Bonifaciorum invadit*, 43. E
—— *privat Ricciardum castro S. Bonifacii*, 45. D. E
—— *Castrum idem evertit*, ibid.
—— *quoad qualitates describitur*, 47. D. E
—— *ejus origo*, 48. C
—— III. *repudiat Cæciliam vi à Gerardo de Campo S. Petri cognitam* 49. A
—— *duxit uxorem Adeleitam*, 49. A
—— *junxit sibi in concubinam Mariam Consanguineam de Campo S. Petri*, 49. A.
Eganus de Arzignano *timet Episcopum & Potestatem*, 24. C
—— —— *interficitur per Rubeum nepotem suum*, 25. F
Engulfus de Pomadello *Potestas Vicentiæ*, 26. E
—— —— *Potestas Vicentiæ*, 28. E
—— de Comitibus *Potestas Vicentiæ*, 30. D
Engulfus *fuit quasi mente captus*, 30. D
Enselminus de Engelfredis *Potestas Vicentiæ*, 31. B
Ezerinus *quondam Albrici filius miles gregarius*, 48. C
—— *ab Othone Imperatore Villam Honariam obtinet*, 48. C
—— *genuit Ezerinum Monachum*, *dictum* II, 48. C
—— II. *genuit Ezerinum* III, 48. C
—— *habuit in feudum ab Imperatore villam de Romano*, 48. D
—— Monachus *vitam solitariam amplectitur*, 49. E
—— *Veronæ Potestas*, 50. C
—— *cum Veronensibus aufert Vicentiam*, 50 D
—— II. *hortatur filios ad concordiam cum Paduanis*, 51. F
—— III. *se fecit hostem Venetorum*, 47. C
—— *sub Rainerio Zeno*, *auxilio Venetorum fuit captus*, 47. C
—— —— *fecit se nominari Dominum de Romano*, 48. C
—— *habuit fratrem Albricum in crudelitate parem*, 48. D
—— III. *datur obses Vicentinis*, 49. C
—— —— *vocat Federicum in Italiam*, 47. D
—— *occupat Castrum Fontis*, 50. E
—— *capit Gulielmum de Campo S. Petri*, 50. E
—— III. *habet querelas contra Azonem & Tisonem de Campo S. Petri*, 51. D
—— —— *restituit Paduanis Castrum Fontis*, 52. A
—— *fit Tarvisii Civis*, 52. B
—— *hortatur Tarvisinos ad occupandum Feltrum & Cividadum*, 52. B
—— III. *Imperatorem ad veniendum in Italiam sollicitat*. 52. E
—— *Imperatorem Veronam & Vicentiam deducit*, 52. F
—— III. *erigit animum ad ambiendam dominationem Paduæ*, 53. A
—— *corrumpit cives Paduanos pecuniis*, *& pollicitis*, 53. A
—— *unit Marchionem cum Imperatore*, 53. E
—— *portam, Civitatem ingrediens, osculatus est*, 54. A
—— III. *construit turrem munitissimam in S. Ilario*, 55. C
—— —— *serit discordias*, 54. C
—— *Paduanos per castra dividit*, 54. D
—— III. *discesso Imperatore fit tyrannus Veronæ, Vicentiæ & Paduæ*, 55. B
—— *invadit fines Venetorum*, 55. C
—— *arcem Estensem invadit*, 55. C
—— III. *Comitem de Pagino decollari jubet*, 56. C
—— *Abbatem S. Justinæ carceri includit*, 56. C
—— *Albricum & Nicolaum de Lendenaria sub specie proditionis interimit*, 56. C
—— *filios Jacobi de Talismanio trucidat*, 56. C
—— *qualiter se gessit*, 56. D. & seqq.
—— *Bontraversum socerum suum fame mori fecit*, 58. A
—— III. *movet exercitum contra Mantuam*, 58. C
—— *de Paduæ expugnatione inæstimabili dolore commovetur*, 59. B
—— *exercet crudelitatem in duodecim millia Paduanorum*, 59. C
—— *cum ingenti exercitu venit contra Paduam*, 59. D

Eze-

Ezerinus *totum mundum movet contra Ecclesiam Romanam*, 60. A
— *fuit Seminator discordiæ*, 60. A
— *Brixiam obtinet*, 60. C

F.

FActio, *qui se liberos appellabant*, *surgit*, 6. F
— *Liberorum de Baxiano vincitur ab Eccelino*, 6. F
— *alia Masnada dicta*, 6. F
Familiæ *principes Marchiæ Tarvisinæ*, 49. B
Federicus *accersit ad se Potestatem & populum Vicentinum*, 9. A
— *Imperator venit Veronam*, 9. B
— *misit legatos ad Azonem*, 9. B
— *Imperator tendit ad S. Bonifacium*, 9. D
— *Vincentia discessit*, 10. B
— *consilium dat Eccelino regimen bene confirmandi*, 10. D
— *Veronam accedit*, 10. E
— Caodelista *Potestas Vicentiæ*, 26. C
— *hæret Pontifici*, 39. B
— *ejus iter per Italiam*, ibid.
— *Parmam obsidet*, 46. B
— II. *capit Vicentiam & devastat*, 21. A
— *Ænobarbus Imperator*, 37. A
— *ejus tempore Gibellini & Gelphi sunt orti*, 37. A
— *renunciatur Romanus Imperator*, 38. F
— *Imperator Pontifici reconciliatur*, 41. F
— *factiosis Lombardiæ civitatibus imminet*, 41. F
— *in eundem civitatum conspiratio*, 42. A
— *Imperator Mantuam oppugnat*, 44. D
— *frustra agit de pace inter partes*, 44. E
— *Eccelinum ab oppugnatione Castri S. Bonifacii removet*, 44. E
— *Ricciardum fide data ad se vocat*, 44. E
— *mittit Eccelinum Patavium*, 44. E
— *Ricciardum uti contumacem exilio perpetuo damnat*, 44. E
— *Imperator ipse anathemate à Pontifice percutitur*, 44. F
— *cladem magnam perpessus obsidionem Parmæ solvit*, 46. F
— *excommunicatione irretitus ad vitæ exitum perstitit miserrimus*, 47. A
— *veneno interiit*, 47. A
— *Paduam venit*, 54. E
— *Azonem Marchionem ad se accersivit*, 54. E
Felix *Civis Vicentinus urbem Vicentinam in ruinam poni adjuvit*, in prolud.
Folierius de Anstat *Theutonicus*, *Rector Vicentiæ*, 22. F
Fontaniva *castrum*, 1. B
Fracalasta de Caodevacca *Potestas Vicentiæ*, 30. D
— *incidi fecit manum uni presbytero*, 30. E
Jo. Franciscus de Padua *Potestas Vicentiæ*, 30. D
Frata, *Castrum*, 1. B
Furoin de Pontecanali *de Brixia*, *Rector Vincentiæ*, 22. F

G.

GAbriel Guidonis de Nigro *Paduanus Potestas Vicentiæ*, 25. B
— *à Vicentinis vulneratur*, 25. C
— *& dentes ei quamplures à Vicentinis sunt fracti*, ibid.
Gaboardus *Vices gerens Imperatoris discedit ex Italia*, 54. B
— *præficit Paduæ loco sui Ezerinum*, 54. B
Ganselini *filii Gottonem Taliæ interficiunt*, 3. B
Gazus *oculis & aliis membris privatur*, 11. F
Geabundus de Saxonia *vices Imperatoris gerens*, 53. A
Gelphi & Gibellini *quando sunt orti*, 37. A
— *Gibellinis succumbunt*, 41. A
Gerardus de Albrico *fuit de parte Imperiali*, 24. D
— — *de Berica capitur & condemnatur*, 31. D
Gibellini *Ricciardum imparatum adoriuntur*, 40. C
— — *aggrediuntur*, 40. F
Giraldellus *Blasii interfector capitur*, 32. A
Goifredus de Palude *Rector Vicentiæ*, 22. F
Gotto Taliæ *à filiis Ganselini interficitur*, 3. B
Granconæ *castrum ab Eccelino funditus evertitur*, 5. D
Gregorius de Monte Longo *Legatus Pontif. Ferrariam obsidet*, 55. D
— IX. *Antonium Ulyssipponensem inter Sanctos refert*, 41. D
— IX. *Pontifex de pace sollicitus*, 43. F
Guercius de Vicoaggeris *Potestas Vicentiæ*, 28. A
Guezelo de Prata *amicus Ezerini*, 51. C
Guido *Comes Potestas Vicentiæ*, 4. D
— *Comes Vicentinus tradit Eccelino Castra quædam*, 11. C
— de Gabrielis de Nigro *Potestas Vicentiæ*, 30. E
— de Rode *Potestas Vicentiæ*, 7. B
— *Magnates Vicentia pellit*, 7. B
— de Vivario *Potestas Vicentiæ*, 19. B. C
Guidolinus Rainaldi *in tormento vita privatur*, 11. A
Guizerinus de Montecavagni *capitur*, 12. F
Gulielmus Amatus *Potestas Vicentiæ*, 20. A. B
— de Campo S. Petri *in platea interficitur*, 56. D
— de Lando *Placentinus Vicentiæ Potestas*, 5. C
— — *Potestas Vicentiæ*, 19. C
— de Malaflamma *Judex Vicentiæ*, 27. A
— de Pusterla *Potestas Vicentiæ*, 19. B
— Ros *Potestas Vicentiæ*, 20. C
— de Sonellis *Potestas Vicentiæ*, 20. C
— de Vicedominis *Vicentiæ Potestas*, 21. B
Gulinus Zenelli *Vicentiæ decollatur*, 11. A
Gunfredosus de Mediolano *Potestas Vicentiæ*, 3. D
— *sub illo excitatæ fuerunt contra Eccellinum discordiæ*, 3. E
Gymnasium *Vicentiæ institutum*, 4. C

H.

HEncius *filius Friderici ad patrem aditurus prohibetur*, 42. B
Henricus *Germanorum principum legatus*, 39. A
— de Ebulo *Potestas Vicentiæ*, 10. E
— de Egna *Veronæ Prætor fossam fodi mandat*, 45. C
— de Lucembourg *Imperator Romanus*, 32. B
— Luscus *in prælio interficitur*, 11. E
— Malacapella *timet potentiam Eccelini*, 12. D
— de Nebulo *Potestas Vicentiæ*, 21. B
— Paradisus *Potestas Vicentiæ*, 31. C
— de Rivale *Potestas Vicentiæ*, 20. D
Henrighetus de Caodevacca *Potestas Vicentiæ*, 25. F
Hostilia *Eccelino aufertur a Ricciardo*, 45. E
Hugo *Othonis Imperatoris Vicarius Ferraria dejicitur*, 38. C

I.

JAcobinus de Trottis *Vicentiæ Potestas*, 24. F
Jacobus *Episcopus Prænestinus Pontificis Legatus ad Lombardos*, 42. A
— Baretta *vulneratur ad mortem*, 27. C
— de Bernardo *de Bononia Potestas Vicentiæ*, 3. C
— *hic lites plantavit & odia*, 3. C
— *Eccelinum II. banniri fecit*, 3. C

Jacobus de Bernardo *privatur potestate*, 3. D
—— *de Campo S. Petri accusatur cædium*, 51. E
—— de Carraria *unus ex* XVI *Consiliariis Paduanis*, 54. E
—— —— *capite plectitur*, 55. B
—— de Mora *Tarvisio expellitur*, 56. B
—— Theupolus *Vicarius M. Quirini Potestatis Vicentiæ*, 23. F
—— —— *Dux contra Ferrariam*, 55. D
—— de Vercellis *Potestas Vicentiæ*, 19. B
—— de Zuffo *Potestas Vicentiæ*, 27. B
Janizerus de Pisis *Vicarius Imperatoris Vicentiæ*, 32. C
Incendium *Vicentiæ*, 30. A
—— *alterum*, 30. A
Innocentius *Pontifex Max. pronunciat Ezerinum hæreticum*, 58. B
Joannes Bisonus *decollatur*, 11. B
—— de Caligine *Potestas Vicentiæ*, 31, A
—— de Caodevacca *Potestas Vicentiæ*, 29. A
—— *occupatur phrenesi*, 29. A
—— de Caodevacca *Potestas Vicentiæ*, 31. A
—— Franciscus *Potestas Vicentiæ*, 28. E
—— —— *Potestas Vicentiæ*, 31. E
—— —— *Potestas Vicentiæ fuit captus cum tota familia*, 32. C
—— Gradenigo *Venetus Potestas Vicentiæ*, 24. A
S. Joannes *in la Royna*, 12. D
Joannes Scledo *ordinis prædicatorum, vir eximiæ facundiæ*, 7. E
—— —— *mirabilium effector operum*, 7. E
—— *sua prædicatione reduxit inimicitias graves*, 7. F
—— *Statuta & ordinamenta aliquarum civitatum emendavit*, 7. F. 8. B
—— *captivos omnes liberos relaxat*, 7. F
—— *magnus fuit concursus ad prædicationem ipsius*, 8. A
—— *prorumpit in magnæ temeritatis vesaniam*, 8. B
—— *in Ducem Vicentiæ se eligi fecit*, 8. B
—— *Veronam accedens ibidem idem illud fecit*, 8. B
—— *occupat Castrum S. Bonifacii, Ilasium, Ostiliam, & munitiones Veronæ*, 8. C
—— *ei Potestas Vicentiæ rebellat*, 8. C
—— *ejus statuta lacerantur*, 8. D
—— *in Episcopali Palatio Vicentiæ capitur*, 8. E
—— *frater ex ordine Prædicatorum*, 43. A
—— *doctrina & sanctitatis opinione præstat*, 43. A
—— *Legatus in Marchiam & Lombardiam à Pontifice destinatur*, 43. A
—— *pacem inter cives diffidentes componit*, 43. B
—— *Veronam accedens summo honore excipitur*, 43. B
—— *sua concione Eccelini immanitas lenitur*, 43. B
—— *omnium populorum animos ad pacem declinat*, 43. C
—— *altera ejusdem concio in suburbio Tomba*, 43. D
—— *matrimonium inter filiam Alberici de Romano & Rinaldum Azonis Estensis filium statuit*, 43. D
—— de Thadis *Potestas Vicentiæ*, 29. A
—— *auctor scalarum lapidearum*, 29. B
—— Theupolus *Ferrariam classe invadit*, 45. B
—— Theupolus *turrim Ezerini evertit in S. Illario*, 55. C
—— de Vigontia *judex Potestas Vicentiæ*, 31. E
Jordanus de Vigontia *Potestas Vicentiæ*, 31. A
—— *exspoliavit rusticos & cives*, 31. A
—— *frater vir magnæ famæ*, 8. A
—— *ejus consilio tota Padua regitur*, 8. C
—— *frater Potestas Vicentiæ eligitur*, 8. F
—— *de Bugolongo potestas in Zanzano*, 11. D
—— de Seratico *in frusta fuit concisus*, 29. B
Judex Rofredus *legatus Imperatoris*, 9. B
Julius Sivolotus *de Alexandria Potestas Vicentiæ*, 7. D

L.

Lambertinus de Lambertinis *Potestas Vicentiæ*, 19. D
Lanfrancus de Ponte Carali *Mediolani Prætor*, 40. F
Laurentius Strazza *Potestas Vicentiæ*, 20. A
Leo de Carceribus *auctor conjurationis contra Ricciardum & Azonem*, 40. C
—— —— *conjurationis auctor fit Capitaneus Veronæ*, 40. D
—— *opem Eccelini* III. *implorat*, 40. D
Lemigo *Canis Potestas Vicentiæ*, 27. B
Leniacum *portus expugnatur*, 7. A
Leonicum *castrum Federico adimitur*, 11. A
—— *capitur à Veronensibus*, 25. D
—— *à Vicentinis recuperatur*, 25. E
Lombardi *conantur transitum Imperatori impedire*, 9. C
—— *ab Imperatore vincuntur*, 9. C
Lovatus *Judex Potestas Vicentiæ*, 30. A
Lucius III. *Pontifex Maximus*, 37. C
Ludovicus *Bononiensis familiarium Alberici Princeps*, 18. B
—— *Bononiensis Albericum cum tota familia populis Marchiæ tradit*, 18. C
—— *libere cum sociis e castro exit*, 18. C
—— S. Bonifacius *Guelphorum Princeps*, 33.
—— *Gibellinos Verona exegit*, 33.
—— —— *Veronæ Prætor*, 38. C
Ludovicus & Ricciardus *S. Bonifacii conjungunt se Friderico*, 39. A
—— S. Bonifacius *moritur*, 39. C
Luzertinus de Bononia *Potestas Vicentiæ*, 6. A
Luzertinus *Potestas vulneratur & stragem magnam patitur*, 6. C

M.

Mainardus de Mainardis *Vicentiæ Potestas*, 19. A
Manfredus *Comes de Curte Veronæ Prætor*, 40. E
—— *pacem inter Monticulos & Ricciardum conciliat*, 40. E
Manfredus de Desmaninis *Potestas Vicentiæ*, 32. A
—— Riccus *Potestas Vicentiæ*, 21. C
—— Rizardus *Ceniario Potestas Vicentiæ*, 12. D
—— Scrovegnus *Potestas Vicentiæ*, 30. A
Mantua *à Friderico oppugnatur*, 44. D
—— *sese Imperatori dedit*, 44. D
Mantuani *exercitum movent contra Veronam*, 7. A
—— *à solis Veronensibus auxilium petunt*, 39. E
—— *acerrime se defendunt contra Imperatorem*, 44. D
—— *sese fidei Imperatoris dedunt*, 44. D
—— *ab Imperatore benigne recepti privilegia pristina servant*, 44. D
Marchesinus de Mainardis *Potestas Vicentiæ*, 4. B
—— *sustulit aquam Bacchilionis Paduanis*, 4. B
Marcobrumus *per Albericum capitur*, 12. E
Marcus Baduario *Marescalcus exercitus Veneti*, 58. E

Mar-

Marcus de Gallo *favet parti Imperiali*, 24. D
—— Quirinus *Venetus potestas Vicentiæ*, 23. E
—— —— *Orator Venetus pro pace Marchiæ*, 50. F
—— Quirino *Potestas Paduanus extrinsecus*, 58. E
Marinus Baduarius *Potestas Paduæ eligitur*, 53. D
—— *potestatem Paduæ relinquit*, 53. F
—— Zenus *Potestas Vicentiæ*, 5. F
—— *sub eo pax & tranquillitas fuit Vicentiæ*, 5. F
—— *exules restituit in domos & bona*, 5. A.
—— Zenus *de Venetiis potestas Vicentiæ*, 19. C
Marius *Civis Vicentinus adjuvit urbem Vicentinam in ruinam ponere*, in prolud.
Marostica *castrum Dominorum de Romano*, 3. E
—— *ab Ecelino venditur Vicentinis*, 5. F
Marsilius de Carraria *Paduanus Potestas Vicentiæ*, 26. B
—— de Partenopeo *Potestas Vicentiæ*, 27. E
Martinellus de Benincasa *Vicentiæ potestas*, 19. A
Martinus Canis *Potestas Vicentiæ*, 31. D
—— Turrianus *adversatur conatibus Eccelini*, 14. B
Mathilda *Comitissa donat quædam oppida Ecclesiæ Romanæ*, 38. E
—— Comitissa, 56. A
Matthæus Justiniano *Potestas Veronæ pellitur*, 52. D
—— Bono *Orator Venetus pro pace Marchiæ*, 50. F
—— de Scledo *Potestas Leonici*, 12. A
Meledi *castrum capitur*, 11. F
Mesa *Germanus Castri Zenonis custos*, 17. C
—— *orationem habet ad Commilitones*, 17. D
—— *Castrum Zenonis obsidentibus tradit*, 17. E
Monitum *Imperatoris ad Eccelinum de modo regendæ Vicentiæ*, 10. D
Monsilex *per fraudem occupatur ab Ezerino*, 53. D
Montebellum *Castrum Imperatori auffertur*, 10. F
Montelongus *Legatus Pontificius*, 35.
—— *Pontificis Legatus Federico restitit*, 44. F
—— *fœdus init Venetiis contra Salinguerram*, 45. A
—— *Ferrariam obsidet & recipit*, 45. A
Montes de Monticello *Potestas in Pojana*, 11. D
Monticuli *patriæ restituuntur*, 37. E
—— *Odoricum Vicecomitem Mediolanensem Veronæ Prætorem constituunt*, 37. F
—— *Ezerinum Veronam accersunt*, 50. B
Monticulum *Castellum Federico aufertur*, 10. F
—— *devenit in potestatem Eccelini*, 12. D
Montursii *castrum evertitur*, 13. A
Morandus de Triffino *fuit captus*, 32. D

N.

Nicolaus de Bagaleriis *potestas Vicentiæ*, 24. B
—— *dedit in uxorem filio Adelosiam de Pileo*, 24. B
—— de Castelnovo *Potestas Vicentiæ*, 27. D
—— —— *Potestas Vicentiæ*, 30. B
—— *tempore ipsius steterunt Potestates modo sex menses*, 30. C
—— de Lucio *Potestas Vicentiæ*, 30. F
—— *associat se Alberto della Scala*, 30. F
—— —— *Potestas Vicentiæ*, 32. B
—— Smeregus *horum Chronicorum auctor mortuus est*, 28. D

O.

Octavianus *Cardinalis*, *Pontificius Lombardiæ legatus*, 16. D
—— *habet orationem de sævitia Alberici*, 16. E
—— *crucem indicit adversus Albericum*, 17. A
—— Ubaldinus *Cardinalis Legatus Pontificis*, 48. A
Octavianus Ubaldinus *evocat Principes fœderatos Brixiam*, 48. A
Octonellus de Turrisendis *Potestas Vicentiæ*, 3. D
Odolia *de Bregantiis ditissima & nobilissima matrona*, 23. D
—— *nupsit filio Rizzardi Potestatis Vicentiæ*, 23. D
Odoricus *Vice Comes Mediolanensis Prætor Veronæ constituitur*, 37. F
Oldericus Carnaroli *ab Azone proscribitur*, 9. B
Oleum *flumen*, 14. A
Oratio *Alberici ad uxorem & filios*, 17. F
—— *Marci Quirini*, 51. C
—— *Matthæi Boni*, 50. F
—— *Mesæ Castri Zenonis custodis*, 17. D
Origo & *antiquitas gentis Sanbonifaciæ*, 35. A
—— de Mandello *Potestas Vicentiæ*, 20. B
—— S. Nicolai *Cardinalis Pontificis Legatus ad Lombardos*, 42. A
—— *Rex Alemannus pergit Romam pro Imperiali diademate sucipiendo*, 5. C
—— IV. *Imperator Monticulos liberat carcere*, 38. B
—— *Veronenses componit*, 38. B
—— IV. & Fridericus *Imperatores inter se diffident*, 38. D
—— *illius diffidii causa*, 38. D
—— *Viterbium*, *Montemfalconem & Perusium oppida occupat*, 38. E
—— IV. *Apuliæ partem hostiliter invadit*, 38. E
—— *bellum Friderico aperte intulit*, 38. E
—— *à Pontifice excommunicatur*, 38. F
—— *à Principibus deseritur*, 38. F
—— IV. *relicta Apulia in Germaniam transit*, 39. A

P.

Padua *Eccelino à Legato Pontificis eripitur*, 22. A
—— *traditur nuntiis Imperatoris*, 54. A
—— *capitur à Legato & fœderatis*, 59. A
—— *defenditur contra Ezerinum beneficio Venetorum*, 59. E
Paduani *Vicentinos captivos restituunt*, 4. A
—— *adimunt Curiam Honariæ*, 4. A
—— *exercitum movent Veronam*, 7. A
—— *potentiam maximam habent Vicentiæ*, 7. C
—— *Dominos de Romano exosos habent*, 7. D
—— *gravissima damna iu Musolenso faciunt*, 7. D
—— *à Tarvisinis cæduntur*, 7. E
—— *cum Vicentinis tendunt ad excidium Veronæ*, 9. C
—— *ad rumorem adventus Imperat: auffugiunt*, 9. D
—— *superant Vicentinos*, 13. E
—— *per tres annos bellum gesserunt cum Eccelino*, 22. D
—— *student incidere Rostam de Longare*, 22. D. E
—— *quamplures Vicentinos ceperunt*, 22. E
—— *dominatum Vicentiæ obtinent*, 25. E
—— *cum Vicentinis pugnant contra Marchiones Estenses*, 30. B
—— *Vicentia sunt expulsi*, 32. C
—— *& fœderati bellum movent contra Eccelinum pro liberatione Ricciardi*, 41. C
—— *oppida quædam Eccelino adimunt*, 41. C
—— *Castrum Fontis recipiunt*, 52. A
—— *relaxationem Comitis S. Bonifacii procurant*, 52. D
—— *renovant Lombardorum societatem*, 52. D
—— *discurrunt per fines Tarvisinorum*, 52. D

Paduani *faciunt pacem cum Tarvisinis*. 52. D
——— *evertunt castrum Gogii Ezerini*, 52. E
——— *invadunt auxiliante Azone Comitatum Veronæ*, 52. E
——— *destruunt pontem Lignarii*, 52. E
——— XVI *de potentioribus consilio publico præficiunt*, 53. B
——— *constituunt Azonem suum protectorem*, 53. B
——— *præparant se adversus hostes*, 53. B
——— *patrocinio potentium civium destituti, fluctuabant*, 52. C
——— *student se subtrahere Ezerino opera Marchionis*, 54. D
——— *Vid.* Patavi.
Paganus Paradisius *Potestas Vicentiæ*, 27. C
Palatium *magnum Vicentiæ fuit combustum*, 30. A
Paltonus Mundinus *fuit captus*, 12. F
Pandecampus *de Malado capitur à Nicolao de Bagaleriis*, 24. C
Papafava de Carraria *Potestas Vicentiæ*, 26. C
Paninsacus de Trissino *Vicentia pellitur*, 7. B
Parma *obsessa à Ricciardo defenditur*, 46. D
Patavi *potentia detinent terras injuste Vicentini*, 1. C
Patavini *multi nobiles originem ex Vicentinis trahunt*, 2. B
Patarinus de Gazarinis *Vicentiæ Potestas*, 29. A
Paulus de Docto *Potestas Vicentiæ*, 31. A
——— Traversarius de Ravenna *capit Salinguerram*, 55. F. 56. A
Pax de Rubeis *prodit Vicentiam Veronensibus*, 28. A
——— de Thadis *Vicentiæ Potestas*, 30. E
Petrus *Comes Vicentia pellitur*, 7. B
——— *Comes Montebellum abstulit Imperatori*, 10. F
——— *Comes redit ad mandata Imperatoris*, 12. C
——— del Bovo *Præfectus castri Trevenzoli*, 45. D
——— Mandura *Comitum S. Bonifaciorum satelles partem Prætorii Veronensis consumit*, 39. D
——— de Marsis *Potestas Vicentiæ*, 31. E
——— de Vineis *Cancellarius Imperatoris*, 54. F
——— *suasit Azoni ne veniret ad Imperatorem*, 54. F
——— *quod fuit causa mortis dicti Petri*, 54. F
——— Zianus *Venetiarum Dux Marchiæ quietis amans*, 50. F
Philippus *arcis Coloniolæ custos*, 44. B
——— *Archiepiscopus Ravennas Legatus Apostolicus contra Ezerinum*, 58. B
——— Julianus *de Venetiis Potestas Vicentiæ*, 6. F
——— ——— *Potestas Vicentiæ*, 20. C
——— *Ravennas Archiepiscopus Legatus Pontificis*, 13. C
——— *Paduam suo dominio subegit*, 13. C
Pileus *pater Vicentii de Zancano Potestas pro parte Comitis*, 3. B
——— Ugutionis *Pilei fuit immanis*, 11. F
Pistor *Episcopus Vicentinus exit ex urbe*, 3. D
Pœnitentia nova *fere in omni populo Christiano*, 60. B
Pons *S. Nicolai*, 58. F
Pontius Amatus *Potestas Vicentiæ*, 20. B
Potestas *Vicentiæ rebellat Fratri Joanni*, 8. C
Principes *debent abstinere ab injustis bellorum causis*, 51. C

R.

Rambertus *Potestas Paduæ removetur*, 53. D
——— *successorem habet Marinum Baduario*, 53. D
Rainaldus *filius Marchionis mittitur in Apuliam*, 54. F
——— *duxerat filiam Alberici de Romano*, 54. F
Rainerius Zenus *Prætor Veronæ partium Principes urbe exire jubet*, 41. A
——— ——— *Veronæ Prætor*, 41. A
——— ——— *Dux Venetiarum contra Ezerinum*, 58. B
——— Bagarellus *Veronæ Prætor*, 44. B
——— *arcem Gardæ & castrum Hostiliæ Eccelino tradit*, 44. B
Realdinus de Carceribus *Veronæ Prætor*, 38. C
Renaldinus de Magabutis *Potestas Vicentiæ*, 30. C
——— *juvat Guelfos, deprimit Gibellinos*, 30. C
Responsio *Astrologi de discessu Imperatoris Vicentia*, 10. C
Ricardus *Comes S. Bonifacii pellitur de Verona*, 50. C
Ricardus Thibaldinus *Potestas Vicentiæ*, 11. D
Ricciardus *Ludovici S. Bonifacii filius*, 33.
——— *antiquitate generis & majorum gloria floruit*, 33.
——— *patre vita functo Verona ejicitur*, 33.
——— *arcem Ossenici vicit & evertit*, 33.
——— *nonnullas civitates ab Othone ademptas Ecclesiæ Romanæ restituit*, 33.
——— *Fridericum* II. *Veronam perduxit*, 33.
——— *Prætor Veronæ creatur*, 35.
——— *Gonzagam obsidione liberat*, 35.
——— *Azonem novellum patriæ restituit*, 35.
——— *ipse Verona à Gibellinis & Eccelino de Romano pellitur*, 35.
——— *paulo post restituitur*, ibid.
——— *denuo impetitur & captivatur*, 35.
——— *carcere dimittitur una cum Azone Atestino*, 35.
——— *cum Eccelino de Romano apertas inimicitias exercuit*, 35.
——— *Dux Guelpharum factionum Lombardiæ & Marchiæ primarius*, 35.
——— *partes Cæsareas semper est insectatus*, 35.
——— *res Ecclesiæ contra Henricum Imperatoris filium defendit*, 35.
——— *Fridericum Imperatorem ab obsidione Parmæ subtraxit*, 35.
——— *Senex Brixiæ obiit & sepelitur*, 35.
——— S. Bonifacius *laudatur*, 36. B
——— *pene imberbis Monticulos Verona pellit*; 37. E
——— S. Bonifacius *copiarum Veronensium Dux*, 38. C
——— *arcem Ossenici expugnat & evertit*, 38. D
——— *hostes à Gonzaga oppidi ditionis Mantuanorum obsidione submovet*, 39. D
——— *Federicum usque ad Alpes prosequitur*, 39. D
——— S. Bonifacius *à Gibellinis cum factione Verona pellitur*, 39. C
——— *Azonem Perticonem Veronæ prætorem urbe ejicit*, 39. D
——— *prætor Veronæ constituitur*, 39. D
——— *Imparatus à Gibellinis fuit lacessitus*, 40. C
——— *à Gibellinis superatur, & urbe expellitur*, 40. D
——— *cum sociis liberatur*, 41. E
——— *cum Rectoribus Lombardiæ in Federicum conspirat*, 41. F

Ricciardus *insidiis ab Eccelino tentatus pugnat cum eo*, 42. C
—— *Conilianensibus auxiliatur*, 42. D
—— *apud Mantuanos gratia & auctoritate valebat*, 42. D
—— *inimicorum prædia, pagos & Castella diripit*, 42. E
—— *ejus natura & laus*, 42. E
—— *ejus peritia militaris*, 42. F
—— *fœdere ab inimicis violato oppida Monticulorum occupat & diripit*, 43. E
—— *pace iterum facta in patriam recipitur*, 44. A
—— *iterum Verona exturbatur*, 44. B
—— *arcem Coloniolæ occupat*, 44. B
—— *recuperat arcem Gardæ*, 44. C
—— *agrum Veronensem turbat*, 44. C
—— *castrum Gazi expugnat & munit*, 45. C
—— *Eccelino Trevenzolum adimit*, 45. D
—— *Hostiliam oppidum Eccelino adimit*, 45. E
—— *prælium commisit cum Eccelino secus ripas Mintii*, 45. F
—— *Vastaldum Mantuanorum oppidum ad partes Ecclesiasticas à Ricciardo reducitur*, 46. A
—— *in auxilium Parmæ properat*, 46. B
—— *Brixiæ in morbum incidit*, 48. A
—— *Ludovico filio relicto mortem obiit*, 48. B
Ribaldus Turrisendus *ingens latro*, 38. D
Rinaldus *filius Azonis Estensis ducit filiam Alberici de Romano*, 43. D
Ripalta *urbs*, 41. C
Riperia *flumen*, 4. B
Rivalta *castrum*, 9. C
Rizardus *Comes S. Bonifacii turrim Leonici destruit*, 7. D
—— Thibaldini *de Apulia Potestas Vicentiæ*, 21. C
—— *Comes S. Bonifacii carceri includitur*, 52. C
—— de Litolfo *Paduanus Potestas Vicentiæ*, 23. C
—— *instaurat palatium Vicentiæ*, 23. C
Rodulphus de Vivario *obsidetur à Paduanis ad Angaranum*, 26. F
—— *inde aufugit necessitate victualium*, 26. F
Rolandus de Guarnerinis *Potestas Vicentiæ*, 31. C
—— de Henglesco *Paduanus Vicentiæ Potestas*, 25. A
—— *sub eo, cives, qui furati fuerant æs civitatis, condemnati sunt*, 25. A
Roxana *Castrum*, 1. B
Rubertus de Ficca *fuit de parte Imperiali*, 24. D

S.

SAlinguerra *Ferrariam occupat*, 5. A
—— *Azonem Ferraria expellit*, 33.
—— *Gibellinæ factionis Princeps*, 37. E
—— *armorum mole territus Ricciardum Ferrariam vocat*, 40. A
—— *Ricciardum contra fidem capit*, 40. A
—— *Lombardiæ Rectorum mandatis coactus eum dimisit*, 40. B
—— *Eccelinum* III. *ad bellicas res gerendas excitavit*, 40. B
—— *Venetias mittitur ibique moritur*, 45. B
—— *adhæsit Ezerino Monacho*, 49. D
—— *habuit filiam Ezerini Monachi in uxorem*, 49. D
—— *implorat auxilium Ezerini*, 49. F
—— *Veronæ Potestas*, 52. D
—— *potentissimus in Ferria*, 53. A
—— *reliquit fidelitatem Ecclesiæ*, 53. A
—— *adhæret Friderico Imperatori*, 53. A
Salinguerra *fraude Ugonis de Rambertis capitur*, 55. F. 56. A
—— *Venetias mittitur*, 56. A
—— *ubi moritur & sepelitur*, 56. A
Sancta Lucia *castrum*, 1. B
Schinella de Togardis *in villa de Camisano interficitur*, 24. D
Schisma *inter Othonem & Fridericum Imperatores*, 38. D
Senesius de Bernardis *Potestas Vicentiæ*, 26. E
Sigibertus de Mantua *Potestas & Vicarius Cæsareus*, 10. B
Silis *amnis*, 16. B
Simeon de Engelfredis *Potestas Vicentiæ*, 31. C
Simon *Cardinalis*, 24. F
—— de Hengelfredis *Potestas Vicentiæ*, 30. A
—— —— *dedit vigorem Gibellinis & depressit Guelfos*, 30. B
—— de Vico aggeris *Potestas Vicentiæ*, 30. E
Singofredus de Arzignano *Vicentia pellitur*, 7. B
—— *miles de Arzignano*, 31. F
Societas *Lombardorum est facta*, 53. A
Solagna *castrum*, 1. B
Solimanus *Judex Potestas Vicentiæ pro parte Vivariensium*, 3. B
Sophia *filia Ezerini Monachi, uxor Salinguerræ*, 49. D
Statutum *Paduanorum respectu dominii Vicentiæ*, 26. B
Stephanus Baduarius *Venetus Paduanorum protector*, 50. D
—— —— *Potestas Paduæ invadit fines Ezerini*, 50. E
—— —— *Paduæ Potestas repellit Tarvisinos cum Ezerino*, 52. B
—— —— *Venetorum exercitus Capitaneus*, 55. D
—— —— *Potestas Ferrariæ*, 56. A
Supracapitanei *Paduani in Civitate Vicentiæ*, 31. B

T.

TArvisini *agrum Paduanorum vastant*, 52. B
—— *Feltrum & Cividadum urbes sibi subjiciunt*, 52. B
—— *urbes Feltrum & Cividadum dimittere coguntur*, 52. C
—— *se dant Imperatori*, 54. B
Thebaldus de Colzade *fuit de parte Imperiali*, 24. D
—— de Englesco *Potestas Vicentiæ*, 30. F
Theoboldus Francigena *Vicarius Cæsareus Veronæ Vicentiæ, & Paduæ*, 10. E
—— —— *potestas Vicentiæ jussu Eccelini multos interficit magnates*, 11. A
—— —— *Potestas Paduæ*, 11. B
Thebaldus Franciscus *Potestas Paduæ & Vicarius Marchiæ*, 55. A
—— *jubetur in omnibus Ezerino obedire*, 55. A
—— *devastat quædam castra Bononiensium*, 55. A
—— de Hengeleschis *Vicentiæ Potestas*, 28. E
Thomas Vicentii *ab Azone proscribitur*, 9. B
Thomasius de S. Lucia *Potestas Vicentiæ*, 21. F
—— *ab Eccellino capitur & interficitur*, 22. A
Tiso de Campo S. Petri *potestas Vicentiæ*, 31. B
Tisolinus I. de Campo S. Petri *duxit uxorem filiam Ezerini* I, 48. D
—— *ex hac genuit Gerardum Tisum Novellum*, 48. D
Trentinus Zignonis *de Malado in prælio interficitur*, 11. E

Tre-

Trevenzolum *urbs*, 41. D
Turrisendus de Turrisendis *Gazi castrum per proditionem incendit*, 45. D
——— *quo scelere in gratiam cum Eccelino redit*, 45. D

V.

UBertinus Palavicinus *inimicus Ecclesiæ*, 58. D
Verona *alebat duas factiones*, 36. B. 37. A
——— *ab extorribus obsidetur*, 42. F
——— *nullæ parti adhæsit*, 52. F
Veronenses *amici Vicentinorum*, 3. D
——— *veniunt Vicentiam & removent Potestate Jacobum de Bernardo*, 3. D
——— *multi Nobiles originem trahunt ex Vicentinis*, 2. B
——— *ad concordiam à Legatis Pontificis rediguntur*, 42. B
——— *Imperatori & Eccelino se dedidere*, 44. C
——— *duce Eccelino Castrum S. Bonifacii obsident*, 44. C
——— *Imperatorem in Ricciardum impellunt*, 44. C
——— *in duas factiones erant distracti*, 50. B
Ugo de Rambertis *vir secundus in potentia Salinguerræ Ferrariæ*, 55. E
——— *colloquium ejus cum Salinguerra*, 55. E
——— *ejus fraude Salinguerra capitur*, 55. F. 56. A
——— de Rambertengis *Ferraria ejicitur*, 56. A
Ugolinus Amistadii *de Berica Vicentia pellitur*, 7. B
Ugutio Pilei *amicus Eccelini*, 6. C
——— ——— *Vicentia pellitur*, 7. B
——— *aggreditur Albericum de Romano*, 10. D
——— Pilei *redit ad mandata Imperatoris*, 12. C
Vicentia *quando de dominio Paduano fuit liberata*, in prolud.
——— *erat Civitas populosa*, 1. C
——— *ejus districtus erat fertilis, & re quavis homini necessaria abundans*, 1. C
——— *ejus magnitudo & ambitus*, 2. A
——— *ejus districtus castra sunt innumerata*, 2. B
Vicentia *tempore DD. de Romano & Federici Imperatoris multa passa est*, 3. A
—— *magna ex parte est combusta*, 3. C
—— *qua ratione ab Imperatore capta*, 9. F
—— *spoliatur & comburitur*, 9. F. 10. A
—— *capitur & devastatur à Federico II. Imperat.*, 21. A
—— *datur in custodiam Paduanis*, 25. A
—— *iterum datur custodiæ Paduanorum*, 25. E
—— *proditur Veronensibus*, 28. A
—— *dominio Paduanorum liberatur*, 32. B
Vicentiæ *urbis termini & fines versus Veronam*, 1. A
—— *versus Patavium*, 1. B
Vicentini *castra quædam Veronensibus tradiderunt*, 1. B
—— *à Patavis multas injurias tolerabant*, 1. B
—— *implorant auxilium Veronensium*, 3. F
—— *districtum Patavinorum prædando & comburendo destruunt*, 3. F
—— *exercitum movent contra Veronam*, 7. A
—— *magnam prædam accipiunt*, 12. A
—— *se dedunt Paduanis*, 23. B
—— *ab Eccelino desciscunt*, 41. B
Vicentius Brutofante *Vicentiæ decollatur*, 11. A
Victoria *oppidum quale*, 36. C
—— *oppidum à Parmensibus occupatur, & inceditur*, 46. F
Vitalianus de Lemicis *Potestas Vicentiæ*, 31. B
Viterbium *oppidum patrimonii Petri*, 38. E
Vivianus *Judex Vicentiæ decollatur*, 11. A.
—— Gogus *de Bravis Bonacursio interficitur*, 24. E
Uliverius Engelbardus *Potestas Vicentiæ*, 4. B
Urbanus III. *Pontifex Maximus*, 37. C

Z.

ZAccho de Zacchis *Potestas Vicentiæ*, 31. C
Zambonettus Canis *Potestas Vicentiæ*, 27. E
Zeumillius de Chriceriis *Potestas Vicentiæ*, 3. D
Ziliolus de Macaruffis *Potestas Vicentiæ*, 27. B
Zoppilio de Vello *laicus Syndicus Communis Vicentiæ*, 27. A

F I N I S.

CORTUSII,

Patavini duo,

Sive

GULIELMI ET ALBRIGETI CORTUSIORUM HISTORIA

De

NOVITATIBUS PADUÆ,

Et

LOMBARDIÆ,

Ab Anno MCCLVI. *usque ad* MCCCLXIV.

Solerti FELICIS OSII calamo seriò castigata Beneficio MSS. Exemplarium IV.

Quorum Primum sumministravit Illustrissimus Serenissimæ Reipublicæ Venetæ *Senator, & obliteratæ Veterum Scriptorum memoriæ restitutor, DOMINICUS MOLINUS;*

Secundum, exaratum Viri docti FRANCISCI MUSSATI manu, Consanguineus ejus, & I. V. C. MARCUS ANTONIUS MUSSATUS;

Tertium, BARTHOLOMEUS PETARDUS, Veronensis J. C. &c. Postremum, JACOBUS PHILIPPUS TOMASINUS, Canonicus Secularis S. Georgii ab Alga Venetiarum, & S. Mariæ ab Avantio Patavii Prior:

Unde Variantes aliquot Lectiones duorum præcipuè Codicum, *Mussati* scilicet, & *Petardi* fuere depromptæ.

Editio Novissima, priori nitidior & emendatior.

LUGDUNI BATAVORUM,

Sumptibus PETRI VANDER Aa,

Bibliopolæ, Academiæ atque Civitatis Typographi.

P R Æ F A T I O
HUJUS NOVÆ EDITIONIS.
BENEVOLO LECTORI SALUTEM.

t in rerum geſtarum monumentis Scriptoribus eo major ſemper habetur fides, quo ii propiores tempori vixerunt, cujus ipſi contexuerunt hiſtoriam: ſic, in Rebus *Paduæ* & *Lombardiæ* plurimum valere *Cortuſiorum* auctoritatem, ubique accepimus. Conſignarunt enim hi ea, ad quorum veritatem indagandam non opus erat multarum variantium & ſæpius ſibi apertiſſime contradicentium opinionum ponderatione, ſed quorum ipſi extiterant αὐτόπται, id quod ex ſubſequenti Viri Clariſſimi & de Re literaria meritiſſimi, *Felicis Oſii*, ut videtur, Admonitione patebit pluribus. Inde nos pro ea, qua ſumus in Hiſtoriæ cultores, officioſitate non potuimus, quin opus hoc egregium, quod anno 1636. *Venetiis* quidem ex Typographia Ducali *Pinelliana* prodierat *in Folio*, jam vero difficillime haberi poterat, publici juris denuo fieri curaremus, & ſimul eam daremus operam, ne quid negligeretur, quod Lectoris inſervire commoditati poſſe videbatur. Exhibemus itaque Librum qua literas, qua chartam nitidiſſimum. Nomina propria, ut in lectione occurrant eo facilius, diverſis a contextu conſignata ſunt characteribus. Numeri paginarum Editionis veteris in margine ſunt notati, ut ubi quædam, quod quidem animadvertimus fieri ſæpiſſime, ex illa citantur, ea & hic reperiri queant facile. Emendationes & variantes lectiones, quas laudatus jam *Felix Oſius* Operi in calce adjecerat, textui & paginis ipſis in hac nova Editione ſubjectas, Lectori multum allaturas eſſe commoditatis, maxime confidimus. Operi ſubjunctos Indices,

dices,

dices, Nominum ſcilicet propriorum, Rerum memorabilium & Chorographicum, tollendæ moleſtiæ ergo in unum contraximus, ubi & Indiculus *Patavinarum* Familiarum, de quibus *Cortuſii*, loco ſuo debito inſertus. Summulam tamen minus cultarum, vel obſoletarum vocum, & Syntaxin ejuſdem notæ, quæ una cum Indiculo modo nominato Indices adhuc ſequebantur, ob brevitatem ſuam, ut accepimus, ita exhibemus, operi tamen una cum Indice Capitulorum præmiſſas. Hæc ubi, *Benevole Lector*, æqui bonique conſules, de aliis, quibus gratificaturi Tibi nobis videbimur, erimus ſoliciti. Vale.

ADMONITIO AD LECTOREM

DE CONDITORIBUS hujuſce Chronici.

Etſi Titulus, adſcriptus initio Libri Primi, in MSS. Codicibus melioris notæ non alium, quam GULIELMUM CORTUSIUM Operis univerſi conditorem agnoſcat: fatendum eſt tamen cum iis, qui Patavinarum *Rerum Scriptores ante nos cognitos habuerunt, ad ea, quæ GULIELMUS ſcripſerat* de Novitatibus Paduæ, & Lombardiæ, *ALBRIGETI quoque CORTUSII manum, & calamum acceſſiſſe, quibus illa meliora redderet; atque adeo nonnullis in Capitulis efficeret pleniora. Duxerat initium Operis GULIELMUS ab illis Capituli octavi Libri Primi:* Libera Marchia permanente, &c. *adjecit ALBRIGETUS ſeptem Capitula, quæ præcedunt, de* Hezerino, *&* Alberico, *fratribus* de Romano, *cujus ergo in MSS. acephalis non leguntur. Creverunt ad hæc acceſſionibus Scriptoris ejuſdem Librorum aliorum Capitula quæpiam, ne quis exiſtimet, parum illum in tanto Opere de* Lombardia, *& Patria meruiſſe. Fuerunt etiam, qui cenſerent, & hos inter* Bernardinus Scardeonius, *Rerum* Patavinarum *apprime doctus, ALBRIGETUM Hiſtoriam, interceptam GULIELMI morte, ejuſdem exemplo; ſed majori felicitate proſecutum eſſe, exorſumque altius majora ſcripſiſſe, tam de domeſticis, quam etiam de rebus geſtis Gentium aliarum. Ea re nos CORTUSIOS DUOS, laborem iſtum Hiſtoricum utrique Scriptori ex eadem domo communem, inſcripſimus. Quanti porro is labor a Doctis fieri debeat, vel illud argumento eſt, quod uterque Scriptor ea, quæ vidit; immo & pleraque, quorum pars magna fuit, in eo literis conſignatum iit, ut vel hoc uno nomine verus uterque Hiſtoriæ Alumnus, & Myſta debeat appellari. Hiſtoria quippe ab* ἔιδω ἔισω, video, *eruditis dicta, & a* Gellio *ex Priſcorum ſententia definita:* Narratio rerum geſtarum, quibus interfuerit is, qui narret. *Atque huc fortaſſe reſpiciens Plutarchus* in Pericle, *eandem* ἡλικιώτην, *hoc eſt* coætaneam *voluit appellare, quod æqualium, id eſt eorum, qui rebus, quas ſcriberent, interfuiſſent, in-*

dustriam desideraret: & Galenus, *insignis Author*, in Libro de Sectis *tum* αὐτοψίαν, *hoc est*, proprium intuitum, & spectationem, *tum* experientiam *cum Historia conjunxit, quasi vero nil aliud illa sit, quam Narratio eorum, quæ viderimus ipsi, aut experti simus. Scripsit autem uterque post ALBERTINUM MUSSATUM*, Patavinum *Historicum, & Poëtam, ut aperte indicant, quæ passim ex illius* Eccerinide *proferuntur, & maxime* primis in Capitulis Libri primi. *Viget adhuc, floretque Patavii* Cortusiorum *familia nobilis, & digna Majoribus sobole propagatur. Et hæc quidem de utroque hujusce Chronici Conditore prænotasse libuit, ne, AMICE LECTOR, rudis, & hospes omnino in ejusdem adyta penetrares.*

CLARI VIRI,
QUI
DE SCRIPTORIBUS IISDEM, EORUMQUE FAMILIA MEMINERE.

JOANNES A NAONI,
nondum editus, *in Familiis Patavinis.*

Hi, qui de CORTUSIIS dicuntur, fuerunt Curialis conditionis. *Matthæus de Cortusiis*, ornatus militia, divitiisque multùm abundans, genuit *Albrigetum*, qui similiter factus est miles à nobili Viro, *Guecilo de Camino*. Hic, postquam fuit militari calcari decoratus, Potestariam *Feltrinæ* Civitatis ab illo habuit, cum *Guecilus* esset illius Tyrannus. Fulget Clypeus glaucus cum traversa rubea, quæ descendit ab humero clypei usque ad medium.

JOANNES DOMINICUS SPAZZARINUS,
Patavinæ *Reip. Cancellarius, MS.*

In Præfatione de Rebus gestis à *Venetis* in Continenti.

Albertinus Mussatus, GULIELMUS CORTUSIUS, Patavini, *Res sui temporis scripsere. Ille heroico Carmine, hic in Historia de Rebus domesticis multa, & de externis quædam.*

BERNARDINUS SCARDEONIUS,
Canonicus Patavinus, *Libro II. de Antiquitate Urbis* Patavii, & *Claris Civibus* Patavinis, *Classe X. quæ est de Claris Grammaticis, Rhetoribus, & Oratoribus* Patavinis.

Non multò post ea tempora habitus est inter Doctos vel in primis GULIELMUS CORTUSIUS, qui de his, quæ *Patavii* suis temporibus gesta fuerant, scribere adortus est: quam interceptam morte Historiam ALBRIGETUS, ejus consanguineus, hujus quidem exemplo; sed majori felicitate, postea prosecutus est: exorsusque altius majora scripsit, tam de domesticis, quàm etiam de rebus gestis aliorum populorum, quæ sibi digna memoratu visa forent: nullo tamen verborum cultu, aut orationis elegantia. Quare *Petrus Paulus Vergerius* de hoc *in Vitis Carrariensium* sic refert: CORTUSIUS, inquit, *cum scriberet, venustatem orationis, quam præstare non poterat, facilè neglexit.* Texuit *de Acciolini* Tyrannide longos Annales, qui adhuc extant, & à multis magna cum voluptate leguntur. Insuper de bello *Canis Scaligeri*, *Veronensis* tyranni, adversus *Patavinos*, & alia multa, ità ut, pro ingenii facultate, gesta Patriæ, & se ipsum perpetuæ posteritatis memoriæ commendarit.

Verba VERGERII hæc ipsa sunt, quæ subduntur ex optimo MS. in Procemio Libri *de Principibus Carrariensibus, & eorum Gestis.*

Inde verò (post ALBERTINUM MUSSATUM) GULIELMUS DE CORTUSIIS *contemporaneus ejus, & concivis, & ipse quidem Historiam conscribere adortus est. Multaque post illum vita ei superstes, cum de domesticis, tum etiam externis rebus, in unam seriem collegit. Verùm, dum res scriberet, venustatem orationis, quam præstare non poterat, facilè neglexit. Et apud istos quidem tametsi multa de Viris, de Familiæ tamen hujus origine nihil agitur.*

PAULUS MERULA,
Parte II. Lib. IV. Cosmographiæ Generalis, in *Patavio.*

Florent etiamnum hodie Patavii *familia* Transalgarda, Sforzatea, Capilistia, Tada, *Comitum* Baonorum, *Comitum* S. Bonifacii, Lionellorum, Daulorum, Dectorum, Maltraversorum, Nonianorum, Vici Aggeris, Rustica, Trapolina, Malsattorum, Zaccorum, CORTUSIORUM, Capivaciorum, *&c.*

GERARDUS JOANNES VOSSIUS,
Lib. III. Cap. IX. de Historicis Latinis.

GULIELMUS CORTUSIUS, ac consanguineus ejus, ALBRIGETUS CORTUSIUS, *Patavinus* uterque, in pretio habebantur temporibus *Henrici VII.* & *Ludovici IV.* Horum prior Rerum *Patavinarum* Historiam est exorsus: sed posterior perfecit. Minor autem cultus est in GULIELMO: de quò sic Petrus Paulus Vergerius in Vitis Principum *Carrariensium*, atque ex eo Bernardinus Scardeonius Lib. II. Rerum Patavinarum. CORTUSIUS, *cùm scriberet, venustatem orationis, quam præstare non poterat, facilè neglexit.*

LAURENTIUS PIGNORIUS,
Sacerdos, & Antiquarius eruditissimus Patavinus, *in Schedis MS. de Historicis Patriæ.*

GULIELMUS CORTUSIUS *perscripsit Res gestas suorum temporum ab anno* MCCLXXIII. *ad annum* MCCCLVIII. ALBERGHETUS CORTUSIUS, Gulielmi

lielmi *Nepos*, *omnia recudit*, & *ad sua tempora produxit. Floruit anno Domini* MCCCIII. & *deinceps.*

JACOBUS quoque MARCHANTIUS *in Descriptione Flandriæ Lib. III.* ubi agit de cæde *Ludovici*, *Aurelianensis* Ducis, *Caroli* Sexti Regis fratris, meminit GUILIELMI COURTEHEUSI *Normani*, & THOMÆ COURTHEUSI, Regii Cubicularii. Incidit hæc cædes in annum 1407. ut inquit *Serranus*, qui etiam mentionem fecit GUILIELMI, quem *Marchantius* nominat. An verò CORTUSII *Patavini* ad illos originem suam referant, nescire se fatetur eruditissimus, amicissimusque *Pignorius*, qui *Marchantii* locum humaniter indicavit. Scit sanè, fuisse ex illis, qui Majores suos *Gallos* fuisse affirmarent.

Extat & ALBRIGHETTI DE CURTOSIIS *mentio in Privilegio* Caroli IV. Romanorum *Imperatoris*, & Bohemiæ *Regis*, *indulto Magnifico* D. Jacobo *de* Carraria *II. Nonas* Junii *Anni Domini* CIↃ CCC XLVIII. *in hæc planè verba apud Anonymum*, *qui* Carrariensium *Stemma confecit*, *ad annum* CIↃ CCC XLVI.

Considerantesque, *quod claræ memoriæ Invictissimus Princeps* Henricus *Septimus*, *avus noster*, *tunc in imperiali solio constitutus*, Jacobum *quondam* Marsilii, Ubertinum *quondam* Bonifacii, Nicolaum *ejus filium*, Marsilium *quondam* Perinzani, Oppizonem *quondam* Marsilii *de domo illorum de* Carraria, Tisonem *novellum quondam* Tisonis, & Guillielmum *quondam* Jacobi, *ambos de Domo illorum de* Campo S. Petri, Beliudum & Zambonettum *quondam* Alexandri *de* Belludis, ALBRIGHETTUM *quondam* MATTHÆI DE CURTOSIIS, & Philippum *quondam* Demitrii *de* Comitibus, & *alias quamplures singulares personas de Civitate* Paduæ *nominatim. Nec non* & *Commune ipsius Civitatis*, & *personas omnes dictæ Communitatis generaliter pro quibusdam excessibus*, & *delictis*, *ut dicebatur*, *ab ipsis perpetratis*, *de crimine læsæ majestatis sententialiter condemnavit*, &c.

S U M M U L A
Minus cultarum, vel obsoletarum
V O C U M.

Numeri paginas veteris Editionis indicant, quæ in marginibus hujus novæ Editionis notantur.

A.
Abhorrendus. 93.94
Ab antiquo. 103
Adversa. 99
Adversitas. 15.20
Ædificium in re militari. 19.36
Affectuose. 14
Affidare. 95.102
Aliqualiter. 108
Ambassator. 29.31.32.33.35.37.38.44.54.55.56.59.60.67.68.73.81
Ambassaria. 48
Ambulare pro *ire*. 49
Amicari. 31
Amodo. 14.15.16.18.19.22.24.30.34.36.37.40.43.45.48.52.56.61.62.64.87
Annullare. 44
Anxietas. 17
Arringum. 32
Artificium. 70
Assassinus. 21
B.
Banderarius. 54.69.75
Banderia. 24.34.35.51.62.63.67
Bannire. 21.41.42.84.88
Bannitus. 107
Barbuti. 78
Bastardus. 101
Bastia. 61.70.72.73.89.102
Belfredi. 30.35.38.45.82
Bene pro *saltem*. 73. 105. pro *multum*. 76
Bladum. 35
Broilum. 107
C.
Calare. 64
Calcitrare contra stimulum. 99. 106.107
Camera. 75.98
Campana. 41
Campanea. 39.52.55.102
Campanella. 96
Campanile. 88
Campus. 78.99.103
Canti, pro *cantus* numero multitudinis. 89.90
Caporalis. 78.86
Captivus ad fidem. 78
Castellanus. 79
Castramentare. 38
Catenare. 61.63
Cathedrare. 97
Chartæ paperum. 79
Christianitas. 94
Cirium. 74.84
Clima. 94
Collecta. 77
Colta. 76.77
Comitiva. 78.88.89.103.104.108
Complex. 15
Concordium. 81.105.106
Condolere. 15
Confectio. 80
Confidelis. 100
Confidentia. 14.64
Confinare. 25. 31. 33. 38. 39.41.42.46.91.95.98
Confinatio. 42.45
Confinium. 23.41.42.51.62.104
Contrata. 63
Contristare. 16.97
Covalum. 73
Curialitas. 68
Curialiter. 51.65.77.83.87.88.98
Coxa. 35
D.
Datia, sive *Datium*. 46. 47. 61. 64.66.76.77
Debitum. 47
Defensa. 16. 19. 26. 38. 41. 61. 68. 70.89.98
Defidare. 31
Desolatio. 17
Dextrarius, sive *Dextrerius*. 16. 25. 35.41.49.55.104
Dieta. 76
Dolorosus. 17.88
Domicellus. 70.91
Domina. 79.91.101.104
Duplerium. 72
E.
Episcopatus de Pontificatu. 56
Exenia. 80
Exterminium. 16
Extorsio. 76
F.
Facere suum velle. 108
Faciliter. 33
Factor. 87.105
Festinantia. 30
Festum magnum. 24. 29. 34. 38.95. 100.105. Maximum. 82
Finaliter. 37.81
Forbannitus. 24. 26. 27. 35. 41. 45. 60.88
Fore pro *esse*. 15.23.24.52.79
Forenses. 20.22.39
Forte pro *graviter*. 28.36
Fortia. 76.78
Fortificare. 54.82
Fortilitia. 21. 22. 23. 25. 33. 34.44. 49.54.60.63.68.76.88
Fraternitas. 72
G.
Galea. 54.85.86.99.100
Galeati. 102.104.105
Gastaldio. 79
Gattus. 70
Generaliter. 14

Giostra. 57. 101
Gratiose. 51. 81. 83. 103
Grassius. 100
Griseum. 22
Grossi, pecuniæ genus. 19
Gualdana. 39. 106
Guarnimentum. 15. 24. 26. 32. 50. 57
Guastum. 18

H.

Honorabiliter. 17
Hostiarius. 79
Hostiliter. 17. 18. 33. 52. 53. 60. 61. 81. 95

I.

Impossibile. 34
Inantea. 32
Infirmari. 24. 87
Insimul. 29. 96. 99. 102. 107
Integraliter. 40. 48
Intolerabiliter. 66
Is pro *suus*. 33. 46. 61. 65. 68. 80. 83. 88. 93. 98. 101. 102

L.

Laborerium. 79. 81
Lachrimare. 98
Largitas. 86
Laudare, id est probare. 107
Legalitas. 51. 68
Legalis vir. 69
Letaniæ. 90
Libertus. 79
Liga. 31. 53. 55. 56. 59. 60. 61. 100. 102
Lignum pro *navi*. 86
Lista. 57. 101
Losmaster. 85
Loquela. 79
Luminaria. 62

M.

Machina. 36. 64. 70. 86. 89
Machinella. 36
Madius. 14. 33. 37. 39. 43. 44. 49. 51. 58. 59. 61. 64. 65. 67. 71. 73. 76. 81. 82. 83. 87. 89. 96. 97. 105. 108
Magnalia. 40. 50. 90
Maleficium. 47
Maritare. 84
Mediare. 32
Mediator. 82
Mercatio. 76
Militare. 96. 99. 103
Militia. 17. 23. 24. 26. 27. 45. 48. 51. 54. 56. 61. 62. 63. 64. 71. 74. 75. 77. 81. 83. 92. 96. 97. 98. 99. 101. 102. 103
Militia pro *equestri dignitate*. 101
Miraculose. 83
Monstra peditum. 29
Mortalitas. 94
Mortifere. 34
Mortuus pro *occisus*. 21. 23. 24. 25. 33. 35. 36. 37. 39. 41. 42. 45. 69. 73. 78. 87
Mutua. 46. 47. 60. 64. 66

N.

Navilium. 54. 90. 100
Novitas. 40

O.

Obviare hostibus. 15. 63. & alibi passim.
Obtinere pro *vincere*. 53. 86. 89. 93. 107

P.

Paga. 73. 77
Palafrenis. 49. 79. 85
Palata. 107
Papa. 99. 100
Papatus. 56
Parentela. 21. 31. 56. 68. 84
Parisius. 90
Parlamentum. 32. 33. 37. 47. 76
Pasculari. 46
Passagium. 86
Pecia. 80
Peiane. 24
Per pro *propter*. 89
Personaliter. 46. 47. 55. 58. 63. 83. 85. 96. 108
Plenarie. 24
Pontes levaturi. 23
Porta levatura. 64. 75
Potestaria. 71. 84. 96. 97
Prospera. 99
Prosperitas. 15

R.

Rationabiliter. 92
Reformare. 48
Relevare. 40
Revelare pro *deficere*. 41. 44. 45. 49. 50. 51. 52. 54. 61. 62. 64. 67. 71. 75. 79. 80. 88. 95
Riveria. 15. 23. 25. 35
Rocha. 79
Ronco. 22
Rosta. 30. 34. 35
Rusticane. 79

S.

Salarium. 85
Sarcenesca. 64
Scisma. 29
Scutiferi. 46. 51
Sententialiter. 79
Sero. 76
Servitium. 23. 37. 39. 44. 48. 85
Servitor. 46. 69
Servitrix. 64
Singularitas. 23
Sociare. 84
Soldum. 33
Soma. 74
Spualdum. 15. 24. 26. 30. 84
Splanare. 34
Splanata. 65
Strangulare. 52. 78. 81
Strata. 32. 37. 75. 77. 81. 84
Strenuitas. 92
Studium pro *Universitate scientiarum*. 56. 66
Supplicare aliquem. 20

T.

Tensa. 78
Timorose. 15
Torneria. 49. 57
Totaliter. 33. 40. 41. 52. 56. 59. 63. 79
Trabuchi, sive trabucha. 24. 86. 89. 107
Tregua. 33. 40. 44. 46. 55. 58. 74. 84. 85. 90. 96. 99. 107
Tributatio. 79

V.

Vasa galearum. 99
Veraciter. 40
Vicinantia. 22. 23
Victualia. 30. 32. 34. 35. 40. 46. 54. 57. 60. 62. 64. 65. 66. 73. 74. 75. 81. 91. 93. 107. 108
Vinculatus. 25. 45. 74. 79. 80
Viriliter. 16. 24. 26. 30. 32. 35. 36. 41. 46. 47. 55. 61. 70. 78. 86. 92. 107
Vituperose. 75
Vituperosus. 85
Universaliter. 34

Syntaxis ejusdem notæ.

Alibi pro *alio*. 74
De facili. 36. 63. 86
Genitivus pro *Accusativo cum verbis localibus*, ut: Vicentiæ pro Vicentiam. 15. Paduæ pro Paduam. 21. 26
In cum Accusativo pro *Ablativo*, ut in Lombardiam pro in Lombardia. 16. in concordium pro in concordia. *ibid.* in auxilium pro in auxilio. 101
In cum Ablativo pro *Accusativo*, ut in partibus pro in partes. 25. in Casali majori pro in Casali majus. 50. in Pischeria pro in Pischeriam. 55. in dominio pro in dominium. 81. in palatio pro in palatium. 89
Ubi pro *quò*. 43
Ubique pro *quovis*. 20

Finis Summulæ, & Syntaxis.

INDEX CAPITULORUM.

LIBRI PRIMI

Cap. I. *Oratio Populi* Paduani *capto* Montesilice *per* Hezerinum. Pag. 1
II. *Memoratio* Hezerini *de* Romano. ibid.
III. *Qualiter* Padua *trahitur de dominio* Hezerini. 3
IV. *De Gestis per* Hezerinum *capta* Padua *per Legatum.* 4
V. *De captione Legati.* 5
VI. *De morte* Hezerini. 6
VII. *De morte* Alberici de Romano, *& suorum.* 7
VIII. *De quibusdam novitatibus post excidium familiæ de* Romano. 9
IX. *De discordiis Marchionum* Estensium. 10
X. *De* Ferraria, *&* Venetis *excommunicatis.* ibid.
XI. *De statu pacifico*, *& magnifico Civitatis* Paduæ. 11
XII. *De adventu Imperatoris* Henrici. 12
XIII. *De amissione* Vicentiæ, *& aliis factis.* 13
XIV. *De* Padua *data Imperio*, *&* Paduanis *rebellibus.* 14
XV. *De morte* Gulielmi Novelli, *&* Confinatis *primò*, *& aliis.* ibid.
XVI. *De disputatione Senum cum Juvenibus*, *& quasi prophetia futurorum.* 15
XVII. *De morte* D. Rizardi de Camino. 16
XVIII. *De captione* Motæ, *& exercitu* Quartesoli, *& aliis.* 17
XIX. *De* Lucio *dato Domino* Cani, *& aliis cavalcatis in Monte.* 18
XX. *De* Tarvisinis *fugatis per Comitem* Goritiæ. 19
XXI. *De morte Imperatoris*, *& quibusdam cavalcatis.* ibid.
XXII. *De horribili morte quorundam.* 20
XXIII. *De captione Domini* Jacobi de Carraria, *& prima pace facta cum Domino* Cane. 21
XXIV. *De morte fratris Regis* Apuliæ. 23
XXV. *De Pace facta*, *& morte Comitis* S. Bonifacii. ibid.

LIBRI SECUNDI

Cap. I. *De* Montesilice *capto a* D. Cane. ibid.
II. *De secunda Pace facta cum Domino* Cane, *& de quibusdam de Civitate fugatis.* 25
III. *De dominio* Paduæ *dato Domino* Jacobo de Carraria. 26
IV. *De obsidione* Tarvisii, *& qualiter fuit datum Comiti* Goritiæ. ibid.
V. *De obsidione Civitatis* Paduæ. 27
VI. *De Concione facta in Palatio.* 28
VII. *De Castro* Bassanelli. ibid.
VIII. *De Gestis per* Paduanos, *&* Cittadella, *& Ambassatoribus* Venetorum. 29
IX. *De* Padua *data Comiti* Goritiæ. 30
X. *Qualiter* D. Canis *voluit capi*, *& de extrinsecis* Paduanis *condemnatis.* ibid.
XI. *Hic primò Vicarius Ducis* Austriæ *intravit* Paduam. 31
XII. *De Tregua*, *& captione* Asoli, *& Montis* Bellunæ. 32
XIII. *De præda* Bojonis, *& morte* Rainaldi. 33
XIV. *Qualiter* D. Canis *præsumpsit intrare* Paduam *furtivè.* ibid.
XV. *De defensoribus Civitatis*, *&* Paduanis, *qui cum Domino* Cane *fuerunt contra* Paduam. 34
XVI. *De captione Potestatis Castri.* ibid.
XVII. *De fuga* D. Canis *capto Castro.* 35
XVIII. *De morte* Macharuffi, *&* Guecilli *Advocati de* Noale. 36
XIX. *De obsidione* Montisfilicis, *& spoliatione terræ de* Est. 37
XX. *De tertia pace facta cum* D. Cane, Cittadella, *&* Feltre. 38

LIBRI TERTII

Cap. I. *De Civitate data Duci* Karintiæ. 39
II. *De* Vigozolo, *& pace* Paduæ, *& morte Comitis* Goritiæ. ibid.
III. *De Duce* Austriæ, *& captione* D. Guecilionis. 41
IV. *De adventu Ducis* Karintiæ *in* Marchiam. ibid.
V. *Qualiter* D. Canis *vindictam fecit de prædictis.* 43
VI. *De Civili bello*, *& morte* Gulielmi Dentis. 44
VII. *De morte Domini* Altinerii, *&* Azonibus *confinatis.* 46
VIII. *De electione Ducis* Bavariæ *in* Romanorum *Regem.* 47
IX. *De privatione* Ludovici, *& gestis per rebelles Ecclesiæ.* 48
X. *De adventu* Ludovici *in* Italiam. 49
XI. *Summula gestorum per* Ludovicum. 50
XII. *De Domino* Nicolao de Carraria, *& terra* Estensi. 51
XIII. *De auxilio* Theutonicorum. 52
XIV. *De tribulationibus* Paduanorum. 53

LIBRI QUARTI

Cap. I. *De causis*, *quibus* Padua *data* D. Cani. ibid.
II. *De pactis factis cum* D. Cane. 55
III. *Quo ordine* D. Canis *intrarit* Paduam. ibid.
IV. *De gestis* Paduæ *per Dominum* Canem. 56
V. *De* Paduanis *extrinsecis.* ibid.
VI. *De publica lætitia facta* Veronæ. 57
VII. *De nominibus militum ordinatorum* Veronæ *per* D. Canem. ibid.
VIII. *De obsidione* Parmæ, *&* Tarvisii. 58
IX. *De morte* D. Canis. 59
X. *De gestis post mortem* D. Canis. 60
XI. *De quibusdam duris novitatibus in* Lombardia. 61

LIBRI QUINTI

Cap. I. *De Rege* Boëmiæ, *&* Brixia. ibid.
II. *De* Brixia *data Domino* Mastino, *&* Bergamo *dato Domino* Azoni Vicecomiti. 63
III. *De obsidione* Ferrariæ. 64
IV. *De secundo adventu Regis* Joannis, *& aliis.* 66
V. *Quomodo Legatus dominium* Bononiæ *acquisivit*, *& de ejus expulsione.* 67
VI. *De obsidione* Colurnii, *& aliis.* 68
VII. *De Nuptiis*, *& Curia Domini* Marsilii de Carraria. 69
VIII. *De* Brixello, *& aliis.* 70
IX. *De discordia* Venetorum, *& Patriarchæ*, *& morte* Rizardi. 71
X. *De* Parma, *&* Luca, *& morte* Raynaldi *Marchionis.* ibid.

LIBRI SEXTI

Cap. I. *De potentia Dominorum* della Scala, *& aliis.* 73
II. *Qualiter Domini* della Scala *cœperunt declinare*, *& de captione* Gerardi *de* Camino. 75
III. *De* Mestre, *& adventu exercitus* Venetorum. 76
IV. *De furore*, *& rabie* Theutonicorum, *& aliis.* 77
V. *De quibusdam gestis à* Theutonicis, *& aliis.* 78
VI. *De quibusdam Rebellibus*, *obsidione* Tarvisii, *& aliis.* 80
VII. *De Advocato* Tarvisii, *& conjuratione facta contra Dominos* della Scala. ibid.
VIII. *De quibusdam gestis per Dominum* Mastinum, *& exercitu* Venetorum. 81
IX. *De* Civie, Feltre, *& aliis capitulis*, *&* Bononia. 82

L I-

LIBRI SEPTIMI

Cap. I. *De liberatione Civitatis* Paduæ *à dominio illorum* della Scala. 83
II. *De Dominis Ambassatoribus* Venetiarum, *&* Florentiæ. 84
III. *Responsio Domini* Marsilii. 85
IV. *De morte Dominorum* de Rubeis. 86
V. *De carceribus Domini* Alberti, *& filio Regis* Joannis. 87
VI. *De regimine* Paduæ, *&* Brixiæ. ibid.
VII. *De exercitu* Montisfilicis. 88
VIII. *De filio Domini* Mastini *obside & aliis.* 89
IX. *Quo ordine* D. Ubertinus de Carraria *receperit dominium* Paduæ. 90
X. *De morte Domini* Marsilii. 91
XI. *De liberatione* Gerardi de Camino, *& aliis capitulis* Montisfilicis. ibid.
XII. *De* Monteclo, *& aliis capitulis.* 92
XIII. *De liberatione* Montisfilicis, *& aliis.* 93
XIV. *De Castro* Montisfilicis. 94
XV. *De captione Nobilium* de Fojano. 95
XVI. *De Turribus* Quartesoli, *& Burgis* Vicentiæ. 96
XVII. *De morte Advocati, & aliorum Nobilium.* 97
XVIII. *De pace* Venetorum. ibid.
XIX. *De executione pacis promulgatæ* Venetiis. 99
XX. *De captione* Loderisii, *& vindicta* Theutonicorum. 100

LIBRI OCTAVI

Cap. I. *De* Campo Sancti Petri, *& nobilibus dictæ domus.* 101
II. *Summula quorundam gestorum.* 102
III. *De nuptiis Domini* Ubertini, Mundiano, *& aliis.* 103
IV. *De conjuratione facta contra Dominum* Ubertinum, *& aliis.* ibid.
V. *De societate facta contra Dominum* Mastinum, *& aliis.* 104
VI. *De facto* Parmæ, *&* Mantuæ, *& aliis capitulis.* 105
VII. *De captione Principis* Joannis, *& obsidione* Lucæ. 106
VIII. *De morte quorundam, & aliis capitulis.* 107
IX. *De Domino* Florentiæ, *& ejus expulsione.* ibid.
X. *De societate quorundam* Theutonicorum, *& Duce* Venetiarum. 108
XI. *Qualiter Domini* Ubertinus, *&* Mastinus *amicabiliter convenere.* ibid.
XII. *De morte illorum* de Flumicello. 109
XIII. *De Comite* Araldo. 110
XIV. *De Falsariis, & facto* Xichi, *& morte* Lemici, *& aliis.* 111
XV. *De fuga Marchionis, & facto* Parmæ. ibid.
XVI. *De morte* Petri Zeni, *& facto* Turcorum. 112

LIBRI NONI

Cap. I. *De morte magni* Ubertini, *& ejus successoris.* 113
II. *De gestis per* Jacobum de Carraria, *& ejus dominio.* 114
III. *De morte Regis* Apuliæ, *& aliis.* ibid.
IV. *De morte illorum* de Lucio. 115
V. *Magnus* Jacobus *efficitur* Venetiarum *Civis.* 117
VI. *De facto* Zadræ. ibid.
VII. *De captione* Xichi de Caldenatio. 118
VIII. *De morte Regis* Joannis, *& aliis.* 119
IX. *De facto* Ravennæ. ibid.
X. *De Domina* Isabella. 120
XI. *De morte Regis* Ludovici, *qui se dicebat Imperatorem.* ibid.
XII. *De Tribuno* Romæ. 121
XIII. *De Rege* Ungariæ. 122
XIV. *De clade inaudita.* 124
XV. *De morte* Hengelmarii de Villandres, *& aliis.* 126
XVI. *De* Vicecomitibus. ibid.

LIBRI DECIMI

Cap. I. *De Domino Legato.* 127
II. *De* B. Antonio, D. de Valse, *& aliis.* ibid.
III. *De morte Domini Patriarchæ, & nuptiis Dominæ* Ziliolæ. 128
IV. *De morte Domini* Jacobi de Carraria, *& nuptiis Domini* Bernabovis. 129
V. *De dominio Dominorum* Jacobini, *&* Francisci de Carraria. 130
VI. *De* Bononia, *& ejus dominio.* 131
VII. *De discordia* Venetorum, *&* Januæ. 132
VIII. *De morte, & discordia Marchionum, & aliis.* 134
IX. *De nuptiis Domini* Jacobini de Carraria. 135
X. *De facto* Veronæ. 136
XI. *De conjuratione contra* Vicecomites. 137

LIBRI UNDECIMI

Cap. I. *De Adventu Imperatoris* Caroli *in* Lombardiam. 139
II. *De prima corona Imperatoris, & de Militia* Francisci de Carraria. 140
III. *De adventu Imperatoris.* 141
IV. *De secunda Coronatione Imperatoris.* ibid.
V. *De conjuratione facta contra Imperatorem.* ibid.
VI. *De recessu Imperatoris, & D. Patriarchæ.* 143
VII. *De captione, & vindicta* Zamboni. ibid.
VIII. *De adventu Regis* Ungariæ. 144
IX. *De captione* D. Jacobini de Carraria. 145
X. *De gestis post Treguas.* 146
XI. *De Pace facta inter Regem, &* Venetos. 147
XII. *Tenor Privilegii concessi Domino* Paduæ *per Regem* Ungariæ. 148

GULIEL-

13 GVLIELMI & ALBRIGETI CORTUSIORUM

HISTORIA DE NOVITATIBUS PADUÆ, ET LOMBARDIÆ.

INCIPIT LIBER PRIMUS.

CAPITULUM I.
Oratio Populi Paduani *capto* Montesilice *per* Hezerinum.

O Gloriosa JUSTINA, Civitatis *Paduæ* Regina, in nostris necessitatibus semper clypeus, & tutela; in nos respice oculis pietatis: malitiis hominum obvia, quoniam inter Cives crescunt injuriæ, odia, deceptiones, fraudes, & (quod pejus est) quidam nituntur *Paduam* tuam propriam Civitatem summittere dominio *Hezerini* de *Romano*, qui *Montemsilicis* occupavit, & solummodo cogitat Civitatem invadere fraudulenter. Vestris etiam precibus Dominus Noster a servili jugo nos defendat, ne fauces[1] tyrannicæ nos devorent, & viduas cum orphanis compellant mendicare, libertate perpetuò cariturос.

D. JUSTINÆ responsio. Ego verè, Regina Civitatis *Paduæ*, Regis *Vitaliani* filia, tempore mei Martyrii vos nobili Privilegio prædotavi, dicens, *Civitatem meam* Paduæ *libere relinquo in manibus populi mei*, quod Gloriosus Dominus vobis longissimo tempore conservavit. Vobis autem ingratis, & vestræ salutis immemoribus[2], odia, rapinæ, homicidia, deceptiones, fraudes, bella placent: & quidam jam *Paduani Montemsilicis* accesserunt, volentes *Hezerini* parti favere. In vanum ergo[3] nolite effundere preces vestras; sed discite servire Tyranno cum gravi subjectione[4]. Sic enim vestra opera meruerunt.

Al. Destitutos. Amodo *Paduani* videntes auxilio veri Domini se * relictos (a), ac etiam potentiam *Hezerini*, stabant, quid facerent[5], dubitantes.

CAP. II.
Memoratio Hezerini *de* Romano.

VIdens *Hezerinus* de *Romano*, quod *Vicentia*, & *Verona*[6] suo Dominio subjacebant, &

A jam cœperat *Montemsilicem*; cum sua militia versus *Paduam* equitavit, credens eam capere violenter: sed *Paduani* se illa die viriliter defenderunt, exeuntes[7] obviam *Hezerino*. Sed communitas *Paduæ* in tali proposito non stetit in posterum: imò statim in sequenti die in MCCXXXVII. die 1237
IV. exeunte *Februario*, *Hezerinus* intravit *Paduam*, recturus ibidem de consensu civium pro D. *Frederico Romanorum* Rege. Hezerinus Paduam *ingreditur anno* 1237.

Stabat amodo *Hezerinus* cogitans destruere hu- 14
manum genus, causasque invenit inauditas, multos cogens cum Filiis, & Uxoribus per alienas Provincias mendicare: alios vero, gladio, fur-
B ca, igne, carceribus inauditis facit etiam mortem durissimam sustinere: parvulos verò genitalibus cæsis, jubet cæcari: mamillæ mulieribus abscinduntur: petit frater cremare fratrem, natus matrem, ut placeant dicto Tyranno. Est *Hezerinus* inspector * tantorum scelerum, & queritur parùm sceleris, dum restat, quod * præparet *Patavinum* genus: & asperans sævas iras ait *Alberico* suo fratri, qui in *Taurisio* similem sævitiem exercebat, * *Delicta Gentium*[8] *poscunt ultrices manus*[9], *capiamus urbes, & undique lata Regna, promissa* Lombardia *me Dominum vocat, habere puta, ad ortus signa referantur mea*[10], * *cum*
C *Plebe pereat omne Nobilium*[11] *genus*, * *licet amodo esset fas, & nefas.* Tunc *Albericus* ait. *O mi frater, Infernus annuat Pater. Sed ad quid inanes ducimus frustra moras, finge te iratum mihi. Hæc dolosa species trahet multos ad interitum, agamus bella, Fides undique absit nobis, & Pietas semper procul. Mundo dati sumus, ut scelera ulciscamur. Parere licet: turres, & habitacula, & palatia delicata destruamus: Omnino privemus omnes honoribus, & divitiis, adeo ut vivi possint mortuis veraciter invidere. Inferamus*[12] *tales pænas hominibus, & tantas, quales, & quantas nun-*
D *quam intulit* Pharao, *neque* Nero, *nec crudelis* Annibal[13], *non* Syllæ *crudelitas*, *vel* Herodis. Ecce nunc manifestè videmus, quanta horribilia, & nefanda Tyranni operantur in Civitatibus, quibus regnant, quod debet esse exemplum cunctis, ut talium sit spernendum dominium,

Al. Tyrannicè.
Mel. Reparet.
Albericus de Romano.
Lege, ex *Actu III. Sc. I. Ecce-rinidis* Mussati, *cujus è fontibus hæc deducta.* Delicta poscunt Gentium ultrices manus. Capiamus urbes undique & latè loca. Promissa *Lombardia* me Dominum vocat. Habere puto. Meos nec ibi sistam gradus. *Italia* mihi debetur haud equidem satis est illa, ad ortus signa referantur mea.

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.

(a) *Se relictos.* Nemo ambiget a *Cortusio* scriptum fuisse potius, *se derelictos*; quam, *se relictos.*

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Ne fauces tyrannicæ.* P. *ne fraudes tyrannicæ.*
2 *Vobis autem ingratis, & vestræ salutis immemoribus.* V. *vos autem ingrati, & vestræ salutis immemores.*
3 *volentes* Hezerini *parti favere. In vanum ergò, &c.* P. *volentes* Hezerini *parti favere in vanum. Ergò &c.*
4 *Subjectione.* Idem. *subjecto.*
5 *Quid facerent.* V. *Quid facere.*
6 Vincentia & Verona. Deest in V. copula.
7 *Se illa die viriliter defenderunt, exeuntes,* V. *Sic illa die defenderunt viriliter se, exeuntes*
8 *Delicta gentium.* P. *Gentium delicta.*
9 *Manus.* Desideratur ista vox in V.
10 *Referantur mea.* P. *Deferant & mea*, pro *deferantur mea.*
E 11 *Nobilium.* V. *Nobile.*
12 *Inferamus.* P. *Auferamus.*
13 *Crudelis* Annibal. Idem. *Cruentus* Annibal.

Habet hæc eadem in eodem Actu Sc. II. Legerem ex eadem Scena. Jamque omne fas licet, & nefas. Mussatus *hæc eadem sic expressit in laudato Actu Sc. I.* Finge te iratum mihi. Dolosa species hæc ad interitum trahet. Hinc inde multos transfugas; absit Fides, Pietasque nostris actibus semper procul. *Ad finem Chori Act. II.* Eccerinidis.

nium; vitandum servile jugum; & modis omnibus defendenda libertas usque ad finem mortis. Amodo Senes & Juvenes, & generaliter omnes in tantis angustiis commorantes misericordiam quærunt, sic dicentes *. *Quid Deus tantos pateris furores? Cur terra non dehiscit sub pedibus ut hic* Hezerinus *subeat tenebras. Te Patrem Cæli populus redemptus*[1] *invocat supplex iterum relapsus.*

C A P. III.

Qualiter Padua *trahitur de Dominio* Hezerini.

INiquus Tyrannus *Hezerinus* cogitans ducere ad effectum, quod jam longo tempore putabat[2], scilicet devastare *Mantuanum* districtum, & postmodum progredi ad majora, congregatis in *Verona* militibus, ac peditibus de *Marchia Tarvisina*, ac etiam suis militibus *Teotonicis*, in quibus habebat maximam confidentiam, magnifice, & potenter equitavit versus *Mantuam* MCCLVI. circa principium Mensis *Madii*. Ecce quidam Legatus *Romanæ* Ecclesiæ, qui venerat *Venetias* de mandato Summi Pontificis, convocatis *Venetis*, *Ferrariensibus*, & Nobilibus expulsis de *Marchia Tarvisina*, prædicans Sanctam Crucem in perniciem *Hezerini*, Nobili viro *Tisoni* de *Campo sancti Petri* consignavit[3] vexillum Sanctæ Crucis. Hoc facto Legatus, qui se asserebat nosse voluntates *Paduanorum*, qui detinebantur sub Imperio *Hezerini*[4], de consilio D. *Marci Quirini* Potestatis *Paduæ*, *Marci Badoarii*, *Tisonis* prædicti, & aliorum Nobilium de *Marchia Tarvisina*, post expugnationem quorundam Castrorum, exercitum suum feliciter collocavit in *Villa Plebis*. Cum verò fama tenuit, quod gens Crucis erat in *Plebe*, multi habitatores Villarum venerunt ad Legatum alacres[5], quasi expugnare deberent barbaras nationes. Facta in *Plebe* concione solemni, Legatus se movit versus *Paduam*, & post magnam expugnationem, sicut placuit Summo Deo, Legatus cum gente sua tam potentem, tam invictam habuit Civitatem, positis armis intrinsecus, nec fuit multa strages hominum occisorum; sed inter unam partem, & aliam fortè quinquaginta homines perierunt. Facta fuerunt prædicta MCCLVI. Die *Lunæ* XII. Mensis *Junii*. Reclusis hostibus intra muros, omnes affectuosè hanc diem benedicebant, quam sua ætate venturam vix aliquis cogitasset. Die verò sequenti omnis gens, Crucis arma lætanter arripuit, & pugnatum est undique[6]: sed tandem mota porta *Pontis Altinati* per ignem, intravit Civitatem gens Legati. *Ansedisius* verò *Guidotus*[7], qui se appellabat Vicarium Imperii usque *Tridentum*, qui pro *Hezerino* in *Padua* multas sævitias perpetraverat, videns ignem per portam *Sancti Joannis*, aufugit, quem sui videntes conversum in fugam, & ipsi similiter fugierunt. Fugatis hostibus

Legatus Pont. Paduam adimit Hezerino.

Ansedisius Guidotus *Vicarius Paduæ.*

apertæ sunt portæ Civitatis ex omni parte. Extractæ sunt de carceribus omnes fœminæ, ac pueri[8], quibus septem magnæ domus erant plenæ in tantum, quòd vix poterant vivere, vel spirare. In introitu Civitatis mortui fuerunt circa septem, cujus potuit esse causa[9], quòd *Paduani* intrinseci extrinsecorum adventum toto desiderio expectabant (a). In paucis verò diebus sequentibus *Mestre*, & quasi omnia loca *Paduani* destrictus fuerunt reddita D. Legato, & Communi *Paduæ*; & in tantum se præceptis Matris Ecclesiæ subdiderunt, quod pauci, imo ferè nulli fuerunt, qui haberent de malis præteritis memoriam, vel de transactis cruciatibus condolerent, quoniam dulcedo post amaritudinem plus delectat.

C A P. IV.

De Gestis per Hezerinum *capta* Padua *per Legatum.*

LIcet *Hezerinus*, cum redibat a vastatione *Mantuæ*, manifestè scivisset, *Paduam* fore captam: ille tamquam sagax (b) Tyrannus aliud gerens in ore, & aliud in mente[10], quam citius potuit sine mora cum toto exercitu equitavit *Veronam*, taliter ordinans gentem suam, quod nullus potuit deviare. Et sic, quamvis *Hezerinus* hæc tegeret, quantum posset, tamen murmurabatur latenter, & timorosè per omnes, *Paduam* fore captam. Timens *Hezerinus*, ne liceret mæstis gentibus mutare propositum, claudi fecit omnes Portas Civitatis, & si quis recedere præsumebat, manibus & pedibus truncabatur.

Vult amodo *Hezerinus* sui odii venenum evomere, & suis convocatis complicibus quæsivit consilium, quid facere habeat[11] de *Paduanis*. Tunc ait quidam *. *Magnanime Princeps subito* Paduanos *cape:* Verona *vinctos teneat, & carcer tuus, mortes minare rigidas, &* Paduam *celer accede, invade trepidos, tolle moras, quoniam terror suorum, & vester magnus vigor sternet rebelles, victor optatum feres*[12]. *Hezerinus*, vir iniquitatis inauditæ, jussit *Paduanos* carcerari, & eos fecit spoliari[13] equis, & armis, & omnibus ornamentis, quæ tulerant studiose ad *Hezerini* decorem, & fuerunt numero undecim millia, & ultra, quos omnes perire fecit igne, gladio, fame, & siti, & pestibus inauditis, de quibus * neque CC. redierunt.

Persecutor humani generis cogitans *Paduam* occupare, si poterit, congregato exercitu copioso de *Verona*, *Vincentia*, *Feltre*, *Cremona*, *Papia*, *Placentia*, *Vercellis*, *Brixia*, *Bergamo*, & de diversis partibus multis Gentibus congregatis, equitavit *Montegaldam*, & eam cæpit, excæcatis, omnibus repertis in Castro. Postmodum verò venit *Hezerinus*, credens *Paduam* occupare violenter. Scientes * amodo *Paduani*

Mussati *hæc ipsa sunt in* Eccerinide *Act. III. Sc. IV. ore Commilitonum. Ibidem paullo aliter hæc leguntur, nempe.* Accede, muros milites cogant tui. Invade trepidos, tolle pendentes moras. Terror suorum, noster & magnus vigor sternet rebelles, victor optatum feres. *Vndecim millia* Paduanorum Hezerini *jussu exstincta.* *Al.* Nunquam. Montegalda *capitur ab* Hezerino. *Al.* Auscu...

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Populus redemptus.* In V. deest, *Populus*, & pro *redemptus* est *redactus.*

2 *Putabat.* M. *perôtabat*, pro *peroptabat.*

3 *Consignavit.* P. *assignavit.*

4 *Qui detinebantur sub imperio* Hezerini. Idem. *Qui sub* Hezerino *detinebantur.*

5 *Ad Legatum alacres.* M. mendosè, *ad* Ecelinum *alacres.*

6 *Die verò sequenti omnis Gens crucis arma lætanter arripuit, & pugnatum est undique.* V. *Die verò sequenti omnis gens Crucis arma lætanter arripuit, Civitatem gens Legati, & quasi totam arripuit civitatem, & pugnatum est undique.*

7 Guidotus. P. *de* Guidotis.

EMENDATION. LOCOR. ALIQ. AB OSII MANV.

(a) *Toto desiderio expectabant.* Quidni melius, *toto desiderio expetebant.*

(b) *Ille tamquam sagax.* Rectius utique. *Ille tamen, tamquam sagax.*

8 *Extractæ sunt de carceribus omnes fœminæ, ac pueri.* V. *Extracti sunt de carceribus omnes, fœminæ, ac pueri.*

9 *Cujus potuit esse causa.* In V. corruptè. *Quod potuit esse causa.*

10 *Aliud gerens in ore, & aliud in mente.* Deest in P. præpositio.]

11 *Quid facere habeat.* M. *Quid facere debeat.*

12 *Victor optatum feres.* V. *& victor optata feret*, contra leges metri.

14 *Spoliari.* Idem. *Spoliare.*

ni, quod locatus est exercitus valde prope, exiverunt obviam inimicis, locantes se foris a muris Civitatis inter spaldum. Erant autem in hoc Ecclesiæ guarnimento *Aquilejensis* Patriarcha; Dominus *Bianchinus* de *Camino*, Dominus *Azo Estensis* Marchio cum *Ferrariensi* militia, Milites *Mantuani*, *Veneti*, *Clugienses*, de *Romagna*, & quidam expulsi de *Verona*. Milites & pedites, qui venerant de *Bononia* ob Sanctæ Crucis reverentiam, recesserunt, Dominum Legatum & alios pugnantes pro fide in maximo necessitatis articulo relinquentes. *Hezerinus* verò sæpenumero appetivit intrare *Paduam* violenter; sed propter nobilem defensam spes sua ivit incassum. Videns amodo *Hezerinus*, se frustra gentem in obsidione tenere, attentavit transire riveriam *Montissilicis*; sed nequivit. Post verò magnam devastationem villarum, totam suam militiam, quam habebat ultra militiam *Paduanam*, in triplum ordinatè glomeravit in unum, & viam ordinatè capiens [1] *Vincentiam* est reversus. Fuerunt hæc MCCLVI. circa finem *Augusti*. Et die IV. intrante *Septembri* rediit *Vincentiam*, ubi fecit publicam concionem, in qua inter cætera fuit locutus, quod milites sui *Paduam* obsederunt, & Marchionem *Estensem* cum sua gente &, quod plus est, *Romanam* Ecclesiam compulerunt turpiter trepidare, dum Legatus Apostolicæ Sedis latuit intra spaldos. His verbis propositis, & aliis, ille callidus, & astutus dubitans amittere *Vincentiam*, proposuit *Vicentinos* ponere extra propriam Civitatem, & ait: *Meis fidelibus* Vincentinis *sic dicam* [2]. *Nolo, quòd mei* Vincentini *lateant intra muros, quemadmodum fœminei* Paduani; *sed foris a Civitate permaneant, & per burgos, ut, si qui velent ausu temerario venire* Vincentiæ, *redeant flebiliter, & dolenter, & noscant quid valeat* Vincentinorum *libertas*. Et sic, positis in *Vincentia Veronensibus*, & *Teotonicis*, *Vincentinos* manere fecit extrinsecus, & ita eis Lunam monstravit in puteo, & sub auri specie præstitit auricalcum. Post hæc ivit *Veronam*, & cunctis gentibus, quæ fuerunt [3] cum eo, dedit licentiam recedendi.

Hezerinus videns, se non posse potiri Padua, Vincentiam redit.

Vicentinos locat extra propriam Civitatem.

CAP. V.
De captione Legati.

LEgato sanctæ fidei hactenus * satisfecit gratia Dei [4]; sed quia in rebus (a) hujus Seculi nulla est prosperitas, quam adversitatis stimulus non oppugnet. Ecce namque talis evenit casus, quod *Cremonenses* fraudulenter acceperant quædam Castra *Brixiensium*, qui nunc favebant (b) Ecclesiæ. Quare D. Legatus cum suis fidelibus exivit *Brixiam*, ut *Cremonensibus* obviaret. Hoc audito *Hezerinus* cum maximo guarnimento equitavit *Veronam* ad exercitum
16 *Cremonensium*, quod multum terruit Legatum, quia ad exercitum Legati nondum advenerat Marchio *Estensis*. Itaque *Hezerinus* cum *Cremonensibus* contra exercitum Legati viriliter equitavit: & tandem post magnam pugnam captus fuit Legatus, multi alii capti, vel mortui permanserunt in campo, quod multum

Veronam adit

* *Al.* Satis favit.

Cremonenses castra Brixiensium accipiunt.

Hezerinus pro Cremonensibus pugnat contra Legatum, & eundem capit.

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.

(a) *Sed quia in rebus.* Delerem hic *quia* calamo non suspenso; aut eo relicto ex sequentibus, *ecce namque talis*, particulam *namque*.

(b) *Quæ nunc favebant.* Congruentius utique, *quæ tunc favebant.*

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Ordinatè capiens.* M. *Ordinatè arripiens.*
2 *Sic dicam.* P. *Sic dico.*
3 *Quæ fuerunt.* P. *Quæ fuerant.*
4 *Gratia Dei.* Abest postrema vox a P.

A omnes amicos Ecclesiæ contristavit. Dominus *Hezerinus* in hoc loco majorem habuit gloriam, quam habere potuisset in toto exercitu *Lombardiæ*. Fuerunt hæc MCCLVIII. Mense *Septembri*. 1258

Eodem mense *Brixia* reddita fuit *Hezerino*, in qua multos milites decollavit: trusit populares in carcerem, fœminas, pauperes, & pupillos: Ecclesias destruxit, & castra: & breviter, totam *Brixiam* dedit exterminio, & ruinæ. Nullum est sanè diluvium, nulla pestis, quæ tantam inferat miseriam toleranti, quam
B sub iniquo Tyranno libertatis. Satis ergo est manifestum, quod quilibet debet noscere Tyrannos, fugere proditores [5], & usque ad mortem defendere libertatem.

Brixia ab Hezerino traditur exterminio, & ruinæ. Tyrannorum pestis toto pectore propulsanda.

CAP. VI.
De morte Hezerini.

JAm animus *Hezerini* levatur in altum. Scit enim, quod Rex *Castellæ* electus Imperator, licet in discordia, intendit prorsus venire in *Lombardiam*. Scit etiam, quod jam secretè tractaverat, quod quidam *Mediolanenses* sibi proditoriè traderent *Mediolanum*. Itaque congrega-
C to exercitu copioso, ait iis, de quibus plurimùm confidebat, *in* Lombardiam *se velle agere rem majorem, quam acta foret a tempore* Caroli Magni *citra*. Et electo die suæ motionis, de consilio Astrologorum, circa finem *Augusti* MCCLIX. equitavit magnificè circa mœnia *Urceorum Brixiensis* districtus, qui adhuc *Hezerino* . . . . Hoc audito Marchio *Palavicinus*, *Bossius* de *Dovaria*, qui cum *Cremonensibus*, inscio *Hezerino*, secretè fuerant in concordiam cum Marchione *Estensi*, & cæteris fidelibus Ecclesiæ, moto toto exercitu *Cremonensium* locaverunt se circa *Castrum* de *Soncino*, ve-
D nientes obviam *Hezerino*. Marchio *Estensis* cum *Ferrariensibus*, & *Mantuanis* equitaverunt *Marchariam* in *Cremonensium* auxilium, & succursum. *Hezerinus* ipse subitò, & latenter remisit *Brixiam* populum *Brixiensem*, & cum suo copioso exercitu, furtivo gressu transivit flumen *Olei* per pontem de *Palazzolo*: & illi *Mediolanenses* proditores, per quos sperabat habere *Mediolanum*, venerunt ad ipsum. *Martinus* verò *della Turre*, Capitaneus in *Mediolano*, cum *Mediolanensibus* copiosè exivit in auxilium [6] *Cremonensium*, propinquans ad eorum exercitum, quantum potuit. Ecce Leo rugiens, insciis *Lom-*
E *bardis*, pervenit ad vadum cujusdam fluminis, quod dicitur *Ada*: & transivit per vadum, & cœpit versus *Mediolanum* dirigere iter suum: & forsan peregisset sui crudelis animi propositum, sed fuit voluntas Dei. Scilicet Nuntius quidam animo anhelanti hoc retulit *Martino della Turre*, qui subito *Mediolanum* est reversus, & prævenit adventum *Hezerini*, & sic Civitatem incolumem reservavit. Ipse autem coluber tortuosus, fons scelerum, & magister, cum jam facere nequeat, quod præsumpsit, rediit spe fraudatus [7], & violenter occupat Pontem *Cassani* super *Ada*, & eum tenuit & armavit, & mansionem suam in *Vicomercato* posuit infelicem. Cogitavit inter se [8], quid in tantis periculis sit agen-

Rex Castellæ Imperator electus.

Vrcei. Supple lacunam istam ex Chronico Rolandini Lib. XIII. Cap. XI. Viriliter resistebant.

Marchio Palavicinus. Bossius de Dovariæ.

Martinus Turrianus. Hezerini progressus Mediolanum versus.

Hezerinus Pontem Cassani occupat. Vicomercatus.

5 *Quod quilibet debet noscere Tyrannos, fugere proditores.* M. *Quod quælibet debet noscere, Tyrannos fugere proditores.*
6 *Copiosè exivit in auxilium.* M. *copiosè exivit* Mediolanum *in auxilium.*
7 *Rediit spe fraudatus.* M. *Rediit* (& mel.) *spe fraudatus.*
8 *Posuit infelicem. Cogitavit inter se.* Idem. *Posuit infelicem, cogitans inter se, &c.*

Al. Cogitans.

agendum: nihil* curans amodo de domibus planetarum, vel sideribus. Nam non ignorat, sibi summum periculum esse inter flumina, inter loca inimicorum, & inter hostes, & esse cunctis Gentibus *Italiæ* odiosum. Studet*de gente sua plus solito procurare. *Hezerino* manente in *Vicomercato*, *Cremonenses*, Marchio *Estensis*, & omnes de parte Ecclesiæ viriliter equitaverunt ad Pontem *Adæ*, quem tenebat *Hezerinus*. Quidam ivit ad *Hezerinum* referens facti seriem festinanter. Tunc *Hezerinus* protinus properavit ad Pontem, quem de facili habere confidens, suos milites, & pedites animabat ad pugnam, in tantum, ut quasi hostes jam de ponte cederent. Sed extrema gaudii luctus occupat. Nam ecce sagitta quædam, de Ponte emissa, fixit *Hezerini* sinistrum pedem, qui dolorem vulneris alta mente contempsit, & ad *Vicomercatum* est reversus, dixitque omnibus audientibus: *Hodie sine ponte talem viam faciemus, quam cum ponte Hostes nullatenus attentarent.* Et cum gente sua salubriter transivit *Adam*. Stabat igitur *Hezerinus* regali more in dextrario phalerato, tergo verso ad inimicos, quasi eos pro nihilo reputaret, directa facie ad *Brixienses*, qui ultimo transibant. Sed post illius gentis transitum acies *Lombardorum* appropinquavit ad acies *Hezerini*. Et ecce *Brixiensis* militia cæpit versus *Brixiam* extendere viam suam, nec declinare ad *Hezerini* defensam. Ipse verò animosus, & audax, aspiciens gentem suam nullatenus in armis, vel viribus confidere, & quosdam se reducere ad eum, tanquam ad locum muniminis, & ad Castrum, stans in articulo tali, cæpit tendere cum gente
17 sua versus *Bergamum*, non sicut fugiens, sed equis procedentibus, quasi passim. Insecuta est gens *Lombardica Hezerinum*. Et ecce *Estensis* Marchio, & Marchio *Palavicinus*, Marchio *Bossius* de *Dovaria* & alii quamplures Nobiles, & potentes *Hezerinum* circumdederunt, & cæperunt quem sic captum quidam bis, vel ter in capite percussit, excusans se, & dicens, quod fratrem suum uno pede fecerat mutilari. Sed quisquis fuerit, laudem non meruit; sed opprobrium vilitatis. Fuit hæc captio MCCLIX. exeunte *Septembri*. *Hezerinum* verò sic captum honorabiliter, ut in hoc casu decuit, ad *Castrum Soncini* conduxerunt, &* accitis medicis[1], & sapientibus, talem curam habuerunt de eo, quam laudare possis factam per *Albericum* ejus fratrem, quæ non profuit[2]. Nam die undecima, post ejus captionem, diem clausit extremum, & a prædictis Baronibus honorabiliter fuit in *Soncino* sepultus, & sic causa passionis[3], tumulo paterno fraudato, in aliena patria requievit.

Gens Ecclesiæ tendit ad Pontem Adæ.

Hezerinus in Adæ transitu vulneratur.

Capitur, & moritur.

Al. Vocatis.

CAP. VII.

De morte Alberici *de* Romano, *& suorum.*

HEzerini audita desiderabili captione, & postea ejus morte, multiplicatum est gaudium populis exultantibus in immensum. Itaque, postquam veritas cognita est, Urbes pacificantur, & Gentes. Et eodem anno, tempore autumnali, quidam nobiles *Vincentini Paduam* cucurrerunt, rogantes Populum *Paduanum*, quod *Vincentiam* accipiant, & defendant. Et tunc statim Potestas cum militia *Paduana Vincentiam* equitavit, & dispositis *Vincentiæ* negotiis sapienter, omnes *Paduani* cum Potestate alacres *Paduam* sunt reversi. Paucis verò diebus elapsis, illi, qui *Bassanum* tenebant pro *Hezerino*, se reddiderunt in manibus Potestatis, & *Bassanensibus* data electione, utrum vellent subesse *Paduæ* vel *Vincentiæ*, subesse Communi *Paduæ* sponte elegerunt.

Vide Cap. X. Libri XII. Rolandini. Vincentia se tradit tutela Populi Paduani.

Bassanum se subjicit Paduæ.

Ecce jam Domini Anno revoluto, scilicet MCCLX. *Albericus* de *Romano* anxietatibus circumventus, tum propter mortem *Hezerini*, tum quia sciebat, se in *Tarvisio* tyrannidem, & mala innumerabilia perpetrasse, quæsivit sibi locum securiorem in suis castris: & cum tota sua familia, & quibusdam militibus *Teotonicis Tarvisia* derelicto, ad *Castrum Sancti Zenonis* equitavit. Erat autem hoc castrum in *Pedemonte* artificiose constructum, & adeo munitum, quod dicebatur a multis *Castrum Sancti Zenonis* posse totam *Marchiam* subjugare. *Tarvisini* verò malorum memores, quæ *Albericus* fecerat in *Tarvisio*, volentes de eo sumere ultionem, exiverunt *Tarvisium* hostiliter, & positi sunt circa locum. Sic itaque magnifice permanentes [4] a Kal. *Junii* usque circa finem *Augusti*, taliter impugnaverunt locum, & inimicum[5], quem præ cunctis desideriis confundere nitebantur, quod ad hoc tandem est deventum, quod *Teotonici*, & quidam alii, quos *Albericus* secum habebat pro defensa, circa finem *Augusti* extrinsecis dederunt castri munitionem[6], quæ vulgò dicitur, *Cinta*. Stat nunc *Albericus* cum uxore, & filiis in summo turris dolorosus, & tristis, sciens cunctos desiderare ejus desolationem, & mortem. Cum per triduum stetisset in summo turris conclusus, non tantum fame, quantum arida siti devictus, uxori ac filiis non sine lacrimis est locutus, & ait: 1260

Castrum S. Zenonis.

Alberici de Romano obsidio in Castro S. Zenonis.

Heu vigor, & sapientia Hezerini *crudeliter & indigne jacet prostrata, & nostro jugulo insistit iniquitas circumstantium proditorum. Vos verò, Clarissimi filii, domus nobilis de* Romano *hæredes veri estote*[7], *& de prædecessorum vestrorum morte facite meritam ultionem. Habetis namque magnam partem in* Lombardia, *& consanguineos vestros nobiles, & potentes Comites de** Magono [8], *qui natura sanguinis exigente, favebunt vobis, & vestræ parti. Ego autem do vobis paternam benedictionem, & gratiam, & Deum precor Omnipotentem, ut super inimicis nostris*[9] *vobis det gloriam, & triumphum.*

Allocutio ejusdem ad Uxorem, & filios.

Mangono. Rolandinus.

Post hæc vocavit ad se omnes, qui cum eo erant, & ait: *Scio, quod melius est, quod solus moriar, quàm vos mecum. Accipite ergo me captum, & meam familiam, & reddite inimicis.* Tunc subditi protinus descendentes locuti sunt cum inimicis, promittentes se daturos suum Dominum, & familiam, si vellent eos dimittere absolutos. Et habuerunt Servi gratiam postulatam. Ductus est ergo *Albericus* cum sua familia infra turrim, & impositum est ei ligneum quoddam frœnum, sine quo stetit tantum, quantum accipere potuit pænitentiam de commissis. Demum ductus est per exercitum unà cum Uxore, & sex filiis, & duabus filiabus. Ipse vero cum filiis fuit gladio truncatus, & membratim laceratus per frusta: duæ ejus filiæ & Uxor

Allocutio altera Alberici ad Commilitones.

Alberici familia, atque adeo Domus universa de Romano finis.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Et accitis Medicis.* P. *Et habitis Medicis.*
2 *Quæ non profuit.* M. *Quod non profuit.*
3 *Et sic causa passionis.* M. *Et sic compassionis.* Forte pro *causa compassionis.*

4 *Sic itaque magnificè permanentes.* In V. deest *itaque.*
5 *Et inimicum.* M. *Et inimicos.*
6 *Castri munitionem.* Idem, sed mendosè. *Castri ministrationem.*
7 *Hæredes veri estote.* In M. deest *veri*, & in P. adest *verò* pro *veri*.
8 Magono. M. Mangono ut apud *Rolandinum*.
9 *Super inimicis nostris.* Idem. *Super inimicis vestris.*

Vide librum III. Chronicæ Monachi Paduani ad ann. 1260.

Vxor incendio sunt consumatæ. Facta fuit hæc cædes in MCCLX. exeunte *Augusto*.

Mortuis illis de *Romano*, omnes cives *Paduæ*
iverunt per Civitatem, quasi nudi se verberan-
18 tes ob Dei reverentiam; & adeo se pacificave-
runt in unum, regentes *Paduam* in commu-
ni, quòd omnes sperabant, pacem in *Padua*,
& tota *Marchia Tarvisina* perpetuò duraturam.

In MS. quos vidit Franciscus Mussatus. Cortusiorum Chronica hic incipit. Vidimus & nos quosdam hujuscemodi MS.

Licet de Gestis illorum de *Romano* scribatur plenius in Chronica *Rolandini*; tamen placuit aliquam facere mentionem in exemplum, quòd pravum dominium sit vitandum, & ad evidentiam infra scriptarum Novitatum, quæ post adventum Imperatoris *Henrici* meo tempore occurrerunt.

CAP. VIII.

De quibusdam novitatibus post excidium familiæ de Romano.

Bellum Paduanorum cum Veronensibus, Lonicum Veronensibus eripitur. Vicentia subdita Paduanis. Annus obitus B. Antonii. Forte melius. Obsederunt. Angaranum capitur a Paduanis.

LIbera *Marchia* permanente post mortem illorum de *Romano*, quidam *Vicentini* proditoriè dederunt *Veronensibus* quædam Castra. Vnde Commune, & Homines de *Vicentia* se Communi *Paduæ* liberè reddiderunt, & sic *Paduanorum* exercitus *Lonicum* ivit hostiliter, & ipsum proinde de manibus *Veronensium* extirpavit. Stabat amodo *Vincentia* pacificè sub dominio Communis *Paduæ* in MCCLXVI.

1266 In eodem anno obiit Beatus *Antonius Peregrinus* [1].

Albertus Scaliger.

1273 In MCCLXXIII. quidam * ascenderunt *Castrum Angarani*, sed exercitus *Paduæ* eum accepit per vim.

Coloniæ castrum evertitur. Scaliger Vicentiæ inhiat. Bartholomæus, & Ansedisius de Schinellis.

In MCCLXXVIII. mense *Novembris* [2] *Paduani* castrum *Coloniæ*, *Veronensis* districtus, obsederunt, & mense *Decembri* habuerunt per vim. Hoc facto Dominus *Albertus della Scala*, Capitaneus *Veronæ*, timens potentiam *Paduanorum*, & Marchionis *Estensis*, sapienter venit ad pactum, quod dictum castrum destruatur, & perpetuò debeat manere desolatum [3].

Eodem Anno Dominus *Albertus della Scala* voluit accipere *Vincentiam*. Quare Domini *Bartholomæus* & *Ansedisius* fratres de *Schinellis*, nobiles cives *Paduæ*, fuerunt tanquam proditores forbanniti [4].

Paduani cum sociis, tendunt Villam Novam. Gerardus de Camino fit Paduæ Civis. Veronenses iterum Vincentiam adoriuntur. Leonardi, & Jordani de Sarego Vicentinorum obitus. Valdagnum. Castrumbaldum.

Statim in sequenti anno *Paduani* cum Nobilibus de *Camino*, Patriarcha *Aquilejensi*, & Carrocio *Paduano* iverunt *Villam Novam*, faciendo guastum usque ad *Burgos Veronæ*: postremò devenerunt ad pacem. Hoc anno Dominus *Gerardus* de *Camino* in civem *Paduæ* fuit assumptus.

1290 *Veronenses* iteratò in MCCLXXX. voluerunt accipere *Vincentiam Paduanis*. Vnde per *Paduanos* captus fuit D. *Leonardus* Comes *Vincentinus*, & mortuus. Post cujus mortem in anno sequenti D. *Jordanus* de *Sarego*, frater uxoris D. *Leonardi*, nocte insultavit in milites *Paduanos*, volens *Vincentiam* de manibus *Paduanorum* extirpare. Qui post magnam pugnam captus fuit cum sequentibus [5], & in platea Communis *Vincentiæ* decollatus.

Sequenti anno quidam Castellani forbanniti A ascenderunt *castrum Valdagni*, ostendentes se rebelles, qui capti per vim fuerunt & in *Campo Martio Vincentiæ* decollati. Eodem anno completum fuit laborerium *Castribaldi*.

CAP. IX.

MCCLXXXXIII.

De discordiis Marchionum Estensium.

1293 Azo dissidet ab Aldrevandino fratre. Aldrevandinus implorat auxilium Paduanorum contra fratrem. Cerrum, & Calao. Paduani contra Estenses. Veneze. Raymundus Patriarcha Aquilejensis componit Estenses cum Paduanis.

MOrtuo *Obizone* Marchione crevit discordia inter filios, in tantum, quod D. *Azo* cogitans solus habere dominium *Ferrariæ*, *Mutinæ*, & *Regii*, & totius patrimonii domus B *Estensis*, primò D. *Aldrevandinum* jussit exire *Ferrariam*, qui *Paduam* venit, & contra fratrem auxilium imploravit. Cui *Padua* ait: *Tibi succurri paterna merita meruerunt.* Et hac causa *Castra Cerri*, & *Calaonis* capta a *Paduanis* fuerunt; & destructa, & munimina Marchionum *Estensium* pulcherrima fuerunt diruta omnibus fundamentis. D. *Albertus della Scala* videns hanc discordiam, cogitavit habere concordiam cum Communi *Paduæ*: & se obtulit, & Commune *Veronæ* in servitium *Paduanorum*, quod Commune *Paduæ* acceptavit. Item *Paduani* C iverunt hostiliter contra Marchiones, & castra sua fixerunt ultra flumen *Aticis* circa castrum de *Veneze*. Hoc videns *Raymundus*, *Aquilejensis* Patriarcha, pacem composuit hoc modo, quod Marchiones *Azo*, & *Franciscus* in gratiam *Paduanorum* sint recepti, & ipsi dederunt Communi *Paduæ* Abbatiam cum suis juribus, & tertiam partem *Lendenariæ*, *Luxiam*, castrum de *Veneze* cum sua Curia, & terras
Burbili: & quod ipsi Marchiones nunquam pos- 19
sint in summitatibus *Cerri*, & *Calaonis*, & *Rocchæ Estensis* facere aliquod ædificium. Fuerunt hæc in MCCLXXXXIII. *

Abbatia, & tertia pars Lendenariæ cum aliis oppidis tradita Paduanis. Azo fratrem alterum Franciscum expellit. Frescus Azonis filius naturalis, Azoni succedit in dominio Ferrariæ. Azonis.

D Dominus *Azo*, *Estensis* Marchio, volens propositum suum adimplere, scilicet habere dominium totius patrimonii de *Ferraria*, expulit alium fratrem suum Dominum *Franciscum*, prius tamen contracto matrimonio cum nobili Domina de progenie Regis *Franciæ*. qui cum Domino *Alberto della Scala*, & *Mantuanis* societatem fecit contra fratrem, amodo asserens [6] manifestè velle partem Imperii sustinere. Duobus suis fratribus sic expulsis multùm gloriatur D. *Azo*; sed extrema gaudia luctus occupat. Nam subito habuit nuntiantem, filium suum naturalem expulsum de *Mutina*, & sequenti die *Regium* amisisse. E Post hæc verò *Veronenses* & *Mantuani* cum D. *Francisco* hostiliter venerunt contra *Ferrariam*, qui *Azonem* Marchionem adeo terruerunt, quod cogitavit exire *Ferrariam* sed hortatu suorum militum destitit a proposito. Tandem pax convenit. Non multo tempore subsecuto D. *Azo Frescum*, suum filium naturalem, Dominum constituit in *Ferraria*, & infirmus venit, & ibi solvit debitum naturale in
MCCCVIII. de mense *Januarii*. 1308

CAP. X.

MCCIX. Mense Augusti.

F *De* Ferraria, *&* Venetis *excommunicatis.*

Rhodigium, & Lendenaria tradita Paduanis. Frescus Ferrariam dat Venetis.

STatim post mortem * Marchionis D. *Franciscus* furtivè intravit *Rhodigium*, & habuit *Lendenariam* cum quibusdam Castris, quæ omnia dedit Communi *Paduæ*, tanquam suum patrimonium proprium. Dominus verò *Frescus*, timens amittere *Ferrariam*, eam dedit in manibus *Venetorum*, qui ipsum cum filiis in Civem *Vene-*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 Antonius Peregrinus. *P.* Antonius Pelegrinus.

2 *In* MCCLXXVIII. *mense* Novembris, *&c.* Desiderantur hæc, & alia, quæ sequuntur usque *Hoc facto* in M.

3 *Perpetuo debeat manere desolatum.* M. *Perpetuò maneat desolatum.*

4 *Proditores forbanniti.* V. *Proditores de* Padua *forbanniti.*

5 *Cum sequentibus.* Idem, *cum sequacibus.*

6 *Amodo asserens.* Ignorat illud. *amodo* P.

Legatus Pont. Venetis adimit Ferrariam. Venetorum strages ad Thealdum castrum. In alio MS. Victi tandem a Legato ab omnibus truncabantur: alii autem ascendentes naves, in tantum &c.

Venetiarum receperunt: quibus annuatim providebant de libris C. grossorum. Dominus *Franciscus* procuravit, quod Summus Pontifex *Ferrariam* in sua protectione recepit; & *Bononiam* misit suum Legatum, qui *Venetos* ab omni communione fidelium separavit. Adhuc *Venetis* resistentibus, Legatus cum copioso exèrcitu *Ferrariam* obsedit, & cæpit. *Veneti* verò fugierunt ad *Castrum Thealdum*, positum in suburbio Civitatis, contra stimulum calcitrantes.* Naves in tantum ponderabant, quod cum ipsis navibus ibant in profundum: alii se præcipitabant in *Padum*: alii mactabantur ut canes, de quibus tria millia ultrà fuerunt sepulti in una sola fovea, quam ipsi fecerant pro defensa. Si qui casu fugere potuerunt tales pœnas, capiebantur ut servi. Fuerunt hæc in MCCCIX. mense *Augusti*.

1309 Statim post hoc *Castrum* de *Manchamo* captum a *Ravenatibus*, fuit destructum.

Factum Bajamontis Thiepolo. Quirini. Baduarii. Petrus Gradonico Dux Venetiarum. Justiniani. Danduli. Delphini. Finis Bajamontis, & sociorum. Al. Vexillifero. Baduarii finis. Veneti restituuntur Communioni fidelium.

Dominus *Bajamonte Thiepolo* [1] cum quibusdam de *Cà Quirino*[2], & *Baduariis*, & aliis de parte in Ecclesiæ, statim in sequenti anno, mense *Junii*, movit civile bellum cum gente sua, viriliter intendens Sancti *Marci* obsidere plateam. Dominus *Petrus Gradonico* Dux cum illis de *Cà Justiniano*, *Dandulo* & *Delphino*, & aliis taliter ordinavit, quod *Bajamonte* rediit in *Rialtum*. Qui postea curialiter cum falsis promissionibus cum multis suis sequacibus fuit expulsus. Et postea forbanniti perpetuo, bonis suis omnibus publicatis. Occidebantur ubique, & occisoribus a Communi *Venetiarum* præmium donabatur. In hoc civili bello mortuus fuit unus de *Quirino* cum filio, Vexillifer *Bajamontis*. Sequenti die D. *Baduarius* de *Baduariis* de *Padua* ivit *Venetias*, asserens se insontem. qui fuit capitali pœna damnatus quia miles, socii sui furca suspensi (a).

Post hoc civile bellum, Summus Pontifex *Venetos* restituit in integrum, ipsosque multavit in florenis centum M. de D. *Bajamonte*, & suis nil curavit. Quod est exemplum, quod unusquisque cavere debet subvertere velle propriam Civitatem. Stat amodo *Ferraria* in dominio *Romanæ* Ecclesiæ [3], in qua stare poterant etiam Marchiones [4].

CAP. XI.

MCCCX. *Mense* Julii.

De statu pacifico, & magnifico Civitatis Paduæ.

Paduæ imperium anno 1310.

BRevitas obscuritatem inducit, sic & verborum prolixitas tædium generat audientibus. Idcirco placet tenere medium in scribèndo. Scias primo, ad evidentiam novitatum; quas vidi in *Marchia Tarvisina*, ut manifestè cognoscas occasum, quod *Padua* sola libera in communionibus in tota *Marchia* imperabat. Duces imò Reges, *Paduanos* cæteris præferebant. *Tuscia*, *Lombardia*, Rectores de *Padua* supplicabant.

Paduæ status olim, & laus.

Sub dominio *Paduæ* erat *Vincentia* cum toto suo districtu: *Rhodigium* cum Comitatu: *Lendenaria*, & Abbatia. Erat *Padua* armis, & equis plena, & aliis divitiis infinitis, munita & turribus[5], & aliis ædificiis delicatis. Forenses de diversis partibus *Paduam* veniebant ad refugium salutare. Sapientibus viris, doctoribus in qualibet arte liberali[6], religiosis viris splendida, & ut breviter concludatur [7], multa Sanctorum corpora in *Padua* sunt sepulta, quorum precibus Deus *Paduam* in pace longissima[8] conservavit, scilicet quinquaginta annnis; & ultrà[9], post obitum *Hezerini*. Hæc ætas pacis habuit *Lovatum Paduanum*, præter cætera Militem, & Judicem decoratum[10].

Lovatus Patavinus, & ejus laus.

Episcopus Constantiæ.

Dum *Padua* sic esset in pace, Episcopus de *Constantia* intravit *Paduam*, annuncians, quòd *Henricus*, Comes de *Lucemborgh*, Imperator electus, de consensu Pontificis intendit omnino intrare *Italiam*, ut recipiat *Romæ* coronam Imperii. Licet ergo hæc nunciatio fuisset tremor omnibus *Lombardiæ*, sola *Padua* non curavit, sperans, quod sua potentia non valeat aliquibus adversitatibus immutari. Præfatum Nuncium honorificè receperunt. Fuit hæc nunciatio in MCCCX. a Nativitate Domini de Mense *Julii*.

CAP. XII.

MCCCXI.

De adventu Imperatoris Henrici.

Henricus Comes de Lucemborg Imperator. Guidus della Turre, Philipponus Papiæ Comes, Antonius & Bassaninus Laudensis. Mel. Fisiraga. Nuntii Imperatoris. Coronatione Modœtiæ. Henricus Scrovegnus. Rolandus de Guarnarinis. Jo. Vigontia.

CVm Imperator *Henricus* esset in *Aste*, quidam Nobiles de *Lombardia* [11], scientes esse ejus adventum de voluntate *Clementis* Summi Pontificis, ipsum honorificè receperunt, scilicet D. *Guidis della Turre*, Dominus in *Mediolano*, Comes *Philipponus*, Dominus in *Papia* D. *Antonius*, & *Bassaninus* de* *Sufiraga*, Domini in *Laude*, & alii homines Nobiles & potentes. Dominus *Maphæus Vicecomes*, qui cum filiis erat a *Turriensibut* expulsus de *Mediolano* cum Imperatore *Mediolanum* intravit, de cujus consilio Imperator inter cæteros *Lombardiæ* plurimùm confidebat. Erat enim vir sapiens, & astutus. Imperator stans *Mediolani*, misit litteras ubique, annuntians, se debere a Legatis Summi Pontificis in *Modecia* [12]. corona ferrea coronari. Quæ litteræ præsentatæ fuerunt *Paduæ* in MCCCXI. die primo *Januarii*, post Domino *Alberto* de *Castello* (b) quæ coronatio statim fiet in die Epiphaniæ. Cui coronationi Legati *Paduæ* interfuerunt honorificè, scilicet *Henricus Scrovegnus*, *Rolandus* de *Guarnarinis*, *Joannes* de *Vigontia*, *Petrus* de *Murfis* [13] milites, *Jo: Henricus* de *Capite Vaccæ* Judex, *Baricus* de *Lengua* de *Vacca* legum Doctor, & *Musatus* Poeta. Parvo tempore subsecuto Imperator suprascriptos Nobiles *Lombardiæ* carceravit, Dominum *Guidonem* expulit, & in *Mediolano* D. *Maphæum Vicecomitem* constituit suum Vicarium.

1311 Petrus de Murfis. Jo: Henricus de Capite Vaccæ. Baricus de Lengua de Vacca. Musatus Poeta Legati Paduanorum ad Henricum. Maphæus Vicecomes Mediolani Vicarius.

CAP.

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSIIMANV.

(a) *Socii sui furcæ suspensi.* Adderem non invitus *verò*, & legerem. *Socii verò &c.*

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *De* Tiepolo. Deest hoc ipsum etiam in P.

2 *Cum quodam de* Cha Quirino. Idem. *cum quodam de* Quirino.

3 *Stat amodo* Ferraria *in dominio* Romanæ *Ecclesiæ* Idem. *amodo* Ferraria *in dominio remansit Ecclesia.*

4 *Poterant etiam Marchiones.* Idem. *poterant & Marchiones.*

(b) *Post Domino* Alberto *de* Castello. Legendum omnino. *Potestate Domino* Alberto *&c.*

5 *Munita & turribus.* P. *Munita etiam turribus.*

6 *Doctoribus in qualibet arte liberali.* V. *Doctoribus, & qualibet arte liberali.*

7 *Et ut breviter concludatur.* Deest in V. copula.

8 *In pace longissima.* Abest præpositio a P.

9 *Et ultra.* V. *vel ultra.*

10 *Præter cætera Militem, & Judicem decoratum.* M. *Poetam, Militem, Judicem decoratum.*

11 *De* Lombardia. V. Lombardiæ.

12 Modecia. M. Monza.

13 *Petrus de Murfis.* Idem. *Petrus de Mussis.*

CANIS GRANDIS
SCALIGER.

CAP. XIII.

MCCCXI. *die* XV. Aprilis.

De amissione Vicentiæ, *& aliis factis.*

Paduani recusant pretio Vicentiam acquirere. Episcopus Genevrensis Vicentiam adimit Paduanis, una cum Scaligero. Morandus de Tressanò. Bonmassàrus a Collò. Henricus de Ravasinò. Paduani de Dente. Demitrius de Comitibus. Martinus Canis. Joannes de Vigontia Vicentiæ Potestas, cum adempta est de manibus Paduanorum.

IMperator voluit *Paduam* in libertate propria conservare [1], & eidem donare *Vicentiam* pro LX. M. florenis. Hoc facere *Padua* recusavit, reputans Imperatoris potentiam quasi nullam. Cogitat Imperator amodo *Paduanis* auferre *Vicentiam*, qui cum *Vicentinis* secretè tractavit, & *Veronam* misit Episcopum *Genevrensem*, qui cum D. *Cane della Scala* equitavit, & eam cæpit mediantibus proditoribus *Vicentinis*. *Paduani* vero, qui ibi erant pro custodia, fuerunt ducti *Veronam*, & carcerati: qui erant omnes digni morte, quia propter vilitatem perdiderant Civitatem [2]. Exierunt tunc de *Vicentia* D. *Morandus* de [3] *Tressano* (a), *Bonmassarus* a *Collo*, & *Henricus* de *Ravasino* [4] Judex annosus, & sapiens, qui continuo [5] consulebat *Paduanos* abstinere invadere *Vicentinos*, ne metu se ponant in manibus *Veronensium* [6], & ut faciliùs consequantur optatum, scilicet dominium *Vicentinum*, asserebat discordias omnino crescere *Vicentinis*; *Vicentini* verò se excusabant, asserentes, se non posse sustinere [7] tantas injurias *Paduanorum*, & specialiter illorum de *Dente*, *Dimitrii* de *Comitibus*, *Martini Canis*, & aliorum *Paduanorum*, qui possessiones magnas habebant in *Vicentino* destrictu. Fuit hoc in MCCCXI. XV. die *Aprilis*, Potestate *Vicentiæ* D. *Joanne* de *Vigontia*, qui, licet negligentia errasset, & non dolo, tamen expulsus
21 cum Nepotibus, aliquo tempore mendicavit.

Vicentinorum proditorum pœna. Cremonenses Imperio rebellant.

Aliquo tempore subsequuto Proditores *Vicentini* aliqui fuerunt furca suspensi, volentes prodere Dominum *Canem*; multi expulsi, qui venientes *Paduæ* sunt recepti. *Cremonenses* primò Imperio paruerunt, & statim rebelles fuerunt [8]. Vnde Imperator equitavit versus *Cremonam*: & *Cremonenses* de misericordia confidentes exiverunt Civitatem, misericordiam postulantes, sed non invenerunt nisi judicium. Nam quadringentos meliores carceravit, qui quasi omnes in carceribus perierunt. Ipsa Civitas ad tantam inopiam, & destructionem fuit deducta, quod fuit ferè ab omnibus Civibus destituta. *Brixiam* obsedit quatuor mensibus, & cœpit. In cujus obsidione mortuus fuit Dominus *Galeranus* frater Imperatoris ictu sagittæ, dum equitaret circa mænia Civitatis. Dominus *Thebaldus* de *Brusadis* de *Brixia*, captus per Imperatorem, fuit laceratus per frusta. Capta *Brixia* Imperator equitavit *Romam*, ibique coronatus fuit a Legatis Ecclesiæ. Erat autem Summus Pontifex in *Equitania* [9]. Fuerunt hæc eodem anno.

Obsidio Brixiæ. Galerani, fratris Imp. cædes. Item Thebaldi de Brusadis. Henricus VII. coronatur Romæ.

CAP. XIV

MCCC. XI. *Die* 20. Junii.

De Padua *data Imperio*; *&* Paduanis *rebellibus.*

Mussatus, & Ant. de Vicoargeris Legati ad Cæsarem. Conditiones Paduanorum cum Imperatore. Episcopus Genevrensis intrat Paduam. Rodulphus de S. Miniato Paduæ Potestas. Gerardus de Yzola Vicarius Imp. Paduæ. Scaligeri Veronæ, & Vicentiæ. Rizardus de Camino Tarvisii. Gibertus de Corrigio Parmæ. Passarinus Mantuæ. Scaliger Paduanorum hostis.

VIcentia in parte Imperii constituta, *Paduani* amodo trepidantes, hortatu Episcopi *Genevrensis*, qui erat *Vicentiæ*, miserunt ad Imperatorem *Musatum* Poetam, & *Antonium* de *Vicoargeris* [10], quibus Imperator promisit *Paduam* liberam conservare. Item, quod *Paduani* tres eligerent Potestates, e quibus ipse unum eligat, recturum *Paduam* secundum consuetudines *Paduanas*. Item, quod per Commune *Paduæ* fiat donum Imperatori de florenis centum M. quod fuit factum [11]. Item, quod florenos viginti millia debeat habere annuatim. Vnde Episcopus de *Genevra* pro Imperatore *Paduæ* intravit eodem millesimo, die 20. *Junii*.

Mense sequenti Dominus *Rodulphus* de *Sancto Miniato*, *Paduæ* potestas, recessit, & Dominus *Gerardus* de *Yzola* [12] de *Parma*, Vicarius Imperatoris, juravit regimen Civitatis. Dominos *Albuinum*, & *Canem Grandem della Scala* in *Verona*, & *Vicentia* constituit suos Vicarios, & in omni eo, quod de bonis rebellium Imperii recuperare potuerunt violenter: Dominum *Rizardum* de *Camino* in *Tarvisio*: Dominum *Gibertum* de *Corrigio* in *Parma*: Dominum *Passarinum* de *Bonacosis* [13] in *Mantua*. Hæc fecit pecunia mediante, & sic, quos opprimere debuit, sublevavit. Vnde, cum Imperator [14] esset *Januæ*, Ambasciatores de *Padua* secretè de Imperatoris Curia recesserunt, qui in Concilio *Paduæ* [15] inter cætera retulerunt, quod Imperator constituerat in *Vicentia* suum Vicarium Dominum *Canem della Scala*, inimicum *Paduanorum* specialem; & quod Imperatoris potentia vilis erat, & non timenda; & quod etiam per curiam Imperatoris dicebatur licet clam, quod Dominus *Canis* Vicariatum *Paduæ* jam habebat, unde non erat amodo præceptis Imperii subjacendum. Licet hæc [16] consuluisset *Rolandus* Judex de *Plazola*, tamen *Joannes* Judex de *Vigontia* & *Musatus* Poeta contrarium consuluerunt, timentes Imperatoris potentiam, pulcherrimis argumentis: *Rolandi* consilium tamen placuit. In eodem Consilio *Gerardus* de *Yzola* Vicarius *Paduæ* pro Imperio, renunciavit, & contra Imperatorem recepit regimen Civitatis, qui postea mortuus fuit in suo castro a sibi conjunctis linea parentelæ. Fuit prædictum Consilium in MCCCXII. de Mense *Februarii*. 1312

Plazola suadet revocare Paduanos a fide Imp. Contra sentiunt Jo: Vigontia, & Mussatus.

CAP. XV.

MCCC XII.

De morte Gulielmi Novelli, *& confinatis primo, & aliis.*

ANtonius de *Carmegnano* cum quibusdam assassinis Dominum *Guilelmum Novellum* de *Pal-*

Mors Guliemi de Paltaneriis.

EMENDATION. LOCOR. ALIQ. AB OSII MANU.

(a) Morandus *de* Triffano. *Mel.* Monendus *de* Trissino.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *In libertate propria conservare.* Abest præpositio a P.

2 *Perdiderant civitatem.* M. *amiserant civitatem.*

3 *De* Tressano. Idem, *de* Dressano.

4 *De* Ravasino. Idem, *de* Ravasinis.

5 *Continuo.* Idem, *continuè.*

6 *In manibus* Veronensium. Idem, *in manibus* Veronensibus.

7 *Se non posse sustinere.* In V. deest *se.*

8 *Et statim rebelles fuerunt.* Abest ab V. *fuerunt.*

9 *Erat autem summus Pontifex in* Equitania. P. *Erat enim Summus Pontifex in* Guasconia.

10 *De* Vicoargeris. M. *de* Vicoaggeris.

11 *Quibus Imperator promisit* Paduam *liberam conservare. Item, quod* Paduani *tres eligerent Potestates, e quibus ipse unum eligat, recturum* Paduam, *secundum consuetudines* Paduanas. *Item quod per Commune* Paduæ *fiat donum Imperatori de florenis centum* M. *quod fuit factum.* Pro his in V. habentur hæc tantum. *Quibus Imperator unum eligat, recturum* Paduæ *secundum consuetudines* Paduanas. *Item per Commune* Paduæ *fiet donum Imperatori &c.*

12 *De* Yzola. P. Hycola. *M.* Inzola.

13 *De* Bonacorsis. P. *de* Bonacorsiis.

14 *Vnde, cum Imperator.* In M. deest *unde.*

15 *In consilio* Paduæ P. *consilio* Paduæ.

16 *Licet hæc.* V. *licet hoc.*

Paltaneriis [1] de *Montesilice* in sala palatii *Paduæ* jugulavit: tamen securè Civitatem exivit. tanta erat potentia* mandatorum. Causa suæ mortis fuit, ut cæteri de parte Imperii terrerentur. Hoc facinus non fuit inultum. Nam ad vindictam dictus *Antonius*, & *Clarelus* de *Buglis* cum filio suo ab *Aycardino* de *Capite Vaccæ* sunt occisi [2].

Al. Magnatorum. Ant. de Carmegnano, & Clareli de Buglis cædes. Aycardinus de Capite Vaccæ. Renaldus de Scrovegnis. Macaruffi. a Ponte.

Audita morte *Gulielmi Renaldus* de *Scrovegnis* equitavit *Vicentiam*, & Domino *Cani* obtulit se, & suam fortilitiam de *Trambache*, quam Dominus *Canis* noluit, timens potentiam *Paduanorum*. *Renaldus* tamen venit ad mandata *Paduæ*, qui missus fuit in Caput *Istriæ* [3] ad confinia.

Post hæc convenerunt quidam populares, divites & potentes, scilicet *Macaruffi* & illi a
22 *Ponte*, de *Polafrixana*, de *Altechinis*, de *Maliciis*, de *Terradura*, de *Villa Comitis*, *Musatus* Poëta, & quidam alii, regentes Civitatem non per justitiam: sed per partem, & extra Civitatem miserunt ad confinia* *Marcum* de *Forzate*, *Gaboardum* fratrem *Renaldi Scrovegni*, *Traversum* de *Delesmaninis*, & multos alios tempore subsecuto. Asserebant enim, hoc facere contra amicos Domini *Canis*, volentes Civitatem ejus evitare dominium, & suis malis operibus augebant potentiam inimici.

Polafrixanæ. Altechini. Malitii, Terradunenses, de Villa Comitis. Musatus P. Al. Martinum.

Mense *Martii* millesimo eodem, scilicet MCCCXII. *Paduani* equitaverunt *Montagnanam* & *Burgum Colognæ* cum omnibus illis partibus cremaverunt. Mense *Aprilis* equitaverunt versus *Vicentiam:* sed in ponte *Quartesoli* invenerunt obstaculum. Vnde Dominus *Martinus Canis* cum Civibus, & forensibus aliquibus transivit per vadum, & pugna commissa *Vicentinus* fugit exercitus: multi fuerunt mortui, multi etiam carcerati. Post hoc D. *Canis* de *Verona Vicentiam* equitavit, & quos invenit conscios hujus facti, punivit ad mortem, quosdam carceravit, quidam *Paduani* fugierunt (a). Tractatu namque quorundam *Vicentinorum* equitavit exercitus. Eodem mense *Paduani* impugnaverunt *Burgum Marosticæ*, quod a *Baxianensibus* [4]. optime pugnantibus captum fuit, & combustum cum omnibus illis partibus *Vicentinis*. Hoc facto *Paduani* relevantur in altum, quasi Dominum *Canem* pro nihilo reputantes.

Cologna comburitur. Martinus Canis.

Marostica capitur a Paduanis.

Cap. XVI.

Eodem Mense.

De disputatione Senum cum Juvenibus, & quasi Prophetia futurorum.

Dissertatio Juvenis.

In vicinantia aliquibus congregatis, ait Juvenis: Vicentinus *districtus igne flammatus* Paduæ *subjacebit nullo tuente. Jam D.* Canis *posuit fiduciam suam in fortilitiis potius, quàm in armis nec audet publice apparere, tanta est virtus nostra. In brevi* Vicentiam *habebimus captam. Quis dubitat* [5], Veronam, Lombardiam *nostris parere mandatis. Vos ergo Senes, quibus longa ætas est* A *magistra, consulatis* [6] *circa* Vicentiam *equitare, & quod nullus recedere audeat, nisi victa. Pro certo enim scitis, quod ferrum calefactum melius, quam frigidum laboratur: sic recens injuria melius vindicatur.*

Senis unius Oratio.

Primo ait Senex quidam: *Vtinam* Vicentia *capta* Paduani *procurassent* Vicentinos *in libertate propria* [7] *sustinere* [8], *etiam auxilium inferentes. nam ex hoc* Padua *esset in Pace, & Dominus de* Verona *non esset per Imperatorem in* Vicentia *constitutus* (b) *quod potest esse destructio* Marchiæ Tarvisinæ. *Nam parva scintilla magnum ignem parere consuevit.*

Alterius

B Secundo alter ait: *Nihil est, quod aliis inferre valeas, quod ab alio* [9] *sustinere non possis.* Vnde gaudendum non est, si nunc *Verona*, & *Vicentia* igne vastentur, quia forsan nobis fiet simile in futurum. Fiat ergo pax, ad quam finaliter tendit omnis homo. Namque absque pace nihil potest esse beatum.

Tertii.

Tertio quidam annosus ait: *Ego vidi tempora* Hezerini *de* Romano, *qui propter guerras cæpit* Montemsilicis, *postea* Paduam, *quam quasi destruxit, compellendo nobiles cum plebe fame, siti, ferro, igne, & putridis carceribus* [10] *mortem* C *durissimam sustinere. Infantes cæsis genitalibus excæcabat. Quis nisi potest timere, propter guerram,* [11], *in simile dominium pervenire. Est namque Imperator in* Lombardia *magnificè, qui favet Domino* Cani, *& suæ parti. Vos ergo Juvenes in pace nutriti, ab arte bellica alieni, quærite pacem. Nam propter guerras calor juvenilis nos adduceret* [12] *faciliter ad ruinam.*

Juvenum Oratio superioribus adversa.

His auditis, Senes Juvenes deriserunt dicentes: *Puerilis sensus in istis est, qui non desiderant de inimicis* Paduæ *facere ultionem, capiamus consilium a Juvenibus, qui desiderant habere* Vicentiam, *& vivere cum honore.* Amodo nullus præsume- D bat pacem in *Padua* absque mortis periculo nominare.

Cap. XVII.

MCCCXII.

De morte D. Rizardi *de* Camino.

Rizardi de Camino cædes.

Vir Nobilis Dominus *Rizardus* de *Camino* Vicarius in *Tarvisio* pro Imperio, dum more nobilium scachis luderet pro solatio, quidam rusticus appropinquavit [13] ad eum, & amota clamyde sua, griseo clam traxit de subclami- E de suo ronconem ferreum, & virum nobilem percussit in capite qui statim a circunstantibus 23 fuit crudeliter laceratus. Dum Vir nobilis staret non expectans, nisi mortem, ait: *Vbi est, qui me vulneravit indignè?* Tunc ait unus: *Mortuus est.* Ait infirmus: *Amodo sciri non poterunt tanti sceleris mandatores?* Cui quidam miles ait: *Nullum est secretum, quod non reveletur. Jam enim murmuratur, hoc fore factum mandato*

F

Emendation. locor. aliqv. ab Osii manv.

(a) *Quidam* Paduani *fugierunt.* Corrigo indubie. *Quidam* Paduam *fugierunt.*

Var. Al. Lect. dvor. Pr. Codd. Mvss. et Pet.

1 *De* Paltaneriis. M. *de* Palteneriis.

2 *Sunt occisi.* M. *fuit occisus.*

3 *In caput* Istriæ. P. *in capite* Istriæ.

4 Baxianensibus. M. Bassanensibus.

5 *In brevi* Vicentiam *habebimus captam. Quis dubitat, &c.* M. *In brevi* Vicentiam *habebimus. Capta, quis dubitat, &c.*

(b) *Non esset per Imperatorem in* Vincentia *constitutus.* Adderem ex XIV. Capitulo præcedenti, *Vicarius*, & legerem. *Non esset per Imperatorem Vicarius in* Vincentia *constitutus.*

6 *Consulatis.* Idem, *consulite.*

7 *In libertate propria.* P. sine præpositione, *libertate propria.*

8 *Sustinere.* M. *conservare.*

9 *Quod ab alio.* Idem. *quod ab altero.*

10 *Et putridis carceribus.* Abest ab V. copula.

11 *Propter guerram.* M. *propter guerras.*

12 *Nos adducet.* M. *Vos adducet.*

13 *Quidam rusticus appropinquavit.* P. *Quidam rusticus de* Minignano, *famulus D.* Altinerii *de* Azonibus, *appropinquavit.*

to quorundam nobilium Tarvisii, *quos inter cæteros diligebas.* Tunc Nobilis dirigens se ad Deum, ait: *Credo, quod adhuc* Tarvisium *luet in Communi, quod deliquit singularitas aliquorum:* & inclinato capite emisit spiritum. Post cujus mortem D. *Guezilus* ejus frater factus fuit Dominus, omnibus annuentibus, in *Tarvisio.* Fuerunt hæc in MCCCXII. Mense *Aprilis.*

Guezilus de Camino Rizardo succedit.

CAP. XVIII.
MCCCXII.
De captione Motæ, *& exercitu* Quartesoli, *& aliis.*

DOminus *Canis* magnificè cum *Mantuanis, Veronensibus, Vicentinis,* & aliis equitavit *Cervaresium,* & impugnari jussit *Castrum Motæ,* quod cæpit per vim. & dominum *Demitrium* captum misit *Vicentiam,* dominum dicti loci, qui obiit in carceribus. Audito hoc Dominus *Guezilus* de *Camino,* subito *Paduam* equitavit [1], se offerens *Paduanis.* Dominus *Canis* combusta *Mota* cum omnibus partibus ivit *Vicentiam. Paduani* postea dictum Castrum funditus destruxerunt. Fuit hoc eodem anno, mense *Maji* [2].

Motæ captio. Demitrii de Comitibus obitus.

Die primo *Junii Paduani* cum Domino *Franceschino* Marchione *Estensi,* & Domino *Guezilione* de *Camino* exercitum posuerunt in *Quartesolo.* Dum miles quidam D. Potestatis cum aliquibus militibus, & peditibus equitasset, ut damnum redderet inimicis, & pugnaret contra fortilicias de *Longare,* subito D. *Canis* de *Vicentia* equitavit, &, calatis suis pontibus levaturis, processit in hostes [3], ipsosque fugavit. In hac pugna mortuus fuit Miles Potestatis, *Trondus* de *Capite Vaccæ, Bartholomæus* a *Palatio* de *Verona* captus obiit in carceribus, *Joannes* de *Cauda longa* captus fuit per D. *Canem,* & liber relaxatus propter quoddam servitium, quod a patre dicti *Joannis* jam receperat [4]. Pedites sine numero, volentes aufugere per Pontem de *Sacole,* summersi fuerunt in flumine. *Paduani* de exercitu volentes suis fugientibus subvenire, subito occurrerunt in opposito inimicis, & eos compulerunt turpiter remeare. Tunc mortuus fuit *Pancetta* de *Schinellis,* rebellis *Paduæ. Paduani* cum suo exercitu se posuere juxta flumen de *Longare,* volentes transire riveriam, quod non profuit. Nam D. *Canis* cum sua militia erat ultra flumen in oppositum. *Paduani* videntes, non posse transire riveriam, munita summitate *Montis Galdæ, Paduam* redierunt. Fuerunt hæc eodem mense *Junii.*

Franceschinus *Marchio.* Paduanus *exercitus in* Quartesolo. Trondi *de* Capite Vaccæ *cædes.* Item Bartholomæi *a* Palatio. Jo: *de* Cauda Longa. Pancetta *de* Schinellis. Paduani *juxta* Longare. Mons Galdæ.

Post reditum ad exercitu multi divites populares fuerunt missi ad confinia, tanquam amici D. *Canis,* quorum divitias quidam falsi Cives auferebant. Justè his confinatis, *Paduani* secretè equitaverunt ad flumen de *Longare,* & facto subito ponte ligneo transierunt riveriam, & exercitum posuerunt in *Longare.* In transitu quidam milites de *Vincentia* occurruerunt, quos *Paduani* turpiter fugaverunt, aliquibus mortuis, vel detentis. Postea igne consumpserunt omnes Villas *Bezegæ* usque *Lonicum.*

Paduani *iterum ad* Longare. Villæ Bezegæ *combustæ.*

Eodem anno, & mense per vim cæperunt *Villam Pojanæ,* & impugnaverunt Castrum. Illi de Castro, non expectantes auxilium, salvis personis dederunt Castrum, quod non pro-

Pojana.

A fuit illis de Castro, quod *Paduani* combussèrunt. Fuerunt hæc MCCCXII. mense *Augusti,* Potestate D. *Jacobo* de *Rubeis* de *Florentia.*

Jac. *de* Rubeis *Potestas* Paduæ.

Mense sequenti *Paduani* equitaverunt *Villam Verlam,* & usque ad portas *Vincentiæ* omnia combusserunt. Dominus *Canis* tunc exivit Civitatem parum longe, contra quem Dominus *Guezilus* de *Camino* libenter fecisset insultum; sed consilio Sapientum destitit a proposito, propter vicinantiam Civitatis. *Paduani* volentes Domino *Guecili* de *Camino* honorificè providere, eidem dederunt arbitrium eligendi Pote-

Paduanorum *excursus ad portas* Vicentiæ.

B statem *Paduæ,* qui elegit Dominum * *Borninum* de *Samaritanis,* Civem honorabilem de *Bononia.*

* Bornium *alii.*

CAP. XIX.
De Lucio *dato Domino* Cani, *& aliis cavalcatis in Monte.*

STatim eodem anno, & mense, Potestate D. *Bornino* de *Samaritanis* de *Bononia,* D. *Nicolaus* de *Lucio* se, & Castrum suum de *Lucio* dedit in manibus D. *Canis,* & hac de causa omnes *Villæ Pedevendæ* fuerunt combustæ, &

Nicolaus *de* Lucio *rebellis.*

C ipsum etiam *Lucium* jussu D. *Canis* fuit destructum. Ipse verò cum *Antonio* de *Curterodulo* [5] ejus socio fuit de *Padua* forbannitus, domibus eversis, & bonis omnibus publicatis. Hoc audito, statim *Paduana* militia equitavit ad *Est.* Sed dum Gens Domini *Canis* discurreret per montes *Paduæ* [6], in eos facientes insultum, omnes posuerunt in fugam; quidam verò capti, fuerunt furca suspensi. Videntes *Paduani,* quod *Lucium* rehabere non poterant violenter, secretè per Abbatiam equitaverunt *Portum Lignacum,* & cum toto Burgo [7] viriliter fuit

24 Lucium *evertitur.* Ant. *de* Curterodulo *rebellis.*

D defensum, multas villas pulcherrimas combusserunt, & cum magna præda redierunt in *Est.* Fuit hoc MCCCXIII. die secundo *Februarii.*

Portus Lignacus.

Prædicto mense Rectores *Paduæ* inierunt consilium habere *Castrum Brazoli,* quod dare *Paduanis Sulimanus* de *Rubeis,* Dominus dicti loci, recusavit. Tunc *Paduani* ipsum hostiliter obsederunt. *Sulimanus* videns potentiam assistentium, salvis personis & rebus, Castrum dedit Domino Potestati, qui licet fuisset receptus in fidem, fuit occisus & Castrum destructum, ejus bona publicata, & filii forbanniti.

Sulimanus *de* Rubeis

E Eodem anno, mense *Junii, Paduani* equitaverunt ad *Archole,* & post pugnam habuerunt Villam. In hoc exercitu multum instabat Comes *S. Bonifacii,* volens in suam patriam remeare.

Archole. *Comes* S. Bonifacii.

Die sequenti exercitus stetit ante portas *Veronæ.* Tandem combustis *Montorio, Bonalbergo, Burgis Illaxii* [8], & *Suavii* [9], *Archole, Villanova,* & multis Villis, redierunt *Montagnanam,* & timore *Henrici,* Comitis de *Goritia,* qui parabat se venire versus *Tarvisium* in Domini *Canis* auxilium, *Paduam* sunt reversi.

Veronensis *ager comburitur a* Paduanis. Henricus *Comes.*

CAP.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS ET PET.
1 Paduam *equitavit.* P. Paduæ *equitavit,*
2 *Mense* Maji. Idem; *Mense* Madii.
3 *Processit in hostes.* V. *percussit in hostes.*
4 *Receperat.* P. *recepit.* M. *acceperat.*

5 *De* Curterodulo. M. *de* Curtarodulo.
6 *Per montes* Paduæ, *in eos facientes incursus.* Idem; *per montaneas,* Paduani *in eos facientes insultum.*
7 *Et cum toto burgo.* Abest ab V. copula,
8 Illaxii. P. Illasii.
9 Suavii. V. Suavi.

CAP. XX.

MCCCXIII. *De Mense* Julii.

De Tarvisinis *fugatis per Comitem* Goritiæ.

QUia erat omnibus manifestum de adventu Comitis de *Goritia*, qui veniebat in Domini *Canis* auxilium, *Paduani* equitaverunt *Bassanum*. *Tarvisini* equitaverunt ad partes *Montagnanæ*, ubi dicitur *Marem*. In quorum auxilium [1] miserunt *Paduani* circa centum milites de melioribus, quos habebant. Sed dum Comes *Goritiæ* appropinquaret ad locum, jussit *Conradum* de *Ovenstagno* [2], & alium nobilem * de *Guasame*, cum suis banderiis transire *Montagnanam*. Ad quorum impetum *Paduani* cum *Tarvisinis* viriliter occurrerunt. Tandem Comes *Goritiæ* cum suo pulcherrimo guarnimento habuit principatum, omnesque fugavit. Multi mortui fuerunt, multi carcerati, multi fugientes summersi sunt in *Plave*. Ex hoc certamine perierunt *Marinus* de *Zacchis*, & *Ugo* de *Macharuffis*. Quidam etiam Nobiles *Theotonici* in *Castro Sancti Salvatoris* per Comitem *Rambaldum* fuerum carcerati. Dominus *Canis* ex hoc facto elevatur in altum, putans amodo summittere *Paduanos*; sed *Goritiæ* Comes, asserens, non fore per Dominum *Canem* suis *Theotonicis* plenariè satisfactum, ac etiam equos suos quasi omnes infirmatos peste quadam, quæ dicitur *pejane* [3], post magna damna illata in partibus *Tarvisinis* [4], *Goritiam* remeavit. Fuit hoc in MCCCXIII. Mense *Julii*.

* *In aliis Scriptoribus*, de Walse

Paduani *ad* Plavim *victi.*

Marini *de* Zacchis, *&* Ugonis *de* Macharuffis *cædes.*

Rambaldus *Comes* S. Salvatoris.

CAP. XXI.

MCCCXIII. *In die Sancti* Bartholomæi *de Mense* Augusti.

De morte Imperatoris, ac quibusdam cavalcatis.

EXercitu *Paduano* magnificè permanente in *Montebello Vicentini* destrictus, Nuncius quidam ait: *Imperator obsedit* Florentiam, *&* Florentini *latuerunt intra spaldos: sed, dum recessisset ab obsidione, infirmitate captus solvit debitum naturale, cujus corpus sepultum est in* Bonconvento. Hac morte multiplicatum est gaudium *Paduanis*, & factum fuit *Paduæ* magnum festum. Obiit autem eodem anno & mense *Augusti* in die Sancti *Bartholomæi*.

Montebellum.

Bonconventum.

Post cujus mortem convenerunt Barones *Alemaniæ*, & discordes elegerunt *Romanorum* Reges *Ludovicum* Ducem *Bavariæ*, & *Federicum* Ducem *Austriæ*.

Statim eodem mense *Augusti Paduani* obsederunt *Barbaranum* cum trabuchis, quod non profuit. Vnde attentaverunt facere Castrum ligneum in *Longare*, & a bono proposito destiterunt. Fuit hoc eodem mense, Potestate Domino *Nicolutio* de *Carbulo*, qui in tormentis occidit *Antonium Bezogum* [5] de *Caudalonga*, propter falsas accusationes de Civitate prodenda; sed auctores sceleris Deus punivit.

Bavarus, *&* Federicus *Imperatores lecti.* Barbarani *obsidio.*

Nicolutius *de* Carbulo *Potestas* Paduæ.

Ant. Bezogi *mors.*

Dominus *Canis* cæpit consilium omnino invadere *Paduanos*, & cum *Mantuanis*, *Veronensibus*, *Vicentinis*, * *Tridentinis* equitavit versus *Aponum*, & Villam impugnatam habuit violenter. Postea attentavit [6] transire riveriam; sed nequivit, resistentibus *Paduanis*. Vnde Dominus *Canis* equitavit *Montemgaldam*, & fortiliciam impugnavit. Hoc timore *Clericus* de *Maliciis*, Capitaneus dicti loci, reddidit se cum loco, quem Dominus *Canis* cum sociis duxit *Vincentiam* vinculatum. Fuerunt hæc in MCCCXIV. Mensis *Aprilis*.

* *Al.* Trigentis: *pro* Trecentis.

Scaliger Aponum *impugnat.* Montegaldam *obtinet.* Clericus *de* Maliciis.

CAP. XXII.

MCCCXIV. *De mense* Aprilis.

De horribili morte quorundam.

POtestate D. *Dino* de *Rubeis* de *Arimino* fuerunt multi Cives *Paduani* confinati. Vnde *Carrarienses*, asserentes se velle sustinere Commune, & malitiis hominum obviare, dixerunt: *Insultemus in istos, qui sunt omnibus tædiosi, qui committunt delicta enormia sine fine. nam nostrorum inimicorum malitia faciet nos victores.* Itaque ordinato die *Nicolaus* de *Carraria* fecit insultum in *Petrum* Judicem de *Altechino*, quem *Franciscus* de *Vigontia* cum ense vulneravit in capite, sed tunc cum equo [7] mortem evasit. Hoc facto tota Civitas fuit in armis, & *Carrarienses*, quibus populus favebat [8], magnificè armati in dextreriis se posuerunt in plateis. In quorum oppositum occurrerunt *Macharuffi* cum *Altechinis*, *Runchis*, & aliis popularibus, exclamantes: *Moriantur* Carrarienses, *qui sustinere nituntur proditores de parte Imperii confinatos, propter hoc sperantes habere dominium Civitatis.* Tandem Reverendus Vir *Paganus della Turre*, Episcopus *Paduanus*, postea *Aquilejensis* Patriarcha, volens partes ducere ad concordiam, taliter ordinavit, quod *Macharuffi* cum suis recesserunt de plateis, quod fuit destructio suæ partis. Nam statim *Altechinis* [9], & *Runchis* fuerunt domus eversæ. Die sequenti *Ronchus*, & *Guertius* ejus filius nudi tracti fuerunt per plateas, & lacerati [10]. Post hæc D. *Nicolaus* de *Carraria* hora noctis [11] traxit de Episcopatu *Petrum* de *Altechinis* cum tribus filiis, quibus ait: *Hic est frater unus, a quo potestis accipere veniam de commissis.* Mane facto duxit eos ad plateas; in quorum adventu alta voce clamavit multitudo populi universa: *Moriantur, qui Commune continuo spoliant, nos omnes compellentes etiam injustè* [12] *per alienas Provincias mendicare, maleficia committentes enormia sine fine.* Clamore quidam sopito ait: Petrum, *&* Priorem *de* Cervaresia, Fraxam [13], & Pacem *ejus filios tollite, & judicate secundum legem vestram.* qui ab omnibus occurrentibus fuerunt crudeliter lacerati. Dumque Fratres *Heremitani* [14] vellent hæc miserrima corpora tradere sepulturæ, populares, qui sine lege reguntur, ea accipientes de capsis tota die traxerunt per Civitatem, & agros.

Dinus *de* Rubeis *Potestas* Paduæ. Carrarienses *tyrannidem affectant.*

Nicolaus *de* Carraria. Petrus *de* Altechino. Franciscus *de* Vigontia. Macharuffi. Altechini. Runchi.

Paganus della Turre. Runchi *&* Runchis, *&* Guertii *f.* cædes.

Petri Altechini *interitus.*

Post hoc civile bellum multiplicaverunt in *Padua* odia, deceptiones, & fraudes: & spes salutis Domino *Cani* levatur in altum. Fuerunt hæc MCCCXIV. mensis *Aprilis*. Dominus *Di-*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *In quorum auxilium.* M. *ad quorum auxilium.*
2 *De* Ovestagno. V. *de* Avenstagno.
3 Pejane. M. Peane.
4 *Damna illata in partibus* Tarvisinis. V. *damna illata sibi in partibus* Tarvisinis.
5 Bezogum. V. Bezogam.
6 *Attentavit.* M. *tentavit.*
7 *Sed tunc cum equo.* Deest in V. *sed.*
8 *Quibus populus favebat.* V. *Quibus populus tunc favebat.*
9 *Nam statim* Altechinis. V. *nam statim cum* Altechinis.
10 *Per plateas, & lacerati.* Abest ab V. copula.
11 *Hora noctis.* Desiderantur hæc in M.
12 *Etiam injustè.* Deest *etiam* in eodem.
13 Fraxam. V. Frassam.
14 *Heremitani.* V. *Heremita.*

Mor. Dini de Rubeis.

Dinus Potestas uno solo mense fuit in regimine, quia favebat *Altechinis* & *Runchis*, qui postea decapitatus fuit in *Arimino*.

Ponzonus de Ponzonibus *potestas Paduæ*. Beltramus Catelanus

Huic successit Dominus *Ponzonus* de *Ponzonibus* de *Cremona*. *Beltramus Gulielmi Catelanus* [1] in armorum arte Magister, stipendiarius *Paduæ* transivit ad hostes, & cœpit contra *Paduam* militare. Dum vero cum quadringentis militibus equitasset in partibus Cittadellæ, *Ponzonus* Potestas cum *Paduanis* [2] gentem suam ordinatè conduxit ad vadum *Brentæ*. Dum transiret, supervenit militia *Paduana*, statimque omnes conversi fuerunt in fugam, & multi fuerunt mortui, ac etiam carcerati. Ipse *Beltramus*, qui ultimo incedebat, in medio *Brentæ* fuit a *Paulo Dente* mortiferè vulneratus, qui postea obiit *Paduæ* in carceribus, traditusque fuit honorificè sepulturæ. Fuerunt hæc eodem anno, & mense *Junii*.

Brenta. Beltrami Catelani *mors*. Paulus Dente.

* Limena *alii*. Brentellæ *Ortus*. Montursium. Monteclum.

Mense sequenti exercitus ivit * *Limeriam*, & facta fuit *Brentella*. Mense *Augusti Paduani* equitaverunt ad *Villam Montursii* [3], omnia devastantes in *Vicentino* destrictu. Dominus *Canis* fortis & audax equitavit usque *Monteclum*. Voluit etiam (licet impar) cum *Paduanis* bellum sumere [4] contra ipsos: tamen credens consilio [5] saniori (a) destitit a proposito. Exercitu existente in *Montursio* Dominus *Canis* equitavit usque ad portas Civitatis. Tunc *Paduani*, qui erant *Paduæ* pro custodia, exierunt ad pugnam quasi hostes pro nihilo reputantes: sed illa dies multis extitit lachrimosa. Nam *Petrus Briamons* [6], Nepos *Beltrami Gulielmi*, quos poterat, jugulabat, volens de morte patrui sparso sanguine facere ultionem.

Petrus Briamons.

26

CAP. XXIII.

MCCCXIV. *Die* 16. Septembris.

De captione Domini Jacobi *de* Carraria, *& prima pace facta cum Domino* Cane.

Scaliger *studet paci cum* Paduanis. Paduani *contra* Vicentiam.

FAma publica referente, Dominus *Canis* affectabat relinquere dominium *Vicentinum*, & habere pacem cum *Paduanis*. *Paduani*, sperantes habere *Vicentiam* violenter, pace neglecta [7] equitaverunt secretè ad portam *Sancti Petri*, & posuerunt pedites per foveas ultra spaldum, qui custodes cæperunt, & inierunt consilium comburere *Burgum Sancti Petri*, & extra Burgos figere castra sua. *Veronæ* hoc infortunio nunciato, Dominus *Canis* a prandio se levavit, & absque mora *Vicentiam* equitavit. Dum multum dubitaret, quid in tanto discrimine sit agendum, præmisit *Petrum Briamontem* ad portam *Sancti Petri*, qui in gula mortiferè vulneratus, est reversus, & ait: *O mi care Domine, ex hoc vulnere non evadam: invade trepidos sine mora, & subito facias ultionem.* Jam in vesperum die vergente, Dominus *Canis* cum aliquibus militibus recuperare Burgum attentavit, & faciens insultum in milites, qui erant in Burgo, compulit omnes [8] turpiter remeare. Qui fugientes per portam *Sancti Petri* obviaverunt militiæ *Paduæ* in tantum, quod intrare non potuit ad defensam. Dominus *Canis* Fortunam prosperam aspiciens, viriliter persequendo, exercitum posuit in terrorem & fugam, omnesque ditavit. Nam *Paduani* in hoc pulchro guarnimento erant omnibus divitiis copiosi. Capti fuerunt ea die mille, & quingenti *Paduani*, inter quos fuerunt *Jacobus* de *Carraria*, *Vanni* de *Scornazanis* [9] de *Pisis*, Capitaneus forensis militiæ, *Mussatus* Poëta, *Rolandus* Judex de *Plazola*, & multi alii populares. Et *Ponzonus* Potestas captus cum capientibus, suis promissionibus scivit evadere. Mortui fuerunt *Barnabos* de *Macharuffis* Vexillifer, *Albertus* a *Ponte*, *Gerardus* de *Villa Comitis*, *Jacobus Pecius* [10] de *Tergula*, *Piper* de *Pipere* [11]. Fuit hoc MCCCXIV. die 16. *Septembris*.

Briamontis *vulnus*.

Jacobus de Carraria, Vanni de Scornazanis, Mussatus P. Rolandus de Plazola, *capti*. Ponzoni *fuga*. Barnabos *de* Macharuffis, Albertus *a* Ponte, Gerardus *de* Villa Comitis, Jac. Pecius *de* Tergula, *&* Piper *de* Pipere *interfecti*.

Hoc triumpho animus Domini *Canis* elevatur in altum, & convocatis gentibus in auxilium, scilicet *Gulielmo* de *Castrobarcho*, *Giberto* de *Corrigio* Domino *Parmæ*, *Passarino* de *Bonacosis* Domino *Mantuæ*, ait illis, de quibus multum confidebat: *Equitemus versus* Paduam *eam habere puto*, *vel* Montemsilicem. Huic proposito Dominus *Jacobus* taliter obviavit. Ait enim Domino *Cani* [12]: *Virtus* Paduæ *magna est*, *cui favet* Tarvisium, *&* Bononienses *jam equitaverunt ad* Est. *Unde, si vobis placet, ibo* Paduæ, *ut pacem componam, quam nemo est ausus* Paduæ *nominare.* His verbis Dominus *Canis* annuit, & receptis ab eo obsidibus, *Marsilio* nepote D. *Jacobi*, & *Jacobino* filio *Nicolai* de *Carraria*, Dominus *Jacobus* cum D. *Vanni* de *Pisis*, *Paduam* equitavit, qui exposuit dolores, & angustias *Paduanorum*, qui erant cum ipso *Veronæ*, & *Vincentiæ* carcerati. Supplicans igitur *Paduanis* de pace pro consilio saniori, ei *Macharuffus* de *Macharuffis* contradixit palàm [13], allegans mortem D. *Bernabovis* ejus fratris, & veteres inimicitias inter Commune *Paduæ*, & illos de *Verona*, jam longissimo tempore constitutas. Postremò pax convenit hac forma. Quod *Paduani* extrinseci esse debeant perpetuò forbanniti, & quòd carcerati liberè relaxentur. Quod factum fuit eodem anno, die septimo *Octobris*. Hac pace gaudet tota *Marchia*, sperans eam perpetuò duraturam [14].

Gulielmus *de* Castrobarcho. Gibertus *de* Corrigio. Passarinus. Bononienses, Paduanorum *socii*. Marsilius, *&* Jacobinus *de* Carraria *obsides apud* Canem. *Legatio* Jacobi *de* Carraria. Macharuffus *de* Macharuffis.

Prima pax inter Paduanos, *&* Canem.

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.

(a) *Tamen credens consilio saniori.* Fortè melius. *tamen cedens &c.*

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 Beltramus Gulielmi Catelanus. *M.* Beltramus Gulielmus Catelanus.

2 Ponzonus *Potestas cum* Paduanis. P. Ponzonus *Potestas, vir integerrimus, cum* Paduanis.

3 Montursii. V. *Montis* Vrsii, *ut infra pro* Montursio, *Monte* Vrsio.

4 *Voluit etiam* (*licet impar*) *cum* Paduanis *bellum sumere*. P. *voluit etiam* (*licet impar* Paduanis) *bellum sumere.*

5 *Tamen credens consilio saniori.* P. *Credidit tamen consilio saniori.*

6 *Briamons.* P. *Briamontus.* M. *Briamonte*, ut infra Cap. sequenti.

7 *Sperantes habere* Vicentiam *violenter*, *pace neglecta*, *&c* P. *Sperantes habere* Vicentiam, *violenter pace neglecta*, *&c.*

8 *Compulit omnes.* P. *Compulsit omnes.*

9 *De* Scornazanis. V. *de* Scornacanis.

10 Peccius. *M.* Pezze.

11 *De* Pipere. Idem, *de* Piperibus.

12 *Ait enim Domino* Cani. Deest in V. *enim.*

13 *Qui erant cum ipso* Veronæ, *&* Vicentiæ *carcerati. Supplicans igitur* Paduanis *de pace pro consilio saniori*, *ei* Macharuffus *de* Macharuffis *contradixit palam.* V. *Qui erant cum ipso* Veronæ, *&* Vicentiæ *carcerati*, *supplicans* Paduanis *de pace pro consilio saniori.* Macharuffus *de* Macharuffis *contradixit palam.*

14 *Sperans eam perpetuo duraturam*, V. *Sperans pacem perpetuò duraturam.*

CAP. XXIV.

MCCCXV. *Mense* Augusti.

De morte fratris Regis Apuliæ.

Ugutio de Fasola. Robertus Rex. Pugna inter Ugutionem, & Florentinos. Mors Petri fratris Regis Apuliæ, Caroli F. Principis & filii Ugutionis.

POst mortem Imperatoris *Henrici*, *Ugutio della Fasola Pisæ*, & *Lucæ* dominium invasit. Postea *Castrum Montis Catini* obsedit hostiliter. In ejus oppositum *Florentini* postulaverunt auxilium Regis *Roberti*, qui *Florentiam* misit Principem, & Dominum *Petrum* fratres suos. Dum verò *Florentini* pararent in tali loco ponere Castra sua, ut *Ugutionem* cum suo exercitu subjugarent, *Ugutio* se viriliter paravit ad pugnam. Fuit bellum acre nimis. Conveniunt hinc inde nationes fortissimæ. Post multas dimicationes *Ugutio* victoriam habuit gloriosam. In hoc bello fuit strages maxima occisorum: sed inter cæteros occubuerunt Dominus *Petrus* frater Regis, & *Karolus* filius Principis [1]. Ipse verò Princeps turpiter *Florentiam* remeavit. De parte *Ugutionis* obiit filius suus. Fuit hoc MCCCXV. de
27 Mense *Augusti*, Potestate Domino *Ugolino* de *Liazaris* de *Bononia*, qui successit in regimine Domino *Francisco* de *Carbulo*. Domino *Ugolino* successit Dominus *Merulus* [2] de *Asisio*. Huic successit Dominus *Ubertus* de *Cancellariis* de *Pistorio*, qui amputare [3] jussit caput Domino *Ursio* suo Judici, qui volebat [4] prodere *Paduam* Domino *Cani*. Ore proprio fuit confessus.

*Ugolinus de Liazaris. Merulus de Asisio. Ubertus de Cancellariis Potestates Paduæ. Ursii Judicis mors. *Berardus aliis. Leæna partus. Conspiratio contra Canem.*

Potestate Domino * *Brogdo* de *Cornio* MCCCXVII. Mense *Martii*, Leæna quædam leones tres peperit *Venetiis*, in istis partibus res mi-
1317 randa.

CAP. XXV.

MCCCXVII. *Mense* Madii *in* die Sancti Spiritus.

De Pace facta, & morte Comitis S. Bonifacii.

DOmino *Cane* magnifice existente in obsidione cujusdam castri *Brixiensis*, aliqui *Pa-*
A *duani* habito tractatu cum aliquibus Proditoribus *Vicentinis*, qui licet, ut *Paduani* meliùs de ipsis confiderent, secretè dedissent filios suos obsides: tamen Domino *Cani* revelabant, quæ tentaverant in secreto, vinxerunt Dominum *Vinciguerram*, Comitem *Sancti Bonifacii* cum forensi militia *Vicentiam* equitare [5]. Qui circa diem intravit *Burgum de* * *Berega*, expectans intrare Civitatem, secundum quod promiserant intrinseci proditores. Nam nuncius de *Grimanis* Civitatem exivit, asserens pro certo prodere Civitatem [6]. Dominus verò *Canis* cum suis, hujus facti inscíis extrinsecis, clam intra-
B vit, * qui Dominum *Antonium* de *Curtarodulo* civem *Paduæ* cum aliis militem fecit. Et ait: *Extrinseci proditores contra pacem* Vicentiam *invaserunt*; *sed Dei auxilio hodie vestra virtus me in* Padua *habere faciet principatum* [7]. Et sic, aperta porta Civitatis, contra militiam *Paduanam* feliciter dimicavit, omnesque fugavit, multos occidit, & multos etiam carceravit [8]. Comitem *Sancti Bonifacii*, inimicum, & captivum, honorificè tractavit: qui tamen mortiferè vulneratus obiit *Vincentiæ*, & datus fuit honorificè sepulturæ. Dominus *Piscaresius* de
C *Verona* etiam captus obiit in carceribus. Fuit hoc MCCCXVII. mensis *Madii*, in *die Sancti Spiritus*, Potestate Domino *Obizone* de *Obicinis* [9] de *Pisis*. Quia hoc terruit *Paduanos*, Dominus *Odoricus* de *Cucagna* venit *Paduam* ad stipendium cum centum elmis.

*Vinciguerra Comes S. Bonifacii. *Mel. De Berica. Grimani Vicentini. Ant. de Curtarodulo. *Legunt alii, Qui ait ad D. Antonium de Curtarodulo, Civem Paduæ. Vestra virtus, &c. Clades altera Paduanorum ad Vicentiam. Vinciguerræ obitus. Piscaresii mors. Obizo de Obicinis Potestas Paduæ. Odoricus de Cucagna.*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Et* Karolus *filius Principis*. V. Carlo *filius Principis*.

2 Merulus. P. Merolus.

3 *Amputare*. V. *amputari*.

4 *Qui volebat*. P. *Quod volebat*.

5 *Domino* Cane. *&c.* usque. *Qui circa*, *&c.* Mutile P. *Domino* Cane *magnificè existente in obsidione cujusdam Castri* Brixiensis, *aliqui* Paduani *melius confiderent*, *secrete dedissent filios obsides: tamen ei guerram Comite* S. Bonifacii *cum forensi militia* Vincentiam *equitare*. Totidem habentur in M.

6 *Exivit*, *asserens pro certo prodere civitatem*. Desiderantur hæc omnia in M.

D 7 *Qui* D. Antonio *de* Curtarodulo *Civem* Paduæ *cum aliis militem fecit*, *& ait*. *Extrinseci proditores contra pacem* Vincentiam *invaserunt*; *sed Dei auxilio vestra virtus*, *me in* Padua *habere faciet principatum*. In eodem leguntur hæc tantum hoc loco. *Qui ait ad* D Antonium Curtarodulum *Civem* Paduæ. *Vestra virtus me in* Padua *habere faciet principatum*.

8 *Et multos etiam carceravit*. Deest in V. copula.

9 De Obicinis. M. *de* Obizinis, ut infra Cap. II. Lib. II.

EXPLICIT LIBER PRIMUS.

INCIPIT SECUNDUS.

CAP. I.

MCCCXVII. *Die* 21. Decembris.

De Monte Silice *capto a D.* Cane.

Comes Goritiæ favet Cani. Machonus proditor Montissilicis. Brixianus Buzzacarinus Potestas Montissilicis. Mons Silicis D. Cani proditur. Raynerius de Canossa Potestas Paduæ.

POst mortem Comitis *Sancti Bonifacii*, D. *Canis*, de pace fracta volens facere ultionem, secretè tractavit habere *Montemsilicem*. Qui ad se convocavit Comitem *Goritiæ* cum tercentis elmis, qui per *Feltrem*, quem tenebat Dominus *Guezilus* de *Camino*, *Vicentiam* equitavit. Dum verò vellet mittere ad effectum, quod tractaverat cum *Machono*, mediantibus aliquibus extrinsecis *Paduanis*, equitavit versus *Montemsilicem* per partes *Pedevendæ*. Post mediam horam noctis intravit *Montemsilicem*, & *Brixianus* de *Buzzacarinis*, negligens in custodia, fugit ad Castrum, quod postea dedit Domino *Cani* paucis diebus elapsis,
E unde fuit de *Padua* forbannitus. In ortu Solis infortunio *Paduæ* nunciato, fuit tantus timor & tremor, quod Dominæ, & Burgenses cum filiis, & divitiis *Venetias* fugierunt: immo etiam quidam viri, fœmineam verecundiam non timentes. Et fuit hoc MCCCXVII. die 21. *Decembris*, Potestate Domino *Raynerio* de *Canossa* de *Regio*, qui statim renunciavit, & ei successit *Petrus* * de *Lapide* de *Tarvisio*. Die nato, in auxilium *Paduanorum* venerunt ducenti equites, & pedites mille de *Tarvisio*. Capto *Montesilice*, die sequenti Dominus *Canis* impugnavit *Villam*
F *Estensem*, & eam accepit violenter. Fuit tamen in ipsa pugna vulneratus in pede. Tunc *Estensis Villa*, bonis spoliata, & igne consumpta, extitit a suis incolis inhabitata. Altera die *Antonius Filarolus* Potestas *Montagnanæ*, cum *Gulielmo Curmiano* de *Cathelonia* stipendiario, turpiter sine pugna fugit Abbatiam. Unde *Montagnana* data fuit domino *Baylardino* de *Nogarolis*, reci-

**Aliis. della Parte. Petrus de Lapide, Potestas Paduæ. Tarvisini auxiliantur Paduanis. Villa Estensis capta a Cane. Antonius Filarolus Potestas Montagnanæ. Gulielmus Curmianus. Montagnana Cani tradita. Baylardinus de Nogarolis.*

cipienti pro Domino *Cane della Scala.*

28 Poſt hæc Dominus *Canis* exercitum ſuum poſuit in *Terradura*, ubi etiam convenerunt Ambaſſatores de *Venetiis* pro pace tractanda. Die vero VII. exeunte *Januario*, exiſtentibus *Paduanis*........ Dominus *Canis* intravit in *Plebatum* violenter. In ejus tranſitu *Antonius Boteghinus* de *Zacchis* viriliter * percuſſit in hoſtes, qui tranſiverant undas fluminis ſuperatuſque, cum equo mortuus permanſit ibidem. Cæteris *Paduanis* de campo fugatis, multi tamen remanſerunt carcerati. Villæ omnes *Plebatus*, poſt omnem ſpoliationem bonorum, fuerunt igne conſumptæ. Exercitum vero Dominus *Canis* poſuit juxta pontem Sancti *Nicolai*, & continuò omnia devaſtabat uſque ad portas; immo ſemel perſequendo *Redolphinum* de *Villata*, ſtipendiarium *Paduæ*, uſque ad portam *omnium Sanctorum*, quaſi potuit cum eo Civitatem intrare. Dum *Paduani* in Palatium conveniſſent, cauſa eligendi Capitaneum Populi, ut ſic melius reſiſterent inimicis, *Tartarus* de *Lendenaria*, & *Clarellus* de *Buglis* [1] ad invicem ſe rixantes in Palatio, totam Civitatem commoverunt ad arma, unde armati elegerunt Capitaneum populi Dominum *Odoricum* de *Cucagna*. Hic finito ſuo officio [2], timens forte de geſtis reddere rationem, clàm de Civitate migravit.

*Exercitus Canis in Terradura. Ambaſſatores Veneti pro pace. Canis intrat Plebatum. Antonius Boteghinus de Zacchis. * Al. Proceſſit. Plebatus a Cane vaſtatur. Pons S. Nicolai. Rodolfinus de Villata. Capitaneus populi eligebatur in rebus perditis. Odoricus de Cucagna Capitaneus populi.*

CAP. II.

MCCCXVIII. *Menſe* Februarii.

De ſecunda pace facta cum Domino Cane, *& de quibuſdam de Civitate fugatis.*

EXercitu Domini *Canis* juxta pontem *Sancti Nicolai* conſtituto, tractatores pacis *Paduæ* retulerunt pacta pacis. Tunc in Majori Conſilio Dominus *Jacobus* de *Carraria* conſuluit fieri pacem pro conſilio ſaniori. *Macharuffus* de *Macharuffis* contradixit palam, aſſerens fieri pacem ad inſtantiam illorum de *Carraria*, qui nituntur partem Imperii ſuſtinere. Firmato conſilio Domini *Jacobi*, quaſi omnibus annuentibus, *Macharuffus* cum ſuis ſequacibus totam Civitatem commovit ad arma. Domus verò tractatorum pacis, ſcilicet Dominorum *Henrici* de *Scrovegnis*, & *Belchari* [3] Doctoris legum, fuerunt ſpoliatæ. Contra Dominum *Jacobum* etiam inſultaſſent, niſi quod eum ſequebatur magna militum comitiva. Aliquibus ſuſpenſis, negotioque ſedato, ſtatim Dominus *Jacobus* nocte ſequenti equitavit ad Dominum *Canem*, pacemque firmavit hac forma. Primò, quod D. *Canis*, dum vixerit, habere debeat *Montemſilicem*, Turrim paſſus ad *Eſt*, *Caſtrum Baldum*, *Montagnanam*. Item rebelles *Paduæ*, ſcilicet Dominus *Nicolaus* de *Lucio*, * *Marcus* de *Forzate*, *Raynaldus*, & *Gaboardus* de *Scrovegnis*, *Traverſus* de *Deleſmaninis*, *Gregolus* & *Odoricus* de *Pojana*, & omnes alii extrinſeci *Paduani* reſtituantur in integrum. Hoc

1318 fuit in MCCCXVIII. menſis *Februarii*. *Paduani* volentes adimplere, quod de pace promiſerant, extrinſecos ſuos rebelles *Paduæ* receperunt in feſto Reſurrectionis Domini Noſtri *Ieſu Chriſti*, & in ipſos contulerunt honores, & officia Civitatis. Eorum adventum timens *Macharuffus* ſponte fugit *Ferrariam*, ubi dominabatur *Raynaldus Eſtenſis* Marchio, qui ejus habebat neptem in uxorem. *Gebellini* ad gratiam *Paduanorum* reſtituti, volentes mittere ad effectum, quæ

*Jac. de Carraria ſuadet ſecundam pacem. Macharuffus diſſuadet. Henrici de Scrovegnis, & Belchari domus everſæ. Conditiones ſecundæ pacis cum D. Cane. * Mattius alias. Macharuffi exilium. Gibellini adverſarios ejiciunt.*

A tractaverant in ſecreto, ad plateas fecerunt inſultum, & quorundam domos ſpoliaverunt, etiam homicidia committendo. Hoc timore fugierunt de civitate omnes *Macharuffi*. & illi de *Polafriſana*, de *Terradura*, de *Maliciis*, *Joannes* de *Campo Sancti Petri*, Dominus *Conradus* de *Vigontia*, Abbas *Sanctæ Juſtinæ* cum *Muſſato* Poeta ejus fratre, & alii. Tunc verò erat Capitaneus Populi Dominus *Obizo* de *Obicinis* [4] de *Piſis*, qui etiam de Civitate receſſit, quia præſumpſit armata manu tanto ſceleri obviare. Auctores verò ſceleris increpantibus reſpondebant: *hoc facimus, quia nos injuſtè compulerunt longo tempore*

B *mendicare: & etiam recepimus in mandatis a Domino* Cane Magno, *quod Domui de* Carraria *eſſemus obedientes, tanquam ſibi, quorum auxilio & aſſenſu noſtram fecimus ultionem.* Fuit hoc ſtatim eodem anno menſe *Junii.*

Abbas S. Juſtinæ. Obizo de Obicinis Poteſtas Paduæ. Carrarienſium potentia.

CAP. III.

MCCCXVIII. *Die* 16. *exeunte* Julio.

De dominio dato Domino Jacobo *de* Carraria.

C EXpulſis contentis in ſuperiori Capitulo; omnes de parte Eccleſiæ, qui *Paduæ* remanſerant, formidantes, cæperunt conſilium in Dominum Civitatis eligere Dominum *Jacobum* 29
de *Carraria*. Ad hoc etiam conſenſerunt omnes de parte Imperii de mandato Domini *Canis della Scala*: & ſic in omnes de parte in Majori Conſilio extitit reformatum in MCCCXVIII. die VII. exeunte *Julio*. Die verò primo *Auguſti* hac de cauſa fuit *Paduæ* magnum feſtum. Die VII. *Septembris* Dominus *Jacobus* fuit cum Domino *Cane* in Villa *Montis Galdæ*, a quo Dominus *Canis* requirebat, quod omnes *Paduani* extrinſeci, tanquam proditores *Paduæ*,

D bannirentur: ſed Dominus *Jacobus* facere recuſavit. Fuerunt hæc Poteſtate D. *Joanne* de *Molino* de *Venetiis*. Timens Dominus *Jacobus* habere guerram cum *Cane*, ut poſſet ſecurius in *Padua* dominari, ſapienti tractatu promiſit filiam ſuam *Thadeam*, & infantem, dare uxorem *Maſtino*, nepoti Domini *Canis*, propter quod ſperavit D. *Canem* ſuum propoſitum [5] refrænare. Fuit hoc eodem anno, menſe *Decembris.*

Jacobus de Carraria Dominus Paduæ. Jo. Molinus Venetus, Poteſtas Paduæ. Thadea de Carraria Maſtino Scaligero deſponſatur.

CAP. IV.

MCCCXVIII. *Die primo* Octobris.

E

De Obſidione Tarviſii, *& qualiter fuit datum Comiti* Goritiæ.

ALiqui de Majoribus de *Tarviſio* cæperunt conſilium malignum. Quorum tractatu *Ugutio della Faſola*, quondam Dominus *Lucæ* & *Piſæ*, nunc Magiſter Militum Domini *Canis* de *Verona*, cœpit verſus *Tarviſium* equitare. Qui furtivè Civitatem intraſſet; ſed pluviis, & obſcuritate temporis impeditus, taliter ſe arctavit, quod die facto *Tarviſini* pace fruentes, a tali periculo evaſerunt, ad portas Civitatis

F ſubito occurrentes. Hujus ſceleris auctores, ſpe fraudati, dixerunt *Ugutioni*. Multa caſtra Domino *Cani* nobis mediantibus ſubjacebunt, quæ *Tarviſium* penitus ſubjugabunt, & ſic *Articus* Avocatus [6] *Tarviſii* ſuum proprium caſtrum de *Noale* tenuit in damnum & opprobrium Civitatis,

Ugutio de Faſola exercitus Scaligeri ductor. Articus Advocatus. Noale.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.
1 *De* Buglis. M. *De* Bulgis.
2 *Hic finito ſuo officio.* P. *Hic functo ſuo officio.*
3 *Belchari.* M. *Belcarii.*
4 *De* Obicinis. Idem, *de* Obizinis, ut ſupra lib. I. cap. *ult.*
5 *Suum propoſitum.* M. *Hunc ſuum propoſitum.*
6 *Avocatus.* M. *Advocatus.*

tis, cujus uxorem Dominus *Canis* cognovit, & ex ea filios procreavit. *Guezilus* de *Monfirmo* occupavit *Asolum*, & *Montem Bellunæ*, castra posita in *Pedemonte*. Hic *Guezilus* tempore subsecuto carceratus fuit per Comitem *Goritiæ*, & castrum suum de *Monfirmo* fuit destructum. *Gulielmus* etiam de *Ronico*[1] revelavit. *Ugutio* suum exercitum posuit juxta *Tarvisium*, ubi dicitur *le Fontane*. Ad hunc exercitum equitavit Dominus *Canis*, putans habere *Tarvisium*. Dominus *Guezilus* de *Camino* cum trecentum elmis, & peditibus obsedit *Coniglianum* toto tempore hyemali in Domini *Canis* auxilium. Incœperunt hæc MCCCXVIII. Die 1. *Octobris*. Intrinseci *Tarvisini*, scilicet *Rambaldus* Comes, *Guezilus* Avocatus, frater *Artici* prædicti, *Altinerius* de *Azonibus*, & alii nobiles de *Tarvisio* propter oppressionem, quam sustinebant a D. *Cane*, qui extra Civitatem omnia pacifice possidebat, consulerunt[2] recurrere ad majorem; & suos solemnes Ambassiatores miserunt ad Ducem *Austriæ*, se dicentem *Romanorum* Regem. Qui offerens auxilium, statim in *Tarvisio* Comitem *Goritiæ* constituit suum Vicarium, qui cum suis *Theotonicis* magnificè versus *Tarvisium* equitavit. Hoc viso Dominus *Canis* cogitavit habere pacem cum Comite de *Goritia*. Vnde statim insimul convenerunt, paxque convenit. Dominus *Guezilus* de *Camino* de obsidione *Conigliani* recessit, & gens Comitis ivit in castrum. Comes vero cum magno gaudio fuit receptus, & Civitas ab ob-
1319 sidione extitit liberata in MCCCXIX. mense *Junii*.

Guezilus de Monfirmo. Asolum. Mons Bellunæ. Monfirmum evertitur. Gulielmus de Ronico.

Guezilus de Camino Coniglianum obsidet. Rambaldus Comes. Guezilus Avocatus. Altinerius de Azonibus. Tarvisini se dant Federico. Com. Goritiæ Vicarius Tarvisii.

CAP. V.
MCCCXIX.
De obsidione Civitatis Paduæ.

Renaldus, & Obizo Estenses.

TArvisio in potestate Comitis constituto, Dominus *Canis*, Vicarius *Veronæ*, & *Vinsentiæ*, secretè tractavit habere *Renaldum*, & *Obizonem* Marchiones *Estenses*, qui in *Ferraria*[3] Ecclesiæ revelabant, in sui favorem: ac etiam *Paduanos* extrinsecos, quorum nunquam fuerat amicus. His sic dispositis, ait Vicarius *Veronæ*: *Jam instat tempus equitandi versus* Paduam, *quæ omnino non poterit a nostris viribus se defendere, tanta est virtus nostra. Jam enim* Tarvisium, Ferraria, *& extrinseci* Paduani *nobis favent. In Civitate erit scisma, quia dicemus eam velle reducere ad Commune, & Dominum* Jacobum *ejicere de dominio, quod est bonum, quia in* Padua *multa maleficia committuntur injustè; nec de iis aliqua fit justitia. Intellexi etiam, quod dum* Paduæ *fieret monstra peditum, omnes habentes signa regalia exclamabant, sublevetur Ecclesia, & pars Imperii opprimatur: & hoc signum erit contrarium nostræ parti. Vnde Civitas est taliter opprimenda, quod ejus cives indomiti, & rebelles, si possit, doloribus & augustiis superati, flexis genibus veniant ad mandata.* Volens amodo[4] invenire causam contra *Paduam*, misit litteras Domino *Jacobo*, continentes, quod amici sui extrinseci *Paduani* restituerentur in integrum absque mora, alioquin intendebat suis necessitatibus subvenire. Dominus *Jacobus* manifestè cognoscens, quod Dominus *Canis* se extrinsecorum simulabat amicum, ut posset commodè contra *Paduam* insultare, *Veronam* misit suos Legatos, offerens Domino *Cani*, se velle in *Paduam* recipere suos amicos, tanquam Cives. Dominus *Canis*, volens omnino mittere ad effectum suum intentum, equitavit ad *Montemsilicem*. Die vero V. *Augusti* exercitum posuit in Burgo *Sanctæ Crucis* juxta *Paduam*, Potestate Domino *Marco Gradenico* de *Venetiis* MCCCXIX. Adhuc Dominus *Jacobus* sperans posse Domini *Canis* animum mitigare, misit ad eum suos Legatos pro pace tractanda, sed nihil profuit.

Sermo D. Canis.

Litteræ ejusdem ad Jacobum de Carraria. Legatio prima dicti Jacobi ad Canem. D. Canis bellum repetit.

Marcus Gradenico Potestas Paduæ. Legatio altera Jacobi Carrariensis ad Canem.

CAP. VI.
Eodem Millesimo.
De Concione facta in Palatio.

Concio Jacobi de Carraria ad Populum Paduanum.

DOminus *Jacobus* cogitans defendere Civitatem, facta in Palatio civium publica concione, ait:

O Cives, qui pro libertate pugnatis, patriamque defenditis, audiatis[5] *pacificè verba nostra.* Tunc omnes unanimiter siluerunt. Facto silentio, ait: *Post captum* Montemsilicem, *pacem composui inter Dominum* Canem, *& Commune* Paduæ: Paduanos *extrinsecos ad Patriam suam reduxi: item post Civile bellum Civitatis Dominium acceptavi solummodo, ut tanquam Pater, Patriæ providerem. Cum Domino* Cane *pace sacramento firmata, vinculis Matrimonii, & pœnis pecuniariis me obligavi, ut vos tanquam filios conservarem. Hæc tamen omnia nihil prosunt. Jam enim multi* Paduani, *præferentes Civibus hostem, de* Padua *recesserunt, de quibus faciemus vobis mediantibus ultionem. Dominus verò* Canis, *pace neglecta, & de perjurio parùm curans, nos invasit injustè: unde justitiam fovemus, & pro libertate pugnamus. Estote ergo parati armis, & equis, ut, cum visum fuerit, in hostes viriliter equitemus.* His verbis propositis, omnes alta voce dixerunt. *O Defensor omnium, vestrum est præcipere. Præcipite ergo paratis in omnibus obedire.* In paucis vero diebus suburbia Civitatis fuerunt munita spaldis, foveis, & belfredis.

Responsio Populi.

CAP. VII.
Eodem Millesimo, Mensibus Augusti, *& Septembris.*
De Castro Bassanelli.

Canis potitur Turri Bassanelli.

EXistens Dominus *Canis* in Burgo *Sanctæ Crucis*, post triduum habuit turrim *Bassanelli*; postea jussit fieri rostam in flumine, & *Paduam* privavit aqua, & sic caruit molendinis. Post hæc juxta turrim constituit ligneum castrum fortissimum, & pulcherrimum in aspectu, cui erat nomen *Isola della Scala*. Ibi constituit Potestatem *Ribaldum* suum militem, qui possessiones, & bona *Paduanorum*, qui Civitatem defendere nitebantur, *Paduanis* extrinsecis consignavit, appellans intrinsecos suos rebelles. Huic Castro libere respondebant omnes Villæ *Paduani* districtus: Villæ vero positæ circa *Paduam*, ne ex eis *Paduani* perciperent aliqua victualia, & omnes *ultrabrentaneæ* partes, distantes a Castro bonis omnibus fuerunt spoliatæ, igne consumptæ, earum incolæ quasi omnes in *Mestre* fame, frigore, & diversis angustiis perierunt. Totam Civitatem circuit via plana, ut sic facilius currere posset ad omnem partem Civitatis. Stat amodo Civitas ab hostibus circundata, & in tantum, quod exire Civi-

Isola della Scala. Ribaldus Miles Canis, dictæ Insulæ Potestas.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.
1 *De* Ronico. Idem. *de* Vonico.
2 *Consulerunt*. Idem. *Consulnerunt*.
3 *In* Ferraria. P. *In* Ferrariam.
4 *Volens amodo*. Deest in P. *Omodo*.

5 *Audiatis*. P. *audite*.

Marchiones Estenses Peninsulam Rhodigii Paduanis adimunt.

vitatem vix aliquis præsumebat. Marchiones *Estenses*, *Raynaldus*, & *Obizo*, Abbatiam, *Lendenariam*, & *Rhodigium* invaserunt, quæ licet sint *Ferrariensis* districtus, tamen fuerant a Marchionibus *Paduæ* subjugata temporibus retroactis. Fuerunt hæc eodem anno, mensibus *Augusti* & *Septembris*.

CAP. VIII.

Eodem Anno.

De Gestis per Paduanos *&* Cittadella, *&* *Ambassatoribus* Venetorum.

PAduani, post adventum Domini *Canis Paduam*, reduxerunt de districtu, quæcunque victualia potuerunt, cum festinantia tam magna,
31 quod vix intrare poterant Civitatem tanta erat multitudo volentium se, & sua in loco tutissimo collocare. *Paduani* privati molendinis reduxerunt *Paduam* quæcunque pestrina potuerunt de omni parte districtus, nova etiam fabricantes ad portam quamlibet Civitatis. Deputati erant continuò aliqui de Nobilibus Civitatis pro custodia nocturna; tertia pars omnium Civium continuo vigilabat. Ambassatores solemnes, *Ubertinum* Juvenem de *Carraria*, *Joannem* Judicem de *Vigontia*, *Albertinum Mussatum* Poetam, miserunt in *Tusciam* auxilium imploratum. Dominus *Jacobus* secretò misit *Tarvisium* suos Legatos, offerentes *Bassianum*, *Cittadellam*, & florenos...... Comiti de *Goritia*, ut *Paduæ* subveniret. Ipse verò sagax hoc retulit Domino *Cani*, habitoque tractatu recepit a Domino *Cane Asolum*, & *Montembellunam*, castra *Tarvisini* destrictus; pro se verò tenuit castrum de *Noale*. His castris redditis, Comes *Goritiæ* fingens se Domini *Canis* amicum, literas misit continentes: *Nos Comes* Goritiæ *a Duce* Austriæ *recepimus in mandatis quod receptis Castris nostris a domino* Cane, *fideli Sacri Imperii*, *debemus ei præstare auxilium*, *& favorem. Quare vos*, *& vestra mittimus diffidando.* His verbis auditis, die sexto *Octobris* Dominus *Jacobus* comburi jussit *Vigontiam*, *Peragam*, & multas alias villas, timens adventum Comitis de *Goritia*. Ait tamen, *Tot*, *& talia munera promittemus*, *quod Comes omnino venire in nostrum auxilium non desistet. Venetiarum* Legati, pacem componere confidentes, ex parte Domini *Canis Paduæ* retulerunt: *Cum Domino* Cane *pacem habere potestis his præmissis*, *quod Dominus* Jacobus *de* Carraria *renunciet Dominio Civitatis*, *& quod stipendiarii* Paduæ *expellantur*, *& extrinseci* Paduani *restituantur in integrum*, *omni exceptione remota.* Quibus ait Dominus *Jacobus*: *Mihi consulunt Sapientes*, *ut Vos Legati Domino* Cani *breviter exponatis*, *quod manifestè cognoscitur*, *cum velle* Paduam *subjugare*, *dum quærit* Paduæ *expellere* defensores*[1], *& Lupos ponere in ovile. Quare postulata displicent universis.* Dominus *Canis* de verbis Domini *Jacobi* nihil curans, qui etiam *Cittadellam* tenebat hostibus circundatam, recepit obsides ab incolis *Cittadellæ* de *Cittadella* danda Domino *Cani*, nisi infra decem dies ei succurrerent *Paduani*, quod fieri non potuit. Unde Domino *Cani* data fuit *Cittadella* die primo *Novembris*; mortuo tamen propter multas vigilias *Lucesio* de *Perumia*, quem Dominus *Jacobus* miserat *Cittadellam* pro custodia.

Ambassatores Paduanorum in Tusciam: Ubertinus de Carraria, Jo. de Vigontia, & Mussatus. Hinc apparet, eos, qui cum Macharuffis erant in exilium, anno 1319. restitutos; licet id obscure supra significetur. Comitis Goritiæ literæ. Vigontiæ, & Peragæ incendium. Legati Veneti pro pace. Responsio Jacobi de Carraria ad Legatos.

** Al. Pastores, sive Paduæ. Cittadella potitur Canis.*

Lucesius de Perumia.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Dum quærit* Paduæ *expellere defensores.* M. *Dum quærit Pastores expellere.*

CAP. IX.

MCCCXIX. *Die* IV. Novembris.

De Padua *data Comiti* Goritiæ.

INterim Dominus *Jacobus* ait Ambassatoribus de *Venetiis*: *Placet*, *ut redeatis ad castrum*, *ut tentetis Domini* Canis *animum mitigare.* Qui redeuntes retulerunt. *Hanc pacem habere potestis*, *si vos*, *Domine* Jacobe, *renuncietis Dominio* Paduæ: *extrinseci restituantur*[2] *in integrum*: *& Potestas* Paduæ *eligatur*, *qui sociatus stipendiariis non suspectis*, *arbitrium habeat in regendo. Item videtur Domino* Cani *pro reformatione status Civitatis* Paduæ, *quod ex extrinsecis*, *& intrinsecis sint aliqui confinati*[3], *donec inter eos per vincula parentelæ amicabuntur. Adhuc fieri ligam* (a) *requirit inter Commune* Paduæ, *& Dominum* Canem, *& quod per Commune* Paduæ *conferatur suæ ligæ secundum quod faciunt*[4] *alii socii* Lombardiæ. *Ultimo requirit*[5] *Dominium* Bassani, *offerens facere pro cambio* Bassani[6] *de* Cittadella, *secundum quod Ambassatoribus* Venetiarum *videbitur convenire.* Dominus *Jacobus* hanc pacem renuit: qui tamen continuò & secretè pocurabat auxilio Comitis *Goritiæ* se defendere, suadentibus *Paduanis*. Qui a Comite habuit hoc responsum: *Quod cum habere poterat defensorem*, *si* Paduam *eidem consignabat*, *recipienti nomine Ducis* Austriæ *Regis* Romanorum. *Qui asserebat pro certo Dominum* Canem *de campo fugare*, *ac etiam* Montem Silicem, Montagnanam, Rhodigium, *& omnia loca*, *quæ Commune* Paduæ *temporibus retroactis possidebat*, *in* Paduanorum *manibus liberè consignare.* Quæ omnia Consilio *Paduæ* placuerunt. Electus itaque fuit Syndicus *Aleardus* de *Basiliis*, qui dedit dominium *Paduæ* Comiti de *Goritia*, recipienti nomine Ducis *Austriæ*. Qui statim alacriter acceptavit, & juravit se eximere Castra prædicta, & *Paduanorum* districtum, de manibus cujuslibet illiciti detentoris. Fuerunt hæc MCCCXIX. Die IV. *Novembris*.

Tractatus pacis tentatur denuo.

** Al. Ultimo requirit dominium Bassani, & Cittadellæ, secundum quod, &c. Responsum Comitis Goritiæ.*

Aleardus de Basiliis. Padua traditur Duci Austriæ.

CAP. X. 32

Eodem Millesimo. Die X. Novembris.

Qualiter D. Canis *voluit capi*, *& de extrinsecis* Paduanis *condemnatis.*

GOritiæ Comes simulans se amicum D. *Canis* de *Verona*, misit ad *castrum Bassanelli* centum milites *Theotonicos*, quorum Centurioni secretè mandavit, ut viso vexillo rubeo supra mœnia Civitatis sciret pro certo ipsum fore in concordia cum *Paduanis*, & quod insultantibus *Paduanis* contra hostes nil timeret, imò potius cum suis *Theotonicis* viriliter equitaret, ostendens se velle resistere *Paduanis*[7], & Dominum *Canem*,

Goritiæ Comes adversatur Cani.

EMENDATION. LOCOR. ALIQU. AB OSII MANU.

(a) *Adhuc fieri ligam.* Melius. *Ad hæc fieri ligam.*

2 *Renuntietis dominio* Paduæ: *extrinseci restituantur.* V. *renuntietis dominio*: Paduani *extrinseci restituantur.*

3 *Quod ex extrinsecis*, *& intrinsecis sint aliqui confinati.* M. *Quod de extrinsecis fiant aliqui confinati.*

4 *Secundum quod faciunt.* M. *secundum quod conferunt.*

5 *Ultimo requirit.* V. *ultimo requiritur.*

6 *Offerens facere pro cambio* Bassani. Desiderantur hæc in V.

7 *Viriliter equitaret*, *ostendens se velle resistere* Paduanis. P. *viriliter equitare*, *se velle risistere* Paduanis.

nem, ſæpe conſuetum ante omnes occurrere inimicis, captivum duceret *Paduanis* [1]. De concordia ſecreto convenit juſſu Comitis. Dominus *Jacobus* oſtenſo vexillo rubeo modo prædicto, ſecretò mandavit apertis januis Civitatis occurrere inimicis. Cum Dominus *Canis* aſpexit hoc vexillum rubeum ſuper mœnia Civitatis, ait *Vgutioni della Faſola*: *Hoc Vexillum rubeum proditionis monſtrat ſignum.* Et* forſan conſcius [2] hujus facti, gentem Comitis ſpoliavit armis, & equis, & quoſdam ligatos ferreis vinculis carceravit. Fuit hoc die primo *Novembris*. Die verò quinto D. *Canis*, munito Caſtro, exercitum ſuum poſuit juxta pontem *Brentæ* de *Vico Argeris* [3] & *Traverſum* de *Deleſmaninis* miſit *Peragam*, ut nullus poſſet ſecurè de *Tarviſio Paduam* equitare. Sextodecimo die ejuſdem menſis *Paduani* extrinſeci cum filiis in tertium gradum, ut proditores, & rebelles, fuerunt condemnati, & eorum bona publicata: domus vero eorum dirutæ à fundamentis *Paduam* deformabant. Quæ domorum deſtructio facta fuit Conſilio Dominorum *Marſilii* de *Carraria*, & *Antonii* de *Curterodulo*, quorum domus in Villis poſitas deſtruxerant extrinſeci *Paduani*. Ab hac die inantea extrinſeci Villas igne cremabant, domos funditus eruebant, & ſic intrinſeci *Paduam* deſolabant. *Paduani* expectantes auxilium Comitis *Goritiæ*, clauſerunt omnes Portas Civitatis circa magnam cuſtodiam vigilantes, & ſic *Paduani* erant quaſi in Civitate propria carcerati.

Canis calliditas. — * *Al.* Fortius. — Traverſus de Deleſmaninis. *Exulum Paduanorum pœna.* — Marſilius de Carraria. Ant. de Curterodulo.

CAP. XI.

MCCCXX. *Die* III. Januarii.

Hic primo Vicarius Ducis Auſtriæ *intravit* Paduam.

CUm *Paduani* non ceſſarent litteris, & Nunciis a Comite *Goritiæ* auxilium implorare, victualibus jam privati, *Goritiæ* Comes *Vngarorum*, *Sclavorum*, *Theutonicorum*, & diverſarum gentium fecit maximum apparatum equitum decem millium. Dum verò vellet omnino *Paduam* equitare in Domini *Canis* detrimentum, *Vlricus* miles Ducis *Auſtriæ* de *Valſe* Capitaneus cum Ambaſſatoribus Ducis *Karintiæ Tarviſium* intravit, qui de pace cum Comite, & Domino *Cane* ſe voluit mediare. Et poſt tractatum *Paduam* intravit MCCCXX. die III. *Januarii* exponens *Paduanis*, quod videbatur placere (a) Domino *Cani* circa pacem, ſcilicet, quod *Padua* daretur in manibus *Vlrici* prædicti, nomine Ducis *Auſtriæ*, & quod uſque ad medium Quadrageſimæ Dux *Auſtriæ*, & Dux *Karintiæ* poſſint, & debeant terminare de dicta Civitate, quod ſibi videbitur convenire, ac etiam de *Paduanis* extrinſecis. Item, quod de omnibus diſcordiis, ortis inter Dominum Comitem *Goritiæ*, & Dominum *Canem*, poſſint dicti Reges diſponere, ut eis laudabilius videbitur convenire, & quod interim ſtratæ ſint ſecuræ, pro quibus omnibus diſponendis parlamentum debeat eſſe in *Bolzano*. Quæ omnia placuerunt. Et ſic die quinto *Januarii* in pleno arrengo Dominus de *Valſe*, nomine Ducis *Auſtriæ*, recepit Civitatis Dominium.

Auxilium Comitis Goritiæ. — Vlricus de Valſe. — *Conditiones Pacis a D. Cane propoſitæ.* — Bolzanum. Vlricus de Valſe *intrat* Paduam.

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.

(a) *Quod videbatur placere.* Melius, *Quid videbatur placere.*

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Duceret* Paduanis. Idem, *ducere* Paduanis.

2 *Et forſan conſcius.* M. *& conſcius.*

3 *Vicoargeris*, Idem, *Vicoaggeris*, ut alibi ſupra.

His diſpoſitis, Dominus *Canis* cum ſuo exercitu *Vicentiam* equitavit munitis *Paduanorum* Caſtris. Nam caſtra omnia poſſidebat, exceptis *Baſſano*, & *Pendiſio*. *Goritiæ* vero Comes ſuo pulcherrimo guarnimento grates retulit, & dedit licentiam recedendi. Ab hac die ſtant in parte Imperii *Paduani*. In *Caſtro Baſſanelli* pro Domino *Cane* erat Poteſtas *Simon Philippus* de *Piſtorio*, qui diſtrictum *Paduæ* totaliter gubernabat, & in Villis habebat ſuos Rectores; etiam ante portas Civitatis ſtabant procurantes, ne aliquis cum victualibus Civitatem intraret, niſi ſoluto maximo vectigale, quod eſſe poterat dimidium rei conductæ. His anguſtiis, & majoribus ſtimulati, in parlamento *Bolzani* ſpem habebant. Suadente Domino de *Valſe* die XIII. 33
Januarii Comes *Goritiæ* munivit *Baſſanum Theotonicis* de beneplacito *Paduanorum*. Fuerunt hæc Poteſtate Domino *Marco Gradenico* de *Venetiis*.

Baſſanum. Pendiſium. — Simon Philippus de Piſtorio. — Baſſani *munitio.* — Marcus Gradenico *Poteſtas* Paduæ.

CAP. XII.

Eodem Anno, *Menſe* Januarii.

De tregua, captione Aſoli. *&* Montis Bellunæ.

AMbaſſatores *Paduæ*, *Nicolaus* de *Carraria*, *Rolandus* de *Plazola*, *Jo*: de *Campo Sancti Petri*, *Alcardus* de *Baſiliis* cum Domino de *Valſe* iverunt *Bolzanum*, ubi eſſe debebat parlamentum; ſed ibi Duces *Auſtriæ*, & *Karintiæ* non potuerunt intereſſe; habebant enim tractare ardua facta cum *Ludovico* Duce *Bavariæ*, qui etiam ſe ſcribebat *Romanorum* Regem. Quare *Auſtriæ* Dux hoc retulit: *Nos* Federicus *Romanorum Rex noſtris fidelibus* Paduanis *facimus manifeſtum*, *treguas dilatas ad Octavam Paſchæ*, *& nos Vicario* Veronæ *ſimiles literas deſtinaſſe.* *Paduani*, cupientes Regis obtemperare mandatis, miſerunt *Veronam* ſuos Legatos, offerentes obſervare treguas a Majeſtate Regis [4] ſtabilitas. Tunc Dominus *Canis*, de Regibus, & Ducibus parum curans, ait: *Volo treguas* [5] *hac forma*, *quod* Altenerius *de* Azonibus Paduæ *Poteſtas* [6], *regimine privetur omnino. Item*, *quod ſtipendiarii omnino caſſentur a ſoldo* Paduæ [7], *& quod Domus* Campi Sancti Petri *nobis reſtituatur*, *occupata ab intrinſecis* Paduanis. Sed notum omnibus ſatis erat, quod dictam domum poterat faciliter rehabere. Ab hac die ruptæ ſunt treguæ, & furor guerrarum fremit ubique, ut ſuperius dictum eſt. Dominus *Canis* (b) Comiti *Goritiæ* dedit *Aſolum*, & *Montem Bellunæ*, ſperans Comitem invadere *Paduanos*, & ſic deſiderium ſuum totaliter adimplere. Sed data *Padua* Duci *Auſtriæ*, cæperunt inter eos inimicitiæ capitales. Itaque Comite abſente [8], occaſione Parlamenti de *Bolzano*, Dominus *Canis* neptem ſuam Dominam *Verdam* [9] dedit in uxorem filio Domini *Guezilionis* de *Camino*, & Unicam filiam Domini *Guezilionis* dedit in uxorem Domino *Chechino della Scala* Nepoti ſuo. Hoc facto Dominus *Guezilus* cum Domino *Chechino* hoſtiliter equitavit, & Caſtra *Aſoli* & *Mon-*

Nicolaus de Carraria. Rolandus de Plazola. Jo. de Campo S. Petri. Alcardus de Baſiliis & *Dominus de* Valſe *Oratores pacis ad* Federicum. *Litera* Federici. — Altinerius *de* Azonibus *Poteſtas* Paduæ. — Aſolum. *Mons* Bellunæ. *Inimicitiæ inter* Goritiæ *Com. &* Canem. *Nuptiæ inter* Scaligeros, *&* Caminates. — Verda *neptis* D. Canis. Chechinus Scaliger.

(b) *Vbique*, *ut ſuperius dictum eſt. Dominus* Canis, *&c.* Sanior utique hæc interpunctio hujus loci. *Vbique. Vt ſuperius dictum eſt*, *Dominus* Canis, *&c.*

4 *A majeſtate Regis.* M. *a majeſtate Regia.*

5 *Volo treguas.* V. *nolo treguas.*

6 Paduæ *poteſtas.* Deſunt hæc in M.

7 *Quod ſtipendiarii omnino caſſentur a ſoldo* Paduæ. V. *quod ſtipendiarii* Paduæ *caſſentur a ſoldo.*

8 *Itaque Comite abſente.* P. *Ita quod Comite a.*

9 *Verdam.* Idem, *Verde.*

Montis Bellunæ faciliter abſtulit *Theotonicis*. *Paduani* cum *Tarviſinis* trepidantes nuncios mittunt feſtinanter Duci *Auſtriæ*, Comiti, & Domino *Vlrico* de *Valſe*, a *Germanis* auxilium implorantes. Fuit hoc eodem anno menſe *Martii*.

Cap. XIII.

MCCCXX. *Menſe* Madii.

De præda Bojonis, *& morte* Rainaldi Scrovegni.

Vandus, & Jo: Ruzerius de Vigontia rebelles. Bojo diripitur.

VAndus, & *Joannes Ruzerius* de *Vigontia* fratres, oſtendentes communi *Paduæ* ſe rebelles, fortificaverunt ſuam domum de *Bojone*. Quidam verò intrinſeci ſecretè miſerunt *Bojonem* ducentum pedites, qui Villam ſubitò invadentes, ſpoliaverunt prædictos armis, & equis, & eos compulerunt turpiter in fortilicia latitare; Villa verò fuit totaliter ſpoliata.

Raynaldus, & Gaboardus de Scrovegnis. Mors Gaboardi. Raynaldi Scrovegni cædes. Franciſcus de Vigontia. Jo: de Vigontia, Poteſtas Vicentiæ.

Duo fuerunt fratres *Raynaldus*, & *Gaboardus* de *Scrovegnis*. *Gaboardus* vero fuit cum D. *Cane* contra *Paduam*, & iſte mortuus fuit, dum de *Vicentia* equitaret *Veronam*. *Raynaldus* venit ad mandata D. *Jacobi* de *Carraria*, & videbatur circa Civitatis cuſtodiam vigilare; ſed Dominus *Nicolaus* de *Carraria* reverſus a Parlamento *Bolzani*, aſſerens eum partem Imperii ſublevare, & eum accuſaſſe falſo Domino de *Valſe*, quod hoſtiliter conveniſſet de Civitate prodenda, in *Rainaldum* ipſum fecit inſultum, eumque peremit in platea Eccleſiæ Cathedralis. Cauſa prædicta *Franciſcus* de *Vigontia* frater prædictorum ivit *Venetias* ad confinia, & quia non paruit confinibus conſignatis, ejus fidejuſſor, & Patruus D. *Joannes* de *Vigontia*, qui Poteſtas erat *Vincentiæ* tempore captionis ejuſdem, fuit turpiter carceratus: & ſolutis libris mille ivit *Venetias*. Tandem bannitus, & publicatis bonis omnibus, aliquo tempore mendicavit. Fuerunt hæc MCCCXX. menſe *Madii*. Item eodem menſe fuit Parlamentum in *Tridento*.

Parlamentum Tridenti.

Cap. XIV.

Eodem Anno, *Die* III. Junii.

Qualiter D. Canis *præſumpſit intrare* Paduam *furtive.*

Allocutio Canis ad extrinſecos Paduanos.

DOminus *Canis* ſemper cogitans *Paduam* occupare vi, vel fraude, de *Vicentia* ſecrete equitavit ad Caſtrum, & ait quibuſdam *Paduanis* extrinſecis: *Hodie poteſtis in Civitate propria triumphare. Placeat ergo vobis circa introitum*
34 *Civitatis vires veſtras oſtendere.* Qui ſtatim per roſtam, factam juxta viridarium S. *Juſtinæ*, Civitatem intraverunt furtive, quoſdam verò cuſtodes dormientes occiderunt. Cum jam Civitas eſſet juxta mortem, Stipendiarius quidam *Parmenſis* verſus eos ſubito inſultavit, & ad reſiſtendum inhabilis, terga vertens Domino *Nicolao* de *Carraria* obviavit, cui ait: *Occurrite ſubito contra hoſtes ne Civitas ſubmergatur.* Tunc ille cum quibuſdam in hoſtes fecit inſultum, & Dei auxilio mediante compulit eos fugere ſine ponte, quorum aliqui in foveis ſummerſi fuerunt, aliqui deformiter truncati, nudi tracti fuerunt per plateas, nec traditi ſepulturæ[1]. De quorum numero fuerunt *Rugerius* de *Vigontia*, *Antonius* de *Santo Vito*, & unus de *Brudigine*: multi autem redierunt ad Caſtrum mortifere vulnerati. *Paduani* ex hoc triumpho habentes ſpem ſalutis, ſtatim ſequenti die fecerunt magnum feſtum in Eccleſia *S. Juſtinæ* in honorem Virginis Glorioſæ. Fuit hoc MCCCXX. die III. *Junii*.

Stipendiarius Parmenſis. Nicolai de Carraria robur. Rugerii de Vigontia, & Antonii de S. Vito cædes.

Ira plenus D. *Canis*, qui ſe appellabat Vicarium Imperii, voluit colligere omnes fruges *Paduani* diſtrictus, ut ſic *Paduani* quaſi fame necati currerent ad mandata. Unde fieri juſſit magnam foveam a Ponte *Baſſanelli* uſque ad flumen, per quod itur *Venetias*, & ibi juxta pontem[2] de *Graiciis* fecit fortiliciam quaſi Caſtrum. Nullus amodo exire poterat Civitatem. *Paduani* videntes extrinſecos colligere fruges ſuas, & de *Theotonicorum* auxilio deſperantes, inierunt conſilium juxta mortem defendere Civitatem.

Fovea Baſſanelli a quo ducta Venetias uſque.

Cap. XV.

Eodem Milleſimo.

De defenſoribus Civitatis, & Paduanis, *qui cum D.* Cane *fuerunt contra* Paduam.

Familiæ Patavinæ pro libertate Patriæ decertantes.

THeotonicorum auxilio *Paduam* defendebant Nobiles Civitatis, Domini *Jacobus* de *Carraria*, *Philippus* cum ſuis de *Peraga*, illi de *capite Vaccæ*, de *Zacchis*, de *Cortuſiis*, de *Sanguinaciis*, de *Vicoargeris*[3], de *Polafriſana*, de *Macharuſſis*, de *Muſſatis*, de *Pedeligno*, *Tartarus* de *Lendenaria*, *Gulielmus Dente*. *Tiſo Novellus* de *Campo Sancti Petri* impubes, cum matre ſua Domina *Cuniſſa* de *Carraria* ſtetit *Venetiis*, *Gulielmus* ejus Nepos ſtetit in caſtro de *Trivili*[4]. Omnes verò nominare eſſet impoſſibile, quia univerſaliter omnes Populares Civitatem libentiſſime defendebant. *Henricus* de *Scrovegnis* cum uxore ſua, filia Marchionis *Eſtenſis*, ivit *Venetias* maximis divitiis derelictis.

Tiſo Novellus de Campo S. Petri. Cuniſſa de Carraria. Gulielmus de Campo S. Petri. * Al. Trevillæ. Henrici Scrovegni uxor.

Familiæ faventes Cani. Maltraverſi de Caſtronovo.

Contra *Paduam* cum Domino *Cane* fuerunt infraſcripti Nobiles, & Burgenſes. Domini *Nicolaus* de *Lutio*, *Liſancer*[5], & Nicolaus[6] de *Caſtronovo* dicti de *Maltraverſis*, *Martius*, & *Jordanus* de *Forzate*, *Gaboardus* de *Scrovegnis*, *Macharuſſus* cum omnibus de *Macharuſſis*. Omnes de *Deleſmaninis*[7], *Conradus* de *Vigontia*, de *Tempo*, de *Vitalianis*, de *Caligine*, de *Capite liſtæ*, de *Carturio*, de *Villacomitis*, de *Sancto Vito*, de *Rubeis*, de *Frabianis*, de *Ronchis*, de *Altechinis*, de *Enſelminis*[8], de *Capite Nigro*, de *Brudigine*, de *Partenopeo*, de *Ungarellis*, de *Terrarſa*, de *Malfattis*, de *Montagnone*, de *Alvarotis*. Item *Gregorius*, *Odoricus*, & *Bonifacius* de *Pojana*, de quibus Dominus *Canis* confidebat. Erat enim Poteſtas *Montiſilicis Bonifacius*, in *Montagnana Gregorius*, poſtea in *Baſſano* poſuit *Odoricum* Poteſtatem: ita Dominus *Canis* hos ſummo honore tractavit. Cæteri extrinſeci *Paduani* nobiles, & Burgenſes, vix ſe poterant victualibus ſuſtentare.

Fratres de Pojana.

Cap. XVI.

MCCCXX. *Die* VII. Junii *in die SS.* Hermagoræ, *&* Fortunati.

De captione Poteſtatis Caſtri.

Comes de Falimbergh.

COmes de *Falimbergh* cum centum militibus *Theutonicis*, de mandato Domini de *Valſe*, intra-

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MSS. ET PET.

1 *Nec traditi ſepulturæ.* M. *nec ea die traditi ſepulturæ.*

2 *Juxta pontem.* Idem, *verſus pontem.*
3 *De* Vicoargeris. M. *de* Vicoaggeris, ut alibi.
4 *Triville.* M. *Trevillæ.*
5 *Liſancer.* Idem, *Liſanore.*
6 *Et* Nicolaus. Abeſt ab V. copula.
7 *De* Deleſmaninis. Deſideratur præpoſitio in P.
8 *De* Enſelminis. M. *de* Anſelminis.

intravit *Paduam.* Vnde *Paduani* cum eo, & *Vlrico* juvene, filio *Vlrici* de *Valse* exiverunt per Portam *pontis Curvi*: & firmatis suis banderiis juxta Ecclesiam S. *Jacobi*, jusserunt pedites accedere ad splanandam foveam, quam fecerant inimici, ne aliquis accederet ad *Plebatum.* Tunc *Simon Philippus* Potestas Castri cum quingentis militibus equitavit, ut resisteret, qui in tantum terruit *Paduanos*, quod pedites quasi omnes cæperunt fugere versus portam: imò etiam quidam milites effœminati, de victoria desperantes. Divina tamen majestas voluit in tanto discrimine providere, quod *Altenerius* de *A-*
35 *zonibus* de *Tarvisio*, *Paduæ* Potestas, cum militia *Paduana*, & forsan sex *Theotonicis*, se exponens fortunæ, equitavit in hostes, & victoriam habuit gloriosam. Bene ducenti milites ultramontani remanserunt in campis, in quibus D. *Canis* multùm confidebat. Extrinseci *Paduani* tractabantur, ut Canes[1], ut patuit in *Joanne* de *Vigontia*, *Landone* de *Enselmis*, *Marsilio* de *Sancto Vito*, & aliis. *Paduani* intrinseci omnes hilares D. *Simonem Philippum* cum multis duxerunt *Paduæ* carcerandum. In hujus rei testimonium in palatio posuerunt banderias XIV. illorum, qui passi fuerant tantam stragem. Admodum gratulantur *Paduani*, expectantes Dominum de *Valse*[2]. Fuerunt hæc MCCCXX. XII. *Julii* in Festo Sanctorum *Hermagoræ*, & *Fortunati.* Propter hanc Victoriam in signum honoris perpetui facta fuit Statua[3], significans Dominum *Altenerium* de *Azonibus*, quæ est supra plateam in palatio Potestatis. *Altenerius* de *Azonibus* recepit etiam maximas possessiones quorundam, qui fuerunt pro rebellibus *Paduæ* forbanniti.

Vlricus juvenis. — *Simon Philippus. Altenerii Paduæ Potestatis virtus.* — *Paduanorum victoria.* — *Jo: de Vigontia. Al. Lando de Anselminis. Lando de Enselmis. Marsilius de S. Vito, & Simon Pistoriensis capti.* — *Statua Altenerio ponitur, & bona rebellium assignantur.*

Prædicta die Dominus *Canis* de *Vicentia* equitavit ad Castrum. Qui, ut melius includeret *Paduanos*, dictam foveam fortificavit belfredis, & aliis necessariis, in qua etiam posuit de aqua fluminis, quod labitur versus *Montem silicem*, quæ producebatur in flumen[4], quod labitur versus *Clugiam.* In dicto flumine fecit rostam, & sic aqua, quæ naturaliter debet currere versus mare, cæpit currere versus *Paduam* per obliquum. Die XIV. *Julii Brusaporco* datum fuit Comiti de *Goritia.*

Brusaporcum Comiti Goritiæ datum.

CAP. XVII.

MCCCXX. *Die* VI. Augusti.
De fuga. D. Canis *capto Castro.*

CUm *Paduani* jam quasi omnibus carerent victualibus, Abbas Sancti *Cypriani* de *Murano*, & Ambassatores *Parmæ*, pacem interponere voluerunt inter partes: sed his fuit denegatus[5] auditus, asserentibus *Paduanis*, se velle potius fame necari, quam fidem frangere Duci *Austriæ*. Die VII exeunte *Augusti* MCCCXX. *Henricus* Comes *Goritiæ*, *Vlricus* de *Valso* Capitaneus cum octingentis elmis intraverunt *Paduam* per *portam Trinitatis.* Statim die sequenti exiverunt Civitatem per *portam pontis Curvi:* sed dum accederent, ut viriliter transirent foveam, quæ *Paduanos* tenebat inclusos, D. *Canis* cum paucis exivit Castrum, ut more providi omnia provideret. Qui dum aspexit suos rebelles ultra foveam in destreriis paratos ad bellum, subito rediit ad Castrum, jam tamen sagitta vulneratus in coxa suis ait: *O milites, viri fortes, qui mecum longo tempore militastis*[6], *parate vos ad bellum, nam pro certo hæc belli dies per gloriam tot nobilibus in prælio superatis, vos faciet vivere in æternum.* Post hæc ordinate exivit ad Campum cum militibus circa mille. Hoc viso *Vlricus*[7] Juvenis, qui jam foveam transierat sine ponte, versus eos cum centum militibus equitavit. Et quia inhabilis[8] terga dedit, tunc[9] *Goritiæ* Comes, & *Vlricus* Major cum suis *Theotonicis* equitaverunt viriliter contra hostes, & absque magna occisorum strage, Dominus *Canis* fuit de Campo fugatus. Multi tamen fuerunt mortui, & multi etiam incarcerati. Mortui fuerunt duo Principes, scilicet *Vgo* a *Paella*, & Magister *Andreas* Magister militum. Ex parte *Paduæ Theotonici* duo sulummodo occiderunt. Dum vero Dominus *Canis* fugeret versus *Montemsilicem* per riveriam, quidam Villicus, qui cum blado erat in Molendinis riveriæ, aspiciens equum Domini *Canis* valde fessum, eidem suam equam præsentavit, cujus virtute captivitatem evasit, & in *Montemsilicem* se reduxit. die sequenti per terram *Estensem* equitavit *Veronam.* *Chechinus* ejus nepos per *Castrum Bassanelli* fuit *Vicentiam*, & tunc fortissimum castrum[10] capitur sine pugna, spoliatur armis, & equis, & omnibus pulcherrimis* fulcimentis. Erat enim omnibus deliciis copiosum. Putabant enim esse potius in nuptiis, quam in bello, seque *Paduanos* fame convictos habere captivos. Destructum fuit Castrum totaliter, & aqua cæpit more solito labi. Multis diebus *Theotonicorum* furor discurrit per Villas spoliandas; sed huic furori[11] resistere non poterant *Paduani.*

Abbas S. Cypriani de Murano. Legati pacis rejecti. — *Porta Trinitatis Paduæ. Pontis Curvi. Canis vulnus. Hortatoria ad Commilitones.* — *Pugna, & fuga.* — *Vgo a Paella. Andreas Magister militum Canis.* — * *Al. Fornimentis.* — *Bassanelli captio cum eversione Castri.*

CAP. XVIII.

Eodem Anno.

De morte Macharuffi, *&* Noale.

MAcharuffus de *Macharuffis* cum *Carrariensibus* contendebat, licet impar, qui capto *Montesilice* ivit *Ferrariam*, putans *Paduæ* non posse habitare securè, cui crevit invidia, cum
36 scivit *Paduam* esse in dominio D. *Jacobi* de *Carraria*, *Paduanis* alacriter annuentibus, & etiam de beneplacito Domini *Canis della Scala*, cogitans D. *Jacobum* posse ejicere de Dominio Civitatis, se adjunxit Domino *Cani*, cujus nunquam fuit amicus, & cum Domino *Cane* obsedit Civitatem. Capto Castro, ductus fuit *Macharuffus Paduam*, quem aspiciens *Marsilius* de *Carraria*, gladio vulneravit, ut sui Patrui vindicaret injuriam, quem *Macharuffus* optabat amissa *Padua* exulare: & sic a *Tartaro* de *Lendenaria*, & aliis astantibus fuit occisus.

Die sequenti filius *Clarelli* de *Buglis*[12] de *Montesilice* fuit mortuus juxta Puteum *Bonellum* per* *Echardinum* de *Capite Vaccæ*, qui erat captus in Castro, & ejus specialiter inimicus. Dominus *Conradus* de *Vigontia* etiam captus, ductus fuit secrete *Venetias*, & evasit mortem, quam aliquis

Macharuffus de Macharuffis hostis Cani. — *Interfectus a Marsilio de Carraria. Tartarus de Lendenaria. Clarelli de Buglis filii cædes. Puteus Bonellus.* — * *Al. Aycardinum. Echardinus de Capite Vaccæ. Conradus de Vigontia captivus.*

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Tractabantur ut canes.* P. *truncabantur, ut senes.*
2 *Expectantes D. de* Valse. Idem. *expectando D. de* Valse.
3 *Facta fuit statua, significans, &c.* V. *facta fuit statua lapidea, significans, &c.*
4 *Quæ producebatur in flumen.* M. *quæ perducebatur in flumine.*
5 *Sed his fuit denegatus.* V. *nam his fuit denegatus.*
6 *Qui mecum longo tempore militatis.* In P. deest *qui.* In M. pro *qui* est *jam.*
7 *Hoc viso* Vlricus. M. *Hoc videns* Vlricus.
8 *Et quia inhabilis.* M. *& quia erat inhabilis.*
9 *Terga dedit tunc.* Idem *terga dedit. Tunc.*
10 *Et tunc fortissimum castrum.* Deest copula in V.
11 *Sed huic furori.* M. *& huic furori.*
12 *De* Buglis. M. *de* Bulgis, ut ante.

quis *Paduanus*[1] captus vix poterat evitare.

Guezilus Advocatus Noale recuperat.

Eodem mense *Guezilus* Advocatus de *Noale*, quem capto Castro Comes *Goritiæ* militem ordinavit, equitavit *Noale*, quod *Articus* ejus frater dedit Domino *Cani*, cui Capitaneus de *Verona* reddidit dictum locum, habita licentia recedendi cum armis & equis. Huic merito Dominus *Canis* fecit amputare[2] caput cæteris Capitaneis in exemplum.

Cap. XIX.

MCCCXX. *Die* XX. Septembris.

De Obsidione Montissilicis, *& spoliatione Terræ de* Est.

Communis opinio est, si *Theotonici* equitassent capto Castro, quod *Montemsilicem* habuissent de facili, quod Comes *Goritiæ* facere recusavit, fingens causam, quod non erat provisum suis militibus de pecunia. *Ulricus* de *Valse* cum suis militibus juxta *Montemsilicem* se posuit in agris, jam combustis per intrinsecos suburbiis *Montissilicis*. Exercitus *Paduanorum* ivit in *Est* die III. exeunte *Augusto*. Die IV. *Septembris* Comes *Goritiæ* recepta pecunia equitavit *Montemsilicem* cum machinis machinellis, ubi etiam *Paduani* convenerunt, qui erant in *Est*. Impugnabant continuò *Montemsilicem*, sed intrinseci etiam suis ædificiis se viriliter defendebant. nam quidam pedites intraverunt *Montemsilicem* furtive intrinsecis succurrentes. *Theotonicus* furor more solito per Villas discurrens omnia spoliabat: multi tamen mortui fuerunt a rusticis in Faedo. Dum Dominus *Canis* solummodo cogitaret se a tanto periculo liberare, sui Legati solennes, scilicet Marchio *Malaspina*, *Aldrighetus* de *Castro Barcho*, *Petrus* de *Marano*, convenerunt in *Est* cum Comite *Goritiæ*, & *Ulrico* de *Valse*, ubi taliter exstitit ordinatum, quod Comes *Goritiæ* relicto exercitu *Paduam* equitavit. *Paduani* vero (a) asserentes esse Comitem *Goritiæ* corruptum pecunia, hora noctis, omni ordine prætermisso, relictis in agris *Montissilicis* omnibus ædificiis ad bellandum. Hoc tamen imputari non debet Domino de *Valse*, qui de campo recedere noluit, nisi clara die, increpans *Paduanos* de sua festinatione. Valde forte gaudent amodo *Paduani* inclusi in *Montesilice* antea desperantes: in *Padua* verò ante omnes, quid facere dubitantes, non postulantes aliquid præter pacem (b). Fuerunt hæc MCCCXX. Die 24. *Septembris*.

Ulricus de Valse. Exercitus Paduanus ad Est. Montissilicis obsidio. Legati Scaligeri. Marchio Malaspina, Aldrighetus de Castro Barco, Petrus de Marano. Monssilex obsidione liberatur.

Et sequenti die statim[3], audito adventu *Paduanorum*, *Estenses* occiderunt *Laurentium* Judicem de *Terrarsa*, Potestatem in *Est* pro Domino *Cane della Scala*. *Franciscus* de *Sancto Vito* cum aliis tribus bannitis, & duobus, qui volebant intrare *Montemsilicem*, fuit in *Est* furca suspensus. Item quidam inculpatus velle clam submittere ignem in *Est*, statim captus, nec convinctus, nec confessus, fuit a *Tartaro* de *Lendenara* combustus in *Est*. *Negresolus* de *Ansolinis* de *Cremona*, *Paduæ* Potestas, cœpit quatuor famulos *Obizonis* de *Carraria*, qui in platea Communis capere nitebantur unum, quem asserebant fuisse cum Domino *Cane* contra *Paduam*, & asserens eos turbasse Civitatis statum absque mora jussit in palatio omnes quinque suspendi.

Laurentii de Terrarsa cædes. Franciscus a S. Vito suspensus. Negresolus de Asolinis, Potest. Paduæ. Obizo de Carraria.

Post recessum *Paduanorum* ab obsidione *Montissilicis*, *Estenses* omnes fugierunt, & sic *Estensi* terra a suis incolis derelicta, supervenerunt extrinseci *Paduani*, qui, post omnium bonorum spoliationem, eam combusserunt in totum. Et sic nobilis *Estensis* Villa fuit destructa eodem millesimo, mense *Septembri*.

Est comburitur a Paduanis.

Cap. XX.

MCCCXXI. *De Mense* Januarii, *&* Februarii.

De tertia pace facta cum D. Cane, Cittadella, *&* Feltre.

Paduani dicebant amodo satis palam absque pace non poterimus sustinere, unde per D. de *Valse*, post multa parlamenta habita cum Domino *Cane*, ac etiam cum Comite de *Goritia*, ad hoc finaliter est deventum, quod, injuriis omnibus illatis occasione guerræ remissis, sit pax inter partes perpetuò duratura. Item, quod *Castrum Cittadellæ* per D. *Canem* restituatur D. de *Valse*, & Communi *Paduæ*. Item, quod bona *Paduanorum* posita in *Vicentino*, seu *Veronensi* districtu, *Paduanis* libere relaxentur, ac etiam carcerati occasione guerræ. Item de *Montesilice*, Turre passus de *Est*, *Montagnana*, & *Castrobaldo* in Dominum *Federicum* Ducem *Austriæ* fuit libere compromissum: interim Domino *Cane* in prædictorum castrorum possessione durante, hoc adjecto, quod stratæ & navigia sint aperta[4]. Item de *Paduanis* extrinsecis, & eorum bonis fuit in dictum Ducem etiam compromissum. Hæc omnia fuerunt sacramento, pœna decem M. *Marcharum*, & stipulatione firmata. Quædam secreta postea patuerunt, scilicet, quod *Cittadella* data fuit Communi *Paduæ*[5]: *Bassanum* vero fuit datum D. *Cani* per Comitem de *Goritia*, & eidem Dominus *Canis* restituit *Asolum*, & *Montembellunæ*: si quid autem supererat faciendum, fuit in *Federicum* Ducem *Austriæ*, tanquam in *Romanorum* Regem, libere compromissum. Fuerunt hæc post multa, & varia parlamenta facta mense *Octobri*, & sequentibus, in anno sequenti, & mense *Januarii* sine debito terminata. Itaque in MCCCXXI. die primo *Februarii Cittadella* fuit Communi *Paduæ* restituta. Eodem anno, & mense *Februarii Manfredus* de *Colalto*, filius *Rambaldi*, Comitis de *Goritia*, contra voluntatem Domini *Guizilionis* de *Camino*, eodem mense fuit mortuus in Civitate[6] jussu *Guizilionis* de *Camino*[7], licet ab eodem fuisset receptus in fidem. Post mortem Episcopi D. *Guizilus* equitavit *Feltre*, & omnia obtinuit, excepto Castro, in quo Præsbyter *Gorca* viriliter se defendebat[8], qui postea opera D. *Canis* ordinatus fuit Episcopus. Statim infra triduum gens Domini *Canis* intravit *Feltre*, & Dominus *Gueziius* cum suis seguacibus fuit fugatus, & D. *Canis* factus fuit Dominus Civitatis.

Conventiones tertiæ pacis inter Paduanos, & D. Canem. Pœna violatorum pacis. Cittadella Paduæ tradita, Bassanum Cani. Asolum, & Mons Bellunæ Cani redduntur. Manfredus de Colalto. Mors ejusdem. Gorca Præsbyter. Feltre occupatur a Cane.

EXPLICIT LIBER SECUNDUS.

IN-

Emendation. Locor. Aliqu. ab Osii manu.

(a) Paduam *equitavit*. Paduani *verò*. Mel. Paduam *equitavit*; Paduani *vere*, *&c.*

(b) *Non postulantes aliquid præter pacem*. Vide, an hæc quoque lectio probari magis possit. *Nec postulantes aliud præter pacem.*

Var. Al. Lect. duor. Pr. Codd. Muss. et Pet.

1 *Quam aliquis* Paduanus. Idem, *quod aliquis* Paduanus.

2 *Amputare*. V. *amputari*.

3 *Fuerunt hæc* MCCCXX. *die* 24. Septembris. *Et sequenti die statim*. M. *Fuerunt hæc* MCCCXX. *die* 24. Septembris, *& sequenti*. *statim*, *&c.*

4 *Quod stratæ, & navigia sint aperta*. P. *quod stratæ, & navigia sint apertæ, & aperta.*

5 *Data fuit communi* Paduæ. In V. deest *Paduæ*.

6 In *civitate*. M. in *Civie*.

7 *De* Camino, *eodem mense fuit mortuus in Civitate jussu* Guizilionis *de* Camino. Desiderantur hæc omnia in P.

8 *Viriliter se defendebant*. Deest *viriliter* in P.

INCIPIT TERTIUS.

CAP. I.

MCCCXXI.

De Civitate data Duci Karintiæ.

Vlrici de Valse discessus.

His itaque dispositis, ut superius dictum est, *Ulricus* de *Valse*, Vicarius in *Padua*, sociatus *Theotonicis*, & *Paduanis*, equitavit versus curiam Ducis *Austriæ* eodem anno, & mense *Februarii*, ubi etiam erant Ambassatores Domini *Canis*, sed tamen nihil potuit expediri. Dux vero *Austriæ* ex Ambassatoribus *Paduæ* Milites ordinavit *Nicolaum* de *Carraria*, *Joannem* de *Campo Sancti Petri*, & postea *Schinellam* de *Doto*.

Nicolaus de Carraria, Jo: de Campo S: Petri, Schinella de Doto Equites facti a Cæs.

Mense *Madii* Dominus de *Valse* cum nobilibus Civitatis equitavit *Vicentiam*, &, quid tractasset [1] cum D. *Cane*, non potuit bene sciri.

Mense *Julii* iterum *Ulricus* ivit in *Alemaniam*, cum quo iverunt Dominus *Nicolaus* de *Carraria*, *Joannes* de *Campo Sancti Petri*, *Joannes* de *Vigontia*, *Mussatus* Poeta, *Aleardus*, de *Basiliis*, petentes instanter, rebelles *Paduæ* a Duce *Austriæ*, uti rebelles [2] Imperii, condemnari, ac etiam castra *Paduani* districtus, quæ D. *Canis* tenebat invasa, *Paduanis* libere relaxari [3]. Ambassatores D. *Canis* quamplurimùm reluctabant, asserentes *Paduanos* extrinsecos esse fideles Imperii. Protestantes etiam, quod Dominus *Canis* *Paduana* castra justo titulo possidebat, qui similiter obtulerunt Duci *Austriæ* magnam pecuniæ quantitatem, servitium, & amorem, si vellet Dominum *Canem* in *Padua* facere suum Vicarium. Dum hæc ventilarentur in curia Ducis *Austriæ*, nullus præsumebat contra D. *Canem*
38 recipere dominium Civitatis: imo Dominus de *Valse* redire *Paduam* recusavit. Tandem Dux *Karintiæ*, ductus precibus *Paduanorum*, a Duce *Austriæ* *Paduæ* factus fuit Vicarius, qui juravit *Paduæ* districtum a D. *Cane* liberare. Fuit hoc MCCCXXI. die Sabbati V. *Septembris*. Mense *Novembris* D. *Conradus* de *Ovenstagno* Vicarius Ducis *Karintiæ* cum ducentis elmis intravit *Paduam*.

Nic. de Carraria, Jo: de Campo S. Petri. Jo: de Vigontia, Mussatus P. Aleardus de Basiliis Oratores ad Cæs. Oratorum Canis studia apud eundem. Petitiones eorundem.

Dux Karintiæ Paduæ Vicarius.

Conradus de Ovenstagno Rector Paduæ.

CAP. II.

MCCCXXII.

De Vigozolo *& pace* Paduæ, *& morte Comitis* Goritiæ.

Anno revoluto [4], dum Dominus de *Ovenstagno* cum Ambassatoribus *Paduæ* ad Ducem *Karintiæ* equitasset, ut D. *Canis* tractaret destructionem, & mortem, D. *Conradus* de *Vigontia* rebellis *Paduæ* cum *Paduanis* extrinsecis, consilio D. *Canis*, & etiam Marchionum, se castramentavit in *Est*, & post magnam prædam in *Vigozolo* [5] se collocavit, muniens locum in paludibus constitutum foveis & belfredis. fuit hoc mense *Februarii*.

Est ab exulibus occupatur. Conradus de Vigontia. Vigozolum.

Statim hoc *Paduani* scripserunt Duci *Karin-*
A *tiæ*. Jam enim extrinseci occupaverant per vim *Arquadam*, & eam totaliter combusserant. Ad eorum mandata jam venerant *Trebanum*, *Conselve*, *Pernumia*, & omnes Villæ absque *Bovolenta* [6]. In *Paduanorum* auxilium venerant [7] CCCC. milites de *Karintia*. Unde *Paduani* refrenare volentes suos rebelles, miserunt in *Est* milites, & pedites pro defensa, qui maximis sumptibus tenebantur. Duravit hæc pestis completo anno.

Arquada exuritur. Paduani defendunt Est.

Revoluto verò anno, scilicet in MCCCXXIII. iterum *Paduani* extrinseci cum gente D. *Canis*, & Marchionum compulerunt [8] positos in *Est*,
B & in S. *Maria* a *Carceribus*, *Paduam* turpiter remeare. Dante opera Frate *Paulino* Ordinis Fratrum *Minorum* intrinseci cum extrinsecis convenerunt; paxque convenit a Duce *Karintiæ* confirmanda, quæ confirmata fuit *Paduæ* a quingentis Consiliariis nemine discrepante die secundo *Martii*. Dum propter hoc Frater *Paulinus* iret cum Ambassatoribus *Paduæ* [9] in *Karintiam*, obiit in *Tridento*, cujus morte nunciata *Paduani* fecerunt magnum festum, missas solemniter ordinatas celebrantes.

F. Paulinus auctor pacis inter Paduanos intus, & foris. Mors ejusdem.

Existentibus in curia Ambassatoribus *Paduæ*,
C scilicet *Marsilio* de *Carraria*, *Rolando* Judice de *Plazola*, & aliis, subito apparuit Nuntius de *Tarvisio*, qui Duci *Karintiæ* nuntiavit mortem sui consanguinei [10], scilicet Comitis de *Goritia*, qui post magna solatia nuptiarum morte subita expiravit die XXIV. *Aprilis*. Cujus mors fuerat *Paduæ* publice divulgata ante jam per triduum, quæ fuit res miranda.

Marsilius de Carraria, & Rolandus de Plazola Legati. Com. Goritiæ mors.

Spe Comitis de *Goritia* jam sublata, qui vigilabat habere dominium Civitatis, pacemque turbare, ad quam sine dubio [11] pervenisset in brevi, Dux *Karintiæ* laudavit pacem conditionibus infrascriptis, scilicet, quod extrinseci po-
D pulares restituantur in integrum absque mora: alii majores stare debeant ad confinia per sex menses, quibus tamen concessum fuit ex gratia redire *Paduam* ante tempus. Item, quod habentes inimicitias capitales, ut *Macharuffi*, *Delesmanini*, *Gaboardus* de *Scrovegnis*, & alii quam plures, per annum, & ultra stare debeant ad mandata, ut interim cum * extrinsecis concordentur, cum quibus habent inimicitias capitales. Istis verò non fuit pax servata. Fuerunt hæc *Paduæ* approbata in majori Consilio MCCCXXIII. die XIX. *Madii*.

Paduanorum pax a Duce Karintiæ confirmata. Conditiones ejusdem.

** Puto ex seq. Cap. legendum, intrinsecis.*

E Post mortem Comitis regnavit in *Tarvisio* D. *Beatrix* ejus uxor cum filio suo aniculo. Quæ, licet nobilis [12], de Domo Ducum *Bavariæ*, & juvenis, fuit cum Comite annos LX. [13] matrimonio copulata.

Beatrix uxor Com. Goritiæ.

Dominus *Conradus* de *Vigozolo* (a) ostendens

Conradus de Vigontia.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Et quod tractasset.* V. *& quid tractasset.*
2 *Uti rebelles.* P. *ut rebelles.* M. *ac rebelles.*
3 *Relaxari.* V. *relaxarent.*
4 *Anno revoluto.* V. *Anno Domini revoluto.*
5 *Vigozolo.* P. *Viguzolo.* M. *Vigizzolo.*

EMENDATION. LOCOR. ALIQ. AB OSII MANV.

(a) *Dominus* Conradus *de* Vigozolo. Vide an melius hic quoque se habeant, quæ sequuntur. Conradus *de* Vigontia. De hoc enim restituto hoc loco sermo.

F
6 *Absque* Bovolenta. M. *usque* Bovolentam.
7 *Auxilium venerant.* V. *auxilium venerunt.*
8 *Compulerunt.* P. *compulserunt.*
9 *Ambassatoribus* Paduæ. M. *a* Paduanis.
10 *Sui consanguinei.* P. *subito consanguinei.*
11 *Ad quam sine dubio.* V. *ad quod sine dubio.*
12 *Quæ licet nobilis.* M. *quæ licet nobilis esset.*
13 *Annos* LX. Idem, *annorum* LX.

dens etiam post pacem Communi *Paduæ* se rebellem, venit ad mandata *Paduæ*, hoc pacto, quod ipse cum suis hæredibus *Vigozolum* cum suis jurisdictionibus debeat perpetuo possidere, & cum suis sequacibus restituatur in integrum.

CAP. III.
MCCCXXIII.

De Duce Austriæ, *& captione D.* Guizilionis [1].

FEdericus Dux *Austriæ* in auxilium *Romanæ* Ecclesiæ misit *Brixiam* Fratrem suum B *Henricum*, quod multum placuit *Paduanis*. Sperabant enim auxilio *Romanæ* Ecclesiæ Domini *Canis* viribus obviare. Sed hortatu rebellium
39 Ecclesiæ ficta causa, faciens transitum per *Veronam*, ubi a D. *Cane* honorifice fuit receptus, rediit in *Austriam* in MCCCXXII. mensis *Martii*.

Paduani frustrantur auxiliis.

In Anno sequenti die IX. *Januarii*, dum Dominus *Guezilus* de *Camino* fuisset *Veronæ* cum D. *Cane*, & rediret, credens pro certo equitare securè, captus fuit cum multis in confinibus *Asoli*, & *Cornude* ab *Engelmario* de *Villandres* de mandato *Conradi* de *Ovenstagno*, & inclusus fuit turpiter in carceribus *Cittadellæ*, qui post octo menses decem millibus florenis se redemit.

Guezilus de Camino capitur.

Engelmanus de Villandres.

Statim Domino *Guizilione* a carceribus liberato, quidam de *Civie* proposuerunt prodere Civitatem. Adveniente hora tarda [2], militiæ Domini *Canis* tentaverunt intrare Civitatem furtivè. Sperabant enim [3] tractatores hujus sceleris, quia noti erant custodibus, qualibet hora Civitatem intrare securè, & sic, aperta porta, & captis custodibus, intra Civitatem imponere inimicos. Dum hæc spes ivisset in vanum, gens Domini *Canis* Civitatem obsedit. Itaque cives magis arida siti, quam fame devicti colla dedere, & sic die XII. *Octobris* MCCCXXIII. *Civie* datum fuit D. *Cani*. Dominus *Guezilus* de *Camino* recessit de *Civie*, & ivit *Seravalle*, qui anno sequenti mense *Augusti* expiravit. Huic successit *Rizardus* ejus filius, qui neptem Domini *Canis* habebat uxorem. Post mortem Domini *Guizilionis*, statim die III. exeunte *Octobri Bernardus Ramezius* [4] de *Herivariis* de *Verona* cum gente D. *Canis* de *Verona* furtive occupavit *Montem Serravallis*, & Civitatem postea habuit violenter. *Rizardus* vero de *Camino*, qui fugit ad alia sua castra, pro consilio saniori ivit *Veronam*, & D. *Cani* obtulit perpetuo servicium, & amorem.

Civie occupatur a Cane. Guezili de Camino mors. Rizardus de Camino, Bernardus Ramezius Serravallem occupat. Rizardus de Camino Cani se dat.

CAP. IV.

Eodem Anno, Mense Junii.

De adventu Ducis Karintiæ *in* Marchiam.

PAduani, præcipuè *Nicolaus*, & *Marsilius* cum aliis de *Carraria*, *Mussatus* Poeta, *Joannes* de *Campo Sancti Petri*, Abbas *S. Mariæ* de Abbatia, volentes de facto *Vigozoli* sumere ultionem, & impedire adventum *Paduanorum* extrinsecorum, qui stare nolebant ad mandata, per annum, ut in superiori II. Cap. [5] denotaA tur, inierunt consilium, & secrete, quod *Conradus* de *Ovenstagno* Vicarius *Paduæ* ad Ducem *Karintiæ* equitaret; ut ejus adventum tractaret in *Marchiam*. Qui tendens illuc, de injuriis illatis a Domino *Cane Paduanis*, Ducem taliter informavit; quod primitus *Paduam* misit præfatum Vicarium cum quadringentis elmis, qui in MCCCXXIV. die ultimo *Madii* introivit *Paduam* [6]. Ipse vero Dux *Karintiæ* cum *Othone* Duce *Austriæ*, *Vlrico* de *Valse*, & multis nobilibus *Alemaniæ* invasit *Forum Julii*, & circa *Pordenon* posuit castra sua. Ejus Gualdana in paucis diebus *Forum Julii* devastavit. B Die III. *Junii* intravit *Tarvisium*, & ejus *Theotonici* extra portas *Tarvisii* omnia consumpserunt. Dum postea esset in campanea *Castri Franchi*, aëre turbato, ictus fulminis ter subito percusit exercitum cum tremore. Duces ceciderunt in terram, & quidam milites, & equi perierunt [7]. Fuit hoc die XI. *Julii*. Postea exercitus se posuit in campanea *Curtaroduli* juxta *Brentam*, & Villam & alias (a) totaliter destruxerunt. Nam omnes incolæ *Paduani* districtus timentes *Theotonicorum* adventum fugiebant, qui etiam mulieres cum parvulis infantibus spoliabant.

Nicolaus, & Marsilius de Carraria. Mussatus P. Jo: de Campo S. Petri, Abbas S. Mariæ de Abbatia.

Ovenstagni Legatio. Karintiæ Dux Forum Julii vastat. Pordenon. Tarvisium vastatur. Portentum.

Campanea Curtaroduli.

C Dominus *Canis*, timens *Theotonicorum* rabiem [8], & adventum, convocatis *Forensibus*, scilicet *Ferrariensibus*, *Mantuanis*, *Mutinensibus*, *Mediolanensibus*, & aliis suæ partis ejus in auxilium: continuo tamen per Dominum *Baylardinum* de *Nogarolis* de *Verona*, Potestatem *Vicentiæ*, & alios suos legatos visitabat Duces, volens amore, vel fraude, facere eos a suo proposito declinare. Sic eos [9] continuo tenebat in verbis, & suis negotiis providebat. *Paduani* videntes has inducias, dederunt suis militibus florenos XXX. M. His datis Dux *Karintiæ* exercitum suum posuit inter pontem *Vici Argeris*, D & pontem *Brentæ* de *Vigontia*; die vero XXI. *Junii* intravit *Paduam* per *portam Omnium Sanctorum*, Dux *Austriæ* per *portam pontis Molendinorum*, & statim eodem die Civitatem exivit, & sequenti die juxta *Montemsilicem* posuit castra sua. Erant etiam cum ipso milites, & pedites *Paduani*, qui quasi fuerunt spoliati a *Theotonicis*, qui erant cum XV. M. equis, & ultra. Gens *Theotonica* sine lege discurrens religiosas Virgines spoliando; nec ab incendio, & homicidiis abstinentes, compellebant omnes exclamare: *Melius esset Domini* Canis *bella pati*, *quam sine* Marte *mori* [10]. Multi *Theutonici* E fuerunt mortui a rusticis. Præcepit enim Dux, ut quilibet * a *Theotonicis* in bello se defendat 40 impune [11]. Die XXII. *Julii* [12] Dux versus *Paduam* equitavit, & non intrans Civitatem, se posuit juxta *Brentam*. Dum vero esset in *Vico Argeris*, fuit rumor falsus, quod *Theotonici* versus *Paduam* equitabant, ut eam totaliter spoliarent. Vnde *Paduani* velociter prosilierunt ad arma,

Apparatus Canis contra Theutonicos. Baylardinus de Nogarolis Potestas Vicentiæ. Adventus Principum Paduam.

Porta omnium Sanctorum. Pontis Molendinorum. Germanorum rapacitas, libido, strages.

** Aliter. A Theutonicis se defendas tela impune.*

Pugna Paduanorum cum Theutonicis.

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 In titulo Capitis additur in V. *&* *Civie*.

2 *Adveniente hora tarda*. Male in V. *ad venandum hora tarda*.

3 *Sperabant enim*. P. *spectabant enim*.

4 *Ramezius*. M. *Ramisi*.

5 *Vt in superiori* II. *Cap.* In V. deest. II.

EMENDATION. LOCOR. ALIQ. AB OSII MANU.

(a) *Et Villam, & alias*. Melius. *Et villam, & alia*.

6 *Misit præfatum Vicarium cum quadringentis elmis, qui in* MCCCXXIV. *die ultimo* Madii *introivit* Paduam. Desunt hæc in V.

7 *Percussit exercitum cum tremore. Duces ceciderunt in terram, & quidam milites, &c.* In V. *percussit exercitum in terram, & quidam milites*. Alia desiderantur.

8 Theotonicorum *rabiem*. Abest postrema vox a M.

9 *Sic eos*. Idem. *Et sic eos*.

10 *Sine* Marte *mori*. P. *Sine morte mori*.

11 *A* Theotonicis *in bello se defendere, &c.* M. *a* Theotonicis *etiam telo se defendat*.

12 *Die* XXII. Julii. V. *Die* XII. Julii.

arma, præsumentes *Theotonicis* audaciter relevare. Quibusdam etiam *Theotonicis* illatæ fuerunt injuriæ. Vnde quidam *Paduani* non culpabiles in plateis fuerunt in furca suspensi.

** Al.* Salibesg. *Com.* de Falimberg *Capitaneus* Paduæ.

Die XXVI.[1] facta tregua cum D. *Cane* usque ad Festum Nativitatis Domini, cœpit Dux versus *Alemaniam* gressus suos, ordinato in *Padua* Capitaneo Comite de * *Falimberg*. Sic Dux tantarum gentium nullis illatis injuriis inimicis, cum damno maximo *Paduanorum*, turpiter remeavit. Fuerunt hæc MCCCXXIV. mense *Junii*, & *Julii* (a), Potestate Domino *Raynaldo* de *Cincis*[2] de *Cesena*, qui postea decapitatus fuit in *Marchia*, quia de dominio illorum de *Malatesta*[3] *Cesenam* abstulit fraudolenter.

Raynaldus *de* Cincis *Potestas* Paduæ. *Mors ejusdem.*

CAP. V.

MCCCXXIV.

Qualiter D. Canis *vindictam fecit de prædictis.*

* *Lege*, Qui in eodem millesimo CCCXXIV. die XXII. *Novembris* expiravit. *Mors* Jacobi *de* Carraria. **Mel.* Cui. Aponum. Brusaporcum *Comburitur.*

MOrtuo Domino *Jacobo* de *Carraria*, * qui in eodem millesimo XXII. expiravit, & sibi hæredem voluit *Marsilium* de *Carraria*. * Huic commendavit filias legitimas, & filios naturales. Et finitis treguis omnes Villæ *Paduani* districtus cum victualibus *Paduam* fugierunt, exceptis Villis *Pedevendæ*, usque ad *Aponum*[4], quas D. *Canis* recepit in fidem. Hæc *Paduani* Duci *Karintiæ* rescripserunt, auxilium implorantes, qui literis magnalia promittebat.

Amodo D. *Canis* volens suum desiderium adimplere, scilicet vastare *Paduanum* districtum[5], ad partes *Tarvisii* misit *Ribaldum* suum militem, qui in MCCCXXV. die XIII. *Januarii* cæpit *Brusaporco*, castrum Advocatorum *Tarvisii*, & eo igne cremato rediit *Vicentiam*. Per Marchionem *Malaspinam* obsedit *Vigozolum*, qui dictum locum habuit die XX. *Januarii*, data D. *Conrado* de *Vigontia*, & suis cum personis, & rebus libera licentia recedendi.

Advocati Tarvisii. Vigozolum *acquiritur* Cani. *Littera ejusdem ad* Paduanos.

His ita dispositis D. *Canis* exercitum posuit in *Conselve*; *Paduam* vero misit literas continentes, quod ad eum mitterentur aliqui populares, cum quibus de pace tractaret, & quod interim ab incendio abstineret. *Paduani* responderunt[6], hoc placere, dum tamen expectet, donec renuntietur *Tarvisinis*, sine quibus nihil facere intendebant. Hac responsione asseruit D. *Canis* velle suum propositum impedire, & statim jussit *Tribanum*, *Conselve*, *Villam Plebis* cum toto *Plebatu*, & omnes Villas, quas non habebat in fide[7], igne cremari. Potest amodo veraciter confiteri, D. *Canem* suo tempore extra portas Civitatis omnia ferro, igneque vastasse. * Ope Ambassiatorum Ducis *Bavariæ*, qui se dicebat *Romanorum* Regem, tregvæ fuerunt factæ in *Roveredo* usque ad Festum S. *Martini*, secundum pacta Domini de *Valse*, scripta supra secundo

Responsio Paduanorum. Tribanum. Conselve. Villa Plebis.

* *Al.* vastari. **Al.* Opera. Treguæ. Roveredum.

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSIIMANV.

(a) *Mense* Julii, & Junii. Rectius. *Mensibus* Junii & Julii.

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Die* XXVI. *V. Die* XVI.

2 *De* Cincis. M. *De* Cinciis.

3 *De* Malatesta. Idem, *de* Malatestinis.

4 *Aponum.* M. *Abanum*, ut infra in hoc eodem Capitulo.

5 *Vastare* Paduanum *districtum*. Idem. *destruere* Paduanum *districtum*.

6 Paduani *responderunt*. Idem. Paduani *rescripserunt*.

7 *Habebat in fide.* P. *habebat in fidem.*

A Capitulo, tantum adjecto, quod quilibet, * secundum quod possidet, debeat possidere. Vnde D. *Canis* tenuit occupatas omnes Villas *Pedisvendæ* usque ad *Aponum* cum multis Villis, quas recepit in fidem. Hæ treguæ nuntiatæ a *Mussato* Poeta, & *Petro* Judice a *Campagnola* Legatis *Paduæ*, licet quasi in omnibus lachrimosæ, fuerunt comprobatæ.

Male in aliquibus. Secundum quod pænitet, debeat pænitere. Aponum. Mussatus, & Campagnola *Legati ad* Bavarum.

Desperare incipiunt *Paduani* de auxilio Ducis *Karintiæ*, qui antea sperabant ejus auxilio D. *Canis* dominium evitare. Fuerunt hæc eodem anno, die VI. *Junii*, Potestate *Pulione* de *Bechadellis* de *Bonoma*.

B Post prædictas treguas convenerunt in partibus *Alemaniæ* Legati Ducis *Karintiæ*, Domini *Canis*, & etiam *Paduanorum*, offerentes de suis juribus disputare coram Duce *Bavariæ*, qui se dicebat *Romanorum* Regem, & Duce *Austriæ*, in ipsos libere* promittentes[8]. Qui nobiles obtulerunt, se hanc litem sedare hac forma, quod *Padua* habere debeat[9] Villas *Pedisvendæ*, & alias, secundum quod habebat tempore *Vlrici* de *Valse*, donec ipsi concordes determinaverint inter partes omnes lites, quod facere promiserunt infra annum: & quod partes interim nullam facere debeant novitatem. Hæc omnia promiserunt partes integraliter observare, jurantes etiam firmam servare sententiam per dictos Arbitros promulgatam. Hoc *Paduam* nunciavit *Petrus* a *Campagnola*, cujus socius *Mussatus* Poeta stetit *Vicentiæ*, timens venire *Paduam* propter civile bellum, de quo scribetur inferius.

C

* Pulio *de* Bechadellis *Potestas* Paduæ. * *Forte melius*, conpromittentes. *Compromissum* Paduanorum, & Canis.

Mussatus Legatione rediens Vicentiæ *subsistit.* Obizo *de* Carraria *Sororem necat.*

Eodem anno, die III. *Junii*, *Obizo* de *Carraria* necavit sororem suam depræhensam in adulterio, pariter & adulterum, scilicet quemdam nobilem *Theotonicum*, Marescalchum Comitis de *Falimbergh*, de quo doluit dictus Comes; tamen hoc delictum fuit inultum.

D

CAP. VI. 41

MCCCXXV.

De Civili bello, & morte Gulielmi Dentis.

VBertinus de *Carraria*, & *Gulielmus Dens* affinitate duplici sociati, & amore mutuo videbantur uniti. Crevit discordia inter eos occasione cujusdam pellicis *Gulielmi*, ad quam accedebat etiam *Ubertinus*. Vnde die XVII. *Junii* *Ubertinus*, & *Tartarus* de *Lendenaria* *Gulielmi* *Dentis*[10] fuerunt occisores, qui præsumpserunt armata manu in Civitate manere; tamen per *Pulionem* de *Bechadellis* de *Bononia*, *Paduæ* Potestatem, fuerunt banniti, domibus eorum spoliatis, consentiente *Marsilio* de *Carraria* pro justitia conservanda. Occisores verò, eversione domorum, & spoliatione turbati, cum Domino *Cane* convenerunt contra *Paduam*, & ei dederunt obsides filios, & nepotes: precibus tamen illorum de *Carraria* a suo proposito destiterunt. *Paulus Dens*, frater naturalis *Gulielmi* *Dentis*, quasi vendicaturus mortem ejusdem contra *Carrarienses* innocentes, & ad delendam Patriam conjuravit. Die vero XXII. mensis *Septembris* ad plateas fecit insultum, exclamando ubique[11]: *Totaliter*[12] *Moriantur proditores de* Car-

E

F

Caussa discordiæ inter Ubertinum *de* Carraria, & Gulielmum Dentem. Vbertinus *de* Carraria, & Tartarus *de* Lendenaria *damnati ob cædem* Gulielmi.

Paulus Dens Civile bellum.

8 *Promittentes.* M. *Compromittentes.*

9 *Quod* Padua *habere debeat.* V. Paduani *habere debeant.*

10 *Dentis.* M. *Dente*, ut mox *Dente* pro *Deus.*

11. *Exclamando ubique.* Deest *ubique* in V.

12 *Totaliter.* Abest ista vox a M.

Carraria. Huic favebat *Pulio* de *Bononia* Poteſtas *Paduæ*, qui ſono Campanæ in plateis Populum concitavit ad arma, & in ejus parte erant ſigna Communis omnia. *Carrarienſes*, videntes injuſte ſibi mortis periculum imminere, quoniam erant omnibus deſtituti, & ab ipſo *Pulione*[1], quem fecerant Poteſtatem, armati in dextreriis viriliter hoſtibus occurrerunt. Eorum impetus *Paulus* ſuſcepit audacter. Bello commiſſo per horam ſatis diro *Theotonici* ſubvenerunt: plus faventes *Paulo* & fingentes[2] velle componere partes ad pacem, juſſerunt *Carrarienſes* aliquantulùm ſecedere de plateis, aſſerentes *Paulum* facere illud idem. *Paulus* verò, volens adimplere, quod optabat, iterum acceſſit ad bellum. Tunc *Carrarienſes*, quaſi ſoli pugnaverunt nobiliter, tandem compulerunt *Paulum* exire plateas, qui poſtea relictis equis fugit *Treville*. Hic, ſi non fuiſſet a ſecum conjurantibus deſtitutus, hanc diem feciſſet *Carrarienſibus* lachrimoſam.

Nicolai *de* Carraria *vulnus*. Marſilii Magni *periculum*. Obizonis Carrarienſis *jactura*. Marſilius *Minor de* Carraria. *Abbatis* S. Juſtinæ *exitium*.

In hoc bello civili Dominus *Nicolaus* de *Carraria* effoſſo brachio in naſo habuit cicatricem. *Marſilius Magnus* pugnavit viriliter, ſibi duobus equis mortuis ſucceſſive, qui multis vulneribus perforatus jacuit infirmus juxta mortem; *Obizo* verò ictu gladii quatuor dentibus fuit privatus. *Marſilius* verò *minor* de *Carraria* occiſo ſibi dextrerio fuit percuſſus in cruce. Poſt civile bellum Abbas *Sanctæ Juſtinæ*, frater *Muſſati* Poetæ, oppugnatus ad locum ſuum clam fugit, qui ſpoliato a *Theotonicis* loco ſacro fuit cum duobus filiis ſpuriis forbannitus.

Conradus *de* Vigontia, Ecardinus Malitia.

Banniti fuerunt etiam, bonis omnibus publicatis, *Conradus* de *Vigontia*, *Ecardinus Malitia* cum filiis, *Paulus Dens* cum omnibus de ſua progenie, filius *Muſſati*, & alii multi. Quibuſdam *Carrarienſes* pepercerunt, quibuſdam fuerunt extortæ pecuniæ. *Muſſatus* Poeta qui erat *Vicentiæ*, fuit *Clugiam* confinatus propter delictum fratris, & filii. Dominus *Joannes* de *Campo Sancti Petri* confinatus *Venetiis*, ruptis confiniis, ivit *Ferrariam*. Vilitas *Theotonicorum* non potuit Comiti de *Falimberg*, qui tunc erat *Karintiæ*, imputari, qui ſtatim debebant *Paulum Dentem* primo tumultuantem de plateis compellere[3], & pœnis legitimis ſubjicere[4].

Paulus Dens. *Muſſati* P. *filius*. Muſſatus Clugiam *relegatur*. Jo: de Campo S. Petri Venetias. *Cædes* Paduæ *per tumultum*. Pulio *Poteſtas*, & *Judices alii necati*.

Sequenti die poſt civile bellum occiſores *Gulielmi Dentis* redierunt *Paduam*. Et die ſequenti impugnaverunt domum Poteſtatis, quem aſſerebant *Paulo* faviſſe, qui abſque defenſa turpiter latitavit. Ejus familia abſque miſericordia occidebatur: imò quidam abhorrentes horribiles occiſores de ſummo Palatii ſe præcipitabant ad ima. Judices ſedes publicas ſangvine polluerunt. ipſe *Pulio* Poteſtas tractus de vili loco, dum ſuper domum Antianorum ferreis ſtimulis urgeretur, fugiens de manibus occiſorum, de ſummo domus ſe præcipitavit ad ima, & adhuc ſemivivus fuit crudeliter jugulatus.

Scripturæ Patavinæ *crematæ*.

In hac die ruerunt omnia jura Communis. Nam ſpoliatio palatio per gentem ruſticam, & enormem, de publicis ſcriniis tracta jura Communis fuerunt igne, ac ferro cremata (a) in damnum maximum, & opprobrium Civitatis.

Conradus *de* Buchis *Poteſtas* Paduæ.

Die penultima *Septembris Conradus* de *Buchis* de *Brixia* Poteſtas *Paduæ* juravit regimen Civitatis hac conditione, quod non teneretur facere rationem de maleficiis ante ſuum regimen perpetratis.

Miranum *conditum a* Philippo *de* Peraga.

Item die XXI. *Auguſti* incæptum fuit *Caſtrum Mirani* per *Philippum* de *Peraga*, ubi poſtea juriſdictione utebatur. in cauſis criminalibus, & civilibus, a ruſticis ultra *Brentam* pro cuſtodia dicti loci maximas pecunias extorquebat. Hoc Caſtrum fuit ædificatum omnium Villarum opera, & expenſa.

Canis *obtinet* Cenedam. Conradus *de* Ovenſtagno *Vicarius* Paduæ. Pauli Dentis *exitium*.

Eodem menſe Dominus *Canis* habuit caſtrum *Cenedæ*. 42

Comiti de *Falimberg* in Vicariatu *Paduano* ſucceſſit *Conradus* de *Ovenſtagno* die XIV. *Octobris*, de cujus adventu *Paulus Dens* multum lætabatur, licet incaſſum. Nam die XIV. *Decembris* fuit cum ſuis ſequacibus bannitus, expulſis etiam uxoribus extra *Paduam*.

Conradus *de* Vigontia *invadit turrim* Curani. *Capitur*, & *decapitatur*.

Revoluto anno Domini, ſcilicet MCCCXXVI. die penultima *Februarii*, Dominus *Conradus* de *Vigontia* cum centum peditibus invaſit turrim *Curani*, ut guerram faceret *Paduanis*, confidens de auxilio Domini *Canis*, ac etiam Marchionum. 1326

Abſque mora Dominus *Nicolaus*, & *Marſilius* Minor de *Carraria* cum *Theotonicis* acceſſerunt ad locum in paludibus conſtitutum, turrimque cæperunt, multis ex inimicis mortuis, vel ſummerſis. Ipſe Dominus *Conradus* ductus fuit *Paduam*, qui die III. *Martii* in habitu militari decapitatus fuit in Palatio, &, ut decuit in tali caſu, datus juxta Eccleſiam S. *Antonii* honorifice ſepulturæ. Cæteri captivi fuerunt more ſolito jugulati.

Gaboardi *de* Scrovegnis *cædes*.

Eodem anno, & menſe *Auguſti Gaboardus* de *Scrovegnis* mortuus fuit in itinere, dum de *Vicentia* equitaret *Veronam*. Erat enim de *Paduanis* extrinſecis.

CAP. VII.

MCCCXXVI.

De morte Domini Altinerii, *& Azzonibus confinatis.*

Tolbertus *de* Camino. Samaritana *de* Malateſtis *ejus uxor*. Bianchinus *de* Camino *expellitur e* Caſtro Forti. VgodeDonino *Vicarius* Tarviſii. Altinerius *de* Azzonibus. Tolbertus Calza. Colalti *Com.* Gulielmus *de* Vonico.

MOrtuo Domino *Tolberto* de *Camino*, Domina *Samaritana* ejus uxor de *Malateſtis* de *Arimino* cum *Bianchino* ejus filio expulſa fuit de *Caſtro Porti Buſſoleti*[5] per *Rizardum* filium D. *Guizilionis*, germanum dicti *Bianchini*, aſſerentem cuſtodiam dicti loci non convenire fœminæ, vel pupillo. Dominæ *Samaritanæ* favebat[6] in *Tarviſio Ugo* de *Donino* Vicarius in *Tarviſio* per Comitiſſam *Goritiæ*[7]. Dominus *Altinerius* de *Azzonibus*, *Tolbertus Calza*. *Rizardo* favebant *Guecilus* Advocatus *Tarviſii*, Comes *Colalti*, *Gulielmus* de *Vonico*.

Soror Rizardi *de* Camino *deſponſata* Jacob. *de* Carraria.

Dum Advocatus *Tarviſii* maxima convivia præparaſſet Domino *Conrado* de *Ovenſtagno*, *Marſilio* Minori de *Carraria*, *Vgoni* de *Donino*, *Altinerio* de *Azzonibus*, & aliis, qui erant in *Tarviſio* propter ſororem dicti *Rizardi*, quam diſponſaverat *Jacobus Papafava* de *Carraria* clam exivit *Tarviſium*, & fugit ad caſtrum ſuum de *Noale*. Scivit enim a *Marſilio* Magno[8] de *Carraria* ſibi paratas inſidias per *Ugonem* de *Donino*, & *Altinerium* de *Azzonibus*. Hac cauſa crevit diſcordia.

Advocati Tarviſii *fuga*.

Vnde Advocatus *Tarviſio* revelavit. poſtremo uſque ad Epiphaniam fuit tregua firmata. Dux *Karintiæ*, precibus Advocati *Tarviſii*,

---

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.

(a) *Igne, ac ferro cremata*. Gloſſema ſapiunt mediæ voces, *ac ferro*.

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Pulione*. P. *Puliono*.
2 *Et fingentes*. Neſcit copulam V.
3 *Compellere*. P. *Compulere*.
4 *Subjicere*. Idem, *ſubjacere*.

5 *Buſoleti*. M. *Buſoledi*.
6 *Favebat*. P. *Favebant*.
7 *Per Comitiſſam* Goritiæ. V. *per Comites* Goritiæ.
8 *A* Marſilio *Magno*. P. *a* Marſilio *Grande*. M. Marſilius *Magnus*.

Losmastro *Vicarius* Tarvisii. *Advocatus* Tarvisio *insidiatur*. Jacobi *Nep.* Altinerii, Tolberti Calzæ *&* Altinerii *mors*. Gulièlmus *de* Campo S. Petri. Azzo Altinerii *F.* Discessus *Comitissæ* Goritiæ Tarvisio. Hengelmarius *de* Villandres.

sti, constituit suum Vicarium *Losmastro*, revocato *Ugone* de *Donino*. Hic loco sui fratrem misit *Tarvisium*; *Tarvisini* vero eum recipere recusabant. Unde cum Advocato contra *Tarvisium* paravit clam insidias, & hora noctis cum suis militibus, & peditibus equitavit, Advocatus usque per ardua loca absque ponte intravit *Tarvisium*. Bello parato [1] cum intrinsecis inimicis victor extitit Advocatus, paucis tamen de suis in undis fluminis suffocatis. In conflictu mortui fuerunt *Jacobus* nepos *Altinerii*, & *Tolbertus Calza*. Ipse *Altinerius*, dum vulneratus se dedisset in manibus Advocati, jacens in thoro a *Gulielmo* de *Campo Sancti Petri* fuit occisus. *Azzo* filius *Altinerii* fugit *Venetias*, ubi pater habebat maximam pecuniæ quantitatem. Quosdam de *Azzonibus* captos Advocatus libere relaxavit. Quidam *Theotonici* spoliati armis, & equis fugierunt. Comitissa vero *Goritiæ* asserens hanc injuriam sibi factam exivit *Tarvisium* in MCCCXXXVI. mense *Julii*.

Revoluto anno die V. *Januarii* [2] remeavit. In introitu Civitatis subito supervenit de *Padua Hengelmarius* de *Villandres*, de quo doluit Advocatus. Nam ejus timebat insidias, licet *Hengelmarius* [3] assereret [4] equitasse in sui auxilium [5] de voluntate *Marsilii* de *Carraria*.

Losmastro Tarvisium *intrat*. Marcus, *&* Zordanus *de* Fozatè. Franciscus *de* Vigontia. Prosdocimus *de* Caligine. Ruzerius *de* Fabiano. Nicolaus *de* Carraria *ex urbe pellitur*.

Item die I. *Aprilis Losmastro* [6], qui *Latine* dicitur *Magister Curiæ*, sive *Marescalcus*, Vicarius Ducis *Karintiæ* intravit *Tarvisium*.

Eodem anno die XXIII. *Decembris* confinati fuerunt de *Padua* Domini *Marcus*, & *Zordanus Forzatè*, *Franciscus* de *Vigontia*, *Prosdocimus* de *Caligine* [7], *Ruzerius* de *Fabiano*, acceptis ab eis bonis obsidibus, de parendo confinibus eis in *Venetiis* assignatis. Causa suæ confinationis fuit hæc, quia fuerunt falsè accusati, quod cum Domino *Nicolao* tractassent de Civitate prodenda, & morte aliquorum de Majoribus Civitatis. Hac causa Dominus *Nicolaus* de *Carraria* de civitate recessit, ut patebit inferius.

43 CAP. VIII.

MCCCXXV. *Mense* Madii.

De electione Ducis Bavariæ *in Romanorum Regem.*

HenricVII. *obiens*. Bavarus. *&* Federicus *Imperatores*.

DEfuncto Imperatore *Henrico* de *Lucemburg*, qui obiit in MCCCXIII. Mense *Augusti*, Barones *Alemaniæ*, ad quos spectat Imperatoris electio, in discordia elegerunt *Ludovicum* Ducem *Bavariæ*, & *Federicum* Ducem *Austriæ*. Unde inter eos crevit discordia, licet essent germani. Nam unusquisque regnare optabat in Orbe. Post multas dimicationes Dux *Austriæ* cum maximo apparatu *Theotonicorum*, *Sclavorum*, *Ungarorum*, *Saracenorum*, & aliarum innumerabilium nationum, equitavit juxta *Ottengar*, quasi cogitans invadere Civitatem. Ibi autem erat Dux *Bavariæ* suis viribus congregatis; sed non tantis. Fa-

Ottengar.

Boemiæ *Rex favet* Bavaro. Leopoldus *Dux* Austriæ.

vebat tamen eidem *Rex Boemiæ*, filius quondam Imperatoris *Henrici*. *Ludovicus* tamen exivit *Ottengar*, contra quem *Federicus*, non expectato fratre suo *Leopoldo*, qui de *Suevia* veniebat, & maxima militum comitiva, accessit ad bellum, quo* pacto victor extitit *Ludovicus*, cæpitque *Federicum*, & fratrem ejus *Henricum*, & *Ulricum* de *Valse* cum novem nobilibus de *Valse* [8], & multos alios nobiles, & potentes. Mortuorum verò fuit maxima multitudo. Habuit ergo *Ludovicus*, quod optabat. Fuit hoc in MCCCXXII. die penultima *Septembris* juxta *Ottengar* per unum milliare. Post hoc Dux *Leupoldus* non cessabat movere bellum *Ludovico*. Tandem pax convenit, & sic fuit *Federicus* de carceribus liberatus MCCCXXV. mense *Madii*. Amodo *Ludovicus* se dicebat *Romanorum* Regem.

* *Al.* Facto. *Forte melius*. Quo peracto. Federicus *a* Bavaro *capitur*. Leopoldus *infestus* Bavaro.

Pax *inter Cæsares*.

CAP. IX.

MCCCXXVII. *Mense* Junii.

De privatione Ludovici, *& gestis per rebelles Ecclesiæ.*

Joannes XXII. *Pont. bellum indicit* Vicecomitibus. *Dominium* Maffei Vicecomitis, *& filiorum*. Robertus *Rex* Apuliæ *favet Ecclesiæ*. Marci Vicecomitis *virtus*.

JOannes Dei gratia Summus Pontifex, asserens velle *Lombardiam* liberare de manibus *Theotonicorum*, & Tyrannorum, qui se appellabant Vicarios Imperii, primo Dominum *Maffæum Vicecomitem*, cum *Galeatio*, & *Marco* ejus filiis dominantem in *Mediolano*, *Placentia*, *Bergomo*, *Cremona*, *Laude*, *Parma*, *Novaria*, *Vercellis*, & alibi, *Romanæ* Ecclesiæ contemptorem, tanquam hæreticum, damnavit [9], & iis, ut hostibus *Romanæ* Ecclesiæ bellum indixit: & contra ipsos misit suos Legatos. *Romanæ* verò Ecclesiæ favebant *Robertus* Rex *Apuliæ*, cujus consilio procedebat Summus Pontifex. Post bella multoties perpetrata, in quibus *Marcus Vicecomes* appellari poterat alter *Hector*, *Placentia* furtivè data fuit Ecclesiæ per * *Vertium* de *Lando* [10] civem *Placentiæ*. Ubi jam viribus Ecclesiæ congregatis, & mortuo Domino *Maffæo Vicecomite*, de *Mediolano* filii fuerunt expulsi. Et dum contenderet Legatus cum intrinsecis Civitatem habere liberam, & *Turrienses* intrare Civitatem *Vicecomites* redierunt. Post hæc Gens Ecclesiæ *Mutinam* obsedit, & cæpit, & se locavit in burgis *Mediolani*, de quibus tandem recessit, & ivit *Placentiam*. Tunc *Vicecomites Montiam*, obsederunt (a) [11] usque ad famem, & cæperunt. Bello commisso per *Vicecomites* captus fuit Dominus * *Raymundus* de *Richardem*, qui Ecclesiæ regebat exercitum. Hic fugit de carceribus, qui cum exercitu Ecclesiæ, & *Florentinis* equitavit contra *Castrutium* rebellem. Dominabatur enim in *Luca*, & *Pistorio*. Post magnam stragem occisorum victor fuit *Castrutius*, qui *Raymundum* carceravit in *Luca*. *Ludovicus* cum venit in *Italiam* eum a carceribus liberavit.

Placentia *datur Ecclesiæ*. * *Alii* Virginium Vertius *de* Lando. Mutina *datur Ecclesiæ*. Montiæ *obsidio*.

* Raymondus *de* Richardem, Cardonia *aliis*. Castrutii *dominium*. Pugna *cum* Raymondo. Passarini *victoria*.

Passarinus de *Bonacossis* Dominus *Mantuæ*, & rebellis Ecclesiæ, quædam Castra *Bononiensium*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Advocatus usque per ardua loca absque ponte intravit* Tarvisium *bello parato*. V. *Advocatus*, *qui per ardua loca absque ponte intravit* Tarvisium, *bello parato*. Legerem; *Advocatus per ardua loca*, *&c.*

2 *Die V.* Januarii. M. *In introitu* Januarii.

3 *De quo doluit Advocatus. nam ejus timebat insidias*, *licet* Hengelmarius. *&c.* Desiderantur hæc in M.

4 *Assereret*. Idem. *asserens*.

5 *Equitare in sui auxilium*. V. *se equitasse*, *&c.*

6 *Item die* I. Aprilis Losmastro. M. *Eodem anno*, *die* XXIII. Decembr. Losmastro.

7 *Confinati fuerunt de* Padua *Domini* Marcus, *&* Jordanus Forzatè, Franciscus *de* Vigontia, Prosdocimus *de* Caligine. Desunt hæc in P.

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.

(a) *Tunc* Vicecomites Montiam *obsederunt*. Legendum sine dubio, ut in Cod. *Mussatorum*. *Tunc* Vicecomites Mutinam *obsederunt*.

8 *Cum novem nobilibus de* Valse. Desunt hæc in M.

9 *Damnavit*. P. *condemnavit*.

10 *Per* Vertium *de* Lando. M. margo. Virginius Landus *ab aliis dicitur*.

11 *Tunc* Vicecomites Montiam *obsederunt*. M. *Tunc* Vicecomites Mutinam *obsederunt*.

sium cæpit. Dum hæc *Bononienses* postea obsiderent, supervenit *Passarinus* cum *Mantuanis*, & *Mutinensibus*, quibus etiam imperabat. Interfuit etiam *Obizo Estensis* Marchio cum *Ferrariensibus*, qui pugnans multos occidit[1], duo millia cœpit, cæterosque fugavit, & quasi *Bononiam* cæpit. Datis a *Bononiensibus* obsidibus pax convenit. De mandato Legati Ecclesiæ rumpitur pax[2]. In *Parma* gentibus Ecclesiæ congregatis exercitus Legati obsedit *Mutinam*, & cæpit *Burgum Forte Mantuani* districtus, & sic omnia ferro, igneque vastabat. Rebellibus Ecclesiæ favebant *Raynaldus*, & *Obizo* Marchiones, qui* cossis *Guasconibus* cæperunt *Ferrariam*. Ob hanc causam fuerunt tanquam hæretici condemnati. Asserebat enim Summus Pontifex, *Ferrariam* esse de *patrimonio Sancti Petri*. Rebellibus Ecclesiæ favebat Dux *Bavariæ Ludovicus*, qui se dicebat *Romanorum* Regem, asserens se debere[3] Vicariis Imperii subvenire. Summus Pontifex hac de causa, & quia asserebat eum electum non legi-
44 time in discordia[4] cum *Federico* Duce *Austriæ*; ac etiam ante confirmationem administrasse jura Imperii, quod non debuit, ejus electionem annullavit: quem postremo Ecclesiæ *Romanæ* contemptorem pronunciavit hæreticum. Item interdixit, ne quis præsumeret, sub pœna excommunicationis, eum Principem nominare. *Ludovicus* propterea non cessabat, asserens Summum Pontificem non legitimum, a cujus sententia appellavit ad futurum Papam, offerens se purgare de objectis in loco congruo coram Judice competente. Fuerunt hæc peracta in annis
1327 X. & ultra. Interdictum verò *Ludovici* publicatum fuit in *Padua* MCCCXXVII. mense *Junii*, cum jam in *Mediolano* esset *Ludovicus*.

Obizo Estensis *favet* Passarino.

Mutinæ *obsidio*.

Raynaldus, & Obizo, *hostes Ecclesiæ*.

*Fortè. Cœsis. Bavarus *Ecclesiæ rebellis*.

Interdictum *ejusdem* Paduæ *publicatum*.

CAP. X.

MCCCXXVII. *Mense* Januarii.

De adventu Ludovici *in* Italiam.

REbelles Ecclesiæ *Romanæ* timentes adventum unici filii Regis *Roberti*, qui *Florentiam* venerat, ut Legato subveniret, qui erat *Bononiæ* viribus Ecclesiæ congregatis in unum, deliberato Consilio miserunt in *Alemaniam* suos Legatos, ut *Ludovicus* Rex *Romanorum*, quam citius posset, ad partes descenderet *Lombardiæ*, per Imperio contra Ecclesiam pugnaturus. Eorum precibus, pace jam composita cum *Federico* Duce *Austriæ*, qui contra eum pro Imperio contendebat, *Ludovicus* cum centum millibus[5] venit in *Tridentum* in MCCCXXVII. mense *Januarii*. In *Tridento* magnifice convenerunt rebelles Ecclesiæ; scilicet *Vicecomites* dominantes in *Mediolano*, *Bergamo*, *Laude*, *Novaria*, *Vercellis*, & alibi (*Placentiam* amiserant) *Castrutius* Dominus *Lucæ*, & *Pistorii*, *Raynaldus*, & *Obizo* Marchiones *Estenses*, Domini *Ferrariæ*, & *Argentæ*, *Passarinus* de *Bonacossis* Dominus *Mantuæ*, & *Mutinæ*. Iis etiam favebat Rex *Siciliæ*. Dominus etiam *Canis* fuit ibi honorifice[6] ultra omnes. Dominabatur enim in *Verona*, *Vicentia*, *Feltre*, *Civie*, *Montesilice*, & *Bassano*, qui coram *Ludovico* palam asseruit, se velle cum *Romana* Ecclesia concordare; nisi sine mora eidem Vicariatum *Paduæ* consignaret, offerens *Ludovico* servitium, & amorem, & florenos ducentum millia, secundum quod Legati *Paduæ* retulerunt. Hoc *Ludovicus* facere recusavit, asserens *Paduam* possideri per Avunculum suum Ducem *Karintiæ*. Sic Dominus *Canis* indignatus subito equitavit *Veronam*, qui tandem precibus rebellium Ecclesiæ rediit *Tridentum*.

Bavarus a Gibellinis in Italiam *accitus*.

Gibellini *Principes*. Vicecomites. Castrucius. Estenses. Passarinus. Scaliger.

Scaligeri *imperium*.

Petitio Vicariatus Paduæ.

Instantibus Duce *Karintiæ*, & Ambassatoribus *Paduæ*, *Ludovicus* die XII. *Martii* jussit treguas observari inter Ducem *Karintiæ*, Vicarium *Paduæ*, & *Tarvisii*, & Dominum *Canem* per duos annos. Ob hanc causam *Theotonici* a *Paduanis* maximas pecunias extorserunt. His sic dispositis: *Ludovicus* die XIV. *Martii* exivit *Tridentum*, tendens *Mediolanum*, ubi coronatus fuit corona ferrea per Episcopum *Aretinum*, & Episcopum *Brixiensem* rebelles Ecclesiæ. Ad hoc spectaculum convenerunt omnes rebelles Ecclesiæ, inter quos Dominus *Canis* cum mille militibus interfuit honorifice. Fuit hæc coronatio eodem anno die ultimo *Madii*.

Induciæ inter Paduanos, *&* Canem. Bavari *coronatio* Mediolani.

Mense *Junii Mutinenses* revelaverunt Domino *Passarino*. Mense *Julii* Dominos *Galiatium* & *Luchinum* fratres, & *Azzonem* filium *Galeatii*, *Vicecomites Ludovicus Mediolani* carceravit, viros probos, qui spem adeo jactabant in eo, quod sperabant mediante Imperio posse *Romanam* Ecclesiam subjugare. Postea *Pisam* obsedit, & cæpit per pacta, & ibi *Castrutium* Vicarium ordinavit.

Mutina *rebellat* Passarino. Bavarus Vicecomites *in carcerem conjicit*. Castrutius, *Vicarius* Pisarum.

CAP. XI.

MCCCXXVIII. *Die* VI. Januarii.

Summula gestorum per Ludovicum.

REvoluto anno Domini, scilicet in MCCCXXVIII. die VI. *Januarii Ludovicus* intravit *Romam*, & totius Urbis cum fortiliciis habuit principatum. Die XVII. ejusdem mensis coronatus fuit ab Episcopo *Venetiarum*, & aliis Episcopis, & Præfecto Urbis in Ecclesia Sancti *Petri*. *Ludovicus* Dux *Bavariæ* ab hac die voluit esse Imperator, licet a *Joanne* Summo Pontifice esset pro hæretico condemnatus. Contra Summum Pontificem, qui erat in *Avinione*, formavit suos processus, & demum eum pronunciavit hæreticum. Et asserens velle de novo Pastore providere, Fratrem suum, unum de Ordine Sancti *Francisci*, *Romanæ* Urbis fecit Episcopum, qui nominatus fuit *Nicola Quintus*. Hic sibi constituit hæreticos Cardinales. Ipse etiam a Summo Pontifice fuit pronunciatus hæ- 45
reticus. Hæc fuerunt eodem anno, mense *Aprilis*.

1328

Bavari *coronatio* Romæ.

Joannes PP. *Hæresis accusatur*.

Antipapa.

Ludovicus precibus *Lombardorum* *Vicecomites* a carceribus liberavit; sed statim Dominus *Galeatius* obiit *Lucæ*, cujus filium, scilicet *Azonem*, in *Mediolano* constituit suum Vicarium.

Galeatii Vicecomitis *mors*. Azo Vicecomes Mediolani *Vicarius*.

In anno sequenti die XX. *Aprilis* Imperator equitavit *Marchiam Mantuani* districtus, cum 1329
quo Dominus *Canis* fuit in colloquio cum *Paduanis*, *Vicentinis*, & *Veronensibus* nobiliter, & potenter. Quid factum fuisset, non potuit bene sciri; fuit tamen postea divulgatum, *Ludovicum* obtulisse Domino *Cani* dominium *Mediolani*, & totius *Lombardiæ*. Dum *Ludovicus* esset *Marchiæ*, in *Mediolano Azo Vicecomes* revelavit. Hac causa *Ludovicus Mediolanum* obsedit; sed mediante pecunia pax convenit. Cum *Parma* fuisset obsessa per Legatum Ecclesiæ, dedit se Ec-

Lombardia *promissa* Scaligero. *Azo deficit a* Bavaro.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Qui pugnans multos occidit*. V. *Qui pugnavit, multos occidit*.

2 *Datis a* Bononiensibus *obsidibus pax convenit. De mandato Legati Ecclesiæ rumpitur pax*. Aliter hæc interpungit P. codex, videlicet. *Datis a* Bononiensibus *obsidibus, pax convenit de mandato Legati Ecclesiæ. Pax rumpitur*.

3 *Se debere*. In V. deest. *se*.

4 *Non legitime in discordia*. V. *non legitime, & in discordia*.

5 *Cum centum millibus*. V. *cum centum militibus*.

6 *Fuit ibi honorifice*. In V. deest *ibi*.

Rolandus *de* Rubeis Parma *pellitur.* Parma, Mutina, Rhegium *rebellant Ecclesiæ.*

Ecclesiæ: & *Rolandus* de *Rubeis* sponte equitavit *Bononiam.* Hunc Legatus carceravit. Hac causa *Parma*, *Mutina*, *Regium* revelaverunt Ecclesiæ eodem anno, mense *Septembris*, quarum districtus gens Ecclesiæ continuò spoliabat. Cum has Civitates Gens Ecclesiæ continuo infestaret, quæsiverunt sibi in auxilium *Ludovicum*, qui eodem anno, mense *Novembri*, intravit *Parmam*, ibi vero *Marsilium* fratrem *Rolandi* de *Rubeis* suum constituit Vicarium. *Albrighetus* de *Manfredis* patrem, & fratrem expulit de *Faventia*, qui tamen compulsus per Legatum eos recepit. Hic, dum esset *Bononiæ*, cum aliquibus Nobilibus de *Bononia* tractavit dare *Bononiam Ludovico.* Vnde jussu Legati cum sociis decapitatus fuit in *Bononia.*

Marsilius *de* Rubeis Parmæ *Vicarius.* Albrigheti Manfredi *mors.* Bavari *colloquium* Tridenti. *Marchio* Malaspina. Baylardinus *de* Nogarolis, *&* Marsilius *de* Carraria *Legati* Canis *ad Cas.* Bavari reditus *in* Alemaniam.

Eodem anno & mense *Ludovicus Parmam*, *Rhegium*, *Mutinam*, munivit suis *Theutonicis*, & asserens velle maximas *Theutonicorum* copias convocare, ut facilius *Romanam* Ecclesiam valeat subjugare, equitavit *Tridentum*, ibi enim erat Dux *Karintiæ*, & alii nobiles *Alemaniæ*. Ad hoc colloquium pro Dominis *della Scala* interfuerunt Nobiles viri Marchio *Malaspina*, *Baylardinus* de *Nogarolis*, & Dominus *Marsilius* de *Carraria*, qui non sine timore, inscio Imperatore, rediere *Veronam.* Fuit hoc anno eodem mense *Novembris.*

In anno sequenti MCCCXXX. *Ludovicus*, nunciata eidem morte *Federici* Ducis *Austriæ*, mense *Decembri* ivit in *Alemaniam*, promittens pro certo cum maximis copiis armatorum ad *Italiam* festinare.

* De Corbaria. *aliis.*

Eodem anno, mense *Augusti*, *Petrus** de *Cornovo*, dictus *Nicola Quintus*, videns expresse, quod *Ludovici* potentia declinabat, eo inscio ivit *Avinionem*, & se *Joanni* Summo Pontifici præsentavit, a quo veniam habuit postulatam. Marchiones *Estenses*, *Raynaldus*, & *Obizo*, qui multis annis fuerunt rebelles Ecclesiæ, tenentes *Ferrariam*, & *Argentam*, iverunt ad man-
1332 data, & in manibus Domini Legati dederunt *Argentam.* Fuit hoc *Bononiæ* in MCCCXXXII. die X. *Januarii.* Mense vero *Martii* Legatus equitavit *Furlivium*, & habuit, quod alias per Ecclesiam fuerat obsessum.

Raynaldus, *&* Obizo *redeunt ad Ecclesiam*, Argenta *Legato data.* Furlivium *capitur ab eodem.*

CAP. XII.

MCCCXXIX. *Die* II. Julii.

De Domino Nicolao *de* Carraria, *&* *terra* Estensi.

Nic. *de* Carraria *exilium.*

PRopter confinationem *Paduanorum*, de qua feci superius mentionem proximo sexto Capitulo, Dominus *Nicolaus* de *Carraria* ivit *Venetias*, asserebat enim eos esse confinatos ad ejus injuriam. De *Padua* exivit in MCCCXXVII. die II. *Julii*; societatem verò fecit cum Domino *Cane* contra *Paduam*, & *Paduanis* extrinsecis. Vnde domus ejus in *Padua* spoliatæ fuerunt, & destructæ. Ejus filii, *Jacobus*, & *Jacobinus*, fuerunt conducti in *Alemaniam* carcerati. Dominus *Nicolaus* jussit in *Cervaresio* gentes aliquas congregari. Vnde *Paduani* cum *Theotonicis* equitaverunt subito *Cervaresium*, & omnes posuerunt in fugam, & multi fuerunt mortui, & aliqui carcerati; unus verò de *Brudigine* captus, in amissione capitis fuit condemnatus. Quidam Bastardus de *Campo Sancti Petri*, ob reverentiam suæ domus, jubente *Marsilio* Magno de *Carraria*, impunè recessit. Fuit hoc die XX. *Septembris.*

Jacob. *&* Jacobinus *de* Carraria *capti.* Cervaresium. Bastardus *de* Campo S. Petri.

Rizardus *de* Camino. Galgegnanum.

Die XXVI. ejusdem mensis *Rizardus* de *Camino* per terram *Bassani* cum ducentis elmis de *Furlivio* equitavit *Galgegnanum*, postea exercitum suum posuit in *Pernumia*, ubi Dominus *Nicolaus*, & *Paduani* extrinseci convenerunt: cum quibus interfuit etiam Dominus *Hector* de *Sorvegnano.* Vnde pulcherrimæ domus Dominæ *Margharitæ* de *Zacchis* ejus uxoris, & germanæ Domini *Nicolai*, fuerunt destructæ, & bona ejus cætera publicata. Intrinseci, timen- 46
tes, ne exercitus se locaret in *Apono*[1], partes illas cremaverunt, & ita se posuit *Buvolentæ.*

Pernumia. Hector *de* Sorvegnano. Margharita Zacca. Buvolenta.

Die vero XIII. *Octobris* extrinseci equitaverunt ante *portam Sanctæ Crucis*, sperantes, quod tumultus esset in Vrbe. His benè intrinseci obviassent in duplum; sed timor Domini *Canis* obstabat, qui militiam suam miserat in *Montemsilicem.* Nam asserebat, se palam nolle frangere treguas, & extrinsecis clam favebat. Cum extrinseci omnia in *Plebatu* igne ferroque vastassent, excepta *Villa Plebis*, quæ pecunia se redemit, facientes transitum per montes iverunt *Cervaresium*, & intra *Brentas* omnia destruxerunt.

Scaliger *caules Patavinos juvat.* Plebatus *vastatur.* Cervaresium.

Die vero XV. *Novembris* exercitus ivit in *Est*, quo fortificato foveis & belfredis, omnes villæ *Paduani* destrictus ejus erant tributariæ, exceptis Villis de ultra *Brentam*, & *Plebatum.* Dum exercitus esset *Buvolentæ*, confinati habuerunt suos obsides, quos dederant pro confinibus observandis. Vnde Dominus *Canis* restituit *Vbertino* de *Carraria*, & *Tartaro* de *Lendenaria* suos obsides, quos dederant Domino *Cani*, quando per mortem *Gulielmi Dentis* fuerunt forbanniti.

Villæ Paduani *districtus tributariæ.* Est.

CAP. XIII.

Eodem Anno, *Die* XXV. Novembris.

De auxilio Theutonicorum.

Accessus Conradi *de* Ovenstagno Paduam.

JAm *Paduano* districtu ab extrinsecis *Paduanis* crudelissimè devastato, *Conradus* de *Ovenstagno* cum quadringentis elmis *Paduam* venit, qui cum *Paduanis* exercitum posuit *Cornaledæ*, die XXV. *Novembris.* *Theotonica* rabies per montes discurrens[2], gravius affligebat, quam fecerant inimici; die verò ultimo turpiter remeavit, relictis multis plaustris oneratis, multis victualibus, & aliis necessariis ad bellandum. His gestis Dominus de *Ovenstagno*, & *Marsilius Magnus* de *Carraria*, sociatus *Philippo* de *Peraga*, *Ecardino*[3] de *Capite Vaccæ*, & aliis Nobilibus *Paduanis*, per viam asperam *Montis Crucis* equitaverunt *Tirole*, Duci *Karintiæ Paduanorum* angustias exponentes. Qui sacramento, & literis promisit, in festo *Sancti Georgii* personaliter subvenire *Paduæ*, quod non fecit. Vnde adhuc[4] continuis legationibus instabant *Paduani*, postulantes Ducis adventum, vel saltem ab eo procurari pacem, vel treguas. Ducis monitu[5] *Ludovicus Romanorum* Rex suum in *Tirole* de *Roma* destinavit Legatum, qui pacem vel treguas tractaret[6]; sed multis habitis in *Verona* colloquiis, in quibus ego legatus interfui, nihil potuit expediri. Suspirant amodo *Paduani*, vi-

Ejusdem profectio ad Karintiæ *Ducem.* Marsilius *de* Carraria. Philippus *de* Peraga. Ecardinus *de* Capite Vaccæ. Tirole, *aliis* Tyrol. *Promissio vana* Karintiæ *Ducis.* *Auctoris Legatio* Veronæ.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Apono.* M. *Abano*, ut supra.

2 Theutonica *rabies per montes discurrens.* M. Theutonicus *furor per montaneus discurrens.*

3 *Ecardino.* Idem *Aycardino.*

4 *Vnde adhuc.* V. *Benè adhuc.*

5 *Monitu.* P. *motu.*

6 *Ducis monitu* Ludovicus Romanorum *Rex suum in* Tirole *de* Roma *destinavit Legatum, qui pacem, vel treguas tractaret.* Desiderantur hæc in M.

Jacobus, & Jacobinus de Carraria in vincula conjecti.

videntes extrinsecos colligere fruges suas, *Theutonicorum* auxilio defraudati, qui tamen non cessabant affligere *Paduanos* mutuis, & datiis, a *Padua* exulante justitia. Dominus de *Ovenstagno Jacobum* & *Jacobinum*, filios Domini *Nicolai* de *Carraria*, conduxit in *Alemaniam* vinculatos die XV. *Decembris*, quos post duos annos Dominus *Nicolaus* traxit de carceribus.

CAP. XIV.

MCCCXXVII. & MCCCXXVIII.

De tribulationibus Paduanorum.

Hengelmarius de Villandres. Griffus Hengelmarii frater cremat Villam Curtis.

HEngelmarius de *Villandres* pasculandi causa misit ad Villas *Plebatus* quosdam equos, qui fruges pauperum devastabant. Unde duo Scutiferi fuerunt jugulati. *Theotonicus* simulavit non curare, ut gravius stimularet, qui postea secrete *Griffum* ejus fratrem misit ad *Villam Curtis*, qui villam cremavit [1], omnesque necavit, quos invenit, non parcendo sexui, nec ætati. Fuit hæc crudelitas in MCCCXXVII. die III. *Julii*.

Nic. de Carraria. Villa Comitis. Hengelmarii libido. Pudicitia Petræ de Scrovegnis. Paduani misere vexantur. Saccorum e corio usus ad prædam. Episcopatus Pat. Pendisii Dominus.

Die vero præcedenti Dominus *Nicolaus* de *Carraria* de Civitate migravit, & ivit ad *villam Comitis*, quem *Theutonici* capere vel occidere speraverunt (a).

Mense *Augusti Hengelmarius* hora noctis violare voluit *Petram*, nobilem *Dominam* de *Scrovegnis*, quæ castitatem suam viriliter defendendo noluit consentire, postea cum matre, & fratribus fugit *Venetias* maximis divitiis destitutis. *Theutonici* cruciabant *Paduanos* mutuis & datiis, omnes carcerabant: extrinseci extra portas omnia destruebant. Fiebant enim a quibusdam potentioribus & suis sequacibus absque pœna violentiæ, furta, adulteria, homicidia, & alia crimina inaudita. Nam non solùm bona; sed homines etiam furabantur, non solum Laici, sed Regulares, & in Capitibus hominum imponebantur sacci corei, & sic ducebantur cæci, vel cæcati ad loca secreta, a quibus fures ignoti pecunias extorquebant.

Die ultimo *Augusti Theutonici* cæperunt concilium habere *Castrum Pendisii*, & cæperunt *Angelum*, Episcopi servitorem, qui ductus ante 47
Castrum ait Custodibus: *Castrum Domini mei defendite viriliter, quia potius mori volo, quam tanto sceleri consentire. Theutonici* vero spe fraudati, jusserunt Episcopatum bonis omnibus spoliari. Ipse *Angelus*, jubente *Marsilio Magno* relaxatus ivit *Venetias*. Intrinseci vero, sperantes defendere Civitatem, rusticos carcerabant *Paduæ*, & in Villis *Campi Sancti Petri*, & *Mirani*, quos omnibus divitiis spoliabant.

Depopulatio ejusdem.

Gerardi Mauroceni Potestatis Paduæ fuga. * Nicolaus, aliquibus. Veronam, iisdem. Griffus de Villandres. Potestas Paduæ. Marsilius Minor de Carraria Civitate pellitur.

In MCCCXXVIII. Mense *Junii* * *Gerardus Maurocenus Paduæ* Potestas clam fugit *Vicentiam*, asserens *Ubertinum* de *Carraria* sibi præparasse mortis insidias, quòd eo invito unum carceratum traxerat de carceribus; sed causa suæ fugæ potuit esse paupertas. Nam *Paduæ*, & *Venetiis* [2] erat tantum debitis gravatus, quod bona sua fuerunt data creditoribus in solutum. *Hengelmarius* adveniens de *Alemania Griffum* suum fratrem constituit Potestatem. Hoc facto, mense *Augusti Marsilium minorem* de Civitate fugavit, & domum ejus bonis omnibus spoliavit. Asserebat enim, cum verba injuriosa contra Ducem *Karintiæ* protulisse. Hic *Hengelmarius* introitus Civitatis totius anni vendidit vili pretio, ut cito se ditaret: mutua imposuit & datias [3]: & sic plenus pecunia in *Alemaniam* equitavit.

EXPLICIT LIBER TERTIUS.

EMENDATION. LOCOR. ALIQ. AB OSII MANU.
(a) *Vel occidere speraverunt.* Melius. *Vel occidere speraverant.*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.
1 *Villam cremavit.* M. *villam flammavit.*
2 *Nam* Paduæ, *&* Venetiis. *M. Quia* Paduæ, *&c.*
3 *Et datias.* P. *& datia.*

INCIPIT QUARTUS.

CAP. I.

Anno MCCCXXVIII.

De causis, quibus Padua *data D.* Cani.

Deliberatio Marsilii de Carraria de Padua danda Scaligero.

MArsilius Magnus de *Carraria*, videns manifestè facta *Paduæ* de malo in pejus continuo declinare, dubitans quid in tanto periculo sit agendum, ait sibi: *Extrinseci Proditores extra Portas disponunt* [1] *ad libitum. Dominus* Canis, *auctor tanti sceleris, simulat se nescire. In Civitate audio conquerentes: flentes video mendicare: Cives cruciari non solum in publicis carceribus; sed etiam in privatis: exulante Justitia fiunt maleficia infinita. Hic resistere non audeo, timens propter auctorum potentiam mihi mortis periculum imminere. In* Alemaniam *equitavi, & Duci* Karintiæ *supplicavi, ut Civitati mortuæ subveniret, qui sacramento promisit* Paduæ *personaliter subvenire: sua promissio expiravit. Dux* Austriæ *justa causa auxilium denegavit: obsessus est in* Vienna. Conradus *de* Ovenstagno, *qui tanta recepit a* Padua, *denegat auxilium, nisi ego solus sibi fidem faciam de stipendio.* Joanni *Summo Pontifici in* Avinione, *suo Legato* Bononiæ, *filio Regis* Roberti Florentiæ *scripsi* Paduanorum *injurias, & auxilium imploravi. Secrete tractavi cum Domino* Mantuæ, *& Marchionibus, ut* Paduæ *subvenirent. Hæc tamen omnia nihil prosunt. Audi pejus quod* Tarvisini *constituti nobiscum sub Duce* Karintiæ *denegant auxilium.* Veneti, *quasi nobis imperant, quidquid placet.* Dum hæc, & alia cum animo multoties revolvisset ait: *Possem in* Venetiis *in divitiis vivere abundanter: sed, etiamsi me mori conveniat, volo meæ Patriæ subvenire.* Itaque deliberato consilio cum aliquibus nobilibus *Paduanis* cum Domino *Cane Magno della Scala*, de concordia clam tractavit [2].

CAP.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.
1 *Extra portas disponunt.* V. *extra portas de Villis disponunt.*
2 *Clam tractavit.* V. *Clam intravit.*

CAP. II.

Eodem Anno.

De Pactis factis cum D. Cane.

* *Dissertatio ejusdem cum Nuntio de pactis percutiendis cum* Cane.
* *Al.* Patriam meam Paduam.

POst varia parlamenta ait *Marsilius* nuncio secretissimo: * *Personam meam, &* Paduam *libere esse volo in manibus Domini* Canis *absque ullo pacto*[1] *: volo tamen, quod matrimonium olim promissum Domino* Jacobo Patruo *meo de Domina* Thadea *ejus filia, &* Mastino *ejus filio* della Scala *compleatur. Item, quod placeat Domino* Cani *omnes injurias receptas a* Paduanis *in speciali vel communi, oblivioni mandare, & Cives omnes in suis juribus conservare, ut sub sua protectione possint secure ducere vitam suam. Item, quod* Theutonici, *qui sunt* Paduæ *pro custodia*[2], *libere revertantur, satisfactione habita plenaria de stipendio, ne de Domino* Cane *nobilis Dux* Karintiæ *causam inveniat*[3] *conquerendi. Item, quod pænæ solummodo teneantur delinquentes*[4]. *Nam grave est non solum legibus; sed etiam contrarium æquitati, ex alienis delictis alios molestari. De iis a Domino* Cane *nolo sacramentum, nec scripturas; sed suam solummodo quæro fidem.*

48 Dominus *Canis*, videns suum desiderium adimpleri, dominium *Paduæ* alacriter acceptavit, quod Imperatori, & *Romanæ* Ecclesiæ conveniret: sua verò fide promisit, justas preces Domini *Marsilii* integraliter observare, & ejus inimicos proprios reputare, & ipsum habere tanquam fratrem[5]. Post hæc Domina *Thadea* secrete ivit *Venetias*, ubi fuit Domino *Mastino* matrimonio copulata, præsentibus tantum[6] Marchione *Malaspina*, & *Philippo* de *Peraga*.

Thadea *de* Carraria *nubit* Mastino Scaligero.

CAP. III.

Eodem anno, Die III. Septembris.

Quo ordine D. Canis *intrarit* Paduam.

Marsilius *de* Carraria Paduæ *Dominus.*

VIa prudentiæ futuros tractat eventus. *Marsilius* Civitatem munivit rusticanis, fingens causam insultandi cum *Theutonicis* contra hostes, qui *Paduanorum* vendemias colligebant. Qui videns se munitum, & cognoscens *Paduanorum* voluntates, qui sub *Theutonicis* tenebantur inviti[7], jussit Consilium *Paduæ* congregari, in quo omnibus alacriter annuentibus, eidem datum fuit dominium Civitatis. Fuit hoc in MCCCXXVIII. die III. *Septembris*.

Griffus *Potestas.* Marsilii *de* Rubeis *accessus* Paduam. *Legatio ficta* Marsilii Carr. Mastini *accessus* Paduam. *Allocutio* Marsilii *in Consilio* M. Paduæ.

Eodem die *Griffus*, frater *Hengelmarii*, *Paduæ* Potestas, cum *Theutonicis* depositis armis, claves Civitatis Domino *Marsilio* præsentavit, quibus recepto suo stipendio dedit securam licentiam recedendi. Die vero quinto *Marsilius* de *Rubeis* de *Parma* intravit *Paduam* cum ducentum elmis. Die sequenti *Marsilius* misit *Vicentiam* sub colore ambassariæ aliquos de Majoribus Civitatis. Die altero Dominus *Mastinus* intravit *Paduam* cum elmis centum. Dominus *Marsilius* sciens amodo Civitatem sic munitam, quod rationabiliter nullus esset ausus suo obviare proposito, in Majori Consilio *Paduæ* ait: *Hæc est no-*

A *stra finalis intentio quod* Padua *in manibus Domini* Canis *libere consignetur de vestra voluntate. Unde absque* * *motu*[8] *inter vos sic placeat reformare.* Hoc statim factum fuit, & Syndicus electus *Jacobus* de *Conigliano*. Die VIII. D. *Marsilius* cum multis de majoribus *Paduanis Vicentiam* equitavit; quem cum sociis Dominus *Canis* summo honore tractavit. Dato dominio *Paduæ* a Syndico Civitatis, Dominus *Canis* primo pedites, postea milites præmittendo, ordinate[9] per portam *Savonarolæ*, die X. *Septembris* introivit: sedem vero suam posuit in Ecclesia Cathedrali. De ejus B adventu omnes mirabiliter exultantes, benedicebant nomen suum, clamantes & dicentes. *Cum benedictione vivat, qui nos de tenebris traxit ad lucem.* Sic bellum, peractum cum Domino *Cane* decem & septem annis, mensibus quatuor, & XXV. diebus, ex quo in *Marchia* fame, frigore, gladio; carceribus, exilio, & diversis pestibus centum millia perierunt, fuit pacis lenitate sopitum.

* *Al.* Mora. Jacobus *de* Conigliano *Syndicus* Paduæ. Padua Cani *subjicitur. Tempus belli inter* Paduanos, *&* Canem. *Ejusdem clades.* Marsilius Carr. Paduæ *Vicarius.*

CAP. IV.

Eodem Anno.

C *De gestis* Paduæ *per Dominum* Canem.

STatim sequenti die sumpto prandio Dominus *Canis* magnifice sociatus *Paduanis*, & aliis Nobilibus *Lombardiæ*, omnibus alacriter concurrentibus, in Palatio fecit publicam concionem, in qua eidem præsentatum fuit vexillum Populi *Paduani*, quod posuit in manibus Domini *Marsilii* de *Carraria*, & ipsum constituit in *Padua* suum Vicarium.

Ex quo lætatur Padua *tota* * *nimis.*

D Postea pulchra dona fecit Nobilibus *Paduanis*, cum quibus erat familiariter tanquam pater. *Tisoni* de *Campo Sancti Petri*, & *Philippo* de *Peraga* claves sibi præsentatas Castrorum *Mirani*, & *Campi Sancti Petri* restituit, quibus benigne præcepit, ut abstineant a delictis, offerens perpetuum servitium, & amorem.

Die XIV. *Septembris* Dominus *Mastinus* Dominam *Thadeam* publice desponsavit. Eodem die *Marsilius* de *Rubeis* de *Parma* promisit Domino *Cani* duas filias fratris matrimonio copulare filio naturali Domini *Canis*, & filio Domini *Baylardini*. Capitaneum forensis militiæ consti- E tuit Marchionem *Spinetam*, Potestatem fecit Dominum *Bernardinum Ramici* * de *Hervajis* de *Verona*. Sic rebus bene dispositis ordinavit facere magnam curiam in *Verona*, & multis *Paduanis* honorem donare militiæ. Die XXVIII. ejusdem mensis equitavit *Vicentiam*. *Padua* ergo languida ejus felicissimo adventu de tenebris ad lucem resurrexit.

* *Extat nimis lominus in antiquiore* MS. Ruinis, *Ut legi possit.* Ex quo lætatur Padua tot a ruinis erepta. Canis *benignitas erga* Paduanos. Tiso, Campi S. Petri *Dominus* Phil. de Peraga *Dominus* Mirani. Thadeæ, *&* Mastini *nuptiæ. Filiorum item fratris* Marsilii *de* Rubeis. *Marchio* Spineta *Capitaneus.* * *De* Hervariis *aliis,* Bernardinus *de* Hervariis *Potestas* Paduæ. Canis *discessus* Padua.

CAP. V.

MCCCXXIX. 49

F *De* Paduanis *Extrinsecis.*

DOminus *Nicolaus* de *Carraria* de voluntate D. *Canis* recessit de *Est*, & ivit *Venetias*: non fuit tamen suis possessionibus spoliatus. Fortilitiæ *Estenses* fuerunt omnes explanatæ. Dominus *Henricus* de *Scrovegnis*, qui absque licentia venit *Paduam*, clam *Venetias* fuit compul-

Nicolai Carr. *exilium. Item* Henrici *de* Scrovegnis.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Absque ullo pacto.* P. *absque pacto.*
2 *Qui sunt* Paduæ *pro custodia.* In M. deest, *pro custodia.*
3 *Causam inveniat.* M. *Causam habeat.*
4 *Teneantur delinquentes* M. *teneant delinquentes.*
5 *Habere tamquam fratrem.* V. *habere perpetuo tamquam fratrem.*
6 *Præsentibus tantum.* V. *Præsentibus tamen.*
7 *Tenebantur inviti.* M. *Detinebantur inviti.*
8 *Unde absque motu.* M. Idem. *Unde absque mora.*
9 *Præmittendo ordinate.* Deest in M. postrema vox.

* Adde, Padua Mussati P. mors. Deslemaninorum, & aliorum exilium. Marsilius exulum bonis ditatur.

pulsus; *Mussatus* Poeta, qui similiter sine licentia venit, * *Clugiam* turpiter remeavit, ubi obiit in anno sequenti die ultimo *Madii*. Illis de *Deslemaninis* fuit solummodo Civitas interdicta. Infrascriptorum omnium fuerunt bona, tanquam rebellium, confiscata, scilicet illorum de *Macharuffis*, de *Dente*, de *Terradura*, de *Buglis*, de *Roncho*, de *Altechinis*, aliquorum de *Malitiis*, & aliorum. Bona omnium prædictorum, & alias divitias infinitas Dominus *Canis* donavit Domino *Marsilio* de *Carraria*, ipsumque in tantum ditavit, ut ab omnibus diceretur ditior tota *Padua*. Omnes alii extrinseci *Paduani Paduam* redierunt de voluntate Domini *Marsilii* de *Carraria*, qui de consensu Domini *Canis* de *Paduanis* extrinsecis secundum liberum arbitrium disponebat. Gaudet amodo tota Civitas fulgere Aquilas Imperiales ubique, & insignia *della Scala*. *Tarvisinos* timor invasit, jam enim ª *Rizardus* de *Camino* eis rapuit castra *Soligi*, & *Vidorii*: & Comes *Colalti* etiam cum aliis revelavit.

Aquila, & Scalarum insignia. Co- ª lalti Com. Tarvisinis deficit.

CAP. VI.

MCCCXXIX. *Die Sabbati* XXVI. *Novembris.*

De publica lætitia facta Veronæ.

Filiæ Rolandi de Rubeis nuptiæ.

DE dominio *Paduæ* feliciter acquisito Dominus *Canis* facere voluit publicam lætitiam in *Verona*, in cujus splendidissimum apparatum habere voluit filiam *Rolandi* de *Rubeis*, sponsam ejus filii Naturalis. *Paduam* vero misit Dominum *Baylardinum* de *Nogarolis*, qui cum Potestate *Paduæ*, & omnibus Nobilibus *Paduanis*, Dominam *Thadeam* de *Carraria* uxorem Domini *Mastini* sociavit *Veronam*. Ad ejus adventum Dominus *Canis* exivit *Veronam* associatus nobili comitiva, specialiter *Obizone* Marchione *Estensi*, Machione *Spineta*, *Rizardo* de *Camino*, *Marsilio* de *Carraria*, *Marsilio* de *Rubeis*. Sic cum magno gaudio Domina *Thadea* Civitatem intravit die Sabbati XXVI. *Novembris*.

Thadea Mastino ducitur Veronam. Equites creati a Cane.

Die sequenti gaudium voluit esse solenne, & multis nobilibus donavit honorem militiæ, quos ornavit vestibus aureis, & purpureis, aureis cingulis, destreriis, & pulcherrimis palafrenis. Ad hoc gaudium convenerunt de diversis partibus histriones universæ nationis, * & omnibus donis, & expensis[1] Dominus *Canis* voluit providere. Ibi fuerunt Dominæ pulcherrimæ, hastiludia, & torneria, & breviter, ad perfectum gaudium nihil * defecit. Hoc spectaculo non fuit pulchrius in *Italia* temporibus retroactis. Ex hoc honore Dominus *Canis* gaudia magna sumit, & cunctis Nobilibus retulit magnas grates, concedens unicuique spontaneam licentiam recedendi.

* Aliter, Et omnium expensis: Vel, Et omnibus suis expensis, &c. * Mel. Defuit.

CAP. VII.

Eodem Anno, & Mense.

De nominibus militum.

QUia non est bonum, quod veritas occultetur, placet omnibus demonstrare de honore facto Nobilibus *Lombardiæ*, specialiter *Paduanis*, quos summo honore tractavit hortatu, & consilio *Marsilii* de *Carraria*, & omnes sponte, & alacriter acceptantes milites creavit[2] Dominus *Canis Magnus della Scala* in *Verona*, *Padua*, *Vicentia*, *Feltre*, *Civie* pro Sacro Imperio Vicarius generalis. Militum autem[3] nomina sunt hæc: De *Verona* Dominus *Albertus*, & *Mastinus* fratres, Nepotes præfati Domini *Canis*. *Franciscus*, & *Cagnolus* Bastardi Domini *Canis*. *Nicolaus*, & *Cagnolus* filii Domini *Baylardini* de *Nogarolis*. *Petrus*, & *Jacobus* de *Verme*. *Petrus* etiam *Perlle*[4]. *Galeasius*[5] socius Domini *Baylardini*. *Bernardus* de *Hervariis*: de *Padua*. *Marsilius Magnus* de *Carraria*. *Ubertinus*, *Marsilius*, *Jacobus*, *Obizo*, omnes de *Carraria*. *Philippus* de *Peraga*, *Franciscus* & *Ecardinus* de *Capite Vaccæ*, * Dux de *Buzacharinis*. *Tartarus* de *Lendenaria*, & *Tiso* de *Campo Sancti Petri*. *Guertius Loti* de *Montagnana*. De *Vicentia* * *Vivarius Dens*. *Guercius* de *Vivario*. De *Venetiis*, *Nicolaus Foscari*. De *Feltre Endrighettus* de *Mongai*. De *Mantua Ludovicus* de *Gonzaga*. *Joannes Guilenzellus*. Revoluto anno Domini, scilicet MCCCXXIX. die octava *Januarii* Dominus *Franciscus Dandulus* fuit Dux *Venetiarum*.

D. Canis imperium. Nomina Equitum creatorum a Cane.

* Mel. Dux ex iis qui de Paduanis familiis scribunt.

* Legunt alii, Vivarius Domini Guercii de Vivario.

Alii Vivarius dictus Guercius de Vivario. Franciscus Dandulus Dux Venetiarum.

CAP. VIII.

MCCCXXIX. *Mense Junii.*

De obsidione Parmæ, *&* Tarvisii.

CUm Gens Ecclesiæ cum *Bononiensibus*, extra muros *Parmæ* omnia devastaret (erant nanque in parte Ecclesiæ Nobiles de *Corrigio*; civitatem vero defendebant *Rolandus*, & *Marsilius* de *Rubeis*, de auxilio Domini *Canis* quamplurimum confidentes) *Marsilius* de *Carraria*, jussu Domini *Canis*, equitare cœpit versus *Parmam*, & insidiis *Simonis* de *Corrigio* quasi fuit captus: fugit tamen in *Casali Majori Cremonensis* districtus, & postea cum duobus sociis *Parmam* equitavit incognitus: qui germanis suis de *Rubeis* de pace consuluit, & *Veronam* venit: quem Dominus *Canis* de probitate quamplurimum commendavit, quia neglecto mortis periculo suis voluit obtemperare mandatis. Post hæc pax convenit, dataque fuit *Parma* Ecclesiæ certis pactis. Postea *Rhegium*, & *Mutina* Ecclesiæ se dederunt. Fuerunt hæc MCCCXXIX. mensibus *Junii*, & *Julii*.

Marsilius Carr. fere captus. Simon de Corrigio. Rubei consanguinei Marsilii Carr. Parma, Rhegium, Mutina Ecclesiæ rebellant.

Post pacem *Rolandus* de *Rubeis* equitavit *Bononiam*, quem Legatus *Romanæ* Ecclesiæ carceravit. Unde tres prædictæ Civitates revelaverunt Ecclesiæ. *Ludovicus* equitavit *Parmam* cum suis *Theutonicis* in auxilium. Fuit hoc anno sequenti, & mense *Novembris*, Domino *Cane* jam defuncto.

Rolandus de Rubeis a Legato Pont. captus.

His sic dispositis Dominus *Canis* cogitans, quod a tergo nullum manebat obstaculum, volens adimplere, quod optabat, scilicet in tota *Marchia* habere dominium, literas *Paduam* misit continentes.

Littera Canis ad Marsilium.

Marsilio de *Carraria* Fratri nostro dilecto *Canis Major della Scala* salutem.

Vobis significamus, quòd die crastina Paduam *veniemus, volentes secundum vestrum consilium invadere* Tarvisinos. *Unde vos præparetis militibus, & peditibus* Paduanis, *ut eos magnificentius insultemus*[6].

D 3 Hoc

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Et omnibus donis, & expensis.* M. *& omnium expensis.*

2 *Milites creavit.* P. *milites ordinavit.*
3 *Militum autem.* Deest *autem* in M.
4 Petrus *etiam* Perlle. V. Petrus *de* Perlle.
5 *Galeasius.* P. *Galasius.* M. *Galesius.*
6 *Ut eos magnificentius insultemus.* V. *ut eos magnificentius visitemus.*

Hoc fuit valde gratum Domino *Marsilio*, propter odium *Guizelionis* Advocati *Tarvisii*, & quia Dominum *Canem* supra omnes extollere affectabat.

Tarvisii obsidio. Nobiles de Castro-barcho.

Die IV. exivit *Padua*, & sequenti die castra sua posuit circa mænia Civitatis cum exercitu copioso. Erant namque in hoc pulcherrimo guarnimento milites, & pedites de *Verona*, *Padua*, *Vicentia*, *Feltre*, *Civie*, Nobiles de *Castrobarcho*, *Rizardus* de *Camino*, *Brixienses* extrinseci, & stipendiarii diversarum nationum. *Vicentini* exercitus constituit Capitaneum Dominum *Baylardinum* de *Nogarolis*, *Vicentiæ* Potestatem: cæteri exercitus D. *Marsilium* de *Carraria*. Ea die nobilis, & probus miles *Otto* de *Borgondia* persequendo inimicos, equitans usque ad portas, quasi de equo cecidit[1], quodam saxo ejecto de summo portæ percussus, ibique statim fuit peremptus[2]. In exercitu *Rizardus* minor, & *Gerardus* fratres de *Camino*, & *Gulielmus* de *Vonico* venerunt ad mandata Domini *Canis*, Advocatus *Tarvisii* desperans de auxilio Ducis *Karintiæ*, qui verbis, & literis magnalia promittebat: ac etiam aspiciens potentiam inimicorum, hortatu, & consilio Civium *Tarvisii* pacem petit, quam habuit postulatam. Vnde Dominus *Canis* die XVIII. ejusdem mensis *Julii Tarvisium* introivit.

Baylardinus de Nogarolis Capitaneus. Marsilius Carr. Imperator copiarum Canis. Canis Tarvisium obtinet.

CAP. IX.

MCCCXXIX. *Die* XXII. Julii.

De morte D. Canis.

Idem morti proximus Nepotes, & filios naturales Baylardino, & Marsilio commendat.

TArvisio jam subacto Dominus *Canis* jacens infirmus, in Ecclesia Cathedrali ad se vocavit Nobiles viros *Baylardinum* de *Nogarolis*, & *Marsilium* de *Carraria*, quibus ait: Albertum, & Mastinum *Nepotes nostros nobis volumus esse successores, quos habere dignemini commendatos: ac etiam nostros filios Naturales.* Post hæc non sine lachrimis Dominum *Marsilium* de probitate, & legalitate quamplurimum commendavit, & in ejus manibus suam banderiam principalem posuit, cui ait: *Vos Domine* Marsili *liberè teneatis* Paduam *cum districtu.* Hoc Dominus *Marsilius* liberè recusavit[3], asserens instanter, *Paduam* subesse dominio *della Scala*: timens tamen, ne patientis animus turbaretur, dominium acceptavit. His sit dispositis, cum tribus diebus jacuisset infirmus, expiravit hora sexta, die XXII. *Julii* in MCCCXXIX. De cujus morte ab antiquis Astrologis fuerat antè longissimo tempore nuntiatum, scilicet, quod solis tribus diebus habere debebat dominium *Marchiæ Tarvisinæ*. Ejus morte in Consilio die, & hora noctis[4] per Dominum *Marsilium* nunciata, fuit omnium tantus luctus, ut omnes doluerint, tanquam in propria orbitate[5]. Fuit autem vir probus, & prudens, qui post *Veronam* sibi reliquam *Marchiam* subjugavit. Bella semper per se gessit, & supra quam dici possit[6] dominandi cupidissimus, amicis fidelis[7], quos invenit contra se conjurantes acriter punivit. Victis inimicis pepercit. Nam *Paduanis*, quibus fuerat durissimus inimicus, fuit pater. Multum enim gloriabatur[8], cum dicebat statum *Paduæ* sub suo dominio reformari antea desolatum. Semper dives armis, & equis in venationibus, & avibus delectabatur, adeo aut falcones trecentos habuisse tradatur. Vir tamen tantarum virtutum, qui etiam Justitiam diligebat, victus luxuria, ejecta Domina *Joanna* de progenie Regis *Antiochiæ*, ex vili fœmina, quæ ante se prostituit, filios procreavit, quos infantes milites fecit. Obiit ætatis suæ anno quadragesimo primo.

Marsilius Dominus Paduæ. 51 Mors Canis. Vaticinium de illius imperio, & morte. Mores ejusdem. Magnificentia; & luxus. Falconum studium. Liberi ex meretrice. Moritur ætatis an. XLI.

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Quasi de equo cecidit.* V. *qui de equo cecidit.*

2 *Ibique statim fuit peremptus.* V. *ibi statim, fuitque peremptus.*

3 *Hoc* D. Marsilius *libere recusavit.* V. *Hoc* D. Marsilius *recusabat.*

4 *Et hora noctis.* V. *Hora mortis.*

5 *Fuit omnium tantus luctus, ut omnes doluerint, tanquam in propria orbitate.* In V. hæc desunt.

6 *Supra quam dici possit.* V. *supra quam dici posset,*

7 *Amicis fidelis.* V. *amicus fidelis.*

CAP. X.

Eodem Anno, & Mense.

De gestis post mortem Canis.

Marsilius dominium Paduæ recipit.

MOrte Domini *Canis* in Consilio *Paduæ* nunciata, Dominus *Marsilius* de *Carraria* nomine Dominorum *Alberti*, & *Mastini* Nepotum Domini *Canis*, *Paduæ* dominium postulavit, qui statim obtinuit, quod optabat. Die vero sequenti Cives Nobiles, & Potentes, & Forenses Domino *Marsilio* Dominorum jurarunt honorem & statum. Die XXVII. *Julii* vexillum Populi datum fuit Domino *Alberto* in publica concione: in *Tarvisio* verò ad ejus mandata venerunt *Coniglianum*, & *Asolum*, & omnia castra *Tarvisina*.

Vexillum Populi, signum dominii. Marsilius Vicentiæ Potestas. Galeotus de Manziis, Potestas Paduæ. Baylardinus de Nogarolis Potestas Paduæ. Zilbertus, & Bartholomæus filii Naturales D. Canis.

Rebus ita dispositis, ut in *Marchia* nullum foret obstaculum, Dominus *Albertus*, & *Mastinus*, Dominum *Marsilium* constituerunt *Vicentiæ* Potestatem, qui alter Dominus *Marchiæ* dicebatur. Die X. *Novembris Galeotus* de *Manziis* intravit regimen *Paduæ*. Hic die XVIII. *Aprilis* turpiter descendit Palatium, cui statim successit Dominus *Baylardinus* de *Nogarolis* de *Verona*. *Zilberrus*, & Dominus *Bartholomæus*, filii naturales Domini *Canis*, exiverunt *Veronam*, qui tamen reversi convicti sunt contra suos germanos conspirasse. Vnde statim in anno sequenti, scilicet in MCCCXXX. mensis *Januarii* fuerunt in carceribus in perpetuum condemnati: medicus* unicus[9] Domini *Canis* fuit furca suspensus. 1330

** Al. Autem.*

Conjuratio Gerardi, & Alberti de Bacholinis. Miranum æquatur solo. Federicus ab Equis Vicentiæ Rector. Gerardi de Camino rebellio, & fuga. Reditus in gratiam.

Eodem mense Dominus *Albertus* in *Tarvisio* conjurationem contra se, & fratrem suum detexit, & sic duos fratres *Gerardum*, & *Albertum* de *Bacholinis* damnavit ad mortem, bonis omnibus publicatis. Die XXIX. *Januarii* quosdam carceravit, & quosdam ad confinia jussit equitare *Veronam*.

Post mortem Domini *Canis* castrum *Mirani* acceptum fuit ab hæredibus Domini *Philippi* de *Peraga* & in MCCCXXXI. die VI. *Februarii* destructum. Die verò XI. *Martii* tenebræ factæ fuerunt ante horam tertiam per duas horas. Item XXVI. *Madii* Domino *Marsilio* in regimine *Vicentiæ* successit *Federicus* ab *equis*. 1331

Post mortem Domini *Canis Gerardus* de *Camino*, qui in *Verona* curialiter tenebatur invitus, sub specie scutiferi fugit *Caminum*, & cum auxilio *Venetorum* revelavit: tamen hortatu Domini *Marsilii* de *Carraria* die XVIII. *Aprili Paduæ* rediit ad gratiam Dominorum *della Scala*, quem receperunt ad suam gratiam gratiosè. Pro securitate prædictorum *Rizardus* ejus frater, filium suum pulcherrimum dedit obsidem illis *della Scala* die III. *Madii*. Die vero IX. *Septembris* filius Naturalis, &

Nuptiæ filii naturalis Alberti Scaligeri.

8 *Gloriabatur.* V. *Glorians.*

9 *Medicus unicus.* M. *Medicus utique.*

& infans Domini *Alberti della Scala* sororem dicti obsidis duxit in sponsam, quæ postea nupsit *Bertoldo* Marchioni [1].

52

Cap. XI.

Anno MCCCXXIX.

De quibusdam natis novitatibus in Lombardia.

Galeatii Vicecomitis *obitus*. Azo, Marcus & Luchinus Vicecomites *Domini* Mediolani. Marci Vicecomitis *cædes*.

Galeatius Vicecomes de *Mediolano* cum aliis nobilibus *Lombardiæ* auctor adventus *Ludovici*, a dicto *Ludovico* fuit carceratus, dominioque privatus in carcere obiit *Lucæ* MCCCXXVIII. mense *Augusti*. Post cujus mortem in *Mediolano* dominium habuerunt *Azo* ejus filius, & Domini *Marcus*, & *Luchinus*, fratres dicti Domini *Galeatii*. *Marci* vero bellicosi; quo nullus magis floruit in armis, Nepos, & Frater fuerunt occisores, asserentes eum contra se cum *Romana* Ecclesia conjurasse. *Passarinus* de *Bonacossis*, Dominus *Mantuæ* & *Mutinæ*, *Franciscum* de *Mirandula*, qui ei subjugavit [2] *Mutinam*, cum duobus filiis strangulavit in carcere, qui postremo propter nefanda, quæ exercebat in *Mutina*, una cum filio fuit hostis *Romanæ* Ecclesiæ judicatus. Hic cum Marchione *Estensi*, & *Azone Vicecomite* contra *Bononienses* dimicavit hostiliter [3] in campanea *Montisuegli*. Multos occidit, duo millia cæpit, *Bononiam* usque ad mortem fecit trepidare. Pax convenit, quæ citò rumpitur. Jubente Legato a gente Legati capitur *Burgum Forte*, & in *Mantuano* districtu omnia igne, ferroque vastantur. Deinde *Cassarino Mutina* revelavit. Tandem capitur *Burgum Forte* per *Passarinum*, auxilio *Ludovici* rebellis Ecclesiæ. Die vero

Francisci Mirandulani *mors*. Passarinus *hostis Ecclesiæ*.

Burgum Forte. Mantuanus *ager late vastatur*.

A XV. *Augusti Cassarinus* jugulatur. Hujus sceleris autor fuit *Ludovicus* de *Gonzaga*, ejus germanus, de quo plurimum confidebat, qui post ejus mortem *Mantuæ* dominium invasit. *Franciscinus* verò filius *Passarini*, donatus *Zapino* a *Mirandula*, in eodem carcere, quo Dominus *Franciscus* a *Mirandula* fuit strangulatus, fuit dira morte peremptus. *Castrutius* * de *Tornellis* de *Luca* stipendiarius fuit, & pedes, qui tempore adventus Imperatoris *Henrici Lucam* rediit: *Vgutio* vero *della Fasola*, qui post mortem Imperatoris invasit dominium *Pisæ*, & postea *Lucam* accepit cum auxilio *Castrutii*, & ipsam B totaliter expoliavit [4], auferendo thesaurum [5] infinitum *Romanæ* Ecclesiæ, qui fuerat a multis Principibus collocatus (a); *Castrucium* carceravit in *Luca*. Qui dum de *Pisa* equitaret ad *Lucam*, ut *Castrutium* damnaret ad mortem, *Pisa* revelavit. Hoc timore *Castrutium* liberavit a carcere, quem de Civitate fugavit. Qui veniens *Veronam*, fuit a Domino *Cane* summo honore tractatus, & *Vincentiæ* obiit. *Castrutius* vero *Pistorium* obsedit, & cæpit. *Castrutio* existente cum *Ludovico* in *Roma*, qui eum constituit suum Vicarium * in ipsis, *Luca*, & *Pistorio*; *Pistorium* revelavit. *Castrutius* vero subito C rediens [6] gentem Ecclesiæ compulit turpiter redire *Florentiam*, & *Pistorium* obsedit, & cæpit. Dum sic omnia subjugasset eodem anno, mense *Septembris* obiit *Lucæ*. Item mense *Augusti Parma*, & *Rhegium* revelaverunt Ecclesiæ.

Passarini *mors*. Ludovicus Gonzaga Mantuæ *dominatum invadit*.

* *Legendum* De Intermi-nellis.

Castrucius. Vgucio *de* Fassola *thesaurum Ecclesiæ occupat*.

Castr. *capit. pulsus* a Luca & Pisis, a Cane *excipitur*. *Obit* Vicentiæ.

* *Al.* Pisa, Luca, & Pistorio.

Mors Castrucii.

Parma, & Rhegium *rebelles Ecclesiæ*.

EXPLICIT LIBER QUARTUS.

Var. Al. Lect. duor. Pr. Codd. Muss. et Pet.

1 *Quæ postea nupsit* Bertoldo Marchioni. P *Quæ pro quam postea misit* Bartholoto Marchiam.
2 *Qui ei subjugavit*. V. *qui ei subjugaverat*.
3 *Dimicavit hostiliter*. P *dimicavit viriliter*.

Emendation. Locor. Aliqu. ab Osimanu.

(a) *Qui fuerat a multis Principibus collocatus*. Absolvo locum istum, & lego. *Qui ibi fuerat a multis, &c.*

D

4 *Expoliavit*. V. *spoliavit*.
5 *Auferendo thesaurum*. Idem *auferendo etiam thesaurum*.
6 *Subito rediens*. Idem. *Subito veniens*.

INCIPIT QUINTUS.

Cap. I.

MCCCXXX.

De Rege Boemiæ, *&* Brixia.

Post mortem Domini *Canis*, Domini *Albertus*, & *Mastinus* cum Duce *Karintiæ* fuerunt in concordia sapienter. Amodo animus eorum cogitat ad majora. Vnde Dominus *Mastinus* mense *Junii* contra *Brixiam* hostiliter equitavit, castra multa cæpit. Ad ejus mandata erant omnes extrinseci *Brixienses*. Secundo vero mensis *Septembris* [1] cum validissimo exercitu totius *Marchiæ Tarvisanæ Brixiam* circundedit. Duce exercitus D. *Marsilio* de *Carraria* sibi omnia subjugavit extra mænia, Civitatem etiam expugnavit. Post magnam victoriam *Veronam* venit. Fuerunt 1330 hæc MCCCXXX.

Mastinus contra Brixiam.

Item Marsilius.

Mortuo jam Domino *Tisone* de *Campo Sancti Petri*, uxor ejus Domina *Cunissa* de *Carraria* peperit *Tisonem*, quem cum auctoritate nutrivit.

Cunissa *de* Carraria *vitilia audet*.

Aliquando enim arma induens in castro *Sancti* 53 *Petri* merum, & mixtum imperium exercebat. Hæc *Emum* militem de *Borgondia* fratrem illius *Ottonis*, qui in obsedione *Tarvisii* fuit extinctus, E inhonestè dilexit. Eorum stupro detecto, ambo pariter jugulantur, mandato Domini *Marsilii* de *Carraria* fratris dictæ Dominæ, sed matris filius fuit occisor. Fuerunt hæc *Veronæ* die XXVIII. *Octobris*.

Emus Borgundus *miles*. Cunissæ *cædes*.

Dum *Brixia* infestaretur a Dominis *della Scala*, *Joannes* Rex *Boemiæ*, filius quondam Imperatoris *Henrici*, descendit in *Tridentum*. Huic, quia nurum habebat filiam Ducis *Karintiæ*, fidelitatem juraverunt Nobiles de *Karintia*, jussu Ducis. *Brixienses* etiam, propter infestationem illorum *della Scala* [2], Regi liberè se dederunt F mense *Novembri*. Revoluto Anno Domini MCCCXXXI. die penultimo *Decembris*, Rex *Brixiam* intravit. Domini *della Scala*, timentes ejus adventum, secum fuerunt in concordia, primo tamen restitutis * omnibus *Brixiensium* castris [3], quæ occupaverant, propter guerram. Qui-

Boemiæ Regis *adventus in* Italiam. *Qui se illi dederint*.

* *Al.* Omnib. bonis *Brixiensium*, quæ occupaverant, &c.

Var. Al. Lect. duor. Pr. Codd. Muss. et Pet.

1 *Secundo vero mensis* Septembris. Desunt hæc in P.

2 *Illorum* della Scala. V. *Dominorum* della Scala.
3 *Restitutis omnibus* Brixiensium *castris*. M. *restitutis omnibus* Brixiensibus *tunc castris*.

Quibus Rex in fide promisit *Brixiam* introducere omnes extrinsecos *Brixienses*.

Post hæc *Bergamum*, *Crema*, *Parma*, *Mutina*, *Rhegium*, *Luca*, & aliæ Civitates dicto Domino Regi libere se dederunt. Dominus *Azo Vicecomes* ductu *Ludovici* Comitis * de *Savona* (a) [1] ejus soceri, fuit obediens dicto Regi, retinendo semper dominium suarum Civitatum. Mense *Aprilis* Rex *Joannes* fuit in colloquio cum Domino *Beltrando* Legato *Romanæ* Ecclesiæ, juxta mœnia *Castri Franchi* de *Bononia*, sociatus Marchione *Montisferrati*, & Comite de *Savoja*. Rex *Joannes* relicto filio suo Domino *Carolo*, qui sororem Regis *Franciæ* habebat uxorem, in *Parma*, in *Alemaniam* equitavit mense *Julii*.

* *Al.* De Savoja. *Colloquium* Boemiæ *Regis cum Legato Ecclesiæ.* *Marchio* Montisferrati. *Comes* Sabaudiæ. Carolus F. Boemiæ *Regis.* *Reditus* Boemiæ *R. in* Alemaniam.

CAP. II.

MCCCXXXII.

De Brixia *data Domino* Mastino, *&* Bergamo *dato Domino* Azoni Vicecomiti [2].

REx *Joannes* cum jam esset [3] in *Francia*, Dominus *Mastinus* ait: *Capiamus* Brixiam. *Quis ultra poterit nostris viribus obviare?* Cui ait *Marsilius Major*: *Hæc periculosa res est.* Tunc Dominus *Mastinus* ait: *Omnino volumus habere* Brixiam. Ejus jussu [4] Dominus *Marsilius* cum Nobilibus *Brixiensibus*, mediante auro & promissionibus infinitis, hoc etiam addito, quod omnes de parte Imperii jugulentur impune, habere *Brixiam* secrete tractavit. Post hæc Dominus *Marsilius* simulans, se nuntium Domini Legati, qui diligebatur in *Brixia*, cum signis *Romanæ* Ecclesiæ, & *Rolandi* de *Rubeis* [5] intravit *Brixiam* fraudolenter. Tunc omnes de parte Imperii de *Mazis* expelluntur. Fiunt cædes etiam pupillorum. His peractis [6] Dominus *Mastinus* intravit *Brixiam*, qui juraverat nunquam se depositurum barbam, nisi prius *Brixiam* obtineret. Fuit hoc MCCCXXXII.

Mastinus Scaliger Brixiam *occupat.*

Marsilius *eandem intrat.*

Mazi *hodie* Madii Brixia *pulsi.*

1332 Die XV. *Julii Castrum Montis* per custodes Regis traditum fuit Dominis *della Scala*. Post hæc juxta mœnia *Vrceorum* in colloquio convenerunt Domini *della Scala* cum Dominio *Marsilio*, *Azo Vicecomes*, Marchiones *Estenses*, *Ludovicus* de *Ganzaga*, qui omnes contra Regem *Boemiæ* juravere. In hoc colloquio Dominus *Azo* donavit Dominis *della Scala* mænia *Vrceorum*.

Arx Brixiæ. *Fœdus contra Regem* Boemiæ. Azo Bergamum *obtinet.* Gulielmus *de Castro* Barco *Vicarius* Bergami. Raynaldus Estensis *contra* Mutinam Joannes *de* Campo S. Petri *Dux exercitus* Estensis.

Statim Mense *Septembri* Dominus *Azo* cum Dominis *Mastino*, *Marsilio*, & omnibus suæ ligæ, *Bergamum* obsedit hostiliter. In hoc exercitu Dominus *Marsilius* jussit furca suspendi quosdam *Theutonicos* propter prædam. Vnde *Theutonici*, viriliter inquirentes dictum D. *Marsilium*, pugnaverunt contra exercitum *Brixiensem*. Tercentos occiderunt, & ultra. Relicto vero exercitu quidam equitaverunt *Cremonam*. Eodem mense *Bergamum* datum fuit Domino *Azoni*, existente Vicario pro Rege *Joanne*, Domino *Gulielmo* de *Castrobarco*.

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.

(a) *Ludovici Comitis de* Savona. Repono *pro* Savona, *de* Savoja, ex Codice *Mussatorum*.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 De *Savona*. Idem, de *Savoja*.

2 Mendose in V. hic incipit liber VI. hoc titulo. *De Rege* Boemiæ, *&* Brixia.

3 *Cum jam esset.* Abest *jam* a P.

4 *Ejus jussu.* M. *cujus jussu.*

5 *Et* Rolandi *de* Rubeis. Deest *de* Rubeis in V.

6 *His peractis.* P. *His paratis.*

A Eodem mense *Raynaldus Estensis* Marchio cum gentibus Dominorum *della Scala*, de *Mantua*, de *Mediolano* [7], equitavit contra *Mutinam*. Mense vero *Novembris Burgum* S. *Fœlicis* per gentem suam obsedit, ductore exercitus Domino *Joanne* de *Campo Sancti Petri* [8]. Hoc præscito Dominus *Carolus*, postea Imperator, filius Regis *Joannis*, cum suis *Theutonicis*, quos habebat in *Parma*, sociatus *Marsilio*, & *Petro* de *Rubeis*, & *Manfredo* de *Piis* de *Mutina*, contra exercitum equitavit: jussu verò Domini *Caroli*, ejus adventu in exercitu nunciato, utraque pars se paravit ad pugnam. In primo impetu gens B Marchionum obtinuit, ultimo auxilio peditum, qui circa occisiones equorum instabant, Rex obtinuit, sexcentum milites cæpit, & *Joannem* prædictum. *Zinus* de *Macharussis* cum multis fuit occisus. Sic cum magno gaudio Dominus *Carolus* Burgum *S. Fœlicis* [9] a persecutione 54 hostium liberavit. Aliquo tempore subsequuto Dominus *Joannes* pro tribus millibus florenis se redimit.

Ei adversatur filius Boemiæ *Regis.*

Manfredus Pius Mutinensis. Jo. *de* Campo S. Petri.

Zini *de* Macharussis *cædes.*

Dominus *Marsilius* Rector *Brixiæ* [10], timens adventum Regis *Joannis*, *Brixiam* divisit maximo muro, Castra *Brixiensium* jussit destrui, C Civitatem & Castra munivit militibus, & cæteris necessariis. Die primo *Madii Thadeus* de *Vbertis* incepit regimen Civitatis *Paduæ*. Die Dominico primo *Novembris* Dominus *Petrus* del *Messa* successit *Thadeo* de *Vbertis*. Die IX. *Novembris Vldrivandinus*, Comes *Romanus*, Episcopus *Paduæ*, intravit *Paduam*, & in anno sequenti, die VIII. *Augusti* recessit. Mense *Decembris Tiso* de *Campo S. Petri* furtivè intravit *Castrum* de *Treville* nepotis sui Domini *Gulielmi*; mandata vero Domini *Mastini* Dominus *Gulielmus* rehabuit Castrum suum. Eodem anno Civitas *Papiæ* [11] *Joanni* Regi fuit rebellis ex- D cepto Castro Civitatis. Tunc Domini *della Scala* Dominum *Martinum* de *Civie Papiam* miserunt Potestatem. In anno sequenti, & mense *Junii Theutonici*, qui erant in Castro, de voluntate Regis, defectu victualium, & pecunia mediante, Castrum reddiderunt Civitati.

Marsilius Carr. *Rector* Brixiæ. Thadeus *de* Ubertis *Potestas* Paduæ. Petrus del Messa *Potestas* Paduæ. Vldrivandinus *Episcopus* Paduæ. Treville.

Papia *deficit a* Boemiæ *Rege.* Martinus *de* Civie Papiæ *Potestas.*

CAP. III.

MCCCXXXIII.

De obsidione Ferrariæ.

E EXpulsis *Guasconibus* [12] de *Ferraria*, *Raynaldus*, & *Obizo* Marchiones *Estenses*, quatuordecim annis rebelles Ecclesiæ, ad mandata Legati *Bononiæ* honorifice sunt recepti. Qui Domino Legato dederunt *Argentam*. Parvo tempore secuto, Dominus Legatus, asserens Marchiones cum rebellibus Ecclesiæ conjurasse, duxit exercitum copiosum de *Guasconibus*, *Bononia*, *Romandiola*, *Marchia* contra *Ferrariam*. In oppositum, jussu fratrum, *Nicolaus* Marchio in *Villa Consandali* se opposuit [13], ibique pugnant. Gens Ecclesiæ juxta exercitum copiosum de *Guasconibus Bononiæ* capit campum: & Domi- F no Legato præsentatur captus *Nicolaus* Marchio, qui

Legatus Ecclesiæ contra Ferrariam.

Nicolaus Estensis *capitur.*

7 *De* Mantua, *de* Mediolano. Idem, *de* Mantua *a* Mediolano. M. *de* Mantua, *&* Mediolano.

8 *Ductore exercitus Domino, &c.* M. *Ductore exercitus sui Domino, &c.*

9 *S.* Fœlicis. V. *S.* Felicis.

10 *Rector* Brixiæ. M. *Rector in* Brixia.

11 *Eodem anno civitas* Papiæ. P. *eodem mense civitas* Papiæ.

12 *Expulsis* Guasconibus. P. *expulsis* Equitanis.

13 *Se opposuit.* M. *se posuit.*

qui cum gaudio Domini Legati *Bononiæ* jubetur honorificè custodiri. Fuit hoc MCCC-
1333 XXXIII. die VI. *Februarii.*

Die sequenti juxta *Ferrariam* exercitus se locavit: die verò octavo gens Ecclesiæ cum auxilio quorundam intrinsecorum Civitatem cæpit intrare. * Fracto ponte introitus, gens Ecclesiæ retrocessit. Unde Marchiones cum Domino *Guecilione* Advocato *Tarvisii*, qui erat *Ferrariæ* cum ducentum militibus *Theutonicis* de *Verona*, ea die * *Ferrarienses* defenderunt, compellentes inimicos turpiter remeare.

* *Al.* Finito, facto, *non rectè.* Guecilo *Advocatus favet* Estensibus. * *Al.* Ferrariam.

Mense *Aprilis* rebelles Ecclesiæ convenerunt in *Palazolo Brixiano*, & cum eis Ambassatores *Florentiæ*, & deliberato consilio miserunt Marchionibus mille milites[1]. Marchiones, qui erant inclusi cum Advocato *Tarvisii*, & tota militia, exeuntes *Ferrariam*, & pugnantes contra inimicos, qui exercitum suum fortificaverant extra portas, fortilicias inimicorum intraverunt violenter. Tunc Comes de *Miniato*, qui Legati regebat exercitum, se cum suis *Guasconibus* opposuit inimicis. Post dirum bellum, & multas strages occisorum, Marchiones obtinuerunt totum Campum. Ea die *Raynaldus* Marchio recepit honorem militiæ a Domino Advocato *Tarvisii*, qui postea milites fecit *Obizonem Bertoldum* cum filio. Per Marchiones, & alios nobiles de *Ferraria* capiuntur sex galeæ, & navilium universum. Capitur dictus* Comes, & cum eo sex milites de *Guasconia*. Duo Nepotes Domini Legati, Dominus *Raymundus* de *Valle* cum filiis duobus, & multi nobiles de *Guasconia*: Banderarii verò XIIII. Domini *Galeotus*, & *Malatesta* de *Arimino*, & *Malatestinus Ostasius* de *Polenta* de *Ravenna*, *Franciscus* de *Ordelaffis* de *Forlivio*, *Ugolinus* de *Camo* de *Bagnacavallo*, *Galeotus* de *Bagnacavallo*, *Lupus* de *Aledusiis* de *Imola*. Omnes quasi prædicti erant Domini Civitatum in obedientia *Romanæ* Ecclesiæ constituti. *Jacobinus* de *Aldigeriis* de *Parma*, filius Potestatis *Bononiæ*, etiam capitur cum sexaginta Nobilibus[2] de *Bononia*. Omnes prædicti, licet captivi, a Marchionibus honorificè tractabantur: alia verò multitudo captivorum ducebatur, ut grex, quos Marchiones jusserunt libere relaxari. In *Pado* multi fuerunt summersi, & fracto ponte, quem fecerant inimici, quidam *Ferrarienses* capti, & rebelles, fuerunt suspensi. Fuerunt prædicta eodem anno die *Mercurii* XIIII. *Aprilis*.

Palazolum. Florentini, Estensium *socii.* *Copiæ Pontificis ab* Estensibus *fusæ.* *Equites ab Advocato* Tarvisii *facti.* * De Miniato. Malatesta, & Galeotus de Malatestis. Malatestinus. Ostasius de Polenta. Franciscus de Ordelafis. Ugolinus *de* Cumo *de* Bagnacavallo. Galeotus de Bagnacavallo. Lupus *de* Aledusiis. Jacobinus de Aldigeriis. Fortè mel. *Ut.*

Post hæc a carceribus liberati Domini *Malatesta*, & *Galeotus* de *Malatesta* in *Arimino*, & *Franciscus* de *Ordelaffis* in *Forlivio* revelaverunt Ecclesiæ. Legatus verò Dominum *Ostasium* de *Polenta* cum mero Imperio misit *Ravennam*, qui
55 simili modo expulsis *Guasconibus* revelavit. Legatus stans *Bononiæ* in Castro suo, de consilio Regis *Joannis*, qui cum personaliter visitaverat, offerens se pro Ecclesia contra rebelles Ecclesiæ pugnaturum, casum adversum *Joanni* Summo Pontifici nunciavit.

Malatestæ, Ordelaffus, & Ostasius *rebelles Ecclesiæ.* Rex Boemiæ *favet* Legato.

Revoluto anno Domini, scilicet MCCC-
1334 XXXIV. *Nicolaus* Marchio, qui erat in carceribus D. Legati, relaxatur. pro ejus cambio Marchiones dederunt Nepotes Domini Legati, & alios nobiles de *Guasconia*, retento solo Comite de *Miniato*, qui solutis L. mill. florenis fuit a carceribus liberatus, a sua captione XXXIII. mensibus jam elapsis.

Nicolaus Estensis *liberatur.* *Comitis de* Miniato *redemptio.*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Miserunt Marchionibus mille milites.* Deest in V. *mille.*

2 *Cum sexaginta nobilibus.* V. *cum XL. nobilibus.*

CAP. IV.

MCCCXXXIII.

De secundo adventu Regis Joannis, *& aliis.*

Capta *Brixia*, ut supra dictum est, Rex *Joannes*, qui erat in *Francia*, deliberato consilio cum *Philippo* Rege *Franciæ*, *Ludovico* Imperatore deposito per Ecclesiam, ac etiam cum Summo Pontifice, ductis secum duobus mill. galeatis, *Parmam* subito introivit in MCCC-XXXIII. mense *Februarii*. His Rex ostendit palam se venisse, putans habere campestre bellum, cum militia enim sua equitavit, & Castrum *Papiæ* munivit, sed non profuit in futurum, ut suprà assertum est in secundo Capitulo. Per Campaneam *Mediolani* se publice exhibuit, optans cum inimicis bellum habere campestre. Adversarii sustinendo deliberaverunt vincere sapienter. Rex *Joannes* videns adversariorum astutias, volens * in *Bytiniam* remeare, in *Pischeria Veronensis* districtus misit suos Legatos, *Marsilium Rubeum* de *Parma*, & alios nobiles *Theutonicos*. Ubi etiam convenerunt Domini *Mastinus*, & *Marsilius* de *Carraria*, Ambassatores *Mediolani*, *Ferrariæ*, *Mutinæ*, & multi nobiles *Lombardiæ*. Consensu omnium fiunt treguæ, scilicet inter Regem *Joannem*, *Parmam*, *Mutinam*, *Rhegium*, *Cremonam*, *Lucam* ex una parte: & Regem *Robertum*, qui tunc favebat Dominis *Lombardiæ*: Dominos *della Scala* dominantes in *Marchia Tarvisina*, & *Brixia*: *Azonem Vicecomitem* Dominum *Mediolani*, & aliarum Civitatum: Marchiones *Estenses*: *Ludovicum* de *Gonzaga* Dominum *Mantuæ*: *Franciscum Ruscam* Dominum *Comi*, & inter omnes alias Civitates suæ ligæ.

* *Credo legendum, in* Boemiam. Pescheria. *Induciæ Principum.* Roberti R. *fœdus cum* Lombardis. Franciscus Rusca Comi *Dominus.*

Mense *Augusti* Rex *Joannes* primo misit filium suum Dominum *Carolum Veronam*, qui honorifice receptus, muneribusque receptis a Domino *della Scala*, & *Marsilio* de *Carraria*[3], quæ suis militibus dispensavit, equitavit *Tridentum*. Rex *Joannes* simulans se velle manere, fuit *Bononiæ* cum Legato, qui Capitaneum suæ militiæ constituit *Petrum* de *Rubeis*, qui cum exercitu Legati, & *Theutonicis* Regis contra rebelles Ecclesiæ fecit egregia. Rex verò, cum esset in *Parma*, *Rolandum Rubeum* ibi constituit suum Vicarium: *Marsilium* etiam Dominum voluit esse in *Luca*. Quartus verò frater, scilicet Dominus *Ugolinus* de *Rubeis* Episcopus est in *Parma*. In *Mutina* constituit suum Vicarium Dominum *Manfredum* de *Piis*: in *Regio* Dominos de *Fojano*; in *Cremona Ponzonum* de *Ponzonibus*. His ita dispositis die XVIIII. *Octobris* veniens *Veronam*, fuit summo honore receptus, omnibus alacriter obviam occurrentibus. In apparatu omnis mensa argento fulgebat, & auro. Domini *Albertus*, & *Mastinus* ipsi Regi dextrerios, & dona nobilissima sunt largiti. qui statim ea permisit suis Comitibus. tantæ enim largitatis erat, ut omnia propria dispensaret. Dominos *della Scala*, & *Marsilium* de *Carraria*, ita familiariter habuit, ac si factum *Brixiæ* non fuisset: palàm tamen dixit, ideo in *Alemaniam* se festinare, ut de voluntate Regis *Franciæ* pacem intra Ecclesiam, & Imperium duceret ad effectum.

Carolus F. Boemiæ *Regis* Veronam, & Tridentum *tendit.* Petrus *de* Rubeis *Regii, & Ecclesiastici exercitus ductor.* Manfredus Pius *Vicarius* Mutinæ. Fojanenses *Vicarii Regii.* Ponzonus Cremonæ *Vicarius.* Boemiæ *Rex* Veronæ *excipitur.* *Landatur.* *Redit in* Alemaniam.

3 *Muneribusque receptis* a *Domino* della Scala, *&* Marsilio *de* Carraria. *M.* a *Dominis* della Scala, *& Domino* Marsilio *de* Carraria. In P. a *D.* Marsilio tantùm.

ctum. Die vero XXI. *Octobris* cum centum equis exivit *Veronam*, sociatus Domino *Marsilio* usque ad *Clusam*.

Grignum *captum a* Scaligeris. Xicus *de* Caldenacio.

Eodem anno, & mense *Junii* Gentes *della Scala* cœperunt *Grignum* violenter contra *Xicum* de *Caldenacio* suum rebellem.

CAP. V.

MCCCXXXIV. *Die* VI. Martii.

Quomodo Legatus dominium Bononiæ *acquisivit, & de ejus expulsione.*

Beltrandi *Legati gesta.*

BEltrando Episcopo Cardinali Legato *Romanæ* Ecclesiæ in *Placentia*, *Bononia* supplicavit auxilium implorando. Infestabatur enim
56 durissime a Marchionibus *Estensibus*, & *Passarino* de *Bonacossis*, tunc Domino *Mantuæ*, & *Mutinæ*: qui *Bononiæ* Dominus nomine *Romanæ* Ecclesiæ constitutus, a persecutione hostium eam totaliter liberavit: *Romandiolam*, & *Marchiam* ad mandata reduxit Ecclesiæ: *Ferrariam* subjugasset omnino, si in ejus obsidione non fuissent proditores: *Bononiam* muro circundedit, ubi construxit forte Castrum: expulsos reduxit ad Patriam, quorum in numero fuerunt *Thadeus Pepulus*, & *Brandalise* de *Gozadinis*, & hos milites fecit, & nobilissimo honore tractabat: aliis civibus justitiam conservabat: Civitatem cum Studio reformavit in totum.

Bononiam *liberat.* Romandiolam, *&* Mutinam *ad Ecclesiam revocat.* Bononiam *munit.* Thadeus Pepulus. Brandalise *de* Gozadinis.

Legatus Bononia *pellitur.*

Cum verò Marchiones obsidione superatam jam haberent *Argentam*, & exercitus Legati esset ex opposito *Ferrariæ* juxta Turrim, & multæ Civitates essent jam rebelles Ecclesiæ, *Brandelise* de *Gozadinis*, immemor beneficii jam accepti, conjurationem palam detexit, contra Legatum populum commovendo. Fiunt cædes[1], expelluntur *Guascones*: ipse Legatus in opprobrium Summi Pontificis latuit in Castrum. Interim Episcopus *Florentiæ* cum Ambassatoribus, & militibus de *Florentia Bononiam* ivit, qui Dominum Legatum secum duxit *Florentiam*, ubi fuit summo honore receptus. Qui transiens per *Pisas* ivit *Avinionem*.

DucituFlorentiam. Avinionem *tendit.*

* *Lego.* Venientes.

Bononienses verò* venientes in se arma, multos expulerunt extra propriam Civitatem. Fuerunt hæc in MCCCXXXIV. die XVI. *Martii* a principio sui Dominii septem annis jam elapsis. Die verò II. *Junii* domibus igne crematis, homicidiis commissis, expelluntur de *Bononia Becadelli*, *Baterii*, *Gallucii*, *Rovarii*, & alia maxima multitudo. Soli amodo *Pepuli*, & *Gozadini* regunt Civitatem. Ex hoc furore Summus Pontifex cum Domino Legato gaudia magna sumit.

Familiæ Nob. Bononienses *patria pulsæ.*

Joannis XXII. *Pont. obitus.*

Eodem anno, die IV. *Decembris Joannes* Summus Pontifex migravit ad Dominum, anno Pontificatus XIX. Cessavit Episcopatus diebus XV. De consensu omnium Cardinalium, qui convenerunt in *Avinione*, eligitur *Jacobus* Cardinalis de *Tolosa* de Ordine *Cistercensium*, dictus postea *Benedictus* XII. Hic *Joannes* obscurissimè natus, sua bonitate & scientia, operam tamen dante Rege *Roberto*, per multos gradus ascendit ad Papatum. Qui *Ludovicum* Ducem *Bavariæ Romanorum* Regem excommunicavit, & deposuit. Multa bella gessit per suos Legatos contra rebelles Ecclesiæ in partibus *Lombardiæ*. De *Bononiensibus*, & processibus factis contra eos dicetur inferius.

Benedictus XII. PP. Joannis XXII. *PP. mores.*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Fiunt cædes. P. fit cædes.*

CAP. VI.

MCCCXXXV.

De obsidione Colurnii, *& aliis.*

Confœderati Mastini. *Pactum cum* Florentinis. Mastinus *contra* Parmam.

STatim eodem anno, & mense *Januarii* Dominus *Mastinus* cum militia, & peditibus *Marchiæ Tarvisinæ*, & omnibus suæ ligæ, scilicet *Ferrariensibus*, & *Mantuanis*, *Mediolanensibus*, & *Florentinis*, quibus promissum fuit per omnes de liga recuperare *Lucam*, equitavit contra *Parmam*, & exercitum posuit juxta *Colurnium*. In oppositum verò *Marsilius* de *Rubeis* cum militibus *Theutonicis*, & *Latinis* de *Parma*, *Mutina*, *Rhegio*, *Luca*, palam stetit in campis, contra inimicos alacriter pugnaturus. Dominus *Mastinus* distulit pugnam sapienter. Interim ejus exercitus in tantum crevit, undique gentibus convocatis, quod inimici de campo * civiliter recesserunt. Amodo illi de *Colurnio* de omni auxilio desperantes mense *Octobris* Domino *Mastino* se dederunt.

Colurnium: Marsilius de Rubeis *contra* Mastinum.

* *Alii,* Civilaliter. Columnienses Mastino *se dedunt.*

Mense verò *Septembris* Dominus *Mastinus* antiquos * factores illorum *della Scala*, jussit incarcerari, inter quos fuit Dominus *Conradus* de *Imola*, qui XL. annis fuit Judex Maleficiorum in *Verona*, ipsos etiam in tormentis fecit reddere rationem, & maximis divitiis eos privavit; aliqui vero in carceribus perierunt.

* *Al.* Fautores. Mastini *immanitas.*

Die primo *Novembris* incæpit regimen *Federici* de *Vbertis*, qui successit Domino *Petro* del *Messa* de *Verona*. Hic *Federicus* in suo regimine *Paduæ* extitit gratiosus.

Federicus de Vbertis *Potestas Paduæ.*

Revoluto anno Domini, scilicet in MCCCXXXV. mense *Martii* Nobiles de *Flesco* expulsi fuerunt de *Janua*. Eodem mense obiit *Henricus* Dux *Karintiæ*, cui successit *Joannes* filius Regis *Boemiæ*, ejus gener[2]. Postea exercitus ducitur contra *Rhegium*, quod fuit defensum per Dominos *Guidonem*, & *Gibertum* de *Fojano*, auxilio *Theutonicorum* Regis *Joannis*. Hi Domini de *Fojano* Dominis *della Scala*, & de *Corrigio* jungebantur maxima parentela, quod non profuit, quoniam prædicta fiebant in favorem *Ludovici* de *Gonzaga*, qui prædictis auxilium promiserat contra *Parmam*. Hi tamen expulsi de *Rhegio* facti sunt stipendiarii Dominorum *della Scala*.

1335 Flesci Genua *pulsi.* *Obitus* Henrici Karintiæ *Ducis.* Rhegium *defenditur ab illis de* Fojano. *Iidem stipendiarii* Scaligerorum.

Marchiones *Estenses* contra *Mutinam* duxerunt exercitum, ubi dominabatur *Manfredus* de *Piis*, Vicarius Regis *Joannis*, qui Civitatem tunc defendit contra hostes. 57

Estenses Mutinam *adoriuntur.* Manfredus Pius *Vicarius* Mutinæ. Luchinus Vicecomes.

Vltimo Dominus *Mastinus* cum toto suo guarnimento se posuit juxta flumen *Lenize*, pugnaturus contra Dominos de *Rubeis* & *Theutonicos* Regis, qui erant in *Parma*, hortatu Avunculorum suorum de *Corrigio*. *Luchinus Vicecomes*, Dux exercitus *Mediolani*, declinare recusavit ad pugnam. Fit in exercitu tumultus *Theutonicorum* pugnantium inter se. Vnde Dominus *Mastinus* timens proditionem, & inimicorum potentiam, inordinate equitavit *Veronam*: post cujus recessum *Petrus Rubeus* cum *Theutonicis* circuivit omnia castra Dominorum de *Corrigio*, & secum contulit[3] magnam prædam.

Mastini *reditus* Veronam. Pet. Rubeus *deprædatur castra DD. de* Corrigio.

Eodem anno, Mense *Decembris*, die penultimo, extrinseci de *Como* cum militibus *Medio-*

2 *Cui successit* Jo. *filius Regis* Boemiæ *ejus gener.* Pro his in V. habemus. *Domino* Azoni Vicecomiti *mense Julii* MCCCXXXIV. glossemate manifesto.

3 *Et secum contulit.* M. *& abstulit.*

Ravizæ Comensis cædes. Franceschinus Rusca Comi Dominus. Paganus Advocatus. Genealogia Nobilium de Camino. Bianchini de Camino cædes. Ferrantinus. Malatesta Arimini dominus.

diolani furtive intraverunt Civitatem, & Dominum *Ravisam* vulneraverunt, qui post triduum expiravit. Cujus frater [1] Dominus *Franceschinus Rusca*, dominus Civitatis, auxilio Populi fecit inimicos turpiter remeare. Fuit hoc auxilio *Pagani* Advocati, de quo dictus *Franceschinus* plurimum confidebat. Favebat enim Domino *Azoni Vicecomiti*.

Duo fratres fuerunt de *Camino*, nobilissimi milites; *Bianchinus* vero duos habuit nepotes *Rizardum*, & *Tolbertum* [2]; *Tolbertus* vero unicum filium habuit *Bianchinum* [3], natum ex Domina *Samaritana* de *Malatesta*. Hic *Bianchinus* pulcher, & juvenis in *Castro Motæ* strangulatur per *Gerardum* suum Nepotem. Hunc *Bianchinus* visitaverat, ut secum festa Paschalia celebraret. Hoc facto ejus occisores invaserunt *Cesaltum*, Portum *Busoleti*, & *Motam*, communia prædictorum castra, matre *Bianchini* expulsa.

Statim eodem anno mense *Junii* Dominus *Malatesta* cæpit Dominum *Ferrantinum*, Patrem dictæ Dominæ, suum germanum, & *Arimini* dominium occupavit.

CAP. VII.

MCCCXXXIV.

De Nuptiis, *& Curia Domini* Marsilii *de* Carraria.

Bartholomæa Scrovegna Marsilii Car. uxor. Obitus ejusdem. Capella Carrariensium. Marsilii opes, & potentia sub Scaligeris.

BArtholomæa de *Scrovegnis*, uxor Domini *Marsilii*, in *Brixia* ita subito expiravit, quod venenata ab omnibus dicebatur publice. Dictus Dominus *Marsilius*, qui tunc erat *Veronæ*, cum lacrimis ejus interfuit sepulturæ: corpus postea *Paduæ* in pretiosa Capella juxta *Sanctum Antonium* est sepultum. Dominus vero *Marsilius* solus sedens in thalamo, ait: Brixia *mihi subest*, *divitias possideo infinitas*, *quod præcipio*, *obtemperatur. In* Marchia *unum solum nobis posset esse periculum* [4]. *Nam Domini* Guido, *&* Azo *de* Corrigio, *Avunculi Dominorum* della Scala, *expulsi de* Parma *per Germanos meos de* Rubeis, *de me suspicionem habentes*, *ne eis dominium* Parmæ *impedirem*, *procurare possent mortem nostram cum Dominis* della Scala. *Accipiamus ergo uxorem de voluntate Dominorum* Beatricem, *filiam Domini* Guidonis *de* Corrigio.

Beatricem de Corrigio uxorem duxit.

Alii dicunt [5], etiam vivente uxore dictum matrimonium ordinatum dispensatione Papali. *Veronæ* fit curia generalis; ibique convenerunt [6] Nobiles cum Judicibus *Brixiæ*, & totius *Marchiæ Tarvisinæ* cum pulcherrimis vestimentis Dominarum, histrionum, & militum curialium maxima comitiva [7]. Fiunt dona a Civitatibus, Castris, Civibus, Clericis, & Privatis. Fuerunt etiam hastiludia, giostræ, torneria, & omnia solatia cogitata. Fuit decem diebus Curia generalis, & omnium victualium tanta copia, quod leviter tota *Verona* potuit satiari. Quadringentæ vestes fuerunt Curiæ præsentatæ. Nuptiis celebratis Dominus *Marsilius* Dominabus *Paduæ* donavit multas listas, histrionibus pulchras vestes, quibus deficientibus omnibus in auro, vel argento voluit providere. Ultimo referens omnibus de donis, & honore grates magnas, cunctis dedit licentiam recedendi. Fuerunt prædicta *Veronæ* in MCCCXXXIV. die *Mercurii* XIII. *Junii*.

Listæ Matronis, Vestes Histrionibus donatæ.

Abbas *Sanctæ Justinæ* de *Padua*, cujus possessiones *Marsilius* tenebat in totum, ad ejus mandata ivit *Veronam*, supplicans, ut se cum suis fratribus de parte redituum valeat sustentare. Qui videns se esse *Veronæ* quasi captum, mense *Augusti* clam recessit, & fugit.

Abbas S. Justinæ *nihil a* Marsilio *exorat.*

Die XX. *Octobris*, *Beltrandus* de *Sancto Genesio* de *Guasconia* [8], *Aquilejensis* Patriarcha, intravit *Paduam* honorifice, in *Aquilejam* transiturus.

Beltrandus *de S.* Genesio *Patriarcha* Aquilejensis.

CAP. VIII. 58

Eodem Anno.

De Brixello, *& aliis.*

Confœderati contra R. Boemiæ *renuntiant treguis.*

EOdem Anno mense *Augusti* Dominus *Mastinus della Scala*, *Azo Vicecomes*, *Ludovicus* de *Gonzaga*, Marchiones *Estenses*, qui simul conjuraverant contra Regem *Boemiæ*, & *Azonem* de *Corrigio*, qui erant Avunculi Dominorum *della Scala*, miserunt litteras Regi, qui erat in *Baveria*, nunciantes, cum eo amplius nolle treguas. Similia nunciata fuerunt *Parmæ*, *Mutinæ* [9], *Regio* & *Cremonæ*. Post hæc *Rizardus* de *Camino*, qui sororem Dominorum *della Scala* habebat uxorem, & *Guido* de *Corrigio* duces exercitus totius *Marchiæ Tarvisinæ*, totum exercitum duxerunt in *Brixello*. Facto vero ponte supra *Padum*, & ædificato ligneo magno Castro, discurrentes usque ad Portam *Parmæ* damnificabant quamplurimum inimicos.

Rizardi de Camino *uxor. Duces exercitus* Marchiæ Tarvisinæ. Brixelli *obsidio.* Brisellum *aliis.*

Mense vero *Februarii* CCC. milites equitaverunt contra *Regium*, quos *Petrus Rubeus* Capitaneus *Theutonicorum*, qui erant in *Parma*, in quodam campo foveis circundato taliter incluserunt, quod absque pugna cum armis, & equis se dederunt [10]. Hoc facto fit turbatio Dominis antedictis. Unde exercitus ducitur contra *Cremonam*. *Ponzonus* vero de *Ponzonibus*, Vicarius Regis *Joannis* [11], promisit [12] dare *Cremonam* dictis Dominis, si Rex *Joannes* non eidem in fine mensis *Julii* subveniret. Unde per dictum Dominum *Ponzonum* data fuit *Cremona* Domino *Azoni Vicecomiti* mense *Julii* MCCCXXXIV [13]. Mortuo duce *Carintiæ* successit *Joannes* filius Regis *Boemiæ*, ejus gener.

Stratagema Petri Rubei. *Exercitus Confœderatorum.* Cremonam *recipit a* Ponzono.

Die *Martis* IX. *Madii Baylardinus* incæpit regimen Civitatis *Paduæ*. Eodem mense prædicatum fuit passaggium contra *Saracenos*, quod in effectu non fuit aliud, nisi pecuniam cumulare.

Baylardinus *de* Nogarolis *Potestas* Paduæ. *Bellum in* Saracenos.

Mense *Januarii* elapso die XXII. *Nicolaus Estensis* Marchio uxorem duxit filiam *Ludovici* de *Gonzaga*. *Ferrariæ* fuit Curia generalis. Eodem anno filia Regis *Siciliæ*, Neptis Regis *Apuliæ*, futura nurus Imperatoris *Ludovici* re-

Nuptiæ Nic. Estensis. *Ingressus filiæ Regis* Siciliæ Paduam, *&* Veronam.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Cujus frater.* Idem. *ejus frater.*
2 Rizardum, *&* Tolbertum. *P.* Rizardum *&* Gerardum.
3 *Unicum filium habuit* Bianchinum. In V. deest *habuit.*
4 *Nobis posset esse periculum.* M. *mihi posset*, *&c.*
5 *Alii dicunt.* V. *alii vero dicunt.*
6 *Ibique convenerunt.* V. *Ubique* pro *ubi*, *convenerunt.*
7 *Maxima comitiva.* M. *magna comitiva fuit*, puncto apposito ante *Dominarum.*
8 *De Guasconia.* Idem, *de Guascogna.*
9 *Parmæ*, *Mutinæ.* P. mendose. *Parmæ*, *Montiæ.*
10 *Se dederunt.* M. *se dediderunt.*
11 *Vicarius regis* Joannis. Desiderantur hæc in M.
12 *Promisit.* Idem. *jussit.*
13 *Si Rex* Joannes *non eidem in fine mensis* Julii *subveniret. Unde per dictum Dominum* Ponzonum *data fuit* Cremona *Domino* Azoni Vicecomiti *mense* Julii MCCCXXXIV. Desiderantur hæc omnia in V.

rebellis Ecclesiæ, intravit *Paduam*, sociata uxore Domini *Alberti della Scala*, & aliis nobilibus Dominabus. Die VII. *Junii* recepit similia in *Verona*.

CAP. IX.

MCCCXXXV.

De discordia Venetorum, *& Patriarchæ, & morte* Rizardi.

Patriarcha Aquilejensis occupat Castrum Vallis. Veneti juxta Polam.

Rizardus de Camino Sacile obsidet.

MEnse *Martii Beltrandus Aquilejensis* Patriarcha furtivè abstulit *Venetis Castrum Vallis*. *Veneti* indignati, congregaverunt exercitum suum militum, & peditum juxta *Polam*. Discurrit exercitus destruendo *Forum Julii*. Semel vero Patriarcha cum *Furlanis*[1], & *Theutonicis* contra gentem *Venetorum* occurrens multos cæpit. Dum hæc geruntur, *Rizardus* de *Camino* cum exercitu obsedit *Sacile*, ostendens se contrarium Patriarchæ. Domini *della Scala*, gaudentes de iis discordiis, partes incitabant ad guerram, & cuilibet clam favebant. Partes eorum insidias timuerunt, & inter eos pax convenit, *Venetis* restituto *Castro Vallis*.

Pax inter partes.

Patriarcha Rizardum fugat.

Pace facta cum *Venetis*, Patriarcha sine mora equitavit contra *Rizardum*, qui fortis, & audax, se contra eum direxit ad pugnam: sed post multas strages occisorum, relicto campo fugit *Seravalle*. *Rizardus* volens de Patriarcha sumere ultionem, a Dominis *della Scala*, quorum sororem habebat uxorem, auxilium personaliter imploravit, qui auxilio denegato de *Verona* rediens *Seravallum*, fessus verberibus belli, tristitia captus, febre correptus, mense *Septembris* sine hærede masculo solvit debitum naturale. Fuisse tamen hunc Nobilem veneno extinctum publica fuit opinio. Ea die defecit nobilis progenies de *Camino*. Nam *Gerardus*, primò expulso *Gerardo* a Castellis, dominium habuit in *Tarvisio*, omnibus gratiosus. Post eum *Rizardus* ejus filius, qui propter stupra gladio periit. Fuit tamen miles largus, fortis, & audax. Eo mortuo successit in dominio D. *Guecilus* alter filius, qui ab occisoribus fratris expulsus fuit de *Tarvisio*: qui Dominam *Verdam della Scala* recepit in nurum, quam habere postea recusavit. Hic per Dominum *Canem della Scala* expellitur de *Feltre*, & obiit *Seravalle*. Filius ejus *Rizardus* simili modo expellitur de *Seravalle*, qui rediens ad mandata Domini *Canis* reduxit uxorem. Mortuo vero Domino *Cane*, *Rizardus* per Dominum *Albertum*, & *Mastinum* restitutus fuit ad dominium *Seravallis*. Per potentes igitur fratres *della Scala Seravalle*, & per Dominam *Verdam* apprehenditur hæreditas Domini *Rizardi*,
59 nomine filiarum. Ex descendentibus verò nobilis Viri *Bianchini* de *Camino*, sunt duo fratres *Rizardus*, & *Gerardus*, qui se Dominis *Venetis*
1335 conjunxerunt, ut dicetur inferius. Eodem anno, scilicet MCCCXXXV. mense *Septembris*, Dominus *Marsilius* renunciavit regimen *Brixiæ*, cui successit *Manfredus* Marchio *Malaspina*.

Rizardi mors, & occasus familiæ de Camino. Stemma, & Genealogia ejusdem.

Caminates domini Tarvisii.

Verda Scaligera.

Seravalle Caminatum.

Marsilius renuntiat Præturæ Brixiensi.

CAP. X.

Eodem Anno, & mense Madii.

De Parma, *&* Luca, *& Morte* Raynaldi *Marchionis.*

Conspiratio contra Boemiæ R.

EOdem Anno, & mense *Madii* venerunt juxta mœnia *Vrceorum Azo Vicecomes*, *Mastinus della Scala*, *Obizo* Marchio, filius *Ludovici* de *Gonzaga*, Ambassatores *Florentiæ*, qui optantes omnino nomen Regis *Joannis* deficere in partibus *Lombardiæ*, Civitates Regis inter se taliter diviserunt. *Azoni Vicecomiti* assignarunt *Placentiam*, & *Burgum Sancti Domnini*: Marchionibus *Estensibus Mutinam*: *Ludovico* de *Gonzaga Regium*: Dominis *della Scala Parmam*: Communi *Florentiæ Lucam*. Quæ omnia juraverunt recuperare, & totaliter adimplere.

Marsilius de Rubeis auxilium ejusdem imploratr. Item Summi Pont.

Dum hæc geruntur, *Marsilius* de *Rubeis* festinanter equitavit in *Franciam*, & Regis *Joannis* auxilium imploravit, qui ait: *Sumus maximis negotiis impediti, quæ procurabimus expedire, ut valeamus vestris necessitatibus*[2] *subvenire*. Post hæc in *Avinione Benedicto* Summo Pontifici ait: *Sancte Pater, Legatus vester turpiter est expulsus de* Bononia, *inimicorum Ecclesiæ crescunt vires: nisi ei succurratur, defeciet nomen*[3] *Ecclesiæ in partibus* Lombardiæ, *quoniam* Luca, Parma, Regium, Mutina *crudeliter infestantur*. Ex opposito pro Dominis *della Scala*, coram Summo Pontifice supplicabant Domini *Azo* de *Corrigio*, & Marchio *Malaspina*, allegantes, Civitates prædictas, & Dominos de *Rubeis* fuisse rebelles Ecclesiæ temporibus retroactis, ac etiam cum *Ludovico* Imperatore contra Ecclesiam conjurasse.

Legati Scaligerorum ad Pontificem.

Albertus Scaliger contra Parmam.

Rubei Parmenses.

Mense *Junii* Dominus *della Scala* cum copioso exercitu totius *Marchiæ*, & omnium Civitatum suæ ligæ equitavit contra *Parmam*. Domini de *Rubeis*, scilicet *Rolandus*, *Marsilius*, *Petrus*, *Vgolinus* fratres deliberaverunt se, & *Parmam* dare domino *Azoni Vicecomiti*, vel Communi *Florentiæ*, quod * non profuit, recusantibus *Florentinis*, & Domino *Azone Vicecomite*, & nolentibus aliquid facere contra ligam. Ex pacto enim ligæ Domini *della Scala* habere debebant *Parmam*. Vltimo de omni auxilio disperantes, tractatu Domini *Marsilii* de *Carraria* sui Germani, & promissionibus infinitis, *Parmam* dederunt Dominis *della Scala*. Die vero XXI. *Junii* Dominus *Albertus Parmam* intravit, ibique constituit suum Vicarium Dominum *Guidonem* de *Corrigio* suum Avunculum, & Socerum Domini *Marsilii* de *Carraria*, Dominorum de *Rubeis* inimicum[4]. Cum Domino *Alberto* venerunt *Veronam Marsilius*, & *Rolandus*; *Petrus* vero *Rubeus* rebellis erat in *Luca*.

** Legunt alii, Non convenit.*

Parma data Scaligeris. Guido de Corrigio Vicarius Parmæ. Rubei Veronæ recepti.

Mense *Julii* *, Domini *Guidus*, & *Gibertus* de *Fojano* dederunt *Regium* Dominis *della Scala*, qui illud D. *Ludovico*[5] de *Gonzaga*, Domino *Mantuæ*, dederunt jure feudi. *Ludovicus* indignatur, asserens se debere habere *Regium* liberum ex pacto ligæ. Qui iram dissimulavit in totum.

** In aliis Domini Guidus, Ritius, & Gibertus. Regium datur Lud. Gonzagæ.*

Eodem mense Dominus *Azo Vicecomes* equitavit cum exercitu contra *Comum*, ubi dominabatur *Franceschinus*[6] *Rusca*, qui ab omni auxilio destitutus, se & Civitatem dedit. Mense *Augusti* Dominus *Azo* equitavit versus *Laude*, qui, apertis Janúis a Civibus, Civitatem intravit: *Monarium*, qui dominabatur ibidem, omnibus odiosum, *Mediolanum* secum duxit.

Azo Vicecomes Comum potitur, & Laude. Monarius Laudensis.

Scaligeri Lucam occupant.

Domini *della Scala*, contra pacta suæ ligæ, voluerunt habere *Lucam*, ubi dominabatur *Petrus Rubeus*. Vnde tractatu Domini *Marsilii*, precibus, precio, & promissione, mense *Novembris*

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 Cum *Furlanis*. P. Cum *Foro Juliensibus*.

2 *Vestris necessitatibus*. V. *nostris necessitatibus*.

3 *Deficiet nomen*. V. *deficit nomen*.

4 *Dominorum de* Rubeis *inimicum*. P. *Dominorum de* Rubeis *capitalem inimicum*.

5 *Qui illud D.* Ludovico. *V. Quod D.* Ludovico.

6 *Vbi dominabatur* Franceschinus. P. *Ibi dominabatur* Franceschinus, *præcedente puncto*.

vembris Dominus *Petrus*, qui Civitatem defendere non sperabat, quam etiam *Florentini* recusaverant, non volentes[1] facere contra ligam, carens amodo omni spe, civitatem dedit Dominis antedictis; dictus verò *Petrus*[2] *Paduam* venit.

Florentinorum Legatio ad eosdem.

Statim mense sequenti, nobilis legatio de *Florentia*, *Veronæ* coram Dominis sapienter exponit, Commune *Florentiæ* ante omnia desiderare amicitiam, & honorem, & statum Dominorum *Alberti*, & *Mastini della Scala*. Veruntamen erat secundum pacta ligæ, *Lucam* esse debere in Dominio Communis *Florentiæ*. Unde cum omni reverentia postulavit *Lucam* dari Dominis, & Communi *Florentiæ*. Pro expensis au-

Oblationes eorumdem.

tem factis circa recuperationem *Lucæ*, obtulit magnam quantitatem, & ultra expensas centum
60 mill. florenos; aliter enim inter partes* posset oriri discordia. Domini *della Scala*, consilio Marchionis *Spinetæ*, qui regnare desiderabat in *Luca*, se excusantes, & dicentes *Lucam* a Domino *Petro* ex causa pignoris recepisse, & se obligatos ad restitutionem etiam vinculo sacramenti, postulata facere recusabant. *Florentini* de fide rupta conqueruntur, & se conjunxerunt

** Mel. Potuisset.*
Responsio Scaligerorum.
Florentinorum, & Venetorum confœderatio contra eosdem.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.
1 *Non volentes.* V. *nolentes.*
2 *Dictus vero* Petrus. M. *Dominus vero* Petrus.

A in ligam cum *Venetis* contra Dominos *della Scala*, de quo dicetur inferius.

Prædicto mense *Junii Raynaldus*, & *Obizo* Marchiones *Estenses* exercitum posuerunt circa *Mutinam*, & cum bastiis, seu castris intrinsecos incluserunt. *Manfredus* de *Piis*, Vicarius Regis *Joannis*, *Mutinam* defendebat. In hoc exercitu *Raynaldus* Marchio infirmatur morbo cancri juxta oculum, qui mense *Decembri Ferrariæ* expiravit. Eo defuncto *Obizo*, & *Nicolaus* Marchiones durius incluserunt *Mutinenses*. *Manfredus* de *Piis*, videns se victualibus care-re, & omni auxilio se privatum, retentis for-
B tilitiis *S. Felicis*, & *castro Carpis* cum suis juribus, Domino *Mastino* dedit *Mutinam*, quam habere permisit Marchionibus[3] jure feudi. Unde revoluto anno Domini, scilicet MCCCXXXVI. die XIII. *Madii Obizo* Marchio introivit *Mutinam*.

Mutinæ obsidio. *Manfredus de Piis. Vicarius Mutinæ.* *Raynaldi Estensis mors. Obizo, & Nicolaus Estenses.* *Mutina subjicitur Mastino.* 1336 *Datur Estensibus.*

Eodem anno de Mense *Martii* Burgum *S. Domnini* datur Domino *Azoni Vicecomiti* per Dominos *della Scala*. His ita dispositis, fama Regis *Joannis Boemiæ*, filii quondam Imperatoris *Henrici*, evanuit ut fumus in partibus *Lombardiæ*.

Azo Vicecomes obtinet Burgum S. Domnini.

EXPLICIT LIBER QUINTUS.

C

3 *Permisit Marchionibus.* Idem, *permisit* Estensibus.

INCIPIT SEXTUS[1].

CAP. I.

De potentia Dominorum della Scala, *& aliis.*

Status pessimus Paduanorum. Dom. de Agrapatis.

Opprimebatur *Padua* mutuis, & datiis, & Cives etiam cogebantur[2] exire Civitatem, & stare in Villis, specialiter cum Domini *della Scala* hostiliter equitabant. Breviter, circa expensas nullus ordo.

Auctor Legatus ad Scaligeros.

Unde *Dominicus* Judex de *Agrapatis*, & ego, Legati exposuimus *Veronæ*, coram nobili Viro Marchione *Malaspina* querimoniam de prædictis, ac etiam de justitia supplicantes. Ibi enim vidimus[3] potentiam, & statum Dominorum *della Scala*, qui cælum excedere videbantur.

Curia, & auctoritas Scaligerorum.

Erant enim in eorum Curia *Veronæ* primò Legati *Aretini*, qui Dominis prædictis obtulerunt claves, & dominium Civitatis. opprimebantur enim *Aretini* a *Perusinis*, & *Florentinis*. Dominus *Marsilius*, *Rolandus*, & *Petrus* de *Rubeis*, domini etiam *Parmæ*, & *Lucæ*: Domini *Marsilius*, & *Ubertinus* de *Carraria*, domini etiam *Paduæ*: *Guezilus* Advocatus, dominus etiam *Tarvisii*: Domini *Azo* & *Guido* fratres de *Corrigio*, avunculi Dominorum: Dominus *Ribaldonus*, dominus etiam *Novariæ*: *Varius Guertius* de *Vivario* de *Vicentia*: *Coradinus* de *Confaloneriis* de *Brixia*: *Gulielmus* de *Castrobarcho*: *Manfredus* de *Piis*, etiam dominus *Mutinæ*, qui postea fuit ad mandata Marchionum: *Guido Ricius*, & *Gibertus* de *Fojano*, domini etiam *Regii*:

Vivarienses Vicentini. Canfalonerii Brixienses. Fojanenses Domini Regii.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.
1 Malè hic etiam in V. limes ultimus præcedentis libri sic nectitur cum initio proximè consequentis. *Explicit liber Sextus, incipit Septimus.*
2 *Et cives etiam cogebantur.* Abest *etiam* a M.
3 *Ibi enim vidimus.* Idem, *ibi enim judicavimus.*

Martinus de *Castello* de *Civie*: *Lodrisius*[4] *Vicecomes* expulsus de *Mediolano*: Marchio *Spineta*: Comes de *Chiaramonte*, expulsus per Regem
D *Siciliæ*, Capitaneus Forensis militiæ, & rebellis Ecclesiæ: Tres filii *Castrutii* de *Interminellis*, domini quondam *Lucæ*, *Pisarum*, & *Pistorii*: Ambassatores *Florentiæ*: Nuncii *Ludovici* Imperatoris etiam rebellis Ecclesiæ. Erat enim eorum Curia militibus prædictis, & aliis nobilibus copiosa. Fuerunt hæc MCCCXXXVI. mense *Februarii*.

Al. Ludovicus.

Sed quia fortuna non cessat mutare summa infimis, & infima summis, statim mense *Aprilis* cæperunt eorum facta in aliquo declinare. Nam *Rolandus* & *Marsilius* de *Rubeis* fugierunt *Venetias*; *Petrus* verò frater, simulans se ire in
E auxilium Regis *Joannis Boemiæ* contra *Ludovicum* Imperatorem, fugit *Pontremulum*, qui fuerunt de *Parma* tanquam rebelles forbanniti, & sic facti sunt exules in *Venetiis*. Causa enim suæ fugæ dicebatur, quod Domini de *Corrigio*, qui dominabantur in *Parma*, eorum amicos opprimebant injustè. Ipsi etiam a Dominis *della Scala* minus honorificè tractabantur. Asserebant etiam, Dominos de *Corrigio* esse in *Parma* contra pacta, ac etiam sibi mortis periculum esse sub Dominis *della Scala*.

Mutatio fortunæ Scaligerorum. *Rubei deficiunt a Scaligeris.*

Gulielmus de *Castrobarco*, qui neptem Domini *Ubertini* recepit in nurum, & filiam quon-
F dam *Raynaldi* de *Scrovegnis*, dum esset in Curia Dominorum *della Scala* cum gentibus prædictorum equitavit contra suos germanos. *Roveredum* cremavit, & alias Villas, ipse verò 61
non sustinuit idem in suis Villis. Ex hoc gaudent Domini *della Scala*. Nam in ipsos per ambas partes fuit liberè compromissum. Fuit hoc mense *Madii*.

Gulielmus de Castrobarcho contra Germanos. *Roveredi combustio.*

 Dic

4 *Lodrisius.* Idem, *Lodorisius.*

Die VIII. *Junii.* Dominus *Baylardinus* Potestas *Paduæ* descendit de Palatio de mandato Dominorum, cui successerunt in regimine de *Verona Daniel* Judex de *Bocafolle*: De *Padua*, *Dominicus* de *Agrapatis*, *Leonardus* de *Pincotis* * *Vizerius* de *Titulo*, *Gulielmus* de *Cortusiis* Judices. Die Dominico XXXIII. successit in regimine cum pleno arbitrio *Federicus* ab *Equis* de *Verona.*

Judices Paduam regebant tempore interregni. Daniel *de* Bocafolle Dominicus *de* Agropatis. Leonardus *de* Pincotis. * Ruzerius *aliis.* Vizerius *de* Titulo. Gulielmus Cortusius, *Judex.* Federicus *ab* Equis *Potestas* Paduæ. Petrus Rubeus *rebellis.* Henrici Scrovegni *obitus, Conditor. Ecclesiæ* S. Mariæ *de* Arena. Bellum in Scaligeros.

Eodem mense Dominus *Petrus Rubeus* revelavit in *Pontremulo*, contra quem cum exercitu mittitur Marchio *Malaspina.* Die VIII. *Junii* hora galli cantus fuit terræmotus, forsan pronosticatio futuri metus in *Marchia Tarvisina.* Die XX. *Augusti* Dominus *Henricus* de *Scrovegnis* exul obiit, cujus corpus sepultum est *Paduæ* in Ecclesia *Sanctæ Mariæ* de *Arena*, quam fundavit, & dotavit in MCCCXXX.

CAP. II.

Eodem Anno.

Qualiter Domini della Scala *cæperunt declinare, & de captione* Gerardi *de* Camino.

Petrus Rubeus *Dux exercitus* Florentini. Scaligeri *sibi vindicant Castra* Caminacensium.

RUbeis jam fugatis, cæpit in quatuor locis discordia contra Dominos *della Scala.* Primo *Pontremuli*, in quo Dominus *Petrus Rubeus* revelavit. Secundo propter *Lucam*, quam *Florentini* asserunt habere Dominos *della Scala* contra fidem: qui *Petrum Rubeum* eligerunt contra *Lucam* Capitaneum suæ militiæ. Tertio, cum *Venetis* denegantibus dare sal propter quædam pacta non servata Dominis de *Venetiis*, & contentionibus ortis in partibus Salinarum, ac etiam propter catenam positam a Dominis *della Scala* in *Pado* juxta *Hostiliam.* Quarto propter *Castra Motæ*, *Portus Bufoledi* [1], & *Cumani Gerardi* (a) [2], & *Rizardi* de *Camino*, quæ Domini *della Scala* volebant auferre, asserentibus *Venetis*, dicta Castra esse in protectione Domini Ducis. Propter hoc Dominus *Marsilius* ivit *Venetias*, tenuit curiam generalem, pacem postulavit a *Venetis* denegatam. Unde die XXVI. *Madii*, jussu Dominorum *della Scala*, *Federicus* ab *Equis* equitavit hostiliter ad loca Salinarum, & tunc cæpit reædificatio *Castri Salinarum* sumptuosa. *Veneti* in oppositum fecerunt aliud castrum. Amodo ex utraque parte congregantur exercitus. *Veneti* vero se conjunxerunt in ligam cum Dominis de *Florentia*, & Capitaneum constituerunt suæ militiæ *Marsilium* de *Rubeis*, qui jussu *Venetorum* equitavit ad Castra Dominorum de *Camino.*

Marsilius Carr. *Legatus* Scaligerorum *ad* Venetos. Federicus *ab* Equis *Dux* Scaligerorum. *Castrum* Salinarum. *Societas* Venetorum, *&* Florentinorum. Rubeus Veneti *exercitus Imp.*

Die XVI. *Julii Gerardus* de *Camino* furtive intravit *Castrum Opitergii.* Unde statim Dominus *Albertus*, sociatus Dominis *Marsilio*, & *Ubertino* de *Carraria*, Advocato *Tarvisii*, Marchione *Malaspina*, & militia, & peditibus *Marchiæ Tarvisinæ*, ac etiam cum auxilio *Mediolani*, invasit *Opitergium.* *Gerardus* exivit, volens defendere molendina, qui se sentiens inhabilem pro defensa, terga dedit. Eum vero sequebatur Comes de *Claramonte*, qui una cum eo [3] intravit *Opitergium* cum *Theutonicis*, & *Latinis.* Spoliatur in totum. ipse *Gerardus*, qui erat in summo turris, fit captivus. Qui dum esset in *Tarvisio* [4] carceratus, auxilio cujusdam pupilli fugit de carceribus: verum captus, pedibus, & manibus catenatur, postea vero mittitur *Veronam*: pupillus sententia capitali damnatur. Fuerunt hæc MCCCXXXVI. die XXVI. *Julii.*

Gerardus Caminas Opitergium *occupat.* Claramontis *Com.* Gerardi *de* Camino *captio.*

Secundo Dominus *Marsilius* ivit *Venetias*, die XI. *Augusti*, in cujus adventum occurrerunt honorifice Domini *Veneti* usque ad *Oriagum.* Cum intravit *Venetias* variæ voces populi clamabant: *moriatur*, *moriatur.* Unde timuit ibi habere perpetuam sepulturam. Fuit solus cum domino Duce, unde, quid fecerit, ignoratur. In reditu vero a Nobilibus *Venetis* fuit honorifice sociatus.

Marsilii Carrariensis *secunda profectio* Venetias.

Capto *Opitergio*, ducitur exercitus contra *Caminum.* Capitaneus, qui erat *Venetus*, nisi infra X. dies succurreretur, promisit Domino *Alberto* dare Castrum. *Marsilius* de *Rubeis*, qui erat in *Mota* cum gentibus *Venetorum*, paravit se ad pugnam: tamen destitit a proposito; Nondum enim exercitum suum congregaverat: expectans dominum *Petrum* ejus fratrem cum *Florentinis*, *Theutonicis*, & *Furlanis.* Unde datur *Caminum* Dominis *della Scala* XXV. *Augusti.*

Caminum *datur* Scaligeris.

CAP. III. 62

Eodem Anno.

De Mestre, *& adventu exercitus* Venetorum.

PEtrus *Rubeus*, Capitaneus militiæ in *Florentia*, contra *Lucam* duxit exercitum. Gentes illorum *della Scala*, exeuntes *Lucam* viriliter occurrerunt. Fuit bellum acre nimis, rediit utraque pars victrix, & victa. Abstulit enim pars *Florentiæ* vexillum Imperiale cum multis aliis inimicis: ipse vero *Petrus* amissa sua banderia cum multis aliis vix evasit. Fuit hoc mense *Septembris.*

Bellum inter Scaligeros, *&* Florentinos.

Propter occupationem *Opitergii*, & *Camini*, & captionem *Gerardi*, inter communia *Venetiarum* & *Florentiæ*, & Dominos *della Scala* multiplicatur incendium. Precibus dominorum *Venetorum*, Dominus *Petrus Rubeus* avocatur de *Florentia*, qui cum omni gaudio, omnibus occurrentibus, cum ipso Duce *Venetiarum*, se in Ducali Palatio præsentavit, a Domino *Francisco Dandulo*, Duce *Venetiarum*, omnibus annuentibus, Capitaneus exercitus ordinatur. Fuit hoc primo die *Octobris.*

Pet. Rubeus Venetorum *Imperator.* Franc. Dandulus *Dux* Venetiarum.

Tertio vero die Comites *Tarvisii* & in *Colalto*, & *Sancto Salvatore* fuerunt rebelles Dominorum *della Scala.* *Veneti*, & *Florentini*, vigilantes circa destructionem illorum *della Scala*, fecerunt edictum, quod quilibet capiens, vel occidens unum ex Dominis *della Scala* habere debeat florenos decem millia. Post hæc Capitaneum de *Mestre* pecunia corrumpere tentaverunt, qui suis Dominis omnia revelavit. Tunc secretè munierunt Castrum de *Mestre* militibus, & peditibus. *Veneti* verò, qui obsides receperant a Capitaneo dicti Castri filium, & uxorem, de Capitaneo confidentes recipiunt in castrum [6] circa centum. Unde proditi capiuntur.

Comites Tarvisii *deficiunt a* Scaligeris. *Præfectus* Mestris *pecunia corrumpitur.*

EMENDATION. LOCOR. ALIQ. AB OSII MANU.

(a) *Cumani Gerardi.* Legendum ex fide historica, & scriptura MSS. Cod. *Mussati*, & *Petardi.* Camini Gerardi.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Portus* Bufoledi. M. *Porti* Bufoleti.

2 Cumani Gerardi. V. Camini Gerardi.

3 *Qui una cum eo.* P. *Qui unus cum eo.*

4 *Qui dum esset in* Tarvisio. M. *Qui cum esset* Tarvisii.

5 *Postea vero mittitur* Veronam. Deest in eodem, vero.

6 *Recipiunt in castrum.* V. *recipiunt in castro.*

tur. Tunc jussu Marchionis *Malaspinæ* fecerunt luminaria in summo turris: sic enim a domino Duce extitit ordinatum. Viso signo *Venetiis* hora noctis omnes cum maximo gaudio surrexerunt, sexcenti stipendiarii supervenerunt volentes intrare Burgum, contra quos equitavit Dominus *Albertus della Scala*, qui cum gentibus suis ibi extitit in occulto. Fiunt cædes. quasi enim omnes gladio perierunt; multi tamen suffocantur in aquis. Sic *Veneti*, qui simulato signo gaudebant, fine cognito doluerunt. Dominus *Albertus Paduam* revertitur cum victoria. Fuit hoc MCCCXXXVI. die XVI. *Octobris*. Eodem mense, die XXIV. comburitur *Mestre*, excepto Castro, jussu Dominorum *della Scala*.

Clades Venetorum *ad* Mestre.

Mestre *comburitur.*

Eodem die, ducibus Domino *Marsilio*, & *Petro* de *Rubeis*, * *Ziroldo* de *Bardis* de *Florentia*, *Andrea Mauroceno* de *Venetiis*, & aliis nobilibus *Theutonicis*, & *Latinis*, exercitus *Venetorum*, & *Florentiæ* copiosus & potens, congregatus in *Mota*, transivit flumen *Plavis*, & se posuit in *Quinto*. Deinde transitum faciens per *Miranum*, & *Vigontiam* pervenit ad *Brentam*. Post transitum *Brentæ* in *Palvello* exercitus requievit. Gentes exercitus, discurrentes usque ad Portas Civitatis *Paduæ*, omnia trahebant in prædam, tunc tamen abstinentes ab homicidiis, stupris, & incendiis. Fuit hoc die *Lunæ* XXVIII. *Octobris*.

* Gerasio *in aliis.* Ziroldus *de* Bardis. Andreas Maurocenus. Venetæ, *ac* Florentinæ *copiæ in* Patavinum *agrum.*

Die verò ultimo, Dominus *Petrus*, totius exercitus Capitaneus Generalis, cum esset in *Villa Plebis Sacci*, Domino *Mastino* suis literis destinavit, se paratum ad pugnam, qui indignatus, visis litteris noluit respondere [1], Dominum *Petrum* asserens proditorem, quem asserebat de sua Curia sine causa debita recessisse rebellem.

Pet. Rubeus Mastinum *provocat.*

Die prædicto *Turris Curani* comburitur, & deseritur a custodiis *Paduæ*. Hanc *Veneti* postea tenuerunt. Die V. *Novembris* totus exercitus *Venetorum*, & *Florentiæ* in *Bovolenta* congregatur, ubi ædificatur forte Castrum. *Veneti* exercitum victualibus, & aliis muniebant. Districtus *Paduæ* devastatur ubique.

Curani *turris.* Bovolenta.

Tempore hujus tempestatis *Pontremulum*, obsedione famis superatum, datur Dominis *della Scala*. In hoc Dominus *Petrus Rubeus* primo revelavit, fugiens de *Verona*. Eodem mense *Novembris Castrum Salinarum* fortissimum cum navibus circuierunt. *Clugienses*, existentes in Castro, de omni auxilio desperantes, consensu Dominorum *della Scala*, salvis personis dederunt castrum in manibus *Venetorum*. Hoc castrum, factum in opprobrium *Venetorum*, causa faciendi sal in confinibus *Paduanorum* a *Venetis* destruitur, & in signum victoriæ *Venetias* exportatur.

Pontremulum Scaligeris *se tradit.* Castrum Salinarum *evertitur.*

Eodem mense *Cuniglianum* revelavit Dominis *della Scala*. Sic cæperunt amodo declinare ad ima.

Cuniglianum *deficit a* Scaligeris.

63

CAP. IV.

MCCCXXXVI.

De furore, & rabie Theutonicorum, *& aliis.*

EXercitu *Venetorum*, & *Florentiæ* in *Bovolenta* laudabiliter congregato, Domini *della Scala*, qui juxta *Brentam* obviare de facili potuissent, cum tribus millibus galeatis se paraverunt ad pugnam, & populo copioso. Erat autem *Padua* plena *Theutonicis*, & *Latinis* totius *Marchiæ Tarvisinæ*, de *Brixia*, *Parma*, *Ferraria*, & *Mantua*, de *Castrobarcho*, & aliis multis locis. Contra eorum intentum impugnabant timor subjectorum, quos offenderant, & *Theutonicus* furor [2]. Discurrentes enim *Theutonici* per civitatem Cives cum uxoribus de propriis domibus expellebant, eorum bona in proprium usum convertentes: stupra, & homicidia committendo. Die primo *Novembris* ducentos occiderunt, & ultrà. His, & similibus nunquam *Paduæ* fuit tantus timor, & tremor. Non solum subditi; sed etiam Domini timuerunt. Per Villas modo simili discurrebant, trahentes rusticos captivos, ut oves. Triste spectaculum *Paduanis* extrinsecus exercitus undique discurrebat. Absque spe salutis stat *Padua* in tenebris constituta.

Exercitus Scaligerorum.

Germanorum *libido, & immanitas.*

Dum hæc geruntur, D. *Marsilius Major* de *Carraria*, palàm ait Domino *Mastino*: *nisi tantis crudelitatibus obvietur*, *Gens nostra tota perit*, *& nos omnes*. Sic ejus consilio mille quingenti milites *Theutonici* mittuntur ad *Est*, qui terram *Estensem* cum suis Villis ultimo destruxerunt. Post hæc die XVIII. *Novembris Theutonici* spoliabant Cives in *Burgo Sanctæ Crucis*. His Dominus *Vbertinus* de *Carraria* subito supervenit, volens suis Civibus subvenire. Contra eum quingenti *Theutonici* pugnaverunt, ultimo *Theutonici* eum fugaverunt. Hoc rumore commotus Dominus *Mastinus* equitavit ad locum tumultus cum *Theutonicis* & *Latinis*: in auxilium verò *Vbertini* tota Civitas supervenit. Quasi ea dies Domino *Mastino*, & *Theutonicis* lacrimosa fuit. Erant enim Cives timore *Theutonicorum* muniti armis, militiis, & fortiliciis. Per contratas tumultu jam sedato, Dominus *Mastinus* timens potentiam *Paduanorum* [3], & suspicans de Domino *Vbertino*, *Theutonicos* de *Est* voluit revocare. Ejus iram Dominus *Marsilius Major* mitigavit, asserens, Dominum *Vbertinum*, & cæteros de *Carraria*, & cives omnes esse legales, & velle in omnibus obedire, cupientes solummodo a furore *Theutonicorum* liberari.

Marsilii Carrariensis *Consilium.*

Est *a* Germanis *eversum.*

Seditio Paduæ. Vbertini Carrariensis *pugna.*

Marsilius *lenit* Scaligerum

Eodem anno, die XXVI. *Decembris*, Dominus *Petrus Rubeus*, Capitaneus exercitus *Venetorum*, in *Pernumia* victoriam obtinuit contra *Theutonicos*, qui erant in *Est*. Trecentos cæpit, qui more *Theutonico*, sola promissione habita redeundi, omnes liberè relaxavit.

Germani *vincuntur* Pernumiæ.

Tempore hujus tempestatis *Azo Vicecomes* de *Mediolano Placentiam* obsidione premebat. Hoc velamine Dominis *della Scala* negabat auxilium. Hanc diu obsessam subjugavit mense *Decembri*.

Azo Vicemes Placentiam *capit.*

CAP. V.

MCCCXXXVII.

De quibusdam gestis a Theutonicis, *& aliis.*

REvoluto Anno Domini, scilicet MCCCXXXVII. die V. *Januarii*, Dominus *Guido Riccius* de *Fojano* juravit regimen Civitatis *Paduæ*. Die verò XIII. *Theutonicorum* tresdecim banderiæ, quæ erant in *Est*, voluerunt intrare proditoriè *Montemsilicem*. Spe fraudatæ ive-

Guido Riccius *de* Fojano *Potestas* Paduæ. Theutonicorum *gesta.*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Visis literis noluit respondere.* M, *Missis noluit respondere.*

2 Theutonicus *furor.* P. Theutonica *rabies.*

3 *A furore* Theutonicorum. Idem. *a rabie, & furore* Theutonicorum.

A

iverunt *Bovolentam.* Non multo tempore secuto viginti banderiæ, qui erant in *Est*, deseruerunt Dominos *della Scala.* Domini verò *della Scala* a *Ludovico* Rege *Romanorum* imploraverunt auxilium cum promissionibus infinitis. Ipse Dominus *Mastinus Cremonæ* Domino *Azoni Vicecomiti* de auxilio personaliter supplicavit. A Marchionibus *Estensibus*, *Ludovico* de *Gonzaga*, & undique postulantur auxilia. ultimo videbantur auxilia ab omnibus destituta : novem tamen Civitates erant in eorum dominio constitutæ.

Scaligerorum *Vrbes.*

Die vigesimo primo *Januarii Caminum* fuit totaliter destructum mandato Dominorum *della Scala.* *Gerardus* de *Camino* manibus, & pedibus catenatus [1] die III. *Februarii* [2] mittitur *Veronam.* De ejus liberatione [3] dicetur inferius.

Caminum *evertitur.* Gerardi *de* Camino *captio.* Legati LX. *pro pace inter* Venetos, *&* Scaligeros.

B

Eodem mense Legati quasi totius *Lombardiæ* numero sexaginta in *Venetiis* convenerunt, specialiter Domini *Azonis Vicecomitis*, *Ludovici* de *Gonzaga* [4]. Tractatu habito de pace inter
64 Commune *Venetiarum*, & Dominos *della Scala*, postulantibus *Venetis Paduam*, *Tarvisium*, *Parmam* esse in propria libertate ; *Lucam* vero dari *Florentinis* a Dominis *della Scala*, nihil potuit expediri. Licet prædicti [5] colore pacis convenerunt in *Venetiis*, tamen clam tractabant Societatem cum *Venetis*, & *Florentinis* contra Dominos *della Scala.*

C

Eodem mense, die XXIX. Dominus *Petrus* de *Rubeis* cum militia equitavit contra *Portam omnium Sanctorum*, quam combussit. Dum vero Porta ab intrinsecis clauderetur, miles unus *Theutonicus* se opposuit, qui, calata portæ levatura [6], seu *Saracenesca* [7], inter utramque partem vivus remansit inclusus. Mense *Februarii* [8] die VI. in nocte sequenti, tres audaces tractatu *Venetorum*, captis custodibus, aperuerunt *Portam Sancti Joannis*, & pontem calaverunt. Sic facilis fuit ingressus. Dominus vero *Petrus* venire in tantum distulit, quod quidam* tornarius clamando, Cives, & *Theutonicos* excitavit. Tres prædicti *Venetias* fugierunt, ubi habuerunt præmium postulatum. Juxta portam unius filius, & pupillus [9] fuit suspensus.

Petrus Rubeus *contra* Paduam. Portæ *levatura, seu* Saracenesca. *Proditores porta S.* Joannis. **Al.* Furnarius.

D

Eodem mense, die nono Dominus* *Hubaldonus* de *Torniellis* de *Novaria* successit in regimine *Tarvisii* Domino *Petro* del *Verme* de *Verona*, qui Potestas *Tarvisii* fuit annis septem. Eodem mense die XX. *Theutonici* de *Bovolenta*, rusticis superatis juxta *Peragam*, transierunt *Tergulam*, & abstulerunt magnam prædam. Dum prædam ducerent juxta *Sanctum Lazarum* ab intrinsecis superati, capti fuerunt circa centum. extrinseci circa *Paduam* continuo discurrebant.

* Rambaldonus, *&* Ribaldonus *aliis.* Hubaldonus Torniellus *Potestas* Tarvisii. Theutonicorum *captio.* Peraga. Tergula.

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Catenatus.* V. *catenatis.*
2 *Die* III. Feb. *M. Die primo* Febr.
3 *De ejus liberatione.* Idem. *de cujus liberatione.*
4 Azonis Vicecomitis, Ludovici *de* Gonzaga. *V.* Azonis Vicecomitis *Marchionum*, Ludovici, *&c.*
5 *Licet prædicti.* Desunt hæc in V.
6 *Portæ levatura.* V. *porta levatura.*
7 Saracenesca. *M. Sarasinesca*, ut hodie loqui quoque solet *Patavii* vulgus.
8 *Mense* Februarii. *Idem, mense sequenti.*
9 *Vnius filius & pupillus.* In eodem desideratur copula.

CAP. VI.

Eodem Anno.

De quibusdam rebellibus, obsidione Tarvisii, *& aliis.*

GVlielmus de *Campo Sancti Petri* primus fuit rebellis Dominorum *della Scala* in Castro suo de *Treville*, quod furtivè abstulit. *Tisolinus* de *Campo Sancti Petri* primus fuit rebellis Dominorum *della Scala* in *Castro Sancti Petri*, qui furtivè abstulit ipsum Castrum [10] Domino *Marsilio* de *Carraria*, mortuo *Clarioto* Capitaneo. Incolæ *Cittadellæ* revellaverunt etiam mortuo *Montenario* de *Verona* Vicario *Cittadellæ*. Revelaverunt simili modo Domini de *Vonico* de *Monfumo*, *castrum Sancti Zenonis*, & *Asolum*. Illi de *Montebelluna*, mortuo *Hendrigeto della Rocha* Capitaneo, revelarunt. Qui habita confidentia redierunt ad mandata ; sed contra fidem spoliantur, postea comburuntur [11]. Fuerunt hæc anno prædicto, mense *Martii.*

Illi de Campo S. Petri *deficiunt a* Scaligeris. Treville *eripitur iisdem. Item* Castrum S. Petri. Clariotus *Capitaneus.* Cittadella *rebellat* Scaligeris. Montenarius *Vicarius* Cittadellæ. *Domini de* Vonico. Hendrigetus, *Capitaneus in* Montebelluna.

Eodem mense fuerunt *Paduæ* tres suspensi, volentes per *flumen Sancti Bernardi* introducere inimicos.

Proditores tres Paduæ *suspensi.*

C

Mense *Martii* die XXVI. Cives *Conigliani*, expulsis Rectoribus Dominorum *della Scala*, fuerunt in propria libertate, summittentes se protectioni Dominorum de *Venetiis*, recipiendo etiam Potestatem. Mense *Aprilis* revelaverunt castra *Vidorii*, *Sancti Petri in Tuba*, & *Regizoli* : & sic *Venetorum* crescunt vires.

Coniglianum *a* Venetis *in fidem receptum.* Vidorium. S. Petrus *in* Tuba. Regizolum. Bovolenta. Mestre *Venetis datum.*

D

Die Olivarum VIII. *Aprilis* Doimnus *Petrus Rubeus* cum parte exercitus *Bovolentæ* se posuit in *Burgo Sanctorum* XL. *Veneti* navigaverunt contra *Mestre.* Illi de Castro post impugnationem cum machinis, & balistis, mediante auro, se dederunt. Amodo exercitus *Tarvisinus* a *Venetis* munitur victualibus, & necessariis ad bellandum. Jussu Domini *Petri Porta Sancti Thomæ* impugnatur, & comburitur nocte quadam, & sequenti nocte *Porta Sanctorum* XL. comburitur violenter. Intrinseci defensores, *Hubaldonus* [12] Potestas, *Gibertus* de *Fojano*, *Palmerius* de *Sesso* de *Regio* cum quadringentis *Theutonicis* galeatis, primo combustis Burgis clauserunt portas muro ; die vero XXIII. *Madii* Dominus *Petrus* cum suo exercitu pervenit ad *Brentam*, &, facto ponte cum navibus *Venetorum*, ivit *Bovolentam.* Stat amodo *Tarvisium*, sicut Castrum, expulsis civibus universis. Dominæ in habitu Rusticorum fugiebant : Domina vero *Clara* de *Camino*, Vxor quondam Domini Comitis *Rambaldi*, dum fugiebat in habitu servitricis, Capitaneo præsentatur. Spoliantur loca Sancta, affliguntur Cives, qui supererant, mutuis & datiis. *Scravallum* revelavit Dominis *della Scala* die XV. *Aprilis*, & Potestatem habuit [13] de *Venetiis.*

Porta S. Thomæ *comburitur.* Gibertus *de* Fojano. Palmerius *de* Sesso. Seravallum *transit ad* Venetos.

E

CAP. VII. 65

Eodem anno.

F

De Advocato Tarvisii, *& Conjuratione facta contra Dominos* della Scala.

MEnse *Madii* Dominus *Azo Vicecomes* ferè dominus *Lombardiæ*, Marchiones *Estenses*

Fœdus contra Scaligeros.

10 *Qui furtive abstulit ipsum castrum.* Absunt hæc ab V.
11 *Postea comburuntur.* V. *postea comburitur.*
12 *Hubaldonus.* P. *Ribaldonus.*
13 *Et potestatem habuit.* M. *postea habuit potestatem.*

ses domini *Ferrariæ* & *Mutinæ*, *Ludovicus* de *Gonzaga* dominus *Mantuæ* & *Regii*, conjurationem fecerunt cum *Florentinis*, & *Venetis* contra Dominum *Albertum della Scala*, & *Mastinum* adhuc dominantes in *Luca*, *Parma*, *Brixia*, & *Marchia Tarvisina*. Qui manifestè timentes, commiserunt custodiam Civitatis *Paduæ* Domino *Marsilio* de *Carraria*, qui suis *Paduanis* melioribus munivit portas singulas Civitatis. Erat etiam Dominus *Albertus Paduæ* cum quingentis *Theutonicis* galeatis. Dominus *Marsilius* propter oppressiones *Paduanorum* evitandas XXX. Mill. florenos mutuavit Dominis *della Scala*. Tamen *Gualpertinus Mussatus*, & *Medius* Comes de *Est*, propter suas divitias fuerunt carcerati, qui, ne fame perirent, carceribus cruciati se libris decem millibus redemerunt.

(Marsilius Carra. Paduæ *custos pro* Scaligeris.) (Gualpertinus Mussatus. Medius *Comes de* Est.)

Dominus *Guecilus* Advocatus *Tarvisii* de licentia Dominorum curialiter exivit *Veronam*, secum ducens *Meladusium* ejus filium, qui filiam *Gulielmi* de *Campo Sancti Petri* habebat in sponsam. Qui dum esset *Noale*, secrete procuravit habere filios suos pupillos, quos habebat *Veronæ*. Cumque esset in propria libertate, ivit *Venetias*, & Domino Duci, & Communi *Venetiarum* se cum suo castro obtulit contra Dominos *della Scala*, qui postea se appellavit Capitaneum exercitus *Venetorum* a flumine *Brentæ* usque ad *Plavim*.

(Guecilus *Advocatus* Tarvisii. Meladusius *Advocati F. Adbecatus* ad Venetos *transit*.)

Eodem anno, & mense, die XIX. Advocatus equitavit ad exercitum *Venetorum* circa *Tarvisium*. Propterea *Ziliolus*[1] Advocatus ejus frater, *Gerardus* de *Balduchinis* cum multis civibus fuerunt in *Tarvisio* carcerati. Ii mulctati in maximis pecuniis de *Tarvisio* sunt expulsi; solus *Ziliolus* in carcere cum *Gerardo* de *Camino*[2] reservatur inclusus.

(Ziliolus *Advocatus*. Gerardus *de* Balduchinis.)

Die IX. *Julii* centum *Theutonici* de *Padua* equitaverunt, qui inimicis abstulerunt magnam prædam: inimici verò insequentes, omnes habuerunt carceratos, qui more *Theutonico* fuerunt relaxati, sola fide habita redeundi.

(Novæ Theutonicorum *captio*.)

Eodem mense *Joannes Quilicus* de *Sancto Vitale* de *Parma*, cum esset cum Domino *Mastino* juxta *Castrum Baldum*, per Abbatiam fugit *Ferrariam*[3].

(Joannes Quilicus *de* S. Vitali *a* Scaligeris *deficit*. Castrobaldum *Abbatia*.)

CAP. VIII.

Eodem Anno.

De quibusdam gestis per Dominum Mastinum, *& exercitu* Venetorum.

Consilio deliberato cum *Venetis*, & *Lombardis* invadere *Veronenses*, munita *Bovolenta*, *Marsilius Rubeus* exercitum *Venetorum*, & *Florentiæ* de *Bovolenta* duxit per Abbatiam usque *Mantuam*. Ibi etiam convenerunt cum suis militiis *Azo Estensis* Marchio &, *Luchinus Vicecomes*. Igne consumitur quidquid est usque ad *Veronam*[4]. Dominus *Mastinus* cum suis *Theutonicis* exivit *Veronam* pugnaturus. Milites tunc fecit *Franciscum Canem* ejus filium & infantem, Marchionem *Spinetam*, *Guidonem* de *Corrigio*, *Paulum* de *Aldigheriis* Potestatem *Veronæ*. Duces exercitus *Venetorum Florentiæ*, & *Lombardorum*, credentes vincere potiùs diferendo, quàm bellando, & timentes inimicorum potentiam, minus ordinatè tentoria relinquentes, *Mantuam* redierunt. Videns dominus *Mastinus* quasi inimicorum fugam, volens capere *Bovolentam*, die quarta *Julii* equitavit *Carrariam* cum exercitu, ubi etiam convenerunt domini *Albertus*, & *Marsilius* & *Ubertinus* de *Carraria* cum *Paduanis*. Ducitur exercitus contra *Bovolentam*, quam dominus *Petrus Rubeus* defendebat. Tunc in flumine *pontis Longi* capiuntur viginti naves *Venetorum* deferentes victualia *Bovolentam*. Propter infestationem *Bovolentæ Marsilius Rubeus* duxit de *Mantua* exercitum *Anguillariam*. In ejus oppositum, ne transiret, dominus *Mastinus* se opposuit, qui postulavit a *Marsilio Rubeo* bellum habere campestre. Hic penitus recusavit. Simulans vero se velle per *Cavarzere* ire *Bovolentam*, retrocessit. Tunc dominus *Mastinus* per *Carrariam* duxit exercitum usque *Noventam*. Unde *Marsilius* cum exercitu *Venetorum* in *Bovolenta* se cum domino *Petro Rubeo* conjunxit. Hic sic dispositis, ordinatur campestre bellum, fiunt splanatæ. Dominus enim *Mastinus* ad bellum festinabat alacriter. Habebat enim in suo exercitu, absque *Latinis*, quasi mille galeatos. Nunquam enim in *Marchia* majores, nec meliores copiæ convenerunt. Dominus *Petrus Rubeus*, Dux exercitus *Venetorum*, sperans dominum *Mastinum* non posse longo tempore sustinere tantas gentes; putans etiam vincere diferendo, a bello abstinuit suorum consilio Sapientum. Dominus *Mastinus* dolore confusus, propter infestationem *Lombardorum*, & *Mantuæ* contra *Veronam*, per *Peragam* transivit *Tergulam*. Qui quasi omnes Villas ultra *Brentam* traxit in cinerem, quia dominis *Gulielmo* de *Campo Sancti Petri*, & Advocato *Tarvisii* erant tributariæ. Per *Fontanivam* transiens *Brentam*, ivit *Veronam* die XXI. *Julii*. Ibi mille *Theutonicis* dedit licentiam recedendi, quibus non poterat de stipendio respondere. *Paduani* verò, bonis omnibus spoliati, orabant pro *Venetis*, sperantes eorum auxilio liberari.

(Petri Rubei *exercitus* Mantuæ. Azo Estensis. Luchinus Vicecomes. *Equites a* Mastino *facti*. Franciscus Canis. Marchio Spineta. Guido *de* Corrigio. Paulus *de* Aldigheriis. *Exercitus* Venetorum *redit* Mantuam. Mastinus Bovolentam *tentat*. Albertus, Marsilius, & Ubertinus Carrarienses. Mastinus *bellum indicit* Rubeo. Cavarzere. Noventa. Rubeus *renuit pugnam*. 66 Mastinus *Villas vastat ultra* Brentam. *Redit* Veronam. Fontaniva. Paduanorum *spes in* Venetis.)

CAP. IX.

MCCCXXXVII.

De Civie, Feltre, *& aliis Capitulis, &* Bononia.

Veneti sapienter cum Dominis *Florentinis* se conjunxerunt Serenissimo Principi Domino *Carolo*, filio Regis *Joannis*, qui *Karintiam* gubernabat. Qui de conscientia *Venetorum* equitavit contra *Civie* cum exercitu, & opprimebatur[5] a *Rizardo* de *Camino* cum gentibus *Venetorum*. Tunc dominus * *Hendrighetus* de *Mongai* Capitaneus nomine Dominorum *della Scala* insultans ad *Plateam*, *Civie* rapuit de manibus Dominorum *della Scala*. Hic statim se cum *Civie* libere posuit in dominio Principis antedicti, qui cum gaudio omnium intravit *Civie*.

Die tertia *Julii*. Post hæc misit exercitum contra *Feltre*, quod carens victualibus, & auxilio, datur prædicto Principi die penultimo *Augusti*. *Bonettus* de *Malavicina*[6] die XV. *Julii* rediens de *Tarvisio* in *Mirano* a *Venetis*, *Theutonicis*, & peditibus de *Noale* habuit insultum, qui licet vulneratus cum centum galeatis pugnam obtinuit violenter.

Post expulsionem Legati de *Bononia*, Domini *Thadæus* de *Pepulis*, & *Brandalisius* de *Gozadi-*

(Veneti *cum* Carolo *filio* Boemiæ *Regis*. Carolus *prædictus contra* Civie. Rizardus *de* Camino. * *Al.* Henrigetus. Hendrighetus *de* Mongai *Capitaneus* Scaligerorum *tradit* Civie Carolo *prædicto*. Carolus *potitur* Feltre. Bonettus *de* Malavicina. Miranum. Thadæus *de* Pepulis, & Brandalisius *de* Gozadinis *Rectores* Bononiæ.)

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Propterea* Ziliolus. Abest ab. V. *propterea*.
2 *Cum* Gerardo *de* Camino. P. *quum* Gerardi *de* Camino.
3 *Fugit* Ferrariam. Abundant post hæc aliqua in P.
4 *Usque ad* Veronam. V. *usque* Veronam.
5 *Et opprimebatur*. P. *etiam opprimebatur*.
6 *De* Malavicina. V. *de* Malavesina.

G. & A. Cortusii. F

dinis[1] rexerunt in *Bononia*. Quia tamen nulla potestas patiens consortis erit[2], expellitur *Brandalisius* per *Thadæum* die VII. *Junii*. Mense verò *Augusti Thadæus* invasit dominium Civitatis. Nunquam enim ante *Bononia* fuit in singulari dominio constituta. Expelluntur multi cives.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.
1 *Gazadinus.* V. *Gozainus.*
2 *Consortis erit.* Abest a P. *erit.*

A Licet Summus Pontifex cum Legato magna gaudia sumpserit de *Brandalisio*, qui fuerat auctor expulsionis Legati, tamen *Bononia* interdicitur, Studioque privatur, & contra cives maximi fiunt processus, si Civitatem infra tempus non dederint Summo Pontifici, vel Legato. A Rege *Roberto*, & *Florentinis* pro *Bononiensibus* Summo Pontifici supplicatur. Fuerunt hæc omnia mensibus prædictis millesimi CCCXXXVII.

Bononiæ sacris interdictum, sublato Studio literarum.

EXPLICIT LIBER SEXTUS.

INCIPIT SEPTIMUS[1].

CAP. I.

MCCCXXXVII. *Die Dominico.*

De liberatione Civitatis Paduæ *a dominio illorum* della Scala.

Jo: Dandulus Dux Venetiarum. Fœdera contra Scaligeros.

Ioanne Dandulo Venetiarum* Duce, Serenissimo Principe Domino *Carolo* filio Regis *Boemiæ*, *Venetis*, *Florentinis*, Marchionibus *Estensibus*, *Ludovico* de *Gonzaga*, Domino de *Mantua*, *Azone Vicecomite*, ferè totius *Lombardiæ* domino contra dominos *Albertum*, & *Mastinum della Scala* conjurantibus, Duce exercitus *Petro Rubeo* de *Parma*, juxta *Bovolentam Padua* infestabatur in tantum, quod ferè omnibus villis combustis, *Paduani* erant omnibus suis frugibus spoliati. Intolerabiliter[2] etiam vexabantur mutuis, & datiis: fiebant adulteria; stupra verò in Sanctissimis Monialibus: timebant omnes cives carceres, vel exilium. *Verona* infestabatur a *Mantuanis*, & *Lombardis*: *Luca* verò a *Florentinis* Duce
67 exercitus *Rolando Rubeo*. *Tarvisium* etiam expulsis Civibus, omnibus suis castris revelantibus, excepto *Castro Francho*, & *Mestre*, multis civibus carceratis, & bonis omnibus spoliatis, verè erat in tenebris; poterant vivi mortuis invidere. His diebus Cometes apparuit.

Petrus Rubeus Dux exercitus Fœderatorum. Calamitas Marchiæ. *Cometes.*

Cum omnes de *Marchia Tarvisina* gravi servitute coacti, essent de libertate propria desperantes, lux apparuit in tenebris, quæ illuminavit Dominum *Marsilium*, Civitatem eripere de manibus Tyrannorum, qui clam conjungitur Domino Duci *Venetiarum*, & *Florentinis*. Sic Dominus *Petrus Rubeus* exercitum *Venetorum* die XXIV. *Julii* duxit *Noventam*. Transiens per *Villam Turris* se posuit in *Bruzigana*. Post transitum fluminis, *Porta Sanctæ Crucis* impugnatur. Dominus vero *Petrus* ad portam *Pontis Curvi* cum quingentis *Theutonicis* equitavit. Hanc jussu Domini *Marsilii* invenit apertam, qui pedes intravit, & eum cæteri milites sunt secuti. Per *portam Sancti Stephani* intraverunt plateas. jam enim parati erant in plateis Dominus *Marsilius*, & omnes de *Carraria*, & alii nobiles *Paduani*. Fit statim cursus totius Populi. Clamatur ab omnibus: *Benedictus Dominus Deus, qui fecit redemptionem plebis suæ.* Statim omnibus annuentibus, datur dominium *Paduæ* in Consilio Domino *Marsilio* de *Carraria*.

Marsilius Carrariensis unus e Fœderatis. *Padua Scaligeris erepta. Noventa. Villa Turris. Bruzigana. Porta S. Crucis. Pontis Curvi. S. Stephani.* *Marsilius Carrariensis Dominus Paduæ.*

Eodem die capitur Dominus *Albertus della Scala* Dominus *Riccius* de *Fojano Paduæ* Potestas, & omnes *Veronenses*. Domus eorum spo-

Albertus Scaliger capitur cum Riccio de Fojano. Scaligeri dominium Paduæ amittunt.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.
1 Mendose pariter hic V. *Explicit liber Septimus, incipit Octavus.*
2 *Intolerabiliter.* V. *Intolerabilius.*

B liantur. Hos jussit Dominus *Marsilius* in domo propria honorificè custodiri. In tanto furore jugulantur quinque, cum quibus Dominus *Dominicus* de *Agrapatis*, optimus advocatus. Dicebatur enim auctor conjurationis factæ per Dominum *Albertum* contra Dominos de *Carraria*. Capiuntur quingenti *Theutonici*, stipendiarii illorum *della Scala*. Solus *Thomas* de *Capite Nigro* duxit ad domum tres Capitaneos cum suis sociis, & banderiis. Dominus vero *Marsilius*, restitutis armis & equis, dedit cunctis securam licentiam recedendi. ex hoc dono Dei fit *Venetiis*, *Florentiæ*, *Paduæ* magnum gaudium, *Italia* tota canit. Ea die nutu Dei tota Civitas fit tranquilla. Fuerunt prædicta in MCCCXXXVII. die *Dominico* III. *Madii*.

Dominici de Agrapatis mors. *Thomas de Capite Nigro.*

CAP. II.

Eodem Anno.

De Dominis Ambassatoribus Venetiarum, *&* Florentiæ.

DOminus *Marsilius* Domino Duci *Venetiarum* per solemnes Legatos retulit facti seriem. Die vero VI. *Augusti*[3], Legati *Venetiarum* cum Ambassatoribus *Florentiæ*, Domini *Justinianus Justiniano*, *Marcus Lauretanus*, *Andræas Moresinus*, in Consilio *Paduæ* se præsentaverunt *Marsilio*, & Communi. Et assurgens *Marcus Lauretanus*, ait: *Licet sim minor, & minus doctus; tamen paratus semper sociorum meorum obedire mandatis, nobis commissa ex parte Ducis, & Communis* Venetiarum, *de eorum licentia recitabo. Primo enim ex parte Domini Ducis, & Communis* Venetiarum[4] *portamus, & optamus, salutem prosperam, & felicem Domino* Marsilio, *& Capitaneo Generali Civitatis* Paduæ *& districtus, Antianis, & Populo universo.* Secundo ait: *Qualiter Dominus Dux cum Communi* Venetiarum, *&* Florentiæ *receperunt tantum gaudium de liberatione Civitatis* Paduæ, *& dominio dato Domino* Marsilio, *quantum potuerunt unquam recipere de facto aliquo temporibus retroactis.* Tertio: *Qualiter Dominus Dux cum Communibus* Venetiarum, *&* Florentiæ *de Domino* Marsilio *voluerunt Civitati* Paduæ *providere*[5] Venetiarum *exemplo. Cives enim* Venetiarum *a suo Cive, & Duce reguntur, qui, ratione sanguinis, & amore Patriæ*, Venetias *in bono statu & pacifico tempore longissimo conservavit.* Ex parte ergo Domini Ducis, & Communium prædictorum, Domino *Marsilio* supplicatur instanter: *Quatenus*

Oratores Veneti tres. Justinianus Justiniano, M. Lauretanus, Andræas Moresinus ad Marsilium Carrariensem. Oratio eorundem.

3 *Die vero* VI. Augusti. V. *Sic die* VI. Augusti.
4 *Primo enim ex parte D. Ducis, & Communis* Venetiarum. Desunt hæc in P.
5 Venetiarum, *&* Florentiæ *de Domino* Marsilio *voluerunt civitati* Paduæ *providere.* Item hæc in V.

tenus ei placeat Populum Paduæ *paterna affectione tractare, ut ex hoc accedat gaudium omnibus antedictis; ipse vero consequatur in hoc seculo perpetuas laudes, & gloriam in futurum. Alexius* Judex de *Florentia* secundo surgens præmissa salutatione, & auctoritatem illam Isaiæ: *Surge illuminare* Hierusalem, *quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est*, quam sapienter adducendo proposito, *surrexisse de tenebris in lucem* Paduam *demonstravit*. His, & aliis sapienter expositis, contra inimicos Communium prædictorum obtulerunt auxilia.

Alexius *Judex*, Florentinorum *Orator ad eundem* Marsilium.

68

CAP. III.

Eodem Anno.

Responsio Domini Marsilii.

Responsio Marsilii *ad Oratores prædictos. Padua erepta de manibus* Eccelini *opera* Venetorum.

DOminus *Marsilius* de *Carraria* ascendit in speculum (a), & eo loquente cæteri siluerunt. *Domino Duci, & Communi* Venetiarum, *&* Florentiæ *de salutatione, & liberatione* Paduæ, *ac etiam de honore, & dominio Civitatis sibi nuper acquisito, retulit grates magnas*. Ait etiam: *Quod temporibus retroactis* Padua *opprimebatur gravi servitute per* Hezerinum *de* Romano, *quæ fuerat liberata auxilio Dominorum* Venetorum. *Unde Cives* Paduæ *perpetuo tenebantur Communibus antedictis in omnibus obedire**. Se, & Commune totum obtulit in perpetuum. Postea alloquitur Populum, & talia eis dixit: *Civibus meis multum teneor. Scio enim dominium* Paduæ, *Civibus* Paduanis *perpetuo denegatum, datum alacriter Patruo nostro*[1] *Domino* Jacobo, *qui Cives paterna affectione tractavit. Conjungitur etiam Domino* Cani *societate, & vinculo parentelæ, dando D.* Mastino *ejus filiam in Uxorem, qui deceptus, & obsedione oppressus a Domino* Cane, Paduam *dedit Domino* Federico *Duci* Austriæ, *qui se* Romanorum *Regem appellabat. Hic commisit custodiam, & defensam* Henrico *Duci* Karintiæ, *qui per suos Vicarios inordinate regebat districtum, & defendebat deterius*[2]. *Unde, expulsis* Theutonicis, *Cives me eligerunt in Dominum: qui ab omnibus destitutus, & Domino* Cani *impar, Civibus meis compatiens, cum bonis pactis* Paduam *dedi Domino* Cani. *Qualiter sint servata per Nepotes taceo. est enim omnibus manifestum. Modo, expulsis* Veronensibus, *me Dominum voluerunt; quibus juro, eos in pace, & justitia conservare: & auxilio Domini Ducis, &* Florentiæ *recuperare* Montemsilicem, *& facere omnes Cives divitiis, & bonis omnibus affluentes. Dominus enim vere novit, quod non mei causa; sed civium, dominium*[3] *accepta vi, ut Pax, & Justitia præstentur omnibus, atque quies*. His dictis[4] clamaverunt omnes. *Dominus te conservet, cum sis spes nostra: vitæ tuæ sit salus*[5]. Ultimo *Aldrevandinus Campanatus*, Judex Antianorum, ex parte Populi grates retulit Domino Duci, & Communibus antedictis. Destruuntur insignia *della Scala*. Fulgent ubique *Marcus Euangelista*, & Lilium de *Florentia*. Combustis *Opitergio*, & *Ponte Plavis*, custodes illorum *della Scala* deserentes *Tarvisium* fugierunt.

* *Melius.* Quare se, & Commune totum eis obtulit in perpetuum.

Allocutio Marsilii *ad* Patavinos.

Acclamatio Populi ad ejusdem dicta.

Aldrevandinus Campanatus *grates agit* Venetis, *&* Florentinis *nomine Pop.* Patavini.

Tarvisium Scaligeris *adimitur*.

EMENDATION. LOCOR. ALIQU. AB OSII MANU.

(a) *Ascendit in speculum.* Tolle notham vocem *speculum*, & ejus vice repone *speculam*, quæ propriè hunc in locum cadit.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Patruo nostro.* M. *patruo meo.*

2 *Regebat districtum, & defendebat deterius.* P. *regebat, districtum defendebat deterius.*

3 *Sed civium dominium.* Idem. *Sed a civibus dominium.*

4 *His dictis.* M. *His auditis.*

5 *Vitæ suæ sit salus.* Idem. *Communis vita, sis salvus.*

CAP. IV.

MCCCXXXVII.

De Morte Dominorum de Rubeis.

POst liberationem Civitatis *Paduæ*, deliberato Consilio cum Domino *Marsilio* Majore[6], *Guezilione Tempesta* Advocato *Tarvisii*, *Marco Cornelio*, *Zanino Moresino*, *Marsilio Rubeo*, & Ambassatoribus de *Florentia*, Dominus *Petrus Rubeus* cum Dominis *Ubertino*, & *Marsilio Papafava*, & *Theutonicis* equitaverunt[7] contra *Montem Silicem*. Die vero VII. *Augusti* Dominus *Petrus* pugnando contra fortiliciam jactu lanceæ fuit in corpore vulneratus[8]: * quod vulnus alta mente contempsit. Die sequenti, Sacramentis receptis Ecclesiæ, voluit sibi Missam solemniter celebrari, qui statim consecrato Corpore Domini Nostri *Iesu Christi* expiravit. Morte ejus *Paduæ* nunciata, omnes æqualiter doluerunt: induerunt multi vestes nigras, tam *Theutonici*, quam *Latini*. Die sequenti de domo quoddam Domini *Jacobi* de *Carraria*, ubi fuerat juvenis educatus, collo Nobilium portatus, militari habitu juxta Ecclesiam *Fratrum Minorum* traditur honorifice sepulturæ. Planctus omnium lingua referre nequit. Fuit miles magnæ staturæ, fortis, & audax: absque crudelitate: militiæ optimus Gubernator, a *Theutonicis* tantum dilectus, ut eum suum Dominum appellarent: tantæ curialitatis & largitatis, ut vix sibi equum & tunicam retineret. Breviter concludendo, fuit magnæ castitatis, qui religionem habuit erga Deum. Obiit autem anno XXXIV. ætatis suæ, transfixus lancea, & die *Veneris*, hora VI[9]. Hujus doloris inscius ejus frater Dominus *Marsilius Rubeus* morte communi præventus XIV. *Augusti* expiravit: qui modo simili traditur sepulturæ. Accumulatur dolor dolori. Erat enim fratri similis. Ejus consilio exercitus regebatur. Obiit ætatis suæ anno quinquagesimo.

Guecillo Tempesta *Advocatus* Tarvisii. M. Cornelius. Zaninus Moresinus. Marsilius Rubeus.

Petri Rubei *mors.* Ubertinus, *&* Marsilius Papafava.

* *Al.* Qui.

Marsilii Rubei *obitus*, *& laudes*.

Eodem die *Turris* de *Est*, sive *Passus*, datur *Antonio* de *Lucio*, nomine D. *Marsilii* de *Carraria*. Defunctis Nobilibus antedictis, a *Venetis*, & *Florentinis*, & *Paduanis Rolandus Rubeus* frater major prædictorum eligitur Dux exercitus, qui tunc contra *Lucam* exercitum regebat *Florentiæ*. Die vero XXIII. *Septembris* 69
in *Bassanello* juxta *Paduam Theutonicorum* invenit exercitum, qui omnia trahebant in prædam. Tunc, auditis omnium *Rolandus* querelis, juxta *Montemsilicem* pretio, & precibus duxit exercitum.

Turris de Est *datur* Marsilio Carrariensi. Ant. *de* Lucio. Rolandus Rubeus *dux exercitus Fæderatorum*.

Eodem *mense Hugo Vegio* de *Rubeis* carceratur in *Parma*, ibi enim regebant pro Dominis *della Scala* eorum Avunculi, *Azo*, & *Simon* de *Corrigio*.

Hugo Vegio *de* Rubeis.

Theutonici de *Tarvisio*, causa capiendi prædam, equitaverunt usque *Miranum*, qui redeuntes in *Pregazolo*, ab inimicis de *Noale* fugantur, & capiuntur quatuor *Theutonici* banderarii. Tunc etiam pro custodia *Tarvisini* distri-

Germani *prædæ dediti*.

6 Marsilio *Majore*. M. Marsilio *Grande*.

7 *Equitaverunt.* V. *equitavit.*

8 *Fuit in corpore vulneratus.* M. *fuit in corpore mortifere vulneratus.*

9 *Hora sexta.* In V. post hæc, *sicut* Christus.

And. Moresinus.

Mestre a Venetis emitur.

trictus mittitur a *Venetis* *Andreas Moresinus* cum quingentis militibus *Theutonicis*. Jam mortuo a Custodibus *Joanne* de *Listano* milite *Theutonico*, in *Mestre* Capitaneo, precio duo mill. florenorum datur dictum Castrum Communi *Venetiarum* VII. die *Septembris*. Fuerunt omnia prædicta MCCCXXXVII.

CAP. V.

Eodem Anno.

De carceribus Domini Alberti, *& filio Regis* Joannis.

Alloquium Marsilii *cum* Venetis *de captione* Scaligeri. Scaliger *captus* Venetias *ducitur*. *Verba* Marsilii *ad eundem.*

MEnse *Augusti*, die XII. D. *Marsilius* Major fuit *Venetiis* cum Domino Duce, & aliis Nobilibus multa ad invicem conferentes de libertate Civitatis *Paduæ*, & destructione illorum *della Scala*. Ordinaverunt dominum *Albertum della Scala* esse *Venetiis*, qui die XXVI. sub fida custodia aliquorum Nobilium mittitur *Venetias*. Qui effusis lacrimis, & flexis genibus coram Domino *Marsilio* pro salute devotissime supplicavit. Cui ait: *Faciam pro vobis quidquid potero: non possum tamen contradicere Dominis. Dominus* Mastinus *frater vester, cum erit in obedientia Domini Ducis, poterit vos a carceribus liberare.* Præsentatus *Venetiis*, cum maximo gaudio totius Civitatis, cum uno socio *Nicoleto* joculatore, qui sponte voluit carcerari, in Ducatu a *Venetiarum* Nobilibus custoditur. Sic Dominus *Marchiæ Tarvisinæ*, *Brixiæ*, *Parmæ*, & *Lucæ*, qui etiam habebat quatuor millia *Theutonicorum* galeatorum, cum uno servitore, Dei potentia in tribulationum hospitio requiescit invitus, qui non solum miraculis beneficiorum laudandus est, sed etiam terroribus ultionum.

Civie Scaligeris *adimitur*.

Carolus Jo. F. Feltro *potitur. Fœderatis auxilia transmittit.*

Eodem mense, die quintodecimo, Serenissimus Princeps Dominus *Carolus*[1], filius Regis *Boemiæ*, qui *Civie* jam abstulerat Dominis *della Scala*, *Venetias* a D. Duce, & universo Populo summo honore fuit receptus, qui se totum obtulit Communi *Venetiarum* contra Dominos *della Scala*. Die vero penultimo dictus Princeps habuit Civitatem *Feltrensem* cum Castro, fame potius, quàm viribus superatam. Die vero octavo *Septembris* Dominus *Carolus* misit dominum *Levorem*, probum militem, & legalem cum quadringentis militibus de *Karintia* ad exercitum *Montissilicis*, in auxilium *Venetorum*, *Florentiæ*, & totius Ligæ.

CAP. VI.

Eodem Anno.

De regimine Paduæ, *&* Brixiæ.

And. Moresinus *Potestas* Paduæ. M. Cornelius *Potestas* Paduæ. Ricius *de* Fojano *Potestas* Paduæ. XVI. *Sapientes loco Prætoris* Paduæ. Azo Vicecomes Brixiam *tentat*.

IN honorem Domini Ducis, & Communis *Venetiarum* per Dominum *Marsilium* eligitur Potestas Dominus *Andreas Moresinus*. Hic regimen recusavit. Tunc Dominus *Marcus Cornelius* de Ecclesia *Sanctæ Mariæ* de *Arena*, sociatus a Domino *Ubertino*, & universo Populo, in publica concione juravit regimen Civitatis *Paduæ*.

Die II. *Septembris*, vacante regimine Civitatis *Paduæ*, propter captionem Domini *Ricii* de *Fojano* Potestatis, rexerunt *Paduam* XVI. Sapientes.

Conradinus *de* Buchis. Ziliolus *de* Vgonibus.

Dominus *Azo Vicecomes* de *Mediolano*, tractatu habito cum *Brixiensibus*, specialiter cum *Conradino* de *Buchis*, qui erat in *Rocha Francha*, *Ziliolo* de *Ugonibus*, jussit *Conradinum* cum mille quingentis militibus, & peditibus equitare contra *Brixiam*. Qui impugnando *Civitatem Veterem* auxilio intrinsecornm, in muro fecit tria foramina, & ibi posuit[2] quosdam pedites. *Conradinus* subsequenter intravit. *Bonetus* de *Malavicina* de *Verona*, sciens inimicorum adventum, & omnia, quos quasi pro nihilo reputabat, aspiciens *Conradinum* cum quibusdam militibus, insultavit in eum. *Conradinus* pugnam sustinuit in tantum, quod gentes suæ intraverunt *Brixiam*. Tunc *Bonetus* cum ducentis militibus intravit *Civitatem Novam* fugiendo. *Brixia* divisa erat maximo muro tempore regiminis Domini *Marsilii* de *Carraria*. Post victoriam *Veteris Civitatis*, *Conradinus* Populum concitavit *Novam* invadere *Civitatem*, & sic igne portis imposito *Novam Brixiam* intraverunt violenter. Domini verò *Guidus* de *Corrigio*, & *Bonetus* de *Malavicina*, ibi Rectores, cum Stipendiariis *Veronam* velociter fugierunt. Dominus *Azo Vicecomes* cum gaudio milites fecit *Coradinum*, *Ziliolum* de *Ugonibus*, & alios *Brixienses*. *Brixiam* redire permisit omnes expulsos per Dominos *della Scala*. Fuerunt hæc MCCCXXXVII. die VIII. *Octobris*. Castrum, quod est in summo Montis, datum fuit die XIII. *Novembris*. Suspirant Domini *della Scala*, undique auxilia inquirentes. Nisi fuerint in pace quæsita, non facilè inveniuntur in adversitate, præsidia.

Bonetus *de* Malavicina. Brixia *Vetus* Vicecomitum *imperio adjecta*. Conradinus *de* Buchis.

7o

Brixia *Nova*. Guidus *de* Corrigio. Bonetus *de* Malavicina.

Castrum Brixiæ.

* Eodem anno, mense *Septembris* Dominus *Mastinus* dedit *Viginum Castrum Paduani* destrictus Marchionibus *Ferrariæ*. Vnde crevit discordia Marchionum, & Communis *Paduæ*.

* *Desunt hæc usque ad illa*, eodem *mense*, *in aliquibus MS.* Viginum *Castrum*.

Eodem mense[3] *Septembris* die VI. *Rolandus Rubeus*: transiens per *Pontem passus* de *Est* exercitum duxit contra *Veronam*, omnia devastando usque ad portas. Dominus verò *Ubertinus* cum quingentis militibus *Theutonicis*, & *Paduanis Montis Silicis* rexit exercitum.

Rolandus Rubeus *contra* Veronam. Ubertinus Carrariensis *regit exercitum* Montissilicis.

CAP. VII.

Eodem Anno.

De exercitu Montis Silicis.

Rolandus Rubeus *exercitum ducit ad* Montemsilicem. Vbertinus Carrariensis Patavini *exercitus Imperator*. Petrus *del* Verme, *Potestas* Montissilicis. *Stratagema* Carrariensis.

ROlandus Rubeus, totius exercitus *Venetorum*, & *Florentiæ*, Generalis Capitaneus, in campis *Montissilicis* duxit exercitum copiosum *Theutonicis*, & *Latinis*. Jussu verò Domini *Marsilii* Majoris, Dominus *Ubertinus* de *Carraria Paduanorum* gubernavit exercitum. *Petrus* de *Verme* de *Verona*, miles sagax, & probus, Potestas *Montissilicis*, aspiciens inimicorum potentiam, procuravit habere auxilium aliquot militum, & peditum de *Verona*: qui incogniti transeuntes per exercitum, intraverunt terram *Montissilicis* sapienter: quos putabat amicos *Paduæ* carceravit in castro. Jussu Domini *Ubertini* quidam[4] nuntius domini *Ludovici* de *Gonzaga*, Domini *Mantuæ*, simulans se fugisse de *Mantua*, intravit *Montemsilicem*, qui secretè tractabat de captione *Montissilicis*. Ejus insidias *Baldus* de *Pojana* propalavit. Sic *Zilius* a *Mantella*, domicellus Domini *Ubertini*, & dictus Nuntius suspenduntur. His turbatus Dominus *Marsilius* Major, jussit suspendi septem ante portas *Montissilicis*. Carceratis de *Verona* fit timor, & tremor

Baldus *de* Pojana. Zilius *a* Mantella.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 D. Carolus. V. D. Karlo.

2 *Et ibi posuit.* V. *& imposuit.*

3 *Eodem anno, &c.* usque *eodem mense.* Desiderantur hæc omnia in V.

4 *Carceravit in castro jussu D.* Vbertini *quidam &c.* M. *carceravit in castro jussu D.* Vbertini. *Quidam &c.*

mor, qui tota nocte, ut in mane suspenderentur, steterunt cum laqueis ad colla. Fuerunt hæc mense *Augusti*.

Gibertus Delesmaninus capite mutilatur.

Post hæc *Gibertus Delesmaninus*[1] cum quibusdam audacibus contra Dominos *della Scala* conjuravit. Conjuratione detecta, per Dominum *Petrum* del *Verme* capitur, cujus sententia decapitatur in foro. Aliqui suspenduntur, alii descendentes de muro fugierunt. Fuit hoc die XIX. *Octobris*.

Apparatus Patavinorum contra Montemsilicem. Oppugnatio ejusdem.

Pro impugnatione *Montissilicis* Populus *Paduæ* congregatur. Fiunt vineæ, sive gatti, pontes, & scalæ, machinæ, & alia artificia ad oppugnandum. Impugnatur locus, non tamen viriliter. Pugnare enim *Theutonici* recusabant. Intrinseci, parati optimè pro defensa, pontem unum, & gattos aliquos combusserunt die XIX. *Novembris*. Putans Dominus *Marsilius*, *Montemsilicem* non posse viribus superare, magna fovea intrinsecos jussit includi. Fiunt etiam Bastiæ quatuor, sive Castra, in *Sancto Jacobo*; *Sancto Salvario*, *Sancto Michaele*; quartum vero juxta *Montem*. His munitis militibus & peditibus *Rolandus Rubeus* cum exercitu equitavit *Veronam*, & inter *Vicentiam*, & omnia traxit in prædam mense *Februarii*. Die vero XIII *Martii*

Germanorum furor.

Theutonici transiverunt *Aticem*, qui, combustis omnibus Villis usque ad Portas *Veronæ*, redierunt divites *Montagnanam*.

CAP. VIII.

Eodem anno.

De filio Domini Mastini *obside, & aliis.*

Tractatus Pacis cum Scaligeris.

MEnse *Decembris* cum Domino Duce *Venetiis* congregantur Nobiles, & Potentes, *Obizo Estensis* Marchio, *Marsilius* Major, *Guidus*[2] de *Gonzaga*, *Guecilus* Advocatus de *Tarvisio*, Legati *Florentiæ* Domini *Azonis Vicecomitis* de *Mediolano*, Legati *Thadei* de *Pepolis*[3] de *Bononia*, Nuntii domini *Mastini della Scala*, multi alii Nobiles, & potentes. Tunc multa fuerunt de pace tractata; sed pacem dominus *Mastinus* recusavit, a *Venetis* pactis, & con-

Negligitur a Mastino.

71 ditionibus postulatis. Qui pro auxilio contra *Venetos Ludovico* Imperatori Legatis, & promissionibus supplicavit. Imperator obtulit auxilia postulata, facta fide de solutionibus suæ militiæ, & promissis. Pro quibus omnibus observandis Dominus *Mastinus Castrum Pischeriæ*, & Dominum *Franciscum Canem*, unicum filium & infantem, & alios Nobiles obsides pro pignore Imperatoris Nuntio consignavit. Dominus vero *Mastinus* decipitur promissionibus *Ludovici*, contra quem revelaverunt *Theutonici* in *Pischeria*. Timens verò, ne filius unicus inimicis cum obsidibus traderetur, equitavit contra *Pischeriam* cum exercitu mense *Madii*. Post multos menses *Theutonici*, recepta pecunia, Domino *Mastino* dederunt suos obsides, & *Pischeriam*.

Franciscus Canis Mastini F. Germani definiunt ab Imp. Ludovico.

Pischeria restituitur Mastino.

Revoluto tamen Anno MCCCXXXVIII. mense *Januarii*, Comes de *Speg* cum *Theutonicis* in *Tarvisio* revelavit, qui recipere potuit a *Venetis* magnam pecuniam pro *Tarvisio*, quod dare *Venetis* recusavit. Facta vero per Dominum *Mastinum* plenaria satisfactione de stipendio *Boneto* de *Malavicina* de *Verona*, *Tarvisium* libere consignavit. Post hoc dictus Comes fuit cum *Venetis*.

Bonetus de Malavicina. Tarvisium Venetis libere consignatur.

Die XXV. *Januarii Henricus* de *Lucio* filiam *Rolandi* de *Rubeis* duxit in uxorem. Eodem mense *Ludovicus* Imperator misit *Venetias* suos Legatos, volens intraponere inter partes. Die *Dominico*, primo *Martii*, Dominus *Marinus Falerius* incæpit Potestariam *Paduæ*, & fuit per annum.

Nuptiæ Henrici de Lucio. Legatio Ludovici Imper. ad Venetos pro pace. Marinus Falerius Potestas Paduæ.

CAP. IX.

MCCCXXXVII.

Quo ordine Dominus Vbertinus *de* Carraria *recepit dominium* Paduæ.

PRovidentia tractat eventus. Ideo Dominus *Marsilius* Major de *Carraria* infirmus, asserens velle civibus *Paduæ* providere, successorem a Populo postulavit consobrinum suum Dominum *Vbertinum* de *Carraria*, semper de beneplacito Domini Ducis *Venetiarum*, & Communis *Florentiæ*, quem universus Populus in Consilio acceptavit alacriter. Qui publica concione[4] recepit vexillum Populi, promittens justitiam universis. His *Venetiis* nunciatis per Legatos *Florentiæ*, Domini *Marsilii* providentia judicio omnium comprobatur. Fuit hoc die *Martis* X. *Martii*, sexta Indictione.

Ubertinus Carrariensis Dominus Paduæ.

Ex præcedentibus Civitatis *Paduæ* diversa regimina colliguntur. Expulso perfido Tyranno *Hezerino* de *Romano* per Ecclesiam, & *Venetos*, *Padua* annis LV. fuit in maxima libertate. Anno vero Domini MCCCXI. die XV. *Aprilis*, Dominus *Canis della Scala Vicentiam* abstulit *Paduanis* cum nuntiis Imperatoris, mediantibus proditoribus *Vicentinis*. Vnde fuit *Padua* in obedientia Imperatoris *Henrici*. In brevi vero tempore facta rebellis Imperii, regebatur Civitas non per justitiam; sed per partem, expulsis Civibus coactis per[5] provincias mendicare. Capto *Montesilice* furtivè per dominum *Canem* MCCCXII[6] Mensis *Decembris*, extrinseci *Paduani* redierunt: & anno sequenti Mense *Julii Paduani* elegerunt sibi Dominum singularem, & Civem, primo Dominum *Jacobum* de *Carraria*. Propter infestationem Domini *Canis* a domino *Jacobo*, & cuncto Populo *Paduano* datur Civitas *Federico* Duci *Austriæ*, qui se appellabat *Romanorum* Regem. Cum vero *Federicus* cum *Ludovico* Duce *Bavariæ* contenderet pro imperio *Romanorum*, qui in bello campestri cœpit *Federicum*, datur *Padua* per *Federicum Henrico* Duci *Karintiæ*, qui cum XX. millibus equis frustra obsedit *Montemsilicem*, & in *Padua Conradum* de *Ovenstagno* constituit suum Vicarium. Sub hoc dominio *Padua* in tribulationibus laboravit. Expulsis *Theutonicis* de consensu Populi, Dominus *Marsilius* Major acceptavit dominium. Dominus *Marsilius* dubitans diu posse defendere Civitatem, se cum tota Civitate posuit libere sub dominio domini *Canis* Majoris *della Scala*. Mortuo domino *Cane* in *Tarvisio* post dominium, die III. Dominis *Mastino*, & *Alberto* dantur dominia *Paduæ*, & *Tarvisii*. His itaque fugatis cum *Theutonicis*, Domino tamen *Alberto* carcerato, Dominus *Marsilius* Major cum auxilio *Venetorum*, & *Florentiæ* constituitur *Paduæ* dominus Generalis. Mortuo vero domino *Marsilio*,

Digressio de regiminibus Paduæ. Libertas Paduæ pulso Hezerino. Mutationes ejusdem usque ad dominium Ubertini.

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Delesmaninus.* P. *Delesmaninis.* M. *de Delesmaninis.*

2 *Guidus.* M. *Guido.*

3 *De Pepolis.* Idem. *de Pepulis.*

4 *Qui publica concione.* V. *qui in publica concione.*

5 *Coactis per.* Desunt hæc in V.

6 MCCCXII. P. sed mendose MCCCVIII.

lio, in dominio, & in omnibus successit dominus *Vbertinus* de *Carraria*. Omnia vero prædicta seriatim a principio Operis colliguntur.

Summa totius Historiæ huc usque.

72

CAP. X.

Eodem Anno. Die XXI. Martii.
De morte Domini Marsilii.

Marsilii Carrariensis obitus.

NObilis Miles dominus *Marsilius* major de *Carraria*, probus & audax, videns se in mortis articulo constitutum, sibi hæredem, & dominii *Paduæ*, Consobrinum suum habere voluit successorem. Pro suis malè ablatis restituendis consignavit florenos centum millia; quos deposuerat *Venetiis*. Altaria fecit [1], & Ecclesias ordinavit, & specialiter *Sanctam Mariam Novam* de *Zuecha*, quam dotavit. Executores sui testamenti elegit Procuratores *Sancti Marci*. Qui, omnibus Sacramentis Ecclesiæ sumptis devotissimè, ex ventris profluvio [2] expiravit die XXI. *Martii*. Obitu nunciato omnes convenerunt. Exequiæ fuerunt solemniter ordinatæ. Ibi erant omnes Clerici cum singulis dupleriis incedentes. In lectulo purpureo ornatus more Regali auro, vestibus [3], & argento, præcedentibus octo equis coopertis, a Nobilioribus Civitatis fuit portatus. Expensæ funerariæ fuerunt tria millia florenorum. Corpus ejus requiescit juxta Ecclesiam *Sancti Antonii*, in eodem loco [4], ubi Domini *Marsilius*, & *Petrus* de *Rubeis* requiescunt. Vltimo ejus corpus translatum fuit *Carrariam*. Fuit miles toto corpore pulcher, omnia adimplere studens, quæ optabat: amicis fidelissimus, durissimus inimicis. Inimicos in *Montesilice* quatuor bastiis, sive castris conclusit. Omnia suburbia Civitatis a *porta*, quæ dicitur *Trinitatis*, usque ad *portam Pontis Curvi*; a *porta Prati vallis* usque ad *Sanctum Michaelem*, maximo muro cæpit includere, morte præventus adimplere non potuit, quæ omnia Dominus *Vbertinus* maximis sumptibus adimplere curavit. Obiit enim [5] ætatis suæ anno XLIIII.* Pro cujus morte, Nobiles Legati *Venetiarum*, *Bertutius Gradenicus*, & *Andreas Moresinus*: De *Florentia** *Cirocius* de *Bardis*, & *Alexius* Judex, in Consilio *Paduæ* de morte Domini *Marsilii* conquerentes, retulerunt, Communia *Venetiarum*, & *Florentiæ* maximum gaudium recepisse de providentia Domini *Marsilii*, qui de persona Domini *Vbertini* Communi *Paduæ* in dominio voluit providere. Quibus honorificè receptis, Dominus *Ubertinus* retulit magnas grates, offerens se in eadem fraternitate, in qua fuit Dominus *Marsilius* Communibus antedictis. Statim die II. *Aprilis*, Domina *Beatrix*, filia *Guidonis* de *Corrigio*, uxor quondam Domini *Marsilii*, multis Nobilibus sociata, ivit *Clugiam*, quæ transiens per *Ferrariam* ivit *Veronam*.

*Templum S. Mariæ Novæ de Zuecha. Marsilii prædicti funus. Tumulus. Natura, acta, & mores. Porta Trinitatis. Pontis Curvi. Prati Vallis. * Mel. Post cujus mortem. Legatio Venetorum & Florentinorum ad Vbertinum post Marsilii mortem. Bertucius Gradenicus. And. Moresinus. * Zirolus in aliis. Cirocius de Bardis. Alexius Judex. Beatrix de Corrigio.*

CAP. XI.

Eodem Anno.
De liberatione Gerardi *de* Camino, *& aliis Capitulis* [6] Montisfilicis.

Gerardus de Camino.

IN oppugnatione *Opitergii* captus *Gerardus* de *Camino*, erat *Veronæ* carceratus, ubi etiam erant obsides, filius & filia *Rizardi* ejus fratris. *Paduæ* vero erat carceratus D. *Guidus Riccius* de *Fojano* cum sua familia, captus tempore expulsionis illorum de *Verona* per dominum *Ubertinum*. Dominus *Guidus* cum suis mittitur *Vicentiam* a Domino *Mastino*, *Gerardus* cum nepotibus domino *Ubertino Paduæ* præsentatur die XXV. *Martii*.

Guido di Fojano. Captivi permutati.

Eodem mense per dominum *Petrum* del *Verme Hyvanus* frater *Giberti* carceratur in *Rocha Montissilicis*, qui postea pauper *Venetiis* mendicavit cum filio. Die vero primo *Aprilis* sex suspenduntur, jussu D. *Ubertini*, in exercitu *Montissilicis*. In opposito, jussu *Petri del Verme*, suspenduntur decem de iis, quos habebat carceratos.

Suspensi.

Eodem mense die XXI. quidam audaces intrinseci præsumpserunt inducere *Paduanos*, tractatu secretissimo habito cum domino *Vbertino*. Dum verò hora noctis *Paduani* parati essent introire furtive, casu in una bastia exercitus, sive Castro, maximum cæpit incendium. Hac causa Custodes *Montissilicis* excitantur. Viderunt extra muros *Paduanos* cum scalis, & aliis necessariis ad intrandum. Sic tali casu dominus *Vbertinus* suo proposito defraudatur. In nocte sequenti introitum ordinavit; tamen contra intrinsecos pugnabatur. Vnde quidam captivi domino *Petro del Verme* proditionis seriem retulerunt. Hi tamen laqueo suspenduntur. Statim *Petrus del Verme* conscios carceravit, qui postea lacerantur per frusta: aliqui fugientes a domino *Ubertino* honorifice sunt recepti. Post hæc capiuntur octo, volentes in subsidium domini *Mastini* intrare *Montemsilicem*, qui jussu domini *Vbertini* suspenduntur. Propterea *Petrus del Verme* jussit suspendi septem, dominus *Ubertinus* tredecim. Vltimo in tantum crevit 73
severitas, quod omnes volentes intrare, vel exire *Montemsilicem* occidebantur laqueo, vel cæcabantur oculo. Fœminæ exeuntes propter famem naribus truncabuntur. Sic inclusi in *Montesilice* stabant tristes, de salute propria desperantes.

Obsidio sæva Montissilicis.

Eodem mense *Aprilis* Princeps *Joannes*, Comes *Tyrol*, filius Regis *Boemiæ*, introivit *Civie*, qui cæpit *Endreghetum* de *Mongai*, & eum tenuit in *Alemania* carceratum. Fuerat enim auctor auferendi *Civie* de manu Dominorum *della Scala*, & submittendi dominio dicti Principis. Tunc *Martinus* de *Castello* intravit *Civie*, qui tempore domini *della Scala* curialiter tenebatur in *Verona*.

Rex Boemiæ. Comes Tyrolis. Endreghetus de Mongai. Martinus de Castello.

CAP. XII.

Eodem Anno.

De Monteclo, *& aliis Capitulis.*

ROlandus de *Rubeis*, *Guecilus* Advocatus *Tarvisii*, *Tartarus* de *Lendenaria*, *Marcus Ruzinus* de *Venetiis*, duxerunt exercitum juxta *Villam Montisfortis*, modo contra *Veronam*, aliquando contra *Vicentiam* discurrentes. Die verò XIII. *Aprilis* cursum fuit ad bravium ante portas *Veronæ*. Dominus verò *Mastinus* latuit intra muros. Die sequenti transierunt *flumen Aticis*, & ibi maximam prædam abstulerunt.

Rolandus de Rubeis. Guecilus Advocatus. Tartarus de Lendenaria. M. Ruzinus. Villa Montisfortis. Ludus Bravii in contemptum hostium.

Eodem mense *Jacobus* de *Arzignano* cum illis de *Monteclo Majore* dedit *Monteclum* Dominis *Venetis*, quo munito ducitur exercitus in *Pojanam* [7] die VIII. *Madii*. Eodem mense exercitus

Jacobus de Arzignano. Monteclum. Pojana.

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Altaria fecit.* V. *altaria fieri fecit.*
2 *Profluvio.* V. *fluvio.*
3 *Auro vestibus.* In V. deest *auro.*
4 *In eodem loco.* V. *& eodem loco.*
5 *Obiit enim.* V. *Obiit autem.*
6 In titulo Capituli, *Et aliis Capitulis.* M. *& aliis captivis.*

7 *In* Pojanam. P. *in* Pojana.

Longare. Covalum Custozæ.

citus in *Insula* de *Longare* congregatur, & capitur *Covalum* de *Custoza*, quod multis delitiis spoliatur. Trecentum *Theutonici Alemaniæ* inferioris se trastulerunt ad hostes. De *Theutonicis* vero Domini *Mastini* bene quadringenti venerunt ad exercitum *Venetorum*. Dum hæc geruntur, D. *Mastinus* exercitum duxit contra *Monteclum*, quod inclusit foveis, & bastiis. *Monteclo* sic incluso, *Rolandus Rubeus* die XV. *Junii* cum exercitu transivit *Montem* de *Peraga*, & se posuit inter *Vincentiam*, & *Monteclum*. D. *Mastinus*, qui cum fortissimo exercitu illos de *Montecl*o habebat inclusos, videns inimicorum audaciam, qui, propter maximas promissiones *Venetorum*, post victoriam ad bellum celeriter festinabant, in *Vincentia* se locavit. Sic absque bello Bastiæ seu Castra *Montecli* per *Venetorum*, & *Florentiæ* exercitum destruuntur: tentoria D. *Mastini* plena victualibus, & aliis spoliantur. Post destructionem villarum inter *Vincentiam* & *Veronam*, invito D. *Mastino* fugato cum exercitu, Gentes *Venetorum* redierunt in *Longare*. Manente tamen exercitu *Venetorum* in *Monteclo*, Dominus *Mastinus* equitavit contra *Paduanos*, & *Theutonicos*, qui castrametati erant in *Insula* de *Longare*: per terram, & aquam pugnavit contra eos duobus diebus successive. Tandem pars Domini *Mastini* vituperosè recessit, multis de suis mortuis, & summersis cum suis navibus, sive castris. Propter victoriam de *Monteclo Theutonici* postulabant pagas duplicatas, & solutionem totius mensis esse finitam, & tali velamine guerram facere recusabant; aliter, nisi prædicta fierent, *Paduanum* districtum spoliarent in totum, cum domino *Mastino* contra *Venetos* pugnaturi. Contradicentes *Veneti*, asserebant Dominum *Mastinum* absque prælio fugisse *Vicentiam*. Ultimo de prædictis fuit in *Ludovicum* Ducem *Bavariæ*, qui se appellabat *Augustum*, libere compromissum. Eodem mense, jussu Domini *Mastini*, domus Advocati, & aliorum rebellium, destruuntur in *Tarvisio*. Inclusi in *Montesilice* tres audaces viros mittebant *Veronam*, auxilium implorantes, qui capti juxta *Turrim* de *Cignano*, quæ eis insciis ad mandata erat domini *Ubertini*, retulerunt inclusos omnibus indigere. Hi laqueo suspenduntur. Dominus *Ubertinus* eos includere fortius procuravit. Qui de omni auxilio desperantes, cæperunt quærere pacem, & die XIX. *Julii* fuerunt in colloquio cum extrinsecis. Ad gaudium, & memoriam liberationis Civitatis *Paduæ* de Dominio *Veronensium*, mandato Domini *Ubertini* de *Carraria*, statuitur annuatim cursus bravii, cujus solemnitas die III. *Augusti* celebratur.

(Marginalia: Mastinus obsidet Montechum. Mons de Peraga. — Longare. — Clades gentis Mastini apud Longare. — Germanorum mos post victoriam. — Rebellium domus eversæ Tarvisii. Obsidio Montissilicis arctior. Cursus Bravii annuus Paduæ, & cur.)

Cap. XIII.

Eodem Anno MCCCXXXVIII. *Die* XIX. Augusti *in die S.* Ludovici.

De liberatione Montissilicis, *& aliis.*

MEnse *Julii* in *Venetiis* convenerunt Ambassatores *Paduæ*, *Veronæ*, & totius *Lombardiæ*, propter pacem. Tandem pax Domino *Mastino* displicuit, quam obtulerunt Domini de *Venetiis*. Interim inclusi in *Montesilice*, de
74 omni auxilio disperantes, quasi omnibus victualibus indigentes, post varia colloquia in hanc concordiam convenerunt, quod inclusi in *Montesilice* domino *Ubertino* debeant dare Burgum liberum; ipse vero solvere debeat stipendiariis *Theutonicis*, & *Latinis* inclusis florenos octo millia. Item, quod inclusi volentes ire *Veronam*, vel alibi, habere debeant securam licentiam recedendi. Item, quod pro prædictis observandis Commune *Venetiarum* recipere debeat obsides a partibus antedictis. Prædicta omnia promissa fuerunt, nisi infra dies duodecim Dominus *Mastinus* dederit auxilium inclusis de centum somis victualium. His gestis, *Florenus* de *Luca* cum aliis Legatis *Montissilicis*, accedens *Veronam*, domino *Mastino* retulit facti seriem. Domino vero Duci, & Communi *Venetiarum*, Dominus *Ubertinus* de *Carraria* misit pro securitate omnium prædictorum suos obsides, *Albertinum* pupillum de *Carraria*, *Nicolaum* de *Lucio*, *Jacobinum* de *Peraga*, *Bonum Franciscum* de *Nigris*, *Paradisum* de *Capite vaccæ*, *Marsilium Bibi*, *Bonum Franciscum* Judicem de *Campanatis*. Ex parte domini *Francisci del Verme*, & illorum de *Montesilice*, *Baldus* de *Pojana* (a) cum nepote, duo *Theutonici*, duo pedites Banderarii, & aliqui habitatores *Montissilicis*. Hos omnes dominus Dux jussit in *Sancto Georgio* honorifice custodiri. *Florenus* vero retulit, dominum *Mastinum* non posse in aliquo subvenire propter inimicorum potentiam. Sic nutu Dei terra *Montissilicis* in festo Beati *Ludovici*, XIX. *Augusti* Domino *Ubertino* de *Carraria*, & Communi *Paduæ* datur. Ex hoc dono Dei Civitas tota canit, & spes omnium sublevatur. Dominus vero *Petrus del Verme* armatus in sonipede phalerato, præmissis peditibus, postea militibus *Theutonicis*, levatis signis Dominorum *della Scala*, exivit de *Montesilice*, & liberam habuit licentiam recedendi: eum tamen dominus *Tartarus* de *Lendenaria* appellavit proditorem, asserens contra pacta castrum munitum infra treguas. Dominus *Petrus* noluit dare responsum: imo sapienter suis gentibus congregatis in unum, cum omni astutia, qua potuit, equitavit *Veronam*. Promissionibus adimpletis obsides redierunt. Propter gaudium, & reverentiam Beati *Ludovici* in Ecclesia Sancti *Antonii* Cleri cum populo universo cum oblationibus, & ciriis solemniter convenerunt. Jussu vero Domini *Ubertini* de *Carraria* LXX. de *Montesilice* carcerantur. Hos tandem dimisit impunes. Bona, & possessiones illorum de *Pojana*, & quorundam aliorum, qui favebant Domino *Mastino*, fuerunt confiscata. Ille rusticus, qui lancea dominum *Petrum* vulneravit, captus in *Montesilice*, ducitur *Paduam*, de quo vindicta sumitur inaudita.

Eodem mense *Augusti* Dominus *Mastinus*, asserens Episcopum *Veronensem* cum *Venetis* conspirasse, irruens in eum gladio jugulavit. Erant autem germani ex duobus fratribus procreati.

(Marginalia: Montissilex datur Carrariensi. — Florenus de Luca Legatus ad Mastinum. — Albertinus de Carraria. Nicolaus de Lucio. Jacobinus de Peraga. Bonus Franciscus de Nigris. Paradisus de Capite Vaccæ. Marsilius Bibi. Bonus Franciscus Judex de Campanatis. Baldus de Pojana. — Contentio inter Petrum del Verme, & Tartarum de Lendenaria. — Supplicium interfectoris Petri Rubei. — Episcopus Veronensis, Mastini Patruelis cædes.)

Cap. XIV.

Eodem Anno.

De Castro Montissilicis.

POst liberationem terræ *Montissilicis*, *Florenus* de *Luca*, qui mandato domini *Mastini della Scala* erat in Castro, continuo cum machinis, & balistis infestabat existentes in Burgo. Hos dominus *Ubertinus* jussit includi, & machinam maximam de *Venetis* erigi contra castrum. *Medium Comitem*, Judicem de *Est* constituit Potestatem, *Palaminum* de *Rubeis* Capitaneum. *Florenus*, precibus & precio requi-

(Marginalia: Florenus infestat Burgenses Monsilicanos. Medius Comes de Est, Potestas Montissilicis. Palaminus de Rubeis Capitaneus ejusdem.)

EMENDATION. LOCOR. ALIQU. AB OSII MANU.

(a) Baldus. *de* Pojana. Intellige *missi sunt.*

quisitus, Castrum reddere recusavit. Unde nepos ejus suspenditur coram castro. Volens amodo Dominus *Ubertinus* inclusos non tantum viribus sed etiam ingenio superare; per *Joannem Franciscum Gamarellam* ingeniosè tractavit (a), quod custodes Arcis *Florenum* cum Arce dederunt vinculatum, qui *Paduæ* sequenti die, scilicet XXVIII. *Novembris*, suspenditur de mandato Domini *Ubertini*. Cæteri Custodes, receptis tunc florenis sexcentis juxta pacta, libere recesserunt. De liberatione terræ *Montis-silicis* fuit *Paduæ* maximum gaudium; sed de *Rocha* multiplicatur in triplum. Fuerunt hæc MCCCXXXVIII.

Jo: Franciscus Gamarella. *Arx* Montissilicis Vbertino *proditur.* Florenus *Præfectus ejusdem suspensus.*

CAP. XV.

Eodem Anno.

De captione Nobilium de Fojano.

MEnse *Augusti*, die ultimo, exercitus congregatus in *Longare* ducitur contra partes *Bassani*. Jam enim secretum erat colloquium (b) habere *Marosticam*. Unde die primo *Septembris* datur *Xico* de *Caldenatio*, qui societatem fecerat contra *Veronenses* cum *Paduanis*,
75 & *Venetis*. Post hæc totus exercitus circa *Bassanum* congregatur, fit destructio vinearum, & omnium.

Xicus de Caldenatio Marosticam *obtinet.*

Bassani *ager destruitur.*

Eodem mense Eques *Vicentiæ* secrete se conjunxit cum *Venetis*, qui in castro suo de *Brendole* revelavit. Eodem mense *Ziliolus* Advocatus *Tarvisii*, qui erat carceratus in *Tarvisio* per Dominos *della Scala*, quia dominus *Guecilus*[1] ejus frater revelaverat in Castro de *Noale*, fuit relaxatus pro quibusdam *Veronensibus*, quos dominus *Ubertinus* habebat *Paduæ* carceratos. Dominus *Mastinus*, consilio Marchionis *Spinetæ*, & *Azonis* de *Corrigio*, secrete tractavit habere *Montagnanam*; sed hujus proditionis artifex domino *Ubertino* omnia revelavit, qui cum Domino Duce *Venetiarum* ordinate tractavit, quod quingenti *Theutonici* de exercitu *Bassani* subito equitaverunt in *Est*: & transeuntes per passum Turris se posuerunt in occulto. Dominus Marchio *Spinetæ*, & dominus *Guidus Ricius* de *Fojano*, cum *Theutonicis* de *Verona* equitaverunt circa *Montagnanam*. Quo viso Gentes domini Ducis, & domini *Ubertini* equitaverunt alacriter; inimici verò se duxerunt ad pugnam (c). Tandem succubuit pars *Veronæ*. Marchio fugam cæpit. *Guidus Ricius*, & *Gibertus* fratres, milites audaces, de *Fojano* cum aliis quatuor de *Fojano*, *Zilinetus* quondam domini *Zilberti*, viginti *Theutonici* banderarii, & ducenti milites capiuntur. Fuit hoc MCCCXXXVIII. Die verò penultimo *Septembris* more *Theutonicorum*, omnes *Theutonici* fuerunt a *Theutonicis* relaxati, promissione[2] tamen habita redeundi, armis tantum (d)[3] & equis spo-

Eques Vicentiæ *rebellat.* Brendola. Liberatio Zilioli *Advocati* Tarvisii.

Mastinus Montagnanam *tentat.*

Vbertinus *eidem occurrit.* *Congressus utriusque.*

Vbertinus *vincit.*

Guidus Ricius, & Gibertus de Fojano. *Nomina captivorum.*

EMENDATION. LOCOR. ALIQ. AB OSII MANU.

(a) *Ingeniose tractavit, quod.* Adderem *adeo* ante *ingeniosè.*

(b) *Jam enim secretum erat colloquium.* Melius utique. *Jam enim secutum erat colloquium.*

(c) *Inimici vero se duxerunt ad pugnam.* Accommodatius ad loquendi morem. *Inimici vero se direxerunt ad pugnam*, ut in utroque Codice legimus. *Mussati* scilicet, & *Petardi.*

(d) *Armis tantum.* Melius, *Armis tamen*, ut in duobus Codd. supradictis.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 Tarvisii, *qui erat carceratus in* Tarvisio *per Dominos* della Scala, *quia D.* Guecilus *&c.* Desunt hæc in V.

2 *Promissione sola.* M. *promissione tantum.*

3 *Armis tantum.* V. *armis tamen.*

A liati. Domino Duci, & Communi *Venetiarum* præsentantur domini *Guidus Riccius* cum aliis de *Fojano*, excepto domino *Giberto*, & *Zilineto* domini *Zilberti*. Dominus vero *Gibertus*, captus a militia Domini *Ubertini*, præsentatur eidem, qui in quadam camera Palatii fieri jussit caveam unam ligneam, D. verò *Gibertum* carceravit ibidem. Propter hanc victoriam in Campis *Montagnanæ Andreas Zucha Moresinus*, Capitaneus exercitus nomine *Venetorum* recepit honorem militiæ a Domino *Arnaldo Theutonico*
B de *Verich*.

Zilinetus D. Zilberti. Gibertus de Fojano *caveæ includitur.*

And. Zucha Moresinus *ob victoriam eques creatur.* Arnaldus de Verich.

Eodem mense *Septembris*, die VIII. incipiunt Nundinæ de *Noale*, quæ fieri consueverunt in *Tribasilige*, quas ordinavit D. *Guecilus* Advocatus tempore dominii illorum *della Scala*. Officium in *Padua* Summus Pontifex interdixit. Hac de causa D. *Ubertinus* suos Legatos misit *Avinionem*. Eorum precibus *Benedictus* Papa Episcopo *Venetorum* injunxit, ut *Paduam* accederet festinanter. Qui, receptis litteris Papalibus, die XVII. *Septembris Paduam* venit: qui inveniens *Paduanos* insontes, & interdictos propter inobedientiam illorum *della Scala*, ab interdicto *Paduam* liberavit.

Nundinæ de Noale, & Tribasilige. *Officium* Paduæ *a Summ. Pontif. interdictum.* *Episcopus* Venetorum *eandem liberat interdicto.*

C

CAP. XVI.

Eodem Anno.

De turribus Quartesoli *& Bargis* Vicentiæ.

DOminus *Ubertinus* putans includere *Vicentinos*, tractavit habere turres de *Quartesolo* quas captis custodibus habuit die XIV. mensis *Octobris*. Quidam Nobiles *Vicentini* rebelles Dominorum *della Scala*, scilicet dominus *Vivarius* de *Vivario*, *Jacobus* de *Arzegnano*, & alii, auxilio *Venetorum*, & domini *Ubertini*
D inierunt consilium habere *Vicentiam*, & eam eripere de manibus illorum *della Scala*. Et sic *Rolandus Rubeus* cum exercitu *Theutonicorum*, qui erat circa *Bassanum*, equitavit usque ad *Pontem Brentæ* de *Vigontia*, & inde transiens per *Liminam* equitavit insciis inimicis die, noctuque usque *Vicentiam*, & cum auxilio *Vicentinorum* intravit Suburbia Civitatis, scilicet *Pusterlæ Portæ Novæ*, & *Sancti Felicis*. Quidam etiam intraverunt Civitatem, sed propter portam Civitatis, quæ erat levatura, non fuerunt ausi intrare successive. Sic ab hac die stant in-
E clusi in *Vicentia* dolorosi, quoniam Cives a *Theutonicis* de propriis domibus expelluntur, & coguntur, relictis filiis & uxoribus, mendicare. *Theutonici* verò extrinseci, qui erant in Burgis, simili modo omnia traxerunt in prædam. Dominus verò *Mastinus*, sciens *Vicentiam* sic inclusam, cæpit de victoria, & de omni auxilio desperare. Erat etiam strata, quæ erat inter *Vicentiam* & *Veronam*, occupata in tantum, quod nullus ire poterat, vel redire, quia castrum de *Brendole*, & *Monteclum* revelaverunt *Vicentinis*, & Dominis *della Scala*. Fuit hoc MCCCXXXVIII. die *Lunæ* XIX. *Octobris*.

Vbertinus *potitur turribus* Quartesoli. Vivarius de Vivario. Jacobus de Arzignano. *Consilium rebellium de adimenda* Vicentia Scaligeris. Rolandus Rubeus *contra* Vicentiam. *Eam intrat.*

Germanorum *crudelitas, & libido.*

F Statim mense sequenti *Henricus* de *Lucio* cum *Theutonicis* Domini *Ubertini* equitavit contra *Lonicum*, & abstulit magnam prædam victualium, & bonorum, & plaustrorum. Voluit enim Dominus *Mastinus* per viam de *Longare* munire *Vicentiam* victualibus.

Henricus de Lucio *depredatur circa* Lonicum.

CAP.

76

Cap. XVII.

Eodem Anno.

De morte Advocati, & aliorum Nobilium.

Licet Domini *Albertus*, & *Mastinus* cœperunt declinare[1], tamen illis fortuna clàm favebat. Post mortem enim Dominorum *Petri*, & *Marsilii* de *Rubeis*, *Marsilii* de *Carraria*, & *Antonii* de *Lucio*, qui obiit die primo *Madii*, Dominus *Guecilus* Advocatus *Tarvisii* infirmatur, qui die XXIII. *Novembris Paduæ* expiravit. qui omnibus occurrentibus cum Domino *Paduæ* D. *Vbertino* juxta cadavera prædictorum honorificè sepelitur. Fuit vir largus, & audax, amicis fidelissimus, qui omnes expulsos de *Tarvisio* in *Anoale* propriis expensis sustinebat.

(Mors Ant. de Lucio, & Guecili Advocati Tarvisii. — Guecili natura, & mores.)

Statim die II. *Decembris* moritur Dominus *Tartarus* de *Lendinaria*, miles fortis, & pulcher, qui juxta alios sepelitur. Erant omnes prædicti Nobiles principales inimici dominorum *della Scala*, qui sapientia, & fortitudine omnes superabant. Benè enim de eorum morte gaudere poterant inimici. * Mors enim eorum (a) nos inducit diem exitus cogitare. Cotidie dietam facimus. Vidimus enim prædictos Nobiles regere *Lombardiam*, & *Marchiam*, & aliquando Imperium, vel Ecclesiam: modo sunt fœtidi in sepulturis, &, quod illi sunt, erimus omnes. Propterea non debemus in hac vita miserrima confidere. sumus enim sicut flos pulcher, qui fœtet in sero. Vnusquisque ergo faciat bonum, & declinet a malo, & veram agat pœnitentiam de peccatis, ut ad vitam æternam valeat pervenire.

(Tartari de Lendenaria obitus, & sepulcrum. — * In aliis. Mors enim eorum nos inducit pensare. Vidimus. n. &c. Deploratio. Hortatio.)

Cap. XVIII.

MCCCXXXIX. *Die* XXIII. Januarii.

De pace Venetorum.

Ad honorem, & reverentiam *Trinitatis* mense *Octobris* pro pace convenerunt in *Venetiis Rolandus Rubeus*, *Levorus Theutonicus* de *Karintia*, Legati Domini *Vbertini*, & Communis *Florentiæ*. Ex parte *Veronæ* Marchio *Spineta*, *Azo* de *Corrigio*, & alii Dominorum *della Scala*, qui post varia parlamenta concordes in MCCCXXXIX. XXIII. *Januarii* in
1339 Ecclesia *Sancti Marci* publicaverunt pacem, & juraverunt conventam, & tractatam inter Dominum Ducem, & Communia *Venetiarum*, & *Florentiæ* ex una parte, & Dominos *Mastinum* & *Albertum della Scala* ex altera. Forma pacis hæc est. Nam libere ipsi *della Scala* dederunt Communi *Venetiarum*, & Domino Duci *Tarvisium* cum toto suo districtu, *Castrum Franchum*, *Bassanum*, & etiam *Castrum Baldum*. Et sic ipsum Commune *Venetiarum* remanet, & est verus dominator ipsius Civitatis *Tarvisii*, & totius districtus, & Comitatus. Sed dictum *Castrum Bassani*, & *Castrumbaldum* dictum Commune dedit, & consignavit Domino *Vbertino* de *Carraria*, dominanti *Paduæ*, ut tenebatur per pacta, cum conditione tamen, quod fortilitia *Castribaldi* ex parte, & latere versus *Veronam* debeat dirui, & nullo unquam

(Pax inter Venetos, Florentinos, & Vbertinum de Carraria ex una parte, & Scaligeros ex altera anno 1339. — Pacta pacis. Veneti efficiuntur Domini Tarvisii. — Vbertinus de Carraria Dominus Bassani, & Castribaldi.)

A tempore debeat exigi aliquid ad dictum castrum, vel alibi occasione dicti Castri ab aliquibus transeuntibus cum rebus mercantilibus, sive per Dominum *Vbertinum*, vel alios ullo modo. Item teneantur dicti Domini *della Scala* II.
satisfacere Communi *Venetiarum* pro extorsionibus per eos factis contra pacta per præsentem guerram usque ad summam decem millium florenorum, credendo in hoc Domino Duci. Præterea dicti Domini *della Scala* dant, III.
& consignant in fortiam Communis *Florentiæ* quatuor Castra infrascripta posita in districtu *Lucano*, videlicet *Busanum*, *Pexam*, *Altopallum*, & *Colle*. Item extrinseci de *Luca* omnes IV.
B gaudere debeant suis bonis stantes in Comitatu, ut voluerunt, & non in Civitate. Sed triginta ex ipsis, quos elegerunt Domini *della Scala*, stare debeant extra Comitatum, & Civitatem gaudentes tamen suis bonis. Cæterum Domini V.
prædicti *della Scala* nullo unquam tempore debeant, vel possint, vel alii pro ipsis aliquid accipere apud *Hostiliam*, nec in *Pado*, in dicto loco, vel alibi, occasione ipsius *Hostiliæ*, nec aliquod impedimentum mercatoribus, vel mercationibus transeuntibus per partem prædictam
C *Padi* ullo modo, vel ingenio. Dictus Dominus VI.
Vbertinus de *Carraria* cum Civitate, & districtu *Paduæ* toto, cum omni eo, quod tenet hodie plenè, & districtè includatur in dicta pace. Dominus *Rolandus* de *Rubeis*, & illi de domo sua debeant pacifice gaudere omnibus suis bonis, positis in districtu *Parmæ*, & esse immunes perpetuò ab omni datio, & colta, &c. Et ipse Dominus *Rolandus*, & Dominus *Andreasius* de *Rubeis* debeant in quolibet mense, in sua vita habere[2] a Domino *Mastino* centum quinquaginta florenos, videlicet ipse Dominus 77
Rolandus centum, & *Andreasius* quinquaginta:
D sed non possint stare in Civitate, nec in districtu *Parmæ*[3]. Episcopus verò *Parmensis*, frater dicti Domini *Rolandi*, similiter debeat gaudere bonis omnibus ad eum spectantibus ratione Episcopatus, & ratione personæ suæ: sed non possit stare in Civitate, vel districtu *Parmæ*. Dominus de *Vivario* qui fuit causa, quod exer- VIII.
citus *Venetus*, & *Florentiæ* habuerunt suburbia Civitatis *Vicentiæ*, debeat gaudere omnibus suis bonis positis in *Vicentia*, destrictu, & *Veronensi* districtu (b), & esse ipse cum omnibus suis immunis ab omnibus datiis, & coltis, stando tamen extra dictos districtus, & debeat habere
E quolibet mense a Domino *Mastino*, donec vixerit, florenos centum. Reliqui autem amici IX.
sui debeant tractari benigne, sicuti cæteri Cives. Omnes de *Monteclo* majori *Vicentini* destrictis, X.
qui tempore guerræ adhæserunt dictus Communibus, debeant esse immunes per decennium ab omni datio, & collecta (c) per quinquenium exempti ab omni petitione debitorum, in quibus specialibus personis, vel Communibus essent quodammodo obligati, & castrum ipsum debet XI.
dirui (d). D. Episcopus *Vicentinus*, qui similiter adhæsit, debet gaudere omnibus suis bonis
F Episcopatus, & stare ubi voluerit. Prædictis XII.
Ru-

(III. Florentini potiuntur quatuor Castris Lucensibus. — Rubei Parma exclusi. — VIII. Vivarius de Vivario. — X. Monteclum majus.)

Emendation. Locor. Aliq. ab Osii manu.

(a) *Mors enim eorum.* Arridet magis. *Mors autem eorum.*

Var. Al. Lect. duor. Pr. Codd. Mss. et Pet.

1 *Cœperunt declinare.* M. *cæperint declinare.*

(b) *In* Vicentia, *districtu*, *&* Veronensi *districtu.* Nemo non videt legendum *In* Vicentino, *&* Veronensi *districtu.*

(c) *Datio*, *& collecta.* Melius. *Datio*, *& colta*, ut ante.

(d) *Debet dirui.* Melius & hic *Debeat dirui.*

2 *Debeant habere.* P. *debent habere.*

3 *Nec in districtu* Parmæ. *V. nec in comitatu* Parmæ.

Rubeis, & suis amicis: D. *Vivario*, & suis amicis cum omnibus de *Monteclo*, remissa est per Dominos *della Scala* omnis injuria, offensa, & condemnatio occasione præsentis guerræ.
XIII. Dominus *Carolus*, & Dominus *Joannes* filius Regis *Boemiæ*, & alii adhærentes in facto guerræ dictis Communibus *Florentiæ*, & *Venetorum*, includantur in pace, si volunt, & habeant terminum trium mensium respondere, si esse vo-
XIV. luerint in pace, * an ne[1]. Et similiter *Xicus* de *Caldenatio*, si esse voluerit in pace, & restituere ipsis Dominis *Marosticam Vicentini* districtus, quam acquisivit tempore guerræ; sin autem, dicta Communia non debeant se intromittere in facto dictæ *Marosticæ*, nisi procurando con-
XV. cordiam inter partes. Dicti Domini *della Scala* remaneant domini Civitatum *Veronæ*, *Vicen-*
XVI. *tiæ*, *Parmæ*, *Lucæ*. Dominus *Albertus*, & alii
XVII. carcerati hinc inde relaxentur. Præterea Dominus Dux, debet esse auditor[2], vel, cui commiserit, omnium querelarum, & terminator, quæ fierent per prædictos de *Rubeis*, de *Vivario*, de *Monteclo*, & reliquos supra nominatos contra dictos *della Scala*, & e converso de omnibus * servatis præmissorum: & quod summarie debeant præmissa[3] executioni mandari. Fuerunt & alia Capitula, quæ non scribo. Hæc omnia sunt stipulatione firmata, & pœna centum millium florenorum prædictis in MCCCXXXIX. mense *Januarii*, die XXIV. Indictione septima.

** Mel. Nec ne. Xicus de Caldenatio.*

** Legunt alii. In observatis.*

Germanorum pertinacia respectu stipendiorum.

Hujus pacis, quæ videbatur rationabiliter declinanda, propter *Vicentiam* quasi victam, fuit causa *Theutonicorum* timor, & tædium, qui multoties, & indebite postulabant pagas duplicatas, & continuo minabantur se conjungere Domino *Mastino* contra Communia antedicta, & Commune *Paduæ*.

CAP. XIX.

Eodem Anno.

De executione pacis promulgatæ Venetiis.

LEgatis Dominorum *della Scala*, supplicantibus pro pace *Venetiis*, a Domino Duce denegabatur auditus. Unde pro observatione omnium, quæ fierent inter partes, die II. *Decembris*, *Bonetus* de *Malavicina*, Capitaneus in *Tarvisio* pro dominis *della Scala* ipsum *Tarvisium* Domino Duci, & Communi *Venetiarum* consignavit. Qui veniens *Paduam*, a Domino *Vbertino* honorifice receptus, ivit *Veronam*. Simili modo datur *Venetis Castrumfranchum*. Die XIV. *Januarii* quidam intravit *Bassanum* nomine domini *Vbertini*, & Communis *Paduæ*. Statim die sequenti datum fuit *Castrumbaldum*. Eodem die *Sacchetus* a *Campagnola* constituitur Syndicus pro ratificanda pace pro Communi *Paduæ*[4], & Dominus *Aldrevandinus* Episcopus *Paduæ* venit de *Avinione*. Die XV. *Januarii* Dominus *Albertus della Scala* cum domino *Guidone Riccio*, & domino *Giberto* de *Fojano*, & omnibus aliis carceratis de *Verona*, fuit a carceribus liberatus; qui tamen stabat *Venetiis*, a Nobilibus *Venetiarum* custoditus curialiter. Mense vero *Februarii* quatuor *Castra Lucæ* dantur per dominum *Mastinum* Communi *Florentiæ*, videli-

Bonetus de Malavicina. Tarvisium Venetis commendatur. Castrumfrancum etiam. Bassanum, & Castrobaldum Paduanis attributum. Sacchetus a Campagnola Syndicus Communis Paduæ ad sanciendam pacem cum Scaligeris. Aldrevandini Episcopi Patavini reditus.

A cet *Busanum*, *Pexa*, *Altopassum*, & *Colle*[5]. Adimpletis promissis per partes, Dominus *Albertus* die XIII. *Februarii* cœpit navigare versus *Veronam*. Sic divina favente clementia die XIV. exivit edictum a Domino *Vbertino* publice proclamatum, quod omnes debeant observare pacem, & quod viæ, sive stratæ, versus *Vicentiam*, & *Veronam* sint liberæ ab omnibus, & apertæ.

Carcerati de Verona liberantur. Edictum D. Vbertini de pace.

Die primo *Martii* Dominus *Zaninus Contarenus* incœpit regimen Civitatis *Paduæ*; qui 78
successit Domino *Marino Falerio*, qui per Commune *Venetiarum* fuit primus Potestas in *Tar-*
B *visio*. Eodem mense datur *Castrum Sancti Petri* Domino Duci, & Communi *Venetiarum*, qui de omnibus quæstionibus, & controversiis, vertentibus intra Dominum *Vbertinum*, & *Gulielmum* de *Campo Sancti Petri*, debet suo arbitrio judicare. Licet dominus *Vbertinus Paduam* cum Comitatu pacifice possideret; tamen contra ejus voluntatem, & Communis *Paduæ Azo Estensis* Marchio *Castrum Vigozoli Paduani districtus* tenet indebite.

Zaninus Contarenus Potestas Paduæ. Marinus Falerius primus Potestas a Venetis missus Tarvisium. Vigozolum ab Estensibus indebite occupatur.

CAP. XX.

C *Eodem Anno.*

De captione Loderisii, *& vindicta* Theutonicorum.

POst pacem[6] dominus *Mastinus* tractavit, *Theutonicos*, qui erant contra ipsum in obsidione *Vicentiæ*, mittere contra *Mediolanum*, & fuerunt duo millia galeati; peditum vero maxima comitiva; Marescalchus vero erat Dominus *Raynaldus* de *Giver*: Caporalis vero, & ductor eorum erat dominus *Loderisius Vicecomes*, expulsus de *Mediolano* a D. *Azone Vicecomite*. Eorum exercitus appellabatur *Societas Sancti Georgii*.
D Dominus vero *Mastinus*, simulans se innocentem, *Mediolanum* misit auxilium. Die vero V. *Februarii* Societas transivit *flumen Adæ*, III. die accesserunt ad villam. *Luchinus Vicecomes* Capitaneus Generalis exercitus ivit *Legnanum* terram magnam totius *Sepri*. Ibi stans *Loderisius*, qui se appellabat dominum *Sepri*, barbam deposuit, quam diu tulerat. Exercitus *Mediolani* dividitur. Dominus vero *Raynaldus* de *Lonrich*, Marescalcus *Mediolanensis* militiæ cum octingentis militibus, & peditibus duobus millibus equitavit *Parabiagum*. D. *Luchinus*
E cum reliqua militia, videlicet equitibus duobus millibus, & peditibus sine numero, equitavit *Nervianum*: per loca extrinseca, & tamen circumstantia milites, & pedites sunt dispersi. Die vero *Dominico*, XX. *Februarii Loderisius* cum *Theutonicis*, & octingentis peditibus insultavit in illos, qui erant in *Parabiago*. ibi nulla * rapta custodia (a) * pugnaverunt. Tunc capitur Marescalcus *Mediolani*, & filius domini *Vercellini Vicecomitis*, qui cum sexaginta *Barbutis* optime pugnaverunt. Pervenerunt enim in fortiam domini *Loderisii*. *Luchinus* vero sentiens
F hæc, sic subito se traxit ad Campum, quod suas acies non potuit ordinare, nec gentes, quæ dispersæ erant, congregare. Traxit tamen vi-

*Raynaldus de Giver. Loderisius Vicecomes Mediolano pulsus. Azo Vicecomes. Societas Sancti Georgii. Luchinus Vicecomes Mediolanensis exercitus Imperator. Barba deponenda mos. Raynaldus de Lonrich. Parabiagum, Nervianum. Pugna inter Loderisium Vicecomitem, & Luchinum. * Forte melius. Reperta. * Al. Pugnatur. Vercellinus Vicecomes.*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Anne.* M. *vel ne.*
2 *Debet esse auditor.* Idem. *Debeat esse auditor.*
3 *Debeant promissa.* P. *Debent promissa.*
4 *Pro communi* Paduæ. Idem. *Per commune* Paduæ.

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.

(a) *Nulla rapta custodia.* Legendum utique, ut ad hujus Capituli marginem emendabam. *Nulla reperta custodia.*

5 Busanum, Pexa, Altopassum, & Colle. P. Bosanum, Pesola, & Colle.
6 *Post pacem.* V. *post pacem prædictam.*

Luchini Vicecomitis captio, & fuga.

Jo. de Flesco. Marescalcus Azonis Vicecomitis.

viriliter cum gentibus, quas habebat. Illi de societate se posuerunt acriter contra eum. Pugnatum est ab hora tertia usque ad vesperas. In hoc prælio dominus *Luchinus* fit captivus ad fidem, & multi alii milites *Mediolani*. *Joannes de Flesco* fuit occisus. Marescalchus Societatis cum multis *Theutonicis* fuit captus ad fidem. Ultimo *Mediolani* gens obtinuit campum, sic captivi *Mediolani* sunt libere relaxati, inimici sunt fugati, & omnes *Theutonici*, qui erant in *Legnano*, Marescalcho domini *Azonis*, & qui

A

Hector de Panico Loderisii Vicecomitis captio.

erant in *Parabiago*, *Hectori* de *Panico* nomine *Mediolani* se misericorditer reddiderunt. Fuerunt omnes mortui, vel captivi ex utraque parte: ultra quatuor millia reperta sunt corpora mortuorum. Dominus *Loderisius* secum ducto filio domini *Vercellini* per tensa fugit *Somam*. Ibi capitur, & filius Domini *Vercellini* liberatur, qui cum duobus filiis naturalibus, & Nepote uno præsentatus Domino *Mediolani*, carceratur in Turri, quæ dicitur *Comitis Philipponis*.

Turris Com. Philipponis.

EXPLICIT LIBER SEPTIMUS.

INCIPIT OCTAVUS.[1]

CAP. I.

De Campo S. Petri, *& Nobilibus dictæ Domus.*

Genealogia domus Campi S. Petri. Tiso Miles. Coniffa de Carraria. Tiso Novellus Coniffæ interitus. Tiso Novellus. successorem habet Marsilium avunculum.

VIr Nobilis, & potens miles *Tiso* de *Campo Sancti Petri Conizam* de *Carraria*, sororem Majoris *Marsilii*, duxit uxorem, de qua genuit *Tisonem Novellum*. Habebat enim *Gulielmum* nepotem ex filio jam præmortuo, nato ex nobili Domina de *Camino*. Post mortem Màgni *Tisonis*, *Coniza Emum* militem de *Borgondia*[2] inhoneste dilexit. Ambo a Filio *Conizæ* jussu Domini *Marsilii* strangulantur. *Tiso Novellus* Majorem *Marsilium*, suum Avunculum,
79 voluit successorem, cui successit nobilis miles dominus *Ubertinus*. Hac de causa cæpit discordia inter dominum *Ubertinum*, & Dominum *Gulielmum* nepotem dicti *Tisonis*, asserentem hæreditatem avitam ex vigore testamenti Magni *Tisonis* in se totaliter devolutam. Sic pro bono pacis *Castrum Sancti Petri* datur a *Gulielmo* custodiendum *Venetis*, donec fuerit per Dominum Ducem, & Commune *Venetiarum* de juribus partium determinatum. Fuit hoc mense *Martii* anno Domini MCCCXXXIX.

Lis inter Ubertinum, & Gulielmum de Campo S. Petri. Campus S. Petri adjudicatur Vbertino.

Franciscus Dandulus Dux Venetiarum. Gulielmi de Campo S. Petri mors. Saræ de Campo S. Petri nuptiæ.

Pro bono pacis in anno sequenti mense *Martii* Illustris *Franciscus Dandulus*, Dux *Venetiarum*, sententialiter definivit, quod *Castrum Sancti Petri* cum sua Curia habeat Dominus *Ubertinus*, reliquam hæreditatem *Tisonis* sibi retineat *Gulielmus*, qui privatus Castro, & suo nomine antiquissimo, obiit in *Trevillis*, relicta unica filia *Sara*, cum qua nobilis progenies de *Campo Sancti Petri* tunc defecit. Vnica ejus filia *Sara*, sponsa *Meliaduxii* Advocati *Tarvisii*, Patre non sepulto, cum eo matrimonium consumavit carnaliter, licet Pater cum sacramento* novisset (a)[3], quod eam nunquam haberet uxorem. Obiit MCCCXLII. mense *Februarii*. Eodem anno, mense *Septembris* die VI. obiit *Meliaduxius*[4] *Paduæ*, cujus uxor, receptis literis simulatis ab eo, venit *Paduam*. Illam invitis oculis aspiciens *Meliaduxius*, jam loquela privatus, de ejus digito traxit anulum, quem repositum abstulit iterato. Statim sequenti die coram domino *Paduæ*, & aliis Nobilibus *Beltran-*

* Legendum Vovisset.

Meliaduxii obitus Paduæ.

B

Beltrandus Rubeus Rolandi F. Vxor ejus Sara. Castellanus Advocati contra Noale. Henricus de Lucio. Guecilo Tempesta Advocatus Tarvisii.

dus filius *Rolandi* de *Rubeis* de *Parma* dictam Dominam desponsavit, dominam aliquarum villarum, & Castri de *Treville*. Castellanus verò Libertus, & Gastaldio Advocati citò equitavit *Noale*, & Castrum tenuit, & munivit nomine duorum infantum, fratrum *Miliaduxii* ex nobili Domina, sorore *Henrici* de *Lucio*, & *Guicelione Tempesta* Advocato *Tarvisii*. His gestis *Veneti* sunt turbati, repetentes dominam *Saram* per suos Legatos, quæ sociata nobilibus dominabus, & militibus ivit *Venetias*, quæ asserens, se Matrimonio non consensisse, per Judicem Ecclesiasticum, noluit comparere, licet

C

requisita. Vltimo tamen videns, se non posse contra Justitiam calcitrare, & multis persuasionibus inducta MCCCXLIII. die VII. *Julii* sociata Magno *Ubertino*, & *Joanne Gradenico Paduæ* Potestate cum aliis Nobilibus *Paduanis* ducitur ad maritum. Statim, post descensum Dominæ de palafreno, quidam volens intrare ad nuptias rusticane, ab hostiario leviter percussus, cum baculo hostiarium gladio vulneravit, cui manus statim jussu domini amputatur.

Jo. Gradenicus Potestas Paduæ.

Castrum Treville a Venetis demolitur.

Veneti timentes non fore tutum Castrum de *Treville* esse in potestate *Rolandi Rubei*, Soceri dominæ *Saræ*, promissis libris sex millibus illud

D

funditus destruxerunt. Vt supradictum est, Castellanus se receptavit in Castro de *Noale*, quod dare Communi *Venetiarum*, nisi prius habita licentia ab *Henrico* de *Lucio*, recusabat. Omnino crescebat indignatio *Venetorum*. Vnde habita licentia Castellanus Militi Potestatis *Tarvisii* se dedit, & Castrum, qui cum multis ductus *Venetias* vinculatus obiit in carceribus.

Noale Venetis traditur.

CAP. II.

Summula quorundam Gestorum.

E

1340 Zaninus Contarenus Potestas Paduæ. Xicus de Caldenacio. Marostica restituitur Alberto Scaligero.

POtestate Domino *Zanino Contareno* de *Venetiis*, qui regimen inchoavit MCCCXL. die primo *Martii*, *Xicus*, qui tenebat *Marosticam* contra Dominos *della Scala*, oppressus ab exercitu de *Verona*, Domino *Alberto* eam restituit mense *Junii*.

Coneglianum rebellat Venetis.

Eodem mense *Conegliānum* revelavit *Venetis*, opera Patriarchæ; tamen timore potentiæ *Venetorum* Cives sponte se reposuerunt sub dominio *Venetorum*.

Arx Estensis ab Vbertino condita. Lanificium Paduæ quando cœptum. Item Charta. Mors Azonis Vicecomitis. Pregadii de Caradesio mors.

Eodem Anno die XXVIII. *Julii*, mandato Magni *Ubertini* incæptum fuit Castrum *Estensis Rochæ*, & facti fuerunt fulli *Omnium Sancto-*

F

rum, & laboreria pannorum lanæ, & cartarum paperum cæperunt *Paduæ*. Mense vero *Augusti* obiit D. *Azo Vicecomes* Dominus *Mediolani*, & multarum Civitatum *Lombardiæ*, cui successit D. *Luchinus* ejus patruus. Eodem mense decapitatur *Prægadius*[5] de *Caradesio*, Judex, & so-

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.

(a) *Cum sacramento novisset.* Sanandus locus hic pariter, ut in ejus Capituli margine corrigebam. *Cum sacramento vovisset.*

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 Perperam. V in Libri titulo. *Explicit liber Octavus, & incipit Nonus.*

2 *De* Borgondia. M. *de* Borgogna.

3 *Cum Sacramento novisset.* Idem, *cum Sacramento vovisset.*

4 *Meliaduxius,* V. *Meliadux.*

5 *Pregadius.* M. *Pregadio.*

socius Potestatis, propter tributationes, quas commiserat in officio.

Petrus Baduarius *Potestas* Paduæ. Jo. Danduli, *Ducis* Venetiarum *obitus*. Bartholomæus Gradenicus *Dux* Venetiarum. Jo. Sanù *Potestas* Paduæ.

Die primo *Septembris* successit in regimine domino *Zanino Petrus Baduarius* de *Venetiis*. Eodem verò anno, die ultimo *Octobris* obiit D. *Joannes Dandulus* Dux *Venetiarum*, cui successit *Bartholomæus Gradenicus*, quem Dominus *Vbertinus* per suam nobilem legationem magnifice visitavit. Domino *Petro Baduario* successit *Joannes Sanù*[1] in MCCCXL. die primo *Martii*.

80

CAP. III.

De Nuptiis Domini Vbertini, Mundiano, *& aliis.*

Jacobina *de* Corrigio *ab* Vbertino *repudiatur*.

Consilio *Magni Marsilii*, Dominus *Vbertinus* desponsavit dominam *Jacobinam*, filiam *Simonis* de *Corrigio*[2], Avunculi domini *Mastini della Scala*, expulsis *Veronensibus* de dominio, asserens se timore potentiæ illorum *della Scala* dictam Dominam desponsasse. Carnali copula non secuta, fuit a dicto vinculo judiciali sententia liberatus. Statim die XXIV. *Aprilis* Dominam *Annam* de *Malatesta*, expulsam de *Arimino* propter ejus sapientiam, non curans de divitiis, duxit in uxorem. Mense verò *Julii* Dominus *Malatesta* de *Arimino*, auxilio *Perusii*, *Forlivii*, & *Ravennæ*, *Ferrantinum* de *Malatestinis*, Patruum dictæ dominæ inclusit in Castro *Mundiani*: in cujus auxilium, mandato domini *Vbertini*, cum auro *Joannes* de *Sancta Cruce* festinavit *Vrbinum*. Ibi cum stipendio congregavit gentes *Theutonicas*, & *Latinas*, qui cum Comite *Vrbini*, & populo universo, contra dominum *Malatestam* duxit exercitum: ejus gentes pugnando fugavit: *Theutonicos* occidit, vel cæpit circa centum. Sic liberavit *Mundianum*, *Vericlum*, & alia Castra impugnavit, & cæpit *pecia Sancti Martini* (a). Dominio *Vbertino* tunc subjicitur *Joannes*. Post hæc, levatis Communis *Paduæ*, & Domini *Vbertini* signis, equitavit cum exercitu contra *Ariminum*. Dominus *Malatesta* intra muros turpiter habitavit. Vltimo fuit per Dominum *Malatestam*, & *Ferrantinum* de eorum controversiis in Magnum *Vbertinum*, & *Obizonem* Marchionem *Estensem* libere compromissum: *Vericlum* verò fuit sub dominio domini *Vbertini*. Fuit hoc MCCCXL. mense *Julii*.

Anna Malatesta Ubertino *nubit*. Ferrantinus *de* Malatestinis *clauditur in* Mundiano. Jo. *de* S. Cruce *adversus* Malatestam. Urbini *Comes*. Vericlum Ubertino *traditur*. Jo. *de* S. Cruce *contra* Ariminum. *Compromissum inter* Malatestam, Ferrantinum, *&* Estenses.

Vericlum *recipitur a* Malatesta.

Post annum, & sex menses dominus *Malatesta* cæpit *Vericlum*: *Ferrantinus* verò fugit in arcem, quam dedit salvis personis, & rebus domino *Malatestæ*.

Frumenti caritas magna Paduæ.

Eodem anno fuit sterilitas, & Dominus *Vbertinus* frumentum habuit de *Suavia*, quod dedit civibus pro pretio, quo recepit.

CAP. IV.

Eodem Anno.

De conjuratione facta contra Dominum Vbertinum, *& aliis.*

Venenum D. Ubertino *paratum a* Vitaliano Dente.

Vitalianus Dente, filius *Gulielmi*, procuravit veneno interficere dominum *Vbertinum*. Sciens verò Medicum unum de *Venetiis*, amicum Domini *Vbertini*, cum ejus famulo procuravit exenia ex parte inscii Medici præsentare. Venit ergo Nuntius falsus *Paduam* cum magnis exeniis, & confectionibus venenatis, quæ præsentare non potuit, cum Dominus *Vbertinus* esset infirmus. Nuntius verò post aliquos dies cæpit timere, & mutare propositum, & omnia propalavit. Nuntius mittitur Domino Duci, qui cognita veritate, *Vitalianum* de *Venetiis* forbannivit. Rebellis *Paduæ* judicatur, ejus bona fuerunt confiscata. Fuit hoc eodem anno mense *Julii*.

Vitalianus *ob id in exilium missus*.

Reditus Jacobi, *&* Jacobini Carariensis *in patriam*.

Eodem mense dominus *Vbertinus Jacobum*, & *Jacobinum*, filios Domini *Nicolai* de *Carraria*, reduxit *Paduam*, qui tempore expulsionis domini *Nicolai* per *Conradum* de *Ovenstagno* ducti fuerant in *Alemaniam* vinculati, ut supra scribitur satis plenè.

Obsidio, & captio Cumule. * Camulæ *aliis*.

Mense *Octobris* dominus *Carolus*, filius Regis *Joannis*, qui dominabatur in *Civie*, & *Feltre*, obsedit * *Cumule*, & cæpit.

Vivarii *de* Vivario *cædes, & occisoris ejus*.

Tempore quo exercitus *Paduæ*, *Venetorum*, & *Florentinorum Vicentiam* opprimebat, *Vivarius* miles de *Vivario* de *Vicentia*, domini *Mastini* fuit rebellis, qui stans in Curia Magni *Vbertini*, ejus jussu ad Imperatorem *Ludovicum* in *Alemaniam* equitavit, qui opera domini *Mastini* in reditu infelici, in *Valdeagro*[3] jugulatur. Ejus occisor, (qui sororem ejus[4] spuriam habebat uxorem, fugiendo cum equo in *Atice* est summersus. Fuit hoc prædicto anno, & mense *Novembris*. Frater spurius *Vivarii*, auxilio domini *Vbertini*, in Castro *Belvisini* dicti *Vivarii* Communi *Vicentiæ* revelavit. In anno sequenti mense *Aprilis* dominus *Mastinus* dictum Castrum obsedit, & cœpit. *Petrus Zenus* de *Venetiis* MCCCXLI. die primo *Septembris* suum regimen inchoavit, & mensibus XVIII. fuit Potestas.

Spurius Vivarii *rebellat in* Belvisino. *Idem Castrum capitur ab* Vbertino.

1341 Petrus Zenus, *Potestas* Paduæ.

CAP. V.

Eodem mense.

De societate facta contra Dominum Mastinum, *& aliis.*

Vbertinus Vicentiæ *dominatum affectat*.

Magnus *Vbertinus* cupiens adimplere, quod optabat, scilicet de *Vicentia* expellere *Veronenses*, fuit in die *Olivarum* IX. *Aprilis*, in secreto colloquio *Lendenariæ*, ubi fuerunt *Obizo Estensis* Marchio, 81
Dominus *Bononiæ*, Ambassatores *Florentiæ*. Firmata fuit Societas, & juramenta contra Dominos de *Verona*.

Societas contra Scaligeros.

Dum hæc geruntur, Dominus *Luchinus Vicecomes* de *Mediolano*, *Mastinus della Scala*, *Ludovicus* de *Gonzaga* contra *Bononiam* se parabant. Qui omnes convenerunt in *Parma*, ubi pro Domino *Mastino* regebant Domini de *Corrigio*. *Hengelmarius* verò de *Villandres*, per Dominum *Vbertinum* requisitus, cum septingentis *Theutonicis* galeatis venit *Paduam*, & transitum faciens per *Ferrariam*, ivit *Bononiam* XIII. die *Augusti*. Cum verò ab utraque parte convenissent fortissimæ Nationes, interventu Domini *Luchini*, fuit concordium, de quo videns Dominus *Vbertinus* se fraudatum, simulavit in totum. Sic *Hengelmarius* die XXI. *Septembris* rediit *Paduam*, & receptis muneribus a Domino *Vbertino* in *Alemaniam* equitavit.

Hengelmarius *de* Villandres *ab* Vbertino *conducitur*.

Strata S. Petri Paduæ *quando facta*. *Item laboreria alia*.

Mense *Octobris* fit strata *S. Petri*, & multa alia laboreria inchoantur. Circa enim munitionem, & restaurationem Civitatis, & Villarum Dominus *Vbertinus* instabat.

Die

EMENDATION. LOGOR. ALIQV. AB OSIIMANV.

(a) Pecia *S.* Martini. *Forte melius.* Peciam *S.* Martini.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Joannes Sanù.* P. *Joannes Ciani.*

2 *De* Corrigio. V. *de* Corrigia.

3 *In* Valdeagro. M. *In* Valde agro.

4 *Qui sororem ejus* In V. deest *ejus*.

Die primo *Novembris* expelluntur de *Florentia Bardi Frescobaldi*, & *Rubei*; sed non omnes. Hac de causa *Florentia* ducitur in Dominium, secundum quod dicetur inferius.

Vbertinus *studiosus restaurandæ Urbis, & Agri* Patavini. *Nobiles ejecti* Florentia. Macharuffi *ab exilio revocantur cum* Transelgardo *de* Malitiis. Conradinus de Buchis *decapitatur* Brixiæ.

Revoluto anno Domini, scilicet MCCCXLI. die VIII. *Januarii*, Dominus *Vbertinus* ob amorem, & reverentiam *Azonis* Marchionis *Estensis*, cujus optabat amicitiam super omnia, ad gratiam suam, & Communis *Paduæ* gratiosè recepit *Nicolaum*, & *Marsilium* de *Macharusis*, *Transelgardum* de *Malitiis*, olim propter mortem *Macharussi* Communis *Paduæ* rebelles, & capitales inimicos Magni *Marsilii* de *Carraria*.

Eodem mense *Conradinus* de *Buchis*, olim Potestas *Paduæ*, qui fuit auctor dandi *Brixiam* Domino *Mastino della Scala*, & postea auferendi, & eam reduxit in dominio Domini *Luchini Vicecomitis*, ejus jussu decapitatur in *Brixia*, convictus, quod tertio vellet pro Domino *Mastino* prodere Civitatem.

Die XXII. *Februarii* in *Rhodigio* in magna familiaritate fuerunt in colloquio Dominus *Vbertinus*, *Estensis* Marchio, *Joannes* de *Pepulis* de *Bononia*. Quid fuerit actum ignoratur, eo quia nullus sequebatur effectus.

Al. Ex quo.

CAP. VI.

De facto Parmæ, *&* Mantuæ, *& aliis Capitulis.*

Corrigientes Parmam *adimunt* Scaligeris.

DE Avunculis suis de *Corrigio*, circa regimen *Parmæ*, & custodiam, Dominus *Mastinus* plurimum confidebat, qui contra Nepotes cum *Mantuanis* conspirantes pugnaverunt contra militiam Domini *Mastini*, & obtinuerunt Civitatem violenter. De hoc Dominus *Vbertinus* recepit Epistolam: *Magnifico Domino, Domino* Vbertino, *Civitatis* Paduæ *domino Generali. Vobis ad gaudium nuntiamus, quod die* Lunæ XXI. Madii *in primo somno Dominus* Bonetus *de* Malavicina *nobis insultum fecit cum omnibus armigeris Civitatis* Parmæ. *Nos verò ad nostram defensionem pugnantes, eos finaliter devicimus, & conati sumus Civitatem exire. Fugam arripuerunt. Dominus verò* Bonetus *sub fide detentus est.* Guidus, Simon, Azo, Joannes *fratres de* Corrigio. *Data* Parmæ *die* XXII. Madii. Hoc tempore *Guidus* de *Gonzaga* erat cum sua militia extra *Mantuam*. Sic D. *Mastinus* cogitavit de facto *Parmæ* facere ultionem. Unde D. *Albertus* cum signis D. *Ludovici* de *Gonzaga* subito versus *Mantuam* equitavit, quem *Mantuani* putantes esse *Guidonem*, filium *Ludovici*, promiserunt accedere usque ad portam. Nutu Dei cognitis inimicis fuit Civitas a tali periculo liberata. Tunc D. *Albertus* spe fraudatus extra *Mantuam* discurrendo igne, ac ferro omnia traxit in prædam. Fuit hoc MCCCXLI. die III. *Junii*.

Bonetus de Malavicina Parma *pellitur & capitur*. Guidus de Gonzaga. Albertus Scaliger *contra* Mantuam. Mantuani *contra* Veronam. Vbertinus *cupit recuperare* Vicentiam. Vicentia Paduanis *erepta a* Scaligero.

Mense verò *Septembris Mantuani* auxilio Magni *Vbertini*, & D. *Luchini Vicecomitis* equitaverunt contra *Veronam* hostiliter, & quasi omnia combuserunt extra portas. Ex hoc facto Dominus *Paduæ* gaudia magna sumit. Putabat juxta pacta ducere exercitum contra *Vicentiam*, quam D. *Canis della Scala* traxit de dominio Civitatis *Paduæ* tempore adventus Imperatoris *Henrici*. In *Montagnana Paduani* districtus erant parata victualia, & cætera necessaria pro exercitu. *Mantuani*, ficta causa proditionis exercitus, *Mantuam* sunt reversi. Doluit D. *Vbertinus*; tamen indignationem suam celavit in totum. Mense *Augusti*, *Jacobus* filius *Nicolai* de *Carraria*, *Costantiam* de *Polenta*, sororem Socrus Domini *Vbertini*, duxit Uxorem.

Jac. de Carraria *uxorem ducit* Constantiam *de* Polenta. Vbertinus *sororem suam Abbatissam strangulari jubet.*

Eodem mense soror Magni *Vbertini*, Sororum minorum Abbatissa, de stupro accusata, ejus jussu strangulatur. Postea verò stuprator, scilicet quidam Frater. Mense verò *Septembris Rizardus* a *Ponte* ejus jussu gladio occiditur. Mense *Novembris Aldrighetus* de *Castrobarco Catherinam* de *Scrovegnis*, nepotem domini *Vbertini* [1], duxit uxorem.

Rizardus a Ponte *jussu* Vbertini *occiditur*. Aldrighetus *de* Castro Barco *uxorem ducit* Catherinam *de* Scrovegnis.

CAP. VII. 82

Eodem Anno.

De captione Principis Joannis, *& obsidione* Lucæ.

EXpulsis *Veronensibus* de *Parma*, desperans Dominus *Mastinus* tenere *Lucam*, convenit eam dare D. *Florentinis* pro ducentis millibus Florenis. Mediator *Obizo Estensis* Marchio, pro securitate prædictorum habuit obsidem *Ferrariæ* filium Domini *Mastini*, cum multis Civibus de *Verona*: de *Florentia* multos milites, & potentes. *Pisani* auxilio Dominorum *Vbertini*, *Luchini Vicecomitis*, *Januæ*, & filiorum *Castrutii*, qui de *Verona* fugierunt, magnificè se posuerunt cum exercitu juxta *Lucam*, ne summitteretur *Florentiæ* suis viribus resistentes. *Florentini* cum *Veronensibus*, & *Ferrariensibus* ex adverso magnificè convenerunt. Jam tamen *Pisani* fortificaverant suum exercitum foveis, & belfredis. Ab utraque parte convenerunt fortissimæ nationes. Mense verò *Octobris* convenerunt simul ad bellum. Fuit cædes magna, & ab utraque parte capiuntur Optimates. Fortuna belli fuit æqualis. *Pisani* plus fortificantur in campis, in tantum, quod D. *Florentini* nullo modo potuerunt suum exercitum superare. Cum jam *Luca* fame valida premeretur, anno sequenti, & mense *Julii*, datur in manibus *Pisanorum*.

Luca *pro florenis 200. miltibus* Florentinis *promittitur a* Scaligeris. *Bellum inter* Pisanos, *&* Florentinos Lucæ *causa*. Pisani Luca *potiuntur.*

Eodem anno MCCCXLII. Mense *Januarii*, *Petrus Zenus* Potestas *Paduæ*, cæpit adulterum cum uxore, qui statim occiditur: adultera prægnans reservatur: quæ post partum, & regimen *Paduæ* strangulatur. *Petro Zeno* die IV. *Martii* successit *Joannes Gradenicus*, qui ideo distulit, quia VII. diebus ningere non cessavit. Anno uno, & sex mensibus fuit Potestas.

1342 Petrus Zenus *Potestas* Paduæ. Jo. Gradenicus *Potestas* Paduæ. *Nix septem dierum.*

Princeps *Joannes*, filius Regis *Boemiæ* habebat uxorem *Margaritam Tirolis* Comitissam, qui jussu dictæ Dominæ a suis militibus captus fuit in *Tirole*. Asserebat enim, quod carnaliter eam non habebat uxorem. Princeps ergo voluit palàm probare contrarium. Hoc factum est opera *Ludovici* Ducis *Bavariæ*, qui se dicit *Romanorum* Regem. Princeps liberatus ivit *Boemiam*. Fuit hoc mense *Octobris* anni MCCCXLII.

Jo. *Regis* Boemiæ F. *uxoris jussu comprehensus.*

Anno verò sequenti mense *Februarii*, Marchio *Brandeburgensis*, filius *Ludovici*, in *Tirole* dictam Dominam de facto accepit uxorem. *Ludovicus* in *Tridento* cum filio jussit festum maximum celebrari, ubi secum multi Principes *Alemaniæ* convenerunt. qui eodem mense, tanquam Imperator, dictum matrimonium confirmavit: filium verò, & Dominam de comitatu *Tirolis*, & Ducatu *Karintiæ* investivit.

Marchionis Brandeburgensis *nuptiæ*.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.
1 *Nepotem D.* Vbertini. *M. Neptem, &c.*

CAP. VIII.

De morte quorundam, & aliis Capitulis.

Benedicti Pont. obitus. Clementis VI. Pont. creatio. Jo. de Vigontia dignitates, mores, & senectus. Exulum quorundam Paduanorum exitus.

DOminus Pontifex *Benedictus* obiit in *Avinione* MCCCXLII. die XXIX. *Aprilis*, & die VII. *Madii* eligitur *Clemens* VI. *Joannes* de *Vigoncia*, *Justus* Judex, Miles pro communi *Paduæ* rexit *Vicentiam*; Item *Cremonam*, *Florentiam*, *Perusium*, & alias Civitates. Sæpe fuit Legatus coram Papa, Imperatore, Regibus, Civitatibus, Ducibus, Episcopis, & Prælatis. Omni honore dignus habebatur a Civibus *Paduæ*, qui in summa egestate senuit. Huic compatiens Dominus *Ubertinus* necessaria ministravit.

Filii Prosdocimi Caliginis. Fratres de Tempo. Federicus de Capitelistæ. Jacobinus de Hengelfredis. Novellus de Rubeis.

De *Parma Veronsibus* jam fugatis, infrascripti rebelles *Paduæ Mantuam* fugierunt, qui jussu Domini *Mantuæ* carcerantur, scilicet, *Henricus*, & *Guilielmus* filii *Prosdocimi Caliginis*, *Tempo*, & *Gulielmus* fratres de *Tempo*, *Fedricus* de *Capitelistæ*, *Jacobinus* de *Hengelfredis*, *Novellus* de *Rubeis*. Hos Dominus *Ubertinus* habere suis nunciis procuravit, qui a Domino *Mantuæ* gratiam habuit postulatam. Hi die XII. *Junii Paduæ* præsentati in cavea Domini *Giberti* carcerantur. Omnes fame in carceribus perierunt, viri tamen juvenes, & robusti. Filii verò *Prosdocimi*, jussu Domini honorificè dantur sepulturæ, quorum unus primo obiit omnium die VII. *Decembris*; ultimus verò omnium prædictorum obiit die XXV. *Januarii*.

Mastini militis Civiensis cædes. Cretenses a Venetis rebellant. Creta reducitur ad Venetos. Mors Thomæ de Capite Nigro.

Eodem anno, mense *Julii*, *Mastinus* miles[1] de Castello *Civie* cum suis sequacibus occiditur in *Civie*. Eodem anno quidam *Cretenses* Communi *Venetiarum* fiunt rebelles. Vnde mense *Septembris*, consentiente Magno *Ubertino*, Stipendiarii de *Padua* iverunt in *Candiam* cum *Venetis*. Vltimo quidam de rebellibus, corrupti pecunia, *Venetorum* socios occiderunt, & Insula *Cretæ* placata reducitur sub Dominio *Venetorum*. Eodem anno, mense *Novembris* jussu Domini sine causa *Thomas* de *Capite Nigro* cum filio carceratur, ac squallore carceris jam consumptus, relaxatus post triduum expiravit.

83

CAP. IX.

Eodem Anno.

De Domino Florentiæ, *& ejus expulsione.*

EXpulsis *Bardis*, *Freschobaldis*, & *Rubeis* de *Florentia*, propter *Lucam* a *Pisanis* noviter acquisitam, crevit discordia inter Nobiles, & Minores. Accusabantur aliqui, quod tractassent, ne *Luca* esset sub Dominis *Florentinis*. Accidit verò, quod eo tempore, mense *Julii*, Dux *Athenienfis* erat *Florentiæ* in auxilium, qui mense *Septembri* opera Nobilium, qui per Populares opprimebantur in tantum, quod in Communi vivere disperabant, efficitur Dominus Civitatis.

Dux Athenarum Dominus a Florentinis adscitus.

Luca Pisanis a Florentinis concessa.

De facto *Lucæ* pacem fecit, quod extrinseci de *Luca* restituantur in integrum. Item quod *Luca* recipere debeat Potestatem de *Florentia*. Item *Luca* esse debeat in Dominio *Pisæ*. Item quod *Pisani* usque ad XV. annos annuatim dare debeant *Florentinis* florenos decem millia. Item, quod *Florentini* habere debeant quatuor Castra, quæ eis data fuerunt tempore pacis factæ inter *Venetos*, *Florentinos*, & Dominos *della Scala*. Post hoc *Bardos*, *Frescobaldos*, *Rubeos*, & alios Nobiles expulsos reduxit *Florentiam*, aliquos divites Populares punivit ad mortem, accusatos, quod tempore, quo regebant *Florentiam*, spoliassent ærarium. Cum verò opprimeret Populares, nec Civitatem regeret in communi, & instaret sollicite circa pecuniam congregandam, conjurarum est contra eum. In anno sequenti, & mense *Julii* ab universo populo *Florentiæ* obsessus, cum sua militia in palatio Priorum *Florentiæ* obtinuit optatam licentiam recedendi: qui spoliatus thesauris, & equis, & armis, per *Venetias* rediit *Athenas*. *Aretium* verò, & *Pistorium*, antea sub dominio *Florentiæ* constituta, esse voluerunt in Communi. Sicut enim Dux miraculosè & subito volavit ad astra, sic cecidit in ruinam.

Dux Atheniensis Florentia pellitur. Aretium, & Pistorium Florentinis rebellant.

CAP. X.

MCCCXLII.

De societate quorundam Theutonicorum, *& Duce* Venetiarum.

Germanorum de rapto victus.

IN MCCCXLII. junguntur insimul quatuor millia galeati *Theutonici*, qui discurrentes contra *Forlivium*, *Ravennam*, *Parmam*, *Bononiam*, & ubique, omnia trahebant in prædam. Domini *Luchinus Vicecomes*, & Dominus *Ubertinus* de *Carraria* auctores se curialiter excusabant. Asserebant enim dictam societatem a rebellibus *Bononiæ*, *Parmæ*, & aliarum Civitatum inchoatam. Tamen *Bononienses*, & *Veronenses* Societatem corruperunt, & contra *Mantuam* eam miserunt. Dominus *Paduæ* aliquantulum trepidavit, ne contra *Paduam* duceretur. Hæc Societas, propter prædicta facta omnibus odiosa dissolvitur: & per partes *Veronæ* anno sequenti, mense *Januarii*, *Theutonici* in *Alemaniam* sunt reversi.

Iidem contra Mantuam.

Turris Savonarolæ lapsus, & reparatio. Mors Bartholomæi Grandenici Ducis Venetiarum. Andreas Dandulus Gradenici successor. Vbertini gratulatio ad eundem.

Prædicto anno fuit quasi diluvium, & Turris *Savonarolæ* cum parte muri ruit, quæ jussu Domini melius reaptatur.

Revoluto anno Domini, scilicet MCCCXLIII. XXVIII. *Octobris* obiit *Bartholomæus Gradenicus* Dux *Venetiarum*. Cum verò *Veneti* de aliquo annoso eligendo non possent convenire, post certamen elegerunt in Ducem Dominum *Andream Dandulum* annorum XXXVIII. legali scientia decoratum, die III. *Januarii*. Hac electione *Paduæ* nuntiata, Dominus *Ubertinus* nobilem legationem misit *Venetias*, quam Dux summo honore recepit gratiosè, & Domino *Paduæ*, & Communi de honore ei facto retulit gratias immortales, defferendo semper[2] Commune *Venetiarum*, & se perpetuo serviturum.

CAP. XI.

MCCCXLIII.

Qualiter Domini Vbertinus, *&* Mastinus *amicabiliter convenere.*

Jo: Gamarella Mastini Legatus ad Vbertinum.

POst secreta colloquia *Joannes Gamarella* ivit *Veronam*, qui retulit Magno *Vbertino* de *Carraria*: *Dominus* Mastinus *de* Verona, *ut asserit, optat vobiscum habere pacem, & vos personaliter visitare.* Sic die XXV. *Madii* in *Montagnana* cum Domino *Ubertino* fuerunt in prandio Legati

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 Mastinus *miles*. V. Martinus *miles*.

2 *Deferendo semper*. V. *offerendo semper*.

Guidus Ricius, & Gibertus de Fojano. Bonetus de Malavicina.

gati Domini *Mastini*, *Guidus Ricius*, & *Gibertus* fratres de *Fojano*, *Bonetus* de *Malavicina* cum aliis militibus, & nobilibus sociati. Ii ea
84 die revertuntur *Coloniam* cum legatione nobili *Paduana*, scilicet *Rolando* de *Rubeis*, *Jacobo* de *Carraria*, *Jacobino* de *Peraga*, & aliis nobilibus *Paduanis*, quos Dominus *Mastinus* honorificè recepit. Et facto mane sine armis equitavit *Montagnanam* versus, cui per duo milliaria extra terminos sui districtus, occurrit obviam Dominus *Vbertinus* multis Nobilibus sociatus. Ambo uniti simul in amplexu se mutuò susceperunt, qui cum magno gaudio venerunt *Montagnanam*, ubi in conviviis, & solatiis sunt gavisi. Die verò II. *Septembris* Dominus *Vbertinus* ivit cum multis Nobilibus *Paduæ*[1] *Coloniam*. De honore eidem, sociisque facto, omnes Dominum *Mastinum* magnifice laudabant. Secreta fuerunt eorum colloquia, & incognita, tamen quidam miles * *Vicesilii* naturalis, Domini *Mastini* gentilem pupillam, & filiam naturalem Domini *Vbertini Paduæ* disponsavit. *Veneti* hanc amicitiam suspectantes, *Paduanos*, *Vicentinos*, *Parmenses* in *Tarvisio* stipendiarios cassaverunt.

Rolandus de Rubeis. Jac. Carrariensis. Jacobinus de Peraga. Vbertini, & Mastini colloquium.

* Al. Vice filii.

Palatium Vbertini.

Hoc anno expletum fuit Palatium claustrale mirificum Domini *Ubertini*, & aliud inchoatum. Item muri spaldorum pulcherrimè separantur. Item fiunt aggeres *Brentæ*, *Tergulæ*, & navigium *Montagnanæ*, per quod itur *Est*, & stratæ omnes Civitatis, & publicæ Villarum reficiuntur. Circa reparationem Civitatis, & districtus Dominus *Vbertinus* sollicitè procurabat.

Vbertinus rebus publicis intentus.

Mors Zamboneti de Curte. Vbertini imperium violentum.

Eodem anno obiit *Zambonetus* de *Curte*, & ejus amplæ divitiæ indebitè confiscantur. Item duo Pastores excæcantur in carcere sine causa. Item quædam nobilis Domina maritatur violenter jussu Domini *Vbertini*.

Bellum inter Francos, & Anglos. Philippus Valesius.

Hoc tempore fuit maxima discordia inter Regem *Franciæ*, & Regem *Angliæ*, qui Nepos *Philippi* quondam Regis *Franciæ* ex filia, deficientibus tribus Regibus successivè filiis dicti Regis *Franciæ*, se jactabat Regem: *Philippus* vero filius *Caroli* fratris dicti Regis *Philippi*, descendens ex linea masculina, se magnificè defendebat. Interventu vero Summi Pontificis fiunt treguæ. Hoc tempore fuit Pax in universo Populo *Christiano*; tamen parvo tempore duratura. Hoc dicetur infra.

Pax universalis Christiani Orbis.

Cap. XII.

Eodem Anno.

De morte illorum de Flumicello.

Dyanesii de Flumicello cædes.

Marsilius Major de *Carraria Dyanesium* de *Flumicello* habuit socium, quem ditavit. Tamen conjurationi factæ contra eum, tempore dominii *Veronensis*, annuit, & Majoris *Marsilii* secretissima revelavit. Expulsis *Veronensibus*, Domino *Marsilio* jam defuncto, ivit *Veronam*, quem Dominus *Mastinus* in contemptum Magni *Vbertini* recepit, & ei necessaria ministravit. Qui prodito domino *Mastino*, adulationibus Domini *Vbertini* jam seductus, *Paduam* venit, & habuit in integrum bona sua: qui blando sermone cives in eo, quod poterat, provocabat contra Dominum *Vbertinum*[2]. Hac de causa Domini *Dyanesius*, & *Bonifacius* ejus germanus, juvenis, & innocens die XXVI. *Novembris*, bonis omnibus publicatis, sæverissimè judicantur. Tracti vero ad caudam Asini per lutum, fuerunt in furca suspensi. *Marsilius* ejus filius, *Pax* ejus frater, *Antonius* ejus nepos, qui cum eo fuerunt *Veronæ*, de *Padua* fugierunt: qui, bonis publicatis, cum eorum successoribus de *Padua* sunt banniti.

Bonifacius.

Marsilius, Pax & Antonius de Flumicello.

MCCCXLIII. die primo *Septembris*, incæpit Potestaria Domini *Petri Zeno*, qui Capitaneus eligitur contra *Turcos*.

Petrus Zenus Potestas Paduæ.

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Multis nobilibus* Paduæ. P. *multis nobilibus* Paduanis.

2 *Provocabat contra D.* Vbertinum. In P. desunt hæc, *contra D.* Vbertinum.

Cap. XIII.

MCCCXLIV.

De Comite Analdo.

Fama Magni *Ubertini* pervenit ad aures, quod *Gulielmus*, dictus *Analdus*, Comes *Anoniæ*, qui Regibus *Franciæ*, *Angliæ*, *Siciliæ*, & Imperatori jungebatur vinculo parentelæ, rediens a visitatione Sepulchri, expectabatur *Venetiis*. Qui ejus non expectans adventum, nobiles suos Legatos, *Marsilium* de *Carraria*, *Rolandum* de *Rubeis*, *Henricum* de *Lucio* magnificè misit *Venetias*, ubi fuerunt cum Comite honorificè. Hi Nobiles expensis Nobilis *Ubertini* sociaverunt dictum Principem versus *Paduam*. Ad ejus adventum omnes Nobiles occurrerunt. Quia hora erat Galli cantus, cerea sine numero per aliqua milliaria undeque collucebant, quod nox videbatur omnibus clara dies. Princeps intrans Vrbem, mirabatur de magnitudine, & pulchritudine Palatii Domini *Ubertini*. Qui cogitans honorem sibi factum, & sumptus, Dominum *Ubertinum* visitavit infirmum, & ei grates retulit de honore sibi facto, & suis militibus: & servitium, & amorem 85
obtulit perpetuum. Magna dona in equis, armis, & auro renuit, præter duos pulcherrimos Palafrenos, asserens Sonipedes magnos sibi oblatos non posse longum iter sustinere. Sociatus dictis Nobilibus ivit *Vicentiam*, qui reversus *Bassanum*[3] versus *Alemaniam* equitavit. Galeam suam munitam magistro navis donavit in *Venetiis*. Fuit hoc die ultimo *Novembris*.

Gulielmus Analdus Comes Anoniæ, Vbertini hospes.

Marsilius Carrariensis. Rolandus Rubeus. Henricus de Lucio.

Palafreni.

Revoluto anno MCCCXLIV. primo *Januarii*, *Vbertinus* carceravit *Odoricum* de *Sancto Lazaro*, qui libris decem millibus se redemit, ficta causa contra ipsum, quod cum *Dyanesio*[4] de *Flumicello* fuisset locutus in ejus præjudicium. Verior tamen causa est (a), quia habebat eum odio, propter quoddam litigium, actum contra eum[5] in tempore retroacto: & sic *Odoricus* expensarum dicti Comitis fuit solutor. Eadem causa ficta *Dyanesii*, *Franciscus* de *Vigontia* a suis dicitur venenatus, ne publice mortem vituperosam sustineret, quam Dominus *Ubertinus* eum facere minabantur. Eodem anno, mense *Martii*, dictus Dominus comburi jussit Mulierem unam cum filia sola. Causa, quia unus homicida in earum domuncula latitavit hora parva. Eodem mense Horologium XXIV. horarum, jussu Domini, ponitur in summo turris Palatii.

Odoricus a S. Lazaro.

Francisci de Vigontia obitus. Vbertini crudelitas.

Horologium Paduæ in summa turri.

Cap.

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.

(a) *Verior tamen causa est.* Melius. *Verior tamen causa fuit.*

3 *Qui reversus* Bassanum. M. *Qui regressus* Bassanum.

4 *Dyanesio.* P. *Dyonisio*, ut infrà, *Dyonisii*, pro *Dyanesii*.

5 *Actum contra eum.* Desunt in V. *contra eum.*

CAP. XIV.

Eodem Anno.

De Falsariis, & facto Xichi, *& morte* Lemici, *& aliis.*

Nicolaus de Gardellis.

ACcusantium falsò crevit multitudo; sed accidit semel casus, quod tres accusaverunt *Nicolaum* de *Gardellis*, quod verba injuriosa blasphemiæ dixisset contra Dominum *Ubertinum*. Qui veritate subtiliter exquisita, quatuor coronati corona falsorum ducti sunt per plateas in Burgos cum tibiis vociferantibus. Omnes ad tale spectaculum accurrebant de tali justitia Deum, & Dominum benedicentes in secula. Ultimo linguis sunt privati omnibus in exemplum.

Xichus de Caldanatio.

Eodem anno mense *Martii*, *Xichus* in suis castris in *Caldenatio*, & alibi, multum infestabatur ab Episcopo *Tridenti*. Nam eodem anno, mense *Junii*, exercitus *Theutonicorum* ducitur (a) contra eum per *Conradum* de *Sinan*, & *Hengelmarium* de *Villandres*. Qui veniens *Paduam* a Domino *Ubertino* auxilium obtinuit imploratum. Fiunt treguæ. In Imperatorem *Ludovicum*, Marchionem de *Brandburgh* ejus filium, & Dominum *Ubertinum*, fuit de controversiis partium compromissum.

Conradus de Sinan. Hengelmarius de Villandres.

Losmastro.

Hoc *Paduæ Losmastro*, & *Hengelmarius* personaliter retulerunt, qui in donis, & conviviis a Domino *Ubertino* magnifice sunt recepti. Qui statim in *Alemaniam* pro pace misit suos Legatos.

Lemicii de Dente cædes.

Dum *Lemizius*[1], frater Naturalis *Gulielmi Dente*, cujus Dominus *Ubertinus* fuit occisor, pro sui tutela staret *Venetiis*, dictus Dominus inimicorum sæverissimus persecutor, de *Venetis* parùm curans, eum in via publica per Sicarios interfecit.

Vbertinus occurrit Sorori Siciliæ Regis.

Eodem anno, mense *Septembris*, Dominus *Vbertinus* occurrit obviam sorori Regis juvenis *Siciliæ*, uxori futuræ nepotis Imperatoris *Ludovici*, usque *Oriagum*, quam *Paduæ* honoravit magnifice, & *Bassianum* sociata versus *Alemaniam* equitavit. In talibus Dominus *Vbertinus* videbatur egregius, & in suis factis ab Imperatore sperabat auxilium.

Raynerius de Forlivio ab Vbertino conducitur ad Lecturam Juris.

Eodem anno, & mense, Dominus *Vbertinus* habuit ad salarium DC. florenorum *Raynerium* de *Forlivio* Doctorem legum egregium, qui vere Studium fama, & opere decoravit.

Nicolai Carrariensis obitus.

Eodem anno Mense *Octobri*, Dominus *Nicolaus* obiit *Venetiis*, & in habitu *Fratrum Minorum* voluit sepeliri. Cujus corpus per *Jacobum* ejus filium translatum in Ecclesiam *Sancti Augustini*, in precioso monumento, *Paduæ* requiescit. Fuit miles pulcher, & probus, quem *Federicus* Dux *Austriæ*, nunc dictus *Romanorum* Rex, militem fecit.

CAP. XV.

Eodem Anno.

De fuga Marchionis, & facto Parmæ.

Parma Obizoni Estensi traditur ab Azone de Corrigio.

EXpulsis *Veronensibus*, *Azo*, & *Guido* fratres de *Corrigio* dominabantur in *Parma*. Oritur discordia inter Fratres in tantum, quod eodem anno, die X. *Novembris*, *Azo Obizoni* Marchioni *Estensi* dedit *Parmam*.

Philippus de Gonzaga.

86 Post hoc in *Regio*, ubi dominabatur *Philippinus* de *Gonzaga*, gentes Domini *Luchini Vicecomitis*, Domini *Vbertini*, & *Philippini* convenerunt, contra Marchionem in ejus reditu pugnaturi. Rebus dispositis in *Parma*, Marchio cœpit equitare versus *Mantuam*, qui duas acies ordinavit, in prima fuit *Franciscus* Marchio, & trecenti milites meliores: in secunda ipse Marchio cum quingentis. *Philippinus* cum sexcentis juxta *Regium* militibus de facili primam aciem superavit. Marchio *Obizo* requisitus declinavit a bello, & *Parmam* equitavit velociter. Licet non fuit strages occisorum, multi tamen fuerunt captivi[2], & specialiter Nobiles viri, *Joannes* frater *Azonis* de *Corrigio*, *Gibertus* de *Fojano*, *Joannes* de *Malatestinis*, *Marinus* de *Macharuffis*. Marchio *Obizo*, ductu Marchionis *Malaspinæ*, per *Lunisanam Mutinam* equitavit incognitus. Fuit hoc die VII. *Decembris*. Post hoc *Mantuani* equitaverunt contra *Ferrarienses*, & post combustionem *Polesini*[3] *Bragentini* salubriter redierunt.

Obizo fugit ad Regium.

Jo. de Corrigio. Gibertus de Fojano. Jo. de Malatestinis. Marinus de Macharuffis.

Mantuani contra Ferrarienses. Polesinum Bragentinum.

CAP. XVI.

De morte Petri Zeni, *& facto* Turcorum.

Petrus Zenus Potestas Paduæ. Expeditio in Turcas.

PEtrus *Zeno*[4] de *Venetiis*, *Paduæ* Potestas a *Venetis* eligitur Capitaneus contra *Turcos*. Qui, retento nomine Potestatis, de beneplacito Domini *Ubertini* ivit *Venetias*, volens obedire mandatis[5]. Post hoc Patriarcha *Constantinopolis*, Legatus Ecclesiæ, cum galeis quatuor, *Petrus Zenus* cum sex, Magister Templi *Sancti Joannis* cum sex galeis, & multis cruce signatis transierunt mare, & obtinuerunt *Smiras*, scilicet Castra *Turcorum* distantia a *Troja* fortè per milliaria quinquaginta. Die vero Ascensionis Domini nostri *Iesu Christi* pugnaverunt in mari contra *Turcos*, & habuerunt victoriam gloriosam, quinquaginta duobus lignis combustis, & summersis. Fuit hoc in pelago *Montis Sancti*, ubi est Monasterium, in quo sunt Monachi *M. D. Caloceri* nominati[6].

Victoria ab iisdem.

Smiræ.

Monasterium Montis Sancti.

Post hoc prædicatur passagium contra *Turcos* cum remissione omnium peccatorum. *Turci* vero contra *Christianos* per mare, & per terram sæviebant. Cum *Christiani* jam mare haberent placatum, & *Smiras* obtinuissent, * violenter[7] undique discurrentes, cum maxima multitudine armatorum se posuerunt juxta *Smiras*, & cum trabuchis intrinsecos infestabant in opprobrium Sanctæ Crucis. *Christiani*, vexillo Crucis præmisso, exierunt subito pugnaturi, & de *Turcis* habuerunt victoriam[8], & eorum machinas combusserunt[9]. Dum vero *Christiani* vagarentur, colligentes eorum spolia[10], & Dominus Legatus missam solemniter celebraret; *Mor-*

EMENDATION. LOCOR. ALIQU. AB OSIIMANV.

(a) *Exercitus* Theutonicorum *ducitur*. Melius & hic. *Exercitus* Theutonicorum *ductus est*.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Lemizius*. M. *Lemizo*.

2 *Fuerunt captivi*. M. *fuerunt capti*.

3 *Polesini*. Idem. *Polesinis*.

4 *Zeno*. P. *Zenus*.

5 *Obedire mandatis*. V. *obedire mandata*.

6 Post illa, Caloceri *nominati*. in P. hæc habentur. *De hoc vidi literas D.* Petri Zeni, *missas Domino* Vbertino, *& datas apud* Salonicum *die* XVI. Madii. In M. *De hoc vidi literam, &c. missam, &c. & datam, &c.*

7 *Violenter*. P. *Vi*.

8 *Habuerunt victoriam*. Addit his V. *gloriosam*.

9 *Eorum machinas combusserunt*. V. *Eorum machinas fortilitias combusserunt*.

10 *Colligentes eorum spolia*. V. *inimicorum spolia colligentes*.

Morbassan Achajæ Dominus. * Al. Orchani.

Morbassan, qui se scribit Dominum *Achajæ*, & Imperatoris * *Organi* collateralem, & pugilem, cum multitudine equitum supervenit. Contra quem Nobiles Caporales pugnaverunt egregiè, quasi ab universo vagante Populo destituti. Sed quia plerumque fit, quod major pars minorem vincit [1], contra *Christum* obtinuit *Mahumetus*. Sic eo die capita dominorum, Legati, *Petri Zeni*, *Marini Zachariæ* de *Janua*, Capitanei etiam *Rhodi*, & aliorum viginti Nobilium virorum [2] *Morbassano*, *Turcorum* domino præsentantur. Isti nobiles *Christi* pugiles, & Martyres per gloriam vivunt in æternum. Fuit hoc MCCCXLV. die XVII. *Januarii*. 1345

Christianorum clades.

Petri Zeni & Marini Zachariæ cades.

EXPLICIT LIBER OCTAVUS.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Minorem vincit.* V. *meliorem vincit.*

2 *Nobilium virorum.* V. *nobilium Martyrum.*

INCIPIT NONUS.

CAP. I.

De morte Magni Vbertini, *& ejus successoris.*

Vbertini crudelitas, & libido. Vide Lib. VIII. Cap. VI.

MAgnanimus *Vbertinus*, amicis fidelissimus, hostibusque durissimus, qui a morte Domini *Marsilii* de *Carraria* dominium, populumque *Paduæ*, absque alicujus oneris impositione, in maxima ubertate, justitia, ac largitate annis septem, diebus octo, viriliter gubernavit, erat immensæ libidinis [1], Qui post stupratas virgines multa matrimonia violavit. Hujus tamen delicti sæverissimus ultor, Sororem propriam Monialem stupratam cum religioso stupratore jussit occidi. * Deus percussit eum morbo virgæ usque ad mortem [2]. Operam vero dante *Petro* a *Campagnola*, ejus Vicario Generali, cujus consilio in suis negotiis procedebat, * Dominum *Marsilium* de *Carraria*, *Papafava* hæredem, & dominii *Paduæ* habere voluit successorem, licet sibi non esset in gradu. Sic die XXVII. *Martii* recepit dominium Civitatis. Die XXVIII. *Martii Vbertinus* solvit debitum naturale. Qui die sequenti in Ecclesia *Sancti Augustini* honorificè sepelitur. Ejus successor nihil memorabile fecit. Statim enim *Jacobus* de *Carraria*, Nepos domini *Vbertini*, qui, ut suprà dictum est, ductus fuit in *Alemaniam* per *Conradum* de *Ovenstagno*, & ibi stetit aliquo tempore carceratus, donec Dominus *Nicolaus* ejus pater eum pecunia liberavit, sciens se privatum injustè successione suorum Majorum, & specialiter de *Carraria*, & dominio Civitatis: timens etiam ejus insidias, ait sibimet: *Legi, quod agendo, & audendo res* Romana *crevit, non sedendo aut votis: non iis sensibus, & consiliis, quæ timidi cauta vocant.* Et deliberato Consilio, cum quibusdam Nobilibus, de quibus confidebat, contra Dominum *Marsilium* conspiravit. Qui tertia hora noctis clam ejus intravit hospitium, & suorum Cubiculariorum auxilio per diversa, & multa ostia jam aperta, dolosè ejus cubiculum introivit, ipsumque gladio cum audacia interfecit. Fuit hoc die VI. *Madii*, anno MCCCXLV. qui in nocte sequenti sine Præsbyteris, & candelis traditur sepulturæ.

* Legunt alii. Morbo virgæ percussus, videns se in extremo constitutum opera D. Petri, &c.

* In aliis. D. Marsilium Papafava de Carraria, licet sibi non esset in gradu, hæredem.

87 Vbertini mors herede Marsilio, & successore.

Jac. de Carraria patruum interficit.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Magnanimus* Vbertinus *amicis fidelissimus, hostibusque durissimus, qui a morte Domini* Marsilii *de* Carraria *dominium populumque* Paduæ *absque alicujus oneris impositione, in maxima ubertate, justitia, ac largitate annis septem, diebus octo viriliter gubernavit, erat immensæ libidinis.* Pro his omnibus in V. Magnum Vbertinum *de* Carraria *&c.*

2 *Deus percussit eum morbo virgæ usque ad mortem* V. *Deus percussit eum in virga longo tempore, usque ad mortem.*

CAP. II.

De Gestis per Jacobum *de* Carraria, *& ejus Dominio.*

JAcobus de *Carraria* nil putans actum, cum quid superesset agendum, Domino *Marsilio* sic occiso, eadem nocte subito se munivit amicis. Dominum *Jacobum*, qui obiit in *Pendisio* cum *Albertino* ejus filio, Nepote Domini *Marsilii*, per Nuncium simulatum D. *Marsilii* venire fecit curialiter coram se; quem jussit in pretioso thalamo aliquibus diebus honorifice custodiri. Hos postea misit *Pendisium*. *Petrum* de *Sacheto*, & *Marcum* a *Campagnola*, & *Albertinum Gottolam*, factores Dominorum *Vbertini*, & *Marsilii* de *Carraria*, maximis divitiis spoliavit. Sigillo Domini *Marsilii* in *Montesilice*, & aliis in locis imposuit, de quibus poterat confidere, & sic subito, & caute omnia subjugavit. Stipendiarii, inspecto Domino *Marsilio* mortuo, sub quo juraverant, dicto *Jacobo* juraverunt. His sic dispositis, & jam orto Sole, Primates Civitatis *Paduæ*, & universum Consilium convenerunt, qui *Jacobum* prædictum in suum Dominum per gratiam Sancti Spiritus elegerunt. Hic ducentos carceratos injuste, Laicos, & Præsbyteros de publicis carceribus, & privatis libere relaxavit. Bonum *Franciscum* de *Nigris* expulsum injuste per Dominum *Vbertinum* cum multis aliis restituit, bona etiam restituit multis indebite spoliatis, abolitiones accusationum constituit generales. Ea die *Franciscus*, filius Domini *Jacobi*, *Finam* filiam *Patari* de *Buzacharenis* accepit in uxorem. Præfatus Dominus in auro, vestibus, equis, & armis, in domibus, villis, & agris donavit immensa. Cum omnia sic prosperè processissent, statim die sequenti post cænam occiditur *Daniel* de *Torclis* [3] in domo Domini a *Jacobo* fratre dicti *Patari*, de quo doluit multum Dominus, cum esset juvenis curialis, & probus. Licet ex hoc fuerit tumultus in Vrbe, statim ad præceptum Domini Civitas fuit placata (a). Stant amodo *Paduani* pacifici de sui Domini justitia confidentes [4].

Marsilii agnati Pendisium [in carcerem missi.

Petrus de Sacheto, & Marcus a Campagnola. Albertinus Gottola Sigillum Montissilicis.

Jac. de Carraria Paduæ dominus.

Bonus Franciscus de Nigris Franciscus Jacobi F. uxorem ducit Finam Buzacharenam.

Jacobi munificentia.

Danielis de Torclis cædes.

CAP. III.

Eodem Millesimo.

De morte Regis Apuliæ, *& aliis.*

EOdem anno, die primo *Octobris*, *Bernardus Justinianus* regimen *Paduæ* inchoavit. In anno

Bernardus Justinianus Potestas Paduæ.

EMENDATION. LOCOR. ALIQ. AB OSII MANV.

(a) *Civitas fuit placata.* Vide an hæc rectius sonent. *Civitas fuit pacata.*

3 Daniel *de* Torclis. P. David *de* Torclis.

4 *De sui Domini justitia confidentes.* post *confidentes*, *Amen.*

Bellum inter Vicecomites, Estenses, & Scaligeros. anno verò sequenti MCCCXLV. Mense *Julii* contra *Parmam* exercitus Domini *Luchini* magnifice congregatur. *Obizo Estensis* Marchio, auxilio Domini *Mastini*, contra exercitum D. *Luchini* se posuit in campis pugnaturus. Dominus *Luchinus* jussit non pugnari, sperans vincere sustinendo. Dum verò de pugna partes essent in dubio, multi nobiles pugnaturi honorem receperunt militiæ. De iis *Beltrandus* de *Rubeis*, qui nobilem *Saram*, Dominam de *Campo Sancti Petri* habebat uxorem, infirmatus obiit *Cremonæ* mense *Octobris* posthumo relicto *Beltrando*. *Mors Beltrandi Rubei.*

Petrus de Canale Potestas Paduæ. Eodem Anno primo *Octobris Petrus* de *Canale* per suum Vicarium incæpit regimen *Paduæ*. Ipse enim electus a *Venetis* Capitaneus ivit contra *Zadram*. Vt suprascriptum est, anno præterito, & mense *Decembris*, *Estensis* Marchio *Parmam* obtinuit, quam Dominus *Luchinus* continuo cum exercitu* opprimebat[1], Marchio, & Dominus *Veronæ*, qui tamen habebat quatuor millia Galeatos, *Castro Sancti Felicis* jam privati, de victoria desperantes, Domino *Luchino* dederunt *Parmam* in anno sequenti, & mense *Septembris*. Nomina Civitatum, in quibus dominatur Dominus *Luchinus*, sunt hæc. *Ast*, *Novaria*, *Vercellæ*, *Laudum*, *Pergamum*, *Comum*, *Cremona*, *Placentia*, *Brixia*, *Parma*, *Papia*, & *Mediolanum*.

Azo Estensis Parma potitur. ** In aliis. Obtinebat.* *Luchino Vicecomiti Parma traditur. Vrbes eidem subjectæ.* 88

Robertus Rex *Apuliæ* ex nepote ex fratre *Vngariæ* Rege habuit pronepotem, ex filio præmortuo *Joannam* ejus neptem ejus matrimonio copulavit. Dum verò post mortem Regis *Andreas* esset in solio regali cum *Joanna*, Princeps *Taranti*, & Comes *Duratii*, nepotes ex fratre[2] dicti Regis, suspendio interfecerunt *Andream* anno Domini MCCCXLV. mense *Septembris*. Consiliarii *Vngari*, recepti per Dominum *Paduæ* honorificè, nunciaverunt hoc horrendum facinus Regi *Vngariæ*, fratri *Andreæ*, qui vindictam minabatur egregiam. *Joanna prima Apuliæ Regina. Ejus vir Andreas suspensus.*

Viennæ Delphinus in Turcas. Eodem mense *Delphinus Viennæ* per *Venetias* transivit ad *Smiras* contra *Turcos*, pro fide Catholica pugnaturus.

CAP. IV.

Eodem Anno.

De morte illorum de Lutio.

SEcundus *Jacobus* de *Carraria*, optans sapienter sibi, & posteris dominium *Paduæ* conservare, se humiliter inclinavit cum Nobilibus civibus *Paduæ* ire *Vicentiam*. Semper tamen de consilio *Henrici* de *Lutio* procedebat, de quo plurimum confidebat. Ibi cum Domino *Mastino* secreta habuit colloquia mense *Octobris*. *Henricus de Lutio.*

Prodigium Paduæ. Augustino testante: *Deus vult per sua signa ostendere futura, antequam fiant*, Vnde die IV. *Novembris* ictu fulminis comburitur, & diruitur mirabile Campanile *Sancti Antonii*, ut futura tempestas supra filios hominum demonstraretur. Magnus enim *Jacobus* de *Carraria*, *Paduæ* Dominus Generalis, gaudens de nobili comitiva, nobiles viros *Henricum*, *Nicolaum*, & *Franciscum* de *Lutio* fratres dilexit in tantum, quod eos in divitiis, & honoribus cæteris præferebat: immo quasi Domini putabantur. In hac prosperitate superbus Diabolus intravit in eos, ut ad dominium aspirarent. Sic per eos conjuratum *Conjuratio illorum de Lutio oppressa.*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Cum exercitu opprimebat.* V. *cum exercitu obtinebat.*

2 *Nepotes ex fratre.* Abest a P. *nepotes.*

A est contra Dominum Civitatis. Conjuratione cognita Dominus credere recusabat; tamen assentiens consilio saniori, *Henricum* licet invitum habuit in cænis die VI. *Decembris*. Interim eo inscio capitur *Franciscus* ejus frater[3], *Azo* verò de *Delesmaninis*, *Jacobus Grossus*, *Franciscus* de *Montesilice*, eorum amici, examinantur in tormentis; qui conjurationem leviter[4] sunt confessi. *Henricus* post cænam dolorosus, & tristis, dubitans, quid in tanto periculo sit agendum, in domo Domini intravit thalamum, ut dormiret. Post hæc intravit Vir nobilis, & astutus *Andreas* de *Rubeis* de *Parma*, & ait *Henrico*: *Dominus* Paduæ *de te confidebat in tantum, quod secundus Dominus publice dicebaris. Vnde miratur, & juste, quo animo ejus, & suorum mortem, & aliorum Nobilium solummodo cogitares.* *Henricus* negabat instanter: qui statim per conjurationis conscios, & familiam suam convictus, negare non potuit, *Franciscus* ejus frater etiam omnia est confessus. Eo tempore *Nicolaus*, qui erat in *Praja*. fugit *Lutium*. Contra eum statim die octava *Jacobinus* de *Carraria* equitavit cum exercitu: qui die sequenti *Lutium* obtinuit cum suis fortiliciis. *Nicolaus* fugit cum paucis. *Azo de Delesmaninis. Jac. Grossus. Franc. de Montesilice.* B *Andreæ de Rubeis verba ad Henricum de Lutio.* *Praja. Castrum Lutii capitur a Jacobino Carrariensi.* C *Legatio Venetorum ad eundem.*

Ejusdem verò mensis die decimo nobilis Legatio *Venetorum*, salutatione præmissa, ex parte Domini Ducis in publica concione retulit. *Dominus Dux*, & *Commune* Venetiarum *de inobedientia illorum de* Lutio *contristantur, quia Commune* Venetiarum *semper desiderat Civium* Paduæ *unitatem*, & *statum*. Et Domino *Paduæ*, & Communi contra inimicos Dominum Ducem, & Commune *Venetiarum* liberè obtulerunt. Jam manifesto crimine proditorum, Dominus *Paduæ* mirabatur; tamen non sine gemitu eos curiæ Potestatis tradidit puniendos. Sic duo fratres spontè confessi in publica Concione damnantur ad mortem. Lata sententia contra eos clamavit Concio universa: *Vere proditores sunt isti, iter imitando paternum. Eorum avus Dominus* Nicolaus *se*, & Lutium *dedit Domino* Cani *de* Verona *contra Patriam proditorie, qui domibus eversis cum eorum successoribus, ut proditor* Paduæ, *fuit bannitus tempore Imperatoris* Henrici. Populi clamore sopito, *Henricus*, & *Franciscus*, induti tristi habitu, in Palatio de more Nobilium capitibus sunt privati. * Eorum corpora in capsis scarlato involutis juxta Ecclesiam *Fratrum Minorum* in monumento suo, jussu Domini cum honore decenti die XIV. ejusdem mensis requiescunt. Eorum filii forbanniti fuerunt, & bona confiscata. Ab hac die omnes asserunt se de parte Magni *Jacobi* de *Carraria*. Die sequenti *Azo* de *Delesmaninis*, *Jacobus Grossus*, *Franciscus* de *Montesilice*, *Nicolaus* a *Finale*, & quinque alii proditores tracti ad caudas equorum in furca publica sunt suspensi. Die vero XX. undecim suspenduntur. Præfatus Dominus clementiæ mirabilis *Guarnerium* de *Lacte* suum armigerum, qui alam militum gubernabat, in conjuratione depræhensum armis privavit, & equo, & cum ire permisit impunè. De *Paduanis* consciis dissimulavit in tantum, quod aliquos fugitivos de *Venetiis* data fide curialiter revocavit. *Sententia contra illos de Lutio.* D *Supplicium eorundem. * Legunt alii. Eorum corpora scarlatis involuta in capsis juxta Ecclesiam, &c. Supplicium aliorum proditorum.* E *Guarnerius de Lacte.* F 89

Anno Domini revoluto, scilicet MCCCXLVI. die VII. *Januarii*, *Nicolaus* de *Lutio* rebellis *Paduæ*, & proditor Magni *Jacobi* de *Carra-* 1346 *Nicolaus de Lutio condemnatur.*

3 *Capitur* Franciscus *ejus frater.* Deest in eodem, Franciscus.

4 *Leviter.* P. *Leniter.*

Admonitio.

raria, bonis publicatis per curiam Poteſtatis publicè judicatur. Caſus prædictorum nos inſtruit, eſſe ſubditos Poteſtatibus, quia non eſt poteſtas niſi a Deo. Ergò qui poteſtati reſiſtit, Dei reſiſtit ordinationi. Sed qui Deo reſiſtit, damnationem acquirit. Si verò non vis timere poteſtatem, fac bonum. Si malè feceris, time. Non enim ſine cauſa gladium portat Dei miniſter ad vindictam malefactorum (a), & bonorum laudem. Sic eſt voluntas Dei.

Nuptiæ Bianchini de Porcilia *cum filia* Gulielmi Dentis.

Eodem die *Bianchinus* de *Porcilia* filiam *Gulielmi Dentis* duxit, quam recepit honorificè a Magno *Jacobo* de *Carraria*, cujus erat germana, per matrem, ſororem domini *Nicolai*.

CAP. V.

MCCCXLVI.

Magnus Jacobus *efficitur* Venetiarum *Civis*.

Andreas Dandulus Venetiarum Dux. *Beneficia* Jac. Carrarienſis *in* Venet. *Remp.* *Donatur ob id Veneta civitate.*

ANdreas Dandulus *Venetiarum* Dux, propter obſequia gratis accepta a Magno *Jacobo* de *Carraria*, & ſpecialiter de Militibus contra *Zadram*, proprio motu in publica concione decrevit præfatum Dominum cum poſteris eſſe Civem. Hoc beneficio nunciato, Dominus *Paduæ* cum nobili comitiva verſus *Venetias* navigavit, cui uſque ad *Oriagum* [1] multi Nobiles *Veneti* occurrerunt. In lacu vero juxta *Venetias* filii Ducis cum Conſiliariis, & Nobilitas Univerſa, eum viſum [2] ſtatim Ducalem navem aſcendere rogaverunt. Sic omnes cum tubis, & cantis, & omni gaudio in Ducali Palatio deſcenderunt. Cui Dux occurrens de beneplacito omnium civium ait. *Nobis placet vos cum veſtris poſteris eſſe civem* (b). Qui Domino Duci, & Communi fidelitatem juravit. Ut civis *Venetiis* [3] aliquibus diebus tenuit curiam generalem. Dux vero ipſum habuit honorifice in convivio. Per Commune fuit in vaſis aureis, & argenteis pannis variis magnifice præſentatus. Gaudet *Padua* de ſui Domini providentia, & honore. Fuit hoc eodem menſe *Januarii*.

Dona eidem collata a Communi Venetiarum.

Eodem menſe die XXIV. ex magnanimitate, & liberalitate Magni *Jacobi* de *Carraria*, ſervi illorum de *Lutio* confiſcati, fiunt liberi in Conſilio Civitatis *Paduæ*, in dicti Domini *Jacobi* voluntatis evidens teſtimonium, de quibus fuerunt præſentes circa centum. Anno ſecundo, & die primo Domini *Jacobi* Magni de *Carraria*, ſcilicet die VII. *Madii*, incæpit curſus bravii in honorem præfati Domini, & memoriam ſempiternam.

Liberat ſervos illorum de Lutio.

Ludus Bravii Paduæ.

CAP. VI.

Eodem Anno.

De facto Zadræ.

Zadra *rebellat* Venetis.

CIvitas *Zadræ* [4] eſt juxta mare, fortis & dives viris, & armis, quæ in aliquo *Venetis* tributaria, ſperans libertatem auxilio Regis *Ungariæ*, *Venetis* revelavit. Unde *Veneti* per terram, & aquam, auxilio Magni *Jacobi*, *Zadram* potentiſſime obſederunt anno Domini MCCCXLV. menſe *Auguſti*. Anno ſequenti menſe *Martii Zaninus Dandulus* regimen *Paduæ* inchoavit. *Veneti* multas pugnas fecerunt contra *Zadram*. Habebant enim galeas munitas caſtris magnis, & trabuchis, pontibus & omnibus neceſſariis ad bellandum. Fuit utriuſque partis occiſio; obtinuit tamen pars pro libertate pugnantium menſe *Madii*. Menſe vero *Junii* Rex *Ungariæ* fuit in auxilio [5] *Zadræ* cum ducentis millibus equis. Caſtra *Venetorum*, & baſtias impugnavit, & direxit machinas contra eos. *Veneti* fortiſſimè impugnati, deſperantes de defenſa, exeuntes caſtra contra *Ungaros* pugnaverunt, & combuſtis machinis, & multis occiſis obtinuerunt victoriam glorioſam menſe *Julii*. Eodem menſe Nobiles Legati Regis *Ungariæ* fuerunt *Venetiis* recepti magnificè. Poſt hæc Rex tantarum Gentium, relicta *Zadra*, in tenebris remeavit. *Andrea Dandulo* Duce, *Andrea Moreſino* per mare, & *Marco Juſtiniano* per terram Capitaneis contra *Zadram*, Cives *Zadræ*, qui voverant Patriam defendere, vel per ipſam ſepeliri, de auxilio Regis *Ungariæ* deſperantes, & fame maxima laborantes, de defenſa ulterius non ſperantes, *Venetiis* Domino Duci, & Communi de miſericordia ſupplicantes, obtulerunt dominium Civitatis, & habuerunt gratiam poſtulatam. Sic *Veneti* habuerunt *Zadram* pacifice. Sic bellum peractum longo tempore, & expenſis mille millibus florenis, fuit pacis lenitate ſopitum. 90

Jacobus Carrarienſis *eiſdem auxilia mittit.* Zaninus Dandulus *Poteſtas* Paduæ. *Bellum ad* Zadram. *Victoria* Venetorum. Andreas Moreſinus. M. Juſtinianus. Zadra Venetis *ſe tradit.*

Revoluto Anno MCCCXLVII. ultimo *Decembris*, *Jacobus* de *Carraria*, magnificè ſociatus, ivit *Venetias*, oſtendens magnum gaudium de dominio *Zadræ Venetis* acquiſito. Dominus Dux ob hanc cauſam ſociatus Magno *Jacobo* de *Carraria* ſuo concive, Epiſcopis, Abbatibus, & Prelatis, cum univerſo Clero, & *Venetiarum* Nobilitas univerſa cum reliquiis Sanctorum, & theſauris, benedicentes Dominum de tanto dono, Letanias cum cantis angelicis cantantes, Civitatem cum gaudio circuibant.

Jacobi Carrarienſis *gratulatio ea de re.* *Supplicationes* Venetiis *habitæ ob eandem.*

CAP. VII.

Eodem Anno Menſe Auguſti.

De captione Xichi *de* Caldenatio.

LUdovicus Romanorum Rex, ut dicebat, *Hengelmarium* de *Villandres* in *Feltre*, & *Civie* conſtituit ſuum Vicarium. *Xichus* de *Caldenatio* pro Florenis XII. millibus dictum officium habere procuravit [6]. *Hengelmarius Xichum* cæpit in *Bolzano*, cui mortem rigidam minabatur: caſtra *Xichi* multoties impugnavit. Etiam Epiſcopus *Tridentinus* equitavit contra *Xichum* cum exercitu. Pax fit inter eos, opera Domini *Jacobi* [7] de *Carraria*, hoc pacto, quod *Hengelmarius* habeat *Cluſam Xichi*, & ſex millia florenorum; *Covalum* vero habere debeat Magnus *Jacobus* antedictus. Sic *Xichus* in ſuo propoſito fraudatus, & ſuo theſauro ſpoliatus, fuit a carceribus liberatus. Eodem Anno MCCCLXVI. Menſe *Auguſti*.

Hengelmarius *de* Villandres *Vicarius* Lud. Bavari. Xichus *de* Caldenatio. *Capitur ab* Hengelmario. *Pax inter utrumque.* Cluſa. Covalum.

CAP.

EMENDATION. LOCOR. ALIQU. AB OSII MANU.

(a) *Ad vindictam malefactorum.* Adderem *ſed*, ante *vindictam*.

(b) *Nobis placet, Vos cum veſtris poſteris eſſe civem.* Deeſt, *noſtrum*.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Cui uſque Oriagum.* Deeſt prima vox in P.

2 *Eum viſum.* P. *eum juſſum.*

3 *Fidelitatem juravit, ut Civis* Venetiis, *&c.* V. *Fidelitatem juravit, ut Civis. In* Venetiis, *&c.*

4 *Zadræ.* M. *Jadræ.*

5 *Fuit in auxilio.* V. *fuit auxilio.*

6 *Dictum officium habere procuravit.* Deeſt in V. *habere.*

7 *Opera D.* Jacobi P. *opera Majoris* Jacobi.

CAP. VIII.

Eodem Anno.

De morte Regis Joannis, *& aliis.*

* Odoardus *aliis.* Aduardi Angliæ *Regis bellum.* Philippus *Rex* Franciæ. *Pugna inter* Anglos, *&* Francos.

ADvardus Rex *Angliæ* strenuus, & magnanimus, qui per matrem se *Franciæ* jactabat in Regem, *Francorum* universo navilio superato, cum validissimo exercitu intravit regnum, quasi usque *Parisius*. *Philippus* Rex *Franciæ* ivit magnifice contra eum. Ambo Reges ordinato bello bellaverunt. Fuit ex utraque parte immensa nobilitas bellatorum. Ambo Reges de personis fecerunt magnalia. Vltimo Rex *Franciæ* debellatur. Rex *Angliæ* stetit duobus diebus in campis, postea cum suo exercitu ivit *Mostriolum* juxta mare. In hoc bello cecidit Serenissimus Princeps *Joannes* Rex *Boemiæ* ex parte Regis *Franciæ*, Comes *Salviæ*, Dux *Lotharingiæ*, Comes de *Lansone* frater Regis *Franciæ*: & ex utraque parte alii Nobiles circa mille [1]: alii vero circa XX. millia [2] ceciderunt. Ipse vero Rex *Philippus* cum paucis Principibus sub *Pernone* [3] *Delphini* de *Alvernia* fugit *Ambionis*. Rex *Angliæ*, requisitus a Rege *Franciæ*, & gloriosissimo Principe Domino *Carolo*, filio Regis *Boemiæ*, corpus Regis mittere recusavit; sed dictum corpus ornatum habitu regio, & multis Principibus sociatum, cum omni riverentia jussu Regis *Angliæ* in *Lucemborgh* Regis oppido est sepultum. Fuit enim *Henrici* Imperatoris filius, qui a Comitatu de *Lucemborgh* duxit originem. Fuit hoc MCCCXLVI. mense *Augusti* inter *Crassim*, & *Albam villam*. Post hoc bellum Rex *Angliæ* obsedit, & cæpit * *Calex*. Vltimo opera Summi Pontificis fiunt treguæ.

Mostriolum. Joannis *Regis* Boemiæ *mors. Com.* Salviæ. *Dux* Lotharingiæ. *Com. de* Lansone. Philippi *Regis* Franciæ *fuga.* Jo. Boemiæ *Regis sepulcrum.* * *Alii* Cales.

Franconus *de* Comitibus *decollatur.*

Eodem anno *Franconus* de *Comitibus* convictus, & confessus de conjuratione illorum de *Lutio* contra illos de *Carraria*, publice decollatur.

Quidam nobilis *Vicentinus*, qui propter fracturam cruris claudicabat, & dolores sæpissime sustinebat, nec poterat liberari, in somnio admonitus Corpus Beati *Antonii Paduæ* solemniter visitavit, qui pristinam obtinuit sanitatem. Eodem anno, mense *Junii* fuit Capitulum Generale *Fratrum Minorum Venetiis*. Per Beatum *Antonium Paduæ* fiunt multa miracula, quibus visis multæ peccatrices ad pœnitentiam sunt conversæ.

Miracula D. Antonii.

CAP. IX.

MCCCXLVII.

De facto Ravennæ.

Hostatii *de* Polenta *filii.*

HOstatius de *Polenta*, patrui interfector, *Ravennæ*, & *Argentæ* dominator, post annos XX. sui dominii obiit, tribus relictis filiis. Duo minores, scilicet *Pandulfus*, & *Rambertus*
91 cæperunt *Baylardinum* in *Argenta*, qui subito equitaverunt *Ravennam*, & affirmantes fratrem occisum gladio, obtinuerunt dominium. Post hæc discordes fratres pacificantur, & simul honorem militiæ susceperunt, & inter eos fraternus videbatur affectus. *Baylardinus* vero,

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Alii nobiles circa mille.* V. *Alii nobiles milites circa mille.*

2 *Alii vero circa* XX. *millia.* V. *Alii vero* XX. *millia.*

3 *Pernone.* P. *Penene.*

A suæ captionis memor, fratres cæpit & in turri [4] fortissima tenuit carceratos, eorum sequaces privavit divitiis, & aliquos carceravit, multos dira morte consumpsit. Sic duo juvenes in suo proposito defecerunt. Non enim, qui incæperit, sed qui perseveraverit, salvus est. Fuit hoc Mense *Martii* MCCCXLVII.

CAP. X.

De Domina Isabella.

* *De* Flisco *aliis.* Vxoris Luchini Vicecomitis *adventus* Paduam. *Comitatus ejusdem.*

B ISabella Genuensis * de *Flesco*, Vxor D. *Luchini Vicecomitis*, carens prole, uno partu gemellos peperit. Vnde visitare voluit limina *Sancti Marci*, quæ transiens per *Veronam*, die V. *Martii* [5] intravit *Paduam*: quam a confinibus *Vicentiæ* Dominus *Jacobinus* frater Domini sociavit. Major verò *Jacobus* ei obvius juxta *Paduam* cum ea equitavit [6]. Ipsa sedens in sonipede phalerato, capite non velato, videbatur Regina. Erat enim sociata Dominabus, & Nobilibus [7] *Lombardiæ* cum sexcentis equis. Ante ejus equum procedebant Milites, & Nobiles Domicelli. In Palatio eminenti sedem habuit, ubi nobilis *Constantia* de *Polenta*, Vxor domini habi-

C tabat, & ibi fuit continuo Curia generalis Dominarum, & Nobilium Civitatis cum expensis decem millium florenorum. Versus *Venetias* usque ad *sanctum Hylarium* eam Magnus *Jacobus* sociavit; abinde usque *Venetias Franciscus* ejus filius, qui in *Venetiis* tenuit Curiam generalem. *Veneti* ei obviam magnifice occurrerunt, quàm Dux, & Nobiles in conviviis habuerunt magnificè, ostendentes ei mare in Festo Ascensionis. Revertitur *Paduam* sociata magno *Jacobo* de *Carraria*, & sociata D. *Jacobino* ivit *Vicentiam* die XIV. ejusdem mensis. Super his Civitatibus dominabatur magnus *Luchinus* [8],

Constantia de Polenta. Jacobi Carrariensis Vxor. Sanctus Hylarius. Franc. Carrariensis F. Jacobi.

D quarum Magnates dictæ Dominæ fuerunt comites, scilicet *Mediolanum*, *Ast*, *Bobium*, *Tortona*, *Vercellæ Novaria*, *Comum*, *Pergamum*, *Laudum*, *Placentia*, *Cremona*, *Brixia*, *Parma*, & *Alexandria*.

Vrbes imperii Luchini Vicecomitis.

MCCCXLVII. *Andreas Moresinus* incæpit regimen [9] *Paduæ* die primo *Martii* [10]. Eodem anno, mense *Aprilis*, primo Ambassatores Regis *Vngariæ*, ituri *Aquilam*, intraverunt *Paduam*. Mense *Julii Delphinus Viennæ* rediens a *Smiris*, propter impugnationem *Turcorum*, fuit *Paduæ*. Hos Magnus *Jacobus* in conviviis, & donis magnifice honoravit.

Andreas Moresinus *Potestas* Paduæ. *Legati Regis* Vngariæ Paduæ. Delphinus Viennæ.

E

CAP. XI.

De morte Regis Ludovici, *qui se dicebat Imperatorem.*

COntra *Ludovicum* Ducem *Bavariæ* senem, & rebellem Ecclesiæ, qui per XXX. annos se appellabat Imperatorem, mandata Summi Pontificis contemnendo, *Carolus* de *Lucemborgh*, filius *Joannis* Regis *Boemiæ*, filii quondam Imperatoris *Henrici*, eligitur Imperator.

F Hic *Carolus* [11] de *Lucemborgh*, sperans de Comitissa *Tyrolis* ultionem, quam indebite Marchio *Brandeburgensis* tenebat in suam (de hoc scri-

Carolus *de* Lucemborg. *Imp. contra* Bavarum. *Contentio inter eundem, & Marchionem* Brandeburgi.

4 *Et in turri.* V. *& eos in turri.*

5 *Die V.* Martii. V. *Die V.* Madii.

6 *Cum ea equitavit.* V. *cum ea pariter equitavit.*

7 *Et nobilibus.* V. *& multis nobilibus.*

8 Magnus *Luchinus.* P. Dominus *Luchinus*.

9 *Incæpit regimen.* V. *recepit regimen.*

10 *Die primo* Martii. Desunt hæc in M.

11 *Hic* Carolus V. *Hic* Carlo.

ſcriptum eſt ſupra) *Tridentum* cum tribus in habitu Mercatoris equitavit incognitus. Qui collectis copiis armatorum a Magno *Jacobo* de *Carraria*, *Lombardiſ*que equitavit *Maranum*, deſtruxit *Bolzanum*, & circuivit illas partes. Menſe *Maji*[1] *Feltre*, *Civie*, *Rocha S. Victoris*, *Valdeſtagnum* cum *Carlubrio* fuerunt ad ſua mandata, captis *Theutonicis*, qui dicta loca cuſtodiebant pro *Hengelmario* de *Villandres*. Menſe verò *Junii Xichus* de *Caldenatio* fuit obediens. Cum Rex *Carolus* eſſet in *Feltre*, Magnus *Jacobus* de *Carraria*, a Rege invitatus, honorifice equitavit ad eum. Ambo ſimul equitaverunt *Civie*, cui Rex grates retulit[2] de auxiliis, & oblationibus factis in denariis, armis, & equis, eumque rogavit habere ſub ſua protectione Civitates, & loca nuper acquiſita, & ait, ſe redire *Boemiam*, recepturum regnum paternum; ſic Rex *Carolus* equitavit verſus *Ungariam* viſitare Regem, qui ejus filiam habebat uxorem. Crevit odium, & incendium inter Marchionem *Brandeburgenſem*, & Dominum *Carolum*, qui non poterat commode remanere deſtitutus a *Lombardis*, & penuria victualium ſtimulatus.

Ludovicus prædictus dum equitaret, venandi cauſa, ſubito morbo captus cecidit de equo, & divino judicio ſenex, & rebellis Eccleſiæ ſubito expiravit. Poſt cujus mortem Principes *Alemaniæ*, exceptis *Bavaris*, Domino *Carolo Romanorum* Regi fidelitatem debitam juraverunt. Fuit hoc MCCCXLVII. menſe *Octobris*.

[Marginal notes: Maranum, & Bolzanum. — Helgelmarius de Villandres. Xichus de Caldenatio. — Carolus Rex Jac. Carrarienſi commendat Civitates ſuas. Filia Caroli nubit Vngariæ Regi. — Bavari mors.]

92 CAP. XII.

Eodem Anno.

De Tribuno Romæ.

ROMA a Summo Pontifice deſtituta, qui tunc reſidebat in *Avinione*, oppreſſa multis cladibus, & civili bello, *Nicolaum* Notarium ſcientia, & moribus informatum, gratia Sancti Spiritus[3] illuſtravit libertatem Reipublicæ procurare: qui cum plebe contra Nobiles Urbis obtinuit principatum. Qui XX. die *Madii* fuit Tribunus, qui ſecundum locum a Regibus obtinebat, ut antiquitus Tribunus. Nam poſt Reges exactos Populus ſeceſſit a Patribus, qui ſibi Tribunos creavit, quaſi Judices, & proprios defenſores. Die XXI. *Auguſti* fit miles per Syndicum Urbis, & die Aſſumptionis Virginis coronatur. Ad hæc* ſpectacula occurrerunt Nuntii[4] Pontificis, vicinæ Civitates, & breviter tota *Tuſcia*. Coram ſe citavit *Ludovicum*, & Magnum *Carolum*, volens de juribus Imperii diſputare, aſſerens electionem *Romani* Regis eſſe Reipublicæ ab antiquo. Hic tribunus ſibi creavit Conſules, & Præfectos. Contra Tribunum *Colonienſes*, & quidam de *Urſinis*[5], & multi Nobiles *Romani* equitaverunt uſque ad Portam *Sancti Laurentii*, volentes intrare *Romam* violenter. Tribunus effuſa oratione inter ſuos, omnes animavit ad bellum, & viriliter pugnando cum Populo, & *Romana* militia victoriam habuit glorioſam. Multi nobiles *Colonienſes*, & alii fuerunt interfecti, in quibus ceciderunt[6] *Stephanus* de *Columna* cum filio. Poſt hoc creſcunt vires Nobilium. Unde Tribunus ſe locavit in *Caſtro Sancti Angeli*. Ultimo fugit in *Apuliam*, ubi tunc reſidebat Rex *Ungariæ*, qui eum habuit aliquo tempore honorifice. Hic Tribunus, perſecutus ab Eccleſia, ſive Papa, fugit ad Dominum *Carolum* Imperatorem, qui ejus interventu ad Eccleſiæ gratiam fuit receptus: de *Avinione* rediit *Romam*, & contra *Colonienſes* fecit egregia. Fratrem *Morialem* ductorem ſocietatis, ſive latronum, recepit *Romæ*, & decapitavit, & eum ſpoliavit de florenis centum millibus. Ultimo tumultu Populi in MCCCXLVII. fuit interfectus.

[Marginal notes: Nicolai Romæ Tribuni res. — Tribuni Rom. dignitas. — Syndicus Romæ. * Al. Spectanda. — Columnenſes, & Urſini. — Stephani Columnæ, & filii cædes. — Tribuni Rom. fuga. — Fratris Morialis interitus.]

CAP. XIII.

De Rege Ungariæ.

CAROLUS Princeps *Provinciæ*, frater *Ludovici* Regis *Franciæ*, per Eccleſiam fit Rex *Siciliæ*, & *Apuliæ*, contra *Manfredum*, filium quondam *Federici* Imperatoris, qui jam decem annis contra Eccleſiam occupaverat dictum Regnum. Hic *Carolus* pugnavit contra *Manfredum*[7], & eum regno, vitaque privavit. Nobilis *Conradinus*[8], nepos *Federici*, volens vendicare necem Patrui, & Regnum avitum de manu dicti Regis *Caroli* extirpare in MCCCLVI. 1366
tranſiens per *Veronam*, ivit *Piſas*, & deinde *Romam*, ultimo juxta *Aquilam* poſuit Caſtra ſua. Cum eo interfuerunt *Romani* magnifice cum fratre Regis *Caſtellæ*,* qui tunc erat Senator Urbis. Menſe verò *Auguſti* in *Campo Palatino* ſunt ab utraque parte tres acies ordinatæ. In primo congreſſu belli duæ acies Regis *Caroli* ſunt proſtratæ, occiſo Mareſcalcho Regis, quem propter ſtrenuitatem perſonæ, & armorum ornatum, Regem *Carolum* extimabant. Sic milites *Coradini*, quaſi ſecuri de victoria, circa occiſorum ſpolia inſiſtebant. Dum hæc geruntur, Rex *Carolus* viſa ſuorum ſtrage, qui tamen Miſſam non ceſſavit audire, effuſa oratione clariſſima inter ſuos, eos animavit ad bellum. Et *Chriſti* auxilio invocato regali acie ordinata, more Leonis irruit in hoſtes, de quibus victoriam habuit glorioſam. Cum Senatore *Romæ* multi Nobiles capiuntur. Transfugas, proditores, & rebelles, qui adhæſerant *Conradino*, Regia ſeveritas ſubire fecit ſententiam capitalem. *Conradinus* de bello fugiens, captus a quibuſdam *Romanis* pro immenſa pecunia Regi potentiſſimo præſentatur, quem nobiliſſimum, & pulcherrimum juſſit cum Duce *Auſtriæ Neapoli* publice decollari.

Defuncto Rege *Carolo*, *Galli* expelluntur de *Sicilia* in MCCCLV[9]. cui ſucceſſit* *Carolus*. Hic deceſſit relictis tribus filiis, & *Carolo* nepote ex filio primogenito, cui Regnum rationabiliter debebatur. Hic *Carolus* tertius opera Summi Pontificis de Regno *Ungariæ* coronatur in MCCCIII. *Robertus* ejus patruus ſecundo genitus de regno *Apuliæ* coronatur, omni ſcientia eruditus, qui multa bella fecit contra *Siculos*. Hic Rex *Robertus*, putans ex debito regnum deberi nepoti regis *Ungariæ*, *Joannam* nepotem primogenitam ex filio præmortuo, *Andreaſio* ſecundo genito Regis *Ungariæ* dedit uxorem: ſecundo genitam habuit uxo-

[Marginal notes: Carolus Andegavenſis. — Manfredus, Rex Apuliæ hoſtis Eccleſiæ. — Conradinus a Carolo ſuperatur. — Henricus Senator Urbis, ut alii tradunt. Pugna inter Andegavenſem, & Conradinum. — Conradinus a Carolo captus decollatur. Galli pulſi e Sicilia. — *Nempe Secundus. — Carolus III. Rex Ungariæ. — Robertus Rex Neapolis. — Andreaſius Rex.]

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Maji.* V. *Madii.*
2 *Grates retulit.* P. *egit immenſas gratias.*
3 *Gratia S. Spiritus illuſtravit.* M. *Gratia S. Spiritus informavit.*
4 *Occurrerunt Nuntii.* P. *Occurrere honorifice Nuntii.* M. *Occurrerunt magnifice Nuntii.*
5 *Quidam de Urſinis.* M. *quidam Urſini.*
6 *In quibus ceciderunt.* Deeſt, *ceciderunt*, in P.

7 *Pugnavit contra* Manfredum. Addit his V. *in campis* Beneventi.
8 *Nobilis* Conradinus. In V. præcedit nota temporis ſic, *in* MCCCLV. quæ deſideratur poſt *extirpare.*
9 MCCCLV. V. MCCCLVI.

Duratii *Dux.* Ludovicus *Rex* Vngariæ.

uxorem Dux *Duratii*, filius fratris Regis *Roberti* dispensatione Papali. *Ludovicus* primogenitus Regis *Ungariæ* coronatur. Mortuo Rege 93 *Roberto*, dum *Andreasius* esset in solio cum *Joanna*, non tamen a Summo Pontifice coronatus, suspendio occiditur proditorie. Auctores hujus sceleris dicuntur omnes de stirpe Regia cum *Joanna* in MCCCXLV[1]. *Ludovicus* Rex *Ungariæ*, scelere nunciato, vindictam fratris instantissime procuravit. Qui primo procuravit[2] habere *Aquilam*, quam munivit suis militibus; postea per suos Legatos obtinuit a cunctis Civitatibus pacificam licentiam transeundi in *Apuliam*. Ejus mirandum adventum *Italici* formidabant. Tunc Magnus *Jacobus* de *Carraria* ait: Attila *Rex* Vngariæ *voluit de* Romano *Imperio coronari etiam contra* Christum, *contra quem Rex* Paduæ *Christianissimus pugnavit, & obtinuit multas pugnas, sed debellatus fugit. Comburitur* Marchia Tarvisina *usque* Pergamum *jussu* Atilæ. *Volentes ergo nobis, & nostris procurare salutem, tanto Regi familiariter occurremus.* Statim pervenit ad actum, mittens exploratores de ejus adventu in *Vngariam*. Sic de Regis motu[3] admonitus equitavit *Cittadellam*. Jam enim Rex intravit *Sclavoniam*, ad eum misit suos Legatos, orantes Regem intrare *Paduam* pacifice. Cum Rex intravit ortum *Paduæ*, Magnus *Jacobus* cum suis militibus sine armis occurrit, & receptus honorifice a Rege intraverunt pariter *Cittadellam*, ubi fuit tanta copia victualium, quod Rex propriè mirabatur. Tunc non habebat mille equos; sed quasi pacificus procedebat. Dominus Rex tanquam privatus habuit in colloquio Dominum *Paduæ*, quem rogavit videre *Paduam* (a) regiam pacificam. Rex recusavit festinans in *Apuliam* ad vindictam fratris sui dilecti. Rex transiens per 1367 *Veronam* ivit *Forlivium*, & ibi fecit milites *Franciscum* de *Ordelaffis*, & filios. In MCCCXLVII. die tertio *Decembris* intravit *Cittadellam*. *Carolus* Dux *Duracii*, asserens se inscium mortis *Andreasii* cognati sui, Regis *Vngariæ* procuravit adventum, qui eum anno sequenti die XX. *Januarii* pacifice *Neapolim* introduxit. *Ludovicus* verò frater *Roberti* Principis *Taranti* cum Regina *Joanna*, quam habebat uxorem, fugit *Avinionem*, ubi tunc sedebat *Clemens* Papa. Rex cupidus ultionis necis fratris, ait Duci *Duracii*: *Vbi fuit frater noster interfectus?* Qui ostenso loco, Ducem *Duracii* gladio interfecit, & alios Nobiles sceleris tractatores de stirpe Regia Magni *Caroli*: *Ludovicum*, & *Robertum* fratres Ducis interfecti, & *Robertum* Principem *Taranti*, & *Philippum* fratrem *Ludovici*, qui fugit cum Regina *Joanna*, misit captos in *Vngariam*. Posthumum etiam *Andreasii* misit in *Vngariam*, cujus matrem asserebat meretricem, & consciam mortis Viri. Post hæc Rex *Vngariæ* rexit *Apuliam*, & *Neapolim* tanquam Rex[4]; ista vero Summus Pontifex non curabat. Qui Regno *Apuliæ* ordinato juxta velle, navem cum paucis intravit, & subito in *Vngariam* transfretavit. Eodem Anno mense *Junii*, postquam patuit Regem recessisse, *Ludovicus* & Regina *Joanna* in *Neapolim* sunt reversi. Castrum tamen de *Neapoli* per Regem *Vngariæ* regebatur. MCCCLI[5]. Rex *Vngariæ* reversus in *Apuliam* multa fecit in armis. Summus vero Pontifex onus concordii[6] in se traxit. Rex *Vngariæ* Mense *Octobris* intravit *Romam*, ubi erat venia omnium peccatorum. Dominium oblatum a *Romanis* refutavit, asserens *Romam* esse Imperii. Qui per *Cittadellam* transiens cum mille galeatis equitavit *Sacile*, iturus in *Vngariam*. *Clemens* Papa tam immensa Dei auxilio terminavit. Vnde in anno sequenti, & die *Sancti Spiritus*, *Ludovicus* cum ejus uxore *Joanna*, per Legatos Domini Papæ de Regno *Apuliæ* coronatur. Omnes de sanguine Regio in *Vngaria* carcerati libere restituti, fuerunt *Paduæ*, ubi per Dominos de *Carraria* fuerunt in donis, & solatiis habiti honorifice. Sic in MCCCLIII. mense *Januarii* cum magno gaudio per *Paduam Neapolim* redierunt, qui omnes libere fuerunt per Regem *Ludovicum* in suis dignitatibus restituti.

Margin notes (left column): Andreasius *uxoris consilio strangulatus.* Ludovici Vngariæ *R. adventus in* Italiam. Aquila *potitur* Vngariæ *Rex.* Attila Paduæ *Regem pellit.* — *Rex* Ludovicus *magnifice excipitur a* Jacobo Carrariensi. — Franc. *de* Ordelaffis, *& filii Equites a* Ludovico *R. creati.* — Robertus *Princeps* Tarenti. Carolus Duracii *Dux.* Ludovicus Joannæ *maritus* Avinionem *cum ea fugit.* Duracii *Ducis cædes.* — *Rex* Vngariæ, Apuliæ, *&* Neapolis *rector.*

Margin notes (right column): Ludovicus, *&* Joanna Neapolim *revertuntur.* *Regis* Vngariæ *strenuitas.* *Idem* Romæ *Imperium recusat.* *Rex* Neapolis *renunciatur.* *Principes* Vngariæ *carcere soluti.*

CAP. XIV.

De clade inaudita.

DEus omnipotens, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat, primo minatur, secundo verò percutit[7] ad correctionem humani generis, non interitum. Volens affligere humanum genus plagis maximis, inauditis, primo in extremis partibus Mundi, in Orientis plaga cæpit suum judicium abhorrendum. Cum vero jam percussisset[8] *Tartaros*, *Turcos*, & genus Infidelium universum in MCCCXLVIII. die XXV. *Januarii* hora XXIII. fuit maximus terræmotus per horam mediam ad terrorem *Christianorum*. Post quem pestis inaudita transivit mare, scilicet in partes *Venetiarum*, *Lombardiæ*, *Marchiæ*[9], *Tusciæ*, *Alemaniæ*, *Franciæ*, & fere per Mundum universum. Hanc, quidam[10] infecti, venientes de partibus Orientis, detulerunt. Hi solo visu, vel tactu, vel flatu omnes occidebant. Erat hæc infectio incurabilis, non poterat evitari. Vxor fugiebat amplexum cari Viri, pater filii, frater fratris: & e converso talium domus, & vestes 94 occidebant. Sepelientes portantes, videntes, vel tangentes subito multoties expirabant. Sic ovis infecta inficit totum gregem. Sic unius domus decendentem unum[11] semper moriendo cæteri sequebantur usque ad canes. Corpora etiam nobilium manebant insepulta. Multi pretio a vilibus sepeliebantur sine Presbyteris, & candelis. *Veneti* verò, ubi centum millia perierunt, navibus redemptis magno pretio corpora ad Insulas portabant. Civitas erat quasi desolata. Vnus solus incognitus venit *Paduam*, qui Civitatem infecit in tantum, quod forsan in toto comitatu tertia pars defecit. Civitates, cupientes evitare talem pestem, omnibus extraneis prohibebant ingressum. Sic Mercatores de Civitate ad Civitatem non poterant ambulare. Hac clade fuerunt destitutæ Civitates & Castra. Non audieban-

Margin notes: *Terræmotus ingens, & Pestis.* — *Grassatur et pestis* Venetiis. — *Et* Paduæ. *Legunt alii.* Hujus pestis plagæ erant pessimæ; alii enim infecti, ut supra, &c.

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.

(a) *Quem rogavit videre* Paduam. Clarius. *qui eum rogavit, &c.*

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *In* MCCCXLV. Addit his V. *in mense* Septembris.

2 *Procuravit.* V. *procurabat.*

3 *Sic de Regis motu.* M. *Sed Regis motu.*

4 *Tamquam Rex.* Desiderantur in V. hæc, & seqventia usque, *sunt reversi.*

5 MCCCLI. V. MCCCL.

6 *Concordii.* M. *concordiæ.*

7 *Secundo vero percutit.* V. *postea percutit.*

8 *Cum vero jam percussisset.* V. *Cum vero jam crudelissimè percussisset.*

9 *Lombardiæ, Marchiæ.* V. *Marchiæ, Lombardiæ.*

10 *Hanc, quidam.* V. *hac quidam.*

11 *Recedentem unum.* Deest in V. *unum.*

bantur voces, nisi heu [1], dolores, & planctus. Tunc cessavit vox Sponsi, & Sponsæ, sonus cytharæ, cantus juvenum, & lætitia. Pestes verò imminentes tempore *Pharaonis*, *David*, *Ezechiæ*, *Gregorii* Papæ respectivè possunt nunc pro nihilo [2] reputari. Hæc enim pestis circuit totum orbem. Deus enim tempore *Noe* tantas animas vix consumpsit, cui possibile est humanum genus etiam de lapidibus restaurare. Hujus pestis erant pessime alii infecti, ut supra; quidam evomendo sanguinem expirabant subito, alii morbo cancri, vel vermis. In signum verò mortis, quasi omnibus nascebantur glandulæ incurabiles circa genitalia, vel sub brachiis, vel* aliis partibus [3], venenosis febribus sociatæ. Hi prima, vel secunda die expirabant. Post tertiam, licet raro esset aliqua spes salutis, aliqui somno capti, nunquam excitati, transibant. Contra hoc Medici palam profitebantur se nescire remedium, quorum hac peste potissima pars defecit. Tempore hujus pestis D. *Guerra* Comes *S. Bonifacii*, Potestas in *Senis*, obiit quasi cum tota sua familia, ubi etiam, *Florentiæ*, & *Pisis*, & per totam *Tusciam* fuit mortalitas abhorrenda. Hæc pestis durabat sex mensibus communiter a sui principio in qualibet regione. Nobilis Vir *Andreas Moresinus*, Potestas *Paduæ*, in tertio suo regimine expiravit, mense *Julii*. Huic in regimine filius substitutus, statim obiit. Audi tamen mirabile, quod tempore hujus cladis non obiit Rex, Princeps nec Dominus Civitatis. Hoc tempore *Christianitas* in quinque locis furebat in armis. Primo contra *Turcos* juxta *Smiras*: & Rex *Angliæ* contra *Franciam*: Rex *Ungariæ* in *Apuliam*: Rex vero *Boemiæ*, electus Imperator, contra *Baveriam*: Tribunus *Romæ* oppressus a Patribus fugit in *Apuliam*. Humanum genus sic afflictum, sciens se non posse addere, vel auferre iis, quæ Deus faciat, ut timeant [4], Sanctorum limina visitabat, orationibus, eleemosinis, & jejuniis se juvabant, unde Poeta clamat:

** Al. Alibi.*

Guerra de S. Bonifacio, Senarum Potestas, peste consumptus.

Andreas Moresinus, Potestas Paduæ defunctus peste; succeßit ei filius in regimine.

Gens ingrata Deo, per cunctaque crimina præceps,
Quam sibi terribilem temeraria provocat iram.
Namque Deus cupiens nostris ignoscere culpis,
Dissimulat primum si quid sapientia prosit;*
Dumque nihil prodesse videt, dat signa, minasque
Datque famem, & motum terræ, portenta furoris.
Postquam mens hominum, nullis exterrita signis,
Obstinata manet, longas tunc detegit iras.
Ignotamque luem spargit per climata Mundi.
Heu miseri miseram nullo medicamine mortem
Incurrunt homines, percussi vulnere certo,
Attonitique omnes promiscua funera cernunt.
Coguntur non sponte Deum tentare precando.
Sed, qui jam fuerat cunctis ignoscere promptus,
Nunc durus nullos gemitus placabilis audit.
Hanc quicumque cupis communem evadere pestem,
Christo *funde preces, veniant quæ cordis ab imo.*
Tunc ait erranti; sum Christus *crimina purgans*
Nec nisi purgatis placabitur ira superna.
Vis igitur fieri securus tempore cladis,
Pæniteat sceleris, nec plus delinquere velis.
Tunc ait omnipotens. Quia Plebs mea juste rogavit,
Et peccasse piget, precibus lacrimisque coactus,
Non pœnas æquabo malis; miserebor eorum.
Auditis, Michael *tunc clamat voce benigna,*
Iesus *noster ait* [5], *deponat quisque timorem,*
Undique concurrant turbæ jam peste fugata,
Ædibus & sacris orent, pia votaque solvant.*

** Al. Pænitentia.* ** Mel. In.*

CAP. XV.

De morte Hengelmarii *de* Villandres, *& aliis.*

HEngelmarius de *Villandres*, qui in *Padua* magnas divitias congregavit, qui etiam auctor fuit captionis Principis *Joannis*, filii Regis *Boemiæ*, mariti *Tyrolis* Comitissæ, quam indebitè Marchio *Brandeburgensis* duxit Uxorem: qui etiam tractavit adventum Regis *Caroli* (de iis scribitur supra) licet fuerit affidatus, a Marchione prædicto fuit carceratus, inculpatus, quod vellet prodere Marchionem in manibus Regis *Caroli*. Item, quod spoliasset Cives in *Feltre*, & *Civie*, qua de causa Domino *Carolo* se dederunt: nec ejus fratres voluerunt se, & Castra sua liberè dare in manibus Marchionis, qui propter hoc, & alia multa delicta sibi apposita, fuit decollatus in MCCCXLIII. [6] mense *Februarii*.

Hengelmarius de Villandres. Capitur a Marchione Brandeburgensi. Publico supplicio afficitur.

Mense *Junii* cæpit rædificatio Castri de *Trabach*. Mense eodem supradictus Dominus *Mastinus*, auxilio *Mediolani*, equitavit magnificè, & hostiliter contra *Mantuam*. Eodem mense *Januarii Tridentum* revelavit Domino *Carolo*, occiso *Nicolao* de *Arso*, & expulsa gente Imperii. *Joannes* verò de *Gardellis* in Castro *Perzene* occiditur per Nepotem. Asserebat enim eum proditorem Imperii. *Tridentum* datur Marchioni *Brandeburgensi*; *Perzene* verò Domino *Jacobo* de *Carraria*, & custoditur pro Imperio. Mense *Aprilis Jacobus* de *Guaignio* [7], obscurissimè natus, Dominum *Hendreghetum* de *Mongai*, qui *Civie* regebat, Imperatoris mandato, expugnavit ad domum, & interfecit, & invasit dominium Civitatis. Capitaneus Imperatoris, qui erat in Castro, *Paduæ* conqueritur. Unde, jussu Magni *Jacobi* de *Carraria*, *Joannes Canis* de *Hengelfredis* cum armis equitavit ad Castrum, & cum auxilio gentis Regis intravit *Civie*, & *Jacobum* cæpit [8], & misit *Paduam*. Quem Dominus *Paduæ* esse in propria libertate statim jussit: Dominus verò *Paduæ*, *Civie*, quod poterat retinere, restituit Imperatori. Hic *Jacobus* qui filiam Domini *Guerræ* Comitis *Sancti Bonifacii* habebat Uxorem, per gentem regiam de suis castris expulsus, pauperrime vixit.

Castrum Trabach. Mastinus contra Mantuam. Tridentum rebellat Carolo. Nic. de Arso. Jo. de Gardellis. Tridentum datur Marchioni Brandeburgensi; Perzene Jac. Carrariensi. Jacob. de Guaignio. Hendreghetti de Mongai cædes. Jo. Canis de Hengelfredis adimit Civie Guaignio. Civie restituitur Imperatori a Carrariensi.

CAP. XVI.

De Istria, *& morte D.* Luchini *de* Vice Comitibus.

PEtrus Badoarius [9] Potestas *Paduæ* MCCCXLVIII. die primo *Septembris*. In eodem Mense *Istria*, inductis *Theutonicis*, *Venetis* fuit rebellis. *Marcus Justinianus* fuit Potestas, & fugit in Castrum. *Veneti* certiorati auxilia militum, & peditum postulata a *Padua* recipiunt, & *Istriam* per mare hostiliter obsederunt. Cives *Istriæ*, ab omnibus destituti, *Venetis* se dederunt.

Revoluto anno, die primo *Februarii*, Dominus *Jacobus* de *Carraria* ivit *Venetias*, & ibi te-

Petrus Badoarius Potestas Paduæ. Istria rebellat Venetis. M. Justinianus Istriæ Potestas. Padua mittit Venetis ad Istriam recuperandam. Istria se dat Venetis. Ja. Carrariensis Venetis conjunctissimus.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Nisi heu.* Hæc, & alia, usque *& lætitia*, desiderantur in M.

2 *Possunt pro nihilo, &c.* V. *Possunt nunc pro nihilo, &c.*

3 *Vel aliis partibus.* In V. deest *partibus.*

4 *Iis, quæ Deus faciat, ut timeant.* M. *Iis, quæ Deus facit, ut timeatur.*

5 Iesus *noster ait.* V. Iesus *vester ait.*

6 MCCCXLIII. V. MCCCXLVIII.

7 *De Guaignio.* Absunt hæc ab V.

8 *Et* Jacobum *cæpit.* V. *Et* Jacobum *ejus cæpit.*

9 *Petrus Baduarius.* V. *Petro Baduario.*

Donatur ab iisdem ampla domo Venetiis. Luchini Vicecomitis obitus. Archiepiscopus Mediolani. Luchino fratri succedit in Imperio. Galeatius, & Bernabos Vicecomites fratres.

tenuit Curiam copiosam, faciens de victoria *Istriæ* magnum festum. *Veneti* vero, memores beneficii, cum habuerunt honorifice, & in signum dilectionis eidem donaverunt in confinio *Sancti Pauli* magnificum Palacium precii quinque millium florenorum.

Eodem anno, & mense *Januarii* obiit Dominus *Luchinus Vicecomes*, Dominus quasi totius *Lombardiæ*, relicto unico filio, & infante. Post ejus mortem habuit dominium, ejus frater, Archiepiscopus *Mediolani*, qui duos filios naturales Domini *Luchini* carceravit, tertius fugit. Dominos *Galeatium*, & *Bernabovem*, suos A nepotes ex fratre, per magnum *Luchinum* expulsos, redire permisit *Mediolanum*[1]. Dominum *Lotherisium Vicecomitem*, captum in campestri bello, & cum filio carceratum XII. annis jam elapsis, de carceribus liberavit. De duobus nepotibus suprascriptis, & Domino *Maphæo* eorum fratre, qui post Archiepiscopum obtinuerunt dominia Civitatis, inferius dicetur suo loco, & tempore.

Lotherisii Vicecomitis liberatio.

EXPLICIT LIBER NONUS.

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.
1 *Mediolanum*. P. *Mediolani*.

96

INCIPIT DECIMUS.

CAP. I.
De Domino Legato.

Guidi Cardin. Legati ingressus Paduam.

GVidus Comes *Bononiæ* de supra mare, Tituli *Sanctæ Luciæ* Præsbyter Cardinalis, *Romanæ* Ecclesiæ Legatus, occurrentibus Dominis *Paduæ*, & Laicis cum toto Clero, intravit *Paduam*, & sedem posuit in Palatio Dominorum, cum CCC. equis, expensis Dominorum. Anno MCCCXLIX. die IX. *Martii*. Postea ivit *Venetias*, & per *Tarvisium* ivit in *Ungariam*, & treguas fecit inter Regem *Ungariæ*, & *Ludovicum* maritum *Joannæ Apuliæ* Reginæ. Reversus *Paduam* in anno sequenti, & mense *Februarii* voluit de pace componere inter Patriarcham, & Duces *Goritiæ*, sed nequiit. Vnde postea occiditur D. Patriarcha.

Tregua inter Vngarum, & Ludovicum.

Translatio corporis S. Antonii.

Corpus Beati *Antonii* Confessoris translatum fuit die XIV. *Februarii*. Tunc supra Arcam ejus Dominus Legatus Missam celebravit, præsentibus Domino Patriarcha *Aquilejensi*, Archiepiscopo *Jadræ*, *Aldrovandino*[1] Episcopo *Paduæ*, Episcopo *Veronæ*, & multis aliis Episcopis, & Prælatis. Sequenti die *Clugiensibus* occurrentibus usque *Paduam*, & a Dominis sociatus usque ad mare, ascendens naves *Clugiæ* ornatas magnifice, ivit *Clugiam*, deinde *Romam*, propter Indulgentiam generalem. Mense *Madii* reversus *Paduam* de Prælatis suæ legationis celebravit Concilium generale. Post hoc per *Vicentiam* ivit *Avinione*.

Concilium Generale Paduæ. Zaninus Contarenus Potestas Paduæ. Jacobi de Arzignano uxor. Marchio Montisferrati Paduæ excipitur a Carrariensibus.

Eodem mense *Madii* anno prædicto MCCCXLIX. die primo *Septembris*, *Zaninus Contarenus* incæpit regimen Potestariæ *Paduæ*. Item die XVIII. *Novembris Jacobus* de *Arzignano* cæpit uxorem, filiam Domini *Guerræ* Comitis *Veronensis*. Item eodem anno, mense *Decembris*, Marchio *Montisferrati* solatii causa fuit *Paduæ*. Hunc in domo propria in donis, & solaciis Domini de *Carraria* habuerunt honorifice.

CAP. II.
De B. Antonio, *&* Valse, *& aliis.*

Maphæus Contarenus Potestas Paduæ. Vlricus de Valse.

ANno Domini MCCCL. Die primo *Martii Maphæus Contarenus* de *Venetiis* suum regimen inchoavit: & eodem mense Nobilis vir *Ulricus* de *Valse*, filius Magni *Ulrici*, qui tempore obsidionis Domini *Canis della Scala Paduam* liberavit, Capitaneus *Stiriæ*[2], rediens B *Roma*, ubi * fuerat Indulgentia Generalis, intravit *Paduam*, ubi cum Dominis *Paduæ* festa Paschalia celebravit. Multa invicem contulerunt de obsidione *Paduæ*, & liberatione, & beneficiis receptis a Duce *Austriæ*, & Dominis de *Valse*, & de militia Domini *Nicolai* de *Carraria*, patris Dominorum, quem *Federicus* Dux *Austriæ*, *Romanorum* Rex, militavit in *Austria*. Post multa collata insimul, & donis hinc inde receptis, dictus Dominus versus *Stiriam* equitavit. De probitate Ducis *Austriæ*, & Nobilium de *Valse*, & beneficiis eorum scribitur satis supra.

** Al. Vbi tunc erat Jubilaum.*

Nic. Carrariensis Eques fit a Federico Rege.

C Cum Dux *Poloniæ* esset *Paduæ*, *Romam* iturus, antè voluit Beatorum *Prosdocimi*, & *Justinæ* limina visitare. Hic miratus pulchritudinem templi Beati *Antonii* Confessoris, postulans, didicit esse templum Patris Vrbis. Quidam vero socius Ducis deridendo Sanctum, ait, * *Est vere* Antonius, *cujus nomine Porci portant campanella?*[3] Qui statim Dei Judicio judicatur. Nam manus cum brachio debilitatur in totum, quam in prolatione verbi ostendit contra Templum, cujus os extenditur usque ad aurem. Dux miratur. Tunc Prodigii quærit D causam. Filius Ducis refert facti seriem. Dum Dux mente agitat, quid agat[4], cælesti lumine illustratus ait. *Ille cum precibus imploretur, qui percussit.* Qui statim peccatorem coram sepulchro Beati *Antonii* Confessoris personaliter præsentavit. Qui effusis lacrimis oravit devotissimè, & in tantum, quod oratio Beati *Antonii* transivit in Cœlum, cujus precibus, & amore prædictus Nobilis a Deo pristinam rehabuit sanitatem. Dux miratur, & gaudet. Cum eo tota Civitas exultavit. Fit concursus Civium. Sanctus in orationibus, & oblationibus conlaudatur, cui honor in secula seculorum. Fuit hoc E eodem anno, die X. *Aprilis*.

Poloniæ Dux invisit SS. Prosdocimum, & Justinam.

** Al. Est ne ille. S. Antonius probè ulciscitur contemptorem suum.*

Miraculum ejusdem.

Eodem anno *Gulielmus* de *Castro Barcho* expellitur de suis castris per filios, qui fugit *Veronam*. Sic duxit exercitum de *Verona* contra filios. Marchio *Brandeburgensis*, filius *Ludovici* Ducis *Bavariæ*, vocatus in auxilium, fugavit exercitum, recipiens in protectione sua filios contra Patrem.

Gulielmus de Castro Barcho pulsus e Castris a filiis. Marchio Brandeburgensis.

CAP. III. 97
De morte Domini Patriarchæ, & Nuptiis Dominæ Ziliolæ.

Discordia inter Patriarcham Aquilejensem, & Goritiæ Comitem.

F BEltrandus *Guasconus Aquilejensis* Patriarcha, Vir probus & sapiens, & Comes *Goritiæ*, in-

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.
1 *Aldrovandino*, P. *Ildrevandino*.
2 *Stiriæ*. P. *Syriæ*, ut infra, *Syriam*, pro *Stiriam*, *equitavit*.
3 *Campanella*. V. *campanellus*.
4 *Quid agat*. P. *Quid agatur*.

inter quos erat magna discordia, coram Domino Legato, & Domino *Paduæ* mense *Madii* convenerunt, & multum fuit de juribus partium disputatum, sed nihil potuit expediri. Tunc multi Castellani de *Foro Julii* erant rebelles Domini Patriarchæ: Dominus verò Patriarcha equitavit *Sacilum*, iturus *Utinum* cum ducentis galeatis. Contra eum pugnaverunt ejus rebelles cum gentibus de *Goritia*, & debellatus fuit Dominus Patriarcha. Capti fuerunt multi divites, & Nobiles Castellani, in quorum numero fuerunt *Gherardus* de *Cucagna*, & *Federicus* de *Savorgnano*. Ipse verò Patriarcha captus, fossus gladio a quodam de *Villalta* obiit statim. Fuit hoc MCCCL. die VII. mensis *Junii*.

Bellum inter Patriarcham, & rebelles ejusdem. Gherardus de Cucagna, Federicus de Savorgnano. *Patriarchæ cædes.*

Morte cognita Domini Patriarchæ, Dux *Austriæ* cum uxore & filio, & magna militia *Forum Julii* introivit. Statim ad ejus obedientiam fuerunt omnes Castellani, ipsa *Aquileja*, & *Utinum*; solum *Sacilum* noluit obedire, novi Patriarchæ expectans adventum. Rebus benè dispositis Patriarchatus, Dominus Dux reversus est in *Austriam*. Hoc delictum enorme *Romanam* Ecclesiam contristavit. Unde anno sequenti XV. *Madii* Reverendus Pater Dominus *Nicolaus*, frater naturalis Domini *Caroli* Imperatoris[1], *Aquilejensis* Patriarcha, *Utinum* introivit, & Missam celebravit solemnem die primo *Novembris*. Hic tempore congruo de morte Domini Patriarchæ fecit magnam, & debitam ultionem.

Dux Austriæ Foro Julii *potitur.* *Frater Naturalis* Caroli *Imp.* Aquiliensis *Patriarcha.*

Eodem MCCCL. die XX. *Junii* Dominus *Bernabos Vicecomes*, *Mediolani* D. *Reginam*, filiam Domini *Mastini* de *Verona*, cæpit uxorem. Prædicto anno, mense *Madii*, existente Legato *Paduæ*, *Henricus* Comes *Goritiæ* desponsavit Dominam *Ziliolam*, filiam magni *Jacobi*[2] de *Carraria*, cujus nuptias distulit mors Domini Patriarchæ. Die VIII. *Junii* honorificè ivit *Cittadellam*, & transiens per *Calubrium*[3] ducitur *Leonicum*, quæ post parum tempus obiit sine filio.

Regina della Scala, *uxor* Bernabovis Vicecomitis. Ziliola *de* Carraria, *uxor* Henrici Goritiæ *Com.*

Eodem anno, die primo *Septembris*, Dominus *Marinus Falerius* incæpit potestariam *Paduæ*. Eodem mense, die XII. frater *Gulielmus* Ordinis Sancti *Augustini*, Episcopus *Novariæ*, Sacræ Theologiæ Magister, de mandato Domini *Clementis* Summi Pontificis, religiosum virum, Fratrem *Matthæum* Ordinis *Heremitarum Paduanum*, in *Padua* cathedravit in Magisterio Theologiæ.

Marinus Falerius *Potestas Paduæ.* *Frater* Gulielmus *S.* Augustini. *Magnum quid olim habitus Doctoratus. Dabatur auctore Pontifice.*

CAP. IV.

De morte Domini Jacobi *de* Carraria, *& Nuptiis Domini* Bernabovis.

MAter virtutum discretio jussit scribere in futuram memoriam, & doctrinam, quæ oculus videre recusat, & manus scribere detestans fatiscit. Cupiens discretionis jussa servare, & opus scribendi in omni fortuna tam prospera, quam adversa omnibus declarare, scribo, quod major *Jacobus*[4] de *Carraria*, vir fortis, & justus, & in tantum amator Pacis, quod inclinavit ire *Ferrariam*, & pacem habuit cum *Obizone* Marchione: postea equitavit *Veronam*, & cum gaudio reversus duxit secum *Canem*

Jac. Carrariensis *amans pacis.* Canis Ma-

A *Majorem della Scala*, filium Domini *Mastini*, qui sociatus *Francisco* de *Carraria* rediit *Veronam*. Fuit hoc MCCCL. Mense *Julii*.

jor, secundus Mastini F.

Mense *Septembris* Dominus *Bernabos Vicecomes* duxit uxorem *Reginam*, filiam Domini *Mastini*[5] *della Scala*. Dominus *Galeatius*[6], ejus frater, duxit nobilem Dominam de Comitibus *Sabaudiæ*. Mense verò *Novembris Canis* Major duxit uxorem filiam *Ludovici* Ducis *Baveriæ*, qui se dicebat *Romanorum* Regem, & obiit contumax, & rebellis Ecclesiæ. In iis interfuit Magnus *Jacobus* magnificè ultra omnes in donis, conviviis[7], & expensis. Hæc omnia sapientissimè faciebat, ut *Paduam* regiam in B pace, & justitia conservaret, & sic pax omnibus habebatur.

Galeatii Vicecomitis *uxor.* Canis *Majoris nuptiæ. Magnificentia* Carrariensis *in dictis nuptiis.*

Tantæ paci obviavit *Gulielmus* spurius, * invidens ejus gloriæ. Cum fuisset secum in prandio[8], simulans cum Majore *Jacobo* secretum habere consilium, præsentibus multis Nobilibus, eum mortifere vulneravit, in tantum enim instabat vulnerando, spernendo mortem, quam videbatur optare, quod, vivus a corpore non potuit ab instantibus Nobilibus separari. * O pietas? Quantus dolor, fletus, & metus invasit subito Civitatem. Fuit hoc eodem Anno, C Mense *Decembri*[9], hora XX. & die XXII. Sepultus fuit honorificè juxta Ecclesiam Sancti *Augustini* cum planctu, & querelis totius Civitatis: Legationes veniunt undique, de casu tanti 98
Viri conquerentes. In scripturis non est talis casus. *Juda*[10] *Christum* prodidit; non tamen interfecit: pretio *Juda* prodidit; sed hic fuit proditor odio, & invidia sine causa. Si *Judæi Christum* cognovissent, non cruci dedissent Regem Gloriæ; sed hic proditor, familiaris inimicus, sciebat se interficere Patrem, & Dominum totius Civitatis. Sic tali corona privavit regiam D Civitatem proditor desperatus. Ejus anima absque dubio in inferno a Dæmonibus continuo * cruciatur.

Gulielmus *Spurius.* * *Adderem.* Qui. Jacobi Carrariensis *mors.* * *Al.* O pietas? *Sepulcrum* Jac. Carrariensis. * *Al.* Carcerat.

CAP. V.

De Dominio Dominorum Jacobini, *&* Francisci *de* Carraria.

TEmpore hujus infortunii, Dominus *Jacobus*[11], frater Magni *Jacobi*[12], & *Franciscus* ejus filius, erant absentes causa solatii, & venandi propter festum gloriosum *Christi* Do- E mini Nostri[13]. Sed extrema gaudia[14] sæpe luctus occupat. Hoc scelere manifesto, fit concursus Civium, & Infans, filius Majoris *Jacobi*, *Marsilius* ponitur super equum, & ab omnibus Nobilibus, & Plebeis *Carrariensibus* reservatur dominium Civitatis. Nuntiis destinatis ad villam *Sancti Petri*, fratris, & filii celer optatur adventus. Sic statim sequenti nocte cum dolore summo cordis venerunt *Paduam*. Hi cum Nobilibus, & Plebeis planxerunt suum damnum planctu magno[15]. Die verò XXII. *Decem-* F

Marsilius Carrariensis Jacobi *Majoris F. Luctus ob mortem* Jac. Carrariensis.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Domini* Caroli *Imperatoris.* V. *Domini* Caroli *Serenissimi Imperatoris.*
2 *Filiam Magni* Jacobi. P. *filiam Majoris* Jacobi.
3 *Calubrium.* M. *Cadubrium.*
4 *Quod Major* Jacobus. M. *Quod Magnificus* Jacobus.
5 Reginam *filiam D.* Mastini. Deest in P. *filiam.*
6 *D.* Galeatius. V. *& D.* Galeatius.
7 *Conviviis.* V. *& conviviis.*
8 *In prandio.* V. *in paradyso.*
9 *Mense* Decembri. V. *Die* XVIII. Decembris.
10 *Juda.* M. *Judas.*
11 *Dominus* Jacobus. V. *Dominus* Jacobinus.
12 *Frater Magni* Jacobi. P. *frater majoris* Jacobi.
13 *Festum gloriosum* Christi *Domini nostri.* M. *Festum magnum* Christi.
14 *Extrema gaudia.* Idem, *extrema gaudii.*
15 *Planctu magno.* Idem, *planctu maximo.*

Marinus Falerius Potestas Paduæ. Idem Venetiarum Dux. Querela de morte D. Jac. Carrariensis in Consilio Paduæ. Hortatoria ad tradendum Dominium patriæ Carrariensibus superstitibus.

cembris *Marinus Falerius*[1] Potestas *Paduæ*, post hoc *Venetiarum* Dux, Consilio Civium convocato, quærit[2], quid habeat de statu, & dominio *Paduæ* providere. Tunc surgit unus, & loquitur cum lacrimis casus seriem. Ex hoc lacrimant universi, qui virtutes recitat tanti viri, & inter cætera sic alloquitur. *O* Padua, *sancta Civitas, privata jaces sine causa tuo Pastore. Consurge, & indue te fortitudine tua, & vestimentis gloriæ tuæ. Nobiles, successores Magni* Jacobi *recipe defensores, qui ratione sanguinis, & exempli* [3] *bonos dies, & pacificos faciant te videre.* Placuit hoc omnibus, nec aliquis contradixit. Vnde statim in publica concione vexillum Populi, in signum dominii Civitatis, datur Domino *Jacobino*[4] & *Francisco* de *Carraria*, qui de Civitate eis tam fideliter conservata Populo retulerunt gratias immortales[5]; offerentes cum Dei auxilio pacem, & justitiam[6] universis. Populus, quasi surgens de tenebris, acclamavit: *Dominus ait. Montes movebuntur, & colles contremiscent; misericordia autem mea non recedet a te: Fœdus pacis meæ non movebitur, cui honor, & gloria in secula seculorum. Amen.*

Defertur Francisco, Jacobino.

CAP. VI.

MCCCLI.

De Bononia, *& ejus Dominio.*

Faventia rebellat Ecclesiæ. Romandiolæ Comes. Joannes, & Jacobus de Pepulis, Bononiæ Domini. Bonincontri, & Raynerii de Castro S. Petri mors. Joannis Pepuli captio.

EOdem anno *Faventia* erat rebellis Ecclesiæ. Vnde Summus Pontifex Comitem[7] *Romandiolæ* cum exercitu misit *Imolam*. Tunc *Joannes* de *Pepulis*, & *Jacobus* Domini *Bononiæ*, jusserunt amputari caput *Bonincontri* Doctoris legum, filii famosi Doctoris *Jo: Andreæ*, & Nobilis viri *Raynerii* de *Castro sancti Petri*, eis imponentes, quod essent proditores. Post hoc, simulans se amicum, trecentos equites misit *Faventiam*[8]; & postea ipse Dominus *Joannes* equitavit ad exercitum, quasi volens interponere inter partes. Comes eum cæpit, imponens ei, quod equitasset pro sua proditione, & prædictos nobiles interfectos in opprobrium Ecclesiæ, & infamiam. Ejus equites armis, & equis spoliavit: *Castrum Sancti Petri*, & alia cæpit, destruxit *Bononiam* usque ad portas. Fuit hoc mense *Julii*. Sequenti mense datis obsidibus, & LXX. millibus ducatorum rediit *Bononiam*.

Bononienses se subjiciunt Domino Mediolani. Galeatius Vicecomes Bononiam intrat. Jacobus Pepulus perpetuo carceri mancipatur. Joannes Pepulus Mediolani confinatus.

Audi maximam vilitatem, quod *Bononienses*, de sua defensa nimium properè desperantes, se sub dominio *Mediolani* libere posuerunt. Vnde Dominus *Galeatius Vicecomes* cum sua militia[9], die XXIII. *Octobris* intravit *Bononiam*. Post hoc dictus *Jacobus* accusatur de proditione *Bononiæ*, conspiratione habita cum *Florentia*[10], qui in perpetuum carcerem damnatur, bonis omnibus in camera *Vicecomitum* confiscatis. Dominus verò *Joannes* erat *Mediolani* curialiter[11] confinatus. Sic Dei potentia eorum dominium terminavit. Ex hac causa exercitus *Mediolani* ducitur contra *Florentiam* juxta *Scarpariam*. Vnde inter *Vicecomites*, & *Florentiam* magnum incendium suscitatur. In *Praga. Boemiæ* Regi *Carolo*, Imperatori futuro, & venturo, nobilibus legationibus supplicatur; sed tunc venire recusat (a), volens, ante ejus adventum in *Italiam*, discordias *Alemaniæ* terminare: de cujus adventu serenissimo dicetur inferius: ac etiam de statu *Bononiæ* inferius dicam.

Bellum Vicecomitum, & Florentinorum. Carolus Imp. in Italiam vocatur.

CAP. VII. 99

De discordia Venetorum, *&* Januæ.

ANno Domini MCCLXXXXVI. Mense 1296
Septembris in mari, ubi dicitur * *Grucula. Veneti* a *Januensibus* debellantur, occiduntur. Sex millia carcerantur, naves comburuntur: tamen aliquæ fugierunt. Interventu Communis *Paduæ*, & *Maphæi Vicecomitis Mediolani*, fiunt treguæ annorum centum. Nova inter eos cæpit discordia MCCCL. negantibus *Januensibus*, *Venetos* debere navigare per mare Magnum, 1350
rationibus, & causis[12], de quibus coram Papa fuit disputatum: sed propter eorum superbiam nihil potuit expediri[13]. Mense *Septembris* XXXX. Galeæ *Venetorum* contra XIV. *Januensium* pugnaverunt. Decem capiuntur, quatuor fugiunt[14]: multi Nobiles, & Plebei carcerantur in *Ponte nigro*. Post hoc exercitus *Venetorum* ducitur contra *Peram Januensium*. Post hanc victoriam[15] *Januenses* armaverunt quatuor galeas probis vasis (b)[16]. Hi cum signis *Venetorum* incogniti *Nigro pontem*[17] intraverunt furtivè, qui fractis carceribus liberarunt suos captivos, & post magnam prædam omnia combuserunt mense *Novembris*. Post hoc fit societas[18] Regis *Aragonum*, & *Venetorum* contra *Januam*. Armantur per hos[19] LXXXX. galeæ. Vix unquam in mari tales, & tantæ copiæ convenerunt. Anno verò Domini MCCCLII. mense *Februarii*, parùm longe a Civitate *Veteris Constantini*, validissimi exercitus pugnaverunt. Fuit ex utraque parte occisorum tanta clades[20], quod nullus victoriam reportavit. Hoc puto Dei judicium, qui humanum genus visitavit mortalitatibus inauditis parvo tempore jam elapso: videns vero eos sævire, nec flagellis recipere disciplinam, iratus justè, gladio voluit[21] partium superbiam castigare. *Beatus homo, qui cito recipit disciplinam, dilectus Dei est, & flagella Justitiæ non timebit.* Scriptum est enim. *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax*[22] *hominibus bonæ voluntatis.* Vnde conversio ad Deum quærat Pacem, & Justitiam, ut sic bravium virtutum accipiat, & coronam. Coram Papa Legati partium litigant insimul, conqueruntur se

** Al. Gurzula, sive Curzula. Venetorum clades a Januensibus. Induciæ inter utrosque. Bellum Januense secundum. Victoria Januensium. Pera Januensium. Societas Aragoniæ Regis, & Venetorum contra Januam. Pugna navalis inter Venetos, & Januenses. Ira Dei contra hostes pacis. Legatio inanis.*

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Falerius.* Idem. *Falerio.*
2 *Convocato quærit.* V. *convocato cum magna reverentia quærit.*
3 *Et exempli.* M. *& exemplo.*
4 *Datur Domino* Jacobino, *&c.* V. *Datur Magnificis Dominis* Jacobino, *&c.*
5 *Grates immortales.* M. *magnas grates.*
6 *Pacem, & justitiam.* Idem, *pacem, & concordiam.*
7 *Comitem* Romandiolæ. M. *Comitem* Romagnæ.
8 *Misit* Faventiam. V. *misit contra* Faventiam.
9 *Cum sua militia.* In P. deest *sua.*
10 *Cum* Florentia. P. *de Florentia.*
11 Mediolani *curialiter.* V. Mediolanum *curialiter.*

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSIIMANV.

(a) *Sed tunc venire recusat.* Melius. *Sed tunc venire recusavit.*
(b) *Armaverunt quatuor galeas probis vasis.* Amplector lectionem duorum Codd. *Mussati* scilicet, & *Petardi. Armaverunt quatuor galeas probis viris.*

12 *Rationibus, & causis.* Desideratur in V. *& causis.*
13 *Expediri.* P. *expedire.*
14 *Quatuor fugiunt.* M. *quatuor fugerunt.*
15 *Post hanc victoriam.* V. *propter hanc victoriam.*
16 *Probis vasis.* V. *probis viris.*
17 *Nigropontem.* V. *Nigroponte.*
18 *Fit societas.* M. *fuit societas.*
19 *Per hos.* Idem, *pro hoc.*
20 *Tanta clades.* Idem, *tanta strages.*
21 *Gladio voluit.* Deest in V. *gladio.*
22 *Et in terra pax.* Abest ab V. *in terra.*

ſe pariter accuſantes; ſed nihil potuit terminari, quia contradicebat Rex *Aragonum*, qui tunc pugnabat pro *Venetis*. Papa vero conſideravit[1] Partium ſuperbiam, & ait eorum Legatis. *Depoſuit Deus potentes de ſede, & exaltavit humiles. Ite nunc, & renunciate, quæ vidiſtis, & audiſtis, & ſecundum quod ſcitis facite. Jam enim opus laudat artificem. Forſan creditis, & ſperatis in vanum, contra Dei juſtitiam, & ſtimulum calcitrare. Scriptum eſt enim. Qui ſe humiliat exaltabitur.* Sic ammoniti Legati de Curia redierunt (a).

Verba Pontificis ad Legatos. *Vngariæ Rex contra Venetos.* *Marinus Falerius, & Marcus Cornelius. Equites a Cæſare creati.* *Actio Venetorum, & Vngariæ Regis apud Cæſarem. Finis ejuſdem.*

Poſt hæc, ductu *Januenſium*, Rex *Vngariæ* erigitur contra *Venetos*. Hac cauſa Legati *Venetorum*, miſſi *Pragam Boemiæ*, ubi tunc Imperator cum ſua Curia reſidebat, fuerunt benigne recepti, & in tantum, quod Imperator militavit *Marinum Falerium*[2], poſtea Ducem[3] *Venetorum*, & præterea[4] Nobilem Virum *Marcum Cornelium*, etiam Legatum *Venetorum* anno Domini MCCCLIIII. menſe *Martii*, & coram Imperatore fuit de juribus partium litigatum. Aſſerebat Rex *Vngariæ* *Jadram*, & *Iſtriam* eſſe ſui juris, & hac de cauſa[5] *Tarviſium* invadere minabatur. Pius Imperator, poſt colloquia multa, menſe *Julii* litigio finem dari juſſit[6], data pecunia Regi, ut putatur. Sic Rex ceſſavit, & *Veneti* dimiſerunt ſuam militiam congregatam contra Regem.

Victoria Regis Aragonum. & Venetorum. ** Forte melius. Furit. vel. Ac fuit.* ** Al. Sardo.* *Janua ſe ſubjicit Mediolano.* *Archiepiſcopus Mediolanenſis pacem petit a Venetis.*

Eodem anno, menſe *Auguſti*, Rex *Aragonum* cum L. galeis, & XX. *Venetorum* contra L. *Januenſium* pugnavit magnificè, campum obtinuit, cæpit XXX. galeas, vel ſubmerſit: cæteræ fugierunt. Multos occidit, * ferit gladius, ultra III. millia carcerantur. Fuit hoc in Feſto Sancti *Joannis Baptiſtæ* in mari * *Sardeniæ*. Ex hoc triumpho non ſolum *Veneti*, ſed *Padua* etiam exultavit, congaudens proſperis *Venetorum*. O inſcia futurorum ſeries, quid gloriaris in proſperis? hæc decipiunt, adverſa inſtituunt. Summa infimis, & infima ſummis æqua lance diſponit Dei judicium, quod non fallit. *Janua* turbata, & tanto turbine inſcia veri, jugo *Mediolani* colla dedit. Sic putans vincere, libertate propria ſe privavit. *Joannes Vicecomes*, Archiepiſcopus *Mediolani*, quaſi Dominus totius *Lombardiæ*, acquiſito dominio *Januæ*, per nobiles Legatos rogavit pacem a *Venetis* denegatam. Hac de cauſa Legati[7] partium iverunt *Avinionem* coram Papa in MCCCLIIII. menſe *Februarii*.

Legati Partium ad Pontificem. *Mors Andreæ Danduli Venetiarum Ducis.* *Marinus Falerius ſuccedit Dandulo.* *Mors Archiepiſcopi Mediolani.*

Et eodem Anno die VII. *Septembris* obiit Dominus *Andreas Dandulus*[8], Dux *Venetiarum*. Die verò XI. Dominus *Marinus Falerius*, Legatus in *Avinione*, fit Dux. Hic rediens de *Avinione*, die III. *Octobris* intravit *Paduam* honorificè, *Venetis* occurrentibus magnificè uſque *Paduam*. Die V. ivit *Venetias*: & ea die obiit Archiepiſcopus *Mediolani*.

Poſt hoc Capitaneus maritimus *Januenſium*, inflammatus contra *Venetos*, ne bellum diutius protrahatur, quærens inimicos, navigavit. Tunc
100 juxta *Modranum* in *Porto longo*, *Venetorum* exercitus cum galeis XL. manebat in otio. Cum

Modranum. Portus Longus.

A invenit eos negligentes, ſine mora proceſſit ad bellum, & cum parva cæde totum navilium ſuperavit. Capitur *Nicolaus Piſanus* Capitaneus *Venetorum*, & cum eo multitudo captivorum.

Venetorum clades Duce Nicolao Piſano. *Januenſes Polam uſque excurrunt, Parentium comburunt.* *Marinus Falerius Dux dominatus affectati pœnam, capite luit.*

Eodem Anno, menſe *Auguſti*, *Janvenſes* venerunt uſque *Polam*. Poſt hoc combuſſerunt *Parentium*. Ex hoc magnus timor invaſit *Venetos*, cum armis currunt ad littus, timentes inimicorum potentiam, & adventum.

Poſt hæc omnia *Marinus Falerius*, prædictus Dux, cum quibuſdam Viris audacibus, & plebeis conſpiravit habere Dominium. Offerebat enim populo pacem cum *Januenſibus* a Nobili- B bus denegatam[9]. Vnus ſocius facti ſeriem propalavit[10]. Dux capitur a Nobilibus, qui erat miles Imperatoris, & compater, & Comes *Vallis* de *Mareno*, & decapitatur in Ducali Palatio. Socii ſuſpenduntur, carcerantur, relegantur, bona confiſcantur. Fuit hoc MCCCLV[11]. poſt cujus mortem fit Dux Dominus *Joannes*[12] *Gradenicus*[13] de *Venetiis*. Gravis diſcordia, & longa, quæ erat inter *Januenſes*, & *Venetos*, nunquam potuit in concordiam humiliter declinari per Summum Pontificem, vel *Carolum* Imperatorem, qui tunc cum curia ſua in *Mantua* reſi- C debat, quoniam partium odium duriſſimè reſiſtebat; tamen *Veneti* prædictis adverſantibus conturbati, incæperunt declinare ad pacem cum Dominis *Mediolani*, & *Januæ*, quam habuerunt. Carcerati partium relaxantur, Nobiles, & Plebei. *Eſtenſis* Marchio *Aldrevancinus*, Dominus *Mutinæ*, & Dominus *Guidus* de *Gonzaga*, Dominus *Mantuæ*, & *Regii*, ſocii ligæ infraſcriptæ *Marchiæ Tarviſinæ*, de hac pace cum *Venetis* conqueruntur[14], quaſi *Veneti* non obſervaverint pacta ligæ; ſed pacem fecerint. Credo vere, quod Dei benignitate, qui cuncta rectè diſponit, bellum, per annos quinque per- D actum, in MCCCLV. requievit[15] in pace, cui honor, & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Joannes Gradenicus Venetiarum Dux. *Caroli Imp. Curia Mantuæ.* *Pax inter Venetos, & Januenſes.* *Aldrevandinus Eſtenſis Marchio. Guidus de Gonzaga.*

CAP. VIII.

MCCCLVII.

De morte, & diſcordia Marchionum, & aliis.

Obizo Eſtenſis Concubinam deſponſat. Mors ejuſdem.

OBizo *Eſtenſis* Marchio, Dominus in *Ferraria*, cum prolem legitimam non haberet, concubinam, nobilem Dominam deſponſavit, ut E poſſent ſuccedere filii Naturales. Ante mortem propalavit ſuum ſecretum. Viginti Milites fecit, qui juraverunt filiis eſſe fideles. Obiit in MCCCLVII. menſe *Martii*. Succeſſit in dominio *Aldrevandinus* ejus filius. Domini *Franciſcus* Marchio, & *Raynaldus*, quibus videbatur dominium dignius convenire, a ſuis confidelibus deſtituti, fugierunt de *Ferraria*[16]. Poſt eos expelluntur multi Nobiles, & Plebei. Hos omnes Nobiles Domini de *Carraria* honori-

Aldrevandinus nothus Obizonis ſucceſſor. *Eſtenſes Ferraria pulſi, excipiuntur Paduæ.*

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.
(a) *De Curia redierunt.* Mel. *de Curia receſſerunt.*

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.
1 *Conſideravit.* M. *conſiderabat.*
2 *Falerium.* Idem. *Falerio.*
3 *Poſtea Ducem.* V. *poſt Ducem.*
4 *Et præterea.* P. *& poſteà.*
5 *Et hac de cauſa.* Deeſt in V. *de cauſa.*
6 *Dari juſſit.* Abeſt ab V. *dari.*
7 *Hac cauſa Legati.* P. *Hac tamen cauſa Legati.*
8 *Dandulus.* M. *Dandulo.*

F
9 *A nobilibus denegatam.* In eodem abeſt *a nobilibus.*
10 *Propalavit.* Idem, *revelavit.*
11 MCCCLV. *poſt* V. MCCCLV. *die* XVII. Aprilis. *poſt, &c.*
12 *Poſt cujus mortem fit Dux Dominus* Joannes V. *poſt cujus mortem ſtatim die* XXI. Aprilis *fit Dux Dominus* Joannes.
13 *Gradenicus.* M. *Gradenico.*
14 *Cum* Venetis *conqueruntur.* V. *&* Venetis *conqueruntur.*
15 MCCCLV. *requievit.* V. MCCCLV. *menſe* Junii *requievit.*
16 *Fugierunt de* Ferraria. M. *iverunt de* Ferraria.

rificè receperunt. Dominus *Franciscus* habitavit in *Arena Vgolini* de *Scrovegnis*, qui per matrem, fororem Domini *Bertoldi*, patris Domini *Francisci*, duxit originem. Post tempus Dominus *Franciscus* ivit *Ariminum*, ad avum suum maternum, virum nobilem, & potentem. *Raynaldus* ivit *Mantuam* ad avunculos suos nobiles de *Gonzaga*. Sperabant eorum potentia *Ferrariæ* obtinere dominium. Post hæc Marchio *Franciscus* ivit *Mediolanum*, confidens de potentia *Vicecomitum*: ante tamen equitavit de *Armino* cum exercitu versus *Argentam*, putans tunc habere *Ferrariam*. Caruit optatis. Unde tunc de *Ferraria* fugierunt *Medici*, *Pagani*, & alii inculpati de adventu domini Marchionis.

Ugolinus *de* Scrovegnis Arenæ *dominus*. Bertoldus Estensis.

Medici, & *Pagani* Ferraria *pulsi*.

Eodem anno, die III. *Junii Zaninus* de *Peraga* duxit uxorem *Bonamfœminam*, fororem Dominæ *Finæ*, uxoris Domini *Francisci* de *Carraria*. De hoc fuit *Paduæ* magnum festum. In eo tempore in suis nuptiis non fuit aliquis Civis uberius, & * grassius præsentatus [1].

Zanini *de* Peraga *uxor*.

* *Al.* Gratiosius.

Eodem anno die II. *Novembris*, obiit Reverendus Pater *Ildebrandinus*, *Romanus* Comes, Episcopus *Paduæ*, annorum nonaginta, anno XXXIII. sui Episcopatus, *Paduanis* præsul sufficiens, & dilectus. Eodem anno, die V. *Decembris*, obiit Papa *Clemens*; die vero XVIII. eligitur in Papam *Stephanus* de *Claramonte*, *Hostiensis* Cardinalis, postea nominatus *Innocentius* Sextus, qui in anno sequenti, die XIV. *Januarii* in Episcopum *Paduæ* elegit Dominum *Joannem* de *Ursinis*, nobilem *Romanum*.

Ildebrandini *Episcopi* Patavini *mors*. Clementis *Pont. obitus*, Innocentius IV. *Pont.*

Joannes Vrsinus *Episcopus* Paduæ.

CAP. IX.

MCCCLIII. *Die* XIX. *Januarii.*

De nuptiis Domini Jacobini *de* Carraria.

1353 MCCCLIII. die XIX. *Januarii*, Dominus *Jacobinus* de *Carraria* uxorem duxit Dominam *Margaritam*, filiam Nobilis Viri Domini *Guidonis* de *Gonzaga*, Domini *Man-*
101 *tuæ*, sociatam Marchione *Raynaldo Estensi*, & Nobilibus militibus de *Corrigio*, & *Gonzaga*, & aliis Nobilibus *Lombardiæ*. In ejus adventum [2] cum gaudio occurrit *Paduana* nobilitas [3], & forensium universa. Fuit Curia generalis, & pulchra in hastiludiis, & giostris, ubi fuit Dominarum universa nobilitas. Domino *Jacobino* quasi invito, fuerunt in vasis aureis, listis, & aliis pulcherrimis rebus, egregia præsentata a Nobilibus, & Plebeis, & etiam quælibet Universitas præsentavit. Multa non retinuit, sed donavit.

Jacobini Carrariensis *nuptiæ*.

Nuptiarum dona.

Eodem anno incæpit suum regimen *Petrus Baduarius* de *Venetiis*, qui fuit Potestas anno uno, & mensibus sex, qui in suo regimine recepit militiam in *Mantua* ab Imperatore Serenis.

Petrus Baduarius *Potestas* Paduæ. *Creatur eques a* Carolo *Imp.*

Eodem anno, Mense *Decembris Aldrevandinus* Marchio dedit *Vigozolum* Dominis de *Carraria*, & Communi *Paduæ*. Domini verò *Paduæ* dederunt *Cani della Scala* Castrum *Brendole* districtus *Vicentini*. In anno sequenti Domina *Margarita* [4] de *Gonzaga* peperit filium de Domino *Jacobino* [5] de *Carraria*, qui ei nomen imposuit Domini *Jacobi*, fratris sui dilecti.

Vigozolum. Brendole. Jacobus Jacobini Carrariensis F.

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Grassius præsentatus.* V. *grossius præsentatus.*
2 *In ejus adventum.* V. *in ejus adventu.*
3 Paduana *nobilitas.* P. Paduanorum *nobilitas.*
4 *In anno sequenti* D. Margarita. V. *In anno sequenti die* XVIII. Junii D. Margarita.
5 *De D.* Jacobino. Deest in V. *de*.

CAP. X.

Eodem Anno.

De facto Veronæ.

CAnis Major [6] *della Scala* equitavit in *Alemaniam* pro militia congreganda, in *Verona* relictis Rectoribus, *Azone* de *Corrigio*, & *Frignano* ejus fratre. *Frignanus* [7] bastardus cum dominis *Mantuanis* conjuravit, & *Veronæ* invasit dominium. Dominus *Azo* asserebat se inscium, & fugit *Ferrariam*. In auxilium *Frignani* fuit *Aldrevandinus* Marchio, & Nobiles de *Gonzaga*. Dominus *Bernabos*, qui fororem Domini *Canis* habebat uxorem, cum exercitu impugnabat Civitatem. *Frignanus* carens auxilio, & desperans se defendere, pacem petit [8] a Domino *Bernabove*. Obsides dedit. Iis sic pendentibus, *Canis* Major equitavit *Vicentiam*, qui cum gentibus Dominorum de *Carraria* equitavit *Veronam*. Aperta quadam porta, clausa muro, per intrinsecos, timidus Civitatem introivit; tamen hortatu *Manni* de *Donatis* [9] de *Florentia*, & aliorum militum, sociorum Dominorum de *Carraria*, in suo proposito properavit. *Frignanus* munivit plateas, & cum paucis occurrit. Tunc etiam Dominus *Bernabos* impugnabat Civitatem. Tandem fugit *Frignanus*, qui præventus per pontem, non potuit redire plateas. Tunc descendit equum, qui volens ascendere parvam navem, prohibetur a nauta; pendens verò a navi, armorum pressus pondere in *Atice* suffocatur anno Domini MCCCLIV. in die *Carnisprivii* ab invasione dominii die IX. Sic *Canis* Major auxilio Domini de *Carraria* contra fratrem spurium triumphavit. *Canis* Major cæpit Dominum *Feltrinum* cum filio, & aliis de *Gonzaga* [10]. Quingentos *Mantuanos* carceravit, qui omnes fame fuissent interfecti, nisi Domini de *Carraria* suis precibus obviassent. Equites Marchionis *Estensis*, spoliatos equis, & armis, stipendiarios permisit ire *Ferrariam*. Dominus *Bernabos* pacifice intravit [11] *Veronam*. Die una suspenduntur XXV. scilicet *Frignanus*. *Albuinus* filius naturalis antiqui *Canis della Scala*. Duo filii *Aloysii* de *Rovalone*, tertius carceratur, pater fugit. *Antonius* filius *Thebaldi* de *Cancelleriis* ipse fugit, sed proditus ducitur *Veronam*, & suspenditur. *Petrus* del *Verme*, qui usque ad canos in delitiis duxerat vitam [12], pro dominis *della Scala* occiditur gladiis. Filius *Luchinus* fugit. Multi suspenduntur, carcerantur, expelluntur [13]. *Joannes della Scala* postea fugit de *Verona*. Homo sæpe ponit statum in periculo sine causa, &, quod non est sibi debitum [14], & conveniens, usurpare festinat. Unde ruit merito, qui sic improvide festinat [15] ad alta. Corrigamus nos eorum occasu, ne per nos alii corrigantur, juxta illud [16].

Azo *de* Corrigio. Frignanus *nothus della* Scala. Bernabos Vicecomes *favet Cani* Scaligero.

Mannus *de* Donatis Florentinus.

Frignani *mors*.

Feltrinus *de* Gonzaga *carceratus*.

Aloysius *de* Rovalone. Antonius F. Thebaldi *de* Cancelleriis. Petrus *del* Verme.

Joannes Scaliger.

Casus

6 Canis *Major*. M. Canis *Grande*.
7 *Frignanus*. Idem. *Fregnanus*.
8 *Pacem petit*. V. *pacem petiit*.
9 *De* Donatis. V. Donati.
10 *Et aliis de* Gonzaga. V. *& alios de* Gonzaga.
11 *Pacifice intravit*. V. *pacificus intravit*.
12 *In delitiis duxerat vitam*. V. *in delictis duxerat vitam*.
13 *Expelluntur*. P. *expetuntur*.
14 *Sibi debitum*. V. *ei debitum*.
15 *Vnde ruit merito, qui sic improvide festinat*. Desunt hæc in P.
16 *Juxta illud*. V. *juxta id*.

Casus dementis, correptio[1] *est sapientis.*

Vnde versus:

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

Ex prædictis odium, & incendium oritur inter Dominum *Canem* Majorem, & *Aldrevandinum* Marchionem, & Dominos de *Gonzaga*; tamen interventu D. Ducis *Venetiarum*, & Dominorum de *Carraria*, Domini de *Gonzaga*, & cæteri *Mantuani* a carceribus liberantur. Die vero primo *Martii* fuerunt in *Montagnana Aldrevandinus* Marchio, & *Canis* Major, & opera *Francisci* de *Carraria* pax facta est de eo, quod Marchio fuit in auxilium *Frignani*. Societas facta alias, firmata est*. Duodecim *Veronenses*, tanquam conscii conjurationis *Frignani*, in *Castro Hostiliæ* carcerantur; qui tamen audaces interfecerunt Capitaneum, & ostenderunt *Veronæ* se rebelles. De hoc *Canis* Major plenus ira con-

Concordia inter Aldrevandinum, & Canem.
* *Addunt aliqui MS. Contra D. Mediolani* Veronenses *in carcerem conjecti ob conjurationem* Frignani.

102 tra *Hostiliam* equitavit hostiliter. Rebelles fiunt infimul, proditores cum Castro affidati redierunt. Hos omnes receptos ad fidem mors laquei, vel gladii trucidavit. Istis fuit sepulcrum magnus *Atex*. Propter hoc *Canis* Major non cessabat ab ira, inquirens conjurationis conscios. Vnde *Joannes della Scala*, tunc *Vicentiæ* Potestas, qui se asserebat penitus innocentem, timens minas fugit *Paduam*, ubi obiit. In anno verò sequenti, mense *Septembris*, jussu Domini *Canis* suspenditur *Joannes* de *Marola*, nobilis *Vicentinus*, quem appellabat proditorem. Cum verò contra superstites amicos, & inimicos sæviret, dum cum uno famulo rediret a stupro, fuit in via publica interfectus per *Franciscum Segnorem* ejus fratrem, qui fugit *Paduam*, a Domino *Paduæ* receptus honorifice. Fuit hoc in MCCCLIX. die XIV. *Decembris*. Interfector fratris cum tertio fratre *Albuino* a populo Dominus est factus *Veronæ*. Cum militia domini *Francisci* de *Carraria* per *Montagnanam* die XVI. dicti mensis equitavit *Veronam*.

Rebellium mors. Joannis Scaligeri *mors.*
Joannes *de* Marola Vicentinus.
Canis II. *cædes.* Franciscus Segnorius, *&* Albuinus *frater* Veronæ *Domini.*

CAP. XI.

MCCCLIV.

De Conjuratione facta contra Vicecomites.

Cum jam *Janua* esset in dominio *Vicecomitum*, propter eorum potentiam cæperunt formidare *Paduani*[2]; *Veneti*, *Veronenses*, *Vicentini*, *Mantuani*, *Tarvisini*, *Regium*, *Mutina*, *Ferraria*, & aliæ Civitates, & loca. Vnde ab omnibus conjuratum est contra Archiepiscopum *Mediolani*, ferè Dominum totius *Lombardiæ*.

Vicecomitum *potentia.* *Conjuratio in eosdem.*

Revoluto anno Domini MCCCLIX. Domini *Mediolani* fecerunt exercitum contra *Mutinam*, Castra cæperunt, & etiam incluserunt cum foveis, & bastiis: Campanea *Regii* destruitur: Insula *Suzariæ Mantuani* districtus comburitur. Sic in partibus illis dolores antiquissimi suscitantur. Ex causa prædicta omnes insimul convenerunt in *Montagnana* mense *Junii*. In suum Capitaneum eligerunt *Franciscum* de *Carraria*, Juvenem strenuum, & audacem, ligæ totius defensorem, qui intimidus, & honoris cupidus in bellando; tamen de consensu sui dilecti Patrui[3] Domini *Jacobini* annuit in prædictis. Legati nobiles pergunt in *Boemiam*, adventum Serenissimi Principis implorantes, qui tunc venire recusavit, & ait: Italiam *sumus*[4] *& Mundi universa scandala contemplati: sed dignior res efficitur dignata consiliis, & plerumque consiliorum prolixitas largitur operibus brevitatem. Ait enim* Octavianus *primus* Augustus, *futuros Principes instruendos, satis celeriter fieri, quicquid commodè gereretur.*

Vicecomites *contra* Mutinam.
Franciscus Carrariensis *Dux exercitus Fœderatorum contra* Vicecomites.
Legati ad Cæsarem.
Verba Cæsaris recusantis Italiam *ingredi.*

Hoc tempore Comes *Landus*[5] de *Suevia* cum quatuor millibus galeatis, & peditum multitudine, sicut latro *Romandiolam* vastavit, & se postea transtulit in *Tusciam*. Hunc procuravit habere magno stipendio totius Ligæ Capitaneus Generalis. De iis timuit *Joannes** de *Valezio* Capitaneus in *Bononia*, & imposita causa proditionis, *Bononiæ* jussu Archiepiscopi decapitantur XXX. de melioribus Civitatis.* Quidam spoliati bonis fugierunt. Vnde *Bononia* rebellis Ecclesiæ sub jugo servitutis fit tranquilla.

Comes Landus. Romandiolam *vastat.*
Joannes *de* Valezio.
* De Olegio. *quibusdam.* XXX Bononiensium *mors*
* *Al.* Quidam fuerunt bonis spoliati.

Rebus dispositis sapienter, Dominus Capitaneus cum infrascriptis Nobilibus *Paduanis*, scilicet *Guidone* de *Maltraversis*, *Ludovico Forzatè*, *Pataro* de *Buzacharenis*, *Zanino* de *Peraga*, *Vgolino* de *Scrovegnis*, & aliis civibus electis, die XVI. *Augusti* exivit *Paduam* cum exercitu, & ivit *Ferrariam*. Post hoc conveniunt insimul Capitaneus, & Comes *Landus*, qui suum exercitum triumphalem juxta *Bononiam* posuerunt, extra Civitatem omnia destruxerunt, & fuerunt in casu[6] habendi *Bononiam*. Sed Comes *Landus* cum suis latronibus equitare distulit differendo. Post destructionem prædictam impugnaverunt bastias, quæ *Mutinenses* tenebant inclusos, & obsederunt *Guastallam*. Tunc Capitaneus exercitus in suo alloquitur Consilio: *Non sine causa cogor Comitis* Landi *insidias formidare, qui dolose prohibuit habere* Bononiam, *contra bastias recusavit pugnare, & breviter recusat dolose nostris obedire mandatis.* Sic deliberate cum *Paduanis Mantuam* equitavit, & Rectorem exercitus loco sui constituit dominum *Feltrinum* de *Gonzaga*, qui post hoc *Paduam* est reversus penultimo *Septembris*. Die vero V. *Octobris* obiit Archiepiscopus *Mediolani*, relictis in dominio Dominis *Maphæo*, *Galeatio*, & *Bernabove*, Nepotibus ex fratre. De iis futuris fuit signum Eclypsis *Solis*, & terræ motus. Vult Deus per signa antè ostendere futura, quam veniant, ut humanum genus valeat præcavere.

Comitatus Francisci Carrariensis *Capitanei Liga.* Guido *de* Maltraversis. Ludovicus Forzate. Patarus Buzacharenus. Zaninus *de* Peraga. Vgolinus Scrovegnus. Franciscus Carrariensis, *&* Landus Bononiam *opprimunt.* Guastallam *obsident.*
Feltrinus Gonzaga. *Mors Archiepiscopi* Mediolani. Maphæus, Galeatius, *&* Bernabos Vicecomites *fratres ei succedunt.* *Eclypsis* Solis. *Terræ motus.*

Revoluto anno Domini, mense *Aprilis* dictus Dominus *Joannes Vicecomes* de *Valezio*, Vicegerens in *Bononia* pro Dominis *Mediolani*, sibi dominium usurpavit, & Dominis *Mediolani* fit rebellis. Post hoc fit pax, quæ in anno sequenti in MCCCLVI. mense *Februarii* 1356
detegitur simulata, quia contra Dominum *Bo-* 103
noniæ detegitur conjuratio, ex qua morti capitis condemnantur Nobiles infrascripti, quorum nomina sunt hæc. *Gulielmus* de *Arimundis* de *Parma*, Doctor & *Bononiæ* Potestas. Nobilis vir *Henricus Duca*, F. quondam nobilis Viri D. *Castrucii* de *Luca*, quondam Domini de *Luca*, *Pisis*, & *Pistorio*[7]. Domini *Bernardus*, &

Joannes *de* Valezio, Bononiam *occupat.*
Gulielmus de Arimundis. Henricus Duca, Castrucii F. Bernardus, *&*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Correptio.* V. *Correctio.*

2 *Propter eorum potentiam cœperunt formidare* Paduani. V. *cœperunt eorum potentiam formidare* Paduani, sine *propter*.

3 *Sui dilecti patrui.* P. *sui, & dilecti patrui.* M. *sui etiam dilecti patrui.*

4 Italiam *sumus.* V. Italica *sumus.*

5 *Landus.* M. *Lando.*

6 *Et fuerunt in casu.* Idem. *Qui fuerunt in casu.*

7 *Et* Pistorio. P. *& in* Pistorio.

Galeotus de Panico. Bonus de Vergnana. Hylarius de Zamorellis.

& *Galeotus* nobiles viri de *Panico*. *Bonus* de *Vargnana*. *Hylarius* de *Zamorellis* de *Parma*, Conteſtabilis [1] pro Domino *Bernabove Vicecomite*. Fuit hoc die XI. *Januarii* MCCCLVI. quia dicebantur voluiſſe *Bononiam* ſubmittere Domino *Bernabovi* prædicto. Amodo Dominus *Joannes* de *Vicecomitibus* (a) in omnibus fit rebellis qui ultimo *Bononiam* dedit Eccleſiæ, ut infra.

Joannes de Valezio Bononiam dat Eccleſiæ.

EXPLICIT LIBER DECIMUS.

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.
1 *Conteſtabilis.* V. *Coneſtabilis.*

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.
(a) *Dominus* Joannes *de* Viceecomitibus. Locus mutilus, quem ſic expleo. *Dominus* Joannes *de* Valezio Vicecomitibus, *&c.*

INCIPIT UNDECIMUS.

CAP. I.

MCCCLIV.

De Adventu Imperatoris Caroli *in* Lombardiam.

Henricus Comes de Lucemborg. Joannes ejus filius, Boemiæ Rex. Carolus Joannis prædicti F. Imperator.

IMperator Sereniſſimus Comes *Henricus* de *Lucemborgh* genuit *Joannem* Regem *Boemiæ*: *Joannes* genuit *Carolum*. Quia de Primo, & Secundo dixi ſupra [1], reſtant geſta *Caroli*, qui de conſenſu [2] Eccleſiæ contra Ducem *Bavariæ*, qui ſe dicebat *Romanorum* Regem, de voluntate omnium eligentium eligitur Imperator. Tunc *Ludovicus* dicebatur rebellis Eccleſiæ. Propter infeſtationem *Vicecomitum Mediolani*, *Tuſci*, *Lombardi*, *Veneti*, *Paduani*, & *Marchia Tarviſina* Imperatoris procuravit adventum, ſuis Legatis, donis, promiſſionibus, precibus, & amore, qui omnino deſcendere recuſabat. Viſo tempore ſui adventus, quod ſibi eſſe proſperum confidebat, prius tamen de ejus adventu certiorato *Franciſco* de *Carraria*, in *Padua* pro ſacro Imperio Vicario Generali, ſubito de *Boemia* equitavit in *Vtinum* [3]. Fuit hoc in MCCCLIV. Indictione ſeptima die XIV. *Octobris*. Qui tranſiens per *Sacile*, *Civie*, *Feltrum*, die primo *Novembris* intravit *Baſſanum*. In ejus comitiva erant *Aquilejenſis* Patriarcha, ejus frater, *Jacobinus* de *Carraria*, *Feltrinus* de *Gonzaga*. Ejus adventu præſcito, *Franciſcus* de *Carraria* ivit *Baſſanum*, quem Imperator non tantum, ut ſuum Vicarium *Paduæ* recepit; imo ut filium. Jam abſente a *Padua* Vicario *Paduæ* pro Imperio *Aldrevandinus Eſtenſis* Marchio intravit *Paduam*, ubi ſtetit honorifice, donec equitavit, ubi erat Sereniſſimus Imperator. Tertio *Novembris* Imperator tranſiens per *Cittadellam*, poſt prandium factum in *Villa Roduli*, *Paduam* intravit pacificus per *Portam Sanctæ Trinitatis*. In ejus adventu tota Civitas exultabat. Imperator primo viſitavit, & oravit in Eccleſia Cathedrali. Poſt hæc ſedem ſuam poſuit in Palatio Dominorum de *Carraria*, quorum ſumptibus habuit curiam generalem. Limina Sanctorum *Proſdocimi*, & *Juſtinæ*, & Beati *Antonii* cum oblationibus ſolemni gaudio viſitavit. In menſa ſecum habuit familiariter Nobiles de *Carraria*, Marchionem *Eſtenſem*, quoſdam *Theutonicos* [4], & Dominum Patriarcham. Die VI. *Novembris* [5] Dominus Imperator in Eccleſia Cathedrali *Paduæ* militem fecit Dominum *Jacobinum* de *Carraria*. De hoc fuit feſtum *Paduæ*: & Dominus *Jacobinus*, & Dominus *Franciſcus* in ejus militia plurima dona contulerunt.

Acceſſitur in Italiam.

Franciſcus Carrarienſis Vicarius Paduæ pro Imperio. Iter Caroli in Italiam. Comitatus ejuſdem. Patriarcha Aquilejenſis Caroli IV. Cæſ. F. Jacobinus Carrarienſis. Feltrinus Gonzaga.

Caroli IV. adventus Paduam. Pietas ejuſdem.

Jacobinus Carrarienſis Eques.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.
1 *Dixi ſupra.* V. *ſcripſi ſupra.*
2 *De conſenſu.* Deeſt in V. *de.*
3 *Equitavit in* Utinum P. *equitavit in* Utino. M. *equitavit in* Udene.
4 *Quoſdam* Theutonicos. V. *quoſdam nobiles* Theutonicos.
5 *Die* VI. Novembris. P. *Die vero* Jovis VII. Novembris. M. *Die vero* Jovis VI. Novembris.

CAP. II.

Eodem Anno.

De prima Corona Imperatoris, & de Militia Franciſci *de* Carraria.

REx *Carolus* die VII. *Novembris* equitavit *Montemſilicem*. In ſequenti die *Lignacum*. *Canis* Major, præſcius ejus adventus, occurrit, & ſe obtulit. Quem Imperator gratioſè recepit. Die ſequenti equitavit verſus *Mantuam*. Dum Imperator cum ſua Curia in *Mantua* reſideret, Domini *Maphæus*, *Bernabos*, & *Galeatius Vicecomites*, Domini totius fere *Lombardiæ*, miſerunt *Mantuam* nobiles Legatos. Hi coram principe retulerunt, ab antiquo fuiſſe *Vicecomites* fideles Imperii, & etiam, quod *Maphæus*, avus Paternus prædictorum, fuerat auctor expellendi de *Mediolano* nobiles *della Turre* rebelles Imperii, ob quam cauſam *Henricum* de *Lucemborgh* Sereniſſimus Imperator præfatum avum ſuum paternum *Maphæum* fecit ſuum Vicarium [6], & quod in honorem Imperii, quaſi totam tenuit [7] *Lombardiam*. Juxta hoc ob- 104
tulerunt munera, auxilia, & coronam ferream ſuis expenſis, dum tamen ſecum non duceret ſuos rebelles. Eorum poſtulationibus annuit Imperator. Menſe *Novembris* Imperator fecit militem *Petrum Baduarium* de *Venetiis* tunc *Paduæ* poteſtatem.

Caroli IV. itinera varia. Curia Mantuæ. Legati Vicecomitum ad eundem.

Maphæus Vicecomes, Vicarius Generalis Imperii Mediolani.

Anno Domini revoluto ſcilicet in MCCCLV. die ultimo *Decembris*, cum Imperator per *Marchiam* iter faceret, & jam tranſiſſet flumen *Olei* [8], ſtans juxta confinia *Cremonenſium*, ſuum in Campum ſuper nivem, probum Virum, & Nobilem Dominum *Franciſcum* de *Carraria*, qui continuo fuit cum Imperatore cum maxima comitiva, ſedens in equo fecit militem; & cum palma cum percutiens ſuper collum, ait: *Eſto bonus miles, & fidelis Imperii.* Statim Nobiles Comites *Theutonici* deſcenderunt de equis, & eidem ſtatim equitis impoſuerunt calcaria. His Dominus *Franciſcus* donavit dextrerios, & equos alios de pulchrioribus, quos habebat. Poſt hæc Dominus *Franciſcus* coram Principe milites fecit hos Cives ſuos, *Patarum* de *Buzacharenis* [9] ejus ſocerum, *Ludovicum Forzatè* ejus avunculum, *Zaninum* de *Peraga* propinquum ſuum, & etiam generum *Patari Gividonem* de *Caſtronovo*, *Ugolinum Scrovegnum*, *Gerardum* de *Nigris*, *Zambonum Dotum*. Sic

Petrus Baduarius miles a Carolo creatus. Item Franciſcus de Carraria. Formula Militum creandorum. Dona ob militiam receptam. Franciſcus Carrarienſis. Patarus Buzacharenus. Ludovicus Forzatè. Zaninus de Peraga. Guido de Caſtronovo. Vgolinus Scrovegnus. Gerardus Niger. Zambonus Dotus.

6 *Fecit ſuum Vicarium.* V. *In* Mediolano *fecit ſuum Vicarium.*
7 *Tenuit.* V. *renuit.*
8 *Olei.* P. *Oji.*
9 *Buzacharenis.* V. *Buzacharinis.*

Sic cum honore & gaudio, habita licentia Imperatoris, redire *Paduam* feſtinavit. Imperator ſtatim poſt prædicta intravit territorium *Cremonenſe*. ei occurrerunt Nobiles *Mediolani*, & fere totius *Lombardiæ* [1]. Qui per *Cremonam*, & alias Civitates, & loca *Mediolani* tranſiens, ſummo honore receptus, die IV. *Januarii* intravit *Mediolanum*. Eodem menſe, & die Epiphaniæ in Eccleſia Beati *Ambroſii*, de licentia Summi Pontificis, per Archiepiſcopum *Mediolani* corona ferrea [2] honorifice coronatur. In ſua coronatione multos nobiles militavit. Tunc fuit lætitia publica *Mediolani*, & Curia generalis. His geſtis Imperator ivit *Piſas*.

Caroli IV. *adventus* Mediolanum. *Coronatio ejuſdem. Multi in ea Milites creati.*

CAP. III.

Eodem Anno.

De Adventu Imperatricis.

SEreniſſima Imperatrix, filia Ducis *Poloniæ*, hoc ordine *Paduam* venit. Ejus adventus nuntius prævenit Patruus. Poſt quem Imperatoris Mareſcalcus cum quadringentis galeatis die XXI. *Januarii* intravit *Paduam*: die vero ſequenti Archiepiſcopus *Boemiæ* cum ducentis. Statim in die ſequenti præfatus Archiepiſcopus, & Nobiles de *Carraria*, & omnis Eccleſia cum militia univerſa, Sanctorum reliquiis, & omni genere ſymphoniæ; gaviſi gaudio magno valde, Dominæ Reginæ occurrerunt. Quæ per *Portam omnium Sanctorum* venit *Paduam*. Ipſa regali [3] more in cultu honeſtæ Reginæ cum quatuor nobilibus Dominabus ſedebat in curru. Eam ſequebantur Juvenes nobiles Civitatis cum pallio aureo, variis ſuffulto, & Nobilitas univerſa. Reliquæ vero Dominæ, Reginæ Comites; ſequebantur in curribus. Talis ordo placuit univerſis. Imperatrix ſedem poſuit ſuam in Palatio principali Dominorum de *Carraria*, ubi Dominarum [4], & Militum fuit continuo Curia generalis. Omnia erant *Paduæ* expenſis magnis Dominorum. Regina juvenis annorum XVI. in moribus videbatur annoſa. Die vero XXV. dicti menſis iter ſuum cæpit verſus *Piſas*, ubi tunc erat Dominus Imperator. Eam Dominus *Franciſcus* de *Carraria* per ſuum territorium honorificè ſociavit. *Aldrevandinus* Marchio eam duxit per ſuum diſtrictum verſus *Mantuam*: deinde honore debito ivit *Piſas*. Statim poſt hoc Nobiles *Alemani* cum armis in maxima quantitate per *Paduam* tranſeuntes, ſubſequenter de die in diem equitabant * poſt Imperium. Sic Imperator in adventu ſuo pacificus, vires multiplicabat ſapienter. Vnde Cato:

Poloniæ *Dux.* Iſabella *Imperatrix* Patavium *accedit. Honores; quibus tum excepta.*

Laus ejuſdem & Comitatus e Paduano *diſtrictu* Piſas.

* *Fortè melius.* Poſt Imperatorem.

> *Quod flumen placidum eſt, forſan latet altior unda.*

CAP. IV.

Eodem Anno.

De ſecunda Coronatione Imperatoris.

IMperator menſe *Martii* de *Piſis* ivit *Senas*. Ibi conſtituit ſuum Vicarium. *Florentia* eum recipere recuſavit; tamen multa donavit. His geſtis ivit *Romam*, ubi habebat quinque, millia galeatos. De conſenſu Domini Papæ in Eccleſia Sancti *Petri* debito ordine [5] cum Domina Imperatrice Imperator Corona aurea coronatur, V. die *Aprilis*, in feſto Reſurrectionis Domini Noſtri *Ieſu Chriſti*. In ſua coronatione Imperator milites fecit mille, & quingentos, cum iis *Rizardum*, nobilem Comitem *Veronenſem*. Hic expulſus de *Verona* ſtetit *Paduæ* magnificè ſumptibus Dominorum de *Carraria*. Imperator redire *Piſas* per *Senas* feſtinavit. Eodem menſe, die XIX. Domini de *Carraria* pro honore Imperii fecerunt magnum feſtum. Vnde Dominus *Jacobinus* fecit Milites in Eccleſia Cathedrali *Jacobum* de *Capite Vaccæ*, plus annoſum *Bianchinum* [6] de *Prata*, ſororis maritum, *Guielmum* de *Campo Sancti Petri*, *Vinciguerram* dictum *Pulce* de *Conigliano*, *Albertum* de *Peraga* [7], ultimo alium ſenem [8], ſcilicet *Jordanum* de *Forzate*. Hac cauſa fuit *Paduæ* magnum feſtum.

Florentia *Carolum Imp. excludit.*

Coronatio ejuſdem Romæ *una cum Imperatrice. Milites tum ab eo facti.* Rizardus *Comes* Veronenſis; *patria pulſus, a* Paduam *concedit.*

105

Jac. *de* Capite Vaccæ, Bianchinus *de* Prata, Gulielmus *de* Campo S. Petri. Vinciguerra *de* Conegliano. Albertus Peraga. Jordanus Forzatè. *Equites creati a* Jacobino *de* Carraria.

CAP. V.

MCCCLV.

De Conjuratione facta contra Imperatorem.

CUm Imperator in ſua curia (a) ſederet in *Piſis*, licentiam redeundi dedit ſuæ militiæ. Ex hoc ſuis amicis defecit ſpes ſalutis, quia Imperator expulſos de *Piſis* reduxerat, ac etiam dicebat [9], quod procurabat *Lucam* liberare de dominio *Piſanorum*. Per illos * de *Gambatortis*, & alios Cives *Piſarum*, de ſcientia *Florentinorum* [10], fuit contra Principem conjuratum. Media nocte clamor factus eſt contra Principem, ejus Palatio imponitur ignis. Imperator, & Imperatrix ſurgunt nudi: *Theutonicorum*, & *Piſanorum*, quos reduxerat, fit concurſus, & clamor. Imperatorem arma cæpit, & contra rebelles pugnavit [11]. Vltimò fuit victoria Imperii; tamen bene centum [12] *Boemi* fuerunt interfecti. Imperator illos de *Gambatortis*, & alios crimine læſæ majeſtatis arguit, quibus ait: *Quiſquis cum militibus, vel privatis contra nos ſceleratam inierit factionem: imo ſolummodo cogitaverit, voluntate ſceleris legis* Juliæ *majeſtatis reus eſt*. Regis ſevera ſententia, quos invenit in crimine manifeſto, punivit gladio: eorum latas divitias confiſcavit: comburuntur celſa palatia proditorum. Inter cæteros fuerunt præcipui *Bartholomæus Lotus*, & *Cechus* frater de *Gambatortis* (b) [13], contra quos, & eorum ſequaces lata fuit ſententia, & executioni [14] mandata per Dominum *Melinum* de *Tolentino*, Capitaneum, & Commiſſarium Sereniſſimi Imperatoris, Domini

Luca *de* Piſanorum *ditione*

* De Gambacurtis *alii.* Gambatorti Piſani *conjurant in Cæſarem.*

Sententia Cæſaris contra participes conjurationis.

Damnati proditionis in Cæſarem. Bartholomæus Lotus. Cechus *de* Gambatortis. Melinus *de* Tolentino *Capitaneus, & Commiſſarius Imperatoris.*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Et fere totius* Lombardiæ. V. *& fere Nobiles totius* Lombardiæ.

2 *Corona ferrea.* V. *corona ferri.*

3 *Ipſa regali.* V. *Ipſa enim regali.*

4 *Vbi Dominarum.* V. *Vbi nobilium Dominarum.*

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSIIMANV.

(a) *Cum Imperator in ſua Curia.* Melius. *Cum Imperator cum ſua Curia.*

(b) *Frater de* Gambatortis. Lego cum duobus laudatis alias Codd. Mſſ. *Fratres de* Gambatortis.

5 *Debito ordine.* P. *debito honore.*

6 *Plus annoſum* Bianchinum. M. *Plus annoſum* Bianchini.

7 *Albertum* de *Peraga.* V. *Albertinum* de *Peraga.*

8 *Vltimo alium ſenem.* P. *Vltimo fratrem alium ſenem.* M. *ultimò fecit alium ſenem.*

9 *Ac etiam dicebat.* V. *ac etiam dicebatur.*

10 *De ſcientia* Florentinorum. V. *de ſcientia* Florentiæ.

11 *Contra rebelles pugnavit.* V. *contra rebelles Domini pugnavit.*

12 *Tamen bene centum.* P. *tamen ibi centum.*

13 *Frater de* Gambatortis, V. *Fratres de* Gambatortis.

14 *Et executioni.* In V. deeſt. *&.*

mini *Caroli* Quarti, anno Domini MCCCLV. die XXVI. *Madii*.

CAP. VI.

Eodem Anno.

De recessu Imperatoris, & D. Patriarchæ.

Recessus Imperatoris in Boemiam. Valcamonica.

NEgotiis dispositis in *Pisis*, forsan *Italiæ* formidans insidias, omissis *Lombardorum* infestationibus, & querelis, Dominus Imperator cogitavit redire *Boemiam*[1]. Sic eodem anno, mense *Junii*, transitum faciens per *Lombardiam*, intravit Vallem *Valcamonicæ*: qui per *Alemaniam Pragam* est reversus. Quid Deus sit facturus per ipsum, ipse novit, cui honor, & gloria in secula seculorum[2].

Patriarcha Aquilejæ, frater naturalis Caroli IV.

**Al. Commiserat.*

Bellum inter Patriarcham Aquilejæ, & Goritiæ Com. Franciscus Carrariensis arbiter, eorundem discordias sedat.

Prædicto mense *Aquilejensis* Patriarcha intravit *Paduam*, Frater naturalis Imperatoris, & honorificè habitus ivit *Aquilejam*, cui Dominus Imperator *Feltre*, & *Civie* * commisit in custodiam. Statim inter Patriarcham, & Comitem *Goritiæ* immensum odium suscitatur, & bellum. Ambo depositis armis venerunt *Paduam* coram Magno *Francisco* de *Carraria*, qui electus arbiter tunc non potuit eorum litigium mitigare. Sic partes discordes recesserunt. Dominus *Franciscus*, Vicarius *Paduæ* pro Imperio, instantissimè procurabat pacem interponere inter partes, quam per suos Legatos obtinuit postulatam. Eodem anno, & mense *Septembris*, absente ab *Vtino* Domino Patriacha, Cives de *Vtino*[3] occiderunt suos factores, & ei denegabant[4] introitum. Eodem anno mense *Martii* tandem Dominus *Paduæ* concordium[5] procuravit. Sic Patriarcha post annum *Vtinum*[6] pacificè introivit.

CAP. VII.

De captione D. Jacobini, *& vindicta* Zamboni[7].

In aliquibus MSS. hic explicit Lib. XI. & incipit XII.

HOmo de jure cadit in foveam, quam proximo præparavit. De hoc unum exemplum ostendam. Dum Magnus *Franciscus* de *Carraria*, Dux exercitus totius ligæ, cum suo apparatu armorum[8] copioso contra *Bononiam* equitavit[9] (de hoc supra scriptum est) eum sequebatur amicus simulatus, & perfidus hostis, qui blandis verbis eum veneno nequissimo extinguere cogitavit. Scivit Dominus *Franciscus*: nutu Dei hoc celavit in tantum, quod tempore suæ militiæ, de qua scribitur supra, *Zambonum* de *Dotis* cum aliis nobilibus sociavit in militia. Reversus domum cæpit Dominum *Jacobinum* patruum suum, quem tenuit in *Trabache* in carceribus, & in *Castro Baldo*, & in *Turre Montissilicis*. Eum cæpit in cæna, & ab eo scivit proditionis seriem, quam nemini propalavit. Dominam *Margaritam* de *Gonzaga* cum filio aniculo honorifice misit *Mantuam*. Dominus *Guidus*[10] filiam suam, & nepotem recepit, filium dicti Domini *Jacobini*. Fuit hoc MCCCLV. die XVIII. mensis *Julii*.

Zambonus Dotus Miles fit a Franc. Carrariensi.

Margarita Gonzaga.

Dominus *Marcus Cornelius*[11] incæpit regimen *Paduæ* die primo *Septembris*; die vero primo *Decembris Zambonus Dotus* ex jussu comparuit coram Domino, qui ait: *O proditor, omnibus divitibus te ditiorem feci, in honoribus te Nobilibus* Paduanis[12] *præferebam, & in tantam audaciam incurristi, velle Nos, & Nostros prodere, &* Paduam *suo privare Pastore?* Qui negavit firmiter; sed statim a *Paulo Doto*, qui hanc proditionem detexit[13], fuit convictus. Negare non potuit. Datur Curiæ Potestatis, qui fuit sponte confessus, quod de scientia Domini *Jacobini* prædicti, Nepotem interficere procurabat gladio, vel veneno. Publice datur in perpetuum carceri, bonis omnibus publicatis, die XVII. *Decembris*. Venenum[14] publice exhibitum, fuit combustum. Mense vero *Junii* a suis agnatis occiditur. Post hoc, decreto Populi soli Nobili viro Domino *Francisco* committitur dominium Civitatis. Hæc sunt omnibus speculum, & lucerna, pessima consilia evitare, quia nullum est secretum, quod non reveletur: &

106

M. Cornelius Potestas Paduæ. Verba Franc. Carrariensis ad Zambonum Dotum proditorem.

Paulus Dotus. Supplicium Zamboni Doti ob venenum paratum Franc. Carrariensi.

Franc. Carrariensis Dominus Paduæ.

Sæpe sagittantem didicit referire sagitta.

Merito etiam *Zambonus* incidit in foveam, quam suo Proximo * præparavit.

**Al. Præparaverat.*

CAP. VIII.

De adventu Regis Vngariæ.

Bellum inter Vngariæ regem, & Venetos. Rex primo adoritur Tarvisium.

LVdovicus Rex *Vngariæ* odio magno *Venetos* odiebat propter *Zadram*[15], quæ est caput Regni sui. Primò contra *Tarvisium*, quod tenebatur a *Venetis*, misit duo mille[16] galeatos in MCCCLVI. mense *Junii*. Fugiunt coloni, fiunt cedes & prædæ, latent *Veneti* in *Tarvisio*. Nobilis miles *Franciscus* de *Carraria* munivit omnes passus, & Civitatem, timens forsan Regis adventum, & etiam nobilem misit legationem cum muneribus in Regis occursum. Hos Rex secum habuit honorifice, & benigne. Gualdana sæpe transibat *Musonum*, auferens prædam in *Paduano* districtu: tamen ab homicidio, & incendio abstinebat[17]. Erat hoc omnibus timor magnus. Dominus *Paduæ*, cupiens in omnibus Civibus suis providere, quærit consilium a Civibus, quid sit in tanto periculo faciendum. Consilio * in triduo jam peracto, consensu omnium, Regis amicitiam elegit habere. Hoc fuit *Venetis* odiosum, quoniam semper virtus parit invidiam. Comites *Tarvisii*, illi de *Vonico*, & alii Castellani, *Venetorum* fiunt rebelles. *Coniglianum* datur Regi obsidenti mense *Julii*. Rex vero potentissimus cum exercitu transivit *Plavem*, & obsedit *Tarvisium*. Erat enim Regis exercitus *Ungaris*, *Germanis*[18], *Theutonicis*, *Tartaris*, & aliis infidelibus copiosus. Traditur in exercitu fuisse equites centum millia. Propter ista non cessabat exercitus * contra *Zadram*, *Nonam*, *Istriam*, & alias Civitates, quas *Veneti* possidebant in *Crovatia*, & *Dalmatia*.

Franc. Carrariensis munit Paduam.

** Legunt alii. In triduum jam parato.*

Fœdus Carrariensis cum rege. Principium inimicitiarum inter Venetos, & Carrarienses.

Coniglianum datur Vngariæ Regi.

Exercitus Vngariæ Regis.

**Alii. Contra Zadram, Nonam, Istriam.*

Aliqui. Contra Zadram, & Nonam Istriam.

Men-

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Redire* Boemiam. M. *redire ad* Boemiam.
2 *In secula seculorum*. V. *in secula seculorum. Amen.*
3 *De* Vtino. M. *de* Vdino.
4 *Et ei denegabant.* Idem, *& omnes denegabant.*
5 *Concordium.* V. *Concordiam.*
6 *Vtinum.* M. *Vdine.*
7 Hic in V. incipit liber XII. hoc titulo. *Explicit liber Vndecimus, incipit Duodecimus.*
8 *Apparatu armorum.* Deest secunda vox in M.
9 *Equitavit.* V. *equitasset.*
10 *Dominus* Guidus. M. *Dominus* Guido.
11 *Marcus Cornelius.* M. *Marcus Cornerio.*
12 *Paduanis.* P. *Paduæ.*
13 *Proditionem detexit.* M. *Conjurationem detexit.*
14 Die XVII. Decembris. *Venenum.* V. *Die* XVII. Decembris *venenum, &c.*
15 *Zadram.* P. *Jadram.*
16 *Duo mille.* Idem. *duo millia.*
17 *Abstinebat.* V. *abstinebant.*
18 *Vngaris, Germanis.* V. *Vngaris, Cumanis.*

Mense *Julii* per Potestatem *Venetum* Castrum *Asoli* datur Regi. Eodem die penultimo *Julii*, Dominus *Paduæ* misit ad Regem nobilem legationem cum muneribus, & concordium firmum fit cum Rege. Ipse Rex, propter multitudinem suæ gentis, non poterat ordinare[1], ne auferrent prædam de *Paduano* districtu. Vnde *Vngaros* misit *Miranum*, & alios passus munivit, ne quis damnificaret *Paduanos*, & de hoc fecit edictum, & contrà facientibus pœnam statuit capitalem. Dedit etiam *Paduanis* licentiam, ut gladio se defendant. De iis misit *Paduam* suas litteras patentes. De cætero Dominus *Paduæ* munivit omnibus necessariis exercitum. Die V. mensis *Augusti* fuerunt *Paduæ* Legati Regis, Comes *Palatinus*, Archiepiscopus *Patrasii*, & Cancellarius Regis, Legati *Venetiarum*. Pro pace mediator fuit Dominus *Paduæ*, quæ non potuit expediri. Die XXVIII. obiit Dux *Venetiarum*, & eligitur Dux *Joannes Delphinus*, qui tunc erat clausus in *Tarvisio*. Rex eum liberè cum honore ire permisit *Venetias*. Eodem mense Rex equitavit *Coniglianum*, relicta parte sui exercitus, qui *Tarvisium* graviter infestabat, postea ivit in *Vngariam*.

Asolum traditur Vngariæ Regi. Mel. Die penultimo Julii. — *Miranum.* — *Legati Regis.* — *Joannes Delphinus Dux Venetiarum. Vngariæ Rex in Vngariam redit.*

Dominus *Paduæ* custodes revocavit, quos habebat ad passus *Brentæ* pro custodia. Benedictus sit Deus, qui tantam gratiam dedit Duci *Paduæ*, quod sciret tanto periculo obviare. Omnes enim timebant mortem, fugam, & pauperiem, & quasi capillus non cecidit nutu Dei.

Marinus Moresinus incæpit suum regimen potestariæ *Paduæ* die primo *Septembris*. *Veneti* indignati, asserentes Dominum *Paduæ* favere Regi, revocaverunt cum ante tempus, & denegaverunt sal secundum pacta, & fecerunt etiam alias novitates. Vnde eligitur Potestas *Paduæ* *Joannes* de *Manfredis* de *Regio*, qui suum officium in anno sequenti, primo *Februarii* inchoavit. *Veneti* omnino contra stimulum calcitrare volentes, & se erigere contra Regem & *Paduam*, procuraverunt habere * societatem magnam *Theutonicorum*, quam duxerunt *Caldognum*[2], *Vicentini* districtus, & ibi stabat in otio expectans *Brentam* tumefactam labi. Gens verò
107 Regis ferox, & audax, quasi volatu natando per passum *Fontanivæ*, transierunt *Brentam*, & contra hostes pugnaverunt viriliter. Pauci occiduntur, multitudo capitur, vel fugatur. Eodem anno, mense *Octobris* suspenduntur multi in *Tarvisio*, & *Castrofrancho*, quos *Veneti* dicebant proditores. Domus Comitum prædictorum destruuntur.

*Marinus Moresinus Potestas Paduæ. Veneti Patavinis sal adimunt. Jo. de Manfredis Potestas Paduæ. * In aliquibus. Quantitatem. Caldognum. Pugna inter Venetos, & gentem Regis. Tarvisini a Venetis puniti, ob proditionem.*

CAP. IX.

De captione Domini Jacobini *de* Carraria[3].

DOminus *Franciscus* de *Carraria* die Sabbathi XVIII. mense *Julii* hora XX. cum multis armatis insultum fecit D. *Jacobino* de *Carraria* ejus patruo, tunc secum insimul dominanti, eo cænante in quodam ejus Broilo. Et tunc D. *Jacobinus* surrexit a cæna volens aufugere, dicens: *Quid est hoc?* Et D. *Franciscus* ei dixit: *De persona nolite timere, sed ego tanto tempore fui sub vestra custodia, volo quod amodo sitis sub mea.* Et eum captum misit in *Castro* de

Habetur hoc Capitulum in uno tantummodo Codice MS. Jac. Philippi Tomasini. Verba Francisci, & Jacobini de Carraria. Tempus domini Jacobini de Carraria.

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Propter multitudinem suæ gentis non poterat ordinare.* V. *propter multitudinem, suam gentem non poterat ordinare.*

2 *Caldognum.* P. *Coldonum.* M. *Coldognum.*

3 Desideratur totum hoc capitulum in V.

A *Trabache*, deinde in *Castrobaldo*, demum in *Rocha* superiore *Montisfilicis*, ubi post multos annos diem suum clausit extremum. Prædictus autem D. *Jacobinus* dominaverat cum præfato ejus Nepote annis quinque, mensibus sex, diebus viginti sex.

CAP. X.

De Gestis post Treguas.

MEnse *Octobris* in Regem, & *Venetos* treguæ statuuntur per quinque menses. His
B mitis de pace magna fuerunt colloquia absque fructu. Post hæc Comes *Palatinus*, mense *Junii*, cum exercitu venit *Coniglianum*. Mense *Junii Seravallum* fame superatum datur Regi. In adventum Comitis occurrit nobilis legatio *Paduana* (a)[4]. Eos Comes secum habuit reverenter, & ex parte Regis Domino *Paduæ* obtulit auxilia contra omnes. Hic Comes die XX. *Junii* obsedit magnificè *Castrumfranchum*. Trabucha undique circuibant. Erant etiam de *Padua* gentium auxilia, & subsidia victualium. Tempore hujus pestis Cives quasi omnes sponte fugiebant de *Tarvisio*. Nobilibus verò erat
C Civitas a *Venetis* interdicta. Agricolæ ad Deum clamabant: *Recordare Domine, quid accidit nobis*[5], *& respice opprobrium nostrum. Hæreditas nostra versa est ad alios, & absque Civitate exulamus. Iniquitates parentum nostrorum portamus in Civitate. Senes, & Juvenes defecerunt a nobis. Omne gaudium est fugatum. Iratus, es contra nos vehementer. Convertere Domine, & innova dies nostros, sicut antè, & miserere nobis.* *Vngari* auxilio bannitorum *Tarvisii* in palatis *Venetorum* multoties cæperunt navigantes. * Vnde palatæ clauduntur a *Venetis*. Magnus Comes, & *Veneti* iterum habuerunt de Pace colloquia, qui
D fuit *Paduæ*, & in omnibus de consilio Magnifici de *Carraria* procedebat. Hic Comes recessit ab obsedione *Castrifranchi* die XXII. *Septembris*. Die primo *Decembris* Legati *Venetorum* incæperunt iter suum ad Regem, & tunc Dominus *Paduæ* Vicarium suum Dominum *Bartholomæum* Legum Doctorem de *Placentinis* de *Parma* cum aliis Nobilibus misit similiter causa impetrandæ pacis cum *Venetis*. Interim Abbas S. *Michaelis* de *Zadra*[6] cum scalis induxit per muros gentem Regis in *Zadram*, sed primò intraverunt viri fortissimi, & milites so-
E cii Domini *Paduæ*[7]. In platea de nocte partes pugnaverunt viriliter, & ultimò obtinuit Gens Regis *Vngariæ*[8] Civitatem, excepto Castro die XVII. *Septembris* datur *Nona* Regi fame consumpta usque ad commestionem equorum. Rex vero cum gaudio de *Buda* descendit in *Zadram*, qui Castrum jussit multoties impugnari[9]. *Veneti* volentes adhuc contra stimulum calcitrare, ad partes *Nervesæ* miserunt milites sexcentos, & pedites circa mille. Ii prædam maximam deferebant[10]. *Vngari* Dei auxilio incæperunt pugnam. In-
F

*Saravallum Regi Vngariæ traditur. Legatio Paduanorum ad Comitem Palatinum. Auxilia Francisci Carrariensis in exercitu Regis ad Castrum Franchum. Tarvisinorum calamitas Vngarico bello. Oratio Agricolarum ad Deum. Vngari palatis Venetorum insultant. * Legunt alii. Vnde palatæ diruuntur. Solvitur obsedio Castri Franchi. Legati Venetorum, & Carrariensis ad Regem. Bartholomæus de Placentinis. Abbas S. Michaelis Zadræ. Zadra Regi Vngariæ prodita. Nona eidem data. Pugna inter Venetos, & Vngaros ad Tarvisium.*

EMENDATION. LOCOR. ALIQ. AB OSII MANV.

(a) *Legatio* Paduana. Sanior omnino lectio Msc. Codicis *Mussatorum*, quæ habet. *Legatio* Paduanorum.

4 *Legatio* Paduana. M. *Legatio* Paduanorum.

5 *Quid accidit nobis.* Idem, *quid acciderit nobis.*

6 *De* Zadra. P. *de* Jadra, ut infra *Jadram* pro *Zadram.*

7 *Et socii* D. Paduæ. M. *& Comites* D. Paduæ.

8 *Gens Regis* Vngariæ. Deest in V. *Regis.*

9 *Multoties impugnare.* P. *multoties impugnatum,* M *multoties impugnandum.*

10 *Deferebant.* P. *defendebant.*

Interim *Vngari Conigliani* equitaverunt versus *Tarvisium*, ut hostibus obviarent, vel fugerent in *Tarvisium*[1]. Ducentos *Vngari* occiderunt, vel cæperunt, quasi omnes fugierunt. Forsan quinquaginta plaustra armorum miserunt[2] *Paduam*, inimicis omnibus spoliatis. Fuit hoc MCCCLVIII. die XIV. *Januarii*.

CAP. XI.

De Pace facta inter Regem, & Venetos.

Pax inter Venetos, & Vngariæ R. opera Carrariensis

DEus Omnipotens visitavit *Venetos* tempore primæ guerræ *Zadræ*[3], & *Januæ*. Ipsi vero non cognoverunt disciplinam. Vnde potentiam Regis contra eos provocavit, qui manifeste videntes, se non posse resistere tanto Regi, inclinati coram Rege rogaverunt pacem. Rex ad preces Domini *Francisci* de *Carraria* obtulit pacem istam, quod Dominus Dux, & Commune *Venetiarum* omnes Civitates, & Castra sita in *Crovatia*, & *Dalmatia* libere debeant relaxare, & quod in suis litteris de cætero Dominos *Dalmatiæ*, & *Crovatiæ* se non debeant nominare. Ipse verò Rex contra obtulit[4], quod tenebat in Episcopatu *Tarvisii*. Hanc pacem magis necessariam, quam utilem, Dominus Dux, & omnes Cives laudaverunt. Alia pacta non scribo, quæ multa sunt (a). Fuit hoc MCCCLVIII. Indictione XI. in Civitate *Za-*
108 *dræ*, quæ est caput Regni *Ungariæ*. Habuit in totum Rex, quod optabat, ab utraque parte omnia sunt fideliter confirmata, & adimpleta.

Conditiones pacis.

Post hæc omnia Dominus Dux, & Commune *Venetiarum* videntes providentiam Domini *Francisci* de *Carraria*, qui occulte se fecit amicum Regis, & se & suos indemnes conservavit, inclinaverunt mittere nobiles Legatos *Paduam*, duos Procuratores S. *Marci*, qui habiti honorifice fuerunt in colloquiis. Et sic Dominus *Paduæ* die IV. *Junii*[5] cum magna militum comitiva, & Baronum versus *Venetias* navigavit. In ejus occursum Nobiles *Venetiarum*[6] venerunt usque *Stratam*[7], & continuo veniebant, & in tantum, quod in lacu juxta *Venetias* erat tanta multitudo navium, quod aqua lacus vix patebat. Deinde descendit in Plateam *S. Marci*. Ibi erant omnes annosi Nobiles de *Venetiis* expectantes, qui eum cum omni reverentia, & honore conduxerunt in Ducale palatium: & cum reduxerunt ad suum Palatium juxta Ecclesiam S. *Pauli*. Dominus Dux venit obviam usque ad scalas, & ei honorem contulit, tamquam Duci. Mane facto fuerunt simul in colloquio, & unanimiter & benigne per suos syndicos approbarunt conventiones factas, & pacta. Syndici ex parte Communis *Venetiarum* fuerunt D. *Petrus Trivisanus*, & *Andreas Contarenus*, Procuratores S. *Marci*. Pro Communi *Paduæ* D. *Zilius* de *Casali*, legum Doctor. Inter alia convenit per publicum Instrumentum, quod Dominus *Paduæ* habere debeat sal a *Venetis*, quantum velit, & de eo facere suum velle. Eoque tempore Dominus *Paduæ* in conviviis omnes Majores Civitatis pavit, & tenuit Curiam generalem, ubi fuit tanta copia victualium, quod tota Civitas potuit satiari. Dominus Dux tantum honorem contulit Domino *Paduæ* in convivio, & in omnibus, & similiter Cives omnes, quod fertur publice, nunquam nullum Nobilem in *Venetiis* honorem similem recepisse. Cum gàudio fuerunt hæc *Paduæ* publicata die XVI. *Junii*[8].

Legati Venetorum ad Carrariensem. Carrariensis profectio Venetias perhonorifica. — *Strata.* — *Carrariensium ædes Venetiis ad D. Pauli. Carrariensis a Duce Venetiarum uti Dux exceptus.* — *Petrus Trivisanus, & Andreas Contarenus* — *Procuratores D. Marci. Zilius de Calali. Pactum de Sale inter Venetos, & Carrariensem. Curia Francisci Carrariensis Venetiis.*

CAP. XII.

Tenor Privilegii concessi Domino Paduæ *per Regem* Vngariæ.

Litera Vngariæ R. pro Carrariensi.

NOs Ludovicus, *Dei gratia* Vngariæ, Dalmatiæ, Crovatiæ, Romæ[9], Serviæ, Galitiæ, Lodomeriæ, Chomaniæ, Bolgariæ*que Rex: Princeps* Salernitanus, *& honoris* Montis sancti Angeli *Dominus*, *notum facimus præsentes literas inspecturis, quod, quia Magnificus* (b) *Dominus* Franciscus *de* Carraria, *pro Sacro* Romano *Imperio Civitatis* Paduæ, *& districtus Vicarius generalis, amicus noster carissimus in guerris, & discordiis, quas cum Domino Duce, & Communitate* Venetiarum *habuimus, nobis adhæsit contra eos. Volentes igitur de periculis, & damnis, quæ ex hoc occurrere possent libenter, & liberaliter providere, ipsum cum terris, locis, & subditis suis in pace, & concordia, ad quam cum ipsis devenimus, Sancti Spiritus gratia perpetuo duratura, inseri fecimus, & includi sicut patet in privilegiis ex hoc confectis, & latius emanatis. Idcirco promittimus eidem absque omni dolo, & fraude, ac tactis Sacrosanctis Euangeliis*[10], *& præstito corporali Sacramento*[11], *quod si dicti Dux, & Communitas* Venetiarum[12] *præfatum Dominum* Franciscum, *occasione prædictæ adhæsionis, aut alias modo, causa, vel colore aliquo quæsito, vel invento, in suorum dispendium promissorum, & juramentorum, invadere ipsum, vel suas terras, loca, & subditos ultra pacta, inter eos olim habita, offendere conarentur, ipsi Domino* Francisco *personaliter, vel subsidiis gentis nostræ, ac aliis auxiliis, vel juvaminibus*[13] *astabimus opportunis*[14]; *suasque terras, & loca, & subditos defensare curabimus, Duce Deo, contra ipsos: & generaliter contra quoslibet alios, cujuscumque dignitatis, præeminentiæ, conditionis, & status existant, nemine penitus excluso, vel excepto, qui eundem Dominum* Franciscum *invadere, & (ut præmittitur) suas terras, & subditos aliqualiter offendere niterentur. Ita tamen, & taliter, quod præfatus dominus* Franciscus, *nulla sub fiducia præsentium, discordias, vel guerras moveat, nobis irrequisitis, harum sub nostræ Majestatis, & Dominæ Reginæ genitricis nostræ carissimæ, ac*

EMENDATION. LOCOR. ALIQV. AB OSII MANV.

(a) *Alia pacta non scribo, quæ multa sunt.* Quidni melius, *quia*, pro *quæ*, ut legamus. *Alia pacta non scribo, quia multa sunt.*

VAR. AL. LECT. DUOR. PR. CODD. MUSS. ET PET.

1 *Vt hostibus obviarent, vel fugerent in* Tarvisium Desiderantur hæc in V.

2 *Vel cæperunt, quasi omnes fugierunt. Forsan quinquaginta plaustra armorum miserunt, &c.* V. *Vel cæperunt quasi omnes, fugierunt quinquaginta forsan, multa plaustra armorum miserunt, &c.*

3 *Zadræ.* V. *Jadræ*, ut infra, & alibi.

4 *Contra obtulit.* V. *Communi obtulit.*

5 *Die* IV. Junii. P. *Die* III. Junii.

6 *In ejus occursum Nobiles* Venetorum. P. *& ei obviam Nobiles* Veneti.

7 *Vsque* Stratam. Idem, *usque ad* Stratam.

(b) *Quod quia Magnificus.* Delerem hic *quia*.

8 *Die* XVI. Junii. V. *Die* XI. Junii.

9 *Romæ.* P. *Regi* M. *Romæ.*

10 *Tactis Sacrosanctis Euangeliis.* P. *tactis Sacrosanctis Ecclesiis.*

11 *Corporali Sacramento.* V. *Corporali juramento.*

12 *Communitas* Venetiarum. V. *Communitas* Venetorum.

13 *Vel juvaminibus.* P. *& juvaminibus.*

14 *Offendere conarentur, ipsi D.* Francisco *personaliter, vel subsidiis gentis nostræ, ac aliis auxiliis, vel juvaminibus, &c.* Desiderantur hæc in M.

ac Prælatorum, & *Baronum nostrarum subscriptorum* [1] *sigillis*, & *testimoniis litterarum. Nomina autem eorundem Prælatorum*, & *Baronum nostrorum*, *qui præmissæ nostræ provisioni*, & *dispositioni interfuerunt*, *sunt hæc. Venerabiles Patres*, *Domini* Nicolaus Fregonensis, *locique ejusdem Comes perpetuus*: *alter* Nicola Colbotensis [2], *aulæ nostræ Cancellarius*, *Archiepiscopi Ecclesiarum.* Petrus Posnonensis [3] *Ecclesiæ Episcopus.* Ladislaus *Præpositus* Calmensis, *comes Capellæ nostræ. Magnifici Viri*, Nicolaus Congh, *Regni nostri* Palatinus, & *Judex** Comanorum.

* *Al.* Chomarchonum.

A

Tyto [4] *magister* Chavernicorum *nostrorum Regalium.* Leustachius *Regni* Sclavoniæ *Vicarius generalis.* Joannes Chus Dalmatiæ, & Crovatiæ *Banus.* Leudius *magister dapiferorum*, & *pincernarum nostrorum. Magister* Simon, *filius* Mauricii, *Comes* Bosoniensis [5]. Joannes *filius quondam* Palatini *Comes* Siculorum *de* Vrsan. Nicolaus *filius* Lach. *Comes* Celimen. Thomas *frater Archiepiscopi* Strigoniensis, & Petrus *Dominus* Judar, *Comes de* Saarus, & *Castellanus de* Siosceru [6], *dilecti*, *nobiles*, & *fideles. Data* Budæ *Mense* Madii *die V. anno Incarnationis* MCCCLVIII. *Regni autem nostri* XVII.

B

VAR. AL. LECT. DVOR. PR. CODD. MVSS. ET PET.

1 *Et Baronum nostrarum subscriptorum* M. & *Baronum nostrorum infrascriptorum.*
2 *Colbotensis* V. *Colotensis.*
3 *Posnonensis.* V. *Bosnonensis.*

4 *Tyto.* M. *Thicho.*
5 *Comes* Bosoniensis. M. *Comes* Rosoniensis.
6 De *Siosceru.* Idem. de *Scioseeur.*

FINIS HISTORIÆ GVLIELMI ET ALBRIGETI CORTUSIORUM, DE NOVITATIBUS PADUÆ ET LOMBARDIÆ.

INDEX

Nominum Propriorum, Rerum memorabilium & Chorographicus.

A.

Abbas *S. Cypriani de Murano*, 35. E
—— *S. Justinæ*, *frater Albertini Mussati*, 26. A. 45. C. *mittitur in exilium cum duobus filiis spuriis*, ibid. *Nihil à Marsilio Carrariensi exorat*, 70. A
—— *S. Mariæ de Abbatia*, 41. E
—— *S. Michaëlis Zadræ*, 146. D. *Zadram prodit Ungariæ Regi*, ibid. E
Abbatia, 10. C. 18. C. 24. F. 29. A. 41. F. 81. D. *datur Paduanis ab Estensibus*, 10. C. *iisdem eripitur ab eisdem*, 29. A
Abbatissa, *soror Ubertini Carrariensis*, *jugulatur ob stuprum*, 106. A
Acclamatio, *moriatur*, *moriatur*, 76. A. *Populi Paduani delato civitatis dominio Jacobino de Carraria*, 131. A
Actio *Venetorum*, & *Ungariæ Regis apud Cæsarem*, 133. B. *finis ejusdem*, ibid.
Ada, 6. E. 100. D. *pons ejusdem*, 7. A.
Admonitio *Osii de conditionibus hujus Operis*, *Post Præfationem novam. Autoris*, *quod Potestatibus subditi esse debeamus*, 117. A
Aduardus *Angliæ Rex*, 119. A. *pugnat contra Philippum*, *Franciæ Regem*, & *eundem vincit*; *obsidet* & *capit Cales*, 119. C
Adventus *Comitis Ananiæ Paduam*, 110. B. *Principum Theutonicorum ad eandem cum Karintiæ Duce*, 42. A
Advocati *Tarvisini*, 43. C
Advocatus *Tarvisii*, 46. E. *fuga ejusdem*, & *insidiæ contra patriam*, ibid. *victoria*, 47. A. *domus ejusdem everritur Mastini Scaligeri jussu*, 93. D
Aggeres *Tergulæ*, & *Brentæ quando*, & *à quo facti*, 109. C
Alba, 119. C
Albericus de Romano, 2 B. 8. B. *ejusdem immanitas in Tarvisinos*, 2. C. *obsidetur ab iisdem in S. Zenonis Castro*, 8. B. *alloquitur antè mortem uxorem*, *filios*, & *Commilitones*; *obitus ejusdem*, & *unà cum illo interitus familiæ de Romano*, ibid. C. 9. A
Albertinus Carrariensis, *Jacobi* F. 94. B. *Pendisium mittitur in carcerem jussu Jacobi*, *nepotis Ubertini Carrariensis*, 114. B
—— Gottola, 114. C
—— Mussatus, *Poëta*, *in admonitione Osii de conditione hujus operis*, *post Præfationem novam*, 15. B. 41. E. *Legatus Paduanorum interest coronationi Henrici* VII. *Imperat. Mediolani*, 12. E. *adit eundem pro deditione Paduæ*, 14. A. *Hortatur Paduanos ad parendum Cæsari*, 14. D. *Capitur à Cane Scaligero*, 22. B. *Fugit è patria*, 26. A. *Legationem obit in Tusciam*, *in Alemaniam*, 39. B. *Ad Ludovicum Bavarum*, 44. A. *E Legatione rediens Vicentiæ subsistit*, 44. C. *Filius ejus in exilium mittitur*, 45. C. *Relegatur Clugiam*, 45. D. 57. A. *Obitus ejusdem*, 57. A
Albertus de Bacholinis, *Tarvisinus*, 60. C. *Damnatur capite ob conspirationem contra Scaligeros*, 60. D
—— de Castello, 12. D
—— de Peraga, 142. B. *Creatur Eques à Jacobino Carrariensi*, 142. B
—— A Ponte, 21. B. *mors ejusdem*, 21. B
—— Scaliger, 9. D. 97. B. 81. A. *Capitaneus Veronæ*, 9. C. *Intrat Vicentiam*; *offert se Paduanis*, 9. E. *Creatur miles à Cane*, 58. A. *Succedit eidem*, 59. C. *Recipit dominium Paduæ*, 60. B. *Init concordiam cum Duce Karintiæ*, 61. E. *Ejus uxor comitatur filiam Siciliæ Regis*, 70. F. *Restituit Seravalle Rizardo de Camino*, 71. E. *Equitat contrà Parmam*, & *eandem obtinet*, 72. C. *Opitergium invadit*, 75. E. *Potitur Camino*, 76. B. *Cædit Venetos ad Mestre*, 77. A. *Dominium ejusdem*, 81. A. *Capitur*, 83. F. *Deducitur ad Venetos*, 87. B. *Supplicat pro salute Marsilio Carrariensi*, 87. B. *Status ejusdem mutatio*, 87. D. *Dominatur Paduæ*, & *Tarvisii cum Mastino fratre*, 89. F. *Liberatur è carcere juxta pacta pacis*, 97. E. 99. E. *navigat Veronam*, 100. A. *adoritur Mantuam*, 105. D

Albrighetus Cortusius, *in admonitione ad Lectorem & in Elogiis clarorum Virorum. Potestas Feltri*, ibid. *creatur eques à Guecilo de Camino*, ibid.
—— De Manfredis, 51. A. *patrem & fratrem Faventia pellit; decapitatur Bononiæ*, 51. B
Albuinus Scaliger, *Vicarius Imperialis Veronæ & Vicentiæ cum Cane fratre*, 14. B
—— *alter* Scaliger, *Segnorii frater*, 137. C. *Veronæ dominatur*, *cum fratre*, 137. D
—— *alter* Scaliger, *filius naturalis antiqui Canis*, 136. D. *mors ejusdem*, 136. D
Aldrevandinus Campanatus, *Judex Antianorum Paduæ*, 85. E. *Gratias agit Venetis*, *& Florentinis nomine Populi Patavini*, 85. E
—— Episcopus Paduæ, 99. E. *redit Paduam Avenione*, 99. E. *interest translationi B. Antonii*, 127. C
—— Estensis Marchio, 10. B. *implorat auxilium Paduanorum contra fratrem*, 10. B. *Dominatur Mutinæ*, 134. C. *queritur cum Venetis de pace inita cum Januensibus*, *succedit Obizoni in imperio Ferrariæ*, 134. C. *tradit Vigozolum Carrariensibus*, 135. E. *auxiliatur Frignano Scaligerorum notho* 136. B. *occurrit Carolo* IV. *Imper. Italiam adeunti*, 139. D. *deducit Imperatricem Mantuam*, 141. D
Aldrighetus de Castrobarcho 37. C. *legationem obit pro Scaligeris*, 37. C. *uxorem ducit Catharinam de Scrovegnis*, 106. A
Aleardus de Basiliis 30. C. *Legationem obit ad Austriæ*, *& Karintiæ Duces*, 32. C. *Item ad Cæsarem* 39. B
Alemania, 108. D. 110. D. 113. D. *peste afficitur* 124 D
Alexandria, 120. D
Allocutio *Canis Scaligeri ad extrinsecos Paduanos*, 32. D. *Francisci de Carraria adversus Comitem Landum*, 138. D. *Marsilii in Consilio Paduæ de Civitate Cani danda*, 55. F. *ejusdem ad Pop. Paduanum*, 85. B.
Aloysius de Rovalone, 136. D
—— *Judex*, *Florentinorum Orator ad Marsilium Carrariensem*, 85. A
Altechini *Paduani*, 15. B. 20. C. *excidium eorundem*, 20. D
Altinerius de Azonibus, 27. B. 46. E. *Potestas Paduæ*, 32. D. 35. A. *Virtus ejusdem*, 35. A. *Statua eidem in Palatio publico Patavino posita*, 35. C. *favet Samaritanæ*, *uxori Tolberti de Camino*, 46. D. *ejusdem cædes*, 47. B
Alto pallum *Lucani districtus*, 98. A. *datur Communi Florentiæ*, 98. A. 100. A
Ambio, 119. B
Andreas Contarenus, *Procurator D. Marci*, 147. E
—— Dandulus, *Venetiarum Dux*, 108. D. *Jurisperitus insignis*, 108. E. *donat Veneta Civitate Jacobum Carrariensem*, 117. B. *obitus ejusdem*, 133. E
—— *Magister militum Canis*, 36. B. *mors ejusdem*, 36. B
—— *Maritus Joannæ primæ*, *Apuliæ Reginæ* 115. C. *suspenditur a Principe Taranti*, *& Duratii Comite* 115. C
—— Maurocenus, *sive* Moresinus, 77. B. *Legationem obit ad Marsilium Carrariensem*, 84. D. *fit Potestas Paduæ* 87. E. *præficitur custodiæ Tarvisini districtus* 86 F. *Legatus accedit ad Ubertinum Carrariensem post Marsilii mortem*, 91. D
—— Moresinus *alter*, *cognomento* Zucha 96. A. *Capitaneus Venetorum*, *creatur eques ab Arnaldo de Verich*, 96. A. *pugnat contra Zadrenses* 118. B *fit Potestas Paduæ*, 120. D. *obit peste*, 125. C
Andreas de Rubeis, 116. A. *verba ejusdem ad Henricum de Lucio*, 116. B
Andreasius Rubeus, 98. C
—— Secundogenitus Ungariæ Regis, 122. F. *ducit uxorem Joannam*, *neptem primogenitam Roberti Apuliæ Regis*, 122. F. *uxoris consilio strangulatur*, 123. A
Angaranum, 9. C
Angelus, *servitor Episcopi Domino suo fidus*, 54. A. *capitur*, *mox & solvitur*, 54. B
Anguillaria, 82. A
Anna Malatesta *nubit Ubertino Carrariensi*, 103. B
Anoale,
Ansedisius Guidotus, *Vicarius Paduæ*, 3. E. *immanitas ejusdem. Urbe capta fugit*, 3. E.
—— De Schinellis, 9. D
D. Antonius, 119. D. *miracula ejusdem*, 119. D. 128. D. *translatio*, *& templum*, 127. C. *audit Pater Paduæ*, *probe ulciscitur contemptorem suum*, 128. C
Antonius Bezogus, 19. E. *moritur in tormentis*, 19. E
—— Boteghinus de Zacchis, 25. A. *cædes ejusdem*, 25. A
—— De Cancellariis, *Thebaldi F.* 136. D. *mors ejusdem*, 136. D
—— De Carmegnano, 14. E. *cædes ejusdem*, 15. A.
—— De Curtarodulo *rebellis Paduæ*, 18. C. *creatur eques a Cane Scaligero*, 24. B. *domus ejus ab extrinsecis everruntur*, 31. B
—— Filarolus, *Potestas Paduæ*, 24. F
—— De Flumicello, 110. A
—— De Lucia, 86. D. 97. A
—— Peregrinus Beatus, 9. C. *annus ejusdem obitus*, 9. C
—— De Susiraga, *sive* de Fisiraga, *Dominus Laudæ*, 12. C
—— de Vicoargeris, 14. A. *Legationem obit nomine Paduanorum ad Henricum* VII. *Imp. pro deditione Paduæ*, 14. A
—— De S. Vito, 33. F. *Obitus ejusdem*, 33. F
Anuli *abstractio*, 101. E
Aponum, 20. A. *impugnatur à Scaligero*, 20. A
Apparatus *Canis contra Karintiæ Ducem*, 42. C *Paduanorum contra Montemsilicem*, 89. A
Apulia 122. A. 123. A. *regitur à Ludovico Ungariæ Rege*, 123. B
Aquila, 120. D. *ea potitur Ludovicus Ungariæ Rex* 123. A
Aquilæ *Imperiales Paduæ*, 57. B
Aquileja, 70. B. 129. B
Aquilejensis *Patriarcha pugnat contra Hezerinum de Romano*, 5. A. 9. E. *Vide etiam* Nicolaus *Aquilejensis Patriarcha &c.* Beltrandus *de S. Genetio Paganus della Turre.*
Aragoniæ *Rex societatem init cum Venetis contra Januenses* 132. C. *adversatur tractatui pacis inter eosdem; dimicat contra Januenses*, *& eosdem vincit*, 133. C
Archiepiscopus *Boëmiæ*, 141. B
—— *Jadræ*, 127. C
—— *Mediolani*, 127. A. *Vide etiam* Joannes *Vicecomes.*
—— *Patrasi*, 145. B.
—— *Strigonensis*, 150. A
Archole, 18. D. *comburitur*, 18. E
Aretini *opprimuntur à Perusinis*, *& Florentinis*, 73. E. *Legatos mittunt ad Scaligeros*, 73. E
Aretium *deficit à Florentinis*, 108. B
Argenta, 49. E. 119. E. 135. A. *datur Legato Ecclesiæ*, 51. D. 64. E
Ariminum 69. B. 103. B. 135. A

Ar-

Arnaldus de Verich *creat equitem Andream Zucham Moresinum*, 96. A
Arquada *exuritur*,
Articus *advocatus Tarvisii*, 26. F. *Noalis Dominus*, 26. F. *Castrum suum prodit Cani Scaligero*, 37. A
Asolum, 27. A. 41. B. *datur Com. Goritiæ à Cane Scaligero*, 29. C. 32. E. *occupatur à Guezilo de Monfirmo*, 27. A. *restituitur Com. Goritiæ*, 38. D. *venit ad mandata Alberti Scaligeri*, 60. C. *deficit ab eodem* 80. B. *datur Ungariæ Regi*, 145. A
Aste, 12. C. 115. C. 120. D
Atex, 10. C. 89. C. 92. F. 104. C. 136. C
Athenæ, 108. B
Athenarum *Dux* 107. E. *creatur Florentiæ Dux, Lucam Pisanis concedit, revocat exules Florentinos in patriam, populares opprimit, Florentia pulsus Athenas redit*, 107. E
Attila, *Ungariæ Rex*, 123. B. *cupit coronari contra Ecclesiam, Paduæ Regem pellit, incendit Marchiam Tarvisinam usque Pergamum* 123. B
Auctor *Legationem obit ad Scaligeros nomine Patriæ*, 73. D
Avenione, *sive* Avenio, 50. D. 51. C. 54. E. 96. B. 99. E. 121. C. 133. E. *Pontificum Rom. sedes*, 123. D
Austria, 19. E
Auxilium *Paduanis transmissum à Goritiæ Comite*, 30. E
Aycardinus de Capite Vaccæ, 15. A. *Vide etiam Echardinus de Capite Vaccæ*,
Azzo de Azzonibus, *Altinerii filius*, 47. B
—— De Corrigio, 70. C. 73. E. 86. E. 95. D. *Legationem obit pro Scaligeris ad Summum Pontificem Benedictum* XII. 72. B. *Item ad Venetos pro iisdem*, 76. D
—— De Delesmaninis, 116. A. *mors ejusdem*, 116. B
—— Estensis Marchio, 5. A. E. 7. C. 9. D. 80. F, 105. A. *Dissidet ab Aldrevandino fratre post mortem patris*, 10. A. *Fratrem Franciscum pellit*, 10. D. *bello petitur ab eodem*; *Frescum filium naturalem sibi successorem creat*; *obitus ejusdem*, 10. E. *Vigozolum indebite occupat*, 100. B
—— Vicecomes, *Galeatii F.* 50. E. 63. A. 66. C. 69. A. *Vicarius Mediolani post mortem patris*, 50. E. *deficit à Ludovico Bavaro*, 50. F. *Mediolani Dominus*, 61. B. *pugnat contra Bononienses*; *Marcum patruum interficit*, 61. B. *paret Boëmiæ Regi* 63. A. *donat Urceorum mœnia Scaligeris, Bergomum obsidet*, 63. E. *renuntiat treguis Boemiæ Regis*, 70. B. *Cremonam recipit a Ponzono de Ponzonibus* 70. D. *conjurat contra Boëmiæ Regem*, 71. A. *Como, & Laude potitur*, 72. E. *Placentiam obtinet*, 78. E. *negat auxilium Scaligeris, agit de pace inter eosdem & Venetos*, 79. A. B. *conspirat adversus Scaligeros*, 80. F. 83. B. 88. B. *Brixienses* 88. B *Mediolano pellit Loderisium Vicecomitem* 100. C. *obitus ejusdem*, 102. F
Azzones, 46. E

B.

Baduarii, 11. B
—— de Baduariis *exitus*, 11. C
Bajamons Theupolus, 11. B. *conjurat contra patriam*, 11. B
Baldus de Pojana, 88. F. 94. B
Barbæ *diu ferendæ, ac tandem deponendæ mos*, 100. D
Barbaranum, 19. E
Bardi *Florentini pelluntur è patria*, 105. A. 107. E. *revocantur ab Athenarum Duce*, 108. A
Barnabos de Macharuffis, 22. B. *mors ejusdem*, 22. B
Bassanelli *castrum à Cane conditum*, 28. E. 30. E. 36. C. *capitur, & evertitur à Paduanis*, 36. C. *turris ejusdem*, 28. E. *fovea à quo ducta*, 34. A
Bassanum, 8. A. 19. A. 32. B. 34. E. 51. F. 95. C. 110. D. *Paduæ se subjicit*, 8. A. *offertur Comiti Goritiæ*, 29. C. *petitur à Cane*, 29. E. *munitur a Comite Goritiæ*, 32. B. *datur ab eodem Cani*, 38. D. *datur Venetis, & ab iisdem Ubertino Carrariensi*, 97. E. *ejus ager evertitur*, 95. C
Baricus de Lengua de Vacca, *Legum Doctor*, 12. E
Bartholomæa de Scrovegnis, *Marsilii Carrariensis uxor*, 69. C. *obitus ejusdem, & sepultura*, 69. C
Bartholomæus Gradenicus, *Dux Venetiarum*, 103. A. *obitus ejusdem*, 108. D
—— Lotus, 142. D. *Supplicium eidem illatum*, 142. E
—— *Naturalis Canis Scaligeri*, 60. D. *conjurat contra Germanos, carceri perpetuo mancipatur*, 60. D
—— à Palatio, 17. C. *mors ejusdem*, 17. C.
—— De Placentinis, *Parmensis, & Legum Doctor*, 146. D. *Vicarius Francisci Carrariensis, Legationem obit ad Ungariæ Regem*, 146. D
—— de Schinellis, 9. D
Bassaninus de Sufiraga, *sive* Fifiraga, *Dominus Laudæ*, 12. C
Bastardi *Canis Scaligeri duo* 58. A
Bastardus *de Campo S. Petri*, 51. F
Baterii *Bononienses*, 67. D
Bavaria, 19. E
Baxianenses, 15. D
Baylardinus de Nogarolis, 24. F. *recipit Montagnanam nomine Canis Scaligeri*, 25. A. *Potestas Vicentiæ*, 42. C. *Legatinem obit pro Cane Scaligero ad Ludovicum Bavarum*, 51. D. *deducit Thadæam Carrariensem Veronam*, 57. C. *Capitaneus exercitus Vicentini contra Tarvisinos*, 59. C. *Potestas Paduæ*, 60. C. 75. A
—— De Polenta, 19. F. *privatur Ravennæ dominio à fratribus*; *capit eosdem, & carceri mancipat*, 120. A.
Beatrix de Corrigio, *uxor Marsilii de Carraria*, 69. D. *adit Clugiam, mox Veronam post mortem viri*, 91. E
—— *Uxor Comitis Goritiæ*, 40. E. *regnat Tarvisii post mortem viri*, 40. E
Beccadelli *Bononienses*, 67. D
Belcharus *Legum D.* 25. D. *Domus ejus evertitur*, 25. D
Belli *tempus inter Paduanos, & Canem Scaligerum*, 56. A. *clades tali tempore consecuta*, 56. A
Bellum *civile Paduanorum*, 19. F. 42. F. 44. D. *contra Saracenos*, 70. E. *Scaligeros*, 75. D. *Florentinos, & Scaligeros* 76. C. *inter Paduanos, & Florentinos Lucæ causa*. 106. B. *Regem Franciæ, & Angliæ* 109. D 119. A. *Vicecomites, Estenses, & Scaligeros*, 115. A. *Venetos, & Zadrenses*, 117. E. *Carolum Andegavensem, & Manfredum Filium Frederici Imp.* 122. B. *eundem Carolum, & Conradinum Civile Romæ*, 122. C. *inter Christianos, & Turcos juxta Smirnas*, 125. C. *Regem Angliæ, & Francos*; *Regem Ungariæ, & Apulos*; *Regem Boëmiæ, & Bavaros*, 125. C. *Vicecomites, & Florentinos*, 132. A. *Venetos, & Januenses*, 132. B. 145. D. *Patriarcham Aquilejæ, & Cometem Goritiæ*, 143 B. *Venetos, & Ungariæ Regem*, 144. C. *Vide etiam* Pugna.

Bel-

Bellunæ Mons, *vide* Mons Bellunæ.
Beltramus *Catelanus*, 21. A. *Mors ejusdem*, 21. B
Beltrandus Guasconus, *Patriarcha Aquilejensis*, 128. F. *Dissidet à Goritiæ Comite*; *interficitur dimicans contra rebelles*, 129. A
—— De S. Genitio, *Aquilejensis Patriarcha*, 70. B. *Paduæ honorifice excipitur transiturus in Aquilejam*, 70. B. *occupat Castrum Vallis*, 71. A. *pugnat cum Venetis*; *pacem cum iisdem init*; *fugat Rizardum de Camino*, 71. B
—— *Legatus Ecclesiæ*, 67. B. *alloquitur Boëmiæ Regem*, 67. B *Bononiam liberat*, *& munit*, 67. B. *Romandiolam*, *& Marchiam ad Ecclesiam revocat*; *Castrum Forte Bononiæ condit*; *studium inibi reformat*; *Bononia pulsus Florentiam deducitur ab Episcopo ejusdem urbis*; *Avenionem tendit*, 67. B
—— DeRubeis, *F. Rolandi*, 101. E. *uxorem ducit Saram*, *filiam Gulielmi de Campo S. Petri*, 102. B. 115. A. *obitus ejusdem*, 115. A
—— *Alter* de Rubeis, *filius Superioris*, 115. A
Belvisinum, 104. C. *capitur ab Ubertino Carrariensi*, 104. C
Benedictus XII. *Pont.* 67. B. 72. *creationis ejusdem in Pontificem tempus*, 67. E. *dicebatur antea Jacobus Cardinalis de Tolosa*, *Paduam subjicit interdicto*, *mox eandem liberat ut insontem*, 67. E. *obitus ejusdem*, 107. A
Bergamum, 7. C. 49. E. *sub Vicecomitibus*, 49. E. *datur Azoni Vicecomiti* 63. A. *tradit semet Joanni Boëmiæ Regi*, 63. A
Bernabos Vicecomes, *Luchini nepos*, 127. A. *Mediolani Dominus* 129. C. *uxorem ducit Reginam*, *filiam Mastini Scaligeri*, 129. C. 136. B. *favet Cani Scaligero* II. *contra Frignanum nothum*, 136. B. *pacifice Veronam intrat*, 136. B. *succedit Joanni Archiepiscopo patruo in dominio Mediolani una cum fratribus*, 138. D. *se offert Carolo* IV. *Imper.* 140. C
Bernardus Justinianus, *Potestas Paduæ*, 114. F
—— De Panico 138. F. *mors ejusdem*, 138. F
—— Ramezius de Nervariis, 41. D. *occupat Seravalle nomine Canis*, 41. D. *creatur ab eodem Paduæ Potestas*, *& eques*, 56. E
Bertoldus *Estensis Marchio*, 61. A. *uxorem ducit filiam Rizardi de Camino*, 61. A. *creatur eques à Guicilione Advocato Tarvisii*, 65. C. *Francisci Marchionis pater*, 134. E. *Sororem habuit nuptam Ugolino de Scrovegnis*, 135. A
Bertutius Gradenicus, 91. D
Bezega, 17, F
Bianchinus de Camino *contra Hezerinum*, 5. A
—— *alter* de Camino, *F. Tolberti*, 46. D. *privatur Castro porti Buffoleti*, 46. D
Bianchini de Camino, *major*, *& minor*, 69. A, *minor jugulatur à Nepote*, 69. A. *Filii ejus duo*, *Rizardus*, *& Gerardus*, 71. E
—— De Porcilia, 117. B. *ducit uxorem filiam Gulielmi Dentis*, 117. B
—— De Prata, 142. B. *creatus eques à Jacobino de Carraria*, 142. B
Bobium, 120. D
Boëmia, 106. E
Boëmiæ *Rex*, *F. Henrici* VII. *Imp.* 48. A. *favet Ludovico Bavaro*, 48. A. *Vide etiam* Joannes, *Boëmiæ Rex.*
Bojo *diripitur*, 33. B. *erant ibi domus illorum de Vigontia*, 33. B
Bolgaria, 148. B
Bolzanum 32. B. C. 121. A. *destruitur à Carolo* IV. *Imper.* 121. A
Bona *fœmina*, *soror Finæ uxoris Francisci de Carraria*, 135. B. *nubit Zanino de Peraga*, 135. B
Bonalbergum, 18. E. *comburitur*, 18. E
Bonconventum, 19. D.
Bonettus de Malavicina, 82. F. 89. F. *vulneratur Mirani*, 82. F. *impetum facit in Conradinum de Buchis*, 88. B. *intrat Civitatem novam Brixiæ*, 88. B. *fugit inde Veronam*, 88. B. *Capitaneus Tarvisii Tarvisium ipsum consignat Venetiarum Duci*, 99. E. *honorificè Paduæ excipitur ab Ubertino Carrariensi*, 99. E. *it. Veronam*, 99. E. *Parma pellitur*, *& capitur ad fidem*, 105. D. *Legationem obit pro Mastino Scaligero ad Ubertinum Carrariensem*, 109. A
Bonifacius de Flumicello, 109. F. *mors ejusdem*, 110. A
—— De Pojano, *Potestas Montissilicis*, 34. E
Bonincontrus, *Legem Doctor*, 131. C. *mors ejusdem*, 131. C
Bonmassarus à Collo, 13. B
Bononia, 18. B. 51. B. 54. E. 58. D. 61. C. 104. E. *supplicat Legato Ecclesiæ*, 67. B. *vexatur à Marchionibus Estensibus*, *& Passarino de Bonacossis*, 67. B. *quandonam in singulari dominio fuerit*, 83. A. *interdicitur sublato studio litterarum* 84. A. *patet Theutonicorum rapinis*, 108. C. *subjicitur Pepulis*, 131. C. *evertitur à Romandiolæ Comite*; *devenit in potestatem Domini Mediolani*, 131. D. *Deficit ab Ecclesia*, 138. B. *traditur eidem à Joanne de Valerio*, 139. A
Bononienses, *socii Paduanorum*, 22. C. *in se arma vertunt*, 67. D. *subjiciunt sese Domino Mediolani*, 131. E. *eorum aliqui*, *numero triginta*, *capite mutilantur proditionis ergò*, 138. B
Bonus Franciscus de Campanatis, 94. B
—— Franciscus de Nigris, 94. B. *revocatur in patriam à Jac. Carrariensi*, 114. D
—— De Vergnana, 139. A. *mors ejusdem*, 139. A
Bornicus, *sive* Bornius, de Samaritanis, *Potestas Paduæ*, 18. B
Bossius de Dovaria 6., C. 7. D.
Bovolenta, 40. A. 52. A. 77. D. F. 80. D. 83. C
Brandalise, *sive* Brandalisius de Gozadinis, 67. C. *conjurat contra Legatum Ecclesiæ*, 67. C. *Bononiæ Rector pellitur à Thadæo de Pepulis*, 82. F. *curat*, *ut expellatur Legatus Pontificis*, 84. A
Bravii *cursus annuus Paduæ*, 92. F. *cur institutus*, *quo die celebratus*, 92. F. *Bravii cursus alter in honorem Jacobi Carrariensis*, 117. E
Brazolum, 18. D. *devenit in Potestatem Paduanorum*, 18. D.
Brendola, *sive* Brendole, 95. C. *defecit à Scaligeris*, 95. C. *datur Cani à Carrariensibus*, 135. E.
Brenta, 21. A. 42. D. E. 52. B. 77. B. F. 80. D. 82. C. 145. D. *aggeres ejus quando*, *& à quo facti*, 109. C
Brentella *quando facta*, 21. B
Brixellum, 70. C. *obsidio ejusdem*, 70. C
Brixianus de Buzzacarinis *Potestas Montissilicis*, 23. F. *prodit Montemsilicem Cani Scaligero*, 23. F
Brixia *Vetus*, 69. C. 75. F. 78. A. 81. A. 87. C. 115. C, 120. D. *ab Hezerino traditur exterminio*, *& ruinæ*, 7, C. *capitur ab Henrico* VII. *Imp.* 13. D. *se dat Joanni Boëmiæ Regi*, 62. E. *occupatur à Mastino Scaligero post discessum Regis*, 63. C. *accedit imperio Vicecomitum*, 88. A
—— *Nova*, 87. C. 88. B. *divisa maximo muro tempore regiminis Marsilii de Carraria*, 88. A. *Castrum ejusdem*, 88. B

Bri-

Brixienses, 59. A. 87. F. 88. B. *favent Cani contra Tarvisinos*, 59. A. *sese dedunt Joanni Boëmiæ Regi*, 62. E
Brogdus de Cornio, *Potestas Paduæ* 23. C
Brudigenses, 33. F. *mors unius de Brudigine*, 33. F.
Brusaporcum, 35. D. *datur Com. Goritiæ*, 35. D. *comburitur à Ribaldo, milite Canis*, 43. C
Bruzigana, 83. D
Buda, 146 E. 150. A
Burbulum *datur Paduanis ab Estensibus*, 10. C
Burgus Beregæ, *sive* Bericæ *Vicentiæ*, 24. A
—— S. Domini *assignatur Azoni Vicecomiti à confœderatis contra Regem Boëmiæ*, 72. A. *Idem Azo eundem obtinet à Scaligeris*, 74. B
—— S. Felicis, 64. A. *obsidetur à Raynaldo Marchione Estensi; liberatur à Carolo, F. Joannis Boëmiæ Regis*, 64. A
—— Fortis, *Mantuani districtus, capitur à Legato*, 61. C. *mox à Passarino de Bonacossis*, 61. C
—— S. Petri *Vicentiæ*, 21. D
Busanum *Lucani districtus*, 98. A *datur Communi Florentiæ* 98 A. 99. F

C.

CÆdes *Paduæ per tumultum*, 45. D
Cagnolus, *Bastardus Canis*, 58. A. *creatur ab eodem miles*, 58. A
—— De Nogarolis *filius* Baylardini, 58. A. *creatur eques à Cani Scaligero*, 58. A
Calao, 10. B. C
Caldognum, 145. D
Cales, 119. C. *obsidetur, & capitur ab Angliæ Rege*, 119. C
Caloceri *Monachi*, 112. D
Calubrium, Carlubrium *alibi*, 129. D
Caminates, *Domini Tarvisii*, 9. D. 69. A. 73. D
Caminum *datur Scaligeris*, 76. C. D. *evertitur ab iisdem*, 79. A
Campanile *S. Antonii de cœlo tactum*, 115. E
Campus Martius *Vicentiæ*, 10. A
Candia *reducitur ad Venetos*, 107. D
Canis Scaliger *adimit Vicentiam Paduanis*, 13. A. 90. C. *Vicarius Imperialis Veronæ, & Vicentiæ cum Albuino fratre*, 14. B. *hostis Paduanorum* 14. C. *punit Vicentinos, qui patriam Paduanis prodere nitebantur*, 15. C. *fugat Paduanos Quartesolum*, 17. C. *Aponum impugnat*, 19. F. *Montem Galdam obtinet; equitat usque ad portas Paduæ*, 20. A. *studet paci cum Paduanis*, 21 D. *fugat eosdem è Burgo S. Petri Vicentiæ; tentat adoriri Paduam; pacem init cum Paduanis*, 22. A. *sternit eosdem apud Vicentiam*, 24. A. *potitur Montesilice, Este, & Montagnana*, 23. E. *intrat Plebatum*, 25. B. Magnus *audit*, 26. B. *Tarvisium obtinet*, 26. E. *recedit inde pace inita cum Goritiæ Comite; studet sibi adjungere Marchiones Estenses*, 27. C. *sermo ejusdem contra Paduam; literæ ejusdem ad Jacobum de Carraria*, 27. E. *bellum repetit contra Paduanos; castrametatur in Burgo S. Crucis; potitur Turri Bassanelli; castrum inibi ædificat; via plana Paduam circuit*, 27. F. *Citadellam obtinet*, 29. E. *Bassanum petit à Paduanis*, 30. B. *Calliditas ejusdem*, 31. A. *neptem suam Verdam nuptui tradit filio Guezilionis de Camino, filiam vero dicti Guezilionis Chechino nepoti suo*, 32. E. *præsumit intrare Paduam furtive; allocutio ejusdem ad extrinsecos Paduanos* 33. E. *tentat intrinsecos necare fame*, 34. A. *ducit foveam à ponte Bassanelli usque ad flumen, quo Venetias itur; juxta pontem de Grayciis castrum exstruit*, 35. F. *ejusdem virtus* 36 B. *hortatoria ad Commilitones; fuga, & salus ob equum Villici*, 36 A. *Feltre occupat*, 38. E. *poscit per Legatos Vicariatum Paduæ à Duce Austriæ*, 38. A. *Civie occupat*, 41. D. *munit se contra Karinthiæ Ducem*, 42. C. *recipit in fidem villas Pedeverdæ*. 43. C. *castrametatur in Conselve*, 43. D. *Plebatum totum incendit; post treguas nihilominus detinet Pedeverdæ villas occupatas ante; compromittit coram Ducibus Austriæ, & Bavariæ*, 44. B. *Cenedam obtinet*, 46. A. *interest colloquio Tridenti habito cum Bavaro à rebellibus Ecclesiæ*, 49. E. *dominium ejus tunc temporis; petit iterum Vicariatum Paduæ; interest coronationi Bavari Mediolani*, 50. A. *accipit ab eodem dominium Mediolani, & totius Lombardiæ*, 50. F. *exules Paduanos juvat contra intrinsecos*, 52. B. *Paduæ dominium acceptat*, 55. D. *excipit honorificè Marsilium de Carraria, Vicarium suum; liberaliter excipit Paduanos; ignoscit Tisoni de Campo S. Petri, & Philippo de Peraga; creat Capitaneum forensis militiæ Paduæ Marchionem Spinetam; Potestatem vero Bernardinum de Nervariis, Veronam redit; Curiam inibi magnam decernit*, 55. D. *ditat Marsilium de Carraria exulum Paduanorum bonis*, 57. A. *equites multos creat; ejusdem imperium anno* MCCCXXIX. *Tarvisium obsidet, & acquirit*, 58. A. *morti proximus nepotes sibi successores creat*, 59 C. *mors ejusdem*, 59. D. 90. E. *vir probus, & prudens*. 59. E. *post Veronam sibi totam Marchiam subjugavit, mores ejusdem*, 59. E. *expulit de Feltre Guezilium de Camino, nec non & Rizardum ejus filium de Saravalle*, 71. D. *Furtive Montemsilicem capit* 90. D. *potitur Padua*, 90. E
—— Scaliger *alter, Mastini F.* 129. F. *deducitur Paduam à Jacobo Majore Carrariensi; uxorem ducit filiam Ludovici Bavari*, 130. A. *equitat in Alemaniam*, 136. A. *pellit Frignanum nothum invasorem dominii se absente; equitat contra Hostiliam; persequitur participes conjurationis contra se initæ*, 137. B. *occurrit Carolo IV. interficitur à Francisco Signorio fratre*, 137. C
Capitaneus *Hostiliæ*, 137. B. *cædes ejusdem*, 137. B
—— *Maritimus Januensium navigat contra Venetos, & eosdem otiantes domat*, 133. E. 134. A
—— *Noalis*, 37. A. *decapitatur jussu Canis*, 37. A
—— *Rhodi*, 114. A. *cædes ejusdem*, 114. A
—— *Populi eligebatur in rebus perditis*, 25. B
Capitulum Generale *Fratrum Minorum Venetiis anno* MCCCXVII. 119 D
Captivorum *permutatio*, 92. A
Carcerati *Veronenses liberantur*, 99 B
Caritas *frumenti magna Paduæ*, 103. E
Carlubrium *devenit in potestatem Caroli* IV. *Imperatoris*, 121. A. Calubrium *alibi nominatur*.
Carolus Andegavensis, 122. B. *creatur Siciliæ, & Apuliæ Rex; privat Manfredum regno, & vita; superat, & capite mutilat Conradinum, nepotem Frederici Imp. unà cum Austriæ Duce; pietas ejusdem*, 122. B
—— Duratii Dux, 123 A. *Ludovicum Ungariæ Regem Neapolim introducit; interficitur ab eodem*, 123. A. *Vide etiam* Duratii *Dux*.
—— Secundus, *successor Caroli Andegavensis*, 122. E
—— Tertius, *Ungariæ Rex*, 122. E. *Vide etiam* Ungariæ *Rex*.

Carolus Quartus, *filius Boëmiæ Regis*, 63.A. *uxorem habuit sororem Regis Franciæ*, 63.A. *præficitur à Patre Parmæ, adversatur Scaligeris, & Estensibus pugnantibus contrà Mutinam*, 64. A. *liberat ab hostibus Burgum S. Felicis*, 64. B. *mittitur Veronam à patre*, 66. D. *equitat inde Tridentum*; *Karinthiam administrat*, 82. E. *potitur Civie*, *& Feltre*, 82.E. 87.C. 126.B. *conjurat contra Scaligeros*, 83.B. *Venetis, & Florentinis simul fœderatis auxilia transmittit*, 87. D. *includitur in pace inter Venetos, & Scaligeros*, 99. A. *capit Cumule*, 104. B. *poscit corpus patris ad sepulturam ab Angliæ Rege*, 119.C. *eligitur Imperator contra Bavarum*, 120. E. 139. B. *sperat ultionem de Comitissa Tyrolis*; *Tridentum equitat, & Maranum*; *Bolzanum evertit*; *Boëmiam repetit*; *invisit Ungariæ Regem, cui filiam tradiderat in uxorem*; *commendat Jacobo Carrariensi Civitates suas*; *mortuo Bavaro fidelitatis juramentum accipit ab Alemaniæ Principibus*, 120.F. *reconciliat Romano Pontifici Nicolaum Tribunum Romæ*, 121.D. *pugnat contra Bavaros*, 125. C. *vocatur in Italiam*, 132.A. 139.B. *creat equites legatos à Venetis ad se missos*, 133. B. *pius Imperator conciliat Venetos cum Ungariæ Rege*, 133. B. *Curia ejusdem Mantuæ*, 134. B. *iter & comitatus ejusdem in Italiam*, 139.C. *adventus ejusdem Paduam*; *Pietas ejusdem*; *in eadem urbe hospitio excipitur à Carrariensibus*; *creat equitem Jacobinum de Carraria*; *itinera ejusdem alia*, 139. D. *accessus Mediolanum*, 141.A. *coronatur ibidem in Ecclesia S. Ambrosii*; *uxorem aliam habuit Isabellam, F. Poloniæ Ducis*; *Vicarium dat Senis*; *excluditur à Florentinis*; *coronatur Romæ corona aurea unà cum Augusta*, 141. A. *pugnat contra rebelles Imperii Pisis*, 142.C. *sententia ejusdem contra participes conjurationis contra se initæ in eadem urbe*; *redit in Boëmiam, inde Pragam*, 142.D

—— Valesius, *F. Philippi Regis Francorum*, 109.D

Carraria, 81.A. 91.C

Carrarienses *tyrannidem affectant*, 20. B. *potentia eorundem*, 26.B. *pugnant cum Paulo Dente, & eundem fugant*, 45. A. *inimicitias Venetorum incurrunt*, 144.C

Carrocium Paduanum, 9.D

Casale majus, *Cremonensis districtus*, 58. C

Cassani *pons*, 6.E

Castellæ *Rex eligitur Imperator*, 6.B

Castellani *Fori Julii deficiunt à Patriarcha Aquilensi*, 129.B

Castellanus *libertus, & Gastaldio Advocati*, 102. B. *tradit Castrum de Noale Venetis*, 102.D

Castrofranchani *multi puniuntur à Venetis ob proditionem*, 145.E

Castrum Baldum, 10.A. 25.E. 81.D. 143.E. 146.A. *datur Venetis, & ab iisdem Ubertino Carrariensi*, 97.E. 99.E

—— Barchum, 78.A

—— Campi S. Petri *restituitur Tisoni à Cane*, 56.D. *adimitur Marsilio Carrariensi à Tisolino de prædicto Campo*, 80.A. *controversiæ de eodem inter Gulielmum Campisanperium, & Ubertinum prædictum permittuntur arbitrio Ducis Venetiarum*, 101.C. *adjudicatur Ubertino Carrariensi*, 101.D

—— Carpis, 74.B

—— Estensis Rochæ *quandonam, & cujus jussu captum*, 102.E

—— S. Felicis *adimitur Marchioni Estensi*, 115.B

Castrum Forte *Bononiæ*, 67.B

—— Franchum *Bononiense*, 63.A

—— Franchum *Tarvisini districtus*, 42. B. 83.C. *datur Venetis ex tractatu pacis*, 97.E. 99.E. *obsidetur à Comite Palatino*, 145.E

—— Montis, 63.D. *datur Scaligeris*, 63.D.

—— S. Petri *Bononiæ*, 131. D. *capitur à Romandiolæ Comite*, 131.D

—— Salinarum *quandonam, & quorsum ædificatum*, 75.D. 77.D. *evertitur à Venetis*, 77.E

—— Vallis *adimitur, mox & restituitur Venetis à Patriarcha Aquilejensi*, 71.B

—— Venetorum *oppositum Castro Salinarum*, 75.D

—— S. Zenonis *deficit à Scaligeris*, 80. B. *Vide etiam* S. Zenonis Castrum.

Castrutius de Interminellis, *rebellis Ecclesiæ*, 48.E. *Dominus Lunæ & Pistorii*, 48.E. *pugnat cum Raymundo Rectore exercitus Ecclesiæ, & eundem capit*, 48.E. *fit Vicarius Pisarum à Bavaro*, 50.C. *Lucam rediit tempore Henrici* VII. 62. A. *carceri traditur ab Ugitione de Facola*; *libertati redditur*; *Pistorium capit*; *creatur à Bavaro Vicarius illius Lucæ & Pistorii*, 62. B. *Pistorii, Lucæ, & Pisarum Dominus*, 74. D. 138. F. *Parmam administrat pro Scaligeris*, 81. *Obiit Lucæ*, 62. C. *filii ejusdem tres*, 74. D. *Favent iidem Pisanis contra Florentinos*, 106.B

Casus *dementis correptio est sapientis*, 137.A

Catherina de Scrovegnis, *neptis Ubertini Carrariensis*, 106. A. *nubit Aldrigheto de Castro Barcho*, 106.A

Catina *Scaligerorum in Pado juxta Hostilium*, 75.D

Cavarzere, 82. B

Cavea *Giberti*, 107. C

Cechus de Gambatortis, 142.C. *supplicium ejusdem*, 142. C

Celeriter *satis fit, quidquid commode fit*, 138. A

Ceneda *devenit in potestatem Canis*, 46.A

Cerrum, 10.C. 10.C

Cervarcsium, 17.B. 51.F. 52.B

Cesaltum, 69.B

Cesena, 43. B

Chartæ Laborerium *Paduæ, quando cœptum*, 102.F

Chechinus Scaliger *ducit in uxorem filiam Guizelionis de Camino*, 32. E. *Asolum, & Montembellunam aufert Theutonicis*, 32.E. *fugit è Basanelli Castro*, 36.C

Chomania, 148.B

Christiani *uno, & eodem tempore in armis in quinque locis*, 125.C. *contra Turcos*, 125.C. *eorundem clades*, 113.A

Cittadella, 21. A. 41. C. 122.C. 123.D. 129.D. 139. E. *offertur à Paduanis Comiti Goritiæ, ut sibi subveniat*, 29.C. *devenit in potestatem Canis*, 29.C. *restituitur Paduanis*, 38.D. *defecit à Scaligeris*, 80.B

Cirocius de Bardis, *Florentinus*, 91.D

Civie, 41. C. 50. A. 59. A. 92.D. 139.D. *occupatur à Cane*, 41. D. *devenit in potestatem Caroli, filii Joannis Boëmiæ Regis*, 82.E. 87.D. 104. B. 121. A. 126.D. *regitur ab Hendrigheto de Mongai pro Imperio*, 126. D. *occupatur à Jacobo de Guaignio*; *adimitur eidem à Cane*; *restituitur Imperio à Jacobo Carrariensi*, 126.D. *custoditur pro eodem Imperio a Patriarcha Aquilejensi*, 143.B

Civile bellum *Paduanorum*, 20.E. 44.E

Civitas *Veteris Constantini*, 132.B

Clades *inaudita passim*, 124.C. *Paduanorum tempore belli, inter se & Canem*, 56. B. *Gentis Mastini Scaligeri apud Longare*, 93.C. *Venetorum ad Mestre*, 77.A. *à Januensibus*, 134.A

Clara

Clara de Camino, *uxor Comitis Rambaldi*, 80. E
Clarelus de Buglis, 15. A. 25. B. *cædes ejusdem*, 15. A
Clariotus, *Capitaneus Castri S. Petri*, 80. B
Claves *Paduæ præsentatæ Marsilio de Carraria in signum Dominii*, 55. E. *Scaligeris & Legatis Aretinorum*, 73. E
Clemens V. *Papa*, 12. C. 13. E
— VI. *Papa*, 107. A. 123. D, *conciliat inter se Ludovicum Ungariæ Regem, & Ludovicum, fratrem Ruberti Principis Taranti*, 124. A. *jubet deferri Lauream Theologiæ Fr. Matthæo Ord. Heremitarum*, 129. D. *mittit exercitum Imolam*, 131. C. *obitus ejusdem*, 135. C
Clericus de Malitiis, *Capitaneus Montisgaldæ*, 20. A
Clugia, 35. D. 45. D. 57. A. 91. E. 117. D
Clugienses, 77. D. *Salinarum castrum dant Venetis*, 77. E. *magnificè excipiunt Legatum Ecclesiæ*, 127. C
Clusa, 67. A. 118. E
Colle, *Lucani districtus*, 98. A. *datur Communi Florentiæ*, 98. A. 100. A
Colloquium *Canis Scaligeri cum Ludovico Bavaro*, 50. F. *Bavari Tridenti*, 49. E. 51. A. *Boëmiæ Regis cum Legato Ecclesiæ*, 63. A. *Scaligeri, & aliorum juxta Urceos*, 63. D. *Marsilii Carrariensis cum Venetis*, 87. B. *Ubertini Carrariensis Lendenariæ*, 104. D. *ejusdem Marchionis Estensis, & Joannis de Pepulis Rhodigii*, 104. D. *Ubertini prædicti, & Mastini Scaligeri*, 109. B. *Jacobi* II. *de Carraria cum Mastino præfato*, 115. E
Colonia, 9. C. 109. A. B. *evertitur*, 9. C. *comburitur à Paduanis*, 15. C
Columnienses *pugnant contra Tribunum Romæ*, 121. F
Colurnienses *se dant Mastino Scaligero*, 68. B
Colurnium *devenit in potestatem Mastini Scaligeri*, 68. B
Comes S. Bonifacii, 18. E
— De Chiaramonte, *sive* Claramonte, 74. C. 75. F. *Capitaneus forensis militiæ, & Ecclesiæ rebellis*, 74. D
— Colalti, 46. E. *favet Rizardo de Camino*, 46. E. *deficit à Tarvisinis*, 57. B
— Duratii, 115. C
— De Falimberg, 34. F. 43. A. 46. A. *Capitaneus Paduæ*, 43 A
— Goritiæ; *Vide* Henricus, *Goritiæ Comes.*
— de Lansone, 119. B. *Obitus ejusdem*, 119. B
— De Miniato, *Rector exercitus Ecclesiæ*, 65. C. *capitur à Marchionibus Estensibus*, 65. C. *redimit se mille florenis*, 65. F
— Palatinus, 145. B. 146. B. *offert Francisco Carrariensi Domino Paduæ auxilia adversus hostes*, 146. B. *obsidet Castrofranchum*, 146. B
— Romandiolæ, *ducit exercitum Ecclesiæ Imolam*, 131. C. *capit Joannem de Pepulis, Bononiæ Dominum; potitur Castro S. Petri; Bononiam evertit*, 131. D
— Salviæ, 119 B. *obitus ejusdem*, 119. B
— De Savoja, 63. A
— De Speg, 89. F. *transit à Mastino Scaligero ad Venetos*, 89. F
— Taranti, 115. C
— Urbini, 103. C
Cometes, 83. D
Comitatus *Isabellæ de Flesco*, 120. B
Comites Colalti *deficiunt à Scaligeris*, 76. E
— a S. Salvatore *deficiunt à Scaligeris*, 76. E
— Tarvisii *deficiunt à Scaligeris*, 76. E
Comitissa Goritiæ, 46. E
— Tyrolis, *uxor Joannis F. Boëmiæ Regis*, 120. F. 126. B. *nupsit deinde Marchioni Brandeburgensi*, 126. B
Compromissum *Paduanorum, & Canis coram Ducibus Austriæ, & Bavariæ*, 44. B. *Venetorum, & Germanorum in Bavarum*, 93. D. *in Ducem Venetorum de Castro S. Petri*, 100. B. *Malatestæ, Domini Arimini, de controversiis inter se, & Ferrantinum de Malatestinis in Ubertinum Carrariensem, & Marchionem Estensem* 100. B. *in Ludovicum Bavarum, ejus filium, & Ubertinum Carrariensem de controversiis inter Episcopum Tridenti, & Xicum de Caldenatio*, 111. C. *in Franciscum Carrariensem, Vicarium Imperii Paduæ, de discordiis inter Patriarcham Aquilejæ, & Com. Goritiæ*, 143. B
Comum, 68. F. 73. E. 115. C 120. D. *devenit in manus Azonis Vicecomitis*, 72. E
Concilium *Generale Paduæ anno* MCCCL. 127. D
Concio *Jacobi de Carraria ad populum Paduanum*, 28. B
Concordia *inter Albertum, & Mastinum Scaligeros, & Karinthiæ Ducem*, 61. E. *Scaligeros, & Joannem Boëmiæ Ducem*, 62. F. *Aldrevandinum, & Canem*, 135. F
Concordium *opera Luchini Vicecomitis*, 104. E. 137. A. *Ludovici, Ungariæ Regis, cum Ludovico, fratre Roberti Principis Taranti, studio Clementis* VI. *Pont.* 123. A
Conditiones pacis *inter Venetos, & Scaligeros*, 74. B. *Monsilicanos, & Ubertinum Carrariensem*, 93. F
Confalonerii, *Brixienses*, 75. F
Confœderati *Mastini Scaligeri*, 68. B. *contra Regem Boëmiæ renuntiant treguis, & Cremonam recipiunt à Ponzono*, 70. B
Confœderatio *Florentinorum, & Venetorum contra Scaligeros*, 73. B
Coniglianenses *Venetorum fidei se committunt*, 80. C
Coniglianum, 27. A. 144. E. 145. B. *obsidetur à Guezilone de Camino; liberatur opera Com. Goritiæ*, 145. B. *venit ad mandata Alberti Scaligeri*, 60. C. *datur Ungariæ Regi*, 144. E. *Vide etiam* Cuniglianum.
Conisa. *Vide* Cunisa.
Conjuratio *illorum de Lutio oppressa*, 115. F
Conradinus *superatur à Carolo Andegavensi*, 122. B. *nobilissimus & pulcherrimus Princeps*, 122 B
— De Buchis, *Potestas Paduæ*, 87. F. *equitat contra Brixiam, & eandem intrat*, 88. A. *capta vetere Brixia, populum concitat ad invadendam novam*, 88. B. *creatur eques ab Azone Vicecomite*, 88. B. *auctor extitit dandi, & conferendi Brixiam Mastino Scaligero*, 105. B. *eandem redigit in potestatem Luchini Vicecomitis; decapitatur*, 105. B
Conradus de Buchis, *Potestas Paduæ, qui fortè idem cum Conradino de Buchis*, 46. F
— De Imola XL. *annis Judex maleficiorum Veronæ*, 68. C
— De Ovestagno, 19. B. 41. C. 46. A. 54. D. *Vicarius Ducis Karinthiæ intrat Paduam*, 39. D. *Legationem obit ad eundem*, 42. A. *redit Paduam cum* CCCC. *elmis*, 42. A. *succedit Comiti de Falimberg in Vicariatu Paduæ*, 46. A. *redit iterum Paduam*, 52. D.

Conradus de Oveftagno *caftrametatur Cornaledæ; recedit inde turpiter*; *revertitur ad Karinthiæ Ducem*, 52. D. *Vicarius Paduæ*, 90. E. *ducit in Alemaniam Jacobum*, & *Jacobinum de Carraria captivos*, 53. A. 104. B. 113. D
— de Sinam, 111. B
— De Vigontia, 26. A. *hoftis patriæ*, 34. D. *captivus Venetias ducitur*, 36. F. *fe munit in Vigozolo*, 39. E. *venit ad mandata Paduæ*, 40. E. *privatur dominio Vigozoli à Cane Scaligero*, 93. D. *mittitur in exilium*, 45. C. *invadit turrim Curani*, 46. B. *capitur & decapitatur*; *fepelitur juxta Ecclefiam D. Antonii*, 46. B
Confandale, 64. E
Confelve, 43. C. *comburitur à Cane*, 43. D
Confilium *Paduæ quingenti*, 30.
— *Marfilii de Carraria datum Maftino Scaligero*, 78. B
Confpiratio *contra Canem*, 23. C. *Joannem Boëmiæ Regem*, 63. D. 71. F. *Albertum*, & *Maftinum Scaligeros Veronæ*, 60. C. *Tarvifii*, 60. D. *alibi*, 80. F. *Carrarienfes*, 84. B. *Ubertinum de Carraria*, 105. E. *Scaligeros à Corrigienfibus* 105. C. *Athenarum Ducem*, 108. A. *Marfilium de Carraria Papafava*, 113. C. *eundem ab illis de Lucio*, 115. E. 116. F. *Vicecomites*, 137. E. *Carolum* IV. *Imp.* 142. C
Conftantia de Polenta, *Jacobi Carrarienfis uxor*, 105. F. 120. B
Contentio *inter Petrum del Verme*, & *Tartarum de Lendenaria*, 94. C. *Carolum* IV. & *Marchionem Brandeburgenfem*, 120. E
Controverfiæ *inter Ubertinum Carrarienfem*, & *Gulielmum de Campo S. Petri permittuntur arbitrio Ducis Venetiarum*, 100. B
Copiæ *Legati funduntur ab Eftenfibus*, 65. C
Coradinus de Confaloneriis, *Brixienfis*, 73. F
Cornaleda, 52. D
Cornuda, 41. B
Corrigienfes, 58. C. 136. A. *favent Ecclefiæ contra Parmam*, 58. C. *affines Fojanenfium*, 68. D. *Scaligerorum etiam*, 69. C. 73. E 86. E. 105. C. *adimunt iifdem Parmam*, 58. C
Cortufiorum *ftemma*, 15.
Covalum, 118. E. *Covalum de Cuftoza*, 93. A. *capitur*, 93. A
Craffis, 119. C
Crema *fe dat Joanni Boëmiæ Regi*, 63. A
Cremona, 48. C. 63. E. 66. C. 79. A. 107. A. 115. A. 115. C. 120. D. 141. A. *excidium ejufdem imperante Henrico*, VII. 13. C. *datur Azoni Vicecomiti à Ponzono*, 70. C
Cremonenfes *fraudulenter adimunt quædam Caftra Brixienfibus*, 5. E. *juvantur ab Hezerino*, 5. E. *parent primum Henrico* VII. *Imper. mox eidem rebellant*, 13. C. *domantur ab eodem*, 13. D
Cretenfes *aliquot deficiunt à Venetis*, 107. C.
Crovatia 144. F. 147. B. 148. B
Cumanum, 75. D
Cumule *capitur à Carolo F. Joannis Boëmiæ Regis*, 104. B
Coniglianum *deficit à Scaligeris*, 77. E. 80. C. *rebellat Venetis*, 102. E. *Vide etiam* Coniglianum.
Cuniffa de Carraria, *Marfilii foror*, 34. C. *difceffus*, & *reditus ejufdem Tarvifium*; *Virum habuit Titonem Novellum*, 61. F. *virilia audet*, 61. F. *amat inhoneftè Emum, militem Burgundum*, 62. D. *interficitur à filio*, 62. E. 107. C
Curani *turris comburitur*, 77. D. *tenetur à Venetis*, 77. D
Curia *folemnis* Canis *Veronæ ob nuptias Thadeæ Carrarienfis*, & *Maftini nepotis fui*, 57. C.
Curia *Marfilii Carrarienfis ob nuptias Beatricis de Corrigio*, 69 D. *Nicolai, Marchionis Eftenfis, Ferrariæ ob nuptias filiæ Ludovici de Gonzaga*, 70. E. *Paduæ ob Ifabellam de Flefco*, 120. C. *Venetiis ob eandem*, 120. C. *Jacobi Carrarienfis in eadem urbe*, 127. A. *Paduæ ob nuptias Jacobini de Carraria*, & *Margaritæ Gonzagæ*, 135. D. *in eadem urbe ob adventum Caroli* IV. *Imp.* 139. E. *Mantuæ ob eundem*, 140. C. *Mediolani ob coronationem ejufdem*, 140. D. *Paduæ ob adventum Imperatoris*, 142. B. *Francifci Carrarienfis Venetiis*, 148. A
Curia Scaligerorum *qualis*, 75. E
Curtarodolum, 42. B
S. Cyprianus de Murano, 35. E

D.

DAlmatia. 144. F. 147. F. 150. A
Danduli, *Veneti*, 11. C
Daniel de Bocafalle, 75. A
— De Torclis, 114. E. *laus ejufdem*, & *cædes*, 114. E
David, 125. A
De Dente, *Paduani*, 13. C
Dei *potentia*, & *lenitas in humanum genus*, 125. D. *judicium non fallit*, 132. D
Delefmanini *interdicuntur civitate*, 57. A
Deliberatio *Marfilii Magni Carrarienfis de danda Padua Cani Scaligero*, 53. E
Delphini, *Veneti*, 11. C
Delphinus de Alvernia. 119. B
— Viennæ *contra Turcas*, 115. D. *Paduæ excipitur honorificè à Jacobo Carrarienfi*, 120. D
Deploratio *imbecillitatis humanæ vitæ*, 97. C
Deftructio *Villarum inter Vicentiam*, & *Veronam*, 93. B
Deus *refpicit pœnitentes*, 125. D. *Laudandus non folum uti munificus*, *fed etiam uti ultor*, 87. C. *auctor pacis*, 134, D
Dexteriorum *donum*. 140. E
Digreffio *de Regiminibus Paduæ*, 90. C
Diluvium, 108. D
Dimitrius de Comitibus, 13. C. *Dominus Motæ*, 17. B. *obitus ejufdem*, 17. B
Dinus de Rubeis, *Poteftas Paduæ*, 20. B. *decapitatur Arimini*, 21, D
Difcordia *inter Ubertinum de Carraria*, & *Gulielmum Dentem*, 44. D. *Ludovicum Bavarum*, & *Ducem Auftriæ*, *Imperatores electos in difcordia*, 47. E. *quatuor è partibus contra Scaligeros*, 75. C. *inter Marchiones Ferrariæ*, & *Commune Paduæ*, 88. C. *Patriarcham Aquilejenfem*, & *Goritiæ Com.* 128. F. *Venetos*, & *Januenfes*, 132. B. 133. E. *Marchiones Eftenfes*, & *Dominos de Gonzaga*, 134. E
Difputatio *inter fenes*, & *juvenes Paduanos de pace*, & *bello*. 15. E
Differtatio *Marfilii Magni de Carraria de pactis percutiendis cum Cane*, 55. A
Doctoratus *Sacræ Theologiæ magnum quid olim habitus*, 129. D. *dabatur auctore Romano Pontifice*, 129. D
Dolor *Paduanorum ob mortem Canis Scaligeri*, 59. E
Domini de Vonico de Monfurno, 80. B. *deficiunt à Scaligeris*, 80. B
Dominicus de Agrapatis, *Judex*, 73. D. 75. A. *Legatus Paduanorum ad Scaligeros*, 75. A. *mors ejufdem*, & *laus*, 84. B. *Auctor conjurationis Alberti Scaligeri contra Carrarienfes*, 84. B

Domi-

Dominium *pravum vitandum*, 9. A
Dominus *Bononiæ*, 104. D
Dona *Jacobo Carrarienſi data à Communi Venetiarum*, 117. D. *dari ſolita ob militiam receptam*, 140. D
Duces Bavariæ, 40. E
Duces exercitus *Marchiæ Tarviſinæ obſident Brixellum*, 70. C
Dux, *ſive* Duxius, de Buzacharenis, 58. B. *creatur eques à Cane Scaligero*, 58. B
— Auſtriæ, 122. E. *decollatur a Carolo Andegavenſi*, 122. E. *potitur Foro Julii*, 129. B
— Duratii, *nepos Roberti Regis Apuliæ*, 122. F. *ducit uxorem neptem ſecundogenitam ejuſdem Roberti*, 122. F. *Vide etiam* Duratii *Dux.*
— Lotharingiæ, 119. B. *obitus ejuſdem*, 119. B
Dyaneſius de Flumicello, 109. E. 110. E. *conjurat contra Marſilium de Carraria*, 109. E. *recipitur à Maſtino Scaligero in contemptum Ubertini Carrarienſis; prodit utrumque; ſupplicium ejuſdem*, 109. F

E.

Eccleſia D. Ambroſii *Mediolani deſtinata coronando Romanorum Regi corona ferrea*, 141. A
— S. Petri *Romæ*, 49. B
— S. Marci *Venetiis*, 97. E
Eccleſiæ *gens contra Hezerinum*, 7. A
Echardinus de Capite Vaccæ, 36. E. *interficit filium Clarelli de Buglis*, 36. E. *Legatus ad Karinthiæ Ducem*, 52. D. *creatur eques à Cane Scaligero*, 58. B
— Maliſia *in exilium mittitur*, 45. C
Eclipſis *Solis*, 138. E
Edictio *Ubertini Carrarienſis de pace*, 99. E
Edictum *contra Scaligeros*, 76. E
Emus *Burgundus miles*, 62. D. *inhoneſtè diligitur a Cuniſſa Carrarienſi*, 62. E. *interficitur ob ſtuprum cum eadem*, 62. E
Endrighetus de Mongai, 58. B. *creatur eques à Cane*, 58. B
Engelmarius de Villandres, 41. C. *capit Guezilum de Camino*, 41. C
Epiſcopatus *dominus Pendiſii*, 54. A. B. *vaſtatur à Theutonicis*, 54. B
Epiſcopus Aretinus, *rebellis Eccleſiæ*, 50. B. *coronat Ludovicum Bavarum Mediolani*, 50. B
— Brixienſis *rebellis Eccleſiæ*, 50. B. *coronat Ludovicum Bavarum Mediolani*, 50. B
— Conſtantiæ *annuntiat Paduanis adventum Henrici* VII. *in Italiam*, 12. B
— Florentinus, 67. D
— Gineurinus *adimit Vicentiam Paduanis*, 13. A. *eoſdem Imperio ſubjicit*, 14. A. *intrat Paduam pro eodem*, 14. B
— Parmenſis, *frater Rolandi de Rubeis*, 98. D
— Tridenti, 111. B
— Venetiarum *coronat Bavarum Mediolani*, 50. D. *liberat Paduam interdicto*, 96. B
— Veronenſis, 94. E. *jugulatur à Maſtino Scaligero*, 94. E
— Vicentinus, 98. E
Eques *Vicentiæ rebellat*, 95. C
Equitania, 13. E
Equites *creati a Cane Scaligero*, 58. A. *ab Advocato Tarviſii*, 65. C
Equitis *creandi formula*, 140. E. *creari ſoliti equites in coronationibus Imper.* 141. A
Eſt, 18. D. 22. C. 37. C. 78. C. 95. D. *capitur à Cane*, 24. F. *comburitur à Paduanis extrinſecis*, 37. E. *occupatur ab exulibus*, 39. E. Eſt *defenditur à Paduanis*, 40. A. *villæ Paduani diſtrictus ei tributum pendunt*, 52. B. *fortilitiæ ejuſdem explanantur*, 56. F. *evertitur à Theutonicis*, 78. C
Eſtenſes *occidunt Laurentium de Terra arſa*, *Poteſtatem ſuum pro Cane Scaligero*, 37. E
— Marchiones, 65. F. 79. A. *Rhodigium adimunt Paduanis*, 29. A. *colloquium habent cum Scaligeris juxta Urceos*, 63. D. *redeunt ad mandata Eccleſiæ*, 64. E. *Legato dant Argentam*, 64. E. *Mutinam adoriuntur*, 68. E. *renuntiant treguis Boëmiæ Regis*, 70. C. *Mutinam obſident*, 74. A. *conſpirant contra Scaligeros*, 80. F. 83. B. *Ferraria pulſi Paduæ excipiuntur*, 134. D
Executio *pactorum pacis inter Venetos, & Scaligeros*, 99. D
Exenia, 80.
Exercitus *Paduanorum ad Eſt*, 37. B. *Venetorum, & Florentinorum in Patavinum agrum*, 77. B. *Scaligerorum contra copias prædictorum*, 77. F. *Tarviſinorum munitus à Venetis*, 80. D. *Venetorum rediens Mantuam*, 81. F. *Fœderatorum contra partes Baſſani*, 95. B *Paduanorum, Venetorum, & Florentinorum contra Vicentiam*, 104. B. *Luchini Vicecomitis contra Parmam*, 115. A. *Ungariæ Regis contra Tarviſium*, 144. E
Exercitus Theutonicorum *dictus Societas S. Georgii*, 25. A
Exilium *Deleſmaniorum, & Paduanorum aliquot*, 56. F
Expeditio *in Turcas*, 112. C
Exulum *quorundam Paduanorum exitus*, 107. A
Ezechias, 125. A

F.

Familiæ *Paduanæ pro libertate Patriæ decertantes*, 34. B. *faventes Cani Scaligero*, 34. D
Faventia, 51. A. *rebellis Eccleſiæ*, 131. C
Federicus de Capite Liſtæ, 107. B
— Dux Auſtriæ, 19. E. 27. B. 31. D. 38. C. 42. D. 43. A. 47. E. 49. B. 85. D. 90. D. 128. B. *favet Tarviſinis contra Canem Scaligerum*, 27. B. *accipit Paduam ultrò ſe dedentem*, 30. D. *mittit fratrem Brixiam in auxilium Eccleſiæ*, 41. B. *ingreditur Paduam*, 42. D. *caſtrametatur juxtà Montemſilicem*, 42. D. *turpiter in Alemaniam redit*, 43. A. *invadit Ottengar contrà Ludovicum Bavarum*, 47. E. *capitur ab eodem, ſecuta pace libertati redditur*, 48. A. *mors ejuſdem*, 51. C. *cur auxilium denegarit Paduanis*, 53. F. *Viennæ obſidetur à Bavaro*, 54. D. *accipit Paduam à Franciſco Carrarienſi*, 90. D. *contendit cum Ludovico Bavaro pro Imperio*, 90. E. *Beneficia ejuſdem in Patavinos tempore obſidionis Canis Scaligeri*, 128. B
— Ab Equis, *Vicentiæ Poteſtas*, 60. E. & *Paduæ*, 75. A. *equitat ad Salinarum loca*, 75. D
— Imperator, 122. B. *Vide etiam* Federicus, *Dux Auſtriæ.*
— De Savorgnano, 129. A
— De Ubertis, *Poteſtas Paduæ*, 68. C. *laus ejuſdem*, 68. C
S. Felix, 74. B
Feltre, 23. E. 50. A. 58. A. 59. A. 71. D. *devenit in poteſtatem Caroli F. Boëmiæ Regis*, 82. E. 87. D. 104. B. 121. A. 126. B. *recipitur à Patriarcha Aquilejenſi pro Imperio*, 143. B
Feltrinus Gonzaga, 136. C. *capitur à Cane Scaligero* II. 136. C. *conſtituitur Rector exercitus Ligæ a Franciſco Carrarienſi*, 138. D. *comitatur Carolum* IV. *Italiam adeuntem*, 139. D

Ferraria, 10.B. 11.A. 25.F. 27.D. 36.D. 45.D. 49.E. 66.C. 67.B. 70.E. 74.A. 78.A. 81.A. 91.F. 104.E. 129.F. 136.D. 137.E. *devenit in potestatem Ecclesiæ*, 11.A. *capitur à Raynaldo, & Obizone, Marchionibus Estensibus*, 49.B. *credita de patrimonio S.Petri*, 49.B. *obsidetur à Legato*, 64.E. *timet Vicecomites*, 137.E

Ferrarienses, 42.C. 68.A. *favent Florentinis contra Pisanos*, 106.C. *bello petuntur à Mantuanis*, 112.B

Ferratinus de Malatesta, *Ariminii Dominus*, 69.B

— De Malatestinis, 103.D. *clauditur in Mundiano, fuga ejusdem arce tradita Malatestæ*, 103.D

Festum *Paduanorum in honorem Sanctæ Justinæ ob fugatos hostes*, 34.A. *SS.Hermagoræ, & Fortunati nobilitatum victoria Paduanorum ex hostibus*, 35.C. *B. Ludovici*, 94.C

Fina Buzacharena, *filia Pisani, nubit Francisco Carrariensi, Jacobi filio*, 114.D. 135.B

Flesci *Janua pulsi*, 68.C

Florentia, 19.D. 54.E. 67.D. 72.A. 75.B. 76.C. 81.F. 84.B. 86.E. 88.D. 106.B. 107.E. *ducitur in dominium*, 105.A. *afflictatur peste*, 125.B. *petitur ab exercitu Mediolanensi*, 132.A

Florentini, 23.A. 68.A. 73.B. 75.E. 79.B. 82.D. 83.C. *favent Estensibus Marchionibus contra Legatum Ecclesiæ*, 65.B. *conspirant contra Boëmiæ Regem*, 72.A. *ambiunt amicitiam Scaligerorum*, 73.A. *Lucam ab iisdem repetunt*, 73.A. *fœdus ineunt cum Venetis contrà Scaligeros*, 75.B. 76.C. 83.B. *excurrunt in Patavinum agrum*, 77.C. *supplicant Rom. Pont. pro Bononiensibus interdictis*, 84.A. *Lucam vexant*, 83.C. *potiuntur quatuor Urbis ejusdem Castris*, 98.A. *vincuntur pugnantes cum Pisanis causa Lucæ*, 106.B

Florenus de Luca, 94.A. *Legationem obit ad Mastinum Scaligerum, infestat Burgenses Monsilicanos; proditur, & suspenditur jussu Ubertini Carrariensis*, 94.A

Flumen *versus Clugiam labens*, 35.D. *Pontis longi*, 82.A

Fojanenses, *Vicarii Regii pro Jo. Boëmiæ Rege*, 66.E. *fiunt stipendiarii Scaligerorum*, 68.D. *affines eorundem, & Corrigiensium*, 68.D. *Domini Regii*, 73.F

Le Fontane *prope Tarvisium*, 27.A

Fontaniva, 82.C. 145.D

Forlivium, *sive* Forum Julii, 51.D. 123.D. *devenit in potestatem Ecclesiæ*, 51.D. *destruitur à Venetis*, 71.D. *& à Theutonicis*, 108.C. *occupatur ab Austriæ Duce*, 129.B. *recuperatur à Nicolao, fratre Caroli* IV. *Patriarcha Aquilejensi*, 129.C

Forma pacis *inter Fœderatos, & Scaligeros*, 97.D

Fortunæ Scaligerorum *mutatio*, 74.D

S. Fortunatus, 35.C

Fovea *à Ponte Bassanelli usque ad flumen, quo itur Venetias, à quo ducta*, 34.A

Franceschinus de Bonacossis, 61.B. *jugulatur in carcere*, 61.B

— Estensis Marchio, 17.C. *favet Paduanis contra Canem Scaligerum*, 17.C

— Rusca, *Comi Dominus*, 66.C. 69.A. *id ipsum tradit Azoni Vicecomiti*, 72.E

Francia, 72.A. *peste afflictatur*, 124.D

Franciscus, Bastardus Canis Scaligeri, 58.A. *creatur eques ab eodem*, 58.A

— Canis, 81.E. *fit eques à Mastino Scaligero patre*, 84.E. *datur obses Ludovico Bavaro*, 89.E

Franciscus de Capite Vaccæ, 58.B. *creatur eques à Cane Scaligero*, 58.B

— De Carbulo, *Potestas Paduæ*, 23.B

— Carrariensis, *M. Jacobi* II. *filius*, 114.D. *uxorem ducit Finam Buzacharenam, munificus, & liberalis*, 114.D. *comitatur Isabellam de Flesco Venetias*, 120.B. *deducit Veronam Canem Scaligerum*, 130.A. *succedit in dominio Paduæ Jacobo patri*, 131.B. *conciliat Aldrevandinum Cani*, 137.B. *eligitur Dux exercitus Fœderatorum contra Vicecomites*, 137.F. *laus, & comitatus ejusdem Ferrariam; Bononiam opprimit, Guastallam obsidet*, 137.F. *suspectum habet insidiarum Comitem Landum*, 138.D. *Rectorem exercitus ligæ constituit Feltrinum Gonzagam*, 138.D. *creatur Vicarius Imperii Paduæ*, 139.C. 143.C. 148.C. *occurrit Carolo* IV. *Imper. Italiam adeunti*, 139.C. *excipit eundem hospitio Paduæ*, 139.E. *creatur eques ab eodem*, 140.E. *alios ipse equites creat; comitatur Augustam Pisas*, 140.E. *arbiter electus à Patriarcha Aquilejensi, & Com. Goritiæ, eorundem discordias sedat*, 143.C. *capit Jacobinum patruum, quod se interficere cogitaret*, 143.E. 144.B. 145.F. *solus Paduæ dominatur*, 144.B. *munit eandem adversùs Ungariæ Regem; fœderi cum eodem studet*, 144.D. 147.C. *incurrit ob id inimicitias Venetorum*, 144.E. *auxiliatur Ungariæ Regi contrà Castrumfranchum*, 146.B. *pacem curat inter Venetos, & prædictum Regem*, 47.B. *Venetiis perhonorificè excipitur post hanc pacem*, 147.D. *Palatium ejusdem in eadem Urbe; habuit inibi Curiam generalem*, 148.A

— Dandulus, *Dux Venetiarum*, 58.B. 76.E. *adjudicat Castrum S. Petri Ubertino Carrariensi*, 101.D

— Estensis Marchio, 9.D. 112.A. 134.E. *pellitur Ferraria ab Azone fratre*, 10.E. *bellum eidem infert; clam Rhodiginum intrat; Lendenarium obtinet*, 10.F. *Ferraria pulsus excipitur Paduæ*, 134.E. *habitat in Arena; abit inde Ariminum ad maternum avum; equitat cum exercitu Argentam; adit Mediolanum*, 135.A

— De Lutio, 115.F. *conjurat contra Carrariensem Paduæ dominium; capite plectitur, uti proditor; sepultura ejusdem*, 116.D

— De Mirandula, 61.B. *jugulatur in carcere cum duobus filiis*, 61.B

— De Montesilice, 116.E. *suspenditur*, 116.E

— De Ordelaffis *Forolíviensis*, 65.C. *rebellis Ecclesiæ*, 65.D. *creatur eques à Ludovico Ungariæ Rege una cum filiis*, 123.D

— Segnorius Scaliger, 137.C. *interficit Canem* II. *fratrem suum, dominatur Veronæ cum Albuino fratre*, 137.C

— Del Verme, 94.B

— De Vigontia, 20.B. *mittitur Venetias ad confinia*, 33.C. 47.C. *obitus ejusdem*, 110.E

— A. S. Vito, 37.E. *suspenditur in Est*, 37.E

Franconus de Comitibus, 119.D. *publicè decollatur*, 119.D

Frater Morialis, *latronum ductor*, 122.A. *capite plectitur à Nicolao Tribuno Romæ*, 122.A

Fratres Heremitani, 20.E

— Minores, 111.E

Fraxa de Altechino, 20.E. *mors ejusdem*, 20.E

Frescobaldi *ejiciuntur Florentia*, 105.A. 107.E. *revocantur ab Athenarum Duce*, 108.A

Frescus Estensis, *filius naturalis Azonis*, 10.F. *pellitur Mutina; Regium amittit; succedit patri in dominio Ferrariæ; Venetis eandem tradit*, 10.F

Fri-

Frignanus *nothus della Scala*, 136. A. *administrat Veronam absente Cane*; *patriæ dominium invadit*; *impeditur à Barnabove Vicecomite*; *mors ejusdem*, 136. A
Fulli *omnium Sanctorum Paduæ quando facti*; 79.
Furlani, 71. B. 61.

G.

GAboardus Scrovegnus, *Paduæ rebellis*, 15. B. 34. D. 40. D. *restituitur in integrum*, 25. E. *cædes ejusdem*, 33. B. 46. C
Galeatius Vicecomes, 48. C. 50. C. *privatur dominio Mediolani à Ludovico Bavaro*, 61. A. *mors ejusdem*, 50. E
— Vicecomes *alter*, *Luchini nepos*, 127. A. *uxorem ducit Nobilem Dominam de Comitibus Sabaudiæ*, 130. A. *Bononiam intrat*, *quæ se dederat Domino Mediolani*, 131. E. *succedit Jo. Archiepiscopo patruo in Dominio Mediolani cum fratribus*, 138. D
— Socius Baylardini de Nogarolis, 58. A. *creatus eques à Cane Scaligero*, 58. A
Galeotus de Bagnacavallo, 65. C
— De Malatestis, 65. C. *rebellat Ecclesiæ*, 65. C
— De Manziis, *Potestas Paduæ*, 60. C
— De Panico, 139. A. *mors ejusdem*, 139. A
Galeranus, *Henrici* VII. *Imp. frater*, 13. D. *obit in obsidione Brixiæ*, 13. D
Galgegnanum, 51. F
Galli *pelluntur è Sicilia*, 122. E
Gallitia, 148. B
Gallucii, *Bononienses*, 67. D
Gambatorti, *Pisani*, *conjurant contra Carolum* IV. 142. C. *sententia in eosdem lata*, & *supplicium de iisdem sumptum*, 142. D
Gaudia *extrema luctus occupat*, 10. D. 130. E
Gebellini *adversarios ejiciunt Padua*, 25. F. *vocant in Italiam Ludovicum Bavarum*, 49. D
Genealogia *Caminensium*, 69. A. 70. C. *Illorum de Campo S. Petri*, 101. B
Geneura, 14. B
Gens Ecclesiæ *obtinet Parmam*, 58. C
Gentilis, *filia naturalis Ubertini Carrariensis*, *nubit filio Vicesilii*, 109. B
S. Georgius *Venetiarum*, 94. B
Gerardus de Bacholinis, *Tarvisinus*, 60. D. *damnatur ad mortem ob conjurationem initam contra Scaligeros*, 60. D
— De Balduchinis, 8. C. *carceri traditur*, 81. C
— De Camino, 9. E. 69. B. 75. E. *fit civis Paduæ*, 9. E. *venit ad mandata Canis*, 59. B. *deficit à Scaligeris*, *mox redit in gratiam cum iisdem*, 60. F. *Bianchinum patruum interficit*, 69. B. *potitur Tarvisio*, *expulso Gerardo de Castellis*, 71. D. *Opitergium occupat*, 75. E. *terga dat*, & *capitur*, 76. A. D. *fugit è carceribus ope pupilli*, 76. A. *capitur iterum*, 79. B. *in carcerem truditur*, 81. C. 91. F. *liberatus unà cum nepotibus præsentatur Ubertino Carrariensi*, 92. A
— De Castellis, *Tarvisii Dominus*, 71. D. *inde pellitur à Gerardo de Camino*, 71. D
— Maurocenus, *Potestas Paduæ*, 54. D
— De Nigris, 140. F. *creatur eques à Francisco Carrariensi*, 140. F
— De Villacomitis, 22. B. *mors ejusdem*, 22. B
— De Yzola, *Vicarius Imperialis Paduæ*, 14. D. *Potestas ejusdem*; *mors ejusdem*, 14. D
Gherardus de Cucagna, 129. A
Gibertus de Corrigio, *Vicarius Imperialis Parmæ*, 14. C. 22. C
— Delesmaninus, 89. A. *conjurat contra Scaligeros*; *capite mutilatur*, 89. A
Gibertus de Fojano, 68. D. 73. F. 80. D. *defendit Regium*, 68. D. *tradit id ipsum Scaligeris*, 72. E. *capitur*, & *includitur caveæ*, 95. E. *liberatur*; 99. E. *Legationem obit nomine Mastini Scaligeri ad Ubertinum Carrariensem*, 109. A. *capitur juxta Regium*, 112. B
Gonzagæ, 136. A. *favent Frignano Scaligerorum notho*; *capiuntur à Cane Scaligero* II. *traditi carceri liberantur opera Ducis Venetiarum*, & *Carrariensium*, 136. A
Gorca, *presbyter Feltrensis*, 38. E. *creatur Episcopus opera Canis Scaligeri*, 38. E
Goritia, 18. E
Goritiæ *Comes dissidet ab Aquilejensi Patriarcha*, 128. F. 143. B. *Vide etiam* Henricus, *Goritiæ Comes.*
Gozadini, *Domini Bononiæ*, 67. C
Gratulatio *Ubertini Carrariensis ad Andream Dandulum*, *Venetiarum Ducem*, 108. E. *Jacobi Carrariensis ad Venetos ob recuperatam Zadram*, 118. C. *ejusdem ad eosdem ob receptam Istriam*, 126. F
Gregolus de Pojana, *qui fortè Gregorius de Pojana infra*, 25. E
Gregorius Papa, 125. A
— de Pojana, *qui fortè idem ac Gregolus de Pojana suprà*, 34. E. *Potestas Paduæ*, 34. E
Griffus de Villandres, 55. B. *cremat Villam Curtis*, 53. B. *Potestas Paduæ*, 55. E. *renuntiat*, 55. E
Grignum *capitur à Scaligeris*, 67. A
Grimani *Vicentini*, 24. A
Grucula, 132. B
Gualpertinus Mussatus *propter divitias carceri traditus*, 81. B
Guarnerius de Lacte, *armiger Jacobi Carrariensis*, 116. E
Guascones, 49. D. 64. E. *Ferraria pelluntur*, 64. E. 67. C
Guasconia, 70. B
Guastalla *obsidetur à Francisco Carrariensi*, 138. C
Guecillo, Advocatus Tarvisii, 65. A. 81. B. 82. C. 89. D. 92. E. *favet Estensibus contra Legatum Ecclesiæ*, 92. E. *creat equites Raynaldum Marchionem Estensem*, & *Obizonem Bertoldum cum filio*, 92. E. *transit ad Venetos cum suo Castro*, 81. B. 96. B. *fit Capitaneus exercitus eorundem à Brenta usque ad Plavim*, 81. C. *Tarvisium equitat ad exercitum Venetum*, 81. C. *ordinat nundinas de Noale*, 96. B. *obitus ejusdem*, *natura*, & *mores*, 97. B
— Tempesta, *Advocatus Tarvisii*, 86. A. *deliberat de recuperando Montesilice*, 86. B. *uxorem habuit sororem Henrici de Lutio*, 102. B
Guelfi *Paduani*, 28.
Guerra de S. Bonifacio, 125. B. *Potestas Senarum*, *obit peste*, 125. B. *Filiam habuit*, *nuptam primo Jacobo de Guaignio*, 126. E. *deinde Jacobo de Arzignano*, 127. D
Guertius Loti de Montagnana, 58. B. *creatus*, *eques à Cane Scaligero*, 58. B
— De Ronchis, 20. D. *cædes ejusdem*, 20. D
— De Vivario, 58. B. *creatur eques à Cane Scaligero*, 58. B
Guezilius, Advocatus Tarvisii, 27. B. 46. E. 59. A. *recuperat Noale*, 37. A. *creatur eques à Comite Goritiæ*, 37. A. *favet Rizardo de Camino*, 46. E. *pacem petit à Cane Scaligero hortatu Tarvisinorum*, 59. C. *Dominus Tarvisii*, 73. E
— De Camino, *qui* & *Guecilus alicubi nominatur*, 23. E. 38. E. *Tyrannus Feltri*, *Vide Admon: Osii. Rizardo fratri succedit in dominatu Tarvisii*, 17. A. *offert se Paduanis contra Canem Scaligerum*; *eligit Potestatem Paduæ*, 18. A

Guezilius de Camino *Coniglianum obsidet*, 27. C. *aufert Asolum*, & *Montem Bellunam Theutonicis*, 32. E. *spoliatur Feltre à Cane Scaligero*, 38. E. *capitur*, 41. B. *se redimit Florenis* x. *millibus*; *mors ejusdem*, 41. C
— *Alter* de Camino, *filius Gerardi* I. 75. D. *pellitur Tarvisio ab interfectoribus fratris*; *Verdam Scaligeram in nurum recipit*; *pellitur à Scaligeris de Feltre*; *obiit Saravalle*, 75.B
— De Monfirmo, 27. A. *occupat Asolum*, & *Montem Bellunam*; *carceratur a Comite Goritiæ*, 27. A
Guido de Castro novo, *gener Patari de Buzacharenis*, 140. F. *creatur eques a Francisco Carrariensi*, 140. F
— De Corrigio, 69. D. 75. F. 91. E. 105. D. *Dux exercitus totius Marchiæ Tarvisinæ*, 70 C. *Parmæ Vicarius nomine Alberti Scaligeri*, 72. D. *avunculus ejusdem Alberti*, & *socer Marsilii de Carraria*; *Rubeorum inimicus*, 72. D. *creatur eques à Mastino Scaligero*, 81. F. *regit Brixiam*, 88. B. *fuga ejusdem*, 88. B. *dominatur Parmæ*, 111. F
— De Maltraversis, 138. B
— Ricius de Fojano. *Vide etiam infra* Guidus Ricius de Fojano.
Guidus, Comes Bononiæ, *Cardinalis Legatus*, 127. B. *intrat Paduam*; *treguas facit inter Regem Ungariæ*, & *Ludovicum maritum Joannæ Apuliæ Reginæ*; *celebrat translationem corporis B. Antonii*; *Romam adit Jubilæi gratia*; *celebrat Paduæ Concilium generale*; *it Avinionem*, 127. B
— Gonzaga, 89. D. 105. D. *Mantuæ*, & *Regii Dominus*, 134. C. *queritur cum Venetis de pace ab iisdem inita cum Januensibus*, 134. C. *filiam habuit Margaritam*, *nuptam Jacobino Carrariensi*, 135. D. 105.
— Ricius de Fojano, 68. D. 73. F. *defendit Regium*, 68. D. *tradit idipsum Scaligeris*, 72. E. *Potestas Paduæ*, 78. F. *capitur*, 83. F. 92. A. *mittitur Vicentiam à Mastino Scaligero*, 92. A. *equitat contra Montagnanam*, 95. D. *capitur*, & *præsentatur Duci Venetiarum*, 95. E. *liberatur*, 99. E. *Legationem obit nomine Mastini Scaligeri ad Ubertinum Carrariensem*, 109. A
— Della Turre, *Dominus Mediolani*, 12. C. *Inde pellitur ab Henrico* VII. *Imp.* 12. C
Gulielmus Analdus, *Comes Anoniæ*, 110. B. *Regum ejusdem affinium census*; *Ubertini Carrariensis hospes*; *Idem eundem infirmum invisit*, 110. C. *redit in Alemaniam*, 110. D. *Galeam suam donat Magistro navis*, 110. D
— De Arimundis *Parmensis*, *Doctor*, & *Boponiæ Potestas*, 138. F. *mors ejusdem*, 138. F
— De Caligine, 107. B
— De Campo S. Petri, 34, C. 80. A. 82. C. 100. B. *occidit Altinerium de Azzonibus*, 47. B. *recuperat Castrum Treville*, *occupatum à Tisone patruo*, 64. C. *deficit à Scaligeris*, 80. A. *aufert iisdem Treville*, 80. A. *filiam habuit nuptam Meliadusio*, *F. Guecili Advocati Tarvisii*, 81. B. 101. B. *litigat cum Ubertino Carrariensi*, 101. C. *tradit Castrum suum custodiendum Venetis*; *privatur eodem*, 101. C. *creatur eques cum Jacobino Carrariensi*, 142. B. *obiit Trevillis*, 101. D
— De Castrobarcho, 22. C. *Vicarius Bergomi*, 63. F. *Tendit contra Germanos*, 74. E. *recipit in nurum neptem Ubertini Carrariensis*, 74. F. *comburit Roveredum*, 74. F. *pellitur de suis Castris à filiis*, 128. E. *pugnat cum iisdem*, 128. E
Gulielmus Cortusius, *Vide admonitionem Osii. Scripsit de tyrannide Acciolini*, ibid. *stylus ejusdem*, ibid. *Judex*, 75. A
— Curmixanus, 24. F
— Dens, *sive* de Dente, 34. C. 52. C. 103. F. *defensor patriæ*, 34. C. *affinis Ubertini Carrariensis*, 44. D. *interficitur ab eodem*, 44. E 111. D. *filiam habuit nuptam Bianchino de Porcilia*, 117. B
— Episcopus Novariæ, 129. D. *defert Lauream Theologiæ fratri Matthæo Patavino jussu Clementis* V. *Pontificis*, 129. D
— Novellus de Paltaneriis *de Montesilice*, 14. E. *cædes ejusdem*, 14. E
— De Ronico, *qui fortè* de Vonico, *infra*, 27. A
— Spurius Carrariensium *interficit Jacobum Majorem de Carraria*, 130. B
— De Tempo, 107. B
— De Vonico, *qui forte* de Ronico, *suprà*, 46. E. *favet Rizardo de Camino*, 46. E

H.

HAstiludia, 57. E
Hector de Panico, 102. A
— DeSorvegnano, 52. A. *uxorem habuit Margaritam de Zacchis*, 52. A
Hendrighetus de Mongai, *Capitaneus Scaligerorum*, *tradit Civie Carolo F. Boëmiæ Regis*, 82. E. *captivus deducitur in Alemaniam à Joanne filio ejusdem Regis*, 92. D. *auctor auferendi Civie Scaligeris*, 92. D. *Civie regit pro Imperio*, 126. D. *interficitur à Jacobo de Guaignio*, 126. D
— Della Rocha, *Capitaneus Montis Bellunæ*, 80. B
Hengelmarius de Villandres, 47. B. 55. E. *ejusdem immanitas*, & *libido*, 53. B. *redit è Germania Paduam*, 54. C. *creat fratrem Potestatem Paduæ*; *rapinæ ejusdem*; *pecuniæ plenus Alemaniam repetit*, 54. C. *conducitur ab Ubertino Carrariensi*, 104. E. *redit in Alemaniam*, 104. F. *mittitur ab Episcopo Tridenti contra Xichum de Caldenatio*, 111. B. *auctor extitit captionis Joannis F. Regis Boëmiæ*, 126. A. *capitur ipse à Marchione Brandeburgensi*, & *publico supplicio afficitur*, 126. B
Henricus, Austriæ Dux, *capitur à Bavaro cum Federico fratre*, 48. A
— De Caligine, 107. B
— Comes de Lucemborg, & *septimus ejus nominis Imperator*, 9. B. 12. C, 62. A. 105. F. 116. D. *adventus ejus in Italiam nuntiatur Paduanis*, 12. C. *In Ast honorificè excipitur*; *Mediolanum ingreditur cum Maphæo Vicecomite*; *Litteræ ejusdem de coronatione Modoetiæ Paduani*; *Vicentiam adimit*, 12. C. *Cremonenses rebelles domat*, 13. C. *Brixiam capit*; *Romæ coronatur à Legatis Ecclesiæ*; *recipit Paduam se dedentem Imperio*, 13. D. *mors ejusdem* & *sepultura*, 19. D. 47. D. *filium habuit Joannem Boëmiæ Regem*, 139. B
— Duca, *F. Castrutii Lucensis*, 138. E. *mors ejusdem*, 138. F
— Ducis Austriæ frater, 44. B. *mittitur Brixiam in auxilium Ecclesiæ*, 41. B. *redit in Austriam*, 41. B
— Goritiæ Comes, 18. E. 38. D. *favet Cani Scaligero*, 23. E. *carceri mancipat Guezilum de Monfirmo*, 27. B. *fit Vicarius Tarvisii pro Federico Romanorum Rege*, 27. B. *recipit à Cane Scaligero Asolum*, & *Montem Bellunam*, 29. C. *vafrities ejusdem*, *ac litteræ ad Paduanos*; *responsum item ad eosdem*; *recipit Paduam nomine Ducis Austriæ*, 29. C. *adversatur Cani Scaligero*, 30. E. *Paduam ingreditur*, 35. E. *fugat Canem prædictum de Campo*, 36. B.

Henricus, Goritiæ Comes, *recepto Castro de Noale, Guezilum Advocatum, ejus Dominum, equitem creat*, 37. A. *obsidet Montemsilicem*, 37. B. *mors ejusdem*, 40. C. *uxorem habuit Ziliolam Carrariensem*, 129. C. *dissidium ejusdem cum Patriarcha Aquilejensi*, 129. D. 143. C
— Karinthiæ Dux, 85. D. *Paduam inordinate regit*, 85. D. *Vide etiam* Karinthiæ Dux.
— De Lucio, 90. A. *ducit uxorem filiam Rolandi de Rubeis*, 90. A. *deprædatur circa Lonicum*, 96. F. *filiam habuit nuptam Guecilioni Tempestæ, Advocato Tarvisii*, 102. B. *Legationem obit pro Ubertino Carrariensi ad Comitem Anoniæ*. 110. C. *Consiliarius Jacobi* II. *de Carraria*, 115. E. *conspirat contra Carrariensem, Paduæ Dominum; capite plectitur, uti proditor; sepultura ejusdem*, 115. F
— De Ravasino, *Vicarius*, 13. B. *laus ejusdem*, 13. B
— Scrovegnus, *Legatus Paduanorum ad Henricum* VII. *Imper*, 12. E. *Domus ejus spoliatur*, 25. D. *adit Venetias relictis omnibus*, 34. C. *uxorem habuit filiam Marchionis Estensis*, 34. C. *Venetias exul ire cogitur*, 46. F.
S. Hermagoras, 35. C
Hezerinus de Romano, 1. B. *Tyrannus sagax* 4. B. *iniquitatis inauditæ vir; persecutor humani generis; callidus, & astutus*, 4. D. *Leo rugiens*, 5. E. *coluber tortuosus; fons scelerum, & magister; Gentibus Italis odiosus; animosus, & audax*, 7. A. *perfidus*, 90. C. *Montemsilicem occupat*, 2. A. *Paduam studet invadere; eandem ingreditur Vicarius Federici* II. *Imper*. 3. B. *immanitas ejusdem*, 3. B. *privatur dominio Paduæ*, 4. A. *gesta inibi ab eodem*, 4. B. *Paduanorum* XI. *millia de medio tollit; Montem galdam capit; frustrà Paduam iterum tentat; Vicentinos dolosè locat extra propriam civitatem; Veronam adit*, 4. E. *pro Cremonensibus pugnat contra Legatum Ecclesiæ, & eundem capit*, 5. E. *Brixiam exterminat; Urceos tendit; progreditur Mediolanum versus; occupat Cassani pontem; in Adæ transitu vulneratur*, 6. A. *capitur, & moritur*, 7. D. *Soncini sepelitur; lætitia post ejusdem mortem*, 7. E. *gravi servitute Paduam oppressit*, 85. B. *Venetorum opera exinde pulsus*, 85. C
Historiæ *Etymon, Vid. Osii admonitionem.*
Horologium *Paduæ, quando positum in summa turri*, 86.
Hortatoria *ad bonum*, 97. B. *ad tradendum dominium Paduæ Carrariensibus*, 131. A
Hostasius de Polenta, 119. E. *patruum interficit; dominatur Ravennæ, & Argentæ; obitus ejusdem & filii*, 119. E
Hostilia, 75. D. 98. B. 137. B.
Hubaldinus de Torniellis, *Potestas Tarvisii*, 80. D
Hugo Vegio de Rubeis, 86. E. *carceratur Parmæ*, 86. E
Humiles *extolluntur*, 133. A
S. Hylarius, 120. C
Hylarius de Zamorellis, *Parmensis, Contestabilis Bernabovis Vicecomitis*, 139. A. *mors ejusdem*, 139. A
Hyvanus, *Giberti frater*, 92. A. *mittitur in carcerem à Petro del Verme*, 92. A

I.

Jacobina de Corrigio *ab Ubertino Carrariensi repudiatur*, 103. B
Jacobinus de Aldigeriis, *Parmensis*, 65. D
— De Carraria *capit Lutium*, 115. E. *prodit obviam Isabellæ de Flesco Paduam adventanti*, 120. B. *deducit eandem Vicentiam*, 120. C
Jacobinus de Carraria, *frater Nicolai*; *Vide etiam* Jacobus de Carraria, *frater Nicolai.*
— De Hengelfredis, 107. B. 126. D. *adimit Civie Jacobo Guaignio*, 126. D
— De Peraga, 94. B. *Legationem obit pro Ubertino Carrariensi ad Mastinum Scaligerum*, 109. A
Jacobus de Arzignano, *Vicentinus*, 92. F. *tradit Venetis Monteclum Majus*, 92. *agit de adimenda Vicentia Scaligeris*, 96. C. *ducit uxorem filiam Guerræ Veronensis*, 127. D
— De Azzonibus, 47. A. *mors ejusdem*, 47. A
— De Buzacharenis, 114. E. *interficit Danielem à Torclis*, 114. E
— De Capite Vaccæ, 142. B. *creatur eques à Jacobino de Carraria*, 142. B
— De Carraria, *cognomento* Magnus, 22. C. 26. C. 27. F. *capitur à Cane Scaligero*, 22. C. *agit de pace inter Canem, & Paduanos*, 22. D. 25. C. *fit Dominus Paduæ*, 26. C. 36. D. 90. D. *spondet neptem suam Thadæam Mastino Scaligero*, 26. D. 55. A. *Legatos bis ad eundem mittit pro pace*, 27. F. *hortatur Paduanos ad bellum*, 28. B. *offert Comiti Goritiæ Bassanum, & Cittadellam, ut Paduæ subveniat*, 29. C. *comburit Vigontiam, & Peragam; respondet Legatis Venetorum pro pace; Paduam tradit Duci Austriæ*, 29. D. *occurrit Cani apertis janius Civitatis*, 31. A. *audit defensor Patriæ*, 34. C. *mors ejusdem*, 43. B
— — *cognomento* Minor, 58. A. *creatur Eques à Cane Scaligero*, 58. A.
— — *Dominus Paduæ*, 85. C. *filiam nuptui tradit Mastino Scaligero; Paduam dat Federico Duci Austriæ; domi suæ habuit, & educavit Petrum Rubeum*, 85. C
— — *Marsilii nepos*, 114. B. *Pendisium in carcerem mittitur à Jacobo, nepote Ubertini*, 114. B
— — *filius Nicolai, Ubertini nepos*, 57. E. *captivus in Alemaniam ducitur*, 51. E. 53. A. 104. B. 113. D. *liberatur à patre post annos duos*, 53. A. 113. D. *reducitur in patriam ab Ubertino Carrariensi*, 104. B. *ducit uxorem Constantiam de Polenta*, 105. F. *Legationem obit pro Ubertino ad Mastinum Scaligerum*, 109. A. *interfecit Marsilium de Carraria Papafava, Paduæ Dominum*, 113. E. *Jacobum alterum, nepotem Marsilii de Carraria, Pendisium in carcerem mittit, spoliat divitiis fautores Ubertini, & Marsilii; fit Paduæ Dominus; liberat multos è carceribus initio Principatus; revocat in patriam multos; restituit bona sua iis indebitè spoliatis; adversarios delet; juste patriam administrat*, 114. B. *tendit Vicentiam*, 115. E. *supplicium sumit de proditoribus; clementia ejusdem in Armigerum suum proditionis accusatum; Nobiles viros de Lucio dilexit ut fratres*, 115. F. *donatur Veneta Civitate*, 117. B. *beneficia ejusdem in Remp. Venetam; liberat servos illorum de Lucio; auxiliatur Venetis contra Zadram*, 117. B. *gratulatur iisdem de recuperato dominio Zadræ*, 118. C. *excipit Isabellam de Flesco, Paduam adventantem*, 120. B. *comitatur eandem Venetias usque; reducit eandem Paduam; excipit honorifice Legatos Ungariæ Regis & Delphini Viennæ; copias sumministrat Carolo* IV. *Imper. equitat ad eundem*, 120. C. *prodit obviam Ludovico, Ungariæ Regi*, 123. B. *excipit eundem Paduæ*, 123. C. *potitur Castro Perzenæ*, 126. C. *restituit Civie Imper. libertate donat Jacobum Guaignium; mittit auxilia Venetis ad Istriam recuperandam; gratulatur iisdem ob eandem recuperatam; donatur ampla domo Venetiis*, 126. D. *filiam habuit Ziliolam*, 129. C.

Jaco-

Jacobus de Carraria, *filius Nicolai, Ubertini nepos, Vir fortis, justus, & amans pacis; pacem habet cum Obizone Estensi; Canem Majorem II. deducit Paduam; interest nuptiis ejusdem, & filiæ Ludovici Bavari; interficitur à Gulielmo Spurio*, 129. E. *sepultura ejusdem, & luctus post obitum consequutus*, 130. C. *audit pater Paduæ & pastor*, 130. *successores habuit in dominio fratrem & filium; querela de ejusdem obitu in Concilio Paduæ*, 130. D

—— —— *Magni Jacobi II. frater, alicubi* Jacobinus; *succedit patri in dominio Paduæ*, 130. D. *uxorem ducit Margaritam F. Guidonis de Gonzaga*, 135. D. *suscipit ex ea filium, quem Jacobum vocat*, 135. F. *comitatur Carolum IV. Imper. Italiam ineuntem*, 139. D. *creatur ab eodem eques; creat ipsemet alios equites*, 140. B. *capitur à nepote, quod eum interficere cogitaret*, 145. E. *tempus ejus dominii*, 146. A. *obitus ejusdem*, 146. A

—— —— *Jacobini F. ex Margarita Gonzaga*, 135. F

—— De Conigliano, *Syndicus Paduæ*, 56. A

—— Grossus, 116. A. *suspenditur*, 116. A

—— De Guaignio, 126. D. *interficit Hendrighetum de Mongai; occupat Civie; privatur eodem à Joanne Cane; captus præsentatur Jacobo Carrariensi; uxorem habuit filiam Guerræ, Comitis S. Bonifacii*, 126. D

—— Papafava de Carraria, 46. E. *uxorem ducit sororem Rizardi de Camino*, 46. E

—— Pecius de Tergula, 22. B. *mors ejusdem*, 22. B

—— De Pepulis *perpetuo carceri mancipatur*, 131. C

—— De Rubeis, *Potestas Paduæ*, 18. A

—— Del Verme, 58. A. *creatur eques à Cane Scaligero*, 58. A

S. Jacobus *Montisfilicis*, 89. B

Jadra, 133. B. *decertat pro eadem contra Venetos Ungariæ Rex*, 133. B

Janua, 14. C. 106. B. *se subjicit Dominio Mediolani*, 133. D. 137. E

Januenses *debellant Venetos*, 132. B. *movent Ungariæ Regem contra eosdem; vincuntur ab iisdem, & Arragoniæ Rege; sese subjiciunt Domino Mediolani; negant, Venetos debere navigare per mare magnum*, 132. C. *navigant iterum contra Venetos, & eosdem sternunt*, 132. C. 134. A. *Polam usque excurrunt; Parentium comburunt*, 134. A

Ildebrandinus Romanus *Comes, Episcopus Paduæ*, 135. B. *ætas ejusdem, obitus, & laus*, 135. B

Illaxium, 18. E

Imola, 131. C

Imperium *Luchini Vicecomitis*, 115. A. 120. C

Incendium *fortuitum in exercitu Montisfilicis*, 92 A

Induciæ. *Vide* Treguæ.

Ingressus *filiæ Regis Siciliæ Paduam, & Veronam*, 70. F

Inimicitiæ *inter Paduanos & Viconenses*, 21. D. *Comitem Goritiæ, & Canem*, 32. E. *Carrarienses, & Venetos*, 144. B

Injuria *recens melius vindicatur*, 16. A

Innocentius VI. *Pontifex*, 135. C

Insigne *Florentiæ, Lilium*, 86. A. *Venetorum, D. Marcus Evangelista*, 86. A. *utrumque cernitur Paduæ ademptæ dominio Scaligerorum*, 85. E

Insula *de Longare*, 93. A

Interdictum *Joannis* XXII. *Pont. contra Ludovicum Bavarum Paduæ publicatur*, 49. C

Joanna, neptis *primogenita* Roberti, *Regis Apuliæ*, 115. C. *nubit Andreasio, secundogenito Regis Ungariæ*, 115. C. 122. F

Joanna, neptis *primogenita* Roberti, *mandat jugulari maritum suum*, 123. A. *nubit inde Ludovico F. Roberti Principis Taranti*, 123. D. 127. C. *fugit Avinionem*, 123. D. *repetit Neapolim post discessum Ungariæ Regis; coronatur Apuliæ Regina*, 124. A

—— de progenie Regis Antiochiæ, *uxor Canis Scaligeri*, 60. A

Joannes Andreas, *J. C.* 131. C

—— Boëmiæ *Rex, filius Henrici* VII. *Imp. Comitis Lucemburgi*, 62. E. 119. A. 120. E. 139. B. *Lucemburgi Comes*, 119. C. *adventus ejus in Italiam*, 62. E. *nurum habebat filiam Karinthiæ Ducis; quæ se illi dediderint Italiæ Civitates; habet colloquium cum Legato Ecclesiæ; redit in Alemaniam, relicto Carolo filio Parmæ*, 62. E. *favet Legato*, 65. E. *redit iterum in Italiam; Parmam ingreditur; frustrà munit Papiæ castrum; Mediolanenses nequit in bellum trahere; mittit Carolum filium Veronam; clam se confert ad Legatum; Veronæ excipitur apparatu summo; largitas ejusdem summa; familiariter utitur Scaligeris, & Marsilio Carrariensi; redit in Alemaniam*, 66. A. *succedit Henrico Karinthiæ Duci*, 68. D. 70. C. *conspiratio in eundem*, 71. F. *imminutio famæ ejusdem in Lombardia*, 74. B. *pater extitit Caroli* IV. *Imp.* 182. E. *obitus ejusdem, & sepultura*, 119. B. *Vide etiam* Boëmiæ *Rex*.

—— Canis de Hengelfredis, 126. D. *adimit Civie Jacobo Guaignio*, 126. D

—— De Campo S. Petri, 26. A. 41. E. *Legatur ad Duces Austriæ, & Karinthiæ*, 32. C. *creatur eques à Federico, Rege Romanorum*, 39. B. *Legatur iterum in Alemaniam*, 39. B. *confinatus Venetiis it Ferrariam*, 45. D. *Dux exercitus Estensis capitur ab exercitu Caroli F. Boëmiæ Regis*, 64. B. *se redimit florenis tribus millibus*, 64. B

—— De Cauda Longa, 17. C

—— Chus, *Dalmatiæ, & Crovatiæ Banus*, 150. A

—— Comes Siculorum *de Ursan*, 150. A

—— Comes Tyrolis, *F. Regis Boëmiæ*, 92. D. 126. B. *intrat Civie; capit Hendrighetum de Mongai*, 92. D. *includitur in pace inita inter Venetos, & Scaligeros*, 99. A. *uxorem habuit Margaritam, Comitissam Tyrolis*, 106. D. 126. B. *jussu ejusdem comprehenditur*, 106. E. *capitur auctore Hengelmario de Villandres*, 126. B

—— De Corrigio. 105. D. 112. B

—— De S. Cruce, 103. C. *progreditur Urbinum contra Malatestam; Mundianum liberat; Vericlum impugnat; capit Pecia S. Martini; subjicitur Ubertino Carrariensi; equitat Ariminum*, 103. C

—— Dandulus, *Dux Venetiarum*, 83. B. *conjurat contra Scaligeros*, 83. B. *obitus ejusdem*, 103. A

—— Delphinus, *Dux Venetiarum*, 145. B

—— De Flesco, 101. A. *cædes ejusdem*, 101. A

—— Franciscus Gamarella, 95. A. *prodit arcem Montisfilicis Ubertino Carrariensi*, 95. A. *Legationem obit pro Mastino Scaligero ad eundem*, 108. F

—— De Gardellis, 126. C. *interficitur à nepote*, 126. C

—— Gradenicus, *Potestas Paduæ*, 102. C. 106. D. *Venetiarum Dux*, 134. B. *obitus ejusdem*, 145. B

—— Guilenzellus. *Mantuanus*. 58. B. *creatur eques a Cane Scaligero*, 58. B

—— Henricus de Capite Vaccæ, *judex & Legatus Paduanorum ad Henricum* VII. *Imperatorem*, 12. E

Joannes de Listano, *Capitaneus Mestre*, 87. A. *cædes ejusdem*, 87. A
—— Malatestinis, 112. B
—— DeManfredis, *de Regio, Potestas Paduæ*, 145. D
—— De Marola, *Vicentinus*, 137. C. *mors ejusdem*, 137. C
—— Molinus, *Venetus*, *Potestas Paduæ*, 26. D
—— De Pepulis, *Bononiæ Dominus unà cum Jacobo*, 131. C. *capitur à Romandiolæ Comite*, 131. C
—— Quilicus *de S. Vitale Parmensis*, 81. D
—— Ruzerius *de Vigontia*, 33. B. *obitus ejusdem*, 33. F
—— Sanù, *Potestas Paduæ*, 103. A
—— Scaliger, 136. E. *Vicentiæ Potestas*, 137. C. *Obitus ejusdem*, 137. C
—— De Valezio, *capitaneus Bononiæ pro Dominis Mediolani*, 138. B. *deficit ab iisdem*, & *Bononiam occupat*, 138. C. *tradit eandem Ecclesiæ*, 140. A
—— Vicecomes, *Archiepiscopus Mediolani*, 127. A. *Luchino fratri in imperio succedit*, *filios ejusdem naturales duos carceri mancipat*; *revocat Nepotem ab exilio*; *liberat e carceribus Lotherisium Vicecomitem cum filio*; *nepotes habuit successores*, 127. A. *potitur Janua*, 133. D. *frustra pacem petit à Venetis*, 133. D. *fere dominus totius Lombardiæ*, 133. D. *obitus ejusdem*, 133. E. 138. D. *Vide etiam* Archiepiscopus *Mediolani*.
—— Vigesimus secundus, *Summus Pont.* 48. C. 65. E. *bellum indicit Vicecomitibus*, 48. C. *damnat Ludovicum Bavarum*, *ut hæreticum*, 49. C. *accusatur ipsemet hæresis ab eodem*, 49. B. *pronuntiat hæreticum Nicolaum* V. *Antipapam*, 51. C. *parcit eidem*, 51. C. *Obitus ejusdem*, *mores*, & *res gestæ*, 67. E. *Ludovicum Bavarum excommunicavit*, & *deposuit*, 67. F
—— De Vigontia, *legatus Paduanorum ad Henricum* VII. *Imper.* 12. E. *Potestas Vicentiæ tum*, *cum Paduanis est erepta*, 12. E. 33. C. *hortatur Paduanos ad parendum Imperatori*, 14. D. *legationem obit in Tusciam*, 29. C. *relegatur post carcerem*, 33. C. *bonis omnibus publicatis cogitur mendicare*, 33. D. *tractatur ut Canis*, 35. B. *legatur in Alemaniam*, 39. B. *dignitates ejusdem*, & *mores*, 107. A. *senectus in egestate summa*, 107. B
—— Ursinus, *Episcopus Paduæ*, 135. C
Jordanus de Forzatè, 34. D. 142. B. *hostis patriæ*, 34. D. *creatur eques à Jacobino de Carraria*, 142. B
—— De Sarego, *Vicentinus*, 9. E. *frater erat uxoris Leonardi Comitis Vicentini*; *Obitus ejusdem*, 9. E
Ira Dei *contra hostes pacis*, 132. D
Isabella de Flesco, *uxor Luchini Vicecomitis*, 120. A. *proles ejusdem*, & *adventus Paduam*; *Accessus ejusdem Venetias*; *reditus Paduam*, & *accessus Vicentiam*, 120. B
—— Filia Poloniæ Ducis, *uxor Caroli* IV. *Imper.* 141. B. *Patavium accedit*; *honores*, *quibus tum excepta*; *Laus* & *Comitatus ejusdem*; *it Pisas*, 141. B
Isola della Scala, 28. E
Istria *deficit à Venetis*, 126. E. *obsessa redit iterum ad eosdem*, 126. F. *decertat pro eadem contra Venetos Ungariæ Rex*, 133. B. *armis petitur ab eodem*, 144. E
Istriæ *caput*, 15. B
Jubileus *anni* MCCCL. 128. B
Judas *Christi proditor*, 130. C
Judices *à Legum Doctoribus directi*, 20. *regebant Paduam tempore interregni*, 75. A
Judicia *Cl. Virorum de Cortusiis Historicis*, *post Admonitionem ad Lectorem*.
Judicum *aliquot Paduanorum cædes*, 45. D
Jura *Communis Paduæ quando cœpta ruere*, 45. E
Jusjurandum *Marsilii Carrariensis de non deponenda barba priusquam Brixiam occuparet*, 63. D
D. Justina *civitatis Paduæ regina*, 1. A. *Paduanorum clypeus*, & *tutela*; *Filia Vitaliani Regis*, *exprobrat Paduanis propria vitia*, 1. B. *invisitur à Poloniæ Duce*, 128. C. *Item à Carolo* IV. *Imp.* 139. E
Justiniani, 11. C
Justinianus Justiniano, *Venetorum orator ad Marsilium Carrariensem*, 84. D
Juvenes *studiosi belli*, 15. E

K.

KArinthia, 40. A. 45. D. 62. E. 82. E. 87. D. *Ducatus ejusdem*, 106. F
Karinthiæ Dux, 31. D. 41. E. 43. C. 46. F. 41. B. 52. E. 54. C. 62. E. *constituitur Vicarius Paduæ ab Austriæ Duce*, 39. D. *confirmat pacem Paduanorum*, 40. C. *vastat Forum Julii*, 42. A. *castrametatur inter pontem Vici aggeris*, & *pontem Brentæ de Vigontia*; *ingreditur Paduam*, 42. C. *avunculus extitit Ludovici Bavari*, 50. A. *vane promittit auxilia Paduanis*, 52. E. *Gener fuit Joannis Boëmiæ Regis*, 68. C. 70. E. *recipit Paduam à Federico*, *Duce Austriæ*, 90. E. *Obsidet Montemsilicem*; *constituit suum Vicarium Paduæ Conradum de Ovestagno*, 90. E. *obitus ejusdem*, 46. *Vide etiam* Henricus, *Karinthiæ Dux*.
Karolus, *filius Principis*, *fratris Roberti Regis Apuliæ*, 23. B. *mors ejusdem*, 23. B

L.

LAboreria *pannorum*, *lanæ*, & *chartæ Paduæ*, *quando cœpta*, 102. F
Ladislaus, *Præpositus Calmensis*, 149. A
Lætitia *publica Veronæ ob Paduam acquisitam à Cane Scaligero*, 57. C. *Paduæ ob receptum castrum*, & *Rocham Montisfilicis*, 95. B
Lando de Enselmis, 35. B
Landus *Comes Romandiolam vastat*, 138. A. *Bononiam opprimit cum Francisco Carrariensi*; *Guastallam obsidet cum eodem*, 138. B
Latini, 76. A. 77. B. 78. A. 82. B. 86. C. 88. D
Laude, *sive* Laudum, 12. D. 48. C. 72. E. 120. D. *devenit in potestatem Azonis Vicecomitis*, 72. E
Laurentius de Terra arsa, *Potestas inest pro Cane Scaligero*, 37. E. *occiditur ab Estensibus*, 37. E
S. Lazarus, 79. E
Leænæ *partus Venetiis*, 23. C
Legati Azonis Vicecomitis, 89. D
—— Canis Scaligeri *ad Paduanos*, 44. B. *ad Karinthiæ Ducem*, 44. A
—— Carrariensis *ad Ungariæ Regem*, 144. D
—— Communis Florentiæ, 97. D. 104. D
—— Ducis Bavariæ, 43. E
—— Ducis Karinthiæ, 44. B
—— Florentinorum, 86. B. 89. D
—— Januensium, & Venetorum *ad Pontificem pro pace*, 132. E
—— Joannis Vicecomitis, *Archiepiscopi Mediolani*, & *Venetorum*, *ad Pontificem pro pace*, 132. E. *Mastini Scaligeri*, 89. D. *ad Ubertinum Carrariensem*, 108. F

Legati Pacis *inter Venetos*, *& Scaligeros*, 79.B. *intentio eorundem*, 79.B. *pacis inter Venetos, Florentinos, & Ubertinum Carrariensem ex una parte, & Scaligeros ex altera*, 97.D
—— Paduanorum *ad Canem Scaligerum*, 44.A. *ad Mastinum Scaligerum*, 109.A. *ad Comitem Palatinum*, 146.B
—— Thadei de Pepolis, 89.D
—— Ubertini Carrarienfis *ad Pontificem Avenionem*, 96.B. *Venetias*, 97.D
—— Venetorum *ad Pontificem pro pace*, 133.B. *ad Ungariæ Regem*, 146. D. *ad Franciscum Carrariensem*, 147.C
—— Ungariæ Regis *ad Venetos*, 118.A. *Aquilam*, 120.D. *ad Franciscum Carrariensem*, 148. C
Legatio *duplex Jacobi de Carraria ad Canem Scaligerum*, 29. C. *ejusdem ad Comitem Goritiæ*, 29. C. *Paduanorum in Tusciam; Venetorum ad Paduanos*, 29. D. *Paduanorum ad Duces Austriæ, & Karinthiæ*, 32. C. *Parmensium*, 35. E. *Scaligeri ad Com. Goritiæ, & Ulricum de Valse*, 37. C. *Paduæ ad Ducem Austriæ*, 39. A. *Scaligeri ad eundem*, 39. A. *Conradi de Ovestagno ad Karinthiæ Ducem*, 42.A. *Canis ad Bavarum*, 51. B. *Paduanorum ad Karinthiæ Ducem*, 52. E. *Bavari ad eundem*, 52.E. *Marsilii Carrariensis ad Vicentinos*, 55.E. *Marsilii de Rubeis ad Benedictum* XII. *Sum. Pont.* 72.A. *Scaligerorum ad eundem*, 72. B. *Florentinorum ad Scaligeros*, 73. A. B. *Paduanorum, Aretinorum, & Ludovici Imp. ad eosdem*, 74.D. *Marsilii Carrariensis ad Venetos pro Scaligeris*, 75.D. *Venetorum & Florentinorum ad Marsilium prædictum*, 84.C. *Ludovici Imp. ad Venetos*, 90. A. *eorundem ad Ubertinum Carrariensem post Marsilii mortem*, 91.D. *Paduæ, Veronæ, & totius Lombardiæ pro pace*, 93. F. *Ubertini Carrariensis ad Bartholomæum Gradenicum, Venetiarum Ducem*, 103. A. *ejusdem ad Andream Dandulum, Gradenici successorem*, 108.E. *Paduanorum ad Mastinum Scaligerum*, 109.A. *Ubertini Carrariensis ad Anoniæ Comitem*, 110. B. *ejusdem in Alemaniam pro pace*, 111.C. *Venetorum ad Carrariensem Paduæ Dominum*, 116.C
Legationes *in funere Jacobi Majoris* II. *de Carraria*, 130. C. *Italorum ad Carolum Boëmiæ Regem, Imperatorem electum*, 132. A. 138. A. *Venetorum ad eundem*, 133.B. *Vicecomitum ad eundem in Mantua commorantem*, 139.C
Legatus *Summi Pontificis prædicat Crucem contra Hezerinum*, 3.B. *adimit Paduam eidem; potitur Mestre, & locis omnibus Paduani districtus*, 4.A. *occurrit Cremonensibus, qui castra Brixiensium occuparant*, 5.E. *Venetos separat à communione fidelium*, 10. F. *Ferrariam iisdem adimit; Bellum gerit contra Vicecomites*, 48.C. *conatur ingredi Mediolanum, solvit pacem inter Passarinum de Bonacossis, & Bononienses; obsidet Mutinam*, 48.D. *Parmam acquirit Ecclesiæ*, 51. A. *Argentam item, & Forlivium*, 51. D. *in carcerem mittit Rolandum de Rubeis*, 58.D. *capit Burgum forte*, 61. C. *recipit Argentam à Marchionibus Estensibus*, 64. E. *Ferrariam obsidet*, 64.E. *Bononia pellitur auctore Brandalitio de Gozadinis*, 82.F. *tendit contra Turcos*, 112.C. *studet tollere discordiam, exortam inter Patriarcham Aquilejensem, & Com. Goritiæ*, 128. F. *Patavii commoratur*, 129. C
Legnanum, 100. D. *terra magna totius Segni*, 100. D
Lemizius, *naturalis Gulielmi Dente*, 111. C. *cædes ejusdem*, 111.C
Lendenaria, 10.C. *tertia illius pars tradita Paduanis*, 10.C. *mox & Lendenaria tota*, 10. F. 29.A. *eisdem eripitur ab Estensibus*, 29.A
Lenize, *flumen Parmæ*, 68.E
Leonardus, *Comes Vicentinus*, 9. E. *mors ejusdem*, 9.E
Leopoldus, *Dux Austriæ*, 48.A. *infestus Bavaro*, 48.A
Letaniæ *ad Victoriam*, 118.D
Levatura *portæ omnium Sanctorum Paduæ*, 79.C. *portæ Vicentiæ*, 96. D
Leudius, *Magister Dapiferorum, & Pincernorum Regis Ungariæ*, 150 A
Levorus *Theutonicus de Karinthia*, 87. D. 97.D. *miles probus, & legalis*, 87. D. *mittitur à Carolo F. Regis Boëmiæ ad exercitum Montisfilicis*, 87.D. *convenit Venetiis pro pace inter fœderatos, & Scaligeros*, 97.D
Leustachius, *Regni Sclavoniæ Vicarius generalis*, 150. A
Lifancer de Castronovo, *sive* de Maltraversis, *hostis patriæ*, 39.D
Liga *Marchiæ Tarvisinæ*, 134.C
Lignacum, 140. B
Lilium, *insigne Florentiæ*, 86.A. *passim cernitur Paduæ ereptæ dominio Scaligerorum*, 86.A
Limeria, 21.B
Limina, 96.D
Linguæ privatio *supplicii genus*, 111.B
Lis *inter Ubertinum Carrariensem, & Gulielmum de Campo S. Petri*, 101.C
Listæ *nuptiarum dona*, 70.A. 135.D
Literæ *Henrici* VII. *Imp. de coronatione sua Moduetiæ ad Paduanos*, 12. D. *Canis ad Jacobum de Carraria, Dominum Paduæ*, 27. F. *Comitis Goritiæ ad Paduanos*, 29.C. *Ducis Austriæ ad eosdem*, 32.C. *Ungariæ Regis pro Francisco Carrariensi*, 148.B
Lites *inter Paduanos; & Canem Scaligerum tolluntur à Ducibus Bavariæ, & Austriæ*, 44.B
Lodomenia, 148.B
Lodrisius, *sive* Loderisius, *Vicecomes*, 74.C. *Caporalis exercitus Theutonicorum*, 100. C. *Mediolani pellitur ab Azone Vicecomite; dominibatur Seprii; impetum facit in pedites Raynaldi de Lorinch, & eum capit; capitur & ipse cum duobus filiis naturalibus, & nepote; carceratur in turri Comitis Philipponis*, 100.C. *liberatur à Joanne Vicecomite, Archiepiscopo Mediolani*, 128.A
Losmastro, 47.A. 111.C. *Vicarius Tarvisii*, 47.A. *loco sui fratrem eo præmittit; idem post Tarvisium intrat*, 47.A
Losmastro *quis*, 47.A
Lombardi, 82.C. *accersunt in Italiam Carolum* IV. *contra Vicecomites*, 139.C
Lombardia, 66.C. 67.F. 79.B. 80.F. 97.C. 120.B. *dominium ejus promissum Cani*, 50.F. *divisio ejusdem facta à confœderatis contra Joannem Boëmiæ Regem*, 72.A. *affligitur peste*, 124.D
Longare, 17.C. 19.E. 93.A. 96.F. *flumen ejus*, 17.D
Lovatus, *Patavinus miles & judex*, 12.B
Luca, 23.A. 26.E. 48.E. 61.B. 66.C. 73.B. 76.C. 79.B. 81.A. 86.E. *se dat Joanni, Boëmiæ Regi*, 63.A. *recuperatio ejusdem promissa Florentinis*, 68.A. *affligitur ab iisdem*, 83.C. *assignatur iisdem à confœderatis contra Joannem Boëmiæ Regem*, 72.A. *possidetur à Scaligeris contra fidem*, 75.C. *sub dominio eorundem*, 99.B. *promittitur ab iisdem Florentinis pro Florenis* CC. *millibus*, 106. B. *datur Pisanis*, 106.C. 107.F. *recipit Potestatem Florentinam*, 107.F

Lucemborg, 47. D. 119. C. 120. E. 139. B. *Comitatus ejusdem*, 119. C
Lucesius de Pernumia, *Citadellæ custos*, 29. F
Luchinus del Verme, 136. E
——— Vicecomes, 50. C. *Dominus Mediolani post mortem Galeatii fratris*, 61. B. *interficit Marcum fratrem*, 61. B. *Dux exercitus Mediolani*, 68. E. 100. D. *equitat Nervianum*, 100. E. *capitur ad fidem*, 101. A. *succedit Azoni Vicecomiti in dominio Mediolani*, 102. F. *parat se contra Bononiam*, 104. E. *unit inter se dissitas nationes*; *potitur Brixia opera Conradini de Buchis*; *favet Mantuanis contra Veronam*, 104. E. *Pisanis item contra Florentinos*, 106. B. *potitur oppressa Parma*, 115. B. *ejusdem imperii latitudo*, 115. C. 120. D. *uxorem habuit Isabellam de Flesco*, 120. A. *obitus ejusdem*, & *filii*, 127. A
Lucium, 18. C. 116. B. *capitur à Jacobino Carrariensi*, 116. B
Ludovicus, *Bavariæ Dux*, 19. E. 32. C. 44. B. 47. E. 79. A. 89. D. 104. B. *Imperator electus in discordia*, 47. E. 49. D. *pugnat cum Federico Duce Austriæ pro Imperio*, & *eundem capit*, 48. A. 89. D. *se dicit Romanorum Regem post pacem initam cum prædicto Duce*; *liberat è carceribus Raymundum Rectorem exercitus Ecclesiæ*; *favet rebellibus Ecclesiæ*, 90. D. *condemnatur à Rom. Pontifice*, & *ejus electio reprobatur*, 49. B. *appellat ad futurum Pontificem*; *vocatur in Italiam à Gibellinis*; *pacem init cum Federico Duce Austriæ*; *Tridentum accedit*; *coronatur Mediolani per Episcopos duos Ecclesiæ rebelles*; *conjicit in carcerem Vicecomites*; *Pisas capit*, & *ibi Vicarium suum constituit Castrusium*; *coronatus Romæ*; *à die coronationis haberi vult Imperator*; *pronuntiat hæreticum Joannem* XXII. *Pontificem*; *creat Antipapam Nicolaum* V. 49. C. *liberat è carceribus Vicecomites precibus Lombardorum*, 50. E. *constituit Azonem Vicecomitem Vicarium Mediolani*; *equitat in Marchiam Mantuani districtus*; *promittit Mediolanum*, & *Lombardiam Cani Scaligero*; *Mediolanensis obsidet*; *pacem init cum iisdem*; *Parmam obtinet*; *colloquium habet Tridenti*; *Parmam*, *Regium*, & *Mutinam munit*; *redit in Alemaniam*, *mortuo Federico Duce Austriæ*, 50. E. *destinat legatum suum ad Karinthiæ Ducem pro pace Paduanorum*, 52. E. *equitat Parmam*, 58. E. *quinam illum in Lombardiam acciverint*, 61. A. *carceri mancipat Galeatium Vicecomitem*; *rebellis Ecclesiæ favet Passarino de Bonacossis in capiendo Burgo Forti*, 61. A. *deponitur ab Ecclesia*, 66. A. *rebellis Ecclesiæ*, 74. D. 120. E. *auxiliatur Mastino Scaligero contra Venetos*, 89. E. *Legatos ad eosdem mittit pro pace*; *Romanorum Rex*, 106. E. *auctor extitit*, *ut Joannes F. Boëmiæ Regis comprehenderetur*; *celebrat nuptias filiæ Tridenti*; *easdem tamquam Imperator confirmat*; *investit filium*, & *uxorem ejus de Comitatu Tyrolis*, & *Ducatu Karinthiæ*, 106. E. *constituit Hengelmarium de Villandres Vicarium suum in Feltre*, & *Civiè*, 118. E. *filiam habuit nuptam Cani Majori* II. *filio Mastini Scaligeri*, 130. A. *se dicebat Romanorum Regem*, 130. A. 139. C. *imperavit annis* XXX. 120. E. *mors ejusdem*, 121. C. *obiit contumax*, & *rebellis Ecclesiæ*, 130. A
——— Comes de Savoia, *Socer Azonis Vicecomitis*, 63. A
——— Forzatè, 138. B. *creatur eques a Francisco Carrariensi*, 140. F
——— Franciæ *Rex*, 122. B
Ludovicus Frater Caroli Duracii *Ducis*, 123. E. *captivus mittitur in Ungariam*, 123. E
——— Frater Roberti, *Principis Taranti*, 123. D. *ducit uxorem Joannam*, *neptem primogenitam Roberti Apuliæ Regis*, 123. D. 127. C. *fugit Avenionem*; *repetit Neapolim*, 123. D. *coronatur Apuliæ Rex*; *restituitur dignitatibus pristinis captus a Ludovico*, *Ungariæ Rege*, 124. A
——— Gonzaga, 58. B. 68. D. 79. A. 88. E. *creatur eques à Cane Scaligero*, 58. B. *Mantuæ dominium invadit*, 62. A. *jugulat Passarinum de Bonacossis*, 62. A. *colloquium habet cum Scaligeris juxta Urceos*, 63. D. *dominatur Mantuæ*, 66. C. 72. A. *renuntiat treguis Regis Boëmiæ*, 70. C. *filiam habuit*, *nuptam Nicolao Marchioni Estensi*, 70. E. *Regium accipit à Scaligeris jure feudi*, 72. A. *agit de pace inter Venetos*, & *Scaligeros*, 79. B. *conspirat contra Scaligeros*, 81. A. 83. B. *parat se contra Bononiam*, 104. B
——— Ungariæ Rex, 123. A. *curat vindictam fratris*, 123. A. *Aquilam obtinet*; *in Apuliam transit*; *Italiam adit*; *Paduæ magnificè excipitur à Jacobo Carrariensi*; *creat equites Franciscum de Ordelaffis*, & *filios*; *interficit Duracii Ducem*; *capit auctores necis fratris*; *regit Apuliam*, & *Neapolim*; *repetit Ungariam*; *strenuitas ejusdem Romæ dominium recusat*; *dimittit captivos*, 123. A. *pugnat contra Apulos*, 125. C. *Vide etiam* Ungariæ *Rex*, & Rex *Ungariæ*.
Ludus *Bravii in contemptum hostium*, 92. F
Luminaria *in turribus*, *indicia rei gerendæ*, 77. A
Lunisana, 112. B
Lupus de Aledusiis, *Imolensis*, 65. C
Luxia *datur Paduanis ab Estensibus*, 10. B

M.

Macharuffi *Paduani*, 15. A. 20. C. *revocantur ab exilio*, 105. A
Macharuffus de Macharuffis, 22. D. *adversatur tractatui pacis inter Canem*, & *Paduanos*, 22. D. 25. D. *sponte abit in exilium*, 25. F. 36. D. *habetur inter hostes patriæ*, 34. D. *hæret Cani Scaligero*, 36. D. *obsidet Paduam cum eodem*, 36. E. *interficitur*, 36. E
Machonus, *proditor Montisfilicis*, 23. F
Magister *Templi S. Joannis contra Turcas*, 112. C
Malaspina *Marchio*. *Vide* Manfredus, *Marchio Malaspina*.
Malatesta, *Ariminensis*, 65. C. *rebellat Ecclesiæ*, 65. C. *Arimini Dominus*, 103. B. *carceri includit Ferrantinum de Malatestinis*; *compromittit de suis*, & *Ferrantini controversiis in Ubertinum Carrariensem*, & *Marchionem Estensem*, 103. B
Malatestæ, Ariminenses, 65. C
——— Cesenates, 43. B
Malatestinus Ostasius de Polenta, *Ravennas*, 65. C
Malisii, *Paduani*, 15. B. 26. A
Manchanum *evertitur à Ravennatibus*, 11. B
Manfredus, Apuliæ Rex, *hostis Ecclesiæ*, 122. B. *filius Federici Imperatoris*, 122. B
——— de Colalto, 38. E. *cædes ejusdem*, 38. E
——— Malaspina, *Marchio*, 43. D. 71. E. 75. A. 77. A. 112. B. *legationem obit pro Scaligero*, 37. C. 51. B. *acquirit Vigozolum*, 43. D. *interest nuptiis Thadeæ Carrariensis*, & *Mastini Scaligeri*, 55. C. *Potestas Brixiæ*, 71. E. *Legatus Scaligerorum ad summum Pontificem Benedictum* XII. 72. B. *tendit contra Petrum de Rubeis*, *rebellem Ecclesiæ*, 75. A

Manfredus de Piis, *Mutinensis*, 64. A. *pugnat contra Estenses, & Scaligeros*, 64. A. 68. E. *Vicarius Mutinæ pro Joanne Boëmiæ Rege*, 66. E. 68. E. 74. A. *Germanus Rubeorum Parmensium*, 72. C. *tuetur Mutinam obsessam ab Estensibus*, 74. A. *tradit eandem Mastino Scaligero*, 74. B. *legatus ad Venetos pro Scaligeris*, 61.
Mannus de Donatis, *Florentinus*, 136. B
Mantua, 14. C. 48. E. 58. B. 61. B. 78. A. 81. A. 82. C. 88. E. 112. A. 134. B. 141. D. *ager ejus latè vastatur*, 61. C. *Idem patet rapinis Germanorum*, 108. C
Mantuani, 17. B. 19. F. 42. C. 49. A. 68. A. *contra Veronam*, 105. C. *contra Ferrarienses*, 112. B. *conjurant cum Frignano Scaligerorum notho contra Canem*, 136. A. *tenent Vicecomites*, 137. E
Manus *amputatio supplicii genus*, 102. C
Maphæus Contarenus, *Potestas Paduæ*, 127. E
—— Vicecomes, *Mediolanum ingreditur cum Henrico* VII. *Imp.* 12. D. *laus ejusdem*; *Mediolani Vicarius pro Henrico* VII. *Imp.* 12. D. *dominium ejusdem*, 48. C. *damnatur à Joanne* XXII. *Pontifice*; *Hector alter in bellis*; *eo mortuo, filii pelluntur Mediolano*, 12. D. *tenuit in horrorem imperii quasi totam Lombardiam*, 140. C. *auctor expellendi Turrianos, rebelles Imperii Mediolano*, 140. C
—— —— *Luchini nepos*, 128. A. *curat inducias inter Venetos, & Januenses*, 132. B. *succedit in dominio Mediolani Joanni patruo, & Archiepiscopo ejusdem Urbis*, 138. D. *se offert Carolo* IV. *Imp.* 139. C
Maranum, 121. A
Marcharia, 6. D
Marchia *revocatur ad Ecclesiam*, 67. B. *calamitas ejusdem*, 82. B. *peste affligitur*, 124. D
—— Mantuani *districtus*, 50. F
—— Tarvisina, 11. E. 16. A. 22. C. 42. A. 43. B. 59. E. 61. E. 62. E. 68. A. 69. E. 70. C. 75. B. 78. A. 81. A. 82. B. 83. C. 87. C. 97. C. 134. C. *comburitur ab Attila Ungariæ Rege*, 123. B. *accersit in Italiam Carolum* IV. *contra Vicecomites*, 139. C
Marchio Estensis, 61. C. *pugnat contra Bononienses*, 61. C
—— Brandeburgensis, *F. Ludovici Bavari*, 106. E. 111. C. *uxorem ducit Comitissam Tyrolis*, 106. E. 120. F. 126. B. *capit Hengelmarium de Villandres*, 126. B. *potitur Tridento*, 126. C. *juvat filios Gulielmi de Castrobarcho contra patrem*, 128. E
—— Montisferrati, 63. A. *hospes Carrariensium Paduæ*, 127. E
—— Spineta, 81. E. 95. D. *fit eques à Mastino Scaligero*, 81. E. *equitat contra Montagnanam*, 95. D. *terga dat*, 95. D. *legationem obit pro Scaligeris*, 97. D
Marchiones *Estenses*. *Vide* Estenses *Marchiones*.
Marci *Evangelistæ effigies insigne Venetorum*, 86. A. *passim cernitur Paduæ ademptæ dominio Scaligerorum*, 86. A
D. Marcus, 120. B
Marcus Badoarius, 3. C
—— A Campagnola, 114. C
—— Cornelius, 86. B. *Potestas Paduæ*, 87. E. 144. A. *legatus ad Carolum Boëmiæ Regem, & Rom. Imperatorem*, 133. B. *creatur ab eodem eques*, 133. B
—— De Forzatè, *qui & Martius de Forzatè, alicubi nominatur*, 15. B. *rebellis Paduæ*, 15. B. 34. D. *restituitur in integrum*, 25. E. *confinatur de Padua*, 47. C
Marcus Gradenicus, *Potestas Paduæ*, 28. A. 32. B
—— Justinianus, *Venetorum Capitaneus contra Zadram*, 118. B. *Istriæ Potestas*, 126. E
—— Lauretanus, *Venetorum Orator ad Marsilium Carrariensem*, 84. D. *oratio ejusdem*, 84. D
—— Quirinus, *Potestas Paduæ*, 3. C
—— Ruzinus, *Venetus*, 92. E
—— Vicecomes, 48. C. *dominus Mediolani*, 61. B. *vir bellicosissimus interficitur a nepote, & fratre*, 61. B
Mare *Sardeniæ*, 133. C
Marema, 19. A
Marescalcus *Azonis Vicecomitis*, 160. C
—— *Exercitus Mediolanensis*, 100. D
—— *Imperatoris*, 141. B
—— *Theutonicorum*, 100. C
Margarita, Comitissa Tyrolis, *uxor Joannis F. Boëmiæ Regis*; 106. D. *jubet virum suum comprehendi*; *nubit Marchioni Brandeburgensi*, 106. E
—— Filia Guidonis de Gonzaga, 135. D. *nubit Jacobino de Carraria*, 135. D. *parit ei filium Jacobum*, 135. F. 143. E. *Jacobino capto à Francisco Carrariensi, mittitur Mantuam ad patrem*, 143. E
—— De Zacchis, *uxor Hectoris Sorvegnani*, 52. A
S. Maria de Abbatia, 41. F
—— A Carceribus, 40. B
Marinus Falerius, *Potestas Paduæ*, 90. A. 129. D 131. A. *primus Potestas Tarvisii nomine Venetorum*, 100. A. *Dux Venetiarum*, 131. A. *Legatus ad Carolum, Boëmiæ Regem & Rom. Imperatorem*; *creatur ab eodem eques*, 133. A. *Legatus ad Summum Pontificem creatur Dux*, 133. E. *affectati dominatus pœnam capite luit*, 134. B. *fuit miles, & compater Imperatoris, & Comes Vallis de Mareno*, 134. A
—— De Macharuffis, 112. B
—— Moresinus, *Potestas Paduæ*, 145. C. *revocatur à Venetis*, 145. C
—— De Zacchis, 19. B. *mors ejusdem*, 19. B
—— Zacharias, *Januensis*, 114. A. *mors ejusdem*, 114. A
Marostica *capitur, & comburitur à Paduanis*, 15. D, *datur Xicco de Caldenatio*, 95. B. *restituitur ex tractatu pacis*, 99. A. *datur Alberto Scaligero*, 102. E
Marsilius Bibi, 94. B
—— De Carraria, *cognomento* Major, *sive* Magnus, 22. D. 41. E. 44. E. 46. F. 57. A. 52. E. 66. C. 73. E. 75. E. 85. B. 88. E. 101. B. 103. B. 105. A. 113. B. *domus ejus in villis eversæ ab extrinsecis Paduanis*, 31. B. *vulnerat Macharuffum de Macharuffis*, 36. E. *Legationem obit pro patria ad Karinthiæ Ducem*, 40. C. *succedit Jacobo Carrariensi*, 43. B. *pugnat viriliter contra Paulum Dentem*, 45. B. *occurrit Conrado de Vigontia invadenti turrim Curani*, 46. E. *insidiatur Advocato Tarvisii*, 46. F. *secum deliberat de Padua danda Cani Scaligero*, 53. E. *narrat res à se gestas pro salute Patriæ*; *disserit cum Nuntio de pactis percutiendis cum Cane*, 53. E. *fit Dominus Paduæ*, 55. E. *agit in Concilio publico de Padua tradenda Cani Scaligero*; *equitat ad eundem Vicentiam*; *fit Paduæ Vicarius à Cane*, 55. E. *ditatur exulum Paduanorum bonis*, 57. A. *revocat in urbem extrinsecos Paduanos*; *creatur eques à Cane*, 57. B. *equitat Parmam versus*, 58. C. *ferè capitur à Simone de Corrigio*; *hortatur Rubeos ad pacem*; *laudatur à probitate*, 58. C. *odit Guezilionem, Advocatum Tarvisii*, 59. A.

Marsilius de Carraria *cognomento* Major *sive* Magnus *affectat Canem extollere*; *creatur Imperator copiarum ejusdem Canis contra Tarvisinos*, 59. B. *fit Dominus Paduæ a Cane*, 59. D. *recipit dominium Paduæ nomine nepotum Canis*; *creatur Potestas Vicentiæ ab iisdem*; *audit alter Marchiæ Dominus*, 60. B. *Dux exercitus Canis Brixiam oppugnat*, 61. F. *eandem occupat fraudulenter*, 63. C. *jubet suspendi Theutonicos deprædantes*, 63. E. *munit Brixiam adversus Joannem Boëmiæ Regem*, 64. B. *opes ejusdem*, *& potentia sub Scaligeris*, 69. D. *Beatricem de Corrigio uxorem ducit*; *celebrat ob id Curiam generalem*, 69. D. *renuntiat Præturæ Brixiensi*, 51. E. *potitus Mutina promittit eandem Marchionibus Estensibus*, 74. B. *consilium ejusdem contra Theutonicos*, 78. B. *lenit Mastinum Scaligerum*, 78. C. *privatur castro S. Petri*, 80. A. XXX. *millia florenorum mutua dat Scaligeris*; *cogitat de Veronensibus invadendis*, 81. A. *fœdus clam init cum Venetis*, *& Florentinis*, 83. D. *Paduam adimit de manibus Tyrannorum*; *ejusdem Dominus acclamatur*, 83. E. *respondet Oratoribus Venetis*, *& Florentinis*, 85. B. *fit iterum Paduæ Dominus auxilio Venetorum*, *& Florentinorum*, 90. B. *obitus ejusdem*, 91. A. 97. A. *pietas*, 91. C. *condidit*, *& dotavit S. Mariam Novam de Zuecha Venetiis*; *funeris ejusdem pompa*, *& tumulus*; *obsedit inimicos in Montesilice*; *suburbia quædam Paduæ mœnibus inclusit*; *natura*, *acta*, *mores*, *ætas ejusdem*; *laudatus à Venetis*, *quod Ubertinum sibi legerit successorem*; *ditat Dyanesium de Flumicello*, 109. E. *proditur ab eodem*, 109. E

—— De Carraria, *cognomento* Minor, 45. C. 46. B. *vulneratur in bello civili contra Paulum Dentem*, 46. B. *Legationem obit pro Cane ad Ludovicum Bavarum*, 51. A. *item pro patria ad Karinthiæ Ducem*, 52. D. *de civitate pellitur*, 54. C. *creatur eques à Cane*, 58. A. *Legatus ad Amoniæ Comitem*, 110. B

—— De Carraria Papafava, 113. C. *succedit Ubertino in dominio Paduæ*, 113. C. *interficitur à Jacobo de Carraria*, 113. E

—— De Carraria, *F. Magni Jacobi* II. 130. E

—— De Flumicello, 110. A

—— De Macharuffis, 105. A. *revocatur ab exilio*, *capitalis inimicus Marsilii Magni de Carraria*, 105. A

—— Papafava, 86. B. *equitat contra Montemsilicem*, 86. B

—— De Rubeis, 51. A. 57. D. 73. E. 77. B. *Parmæ Vicarius*, 51. A. 57. D. *Paduam intrat cum CC. elmis*, 55. E. *promittit neptem unam filio naturali Canis*, *& alteram filio Baylardini de Nogarolis*, 56. D. *tuetur Parmam*, 58. C. *pugnat pro Mutina contra Estenses*, *& Scaligeros cum Carolo*, *F. Joannis Boëmiæ Regis*, 64. A. *Legationem obit pro eodem Rege*, 66. B. *Dominus Lucæ*, 66. E. *dimicat contra Mastinum Scaligerum*, 68. B. *implorat auxilium Joannis Boëmiæ Regis*, *item Benedicti* XII. *Summ. Pont.* 72. B. *frustra statuit dare Parmam Azoni Vicecomiti*, *vel Communi Florentiæ*; *deficit à Scaligeris*, 74. D. *exulat Venetiis*, 74. D. *Veneti exercitus Imperator equitat ad castra Salinarum*, 75. E. *tuetur Motam*, 76. B. *recusat bellum campestre sibi propositum à Mastino Scaligero*, 82. B. *se jungit cum Petro fratre*, 82. B. *obitus ejusdem*; *laudes*, *& sepultura*, 86. C. 97. A

—— De S. Vito, 35. B

Martinus Canis, *Paduanus*, 13. C. *strenuè se gerit contra Vicentinos*, 15. C

Martinus de Castello, 74. C. 92. E

—— De Civie, *Potestas Papiæ pro Scaligeris*, 64. D

—— Turrianus, *Capitaneus Mediolani*, 6. D

Mastinus de Castello Civie, 107. C. *cædes ejusdem*, 107. C

—— Scaliger, 26. D. 58. A. 104. B. 129. C. *Thadæa Carrariensis ei desponsatur*, 55. C. *deducit eandem Venetiis*, 48. *intrat Paduam cum CC. elmis*, 55. C. *creatur eques à Cane Scaligero*, 58. A. *succedit eidem*, 59. D. *equitat contra Brixiam*, 61. E. *init concordiam cum Karinthiæ Duce*, 62. F. *Brixiam occupat post discessum Joannis*, *Boëmiæ Regis*, 62. F. *jubet restitui Treville castrum Gulielmo de Campo S. Petri*, 64. C. *equitat Parmam*, 68. B. *Colurnium obtinet*; *veteres Scaligerorum factiores in carcerem trudit*; *immunitas ejusdem*, 68. D. *redit Veronam ab obsidione Parmæ*, 68. E. *renuntiat treguis Regis Boëmiæ*, 70. B. *restituit Saravalle Rizardo de Camino*, 71. E. *conspirat contra Joannem Boëmiæ Regem*, 71. F. *detrectat pugnam sibi propositam à Petro de Rubeis*; *paret consilio Marsilii de Carraria*, 78. A. *periclitatur*; *revocat Theutonicos ab Est*; *implorat auxilium Azonis Vicecomitis*, 78. C. *dominium ejusdem*, 81. A. *equites aliquot creat*; *Bovolentam tentat*; *Carrariam equitat*; *Marsilio Rubeo se opponit*; *poscit ab eodem campestre bellum*; *ducit copias suas Noventam*, 81. E. *vastat villas Ultrabrentanas*, 82. C. *redit Veronam*, 82. C. *ducit uxorem filiam Jacobi Carrariensis*, 85. C. *dat Viginum castrum Paduanorum Marchionibus Ferrariæ*, 88. C. *negligit tractatum pacis inter se*, *& Fœderatos*, 89. D. *supplicat Ludovico Imper. contra Venetos*, 89. D. *decipitur ab eodem*; *recuperat Pischeriam*; *Dominus Paduæ*, *& Tarvisii cum Alberto fratre*, 89. E. *Monteclum obsidet*, 93. A. *bis fugatus recipit se Vicentiam*; *equitat contra Paduanos*, *& Theutonicos*; *pugnat cum iisdem*; *clades gentis ejusdem apud Longare*; *jubet everti Tarvisinorum rebellium domos*; *æquè fert pacem sibi oblatam*; *jugulat Episcopum Veronensem*, *germanum suum*, 93. B. *tentat Montagnanam*, 95. D. *studet munire Vicentiam*, 86. F. *tradit Communi Florentiæ quatuor castra Lucani districtus ex tractatu pacis*, 99. F. *agit de clam mittendis Theutonicis contra Mediolanum*, 100. C. *recuperat Belvesinum castrum*, 104. C. *parat se contra Bononiam*, 104. E. *potitur*, *mox privatur Brixia opera Conradini de Buchis*; *privatur etiam Parma*, 105. B. *decernit dare Lucam Florentinis*, 106. B. *convenit amicabiliter cum Ubertino Carrariensi*, 108. F. *honorificè admittit Legatos ejusdem*, 109. B. *colloquium habet cum eodem*, 109. B. *auxiliatur Obizoni Estensi*, 115. A. *colloquium alterum habet cum Jacobo* II. *de Carraria Vicentiæ*, 116. B. *contra Mantuam tendit*, 126. C

Matthæus Cortusius, *Vide admonitionem Ossi.*

—— Frater *ordinis Heremitarum Pat. lauream Theologalem accipit à Gulielmo Episcopo Novariensi*, *jussu Clementis S. Pont.* 129. D

Mazi *Brixienses Brixia pulsi*, 63. D

Medici *Ferrarienses patria pulsi*, 135. B

Medicus *Canis Scaligeri furca suspensus*, 60. D

Mediolanenses, 42. C. 68. A. *eorundem aliqui agunt de prodenda patria Hezerino*, 6. B

Mediolanum, 12. D. 48. C. 49. E. 74. C. 75. E. 89. D. 115. C. 120. D. 134. C. *promittitur Cani Scaligero*, 50. F

Medius *Comes de Est propter divitias carceratus*, 81. D. *judex*, *& Potestas Montissilicis*, 94. F

Meliaduxius, *Guecili Advocati Tarvisii F.* 81. B *uxorem habuit Saram, filiam Gulielmi de Campo S. Petri*, 81. B. *obitus ejusdem Paduæ*, 101. D. *fratres ejusdem duo ex sorore Henrici de Lutio*, 102. B
Melinus de Tolentino, *Capitaneus, & Commissarius Caroli* IV. *Imp.* 142. E
Merulus de Asisio, *Potestas Paduæ*, 23. C
Mestre, 4. A. 28. F. 80. C. 83. C. *defenditur à Scaligeris*, 77. A. *comburitur ab iisdem*, 77. A. *emitur à Venetis*, 87. A
S. Michaël *Montissilicis*, 89. B
Milites *capitali pœna damnari soliti*, 11. B
Minores *Florentiæ qui*, 107. E
Miracula *D. Antonii*, 119. D
Miranum, 46. A. 86. F. 145. A. *conditum à Philippo de Peraga*, 46. A. *spoliatur ab intrinsecis Paduanis*, 54. B. *restituitur Philippo de Peraga à Cane*, 56. D. *recipitur ab ejusdem hæredibus, & evertitur*, 60. E
Missa *audiri solita ante bellum*, 122. D
Modoetia, *sive* Montia, 12. D. *ibi soliti coronari Romanorum Reges corona ferrea*, 12. D. *capitur a Vicecomitibus*, 48. E
Modranum, 133. E
Monachi *monasterii Montis Sancti*, 112. D
Monarius *Laudæ Dominus*, 52. E. *privatur dominio ab Azone Vicecomite*, 52. E
Monasterium *Montis Sancti*, 112. D
Monfirmum, 27. A. *evertitur à Com. Goritiæ*, 27. A
Mons S. Angeli, 148. B
—— Bellunæ, 27. A. 80. B. *occupatur à Guezilo de Monfirmo*, 27. A. *datur Com. Goritiæ à Cane*, 29. C. 32. E. *redditur ab eodem Cani*, 38. D
—— Catinus, 23. A. *obsidetur ab Ugutione de Fasola*, 23. A
—— Crucis, 52. A
—— Galdæ, 17. E. *impugnatur à Cane*, 20. A. *villa ejusdem*, 26. C
—— De Peraga, 93. A
—— Seravallis, 41. D
—— Veglum; 61. C
Mons Silex, 1. B. 22. C. 23. E. 25. E. 28. B. 30. C. 34. E. 35. D. 38. C. 42. D. 50. A. 52. B. 78. F. 85. E. 86. E. 88. D. 92. C. D. 114. C. 140. B. *occupatur ab Hezerino*, 1. B. *proditur Cani Scaligero*, 23. F. *capitur a Paduanis*, 35. D. *obsidetur ab iisdem*, 37. B. *oppugnatur iterum ab iisdem*, 88. D. *furtivè iisdem eripitur à Cane*, 90. D. *obsidetur ab Henrico Karinthiæ Duce*, 90. E. *proditio ejusdem varia*, 92. B. *obsidio dura*, 92. D. *datur Ubertino Carrariensi*, 93. F. *Arx ejusdem*, 93. F. *Ecclesia S. Michaëlis*, 89. B. *Saluarii*, 89. B
Montagnana, 15. C. 18. E. 25. E. 30. C. 34. E. 38. C. 89. C. 105. F. 108. F. 109. C. 137. A. F. *devenit in Potestatem Canis*, 24. F. *Tentatur à Mastino Scaligero*, 95. D. *Navigium ejus ad Est quando, & à quo factum*, 109. C
Montebellum, 19. D
Montebellunenses *deficiunt a Scaligeris*, 80. B
Monteclum *Majus*, 21. B
—— *Evertitur ab exercitu Venetorum, & Florentinorum*, 92. F. *datur Venetis*, 92. F. *Deficit à Scaligeris, & Vicentinis*, 96. E. *Pactum de eo diruendo in tractatu pacis*, 98. E
Montegalda *capitur ab Hezerino*, 4. E
Montenarius, *Veronensis, Vicarius Cittadellæ*, 80. B
Montia. *Vide* Modoetia.
Montorium, 18. E. *comburitur*, 18. E
Monturfium, 21. B
Morandus de Trissino, *Vicentinis*, 13. B
Morbassan, *Achaiæ Dominus*, 113. A
Morbus *Virgæ*, 113. C
Mos *dimittendi Theutonicos*, 93. C. *diu ferendæ barbæ, ac tandem deponendæ*, 100. D
Mostriolum, 119. B
Mota, 17. B. 69. B. 75. D. 77. B. *Capitur à Scaligero*, 17. B. *Evertitur à Paduanis*, 17. B
Mundianum, 103. C
Muranum, 35. E
Musonum, 144. D
Mutina, 10. D. 48. D. 63. A. 66. C. 67. B. 70. C. 74. A. 81. A. 134. C. *Capitur à Gente Ecclesiæ*, 48. D. *Rebellat Passarino de Bonacossis*, 49 E. *Etiam Ecclesiæ*, 51. A. *Munitur à Bavaro*, 51. B. *Se dat Ecclesiæ; mox rebellat*, 51. B. *Subjicitur Passarino à Francisco de Mirandula*, 61. B. *Deficit ab eodem*, 61. B. *Se dat Joanni Boëmiæ Regi*, 63. A. *Assignatur Marchionibus Estensibus à confœderatis contra R. Boëmiæ*, 72. A. *Obsidetur ab iisdem Estensibus*, 74. A. *Subjicitur Mastino Scaligero; datur Estensibus ab eodem*, 74. B. *Timet Vicecomites*, 137. E
Mutinenses, 42. C. 49. A

N.

NAsi *amputatio supplicii genus*, 92. D
Naves *Venetorum deferentes victualia Bovolentam capiuntur*, 82. A
Navigium *Montagnanæ ad Est quando, & à quo factum*, 109. C
Neapolis, 122. E. *regitur à Ludovico, Ungariæ Rege*, 123. D
Negresolus de Antolinis, *Potestas Paduæ*, 37. E
Nervesa, 146. E
Nervianum, 100. E
Nicola *Colbotensis*, 149. A
Nicolaus de Arso, 126. C. *cædes ejusdem*, 126. C
—— De Carraria, 20. B. 41. E. 105. F. *impetum facit in Petrum de Altechino*, 20. B. *legatur ad Duces Austriæ, & Karinthiæ*, 22. C. *interficit Raynaldum de Scrovegnis*, 33. B. *fugat hostes, furtivè civitatem ingressos*, 33. E. *creatur miles à Federico Rom. Rege*, 39. B. *legatur iterum ad Cæsarem*, 39. B. *vulneratur in pugna civili*, 45. B. *occurrit Conrado de Vigontia, invadenti turrim Curani*, 46. C. *pellitur ex urbe*, 47. D. *adit exul Venetias*, 51. E. 56. F. *societatem init cum Cane Scaligero, & extrinsecis contra Paduam*, 51. E. *destruuntur ob id ejus ædes Paduæ urbanæ; gentem cogit Cervaresii*, 51. E. *liberat Jacobum, & Jacobinum, filios, captivos in Alemania*, 53. A. *obit Venetiis exul; sepelitur habitu assumpto Minorum; requiescit Paduæ in D. Augustini*, 111. E. *laus ejusdem; creatur eques à Federico, Duce Austriæ*, 111. E. 128. B
—— De Castronovo, *sive* de Maltraversis, *hostis patriæ*, 34. D
—— Congh, *regni Ungarici Palatinus, & Judex Comanorum*, 149.
—— Estensis *Marchio*, 64. E. *capitur, & traditur Legato Ecclesiæ*, 64. F. *liberatur*, 65. E. *ducit uxorem filiam Ludovici de Gonzaga*, 70. E. *obsidet Mutinensis*, 74. A
—— F. Lach, *Comes Celinicus*, 150. A
—— A Finale, 116. E. *suspenditur*, 116. E.
—— Foscari, *Venetus*, 58. B. *creatur miles à Cane*, 58. B
—— Frater *naturalis Caroli* IV. *Imper. Aquilejæ Patriarcha*, 129. B. *ulciscitur prædecessoris sui cædem*, 129. C. *comitatur fratrem Italiam adeuntem*, 139. D. *intrat Paduam*, 143. B.
Ni-

Nicolaus Frater *naturalis Caroli* IV. *Imper. adit Aquilejam; custodit Feltre, & Civie pro imperio; bellum gerit cum Comite Goritiæ; pacem cum eodem init opera Francisci Carrariensis; opera ejusdem Utinum pacifice intrat*, 143. B
—— Fregonensis, 149. A
—— De Gardellis, 111. A
—— De Lucio, *rebellis Paduæ*, 18. B. 94. B. *restituitur in integrum*, 25. E. *dat Lucium Cani Scaligero proditorie*, 115. F. *habetur proditoris loco*, 115. F. *condemnatur, ut proditor*, 116 F
—— De Macharuffis, 105. A. *revocatur ab exilio; capitalis inimicus Marsilii de Carraria*, 105. A
—— De Maltraversis, *Vide Nicolaus de Castronovo.*
—— De Nogarolis *F. Baylardini*, 58. A. *creatur eques à Cane Scaligero*, 58. A
—— Notarius, *Tribunus Romæ*, 121. C. *gesta ejusdem, & coronatio; cupit disceptare de juribus Imperii inter Ludovicum Bavarum, & Carolum* IV. *creat Consules, & Præfectos; pugnat contra Columnenses*, 121. D. *fugit in Apuliam, mox ad Carolum* IV. *Imperat. recipitur in gratiam Ecclesiæ; contra Columnenses præstat egregia; capite damnat Fratrem Morialem; oppressus à Patribus fugit in Apuliam; cædes ejusdem*, 121. E
—— Pisanus, *Capitaneus Venetorum contra Januenses*, 134. A. *capitur à Capitaneo Januensium*, 134. A
—— Quintus, *Antipapa creatus à Bavaro*, 50. E. *Cardinales hæreticos creat*, 50. E. *pronuntiatur hæreticus à Joanne* XXII. 50. E. *agnovit eundem ut Pontificem, & veniam poscit*, 51. C
Nicoletus *joculator*, 87. C
Nicolutius de Carbulo, *Potestas Paduæ*, 19. E
Nihil *est, quod aliis inferre valeas, quod ab aliis sustinere non possis*, 16. B
Nix *septem dierum Paduæ*, 106. D
Noale, 26. F. 46. E. *retinetur à Cane*, 29. C. *traditur eidem ab Artico Advocato*, 37. A. *recuperatur à Guezilo Artici fratre*, 37. A. *fit Advocati Tarvisii*, 46. F. *datur ab eodem Venetis*, 81. B. 102. D
Noaria, 48. C. 49. E. 120. D
Nobiles de Castrobarcho *favent Scaligero contra Tarvisinos*, 59. A
—— Florentiæ *qui*, 108. A
Noe, 125. A
Nona, 144. E. *datur Ungariæ Regi*, 144. E
Novaria, 115. C
Novellus de Rubeis, 107. B
Noventa, 82. B. 83. D
Novitates *aliquot Lombardiæ*, 61. A
Nundinæ *Noalis, & Tribasiligæ*, 96. B
Nuntii *Ludovici de Gonzaga supplicium*, 88. E
Nuptiæ *inter Scaligeros, & Caminates*, 32. E. *Jacobum Papafavam de Carraria, & sororem Rizardi de Camino*, 46. E. *Thadæam de Carraria, & Mastinum Scaligerum*, 55. C. *filiarum Rolandi de Rubeis cum filio naturalis Canis Scaligeri, & filio Baylardini de Nogarolis*, 56. D. 57. C. *filiæ Rizzardi de Camino cum filio naturali Alberti Scaligeri*, 60. F. *filiæ alterius dicti Rizardi, cum Bertoldo Marchione*, 61. A. *Filiæ Ludovici de Gonzaga cum Nicolao Estensi*, 70. E. *filiæ Rolandi de Rubeis cum Henrico de Lucio*, 90. A. *Saræ de Campo S. Petri, primo cum Meliaduxio Advocato Tarvisii*, 81. B. 101. D. *secundo cum Beltrando Rubeo*, 101. E. *Constantiæ de Polenta cum Jacobo de Carraria, filio Nicolai*, 105. F. *Catharinæ de Scrovegnis cum Aldrigheto de Castrobarcho*, 106. A
Nuptiæ *Comitissæ Tyrolis cum Marchione Brandeburgensi*, 106. E. *Gentilis, filiæ naturalis Ubertini Carrariensis, cum filio Vicesilii, naturalis Mastini Scaligeri*, 109. B. *Nobilis cujusdam Dominæ*, 109. B. *Finæ Buzacharenæ cum Francisco Carrariensi, Jacobi filio*, 114. D. *Joannæ primæ Apuliæ Reginæ cum Andrea*, 115. C. *filiæ Gulielmi Dentis cum Bianchino de Porcilia*, 117. B. *Joannæ, neptis primogenitæ Roberti Apuliæ Regis, cum Andreatio secundogenito Regis Ungariæ*, 122. F. *neptis secundogenitæ Roberti prædicti cum Duratii Duce*, 122. F. *filiæ Guerræ, Com. Veronensis, cum Jacobo de Arzignano*, 127. D. *Reginæ Scaligeræ cum Bernabove Vicecomite*, 129. C. *Ziliolæ Carrariensis cum Henrico Goritiæ Comite*; 129. C. *Nobilis Dominæ de Comitibus Sabaudiæ cum Galeatio Vicecomite; filiæ Ludovici Bavari Rom. Regis, cum Cane Majore* II. *filio Mastini*, 130. A. *Bonæfœminæ cum Zanino de Peraga*, 135. B. *Margaretæ, filiæ Guidonis Gonzagæ, cum Jacobino Carrariensi*, 135. D

O.

OBizo de Carraria, 44. C. *necat sororem in adulterio deprehensam*, 44. C. *vulneratur in pugna civili contra Paulum Dentem*, 45. C. *creatur eques à Cane Scaligero*, 58. A
—— Estensis Marchio, 10. A. 27. D. 57. D. 89. E. 104. D. 112. B. *adimit Paduanis Abbatiam, Lendenariam, & Rhodigium*, 29. A. *favet Passarino de Bonacossis contra Bononienses*, 49. A. *capit Ferrariam; damnatur ut hostis Ecclesiæ*, 49. B. *Dominus Ferrariæ, & Argentæ*, 49. E. *redit ad Ecclesiam Argenta Legato data*, 51. D. 64. E. *creatur eques à Guecilione Advocato Tarvisii*, 65. C. *conspirat contra Joannem Boëmiæ Regem*, 72. A. *obsidet Mutinam*, 74. A. *Parmam obtinet ab Azone de Corrigio*, 111. F. 115. B. *equitat contra Mutinam*, 112. B. *funditur apud Regium*, 112. B. *occurrit exercitui Luchini Vicecomitis*, 115. A. *pacem habet cum Jacobo Majore Carrariensi*, 129. F. *concubinam deponsat*, 134. D. *obitus ejusdem*, 134. E
—— De Obicinis, *Potestas Paduæ*, 24. C. *Capitaneus Populi*, 26. A
Oblationes *à Florentinis factæ Scaligeris pro recuperanda Luca*, 73. B
Obsides *ab Ubertino Carrariensi dati Duci Venetorum*, 94. A. *Montisilicanorum dati Ubertino*, 94. B
Obsidio *Parmæ*, 58. C. *Tarvisii*, 58. C. *Ferrariæ*, 64. E. *Brixelli*, 70. B. *Sacilis*, 71. B. *Mutinæ*, 74. A. *Montisfilicis*, 92. A. *Vicentiæ*, 96. C. *Istriæ*, 126. E. *Castrofranchi*, 146. B
Octavianus Augustus I. 138. A. *apophthegmata ejusdem*, 138. A
Oculorum *privatio supplicii genus*, 92. D
Odoricus de Cucagna, *stipendiarius Paduanorum*, 24. C. *creatur Capitaneus populi*, 25. C
—— De S. Lazaro, 110. D
—— De Pojana, 25. E. *Bassani Potestas*, 34. E
Officium *Paduæ à Summo Pontifice interdictum*, 96. B
Olei *flumen*, 6. D. 140. D
Operis *commendatio, Vide Osii admonitionem.*
Opitergium *occupatur à Gerardo de Camino*, 75. E. 76. D. *Invaditur ab Alberto Scaligero*, 75. F. *Spoliatur*, 76. A. *Comburitur*, 86. A
Opus *laudat artificem*, 133. A

Ora-

Oratio *Populi Paduani ad D. Justinam*, 1. A. *Legatorum Venetorum ad Marsilium de Carraria*, 84. D. *Florentinorum Oratorum ad eundem*, 84. F. *Marsilii Carrariensis ad Populum Paduanum*, 85. B. *Agricolarum Tarvisinorum ad Deum*, 146. C
Organus *Imperator*, 113. A
Oriagnum, 76. A. 111. D
Otho, *Dux Austriæ*, 42. A
Ottengar *impugnatur à Federico Duce Austriæ*, 47. E
Otto *de Burgundia*, 59. B. *mors ejusdem*, 59. B. 62. D. *fratrem habuit Emum*, 62. D
Ovis *infecta totum gregem inficit*, 124. E

P.

PActa *pacis inter Venetos, Florentinos, & Ubertinum Carrariensem ex una parte, & Scaligeros ex altera*, 97. E. *cum Cane Scaligero, antequam illi Padua traderetur*, 55. A
Pactum *cum Florentinis de recuperanda Luca*, 68. B. *de Sale inter Venetos, & Carrariensem*, 148. A
Padua, 10. F. 14. A. 22. A. 26. C. 27. E. 49. C 57. C. 59. A. 70. C. 73. A. 75. A. 74. B. 88. C. 104. E. 108. E. 109. A. 111. B. 120. B. 137. C. *Regia civitas*, 123. C. 130. B. *Sancta civitas*, 131. A. *Obsidetur à Cane*, 27. D. *Datur Austriæ Duci*, 29. C. *Subjicitur Cani Scaligero*, 53. E. 55. D. *Recreatur ejusdem adventu*, 55. E. *Vexatur à Theutonicis*, 78. A. *Item ab extrinsecis*, 79. C. *Scaligeris adimitur*, 83. E. *Eripitur de manibus Hezerini opera Venetorum, anno* MCCCXXVII. 85. B. *Loco Potestatis habuit* XVI. *sapientes*, 87. F. *Rebellis Imperii regitur per partem*, 60. C. *datur Federico Austriæ Duci, & ab eodem Henrico Duci Karinthiæ; devenit in potestatem Alberti, & Mastini post obitum Canis*, 60. B. *Excusso jugo Veronensium instituit cursum annuum bravii*, 92. F. *Interdicto Pontificio subjecta liberatur*, 96. B. *Regem habuit*, *Vide* Rex *Paduæ*.
Paduæ *Angustiæ sub dominio Theutonicorum*, 90. C. *Antianorum domus*, 44. D. *Arena*, 135. A. *Burgus S. Crucis*, 28. A. 83. D. *Calamitas*, 82. C. *Districtus direptio*, 77. C. *Dominium civibus denegatum*, 85. B. *Ecclesia Cathedralis*, 139. E. *S. Antonii*, 46. C. 91. C. 94. D. *S. Augustini*, 111. E. 113. D. *Fratrum Minorum*, 86. C. 116. E. *S. Jacobi*, 35. A. *S. Mariæ de Arena*, 75. B. 87. E. *S. Michaëlis*, 91. D. *Flumen S. Bernardi*, 80. B. *Fulli omnium Sanctorum*, 102. E. *Gaudium ob receptam Arcem Montissilicis*, 93. F. *Horologium in summa turri*, 110. F. *Imperium anno* MCCCX. 11. E. *Laborerium pannorum, lanæ, & chartæ*, 102. F. *laus*, 11. E. *libertas pulso Hezerino*, 90. C. *Muri Spaldorum*, 109. C. *Mutationes usque ad dominium Ubertini Carrariensis*, 109. A. *Palatia Carrariensium*, 109. C. 139. E. *Porta S. Crucis*, 52. E. 83. E. *S. Joannis*, 3. E. 79. D. *Pontis Altenati*, 3. E. *Pontis Curvi*, 35. A. E. 83. E. *Pontis Molendinorum*, 42. D. *Prati vallis*, 91. D. *Omnium Sanctorum*, 25. B. 42. D. 79. C. 141. C. *Savonarolæ*, 56. A. *S. Stephani*, 83. E. *Trinitatis*, 35. E. 91. C. 139. *Regimina varia*, 90. C. *Reliquiæ Sanctorum*, 12. A. *Sarcenesca*, 79. C. *Strata S. Petri*, 104. F. *Patavini districtus*, 148. C. *Rex*, 123. B. *status pacificus* LX. *annorum*, 11. E. *suburbia mœnibus inclusa à Marsilio, & Ubertino de Carraria*, 92. B. *Turris Savonarolæ lapsus, & reparatio*, 108. D. *Viridarium S. Justinæ*, 34. A
Paduanæ Familiæ, *Vide* Patavinæ Familiæ.
Paduani *occurrunt Hezerino*, 4. C. *Veronensibus Lonicum eripiunt*, 9. B. *capiunt Angaranum; Coloniam obsident; tendunt Villam Novam; bellum movent Estensibus*, 9. C. *monentur de Coronatione Henrici* VII. *Moduecia*, 12. C. *eidem intersunt per Legatos; Vicentiam amittunt*, 12. E. *se dedunt Imperio*, 14. A. *Colognum comburunt*, 15. C. *equitant contra Vicentiam*, 15. C. *Marosticam capiunt, & incendunt; comburunt etiam Villas Besegæ Lonicum usque; Pojana potiuntur*; 17. E. *comburunt Veronensem agrum*, 18. E. *Bassanum equitant*, 19. A. *opem ferunt Tarvisinis contra Comitem Goritiæ; vincuntur ad Plavim; Barbaranum obsident*, 19. B. *Vicentiam invadunt*, 21. D. *pacem ineunt cum Cane Scaligero*, 21. D. *conspirant contra eundem*, 24. A. *obsidentur ab eodem*, 27. D. *privantur Abbatia, Lendenaria, & Rodigio*, 29. A. *implorant Tuscorum auxilium contra Canem*, 29. C. *civitatis dominium deferunt Duci Austriæ*, 29. C. 31. D. *poscunt auxilium ejusdem*, 32. C. *recedunt ab obsidione Montissilicis*, 37. D. *frustrantur auxiliis expectatis*, 39. D. *Cervaresium invadunt contra Nicolaum de Carraria*, 51. D. *jurant fidelitatem Alberto Scaligero*, 60. B. *Venetis obstricti*, 85. B. *timent Vicecomites*, 137. E. *accersunt Carolum* IV. *contra eosdem*, 139. C
Paduanorum XI. *millia jussu Hezerini extincta*, 4. D. *Lætitia, eodem extincto, & Alberico ejus fratre*, 7. E. 9. A. *conditiones cum Henrico* VII. *Imper.* 14. A. *exercitus in Quartisolo fusus à Cane Scaligero*, 17. C. *excursus usque ad portas Vicentiæ*, 18. A. *gaudium ob mortem Henrici* VII. *Imper.* 19. D. *civile bellum*, 20. B. *clades altera ad Vicentiam*, 24. B. *exulum pœna*, 31. B. *fides erga Ducem Austriæ*, 20. C. *responsio ad Canem castrametatum in Conselve*, 43. D. *compromissum coram Ducibus Bavariæ, & Austriæ*, ibid. 44. B. *status pessimus*, 73. D. 78. A. *spes in Venetis*, 83. C
Padus, 70. C. 98. B
Pagani *Ferraria pulsi*, 135. B
Paganus *Advocatus*, 69. A
——— *Della Turre, Episcopus Paduanus, postea Aquilejensis Patriarcha*, 20 C
Palafreni, 110. D
Palaminus de Rubeis, *Capitaneus Montissilicis*, 94. F
Palatium *Carrariensium Venetiis ad D. Pauli*, 147. E. *Priorum Florentiæ*, 108. B
Palavicinus *Marchio*, 6. C
Palazolum *Brixianum*, 65. A
Palmerius de Sessio *de Regio*, 80. D
Palvellum, 77. B
Pametta de Schinellis, 17. D. *mors ejusdem*, 17. D
Pandulfus de Polenta, 119. E
Papia, 12. C. 115. C. *se dat Joanni Boëmiæ Regi*, 62. E. *ab eodem deficit*, 64. D
Paradisus *de Capite Vaccæ*, 94. B
Parentium *comburitur à Januensibus*, 134. A
Paribiagum, 100 D
Parisius, 119. A
Parlamentum *Bolzani*, 31. F. 32. E. *Tridenti*, 33. D
Parma, 14. B. 35. E. 48. C. 66. A. 68. B. E. 70. C. 73. E. 78. A. 79. B. 81. A. *se dat Ecclesiæ, mox deficit ab eadem*, 51. A. *munitur a Bavaro*, 51. B. *obsidetur à Gente Ecclesiæ*, 58. D. *datur eidem, & rebellat rursus*, 58. D. *se dat Joanni Boëmiæ Regi*, 63. A. *oppugnatur à Mastino*, 68. E. *obsignatur Scaligeris à confœderatis contra Regem Boëmiæ*, 71. F. *sub eorundem dominio*, 99. D

Par-

Parma *patet rapinis Theutonicorum*, 108.C. *traditur Obizoni Estensi ab Azone de Corrigio*, 111. F. *devenit in potestatem Luchini Vicecomitis*, 115. C
Passaggium *contra Saracenos*, 70.E. *contra Turcas*, 112. D
Passarinus de Bonacossis, *Vicarius Imperialis Mantuæ*, 14.C. 22.C. *rebellis Ecclesiæ Bononiam premit*, 48.E. *Dominus Mantuæ*, & *Mutinæ*, 49.E. 61. B. *jugulat Franciscum de Mirandula*, 61. B. *judicatur hostis Ecclesiæ*; *dimicat contra Bononienses*, 61.C. 67.B. *capit Burgum Forte*, 61.C. *jugulatur*, 62.A
Pastores *duo indebite excœcati*, 109.C
Patarus Buzacharenus, 114. D. 138. C. *creatur eques à Francisco Carrariensi*, 140.E
Patavinæ Familiæ, *de quibus Cortusii*, *sunt*
De Altechinis, 34. D. 57.A
De Alvarotis, 34. E
De Brudigine, 34. D. 51.F
De Buglis, 57.A
De Caligine, 34. D
De Capite Listæ, 34. D
De Capite Nigro, 34. D
De Capite Vaccæ, 34. C
De Carturio, 34. D
De Castronovo, *qui* & de Maltraversis, 34. D
De Cortusiis, 34. C
De Delesmaninis, 34. D. 57. A
De Dente, 13. C. 57. A
De Enselminis, 34. D
De Fabrianis, 34. D
De Macharuffis, 34. C. 40. D. 57. A
De Malfattis, 34. D
De Malitiis, 57. A
De Montagnone, 34. E
De Monteclo, 98. E
De Mussatis, 34. C
De Partenopeo, 34. D
De Pedeligno, 34. C
De Peraga, 34. C
De Pojana, 94. B
De Polafrixana, 15.B. 34. C
De Ponte, 15. B
De Rubeis, 34. D
De Runchis, 34. D. 57. A
De Sanguinaciis, 34. C
De Tempo, 34. D
De Terraarsa, 34. D
De Terradura, 57. A
De Vicoargeris, 34. C
De Villa Comitis, 15. B. 34. D
De S. Vito, 34. D
De Vitalianis, 34. D
De Ungarellis, 34. D
De Zacchis, 34. C
Patriarcha *Aquilejensis*, 128. F. *cædes ejusdem*, 129. B. *Vide etiam* Nicolaus, *Patriarcha Aquilejensis*.
——— *Constantinopolis*, *Legatus Ecclesiæ contra Turcas*, 112. C. *cædes ejusdem*, 113. A
Paulinus, *Frater ordinis Minorum*, 40. B. *auctor pacis inter Paduanos extrinsecos*, & *intrinsecos*; *mors ejusdem*, 40. B
Paulus de Aldigheriis, *Potestas Veronæ*, 81. E. *creatur eques à Mastino Scaligero*, 81. E
——— Dens, 44. E. *conjurat contra Carrarienses*, & *Patriam ob cædem fratris*, 45. B. *mittitur in exilium cum universa progenie*, 45. C. 46. B. *pugnat cum Carrariensibus*, 45. B
——— Dotus, 144. A
S. Paulus *Venetiarum*, 127. A
Pax de Altechino, 20. E. *mors ejusdem*, 20. E
——— De Flumicello, 110. A
Pax *finis hominis*, 16. B. *sine illa beatum nihil*, 16. B. *Prima inter Paduanos*, & *Canem Scaligerum*, 22. D. *secunda inter eosdem*, & *conditiones ejus*, 22. E. 31. E. *tertia pariter*, & *conditores ejus*, 38. B. *Paduanos intus*, & *foris*, 40. B. *Bavarum*, & *Ducem Austriæ*, 48. B. *Bononienses*, & *Passarinum de Bonacossis*, 49. A. 61. B. *Bavarum* & *Mediolanenses*, 50. F. *Rubeos*, & *gentem Ecclesiæ*, 58. D. *Canem*, & *Tarvisinos*, 59. B. *Venetos* & *Patriarcham Aquilejensem*, 71. B. *Paduanos*, & *Mastinum Scaligerum*, 93. F. *Venetos*, *Florentinos*, & *Ubertinum Carrariensem ex una parte*, & *Scaligeros ex altera*, 97. D. 108. F. *Pisanos*, & *Florentinos*, 107. F. *universalis in toto terrarum Orbe*, 109. D. *inter Xichum de Caldenatio*, & *Hengelmarium de Villandres*, 118. E. *Jacobum Majorem Carrariensem*, & *Obizonem Marchionem Estensem*, 129. F. *Venetos*, & *Januenses*, 134. C. *Aldrevandinum*, & *Canem*, 137. B. *simulata contra Dominum Bononiæ*, 138. E. *Venetos*, & *Ungariæ Regem*, 147. B
Pecia S. Martini, 103. D. *capitur à Joanne de S. Cruce* 103. D
Pedevenda, 23. F. 43. C
Pejanæ *genus pestis*, 19. C
Pelagus *Montis Sancti*, 112. D
Pendisium, 32. A. 114. C
Pera *Januensium*, 132. C
Peraga 29. D. 31. B. 79. E. 82. C. *comburitur jussu Jacobi de Carraria*, 29. D
Pergamum, 115. C. 120. D
Perno, 119. B.
Pernumia, 40. A. 52. A. 78. D.
Perusium, 107. A
Perzone, 126. C. *datur Jacobo Carrariensi*, 126. C
Pestis *Pejane dicta*, 19. C. *inaudita ferè per universum terrarum orbem*, 124. D. *Venetiis præcipuè*, & *Paduæ*, 124. E. *fugatur pœnitentia scelerum*; *Pestes temporibus Pharaonis*, *David*, *Ezechiæ*, *Gregorii Papæ*, 125. A
Petitiones *Venetorum pro pace inter se*, & *Scaligeros*, 79. B.
Petra de Scrovegnis, 53. C *pudicitia ejusdem*, 53. C
S. Petrus *in tuba deficit à Scaligeris*, 80. C
Petrus de Altechino, 20. B. *interitus ejusdem*, 20. B
——— Baduarius, *Potestas Paduæ*, 103 A. 126. E. 135. E. *creatur eques à Carolo* IV. *Imp.* 135. E. 140. D
——— Briamons *Catelanus*, 21. C. *ulciscitur mortem patrui*, 21. C. *vulneratur à Paduanis*, 21. E
——— A Campagnola, 44. A. *Legationem obit ad Ludovicum Bavarum*, 44. A. *Vicarius Generalis Ubertini Carrariensis*, 113. C
——— De Canale, *Potestas Paduæ*, 115. B *Capitaneus Venetorum contra Zadram*, 115. B
——— De Cornovo, *sive* de Corbaria, *Antipapa*, 51. C. *Vide etiam* Nicolaus V. *Antipapa*.
——— Dominus Judar, *Comes de Saarcis*, & *Castellanus de Siosceru*, 150. A
——— Frater Roberti, *Regis Apuliæ*, 23. A. *obitus ejusdem*, 23. B
——— Gradonico, *Dux Venetiarum*, 11. C
——— De Lapide, *Potestas Paduæ*, 24. E
——— De Murano, *Legatus Scaligeri*, 37. C
——— Del Messa, *Potestas Paduæ*, 64. C. 68. C
——— De Mursis, *Legatus Paduanorum ad Henricum* VII. *Imp.* 12. E
——— Perlle 58. A. *creatur eques à Cane*, 58. A
——— Posnoniensis Episcopus, 149. A

Petrus de Rubeis, 64. A. 73. E. 75. A. 97. A. *pugnat pro Mutina contra Scaligeros, & Estenses cum Carolo, filio Joannis Regis Boëmiæ,* 64. A. *Regium, & Ecclesiasticum exercitum ducit,* 66. D. *Capitaneus Theutonicorum Parmæ,* 70. D. *stratagema ejusdem,* 70. D. *frustra statuit dare Parmam Azoni Vicecomiti, vel Communi Florentiæ,* 72. C. *Lucam dat Scaligeris,* 72. F. *deficit ab iisdem,* 74. D. *tendit Pontre mulum,* 74. E. *rebellat,* 75. A. *Dux exercitus Florentini contra Lucam,* 75. C. 76. C. *creatur Capitaneus exercitus Venetorum,* 76. D. 83. D. *excurrit in Patavinum agrum,* 76. B. *provocat Mastinum Scaligerum ad pugnam; rebellat,* 76. C. *vincit Theutonicos,* 78. D. *pugnat contra Paduam,* 79. C. *eandem obtinet opera proditorum;* 79. D. *castrametatur in Burgo Sanctorum* XL. *defendit Bovolentam,* 81. E. *renuit campestre bellum sibi propositum à Mastino Scaligero,* 83. C. *Dux exercitus Fœderatorum contra Scaligeros,* 83. C. *Paduam adimit iisdem,* 83. D. *equitat contra Montemsilicem,* 86. B. *obitus ejusdem, & inde consecutus mœror; funus & sepultura; mores & laudes,* 91. C. *tumulus,* 91. C. *educatus fuit domi Jacobi de Carraria,* 86. C
—— De Sachetto, 114. C
—— Trivisanus, *Procurator D. Marci,* 147. E
—— Del Verme, 58. A. 79. D. 136. D. *creatur eques à Cane Scaligero,* 58. A. *Potestas Tarvisii annis septem,* 79. D. *Montissilicis,* 89. A. *capite mulctat Gibertum Delesmaninum,* 89. A. *trudit in carcerem Hyvanum Giberti fratrem,* 82. A. *jubet suspendi aliquot carceratos,* 82. B. *contendit cum Tartaro de Lendenaria,* 94. C. *vulneratur à Rustico,* 94. C. *mors ejusdem,* 136. D
—— Zenus, *Potestas Paduæ,* 104. C. 110. A. 112. C. *supplicium sumit de adultero cum uxore,* 106. D. *Capitaneus contra Turcas,* 110. A. 112. C. *cædes ejusdem,* 114. A
Pepuli, *Domini Bononiæ,* 67. E. 131. C
Perusini, 73. E
Pexa *Lucani districtus,* 98. A. *datur Communi Florentiæ,* 98. B. 100. A
Pharao, 125. A
Philippinus Gonzaga, *Regii Dominus,* 112. A. *pugnat cum Obizone Estensi,* 112. A
Philipponus, *Papiæ Comes,* 12. C
Philippus, *frater Roberti Principis Taranti,* 123. E. *captivus mittitur in Ungariam,* 123. E
—— De Peraga, 34. C. *defensor patriæ,* 34. C. *condit Castrum Mirani,* 46. A. *Legationem obit ad Karinthiæ Ducem,* 52. D. *interest nuptiis Thadææ Carrariensis, & Mastini Scaligeri,* 55. C. *recipit Mirani dominium à Cane,* 56. D. *creatur eques ab eodem,* 58. A
—— Valesius, *Rex Franciæ,* 66. A. 109. D. *pugnat cum Angliæ Rege,* 119. A. *vincitur ab eodem,* 119. B
Piper de Pipere, 22. B. *mors ejusdem,* 22. B
Pisa, 23. A. 67. D. 74. D. 107. F. 122. C. 141. D. 142. C. *capitur à Bavaro,* 50. C. *item ab Ugutio de Fasola, mox deficit,* 62. A. *peste affligitur,* 125. B
Pisani *impediunt, quo minus Luca Florentiæ subjiciatur,* 106. B. *eadem potiuntur, Florentinis victis,* 106. C. 107. F. *jubentur dare iisdem* X. *millia Florenorum,* 107. F
Piscaresius de Verona, 24. C. *obitus ejusdem,* 24. C
Pischeria, 66. B. *datur Ludovico Imp. à Mastino Scaligero,* 89. E. *recipitur ab eodem,* 89. E
Pistorium, 48. E. 74. D. *capitur à Castrutio,* 62. B. *deficit ab eodem; iterum capitur,* 62. C. *deficit à Florentinis,* 108. B
Placentia, 48. C. 78. E. 120. D. *datur Ecclesiæ,* 48. C. *assignatur Azoni Vicecomiti à confœderatis contra Joannem, Boëmiæ Regem,* 72. A. *capitur ab eodem,* 78. E
Platea, 82. E
Plave, 19. B. 81. C. *Flumen ejus,* 81. C
Plebatus, 25. A. 35. A. *comburitur à Cane,* 43. E. *vastatur à Paduanis exulibus,* 52. B
Pœnâ *teneri debent solummodo deliquentes,* 7. D
Pœnitentes *Deus exaudit,* 125. A
Pojana, 17. E. 74. D. *capitur, & comburitur à Paduanis,* 17. F
Pola, 71. B. 134. A
Polafrixanæ *Paduani,* 15. B. 26. A
Polesinum *Bragentinum,* 112. B. *comburitur à Mantuanis,* 112. B
Poloniæ *Dux,* 128. C. 141. B. *invisit limina SS. Prosdocimi, & Justinæ,* 128. C
Pons *Brentæ de Vigontia,* 42. B. 96. D
—— *de Vicoargeris,* 31. B
—— *de Graicis,* 34. A
—— *S. Nicolai,* 25. B
—— *Niger,* 132. C
—— *Palazoli,* 6. D
—— *Passus de Est,* 88. C
—— *Plavis,* 86. A. *comburitur,* 86. A
—— *Sacole,* 17. D
—— *Vicoargeris,* 31. B. 42. C
Pontremulum, 74. E. 75. A. *datur Scaligeris,* 77. D
Ponzonus de Ponzonibus, *Potestas Paduæ,* 21. A. 22. B. *Vicarius Cremonæ pro Joanne, Boëmiæ Rege,* 66. E. *deprædatur castra Corrigiensium,* 68. E. *Cremonam dat Azoni Vicecomiti,* 70. D
Populares *sine lege reguntur,* 20. E
—— *Florentiæ qui,* 107. E. *opprimuntur à Nobilibus; accusantur, quod ærarium spoliarint; opprimuntur ab Athenarum Duce; dominantur Florentiæ,* 107. E
Pordenon, 42. A
Porta *S. Petri Vicentiæ,* 21. E
—— *Sanctorum* XL. *Tarvisii,* 80. D
—— *S. Thomæ Tarvisii,* 80. D
—— *S. Crucis, & aliæ Paduæ. Vide* Paduæ *Porta S. Crucis, &c.*
Portentum, 42. A. *Vide etiam* Prodigium.
Portus Buffoleti, 69. B. 75. D. *Castrum ejus adimitur Samaritanæ uxori Tolberti de Camino,* 46. D
—— Lignacus, 18. C
—— Longus, 133. E
Posthumus *Andreasii, secundogeniti Ungariæ Regis,* 122. F. *captivus mittitur in Ungariam,* 122. F.
Potestas *nulla patiens consortis,* 83. A
Potestatibus *subditi debemus esse,* 117. A
Prædicatio *passagii contra Turcas* 112. D
Præfectus *Romæ,* 50. D. *coronat Ludovicum Bavarum,* 50. D
Præsidia *rara in adversis,* 88. C
Praga, 132. A. 133. B. 143. B
Praja, 116. B
Pregadius de Caradesio *Judex,* 102. F. *supplicium ejusdem ob malum regimen,* 102. F
Pregazolum, 86. F
Princeps, *frater Roberti Regis Apuliæ,* 23. A
Prior *de Cervaresia,* 20. D. *mors ejusdem,* 20. E
Privatio equi, *ignominiæ genus in armigero,* 116. E
Privilegium *concessum Francisco Carrariensi ab Ungariæ Rege,* 148. B
Procuratores *S. Marci Venetiis, executores testamenti Marsilii Carrariensis,* 91. B.
Prodigium, 59. E. 115. E. *Vide etiam* Portentum.
Proditio *Montissilicis inanis,* 92. C
Proditores *portæ S. Joannis Paduæ,* 79. C

Proditores *tres Paduæ suspensi*, 79. D. *item Montissilicis quidam*, 92. D
Proditorum *supplicium*, 79. D. 110. A
Promissio *vana Karinthiæ Ducis*, 52. E
S. Prosdocimus, 128. C. *invisitur à Poloniæ Duce*, 128. G
Prosdocimus de Caligine; 47. C. 107. C. *confinatur de Padua*, 47. C
Providentia *tractat eventus*, 90. C
Prudentiæ *via futuros eventus tractat*, 55. D
Pudicitia *Petræ de Scrovegnis*, 53. C
Pugna *inter Ugotionem, & Florentinos*, 23. A. *Canem, & Paduanos*, 36. B. *Paduanos, & Theutonicos*, 42. E. *Carrarienses, & Paulum Dentem*; 45. A. *Bavarum, & Ducem Austriæ*, 48. A. *Raymundum Rectorem exercitus Ecclesiæ, & Castrutium*; *Passarinum de Bonacossis, & Bononienses*, 48. E. 61. B. *Paduanos extrinsecos, & intrinsecos*, 51. E. 52. B. *Estenses, & Carolum filium Joannis Boëmiæ Regis*, 63. E. *Legatum Ecclesiæ, & Estenses*, 64. E. *Ubertinum de Carraria, & Theutonicos*, 78. A. *Loderisium, & Luchinum Vicecomites*, 100. C. *Turcas, & Christianos*, 112. C *Gulielmum de Castrobarcho, & filios*. 128. E. *navalis inter Venetos, & Januenses*, 132. C. *Gentem Ungariæ Regis, & Venetos*, 144. C. 126. E
Pulio de Bechadellis; *Potestas Paduæ*, 44. A. *damnat occisores Gulielmi Dentis*, 44. E. *favet Paulo Denti contra Carrarienses; necatur unà cum Judicibus*, 44. E
Puteus Bonellus, 36. E

Q.

QUartesolum, 17. C. 96. C. *pons ejusdem*, 18. C. *turres*, 96. C
Quintum, 77. B
Quirini, 11. B

R.

RAmbaldus, *Comes S. Salvatoris*, 19. B. 27. B 80. E
——— *Comes de Goritia*, 38. E
Rambertus de Polenta, 119. E
Ravenna, 108. C. 119. E. *patet Theutonicorum rapinis*, 108. C
Ravisa Rusca, *Comensis*, 69. A. *cædes ejusdem*, 69. A
Raymundus, Aquilejensis Patriarcha, 10. C. *componit Estenses cum Paduanis*, 10. C. *Vide etiam* Aquilejensis *Patriarcha*.
——— De Richardem, *Rector exercitus Ecclesiæ*, 48. E. *capitur à Vicecomitibus; liberatus equitat contra Castrutium*; *capitur iterum ab eodem; liberatur à Bavaro*, 48. E
——— De Valle Guasco, 65. C
Raynaldus de Cincis, *Potestas Paduæ*, 43. A. *Cesenam abstulit Malatestis*; *mors ejusdem*, 43. B
——— Estensis Marchio, *Ferrariæ Dominus*, 25. E. *adimit Paduanis Abbatiam, Lendenariam, & Rhodigium*, 29. A. *capit Ferrariam*, 49. B. *damnatur ut hostis Ecclesiæ*, 49. B. *redit ad Ecclesiam Argenta Legato data*, 51. D. *equitat contra Mutinam*, 64. A. *obsidet Burgum S. Felicis*, 64. A. *redit rursus ad Ecclesiæ mandata*, 64. E. *creatur eques ab Advocato Tarvisii*, 65. B. *obsidet Mutinam*, 74. A. *mors ejusdem*, 74. A
——— *Alter, ejusdem nominis*, Estensis Marchio, 134. E. *Ferraria pulsus Paduæ excipitur; abit inde Mantuam ad avunculos de Gonzaga*, 134. E. *comitatur Margaritam filiam Guidonis Estensis, nuptam Jacobino de Carraria*, 135. D
——— De Giner, *Mareschalcus exercitus Theutonicorum*, 100. C. *capitur ad fidem*, 100. E
Raynaldus de Lorinch; *Mareschalcus militiæ*; 100. D. *Capitur*, 100. E
——— de Scrovegnis, *qui alicubi Renaldus de Scrovegnis*; 15. A. B. 74. F. *Trambache, fortilitiam suam, offert Cani Scaligero*, 15. A. *relegatur ad caput Istriæ*, 15. B. *restituitur in integro*; 25. E. *venit ad mandata Jacobi de Carraria*; 33. B. *cædes ejusdem*; 33 C
Raynerius de Canossa, *Potestas Paduæ*, 24. E
——— De Castro S. Petri, 131. C. *mors ejusdem*, 131. C
——— De Forlivio; 111. D. *conducitur ad Lecturam Juris ab Ubertino Carrariensi*, 111. E
Rebellium *Tarvisinorum domus eversæ*, 93. D
Rectores *Paduæ anno* MCCCXXIII. *&* MCCCXXVII. 88. B
Reditus *Jacobi*; *& Jacobini de Carraria in patriam*, 104. B
Redolphinus de Villata, 25. B
Regimen *Ducis Veneti commendatum*; *& aliis propositum in exemplum*, 84. E
Regimina *Paduæ varia*, 90. C
Regina, *F. Mastini Scaligeri*, *nubit Bernabovi Vicecomiti*, 129. C
Regium, 10. A. 66. C. 68. B. 70. C. 81. A. 134. C. *rebellat Ecclesiæ*, 51. A. *munitur à Bavaro*; 51. B. *se dat Joanni, Bohemiæ Regi*, 63. A. *defenditur à Fojanensibus*, 68. D. *assignatur Ludovico de Gonzaga à confœderatis contra Regem Boëmiæ*, 72. A. *datur eidem jure feudi*, 72. E. *tegitur à Philippino Gonzaga*; 112. A. *timet Vicecomites*, 137. E. *campanea ejus destruitur*, 137. F
Regizolum *deficit à Scaligeris*, 80. C
Relaxatio *captivorum more Theutonico*, 81. D
Renaldus Scrovegnus. *Vide* Raynaldus de Scrovegnis.
Responsio *Populi Paduani Jacobo de Carraria*; 28. D. *Marsilii de Carraria ad Oratores Venetos, & Florentinos*, 85. B. *ejusdem ad Albertum Scaligerum*, 87. B
Reverendus *olim Episcopi titulus*, 20. C
Rex Angliæ, 109. D. *pugnat contra Francos*, 109. D
——— Apuliæ, 70. F. 122. B. *Vide etiam* Robertus, *Apuliæ Rex*.
——— Boëmiæ, 125. C. *Vide etiam* Joannes, *Boëmiæ Rex*.
——— Castellæ, 122. C
——— Franciæ, 109. D
——— Paduæ *Christianissimus*, 123. B. *fugatur ab Attila, Ungariæ Rege*, 123. B
——— Siciliæ, 49. E. 70. E. 110. B. 122. B. *favet rebellibus Ecclesiæ*, 49. E
——— Ungariæ, 115. D. 117. E. 121. B. *auxiliatur Zadrensibus contra Venetos*, 117. E. *vincitur*, 118. B. *uxorem habuit filiam Caroli* IV. *Imp.* 121. B. *Vide etiam* Ludovicus, *Ungariæ Rex*.
Rhodigium, 10. F. 30. C. 105. B. *traditur Paduanis*, 10. F. 29. A. *eisdem eripitur ab Estensibus*, 29. A
Rialtum, 11. C
Ribaldonus, *Dominus Novariæ*, 73. E
Ribaldus, *miles Canis Scaligeri*, *Potestas Insulæ della Scala*, 28. E. *comburit Brusaporcum*, 43. C
Ricius de Fojano, 73. F. *Potestas Paduæ*, 87. F
Rizardus de Camino, *Vicarius Imperialis Tarvisii*, 14. C. *cædes ejusdem*, 16. D
——— *Alter* de Camino, *filius Guezili*, 41. D. 47. B. 69. A. *succedit patri*, 41. D. *habebat uxorem neptem Canis Scaligeri*, 41. D. 70. C. *se dat eidem*, 41. E. *adimit castrum Porti Buffoleti Samaritanæ, uxori Tolberti de Camino*, 46. D

Rizardus de Camino, *filius Guezili, aufert Solignum, & Vidorium Tarvisinis*, 57. B. *favet Cani contra eosdem*, 59. A. *Dux exercitus totius Marchiæ Tarvisinæ*, 70. C. *pellitur de Seravalle à Cane Scaligero; restituitur ejusdem dominio ab Alberto, & Mastino Scaligeris*, 70. D. *obsidet Sacile; fugatur à Patriarcha Aquilejensi; obitus ejusdem, & una cum illo occasus familiæ de Camino; Stemma, & Genealogia ejusdem*, 71. B

—— De Camino, *cognomento* Minor, 59. B. *Venit ad mandata Canis*, 59. B. *filium suum obsidem dat Scaligeris pro Gerardo fratre*, 60. F

—— De Camino, *filius Gerardi* I. 51. D. *cæsus propter stupra*, 71. D

—— De Camino, *Filius Bianchini*, 71. E. *filium habuit Beltrandum; opprimit Civie*, 82. E. *filius ejus, & filia pro obsidibus dati*, 92. A

—— Comes Veronensis, 142. A. *creatus eques à Carolo* IV. *Imp.* 142. A. *patria pulsus Paduæ excipitur à Carrariensibus*, 142. A

—— A Ponte, 106. A. *occiditur jussu Ubertini de Carraria*, 106. A

Robertus, Apuliæ Rex, 23. A. 122. E. *favet Florentinis*, 23. A. *favet Ecclesiæ*, 48. C. *fœdus init cum Lombardis; supplicat Romano Pontifici pro Bononiensibus interdictis*, 84. A. *laudes ejusdem*, 122. E. *Joannam, neptem primogenitam, in matrimonium collocat cum Andreasio, secundogenito Regis Ungariæ; secundogenitam cum Duce Duratii*, 122. F

—— Frater Ducis Duratii, *captivus mittitur in Ungariam*, 123. E

—— Princeps Taranti, *captivus mittitur in Ungariam*, 123. E

Roccha, *vel* Rocha Estensis, 10. C

—— Francha, 87. F

—— Montisfilicis *superior*, 146. A

—— S. Victoris *devenit in potestatem Caroli* IV. *Imp.* 121. A

Rodulphus de S. Minatio, *Potestas Paduæ*, 14. B

Rodulum, 139. E. *inibi exceptus Convivio Carolus* IV. 139. E

Rolandinus, *Historicus*, 9. A. *Chronica ejusdem*, 9. A

Rolandus de Guarnarinis, *Legatus Paduanorum ad Henricum* VII. *Imp.* 12. E

—— De Plazola, *Judex Paduanus*, 14. D. *studet revocare Paduanos ad fidem Imperatoris*, 14. D. *capitur à Cane Scaligero*, 22. B. *Legatur ad Austriæ & Karinthiæ Duces*, 32. C. 40. C

—— De Rubeis, 51. A. 57. C. 63. C. *Parma pellitur*, 51. A. *filiam habuit nuptam filio naturali Canis Scaligeri*, 47. C. *defendit Parmam*, 58. D. *in carcerem mittitur à Legato Ecclesiæ*, 58. D. *Vicarius Joannis, Regis Boëmiæ, Parmæ*, 66. D. *Dux Florentinorum contra Lucam*, 83. C. 86. E. *Dux exercitus Veneti, & Florentini*, 86. E. 88. D. *copias suas ducit juxta Montemsilicem*, 86. E. *contra Veronam*, 88. C. *deprædatur omnia*, 88. C. *transit cum exercitu Montem de Peraga*, 93. A. *equitat contra Vicentiam, & eandem intrat*, 96. D. *Legatus pro pace inter Fœderatos, & Scaligeros*, 97. D. *item pro Ubertino Carrariensi ad Mastinum Scaligerum*, 109. A. *item ad Anoniæ Comitem*, 109. A

Roma, 13. E. 121. C. 148. B. *est Imperii*, 124. A. *campus ejus palatinus*, 122. C. *Castrum S. Angeli*, 122. C. *Porta S. Laurentii*, 121. E

Romana *res quo pacto creverit*, 113. D

Romandiola, 64. E. *reducitur ad Ecclesiam*, 67. B. *vastatur a Comite Lando Suevo*, 138. A

Rovarii *Bononienses*, 67. D

Roveredum, 43. E. *comburitur à Gulielmo de Castrobarcho*, 74. F

Rubei, *Germani Marsilii Carrariensis*, 50. 68. E. *rebelles Ecclesiæ*, 72. C. *frustra statuunt dare Parmam Azoni Vicecomiti, vel Communi Florentiæ; Veronæ recipiuntur ab Alberto Scaligero*, 72. C. *deficiunt à Scaligeris*, 74. D. *exulant Venetiis*, 74. D. *Parma pelluntur*, 98. C. *item Florentia*, 105. A. 107. E. *revocantur ab Athenarum Duce*, 108. A

Runchi *Paduani*, 20. D. *excidium eorundem*, 20. D

Runchus de Runchis, 20. C. *cædes ejusdem*, 20. C

Ruzerius de Fabiano, 47. C. *confinatur de Padua*, 47. C

—— De Vigontia, *Vide* Joannes Ruzerius de Vigontia.

S.

SAccorum *è corio usus ad prædam*, 54. A

Sachettus *à Campagnola, Syndicus Communis Paduæ pro ratificanda pace cum Scaligeris*, 49. E

Sacile, *sive* Sacilum, 124. A. 129. A. 139. D. *obsidetur à Rizardo de Camino*, 71. B

Sacole *pons*, 17. D

Sagitta *sæpe sagittantem refert*, 144. B

Salinæ, 75. D

S. Salvator, 19. B

—— *Montisfilicis*, 89. B

Samaritana de Malatestis, *uxor Tolberti de Camino*, 46. D. 69. B. *expellitur de castro Porti Buffoleti cum filio*, 46. D

Sapientes sexdecim *Paduæ Potestatis loco anno* 1327. 87. F.

Sara, *filia Gulielmi de Campo S. Petri, nubit primo Meliaduxio Advocato Tarvisii*, 101. D. *secundo Beltrando Rubeo*, 102. B. 115. A. *Domina Treville*, 101. D. *negat se consensisse matrimonio secundo*, 102. D

Saraceni, 47. E. 70. E

Saracinesca *porta omnium Sanctorum Paduæ*, 79. C

Scachi *ludus Nobilium*, 16. D

Scaligeri *concordiam ineunt cum Joanne Boëmiæ R.* 62. F. *potiuntur Castro Montis; colloquium habent cum Azone Vicecomite juxta Urceos*, 63. D. *dominantur in Marchia Tarvisina, & Brixiæ; capiunt Grignum*, 66. F. *affines Fojanensium*, 68. D. *Parmam obtinent à Rubeis*, 72. D. *Lucam occupant*, 72. F. *dant Azoni Vicecomiti Burgum S. Domini*, 74. B. *sibi vindicant castra Caminensium*, 75. D. *obtinent Pontremulum*, 77. D. *implorant auxilium Ludovici Bavari*, 78. E. *privantur Padua*, 83. D. *Domini Veronæ, Vicentiæ, Parmæ, Lucæ*, 99. B. *remittunt injurias hostibus*, 99. B

Scaligerorum *curia, & auctoritas*, 73. E. *fortunæ, & imperii inclinatio*, 74. D. 77. E. *Urbes*, 78. A. *insignia Patavii destruuntur*, 85. E. *angustiæ*, 88. C

Scarparia, 132. A

Schinella de Doto, 39. B. *creatur eques à Federico Rege Romanorum*, 39. B

Schisma *tempore Ludovici Bavari*, 50. D

Scintilla *parva magnum ignem accendit*, 16. A

Sclavi, 31. D. 47. E

Sclavonia, 123. C

Scripturæ *Paduanæ crematæ*, 45. E

Secretum *nullum est, quod non reveletur*, 16. E

Senator *Romæ*, 121. C

Senes *amantes, & auctores pacis*, 16. A

Sententia *capitalis in illos de Lucio*, 116. D. *Caroli* IV. *contra participes conjurationis contra se initæ Pisis*, 142. D

Seprium, 100. D. *Loderisius Vicecomes ejus dominus*, 100. D

Se-

Sepulcrum *Domini visitur ab Anoniæ Comite*, 110. B
Seravalle, *sive* Seravallum, 41. D. 71. D. *occupatur à Bernardo Ramezio nomine Canis*, 41. D. *fuit Caminacium*, 71. D. *apprehenditur a Scaligeris nomine filiarum Rizardi de Camino*, 71. E. *deficit ab iisdem*, 80. E. *Potestatem Venetum accipit*, 80. E. *datur Ungariæ Regi*, 146. B. *mons ejusdem*, 41. D
Serenissimus, *titulus Imperatoris*, 139. B. *Imperatricis etiam*, 141. B
Sermo *Canis Scaligeri ad Paduam*, 27. D
Servia, 148. B
Sicilia, 122. B
Sigillum *Montisfilicis*, 114. C
Signum *luminum in turribus*, 77. A
Simon, *Comes Bononiensis*, 150. A
—— De Corrigio, 58. C. 86. E. 103. B. 105. D
—— Philippus de Pistorio, *Potestas Bassanelli*, 32. A. 35. A. *capitur*, *& carceratur*, 35. B
Smiræ, 112. C. 115. D. 120. D. 125. C
Societas *contra Scaligeros*, 75. C. 76. C. 80. F. 104. D. *Theutonicorum quædam*, 108. C. *Aragoniæ Regis*, *& Venetorum*, 132. C
—— S. Georgii, 100. D. *transit Adani*, 100. D
Solignum, 57. B. *adimitur Tarvisinis à Rizardo de Camino*, 57. B
Soma, 102. A
Soncinum, 6. C
Spineta *Marchio*, 56. D. 57. D. 73. B. *Capitaneus forensis militiæ Paduanæ creatus à Cane Scaligero*, 56. D. *affectat imperium Lucæ*, 73. B
Spurius *Vivarii rebellat in Bolvesino*, 104. C
Statua *Altinerii de Azzonibus Paduæ supra plateam in Palatio Potestatis*, 35. C
Status *pessimus Paduanorum*, 73. D
Stemma *Carrariensium*, 71. C
Stephanus de Claramonte, *Hostiensis Cardinalis*, 135. C. *eligitur Pontifex*, *& dicitur Innocentius Sextus*, 135. C
—— De Columna, 121. F. *cædes ejusdem*, 121. F
Stipendiarii *Paduani eunt in Candiam una cum Venetis*, 107. D
Stipendiarius *Parmensis Paduanorum*, 33. E
Stiria, 127. F
Strata *Patavini districtus*, 147. D
—— *S. Petri Paduæ*, *quando facta*, 104. F
Stratæ *aliæ Paduæ*, *& Villarum*, *quando repertæ*, 109. C
Stratagema *Comitis Goritiæ*, 30. E. *Marsilii de Carraria*, 61. E. *Petri Rubei*, 70. D. *Ubertini de Carraria*, 88. E
Suavium, 18. E
Suburbia *Paduæ mœnibus inclusa à Marsilio*, *& Ubertino de Carraria*, 91. D
Suburbium S. Felicis *Vicentiæ*, 96. D
—— Pusterlæ *Portæ Novæ Vicentiæ*, 96. D
Suevia, 48. A. 138. A
Sulimanus de Rubeis, *Dominus Brazoli*, 14. D. *cædes ejusdem*, 14. D
Summa *totius Operis usque ad annum* MCCCXXXVII. 91. A
Supplicationes *Venetiis habitæ ob recuperatam Zadram*, 118. D
Supplicium *interfectoris Petri Rubei*, 94. D. *Falsariorum*, 111. A. *proditorum*, 116. D. *illorum de Lucio*; *tractionis ad caudam equi*, 116. D
Suzariæ *insula*, 137. E. *comburitur*, 137. F
Syndicus *Romæ*, 121. D

T.

Tartari, 124. C. 144. E
Tartarus de Lendenaria, 25. B. 36. E. 92. E. *rixatur cum Clarello de Buglis*, 25. B. *defendit patriam*, 34. C. *interficit Macharussum de Macharussis*, 36. E. *item Gulielmum Dentem*, 44. E. *recuperat obsides Cani datos propter hanc cædem*, 52. C. *creatur eques à Cane Scaligero*, 58. B. *contendit cum Petro del Verme*, 94. C. *obitus ejusdem*, *sepulcrum*, *& laus*, 97. B
Tarvisii *Comites deficiunt à Venetis*, 144. E. *domus eorundem ab iisdem eversæ*, 145. E
Tarvisini *obsident Albericum de Romano in S. Zenonis castro*, 8. B. *Marcem equitant*, 19. A. *favent Paduanis*, 22. C. 24. E. *se dant Federico Rom. Regi*, 27. B. *implorant auxilium ejusdem*, 33. A. *fœdus ineunt cum Paduanis*, 53. E. *timent sibi à Rizardo de Camino*, *& Colalti Comite*, 57. B. *obsidentur à Cane Scaligero*, 59. A. *pacem ineunt cum eodem*, 59. C. *timent Vicecomites*, 137. E. *puniuntur à Venetis ob proditionem*, 145. E. *calamitas eorundem Ungarico bello*, 146. B
Tarvisium, 14. C. 19. A. 24. E. 26. E. 31. D. 43. C. 69. E. 70. C. 75. B. 79. B. 81. A. 82. F. 93. D. 127. C. 133. B. *obsidetur ab Ugotione de Fasola*, *& Cane Scaligero*, 26. E. *liberatur ab obsidione opera Com. Goritiæ*, 27. B. *vastatur à Theutonicis Karinthiæ Ducis*, 42. B. *devenit in potestatem Scaligerorum*, 59. C. *adimitur iisdem*, 86. A. *Venetis libere consignatur*, 89. F. *datur iisdem ex Tractatu pacis*, 97. E. 99. E. *obsidetur ab Ungariæ Rege*, 144. C. *status ejusdem pessimus*, *& calamitas*, 80. D. 83. D
Templum *S. Mariæ Novæ de Zuecha conditum*, *& dotatum a Marsilio Carrariensi*. 91. B
Tempo de Tempo, 107. B
Tenebræ *duarum horarum ante Tertiam*, 60. E
Tentoria *Mastini Scaligeri spoliantur*, 83. C
Tergula, 22. B. 79. E. *aggeres ejus quando*, *& à quo facti*, 109. C
Terradura, 26. A
Terradurenses, *Paduani*, 15. B. 25. A
Terræmotus, 75. A. 124. D
Thadæa Carrariensis *desponsatur Mastino Scaligero*, 26. D. 55. A. *res hæc acta Venetiis*, 55. C. *deducitur inde Veronam à Baylardino de Nogarolis*, 57. C. *obviam illic habet Canem Scaligerum*, *& Nobilium comitivam*, 57. C
Thadæus de Pepulis, 67. C. *Rector Bononiæ*, 82. F. *pellit Brandelisium de Gozadinis*, 82. F. *agit per Legatos de pace cum Scaligeris*, 89. D
—— De Ubertis, *Potestas Paduæ*, 64. C
Thealdum *Castrum*, 11. A
Thebaldus de Brusadis, *Brixiensis*, 13. E. *mors ejusdem*, *capta patria*, 13. E
—— De Cancellariis, 136. D
Theutonici, 30. E. 34. B. 36. A. 47. E. 85. D. *tentant castrum Pendisii*, 54. A. *furca suspenduntur ob prædas*, 63. E. *pugnant contra exercitum Brixiensem*, 63. E. *destruunt Est*, 78. B. *spoliant Patavinos in Burgo S. Crucis*; *fugant Ubertinum Carrariensem*; *Vincuntur Pernumiæ*, 78. C. *capiuntur juxta S. Lazarum*, 79. E. *transeunt ad hostes*, 93. A
Theutonicorum *furor*, 36. B. 37. C. 42. D. 52. D. *rapacitas*, 42. C. 79. C. 86. F. *libido*, 42. D. 67. F. *strages*, 42. D. *vilitas*, 45. C. *immanitas in Patavino agro*, 78. C. *scelera varia*, 52. D. *captio*, 81. D. *rebellio in Pischeria*, 89. E. *mos post victoriam*, 93. C. *crudelitas*, *& libido Vicentiæ*, 96. E. *pertinacia respectu stipendiorum*, 99. C

Theutonicorum *clades prope Mediolanum*, 101. A. *societas quædam missa contra Mantuam*, 108. A. *victus de rapto*, 108. A
Thomas de Capite Nigro, 84. B. 107. D. *mors ejusdem*, 107. D
——— Cortheusius. *Vide admonitionem Osii.*
——— Frater Archiepiscopi Strigoniensis, 150. A.
Tirole, 52. E. 106. E. 126. B. *comitatus ejus*, 106. E
Tiso de Campo S. Petri, *cognomento* Magnus, 3. C. 61. F. *gerit S. Crucis vexillum contra Hezerinum*, 3. C. *uxorem habuit Conizam de Carraria*, 101. B
——— Novellus de Campo S. Petri, 34. C. *matrem habuit Conizam de Carraria*, 61. F. 101. B. *recipit dominium Castri S. Petri à Cane Scaligero*, 56. D. *creatur eques ab eodem*, 58. B. *interficit matrem ob stuprum*, 62. E. *furtive occupat Treville castrum*, 64. C. *successorem habet Marsilium Majorem de Carraria*, 101. C
Tisolinus de Campo S. Petri, 80. A. *deficit à Scaligeris*; *aufert Castrum S. Petri Marsilio Carrariensi*, 80. A
Tituli Imperatoris *delati pariter Imperatrici*, 141. B
Tolbertus Calza *favet Samaritanæ*, *uxori Tolberti de Camino*, 46. E. *mors ejusdem*, 46. E
——— De Camino, 46. D. *uxorem habuit Samaritanam de Malatestis*, 46. D. 69. A. *filium Bianchinum*, 46. D
Torneria, 57. E
Tortona, 120. D
Tractatus *pacis inter Canem*, & *Paduanos*, 30. A. *inter fœderatos*, & *Mastinum Scaligerum*, 89. C
Tractio *ad asini caudam*, 110. A
Trambache, *sive* Trabache, 15. A. 143. E. 146. A. *fuit fortilitia Scrovegnorum*, 15. A. *restituitur iisdem*, 126. C
Transalgardus de Malitiis *revocatur ab exilio*, 105. A. *capitalis inimicus Marsilii Magni de Carraria*, 105. A
Translatio *corporis B. Antonii*, 128. C
Traversus de Delesmaninis, *Paduæ rebellis*, 15. B. *restituitur in integrum*, 25. E. *mittitur Peragam à Cane Scaligero*, 31. B
Trebanum, 40. A. *comburitur à Cane*, 43. E. *Sara de Campo S. Petri ejus Domina*, 101. D.
Treguæ *Paduanorum cum Cane*, 43. E. *Ducis Karinthiæ cum eodem*, 50. B. *Principum Italorum*, 66. C. *inter Anglos*, & *Francos*, 109. D. *Episcopum Tridenti*, & *Xicum de Caldenatio*, 111. C. *Regem Ungariæ*, & *Ludovicum maritum Joannæ Apuliæ Reginæ*, 127. C. *Venetos*, & *Januenses*, 133. D. *Venetos*, & *Ungariæ Regem*, 147. B
Treville, 34. C. 45. B. *furtive occupatur à Tisone de Campo S. Petri*, 64. C. *restituitur Gulielmo ejus Domino*, 64. C. *adimitur Scaligeris ab eodem*, 80. A. *evertitur a Venetis*, 101. D
Tribasilige, 96. B
Tribuni *Romæ*, 121. C. *dignitas eorundem quorsum creati*, 121. D
Tridentini, 19. F
Tridentum, 33. D. 40. B. 50. B. 62. E. 121. A. *deficit à Carolo* IV. *Imp.* 126. C. *datur Marchioni Brandeburgensi*, 126. C
Trondus de Capite Vaccæ, 17. C. *mors ejusdem*, 17. C
Turcæ, 112. C. 124. C. *sævitia eorundem in Christianos*, 112. D
Turres *Quartisoli*, 96. C
Turrienses, 48. D
Turris Bassanelli, 28. D. *devenit in potestatem Canis*, 28. E
Turris de Cignano *sub Imperio Ubertini Carrariensis*, 93. D
——— Comitis Philipponis, 100. C. *in ea inclusus Loderisius Vicecomes*, 100. C
——— Ferrariæ, 67. C
——— Montisfilicis, 107.
——— Passus ad Est, 25. E. 38. C. *datur Marsilio Carrariensi*, 86. D
Tusci *accersunt in Italiam Carolum* IV. *contra Vicecomites*, 139. C
Tuscia, 124. D. 138. B. *peste affligitur*, 124. D. 125. B
Tyrannorum *pestis toto pectore propulsanda*, 6. A
Tyso, *Magister Chavernicorum Regis Ungariæ*, 150. A

V.

Valdagnum, 10. A
Valdeagrum, 104. C
Valdestagnum *devenit in manus Caroli* IV. *Imp.* 121. A
Vallis Camonica, 143. B
——— de Mareno, 134. B
Vandus de Vigontia, 33. A
Vanni de Scornazanis, 22. B. *capitur à Cane Scaligero*, 22. B
Varii, 141. C
Varius Guertius de Vivario, *Vicarius*, 73. F
Vaticinium *de morte*, & *imperio Canis Scaligeri*, 59. E
Ubertinus de Carraria, 29. B. 52. C. 73. E. 75. E. 78. C. 82. A. 87. E. 100. B. 108. C. 109. B. *Legationem obit in Tusciam*, 29. B. *affinis Gulielmi Dentis*, 44. D. *eundem interficit*, 44. D. *recuperat obsides datos Cani Scaligero propter hanc cædem*, 52. C. *creatur eques ab eodem Cane*, 58. A. *adversatur furori Theutonicorum Paduæ*, 78. C. *fugatur ab iisdem*, 78. C. *equitat contra Montemsilicem*, 81. B. *regit exercitum Montisfilicis*, & *Paduanorum*, 88. C. *stratagema ejusdem*, 88. E. *succedit in dominio Paduæ Marsilio Majori de Carraria*, 90. B. 91. E. *perficit ejusdem opera*, 92. A. *Jubet aliquos suspendi in exercitu Montisfilicis*, 92. C. *defraudato proposito capiendi Montemsilicem*, *obsidet eundem*, 92. D. *jubet in carcerem mitti* LXX. *de Montesilice*, 94. C. *potitur arce Montisfilicis*; *jubet suspendi Florenum de Luca*, & *nepotem*, 94. F. *occurrit Mastino Scaligero tentanti Montagnanam*, & *vincit*, 95. D. *mittit Legatos ad Rom. Pontificem Avenionem*; *potitur turribus Quartisoli*, 96. B. *interest Funeri Guezili Advocati Tarvisii*, 97. B. *Dominus Bassani*, & *Castrobaldi*, 97. E. *honorifice recipit Bonetum de Malavicina*, *Capitaneum Tarvisii*, 100. A. *edictum promulgat cum Gulielmo de Campo S. Petri*, 101. C. *deducit ad maritum secundum Saram de Campo S. Petri*, *condit Estensem Rocham*; *jubet fieri Fullos omnium Sanctorum Paduæ*; *gratulatur Bartholomæo Gradenico Venetiarum Duci*, 101. D. *repudiat Jacobinam de Corrigio*, 103. B. *uxorem ducit Annam Malatestam*; *favet Ferrantino de Malatestinis*; *frumento Suaviæ lenit caritatem illius magnam Paduæ*; *veneno petitur à Vitaliano Dente*; *reducit Paduam Jacobum*, & *Jacobinum de Carraria*, *filios Nicolai*; *mittit Vivarium de Vivario in Alemaniam ad Bavarum*; *Vicentiæ dominatum affectat*, 103. B. *conducit Hengelmarium de Villandres*, 104. E. *instat restaurationi Civitatis*, & *Villarum*; *recipit nonnullos exules in gratiam Azonis Estensis*; *colloquium ejusdem Rhodigii*; *movetur per epistolam à Corrigiensibus de captione Parmæ*; *favet Mantuanis contra Veronam*; *studet*

studet recuperare Vicentiam; sororem Abbatissam jugulari jubet ob stuprum, 104. F. *favet Pisanis contra Florentinos*, 106. B. *suppeditat necessaria Joanni de Vigontia*, 107. B. *timet nescio quam Theutonicorum societatem*, 108. C. *reparat turrim Savonarolæ; gratulatur Andreæ Dandulo, Venetiarum Duci; convenit amice cum Mastino Scaligero; excipit prandio Legatos ejusdem*, 108. D. *colloquium habet cum eodem*, 109. B. *rebus publicis intentus varia præstat*, 109. C. *civitatem reparat, & districtum; imperat violenter; excipit hospitio Comitem Anoniæ*, 110. B. *includit carceri Odoricum de S. Lazaro*, 110. D. *crudeliter dominatur; justitiam exercet; auxiliatur Xicho de Caldenatio; Legatos mittit in Alemaniam pro pace; interficit Gulielmum & Lemizium de Dente; inimicos severissime persequitur; obviam prodit sorori Siciliæ Regis; recipit eandem hospitio Paduæ; conducit ad Lecturam Juris Raynerium de Forlivio*, 111. A. *virtutes ejusdem, & vitia*; 113. B. *vir immensæ libidinis eandem in aliis severissime punit; morbus ejusdem, & obitus; habuit à consiliis Petrum à Campagnola; Marsilium de Carraria Papafava sibi successorem legit*, 113. B. *sepelitur in Ecclesia D. Augustini*, 113. D

Ubertus de Cancellariis, *Potestas Paduæ*, 23. C

Venenum *Ubertino Carrariensi paratum a Vitaliano de Dente*, 103. F

Veneti *separantur à communione fidelium*, 10. F. *clades eorundem ad Thealdum castrum; restituuntur communioni fidelium*, 11. A. *agunt de pace inter Canem, & Paduanos*, 25. A. *agunt iterum de eadem*, 29. D. *imperant quodammodo Paduanis*, 54. C. *destruunt Forum Julii*, 71. B. *diffident a Scaligeris*, 75. C. *occurrunt Marsilio Carrariensi, eorundem Legato*, 76. B. *ineunt fœdus cum Florentinis contra eosdem*, 75. E. 76. D. *obsides recipiunt à Capitaneo Mestris*, 76. F. *produntur ab eodem; excurrunt in Patavinum agrum*, 76. F. *navigant contra Mestre*, 80. C. *muniunt exercitum Tarvisinum*, 80. D. *subveniunt Bovolentæ*, 81. E. *se jungunt Carolo, filio Boëmiæ Regis*, 82. E. *conjurant contra Scaligeros*, 83. B. *gratulantur Marsilio Carrariensi de dominio Paduæ*, 84. D. *Paduam adimunt Hezerino*, 85. C. 90. C. *Domini Tarvisii, & Castrofranchi*, 97. E. 99. D. *demoliuntur Treville castrum*, 102. B. *delent stipendiarios post concordiam Ubertini Carrariensis, & Mastini Scaligeri*, 109. B. *pugnant contra Zadrenses, & eos vincunt*, 117. E. *recuperant Istriam*, 126. E. *donant Jacobo Carrariensi amplissimam domum*, 127. A. *debellantur à Januensibus*, 132. C. *societatem ineunt cum Aragoniæ Rege contra Januam*, 132. C. *cladem ingentem accipiunt à Januensibus*, 134. A. *pacem ineunt cum iisdem, & Domino Mediolani*, 134. C. *timent Vicecomites*, 137. E. *avertunt Carolum IV. Imper. contra eosdem*, 139. C. *inimicitias contrahunt cum Carrariensibus*, 144. D. *Sal adimunt Paduanis*, 145. C. *privantur titulo Dominorum Dalmatiæ, & Crovatiæ*, 147. B. *perhonorifice excipiunt Franciscum Carrariensem*, 148. A

Venetiæ, 56. F. 74. E. 75. D. 84. B. 97. E. 120. C. *peste afflictantur*, 124. D. 127. B. *S. Paulus earundem*, 127. A

Venetorum *clades ad Mestre*, 77. A. *incrementa declinantibus Scaligeris*, 80. C

Veneze, 10. C. *datur Paduanis ab Estensibus*, 10. C

Vercellæ, 48. C. 49. E. 115. C. 120. D

Vercellinus Vicecomes, 100. E. *ejus filia capitur in pugna contra Loderisium Vicecomitem; liberatur*, 100. E

Verda, *neptis Canis Scaligeri, nubit filio Guizelionis de Camino*, 32. E.

Vericlum, 103. D. *capitur à Joanne de S. Cruce; devenit in potestatem Ubertini Carrariensis; recipitur à Malatesta*, 103. E

Verla, 18. A

Verona, 18. E. 26. E. 27. D. 36. C. 41. D. 50. A. 56. E. 58. A. D. 62. B. 68. C. 71. C. 79. B. 81. B. 82. C. 88. C. 91. F. 92. E. 98. D. 108. F. 109. E. 120. B. 129. C. 136. A. *sub dominio Scaligerorum*, 98. D. *ager ejus comburitur à Paduanis*, 18. E. *calamitates ejusdem*, 82. C

Veronenses, 9. A. 17. B. 19. F. 50. F. *tentant adimere Vicentiam Paduanis*, 9. E. *favent Florentis contra Pisanos*, 106. C. *eorum aliquot conjiciuntur in carcerem ob conjurationem Frignani*, 136. D. *timent Vicecomites*, 137. E

Vertius de Lando, *Placentinus*, 48. D. *tradit Placentiam Ecclesiæ*, 48. D

Vestes *Histrionum donum*, 70. A

Vexilli *delatio signum dominii*, 56. D. 60. C. 90. B

Vexillum *rubeum, proditionis argumentum*, 31. A

Ugo à Domino, 46. E. *Vicarius Tarvisii*, 46. E

—— De Macharuffis, 19. B

—— A Paella, 36. B. *mors ejusdem*, 36. B

Ugolino de Bagnacavallo, *Comensis*, 65. C

—— De Liazaris, *Potestas Paduæ*, 23. B

—— De Rubeis, *Episcopus Parmæ*, 66. E. 72. C

—— De Scrovegnis, *Axenæ Patavinæ Dominus*, 135. A. *affinis Estensium Marchionum; matrem habuit sororem Bertoldi patris Francisci, Marchionis Estensis*, 135. A. *comitatur Franciscum Carrariensem Capitaneum Ligæ*, 138. C. *creatur eques ab eodem*, 140. F

Ugutio de Fasola, 23. A. 31. A. *invadit dominium Pisæ, & Lucæ*, 23. A. 62. A. *obsidet castrum Montis Catini*, 23. A. *pugnat cum Florentinis, & eosdem vincit*, 23. B. *Magister militum Canis Tarvisium obsidet*, 26. E. *Lucam accipit, auxiliante Castrutio*, 62. A. *Ecclesiæ Thesaurum expilat; Castrutium carceri mancipat, mox liberat; Luca pulsus, & Pisis, excipitur à Cane; obit Vicentiæ*, 62. A

Vicecomites, 48. D. *pelluntur Mediolano; redeunt; Montiam capiunt*, 48. D. *dominium eorundem*, 49. E. *conjiciuntur in carcerem a Bavaro*, 50. C. *liberantur precibus Lombardorum*, 50. E. *tendunt contra Mutinam*, 137. E. *potentia eorundem*, 137. E. *Carolus IV. avertitur in Italiam contra eosdem*, 139. B. *sese illi offerunt per Legatos*, 140. C. *offerunt eidem etiam coronam ferream*, 140. D

Vicentia, 7. E. 14. A. 15. C. 27. D. 36. C 43. D. 50. A. 55. E. 58. A. 59. A. 93. A 98. D. 107. A. 120. C. 137. C. *Paduanorum tutelæ se tradit*, 7. F. *subditur eisdem*, 9. B. 12. A. *iisdem eripitur ab Henrico VII. Imp.* 13. A. 90. C. *sub dominio Scaligerorum*, 99. B. *obsidetur à Rolando de Rubeis*, 96. D. *eripitur Scaligeris à Paduanis*, 105. F

Vicentini, 9. B. 19. C. 50. F. *proditorie castra quædam dant Veronensibus*, 9. B. *produnt Vicentiam Henrico VII. Imp.* 13. A. *deficiunt à Scaligeris*, 96. D. *timent Vicecomites*, 137. E

Vicomercatum, 6. F

Victoria *Paduanorum de Cane ad Bassanellum*, 35. B. *Bavari de Federico Duce Austriæ*, 48. A

Victo-

Victoria *Caroli, F. Joannis Boëmiæ Regis, de Estensibus*, 64. A. *Estensium Marchionum de Legato Ecclesiæ*, 64. E. *Christianorum de Turcis*, 112, C. *Turcarum de Christianis*, 113. A. *Venetorum de Zadrensibus*, & *Ungariæ Rege*, 118. B. *Nicolai Tribuni Romæ de Columnensibus*, & *Ursinis*, 121. D. *Regis Arragonum*, & *Venetorum*, 132. D
Vicus argeris, 42. E
Vidorium, 57. B. *adimitur Tarvisinis à Rizardo de Camino*; 57. B. *deficit à Scaligeris*, 80. C
Viena, 54. D
Viginum *datur Marchionibus Ferrariæ à Mastino Scaligero*, 88. C
Vigontia, 29. D. 42. D. 96. D. *comburitur jussu Jacobi de Carraria*, 29. D
Vigozolum, 39. E. 41. F. *acquiritur Cani*, 43. D. *indebite occupatur ab Azone Estensi*, 100. B. *datur Carrariensibus ab Aldrevandino*, 135. E
Villa Alta, 129. B
——— Comitis, 22. B. 53. C
——— Curtis, 53. B. *crematur à Griffo de Villandres*, 53. B
——— Montisfortis, 92. E
——— Nova, 9. D. 18. E
——— S. Petri, 130. E
——— Plebis Sacci, 43. E. 52. B. 77. C. *comburitur à Cane*, 43. E
——— Turris, 83. D
Villæ Paduani districtus *tributariæ Est*, 52. B
——— Campi S. Petri, 54. B
——— Plebatus, 53. B
Villicus *equam suam præsentat Cani fugienti*, 36. B
Vincesilius, *naturalis Mastini Scaligeri*, 109. B
Vinciguerra, Comes S. Bonifacii, 24. A. *equitat contra Vicentinos; mors ejusdem*, 24. A
——— *Dictus* Pulce de Conigliano, 142. B. *creatur eques à Jacobino de Carraria*, 142. B
Viridarium *S. Justinæ Paduæ*, 33. E
Virtus *invidiam parit*, 22. C
Vitalianus De Dente, 103. F. *parat venenum Ubertino Carrariensi; mittitur ob id in exilium*, 103. F
Vivarienses *Vicentini*, 73. F
Vivarius Dens, *Vicarius*, 58. B. *creatur eques à Cane Scaligero*, 58. B
——— De Vivario, *Vicentinus*, 96. C. *agit de adimenda Vicentia Scaligeris*, 96. C. *quo pacto inclusus in pace Venetorum*, 98. D. *equitat ad Ludovicum Bavarum*, 104. B. *cædes ejusdem*, 104. B
Vizerius de Titulo, 75. A
Uldrevandinus, *Episcopus Paduæ*, 64. C
Ulricus de Valse *Major*, 31. D. 35. A. 36. A. 38. C. 42 A. 44. B. *agit de pace inter Comitem Goritiæ*, & *Canem Scaligerum*, 31. D. *intrat Paduam ejusque dominium recipit nomine Ducis Austriæ*, 31. F. *Legationem obit ad prædictum Ducem*, & *Ducem Karinthiæ pro pace inter Paduanos*, & *Canem*, 32. C. *ingreditur iterum Paduam*, 35. E. *fugat Canem de Campo*, 39. B. *obsidet Montemsilicem*, 37. B. *discedit Padua*, 38. C. *equitat Vicentiam ad colloquium Canis; tendit iterum in Alemaniam*, 39. A. *capitur à Bavaro*, 48. A. *Paduam liberat obsessam à Cane*, 127. F
Ungaria, 123. A. 127. C. 148. B
Ungariæ *Rex*, 115. D. 122. A. *erigitur contra Venetos pro Januensibus*, 133. B. *contendit coram Cæsare contra eosdem pro Zadra*, & *Istria; minatur Tarvisio; redit in gratiam cum Venetis*. 133. B. *odit eosdem propter Zadram*, 144. C. *obsidet Tarvisium; equitat Coniglianum; redit in Ungariam*, 144. C. *Zadram oppugnat*, 144. E. *pacem init cum Venetis*, 147. B. *tituli ejusdem*, 148. B
Vonicenses *deficiunt à Venetis*, 144. E
Vonicum, 144. E
Urbinum, 103. C
Urcei, 63. D. *eorum mœnia donata Scaligeris ab Azone Vicecomite*, 63. D
Ursius, *Judex Uberti de Cancellariis, Potestas Paduæ*, 23. C. *decapitatur*, 23. C
Utinenses *renuunt recipere Patriarcham Aquilejensem*, 143. C
Utinum, 129. C. 139. C. 143. C

X.

XIcus de Caldenatio, 67. A. *rebellis Scaligerorum*, 67. A. *obtinet Marosticam*, 95. B. *includitur in pace inter Venetos*, & *Scaligeros, modo restituat Marosticam*, 99. A. *restituit eam Alberto Scaligero*, 102. E. *infestatur ab Episcopo Tridenti*, 111. B. *emit Vicariatum Feltre*, & *Civie*, 118. E. *capitur ab Hengelmario de Villandres; liberatur opera Jacobi Carrariensis*. 118. E. *devenit ad mandata Caroli IV. Imper.* 121. A

Z.

ZAdra, 115. B. 118. C. *describitur; deficit à Venetis, redit ad eosdem*, 118. C. *caput Regni Ungariæ*, 144. C. 146. D. *proditur Ungariæ Regi*, 146. D
Zambonetus de Curte, 109. C. *obitus ejusdem*, 109. C
Zambonus Dotus, 140. F. *creatur eques à Francisco Carrariensi*, 140. F. 143. E. *proditor ejusdem perpetuo carceri mancipatur*, 144. A. *occiditur ab agnatis*, 144. B
Zaninus Contarenus, *Potestas Paduæ*, 100. A. 102. E. 127. D
——— Dandulus, *Potestas Paduæ*, 118. A
——— Moresinus, 86. B
——— De Peraga, 135. B. *uxorem ducit Bonamfœminam*, 135. B. *comitatur Franciscum Carrariensem, Capitaneum Ligæ*, 138. C. *creatur eques ab eodem*, 140. F
Zapinus à Mirandula, 62. A
S. Zenonis Castrum, 8. B. *deficit à Scaligeris*, 80. B
Zilbertus, *filius naturalis Canis*, 60. D. *conjurat contra germanos; carceri perpetuo mancipatur*, 60. D
Zilinetus Zilberti, 95. E. *captio ejusdem*, 95. E
Ziliola Carrariensis *nubit Henrico, Goritiæ Comiti*, 129. C
Ziliolus, *Advocatus Tarvisii*, 81. C. 95. C. *in carcerem truditur*, 81. C. *liberatur*, 95. C
——— De Ugonibus, 87. F. *fit miles ab Azone Vicecomite*, 88. B
Zilius de Casali, *Legum Doctor*, 148. A
——— A Mantella *Domicellus Ubertini Carrariensis*, 88. F. *mors ejusdem*, 88. F
Zinus de Macharuffis, 64. B. *cædes ejusdem*, 64. B
Ziroldus de Barbis, 77. B
Zordanus de Forzate, 47. C. *confinatur de Padua*, 47. C

FINIS.

SUPPLEMENTUM AD CORTUSIORUM HISTORIAM

Ex MS. Codice

COMITIS PII DE COMITIBUS,

Patricii Veneti,

Nunc primum editum.

BENEVOLE LECTOR.

Ortusiorum *hanc* Historiam *Tibi non solum exhibemus nitidissimam*, & *priori editione longe commodiorem, sed & insigni Accessione integritati suæ restitutam. Experti sumus hic Mæcenatem Excellentissimum* Comitem Pium de Comitibus, *Patricium Venetum. Impressio jam erat absoluta, cum acciperemus, exstare in Bibliotheca ipsius Codicem MS. continentem* in principio Libri II. *plura, quæ desiderantur in aliis tum MS. tum editis. Horum nobis Reverendissimus ac Doctissimus* D. Petrus Catharinus Zenus, *Clericus Regularis de Somascha* Venetiis, *pro ea, qua in nos est, benignitate procuravit copiam*, & *transmisit apographum, ad Codicem supra dictum fidelissime & diligentissime descriptum. Nos ea, quæ publico non inviderunt tanti Rei literariæ Benefactores, cimelia nunc Tibi*, Benevole Lector, *eodem, quo* Historiam *ipsam, modo, Indiceque addito, offerimus typis exscripta.*

LIBER II.

Qualiter Ugutio *de* la Fagiola *conflegit* [sic] *Principem* Tarantinum *cum suo exercitu de* Apulia.

Ost Serenissimi D. *Henrici* Romanorum Imperatoris decessum, *Pisani* propter trigam, in qua eos reliquit, instituerunt virum nobilem, & potentem *Ugutionem de la Fagiola* in suum Capitaneum, & defensorem; quia sua prompta industria quasi omnes Barones, qui consueverant militare cum Domino Imperatore ad ejus stipendium excitavit; quibuscum multa castra, & loca districtus *Pisarum*, quæ violenter tenebantur, suæ jurisditioni subjugavit; & interim tantum tractavit, quod habuit civitatem *Lucæ*, quæ per *Guelfos* tenebatur. Qua capta, postmodum usque penes civitatem *Florentiæ* reartabat: itaque *Florentini* vix poterant ab ea parte civitatem (sic) ad loca sua exire. Et cum dicta gente sua multa castra & loca, & villas *Florentini* districtus consumavit, & sibi supposuit, & interim obsedit castrum *Montis catini* districtus *Lucæ*, quod per extrinsecos *Guelfos* de *Luca* in favorem *Florentinorum* detinebatur; nihilominus transcurrendo usque ad *S. Miniatum*, & alibi per Comitatum *Florentiæ* derobando. Sic ea videntes *Florentini*, & de manibus *Ugutionis* præfacti (sic) evadere non posse, omni potentia, qua potuerunt, quamplures Ambassiatores Regi *Roberto* in *Apulia* Imperii rebelli, cum promissionibus multis, & thesauris transmiserunt, ut penitus ipse Rex *Robertus* ipsis in tali puncto succurrat, & subsidium transmittat. Sic & ipse Rex *Robertus* multos ejus Barones ad prædicta invitavit. Quæ audiens *Ugutio* præfactus Capitaneus communium & populorum Civitatum *Pisarum*, & *Lucæ*, omnes Imperii fideles, & amicos per *Italiam* constitutos sibi succurrendum convocavit; & quod omnino intendit dicto Regi *Roberto* ejusque complicibus resistere; quare idem *Ugutio* cum omni suo militum, & peditum conatu tam *Pisanorum*, & *Lucanorum*, quàm *Tusciæ* & alibi convocatorum, exivit in campis, & tentoria sua fixit in monte, & in plano circa *Montem catinum* prædictum. Continue castrum ipsum, & locum cum ædificiis, manganis, & balistis debellando. Et tamdiu ipsum obsedit, quod intrinseci vix poterant se tueri; & se *Ugutioni* prædicto dedissent, nisi quod immediate Princeps infrascriptus eis auxiliarit, ut inferius continetur. Princeps *Tarantinus* frater divi Regis *Roberti*, ejus mandato, & cum *Cha-*

volo filio suo, & *Petro Tempesta* fratre dicti Principis, cum magna militum comitiva de *Apulia* in subsidium *Florentinorum* advenit de mense Augusti, & civitatem *Florentiæ* est ingressus, ubi magna gentium tam equitum, quàm peditum multitudo erat congregata, & ibidem totum suum composuit exfortium, & misit nuntios suos ad *Ugutionem* consistentem etiam cum suo exfortio circa *Montem catinum*, ut supra, quatenus inde cum gente sua discederet; alioquin disfidabat eum in havere, & persona. Quibus *Ugutio* respondit quod intendebat habere dictum castrum cum omni honore, & si volebat constituere aliquam pugnam, quod ad eum veniret, quia ipsum expectabat. Reversus nuntius ad dictum Principem, disfidato ergo *Ugutione* cum gentibus suis per dictum Principem, ipse Princeps cum omni suo exercitu, & Baronibus exivit de *Florentia*, & se in campis opposuit in valle prope montem dicti castri ab alia parte foveæ, per quam labitur quædam aqua tepida, quæ appellatur *Nebula*, exiens de paludibus illis, & ab alia parte foveæ erat *Ugutio* cum dicto suo exercitu. Sic stantibus exercitibus utriusque partis, & in campis anttendatis, quampluries Princeps appellavit *Ugutionem* ad bellandum, cui respondebat *Ugutio*, quod transiret foveam, quia paratus erat levem committere pugnam. Veruntamen quoniam ex Principis gentibus aliquando, & sæpius cum gentibus *Ugutionis* inter se luctabant, non audebat ergo *Ugutio* assumere prælium, quia provisis gentibus suis habebat in exercitu suo circa III. M. milites, & XX. M. pedites. & examinatis gentibus Principis habebat in suo exercitu bene IV. M. milites, & XXX. M. pedites. Expectabat etiam *Ugutio* gentes D. *Canis Grandis de la Scala* & aliorum fidelium Imperii de *Lombardia*, quæ ipsi continue succurrebant, quam citius valebant, licet nondum ad exercitum applicuissent. Et sciebat etiam *Ugutio*, quod quasi omnia castra *de la Sameraja*, & aliunde circum circa exercitus prædictos Principi prædicto subdita facta sunt, quæ prius *Ugutio* detinebat. Tamen paucis diebus stetisset *Ugutio* cum exercitu, quod victualibus prorsus defecisset; & sic expectando utraque pars stetit in campis usque in diem jovis 28. mensis Augusti prædicti; & audiens ipse Princeps, quod D. *Canis* prædictus *de la Scala* magna cum militum gente ad exercitum *Ugutionis* personaliter, & celerius applicabat, se caute in nocte amovit de campis signa cum actis faciendo velle discedere, & fecit acies suas ita arctari, ne *Ugutio* perpenderet se de dolo: volebat enim se ad ardua montis versus *Birinagiam* tendere cum omni suo exercitu causa capiendi stratam, passum, & pontem *Pisarum*, ne gentes, & victualia de *Pisis* Lucam, & aliunde ad exercitum *Ugutionis* deportarentur; & etiam ne gentes D. *Canis*, continue venientes sibi auxiliarentur, & si Princeps fecisset, quæ ordinaverat, revera *Ugutio* cum gente sua erat interclusus, & sopitus. Et illa nocte non perpenso *Ugutione*, CCC. Equites, & M. pedites de gente Principis, à montanis, & abditis, cum armis & victualibus, castrum *Montis catini* intraverunt pro muniendo locum. *Ugutio* tamen caute egit, quia statim ea nocte sentiens motum Principis cum comitiva sua bene admonita, armis præparata tam equo quàm pede, & omni tarditate postposita inordinate occurrit ad passum in loco, ubi *Carbuscheto* inter Castrum *Montis Catini*, & Castrum *de Bugiano* versus *Bruinagia*; & habuit passum ante quàm Princeps. Videns hoc D. Princeps, statim disfidavit *Ugutionem*, & fecit acies suas armis præparari ad pugnam. Quæ videns Comes *Montisfeltri*, illi de * *Petraviala* de *Arricio*, & alii nobiles comitivæ *Ugutionis*, eidem *Ugutioni* dixe-

* Pena-vala.

A runt, quod astringeret omnes gentes suas, ne ad pugnam sic inordinatè vadant. Sic & *Ugutio* convocavit ad se omnes Barones, Duces, Capitaneos, & Comestabiles suæ comitivæ, & ita ordinavit: videlicet, quod omne caput tam equitum, quàm peditum inter suos præcipiat pœna gravi, quod nullus eques, seu pedes, audeat aciem suam exire ullo modo, & si eis contigerit victoriam habere, nemo equum descendat, nec de acie exire præsumat, sed fugientes inimicos penitus desolet, & consternat; nec ad aliquem capiendum, vel spoliandum manum injiciat, donec strages du-

B rabit. Hoc etiam verbum arrengavit *Ugutio* Baronibus suis, & ceteris sui exercitus proposuit dicens: *Anotet unusquisque, quod olim divæ memoriæ Rex Conradinus cum commisisset pugnam cum avo hujus principis, & inito bello Rex præfactus vicit, in qua victoria omnes ipsius gentes inceperunt spoliare cambum, & derobare, credentes vicisse inimicum minorem; qui reassumptis suis viribus in spoliatores, & prædatores cum acie sua irruit, & demum eos conflegit (sic): Quapropter ipsum Regem Conradinum multis proditionibus captum idem Charolus avus prædicti Principis fecit ense decapitari, & omnes suæ comitivæ postquam capti fuerunt, sævissime martyrizavit, ne-*

C *mini parcens; quorum alios necari fecit dira morte, alios dimisivici (sic) & alios obcæchari (sic) jussit; Ac etiam omnes sint memores & revigeant (sic) vires suas ob mortem D. Henrici Romanorum Imperatoris nuper decessi.* Quibus dictis & aliis per *Ugutionem*, omnes suæ gentis reconfortati sunt & alta voce exclamare ceperunt, dicentes: *In inimicos, in inimicos, quia melius est nobis hac probitate mori, quàm miserabiliter evadere cum miseria & dolore.* Unde *Ugutio* in continenti acies suas equitum, & peditum in hunc modum ordinavit, quia in prima acie posuit omnes *Italos*, & *Franciscum* ejus Filium, & *Spinetum* pro ducibus, & primis percusso-

D ribus. In secunda acie *Teotonicos*, & *Ultramontanos* stipendiarios suos. In tertia verò posuit *Tuscos*, *Pisanos*, & *Lucanos*. Et coadunatis aciebus suis cæteros scutiferos suæ comitivæ bene armis fulcitos, & equis anteposuit, aciem primam Principis insultando, qui debellantes fracti fuerunt, quarum major pars periit. Sed duratis ictibus primis per primam aciem Principis, ubi erat D. *Petrus Tempesta* pro Capitaneo, credentes unam acierum *Ugutionis* fractam esse, accesserunt viriliter contra *Ugutionem*, ita quod postea ejus acies quasi fuit conflicta: & acies secunda quasi obmissa debilitabatur, & vix quod tunc non amisit *Ugu-*

E *tio*, quia etiam acies prima *Ugutionis*, jam conflictis suis scutiferis, in aciem primam Principis accedere non valebant, quoniam Princeps sic eam construxerat, videlicet quod milites interclusit de lanciferis suis cum lanceis longis, numero X. M. & eos composuit à latere versus acies *Ugutionis*. Quæ videns *Ugutio* misit, pro Balisteriis *Pisanis*, qui erant numero IV. M., & eos sagaciter ordinavit in hunc modum: quod eorum tertia pars sagittet in lanciferos dicti Principis; alia tertia pars immediate balistas suas ponderet cum muschettis, & quadrellis, & sagittet; alia vero tertia pars post-

F modum jam ponderatis balistis, recutiat (sic), & frequentando sagittare non cesset; & omnes inspiciant primo in lanciferos sagittare, & postea in equos militum Principis, & sic fecerunt. Deus quidem inspiravit dictum *Ugutionem*, quia ordinatis sic prædictis, sagittantes dicti balisterii a lateribus lanciferorum Principis, eos fortiter percusserunt. Ipsi autem sentientes sagittas, & jam vulnerati cadebant, & sic lanceas suas devalare (sic) relaxabant; nihilominus acies prima *Ugutionis* suos balisterios exequendo, & *Christi* nomine invocato, devoluto vexillo, & ostenso Imperii signo, gentes omnes *Ugutionis* alta voce exclamarunt

contra

contra inimicos: *morti, morti.* Quare & milites aciei primæ Principis videntes lanciferos suos conflictos valde sunt perterriti, & tanto magis *Ugutionis* acies, & reliqua sua comitiva vires resumpsit, & ininimicos viriliter, & hostiliter invaserunt, & profunde. Deus autem principem obcæcavit: quando enim dissentavit pro capiendo passum prædictum, sui balisterii posuerunt super salmas suas balistas; itaque ad pugnam ipsas non habebant. Tandem secunda & tertia *Ugutionis* acies simul commixta cum acie prima principis fortiter bellabant unanimiter, & processerunt viriliter inimicos invadendo, & sic tam fortiter bellarunt, quod primam, secundam, tertiam, & reliquam aciem Principis intraverunt, & denuo eas omnes in conflictum posuerunt *Teotonici*, & *Itali*, tam pedites, quam equites *Ugutionis*, qui in aciebus erant compositi, de sua acie non exeuntes; sic eis *Ugutio* jam ordinaverat, percutientes hinc, & inde nemini parcentes, continue eos insequentes, lanciferi, baraterii, & alii, qui in acie non erant compositi, prosternatos confundentes, & exspoliantes. Et sic *Ugutio* victor fuit, quia nemo de suis aciebus durante strage descendit equum, nec ad aliqua spolia se dirigebat; itaque strages illa & fuga duravit, à solis ortu, usque ad occasum, & hoc fuit die Veneris * 28 Augusti; qua die fuit decollatio *B. Jo. Baptistæ.* Duravit cædes, conflictus, & fuga inimicorum per 14 milliaria terræ, & plus, & vocatur planities, ubi fuit dictus conflictus, *Planum Carcellæ*; super qua planitie dominantur castra *Montis catini*, *Montis sumatri*, *Montis victorini*, & *Bugiani.* In quo verò conflictu perierunt III M. equites, & bene XV mil. pedites numerati, de gentibus dicti Principis inter mortuos, & captivatos, inter quos consignati fuerunt vivi dicto *Ugutioni* infrascriptos (*sic*) Barones, Nobiles, & Magnates, videlicet D. *Pinus de la Tosa* de Florentia, *Bernardus de S. Miniato*, *Plebanus de Gerardinis*, *Doffus de Spina*, & alii quamplures de melioribus Baronibus *Apuliæ* & dicti Principis *Florentiæ*, & *Tusciæ.* De mortuis vero reperti fuerunt *Carolus* filius, & *Petrus Tempesta* frater dicti Principis; D. *Rosalinus de la Tosa*, D. *Rodulphus de Malphigis*, D. *Lippus de S. Miniato*, D. *Carrocius*, D. *Lucius de Opicis*, D. *Opizo*, D. *Talanus de Carecullis*, & alii quamplures de melioribus Nobilioribus, & propinquis dicti Principis, & *Tusciæ.* De gentibus autem *Ugutionis* jacuerunt mortui in campo *Franciscus* ejus natus. D. *Joannes Gatocius*, qui ferebat in prælio vexillum imperiale, *Stephanus* nepos D. *Hostiensis*, *Leo de Camposachis*; quidam de *Ciprianis*, & plures alii Nobiles vulnerati fuerunt in primis ictibus: Princips quidem, relictis gentibus suis totis, & salvis, quæ erant XX. M. & plures, ponderatis thesauris, victualibus, trabactis, palavonibus, balistis grossis, ac parvis, ac aliis bellicis armis & apparatis (*sic*) suis in fugam conversus effugit in *Monte sumano* non longe à loco, ubi fuerat conflictus. Quæ audiens *Ugutio* castra sua figi iussit circa dictum locum, & nocte illa proxima Princeps præfatus cum illo residuo suarum gentium modico tanquam lepus à venatore persecutus, metu viam, neque locum tenens, exivit de castro, & sic confusè ivit *Florentiam.* *Ugutio* verò altera die summo mane, credens intercludere, & habere dictum Principem in *Monte sumano* versus dictum locum cum gente sua equitavit, & habuit dictum locum, & fortilitias, ubi fugerant quamplures Nobiles ex Majoribus domibus *Tusciæ*; scilicet D. *Jacobus de Rubeis*; *Lapus de Prato*; *Joannes* D. *Cursii de Donatis*; *Appaldus*, & quidam Filius D. *Francisci de Gisleriis* de *Bononia*, qui omnes se reddiderunt *Ugutoni*, & affidati fuerunt per ipsum à morte, tamen ipsos omnes captivavit, & similiter castrum *Montis catini*, nec non castra multa, & alia loca, quæ per extrinsecos *Guelfos Lucæ*, & per *Florentinos* tenebantur, in manibus Dicti *Ugutionis* se reddiderunt. Residuum autem gentium Principis evasum de manibus trucidantium *Ugutionis* pauci vixerunt. Et *Ugutio* ordinatè cum omni suo exercitu se in campis castrametatus est, ubi stetit per decem dies continuos post conflictum, & tertia die post dictum conflictum milites D. *Canis*, & *Lombardiæ* supervenerunt in exercitu dicti *Ugutionis*, de quibus non modicum se exaltavit, quos in continenti misit ad *Seravallum* prope *Pratum*, ut custodirent, ne inimici occurrerent in spoliatores campi, & ibi steterunt, donec spoliatum fuit campus cædis; & captivi congregati fuerunt, & ibi gentes *Ugutionis* habuerunt victualia opportuna de illis, quæ Princeps ad exercitum suum duxerat, & in campo cædis prædictæ, ubi necatus fuit *Carolus* filius dicti Principis, super ejus corpus factus fuit miles Comes *Veti de Pisis*, natus olim Comitis *Gerardi* olim decapitati, cum illustri Rege *Conradino*, per avum dicti *Caroli*, in memoriam diu recordandam. De quo vero conflictu omnes Imperii fideles & amici cum cordis jubilo psallant Deo nostro, & hymnum cantent, qui eos eduxit hodie de lacu miseriæ & de luto fecis; quoniam si Princeps victor fuisset, nemo ausus esset deinceps Imperii nomen invocare.

* 29 Aug.

Decessum (*sic*) Philippi *Regis Franchorum.*

De mense Decembris 1315. *Philippus* Franchorum Rex obiit. Cum enim ivisset ad venandum cum proceribus suis, invento quodam apro, eum sequebatur; & quidam nobilis miles ipsius Regis volens cum sagitta aprum percutere, Regem suum prædictum peremit. Et sic *Lodovicus* primogenitus dicti Regis in *Franchorum* regnum successit, & factus est Rex. Et postmodum idem *Lodovicus* Rex maximum amovit exercitum cum gente sua adversus comitatum *Flandriæ*, eos disfidando

Qualiter Ugutio della Fagiola *de civitatibus & Dominio* Pisarum *&* Lucæ *expulsus fuit; &* Castrutius *de* Antermenellis *factus est Capitaneus generalis Populi* Lucæ.

Die Lunæ 12 Aprilis 1316 expulsus fuit *Ugutio de la Fagiola* de dominio, & Capitaneatu civitatum *Pisarum*, & *Lucæ*, cum multis *Teotonicis* suis, per eosdem *Pisanos*, & *Lucanos.* Et in continenti dimissus fuit de Carceribus *Castrutius de Antermenellis* de *Luca* quem *Ugutio* prædictus captivaverat, & decapitare intendebat, statimque *Lucani* propter industriam, & sensum suum, ipsum in Capitaneum generalem populi *Lucæ* elegerunt & constituerunt.

Qualiter D. Gueceri *de* Camino *accepit civitatem* Feltri *& expulsit* (*sic*) *Episcopum.*

De mense Junii ejusdem anni, circa horam nonæ, D. *Guiceri de Camino* cum sua gente habuit, & recepit civitatem *Feltri*, & expulit Episcopum, qui eam subjugabat, & multa etiam castra dicti districtus post hoc sibi subjugavit.

Decessum Lodovici *Franchorum Regis.*

Lodovicus Franchorum Rex de hoc sæculo transmigravit die 25 Junii ejusdem anni nullo relicto herede; tamen Uxorem suam Filiam Regis *Ungariæ* gravidam reliquit; itaque Regnum *Franchorum* orphanum est, & impleta est scriptura dicens: *Tu regnum Franchorum desolaberis, & diminueris capite: possessio itaque tua in Aquilam convertetur, & ab Aquila cum Leone penitus desolaberis.*

Qualiter Comes Goritiæ *cum D.* Gueceri *de* Camino *venerunt in* Verona, *& confirmata fuit parentella inter D.* Gueceri *prædictum, & Dominos de* la Scala.

D. *Henricus* Comes *Goritiæ*, & similiter D. *Gueceri de Camino* de *Tarvisio* venerunt in *Verona* die 29 Octobr. ejusdem anni, & postea iverunt simul cum D. *Cane Grande* ad Terram *Vincentiæ*, ubi composita, & facta fuit parentella dandi *Vividam* natam olim D. *Albuyni de la Scala* filio ipsius D. *Gucceri*, qui etiam natus est de una Filia Comitis *Vinciguerræ de Sancto Bonifacio*. Quibus peractis, prædicti Comes *Goritiæ*, & *Gueceri* in eorum contractis redierunt. Et postmodum de mense Decembris sequentis venit idem D. *Gueceri* cum magna gentium comitiva, & ipsam puellam die 23 Decembris duxit secum in civitatem *Feltri* honorifice associatam cum maximo triumpho, & lætitia.

Qualiter per D. Canem Grandem, *Ancianos, Gastaldiones, & Consilium Communis* Veronæ *jurata fuit obedientia & honor Regi* Romanorum.

DIe 16 Martii 1317 coram nobilibus viris Dominis *Conrado* Comite *Basile*, & *Joanne à Lettis* cive *Veronensi*, Legatis, & Ambassiatoribus solemnis, & illustris viri D. *Federici de Austria* Romanorum Regis Electi, magnificus D. *Canis Grandis de la Scala* sacri Imperii Vicarius in *Verona*, & *Vincentia*, D. *Ugolinus* de *Clesso* ejusdem potestas in *Verona*, Gastaldiones, Anciani, & Consilium communis *Veronæ*, juraverunt subjectionem, obedientiam, & honorem præfati D. *Federici* Regis; & pro communi & hominibus *Vincentiæ* similiter juraverunt, & hoc super sala majori palatii communis *Veronæ*, ubi more solito erant congregati. Jam juraverunt ligam, & unionem firmiter tenere cum ipsis Ambassiatoribus, & Sindicis præsertim, ad hoc recipientibus vice, & nomine illustris viri D. *Leopoldi* fratris dicti Regis, & Ducis *Austriæ*, & aliorum fratrum suorum; similiter, & ipsi Sindici juraverunt, de manutenendo, & adjuvando sese ad invicem contra quascumque personas, & illud idem fecerunt Vicarii *Mantuæ* his diebus.

Hic Sydus mirabile apparuit.

SYdus quoddam in cælis apparuit die sabbati ultimo Aprilis ejusdem anni hora mediæ tertiæ, expandens comas igneas velut fulgum (*sic*) divisum in 4 partes à loco, ubi sol in meridie continetur; rutilando illas comas igneas versus Austrum: quæ omnia per universam *Italiam* visa fuerunt.

Qualiter Gilibertus *de* Corrigio *cum aliis* Guelfis *tractavit cum* Paduanis, *quod* Vincentia *raperetur de Dominio D.* Canis.

CUm D. *Canis Grandis* circa Civitatem *Brixiæ*, & ejus districtum his diebus cum exercitu suo extitisset, immediate D. *Gilibertus de Corrigio* exul *Parmæ* cum suis suggestionibus & proditionibus tales ordinabat tractatus; videlicet, quod *Cremonenses* scilicet cavalcabones incipiant frangere pacem, & inimicos suos, expellere de civitate *Cremonæ*, item quod *Bononienses* cum *Ferrariensibus* debeant invadere civitatem *Mutinæ*, quæ per Vicarios *Mantuæ* dominatur, & custoditur, ipsi autem ipsam debellare volunt, item quod *Paduani* debeant coadjuvare bannitos *Veronenses*, *Mantuanos*, & *Vincentinos*, & cum cæteris *Vincentinis* proditoribus intrinsecis ordinare de invadendo civitatem *Vincentiæ*, & ipsam intrare, & accipere, & gentes omnes Domini *Canis Grandis*, nec non D. *Bailardinum* de *Nogarolis*, tunc Potestatem *Vincentiæ* pro ipso D. *Cane Grande* duræ mortis tradere supplicio, & sic tractavit. Quæ omnia sciebat, & sentiebat D. *Canis* prædictus. Tamen D. Deus noster vigilans super hæc cornua destruet malorum, qui tantas abominabiles nequitias ordinant.

A *Qualiter* Cavalcabones *de* Cremona *fregerunt pacem*, *& jura*, *& de* Cremona *expulerunt omnes applicantes parti sacri Imperii.*

CAvalcabones de *Cremona* consistentes in pace cum omnibus suis dolose, & occulte *Brixiam* pro CC. equitibus transmiserunt, qui die Dominico 15. Maji ejusdem anni de nocte ad civitatem *Cremonæ* equitarunt, ita quod die lunæ sequenti dicti *Cavalcabones* cum ipsis cc. militibus invasi sunt civitatem *Cremonæ*, & expulerunt de ipsa civitate D. * *Penzinum Penconum*, & omnes ejus complices, & plures *Gibellinos* morti tradiderunt; & sic pacem fregerunt. * Ponzonum.

B *Qualiter Comes S.* Bonifacii *cum* Veronensibus *extrinsecis &* Vincentinis *similiter extrinsecis*, *& cum* Paduanis, *& stipendiariis* Paduæ *aggressi sunt civitatem* Vincentiæ.

PAduani ex tractatu jam facto putantes forte quod D. *Canis Grandis* esset circa *Lonadum* cum exercitu suo, ut erat, ad se vocarunt D. *Vinciguerram* Comitem *S. Bonifacii* de *Verona* exulem, & *Piscaresium de Delphinis* de *Pischeria* bannitum *Veronæ* die sabbati 21 Maji ejusdem anni, & ipsis ordinaverunt, & imposuerunt, quod vadant *Vincentiæ* cum bannitis *Veronæ*, *Mantuæ*, & C *Vincentiæ*, & aliis stipendiariis coadunatis, quia jam ordinaverant quampluribus *Vincentinis* intrinsecis, quod crastina die ipsam civitatem debent invadere, & de manibus D. *Canis Grandis* rapere. Et si contigerit civitatem ipsam ingredi, & palatium ascendere statim signa ostendant, quia præparati erunt cum Populo, & militia *Paduæ* *Vincentiam* occurrere, eamque sibi subjugare multa eis promittendo. Qua vero die sabbati, in vesperis, & tardius, Comes & *Piscaresius* prædicti, cum cæteris civibus *Paduæ*, cum stipendiariis & bannitis *Veronæ*, *Mantuæ*, & *Vincentiæ*, qui e- D rant numero IV M. equites & M. D. pedites benè armis muniti, sibi invicem ministrante civitatem *Paduæ* exierunt, & direxerunt se versus *Montegaldam*, sonum facientes ire *Ferrariam*.

Hic D. Canis *succurrit* Vincentiam.

VEre cum D. *Canis* præfatus totum tractatum ad proditionem prædictam sciret, & sentiret, quam *Vincentini* interiores cum extrinsecis & *Paduanis* ordinabant, scilicet civitatem suam *Vincentiæ Paduanis* tradere dolose, sciens etiam diem, & horam, quando venire debebant; exivit de *Verona* die sabbati prædicto 21 Madii post nonas, quo die celebrabatur festivitas *B. Zenonis*, ver- E sus *Vincentiam* equitavit continuos milites sui terrerii, & ferentes eum unanimiter sequendi; & sero jam facto ipse cum tribus tantum sociis equitavit, & gentes alias suas dimisit continue venientes, & occultè nocte illa ingressus est Civitatem *Vincentiæ*, ne ab intrinsecis *Vincentinis* sentiretur, relinquens attente *Ugutionem de la Fagiola* cum tota comitiva ad *S. Lazarum*, ubi se repansaverant cum equis per magnam oram noctis, attendentes hi, qui continuè veniebant ibidem, prout D. *Canis* sibi ordinaverat. Ea nocte D. *Canis* occultè in civitate *Vincentiæ* consistens Christum, & gloriosam *Mariam* ejus Ma- F trem, & *B. Zenonem* protectorem Civitatis *Veronæ* & populi ejusdem continuè exorans, sibi & suis gentibus auxiliandum, cum potestate suo D. *Bailardino* vigilans, sagaciter custodes ad fortilitias Civitatis ordinavit. Qua nocte in matutinis diurnis inimicorum prædictorum cæteri pedestres cum lanceis longis murum Prædevallis ascenderunt, & in Civitate *Vincentiæ* per scalas, quas intrinseci proditores ibi apportaverant, descendebant. Et D. *Canis* sentiens, & sciens omnia, tunc descendit Palatium, & solus occultè ivit visum, quod *Paduani* faciebant, & invenit eos descen-

scendentes muros civitatis continue illos confortando, quod velociter descenderent, quia haberent Civitatem quiete, ipsi verò credentes ita fore, velocitabant & descendebant, quantum valebant, & jam plures ex ipsis venerant usque ad Palatium habitationis D. *Cani* cridantes & dicentes: *vivat P. Vincentiæ, & Canis de la Scala penitus moriatur.* Videns ergo D. *Canis*, quod jam bene cc. & plures ex ipsis transierant muros & intraverant civitatem, misit pro *Ugutione* prædicto cum militia sua, qui expectabat ad S. *Lazarum*, & interim cum stipendiariis suis ac lanceis longis se ostendit, & cognoscere fecit à dictis *Paduanis* transactis, & ipsos in continenti posuit in conflictum eos occidendo & trucidando, ita quod ex ipsis mortua exstiterat major pars: alii verò fuere capti. Interim *Ugutio* cum *Teotonicis*, & militia tota venit, & coadunati sic existentes ad portam *Bericæ* Comes *S. Bonifacii* & *Piscaresius* prædicti cum comitiva sua equitum, & peditum in Burgo existentes confusionem illorum, qui muros transierant, ignorantes, & expectantes, quod portæ Civitatis eisdem aperiantur ad ipsas portas civitatis venerunt, volentes ipsas in terram projicere, & custodes dictæ portæ, prout eis ordinatum erat per D. *Canem*, simulabant dormire. Sentiens ergo D. *Canis* inimicos suos extra portam jussit ipsam aperiri; & claves tunc ibi non erant, quas in continenti ibi adduci fecit; & interim quod claves apportabantur, Dominum *Zilibertum* olim nobilis militis Domini *Zulineti* ejus socium, & *Antonium de Curtarolo* nobilem civem *Paduæ* exulem cum IV. M. nobilibus *Teotonicis* ibidem militiæ sacramentis primo conformavit; & apportatis clavibus portas ipsas aperire fecit, & inspiciens vidit maximam peditum multitudinem, a lanceis longis, & balistis, & manarolis ante portam, & super stratam *Burgi*, & per totum, & maxime in exitu portarum erant certæ mastratæ à lanceis longis ab utraque parte viæ, qui satis bene & ordinate stabant ad sui defensionem, ut videbantur. Deinde usque ad coronam magnam, quæ est in medio dicti *Burgi*, distantem à porta *Berricæ* forte per unam balistratam totum (*sic*) stratam, & portualia plena erant peditum armatorum. In qua quidem crosaria erant Comes, & *Piscaresius* prædicti cum dictis IV. M. militibus mascherati. Quæ videns D. *Canis* sine aliqua deliberatione cum forte XL. equitibus, qui eum vigorose sunt secuti, pertransivit pedites prædictos usque ad aciem prædictorum IV. M. militum, & cum vidit ipsos exclamare, cæpit alta voce contra ipsos dicens: *morti, morti*, & similiter omnes sui fecerunt, & in continenti cum ipsa modica gente ipsos viriliter & hostiliter invasit, & denique eos posuit in conflictum. Dicerent forte aliqui, quid faciebat *Ugutio de la Fagiola* cum tota comitiva militum, quam ducebat, quod non succurrebat D. *Cani*. Vobis dico, quod quando D. *Canis* cum illa modica gente pertransivit pedites prædictos, quod ipsi non se opposuerant ei, nec percusserunt aliquem eorum, credentes ipsos esse de proditoribus *Vincentiæ*, qui eis tradebant civitatem, & maxime ex eo, quia, quod aperta fuit porta, in exitu ejusdem erat domi *Conradus Nedus* nobilis miles *Teotonicus* comestabilis, & stipendiarius D. *Canis* cum sua banneria, quamvis hoc præmeditatè, nec pensatè fuisset, qui similem gerit armaturam ut Comes *S. Bonifacii*. Itaque pedites prædicti videntes banneriam prædictam D. *Conradi*, & armaturas suas similes armaturæ dicti Comitis, putaverunt ipsos esse amicos, sed quando audierunt ipsos exclamare: *morti, morti*, & inimicabiliter corruere adversus milites suos statim se opposuerunt cum lanceis, & balistis suis contra *Ugutionem* & aciem suam, & occiderunt sibi equum

A suum taliter, quod nullo modo permittebant in ipsos ad pugnam pertransire, tandem *Ugutio* recuperatus est ad pugnam, & sentiens D. *Canem* ab inimicis interclusum cum ea modica, gente, quia nuntius quidam acclamabat: *O probissimi milites, accurrite, accurrite D. Cani, quia perit intra inimicos, nisi ipsum velociter occurratis*, quæ audiens *Ugutio* durissime ad iram commotus, confortavit milites suos, ut ipsum sequerentur stimulantum dextrerium in ipsos pedites lanciferos, ita quod fregit eos; sed quamplures equi ibidem mortui exstiterunt, & accessit ad Dominum *Canem*, qui jam milites, & inimicos fregerat, & confligerat (*sic*) B sequentes, & fugientes ipsos omnes præcipitando, qui nomen *S. Georgii* non vocabant, ut datum erat eis à D. *Cane* antequam exiret portas, occidendo, prosternendo, & fugando ipsos usque, ad *Montegaldam*, ita quod quasi omnes inimici prædicti in civitate, in *Burgo Berricæ* in strata, & campis remanserunt, alii perempti gladio fuerunt, alii in aqua *Bachilioni* demerserunt, alii verò captivati fuere, pauci evaserunt. Duravit autem strages illa usque ad horam sextam. inter captos quidem consegnati D. *Cani Grandi* Comes *S. Bonifacii* & *Piscaresius* supradicti de *Verona*, qui graviter vulnerati fuerunt ad stragem, ita quod Co- C mes prædictus non diu vixit; sed dominus *Canis* diligenter medicari ac nobilissimè servire fecit, donec vixit, & in domo sua in *Vincentia*. Noluit quidem *D. Canis*, nec aliquem permisit fugam inimicorum sequi ultra terminos *Vincentini* districtus. immo fecit publicè proclamari, quod nulla persona terreria, vel forensis audeat pœna capitis dictos terminos pertransire, existimans nolle pacem rumpere *Paduanis*, licet ipsi jam fregissent ei, intendens eis pœnam petere in contractu pacis insertam, & hæc fuere die dominico 21 Maji in festo B *Juliæ* Virginis in celebratione Festivitatis pentecostes, quo D. N. *Jesus Christus* post D ejus ascensionem Apostolos suos, & discipulos S. Paracliti Spiritus ardore illuminavit. Quo facto D. *Canis* industri solemnitate intrinsecos proditores *Vincentinos* facinoris conscios carcere reclusit, sciscitans ab eis machinationem sceleris, & nequitiam rei perquirens omnia erga ipsos, & alios similes fautores. Interim D. *Canis*, cum diligenti examinatione extra eos, & alios exteriores in conflictu captos inquirere fecit & anotari. Qua inquisitione, & examinatione facta ad D. Ducem, & commune *Vincentiarum* destinavit Nobilem militem *Antonium de Nogarolis*, & sapientes, & juris peritum Dominum *Nicolaum Altemano* Legum Doctorem, *Bonamesium* Judicem *De Paganotis*, & *Gulielmum* Judicem *de Servideis*, nec non E & magnum mercatorem Veronæ *Bernardum de Hervariis*, Ambaxiatores suos solemnes & Sindicos ad hoc specialiter; proditionem *Paduanorum* prædictam, & infrictionem pacis, & etiam omnes notitias generaliter in scriptis, & tractatus proditionis originem, & fundamentum facinoris juxta perseverantiam confessionis ipsorum, instrumenta pacis, & pactorum, obligationem pœnæ ac etiam alia opportuna ipsi D. Duci & communi *Venetiarum* mediante justitia significare, ad hoc ut ipse D. Dux, & commune *Venetiarum* sciant rei verita- F tem, petere nihilominus illam pœnam in instrumentis pacis contentam, sc. XXM. marcharum parvi argenti in ratione XV. librarum denariorum *Veronensium* parvorum pro qualibet marcha & ipsis *Paduanis* exigenda & fisco D. *Canis* redundari.

Hic Ugutio *de* la Fagiola *per D.* Canem *factus est Potestas & Rector* Vincentiæ.

UGutio de la Fagiola, factus est Potestas & Rector *Vincentiæ* per D. *Canem Grandem* de mense Julii, qui jussu dicti D. *Canis* prædicti dicto mense videlicet die . . . justifiavit proditores

 ipsos

ipsos *Vincentiæ*, qui de mense Maji proxime præteriti tractaverant tradere Civitatem *Vincentiæ* in manibus *Paduanorum*, ut prædictum est, quando D. *Canis* conflegit ipsos *Paduanos* in *Burgo Berricæ*; & ipsos proditores per Civitatem & burgos *Vincentiæ* extrasinari (*sic*) fecit ad caudam equi, & postea in furchis suspendi nomina ipsorummet hæc

. . . .

Qualiter D. Canis *iterato misit Ambassiatores suos* Venetias *D. Duci causa petendi pœnam obligationis.*

HIs vero diebus misit D. *Canis* Ambassiatores suos iterato D. Duci, & communi *Venetiarum* causa petendi pœnam obligationis ad quam *Paduani* incurrerant, & ob hoc citati fuerunt *Paduani* prædicti per dictum D. Ducem, & commune *Venetiarum*, qui in continenti miserunt Ambassiatores suos *Venetias*, qui denique ad prædicta responderunt, se unum solum denarium de dicta pœna nolle persolvere; quin immo se potius dimittent consummari. Quæ audiens D. Dux dictus & consiliarii communis *Venetiarum* Ambassiatores suos *Vincentiam* ad D. *Canem* distinaverunt causa recitandi, & exponendi, qualiter *Paduani* ex toto responderant, se nolle aliquid pœnæ dictæ sibi persolvere, & die Mercurii 1. Decembris, equitavit D. *Canis* & D. *Bailardinus de Nogarolis* cum eo de Verona *Vincentiam*, ubi reperit Ambassiatores prædictos *Venetiarum*, & ibidem facto colloquio demum D. *Canis* dixit ipsis Ambassiatoribus, quod vadant *Paduæ*, & faciant, quod *Paduani* renuntient securitati, quam D. Dux & commune *Venetiarum* pro utraque parte se obligaverant, tempore quo primo facta fuit pax inter *Paduanos*, & D. *Canem* & quod instrumenta ipsius obligationis de voluntate partium anullentur, & penitus incidantur, sic Ambassiatores *Venetiarum* iverunt *Paduam*, in manibus quorum solemniter dicti *Paduani* renuntiaverunt dictæ securitati, & de voluntare uniuscujusque instrumenta prædicta fuerunt anullata, & incisa; salvo tamen, quod si dicti *Paduani* de jure hinc retro pœnam aliquam incurrissent, & legitime apparuerit, quod persolvere teneantur. Quibus peractis Ambassiatores prædicti ad D. *Canem* reversi sunt, eidem narrantes ea, quæ facta sunt. Quibus D. *Canis* respondit dicens, ac rogans, quod de cetero D. Dux, & commune *Venetiarum* non se intromittant inter ipsas partes, sed sinant eos ad invicem facere, petere, requirere, & exigere, quæ fuerunt promissa.

Hic misit D. Canis *Ambassiatores suos* Mediolanum.

IMmediate quidem misit D. *Canis* Ambassiatores suos solemniter *Mediolanum*, ubi etiam cæteræ civitates *Lombardiæ* potestatem Imperii tenentes, & attendentes suas Ambassiatores destinarunt; & in *Mediolano* renovata est pax, Liga, jura, & fraternitas vicissim de adjuvando se ad invicem contra quascunque personas & communia, & quod una tabea certorum equitum, & peditum inter ipsas civitates imponatur libito D. D. Vicariorum *Mediolani*, & *Veronæ*, & ibi ordinatum est, quod singulæ civitates Ambassiatores, & Sindicos suos ad *D. Canem Grandem*, ubi erat, transmittant, & quicquid eidem placuerit promittant (*sic*) & executioni mandetur.

Hic D. Canis *congregat exercitum ex omni loco* (*sic*) *& mediatur dolor* Paduanorum: *finis qualis erit, Deus scit.*

VIdens ergo D. *Canis* Paduanos interim non in aliquo bono supplicare posse, & omnia per eos acta in corde suo semper conferens tractavit omni modo, & potentia quibus potuit, contra ipsos procedere, & de curionibus ipsorum ad se conculcare, & subjugare in hunc modum: videlicet quod primum misit *Concharum* Brixiensis districtus, ubi erat magister *Andreas*; Marescalchus suus cum

A CL. equitibus ultramontanis stipendiariis suis, ut statim cum ipsa gente veniat *Valegium*. Item misit Vicariis *Mantuæ*, quod transmittant *Valegium* illos equites, quos mittere possunt. Item misit in *Longotriono* in terreno *Gardesanæ*, in valle *Pulicella*; in valle *Paltenæ*; & in montaneis partim quod omnes à lanceis longis, balistis, & manaratis, & guastatores omnium villarum dictarum, & contratarum armis præparati in terram *Gussolenghi* se debeant congregare. Item misit quod omnes de riperia *Gardesanæ* se parent cum navilio suo, & sic facta est vox & sonum velle ire cum omni suo exercitu contra districtum *Brixiæ*, ad hoc ne *Paduani* suum sentiant dolum,

B nec perpendant; tamen eos si benè perlegeris cautè disfidavit; congregatis verò gentibus suis in *Valegium*, in *Gussolengo*, & in lacu *Gardæ* tractavit immediate D. *Canis*, cum ceteris amicis suis de *Montesilice* de habendo ipsam terram *Montissilicis*, & sagaciter ac caute misit D. *Bailardinum de Nogarolis* & D. *Zilibertum* ejus socium, & militem *Vincentiæ* ad *Ugutionem de la Fagiola* ejus Potestatem in ipsa Terra tractando de faciendo fieri occulto pontes ad passum pro transeundo ad dictam terram *Montissilicis*. Quibus omnibus sic peractis D. *Canis* misit *Valegium* & *Gussolengum* die Lunæ 19. Sept. ut gentes omnes in ipsis terris congregatæ nocte futura veniant in *Verona*, &

C incontinenti celeriter misit ad omnes passus *Veronæ* custodes, quod nullus permittatur transire per terram, vel per aquam, ad hoc ne aliquis ferre possit novam aliquam versus *Paduam* de dicto apparatu seu guarnimento, *Paduani* vero audientes & scientes D. *Canem* facere guarnimentum suum pro eundo super districtum *Brixiæ* ordinaverunt, quod si D. *Canis* ibit in districtu *Brixiæ*, Flumenorum prorsus fuerint aggressi, & omnia inde consumare existimabant, qui miserunt ad terram *Montagnanæ* DC. equites & M. pedites, quæ omnia affectabat D. *Canis* conferens in sinu suo.

Hic D. Canis *cum gente sua discessit*, & *ivit versus* Montemsilicem.

D EXivit D. *Canis Grandis* de *Verona* Christi nomine invocato die Martis 20. Dec. 1317. hora nona simul & cum eo Magister *Andreas* præfatus, nec non & omnes pedites, qui eo adunati erant in *Gussolengho*, & direxit gressus suos versus *Leonicum* districtus *Vincentiæ*, & misit populum & milites *Veronæ* exceptis Balisteriis *Vincentiæ* pro custodia dictæ Civitatis; exivit etiam eodem die in hora vespertina domini *Ugutio de la Fagiola*, Comes *Goritiæ* cum 300 Elmis, quem ad se vocaverat D. *Canis*, transierat enim per *Feltrem*, quem tenebat D. *Guecillus de Camino*, & *Vincentiam* equi-

E taverunt *Bailardinus de Nogarolis*, *Gilibertus* & *Parcitainus* Capitanei guerræ, cum omnibus equitibus & peditibus terreriis, & forensibus volentibus arma portare de civitate *Vincentiæ*, ne nunc scientes causam, sed ipsum modum omnes ignorantes exceptis his quatuor, & volens D. *Canis* executioni mandare, quod tractaverat cum Machono mediantibus quibusdam *Paduanis* extrinsecis, direxit D. *Canis* gressus suos usque ad *Balarenum* districtus *Vincentiæ*, antecedens autem Magister *Bonifacius* de *Zacchone* insegnerius D. *Ca-*

F *nis*, qui statuit pontes supra *Barbaranum* in flumine *Bachilioni*, & pertransierunt gentes usque ad valbonos, & ibidem constructis pontibus transierunt ipsos, anteponentes semper *Paduanos* extrinsecos; & nocte jam facta direxit gressus suos adversus *Montemsilicem* per partes *de Pedevenda*. Similiter & D. *Canis* cum omni suo exercitu, de *Leonico Barbaranum* pertransivit, semper sequendo exercitum *Vincentiæ* per montes & valles, & tanto equitaverunt gentes illæ dictæ nocte illa

Luna

Luna refulgente, quod die Mercurii die 21. Decembris in Festo *B. Thomæ* Apostoli, in matutinis diurnis D. *Gilibertus*, & *Percitainus* Capitanei guerræ, qui antecedebant, cum forte C. equitibus secrete, & occulte intraverant villam *Montisfilicis* & in continenti viam [*sic*] effregarunt *Cathelanos* equites, & alios pedites stipendiarios, qui ipsam villam pro communi *Paduæ* custodiebant absque aliquo vulnere seu percussione exinde facta, sed de quiete ipsam terram habuerunt, & *Brixianus de Buzzacharenis* negligens in custodia fugit ad castrum, quod postea dedit D. *Cani*, paucis diebus elapsis, unde fuit de *Padua* [*sic*] forbanitus, sic stantibus militibus super plateam dictæ terræ. Interim die jam facto, *Ugutio de la Fagiola* cum *Bailardino*, & militibus *Vincentiæ*, cum stipendiariis, equitibus, & peditibus parum ante ortum solis in ipsa terra introivit, & postmodum D. *Canis* cum acie sua *Teotonicorum*, & militia *Veronensi* ad ipsam Terram accessit, & intravit. In ortu solis hoc infortunio *Paduæ* nuntiato fuit tantus rumor, & tremor, quod Dominæ, & Burgenses cum Filiis, & divitiis *Venetias* fugerunt, immo & quidam Viri fœmineam verecundiam non timentes. Fuit hoc Potestate Domino *Rainerio*, de *Canossa* de *Regio*, qui statim renuntiavit, & successit D. *Petrus de la Pacte* de Tarvisio. Die dicta sospitatus est Dominus *Canis* cum tota sua gente in *Montesilice*, qua etiam die misit nuntios suos bis ad Terram *Estensam* [*sic*] ut suæ ditioni subeant. Quod si fecerint, eos affidabat realiter, & personaliter: quæ omnia prædicta *Estenses* contempserunt, spreverunt. Altera autem die, scilicet die Jovis 22. Dec. D. *Canis* se movit de *Montesilice* cum tota comitiva sua prætendens versus dictam terram *Estensem*, eamque cum gentibus suis pede, & equo circuivit, & statim appellavit intrinsecos, si adhuc se reddere volebant, quod eos affidabat æris, & personarum; sed hi contra ipsum sagittaverunt, ita quod cum singulo Piloto D. *Canis*, & *Cechinus* ejus nepos vulnerati fuerunt, quapropter ipse Dominus *Canis* ira vexatus unum guantum ferri projecit fortiter, exclamando: *Morti, morti*, ita quod incontinenti omnes ejus milites equo descenderunt, & se in foveis jactantes ab ea parte usque ad spaldum processerunt, & per vim intrarunt villam intrinsecis ac tuentibus ad pugnam paratis: sed quando viderunt, quod equites à parte Montis villam intrabant, perterriti fuerunt fugam arripientes; sed ex eo quod villa imbuta erat divitiis multis, gentes D. *Canis* in continenti per domos se jactaverunt derobando manu; non fuerunt ex ipsis rusticis ultra se, quia fugerunt, & spacium habuerunt fugiendi occasione prædicta; & ferebatur, quod bene duo millia homines armigeri in ipsa terra tunc erant. In qua vero Villa jussit D. *Cechinum* & *Ribaldonum de Torricellis* de Novaria cum aliquantis equitibus & peditibus *Gardesanis* permanere pro custodia, qua vero die absque læsione aliqua suæ gentis, cum omni sua comitiva ad terram *Montisfilicis* reversus est. & sic ibidem permansit D. *Canis* cum tota sua gente, & celebratum est regulariter, & alacriter festum Nativitatis D. N. J. C. & tota villa *Estensis* permansit, de qua Villa omnis exercitus D. *Canis* uberrimè habuit victualia, & post modicum omnes domus dictæ villæ devastatæ & igne consumptæ fuerunt; & magna pars lignorum dictæ villæ scilicet Domorum delata erat in *Montesilice*, causa spaldandi, & fortificandi villam prædictam.

De Captione Montagnanæ *& aliorum locorum per D.* Canem *de* la Scala.

PErmanente D. *Cane* cum comitiva sua in *Montesilice* die Martis 27. Decembris proxime sequentis post festum Nativitatis D. N. J. C. relicta fue-
A runt, & ad mandata ejusdem D. *Canis* devenerunt hæ fortalitiæ, videlicet primo arx *Montisfilicis* castrum & [*sic*] pontem *Anguilariæ*, quod est supra flumen *Athesis*, & castrum *Montagnanæ*, quoniam *Antonius Filavolo* Potestas *Montagnanæ* cum *Gulielmo Curcivagno* de *Catelonia* stipendiarius turpiter sine pugna fugit *Abbatiam*: unde ipsa *Montagnana* data fuit D. *Bailardino de Nogarolis* recipienti pro D. *Cane de la Scala*, quæ omnes fortilitiæ per *Paduanos* detinebantur, & custodiebantur, & his diebus usque in hanc diem inter villas, castra, & fortilitiæ *Paduani* districtus 34. de bonis, & melioribus dicti comitatus in manibus
B præfacti D. *Canis* se dederunt, & reddiderunt, & omnes se reddentes in havere, & personis libere absolvebat. Quibus diebus D. *Xichus de Caldonatio* de Valle *Sugana* ad D. *Canem* honorifice cum L. equitibus armorum bene munitis in subsidio venit usque ad guerram finitam permansurus suis sumptibus & expensis.

Hic D. Canis *cum comitiva sua equitavit versus* Paduam, *& castrametatus est ad* Terram duram.

AMovit se de *Montesilice* D. *Canis Grandis* cum universo exercitu suo die Jovis 29. Dec. proxime sequenti post festum Nativitatis D. N. J. C.
C relinquendo villam & arces bene munitas, dirigens gressus suos versus Civitatem *Paduæ* usque in villam *Terræ duræ* distantem à Civitate per quinque milliaria, ibique & in aliis villis circumstantibus sacrariæ castrametatus est animo transeundi Civitatem altera die. Qua die ecce supervenerunt quatuor Ambassiatores *Veneti*, à *Paduanis* transmissi treguam petentes inter D. *Canem* & *Paduanos* animo componendi & tractandi Pacem; & cridata tregua continuo *Paduam* sunt reversi, referentes ipsi Ambassiatores in consilio *Paduanorum*, quæ audierunt à D. *Cane*, & postmodum ipsi Ambassiatores simul cum Ambassiatoribus *Paduæ*, videlicet D. *Jacobus de Carraria*, *Machalusus de Machalusis*, *Pantaleon de Buzzacharenis*, cives
D majores *Paduæ* una cum comite *Rombaldo de Collalto* de *Tarvisio* venerunt ad villam *Terræ duræ* colloquium habentes cum D. *Cane*, in quo quidem colloquio illa vice concordari non potuerunt, nec de compositione pacis aliquid peractum fuit, die vero Lunæ 2. Jan. 1318. Ambassiatores prædicti reversi sunt *Paduam*, & interim D. *Canis* fecit ampliari vias, explanare foveas, & pontes effici usque ad pontem *Bassanelli* juxta *Burgos Paduæ*, animo eundi ad civitatem, & *Burgos* penitus cremare. Sed ipsi *Paduani* durante
E tregua munierant *Burgos*, & civitatem fortificaverant; quæ sciens D. *Canis*, & propter pluvias atque nives, que supervenerant in exercitu, quoniam volebat ulterius prosequi die Jovis, 5. Jan. jussit omnia inde destrui, & igne cremari villa *Carariæ* duntaxat excepta, & antepostuit omnes suos pedites versus *Montemsilicem* & cum comitiva [*sic*] sua retrosequens in *Terram Montisfilicis* remeavit, & misit *Vincentiam*, & *Veronam*, ut omnes guastatores, qui in villis permansissent, penitus ad dictum exercitum reperiantur, occasione rehedificandi, & relevandi foveas *Montisfilicis*. His itaque diebus *Lisanacius* filius olim
F D. *Bontraversii de Bontraversiis* diu exulis *Paduæ* habuit castrum *Bocheni* districtus, & illud munivit; quod castrum cum villa *Castelnovi*, sibi pleno jure pertinebat, quo munito omnes contratæ, & villæ *Pedevendæ*, secure laborari, & teneri potuerunt. Deinde misit D. *Cani*, quid placebat de castro fieri debere; qui libere respondit, quod illud teneat & custodiat. Et similiter *Guido* natus D. *Nicolai de Lucio* ivit *Livium* de voluntate, & beneplacito præfacti D. *Canis* possessiones, & jurisditiones suas congaudere.

Qua-

Qualiter reversus est D. Canis *cum gente sua in* Montemsilicem, *qui continue non cessabat se præparare.*

REverso D. *Cane* cum universo exercitu suo, & consistente in *Montesilice* conspirante equidem à sapientibus suis, & proceribus, quæ ordinanda erant, sciente quoque, quod *Veneti* favorabiliter *Paduanis* hoc tempore complacent palam & occulte, & quod *Paduani* per inimicos suos, & suæ partis undique [*sic*] clandestinarunt convocantes eos sibi succurrendum, & penitus auxiliari, quapropter D. *Canis* similiter per totam *Lombardiam* & etiam in *Alemania* & alibi nuntios suos destinavit [*sic*] convocantes ipsos, ut sibi subveniant equo, & pede, ut per ipsum incepta contra *Paduanos* in brevi suum sortiantur effectum, nihilominus continue laborari faciendo ad fortificandam Villam, & Terram *Montissilicis* & Turrim sitam supra flumen longe ab *Este* per unum milliare. Similiter & *Montagnanam*, & interim [*sic*] suæ amicitiæ eidem succurrerent, ac etiam quamplures villæ, quæ non veniebant ad ejus mandata interim derobatæ ac igne consumptæ per contratas illas fuerunt, & immediate venerunt in *Montesilice* Ambassiatores *Paduæ* cum Ambassiatoribus *Venetiarum* colloquium cum D. *Cane* inientes, pauca quærentes, sed discrepaverunt, quia credebant, quod *Bononienses* cum liga *Guelforum* magnum subsidium sibi transmitterent. tamen bene miserunt dicti *Bononienses* V. equites usque in *Polesenum* Scorbiæ & Abbatiæ, sed pertransire non potuerunt, aut ausi non fuerunt. His vero diebus magnus rumor fuit in *Padua*, quoniam dum *Paduani* in Palatio convenissent causa eligendi Capitaneum populi, ut sic metu resisterent inimicis, *Tartarus* de *Lendenaria*, & *Clarellus* de *Buguillis* adinvicem se rixantes in palatio universam civitatem commoverunt ad arma, unde armati ad vocem populi elegerunt Capitaneum populi D. *Odoricum* de *Cuchagna*, qui erat ad eorum stipendium cum certa quantitate *Teotonicorum*; qui finito suo officio timens fortasse de gestis suis rationem reddere debere, aufugit. Quapropter magna pars magnatum *Paduæ* ira vexati sunt; venerunt etiam Ambassiatores communis *Tarvisii* in *Montesilice*, volentes se excusare D. *Cani* de auxilio dato *Paduanis* hoc tempore. Quibus D. *Canis* respondit, quod redirent, & se defendant, si possunt.

Qualiter quædam Stella apparuit.

QUædam Stella magna visa fuit in cælis die Veneris, 20. Jan. in primo somno, quæ spargens comas suas velut faculas igneas, apparentes in quatuor partes . · , · . · . rutilantes versus orientem per mediam horam; & statim quædam alia apparuit post prædictam, licet non tam magna, rutilans caudam magnam versus mare *Adriaticum.*

Qualiter monstra equitum, & peditum omnium fit in terra Montissilicis.

FIeri fecit D. *Canis* monstram peditum, & equitum terrestrium & forensium *Veronæ*, & *Vincentiæ* sub *Montesilice* die Mercurii, 25. Januar. & licentiavit ipsa die pedites à lanceis longis, & balistis, & manarotis num.° V. M. ad Terram *Estensem* remanere, & fecit quadrigas, & plaustra sua rerum suarum ponderari ipsa die sonum faciendo velle tendere versus *Veronam*, nullum aliud excessum ostendendo contra *Paduam* velle prosequi de præsenti; sed in curtivis absconditis in terra *Montissilicis* occulte jam construi fecerat pontes, & ædificia, intendens in Plebatum *Sachi* pertransire. Quæ videntes nuntii communis *Paduæ*, qui licentiam habebant à D. *Cane* posse libere venire, stare, & redire celeriter de *Montesilice* exierunt solicitantes iter suum usque in *Paduam*,

A quod exfortium D. *Canis* sebarabatur, & quod D. *Canis* ibat *Veronam*; quapropter nullum aliud exfortium tunc in Plebatu *Sachi* transmiserunt *Paduani.* Militavit D. *Canis* die prædicto in media nocte veniente die Jovis exeunte de *Montesilice* cum universo suo exercitu, & cum plaustris ponderatis, navibus, pontibus, & aliis apparatibus caute, & docte, ac sagaciter; arcem & terram *Montissilicis* bene munitas relinquendo; & direxit gressus suos, *Christi* nomine invocato, versus Plebatum *Sachi*; militando processit D. *Canis* cum certis equitibus, & peditibus usque ad terram * *Ronchajeti*, quæ est in plebatu, ubi erat passus, quem reperit bene munitum apparitione spaldorum, sequium, & fossatorum, nec non & gentium [*sic*] armatorum pede, & equo mediante aqua magna, cum riperiis subsecutis. Videns ergo D. *Canis* gentes illas cogitavit ad eos transire, si posset, sed ibi non habebat, nisi forte 25. vel 30. equites sine aliquo guarnimento sagittaminis, ita quod in continenti misit quendam nuntium ad *Ugutionem* de *la Fagiola*, qui ducebat milites omnes, & comitivam totam D. *Canis* [*sic*] ascheratos; & D. *Canis* jam longe factus erat ab ipso per quatuor milliaria, & plus, ita quod *Ugutio* ignorabat sequitum D. *Canis*, quia D. *Canis* descenderat stratam versus *Ronchajetum* causa videndi dictum passum, tamen simul ordinaverant velocitare iter suum ad Passum S. *Nicolai*, ita quod *Ugutio* continue tenebat viam illam cum toto exercitu: Et videns *Ugutio* quod D. *Canis* non iverat per illam viam, stetit & ecce quædam vox elevata est in exercitu, quod inimici repererant D. *Canem*, & ipsum cum illa modica gente effugaverant; ita quod omnes pavefacti sunt. Tunc *Ugutio* bene, sapienter, & ordinate, se cum tota gente sua in quodam prato posuit, & castrametatus est, & nuntios suos statim misit inquirendo nova de D°. *Cane*, & sic stando ecce nuntius D^i. *Canis*, qui dicit *Ugutioni*, quod velocitaret iter suum ad ipsum, quia est ad passum ad virum cum inimicis; & statim sine mora ammovit se cum tota gente sua; & qualopando, trattando, ac velocitando iter suum, accessit ubi erat D. *Canis*; & ibidem supra dictum passum juxta inimicos se aliquantulum repansaverunt, attendentes balistas, & sagittaria grossa. Et interim *Ugutio* jussit, ut quilibet comederet, si volebat; itaque omnes sic stantes comederunt, & taliter pransi fuerunt, & interim balistæ grossæ venerunt. Quo facto D. *Canis* jussit sagittari cum balistis grossis in inimicos, quod aliquantulum se retraxerunt, putantes ne aliquis ascendere posset riperiam; nec aquam pertransire, & nunc D. *Canis* cum certis nobilibus militibus Ultramontanis in aquam se projecit, ita quod pertransierunt aquam, & non valentes cum equis ascendere reliquerunt equos, & ascenderunt ripam pertranseuntes tepes & spalda, & viriliter pugnantes versus *Paduanos*, qui supra eos permittebant equos, & isti fuerunt forte sex vel septem ex nobilibus Ultramontanis D. *Canis*, qui primo transierunt, & ascenderunt riperiam cum D. *Cane.* Videntes ergo universi milites & pedites ea, quæ incepta erant per D. *Canem*, omnes indifferenter se cum equis & personis jactaverunt in aquam, & elevarunt rumorem tum maximum pertranseundo, & ascendendo ripam, quod *Paduani* videntes & audientes fervorem gentium D. *Canis*, mirabiliter pavefacti sunt, tamen se opponebant ad defensionem, & interim certi milites in tantum temptaverunt passus, quod cum equis ascenderunt ripam, ita quod D. *Canis* ascendit equum similiter, & alii qui potuerunt. In quorum transitu *Antonius Bereginus de Zachis* viriliter percussit in hostes, qui transierant undas fluminis superati, qui cum equo mortuus permansit. Videntes ergo

* Vulgo Roncajette.

ergo *Paduani* prædicti D. *Canem* equum ascendisse & omnes milites suos vigorosè pertransire & ascendere ripam, quam prius non putassent luriæ aut musipulæ facere posse, exinde fugam arripúerunt. Continue D. *Canis* cum illa modica quantitate equitum, qui ascenderant riperiam, fugando, occidendo, & capiendo ipsos usque in portis *Paduæ*, & dicta die habuit quasi totum Plebatum *Sachi*, & castra sua fixit apud pontem *S Nicolai* distantem à *Padua* per duo miliaria vel circa, ubi hospitatus fuit. De gentibus verò D. *Canis* ad stragem illam quinque mortui fuerunt, inter quos fuit *Nicolaus* ab *Equis* de *Verona* dilectissimus familiaris D[i]. *Canis*. Quo vero die, & diebus Veneris, & Sabbati subsequentibus plures villas existentes in Plebatu *Sachi*, quæ subire nolebant D. *Cani*, derobatæ, & consumptæ fuerunt, in quibus repertæ fuerunt equæ, & poledri innumerabiles, & magnæ. Villæ autem, quæ supplicaverunt, & subire voluerunt D. *Cani*, affidatæ fuerunt, & sic existente D. *Cane* ad pontem *S. Nicolai*, continue omnia devastabat usque ad portas, immo semel prosequendo *Ridolphinum de Villata* stipendiarium *Paduæ*, usque ad portam omnium Sanctorum, quasi potuit cum eo Civitatem intrare.

Qualiter D. Canis *aggressus est* Burgum S. Joannis, *ipsumque igne devastavit.*

DIe vero Dominico 28. Jan. de mane jussit Dominus *Canis* omnes sui exercitus armis præparari animo insultandi *Paduanos* & causa supravidendi transitum, & fortilitias *Burgorum Paduæ*. Ordinatis aciebus suis in campis sagaciter, & ipse cum sua acie victoriosa simul, & cum *Ugutione* de *la Fagiola* versus *Burgum S. Joannis* civitatis *Paduæ* potenter equitavit, ubi quamplures *Paduanos* exitos de dicto *Burgo*, bene & diligenter armis præparatis pede, & equo vidit, quos in continenti hostiliter invasit, & fracti ac in fugam ab ipso conversi fuerunt. Semper D. *Canis* & *Ugutio* prædictus cum ipso, & cum eorum gentibus eos insequendo, ita quod ipsos intus fortilitia *Burgi* viriliter effugarunt usque in janius, ita quod si acies magna ibi nunc extitisset, revera diffinitiva fuisset sententia; ibi namque multi *Paduani* mortui & capti fuerunt, & postmodum jussit D. *Canis* ignem poni in palatiis, & domibus dicti *Burgi*, & factum fuit; ita quod bene 100. inter domos, & palatia igne consumptæ fuerunt in dicto *Burgo*. Quibus peractis D. *Canis* cum tota gente sua incolumis ad portam *S. Nicolai* remeavit: ubi supervenit Dominus *Guecceri* de *Camino* de *Tarvisio*, ad instantiam & preces *Paduanorum* tractaturus de pace inter ipsos & D. *Canem*, & habito colloquio cum D. *Cane* reversus est *Paduam*, & sic fecit pluries; tamen nihil de compositione, & pace tractari potuit inter ipsos. Quapropter idem D. *Gueceri* versus *Venetias* remeavit. Interim vero D. *Canis* suis processibus non tardabat, faciens foveas implere, aggeres dirigere, pontes construi, latitare vias, & arbores cum cæsis devallare, & incidere, à Ponte *S. Nicolai* prædicto, usque in portis *Burgorum Paduæ*, animo insultandi *Burgos*, & ipsos destrui, & continue gentes suæ omnes villas inobedientes D. *Cani* usque ad mare districtus *Paduæ* destruentes, derobantes, & consumentes.

Qualiter supervenit præsidium D. Cani *de* Lombardia, *& habuit pontem Corvum, igneque destruxit* Burgum S. Jacobi.

SUpervenerunt in dicto exercitu ccc. equites armis bene fulciti de *Mediolano*, & LX. qui transmissi fuerunt à D. *Galeatio* Vicario *Placentiæ*; qui D. *Cani* in exercitu se præsentaverunt, die Veneris 5. Febr. offerentes se ad ipsum D. *Canem* usque ad bellum finitum, & plus ac minus ad ejus voluntatem ex parte D. D. *Maphei*, Vicarii *Mediolani*, & *Galeatii* ejus filii Vicarii *Placentiæ* prædicti. Ordinavit D. *Canis* acies suas equitum & peditum, die Dominico 5. Feb. & equitavit versus *Paduam*, & per vim habuit Pontem Corvum, & *Burgum S. Jacobi* dictæ civitati *Paduæ* contiguum intravit, quod derobari fecit, & igne destrui, faciendo etiam quamplures equites currere circa *Burgos Paduæ*, pro supravidendo passus, vias, & fortilitias; & postmodum reversus est cum comitiva sua ad pontem prædictum *S. Nicolai*, ubi dudum fixerat, & continue tenuerunt castra sua; & statim ipsa die exierunt de *Padua* Ambassiatores de *Venetiis*, qui magnis precibus & instantiis *Paduanorum* de *Venetiis* ibi convenerant, ad compositionem & pacem tractandam, petentes à D. *Cane* (*sic*) trebam usque ad octavum diem, & quod de cetero compositionem tractabunt ad ipsius voluntatem, & sic cridata fuit treba. Ea die venerunt ad dictum exercitum Ambassiatores D. D. Ducis *Austriæ*, & Ducis *Karinthiæ*, offerentes D. *Cani* auxilium & favorem suum; & quod Comes *Goritiæ* vadat in *Alemania* ad colloquium cum ipsis Ducibus consanguineis suis, ubi etiam invicem omnes Baroni *Alemaniæ* debent convenire. Sic & ipse Comes cum aliquot militibus suis recessit de exercitu & ivit in *Alemaniam*, tamen reliquit banneriam suam cum gente sua D. *Cani*.

Qualiter venit auxilium D. Cani *à Duce* Karinthiæ *& tractatur de pace medio Ambassiatorum de* Venetiis.

SUpervenerunt in dicto exercitu die Jovis 9 Febr. CCL. milites Galeatii cum totidem balisteriis equitibus cum banneria D. Ducis *Karinthiæ*, offerentes se D. *Cani* (*sic*) permansuri donec exercitus durabit, altera autem die supervenerunt in dicto exercitu 100 pedites & 10 equites armorum bene muniti in subsidio D. *Canis*, quas eidem destinavit D. *Guilielmus* de *Castrobarco*, qui se obtulerunt stare in dicto exercitu, donec durabit. Qua vero die Veneris, 10 Februar. audientes intrinseci *Paduani* adventum dictarum gentium statim pavefacti sunt, & miserunt foris ad D. *Canem* Ambassiatores *Venetiarum* cum D. *Henrico Scrovegno*, *Jacobo* de *Carraria*, & *Rolando* de *Placiola*, & *Joanne* de *Vigontia* de majoribus civibus *Paduæ*, qui petierunt à D. *Cane* capitula, super eo quod petebat in compositione pacis, & ibi steterunt ad colloquium cum D. *Cane* usque ad vesperas, & receptis capitulis ipsius, in *Padua* sunt reversi, & prædicta omnia narraverunt Ancianis, & Concilio *Paduæ*. Altera autem die exierunt iterato Ambassiatores præfacti, cum prædictis magnatibus *Paduæ*, & dixerunt D. *Cani*, quod Commune, & homines *Paduæ* penitus volunt pacem, & quod in sequenti die Sindici Communis *Paduæ*, & ejus Ambassiatoras jurabunt, & affirmabunt pacem prædictam. Quibus respondit D. *Canis*, quod redeant in civitate, & crastina die ante tertias finaliter respondeant, aliter suis intendit prosequi processibus. Qui Ambassiatores in *Paduam* reversi pulsari fecerunt campanam ad Consilium Communis *Paduæ*, in quo lecta fuerunt Capitula, quæ D. *Canis* penitus volebat, & requirebat, si cum ipso pacem volebant, & dato partito in ipso consilio ad balotas more solito suo, pax vicit, & affirmata est; ac etiam factus est quidam nuntius, & Sindicus in ipso concilio pro Communi, & hominibus *Paduæ*, qui crastina die vadat ad D. *Canem* pacem prædictam confirmaturus. Die Dominica 12 Feb. in aurora diei misit D. *Canis* per Plebatum *Sachi*, & ubi gentes suæ castrametatæ permansissent, quod sine mora cum omnibus armis suis, equo & pede in campo apud pontem *S. Nicolai* prædictum coram ipso comparearit. Et sic omnes venerunt, & ipse cum *Ugutione*

tione de *la Fagiola* acies suas construxit in hunc modum, animo eundi ad debellandum *Burgos Paduæ*, nisi immediate intrinseci ad sua mandata ante tertiam convenerint, in prima acie composuit *Losinastrum* cum omnibus militibus D. Ducis *Karinthiæ*, cum sua banneria, qui *Losinastrus* quæsivit à D. *Cane* Burgum S. *Joannis*, ita quod nullus alter secum vadat præter gentes suas, & sibi conlargivit. In secunda acie composuit Capitaneum *Mediolanensium* cum militibus suis & *Placentinis*, & sibi conlargivit *Burgum S. Crucis*. In tertia acie composuit Casellanos, & *Lombardos* milites, & *Vincentinos*, & sibi conlargivit *Burgum omnium Sanctorum*. In quarta verò acie se ipsum composuit cum Marescalcho & gente Comitis *Goritiæ*, & cum suis nobilibus ultramontanis & cum familiis suis, & sibi elegit *Burgum S. Jacobi* in corbo (*sic*), antecedens cum balistis, lanceis longis, & balistis grossis; jussit autem alias gentes pede, & equo retro remansuros pro retroguardia. Et sic ordinavit inter capitaneos omnium agminum & acierum, jubens quod nulla persona equo, vel pede audeat ire in alia parte quam in sua sibi ab eodem conlargita, nec inde discedat, donec strages durabit, pæna capitis: sciendo quod nemini (*sic*) acciperet præda sua. Ordinatis ita suis aciebus magnus tumultus factus est, clamantibus omnibus una voce, & dicentibus: *Ad Paduam, ad Paduam*. Quæ audientes intrinseci *Paduani*, prætimentes ne haberent stragem foris, miserunt Ambassiatores *Venetiarum*, & Sindicum Communis *Paduæ* à magnatibus *Paduæ* sociatum & exeuntes civitatem obviarunt D. *Cani*, in capite pontis *Corvi*, ubi cum suis ensegneriis, & sapientibus, & cum certis militibus suis convenerunt causa prævidendi passus affectatos. Qui dixerunt ipsi: *Domine, Domine, convertimini ad castra vestra: ecce ad vos venimus pacem vobiscum & vestræ voluntati roborare.* Et sic reversus est ad castra sua apud pontem *S. Nicolai* prædictum. Nihilominus misit omnibus Capitaneis acierum, ut nullus suam exeat aciem, donec aliud eis non declaret. Ecce vero omnes acierum exclamarunt: *Ad Paduam, ad Paduam, nisi faciant velle Domini nostri magni*, etenim magnus erat rumor, & tumultus, quod, quasi Deus tonasset, audiretur, ita quod ipsi Ambassiatores, & Sindici tremebant. Si *Paduani* etiam intrinseci tremebant, non admirandum, ac etiam si velle D. *Canis* instanter deposcebatur, quoniam noverit unusquisque, quod nunc in dictis aciebus examinati fuerunt per sapientes unius cujusque partis III M. boni milites & XV M. boni pedites, & in dicto exercitu erat tam maxima omnium victualium & bestiarum ubertas copiosa, quod si exercitus ibidem stetisset, usque per totum mensem Maji, victualibus prædictis non defecisset, solummodo de illis, quæ reperiebantur in dicto Plebatu.

De Pace cum D. Cane.

Exercitu Domini *Canis* juxta pontem *S. Nicolai* constituto, tractatores pacis *Paduam* retulerunt pacta pacis.

FINIS.

INDEX

NOMINUM ET RERUM NOTABILIORUM.

A.

Ambassiatores *Venetiarum de pace inter D. Canem & Paduanos agunt.* 14. C. 15. B. C. 18. B. D. E. 19. C
Andreas *Magister militum & Marescalchus D. Canis* 11. F 12. D
Antonius Beregrinus de Zachis *viriliter percutit hostes* 16. F
Antonius Filavolo *Potestas Montagnæ turpiter fugit.* 14. A

B.

Bailardinus de Nogarolis *Potestas Vincentiæ, duræ morti tradendus tentatur.* 7. F
—— —— *D. Canis ad Venetos Legatos.* 10. D
—— —— *in Terram Montissilicis equitat.* 12. E. 13. B
—— —— *Montagnanam capit pro D. Cane.* 14. A
Bernardus de Hervariis *Veronæ Mercator, D. Canis ad Venetos Legatus.* 10. E
—— de S. Miniato *captus.* 5. C
Bonamesius Judex de Paganotis *D. Canis ad Venetos Legatus.* 10. D
Bonifacius de Zacchone, *Insegnerius D. Canis* 12. E
Brixianus de Buzzacharenis *Montemsilicem D. Cani tradit, unde fuit de Padua forbanitus* 13. A
Burgus S. Jacobi *a D. Cane devastatur.* 18. A
—— S. Joannis *a D. Cane devastatur.* 17. C

C.

Canis Grandis de la Scala *auxilia mittit Ugutioni de la Fagiola contra Principem Tarantinum.* 3. D. 6. A
—— —— *Sacri Romani Imperii Vicarius in Verona, Regi Romanorum obedientiam & honorem jurat.* 7. B.
—— —— *ipsi Gilibertus de Corrigio, alii Guelfi, ac Paduani tentant Vincentiam eripere.* 7. D. E
—— —— *succurrit Vincentiæ, a pluribus hostibus tentatæ.* 8. D
—— —— *Christum gloriosam Mariam & B. Zenonem pro auxilio exorat.* 8. E. F
—— —— *Vincentiæ custodias sagaciter ordinat.* 8. F
—— —— *hostes Vincentiam ingressos in conflictum ponit.* 9. A. D. E. 10. A
—— —— *Ugutionem de la Fagiola constituit Rectorem Vincentiæ.* 10. F
—— —— *pacem cum Paduanis non vult frangere, licet ipsi jam fregissent.* 10. C
—— —— *proditores Vincentinos carceri includit & justificat* 10. D. F. 11. A
—— —— *Legatos ad Venetos mittit, ob pacem a Paduanis violatam conquesturos.* 10. D. E. 11. A. B
—— —— *mittit Ambassiatores Mediolanum, ubi inter Civitates Lombardiæ fœdus initur.* 11. D. E
—— —— *congregat exercitum ex omni loco contra Paduanos.* 11. F. 12. A. D

D. Canis

D. Canis Grandis de la Scala, *cum gente sua contendit versus Montemsilicem.* 12. D
—— —— *Terram Estensem oppugnat, vulneratur, sed locum postea vi capit.* 13. C. D. E.
—— —— *Montagnanam & alia loca capit.* 13. F. 14 A
—— —— *equitat versus Paduam.* 14. B
—— —— *audit Ambassiatores Venetiarum & Paduanorum, a Paduanis transmissos, pacem petentes.* 14. C
—— —— *ex Lombardia & Alemania auxilia convocat.* 15. A. B
—— —— *fortificat Villam & Terram Montissilicis.* 15. B
—— —— *facit monstram copiarum in terra Montissilicis.* 15. E
—— —— *intendit in Plebatum Sachi pertransire, Ugutionem ad se evocat, & castra movet.* 15. F
—— —— *confligit cum Paduanis, & eos in fugam conjicit.* 16. D. 17. A
—— —— *Plebatum Sachi occupat.* 17. A
—— —— *Paduanos ad Burgum S. Joannis in fugam convertit.* 17. C
—— —— *aggreditur Burgum S. Joannis, ipsumque igne devastat.* 17. D
—— —— *tractat cum Paduanis de pace, sed frustra.* 17 D. E
—— —— *ad Paduanos eorumque Burgos iterum invadendos se præparat.* 17. E
—— —— *ipsi supervenit præsidium de Lombardia.* 18. A
—— —— *ordinat acies & equitat versus Paduam.* 18. A
—— —— *occupat Burgum S. Jacobi.* 18. A
—— —— *auxilia obtinet a Ducibus Austriæ & Carinthiæ, atque a D. Guilielmo de Castrobarco.* 18. B. C
—— —— *de pace cum Paduanis tractat.* 18. B. D. 19. C
—— —— *præparat copias ad debellandum Burgos Paduæ, ni pacem confirment.* 19. A
—— —— *pacem cum Paduanis init.* 20. C
Carolus *filius Principis Tarantini.* 2. B. 3. A
—— *in prælio cadit.* 5. D
Castrutius de Antermenellis, *Capitaneus Generalis populi Lucæ.* 6. D
Clarellus de Buguillis *Paduam ad arma commovet.* 15. C
Comes S. Bonifacii *aggreditur Vincentiam.* 8. B
—— —— —— *Vincentiam ingressus in conflictum ponitur.* 9. B. C. D. E
—— —— —— *capitur.* 10. B
—— Goritiæ *auxiliatur D. Cani contra Paduanos.* 12. D 18. B. 19. B
—— Montisfeltri *in Comitiva Ugutionis de la Fagiola militat.* 3. F
—— Rombaldo de Collalto *cum D. Cane pacis inter ipsum & Paduanos ineundæ causa colloquitur.* 14. D
Conradus *Comes Basile, Legatus Regis Romanorum.* 7. B
—— Nedus *Nobilis Teotonicus.* 9. E
Cremonenses *frangunt pacem, & omnes applicantes parti sacri imperii expellunt.* 8. A

D.

DOffus de Spina *captus.* 5. C
Duces Austriæ & Carinthiæ *D. Cani offerunt auxilium.* 18. B. C

E.

EStensis Villa *a D. Cani vi expugnatur & a militibus spoliatur.* 13. C. D. E

F.

FEdericus de Austria, *Rex Romanorum electus.* 7. B
Feltri *Civitas a Guecero de Camino occupatur.* 6. E
Florentini *ab Ugutione de la Fagiola bello petiti, a Roberto Rege Apuliæ juvantur.* 1. B. 2. A
Franciscus *filius Ugutionis de la Fagiola.* 4. C
—— *in prælio cadit.* 5. C
Francorum *Regnum orphanum.* 6. F

G.

GAleatius *Vicarius Placentiæ D. Cani auxilia mittit.* 17. F. 18. A
Gilibertus *Capitaneus guerræ.* 12. E. 13. A
—— de Corrigio *tractat cum Paduanis, ut Vincentia rapiatur de Dominio D. Canis.* 7. D. E
D. Gueceri de Camino *accipit civitatem Feltri.* 6. E. 12. D
—— —— —— *ejus cum Dominis de la Scala parentella.* 6 F. 7. A
—— —— —— *ad preces Paduanorum tractat cum D. Cane de pace, sed frustra.* 17. D. E
Guelfi *civitatem Lucæ tenent.* 1. A
—— *tentant D. Cani Vincentiam eripere.* 7. D. E
Guido *natus D. Nicolai de Lucio.* 14. F
D. Guilielmus de Castrobarco *D. Cani auxilia mittit.* 18. C
—— Curcivagno *stipendiarius turpiter fugit.* 14. A
—— Judex de Servideis *D. Canis ad Venetos Legatus.* 10. E

H.

D. HEnricus, *Comes Goritiæ.* 7. A
—— —— Scrovegnus *a Paduanis ad D. Canem pacis ineundæ causa mittitur.* 18. D

J.

D. JAcobus de Carraria *Ambassiator Paduanorum, pacis causa ad D. Canem mittitur.* 14. D. 18. D
Joannes a Lettis, *civis Veronensis, Legatus Regis Romanorum.* 7. B
—— de Vigontia *a Paduanis ad D. Canem pacis causa mittitur.* 18. D

L.

D. LEopoldus, *frater Federici Regis Romanorum.* 7. C
Lisanacius, *filius D. Bontraversii de Bontraversiis, castrum Castelnovi tenet.* 14. E. F
Losinastrus, *copiarum Ducis Carinthiæ ductor.* 19. A
Luca *civitas per Guelfos tenetur, & ab Ugutione de la Fagiola occupatur.* 1. A
—— *Castrutium de Antermenellis Capitaneum suum constituit.* 6. D
Ludovicus *Rex Francorum patri in regnum succedit.* 6. C
—— *ejus obitus.* 6. E. F

M.

MAchalufus de Machalufis *Ambassiator Paduanorum, pacis causa ad D. Canem missus.* 14. D
Mantuani *Federico, Regi Romanorum, obedientiam jurant.* 7. D
D. Mapheus, *Vicarius Mediolani.* 18. A
Mediolanenses *D. Cani subsidio veniunt.* 18. A
Mons Catinus *obsidetur ab Ugutione de la Fagiola.* 1. B
—— —— *à Principe Tarantino juvatur.* 3. B. E
—— Silex *occupatur a D. Cane.* 12. D. 13. A
—— —— *munitur a D. Cane.* 15. B
Monstra *peditum & equitum in terra Montissilicis facta.* 15. E
Montagnana *a D. Cane capitur.* 13. F. 14. A
—— *a D. Cane munitur.* 15. B

Ne-

N.

NEbula, *aquæ cujuſdam tepidæ nomen.* 3.B
Nicolaus ab Equis *dilectiſſimus familiaris D. Canis, in prælio cadit.* 17.B

O.

D. ODoricus de Cuchagna *Capitaneus populi Paduæ eligitur.* 15.D

P.

PAduani *tentant D. Cani Vincentiam eripere.* 7.D.E
—— *aggrediuntur Vincentiam.* 8.B
—— *eorum plures Vincentiam ingreſſi trucidantur.* 9.A.B
—— *citati Ambaſſiatores Venetias mittunt.* 10.B.
—— *renuntiant ſecuritati, quam Veneti inter illos & D. Canem præſtare promiſerant.* 11.C.
—— *ad invaſionem D. Canis excipiendam ſe præparant.* 12.C
—— *capto a D. Cane Monteſilice, conſternantur, & eorum plurimi Venetias aufugiunt.* 13.B
—— *Montemſilicem, Montagnanam & plura alia loca a D. Cane capta amittunt.* 13.A.F.14.A
—— *cum D. Cane tractant de pace.* 14.C.D.15.B.C
—— *convocant Venetos ad ſibi ſuccurrendum.* 15.A
—— *Capitaneum populi eligentes ad arma commoventur.* 15.C.
—— *de intentione D. Canis in Plebatum Sachi pertranſeundi edocentur.* 15.F.16.A
—— *cum D. Cane confligunt & fugantur.* 16.D.17.A
—— *ad Burgum S. Joannis invaduntur, & in fugam convertuntur.* 17.C
—— *cum de Cane de pace tractant.* 17.E.18.B.D.19.C
—— *pacem cum D. Cane ineunt.* 20.C
Pantaleon de Buzzacharenis *Ambaſſiator Paduanorum, pacis cauſa ad D. Canem miſſus.* 14.D
Parcitainus *Capitaneus guerræ.* 12.E.13.A
Parentella *Scaligerorum cum Gueceri de Camino.* 7.A
Penzinus Ponzonus *Cremona expellitur.* 8.A
Petrus Tempeſta, *frater Principis de Apulia.* 3.A.4.D
Philippus *Rex Francorum obit.* 6.C
D. Pinus de la Toſa *de Florentia captus.* 5.C
Piſani *Ugutionem de la Fagiola in ſuum Capitaneum conſtituunt.* 1.A
Piſcareſius de Delphinus *bannitus Veronæ, cum aliis bannitis aggreditur Vincentiam.* 8.B
—— —— —— *Vincentiam ingreſſus in conflictum ponitur.* 9.B.C.D.E
—— —— —— *capitur.* 10.B
Planum Carcellæ, *planities Victoria Ugutionis de la Fagiola notabilis.* 5.C
Plebanus de Gerardinis *captus.* 5.C
Plebatus *Sachi a D. Cane occupatur.* 15.F.17.A
Pons *S. Nicolai.* 17.B
Princeps Tarantinus *in ſubſidium Florentinorum venit contra Ugutionem de la Fagiola.* 2.B.3.A
—— —— *prælium cum Ugutione committit.* 4.D
—— —— *vincitur.* 5.B
—— —— *in fugam converſus venit Florentiam.* 5.E

R.

RAinerius de Canoſſa, *Poteſtas Paduæ, renuntiat.* 13.B
Ribaldonus de Torricellis *jubetur a D. Cane pro cuſtodia manere in Terra Eſtenſi.* 13.E
Ridolphinus de Villata, *Stipendiarius Paduæ.* 17.B
Robertus *Rex Apuliæ Florentinos contra Ugutionem de la Fagiola adjuvat.* 2.A
Rolandus de Placiola *a Paduanis ad D. Canem pacis cauſa mittitur.* 18.D

S.

SCaligerorum *parentella cum Gueceri de Camino.* 6.F.7.A
Spinetus *Ductor primæ aciei in Comitiva Ugutionis de la Fagiola.* 4.C
Stellæ *magnæ & mirabiles apparent.* 7.D.15.D.E

T.

TArtarus de Lendenaria *Paduanos ad arma commovet.* 15.C
Terræ duræ *villa.* 14.B.C.D
Treba *inter D. Canem & Paduanos.* 18.B

U.

D. UGolinus de Cleſſo *Poteſtas Veronæ, Federico Regi Romanorum obedientiam jurat.* 7.C
Ugutio de la Fagiola *Piſanorum Capitaneus conſtituitur.* 1.A
—— —— —— *Principem Tarantinum vincit.* 1.A
—— —— —— *Lucam & multa alia Florentinorum loca occupat.* 1.A.B
—— —— —— *contra Robertum Regem Apuliæ, Florentinis auxilio venientem, procedit.* 2.B
—— —— —— *disfidatur à Principe Tarantino.* 3.A.B.F
—— —— —— *expectat D. Canis Grandis de la Scala & aliorum auxilia.* 3.C
—— —— —— *ſe ad pugnam præparat.* 4.A
—— —— —— *ejus ad Comitivæ ſuæ Ductores Oratio.* 4.B
—— —— —— *prælium cum Principe Tarantino committit.* 4.D
—— —— —— *victoriam obtinet.* 5.B
—— —— —— *equitat verſus Montem Sumanum.* 5.E.F
—— —— —— *plura caſtra occupat.* 5.F.6.A
—— —— —— *plures Tuſciæ Nobiles captivat.* 5.F
—— —— —— *expellitur de dominio Piſarum & Lucæ.* 6.D
—— —— —— *ſuccurrit Vincentiæ.* 8.E
—— —— —— *Paduanos Vincentiam ingreſſos trucidat.* 9.A.B
—— —— —— *cur non ſuccurrerit D. Cani.* 9.E
—— —— —— *Rector & Poteſtas Vincentiæ factus.* 10.F
—— —— —— *juſtificat proditores Vincentiæ.* 10.F.11.A
—— —— —— *velocitat iter ſuum ad D. Canem.* 16.C.D

V.

VEneti *Paduanis favent.* 15.A
Venetiarum *Ambaſſiatores de pace inter D. Canem & Paduanos tractant.* 14.C.15.B.C.18.B.D.19.D
Veronenſes *Federico Regi Romanorum obedientiam jurant.* 7.B
—— *extrinſeci aggrediuntur Vincentiam.* 8.B
Vincentia *a Comite S. Bonifacii, Paduanis, Veronenſibus & Vincentinis extrinſecis tentatur.* 7.D.E.8.B.C
—— *juvatur a D. Cane.* 8.D
Vincentini *Federico Regi Romanorum obedientiam jurant.* 7.C
Vinciguerra *Comes S. Bonifacii aggreditur Vincentiam.* 8.B
—— *Vincentiam jam ingreſſus fugatur, & capitur.* 9.B.C.D.10.A.B

X.

XIchus de Caldenatio *D. Cani in ſubſidium venit.* 14.B

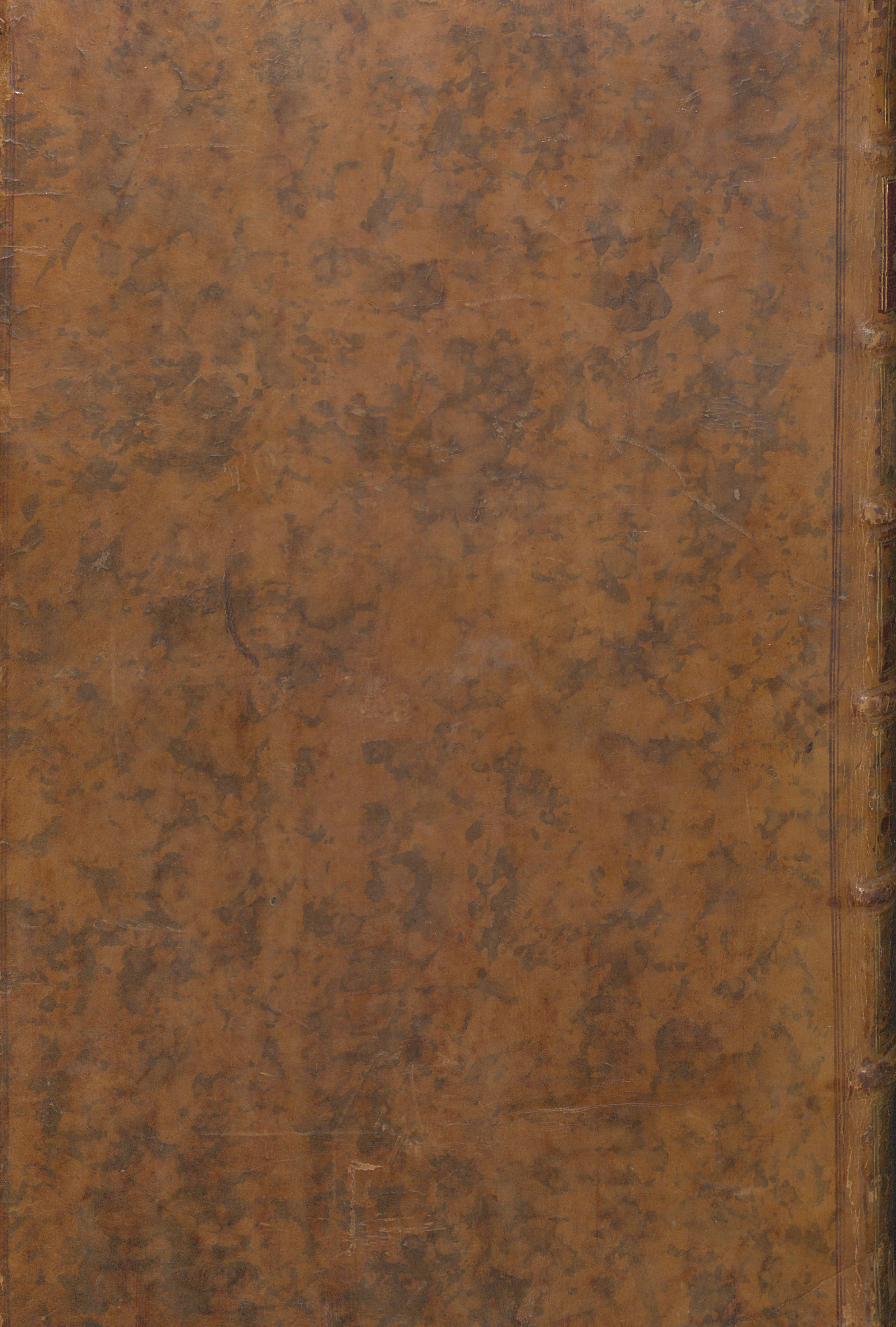
Z.

B. ZEno *protector Civitatis Veronæ.* 8.F

F I N I S.

ANTIQ
ITALIÆ

TOM. VI
P. I.

